COLLECTIO

LATINORVM SCRIPTORVM

CVM NOTIS.

TAVRINI

MDCCCXXX

PER IOSEPHVM POMBA.

R

REI RVSTICAE

SCRIPTORES

SCRIPTORES
REI RVSTICAE

EX RECENSIONE

IO. GOTTLOB SCHNEIDER

CVM NOTIS

TOMVS QVINTVS

AVGVSTAE TAVRINORVM
EX TYPIS IOSEPHI POMBA
ANNO MDCCCXXX.

PRAEFATIO

AD VEGETIVM DE MVLOMEDICINA.

Vegetium Renatum comitem et socium Scriptoribus rei rusticae primus adiunxit, variisque in locis emendavit I. M. Gesnerus addita lectionis primae Editionis Basileensis auctore Io. Fabro 1528. varietate ex editione Io. Sambuci Basileensi 1574. et ex Codice Corbeiensi ducta, adiutus etiam ab eruditissimo medico Lipsiensi Io. Zach. Platnero, quem in rebus anatomicis et medicis consuluerat Gesnerus. Codicis Corbeiensis collationem, Gesnero a Io. Alb. Fabricio transmissam, his verbis indicavit eius auctor ignotus, nisi forte ipse Gudius is fuit, ex cuius librorum auctione liber ad Io. A. Fabricium pervenerat: *Contuli cum exemplari descripto ex MS. Codice Corbeiensis monasterii, tunc temporis Coloniae apud S. Pantaleonis deposito. Codex Corbeiensis optimae notae admodum antiquus literis uncialibus exaratus, lacerus tamen et hinc inde lacunis deformatus.* Eiusdem Codicis apographum a Petro Scriverio factum inter libros Vossianos servat publica Academiae Lugduno-Batavae Bibliotheca, unde descripta tria parva capita, quae annotaverat etiam, sed omiserat collationis Gudianae auctor, benevole mecum communicavit egregius Ruhnkenius. Ea posita reperies in varietate lectionis ad libri III. cap. 4. finem. Suspicari licebit ex hoc apographo, ductam esse varietatem Gudianam, quippe quam cum apographo Scriveriano ubique con-

sentire confirmavit mihi doctissimus L. Santenius, qui a Dav. Ruhnkenio rogatus librum ipsum inspexit.

Sed dicendum est antea de prima Vegetii Editione, ducta ex Codice pervetusto quidem, sed infinita depravatione foedato, quem ex Hungaria, ut videtur, transvexerat Heremannus Inclytus a Nevenare Comes, et Io. Fabro edendum tradiderat. Hic vero ipse ita de opera Vegetio impensa tradit in Praefatione: *Habeant itaque — Vegetium hunc nostro labore a vitiis propemodum infinitis expurgatum; quanquam sunt pleraque, quae absque autographo restitui posse non crederem; quae, ubi visum fuerat, vel obelo, vel asterisco vel alia quadam notula consignavimus. Nonnulla, licet immutatis vel verbis vel verborum ordine, sententias tamen plenas et intellectu faciles insinuare comperimus, quae lectoris iudicio immutanda vel corrigenda relinquimus.* Deinde constantem exemplariorum consensum memorans haud scio an improprie fuerit locutus. Vnum enim ab initio Codicem et exemplar nominaverat. Pergit postea: *Quaedam etiam cum vel variarent exemplaria, vel abundare viderentur, aut etiam vel parum vel nihil ad sententiam facerent, parenthesi interdum cinximus.* Commemorat denique Faber Antonii Codri de Vegetio iudicium, quod ubi positum, quamque Vegetii editionem an Codicem potius scriptum respiciat, ignoro.

Ioannes Sambucus quibus sit Codicibus scriptis usus, unde emendatum a se plurimis in locis Vegetium non immerito gloriatur in libri Dedicatione data Viennae Austriacae, ipse non dixit; suspicari tamen licet, eum libros scriptos bibliothecae Caesareae consuluisse, ubi inter libros Philosophicos et Philologicos n. LXXXI. annotavit Codicem Vegetii

membranaceum Seb. Tengnagel, monente I. A. Fabricio. In ipso tamen Editionis titulo est: *Ex tribus vetustissimis Codicibus varietate adiecta: unde infiniti loci addi et expurgari a quovis poterunt.*

Post Sambucum Vegetio animum adiecit operamque suam addixit Ioa. Rhodius, sed Editionem non perfecit. Nescio quo auctore I. A. Fabricius tradit, Casp. Bartholinum, Thomae filium, iam typographis dedisse Rhodii suasque ipsius observationes, eiusque operis iam primum folium speciminis causa excusum fuisse. Equidem in Th. Bartholini Epist. Medicin. Centur. IV. p. 154. haec de Rhodio verba reperio: *Possideo et eiusdem Rhodii Varias Lectiones notas et Lexicon in Vegetium Mulomedicum. Forsan manum his admovebo.* Codicis Vaticani et Medicei lectiones ipse Rhodius memoravit ad Scribonium p. 239. eademque de re laudavit Gesnerus Epistolas eius ad Heinsium scriptas atque editas in Sylloge Burmanniana T. V. p. 447. 449. 456.

Compagem huius libri Vegetiani multis in locis hiare male firmam iam admonuit Gesnerus. Primum enim libri tertii caput, alterum, tertium et quartum bis numerari; deinde libri quarti cap. 4. sect. 3 et seq. esse quasi introductionem totius operis, certe distributionem, quae vel principiis ipsis vel certe libri tertii initiis ex auctoris consilio conveniat; postea quae I. 19 et 20. habentur ea recurrere IV. 12. Denique titulum Corbeiensis Codicis nullam Vegetii facere mentionem, sed ibi esse simpliciter: *Digestorum artis mulomedicinae libri III.* Vnde arguebat Gesner, illum, qui operi huic indicem praeposuit, non sola Vegetii nobis dedisse videri, sed aliunde etiam, inprimis quae Columella de hoc

argumento habet, in unum corpus digessisse. Addit, ex ipsa etiam lectionis varietate apparere, minime religiose tractatum fuisse hoc opus, sed diversa exempla a suis dominis ita habita, ut non eius, quod a Vegetio scriptum esset, rationem haberent, sed quod ipsi convenientissimum iudicarent. Hinc Vegetianis medicamenta substituta esse, quae vel commodiora viderentur vel parabiliora.

Equidem primum operae pretium esse ducebam lectoribus ob oculos ponere seriem capitum in Codice Corbeiensi positorum et omissorum; simulque annotare numerum. Libri igitur primi caput 20, cuius argumentum copiosius repetitum exstat IV. 7. plane omisit cum sequente 21. in cuius extremis verbis *cum sanguinis* seriem repetit. Deinde in capitis 25. sect. 3. in verbis *caetera vitia* subito desinit atque sequentia capita omittit usque ad libri II. cap. 23. A libri II. capitis 6. sect. 1. verbis *papyrum iniicies* tertia est lacuna Corb, Codicis usque ad cap. 28. sect. 1. Quarta a capitis 30. sect. 1. *verrucis invenitur* usque ad cap. 37. Quinta esse videtur in cap. 4. sect. 2. usque ad cap. 43. ubi errore calami vel memoriae Sambuci marginem pro Codice Corb. nominare videtur Gesner. Sexta esse videtur a cap. 45. sect. 4. usque ad caput 63. Certe ab eo capite usque ad finem Corb. Codicis varietatem annotavit Gesner; a capite vero 45. sect. 4. omisit, nulla tamen lacunae nota apposita: *Libri tertii Praefatio cum quatuor sequentibus capitibus, quae de bobus agunt, constituunt librum IV Digestorum mulomedicinae in Codice Corbeiensi; in quo tamen et Praefatio et tria capita cum parte quarti desunt. Sed id, quod dixi, et ex iis, quae supersunt, et ex catalogo capitum, qui libro*

praemittitur, *colligimus*. *Notandum autem est*, *quae hic in quatuor capita*, *in codice illo Corbeiensi in quadraginta quatuor capitula dividi.* Haec sunt verba viri docti, qui Corbeiensem Codicem cum exemplo Gudiano comparaverat. Scilicet idem verbis cap. I. sect. 11. *Nam primo ferro occisus* adscripserat: *Hic librum de cura boum incipit Codex Corbeiensis ;* Nihil tamen inde deinceps varietatis laudatum reperi usque ad finem capitis 4, ubi iterum vir doctus ad marginem libri Gudiani: *Hic, in MS. Corbeiensi sequuntur tria parva capita*, *et postea ex corpore Gargilii Martialis De curis boum alia novemdecim capita*, *quae omnia huc pertinent.* Haec tria parva capita, a Fabricio vel potius Gudiani exempli possessore excerptore omissa, ex Leidensi exemplo, olim ex Codice Corbeiensi pariter derivato, exscripta sub numeris capitis 45, 46, 47. posui in varietate extremi capitis de Cura boum. Gargilii Martialis novemdecim capita de Curis boum, a Perizonio olim descripta ex hoc ipso Codice, publicavit et Vegetio subiecit Gesnerus. Verum de ipso ordine, quo haec capita in Codice scripta legebantur, tacet Schoettgenii, qui a Perizonio acceperat, Praefatio; nec apparent capita ista novemdecim, sed fragmentum est in sectiones 23. dispertitum ab ipso, ni fallor, Schoettgenio, qui, de numero capitum ex Codicis elogio admonefactus, nec eum silentio praetermisisset, nec adeo in publicando fragmento neglexisset. Maior et difficilior est quaestio de Capitulis istis 44, in quae dispertita dicuntur in Codice Corbeiensi capita quatuor prima libri tertii Vegetiani ex vulgari distinctione. Verum de hac re postea videbimus, ubi de Sambuci Codicibus dicetur.

Annotatum est etiam a Io. Fabro et Sambuco quae

ab initio quarti libri usque ad finem capitis 4. leguntur vulgo, non exstare in vetustiore Codice, adeoque pro uno sumi capite; itaque subsequens caput reputari caput secundum. Haec sunt ipsa Sambuci verba in margine libri, similia Fabrianis, quibus in exemplo Franziano manus docta adscripserat: *et sic quoque MS. Gothanus.* Ceterum a libri III. capitis 24. sect. 42. lacuna est in Codice Corb. usque ad cap. 25. s. 3. Libri quarti Praefationem ex Gudiano libro post Fabricium in Bibliothecae latinae Lib. III. c. 12. publicavit Gesner; nec in toto eo libro lacuna ulla annotata est ex exemplo Gudiano, quanquam a capite 28. usque ad finem nulla apparet Corbeiensis Codicis varietas. Atque omnino recte animadvertit Gesner, ab aliena manu accessisse quae cap. 28. usque ad finem leguntur. Vegetius enim, seu quisquis est libri auctor, eum his verbis sect. 8. capitis 27. concluserat: *Verum ne longior liber confusionem magis legentibus quam instructionem videretur afferre, modum plenum credimus faciendum.* Gothanus Codex desinit in libri IV. cap. 28. sect. 29. verbis: *quod satis est.* atque in fine adscriptum habet: *Explicit liber Vegetii de Marstalica.* Non omittam, quod Index capitum ex principe Editione repetitus libri quarti Capita 27. tantum numerat; reliqua his verbis indicavit: *Sequuntur medicamentorum genera quaedam ad finem quarti libri adiecta.*

Nunc de tribus Sambuci Codicibus videamus. In libro quidem primo pauca omissa annotavit Sambucus, nulla tamen Codicis nota separatim posita. Ita omittuntur I. c. 17. s. 14. verba *eryngion — penetrare dicuntur.* cap. 19. sect. 3. *et separatim — perfundi* cap. 22. s. 4. *consequenter — acutatam.* cap. 25. s. 4.

quibus — minuendus est. c. 33. *quia — privatur.* c. 45. sect. 5. *Ad matricis — ad bibendum,* quae omisit etiam Gothanus. De Sambuci libris monere omisit ibi Gesner. cap. 54. s. 2. *Succum — infundes.* cap. 56. sect. 37. In altero et tertio libro sunt multae magnaeque lacunae, quas ex uno alterove Codicum annotavit Sambucus, quas lector in varietate nostra facile ipse animadvertet. Quod si Sambucus Codicum suorum aetatem atque auctoritatem separatim aestimasset, et quid in quoque omissum repererat indicasset, melius et certius nunc constaret de genuina Vegetiani libri forma.

Sunt tamen in ipsis Vegetii libris indicia quaedam satis certa, et quibus veram voluminis formam librorumque et capitum descriptionem et ordinem agnoscere licet. Quanquam Gesnerus haec talia neglexit, quae curam eius magis utiliter quam medicamentorum et morborum interpretationes occupare potuissent, in quibus medicinae imperitiam non opus erat comparatione Hippiatricorum, quorum tamen Editione unica carebat vir doctus, celare, quod fere mihi in successione eiusdem provinciae evenit.

Primus igitur liber clarissime his verbis cap. IX. s. 6. definitur: *Nunc signis omnibus generaliter singulariterque digestis, singulorum morborum speciales propriasque curas oportet adiungere. Post haec de generali minutione singulorum et adustione docens concludam librum primum.* Postrema, in Codice aliquo Sambuci omissa, significant, Vegetium, ubi generalia praecepta de sanguinis minutione et urendi ratione et tempore tradidisset, concludere voluisse librum primum. Atqui factum hoc videmus usque ad cap. 28. in quo desinit liber primus, ibique sepa-

ravi primus verba et capita reliqua ad librum secundum relata. Cuius secundi libri initium satis ipse Vegetius signavit his cap. I. (ex vulgari ratione I. c. 29.) sect. 1. verbis: *Quaecunque passiones plus iumentis periculi inferre consueverunt et difficilioribus obscurioribusque indigent curis, has primo amplectimur libro, ut et facilius reperiantur quae in exordiis ipsis occurrent, et legentibus fastidium non possint adferre.* Vides, morbos illos septem, quos libro primo tractaverat Vegetius, scilicet morbum seu maleum humidum, aridum, subtercutaneum, articularem, farciminosum, subrenalem et elephantiosin ad minus periculosos et difficiles referri; usque nunc difficiliores in altero libro subiungi. Vbi quamvis Codex Sambuci *uno complectimur libro* habeat, manet tamen in *exordiis ipsis* manifestum indicium novi libri. Accedit cap. 28. ex vulgari vero ratione cap. 56. libri I. locus hic: *Obscuras difficilesque curas prima fronte digessimus, consequenter ad caetera pergentes: sed necessarium credimus ostendere rationes, ex quibus incolumitas iumentorum incorrupta servetur. Melius enim est diligenti studio custodire sanitatem, quam aegritudinibus praestare remedia.* Haec igitur *exordia haec prima frons* nullo modo convenit loco illi, quem in vulgaribus Editionibus caput primum libri secundi occupavit Editorum negligentia. Denique etiam secundi libri finem designavit ipse Vegetius his verbis capitis ultimi seu 36. (ex vulgari ratione 64.) s. 2. *Si liber*, inquit, *cui iam ponendus est finis, legentium non offendit auditum, sequenti volumine inchoantes a vertice usque ad ungulas ex diversis auctoribus enucleatas animalium publicabimus curas, ut ordo, qui a natura datus est, in medendi disposi-*

tione servetur, ne indigesta ac membrorum consequentiae repugnans pagina quaerentem confundat aut tardet. Habes descriptionem et consilium libri tertii, quem vulgares Editiones numero secundum habent. Prologum hic liber habet, et ex ordine partes singulas corporis tractat usque ad caput 46. ubi post scapularum et armorum laesorum curam subito ad genu, coxas, crura, articulos, gambas transit; deinde cap. 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65. hoc est ad finem usque libri redit ad curam dorsi. Libro demum tertio (ex vulgari numerandi ratione) post curam boum, prioribus capitibus quatuor traditam, revertitur Vegetius ad dorsi, lumborum, renum, testium, genitalium, ani, vesicae curam usque ad cap. 17. Postea subito cap. 18. repetit de coxis et gambis. Cap. 23. de morbo alineato, malei specie, cap. 24. de roborosa passione, seu opisthotono, c. 25. de hydropicis, c. 26. de sarcosi, c. 27. de tympanite, c. 28. de lienosis, c. 29. de implecticis, c. 30. de phragmaticis, c. 31. de hydrophobis, c. 32. de Spasmo, c. 33. de Epilepsia, c. 34. de aquam removentibus, c. 35. 36. de sideratis, c. 37. de cruditate, c. 38. de bulimo, c. 39. de anhelitu, c. 40. de aestu, c. 41. de paralisi, c. 42. de ruptis, c. 43. de insania, c. 44. de plethora, c. 45. de pulmonum vitiis, c. 46. de orthopnoea, c. 47. de opisthotono, c. 48. de lethargo, c. 49. de morbo regio, c. 50 et 51. de cholera, c. 52. de colica passione, c. 53. de vomica, c. 54. de coriagine, c. 55. de syntexi, c. 56. de ictero, c. 57. de stropho, c. 58. de dolore iecinoris, c. 59. de ventris inflatione, c. 60. de coli vexatione, c. 61. usque ad c. 70. de vario tussis genere, c. 71. de scabie, c. 72 et 73. de vitiis a malo foeno et hordeo, c. 74. de fascino, c. 75. adversus

omnes morbos cavet, c. 76. cautio in dandis potionibus, c. 77—83. de morsu et ictu animalium venenatorum, c. 84. de morsu canis rabidi, c. 85. de noxa a stercore gallinaceo comesto. Ordinem igitur praeceptorum, in tertiō libro inceptum, non solum in ipsa eorum serie eiusdem libri turbatum vides, sed adeo magno universi libri intervallo abruptum. Ne vero statim lectores inclament librariorum flagitiosam socordiam, intercedere quibusdam videbitur ipse Vegetius initio libri de Boum cura, ubi operis suscepti continuationem a civium et amicorum, morbos mortesque boum deflentium, querelis, dum mulomedicinae commentarios ordinaret, suspensam testatur. Verum etsi sic abrupta librorum praeceptorum de cura et medicina equorum series potest satis commode defendi; haec tamen excusatio eam vim non habet, ut Disciplinae de cura boum sine ullo discrimine libri vel tituli liceat subiungere continuationem de cura equorum. Igitur primus praecepta de cura boum separata contuli in singularem librum, reliqua de cura equorum quinto loco numeravi. Ipsius libri quarti de cura boum capita separavi et numeris ex praescripto Codicum Sambuci notavi. Quamvis autem Corbeiensis Codex hanc de cura boum disciplinam in capita 44. descriptam habuisse dicatur, ex annotationibus tamen Sambuci maiorem quam 25. capitum numerum equidem colligere non potui. Postremum quidem capitulum Sambucus notavit ad initium capitis 18. reliquorum numeros ipse iis locis apposui, quibus diversarum curationum tractatio incipit. Potest autem fieri, ut in Codice Corbeiensi plura Columellae verba a Vegetio excerpta et in capitula diversa digesta olim exstarent, quae in reliquis exemplis incuria libra-

riorum deminutionem aliquam passa sunt. Cuius rei indicium non dubium exstare adeo in Gothano Codice annotatum reperies ad Cap. V. extrema verba.

Quemadmodum autem antea novae librorum primi, secundi et tertii, descriptionis auctorem ipsum Vegetium adhibui, ita nunc de quarti auctoritate licebit antestari Codicem Corbeiensem, in quo Praefationem libri tertii (ex vulgari ratione) cum subsequentibus capitibus quatuor constituere librum IV. Digestorum mulomedicinae iam supra fuit annotatum.

Extremo capiti 25. huius libri quarti Sambucus addidit, inclusa tamen uncis, quae ex Codice ducta credere oportet: *Rabiosis equis et canibus da bibere rasuram de iliermia et sanantur.* Vnde arguere licet, plura olim in quibusdam Vegetii Codicibus scriptis attexta fuisse iis, quae hodieque sub Vegetii nomine edita legimus. Testis etiam est liber Corbeiensis, ex quo tria brevia capitula descripta publicavi, eiusdem fere argumenti et pretii cum appendicula in fine cap. 25. prodita a Sambuco. His subiungit liber Corbeiensis farraginem medicamentorum ex Catone aliisque scriptoribus collectam, sed ineptiis multis et nugis superstitiosis inquinatam; cui homo male feriatus Gargilii Martialis nomen praeposuit, de quo fando forte inaudiverat. Verum Gargilium hortensiorum disciplinam praeceptis explicavisse novimus; de cura boum ab auctore fide digno scriptum eius proditum non legimus. Gestiat tamen et placeat sibi homo ineptus in sterquilinio suo. Nos capitula istaec, ut in Codicem sequebantur Vegetiana praecepta, statim libro Vegetiano de cura boum subiecimus, ne simillima argumenta contra fidem Codicis a lectore in locis diversis essent conquirenda et cum antiquiori-

bus scriptoribus comparanda. Adhuc breviter de oeconomia huius libri quarti dicendum est. Cap. I. providet sanitati boum, cap. 2. de morbis boum agit. Primum quidem maleum, quem in bobus *achanum* vocari ait, describit, eiusque initia observare et cavere docet; deinde sect. 12. noxas a concitatione et stercore suillo ut gallinaceo docet ad sect. 15. ubi subito sect. 15. ad mallei pestilentiam describendam transit, sed tam perplexa oratione, ut nescias de noxa sola stercoris suilli comesti cum foeno, an de solius mallei pestilentia loquatur. Cap. III. plures pestilentiae species enumerat, humidum morbum, siccum, articularem, subrenalem, farciminosum, subtercutaneum, elephantiosin et maniam seu insaniam, earumque medelas docet. Vides, eosdem septem morbos seu malei species tractari in bobus, quos in equis libro primo descripserat. Additur tamen octavus seu mania, quem sub alio nomine in equis descriptum reperi V. cap. 22. ubi *alienatus* vocatur, *maleus* et *orabus*, vel ut est in Corb. *arabus*, in Sambuci Cord. *aridus*. Sed redeo ad cap. 2. sect. 15. ubi mentio pestilentiae cum malei et noxae a comestione suilli stercoris ortae commemoratione connexa legitur. De pestilentia sola loqui voluisse Vegetium, atrocia signa docere videntur. Itque locum vitiosum et lacunosum esse merito suspiceris. Accedit locus Vegetii ex libro I. c. 17. initio, quem ex solo Gothano multo auctiorem dedi, cum antea de solo maleo traderentur, quae nunc ex lectione Goth. ad pestilentiam pertinent, et plane consentiunt cum iis, quae IV. sect. 15. perplexe ad noxam suilli stercoris referuntur. Pergo in serie capitum libri IV. de cura boum. Igitur cap. 4. cum sequentibus tractat morbos, qui singulis

animalibus accidunt, nec in alia transeunt; primum quidem cruditatem; c. 5. ranulas, c. 6. febrem, c. 7. veterem tussim, c. 8. apostema, c. 9. sanguinem ad pedes demissum, c. 10. claudicationem, c. 11. scabiem, c. 12. coriaginem, c. 13. phthisin, c. 14. palati tumorem, c. 15. cervicem motam, c. 16. laesionem tali et ungulae, c. 17. subtritos pedes, c. 18. armos luxatos, c. 19. cornua fracta, c. 20. ulcera vermiculantia, c. 21. ictus animalium venenatorum, c. 22. oculorum vitia, c. 23. epiphoram, c. 24. hirudinem pellit, c. 25. machinam ad continendam iumenta describit.

Praefatio libri VI. (ex vulgari ratione IV.) post ineptum satis exordium tradit singulorum membrorum et partium corporis equini notitiam: *necessarium*, inquit, *mulomedicis de ossibus, de nervis ac venis iumentorum universa perdiscere; neque enim curare rationabiliter potest, qui qualitatem rei, quam curat, ignorat.* Recte profecto et sapienter. At qui factum, ut nunc demum saperes, Vegeti, post scripta quinque mulomedicinae volumina? Haec quidem fundamenta omnis disciplinae iacere oportebat, iisque medicinam superstruere. Sed videamus quid quoque ordine praestiterit Vegetius. Igitur c. 1. ossa enumerat; c. 2. numerum mensuramque membrorum, c. 3. nervorum, c. 4. venarum numerum edit, c. 5. aetatis indicia docet, c. 6. cavet fraudem in equis permutandis vel emendis, ita, ut notas equorum pergentes doceat. Cap. 7. pars dimidia pertinet ad praecedens caput, inde male divulsa. Novi enim capitis initium satis manifesto signavit auctor his verbis sect. 3. *Studiosis equorum quae cura stabuli, qui alimentorum cultus, quae observationis solicitudo*

praestanda sit, primus ac secundus indicat liber. Nunc decursis omnibus his, quae huius artis doctrina poscebat, ad compositiones necessariarum potionum medicamentorumque descendimus, in quibus et explorata congessimus, et ea, quae non tam ad utilitatem curandi, quam ob caritatem emendi mulomedicorum cupiditas inflaverat, submovimus. Vides, ex libro primo et secundo laudari, quae hodie in primo repeпiuntur solo, vel ideo in duos distinguendo, si scilicet Vegetius, vel quisquis est auctor libri VI, libros eos, quos hodieque habemus, tanquam a se scriptos respicit. Etiam in libri III. Prologo reperisse mihi videor indicium, quo idem auctor eiusdem et libri VI. comprobetur. Libri enim VI. cap. 7. initio legitur: *Frequens opinio est Barbaricis nulla adhibenda medicamina quod usque adeo naturae beneficio convalescant, ut eis nocitura sit cura.* De eadem re queritur libri tertii Praefatio: *Nuper vero exemplo Hunnorum sive gentium aliarum artis ipsius etiam usus intercidit; dum homines refugientes expensas barbarorum consuetudinem imitàri velle se simulant, et incurata animalia hibernis pascuis et negligentibus calonibus dedunt. — Primo quod Barbaricorum animalium alia natura* etc. Ad conditionem vitae auctoris pertinet, quod est in capite 6. libri VI. *nos, qui per tam diversas et longinquas peregrinationes equorum genera universa cognovimus, et in nostris stabulis saepe nutrivimus.* Quae deinceps a cap. 8. libri VI. usque ad cap. 27. traduntur, partim ex anterioribus libris repetita sunt; multa etiam capita Codices Sambuci aut Corbeiensis omittunt. In capite hoc 27. ipse auctor libro finem statuit his verbis: *Verum ne longior liber confusionem magis legentibus quam instructionem vi-*

deretur afferre, modum plenum credimus faciendum. Itaque nec Corbeiensis Codicis ulla varietas ab eo inde loco annotata legitur, quia, uti par est credere, reliqua in Codice deerant. Denique in Editione principe postremis libri VI. verbis adscriptum legitur: *Sed haec vide lib. I. c.* 57. Vidit igitur ipse Faber, plura ex libris duobus prioribus in postremum hunc male collata fuisse a librariis vel studiosis lectoribus. Castior etiam hoc in loco conspicitur Codex Gothanus qui desinit in cap. 28. sect. 29. reliquas duas omittit, utpote aliunde repetitas.

Hic locus admonet me, ut de medicinae veterinariae scriptoribus pauca praeponam, antequam ad Hippiatricorum, quae hodie exstant, quorumque usus est praecipuus in emendando atque illustrando Vegetio, mentionem accedam. Nomina hippiatrorum et cteniatrorum illustrium pleraque omnia inseruit Catalogo scriptorum in Hippiatricis nominatorum I. A. Fabricius Biblioth. Graec. Vol. VI. p. 494 seqq. Graecorum antiquissimus Simon Atheniensis *περὶ ἱππικῆς* scripsit, quem initio libri sui de equitatu laudavit Xenophon, ubi Zeunius locum Hieroclis ex Hippiatricis posuit a Xenophonte translatum, alterumque Plinii 34. c. 19. ubi Simon de equitatu primus scripsisse dicitur. Vocabula aliquot ex libro Simonis annotavit Pollux in Onomastico, ubi II. sect. 69. refert Simonem taxasse Miconis pictoris ignorantiam, qui equi palpebrae inferiori pilos addidisset. Eiusdem *Ιππίατρον* laudat Suidas sub voce *σορίλλη*, ex quo loco patet, venarum etiam equi descriptionem posuisse Simonem. Haud scio, an eiusdem sit liber, quem sine auctoris nomine *περὶ ἱπποτροφίας* laudat Hesychius in vocabulis *παρώπαλα* et *σφυρήματα*. Hoc mihi persua-

sum habeo, multa rei equestris vocabula in Hesychio, ex hoc fonte manasse, veluti κινούρας, τοὺς κακούργους ἵππους. quam glossam refero ad equum, qui in cursu caudam agitat, quod imbellis equi debiliumque lumborum signum annotavit etiam Alexander Aphrodis. et agnoscunt equisones nostri.

Epicharmi Syracusani de medicina pecudum libros laudat Columella VII. 3. 6. qui in eodem argumento aliquoties Magonem et Celsum nominavit. Celsum quidem medicinas veterinorum attigisse in libris rerum rusticarum existimo cum Bapt. Morgagnio, eundemque esse puta, quem laudant aliquoties Hippiatrica. Magonis sub nomine exstant hodieque remedia quaedam in Hippiatricis; alia ibidem leguntur, quae ex Magone duxisse se profitetur Columella. Ad eundem Magonem refero, quae pecorum magistris de medicina praecepit Varro. Qui Magonis libros in Epitomen redegerat Diophanes Bithynius, a Varrone nominatus, idem esse mihi videtur, quem nominant inter medicamentorum auctores Hippiatrica.

Apsyrtus Prusaensis, aequalis Constantino M. auctore Suida scripsit ἱππιατρικὸν βιβλίον, φυσικὸν περὶ τῶν αὐτῶν ἀλόγων καὶ ἕτερα. quae Eudocia p. 65. ita tradit: ἔγραψεν ἱππιατρικὸν βιβλίον, καὶ φυσικὸν περὶ τῶν αὐτῶν ἀλόγων ἐν βιβλίοις τέτταρσιν. ut iam olim admonuit Cangius in Indice Auctorum Glossarii Graeci p. 44.

Apsyrtum Hierocles laudat, igitur iunior eo, qui libros duos de cura equorum Basso inscripserat, ut ipse testatur Hippiatr. II. cap. 60.

Apsyrto aequalis fuit Hippocrates veterinarius, ad quem exstat Apsyrti Epistola in Hippiatr. p. 70.

Pamphilum, quem inter hippiatros nominant Hippiatrica, esse puto philosophum, quem de re rustica libros tres scripsisse refert Suidas.

Pelagonii aetas incerta est. Theomnestum aliquem medicum in Indice libri XXXIII. de metallis nominavit Plinius, qui num sit idem, quem inter medicos veterinarios referunt Hippiatrica, dubitari potest.

De graeca multorum locorum Vegetii auctoritate suspicatus iam erat Gesnerus, sed Hippiatrica latina tantum Ruellii comparare potuit, nec adeo ubique exemplaris graeci auctoritatem et sententiam in vitiosissima Vegetii interpretatione agnovit. Quare non debebat mirari P. Wesseling in Dissertatione inserta Actis Societ. Ienensis latinae Vol. III. p. 53. Hippiatrica non fuisse rite a Gesnero cum Vegetio comparata. Iniqui etiam esset interpretis viro anatomiae veterinariae omnisque medicae eruditionis plane ignaro imputare squalorem et sordes, quibus obsitus Vegetius hucusque iacuit. Fecerat vir industrius, quod saepius vellem fecisset, ut in dubitatione sua aliqua consuleret virum literaturae et medicinae peritissimum Io. Zach. Platnerum. Ipse tamen mihi tantum scientiae medicae et chirurgicae non tribuo, ut vitia omnia lectionum plane esse a me sublata putem. Zootomiae non plane ignarus viam stravi, qua propius viri docti meque peritiores medicinae inprimis veterinariae ad veram Vegetii disciplinam accedere possint. Hippiatrica igitur graeca diligenter comparavi, ubi plurima Vegetii capita integra, alia truncata, multa locis suis avulsa et discerpta, diversis etiam morborum nominibus inscriptis multa cum lectionis, ponderum et mensurarum varietate leguntur, quam vel omisi vel tantum indicavi obiter, nisi ad vitiosam Vegetii lectionem corrigendam facere mihi videbatur. Vtinam vir aliquis doctus Hippiatrica cum scriptis libris comparare atque inde vel corrigere vel

redintegrare suscipiat! Codicem suum Is. Vossius laudavit ad Hesychii θέρμοπλα. Vide notam ad Vegetium II. 55. sect. 5. Hippiatricorum graecorum versionem latinam a scriptoribus medii aevi medicis laudari puto, ubi *Herodii de cura equorum librum* laudant, veluti Mathaeus Sylvaticus in Pandectis Medicis sub voce *Marmora* et *Siriasis*. Quae traduntur ibi de morborum vocabulis, plane eadem graece leguntur in Hippiatricis sub nomine Hieroclis, quod ab Arabibus in Herodium fuisse mutatum non levis est Conr. Gesneri suspicio in Bibliotheca p. 238. *Gerodium* nominat Simon Ianuensis in Codice Parisino apud Gallum Charpentier in Supplemento Glossarii Cangiani sub vocabulo *porus*, *ranulae* atque alibi. Librum manuscriptum *Erodei de medicina equorum* exstare in bibliotheca Monasterii Tusci, testatur Itinerarium Tozzetti T. I. p. 133. versionis germanicae.

Partem eam operis Vegetiani, quae vel ab ipso vel ab aliena manu repetita fuit ex Columellae libris, egregie ante Gesnerum tractaverat vir eruditissimus Bapt. Morgagni, cuius auctoritatem, a libris scriptis saepissime confirmatam, sequi quam verba plane obscura in oratione Vegetii relinquere et velut aenigmata lectoribus proponere malui. Aliquantum auxilii mihi attulit comparatio Codicis Saxo-Gothani, quam primae Editionis margini adscriptam moriens mihi benevolo animo legaverat *Franzius*, Medicinae Professor Lipsiensis, ubi inter multos calami errores latent interdum verioris et novae lectionis vestigia. Accidit tamen nescio quo fato, ut primi libri folia aliquot exciderent et perirent cum ipsa lectionis varietate ibi annotata, anteaquam liber in manus meas perveniret. Itaque operam dedi, ut ipsum librum

inspectum compararem cum locis illis, ubi me Franzianus liber destituerat. Nec defuerunt precibus meis viri doctissimi, Geislerus, Bibliothecae Ducali Gothanae praefectus, et F. Iacobs, cui curatiorem Anthologiae Editionem mox debebimus, sed statim ad me Codicem perquam humane transmiserunt tractandum, unde reliquam varietatem excerpsi, in qua magnum bonarum lectionum numerum cum insignibus aliquot lacunarum supplementis reperi. Codex est chartaceus, quem Catalogus Bibliothecae nominat p. 160. scriptus satis diligenter, ita, ut varietas lectionis saepiuscule in margine annotaretur; nec omisit admonere lectorem librarius, si quis locus in reliquis exemplaribus comparatis non exstabat. Prima pagina inscriptum habet: *Vegetius de Renacio*, nullo operis argumento addito. Ad latus rubrica adscriptus legitur *Vegetius*. Altera pagina Prologum exhibet sine titulo vel rubrica scriptum, quem sequuntur *Capitula* primi libri seu argumenta, separatim cum numero Capitum scripta, quae eadem ante singula capita repetuntur. Idem in reliquis tribus libris factum est. Extremo libro secundo rubrica adscripta leguntur haec: *Explicit liber secundus* 1488. 25 *Iulii.* Extremo libro quarto haec adiecit scriptor. Explicit liber Vegetii de Mastalcia. deinde sequuntur interpretationes ponderum, quibus in fine additum est: *Finitum anno domini* 1488. 4 *Augusti.. Laus Deo.* Postea leguntur Glossae ex Vegetio excerptae cum hoc elogio: *Sinonimus istius libri secundum alfabetum*, in quibus fere meras hominis ineruditi nugas reperi, de quibus iudicium erit lectorum ex particulis illis quas hic illic excerptas apposui in Commentariis. Concludebant volumen *Nomina erbarum et gradus virtutum*

earum secundum alphabetum, quae non ultra literam S pertingebant, ineptiarum plena, nisi si quis forte nomina plantarum germanica animadversione digna existimaverit.

Posteaquam Hippiatrica et varias Codicum lectiones diligenter iam cum Vegetio comparaveram, humaniter mihi submisit ex Bibliotheca Guelferbytana amicissimus Langerus exemplum primae Editionis manu Matthiae Sladi, medici olim Amstelodamensis, passim notatum, ubi virum doctum multas Codicum lectiones divinando assecutum esse, et loca Vegetii plura coniecturis non ineptis tentasse vidi, quarum ex numero perpaucas tantum retuli in iis locis, quae scriptorum librorum ope nondum emaculari potuerunt.

In Crescentio nihil esse auxilii ad Vegetium aut Hippiatrica illustranda, recte admonuit Gesnerus, addens, melius Crescentio convenire cum Laurentio Rusio. Quin is Iordanum Rufum exscripsit, ut iam olim a Cangio monitum. De Iordano Rufo collecta posui, quae mihi nota tum erant, in Praefatione ad Friderici II. Librorum Reliqua de Arte venandi cum Avibus p. xv. quibus addo, quae postea comperi.

In Bibliotheca Taurinensi liber Iordani latinus MS. est, teste Brugnone p. 225. de Cura equitii, versionis germanicae, cuius describendi in usus meos spem fecerat mihi vir doctus, sed promisso non stetit. In hoc latino Iordano primum ferrei equorum calcei vestigium se reperisse testatur Brugnone. Versionem Italicam fecit Pater Gabriël Bruno dialecto Veneta dedicavitque Comiti Brandolino anno 1492. Editionem anni 1561. Bononiae factam forma quarta habet Catalogus Bibl. Colbertinae hoc titulo, *Delle Mascal-*

cie del Cavallo da Giordano Ruffo. Eandem Editionem nominavit *Henze* Verzeichniss veterinarischer Bucher p. 72. Bononiensem Editionem eandem memorat Camerarius in Opusc. de re rustica p. 54. sub nomine *Iordanis Rusti.** Alius Editionis hunc titulum posuit Brugnone p. 225. *Libro dell' arte de' Marascalchi per conoscere la natura de li cavalli et medicarli nelle loro infirmità et l' arte domarli composto per lo dignissimo Cavalier Giordan Ruffo Calaurese, nuovamente stampato in Vinezia per Francesco de Leno* 1563. 8*vo*. In Catalogo Biblioth. Thuaneae repetito Hamburgi 1704. Tom. II. p. 443. lego hunc titulum: *Iordani Rufi Calabri militis Liber de Cura equorum tempore Friderici II. Liber MStus in 4.to.*

Ipse Editionem Venetam anni 1563. tractavi beneficio Heynii mei. Laurentii Rusii Editionem latinam Paris. 1531. in folio laudavit Gesnerus, ipse Italicam Venetiis proditam 1559. forma octava comparavi. Rusius Iordanum exscripsit, quem tamen aliquoties laudat cum Maestro Mauro, aliunde mihi ignoto, c. 141. p. 83. c. 144. p. 89. c. 151. p. 94. Rusium contra Albertus Magnus in Equo exscripsisse videtur; nam habet quaedam, veluti de Lampisto morbo, quae Iordanus non habet; sed Rusius capite 66. *Lampasco* ò *la fava* vocat eundem.

In Crescentii Editionibus plerisque omnibus nomina morborum mire vitiosa obiter multis in locis correxi. Sed hoc non agebam in annotationibus ad Vegetium, ut Iordanum aut Crescentium interpretarer; sed multo magis optabam investigare fontes, unde Vegetius sua praecepta derivaverat. In qua

* Typothetarum errore procul dubio, nexuum literarum similitudine decepti. *T.*

opera felicius forte evenissem, si mihi copia fuisset inspiciendorum Hippiatricorum Vossianorum manuscriptorum, quae multo integriora vulgatis esse licet ex multis locis suspicari. Latent etiam in pluribus Bibliothecis Codices Hippiatricorum scripti, quos qui olim cum Editis comparare omnes voluerit, nae is multis in locis Vegetium rectius et corriget et interpretabitur, quam a me fieri potuit.

Cogitaveram etiam de copiis Io. Rhodii et Bartholini ex ipsorum patria expiscandis et in regia Hauniensi Bibliotheca indagandis; verum nullibi earum vestigium apparere responsum mihi est. Denique recentiorum Veterinariorum inprimis Gallorum scripta comparare omnia si voluissem, et me in novam et difficilem disciplinam demittere cognoscendam et cum Vegetio contendendam ausus essem, copia tamen librorum deerat, nec otium suppetebat, animus etiam quodammodo ab arte mulomedica mihi abhorrebat properanti ad alia, quae rectius et melius intelligere mihi videbar. Scribebam Francofurti ad Viadrum mense Augusto 1795.

VEGETII RENATI

ARTIS VETERINARIAE

SIVE

MVLOMEDICINAE

LIBRI SEX. (VVLGO QVATVOR.)

PRAEFATIO

Mulomedicinae apud Graecos Latinosque auctores
non fuit cura postrema. Sicut enim animalia post
hominem, ita ars veterinaria[a] post medicinam secunda
est. In equis enim ac mulis et adiumenta belli et
pacis ornamenta consistunt. Sed quoniam[b] minus 2
dignitatis videbatur habere professio, quae pecudum
promittebat medelam; ideo[c] minus splendidis exer-
citata,[d] minusque[e] eloquentibus collata docetur in
libros.[f] Licet proxima aetate et Pelagonio non defue-
rit, et Columellae abundaverit dicendi facultas. ve-
rum alter[g] eorum cum rusticae praecepta conscribe- 3
ret, curas animalium levi admonitione perstrinxit:

VARIETAS LECTIONIS ET NOTVLAE.

(a) Ita pro *veterina* C. m. S. (b) *quod* in S. *quo* C. (c) *(a)* ins. S. (d) *exercitat* C. (e) Ita pro *minus* C. (f) *libro scilicet* C. (g) *alius* C.

Latinos) Medicum equarium Herophilum nominat Valerius Maximus IX. 15. 1. qui in nomen Marii invasit, post Cesaris mortem occisus. Eundem *Amatium* Appianus, Civil. bellor. III. 2. *C. Amatium* Livii Epitom. 116. vocat; fugitivum Cicero Philipp. I. 2. Ergo servus fuerat.

Proxima aetate et Pelagonio) De Vegetii aetate si velimus hinc arguere, statim sequens Columellae mentio ad eandem *proximam aetatem* relati conatum impedit. Igitur aliunde et ex reliquorum scriptorum mentione tentabimus investigare Vegetii tempora. Quod autem de Pelagonii scripto addit, omissis signis causisque morborum eum tam magnae rei fundamenta neglexisse, argumento esse potest, plura capita, quae in Hippiatricis nomen Palagonii inscriptum habent, alii scriptori esse assignanda, veluti pag. 126. de signis et causis tetani: p. 136. de signis hydropis: p. 176. de signis bulimi, atoniae, febrium, opisthotoni etc. In loco p. 145. initium habet Πελαγώνιος Ἀρσίππῳ χαίρειν. p. 276. Λουκίῳ χαίρειν de colicis. ubi Celsus veterinarius laudatur.

alter omissis signis causisque morborum tam magnae rei fundamenta neglexit. Chiron vero et Absyrtus [h]

(h) *Assurius* al. *Apsyrtus* C. Vulgo *Absirtus*. (i) *de* ins. C.

Chiron) Eiusdem infra I. 17. 16. plures compositiones memorat, ubi vulgo addita verba *vero Centaurus* recte Sambuci Codex omittit; quanquam etiam Suidas Centauro tribuere videtur librum veterinarium. Ita enim ille; Χείρων κένταυρος, ὃς πρῶτος εὗρεν ἰατρικὴν διὰ βοτανῶν. ὑποθήκας δὲ ἐπῶν, ἃς ποιεῖται πρὸς Ἀχιλλέα, καὶ ἱππιατρικόν· διὸ καὶ κένταυρος ὠνομάσθη. Quae eadem Eudocia in Violario sic tradit p. 437. Χείρων ὁ κένταυρος τοῖς ἰατροῖς συναριθμεῖται, ὃς πρῶτος εὗρεν ἰατρικὴν διὰ βοτανῶν. ἔγραψεν ὑποθήκας δὲ ἐπῶν, ἃς ποιεῖται πρὸς Ἀχιλλέα, καὶ ἱππιατρικῶν, διὸ, ὥς φασί τινες, καὶ κένταυρος ὠνομάσθη. In Hippiatricis unum reperi locum p. 7. qui inscribitur Εὐμήλου ἤτοι Χείρωνος.

Apsyrtus) De eo Suidas: Ἄψυρτος Προυσαεὺς Νικομηδεὺς στρατιώτης στρατευσάμενος ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἐν Σκυθίᾳ παρὰ τὸν Ἴστρον, ἱππιατρικὸν βιβλίον οὗτος ἔγραψεν καὶ φυσικὸν περὶ τῶν αὐτῶν ἀλόγων καὶ ἕτερα. Kusteri suspicionem inter nomina duo urbium distinctionem ἢ interserentis non confirmat Eudocia, quae in Violario eadem tradit p. 65. Ἄψυρτος Πρ. Νικ. ἰατρὸς καὶ στρατιώτης. στρατευσάμενος ἐ. Κ. — Ἴστρον· ἔγραψεν ἱπ. β. καὶ φυσικὸν περὶ τῶν α. ἀλόγων ἐν βιβλίοις τέσσαρσιν. Difficile est de hac scripturae diversitate iudicare; sed in iis Apsyrti capitibus, quae reliqua habemus in Hippiatricis, exstant vestigia quaedam, unde coniecturam ducere licebit. Initio in ipso Hippiatricorum ita infit Apsyrtus: στρατευσάμενος ἐν τοῖς τάγμασι τοῖς ἐπὶ τοῦ Ἴστρου — προσφωνῶ σοι, φίλτατε Ἀσκληπιάδη, τοῦτο τὸ βιβλίον ὄντι πολίτῃ καὶ ἰατρῷ μεγίστῳ, ἐν ᾧ μὴ ἐπιζητήσῃς λογιότητα ἀλλὰ τὴν ἐκ τῆς πείρας φυσικὴν ἐμπειρίαν ἐπίγνωθι. Ipse igitur testatur, se in legionibus ad Istrum positis militasse, et Asclepiadi civi et amico excusat eruditionis defectum; contra physicam peritiam usu collectam profitetur. Itaque in Eudociae loco scripturam ἔγραψεν ἱππιατρικὸν βιβλίον καὶ φυσικὸν π. τ. α. ἀλ. ita probo, ut de uno eodemque scripto interpreter, quamvis satis inepte addatur ἐν βιβλίοις τέτταρσιν post illa: ἱππιατρικὸν καὶ φυσικὸν βιβλίον. Forte fuit olim γράμμα scriptum ab Eudocia, ut commentarii Hippiatrici Apsyrti per quatuor libros digesti fuerint. Quem Constantinum intelligi voluerit notitiae auctor, ignoramus. Quo facilius autem ii, qui maiorem eorum temporum et accuratiorem cognitionem habent, aetatem Apsyrti constituere possint, nomina eorum, quos alloquitur Apsyrtus in diversis Hippiatricorum capitibus, collecta inde huc apponam. Asclepiadem igitur aliquem ἱπποτροφοῦντα iterum alloquitur p. 133. Sabinum p. 10. Διονύσιον τομέα p. 29. Ammonium Alexandrinum p. 33. Ammonium hippiatrum p. 129. ubi Auxanon hippiater obiter memoratur ab Apsyrto; porro Turannium Varronem p. 37. Achaicum Nicaeensem, ubi Eumelum hippiatrum obiter nominat p. 38. Sextum Numenium, simul Eumelum nominans, p. 39. Demetrium Pappum hippiatrum p.

diligentius cuncta rimati, eloquentiae inopia ac sermonis ipsius vilitate sordescunt. Praeterea indigesta [4] et confusa sunt omnia, ut partem aliquam curationis quaerenti necesse sit errare per titulos, cum de' eisdem passionibus alia remedia in capite, alia invenian-

40. Aspionem Alexandrinum p. 41. Hippocratem hippiatrum p. 50. Pblamaruntium p. 53. Caristanum Frontonem ibidem; Frontonem Valerium p. 183. Frontonem Ephesium hippiatrum p. 197. Iulium Frontonem centurionem p. 200. Verum Marcellum p. 57. Degmium Plasticum p. 60. Damnatum τομέα p. 64. Historicum hippiatrum, ibidem; Damam Laodicensem bippiatrum p. 65. eundem Damam Laodicensem ἑταῖρον modo vocat p. 240. Arcadiiten p. 70. Secundum hippiatrum p. 71. iterum p. 90. Orionem Alexandrinum p. 80. ubi in cervice emota improbat ipsum illud remedium, quo utitur Vegetius 4. 41. — Orionem Marcellum p. 234. Apellam Laodicensem hippiatrum p. 84. Epiphanium hippiatrum p. 88. Agathoclem hippiatrum p. 98. Aelianum p. 110. Numenium Callipoliten, Hephaestionis filium, p. 119. Sextum Numenium supra p. 39. Numenium Alexandrinum p. 153. Posidonium p. 134. Chaeream Alexandrinum p. 138. Himerium hippiatrum p. 140. Statylium Stephanum medicum p. 143. Hippiatrum simpliciter alloquitur p. 146. ubi nomen excidisse videtur. Aruntium Corinthium p. 147. Quintum Lollium Marullium p. 150. Antipatrum bippiatrum p. 152. Memnonem hippiatrum p. 154. Dium πολίτην hippiatrum p. 156. Sennam centurionem *ibidem*. Apolloniadem hippiatrum p. 158. Iulium Faustum decurionem p. 163. Artemam τομέα p. 164. Marcum Aemilium decurionem p. 175. Heracleonem chiliarchum p. 182. Hegesagoram medicum p. 186. Publium Cocceium Iustum centurionem p 191. Herodionem Alexandrinum hippiatrum p. 211. Iulium Saturninum decurionem p. 215. Behium decurionem p. 222. Menecratem Clazomenium p. 226. Rufum Octavium p. 228. Papiam hippiatrum Antiochensem p. 237. Eudoxum τομέα p. 238. Caium hippiatrum Alexandrinum p. 243. Apollophanem amicum p. 246. Pasicratem Alexandrinum hippiatrum p. 247. Marcum Marium decurionem p. 253. Gallum p. 252. Tiberium Claudium Heraclidem Clazomenium p. 258. Postumium equitem Dacam p. 259. Marcum p. 260. Gaetulicum Severum p. 263. Celerem p. 270. Iudicium Vegetii de oratione sordida et eloquentiae inopia in Chirone et Apsyrto nec improbare nec confirmare quis hodie facile ausit, quoniam verba ipsa Apsyrti credere licet immutata et in compendium fuisse acta ab eo, qui concinnavit Hippiatrica, qualia hodie legimus, in quae quadrant, quaecunque Vegetius de Chironis et Apsyrti libris praedicavit: *indigesta et confusa omnia, ut partem aliquam curationis quaerenti necesse sit errare per titulos, cum de iisdem passionibus alia remedia in capite, alia inveniantur in fine.*

5 tur in fine. Additur [k] etiam quod studio lucri quaedam ita sunt compositae potiones, ut pretium enorme contineant, et curae taxatio animalis aestimationem prope videatur aequare: ut[l] plerumque aut parci [m] homines aut certe prudentes animalia sūa casibus [n]
6 dedant, aut [o] damnosam curationem dissimulent. His et talibus rationibus invitatus,[p] cum ab initio aetatis alendorum equorum studio flagrarem, hanc operam non invitus arripui, ut conductis in unum Latinis dumtaxat auctoribus universis, adhibitis etiam mulomedicis, et medicis non omissis (nam mulomedicinae doctrina ab arte medicinae non adeo [q] multis discrepat, sed in [r] plerisque consentit) in quantum mediocritas ingenii patitur, plene ac breviter omnia epitomae digererem, et signa morborum omnium declara-
7 rem.[s] Nam si laus prima medicorum est genus aegritudinis in homine reperire, qui passionem suam et

(2) *Addetur* C. (l) *ac* C. (m) *pauci* C. (n) Ita pro *canibus* C. (o) Vulgo *aut a damnosa curatione* Corb. et *annosa*. m. S. *aut damnosam curationem*. (p) *inrit.* C. (q) Vulgo additum *in* om. C. (r) sic pro *in multis plurimisque* C. (s) Ita C. nisi quod *digerere— declarare* habet. Vulgo *epitoma congere-*

Conductis in unum latinis duntaxat auctoribus universis — plane ac breviter omnia epitomae digererem) Haec mihi vitii suspicionem non levem attulerunt. Quid enim audio? Latinos duntaxat auctores excerpsit Vegetius, qui Pelagonium, Chironem et Apsyrtum iuxta Columellam nominavit? Pelagonium et Apsyrtum graece scripsisse, ex iis saltem capitibus, quae in Hippiatricis servata leguntur, affirmare ausim, nisi is, qui farraginem istam postremis romani imperii aut Constantinopolitani concinnavit, latina transtulit in graecum sermonem additis interdum vocabulis morborum latinis ex primo exemplo. At saepius graeca vocabula adhibuit Vegetius; ut credere liceat eum graecos fontes non neglexisse. In Hippiatricis plures nominantur hippiatri latini, quos patrio sermone libros conscripsisse licet credere. Hos omnes aut ignorasse aut aetate antecessisse debet Vegetius. Celsus enim ipsum Columellam anteivit tempore. Equidem his me difficultatibus non expedio; poterit id forsean efficere, cui in Bibliothecis latitantes Hippiatricorum Codices integriores comparare contigerit!

manu potest et voce signare:[t] quanto magis in mulo-
medicina necessarium credetur[v] genus aegritudinis
nosse, cum mutum[x] animal proprium non possit indi-
care languorem et ab imperitis ad opus aliquod labo-
remque cogatur, geminumque[y] subeat ex morbo et
fatigatione discrimen, aut certe neglectum inveterata
aegritudine nequeat sero[z] curari. Sic Mantuanus 8
poëta divino ore testatur, *Morborum*[a] *quoque te causas*
et signa docebo. Absque dubio autem omnis cura
nutabit,[b] si[c] genus passionis ignoretur.[d] Ex inani 9
persuasione illud generatur incommodum, ut hone-
stissimus quisque erubescendum ac vile credat iumen-
torum nosse medicinam. Primum nullius rei scientia
vilis est. Nam cum in[e] humanae vitae conversatione
aliud fugiendum[f] aliud vero sequendum sit;[g] non est
perfecta sapientia,[h] nisi quae[i] utraque cognoverit.
Deinde, quis aestimet erubescendum talem peritiam, 10
quae damna submoveat? Nam sicut incolumitas
iumentorum habet lucrum, ita eorum interitus afferre
videtur incommodum, praesertim cum mancipia, quo-
rum plebeia curatio non putatur, saepe vilioribus
pretiis quam equi vendantur aut muli. Postremo[z] sive 11
ad vehendos locupletes aptos, sive in circi contentione
victores, sive in proeliis (ut ita dixerim) probatissi-
mos bellatores, acerrimum studium amoremque con-
stat habere[l] dominorum. Nec immerito voluptati
natum animal aut[m] saluti gratiam mereatur ab homine.

s omissis reliquis. (t) *significare* S. (v) Ita pro *creditur* C. (x) Ita *sit animal et non possit proprium* Corb. (y) *Sic geminum sub.* F. *sero* om. C. (a) *Morborumque et* F. et nos ex Corb. ita org. Virg. Ge. 140. (b) Ita pro *vacabit* C. qui tamen *nutavit.* (c) *se* Cr. (d) *ignori* forte fuit *ignores.* G. (e) *(in)* ins. S. et C. (f) *sit* ius. C. (g) *sit* S. (h) Ita pro *peritia* C. (i) *qui utrumque* C. qui ab hac voce desi-sque ad I, 12, 4. *utroque cognito* S. (z) *(circa equos)* ius. S. (l) *esse* (m) Ita F. In margine ex MS. *animol* (*salutis*) F. S. (n) *licet ab*

12 Quis autem nosse curas iumentorum erubescendum putet, cum optima iumenta habere gloriosum sit? Quis vituperationi det id posse curare, quod laudi
13 ducitur possidere? Forsan ipsa opera mulomedicorum videtur abiectior, notitia autem curationis non solum honestissimis, sed etiam disertissimis convenit, ut provisione et ordinatione sollerti curatis animalibus, et damnis careant, et voluptatibus perfruantur.
14 Sed alii morbi sunt, qui ea tantum animalia, quae occupaverunt, vexant: alii etiam[n] ab uno vel paucioribus, quae pereunt, in plura, quae pariter stabulantur vel aluntur, (et)[o] in totos saepius greges saevissima contagione transmigrant, ut quamvis sanum animal intra breve tempus, alienae aegritudinis af-
15 flante vicinia, repente depereat. Rectius est ergo eorum prius morborum et signa et causas praedicere, curasque monstrare, qui quodam transitu pluribus nocent. nam adversus maiora dispendia, maiorem
16 sollicitudinem oportet impendi. Prima igitur iumentorum utilitas est domini, vel procuratoris, vel pastoris ipsius amor atque diligentia. Comes enim semper est affectionis industria: et incolumia[p] cupimus quaecunque diligimus. Domita animalia aut praesepibus aluntur, aut pastu: indomita latioribus nutriuntur in saltibus. Quotidie ergo vel frequentissime speculari convenit habitum iumentorum. nam diligentibus morbus ipse se prodit.

uno S. et in margine, *licet ab uno coeperit, in plures, qui pariter in eodem stabulo aluntur et.* (o) Copula vulgo deerat. (p) (*semper*) ins. S.

ELENCHVS
TITVLORVM CAPITVM

Ex Editione principe repetitus, cum iis titulis, quos singulis Capitibus apposuit Sambucus.

LIBRI PRIMI.

1. Quibus signis aegritudo animalium cognoscatur.
2. Quot sint genera morborum.
3. Signa morbi humidi.
4. Signa morbi aridi.
5. Signa morbi subtercutanei.
6. Signa morbi articularis.
7. Signa morbi farciminosi.
8. Signa morbi subrenalis.
9. Signa morbi elephantiasis.
10. Cura morbi (mallei S. M.) humidi.
11. Cura morbi aridi.
12. Cura morbi subtercütanei.
13. Cura morbi articularis.
14. Cura morbi farciminosi.
15. Cura morbi subrenalis.
16. Cura morbi elephantiasis. (elephantiosis S.)
17. Causae et curae generales morbi malei. (mallei S.)
18. Potio anniversaria Physica.
19. Compositio suffimentorum contra morbum maleum. (contra malleum S.)
20. Alia compositio suffimentorum vehementior, ad lustranda animalia, quae ad fascinum tollit.
21. De ratione flebotomi.
22. Quae diligentia adhibeatur (adhibenda S. M.) in sanguinis detractione.
23. Castrata animalia non deplenda.
24. Admissum facientes non deplendos.
25. In quibus passionibus et ex quibus locis sanguis sit auferendus.
26. De his quibus sanguis in ungulam tollitur. (Alias. Qui ungulam cogunt, vel eiecerint) (deiecerint S. M.) quomodo sanguis tollatur.
27. De epistomicis, vulsis, colicis, strophosis, et qui morbo subrenali tenentur, unde sanguis tollendus sit. (est S. De Epistomicis, vulsis, struphis subrenalibus, unde etc. S. M.)
28. De ratione foci atque cauterii.
29. De passione et curis febrium.
30. De lassitudine, quae videtur febribus similis.
31. De febribus interuis.
32. Si in autumno febrierit.

33. Si (in S.) aestate febriat.
34. Si hieme febriat.
35. Si ab indigestione febriat vel pletura.
36. Si ex vulnere oris aut faucium febriat.
37. De coactionibus, (coactione S.) i. e. de nimia lassitudine.
38. Quae genera aegritudinum ex coactione nascantur.
39. De diversis passionibus ventris.
40. De aqualiculo, i. e. stomacho.
41. De colo et coli dolore.
42. Cura longanonis et ilei.
43. Causae et curae strophi. (De strophi causa et cura S. M.)
44. De lumbricis, cossis, tineis et pediculis.
45. De clysteriis ad curam lumbricorum (lumbicorum S.) et tinearum.
46. De calculosis iumentis.
47. De emphragma.
48. De ileo.
49. De dolore ventris.
50. De dolore coli.
51. De dolore vesicae
52. Cossi et lumbrici qua cura tollantur ad manum (S. M. non habet *ad manum*)
53. De syncopatis et confixis.
54. De his qui sanguinem per nares emittunt.
55. De infestatione sanguinis.
56. Quae adhibenda est (est omit. S.) diligentia, ut animalia sana perdurent.
57. Potio aestiva. P. (aestivo tempore danda S.)
58. Potio hiemalis.
59. Potio in autumno et vere praebenda.
60. Potio omni tempore necessaria.
61. De difficultate urinae.
62. De Stropho.
63. De dorso curando.
63. De potione probatissima Diapente.

LIBRI II.

1. De valetudinibus capitis.
2. De Appioso. (Opioso S. M.)
3. De Frenetico.
4. De Cardiacis. (cardiaca S. M.)
5. De Rabioso.
6. Qua observatione curentur cyclo ((a) cyclo S.) animalia. (at unum exemplariorum habebat, cibo.)
7. De cerebro commoto.
8. De capitis dolore.
9. De Distensionibus. (distentionibus S. distentione capitis S. *m.*)
10. De Appioso. (Oppioso S.)
11. De Rabioso.
12. De Insania capitis (om. capitis S.)
13. De Chirurgia.
14. De auribus. (tumore aurium S. M.)
15. De pilis qui nascuntur in oculis.
16. De suffusione oculorum.

17. De paracenthesi oculi. (in oculis S.)
18. De Lunatico oculo.
19. De Staphylomate oculi.
20. Ad album de oculo tollendum.
21. De suffusione curanda per nares.
22. De diversis passionibus oculorum.
23. De strumis iumentorum.
24. De glandulis.
25. De pullaribus.
26. De fistula maxillae, vel de conficiendo collyrio fistulari.
27. De expositione fistulae. (fistulari S.)
28. De tumore faucium vel capitis.
29. Si ex pletura (pletora S.) sanguinis fauces tument.
30. De intomatis, i. e. tuberibus. (De intomatis om. S. M.)
31. De lingua incisa.
32. De gingivis et dentibus.
33. De osse fracto.
34. De cartilagine narium si sanguis fluat.
35. De palato si vena se non clauserit. (incisa claudi non possit S. M.)
36. De genere et qualitate mucorum qui per nares fluunt.
37. De cuferino, (cyferino S. cuferino S. M.) i. e. cum post cursum sanguis de naribus fluit.
38. De polyposo. (polypo S.)
39. De siderato.
40. De observatione flebotomi. (et cervicum curatione S.)
41. De cervicibus.
42. De malandria, (Malandra S. M.) i. e. de vulneribus cervicis.
43. De distillatione cervicis.
44. De distillatione scapularum. (dissolutione S.)
45. De armis laesis.
46. De genu commoto vel basi. (emoto S.)
47. De fractura articuli, vel cruris, vel coxae.
48. De flegmone, (phleg. S.) marmore, sive mallonibus. (De tumore superioris genu et tubere et phlegmone et marmoreo S. M.)
49. De aquatilibus et ozoenis. (De aquatilio S. M.)
50. De pedibus reumaticis, sive (et S. M. ventosis.
51. De impetiginibus.
52. De uligine. (id est dulcedine S.
53. De podagra iumentorum.
54. De orthocolis (articulosis S. M.) sive stilosis.
55. De pedibus et ungulis.
56. Si pulmunculum ad aperturam fecerit.
57. Si exungulaverit iumentum, (et si suffusionem pedum patiatur. haec omittit S. M.)
58. De pedibus attritis sive mollibus.
59. De dorso confirmando.
60. De dorso curando iam laeso.

61. Si pulmunculus nascitur in dorso animalis.
62. Si vulnus fecerit.
63. Vt pili renascantur.
64. De denigrandis pilis albis.
65. Vt pili nigri albescant.

LIBRI III.

1. De observanda boum sanitate, Rubricae c. 1, (ut longaevi et sani sint boves. S.)
2. De morbis boum, et primo de maleo, (malleo S.) Rub. c. 2.
3. De cruditate Rub. c. 3. (De passionibus boum non contagiosis S. M.)
4. De febre. Rub. c. 4.
(Sambucis titulum *Ad rabiem* inserit.)
2. Si vermes animal fecerit. Lib. 3.
3. De cura lumborum.
4. Quibus signis dolor renum indicetur.
5. De internis musculis (renum omittit S.)
6. Si talus exeat animali.
7. De dolore renum.
8. De tumore testium.
9. Si natura revocari non possit.
10. Si iumentum sanguinem minxerit.
11. De dysenteria.
12. Si otiosum animal sanguinem mingat.
13. Si animal sanguinem evomat. (vomat S.)
14. Si percussa vena claudi non possit.
15. De indignatione vesicae.
16. De fluxu ventris.
17. De verrucis.
18. De vitiis (viis S.) coxarum.
19. De laccis gambarum.
20. De gamboso.
21. De his quae laeduntur a rotis.
22. De syrmatico id est quod coxam subito trahit.
23. De morbo alienato. (ex quo infecta (arefacta S. M.) animalia moriuntur, addit S.)
24. De roborosis. (robosis S. M.)
25. De hydropicis.
26. De sarcostis.
27. De tympaniticis.
28. De lienosis.
29. De implectico, (implecticis S.)
30. De phragmatico. (emphragmatico S. M.)
31. De eo qui aquam timet.
32. De spasmo. (Spasmoso S.)
33. De epilepsia.
34. De eo qui aquam (aqua S.) revomit.
35. De sideratitio.
36. De percusso a sole.
37. De cruditate.
38. De bulimo.
39. De anhelitu.
40. De aestu.
41. De paralytico.
42. De intrinsecus rupto.
43. De insanis.
44. De pletura ex hordeo.

45. De passione pulmonis.
46. De eieronica, vel orthotonico, vel ortbolistophico. (De orthopnoico, id est, plagis rigido S.)
47. De opisthotonico, et empistbotonico. (De Epistotono S. Opistonico S. M.)
48. De lethargieo.
49. De morbo regio.
50. De bili id est coleribus. (colera S. M.)
51. De bili arida.
52. De coli passione.
53. De vomica.
54. De coriagine. (cardiaca S. M.)
55. De stomachico. (sinthesi S. M.)
56. De icterico. (baginoso S. M.)
57. De stropho. (i. e. Tortionibus *S.*)
58. De dolore iecoris.
59. De inflatione ventris.
60. De intestini vexatione.
61. De tussi.
62. De tussi quae venit si quid faucibus baeserit.
63. De tussi ex perfrictione.
64. De tussi a colibus. (spiritualibus S. M.)
65. De tussi ab interioribus.
66. De vulsis.
67. De tussi quae ex humorum (humoris S.) acerbitate generatur.
68. (Potio addit S. M.) ad tussim siccam, vel (ad omittit S.) suspirium, (et arteriam exasperatam. omittit S.)
69. Ad vomicas (vomicam S.) et tussim. (Potio ad vomitum et t. S. M.)
70. De diversis potionibus (Diversae potiones S.) vulsorum et tussientium.
71. De scabie.
72. Si animal foeno malo laedatur.
73. Si hordeo malo laedatur.
74. Ad fascinum. (De fascinato animali. S. M.)
75. Remedium contra omnes morbos.
76. Si animal laedatur dum (cum S.) accipit potum. (potionem S.)
77. Si animal a venenatis bestiolis mordeatur.
78. Si bustrepem (buprestem S. M.) comederit animal in foeno.
79. Si vipera percusserit animal.
80. Si araneum (areum S.) comederit.
81. Si sphalangius (phalangius S. M.) percusserit animal.
82. De mure araneo. (morsu muris aranei S.)
83. Ad ictum scorpionis.
84. De canis rabidi morsu.
85. Si animal comederit stercus gallinarum. (gallinae S.)

LIBRI IV.

1. De numero et positione ossium.

2. De numero et qualitate membrorum. (De mensuris et numero membrorum S. M.)
3. De numero et qualitate nervorum.
4. De (numero et S.) qualitate venarum.
5. De indiciis et aetate (setatis S. M.) equorum.
6. De signis quibus agnoscitur (cognoscitur S.) patria.
(De permutandis et distrahendis equis et signis patriae S. M.)
7. De temporibus vitae.
8. Potio (Chironis S.) ad reficiendum iumenta, (reficienda animalia. reliquis omissis S.)
9. Ad tussim et vulsos.
10. Ad cossos, vermes, vel tineas.
11. Adversum omnia genera morborum.
12. Confectio suffimentorum salutaris.
13. Confectio pulveris quadrigarii.
14. Compositio canstici.
15. Compositio malagmae.
16. Compositio collyrii fistularis.
17. Compositio malagmae crudae.
18. Compositio syncrismae.
19. Compositio traumatici. (tragmantici S. M.)
20. Compositio malagmae basilidae.
21. Alia compositio malagmae.
22. Compositio prima anacollimatis.
23. Compositio (alia omittit S.) malagmae crudae.
24. Compositio malagmae ad uligines.
25. Compositio malagmae ad nervos.
26. Compositio traumatici. (tragmantici S. M.)
27. Compositio collyriorum.

Sequuntur Medicamentorum genera quaedam, ad finem quarti libri adiecta.

(Alia quaedam medicamentorum genera. S.)
Cephalicum (emplastrum ad claudenda vulnera omittit S.)
Medicamentum consuetum.
Chlora medicamentum ad vulnera limpidanda.
De tetrapharmaco, ad vulnera claudenda.
Glicium, ad vulnera sordida et cancrosa.
De ossoclari, ad omnia ossicula.
De styptico, ad vulnera humecta.
Medicamentum ad omnia vulnera claudends.
Implectoricum, ad cava supplenda.
Ad oculorum rupturas, et glaucomata.

De syncrisma, aliud.
De lippariis.
Traumatici compositiones variae, ad varia.
Caustici compositiones aliae ad diversa.
De malagmatis quibusdam.
Emplastrum quoddam.
De ceroto.
Fomentum ad tumores, vel quamlibet duritiam.
Potio hjemalis.
Potio aestivalis.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE SIVE MVLOMEDICINAE

LIBER PRIMVS.

Cap. I.

Continuo animal, quod valetudo tentaverit, tristius[a] invenitur aut pigrius, nec consueto utitur somno, nec solito se more transvolvit, nec requiem ut assumat[b] accumbit, nec deputatum cibum assumit ex integro, et[c] potum aut intemperantius accipit, aut omnino fastidit, stupentibus oculis, auribus flaccidis, erecto utitur[d] pilo: exhausta[e] sunt ilia, fit spina rigidior, anhelitus crebrior aut gravior,[f] os asperum et solito ferventius, tussis aliquando lenis, aut gravior, incessus ipse, quo maxime notatur, segnis ac nutans. Cum huiusmodi signa in iumento unum vel plura conspexeris, statim illud separabis a caeteris, ut contagionem non inferat proximis, et facilius in

Varietas Lectionis et Notae.

Cap. I. (a) *moestius ingreditur* S. *continuo enim — moestius* Goth. (b) *sumat* Go. (c) *potum autem aut intemp. appetit* S. *accipit — fastidit* omittit Go. (d) Ita pro *visu*, *turpi* Go. *visitur pilo* S. (e) *fonte sunt ilia — rigidior*, *locus aliquis calidior — crebri* Go. (f) *os asperum — gravior* om.

4 solo[g] iam causa morbi possit agnosci. Si diligenter habitum post unam secundam vel tertiam diem ab illa moestitia[h] fuerit absolutum, nihilque resederit in corpore ipsius, quod putetur ambiguum, scito ex levioribus[i] causis illam venisse tristitiam, et animal
5 consuetudini pristinae[2] esse reddendum. Nec explorandi omittatur intentio. nam[l] frequentius inspici[m] debet et cautius, quod semel coepit esse suspectum.[n]

II. Morborum quidem diversae sunt species,[a] sed uno generali vocabulo continentur, quod[b] ab antiquis malleus nominatum est, ipsa appellatione vim
2 cladis periculumque testantes. Sunt autem species mallei numero septem: humidus, aridus, subtercu-

F. (g) *solitario ab aliis* Go. margo. (b) *peste* Go. (i) *plenioribus* Go. sed margo *levioribus*. (2) omittit Go. (l) *quae* Go. margo. (m) *inspiciendum videtur* Go. (u) *spectandum* S. M.

II. (a) Ita pro *passiones* S. *ab occultis capitibus* addit Go. (b) *qui* —

Cap. II. *septem*) Ad hunc locum pertinet iudicium Galli Paulet ex libro *sur les Maladies épizootiques* Paris 1775. P. I. p. 71. *On peut reprocher à cet Auteur, de n'avoir pas distingué les chroniques des aigues dans sa division, de n'avoir pas parlé de la fièvre dont la nature caractérise sur tout les espèces de pestes. Malgré ces défauts, on y reconnoit la fièvre pestilentielle des animaux, une gale maligne, le soupir, la goutte; le farcin, la morve, la lepre des animaux; une paraplegie, une maladie comateuse ou le subeth des Arabes.*

Malleus) Hippiatrica p. 10. ὃ καλοῦσιν οἱ πολλοὶ μάλιν, τινὲς κατάῤῥουν, ῥωμαϊστὶ δὲ σουμπέριον. Ibid. p. 16. a colore subalbo muci effluentis, malin dictum affirmant. Aristoteles H. A. VIII. 25. asinorum morbum esse ait μηλίδα, melidem; vitium hoc in capite oriri, et per nares fluere pituitam rufam at crassam. Quod si ad pulmonem descenderit, occidere animal; sin vero in capite consistat, morte non inferre. Suidas in voce μαλιασμὸς asini morbum esse ait similiter, seu defluxionem per nares, et strophum. Neutrum morbum asinum effugere. Meminit etiam Hesychius in voce μαλέη et μαλίς. A colore rufo dictum puto. Infra II. 36. ex pulmone per nares effluere dicuntur mucores crassi spumosi et pallidi, cf. II. 40. (vulgo I. 38.) 3. contra rubentem (πυῤῥάζουσαι μύξαι Hippiatr. p. 298.) tenuem et frigidum provenire ex veteri perfrictione.

Septem) Quatnor ponit Apsyrtus p. 12. ὑγρὰ, ξηρὰ, ἀρθρῖτις, ὑποδερματῖτις.

taneus, articularis, elephantiasis,[c] subrenalis, farciminosus. Signa[d] omnium dicamus.

III. Humidus morbus est, cui de naribus pro mucis humor defluit male olens, et spissus, colore pallido. Huius[a] gravatur caput, oculi lachrymantur, et stridet pectus, fit gracilis, horrentibus pilis, tristi aspectu: quem profluvium atticum[b] veteres vocaverunt. Quandocunque[c] autem sanguinolentus humor vel croco similis per nares fluere coeperit, iam insanabilis est et vicinus morti.

IV. Aridus autem morbus his agnoscitur signis. Nullus ei per nares supra solitum humor emanat; suspirat tamen graviter, et nares habet extensas. ilia curvabit[a] intrinsecus, et contractionem spinae duri-

nominatus Go. (c) *elephantiosus — fercim.* Go. (d) *signa om. dic.* om. S. M.

III. (a) *Habet gravatum* S. M. *His* Go. (b) *atrum* S. *Superfluum viaticum* Go. (c) *cuicunque* S. M.

IV. (a) *cavabit* S. Go. (b) *hoc facile curabitur* S. M. (c) Ita pro *cubet*

Cap. III. *profluvium atticum*) *La morve* Gallis dictum morbum intelligi censet cum Schrebero Brugnone. Hippiatrica p. 12. ὑγρὸν λεπτὸν ὅμοιον ὕδατι. sed p. 16. ἰχὼρ φλεγματώδης εἰς τὸ λευκὸν χρῶμα μεταβεβλημένος — ἄνοσμος μὲν ὤν, εὐκόλως θεραπεύεται, δύσοσμος δὲ, δυσκόλως. Ab initio igitur asserunt, humorem aquosum et nullo odore effluere, eumque morbum facile curari, difficile autem, si humor odorem gravem contraxit ex ulceribus. Sed ibidem p. 20. est: ἀναφέρει ἐκ τῶν μυκτήρων δυσώδη, βήσσων καὶ ἀνασπαστικῶς τὰς λαγόνας ἀσιτεῖ. Atticum profluvium dici puto, quod malis hoc genus in asinis fuit primum observatum ab Atticis scriptoribus, ut paulo antea docui. Sed Sambucus *profluvium atrum* nominat, aliter Gothanus liber; et in duobus reliquis locis, ubi nominatur, I. 17. s. 18. et II. 10. s. 4. dubia est librorum scriptura.

Cap. IV. *Ilia cavabit*) Apsyrtus: διὰ μυκτήρων φέρεται οὐδὲν, τρώγον δὲ καὶ πῖνον ἀπισχναίνεται τὸ ζῶον καὶ πέψιν οὐ λαμβάνει, αἵ τε ῥῖνες αὐτοῦ ἀνεῳγμέναι εἰσὶν, καὶ φυσᾷ βαρέως ἑλκόμενόν τε οὐκ εὐχερῶς, ἀλλὰ ὅλον συστρέφεται, αἵ τε λαγόνες περιτεταμέναι εἰσὶ τυμπανοειδεῖς, μετέωροι, καὶ ἡ βύρσα σκληρύνεται. Ait igitur, ilia tumescere, nares patere, coriumque indurari. Hierocles p. 15. addit: τὴν κεφαλὴν παρίησι, i. e. caput obliquum habet. Reliqua Vegetii signa *a testiculi* usque *ibi* desunt. Ibidem p. 17. est τὰς λαγόνας ἀνασπᾷ.

tiamque patietur. testiculi eius ita substringuntur, ut apparere vix possint. cibi parcior, bibendi appetentior ultra morem. propter quod pulmone siccato, internum patitur ardorem. tensis oculis in obliquum respicit, nec[b] facile cubat.[c] Hunc[d] suspirium vocant, [et] insanabilem, nisi ab initio festina curatione subveneris.

V. Subtercutaneus morbus autem his proditur signis. Vlcera[a] in corpore eius scabiei similia nascuntur, ex quibus humor effluit liquidus et viridis, qui pruriginem movet, ut scalpere parietibus vel columnis animalia saepe fricare compellat, quo[b] ulcera corticem ducent.[c] Huic nec humor per nares emanat, nec anhelat, nec cibum recusat, nec respuit potum. propter quod diu vivit.[d] Et ideo si cura non desit,

Go. *cacabit* F. et S. margo. quod probabat Gesner, quia ad eam rem opus nixu pulmonum. *cubat* G. *cacabit* margo Fabr. (d) *Habens suspirium notat insanabile*. Goth. *suspirium insanabilem vocant*.

V. (a) Ita pro *vulnera* S. M. (b) *quae* S. (c) *durant* S. M. (d) Ita S. *vivet* Go. Antea *bibet*. Goth. etiam *cibum respuit et potum*. Idem verba *quod similia — tardius* omittit, deinde habet *sanare quia necem nec gregi infert nec facile periculum patiatur a pestifera*.

Pulmone siccato) Apsyrtus adeo et Hierocles cum Eumelo pulmonem in dextro latere rumpi aiunt et fieri equum pleuriticum, p. 12. et 15. Quare lectionem *cubat* nolui mutare cum libris in *cacabit*. Vulgo male legebatur *cubet*. Gesneri rationem vide in varietate positam.

Suspirium) Hippiatrica loco supra laudato generatim omnem malin aiunt appellari Romanis σουμπέριον. Diversus morsus iuncturarum est, quem Albertus p. 219. b. appellat *superos*, quasi dicas *Veberbein*. Ceterum post *suspirium vocant* interpunxi et copulam inclusi. Ceterum Gallus *Paulet sur les Maladies épizootiques* P. II. p. 476. ita: *Les Maladies épizootiques chroniques seches ou arides, qui sont vraisemblablement celles que Végèce comprenoit sous le nom générique de suspirium, sont des états directement opposés a ceux des maladies humorales ou plethoriques*, a nimia seri copia. *Nous ne connoissons que deux maladies de ce genre qui sont celles qu' on appelle la maladie de feu ou brûlure, et qui est peut être la même que le Soupir des anciens, decrite* p. 68. *de la Première Partie, et la consomption des iumens ou rage d' amour*, p. 429. *de la IIe Partie*.

Cap. V. *scabiei similia*) Hierocles p. 13. ἐξ ἧς συμβαίνει ψωριάσις.

ex hoc plurima iumenta liberantur. Quidam vero sca- 2
biem subtercutaneum morbum dicere tentaverunt,
quod similia supradictis signis videatur ostendere, et
contagionem transferre per proximos, et tardius sa-
nari. Sed quia nec necem nec gregi infert facile peri-
culum, a pestiferi illius mallei societate discretus est,
et seorsum ab illa dicetur.

VI. Articularis autem morbus, quem ἀρθρίτην[a]
Graeci vocant, per haec monstratur indicia. Interdum
paucis, interdum plurimis diebus ab articulis claudi-
cabit, ut aut ictu calcis animalis alterius percussus,
aut negligentia impactus, aut saxo vel fuste videatur
elisus. Sed haec solet esse distantia, ut[b] illa quaeli-
bet laesio loco figatur: haec autem passio, quia erra-
tica est, subito ad pedem alterum migrat. Praeterea
ossibus astringitur cutis, et ad[c] tactum tractanti dura
resistit. Rigescit[d] spina, corpusque contrahitur, pilus[e] 2
erectus et horridus, (ac) deformis aspectus, macie
cito corpus affectum. et quamvis non recuset alimen-
ta, nec curat, si desint: in dies tamen deterior fit et
tristior, difficulterque[f] curatur.

VII. Farciminosum vocabulum ex genere passionis

VI. (a) ἀρθρίδην F. *Articen* supra sc. *artice* Goth. In marg. al. *disiunctum*. Idem deinde *claudicat*. (b) *quod illa passio subito ad pedem alterum migrat*. S. M. *quod — passio grata erratica* G. (c) *adtactum* S. G. *ad tractum* F. (d) (*in*) ins. S. (*e*) *pilis erectis et horridis* S. M. Deinde *ac* omitt. G. et *cito* post *macie* inserit. Postea *curet si desinit in die sanatur*. (f) *laborioseque* S. M.

Cap. VI. sect. 2. *in dies tamen*) Puto legendum: *nec curat tamen, si desint. in dies deterior fit* etc.

Cap. VII. sect. 2. *farcimino*) Legendum puto *farcimine*. Albertus XXII. p. 218. b. farcinam appellat: *quam quidam, inquit, vermem vocaverunt, eo quod superfluus humor in carne et cute foramina facit quasi foramina vermium*. Deinde curam subiungit. Lor. Rusio cap. 146. *el verme chiamato farsino* cum eadem cura habet. Hodieque nostri hippiatri eodem nomine appellant *den Wurm*,

evenit. Huiusmodi deprehenditur argumento. In lateribus et in coxis et in verendis[a] quoque partibus et praecipue in iuncturis membrorum vel in toto corpore collectiones[b] inflantur: rursumque his velut sedatis aliae renascuntur: cibum potumque ex more recipiunt, macrescunt tamen, quia digestio eis plena
2 non provenit. hilares aspectu sanisque similes creduntur ab indoctis artis mulomedicinae, quia exterius agitur causa: quibus imperitia artificum sanguinem festinat auferre. Sed contraria ista curatio est. nam affectis farcimino, quidquid superest virium, tollit. In initio tamen, ne morbus increscat, vel in fine, cum iam vires redire coeperint, emissio sanguinis iuvat.

VIII. Subrenalis morbus non minus nomine, quam ipsa passione monstratur. Nam animal, velut[a] renibus laesis, a posteriori parte deficiens, prodit mortiferae necessitatis indicium. tussiet graviter, horrebit aspectu: cutis duritia ex spinae rigore proditur: parcius potum, parcius adpetit cibum. Huic, quia tota vis morbi possidet lumbos, a femoribus incipit prima[b] curatio.

VII. (a) Goth. margo *testiculis*. (b) omittit Goth. Idem *rursusque venit his suprase. veniunt. al. rufumque noluit.* Deinde *nascuntur — marcescunt.* (c) *extimat* Go. Idem *quicquid est virium — morbus marcescat.* In S. est *tollitur.*

VIII. (a) *in renibus laesus* Go. (b) *quietis curatio* Go.

Galli *farçin* antiquo nomine, cuius tria genera distinxit Gallus *Hurel.* Causas et curam accuratius tradidit Herrenquist, scrophulam farcimen appellans, in Actis Academ. Holmiens. Vol. 30. p. 347. vers. germ. Vermem vocavit Crescentius IX. 14. Sed ecce Hippiatr. p. 229 ubi Apsyrtus: κιρσώματα δὲ λέγεται ὃ ῥωμαϊστὶ καλοῦσι φαλκίνηνα. εἰσὶ δὲ ἐκβολαὶ ἐν τῷ σώματι ὅμοιαι δοθιῆσι καὶ μείζονες καὶ πυοῦνται, καὶ ἔκρηξιν λαμβάνουσιν αὐτόματοι. Cf. infra c. 14. et Galli *Paulet sur les Maladies épizootiques* P. II. p. 319.

IX. Elephantiasis autem dicitur ex similitudine elephantis, cuius naturaliter pellis dura et aspera morbo nomen et in hominibus et in animalibus dedit.
Cuius signa haec sunt. In toto corpore uredo[a] nasci- 2
tur, praecipue in dorso squamas similes corticibus facit.[b] In naribus, in pedibus etiam et in capite papularum fervor emergit, vel ozoenae asperiores
frequenter oriuntur.[c] Priusquam haec ostendantur 3
indicia, ventre soluto erit, et marcescet,[d] et aspere tussiet. Cuius os totum cum lingua asperum et simile creditur esse combusto:[e] quae passio pullis a matre depulsis plerumque perniciem consuevit inferre.
Hunc diligenter curare cupientes, non[f] ante deforis 4
aliquo medicamento fovere contendunt, nisi prius potionibus datis pestis[g] elevetur interior. Nam extrinsecus capta[h] medicamenta morbum non eximunt,[i] sed ad interiora compellunt, et hac ratione periculum generant. In animalibus eiusmodi morbo labo- 5
rantibus generalia ista sunt vitia: tussis aspera[a] et crebra suspiria, spina contracta et rigida, macies semper increscens, cum studium et alimenta non desint,[b] demissior cervix, stupentes oculi, tardior
incessus. Nunc signis omnibus generaliter singulari- 6
terque digestis, singulorum morborum speciales pro-

IX. (a) *nigredo* Go. (b) *facit in pedibus et in capite pabulorum f. emigrat velut ozenae* Go. margo: *ocienae*. (c) *oriundis* Go. (d) Vulgo *marcescit*. Go. *morcescat*. (e) *combustum* Go. (f) *non deforis ante* Go. margo: *alii non curare deforas*. (g) *pus evellatur interius* S. M. *evellatur mentior* Go. (b) Ita pro *cepta* coniec. Gesn. (i) *admittunt sed interius — generant in animolibus — morbo eodem* Go. (a) *asperior* S. M. *ista — suspiria*

CAP. IX. *Elephantiasis*) Goth. *elephantiones dicuntur — aspera, unde morbi nomen in hominibus.*

Vredo) Hippiatrica p. 21. ῥῆξιν δὲ τοῦ σώματος πανταχοῦ ποιεῖται, ὥστε ἑλκοῦσθαι μάλιστα τὰ ἄκρα ῥῖνας, χείλη, ὦτα — ἥ τε γλῶσσα συνδέδηται, ἣν καὶ προβάλλει ἔκλευκον καὶ παρὰ φύσιν ἄμορφον.

priasque curas oportet adiungere. Post[m] haec de generali minutione singulorum, et adustione docens, concludam librum primum.

X. Malleus[a] morbus si humidus fuerit, ita ut per utramque narem virides defluant muci, inter[b] exordia caput eius adhibita curatione purgandum est ita;[c] Olei optimi uncias 3, liquaminis floris unciam 1, vini veteris cyathos 3, sereno tranquilloque die pariter commisces,[d] et cum tepefeceris, infundes in naribus.
2 caput religabis ad pedes, sensimque iumentum impeditum compelles[e] incedere, ut omnis humor emanet. (ad siphonem[f] autem paulatim infundes,[g] non semel
3 a[h] cornu). Quod si sanguis postmodum coeperit fluere, nihil timendum, sed potius sciendum est, animal legitime fuisse purgatum. Post quod sevum caprinum resolutum oleo miscebis; sic infusis[i] naribus exulce-
4 rationis illius mitigatur asperitas. Radicem[2] quoque laseris tunsam, et per fistulam vento naribus insitam, ut sternutum provocet, adhibere commodum est.
5 Caput etiam extrinsecus auriculasque oleo calente[1] diligenter perunges, et lana cerebro indita, ab omni
6 perfrictionis necessitate munies.[m] Nasturtii quoque

om. Go. (l) Ita pro *desinant* S. M. (m) Hinc ad finem omittit S. M.

X. (a) *Maleus* Go. (b) *intra* Go. deinde *capitis eius*. (c) om. Goth. (d) *commiscebis* S. (e) *compelletur* Go. (f) *scyphonem* S. M. (g) *infundens* S. M. *infundas* Go. (h) *ad* S. M. (i) *infusum* S. M. *exulceratione* Go. (2) *Item, accipe febrifugam et asari radicem, et fac pulverem, quem naribus per fistulam insuffla, ut sternutet. multum prodest* S. M. ex V. C. Go. omittit post vulgatum *tonsam* copulam *et*. (l) *calido* Go. (m) *frictionis n. munies murabis* Go. Vulgo *munibis*. (n) *seminis ad bibendum*

Cap. X. sect. 4. *naribus insitam*) Ex margine Samb. lege *insufflatam*. Sic infra V. 32. (vulgo III. 33.) 4. *et per fistulam naribus insufflabis* de eodem remedio est.

Auriculasque) Infra V. 32. (vulgo III. 33.) *cerebrum quoque eius et auriculas pice liquida — largius perunges.* Sed III. (vulgo II.) 11. *ex hoc ei cerebrum et auriculas confricabis*. ubi Sambuci Codex inserit *inter auriculas*.

semen[n] bibendum dabis ex aqua. Praeterea potionem dabis, quae[o] diapente vocatur, et hac ratione conficitur: Myrrhae troglodytis[p] gentianae, aristolochiae[q] longae, baccarum[r] lauri, rasuras eboris bene tritas et cribratas aequis miscebis ponderibus servabisque. Exinde prima die[s] unum coclearium cumulatum cum sextario vini veteris, secunda die unum et semis, tertia autem die duo coclearia[t] tepefacto mero aspersa et diligenti agitatione permista dabis ad cornu. Postea ex cervice de[v] matricali vena sanguinem detrahes, permixtumque acerrimo aceto, omne[x] equi corpus perunges, et contra pilum diligenter fricabis, ut[y] ad similitudinem glutinis adhaereat. iumentum

cum aqua immisces. Go. (o) Ita pro *qui* Go. deinceps vulgo *diapenton.* (p) Vulgo *Murrae* solum legitur S. M. *myrrhae troglitae.* (q) Vulgo *aristologiae.* (r) *bacca* S. vulgo *baccis.* Mecum Go. qui deinde *eque miscebis servabisque.* (s) *qua dederis* add. Go. (t) *iam iam* add. Go. deinde *asperso al. aspersa.* (v) *vel* Go. deinde *permixtum.* (x) *in omni parte corporis equi infundes* Go. *perfundes* S. M. (y) *ubi — inhereat* Gu.

Quae diapente) Dedi quod volebat Gesner, et quod ipse Cap. 12. 4. semel ex libris posuit pro *diapenton*, altero vero loco male *diapenten*, reliquit. Formula eadem repetitur infra II. 36. (vulgo I. cap. 64.) et bis VI. (vulgo IV.) 8. sect. 6. et 8. Quod est in S. M. *troglitae*, reperiri etiam in Aetii libris μύῤῥαν τρωγλῖτιν, ex Salmasio ad Solinum p. 894. admonuit Gesner; et sic saepe Hippiatrica.

Baccis lauri) Rectius infra: *baccarum lauri, rasurae eboris paria pondera diligenter trita atque permixta.* In Hippiatr. p. 23. vocatur ἡ διὰ πέντε ἀντίδοτος, rasura eboris est πρίσμα ἐλεφάντινον.

Servabis) Scilicet ξηρίον inde factum, ut apparet ex Hippiatr.

Mero aspersa) Hippiatrica p. 278. eandem formulam ponunt, sed sumere iubent ita: ἀποζέσας εἰς οἶνον ῥίζας ὀξυσχοίνου καὶ πρασίου διηθήσας τὸν οἶνον ἐπίβαλλε τοῦ προειρημένου ξηρίου κοχλιάριον μεστὸν καὶ προπότιζε ἐπὶ ἡμέραις τρισίν.

De matricali vena) Haec vitiosa esse, patet ex istis, quae dicentur infra ad VI. (vulgo IV.) 12. 2. ubi doceo, de matrice sanguinem demere, Hippiatricis esse de *ventre*, ἐκ γαστρός. etsi Gesner *venas matricis* IV. 4. cervicibus assignari voluit. Quid? quod paulo post c. 13. 2. sequitur *de cervice hoc est de matricali vena.* Ego tamen malim utroque in loco legere *vel de matricali vena.*

8 quoque in loco calido constitues. Si cibum fastidit, aestate[z] dumtaxat farinae hordeaceae sextarium unum quinque sextariis aquae permixtum equo dabis in potu. Triticeam quoque farinam simili mensura et ratione offeres ad bibendum. Si autem fastidit, non ideo[a] aliud dabis, quousque[b] hoc ex ista necessitate
9 sanitatem percipiat. De palato quoque postea[c] sanguinem detrahes, ut omni[d] ex parte, si qua morbus praegravare coeperit, relevetur. Scito, nisi diligenter occurras, hunc esse periculosissimum morbum. Nam cito in suspirium, hoc est, anhelitum transit, et spem omnem salutis excludit.

XI. Aridus vero morbus, qui et suspiriosus praecipue dicitur: et hic negatur a quibusdam posse curari, propterea, quod phthisi, quae hominibus mortifera est, similis invenitur. Quotidie enim macie
2 crescente exilior redditur, penitusque[a] siccatur. In omni autem ratione medicinae facilius est, quae, abundaverint diminuere,[b] quam quae videntur deesse supplere. Salus tamen iumentis etiam in hac passione
3 praestatur, si inter[c] principia possit occurri. Sanguinem siccis detrahere contrarium est. Sed vino et oleo sufficienter admixto et tepefacto perungendum toto corpore animal est, ita ut caput et maxillae et[d] extrinsecus fauces eidem largius infundantur, et con-

(z) Ita F. at S. uterque in margine annotaverat *statim* receptum a Gesn. Mecum Go. qui *farinam ordiatiam sex. et quinque sex.* (a) *ideo* om. Go. (b) *quam hoc ex necessitate sitis* S. M. *quousque post extimas necessitate percipere* Go. (c) *postmodum* Go. (d) *omnem quam morbo* Go.

XI. (a) *pastusque* S. M. *penitus* Go. (b) *adimere* S. M. *de materiae* Go. (c) *in principio p. occurri velostes* Go. voluit *velociter* addere. (d) *et* om.

Aestate duntaxat) Restitui *aestate* pro *statim*, propter locum infra III. (vulgo II.) 7. ubi de cerebri morbis est: *Si hieme curaveris, farinam triticeam, si aestate, hordeaceam aquae frigidae ad invicem amuli permixtum in potione praebebis.*

tra pilum usque ad sudorem diutissime confricentur. Intrinsecus autem a prima die potione[e] curandum est. 4 Succum ptisanae, adipem suillum remissum, et amylum[f] ex melle passoque decoctum per cornu in potione dabis,[g] ut canalis gutturis eidem maxillarumque compago laxetur, quam siccitas astrinxerat[h] morbi. 5 Quo facto, in loco calido stabit. Infusum hordeum herbamque viridem, si inventa fuerit, debet[i] accipere, ut omni ex parte periculosa ariditas temperetur. Consequenter talis eidem[k] potio praeparetur. 6 Passi optimi sextarium unum, iridis Illyricae unciam unam, piperis nigri semiunciam, croci scrupulum, myrrhae troglodytis[l] semiunciam, pollinis thuris unciam unam, ova cruda quinque pariter mixta prima die dabis ex integro, ita ut per triduum ipsam misceas semper et offeras, ut tam gravis morbi asperitas potionis dulcedine mitigetur. 7 Post haec[m] melle, butyro, axungia, salibus et picula,[n] offis pro aequa omnium portione confectis, succo ptisanae ac passo involutis adtinctum animal replebis, [et] die prima quinque pilulas, sequenti septem, tertia die novem daturus ex more. 8 Expensis autem his, nec ungere cum vino et oleo tepefacto desit industria. nam amarissimus morbus cum sit,[o] aliter non potest nisi amaris potionibus solvi. Contraria enim non nisi[p] contrariis medicinis curantur. 9 Potionem diapente,[q] sicut superius monstratum est, non solum per triduum cum vino sed per dies plurimos dabis,[r] ut tantum discrimen

Go. (e) *ratione* Go. (f) Vulgo *omilum.* aulea *suilli* margo: *olii porci.* Go. (g) *domus* Goes. (h) *ostrinxit* omisso *morbi* Go. (i) *debeat* Go. (k) *ei* Go. (l) *droganti* S. M. *Troglodytidis* coniic. Gesn. vulgo *mirrhoe trigonitis.* (m) *hoc* Go. (n) Ita ex coniect. Gesner. *paaul caophis* F. cum nota mendi, et Go. *piculam salem* S. M. margo Go. *olii paucula ospero.* (o) *est* Go. (p) *non nisi* om. Go. (q) Vulgo *diapenten.* Go. *dropenton.*

10 possit evinci. Quod si gravior tussis et strangulans
urgebit, accipe fabae fractae sextarium unum, sevi
caprini uncias tres, allii[s] capita maiora tria permixta
decoques, et cum passo vel succo ptisanae hordea-
11 ceae tepidum dabis ad cornu. Quod si tardius profecerit ista curatio, ficus siccae pondera[t] duo diligentissime tundis[v] in pila,[x] foenigraeci sextarium decoques, quousque aqua ad medietatem veniat, post colabis, et foenumgraecum in mortario cum ficu[y] conteres. allii quoque uncias tres contundes similiter in mortario, et tam rutae quam apii fasciculos ternos: quibus omnibus pariter mixtis, diligenter tritis, addis
12 dracontii[z] uncias duas. Aqua in qua foenumgraecum coctum fuerit, superfundis, potionemque facias, quae per cornu possit effluere: quam etiam tussientibus vel vulsis aut[a] ruptis animalibus per triduum dabis.
13 Sequens remedium ad[b] aridum morbum: Inter[c] nares iumenta scalpello[d] secabis, et aquam frigidam per[e] fistulam latam eius ori suppones, naresque ipsius[f] assidue diebus plurimis merges, ut suspirium distabescat in aqua. Potionem quoque ei quotidie dabis
14 huiusmodi. Succum ptisanae cum sevo[g] caprino decoctum, sextarium unum, sulphur[h] vivum, thus quoque masculum aequis ponderibus deteris atque commisces: ex eo coclearea singula diebus singulis cum ptisana permixta defundis ad cornu. Cum autem

(r) *dabis* om. Goth. (s) *scorodon* S, M. *allia* Goth. (t) *duas partes* S. (v) *tondis* F. *tunde* S. (x) *in mortarium. deinde addas alli galliai* (*anagallici* corr. Gesn.) *uncias III et tam rutae quam appii fasciculos ternos, quibus pariter in mortario missis et diligenter contritis addas draganti uncias II et aquam in qua foenum graecum coctum fuerit, superfundens* S. M. Vulgo est *foenugraeci* ut paulo post *foenugraecum*. (y) *fico* Go. (z) *draganti* S. M. et Go. (a) *aut* om. Go. (b) *in* S. (c) *intus* S. M. *iumenti* Go. (d) *sagitella* S. M. (e) *fistula latiori* S. M. deinde *ei ori* Go. (f) *ipsas* S. M. (g) *sero* S. M. (h) *sulphur, viuum* F. *vinum, et infundis per cornu* S. M.

coeperit esse validior, de cervice sanguinem detrahes, additoque aceto animal perfricabis.

XII. Subtercutaneus morbus, cum[a] humor pestifer inter[b] corium et viscera commeat,[c] hac ratione curandus est. Fistulam[d] ei facies vel cauterium, inter armos eius, et ventrem loco consueto ad[e] mensuram incisa cute, die sereno, et si[f] spatium est, luna minuente, Indis[g] ut mos est, per quam omnis e[h] visceribus humor educitur,[i] coloris aurei vel crocei, languoris[2] tabe corruptus. Quae si minus[l] traxerit, radi- 2
cem herbae tithymali in[m] eodem[n] vulnere inseres septem diebus, quae residuum virus[o] educat. Est

XII. (a) *cui* S. M. *est*, *cui* Go. (b) Ita pro *intra* S. M. et Go. qui: *inter cutem et carnem vel viscera*. (c) *meat* S. M. (d) *fac incisionem* S. M. (e) *et mensura in ente* S. M. (f) *et sit lunaris* incisio S. M. (g) *fiat ad octo* Go. margo: *al. in dic.* (h) *de* S. M. et Go. (i) *deducitur* Go. A verbis *coloris* pergit MS. Corb. (2) *longiori* S. M. (l) *non bene laboraret* S. M. (m) *tytimali* F. *tytimallei in* C. *in* etiam Go. addit. *tithymalli* Gesn. Vulgo *in* deerat. (n) *impone* S. M. (o) *venenum* Go. (p) *unam helle-*

Cap. XII. 1. *fistulam*) Sagitta cutem cum peritoneo perforant Hippiatrica et noster infra II. 15. et III. (vulgo II.) 25 et 16. plagae deinde inseritur fistula centimalis in latere pertusa, per quam humor educitur. Cauterio locus hic nullus est. Ergo cum Samb. margine lego: *Fac incisionem inter armos eius.* vel *facies inc.* Hippiatrica tamen p. 138. in tympanitico equo ultimo loco cauterium etiam adhibent; et p. 136.

Inter armos) Infra in hydropis cura V. (vulgo III.) 25. quatuor digitis ab umbilico ad veretrum versus. Et sic Hippiatrica p. 134.

Ad mensuram) Quid sit vide infra II. 15. (vulgo I. 43.) sect 3. Verba deinceps posita *incisa cute* omitto, quoniam Sambuci marginalis lectio fuit antea probata.

Indis ut mos est) Prior editio Gesneri habet litera minore scriptum *indis*. Mentio Indorum sane inepta est in cura pervulgata; contra *fistulae centimalis* mentio desideratur hoc loco. Igitur malim *indes fistulam, per quam* etc. Nam antea fistulae et cauterii mentio nimis matura adeoque aliena erat. Igitur totum locum ita lego: *curandus est. Inter armos — minuente, indis fistulam, ut mos est.*

Languoris) Malim cum Samb. margine *longiori*. Infra in cura tympanitis equi cap. II. 15. limpido lotio similem humorem vocat.

Tithymali) Cuius radicem tusam cum hydromelite hydropicorum aquas deducere potam ait Dioscorides 4. 165 et Plinius 26. s. 73.

et aliud remedium. Radiculam, quam [p] quidam consiliginem vocant, quidam pulmonaceam,[q] qua mulomedici frequenter et [r] bubulci utuntur, in pectore animalis hac aegritudine laborantis eatenus [s] pones,
3 ut acuto cuprino [t] circines locum. Postmodum [v] perforato corio radiculam interseris.[x] quae ibidem [y] sponte tamdiu permanebit, quousque cutis, quatenus cuprino [z] fuerit signata, decidat in putredinem versa, et a toto corpore ad illum locum humor trahatur,[a] et
4 per vulnus emittatur. Hinc [b] potionem [c] diapente superius designatam cum vino veteri optimo per triduum, vel si necesse fuerit,[d] per dies plurimos dabis. Apium quoque viride et baccas lauri, vel [e] istae

bori nigri perforato corio inseres, quae ibidem sponte sua permanebit, quousque cutis signata decidat in putredinem versa. ex toto enim corpore ad illum locum humor attrahitur et per vulnus emittitur S. M. (q) *pulmoniciam* C. (r) *et bub.* om. C. (s) margo Go. *al. ea tenera.* (t) *cyprino* G. (v) Ita pro *Postea* C. et Go. (x) *inseras* C. *inseras et insuas* Go. (y) *suta* add. Go. voluit *sua*. (z) Ita pro *cuprino signata in putred. sit versa.* Corb. nisi quod *cypro* habet. *cipro fuit signata.* Go. (a) *attrahitur* C. post *emittitur.* (b) *Huic* S. M. (c) *sup. design. quae vocatur diapente* S. M. et C. Vulgo *diapenten.* (d) Ita pro *necessitas erit* C. *erit* om. Go. (e) *folia* inserit

Consiliginem) Lectio marginis Sambuci helleborum nigrum interpretatur. Recte. Plinius 25. s. 22. hydropicorum ventri imponitur cum farina hordeacea et vino. Ceterum vide ad Columellam VI. 5. 4. Helleborum album in pectore arthritici equi imponunt Hippiatrica p. 44. Ad oculorum alburginem Hippiatrica p. 43. narrant quosdam τρυπήσαντας περόνῃ τὸ οὖς ἐλλέβορον ἐντιθέναι, ἢ τὸ ὑπὸ τὸ μῆλον δέρμα τρυπήσαντας τὸ αὐτὸ ἐντιθέναι· εἴη δ' ἂν ἐλλέβορον τὸ ἰδιωτικῶς καρπίον καλούμενον. Eadem p. 96. Pelagonii curationem orthopnoeae habent: διὰ καρποῦ ῥίζαν τοῦ μέλανος εἰς τὸ στῆθος ἐπιτίθει ἢ καὶ εἰς τὰς τῶν ὤτων ἀρχὰς ἢ καὶ εἰς τὰς τῶν μυκτήρων, δι' ὧν πᾶσα ἡ νόσος ἐκβληθήσεται· unde satis cognoscitur, helleborum nigrum et album in his curis adhibitum fuisse. Gesnerum, posteriore in loco διαπύρου corrigentem, in Equo p. 498. non sequor; mihi enim magis καρπίου placet.

Signata, decidat) Lectionem Corb. posui, postulante re ipsa, ut docebit locus Columellae, et nostri IV. (vulgo III.) 2. 24.

Apium) Plinius hippomarathri radicem, cum vino coctam, hydropicis dat 20. s. 96.

res si non invenirentur,[f] lauri et cucumeris silvatici[g] folia per partes minutissimas concides, hordeoque miscebis, ut[h] animal languidum,[i] sicut et potione diapente, ita ex cibo sentiat medicinam. Huic[k] tamen 5
aquam tepidam cum farina hordeacea vel triticea dare te convenit, et in[l] loco tepido stabulare. Nam frigus humoris[m] augmentum est, et[n] rheumatis. Cibum quoque magis siccum quam viridem in hac passione debet accipere, et[o] exerceri vehementer, ut[p] sudore siccetur humor infestus.

XIII. Articularis morbus his declaratur signis.[a] Claudicabit alternis[b] pedibus, modo prioribus modo posterioribus, et quasi tumor eidem in articulis circa coronas vel certe in genibus apparebit. propterea quod pestilentia morbi corruptus sanguis nervos et venas implet et[c] laedit atque debilitat. Huic sangui- 2
nem primo de cervice, hoc est, de matricali vena, detrahes: quem aceto acerrimo permixtum per[d] totum animalis corpus induces, ita, ut illa[e] loca, quae vexata sunt, diligentius ungas.[f] quia creditur sanguis emissus e corpore et corpori rursus cum aceto impositus[g] vitia morbosa siccare.[h] Quod si vel[i] in genibus 3
vel articulis se morbus ostenderit, de eisdem locis

S. *vel si ista inveniuntur folia et cucumerem silvaticum per partes* C. (f) *baccae* add. S. (g) *anguinei* Go. deinde pro *folia* S. M. *radicem.* (h) *et animali languido pro cibo dabis, sicut potionem diapente pro potu. Huic tamen* S. M. (i) *languidum* ex C. addidi. deinceps *ex potione* C. *diapenton* F. Go. (2) *Hinc* Go. (l) *in* om. C. (m) *humorem auget* S. M. (n) *et rheum* om. C. (o) *et* om. Go. (p) *in* addit Go.

XIII. (a) *indiciis* C. (b) *pedibus diversis* C. *ped. diversius* S. M. *de ped. prioribus diverso modo et quasi* Go. (c) *et laedit* om. C. (d) *totum animal corpus per totum* Go. (e) *illa* om. C. (f) *unguas* C. (g) *adpositus* C. et Go. (h) *habere* addit Go. (i) *vel* om. C. (2) *id est albam cimoliam*,

Cucumeris) Elaterium ipsum bibi iubet Plinius 20. s. 3. Infra V. 24. (vulgo III. 25.) in curatione hydropis radicem et folia dat Vegetius.

sanguinem detrahes, cui adiicies cretam [k] cimoliam,
id est, albam, urticae [l] libram, tres sextarios aceti,
cimini triti libram, resinae frixae libram, picis liqui-
dae libram, salis communis pugillum, stercus [m] bu-
bulinum recens, quantum creditur posse sufficere.
ex hoc ubicunque tumor apparuerit, diligenter sae-
4 pius illinies.[n] De palato specialiter sanguinem detra-
hes, ne contagio caput occupet. Ab armis quoque
deplendum [o] est, si in [p] prioribus pedibus claudicatio [q]
apparuerit. Vel certe de coxis auferendus est san-
5 guis, si a posterioribus coeperit claudicare. Dabis
quoque ei [r] potionem adversus omnes morbos proba-
tissimam.[s] Centauream, absinthium, peucedanum,[t]
serpillum,[v] sagapinum, betonicam, saxifragam, ari-
stolochiam rotundam. haec omnia aequis ponderibus
6 tundes [x] diligenter et cernes: [y] si febrit [z] animal, cum
aqua; si vero [a] non febrit,[b] cum vino optimo dabis; [c]
ut singulis diebus per sextarium vini vel aquae tepi-
dae cocti praedicti [d] medicaminis singula [e] maiora co-
clearia plena et cumulata commisceas, et per fauces
degeras; [f] ut amaritudinem morbi herbarum amari-
tudo compugnans possit expellere.

XIV. Farciminosus autem morbus a [a] similitudine farciminis appellatus est: quia velut per [b] fistulas quas-

aceto sext. III. usti aeris lib. I. cyminum tritum lib. 1. *resinae* C. *cimoliam, aceti sextarii III, item lib. unam cimini triti, vel lib. unam resinae vel picis liquidae lib. I. salis* etc. S. M. ubi verba *usti aeris* pro *urticae* probabat Gesner. (l) *p. lib. III. sext. aceti exstinctam, cimini* Go. (m) *ster. bub.* om. C. (n) *interlines* Cr. *linies* S. M. (o) *desplendus* C. *sanguis detrahendus* S. M. (p) *de* C. (q) *clodinem* C. (r) *eidem* C. (s) *Herbam* addit C. (t) *peuchidanium* C. (v) *serp. sag.* om. C. et deesse in MS. notat S. M. contra Goes. interserit: *parvae ydamuris.* (x) *tondes, tonde* S. (y) *cribra* S. M. (z) *febriunt animalia* Cr. (a) *vero* om. C. (b) *febriunt in vino optimo, ita ut* Cr. (c) *ita* Go. (d) *praedicti* om. C. *cocti* om. Go. (e) *unum cochlearium maius misceas* S. M. (f) Ita cum C. Gesn. *digeras* F. S. *immittas* S. M.

XIV. (a) *ad similitudinem* C. (b) *fistulis quibusdam* C. deinceps *corru-*

dam inter cutem et carnem corruptus humor emanat,
et per totum corpus collectiones plurimas facit, et
aliis velut minuentibus aliae rursum nascuntur. Haec[c] 2
passio licet contagiosa sit, facilius tamen inter[d] principia
curabitur, quia interna[e] eorum adhuc sana
sunt, sed corruptus humor ex morbo inter cutem[f] et
carnem versatur. Huic tamen[g] in initio tantummodo,
antequam incipiat marcescere, aut in fine, cum iam[h]
bene fuerit reparatum, detrahendus est sanguis. Nam 3
in media passione si flebotomia[i] uti volueris, aegrotum
animal nequaquam[k] curabis. Sed collectiones
quascunque fecerit, inuri rectis cauteriis convenit;
et ut efficacius prosint,[l] cuprinis cauteriis est utendum.
quae vulnera pice liquida, admixto oleo et
melle, curantur. Potiones catharticas vel nimis 4
amaras debet[m] accipere, id est, diapente[n] cum vino,
sicut superius dictum est, quae[o] ad omnia genera
morborum animalium efficaciter prodesse consuevit.

ptus om. Go. (c) Ita pro *Sed* C. et S. M. (d) *in principio curatur* Go. *curatur* etiam C. (e) *interiora* S. M. (f) *carnem cutemque* C. (g) *etiam initio antequam* S. M. *in* om. Go. (h) *iam* om. C. deinceps *temperatum* Go. (i) *flebotomum uti circa eum si volueris, aegrotum animal evirabis. Sed si coll.* C. (a) pro his Go. *paiorabis.* An *peiorabis?* (l) *prosit cypr. caut. studendum* C. In Go. corrigitur *urendum.* (m) *oportet* C. (n) Ita pro *diapenten* R. S. dedit ex Corb. Gesner. Verba *cum vino* om. Go. (o) *quod* C.

Cap. XIV. *Velut minuentibus*) Supra c. 7. *his velut sedatis.*

Marcescere) Supra c. 7. in signis morbis est *macrescunt tamen*, et in causa flebotomiae: *ne morbus increscat.*

Nequaquam curabis) Quod in Corb. est: *aegrotum animal evirabis*, explicabis ex cap. 7. ubi est: *quicquid super est virium, tollit.*

Convenit) Contra Apsyrtus Hippiatr. p. 229. καὶ ταῦτα οὐ δεῖ καίειν. ἔστι γὰρ ἀνάχυσις μάλεως τῆς ἀρθρίτιδος, ἣν δεῖ προκαλεῖσθαι ἔξω. περικαιομένων δὲ αὐτῶν ἀναγκαῖον στέγνωσιν γίγνεσθαι τῶν ἐξόδων. συμβαίνει γὰρ μεταχωρῆσαι εἰς ἕτερον τόπον τοῦ σώματος καὶ μάλιστα ἐπὶ τὰ ἄρθρα καὶ οἴδησιν καὶ χωλείαν ἐργάζεσθαι. θεραπευτέον δὲ αὐτὰ ὕδατι θερμῷ καταντλοῦντα καὶ λιπαρᾷ καταχρίοντα.

5 Praeterea radices[p] ebuli lib. 1. infundis[q] per triduum
sextariis[r] tribus vini optimi. Post[s] semiunciam opti-
mae aloës, centaureae unciam 1, opopanacis[t] unciam
1, diligentissime teres, et de illo vino, in quo ebuli
radices infusae fuerint, sextarium 1 mittes, et tepi-
6 dum per cornu dabis. Quam mensuram triduo cu-
stodire te convenit, ut etiam per ventrem huiusmodi
catharticis potionibus digeratur humor infestus. Quem
exerceri[v] in cursu usque ad plenum sudorem conve-
nit: et curatum observatione praedicta in pascua
mitti,[x] ut diu[y] noctuque aestivo tempore sub divo[z]
et libero aëre pascatur, quatinus[a] et varietate her-
barum oblectatus,[b] et solis calore siccatus,[c] rursus-
que noctis aura et[d] rore contactus facilius digerat
morbum.

XV. Subrenalis morbus ut periculis[a] plenus est,
ita ad intelligendum apertissimus invenitur.[b] Nam
renes iumenti[c] occupat atque dissolvit. propter quod
animal in primis partibus alacre[d] posteriora[e] trahere
2 consuevit. Huic hac ratione succurratur.[f] De utro-
que latere[g] vel de femore incisis competenti loco
venis copiosus sanguis emittatur,[h] qui acri aceto
permixtus[i] per omne corpus, et praecipue super[a]
renes animalis inducitur. Potionem notissimam dia-

(p) *radicis* C. *eboli* Go. (q) *infundis* C. omitt. Go. (r) *libris* S. M. *in tribus sext.* Go. (s) *Post sem. opt. aloes* om. C. *cum sem. optimi* Go. Vulgo etiam *optimi* erat. (t) *radicis panaceis* C. *ad panacis* S. M. (v) *exerceri in cursum quoque usque* C. *exerceri — usque ad pl. sud. convenit* Go. *veniat* omittit Corb. Vulgo erat: *exercere in cursu, quousque — sudorem veniat, saepius convenit.* Sed verba: *saep. convenit* omittit Go. (x) *mitti* C. Vulgo *mittes.* (y) *ut* om. Go. *die* C. et Go. (z) *dio* C. (a) *quatenus var.* Go. (b) *oblectetur* C. (c) *siccetur* C. deinde *usumque noctis* Go. (d) *a rore* C.

XV. (a) *periculi* C. (b) Ita pro *invenietur* Go. (c) *iumento* C. (d) *a latere* Go. (e) *vix* addit S. (f) *succurretur* C. (g) *latere vel de* om. C. et Codex Samb. (h) *emittetur* C. (i) *mixtus* C. (a) *per* Go. deinceps

pente ad cornu per os debet frequenter accipere.
Sed et per anum calidissimis speciebus clysteris 3
iniectione[l] curandum est. Aloës unciam 1,[m] pyretri
unciam 1, euphorbii unciam semis, pulegii bene triti
unciam 1, baccarum lauri unciam 1, castorii semiunciam, seminis[n] sinapis uncias 3,[o] salis triti heminam:[p]
haec omnia diligenter contusa[q] in tres divides partes,
et diebus singulis cum aqua, in qua furfures tritici
decocti fuerint, tepida, sicut curae exigit[r] ratio,
quasi[s] singulos semisextarios,[t] clystere per[v] intestinum
animalis infundis, ut calefactis intrinsecus renibus,
resolutus humor possit per ventrem cum stercore
emitti. Praeterea lumbi ipsius oleo laurino vino 4
calido permixto confricandi sunt vehementer et saepe,
ut deforis,[x] et intrinsecus acerbissima[y] passio possit
evinci.[z] Cauteria quoque renibus imponuntur, ut vis
morbi ignis ardore siccetur. Danda quoque est potio
octo[a] specierum decocta, cuius in articulari morbo
fecimus mentionem, quia[b] in omnibus efficaciter
prodest.[c]

XVI. Elephantiasis[a] morbi discretio[b] superius est
indicata, cui talis est adhibenda medicina, ut non
extrinsecus uredinem[c] vel vulnuscula ipsius curare
tentemus. Nam morbus refugiet[d] intus, et penetrabit viscera, ac periculum gignet. Sed primum[e] de 2

vulgo *diapenten.* (l) Ita pro *clysterii ingestione* S. M. Corb. Go. *curandus* C. (m) *unciam* 1. bis omittit Go. (n) *semen* C. (o) *n fonitri* colll. C. (p) *Emen* C. (q) *tonsa* Go. (r) *exiget* C. (s) *quasi* om. C. (t) (*per*) inserit S. Hinc lacuna in C. ad 16, 4. (v) *per* deerat in Samb. Codice. (x) *et foris* S. M. (y) *acerrima* S. M. (z) *averti* S. M. (a) *de octo speciebus* S. M. (b) *quae* S. M. (c) *Iterum quiete perfruentur* Go. suprascripto *alias vacat.*

XVI. (a) *Elephantiosi* Goes. (b) Ita pro *causa* S. M. Vide. I, 9, 1. (c) *ur. vel* omissis *vulnuscula viridia ipsius* Go. deinceps *timptemus* Go. (d) *refugiens intrinsecus penetr.* (*in*) *visc.* S. M. (e) *primo* Go. (f) *cor-*

matrice tollendus est sanguis, et acri aceto commiscendus, ac toto inducendus est corpori.[f] Postea de palato et, si vires permiserint,[g] de caeteris locis, quae[h] morbus infestat, pro modo ac [i] tempore minuendus
3 est sanguis, et cum aceto rursum imponendus.[2] Pulli autem a matre depulsi et ad stabula[l] religati praecipue solent hunc[m] morbum incurrere, quia[n] digestio cibi, qua[o] in pascuis utebantur, (et) primae exercitationis[p] aufertur modus[q] et nondum ad residendum
4 robusti ad praesepia stare coguntur. Elephantiasi[r] morbo et[s] omnibus mallei passionibus non solum diapente, cuius experimentis[t] indubitatae[v] sunt vires, et[x] sine qua mulomedicus mutilus[y] est, sed haec
5 quoque potio[z] praeparanda atque servanda: Myrrae troglodytis[a] libram 1, thuris masculi libr. 1, corii[b] mali Punici selibram, piperis unciam 1, croci uncias[c] 6, acaciae rufae selibram, absinthii[d] Pontici selibram, serpilli libram 1, betonicae libram 1, centaurcae

pore. Post, Go. (g) *patiuntur* S. M. (h) *quae* om. Go. (i) *et* Go. *ac tempore* om. vetus Codex S. (2) *est* addit Go. (l) *stabulum* Go. (m) *hos morbos* Go. (n) *quia — utebantur* om. vetus Cod. S. (o) *quam* suprascr. *quo* Go. (p) *excitationis* S. M. ante *primae* add. *et*. (q) *modus* ex S. add. (r) *Elephantiosi* Gesn. *Elephantioso* Go. (s) *in* om. *malei* Go. (t) *exprimenti* S. M. (v) Pergit Corb. (x) *et — est* om. S. M. et Corb. (y) *inutilis* Go. (z) Ita pro *portio* Go. (a) Volgo *trigonitis*. S. M. *troglitae*. unde nostrum eruit Morgagni. (b) *corium* C. (c) ∓ C. Go. (d) *obs. sel.*

Cap. XVI. 3. *aufertur modus*) Ex Samb. addidi *modus*, praeterea ante *primae* inserui copulam *et*. Cum exercitatione prima iuvenili amittitur etiam digestio. Forte fuit olim *motus*. Ceterum Hippiatrica p. 44. pullis ex grege depulsis hieme accidere aiunt arthritin, atque inde perire.

Elephantiasi) Male utraque Gesneriana habet *Elephantiosi — sine quo — portio praeparanda*.

Troglodytis) Ita scribi voluit etiam Morgagni IV. 5. Eandem myrrham laudat Diosc. I. 77. Infra III. (vulgo II.) 68. vulgo erat *triglodutis*. Ceterum eadem formula integrior exstat infra IV. 44. monente Morgagni, unde vulgatum *sagapini* correxi.

Pulli) Hanc clausulam infra non reperies repetitam, nec habent libri scripti.

librarn 1, sagapeni[e] uncias 3, saxifragae uncias[f] 6,
peucedani[g] uncias 6: haec omnia tusa[h] et bene cri- 6
brata cum[i] melle optimo decoques, et in[2] vase vitreo
vel stanneo[l] recondita[m] servabis. nam per[n] vetusta-
tem magis valet. Ex quo medicamento singula co-
chleariá cumulata singulis animalibus morbidis cum[o]
sextario aquae calidae et tribus unciis olei optimi
permixta[p] per triduum dabis. Vbi proficere coepe- 7
rit,[q] cum[r] vino optimo et oleo dabis, sicut dictum
iam[s] est, cochlearia singula continuis diebus. Ex
qua potione,[t] non minus quam ex[v] diapente, quolibet
morbo correpta[x] animalia liberantur. Pulli[y] tamen
beneficio aetatis evadunt facilius: saepe incurati mo-
riuntur.

XVII. Ea quae ad[a] morbi mallei execrabilis cura-
tionem pertinebant, abundanter constat[b] exposita.
Nunc[c] de pestilentia videndum rapacissima, quae
praedictorum morborum signa, saepe nulla praefert,[d]
et tamen catervatim quandoque obeunt subito quasi[e]
dysenteria vel praedictis mortibus. Sed tanta vis
ipsius morbi est,[f] ut nihil expediat omitti. nam gre-
gum in pascuis funestus interitus animalium quoque
in[g] stabulis mortes innumerae,[h] ex ipsius contagione
proveniunt,[i] et ab imperitis vel negligentibus curam

om. Corb. (e) Vulgo *sagapini*. S. M. *serapini*. C. *sugap*. (f) *selib*. C. (g) *peucedani selibr*. C. *peucedoni* S. M. *teusedoni* F. (h) *tonsa* Goth. (i) *ex* C. (2) *in* om. C. (l) Ita pro *stagneo* S. M. et C. *stangnato* Go. (m) *condita* C. (n) *vetustate amplius val*. C. (o) *in* C. (p) *mixtim* S. M. (q) *coeperint* S. (r) *ex* S. M. et C. (s) *iam* om. C. (t) *portione* Go. (v) *ex* addidi ex C. (x) *correcta* Go. (y) *Pulli — liberantur* om. vetus Cod. Samb. et C.

XVII. (a) *curam* add. C. et deinceps *curationem* omittit. (b) *habundanter constant* Go. (c) Haec: *Nunc — mortibus*. ex Goth. addidi, ubi suprascriptum erat: *Alias vacat*. (d) Codex *proffert*. (e) In Codice *quoque* sed dubia scriptura. (f) *est* om. Go. (g) *in* om. C. (h) *imminere* Go. (i) *provenire* suprascr. in Go. (2) Ita coniec. Gesn. pro *imputatur*.

2 aut divinae iracundiae imputantur[k] aut fato.[l] Denique sicut supra[m] declaratum est, ab uno animali incipit ipsa pernicies, et festinanter ad caeterorum
3 transit exitium. Propterea semper[n] sunt separanda, in quibus suspicio tantae pestis coeperit apparere, usque eo, ut etiam corpora mortuorum animalium, quae ab[o] illo morbo interemta fuerint, exportanda sint ad ea loca, per quae aliorum[p] animalium transitus non sit, et profunde[q] obruenda sub[r] terra. Nam et vivorum, quae corrupta fuerint[s] [et] mortuorum foetidissimo odore sana primo[t] iumenta cor-
4 rumpuntur[v] et pereunt.[x] Cuius morbi causas plurimi mulomedicinae auctores reddere tentaverunt, asserentes ex nimia lassitudine cursus, vel[y] saltus violenter extorti,[z] aut[a] ex calore aestatis, vel frigiditate hiemis, aut si volentes emittere lotium non sinantur, vel si hordeum sudantes acceperint, et[b] si post cursum calidi biberint,[c] et[d] si plena vesica, vel post potum cogantur ad cursum, aut foenum comederint hordeumque corruptum:[e] ex his vel huiusmodi necessi-

(l) *meritis* S. M. (m) *superius* C. (n) *equi separandi sunt* C. *Et propter hoc semper repellenda sunt ab aliis illa* S. M. (o) *a morbo eodem* C. (p) *aliis animalibus* C. (q) *altitudine* S. M. *altissimo* C. *profunda* Go. (r) *subter pana ne et viv.* C. (s) *fuerunt mortuorum* Go. unde copulam inclusi, et comma post *fuerint* delevi. (t) *prius* C. (v) *compleantur* C. (x) *pereant* C. (y) *vel saltus* om. C. S. M. (z) *exorti* S. (a) *aut hiemis* om. C. (b) *aut* C. (c) *vel hordeum corruptum acceperint* addit S. (d) *et — vesica* om. C. et V. C. teste S. M. igitur incluserat Gesner. (e) *scal-*

Cap. XVII. 3. *Sub terra. Nam*) Lectionem Corb. *subter pana ne et vivorum — sanas prius iumenta impleantur et pereant.* ex vulgari vitiatam esse Gesnero affirmanti vix concesserim, praeterquam fortasse prima verba *subter pana*. Nam sequentia *ne — impleantur et pereant* ordinem verborum et scripturam multo meliorem mihi quidem approbant.

Hordeumque corruptum) In S. M. est. *scalmatum*. Gesnerus in Indice interpretatur, quem equus scalmatus attigerit et foedaverit. De equo scalmato laudat L. Rusium et Cangium in *scalamatus*. Equidem in L. Rusio

tatibus[f] malleum[g] morbum solere generari. Vitanda 5
quidem ista[h] sunt omnia; nam ex his periculosae aegritudines iumentis saepe proveniunt. Malleus autem morbus ex aëris corruptione praecipue[i] descendit. Nam Austro et[k] Africo vento flantibus, interpositis annorum[l] spatiis, recursu,[m] ut asserunt, catastematis,[n] sicut certo tempore homines pestilentia corrumpuntur,[o] sic animalia ille aër[p] corrumpit et perimit. Vnde probatissimae et plures necessariae 6
sunt potiones, quae adversus[q] tantam vim praestare valeant salutis auxilium. Quarum partem superiori[r] iam pagina comprehendimus; partem ex omnibus auctoribus collectas[s] consequenter adiunximus. Re- 7
medium proficiens[t] ad omnes generales morbos. Semen cucurbitae Aegyptiacae,[v] [i. coloquintidem]

matum S. M. (f) sic enim C. Gesn. pro *causis*. Consentit Go. (g) Sic cum C. Gesn. antea: *malleus morbus consuevit generari*. Ita etiam G. nisi quod *malius*, ut initio capitis *malei*. (h) *ista* om. Go. deinceps *nam* om. (i) *praecipue* om. C. (k) *vel* C. (l) *anni* Go. (m) *etiam* addit C. et Go. (n) *catistegmatis : si deorum deorum sicut in isto termino homines* Go. et supra verba *si — deorum* adscriptum habet: *alias vacat*. S. M. habet *aër corrumpitur*. (o) *corr.* om. C. (p) *aër* om. C. (q) *adversum* Go. (r) *superior iam p. comprehendit* C. (s) Ita pro *collectas consequenter* Go. omisso tamen *auctoribus*. C. et S. M. *collecta competenter*. — quae scriptura fuerit in Gothano libro, nunc recordari non possum; nec ea in libro meo fuit annotata; sed statim eam in novum exemplum typis exscribendum transferre volui, sed omisi. (t) *perfic.* S. quod vitium correxit Rhodius Lex. Scrib. p. 428. Ceterum novum caput XVIII. hic orditur C. cuius lemma: *Remedium ad omnes morbos.* (v) *Aegyptiae* C. qui deinceps inclusa a

Italico cap. 141. morbum equi *scalmatura*, equum ipsum *scalmato* vocatum reperio; quem Crescentius IX. 22. *scalamatum*, Iordanus Rufus cap. 13. *scalmato* appellant; qui morbus interiora desiccat et stercus equinum valde putidum reddit. Diversus est *scalamatus* Crescentii IX. 32. ubi loco suo motum caput coxae, de quo Iordanus cap. 27. *schalmato cavallo*, sed index Capitulorum p. 9. *sculmato* habet; contra L. Rusio cap. 93. *cavallo scalmanato* o *del mal de l' anca* habet. Posterior haec scriptura verior videtur, quoniam Itali hodieque *scarmanata et scalmanata* appellant eo morbo affectum a *scarmana vel scalmana*. Cangii Glossarium his vocabulis caret. Cf. ad III. 18 et 22.

Aegyptiacae) Hippiatrica p. 142.

quantum acetabulum capit,[x] friges, et conteris, addita vini optimi[y] hemina una, quod[z] diligenti agitatione permixtum linteolo colabis, et per dextram iumenti narem[a] infundes, ut pervenire[b] possit ad viscera. Quae compositio ad dysenteriam plurimum[c]
8 prodest. Alia[d] quoque vilior[e] sed non minus apta curatio est. Radices[f] cucumeris silvatici virides contundes, et in aqua nocte una macerabis, deinde sublatas contundes et colabis, ex quo succo tria[g] cochlearia cum nitro trito permixta in[h] vino, si animal sine febre fuerit, tepefacto, quotidie faucibus ingeres,[k] ita ut septem diebus continuis curare non
9 desinas. Nitrum quoque bene[l] tritum et cucumeris[m] silvatici radices minutatim concisas, addita hemina vini tepidi, in hordeum bene purgatum animali languenti ad[n] pabulum infundas,[o] ut non solum potio,[p] verum etiam pabulum medicamento[q] temperatum
10 proficiat[r] ad salutem. Item aliud.[s] Radicem ebuli et radicem[t] urticae aequis ponderibus minutim[v] incisas et[x] infusas in liquamine optimo macerabis, colabisque per linteum.[y] ex quo mensuram[z] unius ovi

Gesnero verba omittit. *i. coloquintide* Go. (x) Ita pro *capiet*, *frangis* C. (y) *albi triptici optimi — f. truptici* C. (z) *si* add. Go. (a) *nara suffundes* C. *effundes* Go. (b) *ei* add. C. (c) *plur.* om. C. et Go. (d) *Tertia* S. M. C. et Go. (e) *quemvis vilior sit, non minus* C. (f) *radicem c. anginini viridis contondes* Go. (g) *terna* Go. (h) *remixto in vino* C. *in vino* etiam Go. Vulgo *cum.* (i) *est* C. (2) *degeres* C. *digeres* Go. (l) *bene* om. C. (m) *cucumerem silvaticum* C. (n) *ad pab.* om. C. (o) *infundes* C. (p) *potio cum* C. Gesn. *potum* F. S. Go. (q) *medicamento* S. M. *de medicamento* C. *medicamentum* F. S. Go. (r) Ita pro *faciat* S. M. C. et Go. (s) *remedium* add. C. (t) *radices orticae* C. (v) *minutatim* C. et Go. deinde *concisas* C. (x) *et* om. C. (y) *linteolum* C. et Go. (z) Ita pro *mensura* —

κολοχυντίδος αἰγυπτίας σπέρμα ὅσον ὀξυβάφου μέτρον φρύξας καὶ κόψας καὶ οἴνου λευκοῦ εὐώδους κοτύλαις δυσὶ μίξας. Ceterum verba *quae comp.* — *prodest* spuria censebat M. Sladus, nihil enim minus dysenteriae convenire.

Cum vino — fuerit) Haec omittunt Hippiatrica l. c. quae contra pondus singulorum addunt.

tepefactam per nares animalis triduo degeres,[a] con-
sequenter ita[b] facturus, ut iumentum, quod morbum 11
patitur, hordeum cum[c] apio et[d] cucumere silvatico
minutatim inciso[e] semper accipiat, contusumque
ipsum agrestem cucumerem et aquae[f] sufficienter
admixtum bibere cogatur. Laudatur[g] etiam haec po- 12
tio. Herbae Sabinae[h] libram 1, trixaginis[i] uncias
tres, centaureae uncias 2, aristolochiae[a] uncias 4,
baccarum lauri uncias 4, murrae[l] uncias 4, omnia
contundes et cernes, et in pulverem minutissimum
rediges, et cum necesse[m] fuerit, cochlearium ma-
gnum[n] plenum cum sextario 1 vini tepefacto[o] fauci-
bus taediantis[p] infundes. Haec quoque adversus 13
omnes morbos medicina succurret, quod[q] quatenus
vires patiuntur,[r] interpositis diebus [cum[s] praescri-
ptis minutionis observantiis], primo de cervice, post
de palato et in quibuscunque locis se morbus[t] osten-
derit,[v] ut si in facie,[x] de capite: si in primis partibus,
de armis; si in posterioribus, de coxis sanguis est
auferendus, et cum aceto miscendus, ex quo animal
perfricetur. Cui haec[y] per triduum potio dabitur: 14

tepefacta C. (a) *digeres* F. S. Go. *immittes* S. M. (b) *etiam ista* C. *etiam haec* S. M. (c) *cum radice apii et cu. min.* S. M. (d) *et cuc. sil.* om. C. (e) *conciso* C. deinceps *contunsumque* Go. (f) *cum aqua* S. M. *et aqua* C. et Go. (g) *Laud. potio* C. (h) *savinae* F. S. Go. (i) *tr. v. tres* desunt Codici teste S. M. *taxag.* C. *trax.* Go. (a) sic cum C. Gesn. pro *oristologiae*. (l) *mirtae* Go. (m) *necessitas* C. (o) *grande* C. (o) *tepifacti* Go. suprascr. *tepifactum*. (p) *tediantis* S. M. Go. *tedeantis* F. S. (q) Ita cum C. Gesn. pro *succurrit si quatinus* consentiente Go. (r) *Nihil auctor enim ille naturae rex tegatio artifex absque remedio nocere permisit. Bolus quoque ormenius pestilentiae maxime dissinteriae ocurrit egregie, sed vires eius ex vino, si autem febrit, aqua temperata detur a cornu bibendum saepius* addit Go. suprascr. *alias vacat*. (s) inclusa om. C. et Codex S. M. (t) Ita cum C. et Go. Gesn. et margo F. et S. pro *humor*. (v) Ita pro *ostendit* S. M. et C. *ostenditur* Go. (x) *in capite, de facie* Go. (y) *hoc* —

Herbae Sabinae) Plinius 16. sect. 33. arboribus annumerat, *quanwis herba dicatur*.

Panacis[z] radicum uncias 3, eryngii[a] radicis[b] ponderis tanti (Eryngion[c] autem herba melior[c] est, quae in littore vicina[d] marinis fluctibus nascitur, carduo silvestri pene similis, flore galbineo,[e] cuius eruendae sunt radices, nam longius penetrare dicuntur) feniculi quoque seminis[f] uncias 3, aloës uncia[g] una semis contusa et cribrata in tres particulas dividentur, et cum fracti et moliti tritici farinae[h] sextario calenti[i] aqua misceatur, et ad cornu per fauces triduo animali[2] infundatur.[l] Pelagonius adversus omnes morbos efficacissimum pulverem credit esse,[m] si pullum ciconiae nondum adhuc stantem, sed iam plumas habentem, vivum in cacabum[n] mittas, et[o] gipses, perustumque vapore furni[p] in pulverem redigas, et tritum vitreo[q] vase custodias:[r] exinde grande cumulatumque cochlearium cum vini sextario animalis fauci-

post dabitur Go. (z) Ita pro *panaces* Go. *pannaces* F. S. (a) *yringii* F. S. Go. *erengi* al. *eryngii* C. (b) Ita pro *radices* cum C. Geso. *radicem* Go. voluit *radicum*. (c) inclusa om. S. M. verba *melior est quae* om. C. (d) Ita pro *vicino* cum C. et Go. Gesn. (e) *calvino* al. *galbino* C. (f) *semen* Cr. (g) *una* om. S. M. Go. *uncia una semis* om. C. (h) *albissimae* addit S. (i) Ita pro *candenti* C. *cand.* — *misc.* om. S. M. deinceps *miscetur* C. (2) *da animali* S. M. (l) Ita pro *infundantur* Go. *datur* C. (m) *esse si* om. C. *tradidit si* Go. recte! (n) *fictilem ex* C. addidi. *fictile vas* S. M. *in cacabo fictili vinum mittas* Go. (o) *egypsis* C. *et cum argilla obturatum in furnum mitte et in pulverem redige, et tritum in vase vitreo custodi. Grande* S. M. (p) *foci* C. (q) *vitrio* F. (r) *exinde* add. C. (s) *infusurus* C. *infu-*

Panacis) Eadem formula paulum diversa legitur infra III. 2. 23. quem locum comparabis.

Eryngion) Carthamum silvestrem interpretatur Sambucus ap. Saracenum in Diosc. p. 434. annotante M. Slado.

Pelagonius tradit) In Hippiatricis p. 24. legitur Ξηρίον Πελαγωνίου πρὸς λοιμὸν his verbis traditum: Πελαργοῦ νοσσὸν μηδέπω πτῆναι δυνάμενον, ἔχοντα δὲ πτίλα, ζῶντα ἔμβαλε ἐς χύτραν ὀστρακίνην καὶ ταύτην γύψῳ περιχρίσας βάλλε ἐς φοῦρνον, καὶ μετὰ τὸ ὀπτηθῆναι καλῶς ἐν ὅλμῳ κόψας ξηρίον ποίει καὶ ἀπόθου εἰς βηχίον ὑέλινον, καὶ ὅτε χρεία γένηται, κολλιάριον πεπληρωμένον μετὰ οἴνου τῇ φάρυγγι ἐπίχει ἕως ἂν ὑγιάνῃ. Vini mensuram ex Vegetio restitues Graeco auctori.

bus infundas,[s] donec recipiat sanitatem. Chiron[t] 16
[vero Centaurus] praeter alias compositiones, quae iam relatae sunt, asserit[v] catulum lactentem[x] vivum in aqua[y] ferventi missum ac depilatum, ita decoqui, ut ossa separentur[z] a carne: quibus diligenter ablatis, eius[a] caro cum aqua in qua decocta fuerit[b] liquamine optimo, vino[c] veteri et oleo,[d] et pipere cum melle condita, usque[e] ad sextarium debere servari, ac singulis animalibus binas cotylas[f] tepefactas, donec ad sanitatem perveniant, diebus singulis dari debere[g] per fauces.
Caput quoque haedinum, omnesque 17
pedes depilatos ad[h] caldarium eadem ratione, qua catulum, excoqui,[i] ablatisque ossibus condiri, et binis[k] cotylis per[l] diem in potione[m] per cornu saepius datis, animal morbidum liberari. De gallo quoque gallinaceo[n] albo eadem quae de catulo observanda,[o] demonstrat.
Radicem quoque herbae tithy- 18
mali decoctam cum vino dulci dare morbidis animalibus[p] suadet.
Ei quoque animali, quod profluvio[q] 19
Attico coeperit laborare, ita ut viridis ei[r] vel pallidus

sus Go. (t) *vero Cent.* om. Codex teste S. M. *Chiron V. C: Praeter* C. *Cirum* Go. (v) *asserit* C. et suprascriptum in Go. (x) Ita pro *lactantem* corr. Morgagni III. 42. (y) *aquam ferventem* S. M. (z) *seperentur* Go. (a) *viscera* C. (b) *fuerint* C. (c) *vino* om. Go. (d) *vino* suprascr. Go. (e) *usque* om. C. *ad sex sextarios* S. M. (f) *cotulas* S. M. et C. (g) *debere* om. C. *debeat* Go. (h) *in aqua calida ea rat.* S. M. *ad calidam eandemque rationem* C. *ad calidam ea rat.* Go. (i) *excoquat* Go. *diximus* addit C. (k) *vinis* C. (l) *ad* S. M. C. et Go. (m) *potionem* C. Go. (n) *gallinacio* C. Go. (o) *obs. dem.* om. S. M. (p) *anim.* om. Go. (q) *profluo ad te quo* C. *atro* S. M. (r) *ei* om. Go. (s) *per nares* om. C. (t) *veteri vel*

Profluvio Attico) Attici cognomen Gesnerus referebat ad similitudinem signorum, in peste Attica commemoratorum a Thucydide II. 49. ubi tamen nullius profluvii similis mentio fit nominatim. Sed nimis haec ratio longe petita est; et Codicum scriptura facit, ut de profluvii huius cognomine dubitem. Accedit alterius loci II. 40. (vulgo I. 38.) s. 4. similis vel adeo maior diversitas in Codicum lectione. Ibi primum a pulmone per

per[t] nares humor erumpat, ex lotio humano vel[u] arietino duas cotylas cum vino[v] et cyatho olei rosacii putat esse miscendas, et[x] per nares, quae humorem[w] funestum egerunt, digerendas.[y] quam[z] curationem et pulmoni sanitatem et naribus siccitatem praestare confirmat.

XVIII. Pro physico[a] autem et anniversario remedio tradidit ulpicum bene tritum[b] vel allium[c] maius, quod quidam Gallicum vocant, capitella[d] singula, cum singulis semiunciis sagapeni,[e] et singulis cyathis olei optimi diligenter[f] trita, singulis aquae heminis oportere misceri, et heminas singulas per caput animalium dari octavo[g] Kalendas Iulias, (hoc est[h] initio canicularium dierum) septimo,[i] et sexto: quo facto trinis[k] potionibus stagnata,[l] ut dicuntur[m] animalia

C. *si veteri* omissis *vel ariet.* S. M. *humano veteri ei duas* Go. (v) *uno cyatho olei rosei* C. *vini cy. et oleo roseo misce* S. M. *vino et ciato uno olei* Go. (x) *naribus siccitatem prestare* addit Goth. suprascripto *vacat.* (y) *infundendas* S. M. (z) *quae curatio et pulmonibus salubritatem — confirmatur* C. *qua curatione — praestari* S. M. *Quamque cur.* Goth.

XVIII. (a) *fesico* C. (b) Ita pro *beticum* C. S. M. Go. (c) *aliud* C. *alium* Go. (d) *capitula* C. (e) *serapini* S. M. *sapeni* C. Vulgo *sapagini.* (f) *diligentissime* C. (g) *VIII Kl. Iul.* et deinceps *VI.* Corb. *Iulii* Go. (h) vulgo additum in om. C. *dierum* om. Go. (i) *sep. et* om. C. *septimum et sextum* S. M. *septima et sexta* Go. (k) *ternis* C. *ter ac. potio. saginata (ut dicitur)* S. M. *factum* Go. (l) *stagmata* Go. (m) *dicerentur* C. (o) *armentitia* C.

oares fluere dicitur humor crassus saoguiooleotus (spumosus II. 36.) et male olens colore pallido. deinde subditur: *a morbo autem malleo venit humor multus et crassus et pallidus. Ex qua re fit — profluvius atticus.* Sed vide ootam ad I. c. 3. ubi malleus humidus dicitur.

Cap. XVIII. *Gallicum*) Hippiatr. p. 279. in potiooe habent σκορόδου γαλλικοῦ. Plinius 19. s. 32 caepam Gallicam capitatam nominat cum aliis generibus. Hippiatr. p. 31. σκόροδα γαλλικὰ iterum habet. Credo, unionem iotelligi. *oignon* gallice dictam, seu capitatam caepam.

Stagnata) S. M. hic io *saginata* alibi in *praeservare* mutavit *stagnare.* Gesoerus in Thesauro apposuit locum Iustioi 37. 2. 6. *Mithridates se adversus insidias exquisitioribus remediis stagnavit.* ubi miror, Gronovium et Graevium *stannavit* maluisse legi, cum io libris scriptis *stagnum* et *stannum* fere semper permutata legantur. Quid? quod stannum, κασσιτε-

armentiva,[n] vel domita integro anno a[o] morbo intacta servari.

XIX. Adversus[a] morbum malleum,[b] cuius diversae[c] sunt species,[d] quae in potionibus, tam per os quam nares degerendis,[e] vel clystere, quaeque[f] in cauteriis vel flebotomo facienda sunt,[g] declaratum est; sed restat[h] alia non minus necessaria efficaciorque curatio, quae suffimentorum[i] genere et odore
praestatur. Nam cum ipsa tabes ex corrupti aëris foe- 2
tore nascatur, et[2] usque in pulmonem et viscera penetrando descendat, non minus austeritate odoris,

vulgo *armentina*. (o) *a morbo* om. S. M.

XIX. (a) *adversum* C. (b) *maleum* C. *malei* Goth. (c) *multae* S. M. (d) *quae in unctianibus* ins. C. (e) *dirigendis* F. S. Go. om. S. M. nobiscum C. (f) *quae* C. S. M. Go. (g) *sint* C. om. Goth. (h) *restant* S. M. (i) *fumigiorum nidore praestatur* S. M. (2) *et pulmones usque pen.* C. *et*

ρος, quo ad ferruminationem et ad incrustationem (γάνωσιν) aeneorum vasorum, forte atiam figlinorum utebantur, atque ita vasa firmiora ad usum et tutiora ad sanitatem reddebant, rectius, si quidem graecam originem spectes, *stagnum* vocatur, de quo paulo post. *Coquere in stagnato ad ignem* ex Aurelio Victor. Valer. I. 31. laudavit Gesnerus. Solidatio omnis plumbi et aeris fiebat stanno; hinc *stannare* et *stagnare* est solidare, metaphorice roborare, confirmare, praeservare. De usu in solidatione dixi in Analectis ad historiam rei metallicae veterum p. 48. quibus addo locum Plutarchi de fraterno amore p. 491. ὡς γὰρ ὁ κασσίτερος ῥαγέντα τὸν χαλκὸν συναρμόττει καὶ συγκεράννυσι τῷ ψαύειν ἑκατέρου πέρατος, οἰκείως ὁμοιοπαθὴς γενόμενος. Stanni nomen ipsum recentius est; veteres romani scriptores *plumbum* *candidum* κασσίτερον appellabant. Postea a Graecia receperunt *stagnum* ex στεγνὸς, στεγνόω deformatum, quod obturare et constringere foramina et poros significat. Hinc συστεγνόω, quo verbo saepe utitur Hero mechanicus, Spirit. I. p. 163. in descriptione prochytae, cui insertus est sipho: τὸ δ' ἕτερον αὐτοῦ στόμιον τὸ Ͽ συντετρήσθω τῷ τεύχει τοῦ προχύτου ὑπὸ τὸ ὠτίον (ansam) ᾧ συνεστεγνώσθω τὸ ὠτίον κοῖλον ὑπάρχον. ubi rectius interpres *coagmentetur* vertit, quam alibi *arctetur*. Diserte idem p. 157. καὶ συνεστεγνώσθω τοῖς τρυπήμασι κασσιτέρῳ. Est ferruminando coniungere cum aliqua parte. Omissum vulgo verbum in Lexicis, ut ipsa haec verbi στεγνόω notio! Ceterum *stagnare locum* dixit pro *maltare* auctor Compendii Architecturae Vitruvii c. 30. p. 213. edit. Poleni. Vide ad Palladium I. 41. 4.

3 quam potionum amaritudine consuevit expelli. Pro numero itaque animalium eliges locum humilem, ex[l] omni parte clausum, in quem[m] induces animalia[n] iam aegrotantia, quae curare desideras, vel adhuc sana, [et[o] separatim] quae non vis morbi contagione perfundi. Origanum, allium,[p] mentam, asphaltum, peucedanum,[q] castoreum,[r] et opopanacem[s] aequis ponderibus permisceas,[t] et exinde quantum tribus digitis levare[v] poteris[x] in carbones vivos mittas, animaliumque os et caput super fumum tenebis, ut austeritas odoris per os et nares intrinsecus ingressa omnia compleat; et ad pulmonem usque penetrando[y] perveniat, et praestet animalibus[z] medicinam.

XX. Est et alia compositio suffimentorum[a] ad morbos prohibendos, sumtuosior[b] quidem, sed putatur utilior. Sulphuris vivi libram 1,[c] bituminis iudaici lib. 1, opopanacis uncias 6, achanti uncias sex, galbani et castorei, aeris[d] crudi ana[e] uncias 6, salis[f] armoniaci uncias 2, salis cappadocis[g] uncias 3, cornu cervini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis foe-

in pulmonem usque S. M. (l) *et ex universis partibus* C. (m) Ita pro *quo* S. M. (n) *vel* ins. C. (o) *et — perfundit* om. S. M. (p) *asium* F. S. *allium* S. M. *aleum* C. *alium*, *mentam* Goth. suprascr. *alias vacat.* (q) *peucid.* C. (r) *cast.* om. S. M. (s) *apop.* C. (t) *permiscens exinde* C. (v) sic C. *elevare* F. S. Go. (x) *potueris* C. qui omittit c. 20 et 21. (y) *penetrando* om. S. M. (z) *animali* S. M.

XX. (a) *fomentorum* Goth. (b) *austerior* S. M. (c) *lib.* 1. S. M. Vulgo *libras* 2. (d) Vulgo *yreos.* Go. *atris.* (e) *an* F. (f) *salis uncias* 2. om. Go. (g) *capadoces* F. *cappadocias* Go. (h) *galaticis lapidis* add. Go. Vulgo

Origanum, allium) Ita ex libris scribi voluit etiam Morgagni comparato loco plane gemino infra III. 2. 30. ubi tamen species quaedam omittuntur.

Carbones) Goth. *carbonibus vivis*, paulo antea *opopanacum*, deinceps *compleat usque ad pulmones perveniat et praestet.*

Cap. XX. *Achanti*) In eadem formula infra VI. (vulgo IV.) 12. nihil huic respondet. Gesner malebat *achatis*, ego vero malim *chalcanthi.*

minae, ana[g] uncias 3, lapidis[h] haematitis, lapidis sideritis, lapidis argyritis[i] ana[g] unciam 1, equuleos, id est caballiones marinos numero septem, caudas marinas, ungues marinos ana numero septem, uvae marinae uncias tres, medullae cervinae,[k] cedrei, picis liquidae ana pondera tria, ossa[l] sepiae numero VII, auri semiunciam, ballucae siliquam: haec[m] universa commixta atque succensa, odore suo morbis tam hominum quam animalium resistunt, et daemones fugant, grandines prohibere, et aërem defecare dicuntur. Sed si memoratos lapides aut[n] invenire nequiveris, aut enormitate pretii ab emtione cessaveris, reliqua efficaciter[o] prosunt.

XXI. Medicina omnis[a] animalium, vel, si verum quaerimus,[b] etiam hominum, nisi[c] rationem curationis ante cognoverit atque praedixerit, languentis[d] periculo errabit[e] frequenter. Exposita enim curandi ratio, et[f] cum genere congruens passionis, indubi-

ematitis, post quod vocabolum Go. addit: *ana uno. II.* (i) Ita pro *argeritis* scripsi. *archiatis* Go. (k) *cervinae tedae pini*, *picis* Go. (l) *ossis* Go. (m) *et* add. Go. (n) *aut* om. Go. (o) *sufficienter* Go.

XXI. (a) *communis* S. M. (b) *quaeramus* S. M. (c) *si* S. M. om. Go. (d) Ita pro *languentibus* S. M. *periculum* vulgatum ex Go. correxi, et post *praedixerit* comme posoi. Gesner malebat: *languentibus periculum creabit fr.* (e) *errabit* om. S. M. (f) omisso *et* Goth. *cum genera cognoverit*.

Cedrei) Infra *cedriae*. Plinius XVI. 11. *primus taedae in furnis ferventis sudor aquae modo fluit in canali: hoc in Syria cedrium vocatur*. Vitruvius etiam II. 9. ex cedro oleum, quod *cedreum vocatur* habet, moneote Morgagni.

Ballucae) Infra haoc eum auro omisit. Hispani auriferae venae ex puteis extraclae miouta sasa *baluces* vocabant, teste Plinio XXXIII. 4. el Martiali XII. epigr. 57. Vide Analecta mea ad Histor. rei metallicae Veterum, Traieeti ad Viadrum 1788. edita, p. 10. De siliqua audi Priscianum seu Rhemnium Fannium de Ponderibus v. 10. *semina sex alii siliquis latitantia curvis attribuunt scriplo*. Isidorus XVI. 24. *Siliqua XXIVta pars solidi est, ab arboris semine vocabulum tenens*. Hinc *siliquaticum* vectigal derivat Gesneri Th. L. L. qui Vegetii locum omisit. Vide omnino Caogii Glossarium Lalinum in *Siliqua*.

tanter[g] praestat auxilium. Ideoque pluribus membris ac morbis generale remedium diligenter[h] oportet exponi, quod praecipue in sanguinis detractione consistit, si rationabiliter pro tempore et viribus animalium et pro aetate[i] perfecti mulomedici adhibeatur
2 industria. Qui[k] si ignarus fuerit huius rationis, non solum per detractionem sanguinis non[l] curabit, verum etiam periculum iumentis frequentissime generabit. Nam cum vita virtusque animantium consistat[m] in sanguine, rursus tempestive detractus sanguis corpori[n] praestare adsolet sanitatem. Cuius rei talis red-
3 ditur ratio. Sanguis enim ciborum humorumque[o] indigestione corruptus per membra discurrit, et languorem doloremque aut universo corpori, aut certis quibusdam partibus consuevit inferre. Nam per constrictionem nervorum,[p] venarumque tensionem, inflatio, indigestioque[q] generatur: quae tensura (ut ita dixerim) corporis aliter laxari, nisi per detractionem sanguinis non potest. Vnicum enim compendium atque remedium est,[r] corruptionem illam quae nocet, et quasi infesta[s] tabe aegritudinem vel periculum gignit, cum[t] sanguinis ipsius vitiosa[v] parte detrahere.[x]

XXII. Hinc[a] plerique veris tempore quotannis[b] de cervice iumentis sanguinem[c] demere, et sic in herbam mittere necessarium putant, ne veteri corruptoque[d] sanguis novus admixtus natura[e] calescens

(g) *indubitatum* S. M. (h) *diligentius* S. M. (i) Ita pro *aequitate* ex S. M. et Go. Gesner. (2) *Quod* Go. (l) *non cur.* om. Go. ot sequeos *frequentissime.* (m) *consistit* Go. (n) *a corpore pr. solet* Go. (o) *humorumque* om. S. M. (p) *suavumque venarum tens.* Goth. (q) *indignationesque generantur* Go. (r) *ad* ioserit S. (s) *via quae morbum* S. M. (t) Pergit Corb. (v) *vitiosam partem* C. (x) *desinere* Go.

XXII. (a) *Placuit plerisque* S. M. (b) *quot* om. Go. (c) *sang.* om. C. deinceps *trahere* Go. (d) *corrupto* S. M. (e) *nat. cal.* om. C. *natura* om.

debilitatem valetudinis vel[f] periculum faciat. Veteres autem prudentioresque[g] auctores absque necessitate depleri animalia vetuerunt,[h] ne[i] consuetudo minuendi[2] si tempore aliquo facta non fuerit, statim intra corpus morbum[l] ac valetudinem generet. Rectius 2
ergo[m] est minoris aetatis animalibus[n] et bene valentibus ex nulla parte corporis sanguinem detrahi absque palato: de quo assidue tam[o] minoribus quam maturis detrahendus est humor, ut caput oculi cerebrumque releventur.[p] Maturis vero animalibus non incommodum est pulsare venam,[q] cum mittuntur in pascua. Illa tamen in omnibus qui[r] deplendi sunt, 3
consuetudo servanda est,[s] ut pridie quam vena pulsetur, sustententur levioribus et parcioribus[t] cibis, ut per diastema[v] composito corpore sint, non turbato per indigestionem. In solo[x] autem aequali statues iumentum, cervicemque illius loro cinges,[y] quod strictius[z] super scapulas teneatur[a] ab aliquo, ut vena possit clarius eminere. Tunc spongia[b] cum aqua ve- 4

etiam S. M. (f) *vel* S. M. *valetudinis illis* Goes. Vulgo *valetudinisque*. (g) *que* om. Go. (h) *vetaverunt* C. (i) *si* add. C. (2) *deplendi* C. S. M. (l) *morbos ita ac* C. (m) *igitur* S. M. (n) *animalia — valentia* Goth. (o) *tum maioribus quum minoribus* S. M. (p) *relevetur* Go. (q) *venas* S. M. *matricalem* inserit C. (r) *quae deplenda* S. M. (s) Ita pro *conservanda est consuetudo* C. *struenda* S. M. (1) *paucioribus* S. M. C. (v) *ieiunium quieto* S. M. (x) *loco* S. M. (y) *stringes quod eminere* S. M. Vulgo erat *quo*. (z) *districtius* C. (a) Ita S. M. C. Go. Vulgo *tangatur*, *ut vena possit ab. al. cl. intueri*. Go. tamen *scapulis — emanare*. (b) *axungia* S. M.

Cap. XXII. 2. *Absque palato*) i. e. nisi, ut recte monuit Conr. Gesner.

Solo) Infra III. (vulgo II.) 40. est in eadem re *aequali loco constitues*. ubi Corb. *loco soli*.

Cinges, quod) Infra III. (vulgo II.) 40. *tunc locum supra cervicem alius teneat et adstringat ad normam ut vena facilius appareat*, ubi vulgo est *locum*. Forte etiam *laqueum* ibi legendum est.

Teneatur) Hippiatr. p. 41. αὐχενίζειν χρὴ,. τὸν δὲ τόπον περιβάλλειν αὐχενιστῆρι καὶ προσανατείνειν, ἕως ἂν προσαναστῶσιν αἱ φλέβες.

Spongia) Samb. *axungia*, quod ex *sphungia* ortum putabat Gesner.

nam ipsam lavabis[c] et saepe deterges,[d] ut altius emi-
neat.[e] Pollicem quoque sinistrae[f] manus interius de-
primes, ut non eludat,[g] et tumidior atque inflatior
vena reddatur.[h] Consequenter[i] iuxta praeceptum artis
vel animalis ipsius positionem, sagittam[k] duri chaly-
5 bis exiges cotibus bene acutatam. Observabis[m] quo-
que ne altius imprimas manum[n] et gulam atque gur-
gulionem rumpas, et[o] arteriam praecidas. hoc enim
factum[p] vitae consuevit inferre periculum.[q] Percussa
quoque[r] vena foenum vel farraginem[s] ad edendum[t]
appones animali, quatenus[v] agitatione maxillarum
6 melius[x] erumpat[y] sanguinis impetus. Cum autem
niger vel corruptus humor egressus est, et[z] coeperit
manare rubicundior vel[a] purior, statim iumentum
tolles a cibo, et imposita fibula[b] venae plagam ad-
stringes. Plagae[c] vero pittacium[d] impones, ut dili-

(c) *lavabis et* om. C. (d) *terges* C. (e) *Ad* ins. C. (f) *dextrae* Goth. (g) sic ex C. Gesn. *cedat*, et S. M. *ludat*, *sed ut ne claudat* Go. (h) *reddatur* Go. (i) *Cons.* — *acutatam* om. S. M. (k) *sagittas ex binis cotibus adcuratam obs.* C. Vulgo erat *dari calibis*, quod corrigi iussit Gesn. (l) *exues* Go. (m) *stude* S. M. (n) *manus* S. M. C. *manu* Go. (o) *et* om. C. *atque* S. M. (p) *factum* addidi ex S. Go. *facto* Corb. (q) *nocumentum* Goth. (r) *quoque* addidi ex S. (s) *viridem* addunt S. C. (t) *ad ed.* om. Go. deinceps *adpones* C. vulgo *apponas*. (v) *quatinus* F. S. (x) *per venam melius* Go. (y) *adcotidiet id est er.* C. quod *acontizet* recte interpretatur Gesn. (z) Ita pro *egeretur*, *vel* S. M. *cessatus est*, *et* C. *egestus est vel purior c. m. statim* Go. (a) *rubicundior vel* addidi ex S. M. C. *rub. emanare vel pur.*, *stantem ium.* Corb. (b) Ita pro *fistula* ex Cor. Gesn. *plagam* om. Go. *vulnus* Corb. (c) Vulgo *In plagam*. Corb. *Plaga put. pones*. (d) Ita

Pollicem) Infra III. (vulgo II.) 40. supra laqueum de sinistrae manus pollice venam deprimes ne ludat. Vnde h. l. probanda est lectio Corb. *ad pollicem*, id est, *pollice*.

Duri chalybis) Ita vulgatum *duri calibis* emendari etiam Gesner voluit (et ante eum Conr. Gesner in Equo p. 495.) *exiges* interpretatus *adiges in venam*.

Observabis) Hippiatr. p. 41. μὴ μέντοι καθιέναι τὸ φλεβοτόμον κατὰ βάθος — ἐὰν διαμπερὲς τὴν ἀρτηρίαν διέλῃς.

Fibula) Male vulgo *fistula*. Idem error infra III. (vulgo II.) 22. 6. De usu fibulae laudat Gesner Rhodium de Acia Celsi.

gentius claudat, licet quidam utantur et creta.[e] Dein- 7
de in tenebroso[f] loco et calido statues iumentum et
farraginem, si tempus est, vel foenum mollissimum[g]
dabis septem diebus ac noctibus. aquam etiam offe-
res, ut si voluerit bibat. Sed triticea[h] farrago hor-
deaceae praefertur; quae[i] si defuerit,[2] hordeaceam
dabis. Memento etiam quod ea melior est atque uti- 8
lior,[l] quae vicinior marinis[m] fluctibus fuerit, pro-
pterea quod ventrem facilius solvit, humoresque[n]
deducit. Pulsata etiam[o] quocunque loco vena, om- 9
nem[p] sanguinem diligenter excipies,[q] et aceto oleo-
que permistum vel aliis medicaminibus[r] quae ratio
deposcit, animalis ipsius corpus perunges, praecipue-
que illum locum, ex quo detractus est sanguis, et
qui esse putatur in causa. Constat enim naturali qua- 10
dam ratione atque[s] beneficio, ut quidam aiunt, ipsum
sanguinem, cum superfusus est[t] languentibus mem-
bris, praestare medicinam, vitiumque siccare. Quam
curationis sollertiam[v] non oportet omitti. Praeterea[x] 11
interpositis diebus post flebotomum animalia produ-
cuntur[y] ad solem, et sanguis detrahitur[z] eis de pa-

cum C. Gesn. *pitac.* antea. Deinceps *pones* C. *ponas* Go. Vulgo *imponas.* (e) *cretam* C. (f) *tenebricoso* C. omisso *in.* (g) *nobil.* Go. (h) *triticia* F. (i) *quod* Go. (2) *triticia et illam meliorem* addit Go. (l) Ita C. pro *ea melior sit, quae.* (m) *maritimis* S. M. deinceps volgo *fuerit. Propter quod.* Corb. *Propterea quod.* G. *propter quae.* S. M. *quia.* (n) Ita pro *humorem* S. M. deinceps *educit* S. M. *deducat* C. (o) *ex* S. M. C. (p) *totum* S. M. (q) *accipiens* S. M. *accipies* Go. (r) *medicamentis* C. (s) *non* S. M. *atque — aiunt* om. C. et Go. (t) *fuerit languescentibus* C. (v) *solennitatem* S. M. C. Go. (x) *Interea* S. M. (y) *perd.* S. M. *producentur* C. (z) *detrahetur etiam* C. *etiam* addit el Go. (a) *Deprimentur etiam* Go. margo: *alias*

Propterea quod) Hippiatr. p. 234. ἐὰν ᾖ παρὰ θαλάσσῃ ἐσπαρμένη. iterum p. 236.

Pulsata etiam) Hippiatr. p. 235. καὶ τὸ αἷμα ἐκβαλὼν μῖξον νίτρῳ καὶ ὄξει καὶ ἐλαίῳ καὶ ὠμῆς καὶ οὕτως περίχριστον τὸ ζῷον, καὶ στήσας ἐν ἡλίῳ, ὡς τὸ χρῖσμα ἅπαν ξηρανθῆναι χροῒ τῇ γράστῃ.

lato. Despumantur[a] autem tertio gradu a[b] dentibus caninis.[c] Equos oportet suspendi altius propter sanguinis fluxum, ita ut eo[d] die mollissimis[e] cibariis utantur et furfure. Sequentibus autem diebus non ex integro hordeum consequantur, sed a libris[f] incipiant, et ad consuetudinem per[g] singulorum dierum augmenta perveniant. Consequenter tepido die du-
12 cantur ad mare vel fluvium diligenterque loti[h] tergantur. Vino quoque et oleo in sole perungendi[i] sunt diligenter et confricandi, ut corpora eorum calefacta aut repellant aut perferant perfrictionis[k] iniuriam. Quibus perfectis equi[l] nobiles tum demum ad laborem cursus itinerisque revocentur.

XXIII. Sciendum est[a] praeterea, castrata animalia nunquam[b] oportere depleri. causa haec[c] est, quia iam partem virium cum testibus amiserunt,[d] et si

dispumantur; deinceps vulgatum *etiam* ex C. correxit Gesn. (b) *absentibus cannis* C. Voluit *abs dentibus.* (c) Vulgo a G. erat *caninis, quos.* Gesn. dederat *caninis. Quos.* (d) *ea* Go. (e) *mollibus* C. (f) Ita pro *a vilibus* Corb. *abilibus* Go. *duas libras accip.* S. M. *incipient* Go. (g) *singulis diebus augendo* S. M. (h) *loca* S. M. (i) *per unguendi dil. et confr.* C. (2) Ita ex C. et S. M. *perfricationis* F. Go. (l) *Qui* S. M. (m) Ita pro *labores cursusque itineris* C. *a laboris cursu itinerisque* Go.

XXIII. (a) *est* om. S. M. C. (b) *non* C. (c) *herbae, quae* F. Go. *herbae est qua* S. M. *haec causa, quia* C. cum Gesnaro Samb. (d) Ita pro *ami-*

Despumantur autem) Hippiatr. p. 37. διακόπτειν δεῖ τὴν ἐν τῇ ὑπερῴᾳ τρίτην ἢ τετάρτην φλεβώδη ἐξοχήν. αἱ δὲ παρὰ τὸν κυνόδοντα κεντήσεις δύσσταλτοί εἰσιν ἐν τῇ στάσει τοῦ αἵματος. Infra c. 32. gradu tertio de palato. Duodecim gradus numerat VI. (vulgo IV.) 2.

Equos oportet) Sensus loci difficilior est. Capite enim sublato sanguis in gulsm descendit. Vitiosum esse locum suspicor.

A libris) Hanc Corb. lectionem probavit etiam Gesner. Forte numerus additus vitium peperit, et legendum *a II. libris.* Hippiatr. p. 234. τῇ παρούσῃ γράστει χρησόμεθα μετὰ κριθῶν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν προστιθέντες ἡμιχοίνικον· ὅταν δ' ἔλθωμεν εἰς τὸ τεταγμένον, μένουμεν διδόντες τὴν εἰθισμένην ταγήν.

Loti) Eadem docent Hippiatrica p. 234. et 235. paulo accuratius.

Cap. XXIII et XXIV. Argumentum iterum tractat infra VI. (vulgo IV.) 7. sect. 2. De eunuchis consentiunt Hippiatrica p. 40.

depleta fuerint, vehementius enervantur. Hinc est[e] quod asinis non[f] detrahendus est sanguis, quia naturaliter minus habent sanguinis, graciliores que sortiti sunt venas.

XXIV. Admissarios etiam equos flebotomare non est opus: partem enim virium et sanguinis in coitu natura[a] digerit.[b] Si tamen[c] ab admissura cessaverint, nisi annis omnibus herbarum tempore depleantur, incidunt in[d] caecitatem: quia id quod coitu[e] digerere consueverant, redundat[f] in oculos.[g]

XXV. Nunc, ne quid relinquatur ambiguum, in quibus passionibus, et ex quibus locis, sanguis emitti debeat, indicabimus. Morbis et quibuscunque totum corpus in causa est, sicut febrientibus, [unde,[a] infra dicendum] de matrice detrahendus[b] est sanguis. Ce- 2
phalargicis autem, appiosis,[c] insanis, cardiacis, caducis, phreneticis,[d] distentis,[e] sideraticis, rabiosis[f] quoquo modo praecipitur de venis auricularum[g] sanguinem demere. Verumtamen[h] melius est ut de tem-

serint eum S. M. C. Go. Gesn. (e) *enim* add. F. S. omitt. eum C. Goth. Gesn. (f) *de matrice nunquam* C.

XXIV. (a) *natura* om. S. M. C. (b) *digerunt* C. *amittunt* S. M. (c) *autem* C. (d) *in* om. C. G. (e) *per coitum* C. Go. deinceps *egerere consuerant* C. (f) Ita pro *declinat* S. M. C. *declinant in oculos* Go. (g) *eorum* addit S. M.

XXV. (a) *unde i. d.* om. S. M. C. igitur inclusi. (b) *tollendus* S. M. (c) *arpiosis* F. S. cum nota mendi. *et opiosis* S. M. Cum Gesnero C. et Go. (d) Ita pro *freneticis* C. (e) Vulgo *bistruticiis*, *sicardiciis* legitur. *Dysenterieis*, *sideratis* S. M. *distentis*, *sideraticis* C. *bistenticiis*, *sitardiciis* Goth. (f) *babaticis praeci. de* C. (g) Ita pro *auriculis* S. M. C. (h) *Verum me-*

Cap. XXV. *Appiosis*) Ex lectione *opiosis* somniculosos intelligi suspicabatur Platnerus apud Gesnerum. Glossa Cod. Goth. *apiosi id est vertiginosi alias vertigiosi vel scotomatici.* Ibidem sub litera C exstat glossa, quae *Caducos* ineptissime ex h. l. interpretatur *partem posteriorem Crucis.* Sequitur: *Cretiacum est animal habens dislocato͡3 inferioris virtute inferioris pedis alias dicunt Cirrus.* Ibidem post duas glossas exstat: *Cresiatum est animal cui est dislota* (vulgo *dislocata*) *clavatura pedis.* Alibi: *Sideratici id est paralici* (*paralytici* voluit).

poribus, quae in dextra et sinistra sunt parte, de-
trahatur; id est, sub cavatura temporum, tribus
digitis ab oculo interpositis, inferius vena perquiri-
3 tur,[l] et ex utraque emittitur[ı] sanguis. Eis vero, qui-
bus suffusio contingit[m] oculorum, vel cetera vitia,
quae oculis nocent,[n] inferiores venae[o] sub oculis po-
sitae, quae descendunt sub[p] angulis oculorum infe-
rioribus, quatuor digitis inferius quam oculi sunt,
inciduntur.[q] Quibus quidem[r] fastidium inhaeret,[s] vel
arteriarum vel faucium tumor, vel praegravatio capitis,
4 de palato auferendus est sanguis. Quibus[t] autem pul-
mo est in causa vel iecur, vel[v] caetera, quae his
vicina sunt membris, de pectore minuendus est, ex
venis quae positae sunt in dextra ac sinistra, ubi bra-
chiolis coniunguntur, et flexura fit, cum armus[x] pli-
5 catur. Quibus vero[y] armus est in causa,[z] et creticis
de brachiolis sanguis minuatur;[a] quae venae positae
sunt interius, ubi centuriae,[b] id est, musculi bra-
chiolares[c] sunt, sex[d] digitis superius quam[e] genu,
tribus vel duobus digitis inferius quam centuriae.
Hae venae sagitta percutiantur, sed caute modeste-
que[f] tangantur, propter debilitatem animalis. quia[g]
6 hae commixtae sunt nervis. Quibus autem[h] articuli in

lius est ut temp. quae dextra — sunt detrah. C. unde *ut* addidi. (i) *perqui-retur* C. (ı) *emittetur* C. (m) *contigit* C. (n) In S. M. lacuna usque ad II, 23. sed videtur hic Corb. librum dicere voluisse Gesner. (o) *venas positas* S. M. (p) *ab* S. M. (q) *phlebotomo incidito* S. M. (r) *vero* S. M. (s) *inerit* Go. (t) *Quibus — minuendus est* om. S. M. (v) *et* Go. (x) *armis* S. (y) *vero armi in causa sunt* S. M. *vero* etiam Go. Vulgo *quidem*. (z) Verba *et creticie* addidi ex S. M. ubi est: e *creticis*. (a) *aufertur* S. M. (b) *centriae* S. M. hic et p. p. *centiriae* Go. (c) *brach.* om. S. M. (d) *Sed* S. (e) *a genibus* S. M. (f) *ne mediae* S. M. (g) *quae venae* S. M.

Centuriae) Lectionem *centriae* recte praeferebat Gesnerus cum Platnero, qui referebat huc κεντρίδα locum, ubi equi punguntur. De pede enim anteriore sermonem esse, docent armi. Sed κεντρὶς Hippiatr. p. 134. post umbilicum versus caudam sita est.

causa erunt, vel si articulus insertus[i] vel intortus fuerit, vel[k] aquatilia habuerit, vel quidvis[l] simile in articulis contigerit, desub cirro[m] sanguis detrahi[n] debet: quae venae positae sunt inferius quam articuli tribus digitis super[o] coronam. quae venae cum summa cautela[p] tangendae sunt, quia articulorum coniunctae sunt nervis. Cretico autem,[q] vel si basim moverit,[r] de coronis rectius[s] tollitur sanguis.

XXVI. Quibus autem iumentis vel suffusionis vitio vel per voluntatem excruciata[a] ungula fuerit, quae[b] vulgo ungulam cogere dicuntur, vel quibus remorata[c] basis longo[d] tempore claudiginem fecerit, eius-

(h) *etiam* Go. (i) *exemtus vel tortus* S. M. (k) *aut* ine. F. *aut* pro *vel* Go. (l) *quidquid* Go. (m) *de subito* S. M. (n) Ita pro *subtrahi* M. S. et Goth. (o) Ita pro *sub* S. M. ubi est: *sub circa tribus digitis super coronam*. (p) *sollicitudine* S. M. (q) Ita pro *Creciaco vel si* S. M. *Cretiaco* Goth. (r) *praecisio monuerit* S. M. (s) Ita pro *rectis* S. M.

XXVI. (a) *extrusicia* S. M. *extrisia* suprescr. *extrusia* addit Go. (b) *quae — dicuntur* ex S. addidi. In Go. tantum est: *quae vulgo dicuntur*. (c) *rememorata* Goth. (d) Ita pro *longi temporis* S. idem *claudicedinem*.

Sect. 6. *Insertus*) Ex S. M. *exemtus* malim *exsertus*. Vnde ἔξερξις infra III. (vulgo II.) 47. 1.

Aquatilia) Vide infra ad III. (vulgo II.) 49. 1.

Cretico) Paulo ante sect. 5. S. M. habebat: *e creticis de brachiolis sanguis aufertur*. ubi Gesner ignorantiam fassus est. De χριθιάσει et χριθιᾷν, χριθιῶντι cogitare non sinit locus vitii, in artubus indicatus. Vide ad initium capitis notam.

Cap. XXVI. *Suffusionis*) Pedum suffusionem iterum memoret c. 38. s. 8. pedes suffusos I. 53. s. 1. Convenit Iordanus cap. 55. *delle spontature delle ungie — la infusion per negligentia non curata descende alli piedi — con la rosseta la estremità de l'ongia davanti sia in tanto cavata fina che la vena maestra del piede, la quale termena in quel luogo sia rotta e cavato el sangue*. Quae repetiit Cresc. IX. 52. *de infusione descendente ad ungulas — descendit ad pedes sub ungulis — rosvecta parva caventur funditus*. L. Rusius c. 129. *spumature de l'ungie* et instrumentum *rosneta* nominat.

Voluntatem) Vocabulum vix sanum est. Deinceps *extrusicia* Semb. M. Glossarium Gothani Vegetii: *Extrusicia ungula id est corrupta*. Vulgatum *excruciata* vitiosum esse suspicor.

Remorata) Emendo: *emota basis*. Ita cap. 25. 6. *si basin moverit*.

[a] modi curatione sanantur. Compones pedem ad gubiam et omnem ungulam ad vivum allides, tumentemque hinc[e] suffraginem illius alligatam lino vehementer stringes, totumque simul ungulae solum[f] in circuitu scalpello circumscribes,[g] ut a corona ungulae[h] sublevetur ex parte, tunc circumcisorium inseres[i] inter unguem[k] et solum, et cum bene elimpidaveris, suffraginem[l] solvis, et invenies de calcaneo venas fluere, et cum sufficienter effluxerit[m] cruor, sale perfricabis,

(a) Vulgo *Componis omnem ungulam quasi ad vivum adlidesque virantum.* Samb. M. *componito pedem ad gubiam et omnem ungulam ad vivum allides fumentumque suffraginem illac alligatam lino v. adstringes totumque solum ungulas in circ. scalpello circumscribis.* Go. *circumponis* (suprascr. *circumpositis*) *ad gulbiam et om. un. ad vivum adlidesque virantum. hanc suffr.* (e) *huius* S. (f) *solum — circumque* om. S. (g) vulgo *scalpelletur et circumgyrabis.* (h) Ita pro *ungula* S. (i) Ita pro *inferes* S. Go. (2) *ungulam* S. Go. (l) *suffragine* S. deinceps *soli* S. M. sequens *et* om. Go. (m) *emanaverit* S. M. Go. (n) Ita pro *postea* S. M. Goth. (o) *et* cum seq. *nunies*

Tumentemque) Vulgatum *virantum* ex lectione S. M. Gesner emendavit ita, ut vitiosum *fumentumque* mutaret in *tumentemque*. Praeterea *compones* scripsi, quia futura plura sequuntur. Deinde lectionem S. M. probavi *componito pedem ad gubiam et om. v. ad vivum allides.* quanquam etiam sect. 4. est: *compones ungulam eius ad vivum.* ubi similiter legendum puto, ut h. l. S. M. exhibet. Pro *allidere* paulo post est *elidere*; quod praefero. Gesner ex h. l. *gulbiam* instrumentum fossorium interpretatus est. Hinc Gesner suspicabatur, *gulbiam* h. l. esse ferramentum componendae ungulae, monens, *ad gulbiam* dici posse pro *gubia*, ut *ad cornu*. Ipsam viri docti interpretationem probo, sed de *gubia* (quam una cum *gulvia* omisit Gesneri Thes L. L.) unicus mihi occurrit Isidori locus XIX. c. 19. *Scofina dicta quod haerendo scofem facit. Canterium, Gallia, Guvia.* ubi Interpres Hispanus monet, hodieque *Gubia* dici ab Hispanis runcinam. A runcinae igitur usu potuit etiam ferramentum dici, quo solum ungulae ad vivum eliditur. In Isidoro Codex *Gufia* habet scriptum. In Codice Gothano post Vegetii textum leguntur Glossae per literarum ordinem descriptae, ubi reperi: *Gulbia ferrum incisorium plicatum duarum acierum di glaucum.* Dainde *Glaucum id est gulbia.* Scilicet infra V. 17. (vulgo III. 18.) 2. pro *glante ferreo* Goth. habet *glauco ferreo.* Verum ibi adiuncta verba *spartea calciabis* diversum docent glaucum a gulbia esse. Sed eaedem glossae: *Sparcia de plata incalia sparta Instrumentum incidendi ungulas.*

Circumcisorium) Infra II. 28. 31. (vulgo I. 56. 31.) est incisorium.

postmodum[n] aceto et oleo inunges, et[o] linteolis munies diligenter. Spartea[p] calciare curabis, ut post 3
egestionem humorum[q] ungula reparetur. Huiusmodi autem curam nunquam nisi singulis pedibus adhibere debebis,[r] ut in tanto dolore animal duret ac[s] stet. Si autem in alio pede similis est causa, cum in illo qui prius curatus est, firmiter animal stare coeperit, tunc eum[t] elides, et ut[v] dictum est, simili observatione curabis. Si vero in his causis animal cremare[x] 4
volueris, semissabis illud[y] hoc modo. Compones ungulam eius ad vivum, et contra venam addita[z] sagitta pertundis, ut possit sanguis acontizare[a] per solum quod[b] sagitta pertuderit. Simili autem modo sale fricabis,[c] oleoque et aceto, linteolisque[d] munibis, dumtaxat singulos pedes, ita[e] ut portare se possit. Hoc[f] modo plane qui semissantur non laeduntur.[g]

om. Go. (p) Vulgo *Sparciam*. S. M. *spatio*. Go. *sparcia*. (q) *humoris* S. M. (r) *debes* Go. (s) *et* Go. (t) *bene* Go. (v) *sicut* S. M. Go. (x) *stigmare* S. M. *stermare* Go. (y) om. Goth. (z) omisso hoc *sagittam* Go. (a) *exire* S. M. (b) *quae* Go. *pertonderit* Go. (c) *confricabis oleoque acceto* Go. (d) *lintheoque* Go. deinceps *curabis* S. M. Go. (e) om. Go. (f) Ita pro *hi* S. M. (g) Ita pro *eliduntur* S. M. Go.

Spartea) Ita correxit vulgatum *sparceam* Morgagni; Samb. margo *spatio — humoris.*

Cremare) Semissare dixit etiam infra II. 40. 9. (vulgo I. 38. 9.) Cauterii semissem habet III. 44. 4. (vulgo II. 44. 4.) et V. 40. (vulgo III. 41.) 3. Vide mox ad cap. 28. Sed h. l. praeferenda videtur lectio *stigmare*, nam de sanguinis missione sola sermo est in utroque loco, ubi *semissare* usurpatur. Quanquam ad cauterium etiam semissem et graece ἡμίσεις transferri novi et docebo ad cap. 28. Itali etiam *sommesso* vel *sumesso* ita dicunt, ut docui ad V. 47. 3. (vulgo III. c. 48. s. 3.) Glossa Cod. Gothani in fine scripta inter alias: *Semistabis alias semisabis, hoc est de sub solo pedis fleubothomisare ut floare.* Alia glossa ibidem refertur ad lectionem *stermare*, quam h. l. pro *cremare* habet Goth. in S. M. *stigmare*. Ita igitur habet: *Stemare, id est sanguinem corruptum a pede corrupti unguis evacuare hoc stermare.*

Hoc modo plane) Ita scripsi ex S. M. Vulgo *hi plane — non eliduntur*, quam scripturam defendens Gesner interpretabatur: qui semissantur equi, non opus est, ut curandi causa deiiciantur. Verum nec in praecedente

XXVII. Opisthotonicis,[a] vel qui morbo subrenali laeduntur,[b] vulsis etiam, colicis,[c] et quibus venter frequenter dolet, de cauda sanguis emittitur, licet melius putetur propter huiusmodi[d] causas[e] ortas de
2 visceribus debere sanguinem tolli. Quod si de cauda tollere[f] volueris, sic facies: Erige et resupina caudam ad lumbos, quatuor digitis ab ano, ubi pilos non habet, caede caudam cum[g] tabula aliqua non ponderosa, quousque se vena demonstret, et[h] in caudae media[i] divisura quatuor digitis ab ano sagitta percuties venam, ut[2] acontizet sanguis; post decur-
3 sionem fasciola[l] colligabis. Cum autem de visceribus emittere volueris,[m] sub inguibus[n] de dextra sinistraque[o] in singulis femoribus eminentes venas medias sagitta percuties, sed[p] caute, propter vicinam mixturam nervorum; post decursionem sanguinis cretam[q] impones. Si laccae in gambis fuerint, aut aliquis dolor coxae vel gambae, sanguis detrahatur[r] gambis: sunt enim venae a visceribus descendentes per gambas interius, quas medias propter vicinam mixturam nervorum caute[s] transverse[t] flebotomo percuties, et post decursionem fasciola[v] ligabis.

XXVII. (a) Ita pro *Epistomicis* scripsi. *Epistonicis* S. *Opitostonicis* Go. (b) *tenentur* S. M. (c) et *colicis quibus* S. (d) *eiusdem* S. M. (e) *causas* om. S. M. (f) *extrahere* S. M. *etrahere* Goth. *facias* Goth. (g) *de* S. M. (h) *in cauda* S. M. (i) *dimidietatem* Go. (2) *si non egrediatur sanguis* S. M. (l) *fasciolam* Go. (m) *velis* S. M. (n) (*inguinibus*) ins. S. *unguibus* habet Go. (o) et *sinistra* S. M. vulgo *sinistrave*. (p) *Sed — nervorum* huc retraxi monente Morgagni IV. 10. Vulgo post *impones* inserta leguntur. Vulgatum *misturam* ex Go. correxi. (q) *cetera imponas* Go. (r) *sub* addit S. M. (s) *caudae* S. M. (t) *transverso* vulgatum ex S. M. correxi. *transversus* Go. (v) *fasciolam* Go. deinceps *colligabis* S. M.

cura equi allidi et deiici dicuntur in terram, sed elidere et allidere ad vivum iubet auctor ungulam. Nec apud nos equi deiiciuntur, quibus solum ungulae eliditur.

Cap. XXVII. *Causas ortas*) Tollendum aut uncis includendum erat vocabulum *ortas*, quod sensum turbat.

Sed caute — nervorum) Haec vulgo posita post verba *cretam impones* in

XXVIII. In animalium curis ac[a] medicinis duplex
remedium auctores esse voluerunt,[b] minutionem san-
guinis, per quam constricta laxantur[c], et[a] ustionem
cauterii, per quam[d] laxata firmantur. Sed cum fle-
botomi ratio evidenter videatur exposita, cauterii
quoque, licet novissima cura sit, aperienda[e] videtur
utilitas. Nam adustio[f] laxata constringit, inflata atte- 2
nuat, humectata[g] desiccat, coagulata solvit, carcino-
mata[h] praecidit, veteres dolores emendat, alienatas[i]
corporis partes ex qualibet causa ad statum suum
revocat, super naturam excrescentia subtrahit,[2] et
adusta crescere non patitur.[l] Nam cum candente[m] 3
ferro ruperis cutem, vitium omne concoquitur atque
maturatur, et beneficio ignis dissolutum per fora-
mina, quae facta sunt, effluit cum humore. atque ita
sanatur passio et tollitur dolor. Post quae[n] cicatrici-
bus clausis constrictior et robustior redditur locus,
ac[o] prope insolubilis cutis. Sciendum vero[p] cuprina
cauteria plus effectus ad curandum habere quam fer-
rea. Praeterea si in capite morbus est, inuritur cer- 4
vix: si subrenalis est, lumbis ignis adhibetur. Inter-
dum autem puncta infiguntur,[q] interdum ad similitu-
dinem lineae[r] candens deducitur ferrum,[s] aliquando

XXVIII. (a) *curis ac* om. Goth. deinceps *rem esse vol. auctores* Goth. (b) *scilicet* addit S. M. *nihil* Go. *minutiona* Go. (c) *etiam* addit S. M. *nihil* add. Go. deinde *ustione* Go. (d) Ita pro *quod* S. M. *laxo* S. M. (e) *vis tamen eius* S. M. (f) *ustio* S. M. (g) *humecta siccat* S. M. (h) Ita pro *forcin.* F. S. Go. ex M. S. dedit Gesn. (i) *alienas* Go. (2) Ita pro *subtracta*, et S. M. (l) *sinit. nom beneficio cauterii rumpentis cutem caro coquitur et maturotur, et beneficio ignis dissoluta per foramino, quae focta fuerunt* S. M. *sinit* etiam Go. (m) *candenti ferro vero rup.* Go. (n) *quam* S. *quod* S. M. (o) *hoc propria* ins. Go. (p) *quoque* S. M. Goth. (q) *adhibentur vel* S. M. *impinguntur* suprascr. in Go. (r) *liniae candente ducitur*

suum locum retracta posui suadente etiam Morgagni.

Cap. XXVIII. *Lineae*) Infra V. 40. 3. (vulgo III. 41. 3.) de cau-

velut palmulae[t] fiunt. In hoc enim mulomedici cum[v] arte laudatur ingenium, si ita animal cauterio curaverit ne deformet.
5 Pro[x] locis autem, in quibus est passio, et pro pellis aestimatione[y] cauteria vehementius imprimuntur[z] aut levius. Memoria autem retinendum est, quassaturas,[a] emota vel extorta aut eiecta de locis suis uri[b] penitus non debere. nam perpetua debilitas consequitur.
6 sed melius est[c] cum locis suis reposita[d] fuerint, et ligaturis diligentius[e] communita, atque ita naturae industriaeque beneficio corroborata,[f] chalasticis[g] unctionibus et malagmis[h] postremum causticis[i] eadem percurare[2] ad spem perpetuae sanitatis.
7 Quod specialiter admonendum est, ne mulomedici festinantes, dum[l] foco curare cu-

verum Go. (s) *veru* S. M. (t) *palmate fit* S. M. (v) *mulomedicinae cum arte laudatur ingenium* Goth. unde vulgatum: *laudatur mul. ing.* auxi et correxi. (x) *In* S. M. (y) *extenuatione* S. M. Go. (z) *infiguntur* S. M. (a) *fracturas* F. M. et S. cum margine Go. *qui exorta* habet. (b) *moveri* S. M. (c) *ut* addit S. Go. (d) *imposita fuerit* Go. (e) *diligentibus composita* S. M. *commonita* Go. (f) *conroborata* Go. *roborata* S. M. deinceps *ut* inserit Go. (g) *calasticis* S. M. *colacasticis* Go. Vulgo. *colasticis*. (h) *malacmis* S. deinceps *ad* ins. S. M. et Go. (i) *calasticis* S. M. *casticis cola eadem* Go. Voluit *colacasticis*. (2) *procurari* S. M. *procurare* Go. (l) *cum*

tere palmas accipiunt ab armo usque ad cerviccm, et in tempore uritur ad mensuram semissis; in alia parte temporum fit quasi stella parva cauterio, in parte renum usque ad mediam spinam virgulae dantur. Hinc *semissare* pedes equorum I. 26. 4. II. 40. 9. (vulgo I. 38. 9.) Vide supra ad I. 26. 4. Hippiatr. p. 228. habent: ῥάβδους μακρὰς καίειν, γόμφους ῥαβδοειδεῖς ἐναλλὰξ καίειν, τοὺς ἡμίσεις τριστοιχίαν ποιούμενον καίειν, μανδακηδὸν ἐξεπιπολῆς καίειν. Ibid. p. 159. reperies καυτήρια ὀρθὰ, πλατία, et καύειν μανδακηδόν. Ceterum de cauteriis eorumque forma et usu apud veteres medicos exstat liber Th. Fieni Lovanii 1598. ubi tamen latina Vegetii vocabula, nec adeo ipsa graeca satis explicata non reperi. In Hippocrate de Morbis p. 465. ed. Foesii est: καῦσον τὴν κεφαλὴν ἐσχάρας ὀκτὼ — τοῖς δὲ σιδηρίοισι σφηνίσκους ποιησάμενος διακαίειν πλαγίας τὰς φλέβας. ubi σφηνίσκοι videntur esse *palmae* Vegetii. ἐσχάρας καίειν puto esse craticulatim urere apud Vegetium V. 2. 5. (vulgo III. 3. h. sect. 5.

piunt, animalia debilitent[m] aut[n] deforment, cum flebotomis, potionibus, unguentis, syringis[o] medicaminibusque diversis ante[p] sit temptanda curatio; et si nihil profecerint, ad extremum[q] ignis adhibetur.

ferro Go. (m) *potius vexant* addit Go. suprascripto: *alias vacat.* (n) *atque deformant* Go. (o) om. S. M. (p) *at sit temptata* Go. (q) *ultimum* Go.

VEGETII RENATI
ARTIS VETERINARIAE
SIVE
MVLOMEDICINAE
LIBER SECVNDVS.
(VVLGO I. CAP. XXIX.)

CAP. I.

Quaecunque passiones plus iumentis periculi [a] inferre consueverunt, et difficilioribus obscurioribusque [b] indigent curis, has primo [c] amplectimur libro, ut et facilius reperiantur,[d] quae in exordiis ipsis [e] occurrent, et legentibus fastidium non possint adfer-
2 re.[f] Febrientibus itaque animalibus quam [g] primum
convenit subvenire. nam [h] non amplius quam triduo

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

CAP. I. (a) *periculum* Go. deinceps *adferre* S. M. (b) *et durioribus* S. M. (c) *uno complectimur* S. M. (d) *inteligantur* Go. (e) Vulgatum *ipsius* ex coniectura Gesneri correxi. (f) *possent offerre* Go. Deinceps vulgo addita leguntur: *De curis quae prima sunt.* quae verba recte incluserat Gesner, cum Sambucus monuerit, ea in MS. omitti, ibique duo capita distincta adesse, quorum alterum inscriptum sit: *de curis febrium*: alterum *de lassitudine, quae videtur febribus similis:* et incipit: *Febrientibus anim.* Omittit etiam verba haec Go. qui *Quae febrientibus* habet. (g) *quam* ex S. addidi. (h) *quae* S. M. voluit *quia.* (i) *inde* Goth. (2) *quos* Goth.

CAP. I. *Triduo*) Hippiatr. p. 5. eadem tradunt, sed minus integra, initio totius operis pariter ab hac ipsa febrium cura sumto.

caloris vim[l] sustinere posse creduntur. intra quod[*] si curata non fuerint, moriuntur. Oportet igitur prius passionis[l] huius signa causasque praedicere, et[m] mox medicinas exponere. Febriens iumentum 3
deiectum caput e[n] terra allevare vix poterit, erit oculis apertis, labiis demissis, tristitia turpis[o] et gravitas totius corporis insequitur, testiculi tumidiores laxius[p] pendent, membra caloribus fervent, venae vehementi pulsu saliunt, anhelitusque creber et calidus, tussis assidua, incessus nutans, fastidium cibi, bibendi cupiditas, vigiliae iuges. Causa autem huius 4
passionis ex magno labore et fatigatione est, si negligentia consequatur.[q] Interdum aestu nimio, aut perfrictione[r] vehementi, vel ex cruditate ciborum,[s] aut sudoris subita infrigidatione, vel ex fervore hordei novelli evenire[s] consuevit. Curatio autem ista 5
solennis[t] est. Continuo[v] sanguinem eis de facie vel de temporibus aut palato oportet emitti, ab omni esca prima die penitus abstineri,[x] tunc foeni optimi aut[y] herbae viridis subinde[z] pusillum offerri oportebit, et quiescere etiam ab omnibus rebus, et etiam sequestratum temperato tempore, et inambulationi-

(l) *huiusmodi s. c. praedici* Goth. (m) *postea medicinam ponere* S. M. (n) *a terra levare non* Go. (o) *turpi* S. (p) *laxin*[s]*o* Go. sic. (q) *consequitur* Go. (r) Ita pro *perstrict.* scripsi. *perfricatione* S. M. (s) *accidere* S. M. (t) *solempnis* Go. ubique. (v) *autem* addit Go. (x) *abstinent* S. M. *abstineat* Go. deinceps *tunc* add. Go. (y) *vel* S. M. (z) *subinde p-*

Oculis apertis) Hippiatrica p. 5. ὀφθαλμοὺς ῥιδηκότας καὶ δακρυώδεις — τὰ χελύνια κεχαλασμένα.

Hordei novelli) Hipp. νεαρὰς καὶ ἀρτιθερίστους κριθὰς, αἳ δύστριπτοί εἰσι καὶ δυσδιοίκητοι. Infra V. 43. 1. (vulgo III. 44. 1.) hordeum novum vehementius calet.

Tunc foeni — temperato tempore) Haec omnia omittit S. M. nec ea sunt in Hippiatricis, quae sic: ἀλλὰ μόνον τὸ ποτὸν κατὰ μικρὸν δίδου καὶ περιπατεῖν ὀλίγα καὶ πρᾴως ποίει ἐσκεπασμένον. unde h. l. malim legi: *abstineat, tantum pusillum potum offerri oportebit, et segestratum* (ἐσκε-

bus levibus animal commoveri:[a] calidis quoque locis[b]
6 coopertum stabulari. Cum coeperit melius esse, herbam minutatim concisam[c] porrigito. quae si defuerit, hordeum maceratum, ablatisque suis folliculis tusum[d] in modum ptisanae, paulatim offeratur et frequenter exiguum.

II. (I. 30). Plerumque autem equi ultra vires ad cursum coacti aut ponderibus praegravati aut[a] sudore defecti similia febrientibus[b] signa demonstrant. Quod[c] sic intelliges: Oculi sublachrymantes erunt et tanquam subfusi sanguine, praeterea spiritum crebrius agitat, foenumque fastidit et de posterioribus pedibus melius se sustentabit. nam priores[d] quasi subtritos tardius ponit.

III. (I. 31). Quod si febris interna fuerit, non[a] facile animal dormiet, et quotidie deterior[b] fiet, interdum furunculos[c] in dorso vel in lateribus habebit: et tunc[d] scias eum[e] a morbo, de[f] quo supra disputatum est, malleo detineri.[g] Cui lotium aliquot diebus[h] tam hominum quam[i] arietum per nares infundes. Et sic potiones, quae de isto morbo supra scriptae sunt dabis.

dare Go. *subinde oportebit ambulationibus animal commoveri* omissis reliquis S. M. (a) *comm.* om. Go. (b) *parum* add. Go. (c) *incisam* S. M. (d) *tunsum* Go.

II. (a) Ita pro *ac* S. M. (b) Ita pro *febricitantibus* S. M. (c) Ita pro *Quos* S. M. (d) Ita pro *primos* S. M.

III. (a) *non — dormiet* om. S. M. (b) Ita pro *deterius* Go. (c) *funiculos* S. (d) *et tunc* addidi ex S. M. (e) *eum* om. S. M. (f) Verba *de quo — est* ex S. M. addidi. Vulgo *qui superius disputatus est malleus* Sed S. M. *malleo.* (g) *teneri* Go. (h) Ita pro *dierum* S. (i) *q. ar.* om. Go.

πασμένοι, nam *segestre* graecum est *στέγαστρον*) *inambulationibus levibus animal commoveri.*

Folliculis tusum) Hippiatr. κριθαὶ καλῶς περιεπτισμέναι, σύμμετροι.

IV. (I. 32). Si autem autumni[a] tempore coeperit febrire iumentum, statim de cervice sanguinem detrahes, vel gradu tertio de palato; post herbas trixaginis sextarium, traganti, rosarum[b] ana unciam I in pila lignea pistabis, cernesque[c] subtiliter, ex aqua[d] cum mulsa et oleo potionabis, atque ita restitues sanitatem.

V. (I. 33). Si autem aestate febrire coeperit, totum sudabit, sataget[a] salientibus venis, naturam[b] mincturo similis demittet ad terram, transverse ambulabit. De coxa media quatuor digitis ab ano venam inquiris[c] et ex ea sanguinem detrahes. Si autem non inveneris, de cervice tollendus est. Cui hanc potionem pro[d] tempore dabis: Herbae[e] portulacae plenam manum tundis, succumque eius cum draganto[f] et thure et[g] succo rosae campanae mulsa addita offeres, potionem non satis grandem, ne plus quam oportet infrigides: quia[h] cum quasi splene careat simul et defectione sanguinis calore privatur.

VI. (I. 34). Hieme vero si febrierit, supra dictas[a]

IV. (a) *autumno — febriere* Goth. (b) *ros.* om. S. M. deinceps *an* F. (c) *tenesque* S. M. *continisque* Go. Au *conterisque?* (d) *ex qua* S. M. et Go. probante Gesnero. deinceps *commulsa* Go.

V. (a) *satagat* Go. (b) Ita pro *mincturam et naturam simul dimittere* S. M. in Go. est *in mincturam*. Vulgo etiam ante *ad terram* interpungebatur. (c) *maris* Go. (d) *parabis* S. M. (e) Ita pro *Herbam portulatae* Go. nisi quod *portulatae* tenet. (f) Vulgo *dragante*. (g) *vel rosae cum pane* S. M. *eum thure vel succo rosae cum panae* Go. (h) Hinc ad finem cap. om. S. M. *quia tum* Go.

VI. (a) *scriptas* S. M. Go. (b) *cum digito* Go. (c) *sanitatem* S. M.

Cap. IV. *Cum mulsa*) Tollendum est aut includendum inutile vocabulum *cum*.

Cap. V. *De coxa*) Intellige de feminibus ex libri 6. cap. 4.

Portulacae plenam manum) Expressit graecum δράκα.

Campanae) Plinius 21. s. 10. praecocem Campanam rosam ait esse. Postrema capitis verba inclusi, quae S. M. etiam omittit, ab argumento aliena. Pro *splene* M. Sladus malebat *felle*; notum enim, equos fellis vesicula carere.

species aridas contundito,[b] diligenterque misceto, et
per sinistram narem dato, sanitas[c] consequitur. Fe-
brientibus autem haec potio utilis traditur: Mannae,
thuris uncias 2 semis, iridis illyricae[d] uncias 6, pipe-
ris unciam 1, baccarum lauri, seminis apii ana unciam
2 1, cum[e] passo potionabis. Item post detractionem
sanguinis de matrice aut de palato sic[f] potionabis
febrientem: Hyssopi libram unam, abrotani uncias 6,
lactis caprini sextarium, amyli[g] cyathum, olei optimi[h]
uncias 3, herbae urceolaris[i] succi cyathum unum,
misce cum caeteris, et per cornu[2] faucibus infunde,
3 erit salutare remedium. Item alia potio. Lactis
libram unam,[l] olei cyathos 2, croci scrupulum 1,[m]
myrrhae ʒ 2, apii seminis cochlearium[n] plenum, mi-
scebis pariter, et dabis ad cornu. Hieme farinam
triticeam cum aqua tepida, aestate autem farinam
hordeaceam cum aqua frigida[o] dabis in potu. Si
febrienti tensura[p] non desit iliorum, loca cauterio
4 inurenda sunt, et usta curanda. Item alia potio.

(d) Vulgo *yris illyricae*. (e) *compasso* Go. (f) *pot. sic. febr.* Go. *febriens iumentum* S. M. (g) *am. cy.* om. S. M. Vulgo *amili*. (h) *quieti* S. M. (i) *urciol.* F. S. Goth. (2) *cornum* Goth. (l) Ita pro *sextarium* S. M. (m) *scrupulum* 1. om. Go. *drachmam unam* S. M. deinceps vulgo *mirrae* — *appii*. (n) *cochleare* S. M. *coclearium* Go. (o) *frigida* om. S. M. deinceps vulgatum *potum* ex Go. correxi. (p) Ita vulgatum *febrient mensuram non des*, *iliorum autem loca* correxi ex S. M. et Go. nisi quod hic *dedit*

CAP. VI. *Mannae thuris*) Hippiatr. p. 8. μάννης γόβ. λιβάνου οὐγγίας σσ. et reliqua, ubi mensura interdum dissert. Interim post *mannae* incisionem posui.

Vrceolaris) Hanc potionis formulam vix integram puto esse. In simili Hippiatr. p. 9. est. βοτάνης περδικιάδος ἣν Ρωμαῖοι οὐρκιόλαρ καλοῦσι. Noster iterum nominat infra V. II. 2. (vulgo III. 12. 2.) Plinius graece parthenium et perdicium nominari refert 22. s. 20.

Lactis libram unam) Ita recte Samb. margo. Ita enim Hippiatr. p. 8.

Cum aqua tepida) Hipp. μετὰ ὕδατος κοχλιαρίου ἑνός. inepte. Lege κεχλιασμένου.

Tensura) Ita recte S. M. Hippiatr. εἰ δὲ ἔχει τὰς λαγόνας τεταμένας καὶ μὴ παύηται ὁ πυρετός.

Lactis caprini heminam, amyli[s] cyathum, ova 4, olei cyathum,[q] succum[r] herbae urceolaris quotidie potum[s] dabis usque ad sanitatem. Item unctio[t] qua perfri- 5
candi sunt febrientes.[v] Rosae libram, olei veteris libram 1, aceti heminas 3, olei cyprini[x] libram semis[y] portulacae seminis et nucis amarae ana uncias 6, menthae vel rutae quantum sufficit.[z] teres et commisces, et tepefacto utere, ita ut diutissime confrices contra pilum, et in loco tepido unctum animal coopertumque statues. Item[a] potio alia si hieme febrie- 6
rit. Gentianae unciam unam, aristolochiae, hyssopi, absinthii, abrotani,[b] singulorum unciam unam, caricarum uncias 6, seminis[c] apii uncias tres, rutae fasciculum[d] 1, omnia in cacabo cum aqua decoques usque[e] ad tertiam, et cum nigrescere videris, coctum est. Exinde unam[f] heminam misceto sicut[g] supra scriptum est, et per cornu faucibus infundito.[h]

habet. *illorum* S. (q) *quantum* Go. (r) *succi — urciol.* Go. *urciol.* aliam F. S. (s) *potionabis* S. M. (t) *unguentum quo* S. M. (v) Go. inserit *Recipe* per notam scriptum. deinceps *rosarum libram uncias sex* Go. *libram semis* S. M. (x) Ita pro *lactis caprini* S. M. nisi quod *ciprini* habet. (y) *unam* S. M. deinceps *portulacae unc. nucis amarae* S. M. Vulgo *portulatae* erat. (z) Ita S. M. Vulgo erat *expedit s. teres.* ubi literam *s.* ex nota verbi *sufficit* ortam esse suspicabatur Gesner. Deinceps *vinctum* pro *unctum* Go. suprascr. habet. (a) *Item potio alia* om. Go. et post *febrierit* inserit *Recipe.* (b) *unciam unam* omisso *singulorum* Gorh. (c) *sem.* om. S. M. (d) Ita pro *fasciolum* S. pro numero *bonum* habet S. M. (e) *usque* ex S. addidi. (f) Ita pro *vini* S. M. (g) *cum suprascriptione* S. M. *si cum* Go. (h) *infundas* Go.

Caprini heminam) Hippiatr. p. 9. λίτρας τὸ ἥμισυ, ἀμύλου τὸ ἀρκοῦν etc.

Aceti heminas 3) Hipp. aceti libram et semissem habent.

Olei cyprini) Ita ex S. M. dedi pro *lactis caprini*, confirmante loco Hippiatr.

Portulacae) In Hipp. seminis nulla fit mentio, sed ἀνδράχνης καὶ καρύων παλαιῶν λίτρας τὸ ἥμισυ.

Abrotani) Omittunt Hipp. p. 9. et singularum herbarum et reliquarum rerum mensuram variant.

Fasciculum) δέσμην μίαν Hipp.

Vnam heminam) Ita recte S. M. pro *vini* firmantibus Hippiatricis.

VII. (I. 35). Si quod iumentum ab indigestione vel pletura febricitaverit, naribus spiritum ducet,[a] et ilia frequenter agitabit, anhelitusque[b] erit fervens et aridus, spinam facilius flectet,[c] nam qui ex perfrictione[d] febrit, rigidus est; quia calor membra dissolvit, frigus astringit. Ex pletura igitur febrienti copiosus sanguis emittitur de cervice, nares aceto per-
2 fricantur, ut sternutet saepius. Venter quoque febrientis si durior fuerit, per anum iniecta manu stercus extrahatur,[e] a cibo abstineat, paucissimum[f] potum per intervalla suscipiat, et unctum[g] supra scripto medicamine, diuque fricatum,[h] loco stabit calido horis tribus aut quatuor coopertum, postea ad ambulandum[i] producetur[2] nihilominus involutum.

VIII. (I. 36). Si quando ex vulnere aliquo[a] vel suppuratione oris aut faucium nascitur febris, de temporibus nec non etiam de palato detrahendus est sanguis. De maxillis quoque sive de cervice, et ad postremum quicunque locus febrienti doluerit, ex[b] eodem cum[c] mensura sanguinem oportet auferri. Quod si cibum penitus respuerit, farinam aquae mixtam ad cibi[d] instar faucibus eius infundes. Offas[e] quoque de passo facies iustae magnitudinis, et septenas[f] cum oleo digeres, ut possit habere substantiam. Ita[g] denique febrienti utilis est, ex quacunque parte detractio sanguinis fiat, si consideratis viribus animalis

VII. (a) *ducit* Go. (b) *anhelitus erit frequens et olidus* Go. (c) *flectit* Go. deinceps *nam et qui* Go. (d) *perforatione* S. M. Vulgo *perstrictione*. (e) *egeritur* S. M. (f) *pauc.* — *et* om. S. M. *parviss.* Go. (g) *unto* Go. (h) *fricato* Go. (i) *deamb.* S. (2) *ducitur* Go.

VIII. (a) *vulnere vel aliqua supp.* Go. (b) *idem fricandus est et sanguis* S. M. (c) *omni* Go. (d) *clivi instantiam* S. M. *ad instar cibi* — *infundis* Go. *ad olivae instar* coniiciebat Gesner. (e) *Offeras* Go. (f) *ptisanas* Go. (g) *ac demum febr.* Go. (h) Ita pro *rationabiliter* Go. *humor* addit etiam S. (i) *in enormiter* Go. (2) *occidit* S. M. *curat* Go.

mensura servetur. Nam ut emissus ratione humor[h] relevat, ita enormiter[i] ablatus evirat[k] vel turbat.

IX. (I. 37). Coactio in animalibus passionis est nomen, ex qua aegritudinum[a] diversa genera nascuntur, ideo sic appellata,[b] quod ab iniuria vel labore vel[c] ex coactione contigat. Quoties enim lassum animal fatigatione itineris vel nimietate cursus vel magnitudine ponderum non studiose refovetur, vel aestate sitire vel hieme algere[d] compellitur, vel certe penuriam[e] sustinet cibi,[f] aut hordeo novo aut[g] foeno pessimo laeditur, et per[h] dies aliquot circa curam eius nulla adhibetur industria;[i] sic totius corporis compago et interiorum viscerum depositio per iniuriam et fatigationem vitiatur.

X. (I. 38). Ex qua coactione haec passionum genera[a] nascuntur. Ex perfrictione[b] enim fiunt opisthotonici,[c] podagrici, phthisici. Ex aestu autem evenit gravedo, febris, insania, capitis dolor. Ex sudore 2
oritur tumor in cruribus, suffusio in pedibus, febris, spasmus, et tussis. Ex humore quoque, qui de naribus profluit, passio apertissima declaratur. A cerebro enim[d] vel a capite venit multa pituita,[e] crebra et spissa. A perfrictione[f] erit humor tenuis, aquati-

IX. (a) *aegret.* Go. (b) *est* addit Go. (c) *et* S. M. *contingit* deinceps Go. et *quotiens* postea *laxum.* (d) *frigore* in Go. suprascr. voluit *frigere.* (e) *iniuriam* Go. (f) *convictus* S. M. (g) *vel* Go. deinceps vulgo distinguitur: *laeditur. et per.* (h) *per aliquot dies* Go. (i) *et* inserit F. S. Go. omittit S. M.

X. (a) *signa* S M. deinceps *nascantur* Go. (b) *praefocatione* S. M. Vulgo *perstrictione.* (c) Vulgo *epistomici.* S. M. *opistetonici.* Go. *epitostomachi.* (d) *vero* S. M. (e) *pravitas* S. M. et Go. margo. habet *spurcicitas.*

Cap. X. *Ex humore*) Compara locum geminum III. 36. (vulgo II. 36.) ubi ex cerebro *mucor* dicitur fluere *crassus et candidus*, ex perfri- ctione natum *rubentem tenuem et frigidum.* unde apparet, hic quaedam esse vitiosa.

cus et frigidus: ex qua re fiunt coriaginosi[g] et epatici[h] et phthisici. A tolibus[i] et glandulis et arteriis humor erit candidus[z] et viscosus, ex quo[l] evenit fastidium et faucium praefocatio et synanche.[m] A pulmone autem humor crassius, sanguinolentus et male olens[n] emanat, colore pallido.[o] Ex qua causa fiunt peripneumonici,[p] vomicosi,[q] orthopnoici[r] et phthisici.[s]
4 A morbo autem malleo[t] venit humor multus et crassus, et pallidus.[v] Ex[x] qua re fit orthopnoicus[y] profluvius Atticus,[z] et suspirium articulare. A iecore[a] humor erit lividus, [yricus[b]] et viridis, et tabidus,

(f) Volgo *perstrictione* S. M. *praefocatione humorum erit.* (g) *corriginosi* Go. (h) *tenatici et tussici et a talis* S. M. *eptetici et tussiculatores et glandulosi. Ex glandulis et arteriis* Go. (i) Vulgo *colibus.* (z) *calidus* Go. (l) *hoc* S. M. (m) *Synanches* F. *Sinances* Go. margo *Schirinoas.* (o) Ita pro *odoratus* S. M. *malus odor* Go. (o) *palico* Go. (p) Ita pro *peripleu.* Go. (q) *ramycosi* S. M. (r) *ortonoici* S. M. *orthomici* Goth. Vulgo *ortomici.* (s) *ptisici* Go. (t) *maleo* Go. (v) *palidus* omisso *et* Go. (x) *a qua* Go. *Catacroitus profluus et viridis non valde crassus, neque albidus* S. M. (y) *orthonoicus* Go. Vulgo *ortomicus.* (z) *artefieus* Goth. (a) *alias iecinore* Go. (b) *yricus* om. Go. (e) *grossus* Go. (d) *Synthe-*

A tolibus) Vulgo est *colibus.* Verae lectionis vestigia habet S. M. hic et infra V. 63. 4. (vulgo III. 64.) recte monente Gesnero in Thes. L. L. Festus: *toles, tumor in faucibus, quae per diminutionem tonsillae dicuntur.* Graeci παρίσθμια vocant. Vgutio apud Cangium in *turella* sic habet: *Toles, tolitis, sunt membrorum tumores circa uvam stantes. Has vulgo per diminutivum tunicas vel turellas vocant. Haec in faucibus solent tumescere.* Iohannes de Ianua habet *tusillas.* Isidorus II. 4. *toles gallica lingua dicitur quas vulgo per diminutionem tusillas vocant, quae in faucibus turgescere solent.* In Sammonico vers. 294. iam olim viri docti *colles* mutarunt in *toles.* Habet etiam Plinius Val. II. 42.

Synanche) Cf. ad III. (vulgo II.) c. 28.

A morbo autem malleo) Haec aliena sunt a coactionis causis, signis et effectibus, eademque iam antea posita sunt: *a pulmone autem humor crassus —colore pallido.* Taceo ineptum suspirium articulare. Quare haec omnia a librario inepto adsuta censeo. Vitium arguit etiam S. M. ubi profluvium Atticum ex parte non comparet, et reliqua plane adversa apponuntur. De Attico profluvio vide ad I. 47. 49.

Suspirium) Supra ad I. 3. ex Hippiatricis monui, malleum humidum a Romanis suspirium vocatum fuisse; sed articulare additur inepte.

non valde crassus,[c] neque olidus. Ex qua re fiunt
syntectici,[d] hydropici, febricosi. Ideo autem signa 5
passionum[e] causasque divisimus, ne ignoratus[f] error
noceret,[g] et facilius evidens doctrina curaret. Absyrtus[h] huiusmodi de coactionibus prodidit medicinas:
si equus, inquit, coactus de via venerit, oculi eius[i]
intro abibunt vel versabuntur, spirat calidum frequenter atque suspirat, et[k] auriculae huius ac reliquum corpus extensum erit. Cuius talis[l] est curatio,
ut parum hordei accipiat, foenumque non multum.
Potio autem huiusmodi praeparabitur,[m] hyssopi, 6
abrotani ana unciam 1, sampsuchi[n] uncias 6, foenugraeci libram unam, lini seminis pondo[o] duo: haec
omnia tusa et cribrata in cacabo novo cum sex aquae
sextariis infundis, addisque novem duplices[p] ficus;
quae cum ad partem dimidiam decocta fuerint, universa conteres atque liquabis,[q] praeterea vini veteris 7
optimi sextarios tres, mellis heminam, piperis triti
drachmam[r] adiicies supra scriptis, rursumque fervere facies omnia, ex qua[s] calidam potionem plurimis
diebus dabis, quae mirifice iuvare consuevit. Si de 8
labore itineris suffusio pedum forte provenerit, cave
ne sanguinem calido[t] detrahas, sed requietum [pausatumque[v]] flebotomabis, huiusmodi[x] beneficio potionis usurus:[y] Turis masculi drachmas[a] 2, foliorum[b]
caprifici libram, grana piperis 25, fermenti uncias 3,
croci drachmam:[c] Omnia bene trita in tres partes 9

tici S. M. *Sintetici* Go. Vulgo *sciatici.* deinceps *ytropici* Go. (e) *passionis obmissaque* Go. (f) Ita pro *ingratus* coniec. Morgagni et Gesner. (g) *nocere* S. (h) *Absyrius* S. M. (i) *eius* om. Goth. et post *abibunt* addit. (k) *et* deinceps *huius* om. S. M. (l) *ista* S. M. (m) *Receptio* addit Goth. (n) *sansuci* S. M. Vulgo *sampsuci.* (o) *libras duas* S. M. *pondera* Goth. deinceps *tonsa.* (p) *XVIII* S. M. (q) *item* addit S. M. (r) *unciam unam* S. M. (s) *quo* S. M. (t) *calidum* Go. (v) omittit S. M. et Go. hinc inclusi. (x) *huius* S. M. (y) *usus* Go. (a) *uncias duas* S. M. (b) *folia*

divides, et expausatum[d] iumentum triduo cum oleo potionabis et vino: si hiems fuerit, tepida os ablues, aestate[e] frigida: si tardius, aut[f] non recte ambulat, sulphurem[g] et resinam calentem ungulis imponis, non semel tantum, sed aliquoties donec rectus[h] incedat. Si vero ista non profuerint, semissabis[i] eum, ut de ungulis sagitta contactis competenter profluat sanguis, et vulnera traumatico[k] curabis pharmaco.[l]

10 De lassis[m] haec signa erunt:[n] toto corpore gravabitur, et posteriora crura quasi inligata[o] habebit. posca itaque et pulegio nares eius et totam faciem fovebis, panem et[p] merum dabis[q] ut manducet, offeresque ei lactucas vel gramen diligenter lotum atque concisum, consequenter daturus huiusmodi potionem:

11 Succum ptisanae, passum, ova, oleum rosatum, quae omnia pariter[r] mista per triduum dabis, ita ut hordeum primo decorticatum siccatumque manducet. Praemonendum autem est, ne[t] iumento ex coactionis iniuria laboranti pulses venas calentes. continuo enim ner-

Go. (c) *quartam partem drachmae* S. M. Goth. (d) *expuscatum* S. M. (e) *Si aestas* S. M. (f) *rectum* S. M. *rectus ambulat* suprascr. *recte* Go. pro his verbis: *aut non recte.* (g) *furfurem* F. M. Go. et S. M. deinceps *impones.* (h) *recte* Go. (i) *stemissabis ipsum* S. M. deinceps *sagittis* Go. (k) *tragmatico* S. M. *trainatico* Go. (l) *autem* addit Gu. (m) Vulgo *laxis.* Ante haec duo verba S. M. inserit: *Febris ex lassitudine haec signa habet.* cum lemmate novi capitis: *De febre et lassitudine.* (n) *monstrabis* Goth. (o) *longa* S. M. *crura inligata quasi habebit. pusca* Go. (p) *etiam* S. M. (q) *dabis* om. Go. (r) *par. mista* om. S. M. *mista* om. Go. (s) *pro modo totum* S. M. *promodulatum* Goth. (t) *ne iumentum ex evacuationibus in iniuriam laborum impulses, venas enim calentes habens, continuo nervorum*

Sulphurem et resinam calentem) Codicum scripturam *furfurem* fere probaveris comparatis locis similibus 3, 7, 2. 3, 23, 4 et 3, 56, 2.

Venas calentes) En Apsyrti verba in Hipp. p. 39. ἐὰν ᾖ ἐξ ὁδοιπορίας ὁ ἵππος καὶ ὑπόκοπος, μὴ δεῖν αἷμα ἀφαιρεῖν ἐξ αὐτοῦ. οὐ γὰρ τὰς φλέβας κοπιᾷ, ἀλλὰ τὰ νεῦρα. ἐὰν οὖν αὐτὰς νύξῃς, τὰ νεῦρα ἀποξηραίνεται. αἱ γὰρ φλέβες ἔμπυροι οὖσαι (venae calentes Vegetii) ἁπαλὰ τὰ νεῦρα παρέχουσι.

vorum[v] contractio et debilitas consequitur. Oportet 12
autem armos eorum et genua vino calido et oleo
tepido[x] suffundere, totumque[y] corpus multorum
manibus diutissime confricare, et loco statuere tepido,
mollia[z] de siccato stercore vel de paleis[a] strata prae-
bere. Posteriorem[b] partem flebotomo lassis[c] non
oportet contingi, ne penitus evirentur.[d] Quod si venae
in cruribus tument, et[e] plenae sunt humore,[f] de co-
ronis sanguis auferatur.

XI. (I. 39). Non minus multae et obscurae vale-
tudines[a] in internis[b] animalium quam hominum exi-
stere consueverunt. imo si verum quaerimus, prope
pares atque[c] consimiles sumus. Nam[d] animalibus,
quia[e] rationales sumus, sola mente praestamus: cor-
poris vero natura communis est, maxime in dolori-
bus. Dolorem[f] ventris in iumentis Veterinariorum[g] 2
imperitia putat facile[h] posse curari, quod[i] grave,
nescit: et[k] ex ventositate vel constipatione vitium,
torsiones vocant et interiorum incisiones, quibus aut
praecantationes[l] anicularum more, aut aliquod quasi[m]
physicum remedium adferre conantur. Cum quid 3

S. M. *calentes* etiam Go. Vulgo *calenti*. (v) *nervo* Go. deinde *contracto*. (x) *tepido* om. S. M. (y) *et totum* Goth. (z) *et supponere ei mollia, ut paleam* S. M. (a) *paliis* Go. (b) *autem* addit S. (c) Vulgo *laxis*. (d) *enerventur* S. M. (e) *hac pl. sunt* Go. (f) *humores decoctiones — aufertur* Go.

XI. (a) *valitud*. Go. (b) *iumentis* Go. (c) *atque* om. Go. (d) *Nam — sumus* om. S. M. (e) *quae* corrigitur *qua* Goth. (f) *Dolor enim* Goth. (g) Vulgo *Veterinorum*. Go. *Vectariorum*. Mecum S. M. (h) *ex facili* Go. (i) *quod — vitium* om. S. M. (k) *et* om. S. (l) *verborum rationes* S. M.

Genua — suffundere) Apsyrtus: δεῖ οὖν ἀναφυσᾶν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ τοὺς ὤμους καὶ τὰ σκέλη.

Multorum manibus) Apsyrtus: χειροτριβεῖν μαλακαῖς ταῖς χερσί.

Stercore) Apsyrtus: ὅπου κόπρια ὑπόκειται ἢ ἄλλα ὑποβλήματα ἁπαλά. Igitur non opus est *stramine* Morgagni IV. 12.

enim intrinsecus iumentis dolere inceperit, statim se allidunt et volutant, et solius ventris creditur esse causa, cum plures et difficiles et diversae[n] sint passiones, ex quibus dolor et volutatio illa contingit. et nisi singulis pro causarum genere competens medicina subvenerit, sanitas redire non poterit. Efficaciter autem curare potest[o] nemo, nisi qui internarum aegritudinum signa rationesque cognoverit.

XII. (I. 40). Primum venter[a] ipse, qui aqualiculus nominatur, totius corporis obtinet dominatum, in cuius capacitate cibus potioque miscetur, ac per digestionem naturali calore decoctus, separatis humoribus, partem ad substantiam membrorum convertit in sanguinem,[b] partem in urinas resolvit, partemque
2 secernit[c] in stercora. Quod si loca illa perfrictio[d] longi temporis vitiaverit, intestinorum dolor, et[e] corruptio digestionis necessario sequitur.[f] Nam pars humoris coagulatur ex frigore, et fit conglutinosa in praecordiis, atque in intestinorum partibus,[g] quae ducuntur[h] ab aqualiculo usque ad colum,[i] quod appellatur Graece[k] typhlon enteron, latine[l] ieiunum dicitur, retinetur et haeret, per quod in colum[l] humor pessimus transit, et interclusione sua cibum non patitur ad interiores partes more solito descendere.[m]

(m) *conphysiurn* S. M. (n) *et diversae* ex S. addidi. (o) *non poterit* S. M. *nemo potest* Go. deinceps *aegret.* Go.

XII. (a) *Plurimum ipse* Golb. (b) Vulgo additum *et* om. S. M. *urina* deinceps Go. (c) Ita pro *secum trahit* S. M. *stercore* Goth. (d) Vulgo *praestrictio.* Golb. *perstrictio.* (e) *et cor. dig.* om. S. M. (f) *consequitur* S. M. (g) *partes* Go. (h) *ducunt* S. M. (i) *collum* F. et Go. sed correctum. (2) Vulgo deest *typhlon.* Go. *tyflon interon.* S. M. *cyphon, interim.* De meo *Graece* addidi. (l) Vulgo post *retinetur et haeret* legebatur: *quod Latine ieiunum dicitur.* Go. *ieiunium.* (m) Ita pro *pervenire* Go. (n) *etiam*

Cap. XII. *Aqualiculus*) Isidorus apud Vincentium Specul. nat. 28. c. 90. aqualiculus proprie est porci, hinc ad ventrem hominis translatio.

Hinc [etiam[n] tortura et] extensio ventris dolorque cum magno periculo generatur: quae passio Graece emphragma, Latine praeoccupatio dicitur. 3

XIII. (I. 41). Exoritur et alia causa doloris asperior,[a] quae Graece chordapsos[b] appellatur, cum praeclusa intestina viscerum vento [fumove[c] se] urgente colligant,[d] usque adeo,[e] ut et[f] aquam et cibum et stercus animalia etiam interdum revomere cogantur. Praeterea ad similitudinem hominum propter[g] inflationis iniuriam coli quoque[h] dolore vexantur; propter quam necessitatem animalia diu se[i] vehementerque[2] volvendo rumpuntur, quod curari[l] iam non potest, et ideo moriuntur.

XIV. (I. 42). Ilei[a] quoque vitia ex perfrictione[b] huiusmodi humoris nascuntur: qui cum intestina maiora et praecluserit, et in eorum[c] sinibus stercora coeperit detinere: prohibet[d] illa ad cataclytum lon-

— *et* om. S. M. *autem* Goth. (o) *q. p. Gr.* om. S. M.

XIII. (a) *a superiori* S. M. (b) *cardaphos* S. M. (c) *fumove* om. S. M. *se* om. Go. hinc utrumque inclusi. (d) *colligunt* S. M. (e) Ita pro *eo* S. M. (f) *et* ex S. addidi. (g) *per instrictionis iniuriam colicumque dolorem* S. M. *frictionis* Go. (h) *quoque* om. Go. (i) Ita pro *diverse* S. M. (2) *vehementer — rumpunt* S. M. (l) *curare non* Go.

XIV. (a) *Aliqua* S. M. *Alia* Go. (b) *praeforatione istius* S. M. *perfricatione* Go. (c) *renibus vorum* S. M. *in renilibus eorum* Go. (d) *illam* Go. deinceps vulgo *catachlytum*. S. M. *catochidem*. Go. *cataclietum*. Idem *lon-*

Emphragma) Iterum nominat infra II. 19. (vulgo I. c. 47.) Describunt Hippiatrica p. 146.

Cap. XIII. *Chordapsos*) tenuiorum intestinorum est, ileus pleniorum, auctore Celso 4. c. 13. Cf. Foesii Oeconomia h. v.

Cap. XIV. *Ilei*) Eius in equo meminit etiam Aristoteles Hist A. VIII. 24. eiusque signa ponit haec: τὰ ὀπίσθια σκέλη ὑφέλκουσιν ὑπὸ τὰ ἐμπρόσθια καὶ ὑποφέρουσιν, ὥστε ὀλίγου συγκροτεῖν. ἐὰν δὲ ἀσιτήσας τὰς ἔμπροσθεν ἡμέρας, εἶτα μανῇ αἷμα ἀφαιροῦντες καὶ ἐκτέμνοντες βοηθοῦσι. ubi Thomae versio habet pro μανῇ *rarefiat*. Legit igitur scriptum μανωθῇ. Verba καὶ ἐκτέμνοντες omisit Gaza et versio Scoti apud Vincentium.

Cataclytum) Gesnerus *cataclistum* malebat, i. e. sphincterem, probante

ganonis decurrere. (Longanon autem intestinum
vocatur, per quod stercus egeritur). tunc ventus[e]
crassus vel praeclusione ipsa intra[f] viscera increscit
ac saevit, et[g] dolores morsusque excitat vehementes,
2 ex quo iumenta se proiiciunt ac volutant, extensisque
pedibus calcitrant. sed per impatientiam se saepe[h]
iactando ventus increscit, et mixtus stercori usque
ad[i] intestina descendit, nec[k] iam, ut supra, rumpi-
tur. Quod[k] vitium Ileos vocatur ab eo, quod intestina
locis suis exclusa, quasi obices faciunt. quae valetudo
3 periculosa est, nisi cum celeritate subveneris. Huius-
modi autem sunt adhibenda remedia: Aqua calida
renes animalis diutissime fomentabis, foenumque cum
calida, ut vapor magis penetret, frequenter apponis,
post ciliciis[l] diligenter absterges, item[m] oleum vetus
et picem liquidam, et oleum laurinum misces,[n] cale-
facies, et diutissime perfricabis, ita ut[o] testiculos eius
perungas, et in auriculas calidum medicamen infun-
4 das. Tam diu autem fricabitur,[p] ut sudare incipiat

gaonis — Longaon. (e) Ita pro *venter* S. M. *crossus* Go. (f) *intrinseca — crescit* Go. (g) Ita pro *sibimet* S. M. Go. deinceps *proiiciunt* Go. (h) *iam* om. S. M. Go. vulgo additum. (i) *in* S. M. (k) *quod vitium Ileam vocatur, ab eo quod intestina suis locis exclusa quasi obices faciunt, quae valet* S. M. Vulgo *rumpitur, sed iumento quod in vitium qui Ileos vocatur (ex eo — exclusa, animal quasi elices facere faciunt) inciderit, ea valit. etc.* In Goth. est: *sed in vitium, quod yleon — ab eo — faciunt: quae valitudo.* In Samb. est *Ileo.* (l) *stramine* S. M. (m) *item* ex S. additum. (n) *et* ins. S. (o) *ut* S. M. et Go. Vulgo *et — perunges — infundes.* Sed. Goth. *perunges* (sic) — *infundas.* (p) *fricabis* S. M. (q) *satis* M. S. *saccis* Go.

Plainero, qui huc trahebat ex Phavorino κατάκλιτος τελευταῖα. Longanonem Glossae κωλέντερον interpretantur. Vtitur vocabulo Apicius IV. 2. Apud Caelium est *longanone cum sphyncteré et podice*, sed alibi legitur *longaonis*. Varro L. L. IV. p. 29. *tertium fartum est longabo, quod longius quam duo hila.* Arnobius VII. p. 229. inter farciminum genera habet *longavos*. Sed ibi Salmasii editio *longavi* habet, cum alii libri *longano*, quidam *longavo* praeferant.

Vt supra, rumpitur) i. e. ut in chordapso c. 41.

et ventum emittere, ex quo spes ostenditur sanitatis.
Quod loco calido statues, ac sagis[q] cooperies diligen-
ter, hanc daturus quotidie potionem. Piperis grana
quinquaginta, petroselinum quantum quatuor digiti
comprehendunt, cumini[r] Alexandrini tantundem,
cumini quoque Africani tantundem, semen apii, myr-
ram,[s] nepetam, trissaginem, aequis ponderibus, qui-
bus ad dimidiam omnium partem nitrum admiscere
te convenit. Quae omnia bene trita ex vino calido
et oleo aequis ponderibus et melle quantum satis
fuerit dabis. Haec [autem[t]] potio et calefacit, et 5
ventrem[v] resolvit. Quod remedium si tardius subve-
nerit, saccellos[x] cum furfure calentes super[y] totum
dorsum et renes animalis imponis. Clysterizabis[z]
etiam ex aqua calida et oleo, quod cum sale et melle
et afronitro[a] miscebis ovoque, et ita ventre laxato et
stercora emittuntur et ventus. Quod si clyster de- 6
fuerit, sal bene tritum et mel coques,[b] pastilosque
longos et duros facies, et in anum iumenti[c] [interius]
immittes. Quae res omnem spurcitiem humoris intus
obstantem[d] abstrahit, et ad sanitatem perducit; nec
est aliud quod magis valeat subvenire.

XV. (I. 43). Sunt animalia quibus assidue ventris

(r) Vulgo *cimini* bis. (s) Vulgo *murram*, *nepitam*, *trixaginem*. Go. *seminis* — *mirram* — *traxaginem*. (t) *autem* om. S. M. *et* om. Go. (v) *ventum* Go. (x) *saccellationes ex fur. calidissimo plenas* S. M. *saccellatores calidissimae ex furf. per* Go. (y) Ita pro *per* S. M. *semper* S. (z) Ita pro *clysteriabis* S. M. Go. (a) Ita pro *melle Afro et nitro ovoque miscebis et ita* Go. *ovo* S. M. (b) *et miscebis* ins. S. paulo antea *clistere* Go. (c) *iumentis immittis* Go. (d) Ita pro *stantem* S. M.

Per totum dorsum) S. M. *super.* recte l. et sic est infra II. 24. (vulgo l. cap. 52.) s. 4.

Afronitro) Recte Morgagni coniecit *Afronitro*, quod in simili clystere est II. 24. (vulgo I. c. 52.) s. 4. mel Africum nemo veterum memoravit.

intervenit[a] dolor, qui [b] strophus appellatur, et hac ratione concipitur. Interdum sudor animalium vel nimio cursu vel labore [c] profluens in internis residet intra [d] ventris intestinorumque compaginem, qui punctiones doloresque praestat interius. et [e] cum totum a labore cessaverit ac refrixerit corpus animalis,
2 cessat et dolor: sed cum [f] a labore calefieri coeperit,[g] rursus exoritur, et ideo strophus [h] vocatur. nam frequenter volutatur, et cum surrexerit, terram pedibus tundit,[i] et interdum [terram [z]] quasi manducare conatur, et iacens videtur quasi pusillum requiescere, et surgens citius ambulare se cogit. Sed [l] ex hac iniuria frequenter volutando ventum sibi nutrit [m] intrinsecus, et fit tympanites, ex quo et omentum [n] rumpitur, et praesens [o] vitae periculum consequitur.
3 Quod vitium si in perpetuum auferre volueris, paracentesim [p] facies sic: quatuor digitis sub umbilico ad [q] veretrum versus medio [r] climate ventris sagittam iniicies,[s] ut non solum cutem, verum etiam peritonaeum [t] ipsum aperias. Peritonaeum enim [v] dicitur membrana quae intestina omnia continet. Ad mensuram autem cum magna cautela peritonaeum [t] aperies, ne intestina laedas, et praesens discrimen inferas.
4 Post [y] exemta sagitta subiicies fistulam centimalem,

XV. (a) Ita pro *inpendit* S. M. Go. (b) *stropholus* S. M. (c) *dolore* S. M. (d) *inter* S. M. (e) *et cum — et dolor* om. Go. (f) *totum* addit Go. (g) *incipit* suprascr. *alias ceperit* Go. deinceps *rursusque*. (h) *strophos* Go. (i) *tondit* Go. (z) *terram* om. S. M. (l) *Si* Go. (m) *alias immittit* Go. margo. (o) Ita pro *iumentum* S. M. (o) *praesentis* Go. (p) *paracenth.* a Gesn. (q) *ad* ex S. et Go. addidi. (r) *medium* Go. (s) *inicies* Goth. *ita* addit S. (t) *periconium* S. M. et Fab. *peritonium* Go. qui sequentia *ipsum ap. Perit.* omittit. (v) *quod* Go. (x) *membranam quod* Go. suprascr. vulgata *membrana*. (y) Omisso *Post* Go. *exempta — subicies — continalem*

Cap. XV. *Tympanites*) Signa cum cura habes infra V. 26. (vulgo III. 27.) ubi vide.

Centimalem) Infra V. 24. (vulgo III. 25.) Corb. liber *centralem* vocat. A *κεντᾶν* et *κέντημα* recte derivat

quam mulomedici portare consueverunt, minutis foraminibus multisque pertusam, per quam[z] foras humor emanat, quem suscipies in vase, et[a] invenies limpido[b] lotio similem, tolles vero non minus sextario. Haec cura etiam illa animalia sanabit, quae vel stupida vel macra sunt ex coactione longi temporis, quibus nitrum diligenter cribratum[c] in hordeum debes aspergere, quod omnes asperrimos[d] humores et spurcitias corporis purgat. Sed strophosis dabis potionem superius declaratam plurimis diebus. Etiam acopo thermantico[e] renes eorum totumque corpus perunges, et diebus aliquot a pluribus[f] facies confricari. Ad ultimum renibus eorum causticum induces, et sic revoces[g] ad laborem.

XVI. (I. 44). Intolerabilem dolorem intestinis inferunt lumbrici,[a] vermes, et tineolae,[b] quas alii pediculos appellant. Nam[c] coagulare et aqualiculum

sed margo *centimalem*. S. M. *exemtam sagittam — centinalem*. (z) *perquam* om. Go. *fistulam* addit S. (a) *et* om. Go. (b) *lympidum lota* S. M. *limpidum* etiam Go. deinde *tolle*. (c) *cribellatum in hordio* Go. *hordeo* S. M. (d) *accerrimos* Go. (e) Vulgo *termantico*. Go. *tinantico*. (f) *plurimis* S. M. (g) *revocas* Go.

XVI. (a) *et* add. S. Go. (b) *tineae minutae* S. M. (c) Ita pro *coagula* Go. nisi quod *quagulare* habet. *Namque gulum et aliquantulum interius eli-*

Gesner. In familia Claudia fuit *C. Cento*, alius *Tiberius Centumalus* apud Ciceronem Offic. III. 16. et Valerium Maximum VIII. 2. 1. ubi libri scripti plurimi *Centimalum* habent; idque nomen satis defendit alterum ab eodem fonte ductum, *Cento*.

Cap. XVI. *Lumbrici*) De morbis. veterinorum ex lumbricis et vermium quocunque genere optime disseruit Gallus Chabert, cuius librum de morbis vermicularibus ex gallico sermone convertit Meyer, Goettingae 1789.

Coagula) Sambuei Codex *namque gulam et aqualiculum*. Sed si de bobus etiam intelligi voluit Vegetius, tum *coagulare* est ἤνυστρον, in quo lac coagulatur, ventriculi conclave quartum. Nam cap. 17. recte Sambuci Codex *coagulare* habet pro *coagula*. Platnerus a Gesnero consultus putabat, esse coagulare vel ipsum colon, vel eius principium, caecum intestinum, quoniam ultra has partes cly-

intus erodunt, et vulnera faciunt. ex qua necessitate
animalia macrescunt, et coriaginosa [d] fiunt, et sine
febre non sunt [e] et celeriter moriuntur. Huiusmodi
passionis signum est, cum invenitur humor in ano
fabae coctae similis: est [f] namque sanies ex illis [g] vul-
2 neribus,[h] quae bestiolae intrinsecus fecerunt. Ieiuna
animalia ex hac necessitate [i] vehementius torquentur.
Nam cum his deest cibus, magis vitalia consumuntur
a vermibus. Haec animalia [k] non sunt inflata, et
tamen per [l] dolorem se volutant, et in spinam se
proiiciunt, et caput sibi intra [m] pedes mittunt, et
ostendunt doloris [n] sui locum, dentibus ilia sibi quasi
scalpunt, et rodunt nonnunquam lumbos, et caudam [o]
parietibus confricant.[p] Cum ista signa ostendere coe-
perint, et crebro clamare, hoc est, vehementer [q]
hinnire, scias eos iam morti esse vicinos. Quibus
3 adhibetur ista curatio. Olei viridis et [r] amari sexta-
rios 2, fasciculum absinthii Pontici concoques: [s] prae-
terea nasturtii seminis, santonici, coriandri seminis,
radicum seminis, sinopidis [t] Pontici uncias [v] singulas,
mirtis [x] et foenigraeci selibram: haec infusa et deco-
cta in oleo illo facies permanere, ex quo oleo [y] hemi-

dunt S. M. *aquaticulum* Go. (d) *gibbosa* S. M. *coriatiniosa* Go. qui sequens *et* omittit. (e) Ita S. M. pro *erunt*. (f) *cum autem sanies exit a vuln.* S. M. *est autem san.* Go. (g) *illis* om. S. (h) *et* add. Go. omisso deinceps *fecerunt*. (i) *passione* S. M. (k) Ita S. M. pro *Hi non sunt inflati*. (l) *propter* S. M. (m) *inter* S. M. *in* Go. (n) *dolorem cum* S. M. (o) *caudas* Go. (p) *fricant* S. M. Goth. (q) suprascr. *frequenter* Go. (r) *et* om. Go. (s) *decoques* Go. (t) *Sinopis* S. M. *sinopiden ponticum* Go. (v) *aequis ponderibus misce unciam unam et foenugraeci libram semis* S. M. *foenugraeci* Go. (x) *murti* malebat Gesn. (y) Ita S. M. pro *ex quo heminam*

smata non adscendunt. Libro VI. 10. 3. (vulgo IV. 10. 3.) pro *coagulare* Sambuci liber habet *longanonem*.

Non sunt inflata) Vide infra ad II. 24. (vulgo I. 52.).

Confricant) Vide ad II. 24. (vulgo I. 52.)

nam et aquae tepidae heminam[•] dimidiam per cornu dabis. quae virtus medicamentorum et lenitas olei[4] animalia ipsa intus occidit, et foras eiicit.[a] Ex qua potione si per multos dies acceperit, permixto nitro tunso[b] et castoreo, omnes lumbricos et tineolas vel cossos,[c] et vermes excludit[d] a corpore, et cum stercore eiicit,[•] et restituit sanitatem. Alia potio ad 5
lumbricos, tineolas, et[e] cossos: Santonici, absinthii[f] Pontici pulveris, lupini crudi, seminis nasturtii, scobis[g] cornu cervini, seminis[h] radicum uncias ternas, sinopidis Pontici pastillos tres,[i] pollinis[z] ervi uncias 3, vini austeri sextarios tres,[l] olei Hispani[m] sextarium[n] unum, opopanacis unciam 1, seminis coriandri heminam: haec omnia diligenter trita decoques, et quotidie ieiunis heminas singulas dabis.

XVII. (I. 45). Sed quia pestes ipsae saepius[a] ad coagulare[b] se conferunt, et potio, quae per os data, ad loca ubi morantur rarius pervenit,[c] ideo etiam per anum adhibenda sunt clysteria: aceti acerrimi sexta- 2
rium unum semis,[d] olei viridis tantundem, opopanacis unciam[e] 1, centaureae uncias 2,[f] absinthii Pontici uncias 3,[g] santonici uncias 3, farinae lupini crudi uncias 3, farinae orobi[h] uncias 3, seminis rafani, semi-

olei et. (z) *aquas* reperit S. M. (a) *eicit* Go. (b) *tonso* Go. (c) *vel cossos* addidi cum S. et Barthio 58, 18. (d) Ita pro *discludit* S. M. *deducit* Go. (e) *vel* S. M. (f) *absintium Ponticum pulverem* Go. *pollinem* S. M.[2] pro *pulveris*. (g) *scoben — cervinon* Go. (h) *semen* Go. idem suprascr. *radicis*. (i) *quatuor* S. M. (2) *pollinis* om. S. deinceps *orobi* S. M. *pollis herbi* Go. (l) *quatuor* S. M. (m) *Spani* legit Rhodius Lexic. Scribon. p. 443. (n) *sextarios* S. M.

XVII. (a) *alias peius* Go. (b) Ita pro *coagula* S. M. *quagulare* Goth. (c) *pervenitur, ideoque* Go. idem *clisteria*. (d) *semis* om. S. M. (e) *uncias quatuor* S. M. *semis* addit Go. (f) *tres* S. M. (g) *quatuor* Go. (h) Ita

Alia potio) Eadem formula exstat inf. VI. 10. (vulgo IV. 10.) ubi v. not. Cap. XVII. *Farinae orobi*) Vulgo *ervi*. Sed infra VI. 10. (vulgo IV. 10.) ubi eadem medicamenta repetuntur, est *pollinis ervi*.

nis coriandri uncias[i] ternas, nitri triti uncias 3. radicis capparis tunsae[k] uncias 3, haec omnia decoques cum oleo et aceto, et per triduum singulos[l] sextarios bene calentes per anum de[m] clystere infundis[n] ani-
3 mali. Memento autem[o] quoties per os potionem das,[p] animal contra clivum teneri debere, ut facilius quod acceperit ad interiora descendat. quoties autem clysterizabis,[q] caput animalis in valle statues, et clunes ad altiora convertes, ut quod per clysterem defundis[r] ad interiora perveniat. Diutissime autem post potionem in talibus locis animal retinetur, ut
4 facilius necentur vel eiiciantur[s] pestes internae. Ad cossos et[t] lumbricos specialis potio. Herbae[v] chamaeleontis radicem ex aqua ad tertiam decoques, et cum opopanacis duabus unciis misces[x] ac vini heminam, et ad cornu per sinistram narem infundis.[y]
5 Item alia[z] ad lumbricos. Seminis[a] coriandri quantum una manus ceperit friges, nasturtii quoque seminis tantundem diligenter teres, quae utraque cum aqua tepida per triduum faucibus infundes. Ad[b] matricis dolorem medicamen. Aloen[c] epaticam, mastichem,

pro *ervi* S. M. 4. *herbi* Go. (i) *ana uncias III* Go. (k) *tonsae* Goth. (l) *singula — calentia* Go. (m) *ad* S. M. Go. voluerunt *clysterem*. (n) Ita pro *diffundis* S. M. (o) omisso *autem* Go. *quotiens*. (p) *potiones anim.* Go. (q) Ita pro *clysteriabis* S. M. et Go. (r) Ita pro *diffun.* malebat Gesn. *convertis — clystere* Go. (s) *eiciantur* Go. (t) *et* om. S. M. *et lumbr.* om. Go. (v) *Herbae* om. Go. deinceps vulgo *cameleontis*. (x) *misceas* Go. (y) Ita pro *diffundis* S. M. Go. (z) *Item alia* om. Go (a) *Semen — frigis* Go. (b) Hinc ad finem om Go. (c) Ita vulgat. *aloe epaticum*,

Contra clivum) Infra VI. 10. 2. (vulgo IV. 10. 2.) est *in clivo* aut *in declivi*.

Quoties autem) Infra legitur: *postero die idem animal pronum constituatur in clivo et per clysterem*, et reliqua, quae sunt paulo diversa.

Chamaeleontis) Eumelus Hippiatr. p. 142. Χαμαιλέοντος ῥίζαν εἰς ὕδωρ ἀποτριτώσας καὶ μίξας ὀποπάνακος γό β. καὶ οἴνου ξέστου τὸ ἥμισυ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μυκτῆρος ἔμβαλε.

Ad matricis dolorem) Haec alieno loco posita esse, manifestum est.

castoreum, lauri baccas, ammoniacum cum[d] vino et melle mittis in ollam, et bullita atteres, dabisque ad bibendum.

XVIII. (I. 46). Si quod iumentum calculosum fuerit, haec signa monstrabunt:[a] torquetur, gemit,[b] extendit se ad conatum migendi, stillat veretrum eius guttas,[c] et urinam modicam mittit, ex pleno mingere non potest; quod quotidie patitur. Sed huiusmodi vitium teneris aetatibus plerumque contingit; quod sic invenies: Manum[d] ad interiorem partem mittes, 2
et a cervice vesicae sub ipso ano ad[e] hypotaurium versus palpabis digitis, et calculum ibi invenies. Quod vitium difficile curatur. Nam interdum nimio conamine prope ipsum anum vesica disrumpitur, et lotium per anum emittit, et quasi aquae[f] adsimilatur. Ideoque missis digitis per foramen quod fecerit longanonis[g] et ipsius vesicae, aculeo[h] calculum eximis, et curabis clysteriis colleticis,[i] [id est, quae glutinent], ut foramina illa sanentur. Potionabis autem illos diuretica[2] potione. Difficilis autem huiusmodi cura

masticem correxi cum Gesnero. (d) *cum* addici cum Gesnero.

XVIII. (a) *monstrabit* Go. (b) *gemet et extendet* F. S. Go. (c) Ita S. M. pro *guttis materiam modicum m. et plene*. Go. etiam *modicam*. (d) *Digitos ab interiori parte mittas* Go. (e) *versus hipp.* S. M. *ipocenthaurum* Go. Vulgo *hippocentaurum*. Verba *ad hipp. versus* omitt. Cod. Mediccos et Vatic. teste Rhodio ad Scrib. p. 238. (f) *aquam* omisso *adsim*. S. M. et Go. (g) *longaonis* S. M. Go. (h) *reticuleo* Go. margo *tituleo*. (i) Vulgo *collecticiis*. S. M. *collecticis*. (2) Vulgo *duritica*. S. M. *disuretica*. Go. *divertica*.

Cap. XVIII. *Hippocentaurum*) Ex loco II. 23. (vulgo I. 51.) comparato Gesnerus putabat festive ita elici penem equi. Mihi contra legendum videtur *hippotaurium*. quae vox in Hippiatr. p. 153. significat regionem inter anum et scrotum. Hinc λάσταυρος quasi λασιόταυρος. Quinctil. Instil. 8. c. 2. s. 13. *taurus animal sit, an mons, an signum in coelo, an nomen hominis, an radix arboris*. ubi vitium sensit Gesner, sed emendatio *radix arrhinici*, i. e. membri virilis, ineptissima est.

est, quia vim patientes ex corruptione vesicae tortione moriuntur.

XIX. (I. 47). Quodcunque iumentum ex qualibet causa se[a] inveneris volutare, statim[b] oleo manum perunges, et ipsun anum oleo satiabis:[c] post quod manum in interiorem partem longanonis[d] protendis, et si inveneris ipsum longanonem clibano subtili[e] patere, scias[f] eum strophum pati; et continuo stercora eiicies[g] paulatim ad manum;[h] quibus egestis
2 cito noveris animal percurandum. Si vero manu iniecta longanonis praeclusionem inveneris, et[i] stercoris modicum, hoc est, duas aut tres pilulas, [squibala[a]] et[l] praefocatum longanonem, qua[m] manus vix introëat; scias eum emphragma[n] pati, et periclitari; et ideo curandi sunt renes medicaminibus supra scriptis, et clystere utendum, quod indignationem[o] intestini resolvat et curet.

XX. (I. 48.) Si manum inieceris, et totum ventrem tympano similem pertractando senseris, scias eum ileum[a] pati, et cito periclitari. Et[b] ideo unctionibus calidis fricandus[c] est vehementer et diu.[d] Si ventum coeperit emittere, tunc in illo spes incipit esse vivendi.

XIX. (a) *se* addit S. (b) *statim* ex S. addidi. (c) *sanabis ponesque* S. M. (d) *longaonis* Go. qualer. (e) *similem* S. M. (f) *et scias ipsum* Go. (g) *eicies* Go. (h) *anum* S. M. (i) *et — modicum* om. Go. (a) *scias* S. M. paulo antea vulgatum *pillulas* a. Gesn. *pustulas alias pillulas* Gotb. (l) *et* om. Go. (m) *quod* Go. (n) *emfragma* Go. (o) *indignum in intestinis — curat* Go.

XX. (a) *ileon* S. M. *ylion* Go. (b) *Et* om. Go. (c) *perfricandum* S. M. (d) *dimissi* Go.

Cap. XIX. *Squibala*) Hoc glossema delendum puto.

Emphragma) Cf. II. 12. 2. (vulgo I. 40. 3.) et Hippiatr. p. 146. ubi cura traditur.

Vtendum, quod) quasi *clisterio* praecesserit.

XXI. (I. 49.) Item si manum miseris, et inveneris valde patere[a] longanonem, et stercora non multa habere, nec esse vehementer inflatum, scias ipsum ventrem dolere, id est aqualiculum.[b] Cito requiescere solet, si celeriter supra dictas [et[c]] calidas acceperit potiones, diligenterque ex calido unguento fuerit perfricatum. Si moram[d] curationis non abstuleris, difficile evadet. nam ex hac passione chordapsus[e] fieri consuevit.

XXII. (I. 50.) Si[a] manum miseris, et similiter longanonem patere[b] sine ulla inflatione repereris, et non frequenter volutantem se,[c] sed proiicientem se[d] subinde[e] in dexteram[f] partem, et quasi extendentem se[g] interdum ad conamen[h] minctionis,[i] invenies duritiem in intestino[2] ingentem cucurbitae similem; scias animal coli dolore vexari: et[l] quanto durius intestinum inveneris,[m] tanto pluribus diebus dolore cruciatur. Ex qua causa raro periclitantur, 2 et dolent biduo vel triduo vel, si nimium, quinque diebus. Sed quanto inveneris molliorem ipsum[n] locum, tanto velocius mitigabitur[o] dolor. nam quaedam stercora in longanone[p] reperies. et erit salubris curatio, si post clysterem[q] vel potionem multum stercoris adsellatus[r] ediderit. quo facto, statim intestinum,

XXI. (a) *pati* F. S. Go. *longaonem* Go. (b) *aquaticulum* G. deinceps *scito* Go. (c) *et* om. Go. et deinceps verba *ex calido unguento*. (d) *autem aur. attuleris* Go. *attuleris* etiam S. M. pro *non abst*. (e) *eorum dapsum* Go.

XXII. (a) *Si — similiter* om. S. M. (b) *longaonem pati* Go. *pati* etiam F. S. *repererіs* postea Go. (c) *se* om. Go. (d) *se* ex S. inserui. *proicientem* Go. (e) *subinde — extensionem* om. Go. (f) *dextera parte* S. M. (g) Ita S. M. pro *extensionem*. (h) *conatum* S. M. (i) *et* addit Go. (2) *intestino*, omisso *ingentem* Goth. Vulgo *intestinis*. (l) *nam quando* S. M. (m) *inv. tanto* om. S. M. *invenies pluribus* Go. (o) *eum* Go. (o) *refrigerabitur* S. M. (p) *longaone* Go. (q) *clistere* Go. (r) *invenies — quo* Go. *reddiderit* S. M. (s) *de col. praedur*. S. M. *de etiam* Go.

quod a colo induratum fuerat, et tumebat, non apparebit, reddita sanitate.

XXIII. (I. 51.) Si [vesica[a]] currendo fuerit inversa, similis dolor sine inflatione ex cursus[b] iniuria et nimietate frequenter emergit.[c] Huic manum[d] subiicies in anum, et deprimes usque ad veretrum versus, ubi invenies[e] vesicam eius lotio plenam, quam a dextra[f] et sinistra parte leniter adducis sursum ad[g] anum versus[h] [cum[d] oleo], et minctionem provocas, tam diu[i] donec urinam faciat: liberabitur[a] periculo, de quo animalia difficile evadunt.

XXIII. (a) *vesica* addidit Gesn. *Si passio fuerit in vesica et facilis dolor sine inflatiane et urinam de iniuria nimia* S. M. *Si curanda fuerint universa simul dolor in infl.* Go. (b) *cursu* S. (c) *irrumpit* Go. (d) Hinc inseri volebat Gesner. *cum aleo.* (e) *inveneris* Go. (f) *ad dexteram partem leviter adduces sursum aliquid adversus anum et opprimas cum oleo* Goth. (g) *ad* om. S. M. (h) *et deprimis* addit S. (i) *tantum* Go. (2) *de perie. a quo* S. M.

Cap. XXIII, *Inversa*) Aristoteles H. A. VIII. 24. ἀνίατα δὲ καὶ τάδε, καὶ ἐὰν ἡ κύστις παρακινηθῇ. σημεῖον δὲ καὶ τούτου τὸ μὴ δύνασθαι οὐρεῖν καὶ τὰς ὁπλὰς καὶ τὰ ἰσχία ἐφέλκειν. ubi Codex Mediceus, Canis. μεταστῇ versio Thumae *transciderit.* Plinius VIII. c. 42. *praeterque vesicae conversio.* Hippiatrica p. 116. δεῖ γε μὴν πείθεσθαι Ἀριστοτέλει, ὅς φησιν ἵππον μόνον περιπίπτειν τῷ τῆς δυσουρίας πάθει. quae sententia in vulgatis hodie libris non exstat. De re ipsa ita Apsyrtus in Hippiatricis p. 114. ubi de dysuria agit: οὐκ ἀληθεύουσι δὲ τινες ἐν τοῖς τοιούτοις λέγοντες διορθῶσαι δεῖν τὴν κύστιν, καὶ καθιᾶσι τὴν χεῖρα διὰ τῆς ἕδρας καὶ τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου, καὶ τῆς κύστεως μὲν ἅψασθαι οὐ δύνανται τὴν χεῖρα ἔχοντες ἐν τῷ ἐντέρῳ, καὶ αὐτὴ δὲ πρόσκειται τῷ ἱερῷ ὀστέῳ λεγομένῳ ἐν τῇ τάξει ἐξῆς. οὐδέποτε παρανεύει· κνησμὸν δὲ παρέχεται ἡ χεὶρ ἐμβεβλημένη τῷ οὐρητικῷ πόρῳ, καὶ ἐσθ' ὅτε ἀπούρησεν. καὶ μέχρι μὲν τῆς ἕδρας ἁπτόμενοι, κακὸν οὐδὲν δύνανται ποιῆσαι, ἐνδοτέρῳ δὲ διωθούμενοι ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν ποιοῦσι, κακὸν δὲ μέγα, διὰ γὰρ τὴν χειροτριβίαν τοῦ ἐντέρου φλεγμονὴ μεγάλη γίνεται, καὶ οὐχ ὑπομένει τὸν πόνον, διαφωνεῖ δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ ζῶον παραχρῆμα ἢ μετ' ὀλίγον. quae breviter repetuntur p. 115. Ibidem p. 112. leguntur haec: καὶ τοῦτο δὲ γίνωσκε ὅτι καὶ ἡμίονος ἐὰν φάγῃ ῥοδοδάφνας, πλείονα ῥῆξιν λαμβάνει ἡ κύστις, διὰ τὸ παραλύεσθαι καὶ ψύχεσθαι τὰς ἐντὸς ἀρτηρίας τὰς λεγομένας ἐπιραχίτιδας, αἷς πρόσκειται ἡ φῦσα, καὶ διὰ τοῦτο ῥήγνυται, καὶ διαφωνεῖ. Ἵππῳ δὲ οὐ δύναται τοῦτο συμβῆναι διὰ τὸ θερμοτέραν ἔχειν τὴν σύστασιν

XXIV. (I. 52.) Sunt alii qui qui assidue dolorem
ventris patiuntur sine ulla inflatione; nec vehementer
se volutant, et quasi in cursu provocant, aliquando
se proiiciunt,[a] et ilia sibi corrodunt, et[b] quasi scalpunt.
In huiusmodi dolore manum immittis[c] in longanonem,
per circuitum [et[d]] interiore parte per[e] plurima
loca diligenter tentabis, et invenies vermes collectos
exisse[f] in[g] singulis locis, et intestinum pertundere,
ex qua necessitate nascitur dolor periculosus.[h] Di- 2
gitis evelle eos, qui quidem vix[i] evelluntur, et ipsa[k]
tibi in manu[l] cohaerent, ut difficile eos proiicias. ex
qua ratione[m] multa iumenta caudam frequenter pa-
rietibus fricant, propter morsum[n] verminum, quos
purgare de longanone[o] studiose debebis, et potionem[p]
dare per plurimos[q] dies eam,[r] quae ad lumbricos fa-
ciat.[s] ita omnes vermes, quos cossos[t] appellamus et
tineolas, purgabis. Similiter etiam[v] qui lumbricos 3
habent in ventre, sic eis[x] convenit mederi. Pice li-

XXIV. (a) *proiciunt* Go. deinceps *se* pro *sibi*. (b) *et* om. Go. (c) *mittis — longaonem* Go. (d) *et* om. S. M. *in* Go. (e) *in* S. M. nmittit Go. qui postea *temptabis*. (f) *hesisse* Go. (g) *et in sing. locis intest.* S. M. postea *pertondere* Go. (h) *et* ioser. S. (i) *vix* om. Go. (a) *hora* ins. S. (l) *manum* S. M. deinceps *ita* ioserit S. post *cohaerent*. postea *proicias* Goth. (m) *occasione* S. M. (n) *morsus* S M. (o) *longaone* Go. (p) *post* Go. *potes* S. M. (q) *singulos* S. M. (r) *ea* S. M. et Go. (s) *faciunt* S. M. et Go. (t) *cossus* Go. (v) *etiam* om. G. (x) Ita pro *eos* S. M. (y) *caldo*

τοῦ σώματος καὶ ταχὺ καταπέπτειν τὰ σιτία. De vesicae μετακινήσει, ant ut in verbis textus est, ἐὰν κύστις μεταχωρήσῃ ἀπὸ τῆς ἕδρας, exstat caput in Hippiatricis p. 267. sed vitiosum ut videtur.

Cap. XXIV. *Nec vehementer se volutant*) Supra II. 46. (vulgo I. 44.) *Haec animalia non sunt inflata et tamen per dolorem se volutant — et caudam parietibus confricant.* Vnde patet, h. l. legi debere: *et vehementer*. Hippiatr. p. 142. τερηδόνων signa ponunt προστρίβειν τὴν οὐρὰν καὶ τὴν ἕδραν πρὸς τὴν φάτνην καὶ τοὺς τοίχους.

Et quasi in cursu) An huc pertinent verba Hippiatr. p. 143. ἐξαπίνης ἀναστὰς τρέχει, ἢ κάθηται, ἢ ἀνακλινθεὶς κέχηνε?

quida et oleo calido[y] renes et totam spinam cum dorso perfricari oportet tam diu, donec calefactionem[z] patiantur ex manibus. et auriculas eorum et anum ex oleo complebis. ventrem quoque et testiculos perun-
4 ges. sal tritum et[a] cum melle decocto[b] mixtum in anum subiicies, animal[c] crebris ambulationibus potionatum exercebis. Si ex hac ratione non mitigaverit,[d] clysterizabis[e] eum calida et afronitro et sale. Praeterea super renes et[f] dorsum saccellos calidos ex furfure plenos imponis, et tam diu innovabis calefactionem,[g] donec ventum reddat. Potionabis cum[i] potionibus supra dictis et clysteribus,[z] ut a discrimine liberetur.

XXV. (I. 53.) Si quod iumentum syncopaverit,[a] his agnoscitur signis: pigrius ambulabit, tanquam suffusione[b] constrictum. Inter suffusos autem et syncopatos haec distantia est, quod[c] suffusi licet tardius a terra levent pedes, tamen[d] flectentes crura incedere
2 solent: Syncopati autem universo corpore constricti et rigidi sunt, etiam cum se proiiciunt, non sine gemitu et[e] toto corpore decidunt.[f] Hi vero non sine

Go. (z) *califactionem ex manibus* omisso *pationtur* Go. *patiantur: manibus auriculas eorum, et anum oleo perfricabis ventrem quoque et testiculos* S. M. (a) *et* ex S. addidi. (b) Ita pro *decoctum* S. M. deinceps *subicies*. (c) Vulgo intersertum *potionibus* om. S. M. et Go. (d) *refrigeraverit* S. M. (e) Ite pro *clysteriabis* S. M. et Go. (f) *eius saccellationes calidas — plenas* S. M. *et saccell. calidas — plenas* Go. (g) *calefactas* S. M. (h) *verum* Go. (i) *autem* S. M. *cum* om. Go. (z) Ite pro *clysteriis* Go.

XXV. (a) *sincop. his fig. agn.* Goth. (b) *tang. suffusionem constrictam patiatur* S. M. (c) Ite pro *ut* S. M. et Goth. deinceps *licet a terra tardius elevent pedes* Goth. (d) *tamen* ex S. addidi. (e) *ac non sine febre* relinq. omissis S. M. paulo antea *corpore universo* Goth. (f) *deiciunt* Gothano.

Cap. XXV. *Syncopaverit*) Galeno Meth. Medic. XII. p. 167. συγκοπὴ est κατάπτωσις ὀξεῖα τῆς δυνάμεως virium omnium collapsus. Hinc σύγκοπον γενέσθαι ap. Diodor. 3. c. 57.

Inter suffusos) De quibus I. 26 et 38. s. 9.

febre erunt, cibum et potum fastidiunt, magis iacere
cupientes. qui[g] cum se levare voluerint, impetu co-
nantur exurgere, sed propter dolorem omnium mem-
brorum tardius exurgunt. Quod contingit ex magno 3
labore et cursu nimio, vel ex oneribus[h] nimiis, cum
plurimus sudor fatigatis nervis membra conquasset,
unde[i] syncope, id est defectio nascitur: cuius ista[k]
curatio est. Calida cum flore foeni eum fomentabis a
spina armis et renibus tepefactumque[l] diligenter ter-
gendo siccabis, tunc vino et oleo calido[m] totum per-
unges, diutissimeque confricabis:[n] coopertum deinde
locis[o] calidis statues, molliaque[p] substernes ut dor- 4
miat. Quod cum per triduum feceris, hac potione
refovebis. Myrrhae[q] uncias 2, draganti uncias 4,
croci drachmas 4, meliloti[r] unciam unam, anagal-
lici[s] libram, thuris masculi pondus[t] unum. quae[v]
omnia cribrata in pulverem rediges, ex quo duo
cochlearia cum aquae calidae hemina et mellis co-
chlearibus duobus et[x] olei rosei cyathis duobus po-
tionem dabis plurimis diebus, donec sanum fiat.
Etiam[y] vulsis haec potio et tensione laborantibus
prodest.

(g) *quod* Goth. (h) Ita pro *humoribus* S. M. deinceps *plurimum — conquassat* Goth. (i) *unde et syncopis et defectio* S. M. *unde sui corporis defectio* Goth. (k) *c. cura ista est* Goth. *haec est cura. Aqua calida ipsum cum flore fomentabis* S. M. (l) *tepif.* Goth. (m) *calido perfricabis* S. M. (n) *fricabis* Goth. (o) *locum calidum* Goth. (p) *mollissima quoque* S. M. Goth. deinceps *substernis* Goth. (q) Vulgo *Mirrae.* (r) *mellis loti* S. M. (s) *Symphici* S. M. Voluit *Symphyti.* cf. II. 28. (I. 56.) 19. deinceps *unc. semis* Goth. (t) *unciam unam* S. M. (v) *quae* om. S. M. (x) *et — duobus* om. S. M. cum Goth. qui autes *coclearia duo potionem* etc. hsbet. (y) *Evulsis* S. M. Voluit *Et vulsis* ut Goth.

Vulsis) Etiam in Hippiatricis βολσῶν legitur; Crescentius IX. 20. *morbum pulcini sive mulsivi* vocat., Iordanus c. XI. *pulsivo cavallo*, Rusius c. 142. *pulsivo o bolso.*

XXVI. (I. 54.) Saepe ex cursu nimio iumenta sanguis infestat, et per nares emanat, qui difficile, veluti [a] ruptis venis labore et calore, substringitur, [b] et velocissimam [c] postulat medicinam. Succum [d] itaque viridis coriandri, vel si defuerit, porri sectivi [e] succum in naribus periclitantis infundes. pollinis triticei drachmam, [f] thuris pulverizati drachmam 1, anagallici [g] unciam 1, amyli [h] semiunciam, commixta, et in tres partes divisa, cum [i] vino nigro suffundes naribus, sanguinemque praecludes.

XXVII. (I. 55). Animal sanguine laborare haec signa declarant: Oculi tumebunt, [a] frigidum erit corpus et cervix, [b] tristitia fastidiumque iungetur, [c] difficileque curabitur. [d] Hac ratione sanandum. [e] A cibo potuque temperabitur, somnique [f] indulgebitur copia mollibus stratis; tum [g] de matrice quantum ratio postulaverit sanguis auferatur, nec potionum [h] cura
2 cessabit. Succum itaque viridis coriandri, vel si defuerit, porri sectivi, trixaginis [i] quoque et centaureae violaceae et nitri aequi [2] ponderis mixtura iungitur. [l] Ex quibus tunsis [m] atque cribratis diurnum [n] cochleare ex hemina aquae tepidae infundatur fauci-

XXVI. (a) *veluti* om. Go. *disruptis* S. M. (b) *stringitur* Goth. recte puto. (c) additum vulgo *etiam* cum. S. M. omisi. deinceps *postulant* Goth. (d) *succum — infundes* om. S. M. et pro iis habet: *Quibus sic subveniae:* Goth. *Itaque coriandri lib. II, si defuerit, porri sectivi succus. naribus* Goth. (e) Ita pro *sativi* Goth. et Morgagn. IV, 14. (f) *unciam unam* S. M. Goth. (g) *consolidi maioris* S. M. vide II. 25. Cap. (I. 53.) lit. s. (h) *cornioli sem. in tres dividis partes omnia commixta, ex vino* etc. Goth. (i) Ita pro *ex* S. M. deinceps *suffundis — procludis* Goth.

XXVII. (a) *tument* S. M. (b) *ex cervice inungitur* om. reliquis Goth. (c) *adest* S. M. (d) *difficile curabitur* Goth. *curabit* S. M. (e) Ita pro *curandum* S. M. (f) *somnoque indulgebit copiose* S. M. *sompnoque — copiam* Goth. (g) *et tunc* S. M. (h) Ita pro *potionis* S. M. (i) *traxaginis itaque* Goth. (2) *aequis ponderibus impetura iungitur* Goth. (l) *iungatur* S. M. Post *sectivi* deesse verbum, est manifestum. (m) *tonsis* Goth. (n) *diuturnum* S. M. Goth. (o) *humorem* S. M. (p) *minuens* vulgato *im-*

bus. Quae potio humores[o] et sanguinem minuens, imminentes[p] alios morbos purgat, prohibet[q] et sanat.

XXVIII. (I. 56). Obscuras[a] difficilesque curas prima fronte digessimus, consequenter ad caetera pergentes. Sed necessarium credimus ostendere rationes, ex quibus incolumitas iumentorum incorrupta servetur. Melius enim est diligenti studio custodire sanitatem, quam aegritudinibus[b] praestare remedia.
Diligens itaque dominus stabulum frequenter intrabit, 2
et primum dabit operam ut statum[c] pontilibus emineat, ipsumque fit non ex mollibus lignis, sicut frequenter[d] per imperitiam vel negligentiam evenit, sed roboris vivacis[e] duritia et soliditate compactum. Nam hoc genus ligni equorum[f] ungulas ad saxorum instar
obdurat. Fossa[g] praeterea quae lotium recipiat, 3
deductorium debet habere cuniculum, ne pedes iumentorum redundans urina[h] contingat. Patena,[i] quae appellatur, hoc est, alveus ad hordeum ministrandum, sit munda semper; ne sordes aliquae[k]
cibariis admisceantur et noceant. Loculis[l] praeterea 4

minentesque aubslitnit S. M. equidem prius addidi, alterum correxi. (q) *prohibet et* om. S. M. *purgat atque sanat* Goth.

XXVIII. (a) *et* add. G. omisso deincepa *que*. (b) *aegrotantibus* S. M. (c) *cum stratum pontile* S. M. *stratum* etiam Go. unde vulgalum *stratus pontilis* correxi. (d) *plerumque* S. M. (e) *vivaci* et deinceps: *sompno leni* suprascr. *summo*. margo: *alias: et soliditate*: Go. (f) *eq. un. ad* om. S. M. (g) *tum pr. fossa* S. M. (h) ur. om. Go. (i) *illa quae app. pat.* S. M. (2) *aliqua — admisceatur — noceat* Go. (l) Ita pro *Loculi — facti — di-*

Cap. XXVIII., *Stratum pontilibus*) Infra sect. 22. *in strato pontili*; sed ibi Codex Sambuci habet *in loco tepido*. Hoc vero in loco ex eodem libro Gesnerus malebat legi constratum pontile. Infra III. 58. (vulgo II. 58. 4) si roboreis pontilibus consternaotur stabula. Roboreos axes dixit Columella VI. 30. 2. plancas Palladius I. 21. 2. Gesner malebat *constratum pontile*. Deinceps etiam malim *fossae — canaliculum*.

Patena) Ex graeco φάτνη recte derivat Conr. Gesoer in Equo p. 524. Scilicet seriores Graeci dicebant etiam πάϑνη pro φάτνη. Vide Niclas ad Geoponica XV. c. 4.

Loculis) Ita ex S. M. scripsi, quia

vel marmore vel lapide vel ligno factis distinguenda
est, ut singula iumenta hordeum suum ex integro [m]
nullo praeripiente [n] consumant. Nam sunt animalia
ad edendum avidissima, quae cum celeriter propriam[o]
devoraverunt, partem consortis invadunt. Alia vero
naturali fastidio tardius comedunt, et nisi separa-
tim [p] acceperint, vicinis rapientibus [q] macrescunt.
5 Cratis, quae iacca [r] vocatur a vulgo, pro equorum
statura nec nimis alta sit, ne [s] cum iniuria guttur
extendatur, nec nimis humilis, ne [v] oculos contingat [x]
6 aut caput. Luminis plurimum stabulo infundi opor-
tet, ne tenebris assueta, cum producuntur ad solem
vel caligent, vel aciem visus imminuant.[y] Aestate in
apertis [z] locis tam noctibus quam diebus iumentis
libera aura praestanda est. hieme [a] vero tepere debent
7 stabula potius [b] quam calere. nam nimius [c] calor licet
ad custodiendam [d] pinguedinem proficere [e] videatur,
tamen indigestionem facit, et vehementius nocet natu-
rae. Nam [f] praeter ea, quod diversa genera morbo-

stinguendi sunt S. M. et Go. (m) *exigendo* Go. (o) *impediente* S. M. (o) *propriam de. part., cons. partem inv.* S. M. et Go. qui tamen alteram *partem* omittit. Vulgo *propria*. (p) *separatim* Go. (q) *petentibus* S. M. *emacrescunt* Go. (r) *cocca* S. M. *zaca* Go. (s) *nec* Go. (l) *inedia aguntur extendant* S. M. (v) *conterat oculos caput* Go. (x) *contingant caput* S. *conterant et caput* S. M. (y) *minuant* S. M. Go. (z) *coopertis* Go. (a) *hiemis vero tempore tep.* S. M. Go. qui tamen om. *tepere*. (b) *esse temperata* add. Go. (c) *vel nimis* Go. (d) Ita pro *custodiat* S. M. (e) Ita pro *et reficere* S. M. (f) Ita pro *naturae. Propter quod* S. M. (g) *insol.* om. S.

in vulgata *facti* et *distinguendi sunt* inepte dicitur.

Iacca) Videtur legendum *occa*. Vide ad Columellam II. 18. 4. Pollux Onom. I. sect. 142. *κράστις, ἀφ' οὗ καὶ τὸ ἀγγεῖον ὃ ἐπὶ τῆς φάτνης κατῆρτο ἐπὶ τῷ χόρτῳ κραστήριον ὠνόμαζον.*

Proficere) Ita ex S. M. scripsi. Vulgatum *custodiat ping. et reficere videatur* sensum vix habet commodum in posteriori commate. Si additum esset *corpus*, tollerari possit, etsi falsa esset sententia. De caloris vi ad pinguedinem augendam optime nuper disputavit *Rigby*.

Propterea) Vulgo *Propter quod*.

rum ex vapore ipso animalibus generantur, si producuntur ad frigus insolitum,[g] statim aegritudinem ex frigoris novitate percipiunt. Curandum est prae- 8
cipue, ut sive foenum sive paleas vel manipulos viciae pro regionum usu vel copia animalibus praebeas,[h] incorrupta[i] ac bene olentia et munda mittantur. De hordeo quoque non erit sollicitudo dissimilis, ne aut pulverulentum sit, aut lapidosum, aut mucidum, aut vetustate corruptum, aut certe recens de areis sumtum, et ipsa novitate praefervidum.[k] Aqua etiam 9
limpida ac[l] frigida, et[m] perennis ac profluens ministranda est. Nam quicquid importunius[n] fluit, virus non admittit. Bis in die multorum manibus animalia 10
sunt toto corpore confricanda.[o] quae cura et mansuetudinem docet, et laxata cute pinguedinis[p] praestat augmentum. Hordeum quoque non semel nec bis, sed pluribus portionibus praeberi conveniet. quidquid enim paulatim acceperint, legitima digestione conficiunt: quod vero semel et enormiter sumserint, cum fimo indigestum integrumque transmittunt. Vicinum vero stabulo[q] convenit esse locum arido 11
stercore[r] vel paleis mollibus[s] adopertum in quo ante

M. (h) *praeberi* Go. (i) *non corrupta des, sed bene olentia. De* S. M. *ac. munda* Goth. (k) pro Ita *praeferendum* F. S. dedit Gesn. ex S. M. Goth. (l) *et* Go. om. S. M. (m) Ita pro *etiam* S. M. deinceps Goth. *perhemnis.* (n) *in potum noxium est virus veneni comitatur* S. M. Go. nisi quod hic: *veneni virus immittatur.* (o) *perfricanda* S. M. quod Go. correxit in *confr.* (p) *pinguedini* S. G. (q) Ita pro *stabulum — loco* S. M. Go. (r) *stramine* malebat Morgagni IV. 12. (s) *lenibus opertum* S. M. (t) Ita pro *vitium* S.

Importunius fluit) Legerim *fluit*, *importunum virus.*

Arido stercore) Ita etiam II. 40. (vulgo I. 38.) siccatum stercus et paleas iungit, item III. 9. 4. (vulgo II. 9. 4.) et c. 12. 7. ubi tamen Morgagni IV. 12. malebat *stramen* reponi. Sed *stramen* inepte diceretur *aridum*; semper enim est aridum; recte igitur vulgatam tuetur Gesner. Graeci locum eiusmodi ἀλινδήθρας vocabant remque ipsam ἐξαλίσαι. Cf. interpr.

potum animalia volutentur. Quod exercitium et sanitati proficit, et aegritudinis initium [t] commonstrat. nam quoties animal aut non solito more se transvolvit, aut omnino detrectat [v] accumbere, scias illud ex taedio laborare, et ideo [x] separari debere, atque cu-
12 rari. Ad [y] quod opus quoque plurimum iuvat, [z] si saepius et cum moderatione animalia sedeantur.[a] Nam imperitia rectoris et [b] incessus eorum debilitat [c] et mores, praecipue servorum impatientia,[d] qui absentibus dominis ad cursum equos vehementer stimulant, et non solum flagellis sed etiam calcaribus [e] caedunt, dum aut inter suos velocitatem cupiunt experiri, aut cum alienis vehementi obstinatione contendunt, nec [f] revocant aliquando currentes, nec temperant. neque enim de damno [g] domini cogitant,
13 quod eidem [h] contingere gratulantur. Quam [i] rem diligens paterfamilias summa severitate prohibebit, et iumenta sua idoneis et [k] moderatis hominibus, scien-
14 tibusque tractare permittet.[l] Post sudorem quoque si aestus sit, posca [m] os ablui [n] convenit: si hiems, muria.[o] Vinum quoque et oleum faucibus infundi oportebit ad [p] cornu, aestate frigidum, hieme tepefactum, ita ut hieme meri [q] sextario,[r] olei unciae tres,

M. Sequens *commonstrat* om. Go. (v) *desinit* S. M. *detractat* Go. (x) *exinde separari* Go. (y) *Ad quod* om. S. M. (z) *etiam si cum moderatione an. serventur* Go. (a) *equitentur* S. M. Con. Gesner corr. *exerceantur*. (b) *et* om. Go. (c) *debilitant* Go. (d) *impotentia* malebat Gesner. (e) *calcibus* S. M. (f) *neque se vocant* Go. (g) *dampno* Go. ut semper *sumptus*, et *sompnus*. (h) *dum contingit gratulantur* S. M. *enim* Go. (i) *ob* addit Go. (2) *et mod.* om. Go. (l) Ita pro *committet* S. M. *permittat* Go. (l) Vulgo *pusca*. (n) *lavari* S. M. (o) *Myrrham. Vinum et oleum* S. M. *hyens miria. Vinum oleumque faucibus* Go. (p) *cum* S. M. (q) *remedium* Go.

ad Aristoph. Nubes vers. 32. in Hippiatricis legitur τὸν ἵππον ἄγειν ἐπὶ τὸ κύλισμα. Ita enim vulgatum κλύσμα recte correxit Conr. Gesner in Equo p. 489.

aestate autem duae tantummodo misceantur.[s] Nec 15
convenientium[t] potionum debet cura cessare. nam
languor, macies et tussis, et internorum[v] dolor facile
submovetur,[x] si sulphuris vivi[y] semiunciam[z] [1 -) 12.]
myrrhae -) 4. redactos in pulverem, ovoque[a] crudo 16
immixtos cum hemina vini optimi per os dederis.[b]
Est et[c] alia sumtuosior quidem[d] sed accommodatior
potio,[e] quae et celeriter reficit, et cum intrinsecus
purgaverit, curat omnes morbos, tussim veterem,
phthisicos, vulsos, et quaecunque vexata sunt in
opertis.[f] Ptisanae sextarium 1, seminis lini heminam, 17
foenigraeci[g] heminam, croci unciam 1, acronem sal-
sum porci pinguis, vel longanonem,[h] vel si porcina
defuerint, caput haedinum depilatum, cum pedibus
suis, et cordulis intestinorum mundis,[i] hyssopi fasces
duos, cochleas germanas xv, bulbos[l] xv, ficus dupli-
ces xx, rutae fasciculum 1, baccarum lauri cum[m] 18
virent sextarium, dactylos xx, allii capita tria, sevi
caprini uncias 6, pulegii sicci fasciculum. haec omnia
purgata leniterque contusa[n] decoques in aqua cister-
nina, donec acron[o] ille, vel certe caput haedi[p] lique-
scat et dissolvatur ab ossibus. propter quod saepe[q]
aquam infundis ne aduratur,[r] sed fervendo pinguis[s]

(r) et addit Go. (s) *admisceantur* S. M. (t) *ob hoc pot.* S. M. (v) *interiorum* Go. (x) *summov.* Go. (y) *vini* om. Go. (z) *unciam* S. sed verba inclusa, quae Go. omittit, semunciae scriptula seu scrupulos XII arguere recte monet Gesner. (a) *ovaque cruda* S. M. *immixto* Go. (b) *frequenter infundes* S. M. Go. (c) *et* ex S. addidi. (d) *quidem* ex S. M. addidi. (e) Verba vulgo addita *ad omnes morbos* omisi cum S. M. (f) *locis* addit S. Cf. IV. 8. 1. (g) *foenugr.* Go. (h) *longaonem* Go. ubique. (i) *mundissimi* Go. (2) *fasciculos duos* Go. Vulgo *duas*. (l) *bulbos XV.* om. S. M. (m) *dum* Go. (n) *tonsa* Go. deinceps *cisternae* Go. (o) *acron — certe* om. S. M. *acro ille vel caput* Go. (p) *illud* S. M. (q) Ita pro *assidue aq. refundis* S. M. (r) *adur.* S. M. *cumburantur* Go. Vulgo *comburatur.*

Allii capita tria) Eadem minus integra leguntur infra V. 51. 1. (vulgo III. c. 58. s. 1.).

19 succus appareat. Post haec[s] diligentissime colabis ad colum,[t] tum traganti[x] unciam 1 in tres divides partes, ita ut[y] exinde in unam potionem missurus[z] pridie infundas[a] in calidam ut inturgescat. tunc addis passi sextarios 3, et[b] tribus diebus singulos[c] sextarios dabis, ova numero sex,[d] (in die[e] secundo olei rosati ova plena numero 2) butyri[f] uncias 3, (in die tertio) anagallici[g] uncias 3, amyli uncias 3, pulveris quadri-
20 garii selibram, lomenti[h] fabae selibram. Quae omnia misces,[i] ut dictum est, aequis ponderibus per triduum divides, et ieiunum animal potionabis, et horis aliquot[2] deambulare facies, usque ad septimam, a cibo
21 abstineatur[l] et potu. Animalia vero macie attenuata non absque studio diligenti revocantur ad corporum firmitatem.[m] Nam oleo veteri vinoque permixtis et tepefactis in sole per totum corpus unguntur, et contra pilum multorum manibus perfricantur, ut et[n] nervi mollescant, et cutis laxetur, et sudor erumpat. Quo facto cooperta[o] in pontili[p] strato collocentur.
22 et si hiems fuerit, conditum[q] cum semiuncia apii seminis[r] triti et olei tribus unciis calefacto[s] per os ipsius oportet infundi. Si aestas fuerit, absinthiatum[t] vel rosatum cum 4[v] scrupulis croci et duabus unciis

(s) Ita pro *pinguescat, vel succus ipse pinguior efficiatur* S. M. *pinguedo sua appareat* Go. (t) *hoc* Go. (v) *colatorium cum draganti uncias tres divides in partes* S. M. (x) Vulgo *drag.* (y) Ita pro *quod* S. M. (z) Vulgo addilum es omisi cum S. M. (a) *infundis in cal. ita ut* Go. (b) *et* om. Go. (c) *singuli sextarius singulos dabis* Go. Voluit *singulis sextarios singulos d.* (d) *id est* add. Go. (e) *hoc est in quolibet die duo olei rosei, ova plena numero 17, butyri unc. III, pulveris origani unc. III. Quae omnia* S. M. (f) *ros. ova plena numero II butyro* Go. (g) *allium gallicum* Go. (h) *lumenti* Go. (i) *et* addit Go. (2) *aliquibus* Go. (l) *abstinturus et potione* Go. (m) *sanitatem* S. M. (n) *et* om. Go. idem *molescant cutisque.* (o) *coopertus* Go. (p) *loco tepido* S. M. *pontili tepido* Go. (q) Ita pro *condita* Go. Intelligitor *vinum conditum.* (r) *seminis* om. S. M. (s) *calefacta* Go. (t) Ita vulgatum *absinthium* correxit Morgagni II. 20.

olei frigidum per os similiter debet accipere. Quo-
rum si non suppetit copia, vinum[x] simpliciter conve-
nit praeberi[y] cum caeteris. praeterea eiusmodi[z] 23
species tempore hiemis cum hordei modiis 4 misces,[a]
fabae sextarios 8, tritici[b] sextarios 4, ciceris sextarios
8, foenigraeci sextarios 4, ervi[c] sextarium 1, et, si
meritum equi vel facultas domini suppetit, uvae pas-
sae et nuclei sextarios singulos. quae omnia sollerter[d] 24
commista cum fuerint, unum modium in aqua mun-
dissima pridie debes infundere, et paululum mane
siccare, ex quo equo semimodium[e] ante prandium,
et semimodium ad vesperam[f] dabis per[g] plurimos
dies in loco optimo. viginti[h] uno die ita stabuletur
ut[i] intrinsecus bibat. Quod si ultra modum sagina[z] 25
provenerit, ne pletura noceat, auferendus est sanguis
de[l] matrice. Praeterea graminis[m] radices, quas
aratrum frequenter evertit[n] studiose collige, quantum
potueris,[o] et lotas[p] minutatim concide, hordeoque
commisce, et quotidie praebere non dubites. Aestate 26
vero, excepto ervo,[q] species illae[r] quas diximus, pro
aestimatione mensurae farraginis[s] ad invicem prae-
beantur, hoc est, hordei viridis plures maioresque
fasciculi,[t] tritici et ciceris vel foenigraeci minores et
pauci. Quae omnia confusa[v] oportet apponi. Pro- 27

(v) *tribus* S. M. (x) *vini* Go. *unum* S. M. (y) *praebere* S. M. (z) *cuius-modi* S. M. (a) *misceantur* Go. (b) *tritici — cic. sext.* 8. om. Go. (c) *ervi se.* 1. om. Go. (d) *solenniter admista* S. M. *solenter admixta* Go. (e) *se-modium* S. M. Verba *ante pr. et semim.* om. Go. (f) *vesperum* Go. (g) *per pl. d.* om. S. M. (h) *uno et viginti diebus* S. M. *vicesima prima die* Go. Margo ad *vicesima* annotavit: *alias in stabulo.* (i) *et* Go. (z) *sagus* Go. margo *alias*: *impinguetur.* (l) Ita pro *a* S. M. (m) Ita pro *graminum* Go. (o) Ita pro *evellit* S. M. (o) Ita pro *et quam* Go. *colliges quantas poteris* S. M. et postea: *minutatim cotidie cum hordeo commisce et praebes.* (p) Ita pro *longas* S. M. Go. (q) *herbo* Go. (r) *illas* Go. (s) Ita pro *ferra-gines* corrigebat Gesner. *ferragines* F. Go. *adinvicem cum farragine* S. M. (t) Ita pro *fasciculos tritici vel* S. M. *et ciceris* Go. deinceps *foenugraeci* Go.

curandum autem[x] in longa via iumentis ne urinae[y]
copia denegetur, quae res non sine periculo plerum-
que differtur. Pedes quoque eorum post viam eluen-
di[z] sunt diligenter, ne quid luti vel sordium in arti-
28 culis basibusque[a] permaneat. Vnguento etiam con-
fricandi sunt,[b] quo ungulae nutriantur, ut[c] medica-
minis beneficio subcrescat[d] quod itineris attriverat
29 iniuria.[e] Allii capita tria, rutae viridis[f] fasciculum,
aluminis tunsi[g] et cribrati uncias 6, axungiae veteris
pondo[h] 2, stercoris asinini recentis manum plenam,
quibus commixtis atque decoctis domi, ut volueris
in itinere uteris ad vesperam. Praeterea aliud quod
30 ungulas nutrit et firmat. Picis liquidae libras 3, ab-
sinthii libram 1, allii capita 9, axungiae libram 1,[i]
olei veteris libram semis, aceti acrioris[k] sextarium
unum, universa contundes[l] et misces, et[m] decoques,
et ex eo coronas vel ungues animalium confricabis.
31 De palato[n] singulis mensibus minuente luna sanguis
detrahetur. quo facto[o] si qua fuerit[p] capitis passio
relevatur, et ciborum fastidium tollitur. Oportet
autem ferramento concisorio[q] animalium soleas ranu-
lasque[r] purgari, quod evaporat atque[s] refrigerat,
32 et fortiores ungulas reddit. Si animal domi forisve[t]
perfrixerit, calidioribus unguentis, quae multa sunt,
lumbi eidem[v] confricentur, et cerebrum, potionesque[x]

(v) Ita pro *contusa* Go. *commixta* S. M. (x) Ita pro: *Praecavendum tamen ut in longiore vectatione vel itineribus iumentis urinae copia non negetur* S. M. (y) *itineris, iumentis vestere copia.* Go. (z) Ita pro *ervendi* corrig. Gesn. *abluendi* S. M. Go. (a) *basibusque* S. M. Vulgo *basique.* (b) *sunt* om. Go. deinde *nutriuntur.* (c) Ita pro *et* S. M. Go. (d) *subcrescant quos suprascripto quod* Go. (e) *Quod est* addit S. M. deinde *Alii* Go. (f) Ita pro *veteris* S. M. (g) Ita pro *scissi* S. M. (h) *pondera* Go. (i) *libras tres* S. M. (2) *acerrimi* S. M. (l) *contondis* Go. (m) *et* om. S. (n) Ita pro *palatis* S. M. Go. (o) *et* add. S. Go. (p) *fuerit* S. M. (q) *ocissorum* S. M. *lotiosorum solo ramulaque* Go. (r) Ita pro *ramulasque* recte Conr. Gesner. *ungulasque* S. M. (s) *ad quod* Go. (t) Ita pro *forisque* scripsi:

ex pigmentis et herbis, quarum ferventior est vis,
per [y] os continuo oportet infundi, ut perfrictionis [z]
incommodum evincatur atque pellatur. Nam si in
visceribus permanserit algoris iniuria,[a] diversos pe-
riculososque procreat morbos. Si vero dierum cani- 33
cularium tempore aestu [b] animal fatigabitur, vel aquis
frigidis est perfundendum, vel in mare flumenve [c]
mittendum,[d] frigidis etiam potionibus recreandum,
ut necessitati [e] laboris aut temporis aptior medicina
succurrat. Sed in equis non solum utilitas, verum
etiam decoris ratio servanda est. Nunquam itaque [f]
nisi necessitas passionis exegerit, de articulis resecandi
sunt cirri. Naturale enim [g] ornamentum pedum na-
tura ipsa [h] in illis constituit. Cervicem etiam ipsam 34
diligens [i] debet ornare tonsura. Multi enim sicut
curulibus,[k] ita et sellaribus iumentis pressius [l] colla
radunt. Quae res licet praestare credatur [m] augmen-
tum, tamen sub honesto sessore [n] deformis est. Alii [o]
ita tondent, ut arcum videantur imitari. Nonnulli [p] 35
Armeniorum more crines [q] aliquos in tonsura ipsa

vel foris friguerit S. M. (v) *eiusdem* Go. (x) Ita pro *potionibusque et pigmentis* S. M. Go. nisi quod hic *expergmentis*. (y) *pedes* Go. margo *alias: os*. (z) *frigiditatas* S. M. voluit *frigiditatis*. Go. *perfricationis*. (a) *iniuriam et* Go. (b) *aestu* om. S. M. *aestatis* Go. (c) *flumineque* Go. (d) *et* add. Go. (e) *necessitate laboribus et temporis altior* Go. *et temporis* etiam S. M. (f) *ita* Go. (g) *autem* S. M. *sed* Go. suprascripto *enim*. (h) *ipsa* ex S. addidi. (i) *diligenter* S. M. omitt. Go. (2) *clitellaribus* S. M. *currulibus* a. Geso. *cruribus iumentis colla pressius radunt* Go. (l) *studiosius* S. M. (m) Vulgo *creditur*. deioceps *argunentum* Go. (o) *sexure* Go. (o) *Alii — imitari* om. Go. (p) *Non. Ar. more* om. S. M. (q) *cirros* S.

Pressius) Gesner comparavit *pressius putare vitem* ex Palladio Nov. 9. Detonsos mannos amicae suae laudat Propertius IV. 4. 18.

Arcum) Hanc formam Berenger monet hodie vocari *Hog's mane*, i. e. iubam porci.

Crines) Praefero cirros ex libro Sambuci. Bereoger vertit *notches, like the battlements of a tower*. De Medis equis vide Aelianum 3. 2.

per ordinem derelinquunt; sed gratiora sunt quae translata de Persis posterior [r] usus invexit.[s] Nam media iuba ad omnem accurationem ex sinistra parte
36 tondetur, a dextra vero omnino insecta servatur. Et nescio quo pacto [t] plurimum [v] deceat, quia illud quod naturaliter laudat [x] Vergilius imitantur: Densa [y] iuba, et dextro iactata recumbit in armo. Quod si bicomis fuerit, ut [z] vulgus appellat, mediae cervicis setas aequaliter oportet attondi,[a] ita [b] ut tam dextri quam sinistri limitis continuata [c] serie iubae relinquantur
37 intactae.[cc] Quod nihilominus inventum constat a Parthis,[d] quibus consuetudo est equorum gressus ad delicias dominorum hac [e] arte mollire. non enim circulis atque ponderibus praegravant crura, ut tolutim [f] ambulare condiscant, sed ipsos equos, quo vulgo Trepidarios,[g] militari verbo Tottonarios [h] vocant, ita

M. (r) *paior* Go. Voloitne *prior?* (s) *introduxit. Nam a sinistra parte medietatem cirrorum tondere iubent: a dextera vero omnes intactos servant* S. M. (t) *pactu* Go. (v) *plurima* Go. (x) *laudatur Virg.* imitatur F. S. *laudatur Virga emittatur* Go. Cum Gesnero S. M. (y) *deversa* Go. (z) *quod* Go. (a) *tonderi* S. M. (b) *quod tam dextra quam sinistra* S. M. *ita* om. Go. (c) *continua series iuba relinquatur* Go. *relinquatur* etiam S. M. (cc) *intacta* Go. Sectionem 37. omittit S. M. et statim haec subiicit: *Parthi cum primo equitant pullos, vadunt cum eis in siccum aequalemque locum, cuius longitudo sit* 50. *passum, latitudo* 5, *ubi sit creta ad modum spatii.* (d) *patribus* Go. (e) *de hac* Go. (f) Vulgo *soluti.* omisso *crura.* Go. *crura ut attollantim condiscant.* (g) Ita pro *Trepidiarios* Go. (h) *Tret-*

Bicomis) *Double-maned* recte vertit Berenger. Ita porca biseta dicitur apud Festum, a cuius cervice setae bifariam dividuntur, cum iam esse coepit maior sex mensium.

Parthis) Equos Parthicos Oppianus Cyneg. I. 277. βαθυπλοκάμους prolixis iubis appellat.

Circulis) Berenger vertit: *rollers, chains or weights.* Equum appensis pedibus ponderibus domandum ad incessum exhibet eius Tabula 2. Voluminis II. Medio aevo equos tolutim incedere cogebant usi *traynellis*, unde britannicum *trammels* derivat Berenger T. I. p. 470.

Trepidarios) Graece etiam in Hippiatricis est: δρόμῳ τῷ διὰ χάλπης γυμνάζει ἤτοι τῷ λεγομένῳ τριπήδῳ. Latini *trepidantem equum* dixerunt, veluti Cato apud Servium ad Aeneid. 121. *Sedere non potest in equo trepi-*

edomant ad levitatem, et quaedam[i] blandimenta vecturae, ut Asturconibus[k] similes videantur. In sicco 38
itaque[l] aequalique solo quinquaginta passus[m] in longum, et quinque in latum plenis cophinis[n] digeritur per ordines creta, ad similitudinem stadii, quod aulacibus[o] asperius sit, tum difficultatem coronam velo-

tonarius Goth. (i) *quidam* Go. omisso *vecturae*. (2) *atturhonibus praestent* Go. (l) *itaque* om. Go. (m) *passuum in l. et p. X. in latum* Go. (n) *confiniis* Go. (o) *a ducibus asperatum difficultatem* Go. Vulgo *aulicibus — difficultate*. Glossarium Goth. *aulices id est littae vel steccati*.

dante. Cf. Salmasius ad Capitol. Maximinos c. 3.

Asturconibus) Glossae apud Cangium interpretantur *Dextrarium et ambulatorem*. Martialis 14. 199. *Hic brevis ad numerum rapidos, qui colligit ungues venit ab auriferis gentibus astur equus*. Plinius 8. s. 67. *In eadem Hispania Gallaica gens est et Asturica: equini generis (hi sunt, quos thieldones vocamus, minori forma appellatos asturcones) gignunt, quibus non vulgaris in cursu gradus, sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. unde equis tolutim carpere incursus traditur arte*. ubi voces *hi sunt* ex Codd. adiecit Harduinus, Pintiani auctoritatem praefatus. Sed is ex Codice Toletano ita legebat: *Asturica. Equini generis hic sunt quos Thieldones vocamus. Minori fama appellatos asturcones gignunt*. Alii in Plinio maluerunt legi *Thiellones* vel *Thellones* aut *Tollutones*, propter locum Senecae Epist. 87. ubi Catonis cantherium opponit delicatorum mannis obesis, et asturconibus et tolutariis. Macedonicum Asturconem habet Petronius c. 87. Asturcones cum iis quae hodie *Gennets* vocant, comparat Berenger p. 74. iisque gradu similes *tolutarios* dictos fuisse moneta romanis. Asturconum incessum pingit Silius III. 335. *His parvus sonipes nec marti notus, at idem aut inconcusso glomerat vestigia dorso, aut molli pacata celer rapit esseda collo*. Ceterum *Guttonarios* hic et VI. 6. 7. (vulgo IV. 6. 7.) *Tottonariis* substitui cum Salmasio ad Capitol. Maxim. p. 43. ed. Hack. voluit Du Cange in Glossar. sub voc. trepidier. Gesnero in mentem venerat suspicari de Gallico *trotter*, quo plane ducit lectio Goth. *Trettonarius*, si mutetur in *Trottonarios*. Sed vide notam VI. 6. 6. (vulgo IV. 6. 7.)

Aulicibus) Conr. Gesnerus emendabat *silicibus*, sed rectius I. M. Gesner dictum ait pro *aulacibus*, i. e. sulcis. Graece est αὖλαξ, atque hanc lectionem expressit Berenger. Confirmat Iordanus Rufus cap. 3. *fare trottare el cavallo per luoghi arati per li monticelli e valicoli chi son nelli campi arati, acio chel cavallo impara levare i piedi e le gambe comodamente e competentemente, e simele ragione anchora in luoghi arenosi, acio chel cavallo impara andare bene e non se usi a scampuzare*. Inde etiam L. Rusio cap. 34. *per li campi arati ò per le*

citatis optantibus ingerit, in quo spatio[p] cum equus frequentissime exerceri coeperit, in illos aulaces[q] necessario [offendit[r]], et priores et posteriores ungulas impingit, et aliquando vel cadit, vel sic[s] offendit, ut cadere videatur, post quod admonitus[t] iniuria, tollit altius crura, et[v] inflexione geniculorum atque[x] gambarum molliter vehit. Praeterea minutos gressus[y] imitatur, ut[z] inter aulaces[a] ungulas ponat.[b] nam si extendere voluerit, offendit[c] in cumulum. Minutim[d] autem equus ambulans commodius vehit, et pulchrius videtur incedere. Potiones etiam hiemales aestivasque conscripsimus, quibus aut[e] conservetur[f] sanitas perpetua, aut vehemens[g] aegritudo[h] pellatur.[i]

XXIX. (I. 57). Dum aestas fervescit,[a] haec potio animalibus commoda[b] est, quia humectat et refrigerat: Croci unciam[c] unam infundes in vino veteri, traganti[d] uncias tres infundes in aqua calida, his adiunges fasciculum viridis porri 1, item[e] fasciculum

(p) *loco cum pullus* S. M. (q) Vulgo *aulices*. (r) *offendit* om. S. M. Go. uode inclosi. (s) *ita offenditur* S. M. (t) *monitus iu initia* S. M. *quos monitus iniuriam* Go. (v) *ut* om. Go. deinceps vulgo *inflectione*. (x) *ut starum moll. vehit* Go. (y) *ingressus* S. (z) *et crura applicat, cum in terram* S. M. (a) Vulgo *aulices*. Go. *orilices*. (b) *ponatur* Go. (c) *offenditur, in quo magis minutatim equus ambulat* S. M. (d) *Minutum* Go. (e) *ut* Go. (f) *servetur* S. M. (g) *veniens* S. M. (h) *valitudo* Go. (i) *appellatur* S. M.

XXIX. (a) *aestas fervescit* S. M. Vulgo *aestus incanduit*. (b) *utilis* S. M. (c) *uncias tres* S. M. (d) Vulgo *draganti*. (e) *item* om. Go. (f) *apii*

maesi e luochi erti — perche per lo andare sù e qui che si fa per li solchi s' assuefa del continuo di mover et alzare i piedi e le gambe con più attezza avertentia e acurtà, onde poi uel caminar non cadere ò inciampare di leggiero. De Graecorum ἀμμοδρόμοις vide ad Xenoph. Memor. III. 3. 6.

Minutos) Berenger p. 47. monet intelligi simul debere altius sublatis pedibus. Infra VI. 6. 6. (vulgo IV. 6. 6.) de eadem re est *ingressus minutus et creber*.

Cap. XXIX. *Fervescit*) Ita notat προπότισμα θερινὸν Hippiatr. p. 279.

Fasciculum — porri) Graece est πράσου κεφαλήν. ergo *capitulum* porri, deinceps σέλινον χλωρόν.

viridis [f] apii, herbae portulacae [g] succi heminam,
lactis caprini sextarios tres, ova septem, olei rosei [h]
libram, mellis uncias 3,[i] passi sextarium 1, vini vete-
ris quod sufficiat.[2] ex quibus omnibus diligenter com-
mistis atque contritis ad cornu per triduum sextarios
singulos animalibus dabis. Alia quoque[l] refrigerato- 2
ria potio: Vini veteris sextarium, olei libram semis,
ova tria, succi coriandri cyathum 1, lactucae succi [m]
cyathum 1, solerter commisces,[n] et in tres divides
partes, daturus per triduum iumentis aestuantibus
salutare remedium, tamen [o] eo momento quo [p] potio-
nem defusurus es, per singula animalia singulas he-
minas aquae frigidae et recens [q] sumtae potioni debes
adiungere.

XXX. (I. 58). Hieme quoque potio ista praebetur: Vini veteris sextarios 3,[a] olei selibram, piperis unciam 1, rudae viridis uncias 6, cerefolii [b] viridis vel [c] seminis ipsius uncias 3, traganti [d] uncias 3, seminis feniculi uncias 3,[e] baccarum lauri unciam 1, mellis uncias 6,[f] ova quot volueris, et passi quantum usus exegerit.

XXXI. (I. 59.) Vere[a] vero et autumno haec detur

virginis S. M. Go. (g) *portaclae succum* Go. (h) *rasacii* Go. (i) *IV.* Go. (2) *sufficit* Go. (l) *vero* Go. (m) Ita pro *lactucarum* S. M. Deinceps vulgatum *sollerter* ex Go. correxi. (n) Ita pro *admisces* S. M. (o) *addendo hora, qua datur potio, heminam aquae frigidae* S. M. (p) *quod fussurus et singulas hem.* Go. (q) *recenter sumptae* Goth.

XXX. (a) 6 Go. (b) *caepullae* S. M. *carfolii* Go. (c) *lib. S·* Go. (d) Vulgo *draganti.* Go. *tracanti* omissis *uncias* 3. (e) *amborum tantumden* addit Go. (f) *duas* S. M.

XXXI. (a) *Vere — potio* om. F. Go. et Codex alter Sambuci. (b) *he-*

Portulacae) Graece esl θρίδαχος χυλοῦ ὀλίγον. Ergo *lactucae succi exiguum fuit.*

Ova septem) Hipp. omittunl ova.

Cap. XXX. *Cerefolii*) S. M. *caepullae.* Sed cerefolium, feniculum el baccas lauri omittunl Hippialr. p. 279. Pontedera eliam varianl.

potio. Costi semiunciam, cassiae fistulae unciam,[b] Celticae[c] semiunciam, petroselini semiunciam, betonicae semiunciam, glycyrrhizae[d] semiunciam, sagapini semiunciam, spicae Indicae semiunciam, saxifragae, eupatorii, meliloti, iris Illyricae,[e] ana semiunciam, centaureae, gentianae, aristolochiae[f] longae, ana unciam 1,[g] amomi, aristolochiae[f] rotundae ana semiunciam, schoenoanthos[h] semiunciam,[i] asari, aloës[a] ana semiunciam, murrae unciam, opopanacis,[l] radicis draconteae,[m] ana semiunciam, croci unciam, traganti[n] uncias 6, castorei unciam, absinthii Pontici fasciculos 2, haec omnia in pulverem redacta ad XII animalia[o] per triduum sufficere creduntur, ita ut cum vino optimo digerantur.[p]

XXXII. (I. 60.) (Alia[a] potio, quae omni tempore exhibetur). Costi, meliloti,[b] hyssopi, iris Illyricae, astrolochiae,[c] sampsuci,[d] draconteae, asari, traganti,

miunciam S. M. (c) *sansuci spicae Indicae, saxifragae semiunciam, scinoanthos* etc. S. M. *seminis* Go. deinceps verbe *betonicae — sagapini sem.* omittit. (d) Vulgo *glicerizae.* (e) *iris illyr.* om. Go. (f) Vulgo *aristologiae.* (g) *iris illiricisem* inserit Go. (h) *squinanti* Go. Volgo *scinoanthos.* (i) *(Dragunteae semunciam)* addit S. *semiunciam* om. ot paulo antea *ana semiunciam* Go. (2) Vulgo *aloe.* (l) *opop. radicis semiunc. opopantis unc.* 1. *dragantidis unc. septem, cast. semiuncias* S. M. (m) *tragonteae* Go. (n) Ita pro *drag.* Go. (o) *coclearia* S. M. *per trid.* om. Go. (p) *misceantur* S. M.

XXXII. (a) *Alia — exhibetur* om. F. Go. (b) *mellis — loti* S. M. (c) Vulgo *aristologiae.* (d) *sansuci tragotidis asari dragonteae* Go. *samps. dragunteae asari dragatidis* S. M. Vulgo *dracontii as. draganti.* (e) *vinci-*

Cap. XXXI. *Costi*) Alio ordine hoc velut χειμερινὸν προπότισμα ponunt Hippiatrica p. 281.

Celticae sem.) S. M. *sansuci, spicae Indicae, saxifragae sem. scinoanthos.* Hippiatr. omittunt celticam spicam.

Glycirrizae) Vulgo *glicericae*, et in Hipp. γλυκορίζου. Pro *sagapeno* habent σαμψύχου.

Saxifragae) Graece σαρκοφάγου omisso eupatorio.

Amomi) Graeca Hipp. omittunt, et pro eo ἀμμωνιακοῦ habent.

Asari) Hipp. omittunt *asarum*, deinceps ὀποπάνακος, δρακοντίας, ἀψινθίου ποντικοῦ δεσμίδια τρία habent.

Cap. XXXII. *Sampsuci*) In eadem

centaureae minoris,[e] marrubii, gentianae, spicae Celticae folia, aequis ponderibus misces,[f] redactaque in pulverem cernes. Sed si aestivam dare volueris potionem, commisces croci,[g] mellis et traganti quod sufficiat. Si[h] autem potionem facies hiemalem, addis[i] seminis piperis, apii seminis, et seminis sinapis. Vtroque autem tempore cum[k] boni vini sextario plenum cochleare miscetur, faucibusque[l] animalium diffunditur.

XXXIII. (I. 61.) De urinae difficultatibus ordine suo multa dicenda sunt, sed viatorium[a] istud, et physicum, et semper paratum[b] te scire convenit. Lutum[c] ex cuiuscunque equi lotio factum vino permisces, colatumque per nares infundes, et confestim provocat urinam. Item allium conteres et in anum[d] iniicies, et veretrum mox egerit lotium.

dae Go. an *violaceae?* ut cap. 55. Nam glossarium violaceam interpretatur minorem. (f) *miscens pulveriza, at et aestate dare* S. M. *redactasque* omisso *cernes* Go. (g) *zucari quantum sufficit et mellis* Go. omissis *et dr. q. suff.* (h) *Etsi in hieme* S. M. (i) *addis pip. sem. apii, semen sinapis* Go. Vulgo *apii.* (2) *potum* S. M. (l) *que* om. Go.

XXXIII. (a) *in adiutorium istis physicum remedium semper* S. M. (b) *partum* Go. (c) *Potum* S. M. (d) *naribus* S. M. in quo *natibus* latere putabat Gesner. *manu mittes in feretrum qui minturus* (mincturus?) est formula Hippiatr. p. 278. omittunt sampsuchum, asarum, dragantum, centauream, marrubium et gentianam, sed addunt σμύρνης τρωγλήτιδος, et hyssopum definiunt siccum.

Draconteae) Ex lectione S. M. *Drageunteae* correxi vulgatum *dracontii.* Graece est δρακοντίας. Praeterea vulgatum *draganti* bis, et *aristologiae* correxi.

Cernes) σήσας ποίησον ξήριον Hipp.

Seminis piperis) In Hipp. est solum πιπέρεως λελειωμένου γο. γ.

Cap. XXXIII. *Lutum*) Infr. V. 14. 22. (vulgo III. 15. 22.) est *lutum de via.*

Allium conteres) Infra est: *cepas acerrimas et leviter contusas tres aut quinque ponunt in anum, et sic deambulare faciunt.*

Et veretrum) Post *veretrum* interpunxi, quia sententia alioquin inepta exsistat. Sic et infra ano inditur cepa contusa. Sed Plinius 20. s. 23. iumenta urinam reddere ait, atque non torqueri, si allio trito natura tangatur.

Item, pulverem quoque thuris cum ovo vinoque permixtum, addito succo apii et caulium, si in[e] potione dederis, provocabit urinam. Item,[f] betas ac malvas ad tertiam decoques, ex quibus aquam calentem ad medium sextarium cum melle commisces, et per os digeres,[g] proderit minctioni. Item,[h] cimicem quoque vivum[i] in aurem equi mitte, et alterum[2] supra naturam in ipso foramine quo mingit confrica, facillimum certumque remedium est.

XXXIV. (I. 62.) Itinerum casibus subvenire cupientes, de pluribus[a] pauca, sed manifesta libabimus.[b] Nam animalia sub sessore[c] vel onere dolor ventris frequenter affligit ita,[d] ut volutentur et procumbant. Semen itaque rutae silvestris vel hortensis, si illa defuerit, diligenter tritum cum vino calido per fauces oportet infundi.[e] Praeterea aquam in qua usque ad tertiam betae[f] decoctae sunt, succumque earum nitro trito solerter[g] admisces, oleique addes[h] heminam, tepefactaque in intestinum per clysterem diffundes,[i] cum prius pronum[2] animal statueris, ut iniectio ad interiora[l] perveniat.[m] quae si forte defuerint,[n] mel

2

inseres Go. Vulgo erat *iniicies et veretrum, mox.* (e) Vulgo *potionem.* Gesner *in* addendum censebat. Deinceps *provocabis* Go. (f) *Item* om. Go. deinceps *bletas* Go. (g) *dirigis* Go. *ad cornu dabis, statim confert.* S. M. (h) om. Go. (i) *vivum* om. S. deinceps *eius* pro *equi* Go. (2) *in foramen virgae. Certum remedium est.* S. M. *facilinum* Go.

XXXIV. (a) *plurimis* S. M. Go. (b) *dicamus* S. M. *libamus* Go. (c) *sessione* S. M. deinceps *ventris dolor* Go. (d) *ita* addidit S. (e) *diffundi* Go. (f) *blitae* Go. (g) Vulgo *sollerter.* Mecum S. Go. *solenniter* S. M. (h) *addas* Go. (i) *diff.* om. Go. (2) *stat veris pronum an. ut iniecto* Go. Vulgo *iniectum.* (l) *intestinum* Go. (m) *decurrat* S. M. (n) Ita pro *de-*

Pulverem) Infra: *pulveremque thuris ovumque crudum cum vino dulci permixta* etc. Succum apii et caulium omittit infra cum Columella VI. 30.

Medium sext.) Infra est *unum sextarium.*

Vivum) Infra: *cimices tritos in nares animalis mittunt et allium super naturam, qua mingit, confricant.* ubi S. M. *ternos viros in aures* habet.

coctum cum tertia parte salis triti cogis [o] in pilulas, ita ut collyria ad ovi magnitudinem facias, similiterque prono animali in intestinum vel quinque vel septem aut [p] novem collyria inserere curabis. post quod [q] solvitur venter et mitigatur [r] dolor. Item [s] physicum traditur, os limacis neque manu immunda neque terra neque dente contactum alligare umbilico dolentis, [t] curare continuo.

XXXV. (I. 63.) Plerumque dorsum animalibus aut sagma [a] laedit, aut sella, propter sternentis [b] negligentiam vel oneris iniuriam. quod in itineribus interdum necesse est evenire; sed recens tumor hac ratione curatur: [c] mallonem [d] ceparum vel ipsas cepas in ferventi aqua decoques, et calentes quantum corium valet sustinere, tumori superimpones, [e] et fascia ligabis. una nocte omnis aufertur inflatio. Praeterea sal tritum cum aceto miscebis, additoque vitello ovi, [f] loca quae tumere coeperint perfricabis, recens indignatio astricta [g] siccabitur.

fuerit S. M. (o) *coges* Go. *reducis* S. M. (p) *vel — coliria mitere cur.* Go. (q) *quod* addit S. *quae et resolvitur* Go. (r) *mitigabitur* Go. (s) *Item* om. S. M. *Phisicum traditur ossum velos* Go. (t) *et* addit Go.

XXXV. (a) Vulgo *sarcina*. S. M. *figma*. (b) Ita pro *stramenti* S. M. (c) *pellatur* S. M. *compellatur* Go. (d) *malonem* Go. (e) *super expone*

Cap. XXXIV. (*Os limacis*) Plinius 29. s. 36. capitis doloribus opponit cochlearum nudarum *ablata capita, ex his exemptam duritiam lapideam: est autem calculei latitudine — Limacis inter duas orbitas inventae ossiculum per aurem traiectum.* ubi Harduinus posuit locum Marcelli Empirici p. 34. *Limaci calculum, quem in capite habet tolle: quod non facile facies, nisi ei dum in via repit, caput subito absciderís.* Dentitioni prodesse ait Plinius 30. s. 47. *limacis lapillum sive ossiculum, quod invenitur in dorso* Reperies ossiculum in limacum parte prona seu superiori, ubi capitis et dorsi fines colliquescunt, calcareae naturae, in cochleis nulla adest eius calculi similitudo, nec ea opus, cum testa tegantur.

Curare continuo) Constructio claudicans quomodo corrigi debeat, ignoro.

Cap. XXXV. Infra III. 60. maxima horum pars verbis mutatis legitur. ubi vide.

XXXVI. (I. 64.) Cui [a] curae est animalium salus, potionem superius declaratam, quam specierum numerus diapente [b] Graeco vocabulo nuncupavit. Gentianae, aristolochiae, murrae, baccarum lauri, rasurae eboris paria pondera diligenter trita atque permixta domi, sive in itineribus prius condita, [c] habere oportet in promtu, ut quoties [d] moestum aut horridum videris animal, aut morbi alicuius labe [e] tentatum, statim plenum cochleare ex pulvere memorato cum sextario vini optimi per fauces diffundas, et per triduum, etiam [f] equo in labore constituto, digeras, ut adversus virus internum subveniat. probata [g] curatio.
2 Tussienti autem cum passi hemina [h] dabis, et statim sentiet curam. Si liber, cui iam ponendus est finis, legentium non offendit auditum, sequenti volumine inchoantes a vertice usque ad ungulas ex diversis [i] auctoribus enucleatas animalium publicabimus curas, ut ordo, qui a [k] natura datus est, in medendi [l] dispositione servetur, ne indigesta ac membrorum consequentiae [m] repugnans pagina quaerentem confundat aut tardet.

Go. (f) *et* addit Go. (g) Ita pro *destricta* S. M. *sioc. destr.* Go.

XXXVI. (a) *Potio diapenton nominata superius in capitulo morbi tumidi praeterea hoec est* S. M. (b) Vulgo *numero diapenten — nuncupant.* Mecum Go. (c) *dicta* S. M. (d) *aut* addit S. *vel horridum videris out morbi* Go. (e) *labore temporotum* Go. (f) *in lab. const. equo dabis* S. M. *equo* om. et deinceps *constitutum* habet Go. (g) *opprob.* Go. (h) Ita pro *heminam* Go. (i) *universis — enucliatius* Go. (2) *ontea* S. M. (l) *praesenti expositione* Go. (m) *consequenti — quaerenti* Go.

Cap. XXXVI. *Specierum*) Formula exstat supra c. X. ubi aristolochia longa definitur.

Per triduum) Modum ac mensuram supra accuratius definitum reperies.

Passi hemina) Species supra dictas. Vulgo erat *heminom.*

VEGETII RENATI

ARTIS VETERINARIAE

SIVE

MVLOMEDICINAE

LIBER TERTIVS.

(VVLGO SECVNDVS.)

PROLOGVS

Mulomedicinae ars iamdudum[a] vitio cupiditatis et
exiguitate mercedis, nullo studiosius[b] discente, col-
lapsa est. Nuper[c] vero exemplo Hunnorum sive
gentium aliarum artis ipsius etiam usus intercidit,[d]
dum homines refugientes expensas barbarorum con-
suetudinem imitari velle se simulant, et incurata ani-
malia hibernis pascuis et negligentibus calonibus[e]
dedunt. Quae res nulli compendium,[f] plurimis attulit 2
damnum. Primo quod Barbaricorum[g] animalium

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

Libri III. Prol. (a) *non dubium* Go. (b) *studio finis* S. M. *studiosus* Go. deinde *conlapsa*. (c) Ita pro *Numquid* S. M. (d) Ita pro *intercidet* S. M. et Go. (e) Ita pro *negligentiae casibus* S. M. *ex negligentia* suprascr. *negligentiae* Go. (f) *sed* addit S. deinde *dampnum* Go. et *Primum* postea. (g) Ita pro *barbarorum* S. M. et Go. (h) Ita pro *aliae naturae* iidem

Nuper — Hunnorum — Barbaricorum) Cf. infra libro VI. c. 7. sect. 4. (vulgo IV. 7. 4.)

alia [h] natura, et ad omnem iniuriam durius corpus
est. Deinde quod sic instituuntur a parvulis, ut nec
potionem medicinalem requirant,[i] et hibernis pascuis
vigeant,[k] ac sine pernicie frigora pruinasque [l] susti-
3 neant. Nostra vero iumenta et mollioris [m] generis
sunt, et tectis frequentioribus assueta, calidissimis [n]
etiam stabulis imbuta, cum [o] indignationem ex aliqua
necessitate contraxerint,[p] continuo [q] in aliquod genus
incidunt morbi. Diligens itaque [r] paterfamilias, (si [s])
cum mortibus animalium suorum et cum medicinae
expensis atque mercedibus [t] faciat rationem, intelli-
get, unius vilissimi iumenti [v] pretium ad multorum,
quae sine dubio peritura sunt,[x] si curata non fuerint,
salutem [y] posse sufficere.

I. In universo animantium genere caput obtinet
principatum, quod eminentius caeteris, dominatum
quendam circa loci[a] ipsius conditionem sortitur. In eo
est odor, gustus, auditus, ac visus: quod quantum
habet potestatis, tantum sustinet ex labore discrimi-
2 nis. Causas itaque, ex quibus aegritudines generen-
tur, et signa, per quae qualitas earundem possit
agnosci, curas etiam, quarum medela sanitas revo-
3 cetur, per ordinem indicare tentabimus.[b] Plerumque
autem in corporibus iumentorum indigestionis vitio [c]
sanguis [d] corrumpitur: quod evenit cum [ex [e]] aestu
vel frigore debilitata sunt membra, et noxii [f] sangui-

libri. (i) *inquirant* S. M. (2) *degant* S. M. (l) *nivesque* S. M. *sustinent* Go. (m) *melioris* Go. (o) *calidisque* Go. recte, puto. (o) *ubi si* Go. (p) *sustinuerint* S. M. (q) om. S. M. pergit Goth. *materiali quod genus incurrunt morbi sive incidunt.* (r) *igitur* Go. (s) *si* ex coni. Gesneri addidi. (t) *excidibus* Go. (v) *animalis* Go. (x) *essent* S. M. (y) *non* addit Go. in quo sequuntur Lemmata huius libri.

Cap. I. (a) *subiecta loci ips. conditione* S. M. (b) *temptavimus Plurimum* Go. (c) *vitiis* Go. (d) Ita pro *et in capite frixus sanguis vertitur in virus* S. M. verba *sanguis — frixus sanguis* om. Go. (e) *ex* om. S. M. (f) Ita S. M. pro *et in capite frixus sanguis vertitur in virus.* Go. *convertitur* habet.

nis virus in caput se rapit. tunc enim repletis venis cerebri membrana distenditur, et somni salubritas[g] frequenter excluditur. Ex quo necessario dolor capitis, moestitia et imbecillitas subit.[h] Quae valetudo et prima videtur et levior, si velox medicina subvenerit.

II. Caeterum cum noxius sanguis membranam cerebri[a] ex una parte pertuderit, et eandem[b] dolore nimio coeperit praegravare,[c] efficitur animal appiosum:[d] cuius et[e] mens hebetatur et visus. Nam cerebri incolumitas et oculos pascit et sensus. In qua passione quia[f] una pars capitis praegravatur, tanquam ad molam[g] vadit in gyrum.

III. Cum vero medium cerebrum corrupti sanguinis virus infecerit,[a] animal freneticum redditur, ut repente saliat, et velut[b] effugere velit,[c] parietibus[d] se tanquam irregibilis impingat,[e] nec possit ratione aliqua contineri.

IV. Cardiacus[a] is est, cui cor dolet. Cardiacus[b] autem fit, quoties sanguinis illa corruptio stomachi

(g) Ita pro *salubritatem fr. excludit* S. M. *sompni* Go. deinceps idem *imbelicitas.* (h) *subsequitur* S. M. Go. deinde *valitudo* Go.

II. (a) Vulgo additum *et* omisi cum S. M. *cerebri eximam partem* Go. et *pertunderit.* (b) *eadem* S. M. (c) *praegravat* S. M. (d) *opiosum* S. M. (e) *et* om. Go. (f) *quia* suppositis punctis delet Go. (g) *uti equum aut malum rapit* S. M. *ita equi* (suprascripto *aqui*) *mulo addit nigrum* Go.

III. (a) *infestaverit* S. M. (b) *velut* om. S. M. *ut velit eff.* Go. (c) *velit — contineri* om. Go. sed habet post Cap. IV. contra S. M. omittit *se tanquam — contineri* et in fine Cap. IV. repetit. (d) *quoque* addit Go. (e) *impingunt nec possunt rationabiliter cont.* Go.

IV. (a) *Cordiacus* F. om. S. M. *Card. — dolet* om. Go. (b) *Cardica* S.

Cap. II. Comparandum est cum Cap. X. ubi fere eadem verba, et plura signa eduntur.

Cap. IV. *Cardiacus*) Aristoteles H. A. VIII. 24. incurabilem morbum equi ait ἐὰν καρδίαν ἀλγήσῃ. σημεῖον δέ· λαπαρὸς ὢν ἀλγεῖ. ubi Gaza: *ut latera subsidant et illa praestringantur.* Thomae versio *gracile existens* omisso ἀλγεῖ. Sed de difficultate ista alibi dicitur.

vel [c] thoracis impleverit venas, cerebrumque [d] percusserit, cor etiam pestiferi humoris labe constrinxerit.[e] Quae valetudo [f] mentis alienatione et corporis sudore monstratur, ex qua [g] difficillime liberatur.

V. Quod si appiosum [a] simul passio thoracis invenerit, facit [b] continuo rabiosum. Ex ardore enim nimio iecinoris [c] et sanguinis venae cordis nervique praefocantur, ex qua constrictione fit dolor ipsius
2 loci usque adeo, ut mordendo se comedat. Ex qui-
bus valetudinibus [d] si animal fuerit liberatum, et post
curationem aliqua pars cerebri fuerit imminuta [e] vel
tumor subcreverit, ineptum iumentum, pigrumque [f]
redditur. et in [g] illa parte capitis, ubi vitium reman-
sit, difficile se gyrabit, et ex eo [h] latere se parietibus
3 iungit, et tarde incedens, non sentiens plagam, am-
bulaturae [i] gratiam perdit, et [2] erit submisso capite,
et cum stare coeperit cum tarditate se movet, minus
etiam videbit, nec cibum nec potum recusat. Quem
si curare volueris, cyclo [l] curabis. In omnibus autem [m]

M. (c) *et* S. M. Go. (d) *cerebrum concusserit* S. M. *conclusi dederit* Go. (e) *perstr.* S. M. (f) Vulgo *inducit — alienationem*: sed S. M. om. *inducit*, et Go. plane mecum facit, nisi quod *alien. mentis* habet. (g) Ita pro *quo* S. M. Go.

V. (a) *opiosum* S. M. *rabiosum* Go. deinceps *similis*. (b) *cont. rab. efficitur* S. M. *facit* om. Go. (c) *iocin.* Go. (d) *valitudinibus animal liberatum* Go. (e) *minuta* deinde *inceptus* Go. (f) *pigrum* Go. (g) *et illa pars* S. M. (h) *ipso* Go. (i) *ambulans graviter pergit* S. M. *ambulaturam* Go. (2) *et* om. S. M. Go. (l) *ex cyclo et helleboro cur.* S. M. (m) *au-*

Cap. V. *Cyclo*) S. M. *ex cyclo et helleboro*. Gesner censebat esse hic et capite sequenti cyclum genus cauterii rotundum, quod ille putabat praesertim ex sect. 11. cap. 6. apparere. Equidem cyclo curare puto esse, quod Hippiatrica p. 145. dicunt equum περιοδεύειν; et video nunc demum, mecum sentire H. Mercurialem V. L. IV. c. 11. p. 127. ubi Vegetium etiam comparavit. Caelius Aurelianus *circulis fieri solitam* curationem dixit Pass. Tard. I. c. 1. et Synesius in Calvitii encomio: οὗτοι μὲν εἰσὶν οἱ ταῦτα δυστυχεῖς οἱ τοὺς καλουμένους κύκλους ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν ἀναγκαζόμενοι. Methodici cyclum ἀναληπτικὸν alterum μετασυγκριτικὸν

supra scriptis valetudinibus primum[n] de temporibus minuendus est sanguis, sed et de matrice aliquando tollendus. Cura autem pene omnium similis[o] est, cuius ordinem sequentia declarabunt.

VI. Memineris autem omnes valetudines capitis, praecipue veteres, periculosas,[a] cyclo oportere curari. Cui haec observantia et ordo est adhibendus: Triduo ab hordeo abstinebitur[b] animal, temperabitur etiam mollibus cibis, post diem tertiam de dextra ac[c] sinistra, prout aetas aut[d] vires vel valetudo permiserint, de matrice sanguis auferetur. Quo facto, per 2
triduum viridi[e] cauliculorum ac lactucarum sustentabitur cibo. et post[f] primo uno die a cibo eum[g] sustinebis et aqua. nono[h] autem die offas caulium cum liquamine et oleo optimo[i] temperatas non minus viginti digeras, cui nihilominus lactucam dabis in cibo ter[2] in die. post potionem bibere semper incipiat.[l] Si vero venter vehementer solvi[m] inceperit, caulium 3
offas[n] dare desistes:[o] et dabis paleas et furfures, ita ut sequente die[p] penitus nihil manducet, sed solam aquam percipiat ad bibendum, ac postero[q] die inducatur in cellam balnei calidam, et sudet. Opus est 4
autem diligentia ut reducatur[r] celeriter de calore,

tem ex S. M. addidi. (n) *prius* S. M. Go. (o) *eadem* S. M.

VI. (a) *periculoso cibo* Go. (b) *abstinebit* S. M. (c) *aut* S. M. (d) *aut* om. Go. (e) *iure* S. M. Go. (f) Ita pro *cibo. Primo uno* S. M. *ac a cibo post diem unam eum abstin.* Go. (g) *et aqua abstinent. novo iam die* S. M. (h) Vulgo *novo.* Go. *novo iam die offeras.* (i) *opt.* om. Go. (2) *ita ut secunda die* S. M. Go. (l) *incipere* Go. (m) *solvere* Go. *vehementius* S. M. (n) *offeres* Go. (o) *desistis* Go. deinceps *sed* om. S. *et* S. M. Vulgo *sed.* postea *palias* Go. *aut furf.* S. M. (p) *die* om. Go. (q) *postremo*

appellabant. Erat quidam rerum ad victus rationem aliamque curationem pertinentium stato dierum, tridui potissimum, ordine constitutus usus, ut docuit Mercurialis l. c. Hanc vocabuli *circulus* usum adde Gesneri Thes. L. L.

ne intercluso spiritu pereat: tunc extergetur[s] diligenter, vinoque et oleo largiter perfricatus accipiet cum[t] nitri pulvere folia rafani conspersa, quantum
5 commodum est. Postmodum cum radicibus cucumeris asinini viridis minutatim concisis oleum optimum misces, et[v] in vase novo ita[x] decoques ut tertiam perdat. ex quo singulas heminas per capita animalium per triduum dabis, ut potio ventrem resolvat.
6 Sed si ultra modum fluere coeperit, lenticulam et hordeum pari[y] mensura friges, et de[z] his singulas bilibres per dies singulos cum furfure et paleis dabis.
7 Quinque itaque diebus operam refectioni[a] eius impendes, et leviter exercebis, ut[b] intelligas[c] quantum vires corporis sanitasque profecerit. Post haec[d] eum pro arbitrio despumabis. Sequente die caput eius[e] purgabis exorica,[f] vel radice Dianaria, quam Artemisiam[g] dicimus: si haec non fuerint, ex liquamine optimo cum oleo mixto. cuius[h] caput pedesque con-
8 nectis. Cum bene purgatum agnoveris, solvito,[i] butyrum ex oleo roseo solutum infundes in nares, ut[k]

S. M. (r) *educatur celerius* S. M. Go. (s) *tergetur* S. M. (t) *hanc potianem ex pulveris nitri folio raphani, radices cucumeris silvestris contere et adde aleum, coque in vase navo ad tertiam* S. M. (v) *et am.* Ga. (x) *ita* am. Go. (y) *pariter* S. M. (z) *de* om. S. M. Ga. deinceps *paliis* Go. (a) *refectionis* F. Go. deinceps *eius* om. Go. *impendis* Go. (b) *ut* om. S. *inteligas* Go. (c) *in* addit S. M. Go. (d) *hoc ipsum* S. M. *cum* pro *eum* Go. (e) *Sequenti — ei purg.* Go. (f) *exorizo* S. M. (g) *Artemiom* S. M. (h) quid? si *eius* legas. (i) *butyro et oleo roseo simul mixtis inf.* S. M. *butiro roseo et oleo permixtum* Go. (k) *ac illa* Go. (l) Hinc ad finem

Exorica) Ex lectione S. M. *exoriza*. Gesner coniiciebat *conyza* quam in simili re laudari ait a Caelio Aurel. Acut. II. 9. 40. Artemisiam iterum nominat V. 32. 4. (vulgo III. 33. 4.) noster. Ad eandem pertinere videtur locus Marcelli Empir. p. 249. ed. Corn. *remedium quod Artemisius Dianio ostendit.*

Pedesque connectis) ut despumare possis; qua de causa alias *deiici*, *deponi*, *elidi* equum iubet; monente Gesnero.

illo purgationis mitigetur asperitas, ita ut singulae cotylae singulis naribus infundantur. Si[l] supra di- 9
ctae[m] potiones non solverint ventrem, mellis, hellebori albi pondus unius denarii cum hemina[n] dulcis vini bene tritum in potione recipiat, vel certe scammoniae pondus[o] duorum denariorum diligenter tritae cum dulcis vini hemina simili ratione diffundes in fauces. Quod si venter ultra modum dissolutus di- 10
scrimen importat, anagallicum[p] succo ptisanae ad restrictionem ipsius dabis, lenticulamque et hordeum frixum, singulas bilibres[q] in die cum paleis et furfure praebebis in cibo. Ad ultimum, partes quae in causa 11
sunt, sinapizabis[r] diligenter, sinapizatum[s] cautere ferreo, vel quod utilius creditur cuprino combures,[t] usta curaturus ex more. Potionem[v] quoque ex antidoto polychresto[x] per dies plurimos dabis, et[y] exercebis leviter, et ad cibaria ipsius aliquid per partes semper adiunges, donec ad pristinam consuetudinem revocetur. Insanabiles valetudines cyclo[z] affirman- 12
tur posse curari, id est, insani corroborari. Caduci cyclo curati uruntur in capite: morbidi vero, dysenterici, coriaginosi, orthopnoici, strophosi, cyclo curentur in renibus.

cap. om. S. M. (m) *scriptae* Go. (n) *se lib.* Go. (o) *pondus* om. Go. (p) *agallicum succum* Go. (q) *bi. lib. in die cum* Go. unde *in die* addidi. Idem *paliis*. (r) *sinapem dabis* Go. (s) *sinapevita* Go. suprascr. *si non valeret*. (t) *cumbures* Go. (v) *eidem* addit Go. (x) Vulgo *polygresto*. (y) *et* om. Go. (z) *cibo* Go. deinceps Go. *curari insania id est insani. Caduci cibo curati utantur — disinterici cor. hortonici str. cibo curentur in renibus.*

Cyclo affirmantur) Gesner cauterem interpretatus decipi se passus est vulgari lectione sequentium verborum: *cyclo curentur in renibus*, ubi corrigo: *cyclo curati uruntur in renibus*. ut paulo antea fuit *cyclo curati uruntur in capite*. De cyclo vide ad cap. 5.

VII. Cerebrum plerumque diversis passionibus commovetur, quod his [a] deprehenditur signis: Ambulabit pravus,[b] et frequenter offendet, et toto se corpore commovet. Cuius ista [c] curatio est: Baccas lauri numero xx, nitri selibram, rutae manipulum: quae omnia diligenter trita, cum aceto non acri [d] et oleo optimo rosaceo commixta,[e] hieme calefacies, perunctoque oleo capite eius et cerebro, vel auriculis, ce-
2 rebellare [f] de lanata [g] pelle convolvis. Quae si forte defuerint, farinam hordeaceam [h] resinamque miscebis, ex quo cataplasma confectum [i] cerebro oportet imponi.[2] Praeterea [l] ceram oleo cyprino coniungis, et
3 linteolo inter auriculas ad ceroti[m] instar imponis. Sed et reliquum [n] corpus potionibus refovendum est. Tres fluviatiles cancros conteres diligenter, et cum duabus [o] unciis succi caulium, addito lactis sextario, olei duobus cyathis, permiscebis, et colatum per os diffundes ad cornu. Quorum si inopia est, mellis cyathos duos,

VII. (a) *hiis* Go. (b) *improvidus* S. M. deinceps *offendit* Go. (c) *ista* om. Go. (d) *ocro* F. Go. (e) *mixto* S. M. Go. (f) Vulgo *cerebellum*. Cf. ad Cap. XII. (g) *lovata* F. S. recte cum S. M. Gesn. (h) *hordeaciam* Go. (i) *confestim* S. M. (2) *poni* Go. (l) Hinc ad finem cap. om. S. M. (m) *ceronum* Go. (n) *reliquo* Go. (o) *duobus ciatis* Go. margo *pire cau-*

Cap. VII. *Corpore commovet*) Pro his Hippiatrica p. 251. καὶ τὰ σκέλη αὐτοῦ συσπᾷ. Pro *parvus* ibi est πλάγιος obliquus.

Non acri) μετὰ ὄξους καὶ ἐλαίου δαφνίνου Hippiatrica.

Vel auriculis) Hipp. ἀπάλειψε τὴν κεφαλὴν μεταξὺ τῶν ὤτων. Vnde forte legendum *capite eius inter auriculas*.

Cerebellare) καὶ δέρματι ἔχοντι ἐρέαν ἐμβεβρεγμένῳ τούτῳ τῷ βοηθήματι τὴν κεφαλὴν περίδυσον. Vulgatum *cerebellum* correxi. Vide infra ad cap. 11. s. 3.

Tres — cancros) Hippiatr. septem ponunt.

Succi caulium) hunc omittunt Hipp. et in mensura variant liquorum.

Mellis) ὑδρομέλιτος κυάθους τρεῖς, albi piperis obolum, croci scrupulos duos contrita cum vino infundunt ori Hippiatrica; ubi nescio an idem remedium intelligi debeat; firmare tamen suspicionem videtur supplementum libri Gothani. Mirabatur Gesner pastillos ex aqua et melle una coctis factos.

aquae calidae sextarium 1, coquito,[p] ex quibus pastillos facies, et in aqua frigida dilues, et dabis in potum.[q] Praeterea si hieme curaveris,[r] farinam triticeam, si aestate, hordeaceam aquae frigidae adinvicem amuli[s] permixtam, in potione praebebis.[t]

VIII. De capitis dolore multi auctores[a] multa dixerunt. cuius haec sunt signa. Tumor circa oculos apparebit, pabulum recusabit, lingua eius et palatum labiaque tumebunt, quanto vehementius increverit morbus, tanto exoritur[b] amplius tumor: ambulantes toto corpore vacillant, umbramque[c] suam velut odorantes expavescunt. Cuius passionis ex corruptione 2
sanguinis nascitur causa, cum indigestione[d] ciborum naturali meatu intercluso vel certe derelicto, in eas venas, quae circa tempora sunt, defluit,[e] membranamque[f] cerebri vitiat. Cui sanguinem[g] de temporibus oportet minui, et continuo oleo acetoque permixto[h] caput largiter perungi.[i] Quod si hiems fuerit, 3
hordeum pridie[2] infundes in aquam et decoques, calidumque[l] in saccellos immittes, iumentorumque ca-

lium. Scilicet verba *duabus — olei* omittit. (p) Ante hoc verbum Go. addit: *croci ciatum* 1. *adipis lib.* 1. *coquito.* (q) *potu* Go.' (r) *curabis* Go. (s) *amilis* Go. Est pro *amyli.* (t) *dabis* Go.

VIII. (a) *veteres* S. M. (b) *crescit amplior* S. M. (c) *umbramque — expavescunt* om. S. M. (d) Ita pro *indigestio* S. M. (e) *transire non possit. cuius haec est cura. Primum sang.* S. M. (f) *membrana cerebrique vitio* Go. (g) *sanguis* Go. (h) *permixtis* S. M. (i) *perungere* Go. (2) *prius infundis et decoquis in aquam* Go. (l) Ita pro *clidamque* coniecit Gesner. deinceps *immittis* Go. (m) Vulgo additum *jumentando* omisi cum S. M.

Cap. VIII. *Indigestione*) Simile aliquid Hippiatrica p. 249. ὁπηνίκα μὴ τῷ ἁρμόζοντι καιρῷ τὴν τροφὴν πέψῃ τὸ ζῶον.

Oleo acetoque) Hippiatr. ἀπὸ τῶν κροτάφων αἷμα ἀφαιρεῖν — καθαροῦ δὲ αἵματος ῥέοντος, τάχιστα ποιεῖσθαι ἀναστολὴν καὶ πυριᾶν τρόπῳ τοιῷδε. ἄχυρον λεπτότατον εἰς ὄξος δριμὺ καθεψήσας καὶ ἔλαιον, ἐὰν θέρος ᾖ, εἰ δὲ χειμὼν, εἰς οἶνον καὶ ἔλαιον ἀφεψήσας τούτων τῷ ἀφεψήματι χρῶ. quae nescio an voluerit exprimere Vegetius.

4 put [m] diutius vaporabis. Alii auctores [*] tolli de palato sanguinem iubent. Tunc cimoliam cretam ex aceto infusam, et merdam [n] bubulam recentem cum nitro trito miscent, et in cacabo super [o] carbones decoquunt, calidumque [p] cerebro languentis imponunt, aceto rigantes ne creta astringatur [q] ad pilos usque, [r]
5 cum prius calida fomentaverunt [s] caput. Dolorem capitis prope [t] ad insaniam ista signa demonstrant: quoties [v] grave est, et [x] in praesepio se deponit, lacrymae frequenter oriuntur, auriculae stabunt, oculi graviores erunt, anhelitus [y] creber, aridus [z] pilus, tremores frequentes, tristis aspectus. Quem in primis ab aqua abstinebis, ne nimium bibat; de utraque parte colli sanguinem detrahes; caput sicut scriptum est curabis.

IX. Distentionis quoque valitudo ad capitis praecipue causam refertur. Cuius haec erunt signa. Impediente caligine obscurabitur visus, tremor et sudor
2 totius corporis insequitur. quod [a] vitium contingit ex aqua, si sudans [b] iumentum biberit: vel ex indigestione cibi, si [c] non dormiat, vel [d] substrictus manserit. Huic capitis membrana distenditur. [e] quae passio caeterarum valetudinum [f] et fons probatur [g] et mater.
3 nisi enim inter initia curaveris caput, ut animal dormiat competenter, fiunt appiosi, [h] insani, rabiosi, frenetici, cardiaci. Igitur cum animal distentionis aegritudo [i] comprehenderit, [a] de cervice eidem san-

deinceps *durius* Go. (n) *fimum* Go. (o) *supra c. decoquent* Go. (p) *calidum* Go. (q) *in pilis* S. M. (r) *usque* om. Go. (s) Ita pro *fum.* Go. qui *fomentarit* habet. (t) *ac prope ins.* S. M. *ea prope infamiam et ista* Go. (v) *Quotiens* Go. (x) *et* om. Go. (y) *anhelitus — aspectus* om. S. M. (z) *horridus* Go. bene, ut puto.

IX. (a) *hoc* S. M. (b) *sudat ium. et bib.* S. M. (c) *si — competenter* om. S M. (d) *si* addit Go. (e) *distenduntur* Go. (f) *valitud.* Go. (g) *esse* infra adscriptum inserit Go. (h) *opiosi* S. M. *apiosi* Go. (i) *aegretud.*

guinem tolle pro magnitudine corporis et [l] aetatis.
Et [m] si aestas erit, oleo et aceto caput totumque cor- 4
pus perunges, et diutissime confricabis, loco refrige-
rato et opaco inclusum continebis, substernes etiam
stercora sicca vel paleas, ut provocet ipsa mollities
ad cubandum. locum calidum declinabis, nam [n] im-
pedit somnum. furfure vel [o] paleis vel foliis lactuca-
rum reficies. praeterea potum praebebis exiguum. 5
cum convalescere [p] coeperit, modicis ambulationibus
exercebis. ubi idoneum [q] visum fuerit, ad cibaria lar-
giora infusum [r] hordeum ad pristinam consuetudinem
paulatim per incrementa revocabitur. Si die septimo
non profecerit, sanguinem iterum [s] de temporibus
emittes, et caput sine intermissione curabis. Potio-
nem [t] dabis qua sanantur appiosi: [v] Nasturtii seminis, 6
apii seminis, seminis [x] lactucae, anagallici, [y] petrose-
lini, aneti, papaveris silvatici seminis uncias singulas,
piperis scrupulos [z] 3, croci drachmam unam. Quae
omnia bene cribrata [a] atque commixta ex aqua tempe-
rabis, et [b] trochiscos [c] facies, ut habeant non minus
quam singulas drachmas.[d] In dieta unum trochiscum 7
in aqua dissolutum per os digeres. quod quotidie
oportet fieri donec sanitas redeat. Si non appetit
cibum, singulos trochiscos solutos cum succo ptisanae
quotidie praebebis. Vinum nunquam dabis.[e] Capitis
enim valetudo sumto mero deterior efficitur.

Go. (z) *appreh.* S. M. (l) *vel* S. M. (m) Hinc ad finem sect. 5. om. S M. (n) *cum impendet somnum* Go. (o) *et* Go. (p) *cum valesc.* Go. (q) *idoneus visus* Go. (r) *infuso ordeo* coniiciebat Gesner. (s) *iterum ei — emittis* Go. (t) *Potio etiam datur* S. M. *Postea dabis ea* Go. (v) *opiosi* S. M. *opiosi* Go. (x) *seminis — seminis* om. Go. (y) *aligallici* Go. punctis suppositis literis prioribus tribus. Margo *allogolica.* (z) *unciam — unam quae* S. M. (a) *trita* S. M. (b) *(e)* inserit S. (c) Vulgo *trochischos* Go. *trociscos.* et sic deinceps iterum. (d) *in die* inserit S. deinceps reliqua usque ad finem capitis om. S. M. Videtur verum esse: *In die unum* etc.

X. Si quod iumentum appiosum[a] fuerit, in praesepio[b] incumbit, oculos tensos habebit, micabit[c] auriculis, visus caliginem patietur, et gyrat in circulo tanquam ad molas.[d]

XI. Quod si etiam fuerit conversus in rabiem, sic
intelliges:[a] Subito hinniet tanquam sanus, parem
suum appetit morsu, vel hominem, praesepia aut ilia
sibi mordicans rodit: quem sicut appiosum curabis.
Prorsus abstinebis[b] ab hordeo, et[c] mollibus cibariis
sustentabis.[d] Praecipue tamen[e] apium viridem[f] quan-
2 tum voluerit praebebis. Sanguinem de temporibus
aut de cervice emittes,[g] loco tenebroso statues, caput eidem huiusmodi acopi[h] confectione curabis: Opopanacis libram[i] 1, resinae, terbentinae ana uncias 2,[k] galbani[l] unciam 1, resinae frixae uncias 3, masticis tritae uncias 2, olei veteris libram 1. ex hoc ei cerebrum inter[m] auriculas confricabis; oleum tamen solum ac liquidum in aures eius[n] suffundes.
3 cuius[o] tamen prius quam acopo utaris, saccellationibus caput cerebrumque vaporare[p] te convenit, et caput apposito cerebellari[q] communire. Potiones

(e) *dederis — valdudinis sumpto mero in deteriora vertantur* Go. Voluit igitur *valitudines*.

X. (a) *epiosum* S. M. *apiosum* Go. (b) *praesepium* S. M. (c) *nutabit* S. M. (d) In S. M. connectitur cum capite sequente.

XI. (a) *intelegas* Go. deinceps *subito* F. *invenies tanquam sanum* S. M. (b) *abstinebit* S. M. (c) *et* ex S. inserui. (d) *fomentabis* S. M. (e) *autem* S. (f) pro *viride*. Palladius etiam *apios* dixit. (g) *educes* S. M. (h) *apii* S. M. (i) *unciam* S. M. (k) *tres* S. M. An iunctim legd. *resinae terebinthinae?* (l) *galbani — uncias* 2. om. S. M. deinceps *resina fricta* Go. (m) Vulgo *et auriculas*. S. *et inter aur*. Go. *cerebrum ei et inter aur*. (n) *ipsius* Go. (o) Hinc ad finem cap. om. S. M. (p) *evaporare* Go. (q) Vul-

Cap. XI. *Apium viride*) Ab hordeo abstineri iubent etiam Hippiatrica; sed locum tenebricosum et silentem improbat solus Apsyrtus p. 243.

Inter auriculas) Vide supra I. 40. 5. et infra V. 32. 2. (vulgo III. 33. 2.)

Cerebellari) Ita ex capitis seq. sect. 6. correxi vulgatum *cerebello*.

quoque[r] ex trochisco superius memorato quotidie praebebis; collyrio[s] acri inungis assidue, ut caligo ex oculis possit auferri. Quae cura si non profecerit, caput et tempora sub ipso procomio[t] semisse inuris cauterio, quod et super venas[v] temporales facies. Plerique tamen, facies[x] ne deforment[y] iumentum, solo tabulare palati usto[z] sani fieri possent.[a] Fervor enim foci debilitatem capitis tollit, et membranam mentis[b] pristinae sanitati restituit.

XII. Alii auctores insanientis iumenti ardentes et sanguineos[a] oculos et humore suffusos vel[b] stantes[c] dicunt, auriculas micantes, ut ad instar indomito-

go *cerebello*. Go. *relare minuere*. (r) *quoque* om. Go. deinceps vulgo *trochischa*. Go. *trocisco*. (s) *colloacri* adscripto: *al. colirii forti*. (t) Vulgo *protocomio*. (v) *venas* om. Go. (x) *facies* om. Go. (y) *deformetur* Go. (z) Ita pro *confecto* F. M. S. M. et Go. Gesnerus *confixo* praeferebat comparato II, 14, 4. II, 22, 3. II, 27, 3. (a) *possunt* Go. (b) Gesneri coniecturam *mentis pristinae sanitati rest.* pro *menti pristinae, sanitatique* firmat aliquatenus Gothani *mentis*.

XII. (a) *sanguinolentos* S. M. (b) *vel* inserit S. (c) Vulgo *stantes auri-*

Hippiatrica p. 245. ἀνάλειψε τὴν κεφαλὴν καὶ δέρματι προβατείῳ κατάσκεπε. et post: τὴν κεφαλὴν δέρματι ἔχοντι ἐρέαν καὶ ἠλειμμένῳ ἐλαίῳ κάλυπτε. Supra c. 7. 4. cerebellum de lanata pelle vulgo similiter erat.

Collyrio acri) Hippiatr. p. 245. ἔγχει δὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κολλυρίῳ.

Procomio) Ita scripsi pro *protocomio*. Hippiatr. p. 244. καὶ τοὺς κροτάφους, κεντήμασι πολλοῖς καυτῆρος ἔγκαιε.

Confecto) Ita vulgatum *confecto* corrigi voluit Gesner. In margine Fabr. et Samb. est *usto* ex glossa. Tabulare palati vocat gradus seu rugas palati equorum.

Membranam) Causas morbi ponit noster c. seq. sect. 8. duas, sed plures Apsyrtus p. 243. καύματος ὑπερβολὴν, προσφορὰν ὀρόβων πλειόνων, ἐπιφορὰν αἵματος τῇ μήνιγγι, χολῆς παρέμπτωσιν εἰς τὰς φλέβας τὰς αἱμαγωγὰς, φαυλότητα ὑδάτων. Hinc recte Gesner vulgatam *menti pristinae sanitatique* corrige voluit. Meninga a Cael. Aurel. Acut. II. 9. 41. *mentem* appellari idem monuit. Locus est: *dehinc odore penetrando membranas inurit et tanquam acre collyrium oculos sic mentes inflammat.*

Cap. XII. *Vel stantes*) Ita suadente auctoritate S. M. et Hippiatricorum postea laudandorum correxi vulgatam: *suffusos, stantes auriculas dicunt vel micantes.*

rum[d] nec capi possit,[e] et captum, parietibus se illi-
dens conetur[f] effugere. terram pedibus fodiet,[g] et
2 multum flegmatis[h] ex ore profundet. quod hac[i] ra-
tione curatur, ut[2] auferatur ei sanguis de iugulari-
bus[l] venis, de palato, et post de cruribus. a cibo[m]
3 eadem die abstineatur et potu. Alia autem[n] die aquam
frigidam dabis ei bibere. Auferantur stercora quae
in ano eius[o] sunt per quatriduum continuato cly-
stere; curabitur[p] venter,[q] ungetur cerebrum, secreto[r]
collocabitur[s] loco, accipiet in[t] substantiam[v] porros,
et[x] herbam mollissimam,[y] aut mollissimum foenum.
4 His potionibus percurandum. pulveris turis[z] dra-
chmam 1, aceti albi sextarium 1, radicis panacis un-
ciam 1, herbae saxifragae uncias 3,[a] ex aqua mulsa
per os dabis. Lactis[b] caprini sextarium unum de-
fundis in fauces. quod si defuerit, cyminum[c] rusti-
cum pondo duo[d] in pulverem rediges, additoque[e]
olei optimi uno[f] ebulo, ex aqua mulsa diffundis[g] ad
5 cornu. Sed caeteris potio haec aptior creditur: apii
unciam 1, iusquiami unciam 1, seminis apii unciam 1,

culus dicunt vel micantes, ut. S. M. *nutantes* habet. (d) *indomiti* Go. (e) *possunt et caput par. se allidens* Go. *et capite par.* S. M. (f) *nisi teneatur effugiet* S. M. (g) *fodit* Go (h) *flatus* S. M. (i) *hac* om. Go. (2) *ut* om. S. (l) Ita pro *angular.* S. M. (m) *autem* addit S. (n) *vero* S. M. (o) *ipsius* S. M. (p) *purgetur* S. M. Go. (q) *et cerebrum et obscuro colloc.* S. M. (r) *obscuro* inserit Go. (s) *conloc.* F. (t) *ad* S. M. Go. (v) *intuba* addit S. *intubam* Go. (x) *in herba et moll.* S. M. (y) *moll.* om. Go. deinceps idem *ae.* (z) *thuris* S. deinceps *libram* S. M. pro *drachmam.* (a) *duas* S. M. (b) *Lactis — cornu* om. S. M. *Item* addit Go. (c) Vulgo *ciminum.* (d) *pondera* Go. (e) *addito* Go. (f) *obulo uno* Go. *acetabulo* coniiciebat Gesner. (g) *defundis* Go. (h) *succum ptisanae dabis* S. M. (i) *et* om.

Et captum) Ex lectione S. M. malim *et captum nisi teneatur effugiat; parietibus se illidet* etc. Hippiatr. p. 214 τὰ ὦτα συνεχῶς κινεῖ, ὀφθαλμοὺς ἑστῶτας ἔχει καὶ λάμποντας. πέμπει δὲ καὶ ἀφρόν. p. 245. οἱ ὀφθαλμοὶ προπίπτουσιν ὕφαιμοι.

Iusquiami) i. e. hyoscyami. Sed in Hippiatr. p. 245. est: θρίδακος σπέρματος, μήκωνος σπέρματος ἐξίσου

seminis lactucae uncias 2, papaveris silvestris unciam. quae omnia in pulverem redacta commisces, et unum cochlearium magnum ex aqua dabis, vel si cibum non accipit, ex[h] succo ptisanae. obscuro et frigido 6
et[i] laxiore loco statues, silentiumque praebebis ut dormiat. prius tamen oleo ac pice liquida caput perunges, auresque complebis:[k] tempora etiam munies cerebellari[l] vel fasciis; myrtam[m] quoque aridam 7
conteres, et aceto oleoque miscebis, corpusque eius[n] totum diutissime confricabis.[o] Solent constringi[p] et obrui stercore, ut sudent et dormiant.[q] Quibus si somnus[r] venerit, afferet sanitatem. Rabiosum vero iumentum eadem omnia et maiora ostendit[s] quam insanum. Nam et alia animalia comedit, et facit 8
ipsa[t] contagione rabiosa. Plerumque[v] etiam[x] morsibus intestina sua extrahunt et hinniunt[y] fortiter. Quae valetudo ex nimia sanguinis abundantia et ardore contingit. Curatur autem observatione et potione[z] superius declaratis.

XIII. Chirurgia[a] appellatur quandocunque[b] secatur ferro, vel cauteriis uritur. quae[c] cum omnibus membris animalium, tum praecipue capiti necessaria est medicina. Quodcunque igitur iumentum in qua- 2
libet parte fregerit caput vel nudaverit casu, solli-

Go. *et lax.* om. S. M. (i) *et* addit Go. deinceps *minues* Go. (l) Volgo *cerebellare.* S. M. om. *cereb. vel.* Go. *cerevellare.* (m) Vulgo *mirtam.* S. M. *myrrham.* (n) *corpusque totum ipsius* Go. (o) *perfricabis* Go. (p) *diligenter* addit S. (q) *obdorm.* S. M. (r) *opus* Go. (s) *ostendit* om. Go. (t) *ipso contactu* S. M. bene! (v) *Plurimunque* Go. (x) *enim* S. M. (y) *ineunt* F. S. recte S. M. *inuunt* Go. (z) *potionibus* Go.

XIII. (a) *quoque* addit Go. (b) Sic Goth. Vulgo *quodcumque.* (c) *quod cum omnibus — medicinis* Go. *Quae omn. membris an. tum praec. cap.* S. M.

μίξας σὺν ὑδρομέλιτι. et pro reliquis ponuntur σελινοσπέρμου, ναρδοστάχυος· πετροσελίνου μακεδονικοῦ.

Confricabis) Unctione et frictione utitur etiam Apsyrtus p. 213. sed ungoentum differt.

cite curandum, ne indignatio vulneris in nervos cere-
3 brumque penetrando periculum generet.[d] nec in primo medicamentis uti acrioribus convenit, sed magis melle[e] curare. cum ad maturitatem venerint[f] illa quae fracta fuerant,[g] tenta solerter,[h] et mobili manu vel forficibus[i] eximito. Reliqua fragmenta ossis, quae asperata sunt, ferramentis caedito competentibus,[2] atque perradito, ut carnem facilius inducant. nunquam enim clauditur vulnus si non rase-
4 ris, donec sanguis per os ipsius respondeat. In quo maior est adhibenda cautela, quia[l] solet in locis ossuosis[m] et commissuralibus fistula fieri. quae[n] cum evenerit, parvum et incurabile[o] efficit vulnus, per[p] quod non sanies, sed humor liquidus emanat, nec unquam ducta cicatrice solidatur. Quod si evenerit,
5 hac ratione curabis. Papyrum[q] per ipsam fistulam traiicies,[r] ita ut capita papyri, quae[s] extra fistulam eminent,[t] ex utraque parte alliges[v] lino ne cadat, et diebus v vel pluribus, donec callositas fistulae papyri[x] distentione turgescat, et maius vulneris fo-
6 ramen fiat. Tunc[y] ad mensuram vulneris ex fistulari medicamento collyrium facies, et[z] exemto papyro

Vulgo *cum sit omnibus — praecipue tamen capitis.* (d) *generetur* Go. (e) *molliter* S. M. (f) *venerit* Go. (g) Vulgo addita *ossa laxantur* omisi cum S. M. et Go. (h) *tempta et sol.* Go. *solerter* S. *solenniter* S. M. Vulgo *solerter.* (i) *forpicibus* S. M. (2) *comp.* ex S. M. addidi. (l) *quam* Go. (m) *saxosis* S. M. (n) *quod* S. M. (o) Ita pro *parumper iniuria afficit vulnus* S. M. *parūum sed incurabile efficit vul.* Go. (p) *quod non saniem sed humorem liquidum emittit* S. M. (q) Ita pro *deducta* S. M. (r) *inducis* S. M. *radicem* Go. (s) *extra orificia ex utraque parte alliges, ne cadat, et tribus* S. M. (t) *debent eminere.* (v) Vulgo *alligas.* (x) *tergere papyrum faciat et nullum vulnus* S. M. *papirum muris distentione tur. et nullum* Go. (y) *autem* uddit S. (z) *facies exempto* Go. *facies et ex.* S. M. Vulgo *fa-*

Cap. XIII. *Fistulari*) quod reperies infra c. 26. Pro *munies* infra est *fasciabis.*

intra[a] fistulam iniicies, ut impleatur ex integro, et[b] ne excidat,[c] munies diligenter. Post dies quatuor vel quinque solvis[d] si fistula[e] ceciderit, traumatico curabis, quod vulneri semper immittes,[f] donec spissa sanies et non multa in eo loco reperiatur. Cum au- 7
tem iam limpidum videris, collyrium[g] fac. pollinem ervi,[h] et thus masculum tritum aequis ponderibus cum melle decoquito, et plagae ipsi imponito[i] per dies plurimos, quotidie curato ita, ut deprimas ipsas partes vulneris, quatinus[k] iunctae citius cohaerescant.[l] Si graviter offenderit caput, ut cerebrum 8
vexet intrinsecus, continuo de temporibus sanguinem eidem oportet auferri, et spongiam aqua,[m] si aestas fuerit, oleo roseo,[n] et aceto aequa parte commixto capiti eius imponi,[o] fasciaque connecti, et cibos virides praeberi.[p] si nec ipsos appetit, quia omnem ci- 9
bum recusat, fabam moles[q] et convertes in pollinem,[r]

ciens, exemto. (a) *intra* om. S. M. (b) *et* S. M. Vulgo *plane*. (c) *excedat ne imminues* Go. (d) *ita quod caro infecta cadat* S. M. (e) *fistulis — traugmatico* Go. (f) *immittis* Go. (g) Vulgo *collyrium, fac pollinem*. Go. *facito pullinem.* (h) Ita pro *herbi* S. M. (i) *imposito* Go. (2) *et quatenus* Go. (l) *crescant sed si* S. M. (m) *aqua — fuerit* om. S. M. *a frigida* Go. voloit *aqua frigida*. (o) *rosaceo* Go. (o) *imponie fasciasque* Go. (p) *praebete* Go. (q) *molem convertas in pulverem* Go. (r) *pulverem* etiam

Diebus V.) Recte Samb. M. *diebus tribus*. Ita enim est infra c. 26. qui locus huic nostro lucem mutuatur et invicem accipit hinc.

Fistula ceciderit) Callositatem fistulae intelligi, patet ex cap. 27. sect. 4. duritiam carni vivae opponit 4. 16. ἰσχάρα graece Hippiatr. p. 270. Carnem infectam dicere videtur Samb. libri margo.

Collyrium fac. pollinem) Ita ex altero loco, ubi thus omittitur, corrigenda erat vulgata: *videris collyrium, fac pollinem* etc.

Deprimas) Vix sanum est verbum. Infra anaplerotieum medicamentum adhibet.

Spongiam aqua, si aestas fuerit — fasciaque connecti) i. e. alligari. Alio sensu est *caput pedesque connectis* 3. c. 6. sect. 7. Ceterum ex Gothano *frigida* addenda videtur; deinceps oleum et acetum permista imponi capiti videntur *hieme* vel *si hiems fuerit*. Haec vel similis distinctio excidisse videtur.

Quia omnem) An fuit *quia omnem?*

farinam quoque triticeam pariter admisces, et cum mulsa per cornu ad substantiam animali[s] tam diu faucibus eius infundes, donec cibos virides appetat, quos aqua marina vel salsa oportet aspergi.

XIV. Aurium[a] ut vicinitate proxima,[b] ita periculi
non discrepans cura est. quae si casu[c] aliquo fuerit
a radice contusa, et collectionem fecerit, eam,[d] cum
maturaverit, scalpello secato, et pus sinito fluere.
tum linis[e] aceto acerrimo et oleo per triduum, quarta[f]
die traumatico curato, donec sanetur. Etiam si car-
tilaginem vexaverit, eiusdem medicinae observatione
2 proficiet. Si vero a radice auriculae, vel commissura
capitis tumor[g] magnus cum duritia exstabit, ex foe-
nigraeci et lini semine et tritici polline[h] cataplasma
imponito, maturatam[i] collectionem scalpello secato,
ita ut inferius plaga spectet,[2] quatenus humor per
3 prona decurrat. Vino,[l] oleo, et sale mixto infusos[m]
lemniscos inducis, et vulnus per quatriduum fove-
bis, post traumatico uteris. sed[n] difficilis cura est,
quia fistulae in talibus locis frequenter oriuntur.
quae si evenerint, supra scripta curatione[o] curan-
4 tur. Si tamen aegritudo[p] [vulneris] ulterius[q] etiam[r]

S. M. (s) *animalis* Go.

XIV. (a) Prima sect. om. S. M. *ut in vic.* Go. (b) *cerebri* addit suprascr. Go., idem *periculo*. (c) *causa aliqua* Go. (d) *cum eam* Go. (e) *cum* addit Go. (f) *quarto — traugmatico* Go. (g) *tumor c. dur. magnus exultabit, ex foenu graeco* Go. (h) *poline* Go. (i) *maturatam — spectet* om. S. M. (2) *spectetur quatenus* Go. Vulgo *quatinus*. (l) *et* addit Go. (m) *infunde et vulnus* S. M. *infusus linis eos* Go. (n) *non tamen fistulae* S. M. *curae* Go. (o) *ratione* Go. (p) *aegretudo* Go. (q) *ulterius* suprascripto

Cap. XIV. *Ita periculi*) Malim *periculo*.

Si cartilaginem) Partem auris superiorem cartilagineam totam.

Commissura) Breviter Hippiatr. p. 60 et 61. συμβαίνει τῷ ἵππῳ οἴδημα γενέσθαι κατὰ τὸν σύνδεσμον τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ τραχήλου παρὰ τὸ οὖς σκλήρωμα ἔχον. λέγεται δὲ παρωτίς — οὐ δεῖ δὲ τὸν δάκτυλον ἐντιθέναι. δυσχερῶς γὰρ συριγγοῦται ὁ τόπος.

post medicamenta procedat,[s] vicinae urendae sunt
partes, et cauterio[t] in ipsis collectionibus infigenda
sunt puncta[v] vehementius, ut et cutis et causa per-
rumpatur[x] interior. post solenniter[y] usta curanda
sunt.[z] Non enim aurium[a] est negligenda curatio,
ne ex dolore nimio generetur insania. Primum pur- 5
ganda est auris diligenter intrinsecus,[b] ut auferatur
quod dolorem movet, aut laedit. Si[c] nihil inveni-
tur,[d] spongiam nitro et aqua molliter infundes et
dilues,[e] unamque noctem intra auriculam infusam
spongiam manere patieris. Die tertio[f] nitro et aqua 6
calida fovere incipies frequenter et diu, donec dolor
recedat. Quod si aqua fuerit ingressa, oleum vetus
et acetum aequis ponderibus adiecto nitro in aurem

vulneris Go. igitur *vulneris* iacl⟨o⟩si. (r) *etiam* om. Go. et post *medicamenta* transponit. (s) *procedit urendae* Go. (t) *cauteria* S. M. (v) *bene cutis et caro rumpatur int.* S. M. (x) *pror.* Go. (y) *interius. p. sosempniter* Go. Vulgo *solerter*. S. M. *solemniter*. (z) *non est*, *aurium neglecta curatione*, *ne* S. M. (a) *dubium in negligentia curationis aurium*, *ex dolore* Go. (b) *interius* Go. (c) *Sed* Go. *inveneris* deinceps S. M. (d) *at si* addit Go. (e) *eleves* Go. *sic infusam una nocte intra aurem manere patieris* S. M. *uneque nocte* Go. (f) *tertia* suprascr. Go. (g) *superimponas* Go.

Ne ex dolore) Hippiatrica p. 63. τὸν πόνον τοῦ ὠτίου θεραπεῦσαι δεῖ μήπως εἰς μανίαν ἐμπέσῃ τὸ ζῶον καὶ πρὸ πάντων τὰ τούτου ὦτα καθᾶραι μήτε ἔνδον ἐγκαθίσαν βλάβην ἢ πόνον πάρεξῃ, καὶ καθάραντα διὰ σπόγγου ἁπαλοῦ μέλι καὶ νίτρον καὶ ὕδωρ διυλισθὲν εἰς τὸ οὖς ἔμβαλε πρότερον τοῦτο ἀπομάξας ἔασον δὲ τὸ σπογγάριον εἰς τὸ οὖς ἐμμεῖναι μιᾷ νυκτί, τῇ δὲ ἄλλῃ κατάντλει ὕδατι θερμῷ καὶ νίτρῳ ἕως οὗ ὑγιάνῃ. Ex quibus apertum est; h. l. mellis mentionem excidisse; et praestare lectionem libri Sambuci sic correctam: *nitro et aqua melleque infundes et sic infusam una nocte intra aurem manere patieris.*

Quod si aqua fuerit ingressa) Aristoteles Problem. 32. quaest. 10. Διὰ τί, ἐὰν εἰς τὸ οὖς ὕδωρ ἐγχυθῇ, ἔλαιον προσεγχέονται, οὐ δυναμένου τοῦ ἐντὸς ὑγροῦ ἐξελθεῖν δι' ἄλλου ὑγροῦ; sed magis huc pertinet locus Hippiatricorum p. 63. quem iam olim Conr. Gesner. in Equo p. 512. comparare iussit: ἔλαιον παλαιὸν καὶ νίτρον ἐξ ἴσου βαλὼν εἰς τὸ οὖς ἐπίχει καὶ ἐπίθες ἐρέας. Τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ καὶ εἰς τραύματα ἔγχει, ἰαθήσονται. quem locum vitiosum et lacunosum esse, nunc demum Vegetii comparatio docet.

mittito, et succidam lanam superimponito.[g] Si vulnera fuerint, liparam[h] auribus inseres et curabis.[i]

XV. Quodcunque iumentum in oculis trichiasin[a]
patietur, id est, ut pili aliam[b] palpebram urentes[c]
lacrymas moveant, visumque conturbent, hac ra-
tione curatur. Non longe a pilis ab interiori parte
scalpello plagam dabis[d] in cute palpebrae, post for-
ficibus[e] per longum ad mensuram oculi fasciolam
praecides, et impositis fibulis consues palpebram fo-
ris versus, ut oculus sine deformitate recipiat visum
2 et gratiam naturalem. Tunc vero optimo oleo, nec
non etiam muria[f] infusam spongiam superpones, et
oculum fasciabis. Post diem[g] quintum solvis, tunc
intrinsecus oculum collyrio curabis: deforis vero te-
trapharmacum impones, non prius fibulas ablaturus,
3 quam duxerit[h] cicatricem. Nihilominus et cadenti-
bus fibulis, collyrii cura non deerit, ne caro rursus
superflua excrescat. Sed plerique adhibent cum de-
formitate compendium, ut partem[i] quae prominet
ad mensuram naturae forficibus amputent, poscaque[k]
frigida (sunt) propter fluxum sanguinis foveant, (et)
oculum collyrio intrinsecus curent, ne indignationis
4 necessitate laedatur. Adversus[l] infestantes pilos ter-
tia cura est, ut leni tenuique cauterio genae quae
procreverint[m] inurantur, quo facto, ducta cicatrice
contrahitur[n] pellis, et palpebra altius[o] elevata a
pupillae cursu pilorum arcet iniuriam.

(h) *lipparia* S. M. Vulgo *lyparem*. (i) Ile pro *curasti* S. M.

XV. (*a*) Ita pro *tritiacom* Morgagni. *tyriacem* S. M. (b) *alieni* malebat Gesn. (c) *vertentes* S. M. (d) *facies in palpebra* S. M. (e) Ita pro *forpicibus* S. M. *furibus* Go. (f) *aqua marina* S. M. (g) Ita pro *die quinto* S. M. (h) *induxerit* S. M. (i) *pars* S. M. (a) Vulgo *pusca, quae frigida sunt — foveant, oculum*. S. M. *et pusca frigida quae sunt*. Go. *posca quae facta*. (l) Hanc sectionem ex cap. sequentis sect. 3. huc retraxi admonente etiam Io. A. Fabricio et Morgagni. (m) *procreverit, inuratur* S.

XVI. Suffusio sicut hominum, ita iumentorum impedit visum, cuius tria genera ab auctoribus indicantur, stenocoriasis,[a] platycoriasis, hypocoriasis; Graece (enim core) pupula nominatur. Stenocoriasis dicitur, cum constringitur visus et vires amittit. Quae 2
hac ratione curanda est, ut[b] sanguis de temporibus auferatur: radicem quoque foeniculi et herbam chelidoniam[c] vel rutam decoques ad tertias, et cotidie ex ipsa aqua quantum manus patitur calida[d] oculus foveatur. Inunges etiam collyrio opobalsamato,[e] quod suffusionibus prodesse consuevit.[f] Platycoria- 3
sis[g] autem est, cum se ultra naturalem modum pupilla diffundit et eripit visum, nec curari ullatenus potest. Nam sicut ovi vitellus casu aliquo disruptus[h] in priorem formam coire[i] non potest, ita semel pu-

(n) *conteritur* F. S. (o) Ita pro *alterius* S. M. Gesn. (p) Ita pro *pupilla ursu* ex S. M. dare voluit Gesn. sed operae aberrarunt.

XVI. (a) Ita recte Gesn. pro *stenochor. plotochor. hyp̄ch.* deinceps ex eiusdem admonitione verba *enim core* addidi uncis inclusa. (b) Verbis *ut sanguis* S. M. substituit haec: *si visus caligat.* (c) *celidoniam* F. S. (d) *calida* ex S. addidi. (e) Ita pro *opobalsamo* S. M. (f) Quae vulgo hic sequebantur, retuli ad cap. antecedentis finem. (g) Ita Gesn. pro *platoch.* (h) *disiectus* S. M. (i) *redire* S. M. (2) *visum. Quod* S. M.

Cap. XVI. *Platycoriasis*) Aretaeus Capp. Diuturn. morbor. I. 7. a Gesnero laudatus: καὶ ἡ ἐν τοῖσι ὀφθαλμοῖσι παρθένος (κόρη)· καὶ γὰρ ἐκχέεται πολλὴ ἐς μέγεθος, εὖτε πλατυκορίην ὀνομάζομεν· ἀτὰρ ἠδὲ ξυνάγεται ἐς μικρὸν ἡ κούρη, εὖτε φθίσιν ἢν ἠδὲ μυδρίασιν ἐγὼ κεκλήσκω. ubi nisi plura exciderunt, ab usu loquendi plane recessit Aretaeus. Reliqui enim medici velut Paulus III. 22. et Celsus 6. c. 6. mydriasin vocant, quam Aretaeus πλατυκορίην, quam nominat et explicat Philoponus ad Aristotel. de Anima Littera K. 7. Plinius 23. s. 31. succum foliorum oleae ad procidentem pupulam commendat. Ibi enim non *pupillae*, sed *pupulae* habet Codex Pintiani.

Hypocoriasis) Mihi eadem esse videbatur enim ea, quam sequens caput ὑπόχυσιν, hypochysin, i. e. suffusionem appellat. Crescentius IX. 26. eundem morbum tractans, *anticax* vocat in titulo capitis, sed editio princeps et Lovan. *De morbo oculorum et cura eius* rectius inscribit caput. Nomen nullum habet Iordanus c. 6. ex quo sua duxit Crescentius, nec Rusius c. 53.

4 pilla diffusa recipere non potest usum[k] videndi. Quod
evenit[l] equorum sudore, dum membranula, quae
continet lumen, indignatione[m] caloris disrumpitur:
vel certe sollicitudo longi itineris ad indignationem
iumenta compellit, aut laesum oculum dominus cu-
5 rare neglexerit.[n] Quod cum accidit, oculus videtur
incolumis, nullis[o] lacrymis, nullo sanguine, nulla
indignatione prodit iniuriam, sed uno tamen[p] decla-
ratur indicio, quod in pupilla ipsius imaginem tuam
6 tanquam in speculo[q] videre non potes. Hypocoriasis
autem a capitis humore descendit, et in uno oculo
sese primo ostendit, postea etiam ad alterum transit.
Intelligitur[r] autem humore vel lacrymis. Continuo
sanguinem ei de supercilio vel de ipsa parte tempo-
rum detrahes, fomentabis ex tepida aqua, in qua
radices foeniculi decoctae fuerint cum ruta. Praete-
rea inunges collyrio opopanacato[s] et opobalsamato.
Quod si institeris medicinae, per lacrymarum cursum
consuevit saepius caligo sanari. Temporales quoque
venae cauteriis inuruntur, ut[t] meatum humoris
excludant.

XVII. Quod si vis passionis intulerit hypochysin,[a] diligenter attende quo colore sit membrana, quae opposita[b] pupillae impedit[c] visum: si auroso[d] colore

(l) *in equorum furore* S. M. quae verior mihi lectio videbatur. (m) *indignationis calore* S. M. (n) *neglexit* lector expectabat. (o) *nullius* S. (p) *uno* S. M. *uno tamen* Go. vulgo *visus tantum*. (q) *speculum* S. M. Ita et *pupillam* Go. (r) *intelliguntur* F. (s) *opponacato* S. M. vulgo *opopanato*. (t) Ita pro *et m. h. excludunt* S. M.

XVII. (a) Ita pro *cicatricem* margo libri Io. A. Fabr. *caecitatem* S. M. (b) Ita pro *appos.* S. M. (c) *operit* S. M. (d) *aurei* S. M. (e) Ita pro *candida*

Per lacrimarum cursum) Hoc ἀποδακρύσαι Graeci, *delacrimare* Latini dixerunt; hinc delacrimatio, et collyria delacrimatoria dicuntur.

Cap. XVII. *Hypochysin*) Ita liber Fabricii, *caecitatem* Samb. Vulgo *cicatricem*. Deinceps recepi ex Samb. libro *opposita* pro *apposita*. Idem *operit* — *aurei*. Voluit *aureo*. Postea *candido* ex Goth. dedi pro *candida*.

fuerit, insanabilem scias: si candido[e] nimium, etiam noveris non posse curare ipsam. Si vero spissa fuerit, colore oleagineo,[f] muco similis, per paracentesin[g] ad hominum similitudinem, cum fuerit maturata curatur. Iumentum igitur pridie temperabis[h] a cibo, 2
vel potu maxime prohibebis, in loco molli elides,[i] caputque eius et cervicem apte collocabis. ita patentem oculum facies, ut claudere non possit. deinde ab ipsa fronte paracenterium inter tunicas oculares subiicito, ne pupillam tangas, aut aliquid laedas interius, sed ipsum album de superiori parte ubi hypochysis[2] posita est, capitello[l] paracenterii deorsum deprimis ad palpebram inferiorem subtiliter. Quod 3
si depositum fuerit, non prius paracenterium eximas, nisi clausum oculum penicello calido diutissime vaporaveris. solet enim resilire. Quod si ita evenerit, reprimito, donec ita componatur,[m] ut resilire non possit. Cum itaque intellexeris claritatem pupillae sine ullo obstaculo hypochysis,[n] tunc eximes ferrum, et invenies animal videre. Curabis sic. Ex oleo 4
roseo et ovi albo anacollima facies, lanae[o] infundes, et super oculum curatum[p] impones, ac desuper fa-

Go. (f) Ita pro *oleagino* S. M. (g) Ita pro *paracenthesim* ubique Gesner. (h) *separabis* S. M. (i) *deiicies* S. M. *sternes ut iaceat* Go. (2) Ita pro *hypochisis* Gesner. *hypocisma* S. M. et Go. Voluerunt *hypochyma*, quod sequens *depositum* respicit. (l) *caput* S. M. (m) *vel comprimatur* margo Go. (n) *hypocima tunc eximes ferro* Go. Voluit *hypochyma*. (o) Ita pro *lanam* voluit Gesn. (p) omitt. S. M. *eius imponis* Go. (q) *infundis* S. *infundes*

Oleagineo) Plinius 25. s. 92. anagallidis utriusque succus cum melle oculorum caliginem discutit, et ex ictu cruorem et argema rubens, — pupillas dilatat, et ideo hoc inunguntur ante quibus paracentesis fit.

Lanae) Huc pertinet locus Hippiatr. p 50. ἔριον μετὰ ἐλαίου ῥοδίνου καὶ ᾠοῦ ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν ἔμβαλε, τῇ δὲ ἄλλῃ τήλεως ἀφεψημένης χυλῷ χλιαρῷ ἐπάντλει, καὶ πληρώσας σπόγγον ἐπίθες καὶ δῆσον, καὶ πάλιν ἔριον etc.

sciabis. Caveto ne ipsa die manducet, et moveat oculum agitatione maxillae; sed tamen si voluerit, bibat. Altera die solvis et calida fomentabis diutissime. deinde foenigraeci succum in oculo subfundes,[q] et rursum anacollima supra dictum similiter impones, fasciabisque. Quod cum per triduum aut quatriduum feceris, oculum solvis,[r] et foenigraeci succo fomentabis, et[s] ex melle optimo Attico[t] unges, donec cicatrix se confirmet et oculus.

XVIII. Est et[a] aliud vitium eiusmodi, ut interdum oculo album inducat,[b] interdum limpidet: ex qua passione lunaticum oculum veteres nominavere. Cuius ista curatio est, ut de ipsa parte temporum[c] detrahatur sanguis. interpositis diebus, sub oculo nihilominus sanguinem oportet minui. Cotidie quoque[d] calido fomento oculum curabis deforis; intrinsecus autem inunges collyrio thermantico[e] et acerrimo per plures dies, donec recipiat sanitatem. Si nihil ex hac ratione profecerit, venas superiores in temporibus supra ipsum locum qui sustinet passionem, diligenter perquires et ibi[f] inures, ut humor noxius possit arceri.

XIX. Quodcunque iumentum in oculo habuerit staphyloma, incurabile est: talis tamen curatio con-

Goth. Vulgo *subfundis — imponis.* (r) pro *ocul. solv.* Go. *solveris.* (s) *et* ex S. addidi. (t) *antiquo* S. M.

XVIII. (a) *et* ex S. addidi. (b) *ducat ita, quod impedit visum, quem morbum lunaticum* S. M. *oculum album ducat, vel impediat* Go. (c) *temporis* S. M. (d) *vero* S. M. (e) *tragmantico* S. M. (f) *et ibi adures* S. M. vulgo *ibi* deerat.

Cap. XIX. *Staphyloma*) Ipse postea *tunicas ruptas* memorat, ut infra VI. (vulgo IV.) 28. 10. ad oculorum rupturas et tuniculas servandas. Scilicet corrosa aut rupta cornea cum uviformis tunica procidit et malum est adhuc parvum, μυοκέφαλον vocatur, cum vero augetur, ab acini uvarum similitudine σταφύλωμα, cum vero ultra palpebras procidit, malum

suevit adhiberi: De sub oculo sanguinem ei detrahes, et fomentabis calida cum radicibus foeniculi et rutae decocta; inunges etiam collyrio non valde acri, si vulnus feceris et deplanaveris,[a] ex succo foenigraeci fomentabis,[b] et inunges collyrio leni, quod facit ad tunicas ruptas, donec se cicatrix cum planitie claudat, et[c] tunc uteris acriori collyrio[d] per dies plurimos, donec quaecunque partes[e] aequari possint ad naturalem similitudinem compleantur, ut[f] non deformetur obtutus.

XX. Si casu[a] aliquo animal oculum impegerit aut confricaverit vel ex percussura laeserit, et album induxerit, etiam si totus oculus praeclusus sit, tamen experimentis hac ratione probatum est cito posse curari. Hederam colliges terrestrem, et in pila mundissima diutissime[a] contundes, succum exprimes, ex hoc animal inunges: potestate[b] medicaminis quamvis desperata consumitur albugo. Sed si terrestrem he- 2
deram non inveneris, sive baccas[c] hederae sive folia contundes, et[d] succum exprimes, et ex eo succo[e] inunges. Si hoc quoque difficile videbitur aut morosum, paululum aquae frigidae cum foliis hederae

XIX. (a) Volgo *fecerit et deplanaverit.* (b) *fomentis* S. (c) *et* ex S. addidi. (d) Volgo additum *et* cum S. omisi. (e) Ita pro *pars — possit — naturae complenturque* S. M. *paris vel aequare — naturalem compleatur, ut.* Go. (f) *et* S. M.

XX. (a) omitt. S. (b) *circa oculos oculis iniiciendo. nam eius virtute consumetur albugo* S. M. (c) *luceas* Go. (d) *et — exprimes* om. Goth.

seu μῆλον: cum denique in callum abit, clavus dicitur seu ἧλος, tradente Paulo Aegineta.

Deplanaverit) Gesner monet, *deplanaveris* legendum sibi videri. At sic etiam *feceris* legendum est; nec enim ipse oculus vulnus facit, quod putabat vir doctus, sed medicus, qui excidentem uveam resecat et partes deplanat. In omni vero staphylomate vulnus corneae adest. Sic est cap. 22. *caedis ut deplanes.*

Acriori collyrio) an medicamento catastaltico de quo cap. 22. sect. 2?

diutissime contundes, succum exprimes, et per [f] siphonem ei in oculum defundis. Quod cum per dies plurimos tam mane quam ad vesperam feceris, album omne tolletur. Sed si vinum misceris optimum pro aqua, [g] efficacius est.

XXI. Aliqui auctores dixerunt, si dexter oculus suffusionem susceperit, vel album incurrerit, dexteram partem naris, si sinister, sinistram diligenter inspiciet: et [a] in ipsa callositate narium [b] foramina subtilissima inveniet, quibus tenuis inserenda est fistula; per quam ille, qui curare debet, os plenum vino insufflet, ut merum per foramen illud penetret. Quo facto oculus incipiet lacrymare. Velocius autem proficiet, quia per interiores venas meri virtus ad oculum penetrat.

XXII. Iumentum in oculo [a] in osse percussum, si tumorem [b] fecerit durum, callosum, et ossilagini similem, hac ratione est curandum: Deiecto [c] animali contra terram, ipsam cutem aperito, et ossis cisorio gingivulam [d] vel cartilaginem vel os quod excrescere coeperit, caedito, ut deplanes ad similitudinem partis
2 alterius. Si apte deplanaveris, aceto et oleo linteolis

(e) *oleo oculos* S. M. (f) *per siph.* om. S. M. (g) Ita pro *et recens eff. curata sanat* S. M. *non efficacius sanat* Go.

XXI. (a) *et* ex S. addidi. (b) *varia* S. M.

XXII. (a) *oculi ossi* S. M. (b) *si in ipso oculo ereverit os, cartilago vel simile, sic curata* S. M. *axilagini* Go. (c) *Eiecto an. in terram contrahe palpebram et cum ferro congruo incide superfluitatem illam. quod similiter sano.* S. M. Vulgo *contra causam ipsam.* Goth. margo *ut terram.* (d) *gil-*

Cap. XXI. *Et in ipsa*) De ductu lacrimali locum antiquissimum Galeni laudavit Morgagni Advers. anatom. I. p. 27. Idem VI. p. 85 monet, Th. Bartholinum h. l. maluisse legi *cavitate* pro *callositate*. Hippiatrica p. 49. καὶ κλύζε τὸν ὀφθαλμὸν διὰ τοῦ στενοῦ πόρου τοῦ προσκειμένου τοῖς μυκτῆρσι. οὗτος γὰρ ὁ πόρος διήκει μέχρι τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Cap. XXII. *Ossilagini*) M. Sladus comparabat graecum ὀστώσει. Ossilaginem infra VI. (vulgo IV.) 14. 3. ossulaginem dicere videtur.

vel licinio[e] addito, locum ipsum comples, et fasciabis. tertia die solves, et similiter curabis per dies 5, donec fervor desinat. post traumatico[f] uteris. Catastaltico quoque medicamento libraturam cutis consumis, quam[g] diu limpidum vulnus curetur[h] et adaequetur. Quod[i] si ipsum os concarnari non potuerit, diu 3
cotidie eradito[2] donec sanguinet atque[l] concarnet, ita ut medicamenta congruentia vulneri imponas. Quod si post sanitatem causa[m] eadem excrescere[n] coeperit, punctim[o] cauterio subtiliter urito. Oculorum epiphoram[p] infra oculum detractus[q] sanguis emendat, si usque ad sanitatem melle optimo inungatur assidue. Praeterea prodest eidem passioni: 4
myrrhae pondus denarii unius, crocodili stercoris semiunciam, salis armoniaci[r] semiunciam, sepiae ossium semiunciam: mellis Attici[s] cyathos 2: ex quibus omnibus tunsis atque permixtis oculum perunges. Magnae lippitudini adhibetur tale remedium: 5
Myrrhae troglodytis unciam 1, thuris masculi, croci Siculi, limpidis[t] Cypriae, aeris usti, ana uncias 2, teres[v] simul, consparges et cernes, aquae coelestis

bulam Go. (e) Vulgo additum *ex se* delevi. *quod exercere alios excrescere* Go. (ee) *licineo* Go. *et imple locum de pulvillis infusis in oleo et aceto, non solvendo nisi tertia die et sic fac usque ad diem quintum, donec fervor recedat* S. M. (f) *postea utere tragmantico corrosivo, aut medicamento labia cutis consumis, quom diu limpidum vulnus oequetur* S. M. (g) Volgo *catostolico.* Go. *catataltico.* (h) *curetur et* om. Go. (i) *Quo* S. (2) Ita pro *eradicato* S. M. (l) *incarnari coeperit* S. M. (m) i. e. locus in quo vitium erat. (n) Ita pro *crescere* S. M. *post cum sanitate — exserere alias crescere.* Go. vide lit. e varietatem. (o) Ita pro *punctis* S. M. *perunctis* Go. (p) Ita pro *epiphora* Go. (q) *intro oculum detracti sanguinis* Go. Voluit *detractio.* (r) *albi* S. M. (s) omitt. S. M. (t) *lapidis calcis* S. M. *lepidis cypriae* coniic. Sladus. Sine dubio fuit *lapidis cyprii* i. e. chalcitis. (v) *tere et in-*

Libraturam cutis) apte S. M. labia cutis interpretatur.

Lapidis cypriae) Samb. M. *lapidis calcis*, forte *chalcitis.* Sladus coniiciebat *lepidis cypriae.*

et Falerni vini, mellis Attici adiicies quantum sufficit, in vase vitreo condes, et cum necesse fuerit uteris.
6 Si casu cilium ruperit, fibulam[x] dabis, et mannam thuris cum ovo impones. Discutit cicatricem oculorum eiusmodi compositio: Spicae[y] nardi unciam semis, salis ammoniaci[z] uncias 3, cadmiae[a] unciam semis, croci unciam 1, piperis semunciam, in pulverem
7 convertes et uteris. Albi vitia[b] deterget ista curatio: Sepiae marinae ossis rasi -) decem, croci -) duos, salis armoniaci scrupulos 2, myrrhae, crocodili ster-
8 coris scrupulos duos. Item, album sive glaucomata emendat, vini Aminei[c] veteris sextarii tres, gari floris[d] sextarius, mellis unciae tres, quibus omnibus
9 decoctis uteris. Album tollit, si ex humore vel percussura evenerit: Sandaracae[e] unciae 2, ossis sepiae combusti unciae 4, piperis albi semiuncia, salis ar-
10 moniaci unciae 2, cum melle[f] permixtis. Cicatricibus oculorum medetur ieiuna saliva, si cum sale manda-
11 tur[g] in ore, et expuatur in oculum. Sal quoque tritum cum osse sepiae et sinapis[h] agrestis semine.

corpora cum aqua pluviali, vino, sale, nitro et melle Attico in vase S. M. (x) *fistulis farinam thuris* S. M. *fistulas* Go. Vulgo *fistulam*. (y) *Croci, salis Ammoniaci ana unc. II, myrrhae 3III, Catiniae unc. V, stercoris crocodili 3II. Item album sive glaucomata emendat. vini Aminei sextarii III. Cariophyllorum unc. semis, Mellis unc. III, quibus simul decoctis utere* S. M. (z) Vulgo *armon*. (a) Ita pro *catimiae* cum Gesnero coniecerat Sludus. (b) *Albuntiam* Goth. (c) *amenii* F. S. *cimini amenii* Goth. (d) Ita pro *gariofili* scripsi ex Gothano *garioflori*s. (e) Ita pro *Sandaricae* Go. et autea *Albuginem — venerit*. (f) *mellis unc. II.* S. M. (g) *datur*

Aminei) Ecce Hippiatrica p. 44. οἴνου ἀμιναίου ξέστας τρεῖς, γάρου ἄνθη ξέστην ἕνα μέλιτος γο τρεῖς, πάντα συνεψήσας χρῶ. Vnde vulgatum *gariofili* correxi. Noster infra VI. (vulgo IV.) 28. 40. idem remedium habet, sed vini sextarios 4. gario floris sextarium unum, mellis uncias 4 ponit. ubi recte Gesner emendavit *gari floris*, γάρου πρωτείου interpretatus. Huius tamen loci non meminerat tum!

Mandatur) Fere eadem habet Columella VI. 33. et Hippiatr. p. 47.

Sinapis agrestis) Columella *pastinacae agrestis*, quod ex Vegetio cor-

Collyrium nardinum: opopanacis scrupulos 2, violae 12
uncias 2, spicae nardi, cassiae, marrubii[hh] ana semi-
unciam, croci Siculi unciam semis,[i] oleo semiunciam,
et scrupulos 4, piperis albi uncias[2] sex, gummi scru-
pulos 5. Item alia confectio collyrii: Aeruginem 13
aeris et salem optimum aequis ponderibus et aceti
quantum sufficit misces. Necessaria compositio: rutae 14
scrupulos 4, thuris masculi, stercoris columbini, mu-
rium, olei, croci, mellis, cadmiae,[l] olei rosati ana
scrupulos 4, diligenter trita miscebis et uteris. Si[m] 15
vero oculus ictu vulneris insanabilis redditur, et, ut
mulomedici dicunt, canchremata fecerit,[n] ne pericu-
lum mortis incurrat, ervi pollinem cum oleo roseo
et ovo simul immittito.[o] Cum purgatum vulnus fue-
rit, cum melle Attico inungito. Sunt et alia multa 16
collyria, quae quia eandem vim, easdemque species
continent, enumerare superfluum duximus.

XXIII. Plerumque strumae vel parotides aut scro-

Goth. (h) *sem. napii* S. M. (hh) *myrrhae* infra 6, 27, 4. est, pro *gummi* est *cymini*. Goth. *mirrubi*. (i) *3VIII.* inserit S. (2) *scrupulos* S. M. Pro verbis *piperis — gummi scr.* 5. est simpliciter: *croci scrupulos* 5. (l) Ita pro *catimiae* scripsi. *accannis* Goth. (m) Hinc ad finem cap. omitt. S. M. *Si oculus insanabilis redditur* Go. (n) *fecerint* F. (o) *ova semper immittitur* Go.

rigi malebat Pontedera. Sed ibi docui, Vegetium esse corrigendum ex Columella. At nunc demum video, in Hipp. p. 47. esse ἀγριοσταφυλίνου σπέρμα κεκομμένου καὶ ἀρνογλώσσου χυλὸν μέλιτι ἀττικῷ μίξας χρῶ.

Marrubii) Infra VI. (vulgo IV.) 27. 4. rectius *myrrhae*, sed male pro *gummi* est *cymini*, ex Aetio Terrab. II. Serm. 4. c. 113. Celso VI. 6. sect. 3. et Scribonio Comp. 36. monente Morgagni IV. 16.

Cap. XXIII. *Strumae vel parotides*) Quae deinceps sequuntur passiones usque ad cap. 28. synanchem, ab una fere eademque causa in glandulis sita pendent, de quibus post notam ad Columellam VII. cap. 10. s. 3. nunc accuratius dicendum erit. Primo graeca videamus. Apsyrtus igitur in Hippiatr. p. 60. parotidem esse ait: οἴδημα κατὰ τὸν σύνδεσμον τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ τραχήλου παρὰ τὸ οὖς σκλήρωμα ἔχον. Contra παρίσθμια dici, cum talis tumor occupat σιαγὴν, βρόγχον et ἰσθμὸν, ita, ut

phulae [a] iumentorum guttur infestant, et faucium tumore [b] produntur. Nam [et [c]] subrecto [d] sunt capite, et tanquam ab strangulatione [e] praefocantur.

XXIII. (a) *scrofae* Corb. *parotidae — scrofae* Go. (b) Ita pro *tumorem producunt* Corb. et Go. *tumore producuntur* S. M. (c) *et* omitt. C. (d) *subiecto* S. M. (e) Ita pro *stranguria* Sladus correxit. *stranguilia* Corb. *astran-*

equus nec manducare nec bibere possit, lingua intumescat propendens et livida, et saliva profluat. Quae eum cura vitii repetiit Hierocles p. 61 et 63. nam male separata leguntur, quae auctor exemplo Apsyrti coniunxerat. Eumelus ibidem p. 64. coniungit παρωτίδας ἢ χοιράδας, ἅπερ τινὲς ἰδιώτερον γλανδούλας προσαγορεύουσι. Apsyrtus igitur unum idemque vitium pro loci diversitate παρωτίδα et παρίσθμια vocat, eandemque ei curam adhibet, quam hoc in capite tradit Vegetius. Contra Apsyrtus χοιράδας distinguit nomine et medendi ratione, quas cum Eumelo Vegetius confundere videtur. Parotidum morbum Britanni *Ives*, germanicus Gibson T. I. p. 344. *Kehlsucht* vocat.

Strangulatione) Ita cum Slade malui, quam quod editur aperte vitiosum *stranguria*. Corb. liber *stranguilia*, Goth. *stranguliam* et *strangulionem* babet; quae sunt nomina recentiora eiusdem morbi. Iordanus cap. 4. *del strangojone: Sono alcune altre giandole che nascono tra el colo e el capo sotto tutte do le mascelle — la qual infirmità in vulgare se chiama le vidole.* Quibus fere similia Crescentius IX. 16. *de curatione strangulionis: Sunt et aliae aliquot glandulae circa caput equi, quarum aliquae sub gutture.* In reliquis paulum diversus abit, nec glandulas *vidole* nominat. Scilicet in Italico Iordano excidit initium capitis de *vivolis*, quod Index p. 9. post morbum stranguillonis collocat, quodque exscripsit verbotenus Crescentius IX. cap. 47. *de morbo uvularum*, ubi est: *Sunt et aliae glandulae, quae nascuntur inter caput et collum sub utraque parte maxillarum — et haec aegritudo vocatur uvulae.* L. Rusius cap. 63. *de lo stranguiglione: Nascono circa la gola certe glandule che pareno tanti pezzetti di carne; e alcuni le chiamano branche di cavalli, alcuni stranguiglioni: questi abbrancano in modo la gola* etc. Is igitur gulae glandulas a parotidibus distinguit. De his cap. 62. *de le vivole: Nascono certe glandule tra il collo e la testa — et è questo morbo chiamato i morbilli ò le vivole.* Albertus M. p. 218. *stranguliuam* et sine capitis *stranguiliam* vocat, nulla glandularum mentione facta. Sed ibidem est: *in hac equus laborans infirmitate frequenter intra XII dies evadit, vel in morsellam transibit, et tunc periclitabitur.* Totum caput aliunde translatum videtur. Ex Iordano *stranguillonem* Gallice *Estranguillon* vocat Cangius. Videamus etiam obiter de vivolis glandulis. Iordanus igitur c. 46. de frigiditate capitis sic ait: *quelle giandole che si chiamano vidole sia fogate fundatamente infra el colo et el capo soto le masselle.* ubi Crescentius IX. 25. *glandulae quae mulae vocantur, existentes inter collum et caput sub maxillis.* Sed L. Rusius cap. 70. in

Hos[f] primum fomentis[g] calidis, et cataplasmate ex
polline hordeaceo et resinae unciis[h] tribus mero va-
lido coctis curari expedit: et cum collectio fuerit 2
maturata, scalpello secari[i] opus est, et quidquid col-
lectum fuerit, emittere, et[k] aceto et[l] sale et oleo in-
fusos[m] lemniscos subiicere. caeteris quoque diebus
traumatico[n] et medicamentis aptis solerter curare,
ut[o] vulnus pateat, dum sanetur. Nam inhis locis
ex praeclusione cito solet fistula fieri: quae si evene-
rit, ut supra[p] demonstratum est, papyro et collyrio
poterit persanari.

XXIV. Glandulae quoque animalibus, et praecipue pullis,[a] usque ad periculum interdum molestae

guliam producuntur Go. suprascripto: *strangiliam.* (f) *Hoc* S. (g) *fum.* Corb. (h) *aeronali cocta* Corb. *aeronali resina cocta curari* reliquis omissis Go. (i) *secare pus vel* Corb. (k) *et* om. Corb. (l) *et* om. C. (m) *infuso lemnis quos* C. *lavare* S. M. (n) *tragmantico* S. M. (o) Ita pro *si* S. M. C. (p) *superius* S. cf. 3, 13, 4. *papyro potest sanari* Go.

XXIV. (a) *pollis* C. (b) *et* om. C. (c) *morbo* C. (d) *aliquandoque*

eodem vitio *vivola* nominat. *mule* vero vel *ferraccie* in crurium vitio appellat cap. 115. et cum eo *mulas* Albertus M. p. 220. a. Columna 1. Galli *vivolas* vocant *avives*, atque hinc nostrum *Feifel*, quo nomine ipse morbus venit.

Ex praeclusione) Nescio an haec vitiosa sint. Certe Apsyrtus aliter; cavet enim, ne digitus immittatur: εὐχερῶς γάρ συριγγοῦται ὁ τόπος.

Cap. XXIV. *Glandulae*) Ita χοιράδας vulgari nomine vocari, monui ante ex Eumelo. Peculiariter Apsyrtus περὶ χοιράδων θλίψεως in Hippiatr. p. 65, ubi solam exscisionem probat. Situm ex his indagare licebit: ἐκλαμβάνειν αὐτὴν τῷ δακτύλῳ, καθιέντα ἐκ τοῦ ἄνωθεν μέρους τοῦ κατὰ γένυν — μέχρι τοῦ διαβράγχου παρ' ἑκάτερα. Theomnestus vero p. 69. εἰ ἐν τῷ ἰσθμῷ εἴη τῆς σφαγῆς ὑπὸ τὸν βράγχον ἡ χοιρὰς negat, chirurgiam seu exsectionem adhibendam esse. Is etiam in capitis inscriptione περὶ χοιράδων καὶ παρισθμίων habet coniunctim. Britanni hunc morbum *Strangles*, Gibson germanicus *Stränge* vocat, T. I. p. 331.

Pullis) Hippiatrica etiam testantur, pullis hunc morbum familiarem esse; quod constat etiam in humano genere, glandularum morbis hominum aetatem iuvenilem et puerilem ad annos pubertatis esse obnoxiam. Corb. lectio *pollis* potuit ex *tollis*, i. e. tonsillae, nasci. Supra II. 10. (vulgo I. 38.) *A tolibus et glandulis et arteriis humor erit candidus et viscosus*, ex

sunt, et[b] in morbum[c] transeunt aliquando;[d] quae inter maxillas inferioresque fauces nascuntur, et ad similitudinem pilularum maiores, aliae[e] vero minores connexae ex carne obdurescunt, et tumorem[f] sine doloribus faciunt. Quae inter initia peruncta oleo, et[g] picula perfricari solent, vehementiusque manibus
2 corrumpi, et ita velut vanescendo sanari.[h] Quod si excreverint amplius, deiecto animali, ita ut per medium secentur scalpello subtiliter, cum radicibus eximuntur, ne[i] aliqua vena tangatur. Quo facto aceto et oleo cum sale medicamentisque[2] superius declaratis sananda sunt vulnera. Plerique urendas[l] dixerunt.

inter axill. C. et *aliquando* S. M. (e) *altae* C. (f) *hum.* C. (g) *et ex* S. addidi. *picula et oleo confricari* Corb. (h) *sanatur* C. (i) *nec et in ali.* C. (2) *qua* om. S. (l) *Plerumque* Go. Vulgo etiam *urenda*. Macum Morgegni.

quo evenit fastidium et faucium praefocatio et synanche.

In morbum transeunt) Infra III. (vulgo II.) 36.2. *fabaseus narium mucor a glandulis serpit, quae celeriter aut eximendae sunt, aut ferro curandae, ne convertantur in morbum.* Morbum hunc Albertus *morvellam*, L. Rusius *morbilli* vocare videntur.

Inter maxillas) Praeter parotides et scrophulas seu glandolas video in morborum ensusis et praefocatione memorari etiam plures glandulas, quae nescio an sint eaedem intelligendae. Ita post vivolas et strangulionem Rusius cap. 64. tractat *del male in bocca*, ubi est: *avviene alle volte che nascono in bocca al cavallo certi tumori ò glandule lunghe e grosse quanto armandule e li stringono* etc. Iordanus c. 18. *mal de bocca* vocat, addens: *infirmità de infiason a modo giandole longhe a modo mandole ento da tutte due le massille.*

quod Caput omisit Crescentius, qui IX. c. 42. superfluitates carnium, quae nascuntur inter corium et carnes, dici ait vulgariter glandulas sive testudines sive scrophulas, quae ducta sunt verbotenus ex Iordano c. 61. eademque, sed auctiora habet Rusius cap. 139. qui generari ait ex vitiosa aliqua materia, in locum aliquem congesta. Vere igitur glandularum nomen non merentur.

Picula) Morgagni *pice liquida* malebat. Sed *picula* est γλοιός.

Corrumpi) tractando emolliri, subigi, elidi interpretatur Gesner.

Ne aliqua vena) Cavet etiam Apsyrtus: φυλάσσεσθαι δὲ τὰς φλέβας καὶ διακρίνειν.

Aceto et oleo) Apsyrtus: τίλματα ῥάκους ἐρίου διάβροχα ὄξει καὶ ἅλατι ἐντιθέναι εἰς τὴν ἐκτομήν — ἐὰν δὲ μὴ αἱμοῤῥόησῃ, ἔλαιον μιγνῦναι τῷ ὄξει, τὸ δὲ ἅλας οὐχί.

Sed si parvae[m] sint, prodest; ceterum maiores exsecandae sunt ferro. Plerique[n] etiam cum ferro exemtae fuerint glandulae, propter sanguinis fluxum loca uri debere praecipiunt, post sale et oleo octo diebus utuntur. nono die[o] ex nitro et aqua calida diluunt. Si nitri inopia est, lotio calido aut lixivio utuntur. Deinde vinum et oleum et farina de ervo imponunt per triduum, consequenter de[p] vino ac oleo, et farina hordeacea, et melle percurant. Addentes[q] quaecunque plaga fuerit, aut strumae vel parotidis, glandulae quae tolluntur Lycio[r] medicamento, vulnera[s] percurari ita, ut de malis[t] granatis siccis pulvis aspersus celeriter[v] afferat sanitatem.

XXV. Cum[a] caput pullorum calefecerit prima dentitio, inter[b] gingivas atque maxillas tumor collectioque generatur, quae pullaria vocatur. Cuius[c] passionis tanta tensura est, ut manducare vix possint.

esse hic inserit Corb. (m) Vulgo *parva* Go. *ne parvae*. Corb. *parvi sunt — exsecandi.* (n) Haec sectio vulgo capitis sequutis sect. alteram efficiebat. (o) *nono die ex* C. Vulgo *nec non ex.* (p) *ac denuo farinam de vino ac farina* C. (q) *attendentes cum quaeque plaga facta fuerit strumi vel parotidae glandulae quae tollantur lycmo* S. M. (r) *lotii* S. M. *licio* F. S. (s) *vel natura* S. M. (t) *mali granati sicci* F. S. (v) *celeritatem adf. sanitatis* C. et Go.

XXV. (a) *Cum* C. Vulgo *Dum*. (b) *in gingiva atque maxilla* Corb. (c)

Parvae sunt) Ita recte h. l. correxit Morgagni IV. 7. qui praeclare vidit ad hoc caput pertinere, quae vulgo in sectionem 2. capitis sequentis reiecta et divulsa a suo loco legebantur. Idem iam monuerat vir doctus in margine libri Fabriciani. Itaque in suum locum sectionem hanc tertiam reduxi.

Lycia) Plinius 24. s. 77. Lycio sanari ait etiam tonsillas.

Cap. XXV. *Pullaria*) Hippiatrica p. 301. πρὸς τοὺς ἀπὸ παρουλίδων κάμνοντας. αἷμα — λάμβανε, καὶ τὰ οὖλα κεντεῖσθαι κέλευε, οὕτω τε ἅλατι ἀπότριβε Celsus VI. 13. *solent etiam interdum iuxta dentes in gingivis tubercula quaedam oboriri dolentia, παρουλίδας* Graeci vocant. ἐπουλίδες significant supercrescentem gingivarum ex inflammatione carnem, docente Cornario ad Galenum de Compos. Medic. p. 434 et 437.

Sed cataplasmatibus studiosissime maturanda sunt, deinde[d] scalpello aperienda, post sale et[e] aceto et oleo curanda.

XXVI. Si ex aliqua huiusmodi[a] curatione iumentum[b] fistulam in ore fecerit, hac ratione curabitur:
papyrum iniicies[c] in fistulam, ut pars eius in ore
exstet, quam lino diligenter ligabis, ne possit elabi:
pars vero foris exeat, quae nihilominus constringenda
est lino ne cadat. triduo[d] permaneat, quarta[e] die
papyrum eximes, collyriumque ad longitudinem et
cavaturam vulneris ad arctum[f] fistulae subiicies, et
ne forte labatur, fasciabis locum, ita ut ad mandu-
2 candum possit maxillas agitare: tertio die solves. Si
fistula ceciderit, diebus septem unguento traumatico[g]
curabis. deinde collyrium ex melle et ervi polline
decoctum subiicies ad plenitudinem foraminis diebus
plurimis. Ad ultimum anapleroticum[h] ipsi vulneri
medicamen imponis, donec omnis plaga, ducta cica-
3 trice, solidetur. Fistulae autem collyrium hac ratione

Huius C. (d) *dehinc* C. (e) *aceto oleoque* Corb.

XXVI. *De conficiendo collyrio fistulari* addidit inclusa Gesner. Sed Samb. *De fistula maxillae vel de conf. c. f.* habet. (a) *eiusm.* C. (b) *tussentum* C. (c) Lacuna in C. usque ad 28, 1. (d) *trid. perm.* om. S. M. (e) *alia* S. M. *quarta alia* G. (f) *radicem fist. iniicies* S. M. *fasceolis locum ita ad manducandum ut — agitare, ligabis* Go. (g) *tragmantico* S. M. (h) *apo-*

CAP. XXVI. De collyrio fistulari cf. infra VI. (vulgo IV.) 16. inprimis vero supra c. 13. ubi eadem mox integriora, modo manca leguntur.

Fasciabis) Huic curae fistularum similis est quam primo loco posuit Hippocrates p. 864. ed. Foesii, ubi primum allii caulem σκορόδου φύσιγγα fistulae indere, deinde pessarium delibutum in aeris flore et succo tithymali, filo traducere et extracto cauli subiicere in fistulam iubet. In altera ratione funiculus simpliciter traducitur et utrinque alligatur; quam solam fere rationem in humano corpore probavit Camper. Ligaturae rationem non satis accurate docuit Vegetius. Pessarium Hippocratis ad hunc usum habent Hippiatr. p. 270. factum ex aeris flore cum aceto, aut ex cucumeris agrestis et tithymali succo. Catonis rationem simplicissimam habes cap. 157. s. 14.

conficies: misy[1] unciam 1, feculae[2] unciam 1, aeruginis aeris unciam 1, battiturae, chalcitidis unciam 1, cimini seminis unciam 1, teres cum aceto acerrimo, et secundum qualitatem vulnerum, cum usus exegerit, collyria formabis.

XXVII. Fistulae nascuntur, quoties nervus aut cartilago aut os negligentia vel imperitia curantis et plagae alicuius tabido humore vitiatur. Tunc enim qua[a] commeaverit ad instar cuniculi, carnem indurat et incallat, et fit fistula, quae nulla ratione sanari potest, nec aliquando coire, nec solidari, nisi penitus eximatur. Huius a diversis auctoribus tradita est diversa curatio. Alii enim scalpello resecari et 2
aperiri iubent, et syringotomio[b] decarnari, medica-

stolicum S. M. (1) *Anisi unc. trita cum forti aceto misce et fac collyria pro qualitate vulnerum cum usus exegerit* S. M. *anisi* vulgo. (2) *ferulae* vulgo.

XXVII. (a) Ita pro *quae* ex C. dare voluit Gesn. *perquam* S. M. (b) Ita

Misy) Comparato loco gemino infra VI. (vulgo IV.) 16. hanc compositionem egregie emendavit Morgagni IV. 18. *Ferulae* deinceps vulgatum iam olim emendari iussit, ut fecimus, approbante Morgagni, Rhodius ad Scribonii Comp. 81. Postea Morgagni scribi vult *aeruginis unciam I. aeris batiturae unciam I chalcitis unciam I. cymini semunciam.* Sed vocabulum *battiturae* censet non esse a Vegetio. Pro *cymini* malebat etiam *gummis.* Vulgatum *calcetis* correxit ex Goth. qui *calcatidis* habet. Recte! Chalcitis enim lapis urendo liquatur. Plinius 35. s. 52. Idem 34. s. 29. *Chalcitis friat se statim, mollis natura, ut videatur lanugo concreta.* Chalcitem hunc esse concrementum vitriolicum, unde veteres metallurgi alumen scissile, nostratis Allas-Alaun, extrahebant, docuit Beckmann in Histor, Aluminis p. 100. vers. germ. Quam eius opinionem confirmat locus Aelii Promoti in Specimine Δυναμεροῦ edito a Iohanne a Bona de Scorbuto, Veronae 1761. p. 236. τὸν χαλκῖτιν θεὶς ἐπ' ἀνθράκων, ῥίπιζε. καὶ ὅταν λακτίσῃ καὶ ἄρξηται ἐρυθραίνεσθαι μετὰ τὸ προϊέσθαι μελιτῶδες τὸ ὑγρόν, ἀνελόμενος μῖξον τῇ καδμείᾳ etc. Hinc chalcitis cocta distinguitur a cruda seu ὠμῇ. In margine Fabric. exempli vir doctus coniecerat *chalybis.* Ceterum Morgagni comparare iubet Celsum V. 28. s. 12. item c. 6 et 7. Camper in Dissert. infra laudanda p. 140. callositatem fistularum negat medicamentis acerrimis tollendam esse; eam enim ipsam, postquam saniei via adfluentis obstructa fuerit, abire et fistulam persanari sola ligatura.

Cap. XXVII. *Syringotomio*) Primus

mentisque acerrimis consumi, et sic postmodum vulnus ad cicatricem coire. Quod cum laboris ac discriminis habeat plurimum, minus tamen prodest.
3 Alii vero cauterio omnem fistulam inurendam, vicinasque partes eius punctis ferventibus perrumpendas [c] esse duxerunt, quatinus per ignem callositate submota, stalticis [d] medicamentis vulnera percurentur. Sed melius est fistulam, sicut superius declaratum est, papyri iniectione curare. quia neque nervus
4 neque vena neque commissura vexatur. Nam scalpello vel cauterio saepe fit causa deterior, et periculum creat. [e] Collyrium vero omnem callositatem fistulae de alto a radice eius eximit. Quod si os fuerit vexatum, quod oporteat radi, patens vulnus post [f] medicamenti curam non potest impediri. Si vero in alto tabes aliqua vel nervus aut cartilago remanserit, ex eodem collyrio pulverem facies, et frequenter iniicies. Omnia enim vulnera elimpidat atque persanat.

XXVIII. Interdum ad similitudinem synanches animalibus fauces et caput interius intumescunt, adeo

pro *stringotomio* Edd. *stringerio* Goth. *cum rasorio* S. M. Morgagni, Platner, Io. A. Fabr. et Gesner. (c) Ita Goth. pro *praer*. (d) Ita pro *astalticis* Go. *causticis* S. M. (e) Ita pro *creant* Goth. *creatur* malebat Gesner. (f) Ita pro *per* Go. deinde *impedire*. Vulgo legebatur: *vexatum quod — radi patens vulnus*, *per* siue distinctione.

nominavit Galenus Meth. med. 6. 4 et h. l. restituit cum Io. A. Fabricio Gesner et Morgagni IV. 49. Idem tamen videtur modiolus Celsi VIII. 3. Pauli χοινικὶς VI. 90.

Punctis — perrumpendas) Ita scripsi pro *praerumpendas*. Intelliguntur, quae in Hippiatricis p. 270. καυτήρια ὀρθὰ dicuntur. Sed pauca de fistulis ibi traduntur, et cauteria sola adhibentur.

Sed melius est) Hanc eandem rationem in humano corpore reliquis praefert egregius Camper in Historia huius curationis Oper. Minor. Vol. II. p. 444 seq. ubi virum doctissimum latuit hic Vegetii locus.

Cap. XXVIII. *Fauces et caput*) Lege *caput et fauces interius*. Hippiatrica p. 64 et 65. haec eadem de synanche tradunt, sed potionis mensuram non addunt. Supra II. 40. (vulgo I. 38.)

ut bibere aut manducare non possint. Cuius totum
caput [a] et os et lingua aqua calida fomentatur, et
taurino felle perlinitur. Potio autem datur huius- 2
modi ad cornu. Olei veteris libras 2, vini sextarium
1 [b] commisces, novem [c] quoque Caricas cum novem
capitibus porrorum decoques, et diligentissime con-
teres, et in aqua ipsa nitrum Alexandrinum tritum
quantum [d] sufficit miscebis, [e] et ex his omnibus po-
tionem mane et ad vesperum heminas singulas dabis,
ut tumoris [f] ipsius relaxetur et mitigetur asperitas.
Manducet autem herbam viridem, aut quod melius 3
est pascatur. Quae [g] si defuerint, farinam de hor-
deo facies, cui nitrum admiscebis, et sic appones. [h]
Foenum quoque mollissimum eliges; quod nihilomi-
nus nitro et aqua consperges. Sanguinem non de- 4
trahas, nisi forte de palato despumes. Cum coeperit
convalescere, nitrum tunsum et cribratum pulveri [i]
de radicibus cucumeris [asinini [2]] silvatici commisces;
in [l] vini sextarium 1 cochleare pulveris ipsius iunge, [m]

XXVIII. (a) *caput* ex Go. addidi. (b) Pergit hinc Corb. *et commiscebis* habet. (c) *octo* S. M. (d) *quod* C. G. (e) Ita pro *misces* C. (f) *tumores — relaxentur* C. (g) *quae* om. C. (h) Ita pro *adponis* C. (i) Ita pro *pulveres* C. (2) *asinini* om. C. et Goth. (l) Ita pro *et vini sextarium cochlearia* Corb. (m) *iunges, ut hac potione* C. *inunga et hac potione reso-*

3. *a tolibus et glandulis et arteriis humor exit candidus et viscosus, ex quo evenit fastidium et faucium praefocatio et synanche.* Nescio an sit hoc *mal de bocca* Iordani cap. 48. et Rusii cap. 64. de quo supra admonui. Originem mali Apsyrtus cum Vegetio nimis ieiunae aut planae non tradit.

Caricas) Hippiatrica: καὶ σῦκα ἕψειν καὶ τῷ νίτρῳ μετὰ τοῦ ἀφεψήματος ἐγχυματίζειν. Capita porrorum omittuntur.

Farinam de hordeo) Hippiatrica: καὶ τὰς κριθὰς ὡσαύτως παραβάλλειν sc. nitro mistas. Hierocles ibidem: καὶ τὰς κριθὰς ὁμοίως καταπάσσειν ἀλεύρῳ πυρίνῳ καὶ ποτίζειν.

Asinini) Inclusi, quia libri scripti omittunt. Hippiatrica simpliciter σίκυον appellant.

In vini) Mensurae ratio cum reliquis deest in Hippiatricis.

5 ut huius potionis vi resoluto ventre purgetur. Alii[n] auctores, tumorem capitis ac linguae vel faucium, etiamsi obduraverit, ita festinantes propter periculum curare nituntur: lapides molares plures igne succendunt; cum candere coeperint, caput equi cooperiunt, et vas plenum lotio sub ore et naribus adponunt,[o] et per vices singulos candentes lapides in lotium[p] immittunt, ut ille vapor ac fumus, a[q] calore lapidum concitatus, os equi et nares impleat.
6 Nam[r] et fustem transversum, ut apertum os habeat, debet accipere. Quod cum diutissime feceris, aquam marinam calefacito, vel certe salem in aqua[s] dulci miscebis, fervendoque[t] dissolves; addito aceto acerrimo, caput eius et[v] os et gingivas diutissime confricabis. Postea fimum bubulinum[x] cum acri aceto miscebis, et tepefacies, ex quo caput totum[y] frontemque et labia perunges, tunc farinam hordeaceam cum aqua tepida sufficienter pro cibo dabis et potu.

XXIX. Quod si ex[a] pletura sanguinis tumor ille indignationis evenerit, ita intelliges, si venis tensis obturabitur[b] auditus,[c] et oculi sanguinei apparebunt. cui de temporibus, si non tumebunt, aut certe de palato, si ibi indignatio non erit, sanguinem oportet auferri. Cretam[d] Cimoliam duabus partibus, et ter-

luto G. (o) Hinc ad fin. cap. om. S. M. (o) Ita pro *supponunt* Corb. (p) *lotio mittunt* C. (q) *a* om. C. (r) Ita pro *impleat*, *et faste* ex Corb. Gesn. *nam si steteris visum apertum* Goth. (s) *aquam dulcem* Corb. *salinam quam dulci* Go. (t) Ita pro *fovendoque dissolvis* ex C. Gesn. *fomento* Goth. (v) *et* om. C. (x) *bubalum* C. (y) *et frontem et labra perungues. Cui* Corb.

XXIX. (a) Ita pro *ex sanguine* Corb. (b) *venis fessis* Go. *praeobdurabitur* C. *praeobt.* S. M. Go. (c) Ita pro *halitus* F. M. et Go. *aditus vel audi-*

Alii auctores) Haec usque ad finem capitis omisit S. M. nec horum simile aliquid in Hippiatricis legitur. Simili fere ratione Albertus p. 218. strangulinam ex frigiditate capitis vel tussi sicca ortam curat suffimigatione.

tiam partem cretae nigrae ex vino austero temperabis, et dum calet,[c] illinis caput.

XXX. Sciendum est autem tubera in corporibus frequenter excrescere, quae Graeci oncomata[a] vocant. Horum variae qualitates et[b] diversa sunt nomina. Steatoma[c] est tuber, quod in se adipem vel[d] pinguedinem continet. Meliceris[e] est tuber, in quo caro inspissata,[f] quomodo in verrucis, invenitur. Aneurysma[g] est tuber, in quo sanguis conspiratus[h] uberis venae similis invenitur. Atheroma[i] est tuber, in quo farinosa[ii] congeries reperitur. Ganglion est tuber, quod[2] fit ex duplicatione nervi, similis tuberi[l] cum dolore immobili. Horum omnium una est curatio. Iumentum colligatum deponitur, et[m] contra locum causae sagitta aut scalpello in longum dextra 2 ac sinistra pro mensura tumoris aperitur, ita ut media fasciola cutis, quae supra tuber est, intacta permaneat. Post[n] egestis vel eversis omnibus, quae tumorem moverant, medicamentis competentibus, et[o] quae supra declarata sunt, perducitur[p] ad cicatricem.

XXXI. Si iumento lingua fuerit incisa, statim eam.

tus S. M. (d) Hinc ad finem capitis om. S. M. (e) *cadet* C. forte *candet* coniiciente Gesn.

XXX. (a) *intomata* F. S. *ontomata* S. M. *oncomata* C. (b) *sed* C. (c) *stechatoma* F. S. *stephiloma* S. M. *stetatomaon* C. (d) *velut* S. M. C. (e) *Melicaeleps* S. M. (f) *conspissata* C. (g) *aneutrisma* F. S. *aneuresma* G. *anevesma* S. M. (h) *conspicitur urbaris bene* C. *ut varis venae* G. (i) *acteroma* F. S. *adheromata* C. Hinc. lacuna in C. ad c. XXXVII. (ii) *farciminosa* S. M. (2) *quod* om. S. *Glation* Goth. (l) Vulgo *tubero* et postea *tuberum*. (m) *et* om. S. deinceps *circa locum aut* S. M. (n) Hinc ad finem omitt. S. M. *egestis vel crassis omnibus — moverunt*, *medicamentis omnibus*, *et quae — perducitur* Go. (o) Ita pro *ea* Go. (p) Ita Go. pro *produc*.

Cap. XXXI. *Lingua — incisa*) In [illegible]rum remedia exstant. Hippocrates Hippiatricis p. 301. duorum aucto- gallam cum vino nigro decoquit, et

fibulis consuito, deinde vino lavato, post gallam tundito et pulverem cernito: ex eo imponis, donec sanetur. cui dabis foenum mollissimum concisum, et pro hordeo furfures. Alii,[b] postquam fibulas acceperit,[c] linguaque vino fuerit elota, mel imponendum esse duxerunt, ut plagam purget et curet. Ad ultimum ex malo granato pulverem iniecerunt.

XXXII. Si iumento loculamenta[a] dentium (id[b] est gingivae) vel dentes doluerint, his[c] agnoscitur signis: hordeum solidum glutiet, macescit, salivarum plurimum effundit, gingivae intumescunt. Cretam Cimoliam cum aceto acerrimo macerato, et calentem extrinsecus maxillis inducito ne minus quinque diebus: gingivas autem interius cum pulvere corticis[d] mali granati et melle tertia die diutissime confricato, donec egesta sanie convalescat. Quod[e] evenit, cum humor acrior ex capite in maxillarum defluxerit venas.

XXXIII. Quod si animal iuxta collum vel[a] molares vel alio oris loco os fregerit, ut morsum claudere non possit, et apertis dentibus horreat propendentibus labris, continuo calida fomentabis, et labrum et quae sunt disrupta componis, fasciola tenuissima aceto et oleo madefacta[b] diligenter unam partem, deinde alteram compingis ad locum, et similiter fa-
2 sciato, ne iterum dissipetur: Cui et curcumam[c] con-

XXXI. (a) Vulgo *cum*. (b) hinc ooiitt. S. M. (c) Vulgo *acceperint*.
XXXII. (a) *loca* S. M. (b) ioclusi ut glossam. (c) *hiis* F. (d) *corticis* om. Go. (e) Haec retraheuda eraut et aote *Cretam* pooeoda.
XXXIII. (a) *vel* om. Go. (b) *et* inserit S. (c) Vulgo *corbem* F. M.

ceotaurio tuso pro granali pulvere utitur; Pelagooius irin cum melle laevigatam linguae vino elotae imposuit. Aliter Iordauus Rufus cap. 19. pag. 19. et Lor. Rusius cap. 78. pag. 28.

Cap. XXXII. *Loculamenta*) Graece φάτνια dicuntur.

strictam oportet imponi, ne depravet dentes et labia.[d] Cum solveris ad curandum, manu quae ante composueris contineto, furfurem et farinam hordei mixta in cophino ad manducandum dabis, ita ut quamdiu manducat, manus tua a loco, quem continet, non recedat. Cum iam manducare noluerit, offerto ei aquam, ut bibat. Cum biberit, curato similiter, ut supra scriptum est. cui et succum ptisanae[e] convenit dari, si minus fortasse manducaverit. Quem tali observatione per dies quadraginta curatum restitues sanitati.

XXXIV. Iumento narium cartilago si corrupta sit,
et sanguis reprimi non possit, spongiam Afram[a] et
thuris masculi pollinem commixtum impone ad locum
qui laesus est, et si vulnus factum fuerit in cartila-
gine, hac ratione curato. Interdum animal[b] despu- 2
matum remissus semel de palato sanguis non potest
reprimi, propter quam necessitatem, sicut supra
scriptum est, in loco, in quo sagitta ruptum est[c]
palatum, spongiam imponis, caputque eius sursum
constringe, et aqua frigida renes cerebrumque testi-
culosque perfundis. Quae res si tardius subvenit, 3
acaciam[d] nigram et thuris pollinem aequis ponderi-

crumenam. crumenam vel curcumam S. M. *curcumam* Go. (d) *Et inserit* S. M. (e) *per nares* addit S.

XXXIV. (a) *ustam* S. M. (b) An Graecismus est? Debebat certe *animali despumato* Go. (c) *tactum* S. M. (d) *aciam* S. M. vulgo *acatium*. In fine Goth. *sanguinet ipsa confricatione*.

Cap. XXXIV. *Corrupta sit*) Hippiatrica p. 304. ὅταν τὸ τραγανὸν τῶν ῥινῶν σχισθῇ etc. unde fortasse h. l. legendum *rupta* aut *perrupta fuerit*.

Spongiam) σπογγάριον μετὰ ὄξους καὶ ἀλεύρου λιβανωτοῦ ἐπιτιθεὶς δῆσον ἕως οὗ τραῦμα γένηται. De Afra spongia confer Addenda infra ad libri 5. c. 15. sect. 3.

Interdum) Haec usque ad finem cum capite sequenti pertinent ad unum idemque argumentum, de sanguine ex vena nimio fluente restinguendo; igitur compingenda erant in unum Caput.

bus ex aceto acerrimo temperabis, totumque caput illinies, donec sanguis ipsa constrictione claudatur.

XXXV. Mature periculum creat, cum incisa vena claudi non potest in palato; sed continuo* sanguinis profluvium inhibetur, si aut candenti cauterio fuerit meatus ille combustus, et suspensum altius caput. Cum per nares sanguis defluit, nec potest aliter retineri, coriandrum viridem sufficienter tundes, succumque eius expressum, substricto equo, naribus infundes, frigore naturali venas protinus claudit. chartam etiam et lanam combures, ipsumque pulverem per fistulam insufflabis naribus.

XXXVI. Mucorum etiam qualitates, qui per nares effluunt, convenit nosse; ex quibus genus passionis ostenditur, et causa cognita facilius curari potest. Mucus limpidus cotidianus est, et nisi nimius* fuerit, non debet esse suspectus. Crassus autem et

XXXV. (a) *cont. profluit sanguis. prohibetur autem, si* S. M. Accepit interpolator τὴν *continuo*, pro perpetuo, ut solent barbari Gesn.

XXXVI. (a) ita recte S. M. *minus* al. a. G. (b) *perstrict.* S. M. *rubius*

Cap. XXXVI. *Cotidianus*) Pelagonius in Hippiatricis p. 298. εἰ τοίνυν αἱ μύξαι διαυγεῖς ἔσονται καθημερινῆς ἐστι συνηθείας καὶ οὐδὲν ἕξουσι φαῦλον. εἰ δὲ παχύτεραι ἔσονται καὶ λευκότεραι — πυῤῥίζουσαι δὲ καὶ λεπταὶ ἀπὸ ψύξεως παλαιᾶς καὶ διὰ τοῦτο πυρετοὶ προσημαίνονται· λιπαρώτεραι δὲ καὶ ἀφρώδεις ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀναπέμπονται· πυκνότεραι δὲ ἐκ τῶν γλανδουλῶν κατέρχονται. Vnde suspicor, verba *Coeruleus — adhibenda curatio est* esse ineptum additamentum, quod male antecedentia repetit. Igitur inclusi; nisi velis verba *indicat febrem* ita iungere superioribus *prodit iniuriam et indicat febrem.* Recte Gesner viderat, vitioso verbo *leptiperisis* esse substitnendum *lexipyretos* ex graeco ληξιπύρετος i. e. febrifuga. Ceterum compara II. 40. 2. (vulgu I. 38, 2.)

Nimius) Hunc Crescentius IX. 24. *Cimonam*. Gallicus eius interpres vetus *cimorra* habet, interpretatus *morve*. Iordanus Rufus c. 15. *cymoito*, L. Rusius c. 71. *ciamorro* vocant. Cangius monet, Italis *Cimorro* esse quod Gallis *gourme*. In Lexico Italico Antonini reperio Scriptum *Cimurro*. In Crescentio IX. c. 14. legitur *haemoagram* in Basil. editione *hemoygram* in antiqua mea, ubi Iordanus *cymoyra* habet rectius. De morbo *Gourme* vide *Paulet* sur les Maladies épizootic. P. II. p. 315.

candidus a cerebro defluit, et admonct ad medelam
capitis festinandum. Rubens, tenuis, frigidus, ve-
teris perfrictionis[b] prodit iniuriam. Propter quod
thermanticis[c] potionibus calefieri animal oportet.
Coeruleus, id est, fuscus, levis[d] ab interioribus ve-
nit, qui indicat febrem: et ideo conveniens lexipy-
retos[e] adhibenda curatio est. Crassus autem, spumo- 2
sus et pallidus a pulmonibus nascitur, qui suspiriosos[f]
ostendit: quibus difficile, nisi festinatum fuerit, sub-
venitur. Fabaceus vero a glandulis serpit, quae ce-
leriter ant eximendae sunt, aut ferro curandae, ne
convertantur in morbum.

XXXVII. Saepe ictu vulneris animalibus per nares sanguis fuit, quod vitium cuferion[a] vocant, quod praecipue contingit, si equus ultra vires agatur ad cursum. omni[b] corpore oleo et aceto perungendum est animal, ac loco tepido statuendum, cooperiendum etiam diligeuter, dandaque[c] opera, ut molliter cubet, nec ad deambulandum cogatur, sed cibo diligentius reparetur.[d] tunc erucae[e] unciam 1 cum lacte conteres, et per cornu naribus infundes. Quod si eruca[e] defuerit, aristolochiae unciam[f] 1, croci se-

— [b] *perfricationis* Go. (c) *tragmanticis* S. M. (d) *lenis* S. M. (e) *liptomeris* S. M. *loptixoros adhibenda* Go. Vulgo: *leptiperesis id est, piretran.* (f) *suspitiosus ostenditur* S. M. *suspiciosus orditur* G. qui et supra *orditur* pro *ostenditur*. Idem deinde *faulcius vero* omisso *ferro*.

XXXVII. (a) *cyferion* S. *tyferion* G. qui in titulo habet *cuformo*. Idem deinde *cogatur* pro *agatur*. (b) *unde oleo* S. M. (c) *danda quoque* C. (d) *temperetur* S. M. (e) *rutae* C. et S. M. (f) *unciam mediam* S. M

Fabaceus) Supra II. 40. 2. (vulgo I. 38. 2.) *a colibus et glandulis et arteriis humor exit candidus et viscosus.*

In morbum) Supra III. (vulgo II.) 24. in morbum transeunt aliquando glandulae.

Cap. XXVII. *Cuferion*) Sambucus in titulo habet *De cyferino, id est, cum post cursum sanguis de naribus fluit.* In margine *cuferino*. Vnde, ut ex ipso argumento, apparet, verba *ictu vulneris* esse vitiosa.

miunciam [g] cum vino dulci conterito, et deiicito [h] per nares. Similiter coriandri viridis succum exprimes,[i] et naribus infundes.

XXXVIII. Si polypus oritur in naribus, praecluso spiramine strangulabitur, stertet, humidi profluent muci. periculosa [a] passio, nisi haec medicina subvenerit. Si prope polypus [b] fuerit, acutissimo execabitur ferramento, curandus [c] his rebus, quibus circumcisa sanantur. Si vero altius fuerit, cauterium plumbeum quadratum facies, ex quo calefacto polypum frequenter inures, et sic polypum sanas.

XXXIX. Iumentum si fuerit sideratum, his agnoscitur [a] signis. Labia eius et maxillae nec non etiam nares [eius [b]] depravantur in parte,[c] ita ut vix cibaria dentibus inlidat.[d] Quae etiam humoribus plena reperies, et cum voluerit bibere, os usque ad nares demerget in aquam; quia infirma sunt labia, quibus

(g) *unciam unam* S. M. (h) om. C. *iniice* S. M. *coniecto* G. (i) *exprimens nar.* C.

XXXVIII. (a) *periculosa passio, nisi haec med. subvenerit* C. *peric. passio est, si haec medicina non subvenit* S. M. Vulgo *pericula passionis plurima haec — subvenit.* (b) *polyposus* C. (c) *curandus* C. *et cura his diebus* S. M. Vulgo *ferramento. Curandum.*

XXXIX. (a) *agnoscetur* C. *cognoscitur* G. (b) *eius* om. C. (c) *partem* C. G. (d) *conlidat* G. *colligat* C. S. M. (e) *angustus spiritus* S. M. (f)

Coriandri) Idem remedium posuit Colum. VI. 33.

Cap. XXXVIII. *Plumbeum quadratum*) Hippiatrica p. 70. λέγεται δὲ ὑπό τινων καὶ μολύβδῳ παρατρίβειν αὐτόν.

Cap. XXXIX. *Sideratum*) Compara sideratitia animalia infra V. 34. 35. (vulgo III. 35. 36.) ibique notata.

Usque ad nares) Ita semper equum bibere, asinum contra labris modo demissis attrahere aquam, statuebat *Buffon* Histoire naturelle Tom. VII. P. II. qui inde equorum pituitam derivabat. Sed recte monuit etiam Brugnone de Cura equilii p. 189. virum illustrem a vero aberrasse, et equum pariter ut asinum et mulum labris demissis modo attrahere aquam. Plinius 8. s. 66. quo quis acrior equus, in bibendo profundius nares mergit. unde Solinus cap. 45. quod non bene convenit cum dictis Vegetio; etsi Plinii opinionem sequuntur etiam Britanni hodieque, teste Berenger.

haustus[e] attrahitur.[f] Aceto et sale lingua eius et la- 2
bia diutissime perfricantur, donec sanguis emanet.[g]
Tertia die causticum crudum in illa parte labii im-
ponis,[h] quae sentit[i] iniuriam, cum cautela, ut prius
alliges linguam, ne medicamenti violentia noceat.
Cum medicamento labia perusta[k] videris,[l] aqua lava-
bis, deinde aceto et oleo fovebis, sicut alia vulnera,
et[m] hac ratione curabitur.[n] Si vero maxillam side- 3
ratam habuerit et tortam, haec[o] est cura. De tem-
poribus partis ipsius sanguinem detrahes,[p] fimum
bubulum[q] acerrimo aceto permiscebis,[r] et diutissime
decoques, et[s] parti temporum, ex qua sanguinem
extraxeris, calidum induces[t] saepius, ut exsiccet[v] et
curet, hac[x] usus[y] potione. Trixaginem,[z] hyssopum
silvaticum, origanum, serpillum, aristolochiam, man-
nam croci[a] pro aequis ponderibus[b] contundito atque
cribrato, ex quo pulvere plenum cochleare cum aqua
mulsa, oleo et vino per narem sinistram ad unam
heminam[c] quotidie oportet infundi.

XL. Convenit de cervicis curatione dicturo obser-vationem indicare flebotomi: quia circa ea[a] loca frequenter operatur. Detracturus sanguinem animal a cibo abstinebis et potu, aequali loco[b] constitues. tunc[c] lorum supra cervicem alius teneat, et[d] adstrin-

(*unde*) ins. S. (g) Ita pro *emanat* C. (h) *impones* C. (i) *seneit* C (k) *deusta* C. S. M. (l) *pervidebis* C. *pervideris* G. *perunxeris* S. M. (m) *et* om. C. (n) *sanabitur* C. (o) *haec est cura* om. C. *et tortam* omitt. Go. (p) *detrahes* F. S. (q) *bubalum* C. *bubilinum* G. (r) *miscebis* C. (s) *partim ex aqua sanguinem detrax.* C. (t) *inducis* F. S. (v) *et siccet* C. *exsiccet* S. M. Vulgo *exsiccetur*. (x) Hinc om. S. M. (y) *usurus* C. G. (z) *Traxagine yesopum* C. *traxaginem* G. (a) *crocum* C. *mannam* omitt. Go. (b) *partibus* C. *cribellato — cum aqua et vino per narem* G. (c) *eminam* hic et al. C.

XL. (a) *ea* om. S. (b) *solum* ins. S. *soli* Corb. (c) Hinc omitlit S. M.

Car. XL. *Tunc lorum*) Vulgo erat *locum*, quod correxi ex loco gemino

gat ad normam, ut vena facilius appareat. Deinde supra laqueum[e] de sinistrae manus pollice venam
2 deprimes[f] ne ludat;[g] cum[h] sagitta tangas.[i] Duae autem venae a capite summo descendunt, et conveniunt se sub maxillis usque ad gulam; inde a geminis venis inferius quatuor digitis ferramentum deprimis,[k] ne in gulam mittas, et bifurcum tangas, et iumentum occidas statim.[l] Sagittam duobus digitis tenebis, nec plus ferri imprimas,[m] quam extra digitos
3 eminebat. Nihilominus etiam mediano digito manum tuam moderando suspende, ut sit levior; ne vehementius imprimas quam oportet. quia non plus debet quam mucro descendere. Si parum apte profluat sanguis, iumento foenum dabis, aut aliquid quod manducet. Agitatione maxillarum plus sanguinis vena profluet.

XLI. Si iumentum cervicem eiecerit aut laxaverit,

deinceps vulgo *locum*. (d) *atque constr.* C. *stringat ut appareat norma facilius* Go. (e) *lacum* C. (f) Ita pro *deprimas* C. (g) *eludat* malebat Gesn. (h) Ita pro *tum* C. Go. (i) *tangitur* C. (k) *deponito* Go. (l) Vulgo *occidas. Statim sagittam.* (m) *imprimat* Go.

supra I. 22. 3. Possis etiam *laqueum*. Ita enim paulo post pro *laqueum* Corb. habet *lacum*.

Bifurcum) Supra I. c. 22. ne gulam gurgulionemque rumpas et arteriam praecidas; hoc enim vitae periculum inferre consuevit. Gesner bifurcum interpretatur venarum coniunctionem. Male! Vocabulum sanum h. l. non puto. Ceterum de duabus his venis maxillarum nihil traditum reperi libro 6. cap. 4.

Cap. XLI. *Eiecerit*) Male dici vitium hoc cervicis *ἐκβολὴν*, rectius *ἔκπτωσιν* aut *παραγωγὴν*, recte monet Apsyrtus in Hippiatricis p. 81. ubi vulgarem a Vegetio descriptam methodum improbat his verbis: *τινὲς ἐπιδέσμοις χρώμενοι διὰ τῶν πλαστίγγων καὶ κειριῶν* (i. e. regulas et fascias) *οὐδὲν ἀγαθὸν ποιοῦσιν.* Deinde suum inventum prodit, ubi stantis equi cervix constringitur fibulis myricinis et laqueo supo dicto obligatur. Apsyrtum sequuntur Hierocles et Theomnestus. Vegetii rationem Hippiatrica omittunt plane. Ceterum vitiosum Vegetii locum esse, viderat etiam Gesnerus, sed graeca Hippiatrica, unde auxilia peti posse putabat, non inspexerat. Posui in oratione Vegetii, quae liber Gotha-

aut certe vertibula[a] eiecerit vel extorserit, hac ratione
curabitur. Deponito iumentum,[b] atque constringito,
et cervicem eius extendito supra fossam, donec omnia
vertibula laxentur. Post oleum vetus et axungiam 2
veterem tunsam colatamque permisces, et cum calefacto eodem unguento cervicem diligenter infundis,
in[c] locum reponis, et fasciam tenuem et amplam ex
oleo tepido et vino madefactam alligabis ad corpus.
Lanas[d] quoque succidas ex oleo et vino infusas supra 3
connectes,[e] post regulis[f] oleagineis non minus quatuor digitis, ita ut tantum spatii sit inter regulas alligatas et connexas, et lino constringes. Et si aestas fuerit, quater in die suffundis; si hiems, bis. Cum modum[g] fecerit, regulas solves. hoc die quinquagesimo et primo; post unctionibus uteris,[h] donec ad

XLI. (a) Vulgo *vertibulas.* (b) *in terram* addit S. (c) *et superpone stupam infusam oleo tepida et vino ligando optime* S. M. (d) *vel etiam lanam succidam, quae melior est, et superpone ascellas quatuor digitis latis lino obvolutas, et liga decenter, et si aestas fuerit, quater in die suffundes* S M. (e) Ita pro *convertes* Go. (f) Ita pro *regula soleaginiis* Go. nisi quod *solliaginis* habet. (g) *nodum* malebat Gesn. i. e. eum coierit firmiter. (h) *veteribus* Go. (i) *confirmabitur, uris reticulatim, et salenniter v. c.*

nus obtulit meliora, reliqua sequenti observatione persequar. De regulis his, quas Graeci πλάστιγγας appellant, vide infra ad cap. 47.

Connectes) Ita recte Goth. pro *convertes.* In simili cura cap. 47. *insuper lanarum munimenta coniunges et regulas circumduces.*

Nau minus) Ea totius loci sententia, rei natura et lectione libri Sambuei locum ita constituo: *regulas oleagineas non minus quatuor digitis latas, lana obvolutas alligabis et connexas lino constringes.* aut si vulgo interserta verba servare velis *digitis latas alligabis, ita ut tantundem spatii sit inter regulas alligatas et lanas connexas, et lino constringes.*

Suffundis) Etiam in altera medicatione Apsyrtus iubet καταβρέχειν τε ὄξει καὶ ἐλαίῳ δὶς τῆς ἡμέρας τὸν τόπον, ἄχρις ἂν ἀποπέσωσιν (οἱ πόρπακες), καταντλεῖν τε ὕδατι θερμῷ καὶ θεραπεύειν τὰ ἕλκη τῇ λιπαρᾷ. Theomnestus autem ter in die iubet ἀποβρέχειν ὀξελαίῳ. Similiter suffundere posuit infra cap. 47.

Modum fecerit) Gesneri interpretationem suae emendationis *nodum* vides in varietate lectionis positam. In simili cura infra cap. 47. est: *donec corpus inducat.*

sanitatem perducas. Si tardius confirmabitur,[1] ures reticulatim et solenniter usta curabis.

XLII. Si jumento malandria de cervice auferre volueris, ita facies. Candentia prius cauteria praeparabis; deinde ferramento decarnabis sic, ne nervos tangas; et venulas quascunque videris emittere sanguinem, aduris, ut possit cruoris fluxus inhiberi. Cave[a] autem, ne cauteriis plus aduras, et indignatione
2 nervorum periculum facias. Post axungia veteri cervicem perfricabis, ut fascia munies. Sequenti quoque die cataplasma imponere incipies, ablataque[b] ferunta lotio calido fovebis, deinde aceto et oleo dilues, et medicamentis aptis curabis. Si iam videris cicatricem pilos renovare, pulverem ex canino capite combusto et adipem suillum[c] recentem permisces, et

Go. Vulgn *confirmabit vires, regulatim et sol.*

XLII. (a) *cave — facias* om. S. M. *cauteriis uras et ex indignat* S. (b) *ablato fervore* S. M. *ablata a loceo — fovebis et deinde* Gn. Pro *ferunta*, cui corruptionis notam apposuerat Faber, omissam a Sambuco, aut legerim *ferutam* h. e. plagam, a cauterio factam: aut fervuram h. e. vulnus ex ustione. Certe *ablata* ad *cataplasma* refero, quo verbo etiam feminino genere utuntur Semibarbari: *ferutam* vero, vel *fervuram* quarto casu ad *fovebis* adiungo. Gesn. (c) *comburito — redibit* Go.

Vres) Ita recte Goth, ut sequentia demonstrant, etsi non intelligo, quam ob rem ustione opus sit in hac methodo. Contra in altera cutis perforatur, ibique poterit ustio locum habere, ut vulnus coëat. Forte quaedam exciderunt. Simili tamen in cura cap. 47. malagmate aut ustione utitur. Vstio vero siccat et siccata astringit.

Cap. XLII. *Malandria*) Gallis *Malandre*. Marcello Empirico cap. 19. hinc malandriosi, i. e. leprosi. Vide Cangii Glossar. lat. sub h. v. An eadem μελανδράκη, i. e. δοθιὴν in Cangii Gloss. graeco h. v.? Vegetii locum omisit Gesneri Thesaurus. Sed idem vocabulum ex Codd. regiis et editione principe Parmensi in Plinio 26. c. 14. restitue ubi Vettonica ad *melanias veteres* laudatur. Ibi enim libri dicti *malandrias* unnminant, teste Gallo Brotier. Eundem morbum descripsit Iordanus Rufus cap. 25. *del prurito ovèr rogna.* Ad collum et caudae principium transtulit Lor. Rusio cap. 72. *De la scabie ò rogna e prurito che iven nel colo e nella coda del cavallo.* In collo Gallis *Roux vieux* dicitur. Cf. Vitet Médecine vétérinaire T. II. p. 372.

inducis: ex quo medicamento et sanitas consequitur, et pilorum redit[c] ornatus.

XLIII. Si cervix destillationem patiatur, tumidior videbitur quam oportet: foetorem habebit canceraticum cum humore nigro et liquido. cuius foramina scrutaberis diligenter, ne ulterius inter nervos aut armos,[a] sinum destillatione fecerit. Quod si accidit, pauca hinc difficulter evadunt. nam his signis discrimen[b] ostenditur; stridet de[c] pectore, et per nares humôrem liquidum proiicit. hac ratione curabis. Foramina desuper[d] marrubio et sale pariter contuso implebis atque calcabis; subter[e] autem cataplasmate apposito laxabis. Et si loci conditio patietur, diaeresin[f] dabis, ut foras per plagam[g] humor emanet.[h] Tertio quoque die calida urina lavabis, deinde[i] traumatico et pannis lineis limpida et depurata[2] vulnera sanare incipies, cuius compositio talis est: ervi[l] pollinis sextarium, iris Illyricae uncias 2, thuris masculi uncias 2, miscebis, et facies cephalicum[m] medicamentum, quo uteris ad consummationem medelae.

XLIV. Quod si iumento scapulae fuerint dissolutae, diligenter inspicias;[a] ne quas inter nervos et com-

XLIII. (a) *armos sit* S. M. *amorsimum* Go. Vulgo *armorsimum destillationem*. (b) *discr.* om. C. (c) *in* S. M. (d) *de supra* C. *proiiciet atque hac ratione* Go. (e) *subtus* C. (f) *dieresim* F. S. *diaresim* S. M. (g) Ita C. et S. *plagas* al. a. G. (h) sic C. et S. *emanat* al. a. G. (i) *deinde* om. S. M. *dein* C. (2) *depurgata vul.* C. *curare* G. Vulgo *purata iam*. (l) *herbi pollinem sext.* C. *herbi polline* G. (m) *faliscum medicamentum, quod uteris usque ad consummationem* C. Vulgo erat *consumtionem*.

XLIV. (a) *inspicies si ne quas* C. (b) *accipiunt* S. M. (c) Ita pro *atque*

Cap. XLIII. *Sinum*) Gesner efficiebat ex lectione S. M. *armos sinum destillatio fecerit* vel *destillatione*. Fistulam armorum intelligi patet, quam pinxit Gibson tab. VIII.

Diaeresin) Plagam per dissectas partes factam recte interpretatur Gesner.

Cap. XLIV. *Inspicias*) Pendigines statuarum cava interstitia dixit Arnobius contra Gentes 6. p. 201. monente Gesner. Noster pro collectione

missuras pendigines faciat; quod si inveneris, quacunque parte plagas accipere [b] poterit, cataplasmatibus mollire, et scalpello vel cauterio aperire curabis, ut sanies illa collectionis [c] egeratur. Foraminibus [d] autem
2 traumaticum et linteola sicca calcabis.[e] Si quod inter nervos foramen factum fuerit, cautissime curato, ne ulterius aut ferrum aut cauterium [f] procedat, neque putorem [g] neque putredinem lavis, sed magis siccis omnibus curare [h] festina. Nam [i] omnis humor destillationi praestat augmentum. Quum incisa vel usta duxerint cicatricem, pro [2] confirmatione in ultimo causticum imponitur.

XLV. Si armos laeserit,[a] in medio crure utroque [b] solventur venae, et pulvere [c] thuris cum eo qui profluit sanguis [d] copiose [e] immisto armi liniantur.[f] Quod si plus profluat, quam necesse sit,[g] stercus ipsius iumenti fluentibus imponitur [h] venis, et fasciis alligatur.[i]
2 Postero quoque die quasi epaphaeresis [2] fit, et ex eisdem locis sanguis detrahitur,[l] atque similis [m] in

collectio *defluat* S. M. C. (d) *in foraminibus autem tragmaticum linteolo sicco calcabis* S. M. (e) Ita pro *dabis* etiam Corb. Ita c. 43. (f) *cautere procidat* C. (g) *tumorem* S. M. et C. (h) *curabis* C. (i) Omisso *Nam* S. M. et C. *Quivis humor distillationem praestat ad augmentum.* (2) *in confirmationem in ultimum imponetur causticum* C.

XLV. (a) Ita S. M. pro *armus laesus erit.* Etiam C. *laeserit* habet. (b) Ita ex Col. dedi pro *utraeque.* Corb. omittit. *utriusque* S. M. (c) Ita C. *pulverem* F. S. (d) Ita pro *sanguine* C. (e) Ita pro *copiosissime* C. et Go. (f) *lineantur* F. S. *linuntur* C. (g) *est* C. (h) *imponetur* C. (i) *alligatus* C. *alligabitur* G. qui paulo ante *proflurit.* (2) Ita C. *apoferesis* F. S. (l) *detrahatur* C. (m) *similes in omni masera procidet* C. (n) *absti-*

vitiosa et purulenta posuit etiam III. (vulgo II.) 55. 4. ubi graece est τὸ κρεμάμενον.

Cap. XLVIII. *Medio crure*) Pelagonius in Hipp. p. 89. εἰ βλαβῇ ἵππος ὠμοπλάτην ἐκ τῶν φλεβῶν τῶν οὐσῶν ἐν μέσῳ τῶν ἀντικνημίων — καὶ λιβάνου ἀλεύρου — ἵνα δὲ μὴ ἔξαιμον γένηται τὸ ζῶον ἐκ τοῦ ἀφοδεύματος.

Epaphaeresis) Pelagonius: τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων ἀπόλυε τὸ αἷμα. Iterum utitur vocabulo infra V. 24. (vulgo III. 25.) 5.

omnibus cura procedit. Ab hordeo abstinebitur,[n] foeno sustentabitur[o] exiguo per triduum. deinde porri succi[p] tres cyathos, et[q] olei heminam miscebis, et per cornu faucibus infundes.[r] Post sextum diem 3
lente ingredi cogatur, et cum ambulaverit, mittatur in piscinam vel flumen aut mare, uti natet, cum spartea[s] et pannis[t] vincto pede. postea[v] firmioribus cibis ad saginam pristinam revocandus est.[x] Si leviter 4
dolebit, vino et oleo tepefacto perfricetur in sole: si validius dolebit, ventum[y] in armum mittito sicque[z] pertundito a summa iuba infra digitos octo, ne cartilaginem tangas. Et cum inflaveris, ferula vel virga molli armum[a] caedito, sale et oleo perfricato ipso die, postero tracta[b] uteris: cuius haec erit compositio: similae sextarios duos, si defuerit,[c] pollinis triti- 5

nebus eum Goth. (o) *sustentato exiguum* Goth. (p) *succi* addidi ex S. *sucum* C. (q) *et* additom ex C. (r) *infundis* Goth. (s) Ita cum Morgagni Gesn. *sparcia* F. S. *spartia* C. In Goth. est *ut flumen* (i. e. aut flumen) — *cui et parora* — *munito pede*, *et post.* (t) *penes vinctum pede* C. (v) *post* C. (x) *est* addit Corb. (y) *unotum farmium* suprascripto *varinum* Goth. (z) Ita Goth. Vulgo *atque*. Goth. *pertondito*. (a) *aurium* Goth. (b) Ita ex coniectura Gesneri dedi pro *straeta*. (c) Ita Goth. pro *defue-*

Triduum) μετὰ τρίτην ἡμέραν ἕως ἕκτης πράσου χυλὸν ὅσον τρεῖς κυάθους μετὰ ἐλαίου λίτρας ἡμισείας διὰ κέρατος —

Mittatur in piscinam) Brevius Pelagonius: ὅταν ἀναπατήσῃ κολυμβησάτω καὶ οὕτως ὁδῷ προβαίνων στεῤῥοτέρας τροφῆς προσφερομένης ὑγιανεῖ.

Cartilaginem) Pelagonius: διάτρησον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς χαίτης μεταξὺ τοῦ δέρματος καὶ τοῦ τραγανοῦ ἀπὸ δακτύλων ὀκτὼ, ὥστε αὐτοῦ μὴ ἅψασθαι, καὶ ἐμφυσήσας ἄνεμον ἔμβαλε, καὶ λεπτῇ ῥάβδῳ ἁπαλῶς πλῆττε τὰς ὠμοπλάτας, καὶ ἅλατι καὶ ἐλαίῳ ἀπότριβε αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ. τῇ δ' ἐπιούσῃ τράκτωμα ποίει. Vnde apparet, τραγανὸν esse cartilaginem. Deinde legendum in Vegetio: *molliter armum caedito*. Postea distinctio vulgaris: *perfricato, ipso die postero*. mutanda erat; quod feci. Denique recte coniecerat Gesnerus, vulgare vocabulum *stractam* esse mutandum in *tractam*. Similem coxae curam infra adhibet Veget. V. (vulgo III.) 22. s. 3. ubi inflationem vocat.

Similae) Pelagonius: σεμιδάλεως ἢ ἀλεύρου σιτίνου ἢ κριθίνου ξέστας δύο, ὠῶν δύο τὸ λευκὸν μόνον, λιβάνου γο. ας. ὄξει φοράτας τῇ χειρὶ, μετ' αὐτοῦ τὰς ὠμοπλάτας.

cei sextarios duos, cum aceto acri et [d] cum tribus
ovis miscebis: sed ovorum solum album mittes. adii-
cies etiam pulveris thuris unciam semis. quae omnia
manu subigis,[e] et in armos inducis, et per dies mul-
tos armum aqua calida cum flore foeni fovebis dili-
genter, ut mollescat, tractam [f] quotidie imponito, et
prius quam ungatur, quotidie [g] de vino puro armum
6 lavato, deinde [h] additurus unguentum: baccas lauri
selibram, olei sextarium, vini [i] boni sextarium, nitri
uncias 3, sed nitrum et baccas lauri in pulverem re-
7 diges, et cribrabis. Ex quo in sole, cum calida ar-
mus fomentatus fuerit, inungatur ex tepido, et diutis-
sime confricetur. Post synchrisma [k] ad curandos ar-
mos inducitur, et cum melius habuerit natatum mittito.
Quod si eiecerit, iuxta consuetudinem ad rotam [l] ar-
mum reponito, et supra scriptis medicamenti curato.
8 Si non senserit, ultimum est ut uratur. Armi doloris
haec sunt signa: pedem priorem tentum [m] quasi rigi-
dum aforis extrahit. sed convenit inspici diligenter
utrum ex percussura vel casu coeperit causa; [n] et [o] si

rint. (d) *et* om. G. (e) *subiges* Goth. (f) Vulgo *stractam*. (g) Ita S. M. Vulgo est *mollescat stractam quotidie imponito, de vino puro.* Nisi quod *et* ante *priusquam* addidi. (h) *deinde* addidi ex S. M. (i) *vini b. sext.* om. S. M. (a) Vulgo *syncrisma*. (l) *ad totum* G. (m) Ita S. M. alias *tantum*.

Flore foeni) Hunc omisit Pelagonius, qui reliqua sic: ἵνα καθυγρανθῶσι, καὶ ἀφ' ἑκάστης ἐκ τοῦ τραχτώματος ἐπιτίθει, προαποπλύνων οἴνῳ τὸν τόπον. Vnde patet, lectionem libri Sambuci esse integriorem.

Olei sextarium) Oleum omisit Pelagonius p. 90. qui deinceps: οἴνου παλαιοῦ λίτραν μίαν, νίτρου τὸ ἀρκοῦν.

Ad rotam) Pelagonius: εἰσάγων αὐτὴν τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσῃ, ἥτις εἰ μὴ προχωροίη, καυτῆρα προσοίσεις. Vnde patet, h. l. legendum *si non processerit.*

Tentum) Apsyrtus p. 84. περιπατῶν ἐπισύρει τὸν ὄνυχα ἢ ἄνωθεν πεπηγμένον ἐκνεύει τὸ ἄρθρον βαδίζοντος. Hippocrates ibid. p. 85. οὐ προφέρει εἰς τὰ ἔμπροσθεν, οὐδὲ συνάγει τὸν βραχίονα, ἀλλὰ ἐπισύρει τὸ σκέλος, ἐν δὲ τῇ καταβάσει καταφέρεται λίαν.

ex percussura[p] fuerit, prius[q] locis suis reponenda sunt membra, et sic reliqua facienda. Quod si ex humore vel sanguine armi gravabuntur, sanguinem emittis a pectore, vel[r] unctionibus uteris.

XLVI. Genu[a] vel basim si emoverit,[b] ad tormentum rotae vel machinae[c] locis suis eiecta restitues,[d] lanam succidam ex oleo et aceto infusam imponis, et alligabis ex more, tertio die solves fomentabisque; post resinam induces et piculam,[e] ad ultimum malagmate[f] uteris aut caustico.

XLVII. Impulsu axium vel rotarum in circo vel in aliis locis varietate casuum animalibus crura franguntur aut coxae vel articuli, in qua necessitate si extra cutem fractura[a] ossis eruperit, hoc est, si exerxin[b] fecerit, difficilem noveris et prope insanabilem curam. Similis desperatio est, si coxam fregerit aut acroteria,[c] aut supra gambam; insanabilis et casus, quia

(n) Ita S. M. *eam* alias. (o) *quodsi* S. M. (p) Ita S. M. (q) *prius* om. Go. (r) *vel* om. Goth.

XLVI. (a) *Si basin exierit, ad torculare mitte et sic locis* S. M. (b) Vulgo *semoverit.* (c) *macinea* G. (d) *et* addit S. (e) *picem liquidam* malebat Morgagni. (f) *malagma* F.

XLVII. (a) *fractum os* S. M. (b) Ita Gesner coniecit legendum esse pro *exbereen*, Goth. *exbersen.* Comparat Hippocraticum σύνερξιν i. e. σύγκλεισιν. (c) *ecroceria* F. et S. margo F. S. *acrocolia.* Goth. *acrocolli.* Caelio Acut. I. 11, 94. *Crura porcina, quae Graeci acrocolia vocant.* Celso 2, 23 sunt *trun-*

Cap. XLVI. *Genu*) Malim *sub rotulam mitte*, ut infra cap. 48. sect. 2. Tormentum rotae peperit torculare, h. l. ineptum. Rotam in tormento Graecorum, seu τροχὸν novimus, sed alienam ab hoc usu veterinario. Forte intelligitur machina, quam Celsus habet de femore luxato 8. c. 20. *etiamnum valentius intenditur membrum super scamnum, cui ab utraque parte axes sunt, ad quos habenae illae deligantur, qui ut in torcularibus conversi rumpere quoque si quis perseveraverit, non solum extendere nervos et musculos possunt.* Etiam Palladius I. 20. in instrumento torculariae cellae rotulas nominat. Rotam veterinariorum omisit Gesneri Thes. L. L. Rotula infra V. 47. (vulgo III. 48.) 2. nominata est plane diversa ab hac machina.

Cap. XLVII. *Supra gambam*) Hip-

2 non recipit ligaturam. Si vero fractura sit sine vulnere in his locis, quae constringi possunt, hac ratione curabis. Primo fracturam recompones, et fasciis[d] mundis scissilibus infusis ex vino et oleo conligabis: insuper lanarum munimenta coniunges, et regulas circumduces; iumentum autem in canterio[e] vel in scalis vel in suspenso loco, ne[f] fractura flebiliter commeet, cui quotidie mane et ad vesperam suffundes,[g] tertio

culi, monente Gesnero. (d) Ita recte Gesner pro *fascies*, *mundis* auctore Morgagni. (e) *canterio* S. M. *cauterio* alii a. Gesn. (f) *ut fractura velut leviter* F. et S. sed margo utrobique cum Gesnero. *aut fracturam velut leviter commoveat* Goth. unde malim *ne fracturam vel leviter commoveat*. (g) *et vespere suffundis* G. (h) *facias* G. (i) *urtice* S. M. *et filicis radicis*

piatrica p. 197. ὅσα τῶν θραυσμάτων συμβαίνει ὑποκάτω τοῦ γόνατος ἐν τοῖς ὀπισθίοις, καὶ ἐμπροσθίοις, θεραπεύεται οὕτως· δεῖ κατατάσσειν εἰς τάξιν τὸ κάταγμα καὶ οὕτω δεσμεῖν, προσυποτιθέντα ἔρια ῥυπαρὰ τελαμῶσι λινοῖς διαβρόχοις ὄξει καὶ ἐλαίῳ, ὅσοι ἱκανοί εἰσιν, ἴσοις, μὴ διαῤῥόμβοις, ἠραιωμένοις καὶ ἀφεστηκόσι. (Pro his Hierocles brevius ἴσοις ἀκριβῶς καὶ συνημμένοις) καὶ ὡσαύτως ἐπιῤῥίπτειν τὰ ἔρια βεβρεγμένα καὶ καταλαμβάνειν, καὶ πλάστιγγας (regulas) προστιθέναι τρεῖς καὶ δεσμεύειν ἐξ ἑκατέρου μέρους — καὶ τηρεῖν ὀρθὸν τεσσαράκοντα ἡμέρας, ὧν ἐν ταῖς εἴκοσι λύειν δεῖ τρὶς καὶ πάλιν δεσμεύειν. et reliqua quae paulo sunt diversa et minus integra. Ceterum verba *Similis — ligaturam* paulum diversa leguntur infra V. 20. (vulgo III. 21.) s. 4.

Fasciis mundis) Ita recte Goth. pro *fascies*, quod de Morgagni coniectura correxerat etiam Gesner. Sed ex loco graeco apparet, vitium gravius adhuc haerere huic loco, quem redintegrabo inde, coniunctis scilicet quae hinc divulsa leguntur infra V. 20. (vulgo III. 21.) ita fere: *Primo fracturam recompones et in recenti lanam succidam fasciis mundis scissilibus infusis ex aceto et oleo colligabis per triduum, insuper lanarum munimenta coniunges, et regulas circumduces.* Ceterum scissiles fascias videtur dicere quas Graecus τελαμῶνας λινοὺς vel ἅμματα, igitur lineas.

Canterio) Ita pro *cauterio* ex S. M. scripsit Gesner. Goth. *conatrio — scalis aut in susp.* Ceterum malebat Gesner: *cantherio vel in scalis velut suspensum locato*. Satis bene; sequitur enim: *non ante permittes stare.* Et Hippiatr. p. 199. de fracto crure: κρεμάσας τὸ κτῆνος. De cantherio satis dictum fuit ad Columellam. Vide Indicem. Scalas videtur easdem dicere Celsus VIII. 15. de humero luxato: *sic brachium deligatum super scalae gallinariae gradum traiicitur ita altae, ut consistere homo ipse non possit:* et reliqua, quae lector ipse comparabit. Scalam gallinariam descripsit Columella VIII. 3. 6.

die solves. et expleta curatione ligabis. Quinto quoque VII aut IX die eadem facies,[h] donec corpus inducat. Post haec adiicies muscum de vitice,[i] aut salicis 3 radicem, et ova cruda quinque, verum non regulis, ut prius, sed circumductis ferulis alligabis. die tertio solves et fomentabis, de resina et axungia perunges: ubi [2] cura profecerit, malagma [1] vel causticum inducis, non ante tamen permittis stare iumentum, quam dies quadraginta praetereant. hoc autem tempus est, quo divulsa vel fracta solidantur.

XLVIII. Plerumque in genibus, vel articulis aut phlegmone [a] oritur, aut marmora,[b] aut mallones.[c]

G. (2) *nisi* G. (l) Pro reliquis huius capitis S. M. *hoc facies per dies quadraginta, et sic solidatur.*

XLVIII. (a) Vulgo *phlegmon.* (b) *marmoreum* S. (c) *mallon* S. M.

Cap. XLVIII. *Phlegmon*) Gesner emendabat *phlegmone*. Sed infra V. 48. (vulgo III. 49.) de eadem re est: *sicut flegma in genibus diximus oportere curari.* ubi Codex Corb. *flagmina* habet scriptum. Equidem scripturam utramque corruptam esse censeo ex vocabulo *flemina*. Festus: *flemina dicuntur cum ex labore viae sanguis defluit circa talos.* Caper de orthogr. flemina est, *ubi abundant crura sanguine. Plemina, cum in manibus vel in pedibus callosi sunt sulci.* Plautus Epid. V. 2. 5. *ita dum te sequor, lassitudine invaserunt misero in genua flemina.* Rursus in Pseudolo IV. 7. 92. et Poenul. III. 4. 67. Idem vitium boa dici videtur Festo: *boa*, inquit, *crurum tumor viae labore collectus appellatur.* Glossarium vetus βόα ὁ τοὺς πόδας φλεγμαίνων. Plinius 23. s. 17. de vite nigra seu bryonia: *eadem in iumento hominеque flemina aut sanguinem, qui se ad talos deiecerit, circumligata sanat.* Sic enim ex libris scriptis dedit Harduinus, ubi vulgo erat *flegma*, plane ut in Vegetio. Ceterum non dubito ex graeco φλεγμονή latinam vocem *flemen*, *flemina* esse detortam. Quare phlegmonem h. l. et infra restitui. Male cum aliis Gesner in Thes. flemen a graeco φλέγμα derivat. Disputationem meam confirmat locus Hippiatr. p. 156. ῥεύματα εἰς τὰ γόνατα ἐμπίπτοντα ἅτινα ῥωμαϊστὶ λέγεται φλιμέλια. Ibid. p. 164. est formula πρὸς νεαρὰν φλεγμίναν, nisi est pro φλεγμονήν positum vitiose. Ecce etiam Isidorus Different. Verborum I. 405. *inter flemma et plemma hoc interest, quod flemma sit cum crura abundant sanguine, plemma cum in manibus vel pedibus callosis sulci nascuntur.* Placidus in Glossis: *Fleminum vestem in qua sanguis ambulando in pedes defluit.* Festus: *tama dicitur cum labore viae sanguis in crura*

Quae vitia ex malo humore generantur, et passionem
cum deformitate tumoris ostendunt: sed ista distantia
est, quod phlegmone[c] tuber[d] est molle, marmor du-
ritiam ostendit ex nomine, mallo inflatus tuber est
sine dolore. quibus recentibus potest facilius subve-
2 niri. Primo[e] lanam succidam ex oleo et aceto indu-
ces, contra aquam frigidam et currentem animal con-
stitues. post sine ferro hac ratione curabis. Sinapis
et salis Alexandrini -) 4. aceti cyathos 2, axungiae
veteris selibram, simul conteres et induces, post diem
3 tertium solvis. Si aperturam fecerit, spongiam cum
aceto et lasere[f] imponis, vulnera styptico curabis.
Praeterea locum, quem curare volueris, inducto psi-
lothro,[g] decalvas. Radicem filicis et ervum et ficus
Afras[h] contundes in pila et induces in panno, per
4 triduum ligatum patieris manere. Alii[i] radicem filicis
et ervum[2] cum axungia veteri et aceto acerrimo pu-

malones Goth. et deinceps *malon*. (d) *tumor est mollis, marmor ostendit mallon inflatum* S. M. (e) sect. 2. 3. omittit S. M. (f) *assa foetida* margo Goth. (g) Ita Goth. pro *plilotro*., Margo *silitro*. Correxerat iam antea Gesnarus. (h) Ita pro *aphros* Gesn. (i) *Tolle* S. M. (2) *herbam* S. M.

descendit, et tumorem facit. Lucilius: *inguen ne existat, papulae, tama, ne boa noxit*. Io. Frid. Gronovii annotatio ad locum Plauti Epidic. V. 2. 5. admodum inepta est, ubi *femina* male in *flemina* mutata fuisse censet a Grammaticis, et *femina* servari vult etiam in Poenulo, quoniam libri scripti omnes eam lectionem exhibeant. Rectius ad locum Plauti egregius Camerarius noster Apsyrti φλεμάλια et Hippocratis κέδματα comparavit. Cf. etiam ad Colum. VI. 12. 1. *Pleminia* gens in libris saepe vitiata fuit in *Fleminiam*. Vide Drakenborch ad Silium XVII. 459.

Contra aquam) Hippiatr. p. 163. contra φλεγμονὴν genuum et articulorum: ψυχρῷ ὕδατι καταντλεῖν τὰ φλεγμαίνοντα μέρη, ἢ εἰς ποταμὸν ἢ εἰς ῥεῖθρον εἰσάγειν καὶ ἀναπατεῖν ἐκεῖσε ποιεῖν.

Sinapis et salis) Post haec addunt Hippiatr. 162. καρδάμου γο. α΄.

Spongiam cum aceto) Hippiatr. p. 163. σπόγγον μετὰ λασάρου καὶ ὄξους καὶ ἰξοῦ καὶ οἴνου ἀφηψημένου καὶ ἀξουγγίου προσφέρειν.

Afras) Vulgo *Aphros*. In eadem sed diversa formula Hipp. p. 161. ἰσχάδων ἄφρων.

Filicis) In Hippiatr. p. 161. est βλάχνου ῥίζαν, quod nomen etiam filicem notat.

tant oportere misceri. [Item[l]] cineris quoque de
foco uncias 3, calcis vivae uncias 6, vino subigito ad
crassitudinem oxymellis, et antequam obdurescant,
tubercula obline. Quod si assidue in recenti feceris 5
passionis molestia, siccabuntur;[m] si vetustiora sint,
punctis subtiliter inurantur, ne nervi[n] igne vitientur.
Talis quoque compositio spargere phlegmonen[o] asseritur.
Rhododaphnes[p] uncias 3, bituminis, nitri ana
uncias 3, axungiae veteris colatae uncias 3. Plerique 6
dixerunt cauterio cuprino candenti duobus punctis
debere perrumpi,[q] et phlegmonen effundi, licinio[r]
quoque intorto cum axungia et aceto et oleo loca,
de quibus mucus[s] eiectus fuerit, satiare:[t] per fora-

(l) *Item — vitientur* om. S. M. *Item* om. Goth. hinc inclusi. (m) Ita Goth. pro *feceris, passionis — siccabitur.* (n) Vulgo *ne vi et igne.* Goth. *nervi et igne.* margo: *alii veni.* (o) Vulgo *phlegmon.* (p) sic S. M. *Rhododanes* F. et S. *Rhododamum* Goth. (q) Ita pro *praerumpi* Gesner. (r) *licineo* a. G. paulo antea *phlegmon* vulgo. (s) Ita pro *muscus* Gesner ex coniect. Morgagni *mucro* Goth. (t) *sanari* S. M. *satiari* Goth. deinde *lemscum tritici*

Cineris de foco) Hipp. p. 157. τέφραν ἐκ χαλκείου τὴν ἀναπεπταμένην ἐπὶ τὴν κάμινον. Sed ipsa formula exstat p. 161. θερμοσποδιᾶς γο. α΄. ἀσβέστου ζώσης γο. α΄. μετ᾽ οἴνου φυράσας καὶ μέλιτος παραφυλαξάμενος πρὶν ἢ ξηρανθῆναι οὕτω τῷ τραύματι ἐπίχριε. unde vitium in utroque loco intelligitur. In nostro lego *mellis* pro *oxymellis*, in graeco εἰς παχύτητα μέλιτος vel simili modo.

Siccabuntur) Gothani libri lectionem confirmant Hippiatr. p. 161. ἐπίμεινον δέ, οὕτω θεραπεύων, εἰ νεαρὰ τὰ χονδυλώματα ᾖ· εἰ δὲ παλαιά, εὐφυῶς καυτηριάσας θεράπευε. Sequentia ex eodem libro emendavi.

Phlegmonen) Hic et ubique vulgatum *phlegmon* correxi. Hippiatr. p. 158. πῶς ἂν φλεγμοναὶ αἱ ἐν τοῖς γόνασι διαλυθῶσιν, formula medicamentorum ibidem p. 161. exstat integrior, ubi bituminis pondus unciarum 3. adiicitur.

Rhododaphnes) Eadem formula est in Hippiatr. p. 161. πρὸς φλεγμονὰς καὶ ὑδατίδας.

Mucus eiectus) Quod Morgagni coniectando assecutus est dedi pro *muscus*. Graece enim in Hipp. p. 160. κολλύριον ὅπερ τὸ μυξῶδες ἐκβάλλει. Ceterum ad phlegmonem Vegetii, *flemina* aliis, pertinere videntur vitia, quae Iordanus in genubus vocat *spanenum*. Crescentius IX. 36. *circa garectum intrinsecus ex latere garecti paulo inferius inflationem inducentem circa venam magnam quae dicitur fontanella* etc. ubi ex Gallico vetere interprete, qui *Espa-*

mina etiam ustionis lemniscum trahi debere, ut quid-
7 quid humoris est, egeratur. Post haec cataplasma
ex[v] foenugraeco et[v] vino[x] confectum inducis, cum[y]
usta ceciderint et tumor resederit, lemniscum[z] exi-
mis, traumatico curabis, ad ultimum causticum in-
8 ducis. Alii sagitta pertuso corio phlegmonen[a] effun-
dunt, et lanam madidam cum aceto et lasere[b] plagis
inserunt; sic spongiam cum pusca acri et lasere.[b] su-
pra vulnus imponunt: tertia[c] die solvunt, lanam exi-
munt, et tetrapharmaco curant quinque diebus vel
9 septem. Si vero marmor habuerit,[d] ex quo validius

aut quicquid Gotb. (v) Vulgo *et*. (x) *lino* S. M. (y) *combustio donec ceciderit* S. M. *induci cum ustum eeciderit* Goth. (z) *lenies cum removes* reliqnis omissis S. M. (a) Vulgo *phlegmon*. (b) Vulgo *lasare*. recte Gotb. qui verba *plagis — lasare* omittit. (c) *tertio* Gotb. (d) om. S. *habuerunt*

vain habet, *spaveni* legi iussit Cangius, qui hodiernum nomen *Esparvin* apposuit. Sed *Spavano* nominat Iordanus cap. 34. et L. Rusius cap. 403. apud Rusium tamen iusta *Scavano* appositum legitur veluti varietas lectionis. In Lexicis reperio etiam *Spavenio*. Hoc vitium nostri *Blutspat* dicunt, cuius situm cum vena fontanella pinxit *Gibson* T. II. tab. I. in eadem regione tumor durior natus *Knochenspat* dicitur, quem ibidem pictum videbis. Mallon forte idem est cum morbo, quem in genibus natum Crescentius IX. 55. *zarde*, Iordanus cap. 30. *la gerda*, Rusius cap. 404. *Jerda* vocant. Gallicus Crescentii interpres *Zardre* vertit. Est vitium quod Solleysel *Jardon* vocat, et descripsit Gibson II. p. 249. Sed magis convenit nostratium *Windgalle*. Quam idem Crescentius cap. 37. sub capite genuum in posteriore parte natam vocat *tubam*, Gallicus eius vetus interpres *courve ou la courbe* cum Iordano c. 35. et Rusio cap. 405. appellat. Sub nomine *die Kürbe* descripsit Gibson germanice versus T. II. p. 246. pinxit in tab. II. fig. 2.

Marmor) Apsyrtus p. 463. *περὶ μαρμάρου* vocat *κονδυλώματα σκληρὰ καὶ πωρούμενα οἴδησιν ἔχοντα μάρμαρα*; nasci ait in pedum praecipue anteriorum corona solis mulis, raro asinis; equum nunquam fieri *μαρμαρωσσόν*, sed podagricum. Ita et Hierocles p. 464. Idem tamen Apsyrtus p. 259. in equo memorat *σκληρώματα μέγαλα ἃ καλοῦνται πῶροι*, quae praecipue in coronae pedum anteriorum latere interiore nascantur, raro in posterioribus; maxime omnium equis accidere ait vitium gregalibus. Videtur esse vitium, quod Crescentius IX. 49. *furmam*, id est, *furmellos*, Gallicus interpres vetus *Furine*, Iordanus cap. 42. *furma*, Rufius cap. 406. *furina* vocant. Puto idem esse vitium *formam*, quod nostri *die Schale* vocant, pictum a Gibsono in

claudicet, et vix flectat articulos, inurendus est leviter.[e] Cui post feruntam malagmam,[f] quae cupressina appellatur, oportet imponi. ex qua curatione sanitas redditur, et[g] deformitas permanet. Si autem mallon[h] 10
in genibus vel articulis excreverit, continuo curam adhiberi oportet, ne neglecta passione deformitatem tumor augeat, vel obduratione diuturna convertatur in marmor. Aperies in pedibus sive genibus dextra 11
ac sinistra vel ferro vel cauterio cuprino, sicut superius declaratum est. lemniscum traiicies cum aceto et sale et oleo, et[i] supra cataplasma imponis, donec fervor desinat, et saniem faciat. Post purgatis vitiis, lemniscos eximis, et traumaticum imponis, et ternis diebus interpositis solves, et medicamentum renovabis, donec sanetur.

XLIX. Si aquatilia in articulis vel in gambis fuerint, frigido ferro omnino non sunt tangenda; ne abundantia humoris iumento discrimen importet. Sed utendum est scarificatione subtili, et detractione sanguinis; post quae[a] lanis[b] calidissimis, tam cum

Gotb. (e) *linitur* Goth. (f) Ita vulg. *malagma* corrigebat Gesn. (g) *at* malebat Gesn. (h) *malon* Gotb. (i) Vulgo *ut*.

XLIX. (a) Ita pro *lavis valid.* habet S. M. *clarissimis* G. (b) reliqua cap.

Tab. II. Corticis idem apud nos nomen est, quod ad ungulas equi olim nostri transtulerunt.

Cum aceto) Infra III. (vulgo II.) 48. s. 3. *pannos vel lemniscos ex aceto et oleo sub cute per foramina traiice per triduum.*

Et supra cataplasma) Ita sum ausus corrigere vulgatum *ut supra cataplasma imponis*: Scilicet etiam supra s. 7. traiectis lemniscis imponit cataplasma; sed non erat necesse, ut iterum Vegetius lectorem illuc ablegaret; praecessit enim: *sicut superius declaratum est.*

Cap. XLIX. *Aquatilia*) Supra I. 25. 6. nominavit. Gesnerus ὑδατίδας dici graece suspicabatur. Ozaenos ipse in fine huius capitis vocat, et Hippiatrica. Nescio an sint eaedem, quas Crescentius IX. 43. gallos dixit, et Iordanus Rufus libro I. cap. ultimo apud Cangium Gloss. Latin. h. v. et Iordanus Italice versus cum L. Rusio. Nostrates videntur easdem *Wassergallen* vocare.

2 aceto quam cum optimo sale tunso et oleo vel axungia per dies quinque conliganda sunt loca. Si tardius haec cura profecerit, utendum est ferventissimo caustico, ut faciat ustiones. Alia[b] quoque ratione sanantur, si sletam[c] qua tinctores utuntur, et salem pro dimidia parte commisceas, lanamque succidam ex aceto alliges, post diem tertium soluturus. Si aperturam fecerit, farinam hordeaceam ex melle coctam cum lini semine et foenugraeco inducis; ad ultimum
3 malagma crudum impones. Praeterea atramentum sutorium,[d] gallulas minutas, et alumen aequis ponderibus tunsum cum axungia miscebis, addito pulvere mali granati, nitro et aceto; quae in commune decocta vitium, si adiungatur,[e] emendat. Ficus siccae cum sinapi contusae mixto aceto imponuntur. Post diem tertium soluto medicamento, si tardius profecerit, eadem cura renovatur. Cum melius habere
4 coeperit, alecem[f] impone articulis. Alii opopanacem

om. S. M. (c) quae sit *fleta*, qui *trictores*? nec invenio, neque comminiscor. Gesn. Sed recte Goth. *tinctores*, deinde *foenugraeco* pro *foenigraeco*. (d) *scriptorium* in hac re commendat Eumelus Hipp. 2. p. 113. *a*. Ruell. Gesn. (e) debebat *adiungantur*, *emendant*. In Goth. est *vitium supponat*. deinde *mixto cum aceto*. (f) *allicem* S. Vulgo *allicem*. Deinde *opopana-*

Sletam) Videtur esse vel lixivium, stacte, vel alumen. Marcellus Emp. c. 12. alumen quo infectores utuntur nominat. *Tinctores* quos e Goth. restitui, assecutus erat Sladus, qui praeterea *fecculam* vel *herbam* corrigebat. Nunc demum video feliciter coniecisse Sladum. Ecce enim Marcellus p. 129. ubi mentagrae seu impetigini remedia dat: *si fecula vini, qua tinctores utuntur, cum aqua permixta locum perunxeris — et continuo destringas, nam si diutius fuerit, altius vis eius insidet et ulcus grande faciet.*

Attramentum sutorium) Hippiatrica p. 294. *μέλαν καλλιγραφικόν, κηκίδας, στυπτηρίαν ἐξ ἴσου κόψας μετὰ ἀξουγγίου μίξον καὶ μήλου φλοιοῦ καὶ ὄξους καὶ ἁλὸς καὶ νίτρου τὸ ἀρκοῦν καὶ ἐπιτίθει.*

Ficus siccae) Hipp. p. 293. *σῦκα καὶ σίνηπι κόψας ὄξος τε μετὰ στυπτηρίας ὑγρᾶς προσβαλὼν ἐπιτίθει.* unde videtur h. l. excidisse alumen liquidum.

Opopanacem) Hipp. ὀποπάνακα *μετὰ κριθίνου ἀλεύρου συνεψήσας ὥστε ἐμπλαστρώδη γενέσθαι.*

cum farina hordeacea coctum in modum cataplasmatis imponunt. Nonnulli fabam fractam in aqua decoquunt, et mixto melle deterunt, et in panno inducentes curant. Ad ultimum malagma cupressinum imponunt. Plures calcem vivam et cineres ex melle et vino commiscent, et ozaenis frequenter imponunt. Ad ultimum caustico utuntur. Quae genera curarum, et posterioribus pedibus adhibenda veterum censet auctoritas. Vsus invenit, addito sale et aceto ciliciis[g] ozaenas defricare, donec cruor aut tumor emanet. Quae observatio etiamsi non persanaverit, sequentes tamen adiuvat curas.

L. Interdum reumatici iumentorum interdum ventosi sunt pedes: quae vitia nunquam tangenda sunt ferro, sed exsiccanda per malagma vel causticum, et aliquando urenda leviter per venas, ct cauteriis[a] meatus, qui humorem suscipiunt, angustentur, et constringantur, ut[b] pro tempore afferant medicinam: quia in[c] totum, etiamsi intercisae et adustae sunt venae, non poterit talis causa sanari.

LI. Impetigines quoque in articulis vel genibus inter nervos commissuralibus locis aliquando nascuntur, et fit vulnus simile rhagadio, et non facile sanatur, nisi stalticis vel stypticis rebus, non sine alligatura, vel interdum adustione curetur. Malagmas quoque convenientes oportet imponi.

LII. Vrigines[a] etiam in pedibus, cruribus ungui-

cum — coctam Go. (g) *cibis ozim* Go.

L. (a) *cauterii* F. S. nobiscum S. M. *supernas* pro *per venas* G. idem *malagma* dedit pro *malagmas*. (b) *(meatus)* ins. S. (c) *si in totum et intensae et adversae* S. M.

LII. (a) Vulgo *Vligines*. (b) *acritudo humorum consuevit generare, et*

Cap. LII. *Vrigines*) Ita recte vulgatum *uligines* correxit Meursius Critic. Arnob. p. 175. monente Gesnero. Simile est vocabulum *ustigo*

busque vel sub armis aliquando generantur, quas quidam dulcedines vocant; habent similitudinem scabiei. Quae cum se diffuderint, pedes exulcerant ad similitudinem leprae, et urgente prurigine animalia sibi partes illas corrodunt, vel alternis pedibus confricando vulnerant. Quod vitium a [b] crudo vel putrido humore consuevit generari, et idem curatur detractione sanguinis, unctionibus et purgationibus ventris. si radix cucumeris silvatici cum nitri pulvere misceatur infusa per fauces, humores pessimos purgat.

LIII. Podagra vero nonnunquam solet occupare iumenta, cum hominum vitium transit in pecudes: cuius passionis haec sunt signa. nec stare potest, nec ambulare, sed si cogatur, claudicat, et saepe se proiiciet, sicut indigesta ex hordeo animalia faciunt, quae [a]
2 propter dolorem non coquunt cibum. et ideo fit hor-

ideo curantur S. M.

vel *ostigo*, quam eandem *mentiginem* vocat in ovibus Columella. At infra VI. (vulgo IV.) 24. est *malagma ad uligines* sine varietate scripturae. Quodsi *urigines* verae hoc in loco sint, infra etiam easdem reponi malim. Quid si *ossilaginem* vel ut paulo post est in Editis *ossulaginem* IV. 14. 1 et 3. cum ostagine Columellae comparaverim, atque utramque cum uredine et urigine ab urendo deduxerim, quasi *ustaginem* et *ustilaginem* dictam?

Dulcedines) Cicero Legg. I. 17. *quia dulcedine hac et scabie carent.* Infra Vegetius V. 14. (vulgo III. 15.) 4. dulcedinem iterum dixit ubi Hippiatrica ἐρεθισμός habent. Gratius Cyneg. 418. *At si deformis lacerum dulcedine corpus persequitur scabies.* Sed video, iisdem locis iam usum esse Gesnerum in Thes. L. L.

Cap. LIII. *Indigesta ex hordeo*) Apsyrtus Hippiatric. p. 164. κατακλίνεται ἐοικὼς τῷ κεκριθιακότι.

Quae propter) Gesner malebat: *quia — coquit.* Hippiatrica post superiora: καὶ ἐστὶν ἀνόρεκτος πρὸς πᾶν τὸ προσφερόμενον καὶ τὸ στόμα θερμὸν ἔχει καὶ κατάξηρον, τήν τε ὑπερῴαν μετέωρον. οἵτε ὄρχεις αὐτοῦ ἐνάλλονται ἐναλλὰξ καθ' ἕνα, καὶ ὁ καυλὸς προπίπτει καὶ ἐπαίρεται καὶ οἱ πόδες ἐν τῇ στάσει προσλαμβάνονται τὰ κόπρια διὰ τὴν πύρωσιν ὡς καὶ ἐν τῇ ὑποτρίψει. Quae mihi revocant in mentem locum Aristotelis H. A. VIII. c. 24. ubi inter equorum

ridum, et corpus eius calebit, venae etiam exstabunt, natura submissa erit, in pedibus stercus haerebit propter nimium eorum calorem, sicut subtritis solet evenire. Cui proderit, si non sinatur accumbere, sed 3
minutim deambulet loco sicco, donec sudet; multorum manibus confricandum est, ut vehementius sudet. sanguinem ei detrahes a capite a superioribus venis, sed non multum. sequenti die de posterioribus locis detrahes supra talos. tertio de gambis vel de sub ipsis dolorum locis. Memineris semper parum oportere 4
detrahere. Aquam calidam dabis in potu, in qua adiicies pulverem nitri, et triticeam farinam, pollinem [b] quoque thuris acetabulum plenum in vino maceratum infundis, et triduo per nares singulas cotylas. betas [c] etiam excoques, et aquam earum ad tres 5
cyathos suffundes, et exercebis eum singulis diebus. ventrem quoque eidem expurgabis ut auferatur humor pessimus, qui descendit in venas. Hoc genus 6

LIII. (a) Forte leg. *quia — coquit* Gesn. (b) reliqua cap. om. S. M. (c) *bleetas* G.

gregalium morbos primo loco memorat podagram, eiusque signum ponit: ὁ γὰρ ὄρχις ἄλλεται ὁ δεξιός. ἢ κατὰ μέσον ὀλίγον κάτωθεν τῶν μυκτήρων ἔγκοιλόν τι γίνεται καὶ ῥυτιδῶδες. Ita enim cum Gaza Codex Mediceus postrema recte scribit, quanquam fateor ne sic quidem signum intelligere.

Deambulet loco) Ita recte Goth. pro *deambulare et loco*. Hippiatrica: ἐλαυνόμενος κατ᾽ὀλίγον ἐν σκέπῃ μέχρι τοῦ ἱδρῶτος.

Superioribus venis) ἐκ τῆς ὑπερώας μὴ πολὺ Hippiatrica.

Supra talos) ὑποκάτω τῶν ἀγκυλῶν παρὰ τοὺς ἀστραγάλους ὡσαύτως μὴ πολλῇ τῇ ῥύσει, ἔκ τε τῶν ἐμπροσθίων. ποτίζειν δὲ αὐτὸν etc.

Pollinem thuris) Hippiatr. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο. ἰρανθέμου ῥίζης δράκα καὶ μάννης ὀξύβαφον διέντα ἐν οἴνῳ ἐγχυματίζειν διὰ τῶν ῥινῶν, καθ᾽ ἡμέραν κοτύλην μέχρις ἡμερῶν] τριῶν, καὶ πτελέας φλοιὸν κόπτοντα ἐν ὅλμῳ καὶ οἴνῳ πλύνοντα ἐγχυματίζειν ὁμοίως. Est ergo μάννα h. l. quae alias μάννα λιβάνου dicitur.

Ad tres cyathos). Plenius Hippiatrica: καὶ τῷ ἀφεψήματι ἐκπιεσθέντι μίξαντα ἐλαίου κυάθους τρεῖς κοτύλαις τρισὶν ὡσαύτως ἐγχυματίζειν καὶ γυμνάζειν αὐτόν.

purgationis adhibebis: thymi acetabulum plenum in vino veteri dulci macerabis, et singulas cotylas per nares eidem infundis, foenum viride adponis: quod si defuerit, siccum nitro aspersum dabis: si nihil profecerit, castretur, et vitio carebit. nam podagra raro vexat eunuchos.

LIV. Orthocola[a] etiam iumenta vel stillosa dicuntur, quae contractionem nervorum patiuntur in pedibus, et de capitibus ungularum calcant, et sunt rigidis[b] articulis, ut planas ungulas in terram ponere
2 non possint.[c] Quod vitium nascitur ex enormitate onerum et labore confragosarum viarum. sed hac ratione curantur: sanguinem ei de sub cirro vel de coronis detrahes, ungulas bene compones, pollinem ex hordeo et resina cum axungia decoques, et ter [d] in die perunges. tepida quoque aqua[e] in qua verbenae decoctae fuerint, confovebis, et tota eius crura acopo
3 perfricabis. Post[f] dies quinque cataplasmabis cum ex polline hordei et lini semine et foenigraeci[g] aequis partibus ex vino decoctis:[h] cataplasma imponis in

LIV. (a) *Articulosa* S. M. In titulo *de Articulis*, in texto *arthicula* Goth. (b) Ita S. M. pro *rigidi articuli plenas* nisi quod *et* habet. (c) Vulgo *possunt.* (d) *lautum die* S. M. (e) Vulgo *aqua* deest. *quoque aqua verbenae decocta cum fuerint* G. Vulgo *verbena decocta fuerit.* (f) Reliqua om. S. M. (g) Vulgo *foenigraeco.* Goth. *foenugraeci.* (h) *decocta cataplasmabis* Goth.

Thymi acetabulum) Hippiatr. ἑρπυ-θύμου ὀξύβαφον οἴνῳ θέντα γλυκεῖ καὶ εὐώδει ὅσον εἰς κοτύλην ἐγχεῖν εἰς τοὺς μυκτῆρας.

Eunuchos) Celsus IV. 24. *quae in podagricis chiragricisve esse consuerunt, ea raro vel castratos vel pueros ante foeminae coitum, vel mulieres — tentant.*

Cap. LIV. *Orthocola*) Graece ὀρθόκωλος vel ὀρθόκυλλος in contractione nervorum dicitur contraria ratione τῇ ἀγκύλῃ et ἀγκυλώσει, de qua Celsus V. 18. Locum Galeni de ὀρθοκώλῳ habet Foesius in Oecon. Hipp. sub ἀγκύλη. In Hippiatricis p. 262. est: οἱ τὰ γόνατα ὑγρὰ ἔχοντες — καὶ ἀκοπώτεροι δέ εἰσιν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν σκληρὰ ἐχόντων, καὶ ὅμοια τοῖς ὀρθοκώλοις ἢ πασσάλοις λεγομένοις. ubi corrige ὀρθοκώλοις.

omnibus cruribus ante acopo perunctis ab articulis[1]
usque ad genua: quae loca lanis succidis munies et
fasciabis, et ter in die paulatim incedere facies. Si 4
hoc non profecerit, malagmam hanc articulis[i] eius
imponis. Ammoniaci,[2] galbani, opopanacis, medullae
cervinae lib. 2, resinae terbentinae uncias 2, apochy-
matis[l] libram. resinae frixae libram S. oleum vetus
quod sufficiat, lento igne decoques et colabis, impo-
nes in aluta[m] per dies plurimos omnibus pedibus,
donec sani sunt. Sed necessaria festinatio est, quia
sic solent remanere si tardius cura praestetur.[n] Alii 5
vero urendos censent paulatim in articulis, sed raro
etiam prodest ista medicina.

LV. Animalium ungulae asperitate ac longitudine itinerum deteruntur et impediunt incessum. Ex tor-

(i) Ita correxit cum Morg. Gesner vulgatum *auriculis*. (2) Vulgo *Armeniaci*. Goth. *Armoniaci*. Recte margo Io. A. Fabricii. (l) Ita margo I. A. F. vulgo. *apocimatis*. (m) Ita corr. Gesn. vulgatum *alutam* Goth. *ablutam*. (n) Vulgo *praestitur* corr. Gesn. *profertur* Goth.

Apochymatis) Ita ex margine libri I. A. Fabricii correxit Gesner vulgatum *apocimatis*. Eadem varietas librorum est infra V. 27. 4. (vulgo III. 28. 4.) et VI. 14. 1. (vulgo IV. 14. 1.) Recte monuit Gesner ex Dioscor. I. 98. zopissam ab aliis ἀπόχυμα dici, οὖσαν διαχυτικὴν, διὰ τὸ ἐν θαλάσσῃ βρέχεσθαι. Sed vulgatam putabat Gesner ex eodem loco defendi. Scilicet Plinius 24. s. 26. *zopissam eradi navibus diximus cera marino sale macerato. Optima haec a tirocinio navium. Additur autem in malagmata ad discutiendas collectiones*. Idem 16. s. 23. zopissam interpretatur *derasam navibus maritimis picem cum cera*. Hinc putabat Gesner recte eandem ἀπόξυμα quasi rasuram navis dici. Sed in Hippiatricis saepius etiam ἀπόχυμα scriptum legitur. Gesneri Thes. L. L. plane has formas verborum adeoque ipsam veram omisit.

Cap. LV. *Deteruntur*) Subterere Cato et Columella dixerunt; subtriginem dicere licebit vitium, ut intertriginem. L. Rusio c. 528. *subiattura ò sobattitura*, Iordanus Rufus c. 54. *subatuto sotto la suola del piede* vocavit. In Hippiatr. p. 254. est ἀπὶ ὑποτρίψῃ ζῴων, ubi collectiones soli ὑποθλάσματα dicuntur. Vnde apparet, quae p. 240 seqq. leguntur περὶ θλάσματος, ad eundem morbum pertinere.

tura[a] quoque, si in aspero vel lapidoso itinere iumenta coguntur ad cursum, indignationes oriuntur. Postremo etiam si nulla causa praecesserit, otiosa in stabulis ex collectione humorum incipiunt claudicare.
2 Oportet[b] autem solum ungulae celeriter aperiri, ut per inferiores partes apostemata digerantur,[c] ne eruptionem super coronulas faciant, et difficile ac tar-
3 dius[d] cura procedat. Cuius haec sunt signa: Pedem priorem planum (non[e]) ponet; quod si suspendere videris gressum, ut diligentius intelligas causam, ungulam subradis, et locum quem videris nigriorem, digito pulsabis, si cesserit in dolore, et maturum
4 fuerit, aperies, et saniem emittis. pendiginem circumcides ad vivum. ex oleo roseo et aceto et sale cum

LV. (a) *contusione* S. M. voluitne *contorsione?* Est graece στρέμμα, χάλασμα. (b) *oportet — procedat* omittit S. M. (c) Ita Goth. pro *apostema digeratur*. (d) *tardior* Goth. seqoens *cura* om. S. (e) *non* addidi. (f) *cal-*

Super coronulas) Apsyrtus p. 241. εἰ δὲ συμβαίνει τὸ θλάσμα ἀναῤῥῆξαι εἰς τὸ ἄνω, τουτέστι παρὰ τὴν ἔκφυσιν τῆς ὁπλῆς, ὃ μάλιστα συμβαίνει τοῖς σκληρόποσι τῶν ζώων. Fistulam hanc coronarum vocavit et pinxit Gibson II. tab. IX. Hippiatrica p. 251. ὁ δὲ στερεόπους ἂν ὑποτρίψῃ. φλεβοτομείσθω ἐκ τῶν μεσοκυνίων, ἵνα μὴ φλεγμαινόμενον ἐν τῇ στεφάνῃ περίῤῥηξιν λάβῃ· ἄθετοι δέ εἰσιν ἐν αὐτῇ κεντήσεις. αἰτιῶνται γὰρ τὴν ὁπλήν.

Planum non ponet) Negationem Gesnerus ex III. (vulgo II.) 54. 4. addendam esse recte monuit; idem priorem pedem interpretatur portem pedis priorem seu anteriorem. Quod mihi non placet. Nam equus, cum vitio pedis non laborat, totum planum ponit. Igitur quaedam verba excidisse auspicor. Apsyrtus Hippiatr. p. 240. θλάσμα pedum posteriorum his ipsis signis, anteriorum difficilius et serius agnosci ait: ἄκρῳ τῷ ὄνυχι ἐπιβαίνει. Sic et Hierocles p. 244. ubi signum addunt θερμὴν τὴν ὁπλὴν, i. e. ungulam calentem; quae h. l. excidisse cum verbis aliquot videtur. Vna voce θερμοπλᾶν eundem pedis morbum significavit Apsyrtus p. 253. cf. idem p. 163. Vnde Hesychius: θέρμοπλα· ἵππου νόσημα περὶ τοὺς πόδας. ubi Is Vossius ex Hippiatricis MSS. laudavit Caput περὶ θερμοπλήσεως p. 400 et 401. Ceterum *plenum* malebat Gesner; male. Sic est *ungulas planas ponere* Cap. 54. 4. Deinceps. Goth. omittit *si* ante *suspendere*.

Pendiginem) Similis est locus Hippiatr. p. 264. de pede torto: τὸν ὄνυχα κάτωθεν τῇ σμίλῃ ὑπότεμνε — εἰ δὲ καὶ πλέον εἴη τὸ κρεμάμενον, τέμνε μέχρι τῆς ζώσης σαρκὸς etc.

stercore ipsius linteola imponis, animal calceabis,[f] tertio die solvis. si caro excrescit, gramen decoques cum oleo et impones. Si videris carnem ipsam ni- 5
grescere, inspicies ne aliquam fracturam habeat, neque[g] clavum aut lapidem acutum, aut spinam. propter quod fomentis et resina utaris, ut possit educi. Cum purum videris vulnus, traumaticum impone. Post quod adiicies fuliginem siccam. Cum 6
autem compleveris curam, resinam remissam[h] et sulphur imponito. Quod[i] si adhuc in alto apostema fuerit, hordeum vel fabam in aqua decoques, et exinde fomentabis, ut exinde ad maturitatem possit adduci.
Subtritos pedes fomentabis aqua calida, axungiaque 7
veteri perunges. deinde testa candenti decoquis, oleo post et sulphure pariter contrito lamina[2] candente leviter ures[l] per triduum. Si vero contuderit, san- 8
guinem de corona emittes, et calida fomentabis, axungia veteri perunges, ovinum quoque stercus cum

ciabis F. S. *canciabis* S. M. *calcabis* Goth. (g) *aut* S. M. (h) *tenuissimam* S. M. (i) *quod — fuerit* om. S. M. (2) Ita pro *lana* Gesner ex III, 4, 38. III, 4, 8. (l) *inures* Goth.

Stercore) Si nimius sanguis effluat, Hippiatr. iubent eadem facere et τάς ἁρμονίας σὺν τῷ ὄνυχι μετὰ ὀθόνης καταδεσμεῖν.

Excrescit) Hipp. εἰ δὲ ὑπερσάρκωσις γένηται. Huc pertinet locus Laur. Rusii cap. 427. *Suole venire sotto la ungia del piè nel mezo de la suola una offensione fatta da qualche ferro ò osso ò pietra ò legno ò altra cosa simile che gli entri in sino al tuello — vi viene nascere una certa carne soverchia — a guisa di un fico secco — chiamato volgarmente lo fico.* Ita plane etiam Iordanus Rufus cap. 53. ex Iordano Crescentius IX. c. 56. *de morbo qui dicitur ficus.* Gibson II. p. 438. hoc vitium descripsit sub nomine cancri pedum et germanico *Feigwarzsen*, pinxit in tabula X. Pulmunculum mox dicet Vegetius cap. 56. φοίνικας Hippiatrica.

Testa candenti decoquis) In Hippiatricis p. 254. est: καὶ ἐπ' ὀστράκου ζέοντος ἀποτίθεσθαι μέχρις οὗ πρᾴως ἠνέγκῃ. λοιπὸν δὲ μετὰ ταῦτα σκορόδῳ καὶ θείῳ λελειωμένοις χρῶ ἐπικαίων σιδήρῳ ζέοντι ἐπὶ ἡμέραις τρισί. Vnde legendum h. l. *allio* pro *oleo*. Vide mox ad Cap. 58. sect. 2.

Contuderit) Forte hoc proprie Graecis θλάσμα dicitur.

aceto permiscebis, et imponis, quamvis alii caprinum efficacius credant.

LVI. Si iumentum ad aperturam pulmunculum fecerit, scias totum solum, hoc[a] est assem, hac ratione tollendum. ungulam subradis, deinde inter commissuram calcis et assis in circuitum incidis, sublevabis a parte priore, et solum calcis retroversus expelles; ubicunque pulmunculus fuerit, radis ad vinum, et adiicies linamentum[b] ex oleo et aceto et salc et stercore ipsius [imponas] et calceas, tertia
2 die solvis et tollis. post hoc fomentabis:[c] farinam hor-

[a] LVI. (a) *hoc cum hac* S. M. in *aperturam — totum hoc osse a se hoc* Goth. (b) Vulgo *lanam*. S. M. *linimentum*. Goth. *lavamentum*. (c) *ferruminabis*

Cap. LVI. *Pulmunculum*) Infra c. 61. de dorso est *pulmunculus*. In ungula φοίνικας habent Hippiatrica p. 241. quod idem vitium esse docent, quae de θλάσματι pedum praecedunt, et quae sequuntur: τὰ δὲ θλάσματα μάλιστα τοῖς ὑποζυγίοις καὶ νωταγωγοῖς συμβαίνει ἤτοι ἡμιόνοις καὶ ὄνοις, ἐξ ὧν θλασμάτων οἱ φοίνικες ἐν ταῖς ὁπλαῖς μᾶλλον ῥᾳδίως γίνονται. Forte a palma fuit *palmunculus*. Idem vitium supra cap. 55. s. 4. carnem excrescentem dixerat, ubi *ficum* a Iordano, Crescentio et Rusio vocari admonui.

Sublevabis a parte) Similis est locus I. 26. s. 2. de sanguine e solo pedis mittendo: *totum ungulae solum in circuito scalpello circumscribes, ut a corona ungula* (*ungulae* S. M.) *sublevetur ex parte, tunc circumcisorium inseres inter unguem et solum, et cum bene elimpidaveris* etc. quae quidem non magis intelligo quam hunc locum nostrum. Tandem reperi, quod lucem mihi aliquam afferret. Crescentius enim IX. c. 53 *de dissolutiva ungularum* sic tradit: *Si vero humores decursi ad pedes actione infusionis iam dictae inter ungulas ex incongrua cura fuerint antiquati, oportet pedes claudicantes penitus desolari — incidatur ergo subtus ungula circa extremitatem ungulae rosvecta*, (vide ad I. 26. s. 2. notam) *deinde violenter extremitates ungulae extirpentur extrinsecus*. Quae duxit ex Iordano cap. 56. *delle dissolature*: similiter Rusius cap. 130. *delle dissolature de l'ungie — taglia con una rosneta la sola del piè sotto la ungia di ogni banda circa la estremità del giro; poi rivolta la suola del piè la estirperai à forza da la porte di fuora.* unde facile sensum verborum Vegetii intelliges.

Lanamentum) Ita vulgo legitur; correxi cum Morgagno Epist. III. sect. 44. hic et postea sect. 2. ubi erat *liniamento*. Sic cap. 55. sect. 4. *ex oleo roseo et aceto et sale cum stercore ipsius linteola imponis*. Unde apparet, sequens *imponas*, a Gesnero recte inclusum, a varietate in margine posita ortum esse.

deaccam, resinam et acetum decoques, per triduum impones; hoc enim medicamento etiam fracturam curabis, si frequenter apponas. post etiam traumaticum cum linamento[d] impone, et cum corpus fecerit, corium mali granati et bitumen Iudaicum ex aceto decoques. et impones triduo, et cum solveris, iterum impone, donec obdurescat in cornu.[e]

LVII. Si exungulaverit iumentum, cura difficilis, sed profutura, si non egebit industria: papyrum candelarum purgatam subtiliter carpis, intingis in ovi crudi albumento, circa nudatum pedem in circuitum pones, panno et fasciolo superligabis, post diem tertium solvis, fomentabis farina frumentacea, resina, aceto et melle pariter decoctis, interdum lomentum pro farina mittis. Si vulnus non erit purum, vino 2
tepido lavabis, linamenta[b] cum melle impone: cum purgaveris,[c] traumatico uteris. Cum autem duxerit cicatricem, corium fabae[d] cum pelle cervina combures, ex melle temperabis, addito pulvere bituminis Iudaici et mali granati cum aceto: alternis diebus medicamentum renovabis, donec cornu ungulam faciat. Ad ultimum sparteam[e] veterem contundes, ex aceto in olla nova decoques, ex quo ungulam obdu- 3
rescentem obvolves, et ad plenam revocas sanitatem. Si suffusiones pedes patiantur, ficus siccas cum sale pro aequa parte contunde,[f] et ungulis impone.

S. M. (d) Vulgo *liniamento.* (e) *corium* S. M. Paulo ante *solvit* G.
LVII. (a) *Iumentum* F. *stercus* S. M. quod recte reiicit Rhodius Lex. Scribo. h. v. (b) Vulgo *liniamenta.* (c) Vulgo *purgaverit.* cf. cap. 60. lit. e. (d) *fove cum melle quod vino coniungis*, et S. M. *favae cum melle cum vino* G. (e) *sparciam* editi a. G. (f) editi a. G. *contonde.*

Cap. LVII. *Si exungulaverit*) Hoc accidere gregalibus equis in podagra, narrat Aristoteles H. A. VIII. 24. ὅταν δὲ ἀποβάλλωσι, πάλιν φύουσιν εὐθύς. γίνεται γὰρ ἅμα τῆς ἑτέρας ὑποφυομένης ἡ τῆς ἑτέρας ὁπλῆς ἀποβολή.

LVIII. Animalibus exiguae[a] ungulae crescunt, vel attritae reparantur, si allii capita 7, rutae[b] manipulos 3, aluminis tunsi et cribrati uncias 7, axungiae veteris pondera 2, stercoris asinini plenam manum commisceas ac decoques et utaris. Prudentius consilium est, pedum tueri sanitatem, quam passionem curare. Corroborantur autem ungulae, si iumenta mundissime et sine[c] stercore vel humore stabulentur,
2 et roboreis pontilibus[d] (stabula) consternantur. Articuli quoque vel suffragines post iter calido[e] foveantur vino. Naturaliter autem molles ungulae solidantur, si hederae seminis duas partes et aluminis rotundi unam partem pariter contundas, et calceatis[f] pedibus per multos dies inducas. Item subtritis pedibus prodest, picis liquidae selibram, aceti heminam, salis libram, hederae foliis quantum sufficit pariter contundis, et laboranti quotidie pedes pe-
3 runges. Mollissimae ungulae hoc uno medicamine, quo potentius nihil est, assolent indurari, lacertum

LVIII. (a) *exungulae* Goth. (b) *ruti* F. *ruti manip.* 4. Goth. (c) *et ex* Go. addidi; *sine* om. S. (d) Ita pro *pontibus* Goth. et conieceral Gesner. *stabula* de meo inserui. (e) *calida fov. et vino* S. M (f) *calciatis* a. Gesn.

Cap. LVIII. *Decoques*) Regula et temporum consecutio postulat, *decoquas* scribi.

Plenam manum) Hippiatrica p. 255. σκορόδων κεφαλὰς τρεῖς, πηγάνου δεσμὴν, στυπτηρίας κεκομμένης γο ἓξ, ἀξουγγίου παλαιοῦ λίτρας β. κόπρου ὀνείας δράκα etc. Est ergo δρὰξ plena manus. Cf. II. 28. vulgo I. 50. s. 29.

Stabula) addidi de meo. Columella VI. 30. de eadem re: *si aut stabula roboreis axibus constrata* etc.

Calceatis pedibus) Hippiatrica p. 255. κισσοῦ σπέρματος μέρη δύο στυπτηρίας στρογγύλης ἓν λειώσας τοῖς ὄνυξι πρόσαγε ἄχρις οὗ ἀνάσχηται· καὶ μετὰ τοῦτο σκόροδον καὶ ἄσφαλτον ἅμα λειώσας ἐν πλατεῖ σιδήρῳ ἀποθέμενος ζέοντι πρόσκαιε ἐπὶ ἡμέραις τρισί. Pedes scilicet postea calceantur, ut in alio medicamine Hippiatricorum ibidem.

Lacertum) Hippiatrica pag. 296. ἐλαίου ξέ. γ σαύρας τὰς χλωρὰς καθεὶς εἰς τὸ ἔλαιον δύο που ἢ καὶ τρεῖς καὶ πωμάσας τὴν χύτραν καθέψησον ὡς κατακαυθῆναι τὰς σαύρας εἰς τὸ ἔλαιον, καὶ ἐξελὼν τὰ ὀστᾶ αὐτῶν ἐπίβαλλε ἀσφάλτου λείας γο. στ. πίσ-

vivum viridem in ollam novam mittis, adiicies olei veteris libram 1, aluminis scissi (bituminis)[g] Iudaici selibram, cerae libram, absinthii tunsi selibram, et decoques cum lacerto. Cum fuerit resolutum, calentia universa colabis, abiectisque ossibus et pur- 4
gamentis liquatum medicamen in ollam remittes, et cum ungues indurare volueris, ungulam subradis, et factum unguentum in cannam viridem mittes, adhibitis carbonibus, prope fervens per cannam instillas ungulis:[a] provisurus ne coronam tangas aut ranulas,[h] sed[i] his exceptis, in solo et in circuitu solidaturus ungulam confricabis. Memineris autem ungulas excrescendo renovari, et ideo interpositis 5
diebus[2] vel singulis mensibus talis cura non deerit, per quam naturae emendatur infirmitas.

LIX. Animalium dorsa ut laboris plurimum sentiunt, ita diligentius sunt curanda.[a] Exceptis enim his, qui deputati sunt circo, reliquum mulorum, equorum asinorumque genus sub sellis aut sagmis solo tergo praestat officium. Vnde laudabilior industria est, quae incolumitatem tuetur, quam quae cupit laesa curare.[b] Nam diligentia defendit a vitio, 2
si centones vel saga primum sufficientia deinde mollia imponantur, et lota[c] atque ad tempus diligenter excussa, ne aliquid sordium[d] aut asperitatis inhaereat, quod sub pondere inulceret[e] pellem. tunc[f]

(g) *scissi* ex Goth. addidi; deinceps *bituminis* de meo et Gesneri coniect. inserui. (h) *ramulas, quae excrescendo renovantur* S. M. (i) Ita pro *si* Goth. et coniec. Gesner. (2) an deest numerus? Gesn.

LIX. (a) *scrutanda* S. M. (b) *curare* S. M. *cepit* Goth. Vulgo *curari*. (c) *lata* S. M. (d) Ita pro *sordidum* emend. Gesn. (e) *exulceret* S. M.

σης ὑγρᾶς ξε. στ'. στέατος χοιρείου παλαιοῦ λίτρας β. καὶ πάντα συνεψήσας ἱκανῶς χρῶ ἀλείφων τὴν ὁπλήν.

quae sunt minus integra, etsi iterum p. 212. sic leguntur.

sagmarum vel sellarum mensura conveniens et apta qualitas debet adhiberi. Si enim ista minora fuerint vel maiora, angustiora, vel ultra modum lata, vel quae non congruunt, graviter nocent. Hinc enim collisiones, suppurationes apostemataque nascuntur, cum nimis locus inaequali premitur pondere, vel discentes[g] tracturam mercurius aut spina deteritur. Ipsorum[h] quoque ponderum, etiamsi in stratis nulla sit culpa, enormitas nocet, et ideo temperanda est mensura, ne inferat vulnus.

LX. Quod si dorsum sedentis iniuria tumere iam coeperit, in recenti statim mallonem ceparum, id est calamos[a] siccos, unde fasces dependent,[b] in aquam[c] ferventissimam mittis, et aliquamdiu maceratum, calidum super tumorem impones, fascia constringes, vel cordiscum superimpones, una quoque

(f) forte *tum* G. (g) *vel discindens fractus incurrit* S. M. In Goth. est: *locus inaequalis premitur vel distendentes tractaturam.* Vulgo *locis inaequalibus*. (h) Ita Go. pro *pondere*.

LX. (a) *calernos* S. M. *malonem — calurnos* G. (b) *rependent* S. M.

Cap. LIX. *discentes*) Lectionem Codd. Sambuci *vel discindens fractus incurrit* Gesner interpretatur coniiciendo *distendens farctura inuritur*, quasi farctura sint centones vel saga clitellis vel sellae substernenda. Melius Conr. Gesner in Equo p. 560. emendabat *vel indecente stratura*. Mercurium iterum nominat VI. (vulgo VI.) 2. Sequens *stratorum culpa* confirmat Gesneri correctionem.

Cap. LX. *Mallonem*) Hippiatrica p. 93. πρὸς τραῦμα νώτου κατὰ ἀπειρίαν τοῦ καθεζομένου γινόμενον· τὸν ἀπόδεσμον τῶν κρομμύων, ἐξ οὗ ταῦτα ἠρτημένα ἐτύγχανεν, τουτέστι τὰ ξηρανθέντα φύλλα εἰς θερμὸν ἐμβαλὼν καὶ ζέσας ἐπίθες ἄνω τῆς φλεγμονῆς τοῦ ζώου ἕως θερμὰ εἴη καὶ ἐπίδησον μετὰ φασκίας, ἢ εἰ βούλει καὶ αὐτὴν τὴν σέλλαν τῷ ἵππῳ ἐπίθες, ὥστε μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα οὕτω μεῖναι. Vides, cordiscum esse sellam. Ceterum eadem supra II. 35. (vulgo I. 63.) verbis variatis leguntur, ubi est: *mallonem ceparum sive ipsas cepas — una nocte omnis aufertur inflatio.* Unde apparet, vitiosum esse h. l. *palpabitur*. Mallo est coma. Vide Cangium h. v.

Cordiscum) Crescent. *folia caulium cum axungia porci trita superponantur, et sella vel panellum supponatur, ut prematur medicina super ipsum cornu continue — ad idem valet cinis suppositus cum oleo agitatus.* Gesner

nocte manere patieris. absque suppuratione palpa-
bitur tumor. Quod si clavum fecerit, farinam hor- 2
deaceam cum foliis caulium contundis pariter, et te-
pidam impones. Cinerem quoque cum oleo miscebis,
et inducis, quam diu clavus cadat: cum ceciderit,
lipara [d] utere cum minutissimis pannis, vel mel cum
linteolis: cum ulcus purgaveris, [e] Lycio [f] percurabis.

LXI. Si pulmunculus natus fuerit in dorso, diffi-
cile est eum medicamentorum appositione [a] siccari:
sed si parvulus fuerit, cautere et praecipue cuprino
aperiendus est, ut sanies quam collegerat, [b] egeratur:
tunc curandus est, sicut moris est usta curari. sed
commodius est, pulmunculum decussatim [c] ferro se-
care et eximere, ita ut pellem admodum praecidas,
ne cum cicatricem duxerit, inveniatur epidermis: [d]
oleum, acetum et salem continuo addis in plagam, 2

(c) *quam* S. sph. (d) *lyppara* F. *lippara* G. *lyppa* S. M. (e) Ita pro *purgaverit* S. M. *curaberis* Go. pro eo habet. (f) *licio* edd.

LXI. (a) (*curare vel*) ins. S. (b) *colligerat* edd. a. G. *quam collecturam fecerit* G. (c) *densatum* S. M. (d) *epidarmus* F. *epideriderinus* S. M.

in Indice interpretatur *fascia constringere, cordiscum imponere*, et derivat a chorda. Sed Glossae veteres ἐφίππιον interpretantur *scordiscus*. Vide de scordisco Turnebi Advers. XXIV. 3. et Cangii Glossar. Latin. h. v. L. Rusio in cura huius vitii posuit: *poi li poni a sella ò pannello e cegnalo stretto, in modo che venghi a premersi verso il corno.*

Clavum fecerit) Vitium hoc *cornu* vocat Albertus XXII. p. 218. b. *quod corium in carne dorsu vel sola caro antea laesa videantur sicut cornu indurata.* Crescentius IX. 27. similiter et L. Rusio cap. 80. p. 42.

Minutissimis pannis) L. Rusio: *empi la piaga di stoppa ben minuzzata e avolta tutta in polve di calce viva e mele.*

Cap. LXI. *Pulmunculum*) Hippiatrica p. 93. εἰ δὲ πνεύμονα ποιήσει τοῦτον σιδήρῳ ἀπότεμνε καὶ ἐπιτίθει ἀφόδευμα ἵππου μετὰ ἐλαίου καὶ ὄξους καὶ ἅλατος φρυκτοῦ. Albertus Magnus p. 218. a. *raduncülum* vocat. Crescentius IX. 28. hic morbus dicitur laesio pulmonis vulgo. Cura a utroque diversa adhibetur. Iordanus Rufus cap. 22. *polmone della schena*, Laur. Rusius c. 81. *polmone ò polmoncello* vocat.

Epidermis) Puto esse, quam Graeci medici vocant ἐφελκίδα: ulceri obductam crustam, ut Celsus vocavit.

et ne nimius sanguis erumpat, stercus ipsius vulneri superponis, et colligabis; die tertio[e] folia caulium tunsa cum oleo et aceto imponuntur per dies quinque. Cum iam ducere cicatricem coeperit, Lycio[f] curabitur.

LXII. Si vero fecerit vulnus, indulgebis otium, ut diligentius[a] curetur, et recepta sanitas confirmetur induciis, nec imponendus est labor, qui rescindat adhuc teneras cicatrices. Sanatur autem[b] ulcus, si gallas Syriacas combustas cum melle superimponas. Pulveres quoque corticum pini et florem[c] calcis vivae aequo pondere miscebis, et vulneribus inspergis.
2 Pilulas quoque cypressi tunsas et cribratas, et cortices quercus tritos et in pulverem redactos mittis. Praeterea ossa sepiarum et testas etiam ostrearum in pulverem rediges, et aerei quoque vasis fuliginem pariter miscebis, quae bene tunsa si frequenter asperseris, siccatum vulnus ducet celerius cicatricem.

LXIII. Quod si pili tardius crescunt, vivam testudinem supra sarmenta combures, et cineres eius in novum cacabum mittes, additis unciis 3 aluminis crudi, medullae[a] cervinae quod sufficit, et[b] vino infuso decoques, et diebus plurimis imponis. revo-

(e) *postero* S. M. (f) *licio* edd. ante Gesn. hic et cap. antec. *latio* Goth.
LXII. (a) *et ius.* S. (b) *omne* S. M. (c) Vulgo *flos.* Deinde pro *ostrearum* Goth. *bestiarum.*
LXIII. (a) *etiam ius.* C. (b) *ex* C. (c) *faba combusta* C. (d) *ficuum*

Cap. LXII. *Gallas*) Hippiatr. p. 93. εἰ τραῦμα ἐν νώτῳ σχῇ. κηκῖδας συριακὰς τρίψας καὶ μέλιτι ἀναδεύσας τῷ τραύματι ἐπιτίθει.

Cap. LXIII. *Vivam*) Goth. *vivas testudines feminas combures.* Hippiatrica p. 168. χελώνην ἐπάνω κληματίδων καύσας κἀκεῖθεν ξηρίον ποιήσας ἐν χύτρᾳ καινῇ ἔμβαλλε, πρόσμιξον δ' αὐτῇ καὶ στυπτηρίας ὠμῆς γο. γ', οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μυελοῦ ἐλαφείου τὸ ἀρκοῦν μετὰ οἴνου λειώσας τῇ χύτρᾳ ἐπίβαλλε καὶ ἐπίχρισον ἐξ αὐτοῦ ἐπὶ ἡμέραις πολλαῖς, καὶ οὕτω ποιήσεις αὐτὰ αὐξηθῆναι.

Revocare pilos) Goth. *renovare creditur*, omisso *pilos.*

care pilos creditur. Pulvis de fabis[c] combustis vel de lupinis crudis vel de foliis fici[d] combustis, sevo[e] commixtus superponitur[f] assidue. Quod si nulla praecedente causa decidunt[g] pili, spicam[h] nardi et uvas passas pariter tundes, et ex[i] aceto decoques, calidumque medicamentum glabro[2] corpori impones.

LXIV. Si album pilum nigrescere cupias, atramenti sutorii[a] scrupulos 7, rhododaphnes[b] succi[c] scrupulos 4, sevi[d] caprini quod sufficit, pariter temperabis et uteris.

LXV. Si e diverso albos[a] pilos facere volueris, cucumeris silvestris radicum[b] libram unam, nitri scrupulos[c] 12, in pulverem[d] coges,[e] heminam[f] mellis adiicies, quibus permixtis[g] uteris.

C. Go. (e) *vino* F. M. *si vino* C. *si vino remixto* Go. (f) *superponatur* C. (g) *decidant* C. Paulo autea Go. *vel si nulla praecedente cum decidunt.* (h) *spicanardi*, *uvas* F. S. nobiscum C. (i) *ex* om. C. (2) *clavorum* C.

LXIV. (a) Ita pro *sutoricii* C. *veteris drachmam* 1 S. M. *atramentis veteris scrupulos* 6 Goth. (b) *odolaphinis* F. S. *rhododaphnis* S. M. *rododafanis* C. (c) Vulgo *succum*, *succi drachmas III* S. M. (d) *cepi cparini* F. *sepi caprini* Goth. deinde *reparabis et utaris* idem. *sepi* S. *sibi* C. Vulgo *sebi*.

LXV. (a) *album pilum* C. (b) *radicem* C. (c) *scrip.* C. recte. (d) Ita pro *pulveres* C. (e) Ita pro *cogis* G. (f) *emin.* C. (g) *mixtis* C.

Fabis) Hippiatrica ibid. ἀπὸ θέρμων καυθέντων ξηρίον ποιήσας ἢ φάβατος ὡσαύτως φρυγέντος ἐπίπασσε τῷ τόπῳ.

Spicam nardi) Hippiatrica l. c. ναρδόσταχυν μετ' ἀσταφίδων συγκόψας ὄξει ζέσον καὶ οὕτω θερμοῦ ὄντος τοῦ βοηθήματος τὸ σῶμα τὸ φαλακρὸν ἀπότριβε.

Cap. LXV. *Sutorii*) Hippiat. p. 169. μέλανος καλλιγραφικοῦ γρά. α ῥοδοδάφνης ξύλον γρά. δ'. στέατος ἀγείου τὸ ἀρκοῦν συμμίξας καὶ λειώσας ἐπίχρισον. Iam olim. h. l. cum graecis comparaveral C. Gesner Hist. Quadrup. p. 492.

Cap. LXV. *Albos*) Hippiatrica l. c. radicis cucumeris silvestris denarum 4. nitri den. 2. mellis heminam, aequam olei partem miscent. Hordei tosli pulverem in cicatricibus equorum adspersum pilos concolores, non albos, inducere, monet Alexander Aphrodis. Problem I.

VEGETII RENATI

ARTIS VETERINARIAE

SIVE

MVLOMEDICINAE

LIBER QVARTVS.

(VVLGO TERTIVS.)

PROLOGVS

Mulomedicinae me[b] commentarios ordinante,[c] ci-
vium atque amicorum frequens querela accepti[d]
operis continuationem suspendit, deflentium aegritu-
dines mortesque clamosissimas[e] boum, cum magno-
pere peterent publicandum, si quid pro salute tam
commodorum animalium scriptum reperiretur in li-
2 bris. Cedens itaque familiarium honestissimae vo-
luntati ex diversis auctoribus enucleata collegi, pe-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

(a) *Haec praefatio cum quatuor sequentibus capitibus, quae de bobus agunt, constituunt librum IV. Digestorum mulomedicinae in MS. Codice Corbeiensi, in quo tamen et praefatio, et tria capita cum parte quarti desunt. Sed id quod dixi et ex iis quae supersunt, et ex catalogo capitum, qui libro praemittitur, collegimus. Notandum autem est, quae hic in quatuor capita, in codice illo Corbeiensi in quadraginta quatuor capitula dividi.* Haec adscripta exemplo I. A. Fabricii. (b) *me* om. S. M. (c) *ordinanti* S. M. *commendatoris ordinatione* Goth. Idem deinde *continuatione*. (d) forte *incepti* aut *occepti* adeo. Gesn. (e) *damnosissimas boum pro magnopere supplicantium* S. M. suspicatur Gesn. *calamitosiss.* Goth. *magno opere*. Idem post

destrique sermone in libellum contuli; cuius erit
praecipua felicitas, si eum nec scholasticus fastidiat,
et bubulcus intelligat. Maximo[f] autem incitamento 3
mihi fuit ipsorum boum utilitas et gratia, sine quibus
nec terra excoli, nec humanum genus sustentari
ullatenus poterunt. Cuncta igitur legumina sive frumenta bobus merito aratrisque debentur: vinearum
ipsarum usus periret, nisi eorum adminiculis subvehendis carpenta sudarent. Quid de diversorum one- 4
rum comparatione[g] referamus? dum inter mobilia et
quidquid gravius est absque vehiculis pene reddatur
immobile. Reliqua quoque animalia ipsaeque cohortales aves ex[h] eorum capiunt labore substantiam.
Vnde enim equis hordeum, unde cibum canibus,
unde porcis pabulum dominorum solertia ministraret, ni pararentur boum labore frumenta? Et ne 5
longum faciam, bobus debent alimenta, quidquid
ali potest.[i] Apud alios genus mulorum, apud alios
camelorum, apud paucos elephantorum licet exiguus
usus est: nulla potest natio esse sine bobus. Po- 6
stremo, ut ad providentissimorum virorum scripta
redeamus, quorum firmatur auctoritate,[2] Iustitiam
iumentorum caede violatam[l] derelictis terris ad siderum remeasse consortium.[m] Quid potest laudabilius reperiri, quam ut numen[n] aequissimum boum
fugaretur interitu? quod, dum homicidia fierent,
permanebat in terris. Duplicem igitur solicitudinem 7
oportet impendi, ut sanitas incorrupta maneat, et

libellum addit *parvissimum*. (f) om. hinc ad *s.* 6 S. M. (g) *comportatione* Morg. IV, 24. (h) *et* F. (i) *potest aptius. Alias* Goth. (2) Ita vulgatum *auctoritas* correxit Morgagni qui praeterea *horum* malebat. (l) Ita correxit Gesner vulgatum *violenta*. In Goth. est *iustitia* — *violentam* — *laudabile*. (m) Ita vulgatum *consortem* correxit Morgagni. (n) Ita cum Morgagni scripsi pro *nomen*.

aegritudo, quae ex casu vel negligentia sive labore contracta est, competentis medicinae curetur ratione.

I. Vt longaevi et sani sint boves, bubulcum convenit providere [a] vel dominum, quatenus frigoribus calidissimo [b] cubili muniantur, et si fieri pôtest, sem-
2 per foco vicini sint boves. Quodam [c] enim beneficio naturali eiusmodi animalibus semper ignis commodum [d] est, sive quod inutilis et pestifer humor exudat, sive conceptum ex pastu vel opere frigus expellitur, sive et [e] flammarum halitu interna [f] curantur.
3 Praesepium oportet exstructum esse diligenter, ne quid pabuli inter pedes animalium pereat. Bovile autem loco sicco [g] statuendum est, assidueque mundandum est, ita ut [h] quotidie pabulum ad edendum inutile substernatur, ut boves siccius et mollius cu-
4 bent. Par [i] quoque studium est, cum boves revocantur ex opere, ut colla eorum ex vino tepido per-
5 fundantur, et diutissime perfricentur.[k] Cum vero de via vel pastu redeunt lutulenti,[l] adhibita, priusquam deducantur [m] ad bovile, aqua diluendi pedes, ne inhaerentes corpori sordes ulcera generent, vel ungulas faciant molliores, vel certe molestiam manducantibus, vel inquietudinem afferant dormituris.
6 Sed [n] hieme omni solertia frigus est prohibendum, velut [o] aestivis mensibus pura aura quaerenda. Per

Cap. I. (a) *praevidere* S. M. *pervidere* — *quatenus* G. in Fabr. et S. est *quatinus*. deinde Goth. *in pastu* — *extrusum diligenter*. (b) *calidissimum cubile muniatur* S. M. (c) *Quod* S. (d) *accommodatus atque utilis est, ut pestifer humor recedat, et frigus excellatur* S. M. (e) *et* S. M. vulgo *in additur*. (f) *interiora curentur* S. M. (g) *calido* S. M. (h) *ut* S. M. et Goth. pro vulgato *quod*. (i) *Parum quoque fastidium* F. S. nobiscum S. M. (k) *fricentur* S. M. ac — *confricentur* Goth. (l) *luculentia* F. S. nobiscum S. M. (m) *induc in ovile* S. M. *in ovile* Goth. (n) *sicut* S. M. (o) *ita* S.

Cap. I. *Lutulenti*) In Samb. margine est: *lentulenti priusquam inducantur in ovile adhibita*, aliter atque inde laudavit Gesner.

diem igitur sub[p] umbra, per noctem sub divo boves
stare convenit. Non enim pauciores, si aestuaverint, 7
quam si alserint, colligunt morbos. Praeterea unum
ovum crudum cum hemina salis et sextarium vini
per singula capita septimo (die)[q] diffundi percom-
modum est. Iuvat etiam si[r] allium tunsum hircino 8
misceas sevo,[s] herbam quoque verbenam additam
deteras, rutam herbam, etiam[t] pollinem inungas,[v]
et cum vino per os digeras. Cavendum praecipue 9
est, ne aut cursu nimio aut longo itinere fatigentur,
vel[x] (ullis) gravioribus certe oneribus affligantur.
nimiam enim lassitudinem sequitur aegritudo, et
omne animal est[y] debile, si rumpitur. Aquam qui- 10
dem istius generis animal non requirit nitidissimam,
nec usque adeo laeditur, si sordidam biberit. Sed[z]
tamen bubulci diligentis[a] est procurare,[b] ut mun-
dam semper et optimam bibant. Maxime autem stu- 11
dendum est, ut competentibus redundantibusque
cibariis[c] saturi semper habeantur et pingues. Omnis
enim aegritudo exordium sumit ex macie. Exhau-
stum[d] animal celerius labor frangit, aestus vexat,
frigus penetrat. Non solum enim aestivis mensibus 12
pascuum sufficit, nisi[e] frondes diversi generis addan-
tur, et[f] minuat varietas ipsa fastidium. Hieme au-
tem[g] non tantum paleis, sed foeno quoque et hordeo
et saepius ervo saginandi sunt boves. Nullus autem 13
uberiores ciborum repudiabit expensas, qui consi-

M. *mensibus auram quaerendum* Goth. (p) *in* S. M. (q) (*die*) ins. S. (r) *si* om. S. (s) *sepo* hic et al. F. (t) *ervi* S. M. (v) *teras* S. M. Deinde *dirigas* Goth. (x) *vel gravioribus fat.* S. M. G. omisso *ullis*. (y) *incipit* S. M. (z) *est* S. M. Paulo antea *laeserit* mutavi ex Goth. (a) Ita scripsi ex conj. Morgagni. Vulgo *diligentius*. Typ. T. *diligentissime* S. M. (b) *praecurare* S. (c) *cibariis saturatos semper habeant* S. M. etiam Goth. *cibariis* inserit. (d) *Vacuum igitur* S. M. Paulo antea Goth. *a macie*. (e) Ita pro *ubi* S. M. (f) *et — fastidium* om. S. M. (g) (*autem*) ins. S. G. (h) Vulgo *sunt*.

derare voluerit, boum per inopiam percuntium quam
cariora sint[h] pretia.

II. Adversum[a] boum morbos non minor adhibenda
est diligentia quam equorum. nam equinum genus
morbus qui appellatur malleus, diverso genere pas-
sionum migrando[b] per plures contagiones consumit;
boves quoque idem morbus interficit,[c] sed a diversis
diverso nomine vocatur, quem plerumque vulgus acha-
2 num appellat.[d] Hic morbus bovem si quando tenta-
verit, istis agnoscitur signis; erit pilo horridus, et
tristis stupentibus oculis, cervice deiecta, salivis as-
sidue per os fluentibus, incessus pigrior, spina rigi-
3 dior, fastidium maximum, pauca[e] ruminatio. Cui si
inter initia subvenire tentaveris, discrimen evadet:
si per negligentiam adhibeatur tardior cura, vetu-
stioris morbi non potest superari pernicies roborata.[f]
4 Inter exordia igitur taedianti bovi adversus omnes
morbos potio ista succurrerit: tres semis[g] uncias
squillae minutatim concisas, praeterea radices tene-
rae populi[h] effossas et diligenter lotas contundes[i] in
pila, et tria ex iis pondera, addito sextario salis, in
vini septem sextarios mittes, et per septem dies per
5 os bobus singulos sextarios digeres. Quod si toto
anno adversus omnes aegritudines desperatas boves

II. (a) Hic incipere Caput alterum in Codice monuit Samb. igitur vulgarem distinctionem mutavi. (b) Ita pro *emigrans* S M. *migrantem* Go. deinceps *contagione* Gesnerianae ex Samb. correxi. (c) *consuevit interficere* S. M. (d) (*achanum*) addit Samb. (e) *parva* S. M. (f) (*Potio contra omnes morbos boum*) addit Samb. quod fuisse lemma arguit Gesner. (g) *semis* om. S. M. (h) Ita pro *popinum* S. M. *popine* Go. (i) Ante Gesn. *contondes*. deinceps *ex his* Fab. S. *his* Go. idem pro *vini* habet *munici*.

Cap. II. *Vulgus*) Post hoc vocabulum editio Fabri apponit signum lacunae, quam explevimus ex Codice.

Populi) Vide infra ad V. 74. (vulgo III. 75.) notam. Sladus coniiciebat *peponum*.

Pondera) Conr. Gesner corrigebat *pondo*. Idem deinceps pro *stagnare*

stagnare[k] volueris, incipiente vere, id est ab idibus
Februarii, quindecim diebus continuis hanc potio-
nem dabis omnibus diebus, quae usque adeo saluta-
ris est, ut approbatum sit integro anno boves sic
curatos nullius morbi contagione tentari. Talis etiam 6
compositio et morbis resistit, et vires animalium
firmat: folii capparis,[l] folii mirti silvestris,[m] folii[n]
cypressi ana uncias tres[o] diligentissime deteres, in-
fundes in congium aquae, et una nocte sub divo
manere patieris, et inde ieiuno[p] bovi tepefactum per
triduum singulos sextarios dabis, quae potio ad sta-
gnanda animalia quater in anno facienda est ultimis
temporibus veris, aestatis, autumni et hiemis. Mor- 7
bos aegritudinesque depellit. tres uncias baccarum
lauri, gentianae, aristolochiae longae, myrrhae,[q]
betonicae diligentissime detere, et misce cum mero;
ex quo trinas heminas triduo iugiter iumento per os
dabis. Spicae quoque allii tritae cum vino quoque 8
per nares infusae purgant capita iumentorum. Ova
cruda cum melle iumentorum faucibus inseruntur,
atque ita[r] fastidium ac nausea[s] discutitur. Expedit
tamen salem pabulis misceri; marrubium quoque
tritum mane cum oleo vinoque diffundere. Thuris 9
pulverem cum mero sive per nares inieceris, sive
per os dederis, prodest. Nec minores medicinae

(k) *praeservare* S. M. (l) Ita pro *caprinis* S. M. et Go. (m) *ana uncias III* addit S. (n) *foliis* S. (o) *uncias sex* S. M. (p) Ita pro *unoquoque bove tepefacto* S. M. (q) (*enulae*) addit S. (r) *ita — discutitur* om. S. (s) *nauseaque* Go. (t) Ita pro *horum* S. M. *hora* pro *horum copia* Goth.

malebat *servare* vel *salivare*. Infra V. 74. (vulgo III. 75.) est in eadem doctrina: *si desperatas valetudines praeoccupare volueris.*

Talis etiam) Haec minus integra habet Columella VI. 4. 1.

Capparis) Ita libri habent, vulgatum *caprinis* Conr. Gesner mutabat in *lupini*, Sladus in *carpini*.

bobus horti[u] copia subministrantur. Nam porros,
rutam, apium, et herbam sabinae[v] si quis large de-
terat et misceat vino, ternasque heminas praebeat
40 ad potandum, aegrotantibus subvenit. Plurimique
caulem vitis albae concisam atque serpillum et squil-
lae partem in aqua macerant, ternasque heminas
per triduum digerunt; quae potio ventrem purgat,
41 vires quoque[x] confirmat. Ad interna autem curanda
praecipue amurca creditur salutaris, si tantundem
aquae misceas, et animal bibere consuescat. Sed
quia licet sitiat, potum fastidit[y] ignotum, primo cibi
asperguntur; deinde aqua exigua portione medica-
tur, ad ultimum pari mensura miscetur, et usque ad
42 saturitatem sitientibus datur. Quocunque autem tem-
pore, sed maxime aestate, si boves concitentur ad
cursum, aut alvus eorum ad perniciem solvitur, aut
febriculae commoventur. Natura enim pigrum et
labori potius quam velocitati accommodum,[z] vehe-
43 menter laeditur, si ad opus cogatur insuetum. Peri-
culosum quoque est, si ad praesepia sues aut galli-
nae pervenerint. Nam bos cum gallinae fimum inter
pabula sumserit, statim nimio ventris dolore torque-
tur, inflatusque[a] moritur: cui[b] hac ratione succurri
convenit: Apii seminis uncias 3, cimini[c] sextarium[d]

(v) Ita pro *savinae* Gesn. (x) *viresque* Go. (y) Ite pro *fastidiat* — *potio medic.* — *pro mensura* scripsi cum Morgagni III. 40. (z) *animal* inseri vult Gesn. (a) (*ipsa hora*) addit S. (b) *si statim hac ratione non succurris* S. M. (c) *Aminei* melebat Gesner. (d) *sextarios sex* S. M. *sextarium semi-*

Horti copia) Ita S. M. Vulgatum *horum copia* Conr. Gesner mutabat in *per illorum inopiam.*

Cimini) Infre V. 84. 2. (vulgo III. 85. 2.) est *vini veteris sextarius*, et quidem rectius, ut ex Hippiatricis p. 223. docebimus infra. Mellis etiam hemina ibi rectius ponitur. Ciminum hinc tolli et vinum substitui volebat etiam Morgagni, et Gesnerus *Aminei* legendum suspicabatur. Vterque tamen Hippiatricorum locum ignorabat, ubi morbus vocatur ὀρνιθία.

semis, et duas lib. mellis commisces, et tepidum per
os infundes, et tam diu ambulare compellis et con-
fricas manibus plurimorum, donec ventrem potio
moveat. Gisni quoque cum vino deterere, et per 14
os dare creditur salutare remedium. Lixivium quo-
que ex arbore ulmi vel cuiuscumque generis ligni
cinerem, dummodo bene cretum,[e] cum oleo miscere,[f]
et liquidum ac tepidum diffundere per fauces, ad-
versus stercus pullinum[g] prodest. Si autem porcinum 15
stercus bos devoraverit, statim pestilentiam contagio-
nis solius[h] mallei sustinet morbi. Qui cum semel in
gregem vel armentorum vel domitorum incesserit
iumentorum, statim omnia animalia, quae levem su-
spicionem[i] habuerunt, de possessione[2] tollenda sunt,
et distribuenda illis locis, ubi nullum pecus pascitur;
ut nec sibi invicem nec aliis noceant. nam pascendo
herbas inficiunt, bibendo fontes, stabula[l] praesepia:
et quamvis sani boves, odore morbidorum afflante

nis Go. suprascr. *semis*. Idem postea *diffundes*. (e) *cribratum sit* S. M. Vulgo *coetum*. In Go. *decoctum* sed ex correctione *coctum*. (f) Ita Go. pro *miscebis*. (g) Ita pro *plurimum* S. M. (h) *illius* S. M. (i) (*languoris*) addit S. (2) *pascuo* S. M. (l) Ita pro *stabulo* Go. *stabula et* S. sequens *et* om. S.

Gisni) Infra *tres pilulas gipsi*. Noster VI. (vulgo IV.) 8. gisni resoluti pastillum unum habet. Morgagni Epist. IV. 28. recte damnavit gipsum, qui homini et animalibus intus sumtus vitae periculum affert. Coniicit igitur legendum *githi* vel *githni*, et intelligi melanthii capitula eum seminibus. Vulgo autem auctore Sosipatro Instit. Grammat. I. dictum fuisse *gicti* annotat. Infra eap. 8. libri VI. (vulgo IV.) Codex habet pro *gisni* scriptum *gyfru*. C • r. Gesner *folia fici* vel *caprifici* intelligi suspicabatur ex Apsyrto. Glossa Codicis Gothani: *Gismi, id est cimolea.*

Bene cuctum) Infra *bene cretum*. ubi Codex *tritum* habet. Cretum seu cribratum h. l. praefert Morgagni, quia et infra eap. 46. est *lixivium quoque cineris diligentissime cretum cum oleo.*

Solius mallei) Haec vitiosa et lacunosa esse, suspicatus sum in Praefatione ad Vegetium.

Stabula) Cf. infra V. 22. 5. (vulgo III. 23. 5.)

depereunt. Vsque eo etiam mortua cadavera ultra fines villae proiicienda sunt, et altissime obruend sunt sub terris, ne forte ipsorum corporum interna sanorum contingantur et pereant.

1 III. (vulgo II. sect. 16). Vno [a] quidem vocabulo
16 pestilentia appellatur, sed habet plurimas species (e
diversas),[b] quas enumerare non [c] piget, ut faciliu
2 ipsa principia a diligentibus intelligi possint. Es
17 itaque humidus (morbus),[d] quoties [e] per os et nare
humor effluit bobus, et fastidium aegritudoque con
sequitur. Est siccus, quoties [f] nullus humor apparet
sed animal quotidie macescit, et fit deterius, nec iuxta
consuetudinem appetit cibos. Est articularis, quotie
interdum de prioribus interdum de posterioribus pe
dibus claudicant boves, cum habeant ungulas sanas
Est et subrenalis, quoties [g] a posterioribus debilita
3 incipit, et quasi [h] lumbi dolere creduntur. Est far
18 ciminosus, quoties [i] per totum corpus bobus tuber
cula exeunt, aperiunt se, et quasi sanantur, et iterum
4 in aliis locis exeunt. Est et subtercutaneus, quotie
19 humor pessimus in diversis partibus corporis [2] bobu
erumpit et decurrit. Est elephantiosis,[l] quoties velu
scabies minutae pustulae circa nares vel collum ex
eunt [m] ad similitudinem lenticulae. Est et insania,

XXIII. (a) Novum Caput cum Codd. Sambuci exordior, quod ibi inscri bitur: *De speciebus pestilentiae boum.* (d) (*diversas*) add. S. equider adiunxi et. (c) Ita pro vulgato *non licet* (*vel riget*): *facilius* scripsi e coniect. Gesneri. (d) Ita pro *humor* scripsi ex coniect. Gesneri. Lemm Corb. *signa morbi humidi.* (e) *quotiens — defluit* Go. (f) *quotiens* Go (g) *quotiens* S. (h) Ita pro *appareat et quia* S. M. (i) *quotiens* S. (2 (*per corium*) addit S. (l) *elephantiotes* S. M. *elephantiosus* Go. (m) Ita S M. pro *cicatrices exeunt extra corium et ad.* (n) Ita S. M. pro *Est mania*

CAP. III. *Est et insania*) Eandem infra V. 22 (vulgo III. 23.) alienatum, malcum, orabum vel arabum aut aridum in equis vocat et iisdem notis designat.

quae refectis bobus eripit sensum, ut nec audiant
more solito, nec videant: ex qua passione celerrime
moriuntur, quamvis hilares pinguesque videantur.
Hi omnes morbi contagione sunt pleni; et si unum 5
animal apprehenderint, celeriter ad omnia [o] trans- 20
eunt; et sic interdum aut integris armentis aut omni-
bus domitis afferunt interitus. Vnde omni studio quae
semel tentata fuerunt segreganda sunt animalia, et
ad ea loca mittenda, ubi nullum animal pascatur; ne
contagione sua omnibus periculum inferant,[p] et ne-
gligentia domini (sicut solet a stultis) divinae impu-
tetur offensae. Evincendi tamen sunt, et exquisitis 6
remediis expellendi acerbissimi morbi.[q] Panacem[r] a 21
seplasiariis[s] comparas. Eryngion autem herba dici- 7
tur, quae in littore nascitur prope undam maris: 22
florem habet quasi aureum vel galbineum; folia eius
sunt quasi folia cardui silvestris, inter arenas littorum
largissime spargit radices:[t] has effodies, et in umbra
siccatas servabis. adversus morbum tam equorum
quam boum plurimum prosunt. Ex quibus potio 8
componitur ista: Radicis panacis, itemque radicis 23
herbae eryngii ternas uncias, seminis quoque foeni-
culi[v] uncias 3 pariter deteris[x] diligenter, addisque
farinae triticeae sextarium, ita ut prius frumentum
frangas et molas: quae omnia de calida fervente con-
spergis, et cum melle vel sapa novenas offas inde

(o) *plura* S. M. (p) Vulgo *generet*. S. M. *inferat*. (q) *expellendi. Quamvis acerb. m.* (*variis expensis curantur*) Samb. (r) Hinc ad finem sect. 7. omitt. S. M. (s) Ita pro *supplassariis* Gesn. scribi volebat. (t) *Sparge* pro *spargitur* dedit Goth. *radices* addi voluit Gesner. (v) Ita pro *foeni* S. M. (x) Vulgo *deteres*. (y) Ita S. M. pro *offas singulis diebus digeres*.

Panacem a sept.) Ita vulgatum *supplassariis* corrigi voluit Morgagni.

Spargit radices) Compara locum supra. 17. 44. plane geminum, ubi tamen species variantur.

Frangas) Columella: *fricti ac moliti tritici farina*. Io Goth. est. *frangas et sic molas*.

9 21 dabis[z] singulis bobus. Praeterea sanguinem marinae
testudinis colliges, et cum vino per os dabis. quam
quia invenire difficile est, vulgarium testudinum prodesse aestimant. quod utrum bene opinentur,[a] usus
viderit. nam auctores de terrestri testudine tacuerunt.[a]
10 25 Pulverem myrrhae[b] et cassiae fistulae, necnon etiam
thuris pro aequa parte admisces; ex eo unam semis
unciam cum sextario vini veteris in die per nares
bovis infundis. Quod medicamentum per triduum
11 26 facies. Morbi quoque quos superius nominavimus
amari sunt, et non nisi amaris potionibus superantur.[c]
Nam contraria contrariis potionibus curantur ratione
medicinae. Ideoque pulverem herbae absinthii et
crudorum lupinorum, herbae quoque centaureae vel
peucedani aequis ponderibus diligenter misces, et in
sextario vini veteris trina cochlearia singulis diebus,
12 27 additis unciis 3 olei,[d] per os dabis. Praesens quoque
remedium experimenta docuerunt.[e] radiculam herbae
consiliginis[f] (quam alii pulmonariam vocant, alii
tantum[g] radiculam) sinistra manu ante ortum solis
collige; quia sic maiorem vim habere creditur: tunc[h]
ad acum [vel acutum] cuprinum pars auriculae,
quae lata est, quasi in circulo signatur, adprematque[i]
13 28 ut rupta cute leviter sanguis exeat. Quod cum ex
utraque parte feceris, medium orbiculum perforas
ad acum, et in eodem foramine inseres (radiculam),[2]
quod [ubi exierit,[l]] omnis pestilentiae virus per

(z) Ita volebat Gesn. pro *opinantur.* (a) Ita pro *tractaverunt* S. M. paulo antea: *testudine prodesse posse* Go. (b) *myrrhae* addidi ex S. et Go. postea *nares bovi* Go. (c) *curantur* S. M. (d) (*singulis bobus*) addit S. (e) Ita S. M. pro *experimentaverunt.* Huc pertinet lemma Corb. *de bubus radicandis.* (f) *cum silig.* Goth. (g) Ita voluit Gesner pro *tantundem. concidundem* Go. (h) verba *vel acutum* varietatem puto, ideo inclusi. *ad acum* est pro *acu.* (i) Vulgatum *adprematque* Gesner mutabat in *adpremiturque.* Go. *designatur acciprum itaque ut rupta.* unde malim *quasi circulo designatur atque premitur.* (2) (*radiculam*) addidi. (l) *ubi exierit*

ipsum defluit vulnus, donec ille solus locus, qui de-
signatus est, putrescat et decidat, atque ita animal
liberetur. Visci[m] folia cum vino trita defunduntur 14
in nares,[n] atque ita singulis bobus sive universis gre- 29
gibus, cum morbum incurrerint, subvenitur. Suffi- 15
menta quoque plurimum iuvant, sulphur, bitumen, 30
allium, origanum, semen coriandri aequaliter[o] misce,
et vivis carbonibus insperge, et cooperta capita[p]
boum supra vas, in quo suffimenta incenderis, diutis-
sime continebis, ut fumus os eorum[q] ac nares impleat,
atque ita ad cerebrum et interna salutare[r] remedium
penetret. Sed et totum suffimentare percommodum 16
est, ut ab eodem morbi[s] pernicies expellatur, et cae- 50
tera pestilentiae contagio[t] non coinquinet. Generalia
igitur remedia adversus morbos generales contagio-
sosque retulimus; nunc adversus valetudines, quae
singulis animalibus accidunt, nec in alia transeunt,
remedia subiungemus.[v]

IV. (vulgo III). Cruditas plurimum nocet; cuius haec sunt signa: crebri ructus, cibi fastidium, sonitus ventris, intensiones[a] nervorum, oculi hebetes: propter quae nec bos ruminat, neque lingua se[b] deter-

inclusi, ut sensum turbantia verba. (m) Vulgo *usci* a. G. (n) (*et sic animal liberatur*) inserit S. (o) *aequal. m. et vivis* ex S. addidi. (p) *capita* voluit addi Gesn. (q) Vulgo *capiat* additur. *caput* S. M. *capit* Go. (r) Ita pro *salutari remedio* S. (s) Ita pro *morbo* Murg. et Gesn. (t) *contagione* Go. (v) *conscribamus* S. M. *subcumbimus* Go.

IV. Hoc capite et sequentibus continentur Columellae 6. c. 6. it. 7 et 8. quorum segmenta ut facilius conferri possint, in margine interiori notanda curaverat Gesner. (a) *contractiones* S. M. (b) Ita pro *linguam det.* Morg.

Cooperta capita) Vulgo deerat *capita* et deinceps legebatur *fumus os eorum capiat ac nares impleat.* ubi S. M. pro *capiat* habet *caput*, Goth. *capit.* Scilicet ex *capita* ortum est *capiat*, et ipsum vocabulum suo loco demotum in alienum migravit. Si comparaveris locum plane geminum I. 49. 3. veram emendationem esse agnosces.

git ut solet. Proderit[c] aquae calidae duos congios ut[d] bibi possit digerere per fauces. post quos statim brassicae[e] triginta caules modice[f] decoques, et ex aceto dabis, suspensumque animal ab alio cibo penitus abstinebis.
2 Alii cruditate laborantes clausos in bovili detinent, nec cibos praebent. quibus[g] lentisci et oleastri cacuminum pondera 4 deterunt, et cum lib. mellis atque aquae[h] congio miscent, quae una nocte sub divo mittunt, atque ita faucibus digerunt. Deinde interposita hora, macerati infusique[i] ervi 4 lib. obiiciunt, ab alio quoque cibo vel potione prohibent.[k]
3 Nam si neglecta fuerit cruditas, ventris inflatio intestinorumque subsequitur, exprimit gemitus, cibosque capere non sinit, nec in loco[l] consistere, decumbere et volutari[m] cogit, caudamque frequenter commovet. De experimento medicina est, caudam iuxta clunes resticula vel lino vehementer astringi, vinique sextarium cum hemina olei tepidum dare[n] per fauces, atque ita per mille quingentos passus bovem currentem trahere: si dolor permanserit, ungulas eius secare, et uncta manu per anum fimum extrahere, et rursus agere currentem.
4 Si tardius proficit, tres partes lauri diu conteruntur, et cum duplici aquae calidae dantur. Si[o] ista non valent, myrtae[p] silvestris foliorum duae lib. tunduntur in pila, et duo sextarii[q] ex calida aqua miscentur, ac per vas ligneum faucibus infunduntur. atque ita sub cauda quatuor digitis ab ano percussa vena sanguis emitti-

(c) Ita pro *Prodest itaque ut* Morgagn. *Prodest calidae* S. M. (d) Ita S. M. pro *ubi*. (e) *brassica* F. (f) Ita pro *modicas* Morgagni. (g) Ita pro *praeterea* S M. (h) *aquae* om. S. (i) Ita pro *macerata infusoque* malebat Gesn. nisi forte alterum vocabulum alterius est interpretatio. (k) Ita pro *prohibeatur* malebat Gesn. (l) *loca* S. (m) Ita pro *volutare* Goth. qui *voluptari*. deinceps *commovere* malebat Morgagni. (n) *dari* — *trahi* malebat Gesn. (o) *Si laurus non adest* S. M (p) Colum. *myrti*. (q) Ita

tur.[r] Qui cum satis effluxerit, papyro ligata cauda restringitur.[s] post concitatus bos agitur usque dum anhelet. Ante detractionem tamen sanguinis adhi- 5
bentur ista [t] remedia: tribus heminis vini quatuor unciae contriti allii[v] permiscentur, post quam [x] potionem cogitur currere: duae quoque unciae salis cum decem unciis ceparum atteruntur: mel quoque decoctum admiscetur; ex quo facta collyria longiora non parum valida immittunt in anum, ut ventrem resolvant: atque ita bos currere cogitur. Ventris 6
quoque et intestinorum dolor sedatur, si anseres natantes et maxime anates animal aspexerit. Nam anas mulos, etiam equinum genus conspectu sui celeriter sanat. Sed interdum nulla[y] medicina convenit, 7
sequiturque torminum[z] vitium, quorum signum est, si cruentum[a] mucosumque ventrem ediderit. singulare remedium est cupressi baccae[b] quindecim,[c] quindecim gallae diligentissime tritae, et [d] quantum utraeque ponderantur tanti ponderis vetustissimus caeseus,

pro *duae* S. M. (r) Vulgo *emittatur*. (s) Malim *restinguitur*. (t) *ista* om. S. (v) Ita pro *olei* ex S. M. Gesn. *tritici olei* Go. (x) Ita pro *post quae — cogetur* scripsi. (y) Ita pro in *illa* ex S. M. Gesn. (z) Ita pro *omnium* ex S. M. Gesn. (a) Ita pro *excuentum mutosumque* cum Morg. Gesn. *muscosumque* Go. (b) Ita pro *cupressinae* scripsi. S. M. *cupressi baccas et gaubrae ana XV. bene tritas et tantundem vetustissimi casei*. (c) Vulgo additur: *verbenae*. (d) *et* addidi cum Morgagn. *est utraque ponderantur pen-*

Cap. IV. *Decem unciis*) Columella *decem cepis*, quod praeferendum esse, rationibus physicis et medicis demonstravit Morgagni. Vult enim acritudine salis et caparum proritare alvum; cui consilio non sufficere videtur ceparum dextans; nec satis longa et crassa inde fieri collyria posse censet vir doctissimus, cui assentior.

Mulos) Malim *mulos etiam et equinum*.

Cupressi baccae) Sequor S. M. cum Colum. concinentem. Vulgatam *cupressinae quindecim, verbenae quindecim gallae*. Morgagni defendebat ex loco Celsi II. 33.

Et quantum) Cum Morg. *et* addidi. Goth. *utraque ponderantur pen tanti*. Voluitne *pendent?* Certe *ponderant* malim.

quibus pariter detritis admiscentur vini austeri sextarii
4, et in potu dantur, ita ut lentisci [e] mixtaque ole-
8 stri cacumina praebeantur. Si venter coeperit fluere,[f]
corpus et vires carpit operique [g] inutilem reddit, quia
ex cibariis ad medullam [h] bovis nil pervenit, et [i] sic
viride per ventrem proiicit quale [k] manducaverit.
9 Quae cum acciderint, prima die a cibo et potu absti-
nendum est, ita ut [l] nec secunda die bibere permit-
tatur; cacumina tamen oleastri et cannae silvestris,
itemque baccae lentisci et myrti dandae sunt; nec
post triduum etiam potestas bibendi nisi perparum
10 concedenda est. Sunt qui ex foliis lauri teneris
libram 1, abrotanum hortense pari portione deterunt
cum aquae calidae 2 sextariis, atque ita faucibus in-
11 fundunt, et [m] pabula quae superius [n] praebent. Aliqui
vero 2 lib. ex vinaceis [o] ad focum torrent et conterunt,
et cum [p] sextario vini austeri [q] ad bibendum dant, et
commemorata [r] saepius [s] cacumina obiiciunt. Quod
si neque proluvies ventris erit, neque intestinorum
dolor, recusat tamen cibos, et praegravato capite
erit:[t] lacrymae quoque oculis et pituita naribus cur-
rit, usque ad ossa frons media uratur, auresque

tanti Go. (e) Vulgo *lentisco.* (f) Vulgo sequitur: *et videris egere.* S. M. *et viride quale manducant, prima die* etc. (g) Vulgo *capite plerumque.* (h) Vulgo *medelam.* (i) Vulgo *quod sic videris.* Go. *sic vide.* (2) Vulgo *quam quod.* S. *inquam* dedit. (l) Ita Go. pro *quod.* (m) Vulgo *pabulaque* omisso *et.* (n) *saepius* S. M. (o) *binanceis* S. M. Paulo antea *aliquanti* Go. (p) *II sextariis* ex Colum. malebat Morgagn. (q) *austeris* a. G. (r) *cummerata* a. G. recte Goth. (s) *superius* malebat Gesn. (1) *est ma-*

Viride) Morgagni corrigebat: *et viridis, et quale manducant, egerere.* Sed dedi lectionem S. M. ubi vulgo erat: *fluere et videris egere corpus et vires capito plerumque inutilem reddit — medelam — pervenit, quod sic videris per ventrem proiicit, quam quod manducaverit.* Scilicet h. l. resecui verba *et videris egere*; deinde ex vulgato *capito plerumque* effeci *carpit operique.* Ex vulgato *medelam* Gesner recte effecit *medullam.* Gesner ita legebat: *si v. c. fluere et viridia egerere, vires carpit operique inut.*

ferro discindantur, sed usturae igne [v] factae ut sane-
scant, veteri urina bovis ipsius confricandae sunt.
aures vero scissae picula [x] oleoque curantur.
V. (vulgo IV. sect. 12). Periculosum fastidium 1
bobus ranulae faciunt, quae aperiendae sunt, et allio
cum sale pariter trito ipsa vulnera confricanda, ut
omnis humor exeat provocatus.[a] Melius creditur,
si ad acutam cannam exseces ranulam. post vino os
lavatur. interposito unius horae spatio virides herbae
vel frondes dantur. Tam diu autem sustentantur
mollibus cibis, donec facta vulnera cicatrices ducant.
Si neque ranula fuerit, et non appetent [b] cibum, al- 2
lium tritum cum oleo naribus infundes.[c]
VI. (vulgo IV.) Bos si febrire coeperit, quod ex 1
venarum inquietudine, et calore totius corporis vel
oris intelliges, una die a cibo est penitus abstinendus,
ita ut postero ieiuno eidem sub cauda exiguum san-
guinem detrahas; atque interposita hora triginta [a]
parvos [b] coliculos [c] decoques, et ex oleo ac liquamine
per os digeres, eamque escam per dies quinque ieiuno
dabis. Praeterea cacumina lentisci [d] vel olivarum,
vel tenerrimam [e] quamque frondem, ac pampinos, si
eodem tempore sunt, praebebis in cibo. Labra quo- 2
que eius deterges ad [f] spongiam, et aquam frigidam
ter in die offeres ad bibendum, ita ut intra [g] tectum

lebat Morgagn. (v) Ita pro *igneae* cum Morgag. Gesner. (x) *pice* Colum.

V. Novum hic caput exordior cum Samb. Codd. ubi inscribitur: *de ranulis oris.* quod monere omiserat Gesner. (a) *provoc.* om. Go. (b) *appeterent* Go. (c) *et salis et herbancii: nullum similiter naribus digeres.* ubi latent vestigia huius loci Columellae: *vel sale et cunila defricare fauces vel eandem partem allio tuso et halecula linire.*

VI. Eadem sunt in Columella 6, 9.

(a) Ita pro *trigesimae* cum Morgagn. Gesn. (b) *strignum ex oleo et liquam. coquis et per os.* Go. *coculeos diriges.* (c) Ita pro *aculeos* Morgagni. (d) *lentium* F. *lentis* S. *lentisci* S. M. Gesn. (e) Ita pro *tenerrimum quemque* Morgagni. (f) *spongia* S. M. (g) Ita S. M. pro infra. (h) *pastu* F.

bos febriens teneatur, nec antequam sanatus est dimittatur in pastum.[h] Febrientis autem ista sunt signa: lacrymae profluunt, gravatur caput, oculi semiclausi sunt, labra salivis madida, longior et cum quodam impedimento tractus spiritus, frequenter et gemitus.

4 VII. (vulgo IV. sect. 4). Tussis[a] boum non minus
4 diligenter sananda est quam equorum: quae [b] si re-
cens fuerit, sextarius farinae hordeaceae cum uno ovo
crudo et hemina passi per os datur ieiuno: gramen
quoque concisum tunsumque admixta farina fabae
fresae[c] et pollinis lentis sine[d] cortice sextariis duobus
aquae calidae miscetur, agitataque diligenter per
2 os diffunditur. Veterem tussim sanant duae librae
5 hyssopi maceratae ex aquae sextariis tribus; quod
infusum teritur, et cum duabus partibus farinae
lentis[e] miscetur, et per os datur; super quod aqua
hyssopi, in qua[f] [decoctum] infusum decoctumque
3 etiam est[g] propinatur ad cornu. Porri etiam succus
6 expressus cum oleo, et ipsa fibra[h] cum hordeacea
farina remedium praestant. Radices quoque eius

VII. Novum caput exordior, quanquam Codd. Sambuci a sectione demum 2. novum caput ordiuntur cum titulo: *Ad veterem tussim*. (a) Columella 6, 10. (b) *quae* addidi ex S. (c) Vulgo *frixae*. (d) *sine cortice sext. duobus* addidi ex S. M. Vulgo *lentis sextario*. (e) *lentis* addidi ex S. M. et Go. (f) Ita pro *aqua* S. M. et Gesn. (g) ex S. M. addidi *est*. (h) Ita

Cap. VII. *Fresae*) Vulgo *frixae*. Columella *fresae*, et Plinius 22. cap. 25. fresam laudat ad tussim; quoniam tamen Columella ipse deinde ad tussim laudavit hordeum torrefactum molitum, et Vegetius cap. 65. farinam fabae frixae, capite autem 69. lentem et semen lini et foenigraeci frigere iubet, idcirco vulgatam movere nolebat Morgagni. Verum torrefactum hordeum Columellae est potius ptisana, ut deinceps videbimus. Deinde in loco Vegetii V. 64. (vulgo III. 65.) Codices meliores habent *frisae* seu *fresae*, in posteriore V. 68. (vulgo III. 69.) Codices meliores habent *terere* non *frigere*. Igitur non dubitavi *fresae* scribere.

Decoctum) Morgagni substituit *videlicet*. Reliquas eius emendationes, ex Columella ductas, verbo significavit Gesner in varietate lectionis.

diligenter lotae, et cum farre triticeo contusae, ieiunoque datae, discutiunt vetustissimam tussim. Idem praestat ervum sine valvulis[i] cum ptisana hordei molitum,[2] et cum aqua tepida vel mulsa in fauces salivati more[l] dimissum.

VIII. (vulgo IV. sect. 7.) Suppuratio, quam apo- 1
stema dicunt, melius ferro aperitur quam medica- 7
mento;[a] post, cum expressum pus aut sanies fuerit,
sinus ipse, qui eam continebat, urina bubulina calida lavatur, ac linamentis ac stuppis sive linteolis
pice liquida et oleo infusis curatur. Quod si colli- 2
gari[b] ea pars, ubi est ulcus, non potest, lamina[c] 8
candente sevum caprinum aut bubulinum stillatur.
Aliquanti[d] cum vitiosam partem inusserint,[e] tunc urina veteri humana lavant, atque ita aequis ponderibus picem[f] liquidam cum veteri axungia incoquunt et liniunt.

IX. (vulgo IV. sect. 9.) Sanguis cum ex aliqua ne- 1
cessitate ad pedes venerit boum, claudicationem af- 10
fert. Quod cum accidit, inspicito ungulam, invenies eam ultra solitum calere, et vitiatam partem premi vehementer bos non patitur. Sed si sanguis adhuc super ungulas in cruribus est, ad triduum triti salis
perfricatione discutitur. Quod si tantum[a] in ungues 2
11

pro *ipsi febri* Morgagni. (i) Ita pro *si in pabulis* Morgagni. (2) Ita pro *mollitum* Gesn. (l) Ita pro *salivanti ore* Morgagni. *salviat in* ore Go.

VIII. Novum caput mecum exordiuntur Codd. Samb. cum titulo *de Apostemate*. Cf. Columella 6, 11. (a) *quam med.* ex S. addidi. (b) *collui* malebat Morgagni. (c) Vulgo *lana*. Go. *ad lanam candentem*. deinceps vulgo *sepum*. (d) *Quidam vero* S. M. (e) Ita pro *inunxerint* Morgagni. (f) Ita pro *pice liquida* Morgagn.

IX. Novum caput mecum exordiuntur Codd. Samb. *De sanguine qui*

Cap. IX. *Ad pedes venerit*) Columella VI. 12. *demissum*.

Ad triduum) Colum. *assidua*

Quod si tantum) Ex Colum. *quod si iam* malebat Morg. Forte fuit *quod si tamen*.

descenderit, cultello leniter[b] inter duos[c] ungues aperies, et mundabis deintus, et postea stuppam sale atque aceto infusam applicabis, ac[d] solea spartea pes calceatur, maximeque[e] datur opera, bos ut in aquam
3 ne mittat pedem, sed ut sicce stabulet. Qui sanguis
11 nisi emissus fuerit, famicem[f] creabit, qui suppuratus tarde curabitur. Nam[g] primo ferro circumcisus expurgatur ad vivum. Deinde pannis aceto et oleo et sale madefactis impletur, mox axungia veteri et sevo[h] hircino pari pondere ferro candenti stillantibus[i]
4 curatur, et perducitur ad sanitatem. Si sanguis in in-
12 teriori parte ungulae est, nec aperturam facit, et tamen[k] claudicat animal, extrema ipsius ungulae ad vivum resecantur, et ita emittitur,[l] ac stuppa vel linteolis cum sale et oleo et[m] aceto infusis pes involutus spartea[n] munitur. Mediam vero ungulam ab inferiori parte non expedit aperire,[o] nisi eo loco in quo suppuratio facta est.

1 X. (vulgo IV. sect. 13.) Si claudicat ex dolore
13 nervorum, oleo et sale genua poplitesque et crura confricanda sunt.... calido aceto, et lini semen aut milium detritum infusumque aqua mulsa imponendum est, et spongia quoque ferventi aqua infusa et expressa conspersaque postmodum melle genibus

pedes laedit. Cf. Columella 6, 12. (a) *iam* malebat Morgagni. (b) *leviter* idem malebat. (c) Vulgo *duas.* (d) Ita pro *ad solum; spartea opere* Morgagni. *sporte aperiri* Go. (e) Ita pro *maxime quae datur operantibus, et in aquam non — ubi siccum est ambulet* Morgagni. Goth. *sed ut ficca.* (f) Ita pro *saniem creabit. Quo suppuratio etiam curab.* S. M., *ramicem — suppuratio tarde cur.* S. M. *famicem — Quod suppuratus tarde* Go. (g) Hic librum de cura boum incipit Cod. Corb. (h) Vulgo *sepo.* (i) *stillantibusque* Goth. (k) Ita pro *tantum* Go. postea *resecatur.* (l) Ita pro *remitt.* Go. (m) *et* addidi. (n) *parta* Edd. a. G. (o) Ita pro *aperiri* Go.

Cap. X. *Confricanda*) Lacunam, cuius notam posui ex Colum. supplebis: *donec sanetur. Si genua intumuerint fovenda sunt* etc.

circumdatur, ac fasciis alligatur. Quod si humor 2
est cum tumore, fermentum vel farina hordeacea 14
ex passo aut aqua mulsa incocta imponitur, et cum maturaverit suppuratio, scinditur ferro, emissaque sanie, ut supra docuimus, percuratur. Potest etiam 3
radix lilii vel scilla[a] cum sale, vel herba sanguinalis, 15
quam polygonon[b] Graeci appellant, vel marrubium ferro aperta sanare. Omnis autem corporis dolor, si sine vulnere est, recens fomentis melius[c] discutitur: vetus autem uritur, et supra vulnus vel butyrum vel caprina instillatur axungia.

XI. (vulgo IV. sect. 16.) Scabies[a] sanatur trito al- 1
lio defricata: eodemque remedio rabiosi canis sanatur 16
morsus,[b] vel lupini vulnus illatum. Vetus quoque salsamentum utramque perhibetur plagam curare. Ad scabiem quoque praesentior medicina ista est: si cunila[c] bubula sulphurque conteritur, admixtaque myrrha cum oleo atque aceto decoquitur, et cum tepescere coeperit, alumen scissum tritum inspergitur:[d] quod medicamentum candente[e] sole illinitum prodest. Vlceribus gallarum tritarum pulvis inspergitur. Succus quoque marrubii impositus cum fuligine sanat.

XII. (vulgo IV. sect. 17.) Infesta[a] pestis est bu- 1 17

X. Novum caput mecum exordiuntur Codd. Samb. *Ad claudicationem.* (a) Vulgo *squilla.* (b) *paluganon* a. G. *pelaganon* Goth. (c) Ita pro *mellinis* S. M. et Go.

XI. Novum caput mecum exordiuntur Samb. Codices *Ad scabiem boum.* Conf. Colum. 6, 13, 1. ex quo Gesner. (a) Vulgatam *scavies anatis trita oleo defr.* correxit Gesner. *scabie sanata* Go. *scabies scabiosa trita cum* S. M. (b) Ita pro *morbus* Gesner et Go. (c) *cumulam bubulam* a. G. (d) *quo ungatur ad solem fortiter* addit S. (e) Ita pro *candentis olei* Gesn.

XII. Novum caput mecum exordiuntur Codd. Samb. *De peste adhaerente.*

Cap. XI. *Lupini*) Morgagni malebat: *lupi* vel *lupinum vulnus.*

Myrrha) Apud Columellam est *amurca.*

bulo[b] pecori, quam coriaginem[c] rustici vocant, cum pellis ita dorso haeret, ut apprehensa manibus deduci non possit a costis: quae res non aliter accidit quam si bos ex languore aliquo ad maciem deductus est, aut sudans in opere[d] faciendo refrixit,[e] aut si lassus[f] sub onere vehementer est infusus in pluvia.
2 18 quae quoniam[g] perniciosa sunt, custodire debemus, ut, cum ab opere redierint boves adhuc aestuantes anhelantesque, vino aspergantur, et offula panis infusa faucibus eorum inseratur.[h] Quod si praedictum vitium inhaeserit, expedit decoquere laurum, et cum calida et oleo et vino spinam dorsumque animalis confricare contra pilum, ac per omnes partes appre-
3 hendere pellem, et velut a costis separare. quod
19 aut in loco calidissimo faciendum est, aut sub divo sole fervente. Aliquanti[i] feces[2] vini et axungiae commiscent, eoque medicamento tepido post fomentum praedictum utuntur.

4 XIII. (vulgo IV. sect. 20.) Est[a] etiam gravis per-
20 nicies, cum pulmones exulcerantur; unde tussis et

(a) *Pessima* S. M. (b) *bubalum* F. *bubulum* S. Vulgo *bubulino.* Mecum Go. (c) *maginium* a. G. signum vitii apposuerat F. *maginsum* Goth. (d) Ita pro *corpore faciente* ex S. M. Gesn. *faciendo* Go. (e) Vulgo *refriguit.* (f) Vulgo *lapsus.* (g) Ita pro *quandoque* S. M. (h) Ita pro *inferatur* Morgagni. (i) *aliq. utuntur* om. S. M. (2) *fraces vino* malebat Morg.

XIII. Novum caput hinc exorditur S. M. (a) Ita pro *Et cum* ex S. M.

Cap. XII. *Infusus in pluvia*) Hinc ortum nomen eiusdem morbi apud Rusium Cap. 152. *Del cavallo infustico.* Sed is exscripsit Iordanum Rufum, mulomedicum Friderici secundi, qui cap. XII. p. 15. b. edit. Venetae 1563. *cavallo infustito* habet; indidem sua duxit Crescentius IX. 21. ubi pessime editum legitur: *infestatus, quae cognoscitur, quia equus videtur habere collum parum extensum, ita quod digitis vix potest capi vel astringi.* Lege *corium*. Ita enim Iordanus Rufus: *chel se arta la pelle che apena tu la puoi con li deti ne strenger.* Remedia vi ipsa etsi non specie conveniunt cum Vegetianis. Gallicus Crescentii interpres *Infesture* posuit.

Offula panis) In Columella est *adipis.*

macies, ad ultimum vero phtisis invadit, quae ne mortem[b] afferant, radix consiliginis (perforatae[c] auriculae inseritur, et) succi[d] porri hemina pari mensurae olei miscetur. et bibendi sunt cum vini sextario per dies plurimos.

XIV. (vulgo IV. sect. 21.) Nonnunquam et tumor 1 21
palati ciborum fastidium facit crebrumque suspirium. Prodest palatum ferro aperire ut profluat sanguis, cui ervum sine corio maceratum ad manducandum dabis, viridemque frondem vel quodlibet aliud molle pabulum dum sanetur. Si in opere bos[a] contuderit 2 22
collum, praestantissimum remedium est, sanguis ab aure emissus. At si id totum[b] in tempore, quae vocatur avia cum sale trita et imposita.

XV. (vulgo IV. sect. 23.) Si cervix mota et eiecta[a] 1 23
est, considerabimus in quam partem[b] declinet, et ex diversa parte sanguinem detrahimus[c] ex ea vena, quae in aure videtur amplissima, quae sarmento[d] prius verberanda est, et cum intumuerit, ferro aperiatur, effusoque sanguine postero die ex eo loco emittitur cruor, et biduo vacatio operis datur. Tertio 2 24
vero die levis iniungitur labor, et paulatim ad operis consuetudinem revocatur. Quod si cervix in neutram partem eiecta[e] est, mediaque intumuit, ex utraque auricula sanguis emittitur. Qui si intra[e] triduum, quod bos vitium ceperit,[f] emissus non est, intume-

Gesn. *Etiam gravis pernicies et.* unde posui *est* pro *ut* ante *ne.* (q) *cum* ex Col. addidi et punctum positum post *afferant* delevi. (c) *perf. aur. inseritur et* ex Col. addidi. *Cai* ante *radix* addit Sambucus. (d) Vulgo *succus porri omnium hemina per mensuram.* Go. *omnium* omittit.

XIV. (a) Ita correxit Morgagn. vulgatum *operibus.* (b) Ex Col. legit Morg. *aut si id factum non erit, herba quae vocatur.* In Goth. est *vocatur aviaticum sale tritum.* Vulgo *amati amaticum sale tantum et imposito.*

XV. (a) Ita cum Gesn. scripsi pro *deiecta* ex II. 41. 1. (b) *partem* ex Col. addidi cum Morgagni. (c) *detrahemus* ex Col Morg. (d) Ita S. M. *sarcocata* vulgo. Goth. *sarcocuto.* (e) Ita Goth. pro *inter.* (f) Vulgo *coe-*

scit collum, nervique tenduntur,[g] et ita nata durities
3 iugum non patitur. Tali vitio comperimus aptum
25 esse medicamentnm:[h] ex pice liquida et bubula medulla, hircino sevo,[i] (et axungia veteri,) oleo quoque veteri aequis ponderibus compositio[k] incoquitur, qua[l] utendum est cum bos ab opere disiungitur.[m] in piscina in qua bibit,[n] tumor cervicis[o] lavatur, confricaturque diligenter praedicto medicamento, detersaque diluitur.[p] Si ex toto propter tumorem cervi-
4
26 cis iugum recusat, paucis diebus requies ab opere danda est, et cervix cum aqua frigida lavanda, et spuma argenti linienda est. Celsus quidem tumenti[q] cervici herbam quae vocatur avia,[r] ut snpra dixi, contundi et imponi iubet. Clavorum[s] qui cervicem infestant minor est cura. Nam facile sanantur per
5 ardentem lucernam oleo instillato. Melius tamen
27 est custodire ne nascantur, neve[t] etiam colla calvescant; quae non aliter glabra fiunt, nisi cum sudore aut pluvia cervix madefacta est in opere. Quod si acciderit, pulvere lateritio trito priusquam disiungatur,[v] bovis colla conspergi oportet. Et cum exsiccati fuerint, exinde oleo (iterum) infundi.

perit. (g) *tentantur* Goth. sed punctis suppositis damnat. (h) *quod* addebat Morgagni. (i) Vulgo *sepo.* (2) Ita Goth. Vulgo *impositum concoquitur.* (l) Vulgo *quo.* Goth. *quod.* (m) Vulgo *et in.* quod correxi ex Goth. (n) Ita S. M. Vulgo *quolibet.* Goth. *in ea piscina qualibus.* (o) Ita ex Col. correx. Morg. vulgatum *tumore cervix.* (p) Colum. *defricatur et illinitur.* (q) Ita S. M. pro *iumenti.* (r) *ama* F. S. *avena* S. M. Correxit Morg. et sic Goth. habet. (s) *Clavorum* addidi ex Colum. cum Morg. et vulgatum *quae* correxi. S. M. *quae — infundi* plaue omittit. (t) Ita ex Col. Morg. pro *venae.* *Etiam — calvescant.* (v) Vulgo *deiungatur.* Morgag. malebat *disiungantur boves.* Idem deinceps malebat *siccati fu. subinde.*

Cap. XV. *Exsiccati*) Codex Florent. a Morgagni III. 25. laudatus: *cum siccati fuerint, vino et oleo infundi.* Hunc igitur sequutus Morgagni recte delet *iterum*, quod inclusi.

XVI. (vulgo IV. sect. 28.) Si talum vel ungulam vomer laeserit, picem duram et axungiam cum sulphure et lana succida involvito,[a] et candente ferro supra vulnus imponito, et ure:[b] quod remedium optimum[c] facit, si clavum calcaverit, aut acuta testa vel lapide ungula pertunditur: quae tamen si altius vulnerata est, latius ferro circumciditur, et[d] ita inuritur ut supra praecepi. Deinde spartea[e] calceata per triduum aceto suffuso curatur. Quod si vomer crus vulneraverit,[f] lactuca marina, quam Graeci tithymalum[g] vocant, admixto sale imponitur. 28

XVII. (vulgo IV. sect. 29.) Subtriti etiam pedes eluuntur calefacta bubulina urina. deinde favillam[a] sarmentorum ferventem calcare compellitur, et pice liquida cum oleo vel axungia cornua eius unguntur. Minus tamen claudicant, si ab opere disiunctis frigida pedes laventur, et suffragines coronaeque ac scissura ipsius ungulae veteri axungia defricentur. 29

XVIII. (vulgo IV. sect. 30.) Frequenter etiam vel ab asperitate itineris, vel in proscindendo duritiae[a] soli, aut obviis radicibus obluctatus convellit armos. 30

XVI. Cf. Colum. 6, 15. (a) *involuta — imposito* Goth. (b) Ita S. M. pro *ungito.* (c) Col. *optime — surculum calc.* (d) *et* ins. Morg. (e) Ita ex Col. Morg. pro *ex parte.* (f) Ita S. M. pro *intraverit.* (g) Vulgo *cyniolam.* Goth. *cimalam.*

XVII. (a) Ante Gesn. *faulla fervente.*

XVIII. Cf. Colum. 6, 16. (a) Vulgo *duritiam — obvolutatus.* Goth.

Cap. XVIII. *Armos*) Mulio saepius coxendices, si credimus Hippocrati de Articulis p. 784. τοῖσι γὰρ βουσὶ τότε ἐκπίπτουσι μάλιστα οἱ μηροὶ ἐκ τῆς κοτύλης ἡνίκ' ἂν αὐτοὶ σφῶν αὐτῶν λεπτότατοι ἔωσι· γίνονται δὲ καὶ βόες λεπτότατοι τοῦ χειμῶνος τελευτῶντος. τότε οὖν καὶ ἐξαρθρέουσι μάλιστα ὅτι πάντων τῶν προβάτων βόες ὅτι μάλιστα πονέουσι ταύτην τὴν ὥρην, καὶ βοῶν ἀρόται, ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα ἐργάζονται· τούτοισι τοίνυν ἐκπίπτει μάλιστα. οὗτοι γὰρ μάλιστα λεπτύνονται· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα βοσκήματα δύναται βραχεῖαν τὴν ποίην βόσκεσθαι, βοῦς δὲ οὐ μάλα, πρὶν βαθεῖα γένηται. τοῖσι μὲν γὰρ ἄλλοις ἐστὶ λεπτὴ ἡ προβολὴ τοῦ

quod cum acciderit, ex prioribus cruribus sanguis emittitur, si dextrum[b] ex sinistro. Et si vehementius utrumque vitiaverit, etiam in anterioribus[c] cruribus venae solvuntur.

4 XIX. (vulgo IV. sect. 31.) Perfractis[a] vero corni-
31 bus, linteola sale atque aceto et oleo imbuta ponuntur, superligatisque per triduum eadem infunduntur. Quarta die tantum[b] axungia cum pice arida[c] et cortice pini pari pondere imponitur, et ad ultimum cum iam cicatricem producunt, subito[d] infricatur.

XX. (vulgo IV. sect. 31.) Solent autem neglecta ulcera vermes creare, qui[a] si mane ex aqua frigida perfundantur, rigore eius contracti[b] decidunt; vel si haec ratio nihil profecerit, marrubium aut porrum conteritur, admixto sale imponitur; vel calcis vivae pulvis inspergitur, aut cucurbitae viridis succus cum
2 aceto mittitur. Ideoque universis ulceribus picem
32 liquidam, oleum vetus et axungiam oportet adhiberi, et extra vulnera etiam eodem medicamento circumliniri, ne infestentur a muscis, vel vermes creent cum vulneribus insederint.[c]

duritia. (b) Ita pro *dextram* — *utramque* Goth. (c) *posterioribus* malebat Gesner.

XIX. (a) *praefractis* Col. (b) *tandem* malebat Gesn. (c) *liquida* Colum. (d) *fuligo* Columella.

XX. (a) Vulgo *quae.* (b) *contracti* Go. (c) Ita pro *inciderint* Goth.

χείλους. λεπτὴ δὲ ἡ ἄνω γνάθος, βουσὶ δὲ παχεῖα μὲν ἡ προβολὴ τοῦ χείλους, παχεῖα δὲ καὶ ἀμβλεῖα ἡ ἄνω γνάθος. διὰ ταῦτα ὑποβάλλειν ὑπὸ τὰς βραχείας πόας οὐ δύνανται. τὰ δὲ αὖ μώνυχα τῶν ζώων ἅτε ἀμφώδοντα ἐόντα δύναται μὲν σαρκάζειν, δύναται δὲ ὑπὸ τὴν βραχεῖαν πόην ὑποβάλλειν τοὺς ὀδόντας. καὶ ἥδεται τῇ οὕτως ἐχούσῃ πόῃ μᾶλλον ἢ τῇ βαθείῃ. καὶ γὰρ τὸ ἐπίπαν ἀμείνων καὶ στερεωτέρη ἡ βραχεῖα πόη τῆς βαθείης, ὅτι καὶ πρὶν ἐκκαρπεῖν τὴν βαθεῖαν· ἀτὰρ καὶ ἄλλως ὁ βοῦς χαλαρὸν φύσει τὸ ἄρθρον τοῦτο ἔχει μᾶλλον τῶν ἄλλων. διὰ τοῦτο καὶ εἰλίπουν ἐστὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ζώων, καὶ μάλιστα ὅταν λεπτὸν καὶ γηραλέον ἔῃ. διὰ ταῦτα πάντα καὶ ἐκπίπτει βοΐ μάλιστα.

XXI. (vulgo IV. sect. 33.) Serpentis quoque ictus 1
mortiferus est bobus; sed et minorum animalium 33
noxium virus. Nam vipera et caecilia,[a] cum in pa-
scuis bos improvide supercumbit, stimulatae[b] morsus
imprimunt.[c] Araneus quoque, quem Graeci myga-
len[d] appellant, parvi quidem corporis, non parvam
solet inferre perniciem. Verum viperae venenum
depellit, supra tumorem, qui inflatur ex ictu, sca-
rificatio ferro facta, ita ut herba, quam personatam[e]
vocant, imponatur trita cum sale. Creditur[f] radix 2
si contusa ponatur,[g] vel siler montanum reperiatur, 34
et trifolium Symonianum,[h] quod confragosis locis
efficacissimum nascitur, odoris gravis, bitumini simi-
lis, propter quod a Graecis asphaltion[i] appellatur,
nostri autem propter figuram acutum trifolium vo-
cant. nam longis et hirsutis[2] foliis viret, caulemque
robustiorem facit quam pratense. huius herbae suc- 3
cus cum vino faucibus infundatur, atque ipsa folia 35
cum sale trita imponantur in plagam. Quod si viri-
dem minime reperiunt, semina eius collecta et trita
dantur ad potandum cum vino. Radices quoque eius
cum suo[l] caule tritae, addita hordeacea farina et
sale, cum aqua mulsa scarificationi superponuntur.
Est etiam praesens remedium, si fraxini cacumina 4
36

XXI. Cf. Columella 6, 17. (a) *celicia* F. S. *cicilia* Goth. (b) Hoc pro vulgato *stimulo* effeci ex Gothano *stimulare*. (c) *Mus* addit Morgagni. (d) Ita pro *migalten* Gesner. (e) Ita pro *personatiam* cum Morgag. Gesn. (f) *cuius efficacior creditur radix, si contusa ponatur vel siler montanum reperiatur trifolium confragosis locis* etc. ex Codice manuscripto nescio quo laudat H. Iunius Epist. apud Crenium Animadv. P. 10. p. 40. Hoc ille argumento ausus etiam in Columella *Simonianum trifolium* tollere conatus est. (g) Ita pro *conatur* Gesn. et Goth. (h) *Symonianum* dedit Gesn. *silonianum cum fragocis* Go. ex quo vulgatum *quod fragosis* correxi. (i) Ita pro *asphalton* margo Fabri et Gesn. (2) *irtosis* Goth. (l) Ita pro *succo caulis* Morgagni. (m) *vel totidem* addit Goth. (o) *ipsius* Gothano,

tenera conteras[m] cum sextariis vini quatuor vel olei, expressumque succum faucibus infundis: itemque cacumina eiusdem[n] arboris cum sale trita laesis partibus[o] superponas. Caeciliae[p] enim morsus tumorem suppuratumque generat. idemque facit muris aranei. Sed caeciliae morsus sanatur, si acu aerea locum laesum compungas, et creta cimolia[q] ex aceto oblinis:[r]

5 37 Muris vero pernicies, si animal ipsum oleo mersum neces, et plagam dentium ex eodem confrices. quod si non fuerit, contritum ciminum cum picula[s] et axungia, ut similitudinem malagmae habeat, impo-
6 38 situm plagae perniciem submovet. Quod si antequam tumor discutiatur, suppuratio fuerit generata, optimum est ignea lamina vel cauterio collectionem aperire, quidquid vitiosum est inurere, atque ita cum liquida pice et oleo inlinere. Quidam vivum murem araneum creta figulari circumdant, et collo[t] boum suspendunt, morsusque ipsius bestiae submovent.

1 39 XXII. (vulgo IV. sect. 39.) Oculorum vitia plurima melle[a] sanantur. Nam sive intumuerunt, aqua mulsa triticea farina conspergitur et imponitur; sive album in oculo est, salis fossilis Hispani vel Ammoniaci,[b] vel ...cum[c] melle permixti vitium extenuant. Idem praestat trita[d] sepiae testa et per fistulam oculo

(o) Ita pro *naribus* Morgagni. (p) *Celiciae* a. G. (q) *cimolea* a. G. (r) *oblinas* malebat Gesner. (s) *pice liquida* malebat Morg. (t) Ita pro *colla* Goth. et Gesn.

XXII. (a) Vulgo *in illis*. (b) Vulgo *Armeniaci*. Goth. *Armoniaci* bis habet. (c) Vulgo sine lacunae nota *vel cum*. (d) Ita pro *tritae* cum Mor-

Cap. XXI. *Conteras*) Quod Goth. interserit abhinc: *vel totidem*, lacunam arguit, ex Columella supplendam.

Cap. XXII. *Melle*) Ita pro vulgato *in illis* scripsi, iubente Morgagni.

Vel....cum) Signum lacunae cum Morgagni posui, plura enim deesse, patet ex Columella. Gesner malebat: *sales fossiles*. In vulgata supplere licebit *vel Cappadocis micae cum melle permixtae et tritae*.

ter in die insufflata.[e] Prodest etiam radix, quam 2
Graeci silphion[f] vocant, nostri autem laserpitium; 40
huiusmodi quantum volueris ponderis cum decima
parte salis Ammoniaci tritum[g] fistula oculo insufflas.[h]
quae radix tunsa et cum oleo lentisci mixta vitium
expurgat.

XXIII. (vulgo IV. sect. 40.) Si genae humorem
profundunt, lacrymisque visus confunditur, quam
epiphoram vocant, polenta (ex hordeo[a]) mulsa[b] aqua
conspersa super genas superciliaque imposita reprimit humorem. Pastinaca quoque agrestis...,[c] quam 2
armoraciam[d] vocant, cum melle trita oculorum sedat 41
dolorem. Memineris vero quoties mel aliosve succos
remedio adhibes, ut prius pice liquida cum oleo circumlinias oculos, ne a muscis apibusve vel vespis infestentur, quas dulcedo mellis invitat.[e]

XXIV. (vulgo IV. sect. 42.) Plurimum quoque[a] 1
hirudo, id est, sanguisuga, cum foris iuxta fauces 42
haeret, sanguinem trahit; eam a iumento[b] digitis
oportet auferri: sed si interius sit, ut manu detrahi
non possit, cannam vel fistulam perforatam inserito
faucibus, ac per eam calidum oleum infundes. Nam eo 2
contactu bestiolae importunitas recedit. Odor quo- 43
que cimicis[c] super carbones impositi ubi sanguisugam afflaverit, evellet a vulnere. Quod si stomachum vel intestinum tenuerit, calido aceto per cornu infuso necatur.

gag. Gesn. (e) *insufflari* Go. (f) *sulfion* Go. Vulgo a. G. *silpion*. (g) Vulgo *Armeniaci et cum*. correxit Gesner. (h) *influas* S.

XXIII. (a) Haec duo vocabula ut glossam inclusi. (b) Ita pro *mulsae aquae* Morgagni. *conspergique* Goth. (c) signum lacunae poni voluit Morgagni. (d) Vulgo *Armoneaceam*. Go. *armoriaciam*. (e) *inuscat* Go. voluit *inviscat*.

XXIV. Conf. Colum. 6, 18. (a) Ita pro *Plurimumque* voluit Gesner scribi. (b) *incremento* Go. (c) Ita pro *cimini* Morgagni.

1 44 XXV. (vulgo IV. sect. 44.) Machinae[a] quoque de-
scribenda est fabrica, qua conclusa cuiusvis generis
iumenta bovesque curantur, ut et tutus ad pecudem
medendum[b] accessus sit, nec luctando quadrupes
aut membra convexet,[c] ac sic remedia respuat.[d] Ro-
boreis[e] assibus compingis solum quod in longitudi-
nem[f] novem pedes debet habere, in latitudinem[g]
pars prior[h] duos, semipedem: pars vero quae ad
posteriora[i] animalium pertinet quatuor pedes:[z] ....
2 45 texuntur ita ut velut[l] in caveam ductum non possit
exire. Sed a parte posteriori paululum latiorem,[m]
a priore strictiorem machinam compingi[n] oportet.
3 46 Cui transversum tigillum[o] ad modum iugi confirman-
dum est, ad quod equorum capita, vel boum cornua
religantur. Nam reliquum corpus ad temones socios
vel funibus alligetur, ut iuvamentum[p] praestetur ad
medentis arbitrium. Machina omnium maiorum ani-
malium medela solet esse communis*).

XXV. Confer Colum. 6, 19. (a) Ita pro *Machina* Goth.. (b) *medente* malebat Gesner. *ut et* dedi pro *ut ei*. (c) Vulgo *conuxet*. Goth. *connexet*. (d) Vulgo *despuet*. (e) Vulgo *Roboreas asses constringis, solium*. (f) Ita Gu. pro *longitudine*. (g) Vulgo *altitudinem*. (h) Vulgo *posterior*. (i) Vulgo *priora*. (z) lacunae signum apposui. (l) Ita pro *velum in caudam* Morgagni. (m) *altiorem* malebat Morgagni. (n) *compungi* Goth. (o) Ita pro *trigillum* Gesner. (p) pro *iumentum* dictum putabat Gesner. (q) Ita Goth. pro *Quae machina ad omnium m. an. medelam*. Ibidem vocabulum *sane* interseritur et ab Excerptore Codicis nota apposita refertur ad *arbitrium*. Forte fuit *Sane machina*.

*) Hic addit Sambuc. (*Rabiosis equis et canibus da bibere mensuram de iliermia et sanantur.*) Deinde est alia observatio, a Fabro iam proposita et paulum immutatis verbis a Sambuco ita concepta: *Quae ab initio huius libri usque ad hunc locum habentur, non reperiuntur in vetustiore Codice: adeoque pro uno sumuntur capite: itaque subsequens reputabitur caput secundum.* Ad istam libri Fabriani clausulam excerptor Codicis Gothani apposuit: *et sic quoque MS.* In margine autem libri Fabriciani ista reperit

Velut in caveam) Ita cum Morgagni vulgatum *velum in caudam* ex Cod. correxi, et ante *texuntur* notam lacunae posui. Gesner legi volebat: *nisi in caudam.*

scripta Gesnerus: *Hic in MSto Corbiensi sequuntur tria capita parva, et postea ex corpore Gargilii Martialis de curis boum alia novemdecim capita, quae omnia huc pertinent.* Martialis quidem fragmenta a Perizonio excerpta ex apographo Biblioth. Lugduno-Batavae Vegetio subiecta publicavit Gesner; tria vero ista parva capita ex eodem Lugd. Bibl. apographo ex Codice Corbeiensi anno 1537. facto excerpta per doctissimum Laur. Santenium humanissime mecum communicavit egregius Dav. Ruhnkenius. En tibi ea: *Contra Sanguinis fluxum* c. 45. *Iumentis ad fluxum sanguinis, si de naribus effluat, scribis in charta pura et lino collo suspendis. Focus alget, aqua sitit, cibaria esurit, mula parit Tasca masca venas omnes. Ad luxaturam* c. 46. *Item aliud remedium ad luxaturam incantabis sic: Betat, relta, acum, sinapi, non sapit nec frictim.* (huius vocabuli dubia scriptura est.) *Ad lumbricos, coscos* (cossos) *et tineas, semen coriandi emm. sicale sext. excoques et aquam ipsam fundis, coriandrum teris diligenter et ambas speciem* (species) *misces, et aceti acri emm. Haec omnia rursum agitabis et ita animalibus ad cornum per triduum dabis.* c. 48. Quarum ineptiarum, tertii capitis obscuram scripturam si exceperis, originem exquirere apud alios scriptores operae pretium mihi non videbatur esse.

CVRAE BOVM

EX CORPORE

GARGILII MARTIALIS.

Ad boum morbum. Salem tritum per cornu cum

Ad Gargilium de Curis Boum. Omnia haec ita descripta, cum vitiis etiam apertis, prout in Codice Lugdunensi leguntur, exhibuit cum Schoettgenio Gesner, ut eruditi, quae ab illis tolli non potuissent corruptelae, ex antiquae lectionis vestigiis emendarent. Caeterum haec quoque exstare

Cura boum ex corpore Gargilii Martialis) Hoc cum titulo positum exstat fragmentum, quod ex Codice Vegetii Bibliothecae Lugduno-Batavae a Iac. Perizonio descriptum in usum Chr. Schoettgenii primus edidit I. M. Gesner Vegetioque subiecit. Exemplum Lugdunense manu recentiore anno 1537. nona Octobris ex exemplari monasterii Corbeiensis, quod tunc temporis Coloniae apud S. Pantaleonis depositum erat, ex subscriptione libro extremo addita retulit ad Schoettgenium Perizonius; quod mihi confirmarunt litterae humanissimae egregii Dav. Ruhnkenii, addentia: Apographum primum fuisse P. Scriverii, postea Is. Vossii, cuius inter libros asservat Bibliotheca Lugdunensis. Huius fragmenti edendi spem iam olim fecerat Ioh. Rhodius in Lexico Scribon. p. 367. Ad eundem Gargilium referebat Schoettgenius hunc ex Praefatione Victorii locum, ubi de vetustissimo Codice S. R. R. in divi Marci bibliotheca, qui Catonem et Varronem refert: *Nec tamen cuncti, qui in eo continebantur auctores, ad nos pervenerunt: nam duo toti vetustate collapsi sunt et M. Varronis extrema etiam pars defecit. Quemadmodum autem ex vetere inscriptione, quae in fronte libri est, cognoscimus, Iunii Moderati Columellae XII. libri illic etiam erant, et unus ante illos Claudii Martialis: literae tamen et antiquitate et frequenti attritu in prima parte libri ita deletae sunt, ut rubricam superinducere opus fuerit (rubrica enim notatae huiuscemodi inscriptiones in eo sunt), quare macula aliqua in his nominibus esse potest: Martialis tamen aperte legitur. Martialem autem veterem fuisse rei rusticae scriptorem, testimonio etiam Palladii didicimus. Servius quoque, Virgilii interpres, cum locum illum* e *IV.* 148. *Georgicorum declararet: atque aliis post commemoranda relinquo: Gargilium, inquit, Martialem significat. Sitne idem Palladii et Servii Martialis, studiose quaerere nunc minime oportet.* Eundem esse Martialem Palladii et Servii, affirmare non dubitavit Schoettgen; in quo non habeo, cur coniecturam eius improbem. Magis mihi

vino in potionem dabis. Boves morbos ne noceat,
dato sumptas salis, terna lauri folia, et totidem porri
sectivi, et ulpici alii ternas spicas, turis grandis grana
terna, herbae sabinae erbas ternas, rutae cauliculos
ternos, sambuci carbones ternos. Haec omnia sub 2
dio coeli per triduum ex eadem potionem dato: adiecto scilicet vino. Quod ita partieris, ut aequas

sed aliis verbis ap. Columellam 6, 4. monuit Schoettg. (a) Colum. 6,

licebit dubitare, an idem sit Gargilius quem Lampridius in Alexandro Severo c. 37. eius temporis scriptorem vocat. Vopiscus autem in Probo cap. 2. inter Suetonium Tranquillum, Fabium Marcellinum et Iulium Capitolinum collocat; unde seculi tertii a nato Christo scriptorem pronunciavit Schoettgen. De historia imperatorum romanorum scripta a Gargilio Martiali nisi ex Lampridii et Vopisci locis non constat. De scriptis rem rusticam tradentibus Palladium antestatur Schoettgen. Verum si quis diligenter singula loca, ubi Martialis a Palladio laudatur, inspexerit, facile in eam potius suspicionem adducetur, ut putet, non tam omnem rusticam rem, quam hortensiorum arbustorumque culturam a Martiali fuisse tractatam. Quam opinionem videtur etiam Servii testimonium confirmare. Caeterum plurima argumenta, quae ex Martialis libris excerpta posuit Palladius, in Plinii etiam historia naturali iisdem fere verbis relata reperi; adeoque suspicari coepi, Martialem ipsum sua non ex suo duxisse ingenio, sed ex antiquiore scriptore excerpta hortensis rei praecepta posteritati prodidisse, famae eius atque auctoritati favente Palladii fide et diligentia.

Manifestissimus est locus Cassiodori c. 28. Divinarum Lectionum: *Quod si huius studii requirantur auctores, de hortis scripsit pulcherrime Gargilius Martialis, qui et nutrimenta olerum et virtutes eorum diligenter exposuit, ut ex illius commentarii lectione, praestante domino, unusquisque et saturari valeat et sanari.* Vnde constat, hortensiorum culturam ita fuisse a Gargilio tractatam, ut fructuum singulorum usum medicum adiunctum exponeret, quod ut olim a M. Catone, ita deinde in Geoponicis factum esse scimus. Barthii suspicionem Gargilio huic adscribentis librum de Arboribus Colum. recte iam reiecit et Palladii testimonio comparato infirmavit Schoettgenius, cuius ex Dissertatione brevi de Gargilio Martiali haec excerpsi.

Pontedera in Epist. LIII. p. 466. Fragmentum hoc de curis boum barbarum et spurium pronunciavit. Recte! usum tamen non contemnendum habere ad Catonem reliquosque huius collectionis scriptores emendandos, satis docuisse mihi videor in notis ad Catonem; monuit etiam ipse Pontedera, ex Catone multa inesse, sed vitiose exscripta. Reliqua posui in Praefatione ad Vegetium.

Morbos ne noceat) Gesner malebat *morbus — allii, — turiones ternos.* Sed vide ad Catonis cap. 70. unde haec ducta sunt, quod ille non animadverterat

potiones per triduum accipiat. Sane is, qui **dabit**,
sublime stet, et vaso ligneo infundat in os, deiciat
3 in gutture. Boves[a] si aegrotare coeperint, dato con-
tinuo ovum gallinacium, quod crudum integrum[b]
facito ut devorent: Postero die caput ulpici allii.[c]
Bos si aegrotat, quotidie ei dato unam eminam[d] vini,
et exercere bene vivere medium. si aegrotat, herbam
centauream contrita[e] ex vino infunde per cornum.
4 Bos si aegrotat, muriam salsamenti optimam, et ma-
lum terrae aquae sext. aceti sil. ruta conterito et
labris perfricato. Vel radicem herbae personaciae[f]
conterito, et primo die dato unc. 1, vinique sext. 1,
et aquae. Bos si aegrotat, iunci radicem decoques
5 et per cornum dabis. Bos si tussiet, aut si suspira-
vit, terrae malum, ovum crudum et adipem suillum,
et vinum vetus, adipem tamen prius liquefacito et
6 dato, iuvat; vel marrubium cum vino datur. Si bos
collum subtorserit, ebulo contrito perunguitur, saepe[g]
vel medullam taurina, prius tamen axungiam perfri-
cato. Si in collum nervi laboraverint, sumito cor-
ticem novam de subero, comburito ut carbones fiant,
et terito ex vino veteri et axungia inter se commixto
7 et perfricato. Si[h] collo pili saepius defluunt, ulmi
vernaculi radicem ex vino decoquito[i] ad tertias, et
eum, cum opus non faciet, saepius perunguito, vel
adipem ursinam vel medullam taurinam, prius tamen
8 axungia perfricato. Si bovi intestina dolebunt, su-

4, 2. Gesn. (b) Ita pro *integra — devoret* Schoettg. malebat. (c) Ita pro *alii* malebat Gesn. (d) *heminam* G. (e) *contritam* G. (f) *personatam* vocat Colum. 6, 17, 1. Sch. (g) *sepum* mal. G. (h) Ita pro *perfricato, si collo — defluunt. Vlmi* Sch. (i) Ita pro *decoquitur* maleb. Schoettg.

Integrum) *integre vel integrum*, et deinceps *devorent* malebat Schoettgen. Sed vide ad Caton. 72. unde haec sunt translata.

mito vini sext. III, et olei emin. et permixtum per
cornum et curat remediabitur. Item aliud. Salis
pugnum, et cepae capita X, pariter conterito, et in
offae modum reficito, eam in anum bobis inicito,
et fac eum arare continuo folli et sanus erit. Scabies 9
bobis neves, et herbam si satrum tundes, et ex eo
pecus lavabis. Et ex aqua, in qua lupini decocti
fuerint, nihilominus lavabis. Bobus et caeteris pe-
coribus scabiem ut discutias, intibum silvaticum con-
teris et perunguis. Bos aut asinum si eosdem mor- 10
bos inciderint, sumito scilla aut rumnisa radicem,
id est, spinam albam quam tenerrimam, et in aquam
infundito. Ex qua per dies quatuordecim bibat.
Vnde expurgabuntur et sanitas consequitur. Irudi- 11
nem si bos devoraverit, cimicem conteres, et ad na-
res eius admovebis, statim eicies. Bos si non rumi- 12
gat, salicis folia aut corticem eius viridissimam
contundito, et in eo sext. vini addito, et olei partem
quartam in se bene misceto, et per cornum bovi in-
fundito. Intestinum enim movit ut pedere non cesset
enovit sanabitur. Iumenta sic[a] potionabis. Stercus 13
leporinum et ceppam siccam cum vino conterito, et
per cornu dato. Iumentum ruscones si habebit,

(a) Ita pro *si* Sch.

Item aliud) Contra tormina habent idem Geopon. XVII. 19. et Colum. VI. 6. 5. qui salis sextantem cum cepis decem et melle conterit; mel omittunt Geoponica, quorum locum annotaverat Schoeltgen.

Arare) *Currere* debebat esse; *folli* quid substituam melius non habeo.

Bobis) Forte fuit *ovis* vel *oves ne vastet herbam cicutam tundes.* Cicutae succum, et lupini decocti, vel hellebori albi adhibet ad scabiem ovium Colum. VII. 5. 8.

Rumnisa) *Rhamni* esse debere, recte coniecit Schoeltgen. Vide ad Vegetii V. 74. (vulgo III. 75.)

Conteres) Columella VI. 18. urit cimicem.

Rumigat) Schoettgen ex Colum. VI. 6. 4. corrigit *ruminat.* Sed in Columella alia formula exstat; vide ibi notam.

Enovit sanabitur) Suspicor fuisse *cum movit, sanabitur.*

alium[l] cum axungia conteris et dabis: aegri des remedium foeniculi cum cepa conteris et potionabis iumenta.[m] [s]si crocinabuntur iumenta, marrubium et
44 axungia conteris et in vino dabis. Ad glandulas iumentorum. Luna XIV. mane, antequam manus laves, iumento omnia impedimenta tollis, et manus sinistra digito medicinali de glandulam apprehendis, et haec dicis: Senti precante nec lapis lanam feri: Nec lumbicos oculos habet, nec mula parit. Vtriculum cossia herpiosum arbor fuit manu humana haec ipsa concisa est, corbo factus est et si tuber, si panus evala subula
45 neceris nec radices agas. Hoc semel dices. Si iumentum stercus gallinacium comederit, brassicam agrestem terito cum oleo et aceto, bibat per cornum.
46 Ad abundantiam sanguinis genestam viridem conterito, et eam in vino sive in aquam permixtam dato
47 per cornum. Iumentum si male habuerit, cineris lixivii[n] cyatos VIII, olei cyatos VI, consubige et in se[o] et dat.[p] bibat per cornum, et currat ne minus horam aut seniores.[q] Vt bene valeant. Ypopomaces[r] unc.
48 I. conteris ex vino dabis potionem. Ad scabiem iumentorum. Arabis bituminis p̊. III, sulfuris p̊. II,

(l) *allium?* (m) punctum posui. (n) Ita pro *cineres*, *lixivia* Sch. (o) *misce* corr. G. (p) *et dato bibat* corr. Sch. (q) *aut semis. Seniores ut bene* corr. Sch. (r) *opopanacis* Gesn. (s) *infriato, quae trita erunt*,

Manus sinistra) Schoettgen corrigit *manu sinistra* vel *manus sinistrae*. Ceterum carmen hoc senariis versibus constare, idem affirmat, de sententia dubius. Simile carmen nugosum contra glandulas habet Marcellus Empiricus p. 141. ed. Corn. unde lege: *sinistrae manus digito medicinali et pollice glandulam* etc.

Lumbricos) Forte fuit *lumbricus* et paulo antea *Senti precantem: nec lapis lanam ferit*.

Si panus) Si in nugis his divinare licet interpretandis, corrigerem: *si tuber, si panicula subest, neceris* etc. Sic in carmine apud Marcellum: *ne noceas, nec paniculas facias, sed liquescas.*

Gallinacium) Alia remedia habet Vegetius V. 84. (vulgo III. 85.)

picis liquidae p. vi, picem, mentam, oleum, mitte in ollam integram, sine quiescat. Dein super infricato,[t] qui et trita erunt, et quae soleta, adice. bitumen, sulfur nigro et ita infunde, sed diligenter coques, ne ferveat, sed leni[u] igni vel carbonibus calefacito, et removes[v] ab igne, et colas, ac resolutum prius aceto admiscebis. Hoc medicamento perunguis iumenta alternis diebus plus bis aut quater. Ad pi- 19
tuitas, aniscis[x] unc. iii, benetoris[y] dabis cum vino permixtos cyatos vi ad cornum. Ex quo medicamento etiam per sinistram narem duas dragmas infundis. Item aliud. Stercoris scrofini[z] pulverem contritum diligenterque cribratum studiose servabis, ut si quando iumento pituita molesta erit, ex confecto pulvere cum vino veteri, quantum videtur posse sufficere, per cornum deicias, et sanabitur statim.
Si quod iumentum cuiuslibet generis stranguriam 20
patitur, de sinistra manica tunicae pediculum eximis, eumque in aurem equi sinistram conicies, continuo sanabis. Sed cum hoc facies, pediculum omnino non nomines. Si quod iumentum mus coecus[a] morderit, 21
acetum acrum bene cum orbita infundito, et cum subigis[b] et sic tollis, et inde acu ferrea morsum bene compungito, et supra dicta terra confricato. Hoc

et quae solida, *adice* Sch. (u) Vulgo *lene*. (v) Vulgo *remobes*. (x) *anisi* Gesn. (y) *bene teris* Sch. (z) Ita pro *scrufini* Sch. (a) Vulgo *coecum*.

Mus coecus) Ex Columella VI. 17. *mus vel caecilia* corrigebat Schoettgen; et deinde *cum creta* pro *orbita*. Sed scribi debebat: *mus caecus*, i. e. μυγαλῆ, deinde *cum terra ex orbita*. Hippiatr. p. 220. βοηθεῖται κατακεντούμενος ὁ τόπος καὶ καταχριόμενος — τῇ ἐκ τῆς ἁματροχιᾶς γῇ ὄξει φυραθείσῃ. Aelianus H. A. II. 37. ἐκ τῆς τῶν τροχῶν διαδρομῆς ἡ ψάμμος ἀρθεῖσα ἐπεπάσθη τῷ δήγματι. Cf. Plinius 29. sect. 27. et nota ad Aelianum.

per triduum facito, et cornu cervino suffumigato. Ad vermes necandos scyllae sucum instillato et pice liquida tangito. Boves si pedes adtriverint, priusquam in viam mittas, pice liquida cornua perunguito. Famicem [c] si boves habuerint, sale et aceto diligenter eluito,[d] posa aeris flos contritum commixtum cum axungia vel alumine solo, vel galla cum allumine.

(b) *consubigis?* ut sect. 17. (c) *Tumorem* maleb. Sch. (d) post *eluito* comma posui; deinceps malim *postea* — *florem* — *alumine*.

Adtriverint) Ex Catone c. 72. ubi vide.

VEGETII RENATI
ARTIS VETERINARIAE
SIVE
MVLOMEDICINAE
LIBER QVINTVS.
(VVLGO TERTII CAP. II. III. IV—LXXXV.)

CAP. I. (VVLGO II.)

Si vulnus in dorso aut [a] quacunque parte corporis coeperit habere vermes, et timetur, ne putredo ulceris [b] transeat in cancrum, nepetam [c] et cedrinam [d] sive ciminum vel cicutam conteres ex aceto et impones.[e] Calcem quoque vivam ex aceto acerrimo temperatam necare vermes experimenta docuerunt. Si vermiculus [f] in dorso putredinem fecerit, utilissimum

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

CAP. I. Hic in MS. incipit liber secundus et sequitur statim post ultimum caput libri super *Gesner*. (a) *vel in* C. (b) *ulceris migret* Corb. vulgo *vulneris.* (c) Vulgo *nepitam.* (d) *cediam* C. *cedrias* Goth. *Cedraeas* Fab. *cedrinam* cum Samb. Gesner. *ciminum* Samb. *cyminum* Gesn. (e) Ita pro *imponis* ex C. Gesn. (f) *mercurius* F. C. S. margo. Ex C. *in* addidi.

CAP. I. *Cedrinam*) a Sambuco invectam reliqui inter herbas, mihi aliunde ignotam. Nisi esset per hanc viciniam herbarum, *cedriam* facile coniiceres.

est cauterizare[g] subtiliter, post[h] ebiscum cum melle et vino conterere et imponere. Pannos quoque minutos cum oleo et aceto vulnera purgare manifestum est. Quo facto si necessitas suaserit,[i] ustio rursus adhibetur. Ad ultimum cornu caprinum combustum et[2] contritum ulceribus superinspergitur, ut[1] recuperetur, et sanitas ei detur.

II. (vulgo III.[b]) Lumborum quoque cura vicina est. Nam animalia aut [cum[a]] nimio pondere, aut cum transcendere fossam[b] conantur, si posteriores resederint[c] pedes, aut nimio frigore[d] dolorem renum contrahunt. Ideoque[e] aqua calida cum flore foeni diutissime confovendi sunt lumbi. Vnctionibus[f] etiam calidissimis perfricandi, et ad ultimum afronitri[g] diluti inducto caustico corroborandi.[h] Quod si dolor
2 vehementior fuerit, de unguibus[i] solvendae sunt

(g) *cauteriare* C. in Go. est *validissimum.* (b) *post ebiscum* C. Vulgo *postea viscum.* deinceps *contere et impone* Go. (i) Ita pro *fuerit* C. (2) *et* om. C. post *contritum* vulgo additum *valet* omisi cum C. (l) *et ad redintegrotionem sufficit sanitatis* Corb.

II. (a) *cum* ut inutile inclusi. (b) *fossas* C (c) *resident* Go. (d) *frigoris dolore renum contrahuntur* F. S. *frigore dolore renes* Go. cum Gesnero S. M. et C. nisi quod *dolorem renes* habent. (e) *ideoque* om. C. (f) Ita pro *Inunct.* C. (g) *afronitro* a. G. (h) *roborandi* C. *et roborandi* Go. (i) Ita pro *inguibus* Go. (2) *tunc sale oleo et ax.* C. *illiniuntur* Go.

CAP. II. *Lumborum*) Malum ipsum Lor. Rusio c. 79. p. 41. *mal ferratura*, equum *mal ferrato*, ò *mal ferruto*, Iordanus Rufus c. 26. *cavallo mal ferrato*, Crescentius IX. 33. *morbum male ferruti*, Gallicus eius interpres vetus *Mauferu* vocant.

Resederint) Hippiatr. p. 402. ὅταν πολλῷ βάρει ἐπιφορτισθῇ ἢ λάκκον ὑπερπηδήσῃ καὶ συμβῇ αὐτῷ τοὺς ὀπισθίους πόδας ὑποκαθεσθῆναι γίνεται δὲ καὶ ὑπὸ πολλοῦ κρύους.

Flore foeni) Hunc omittunt Hipp. ubi et reliqua huius sectionis pars imperfecta legitur; lumbi ibi sunt ψύαι.

Afronitri) In Hipp. simpliciter est: καὶ μετὰ ταῦτα καυστικῷ κεχρημένος. Alius auctor ibi: χρῶ δὲ καὶ ἐμβροχῇ οἰνελαίῳ καὶ ἀφρονίτροις.

De unguibus) Ita recte Goth. Vulgatum *inguibus* Gesner pro *inguinibus* dictum putabat. Hipp. p. 403. λῦσον τὰς τῶν ὀνύχων φλέβας.

venae, et[a] oleum cum axungia sanguini, qui profluit,
immixta[l] renibus inlinuntur. Et si necessitas fuerit,
cataplasmis utendum est.[m] Potio quoque renibus 3
subvenit, si pilulas cypressi virides[n] [exuras[o] unde-
cim supra carbones], nitri quoque uncias tres addas,[p]
et utraque in pulverem redigas cum unciis tribus
mellis et vini veteris sextariis tribus et olei boni tri-
bus unciis, quod[q] per quatriduum aequa parte fau-
cibus digeras.[r] Vitio lumborum medetur hemina se- 4
minis brassicae cum sextario polentae attusa[s] ex aqua
frigida subacta atque imposita[t] dolentibus locis. Si-
symbrium[v] quoque[x] cum polentae sextario et aqua
subactum medetur. Efficacius tamen est si cypressi
folia ad modum heminae diligentissime contundas,[y]
et polentae sextarium admisceas,[z] acrique aceto suba-
ctum[a] dolenti imponas.[b] Praeterea resinae durae 5
uncias duas[c] decoques[d] ut liquescat, cui ferventi su-

Vulgatam luentur Hippiatrica. (l) *mixta* C. (m) *est* om. C. (n) *viridis XI. super* C. *undecim* etiam Go. Vulgo *incidis duodecim*. (o) *exuras* ex C. addidi. (p) Vulgo *tres assis ex* S. *tressassi* F. *uncias III. acis* C. *tres assis vero in pulverem* Go. (q) *quod* om. et post *quatriduum* inserit. *quo* Corb. *triduum* Goth. Idem verba: *et vini veteris — tribus unciis* omittit. (r) *degerat* C. (s) *tunsa* C. *attonsae* Go. (t) *compos. infunde naribus* S. M. et Go. (v) *sisemb.* F. S. *sisembrius quoque poleten sextar.* Go. *sisimb.* C. (x) *quoque cum* om. (y) *contondas ex polentae sextario* Go. (z) *misceas* Corb. (a) Ita pro *subactis* ex C. Gesn. (b) *imponis* Go. (c) Ita pro *sex* S. M. *septem* C. Go. (d) *decoques* C. (e) *frequenter superasperges* C. Vulgo

Cataplasmis) Hipp. μαλάγματι habent.

Potio) Graece προπότισμα est. Hipp. p. 102. κηκίδας κυπαρίσσου χλωρὰς καύσας καὶ λειώσας ἀριθμῷ ἕνδεκα.

Tres addas) Hipp. νίτρου πεφρυγμένου καὶ λελειωμένου γο γ. In margine Samb. reperio: *tres assis ii, quae* annotatum.

Mellis) Hippiatrica mel omittunt, et vini sextarios quatuor ponunt.

Seminis brassicae) Brevius Hipp. κράμβην λειώσας καὶ βαλὼν οἴνου μίαν ἡμίναν σὺν ὕδατι ψυχρῷ ἐπίθες.

Sextarium admisceas) Gesner vulgatum *subactis* correxit. Goth. *imponis*. Hippiatr. ἀλφίτων λίτραν μίαν ὄξει τε φυράσας τῷ πονοῦντι πρόσαγε.

Vncias duas) Ita S. M. et Hipp. p. 103. Vulgo *sex*.

Ferventi) Corb. *frequenter*. Sed Hipp. *sevum caprinum* addunt, στέαρ

perasperges[e] hordeaceam farinam, quam diu spissetur[f] ad similitudinem pultis,[g] quod diu subactum,[h] et calidum ita,[i] ut manus pati possit, superillines[k] renibus. Quod si[l] frequenter renovaveris,[m] et dolori[n] subvenit et tumori. Si vero tanta indignatio fuerit, ut eiusmodi non sentiat curas, aut[o] cauteriò cuprino locis opportunis urendo deprimes puncta, ne deformetur animal, aut si vilius est, et[p] necessitati aptius quam decori, craticulatim, sicut moris est, ures.

III. (vulgo IV.[b]) Rerum autem dolor his agnoscitur signis: Posteriores[a] ungulas trahit, lumbi vacillabunt, cauda deiecta erit, faeculentum[b] minget, ilia dura atque contracta. Interdum tales[c] sunt renes, ut sanguinem mingant, et si nimium[d] effuderit, incurabilis est passio. Si parum[e] cruoris abundaverit,[f] scito posse curari. Cui post detractum[g] sanguinem

superaspergis. (f) Ita pro *inspissetur* C. (g) Ita pro *pulmenti, et diu* C. (h) Ita pro *subactis* ex C. Geso. (i) *ita* om. C. (k) *superillinas* C. *supervulnus* Go. Vulgo *superillinis.* (l) *si* om. Go. (m) *renovabis* Go. (n) *dolores subvenies* C. (o) *aut* om. C. (p) *aut necessitati aptum, quos decori gratia lares, sicut moris est, uteris* F. S. *aut simile, et est necessitati aptius* etc. S. M. cum Gesnero C. *deprimis puta — animal aut suillae, et est aut necessitati aptum, quos graticularis sicut decori moris est, uteris* Go.

III. (a) *Posteniore sunt cui abstrahit* C. (b) *et foetulenter mingit* F. S. *veculenter* Goth. *foetulentus insurgit* margo Sambuci. (c) *ita laesi* C. (d) *vivum* C. G. (e) *rarum* C. (f) *habuerit* C. (g) *detractionem sangui-*

αἴγειον. quod latere videtur in *ferventi* aut *frequenter*. Sed eadem formula ibidem repetitur p. 305. ubi resina cum aqua et aceto coquitur, addita polenta ὥστε σύστασιν ἔχειν καταπλάσματος; nec sevi caprini ibi fit mentio.

Spissetur) Graece est ἄχρις οὗ πυκνὸν ποιήσῃς.

Locis opportunis) Hippiatr. p. 101. κατὰ τὸν σύνδεσμον τῶν ἰσχίων καὶ τῆς κύστεως καύσομεν, γόμφοις ὀρθίοις μὴ πλέον τῶν κδ. παρ' ἑκάτερα τῆς ῥάχεως τοὺς ἡμίσεις τριστοιχίαν ποιούμενοι ἀπέχοντας ἀπ' ἀλλήλων πάχος δακτύλων τριῶν. Alius auctor p. 103. ὀρθοῖς καυτηρίοις ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος ἕως τῶν γονάτων ἐξ ἑκατέρου μέρους καῦσον. et p. 104. καῦσον αὐτὸν στρογγύλους ἐν ἑκατέρῳ ἰσχίῳ τρίτον.

Craticulatim) Forte est graecum ἐσχάρας καίειν de quo ad I. 28. s. 4.

vel de matrice vel de femoribus hanc potionem[h] dabis, videlicet, porri sectivi succum ex aqua.

IV. (vulgo V.) Saepe musculi, qui in[a] renibus sunt, vexantur ex casu, et exteriores[b] facilius curantur, si[c] instae medelae afferunt[d] tarditatem. Optimum est, quoties ceciderit iumentum, loco non moveri, et[e] aqua frigida perfundi, et postmodum unguentis uti.[f] Quae passio ista[g] consuevit ferre indicia: renes obdurescunt, contrahuntur[h] testes, coxamque trahit, et colligere se non poterit. Quae[i] valitudo nascitur 2
ex itineris longi fatigatione, aut ab infractu[2] clivosarum viarum. Incitatio quoque cursus et saltus extensio hanc adferunt causam. Sanguinem igitur ex[l] visceribus oportet emitti, prout qualitas corporis patietur. Vtendum[m] est potionibus etiam ad valetudinem necessariis, molli dormitione animal collocandum.

V. (vulgo VI.) Ex[a] perfrictione nonnunquam animalibus foras exit extalis.[b] qui hac ratione curatur. Scalpello scarificabis,[c] praecipue loca quae vi-

nis de C. (h) *porriges potionem, porri septivi siccum ex aqua dabis* C.

IV. (a) *sub* C. (b) *de sxterioribus* al. *sxteriores* C. G. F. quid si *exterius?* Gesn. (c) *sinistroe* C. *sinistri* G. (d) forte *ferunt* h. e. patiuntur Gesn. (e) *sed* C. G. (f) *utendum* C. (g) *haec consu. praeferre ind.* C. In Goth. *indici et renes.* (h) *et contrahuntur, vultus erit tristis, coxom trohet, colligere* C. In Goth. *et contrahuntur, vulnus erit testis.* (i) *Valido nascitur aut longi it. fat.* C. (2) *anfractu* C. S. M. In Goth. est dubia scriptura: *enfractu.* (l) *a* C. (m) *utendumque pot. ad causam nec.* C. Deinde Goth. *dormitioni.*

V. (a) *Ex perfr.* om. C. (b) *talus* F. S. *procedat histalis* C. Est eadem vox quae diserte infra 3, 11. scribitur extalis, quamque satis idoneis auctoribus probatam dedit Dufrenius. Nihil frequentius mutatione syllabae *ex* in *is* vel *his*, vel *s* adeo. *Extalem* etiam Laur. Rusius Hipp. c. 96. *sale conspergi* iubet. *Ex perfrictione longanonis*, (qui idem est *extalis* s. intestinum rectum) *vitia* in equis apud Veg. 1, 42, 1. Gesn. (c) *clarificabis*

Cap. IV. *Musculi—in renibus*) Intelligit ψύας, quas alii νεφρομήτρας dixere, de quibus Hippiatrica p. 103. ubi tamen nihil simile Vegetianis legitur.

Cap. V. *Scarificabis*) Leonidas

dentur eminentiora, similiaque vesiculis,[d] quae post scarificationem digitis exprimentur, et decarnantur, pulvere etiam salis confricantur, donec cum sanguine totus[e] humor exsiccetur. Post calida et sale fovebis, et deprimendo[f] intus remittes, et continuo revertetur ad locum, unde[g] exierat. Si non profecerit alteró die intus missis digitis curabis inlita lipara vel meli-
2 loto, donec sanetur. Quod vitium si ferro tangere dubitas, hoc medicamento curabis quotidie: Castorei uncias tres, salis triti[h] pondera duo, salis Ammoniaci[i] lib. unam, sinopidis[2] Ponticae sescunciam. haec omnia tunsa et cribrata pariter decoques, impones[l] extali, et alligabis;[m] quotidie autem lixivia[n] calida fovebis et medela continua usque ad sanitatem. Potionibus
3 autem thermanticis[o] calefacies[p] aegrotum. Alii in hac passione cum axungià admanum[q] extalem fulciri et reponi oportere dixerunt, postea spongiam[r] apponi caudam supra alligando.[s] Si tamen diebus aliquot[t] fuerit cura neglecta, prius foveri[v] adserunt ex lixivia

C. (d) *siculis, quae post scarifactiane* (leg. *scarifactionem*) *digitus exprimentur et decarnantur, pulvere etiam salis confricantur* C. In Goth. *quae vesiculis scarificationem digitis exprimeret.* Vulgo est: *vesiculis scarificatio digitis exprimitur, et decarnatur, pulvere salis perfricatur.* (e) Ita pro *actus* C. (f) *deprimes intusque remittes* C. vulgo *remittis.* (g) Ita pro *unde exierat. Altera intus dig. mis. in lita lypparia* C. (h) *nostratis* C. (i) Ita pro *Arm.* Gesn. ex *Amon.* C. (2) Ita pro *sinopis pontici ancias 6.* ex C. Gesn. (l) *in stalem pones* C. *impones talo* F. S. (m) Ita cum C. Gesn. pro *olligabis quotidie, aut* F. S. (n) Ita pro *lixivia calida* C. (o) *thermat.* S. *tragmant* S. M. (p) Ita pro *calefiet* C. (q) *manus talas* F. S. *manum stale* C. Vulgo *exstale.* (r) Ita pro *spongia* Gesn. (s) *adpone — adligabis* C. (t) *aliquontis* C. (v) *odserunt et lixivia vel sale maurio calenti* C.

enim in cura *eiusdem* vitii apud Aetium adeo urit, addens: τὸ ἔξω πέρας τοῦ ἀπευθισμένου οὐκ ἔστι κύριον, ἀλλὰ καιόμενον καὶ τεμνόμενον οὐδένα ἐμποιεῖ κίνδυνον, ὡς αὐτὴ μαρτυρεῖ ἡ πεῖρα.

Ad manum) Marcellus Empiricus c. 31. extalem prominentem vino lavari prius, deinde cedro ungi et pollice propelli introrsum oportet.

Caudam) Cuiusnam animalis, non divino.

vel sale, et urina calenti, et sic reliqua curationis[x] impleri.

VI. (vulgo VII.) Testium dolor[a] animalibus saepe contingit, qui[b] his proditur[c] signis: nec incedere poterit, nec cubare; ilia eius inflantur et obdurescunt. quorum ista curatio est. Sanguis de utrisque 2
femoribus emittitur;[d] postea lotium vetus[e] et putridum in vase supponitur, et lapides molares ferventes illic[f] mittuntur, animal sagis diligentissime usque ad ungulas operiatur,[g] ut[h] vapore lotii venae testium sudent; post aqua calida confoventur;[i] nitrum et alumen scissum[k] pariter conteres diligenter, et admixto[l] oleo testes perunges[m] fricando. Si molares 3
[lapides[n] defuerunt, qualescunque calefacies, et mittes in lotium. Alia quoque] huius[o] rei proditur medicina. Lentis heminam[p] unam decoquis,[q] admixto vino in[r] mortario teres, cipressi folia -) 4[s] mollissime pariter trita commisces,[t] tantundem etiam suillae adipis adiunges, vinumque vetus desuper[v] sparges, panno inlinitum testibus apponas,[x] donec sanitas procuretur. Si tardabitur[y] sanitas, testes subter stilatis[z] cauteriis urito, vel leviter scarificato.

Vulgo *ad sex ex lixivio.* (x) *curationes* C. Vulgo est *curationibus.*

VI. (a) Ita pro *Dolor renum* C. (b) *qui* ins. C. (c) *prodetur* C. (d) *emittetur — supponetur* etc. C. (e) *eius putr.* C. (f) *illic* ins. C. (g) *cooperietur* C. (h) *ut* om. S. (i) *confoveantur* C. (k) *spissum* C. marg. (l) *admisces oleum* C. (m) *perungues* C. (n) inclusa supplevit Gesn. ex C. Conf. 3, 28, 5. (o) *huiusmodi rei proditur ma.* F. S. (p) *eminam* C. (q) *decoques* C. (r) *in* ins. C. (s) *scrip. IV.* C. (t) *commiscis* F. S. (v) *rursus asperges* C. (x) *impones* C. (y) Ita pro *tardias debitur* C. (z) *stillatim cauteribus* C. Vulgo *stillatis. superscintillatis* margo Sambuci.

Cap. VI. *Testium dolor*) Ipsa medendi ratio docere poterat Gesnerum, de scriptura Corb. non esse dubitandum; ad renum enim dolorem nihil ea pertinet.

Stilatis) Sic vulgatum *stillatis* corrigi voluit Gesner; possis etiam *stillatim* ex Corb. Forte huc pertinet locus V. 40. 3. (vulgo III. 44.) *quasi stellam parvam cauterio facies.* ubi

VII. (vulgo VIII.) [Quod[a] si testes tumebunt], hordeum comburito, pulveremque[b] ex eo trito suillae adipi misceto, ex quo medicamento mane et vespere testes illinito. Physicum autem creditur, testes animalium ablutos canino felle sanari. Alii auctores aqua calida testes cum dolent fovendos esse duxerunt,[c] suffumigandos[d] etiam viridibus foliis cypressi,[e] quae arbor specialiter mederi testibus creditur. Sed si defuerit, testas[f] ardentes nihilominus in aqua calida mitti, et inde[g] suffumigari; post cretam[h] Cimoliam cum stercore bubulo ex aceto acerrimo calentem induci, et quotidie renovari, quousque sanitas subsequatur.

VIII. (vulgo IX.) Si natura iumento exciderit,[a]

VII. (a) Verba *Quod — tumebunt* addidit Gesner ex Corb. (b) *pulveremque ex eo tritum suilli rem permisceto* C. Vulgo *pulveres.* (c) *dixerunt* C. (d) *suffumigando* C. (e) Ita C. *cypressique arboris* F. S. (f) Ita C. *testes* F. S. (g) *infumigari* C. (h) Vulgo *cretas Cimolias — bubulino — calentes — revocari.* Corb. *cretam Cimoliam c. st. bubulo et a. a. calente renovari.*

VIII. (a) Ita Corb. pro *excedit*, *et exciderit*, ut C. (b) *et cum substrin-*

Corb. *stillam parvulam.* unde h. l. possis *stellatim* legere.

Cap. VII. *Quod si testes tumebunt*) Haec verba ex Corb. revocavit Gesner, a lemmate putans extrusum capitis initium. Quod si vero animadvertisset, de eodem argumento esse antecedens caput, propius aberat a coniectura, quaedam excidisse verba, quibus medendi ratio continuaretur; nec esse hoc caput ab altero separandum.

Hordeum) Hippiatr. p. 155. *κριθάριον μετὰ κόπρου βοείου καὶ κυμίνου καὶ ὀξυκράτου λειώσας χρῖε μέχρι θεραπείας.* ubi legendum videtur *κριθάριον·* Iordanus Rufus adhibet. *fava scorzata et ben cotta con sonza non a de porcho.*

Foliis cypressi) Plinius 23. s. 80. et 24. s. 40. folia et pilulas ad tumores et varia testium vitia adhibet. Deinceps *testas candentes* malebat Morgagni. Hippiatr. p. 153. molares ardentes urinaa pueri supponunt, atque inde suffumigant animal.

Cimoliam) Cum cypro et cera ad testium tumores adhibet Plinius 35. s. 57. *κιμωλίαν* vel *κεραμικὴν* cum aceto tritam imponunt Hippiatrica p. 155. Sola creta cum aceto et sale mista utitur Iordanus Rufus cap. IX.

Cap. VIII. *Natura*) Genitale. Aliam medicinam adhibent Hippiatrica p. 153.

ut revocari non possit, in aqua frigidissima constituendum est, et ibi fovendum, et[b] sublitam manum in anum eius iniicies, et contra vesicam fricabis, post diligenter cooperies, ne perfrigescat. Potiones[c] dabis, stercus suillum[d] quotidie[e] ex vino, aut in aqua dulci, donec liberetur.

IX. (vulgo X.) Si iumentum sanguinem minxerit vel adsellatum fuerit, hac ratione curabitur. De superiore vena sanguis auferatur, asphodeli[a] quoque herbae radix teritur,[b] et cum vini albi dulcis duabus cotylis[c] per os infunditur,[d] quae glutinosa videatur.[e]
Prodest etiam farinam triticeam cum adipe suilla[f] et 2
pulvere corticis mali granati decoquere, et non crassam[g] potionem, sed liquidam per os defundere; et[h] non solum a cursibus, sed etiam ab ambulatione abstinendus[i] est, ut glutinet[2] venam quae interius rupta est. Contingit enim ex[l] cursu vel saltu, ut intrinse-

xerit, in manum ei iniic. C. (c) *potionem* C. (d) *ovillum* conj. Morgagn. IV, 30. (e) *ex vino. Quotidie autem in aquam duces, donec* C.

IX. (a) *aphodilli* F. S. *asphodillae* C. *affodilli* et paulo antea *assellatus* G. (b) *teretur* C. (c) *cotulis* C. (d) *infundetur, ut glut.* C. (e) *alvo prodest* ins. C. In G. additur *aut.* (f) *suillo* C. (g) Ita Corb. pro *crassas potiones — liquidas — fundere.* (h) *et* omittit Cor. (i) Ita Corb. pro *abstinendum.* (2) Ita Corb. pro *glutinetur vena quae interrupta est.* (l) *ex*

Suillum) Morgagni *ovillum* malebat, quia Columella VI. 5. suillum bobus perniciosum esse dixerit, et enim eo noster supra cap. II. s. 14. De ovillo vide infra c. 45. (16.) Attamen ita etiam Hipp. l. c. *κόπρον χοιρείαν μετὰ ὄξους μίξας καὶ διηθήσας.* Contra pituitam idem dat Gargilius sect. 49.

Cap. IX. *Adsellatum*) i. e. ano eiecerit.

Superiore vena) de palato, *ἐκ τῆς ὑπερῴας* Hipp. p. 143.

Asphodeli) Minus integra exstant haec in Hippiatr. p. 145. ibi enim adeps suilla omittitur, et pro cortice mali granati ponitur rhus Syriacus, eiusdem fere virtutis. Sed Hierocles p. 144. plane eadem et eodem ordine habet.

Glutinosa) Hierocles: *ἵνα δὲ ὑγρὸν ᾖ τὸ ἔγχυμα.* Inde patet, h. l. legendum *et non glutinosa potio datur.* Postea rectius crassam potionem dixit.

Abstinendus) *περίπατον δὲ σύντονον χρὴ παραλαμβάνειν* vitiose pro *χρὴ μὴ παραλ.*

cae[m] venae rumpantur; quapropter rebus stypticis, et his, quae consolidationem[n] faciunt, curandus est et defendendus a frigore: cui et super renes hoc anacollima oportet imponi: bulbos rufos L cochleas[o] vivas contusas, allia quinque, anagallici libram; quae omnia pariter bene trita commisces,[p] et renibus eius
3 imponis. quod prodest etiam illis, quibus evulsi[q] vel emoti sunt renes. His autem quibus per nares effluit sanguis, pusca frigidissima caput eius[r] fovebis, modicum salis adiicies. post anacollima suprascriptum[s] in capite et in[t] temporibus oblinis, et vehementer[v] medicamento constrictis venis fluxum sanguinis reprimis.[x]

X. (vulgo XI.) Si dysenteria iumentum apprehenderit, reversatur eius extalis,[a] qui ut curetur circumsecandus est cautissime, ne intestinum, quod praepositum est extali,[b] tangatur. quod si fuerit laesum,

ins. C. (m) *intrinsecus vena rumpatur* C. (n) Vulgo: *curetur. Super* legitur. deinceps *bulbos tascedeas vivas* etc. *colligefaciunt, curandus est, et findendas* (f. *defendendus*) *est a frigore. cui et super renee hoc anancolymba* (*anacollima*) *oportet imponi: bulbos ruferos L. ova V. anagallicus lib. I. quae omnia* C. (o) In Goth. est *tascodeas* et paulo antea *faciunt et curas super.* (p) *commisces — et impones* C. Vulgo *commiscis.* (q) *evulserint* Goth. Voluit *evulsi erunt.* (r) *eorum* C. (s) *anancalmia suprascriptum* C. unde *suprascriptum* addidi. (t) *et tempore oblinies* C. (v) Ita pro *in* Corb. (x) *reprimes* C. quod errore dedit etiam Gesneriana.

X. (a) *stalis qui incuratur* C. deinceps *quae — secanda* F. S. *extale, qui — secandus* Go. (b) Vulgatam: *extali frangatur. Procidit intestinum*

Bulbas) In simili anacollemate infra c. 17. (18.) est *bulbos rufos triginta, cochleas vinas triginta,* atque in alio VI. (vulgo IV.) 22. etiam in potione bulbae et cochleas iungit II. 28. (vulgo I. 56.) VI. (IV.) 8. Ex his igitur locis colligebat Morgagni, h. l. legendum esse *bulbos triginta,* 5 *cochleas vivas,* et in corrupti vocabuli *tascedeas* vel ut est in Goth. *tascodeas* initio numeri bulborum vestigia latere. Corbeiensis liber ad *bulbos rufos* ducere videtur, sed is plura etiam mutat. Bulbos ἐριοφόρους cogitabat Gesner.

Pusca) Hippiatr. p. 144. ψυχρῷ ὕδατι bis habent.

Cap. X. *Extalis*) Goth. *extale, qui —secundus*. Corb. *stalis, qui incuratur,* F. S. *quae secunda.*

Tangatur) Lectionem Corb. confirmat locus Hippiatr. p. 1. 8. δυστν-

iam non redibit et sic remanebit et patulus erit extalis et facile procidet intestinum. Statim vitae periculum facit.

XI. (vulgo XII.) Animalium otiosis et pinguibus[a]
contingit ex[b] pletura sanguinem mingere, cum hoc,[c]
quod abundat, erumpendi per urinam[d] invenit viam:
attenuati etiam[e] et exhausti animalis interdum est
urina[f] sanguinea. Quod accidit aut ex[g] nimio ascensu,
aut labore ponderis,[h] aut nimietate cursus. sed[i] illis, 2
qui ex deliciis aut abundantia contraxerint passionem,[k] de matrice auferunt[l] sanguinem; attenuatis venas[m] laxare contrarium est.[n] Vtrisque tamen sa-

a contactu: vitae periculum facit, si tangatur; quod semel non redit et sic remanebit, et paululum exit *extalis supra* correxi. Corb. sic habet: *talitan generatur. Quod si fuerit laesum, iam non rediet, sic remanebit et patulus erit extalis, et facile procidet intestinum, statim vitae* etc. In S. margine est: *procidit intestinum ab extale*, et Voluit: *procedit intestinum ab extali, et vitae* etc. Goth. post *extali* pergit: *possit facere. procedit — contactis — facit, tangatur — semel laesum non redit.*

XI. (a) Ita C. S. M. pro *pigris*. (b) *expletura* F. S. (c) *eo quo* C. (d) *urinas* C. Goth. (e) *etiam* addidi ex Cor. (f) *in terra sanguinea* F. S. *urinam sanguinem* C. (g) *ex* om. C. (h) *ponderum* C. et Goth. (i) Ita C. *Sed ille qui* S. M. *Sodalis. Qui — contraxerit* F. S. *sed animal* Goth. (k) Ita C. pro *passiones*. (l) *auferendus est sanguis* C. (m) *venam* C. (n) *est* addit ex C. (o) *illa: Caprinum cum amuli tribus avellanis et horti*

τεριῶντος ἵππου ἐκτροπὴ γίνεται καὶ πρόπτωσις τοῦ πρὸς τὴν ἕδραν ἐντέρου, ἣν δεῖ θεραπεύειν περιτέμνοντα καὶ προσέχοντα μὴ τοῦ σφιγκτῆρος περιτέμῃ τι. οὐκέτι γὰρ δύναται εἰς τὸ ἐντὸς ἐπιστρέφειν, ἀλλὰ μένει ἀνεῳγμένος καὶ προπίπτει τὸ ἔντερον τὸ προσκείμενον τῇ ἕδρᾳ, οὗ συμβεβηκότος ζῆν οὐ δύναται. Vnde patet, intestinum, quod praepositum extali, male conversum esse ex graeco sphincteris vocabulo.

Cap. XI. *Pinguibus*) Haec pene verbotenus exstant in Hippiatr. p. 145.

Attenuati) Graece: πολλάκις δὲ καὶ ταλαιπωροτέρου ἵππου τὸ οὖρον αἷμα εὑρίσκεται, ἀλλὰ τοῦτο τοῖς ἀσθενεστέροις ἢ καὶ ἐκ μακρᾶς ὁδοῦ ἢ ἐκ πολλοῦ βάρους ἢ ἐκ πολλῆς πιμελῆς ἐπιγίνεται.

De matrice) αἷμα ἐκ τῆς γαστρὸς λάμβανε. Graece. Hoc igitur est Vegetio *dematricare*. Vide ad I. 10. 7.

Deliciis) τοῦτο δὲ ἐπὶ τῶν ἄγαν λιπαρῶν Hipp.

Attenuatis) τοὺς δὲ λεπτοὺς δίχα τῆς ἀφαιμάξεως περιόδευε Hipp.

lutaris est potio, si[o] lac caprinum cum amuli tribus obolis et urceolaris herbae succo [pastillos facias,
3 ex quibus unum] per os frequenter infundas. Certissima quoque ad ipsorum salutem potio praedicatur, si traganti unciam semis, opii -) storacis[p] -) tres, nucleos purgatos ducentos decem infundis in vino optimo,[q] ac diutissime conteres,[r] post ad magnitudinem nucis avellanae cum apibus attritos et vini optimi[s] sextario resolvas et ad cornu faucibus digeras per

olaris herbae succum frequenter infundes C. Vulgo erat: *cum a matricibus obolis et vitio laris herbae.* (p) *steracis* F. S. *Drachm. III.* S. M. (q) *optimo* om. C. (r) *conteres* ex C. addidit Gesner. (s) *optimi* addidi ex Corb.

Amyli) Ita recte Gesner vulgatum *a matricibus* emendavit ex Corb. qui habet n *muli tribus avellanis.* Sed *obolis* retinui. Amylum cum ovo iis, qui sanguinem reiiciunt, et in vesicae dolore cum ovo et passo dat Plinius 22. s. 67. De urceolari herba vide supra ad II. 6. (vulgo I. 34.) 2. Sed ecce Hippiatrica p. 144. in eadem formula γάλακτος αἰγείου κοτύλην μίαν καὶ ἀμύλου ὅσον ᾠῶν τριῶν πλῆθος ἐλαίου γο. γ'. μίξας διὰ κέρατος ἐγχυμάτισον. Inde igitur legendum erit *amyli tribus ovulis.* Nihil tamen illa de herba urceolari, vel pastillis. Hos quidem damnavit etiam Gesner et ad sequentia pertinere censuit. Sed eadem Hipp. p. 145. habent in eadem formula καὶ ἀμύλῳ καὶ τρισὶν ᾠοῖς καὶ χυλῷ βοτάνης περδικίου. Inde igitur fit manifestum, h. l. legendum esse *amylo, tribus ovis et urceolaris herbae succo per os frequenter infundas.*

Traganti) Vulgo *draganti.* Hipp. p. 145. τραγακάνθης οἴνῳ ἀποβεβρεγμένης γο τὸ ἥμισυ.

Opii) In Corb. est *draganti semen et opii scr.* 1. *storacis scr. tres pineos purgatos.* In S. M. est pro vulgato *mespili scr.* scriptum *metropoli drachma* 1. In Goth. *mescuspoli.* Equidem ex vestigiis lectionis Corb. veram lectionem restitui eiecto mespilo. Et sic Hippiatr. ὀπίου γρ. δ'. i. e. *opii scr. quatuor,* et tantundem styracis ponunt.

Nucleos pineos) Plinius 22. s. 74. nuces pineas, quae resinam habent contusas leviter cum aqua decocta dat sanguinem exscreantibus. Vulgo h. l. erat *pini, hos purgatos.* Graece est: στροβίλια ἀριθμῷ ιβ'. Igitur h. l. lege *vicenos decem* vel *viginti decem.*

Apibus attritos) In G. est *apibus* n *tribus.* Fuitne *raphanis tribus?* quos coctos sanguinem exscreantibus dat Plinius 20. s. 13. Sed nihil tale in Hipp. quorum locum nunc demum investigavi. Quare cum Gesnero malim *cum superioribus* vel *prioribus.*

Resolvas) Ita Corb. Vulgo *resolutos dabis ad cornu et faucibus digeres.* Etiam Goth. *resolvas* omisso *et* habet.

dies continuos septem; quod etiam hominibus prodest ad fabae magnitudinem cum ovo dedisse.

XII. (vulgo XIII.) Si vero sanguinem animal reicit,[a] oportet genestae succum dari[b] cum vino, aut porri succum lixivio oleoque permixta faucibus infundere. Aliquando animalia sanguinem vomunt, quibus hac potione succurritur:[c] absinthium Ponticum et spicam nardi aequis ponderibus in cacabo novo cum aqua decoques[d] et dabis in potu.[e]

XIII. (vulgo XIV.) Si[a] sanguis interdum nimis[b] per venam, cum percussa fuerit, et[c] claudi non poterit, erumpit, remedium est, stercus ipsius[d] animalis superponere[e] fluentibus venis: aut si perseveraverit, urere[f] cauterio subtiliter, ne nervi laedantur. Floccum etiam competenti[g] oleo tinctum venae[h] admoveto. etiam[i] assem ligneum[k] in vena, qua sanguis profluit,[l] ponis, et ligas; praesens est remedium.

XII. (a) *animal reicit* C. pro vulgato *sanguinem vomat.* (b) Ita C. pro *succum, cum vino atque porri succo.* Idem *lixivio* habet. (c) *succurreretur* C. (d) *coques* C. (e) *potum* C.

XIII. (a) *si* om. C. (b) *nimium* C. (c) Ita Corb. pro *ut claudi non possit, erumpat.* (d) *ipsius* om. S. (e) *super* C. (f) *uri* C. (g) *tumenti* C. (h) *bene* C. (i) *etiam* om. C. (k) *lincum* F. S. nobiscum C. (l) *effluit* C.

Hominibus) Vulgo *omnibus*. Corb. *humi*, unde *homini* malebat Gesner. Hipp. τοῦτο δὲ καὶ ἀνθρώποις ἐστὶν ἐπωφελὲς εἴγε κυάμου μέγεθος εἰς ὠὸν δώσεις. Recte igitur C. et G. *ad fabae m.* pro vulgato ante Gesnerum cum *fabae magnitudine*. Deinceps male S. M. *cum vino*. Corb. omittit verba *cum ovo*.

Cap. XII. *Porri*) Etsi sectivum etiam huc facit, capitali tamen efficacioris succum vel solum vel cum thuris aut gallae farina, aut acacia commendat Plinius 20. c. 22. In Hippiatr. p. 115. est πράσου χυλὸν μετὰ οἰνομέλιτος καὶ ὠοῦ εἰς τὸν λαιμὸν ἔμβαλλε προσμίσγων καὶ στακτὴν ὀλίγην. quae valde sunt diversa. Gesner malebat *oleoque lixivo* legi. Equidem Corb. lectionem restitui, quoniam etiam Gargilius sect. 16. genistae succum cum vino separatim propinat contra sanguinis abundantiam.

Cacabo novo) Hipp. p. 146. ἐν χαλκείῳ καινῷ ἀφεψήσας.

Cap. XIII. *Assem ligneum*) Male Gesner asserculum interpretatur; intelligitur enim nummus. Hippiatrica p. 42. ἀφόδευμα αὐτοῦ τοῦ ἵππου

XIV. (vulgo XV.) Vesicae indignatio generatur
ex plurimis causis, et[a] propter urinae difficultatem
celerrimum,[b] immo praesens discrimen importat. De
qua valitudine diligentius[c] tractare[d] convenit, ut
passioni[e] competens medela succurrat; quae his
agnoscitur signis. mingere non poterit, omnia crura
2 flectentur, demittitur[f] venter ad terram. Et si dif-
ficulter mingit,[g] dysuria appellatur: si[h] quando gut-
tas per veretrum mittit[i] cum labore, stranguria dici-
tur: quum[2] in totum non potest mingere, ischuria[l]
appellatur, et vicinus est morti. Propter quod ex-
tensiones et tubercula nascuntur in dorso, et prae-
3 focatio circa fauces ex dolore ventris. Cui hac
ratione succurris:[m] de[n] pectore venas pungis, et
sanguinem quantum sufficit, detrahis, et sic accipiet[o]
laxamentum. Praeterea manum tepido[p] cum oleo

XIV. (a) Ita C. pro *quae*. F. S. *qua*. (b) Ita C. *celerr*. deerat ante Gesn. (c) Vulgo *diligenter*. Corb. *diligentibus*. (d) Ita pro *tractari* C. et Goth. (e) *passionis* C. G. (f) Vulgo *dimitt*. Corb. *ventrem demittit*. (g) *mingat* Corb. (h) Ita C. pro *Sed*. (i) *mittit* om. C. (2) *Quin totus* Goth. *Qui vicinus est morti propter quam extensionem* reliquis omissis Corb. (l) Ita pro *dysuria* Morgagni et Gesner. (m) *succurres* C. (o) *depectorabis et sanguinem quantum sufficit detrahes* C. Vulgo *quantum videbitur*. (o) Ita C. pro *accipitur*. F. S. *lavamentum*. Morgagni coniic. *levam*. (p) Ita C. pro *tepidam*. Goth. *manus cum oleo tepido*. (q) *mittes* C. (r) Ita pro *inve-*

ταῖς ῥεούσαις φλεψὶν ἐπίτιθες. εἰ δὲ ἐπιμένοι τὸ αἷμα φερόμενον εὐφυῶς ἐρέας μαλλὸν βρέξας εἰς ἔλαιον τῇ φλεβὶ προσένεγκαι, ἢ νοῦμον ξύλινον ποιήσας ἐπὶ τῇ αἱμοῤῥοούσῃ φλεβὶ ἐπιτίθει καὶ χρῶ ὡς καλλίστῳ καὶ προχείρῳ βοηθήματι. Vides, cauterii usum ibi omitti.

Cap. XIV. *De pectore venas*) Hippiatrica p. 111. τῷ δὲ τὴν γαστέρα ὀδυνωμένῳ χρὴ βοηθεῖν οὕτως. διακόπτεις τὰς ἐν τῷ στήθει φλέβας καὶ ἐξαιματίζεις τὸ ἀρκοῦν. δεῖ δὲ καὶ τὴν χεῖρα λιπάναντα καθεῖναι εἰς τὴν ἕδραν καὶ τὰ παρακείμενα ἐμφράγματα ἐκκομίσασθαι, καὶ ἁλὸς λεπτοῦ ὅσον ὀξύβαφον καὶ μέλιτος ἐνεῖναι. ἐρεθισμὸν γὰρ παρέχεται τοῦ διατελῆσαι, καὶ οὕτως ἀνώδυνος ἔσται. Vnde apparet *dulcedinem* h. l. esse ἐρεθισμόν. Sed pro oleo Graecus adhibet mel. Legendum etiam *descendat*. *dulcedo enim* etc. Atque ita edidi. Ceterum Corb. *depectorabis* habet, quod dictum, ut *dematricare*, sanguinem ex matrice detrahere.

in anum mittis,[q] et si qua stercora intus[r] impedimento sunt, attrahis.[s] Post cum libra olei salis triti 4
plenum acetabulum misces, et calefactum iniicies in anum, iumento in locis pronis posito, ut facilius ad interiora[t] descendat; dulcedo enim[v] sequitur ac solutio ventris, et dolor mitigatur. Quae remedia si 5
tarde[x] subvenerint, manum et brachium perunguito, et[y] cum magno sensu atque cautela in[z] anum iniicito[a] in partem dextram, et reversato[b] in sinistram: vesicam[c] manu plena leviter premito, ut incipiat[d] urina procedere,[e] et sic liberabitur. Valde premere[f] est 6
contrarium. Ex his autem[g] causis passio ista[h] descendit: si iumentum in opere aut cursu magna parte dici[i] cogatur, et urinae faciendae[2] spatium denegetur, tunc[l] a vesicae meatu usque ad veretrum nascitur tumor, et cum dolore egestionis foramen angustatur; E diverso si iumentum exerceri solitum diebus 7
plurimis steterit, indigestione[m] nascuntur spurcitiae,

neris intus, quia impedimentum praestant Corb. (s) *abstrahes* C. *extrahis* Morg. (1) *internn* C. (v) Vulgo *etiam*. (x) *tardius* C. deinceps vulgo *manus et brachia*. Mecum C. qui *perunguito*. (y) *tum magno* C. (z) Ita pro *manus* ex Corb. Gesn. (a) *et* ins. Edd. a. G. (b) Ita cum C. Geso. Vulgo *in partem*. Goth. *dextram et cum saro in partem*. Ceterum ubi ab Editis discessit Gesner, Corb. secutus est. (c) *et sic manum plenam* edd. a. G. (d) *incipius in hac proc.* edd. a. G. (e) *producere, sicque liberantur* C. (f) *spinae* F. S. *premere* S. M. et C. (g) *autem* om. edd. a. G. (h) *ita* edd. a. G. (i) *duci* edd. a. G. (2) *facili* edd. *ex urinae* G. (l) *et* edd. a. G. (m) *uti* ins. C. (n) *ex humore efferunt* C. *spurcitia ex humore effu-*

Valde premere est contrarium) Totam hanc rationem improbat Apsyrtus Hippiatr. p. 111. cuius verba posui supra ad II. 23. (vulgo 1. 51.)

Spatium denegetur) Hippiatrica p. 112. ὅταν ὁδοιπορῶν ἢ τροχάζων δι' ὅλης ἡμέρας μὴ οὐρήσῃ διὰ τῆς ὁδοῦ, διὸ δεῖ ἀναγκάζειν ἐκλεύοντα καὶ ἐκκαλεῖσθαι πρὸς τοῦ οὐρεῖν. τὸν γὰρ ἀπὸ τῆς φύσης πόρον ἐπὶ τὸν οὐρητῆρα συμβαίνει φλεγμαίνειν καὶ μετὰ βίας προϊέναι τὸ οὖρον, δι' ἣν αἰτίαν ἀλγεῖ καὶ ὀδυνᾶται. Sed rectius ibi Hierocles p. 115. habet οὐρήθραν pro οὐρητῆρα; et hoc loco in Vegetio malim *urethram* quanquam *veretrum* defendi potest; per illud enim excurrit *urethra*.

et[n] humores efferuntur usque ad vesicam, compunctiones etiam et morsus urinali fistulae praestant; ex
8 quo stranguria[o] plerumque contingit. Ex perfrictionis[p] indignatione dysuria solet[q] venire, cum nimio rigore meatus intumuerit: et ideo calefactionibus diversis a[r] frigoris solvenda est celeriter iniuria.
9 Interdum ex[s] indigestione hordei, vel[t] cum aquam frigidam avidissime biberint, dolorem[v] ventris animalia patiuntur, et propter vicinitatem commota vesica stranguriam sustinent. Aliquando et stercus pullinum, vel[x] alia noxia in cibo sumta, cum inflationem
10 fecerint, impediunt minctionem. Bestiolae[y] etiam, quae appellantur buprestes,[z] araneae similes, si cum

runtur. G. deinde *praestat.* (o) *stranguiria* C. (p) *perfrictione et* edd. a. G. (q) *adsolet evenire* C. *assolet* Goth. (r) Ita pro *a frigore s. est ini. cel.* Corb. (s) Ita pro *et* C. (t) Ita pro *et* Corb. (v) Ita pro *dolores* Corb. (x) Ita pro *et* C. (y) *Bestiolus etiam, qui appellatur buprestis araniae similis, si cum foeno devoratus fuerit, animal praefocabit* C. *bestiolas* etiam Goth. Verba *si* et *foeno.* Vulgo *desunt.* (z) *vulpestres* F. S. *bulbrestrae* S.

Compunctiones) Hippiatrica p. 112. ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ διὰ τὸ ἑστάναι καὶ μὴ γυμνάζεσθαι, γεννᾷ χυμοὺς δριμυτάτους, οἵτινες φερόμενοι ἐπὶ τὴν κύστιν, δηγμὸν παρέχουσι τῇ διόδῳ τῆς οὐρήσεως, καὶ διὰ τοῦτο στραγγουρία. quae viliose repetuntur p. 115.

Perfrictionis) Hippiatrica p. 112. πολλάκις δὲ καὶ χειμῶνος δι' ὑπερβολὴν ψύχους γίνεται, διὸ δεῖ τῷ τοιούτῳ πῦρ παρακαίειν καὶ οὐρήσει.

Indigestione) Hippiatrica p. 112. τὴν δὲ γαστέρα συμβαίνει πονεῖν δι' ὠμότητος ἤτοι ὅταν μὴ καταπέπτων τὰς κριθὰς ὅλας ἀφοδεύῃ ἢ καὶ τούτων ἐμμείνωσι πλείονες· ἐμπλησθεὶς γὰρ τοῦ ποτοῦ, τὴν γαστέρα ὀδυνᾶται καὶ στροφοῦται. ἢ ὁπόταν ἐν τῷ προσφερομένῳ χόρτῳ ἐμπέσῃ ἐσθίοντι στρουθίου πτερόν· καὶ τοῦτο γὰρ πλησμονὴν παρέχει καὶ στρόφον. Vides, pro stercore pullino plumam memorari. Priora accuratius tradit Theomnestus p. 106.

Buprestes) Hippiatrica p. 113. γίνεται δὲ καὶ ὃ καλοῦσι βούπρηστιν, ὅμοιον φαλαγγίῳ, ὃ ἐγγεννᾶται ἐν τῷ χόρτῳ, ὃ ἐὰν προσλάβῃ τρώγων ὡσαύτως ἐμπρησθήσεται καὶ κινδυνεύσει. De eadem re Theomnestus p. 106. ἔστι δὲ ὅμοιος φαλαγγίῳ σκώληξ, ἢ ὅταν ἀράχνιον, ἢ τὸν λεγόμενον λύκον φαλάγγιον, ὅπερ πολλάκις ἐν τῷ χόρτῳ γεννᾶται. Hierocles ibidem p. 105. εἰ ἐμπεσὸν εἰς τὸν χόρτον φάγῃ ἀράχνιον μικρὸν ὅμοιον φαλαγγίῳ ὃ καλοῦσι βούπρηστιν. πίμπραται γὰρ ἐπὶ τούτῳ, ὡς καὶ ῥίπτειν ἑαυτὸν εἰς τὴν γῆν, ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος. De bupresti iterum noster infra c.

foeno devoratae fuerint, animal praefocant. Aqua[a] quoque coeno vel limo[b] turbida si bibatur, meatus impedit minctionis. Vermes[c] quoque vel lumbrici 11
si intestinum exulceraverint, vesicam[d] laedunt, et dupliciter animalibus discrimen important. Quod his deprehenditur signis.[e] animal quod tardius mingit, latera sibi scalpit,[f] vel terram mordet, scias illud[g] vermibus[h] vel lumbricis torqueri. Cui hac ratione 12
succurris:[i] brassicae folia subtilissime[k] contundis, et commisces boni vini cotylas quatuor, et per sinistram narem[l] infundis. Sulphur[m] etiam vivum in pulverem rediges, et cum oleo totum ventrem animalis et veretrum perfricabis. Absinthium etiam largiter cum vino decoques, et per sinistram narem defundes. laser quoque Syriacum et nitri pulverem cum vino decoquis,[n] et per os digeris. Inambulatio- 13
nibus et leni[o] cursu exercebis[p] in loco molli vel her-

M. (a) *aquam — turbidam si bibat, meatum* C. (b) *luto* S. M. (c) *Vermis q. v. lumbricam si intestinum exulceraverint* C. unde vulgatam: *in intestinis cum ex ulcere venerunt* correxi. (d) sic C. *vesicas* edd. a. G. (e) *si ins.* C. (f) *scalpet — mordeat* C. (g) Vulgo *eum*. (h) *ver torqueri* C. unde vulgatum *extorqueri* correxi. (i) *succurres* C. (2) *subtilissima contundens commisces vini boni cotulas* C. *commisces* etiam Goth. Vulgo *commiscis*. (l) *partem suffundes* C. (m) *Sulphur — defundes* ex C. supplevit Gesner. (n) *decoquens per os digeres* C. (o) *levi* C. (p) *Tunc in*

77. (78.) tradit. Vide notas ad Nicandri Alexiph. vers. 335. et ad Aeliani H. A. 6. 35. Ad meloarum Linnaei genus pertinere videtur.

Aqua quoque) Theomnestus p. 106. συμβαίνει δὲ καὶ διὰ φαυλότητα ὑδάτων καὶ ξωνισμόν. Sic et Apsyrtus p. 113.

Terram mordet) Hippiatrica p. 113. ὃν ἐπιγνώσῃ ἐν τῷ συμβαίνειν ῥίπτειν ἑαυτὸν καὶ δάκνειν τὴν γῆν διὰ τὸν πόνον. Deinde subiungit eadem medicamenta, nisi quod post vini cotylas quatuor addit καὶ ἐλαίου μίαν ἐγχυματίζειν διὰ τῆς ἀριστερᾶς ῥινός. Eadem repetuntur p. 106. Alia mensura adhibetur et per dextram narem medicamentum infunditur p. 116.

Sulphur) Hippiatrica p. 113. καὶ θεῖον τρίψαντες μετ' ἐλαίου ἐπαλείφειν τὴν κοιλίαν, καὶ ἀψίνθιον δὲ ἁρμόζοι τούτῳ, ἑψόμενον ἐν οἴνῳ.

Laser Syriacum) Hippiatrica p. 113. ὀπὸν Συριακὸν ὅσον μέγεθος κυάμου καὶ νίτρου ὀπτοῦ ὁλκὴν μίαν διέντας ἐν οἴνῳ ἐγχυματίζειν.

bido: vel ad aquam leniter labentem ad urinam invitabis. Facilius[q] autem provocabitur, si, ubi aliud[r]
14 animal minxerit, teneatur. Quae[s] praemittuntur,[t] ut veniatur ad curas;[v] aqua enim calida diutissime lumbi fovebuntur[x] et renes, tunc avenam agrestem et[y] vini dulcissimi duas cotylas decoques, et per sinistram narem infundis colatum humorem:[z] ficus praeterea optimas decoques in aqua cotylis quatuor,
15 mixtoque nitri pulvere similiter defundes. Allium[b] quoque cum vino decoctum, et per sinistram narem infusum[c] producit urinam.[d] Memineris autem ex eo momento[e] cum in hanc inciderit passionem, hordeum ei[f] subtrahendum penitus, et potum,[g] herbam viri-
16 dem vel farraginem ad substantiam dandas. Sarmatarum autem, (quorum) equitatus[h] veteres plurimum valuerunt, usus invenit, ut animalia a collo usque ad pedes involvantur de sagis, suppositisque carbonibus vivis addito castoreo suffumigentur, ut totum

locum mollem vel herbidum, vel aquam leviter habentem ad urinam invitabis C. unde vulgatum *leniter abeuntem* correxi, ubi *abeuntem* omittit S. (q) *Facilius a. prov.* addidi ex Corb. (r) Vulgo *aliquod aliud.* sed Corb. mecum. Post *teneatur* vulgo sequitur: *facilius provocatur.* (s) *Quaedam* S. M. (t) *praemittenda sunt* C. (v) *curam* C. (x) Ita C. pro *fovebuntur.* (y) Ita C. pro *ex vino dulcissima duabus cotylis decaquis.* nisi quod *cotulas* C. (z) Ita C. pro *colatos humores.* (a) Ita C. *diff.* a. G. (b) *Folium* C. et Goth. *Trifolium* S. M. (c) *fusum* C. (d) Ita pro *urinas* C. (e) Ita C. pro *statim, cum in passione ceciderit.* (f) Ita pro *eis* Goth. *eis subtr.* om. Corb. (g) Ita C. pro *potus herbas virides vel farragines ad sustentandum.* (h) Ita cum Gesnero Goth. pro *aequit.* Corb. *aequitatatum apud veteres.* Gesner *quorum* inserere suasit. (i) *vitrum* C. quod *uterum* inter-

Aliud animal) Hippiatrica p. 113. προκαλούμενον δὲ αὐτὸν ἄγειν ἐπὶ ἀπούρησιν ὅπου ἕτερα κτήνη ἐκ τῆς οὐρήσεως φύσημα πεποίηνται, ἐφ' ἣν ἐὰν ἔλθῃ ὡς τάχιστα οὐρήσει.

Lumbi — et renes) Hipp. p. 112. τοῦ νώτου καὶ τῶν ἰσχίων.

Avenam agr.) Hipp. σεύτλου ἀφεψήματι,

Allium) Vitium arguit lectio *falium* et *trifolium.* In Hipp. est πολυόφυλλον.

Sarmatarum autem equitatus) Narrationem habeut Hippiatr. p. 113.

ventrem[1] testiculosque eorum castorei fumus vaporet;[2] et confestim detractis carbonibus cooperti deambulant et mingunt. Alumen scissum[l] et sales[m] fricato, 17
admixtoque oleo et melle collyrium longum et tenue facitó, et in scapi[n] ipsius foramen inserito, continuo provocabitur. In alieno opopanacis quanta[o] digiti 18
minoris extremitas cum[p] vino decoques et per nares dextras dabis. Alii cepas acerrimas purgant,[q] et leviter contusas tres aut quinque ponunt in anum, et sic deambulare faciunt. Ad urinas inventus est 19
qui affirmaret priores ungulas[r] equi ipsius radi, et teri cum vini sextario, et per nares infundi: ad celeritatem[s] minctionis[t] physica ratione prodesse. Betas quoque[v] et malvas decoques, et aquam earum 20
calentem cum melle ad unum sextarium naribus infundes. Si tempus virides denegat cibos, foenum 21

pretatur Geso. (2) Ita pro *evaporet* C. omissa tamen copula *et*. (l) *salsum* F. S. *excissum* C. *scissum* S. M. (m) *sale* F. S. *salis* C. (n) Ita pro *veretri ips. foramine* Corb. (o) Vulgo erat *ano panacis quantum*. In Codice *Inde apopanacem*. In altero *opopanacem*. In Goth. *panacem*. Mecum S. M. ubi tamen est *quanti*.. (p) *cum — dextras* addidi ex C. et S. M. nisi quod S. M. *decoqui*, et Corb. *decoques*, *per narem dextram*. (q) *purgant* addidi ex S. C. (r) Ita Corb. Vulgo *affirmat et ungulam*. (s) Ita pro *celerem minctionem*. *Si non tali ratione prodesset* Corb. (t) *mixionem* S. *minxionem* F. *celerem mictionis* Goth. (v) *quoque* ex Corb. addidi. *bletas-*

Opopanacis Hipp. l. c. ὀποπάνακος ὅσον κεφαλὴν δακτύλου τοῦ μικροῦ τρίβοντα ἐν οἴνου κοτύλει. sed p. 115. est: ὀποπάνακος κεφαλὴν ὅσον δακτύλου μέγεθος. Opopanacem ex vino contra stranguriam dat etiam Diosc. III. 45. Vulgo hic locus vitiosissimus erat.

Cepos) Supra II. 33. (vulgo I. 61.) est *allium*, et verba *et sic — faciunt* omittuntur. Ceterum emendationem nostram firmant Hippiatr. pag. 411. κρόμμυα τὰ μακρὰ ἅτινά ἐστι δριμύτερα ἀποκαθάραντα καὶ θλάσαντα etc.

Adfirmaret) Ita scripsi ex Corb. Hipp. p. 113. ex Magonis Georgicis: τοὺς ἐμπροσθίους πόδας κάτωθεν ὑποξύσαντα ἐκ τοῦ κατ' ὄνυχα μέρους — ἐν οἴνῳ ὅσον κοτύλη. Ceterum S. M. *physicali ratione prodesse* habet, adeoque Corb. scripturam firmat.

Decoques) Supra est *ad tertiam decoques — ad medium sextarium*. Hipp. p. 146. σεύτλου καὶ μαλάχης ἀφέψημα διὰ γλυκέος ἐγχυματίζειν.

melicrato[x] adspersum praebebis: vel succum ptisanae[y] hordeaceae cum melicrato similiter dabis. Aliquanti[z] rosmarinum[a] decoquunt, et ex ea calida testes[b] fovent. Cimicem[c] etiam vivum in aures animalis mittunt, alium[d] super naturam, qua mingit,[e] con-
22 fricant; certissimum dicitur.[f] Porros decoques,[g] et succum eorum exprimes ad sextarium 1, et cum vini veteris[h] hemina olei acetabulum permisces, et[i] per narem dextram dabis, deambulando[k] ducis. Vulgare et[l] verum est remedium:[m] lutum de via ex lotio

que Goth. (x) *mellicr.* edd. a. G. (y) *tesanae* C. (z) *alii* S. M. (a) Ita Corb. Vulgo *rosmarinos.* (b) *testes* ex Samb. addidit Gesner. *tenent* addit Goth. (c) Ita Corb. Vulgo *Alii cimices tritos in nares.* S. M. *ternos vivos in aures.* Goth. *tertios* habet. (d) Vulgo *et alium.* F. S. *aliam.* (e) *mingunt* F. S. (f) *dicitur* om. C. (g) *decoquens succum* C. (h) *et* ins. F. S. (i) *et* om. C. *nares dextras* G. (2) *deambulatum duces* C. (l) *Sed* C. In Goth. est *bulgar exsiccat verum est lutum.* (m) *rem* om. C. (n) *cum*

Succum ptisanae) Hipp. p. 114. καὶ τὰς κριθὰς ποιοῦντα πτισάνην καταρ. τ. μελικράτῳ.

Rosmarinum) Hipp. p. 117. βράθυν τὴν βοτάνην καθεψήσας καὶ ἐξ αὐτοῦ θερμοῦ τὰ αἰδοῖα τοῦ ἵππου ἀπαντληοον. Brathys latine sabina dicitur.

Cimicem — vivum) Ex Corb. dedi lectionem veram, quae etiam exstat supra II. 33. (vulgo I. 61.) In Hipp. p. 117. est κόριν ζῶντα — ἐπίτριψον.

Veteris hemina) Heminam omittunt Hipp. p. 117. ubi est etiam καὶ διακινεῖν παρασκεύαζε.

Vulgare) Exstat Hippiatr. p. 117.

Vulgare — lutum — ex lotio) Huc pertinet Aristotelis locus Problem. VII. 3. διὰ τί ἐπειδὰν πρὸς τὸ πῦρ στῶμεν, οὐρητιῶμεν, καὶ ἐὰν πρὸς τὸ ὕδωρ, οἷον ἐὰν, πρὸς τὸν ποταμὸν, οὐροῦσιν; ἢ ὅτι τὸ πᾶν ὕδωρ ὑπόμνησιν δίδωσι τῆς ἐν τῷ σώματι ὑγρότητος καὶ ἐκκαλεῖται τὸ προσιόν· αὐτὸ δὲ τὸ πῦρ διαχαλᾷ τὸ πεπηγὸς ἐν τῷ σώματι, ὥσπερ ὁ ἥλιος τὴν χιόνα. Item probl. 6. διὰ τί χασμησαμένοις ἀντιχασμῶνται, καὶ ὅταν οὐροῦντα ἴδωσιν, οὐροῦσι, καὶ μάλιστα τὰ ὑποζύγια; ἢ διὰ τὴν μνήμην; ὅταν γὰρ μνησθῇ, κινεῖται τοῦτο τὸ μέρος. τοῖς μὲν οὖν ἀνθρώποις διὰ τὸ εὐαισθητοτέροις εἶναι, ἰδοῦσιν εὐθὺς συμβαίνει καὶ κινεῖσθαι καὶ ἀναμιμνήσκεσθαι, τοῖς δὲ ὑποζυγίοις οὐκ αὔταρκες τὸ ἰδεῖν, ἀλλὰ προσδέονται καὶ ἄλλης αἰσθήσεως· διὸ καὶ ὀσφρανθέντα, ὅτι εὐκινητοτέρα αὕτη ἡ αἴσθησις τοῖς ἄνευ λόγου· καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἅπαντα οὐρεῖ, οὗ ἂν τὸ πρῶτον οὐρήσῃ. τότε γὰρ μάλιστα κινοῦνται, ὅταν ὀσφρανθῶσιν· ὀσφραίνονται δὲ, ὅταν πλησιάσωσιν. Quae quidem posteriora ad asinorum gregem nimis anguste retulit Alexander Aphrodis. Probl. I. c. 34. Modum excedit etiom, quod lutum ex urina

cuiuscunque equi factum vinoque permixtum et colatum naribus infundas. Apii radices cum vino[n] dulci 21 aut melicrato decoctas praebebis,[o] pulveremque thuris ovumque crudum cum vino dulci permixta per os convenit dari. oleo cum vino permixto et calefacto supra renes et ilia inungens[p] confovebis. Ex melle quoque decocto et sale collyria[q] longa et tenuia foramini immittuntur,[r] quo emanat urina. Musca[s] viva et[t] loco ipsi immittitur,[v] vel mica thuris apponitur, et de bitumine collyrium[x] inseritur, ut provocetur urina.

XV. (vulgo XVI.) Quibus modis constrictus[a] venter solvi debeat,[b] saepius dictum est. Nunc exponendum est, quemadmodum[c] solutus possit adstringi. Res enim haec animalibus periculosa nimis est, nisi velox medicina subvenerit; cuius necessitatis[d] de experimento principale[e] remedium est. balaustii[f]

vino ins. C. S. M. (addidi *dulci* ex Hipp., suadente Schneidero. *Typ.*) (o) *praebere* C. (p) *spongiis* C. *inungis* Goth. (q) *collyrium* etc. C. (r) *inditur quo manat* C. (s) *etiam* ins. C. (t) *et* om. C. *minuitur* pro *immittitur* Goth. (v) *immittetur, vel micturis apponetur, vel devitum in collyrio inseritur, ut provocet urinam* C. (x) Vulgo *collo inseritur.*

XV. (a) Ita pro *strictus* C. (b) Ita pro *debet, saepe praed.* Corb. *dictum* etiam Go. (c) Ita pro *si solutus, postea restringitur. Etenim hoc animal — periculosum* Corb. *possis adstringi* etiam S. M. (d) Ita pro *necessitas* ex C. Gesn. (e) Ita pro *principali tenendum est* S. M. Corb. *principale* etiam Go. (f) Hoc ex S. M. scriptura: *Falaustae seminis* effecit Gesn. *Clistere unciam,* F. S. apposito signo corruptae lectionis *Vste SMNC.* Equidem

factum non olfaciendum datur equo laboranti, sed vino permixtum colatumque naribus infunditur a Vegetio.

Oleo cum vino) Haec usque ad finem capitis excerpsit ex Columella VI. 30. 4. unde confirmatur emendatio Gesneri, in fine vulgatam: *collo inseritur* emendantis ita, ut edidi. Ceterum male Gesneriana haec distinxerat *permixta, per os convenit dari oleo cum vino* etc. Supra succum apii et caulium addit, omissum a Columella. Verba *per os — permixto* omissa in editione principe male incluserat Gesner.

Radices cum vino) Ex C. S. M. addidi *cum vino.* sed ex Hipp. p. 147. praeterea *dulci* addi debet.

seminis unciam ex vino austero [g] dabis, caryotas tun-
dis [h] et gallas Syriacas, et exinde datur potio saluta-
2 ris. Talis quoque subvenit compositio: cerae [i] uncias
2,[2] lardi libram unam, piperis unciam [l] semis, picu-
lae [m] semiunciam diligentissime [n] tundes, casiae un-
ciam semis, trita pariter consperges,[o] offas facies,
solito minores,[p] intinges [q] in ceram remissam et sic
digeres. Stercoris quoque ovilli denarios III. et aceti
3 mulsi sextarium [r] per cornu dabis. herba rubea trita [s]
restringit,[t] si detur in vino. spongiam Afram [v] intin-
ges in pice liquida, post combures, farinamque eius
vino austero defundes. farinae triticeae heminam;[x]
sevi caprini unciam unam, lactis heminas tres pariter
commisces et da. Nitrum [y] quoque, si [z] potest fieri,
virgineum [a] diligentissime tritum et in pulverem re-

balaustii semunciam malim, quia balaustii semen nullum est. (g) *vel aceto per os defundere* (*diffundit* S. M.) *Hordeum combustum* (*ordeum quoque* S. M.) *ex vino austero dabis* ins. C. et S. M. (h) *tundes in gallum Syriocam* C. (i) *cene* S. (2) *sordes* ins. S. C. (l) *smnc.* h. e. *semunciam* C. (m) *lenticulae* coniec. Morg. IV, 33. (n) *casei smnc*, *dil. tundes et* C. *cassioe* F. S. nobiscum S. M. (o) *conspergis* F. (p) Ita pro *more* S. M. C. (q) *intingues* C. (r) Ita pro *cera*, *cum remissa est. Sic quoque digeris stercoris ovis libram*, *et in aceti et mulsae sextario* dedi ex Corb. nisi quod *quoque* retinui ex vulgata et copulam ante *aceti* addidi. *stercoris denarios tres* S. M. *facito — cera remissa est — ovis denar. III. aceti* Go. (s) *trita* ins. S. et C. (t) Ita pro *restringes*, *si dederis* C. (v) *offam* ex Edd. affert Gesner, qui *Afram* ex C. posuit. Sed Sambucus *in vinu spongiom. Offam intinges* et in margine *vino veteri. Spongiam* habet. Vitiose autem varietas ista notatur in margine. (x) *heminom*, *sevi caprini unciam unam lactis heminas tres pariter commisces et da* S. M. Vulgo erat: *heminos quatuor commisces et digeres.* (y) *Vitrum* C. (z) *Nitrum — fieri* om. S. M. (a) *vir-*

Cap. XV. *Ceram remissam*) In eodem morbo pullieulae ex alica tosta cum aqua coclae ceram remissam addit Marcellus Empir. c. 27. p. 193.

Spongiam Afram) Plinius 31. sect. 47. omnium spongiarum cinis cum pice crematarum sanguinem sistit vulnerum: aliqui raras tantum ad hoc cum pice urunt. Dioscor. V. c. 138. *σὺν πίσσῃ καέντες σπόγγοι πρὸς αἱμοῤῥαγίαν αἱμόζουσι.* Supra 3, 34, 4. *si sanguis reprimi non possit, spongiam Afram et turis masculi pollinem commixtum impone:* ubi S. Margo *ustam* pro *Afram* habet; sed id vocabulum addendum erat.

dactum cum hemina[b] aceti semiunciam dabis. Pulvis ex pumice datus[c] cum vino in potu mox medetur.

XVI. (vulgo XVII.) In folliculo vel in ano aliisque partibus corporis nascuntur aliquando verrucae, et vitium deformitatis[b] important, hac ratione curandae:[c] lino[d] subtili constringentur[e] ipsae verrucae. Dein[f] causticum crudum imponitur,[g] et sponte decidunt. Ferro etiam praeciduntur, et [de[h]] cauterio leviter adusta sanantur.

XVII. (vulgo XVIII) Interdum[a] iumentis misera fit coxa; cui de venis femoris[b] sanguis emittitur, et in vase diligenter excipitur. admiscetur etiam pulvis sulphuris, nitri, baccarum lauri, feclae tritae,[c] et contra pilos diutissime perfricatur, et per triduum sic permanere[d] permittitur. Aqua etiam,[e] in qua 2
verbenae[f] coctae sunt, tepida ter[g] in die fomentabis: pedem[h] quem sanum habet glante[i] ferreo, vel si de-

ginem C. (b) Ita cum C. Gesn. *cum aceti semiuncia diligentissime tritum dabis* ex F. S. laudat Gesner, sed in Samb. est *e. ac. sem. dabis heminam.* in margine: *unciam unam cum aceti hemina media dabis.* (c) *cum vino potui datus* C.

XVI. (a) Ita pro *aliis quoque partibus* S. M. et Corb. (b) Ita pro *difform.* C. Go. (c) *sunt* addit C. (d) *filo* S. M. (e) *constringetur ipsa verruca* Corb. (f) Ita pro *in* ex Corb. Gesn. (g) *imponetur — decidet — praecidetur — sanatur* Corb. (h) *de* om. Corb.

XVII. (a) *Int. ium.* omill. princeps. (b) *femonum* C. (c) *et sepiae tritae* S. M. *et feglae tritas* C. *et flede trita* Go. Vulgo *simul tritis.* (d) *manere patietur* C. (e) *etiam* om. C. (f) *vervinae* C. (g) Ita ex C. et S. M. Gesn. *datur in die* Samb. et princeps. *tepide dantur* Go. (h) Ita pro *pedes quos sanos* C. In Codice Samb. erat: *fomentabis per dies septem. pedem quem sanum habet calceabis.* (i) *glanto — spartia* Go. *clauco* C. (2) Ita C. pro

Cap. XVII. *Feclae tritae*) Ita pro *simul tritis* ex Codd. scripsi: rationem edam ad cap. 21. (22.) *sect.* 3. ubi manna thuris, sal et cochleae marinae adduntur.

Ter in die) Cap. 21. male est *interposito triduo.*

Glante ferreo) Soleae simile aliquid intelligi, monet Gesner. Sed ferreas nostras soleas intelligere non patitur additum verbum *calceabis—colligabis.* Clavis enim ferreae soleae ferreis configuntur. Soleas autem sparteas indutiles camelorum memoravit iam

fuerit, spartea calceabis, cui rotulam ligneam [k] subiicies, et addita fasciola diligentissime colligabis, ut [l] suppositura illa faciente partis illius, quae misera
3 est, [m] planam ungulam possit ponere. Synchrisma [n] etiam perungues in sole, et non minus quam [o] unam horam contra pilum diligentissime confricabis. Si eiusmodi cura tardaverit, contra coxae commissuram quatuor foraminibus cautere [p] pertunde, [q] et pannos vel lemniscos [r] ex aceto et [s] oleo sub cute per foramina traiice per triduum, post traumatico illinitos pannos diebus novem per eadem foramina traiicies, [t] vel calida verbenacea utaris, et sic lemniscos subii-

lemniscos. lac cimis subiis Go. (l) Ita pro *et suppositiciam facies parti illi* Corb. (m) Ita pro *ut planas ungulas* Corb. nisi quod *plenam*. (n) Ita ex Corb. *Si incrisma* vulgatum *Incrisma* correxit eum Morgagn. Gesner. (o) *hora contra incisuras quatuor for.* vulgo a. G. (p) *cutem* Corb. quod addi volebat Gesner. (q) *pertundito* C. (r) *liniscos* bis Go. (s) *et oleo.* a G. deerant. (t) *traiicies* S. *Interdum curabis ut calida* Corb. (v) Ita pro *unde-*

olim Aristoteles. Ceterum usum huius soleae apud Vegetium similem esse ei, quem mulomedici hodie praestant soleae, quas Galli *fers à patin* appellant, ut cogant equum pedem claudum in terra ponere eique insistere, egregie monet Brugnone de cura equorum p. 230. Vide ad I. 26. 2. notam de gubia.

Rotulam ligneam) Ita Corb. male vulgo *lemniscos*. Supra III. (vulgo II.) 45. 7. *ad rotam armum reposito* est. Sed rota haec a superiore est diversa.

Cautere pertunde) Corb. *cutem pertundito*. In simili armorum cura Hippiatr. p. 86. κατακεντεῖν τὴν βύρσαν τῷ σχαστηρίῳ — τηροῦντα ἀνεῳγότα τὰ κεντήματα μέχρις ἂν μὴ χωλεύῃ. Igitur Corb. lectionem praefero. In eadem cura Crescentius IX. 32. *ponatur asta lata conveniens per unum semissem sub laeso capite anchae.* ubi Iordanus c. 27. *segli mette la stellata convenientemente per uno semesso.* et Rusius cap. 90. — *ponigli una stelletta conveniente per un sommesso.* Crescentius cap. 26. *astolati sub oculis imponantur.* ubi Iordanus c. 47. *sian poste le stellette.* Semissem ad sanguinis etiam missionem pertinere, docui supra ad I. 26. 4. Cangii Glossarium semissem hunc omisit. Vide ad I. 28.

Pannos) Hipp. p. 87. in simili cura ἐπιούρους σχινους lana involutos oleoque et vino tinctos nominant.

Traiicies, vel calida) Corb. *Interdum curabis ut calida.* Unde malim: *traiicies. Interdum curabis ut.* Sed plura vitiata esse, videbis comparato loco III. (vulgo II.) 48. 6. ubi est: *per foramina ustionis lemniscum trahi debere, ut, quicquid humoris est, ege-*

cias. Vndecimo[v] quoque die lemniscos educes, et incretas locum, ut cutis ad pulpas adhaereat.[x] Cum cicatrices se clauserint, causticum impones.[y] Hac ratione emota vel eiecta[z] coxa sanabitur. Sed[a] si coxam eiecerit emoveritque, quod a mulomedicis dicitur filum[b] laesisse, certior et facilior curatio inventa dicitur[c] a barbaris. Nam dum[d] claudum animal in sole constituunt,[e] vino et oleo calefacto colefium[f] ipsum, hoc est, iuncturam coxae diutissime confricant, donec sudet; Tunc de loro[g] longiore vel funiculo crasso pravam coxam alligant. unus animal capistro trahit, et sensim currit, alius lorum vel funem[h] tenens laxum sequitur, et subito dum animal currit, recta ad se coxam[i] ipse[2] cum impetu retrahit. si sonuerit, scias loco suo redisse, et paulisper[1]

cim quoque lemniscos inducis Corb. Gesn. et Go. (x) *inhaerent* Go. (y) Ita pro *imponunt* C. (z) Ita pro *laesa* C. (a) Ita pro *vel si coxa se laeserit vel a mulom.* Corb. et Gesner. (b) Ita pro *filius* C. *filiis* Go. (c) Ita pro *docetur, et probata* C. nisi quod *rei* post *curatio* addit. *docetur a barbaris* Go. (d) Ita pro *dudum* C. (e) Ita C. pro *ponunt.* (f) Ita C. pro *calefaciunt — iuncturas.* (g) *Tunc de loco longiore vel funiculo grosso pravosam alligant. unus — trahit — currit* Corb. Vulgo. *Tunc animal capistro trahunt — currunt.* (h) Ita pro *funes tenet lassos* Corb. (i) Ita pro *coxas* ex C. Gesn. (2) *imperetur et trahit* Corb. Vulgo etiam *trahit.* Go. *imperatur, — cum usta ceciderint et tumor resederit, lemniscum eximes, traumatico curabis.* Sic ibid. s. 14. ubi lemniscos sale, oleo et aceto imbuit et triduo interposito traumaticum impositum renovat. Itaque h. l. sic corrigo: *post traumatico illines. Pannos diebus novem per eadem foramina traiicies. Interdum curabis, ut calida verbenacea sc. aqua* etc. *per triduum* forte est tertio quoque die; alioquin superest vitium in vulgata.

Incretas) Credo esse cretam cimoliam ex aceto inducere, veluti V. 7. (vulgo III. 8.) sect. 2.

Filum laesisse) Dedi lectionem Corb. Est propria mulomedicorum dictio; qua re non mirum alibi non reperiri.

Colefium) Ita Corb. pro *calefaciunt — iuncturas.* Infra VI. (vulgo IV.) 4. 2. *Ab acrosolefio usque ad gambam.*

Tunc de loro) Ita scripsi ex Corb. nisi quod is habet *loco — grosso pravosam.* In Goth. est *ut sensus curant.*

Laxum) Ita Corb. Goth. *laxus*, deinceps *secta* pro *recta.*

Et paulisper) Ita Corb. Goth. *paulumque — sensum.*

cessabis; post sensim deambulando tentabis. Si ad
6 locum suum redierit, et si rectum[m] pedem ponat, et non claudicet, ulterius animal non convexabis,[n] sed triduum fomentabis de[o] calida verbenacea, post causticum induces. Quod si prima die iunctura reponi[p] non potuerit, secunda die vel tertia[q] simili ratione coxam[r] saepius trahes,[s] donec revertatur ad locum. Quidquid autem vexatum vel emotum[t] fue-
7 rit, vel ictu rotae aut quocunque alio casu in prioribus vel[v] posterioribus partibus vel gambis[x] vel articulis, vel genibus, hoc anacollima constringit et solidat.[y] Bulbos rufos triginta, cochleas[z] vivas triginta, anagallici libram 1, plantaginis viridis manum plenam diligentissime contundis et misces, additis tribus ovis, cum stupa imponis, et colligas; laxata constringet et tumefacta sedabit.

XVIII. (vulgo XIX.) Si iumento laccae enatae fuerint in gambis, his agnoscitur signis. Dextra ac sinistra ad similitudinem vesicae inflabitur cutis. Curandum[a] est autem hac ratione, qua flegma in genibus

tuere. (l) Ita C. pro *paululumque.* (m) Ita C. pro *retractus pedes ponit et minus claudicat.* (n) *cuexabis* C. *animal connexabis* Go. unde malim *animal non vexabis.* (o) *de* addidi ex C. qui *veruinatia* deinceps. (p) Ita C. pro *componi non potest.* (q) *vel tertia* add. C. (r) Ita pro *coxas* C. Gesn. (s) Ita pro *trahis* C. (t) Ita C. pro *remotum.* (v) *vel post.* om. C. (x) *vel cambos* addit C. *l. cruribus* addit Go. (y) Ita pro *consol.* C. (z) *cochl. viv. tr.* omitt. Corb. *cochlearia vini triginta* Samb. margo.

Convexabis) Corb. *cuexabis.* Goth. *animal convexabis.* Eadem varietas supra c. IV. 25. (vulgo III. 4. 44.) Infra V. 64. (vulgo III. 65.) 3. convexata ilia sunt, sed Corb. *cum vexata* habet. Ex Gellio convexari posuit Gesner. Thes. L. L. pro simplici vexare.

Vel posterioribus) Goth. *partibus* interpretatur *cruribus.*

Anacollima) Goth. *lana collima constringet.*

Bulbos rufos) In simili cura Hipp. p. 85. nominant βουλβοὺς ὠμοὺς et κοχλίας μικροὺς ύ. Corb. *cochl. vin. tres* omisit; S. M. *cochlearia vini trig.* habet. Deinceps Corb. *herbae plant.* — *contundes.* Postea Corb. *humecta siccabit.* Goth. etiam *siccabit* habet, et paulo ante *manus plenas.*

Cap. XVIII. *Flegma*) Vide supra ad III. (vulgo II.) 28. notam. In fine capitis malim *cimoliam aut rubri-*

diximus oportere curari. Est et alia medicina. Lentes,[b] quae supra aquam natant, colligis et contundis, additaque veteri axungia colligabis. Vitium exsiccare perhibetur.[c] Si gamba vel armus aut aliquis[d] locus ex ictu tumere coeperit, cretam cimoliam et rubricam[e] cum[f] aceto acerrimo miscebis[g] et oblinis.

XIX. (vulgo XX.) Si gambosum factum fuerit animal,[a] et recens passio est, de tibia sanguinem emittito,[b] lanam succidam circumligato. Cave ne fomentis aut cauterio tangas; utrumque enim in tali curatione contrarium est. Malagma cruda uteris; tertio die semper solvis et curas. Cum videris animal profecisse, causticum inducis. Si[c] quod iumentum coxam fregerit aut supra gambam,[d] scias non posse curari, quia partes istae ligaturas[e] tenere non possunt.

XX. (vulgo XXI.) Si iumentum aut[a] rotae, aut axis ictu fuerit elisum, in recenti lanam succidam ex aceto et oleo colligabis[b] per triduum, post ficus[c] duplices et[d] nitrum pariter tritum[e] imponito, die tertio solvito ac renovato. Si nihil profecerit, ma-

XVIII. (a) *Curabantur autem ratione, qua flagmino* C. (b) *lentem quae super aquam natat colliges* etc. C. (c) sic C. et S. M. *prob.* al. a. G. (d) *aut aliquis locus ex ictu tumere* C. S. M. *Interius aut aliquod lutus excitotum ire ceperit* Go. Vulgo *armus aliquo loco ex ictu aliquo tum.* (e) sic C. et S. M. *lubricam* al. (f) Ita pro *ex* S. M. (g) *macerabis* C. S. M. *aceto cimolia et lubrica in aceto acrimonia curabis et oblines* Go.

XIX. (a) *animal* om. C. Go. sed *gambosus factus* Go. (b) *et* addit S. *lana succida circumligata* Go. *siccidam circo eum ligato* Corb. (c) reliqua om. S. M. (d) *gambas* C. Go. (e) *ligaturam* C.

XX. (a) *aut* om. C. (b) *conlinito* C. (c) *ficum duplicem* C. (d) *in nitro pariter tritas* S. M. *piretrum p. terito et imponito* Goth. (e) *terito et imp.*

cam. Vtraque enim bona ad hanc medicinam seorsim.

Cap. XIX. *Si quod iumentum*) Supra III. (vulgo II.) 47. 2. haec eadem leguntur, ubi vide notas.

Cap. XX. *Elisum*) Recte, puto, Goth. *illisum* — Idem *colligato.* Supra III. (vulgo II.) 47. impulsu axium vel rotarum — animalibus crura franguntur, ubi vide, quae de h. l. monui inde integrando.

lagma tetrapharmaci[f] imponito per triduum. Si et ipsa tardaverit, imponito malagmam, quae dicitur meliacinus, usque[g] dum sanetur.

XXI. (vulgo XXII.) Syrmaticum iumentum his
agnoscitur[a] signis. Prodiens de equili vel de loco,
ubi[b] steterit, coxam trahit, et transversam ungulam
inflexis[c] coronis terrae superponit, unde et syrmati-
cum a[d] tragoedorum palliis, quae trahuntur, dicitur.
Sed quamvis alienata horum vel emota[e] coxa videa-
tur, si super ipsum[f] pedem cessim repellantur, con-
tinue emendabitur gressus, et sine claudicatione re-
2 ctus[g] incedet. Ex[h] hac autem ratione contingit: si
in[i] commissuram vertibuli ex corruptione corporis
vel ex[k] perfrictione natus humor intraverit, tunc se[l]
defundit ad nervos,[m] et eos reddit immobiles et ve-
3 lut alienatos; qui[n] hac ratione curantur: Sanguis ei
de subgamba detrahitur[o] copiosus, in quo admisces
sal, sulphur, marinas cochleas, mannam thuris, fe-

C. (f) *tetraph. — malagmam* om. C. *tetrapharmaco imposito — malagmam quae dicuntur meliaceus* Goth. (g) *quae dum sanat* C.

XXI. (a) *ostenditur* C. (b) *in quo* C. (c) *inflexam corona terrae superponet. unde et* C. *superponet unde et syrmaticus* Goth. Vulgo est: *superimponens ostendit et Syrmaticum.* (d) *et ragidorum paleis* F.S. *tragoedorum pileis dicitur* S. M. *a tragoedorum palleis dicitur, quae trahuntur* S. M. (e) *mota* C. (f) (*temperaveris pedes cessis*) *compellantur* F. S. et in marg. *si super ipsum cessis.* (g) *rectus* om. C. (h) Ita pro *et* F.C. (i) *in* ins. C. (2) *ex* insit. C. (l) *se* om. C. *intravit — tunc descendat* Goth. (m) *versus* C. (n) Ita pro *quae* C.G. (o) *subtrahetur* C. (p) *quae* S.

Cap. XXI. *Syrmaticum*) Eadem fere hoc capite traduntur, quae cap. 17. (18.) nomine tantum novo et proprio apposito. Itali veluti Rusiusequum eiusmodi *scarmanato* vel *scalmanato* vocant, ut ad l. c. 17. sect. 4. docui.

Repellantur) Hoc pro vulgato *compellantur* reposuit Gesner et habet Goth. Verum puto *repellatur*, scil. coxa, et modum intelligo eum, qui c. 18. s. 5. traditur. *Cessim* est retrocedendo.

De sub gamba) Cap. 18. est de venis femoris sanguis emittitur et in vase diligenter excipitur.

Sal, sulphur) Cap. 18. admiscetur etiam pulvis sulphuris, nitri, baccarum lauri simul tritis, ubi pro *simul*

clam, nitrum, baccas lauri, aequis ponderibus, contusa omnia atque cribrata, vino quoque veteri et oleo miscebis cum sanguine ipsius: qua[p] unctione praeparata post inflationem illinis.[q] coxas[r] calida, in qua verbenae decoctae sunt, interposito triduo[s] diutissime confovebis, post unctionem renovabis. Si ex 4
hoc plenam non receperit sanitatem, vulnus[t] uris cauterio in ipso vertibulo, similiter ut[v] sciaticis fieri consuevit. Quaecunque aut[x] de ozoenis caeterisque vitiis articulorum, vel de ungulis primorum pedum nunc[y] dicta sunt, eadem[z] scias etiam in posterioribus debere servari.

unde licet suspicari, *quae unctioni* etc. (q) *illines* C. (r) *coxam calidam in qua verbinae* C. *illius coxas* S. *illinis aqua* S. M. (s) *coxam triduo* S. M. (t) *Mittis ei sudis et post sanitatem vulnerum ures cautere in* C. (v) *ut in sciatico* C. *reperit sanitatem — ut sciaticis* G. Vulgo *ut* deest. (x) *aut item de oz. caet. vit.* om. C. (y) *nunc* om. C. (z) *eadem* insit. C. G.

tritis, S. M. *et sepiae tritae*, contra recte Corb. *et feglae tritae*, Goth. *et flede trita.* unde *feclam* Vegetio ibi restitui, quam *faeculam* recte interpretatur Gesoer. Hoc in loco Corb. *feglam* S. M. *betam* exhibet. Praeterea Corb. *marinas* omisit et *salis atarce sulphur* posuit, Goth. *sal adiicias sulphur*. Altero in loco Vegetius omisit ipse salem, mannam thuris et cochleas. In simili armi cura III. (vulgo II.) 45. est: *et pulvere thuris cum eo qui profluit sanguine copiosissime immisto armi liniantur*. Vides igitur, mannam thuris esse pulverem.

Vino quoque) Grammatica regula postulat *miscebis sanguinem*. In simili unguento III. (vulgo II.) 45. olei bonique vini sextarium miscet sanguini cum lauri baccarum selibra et nitri tribus unciis, reliqua medicamenta omittit.

Inflationem) Gesner *insolutionem* legi volebat ex c. 18. sed ita dicere debebat Vegetius *cum insolatione*, h. e. in sole illinis. Quin tu inflationem intellige, qualem armo laeso adhibet Vegetius III. (vulgo II.) 44. s. 4. ubi vide notam.

Illines) Corb. ita pro *illinis*; et deinceps *coxam calidam in qua verbinae*. Samb. *illius coxas*. Samb. margo *illinis aqua callida — sunt coxam triduo diutissime*. ubi verae lectionis vestigia latent. Lego igitur ex cap. 18. *illines coxam. aqua etiam calida, in qua verbenae decoctae sunt, coxam ter in die diutissime confovebis*. Sic enim cap. 18. *aqua etiam in qua verbenae coctae sunt tepida ter in die fomentabis*.

Vertibulo) Cap. 18. est *contra coxae commissuram*. et ratio urendi docetur. Varietas lectionis h. l. inepta est. Schiatici sunt *ischiadici*.

XXII. (vulgo XXIII.) Alienatum morbum auctores vocaverunt, quoties haec signa procedunt.[a] Patentes oculos animal habet,[b] nec sentit hominis adventum; quibus et labra et ipsa orificia intume-
2 scunt, quasi ab aliqua bestiola contacta.[c] Quem morbum alii auctores orabum[d] nuncupaverunt. Est autem nequissima passio. primo quod pestifero transitu contagionem spargit in plurimos: deinde quod imperitos decipit specie sanitatis. Nam refecta[e] et bene curata animalia ex hac passione subito inflata[f] moriuntur. Alienatus autem et maleus vocatur, alienatus, quod eripit animalibus sensum; maleus, quod
3 pestilentia internecivum[g] contagium facit. Plerumque[gg] autem viscera interius[h] vermibus consumit. Quorum morsu pertuso aqualiculo animalia suffocata subito moriuntur; sed si velocior medicina succurrat, hac ratione salvantur:[i] de cervice sanguinem detra-
4 his; potionem componis huiusmodi:[a] Anagallici lib. unam, hysopi libram 1, abrotani[l] libram[m] semis,

XXII. (a) *praecedunt* C. (b) *habebit, nec sentiet* C. (c) *contracti sint* C. *contactis* Goth. (d) *arabum* C. *aridum* S. M. (e) *referta* S. M. (f) pro *adflata*: et forte ita leg. Gesn. (g) sic C. *internocivum* F. S. *internae causa cibi* S. M. *interne cibdm* Goth. (gg) *plurimum* pro *plerumque* Go. (h) *interna* C. (i) *sanatur* C. *sanantur* G. (2) Ita S. M. pro *Gallici*. (l) *croci unc. III, absinthii et strignii* (f. *strychni*) *uncias IIII. quae omnia* S. M. (m) *silib.* C. forte *selib.* Gesn. (n) *rot. nm.* C. (o) *manu*

Cap. XXII. *Quibus et labra*) Subito ad numerum pluralem transit a singulari.

Orabum) Equidem *aridum* praetulerim; quamvis enim morbus aridus ex genere malei proprie dictus aliquantum diversus sit, potuit tamen fieri, ut ab aliis hic morbus noto vocabulo appellaretur. Est autem idem, quem supra IV. c. 3. sect. 4. (vulgo III, 2. 9.) in bobus maniam vel insaniam vocavit et similiter ad malei genus vel ad morbos contagiosos retulit, ut in Praefatione ad Vegetium monui.

Maleus vocatur) Ita ex Corb. scripsi. Vulgo *autem vocatur quod.* In Goth. est: *alienatus autem maleus vocatur, alienatum quod anim.* Deinceps editiones novum comma ordiuntur sic: *Malleus, quod* etc.

aristolochiae rotundae[n] lib.[m] semis, mannae[o] succari uncias 3, trixaginis[p] uncias 3. quae omnia contundito[q] et cernito, ex aqua mulsa copiose decoques, et animal[r] aegrotum diebus plurimis potionabis. Sed quia plerumque huius aegritudinis pestilentia transit in proximos, totum gregem si inciderit[s] ut[t] singulas heminas singulis degeras,[v] potionare[x] te convenit, frequentissimis[y] etiam suffumigationibus stagnare pariter et curare, sicut in malleo superius constat expositum. Quibus usque adeo mutanda sunt pascua, ut, si fieri potest, in alias[z] transmittenda sint regiones. Nam qua transeunt labris et ipso anhelitu inficiunt universa. Velocius autem curabuntur, si separata[zz] fuerint atque translata.

XXIII. (vulgo XXIV.) Roborosa passio dicitur, quae animal rigidum facit ad similitudinem ligni: cuius haec sunt signa. Totum corpus adstrictum, extensae sunt nares, et aures rigidae,[a] immobilis cervix, os constrictum, caput[b] extensum, colligati armi vel

Graec. unc. III. C. Voluitne *croci* ut alibi? (p) *absinthii erratici unc. III.* C. *traxaginis* Goth. (q) *contundes et cernes* C. (r) sic C. *dieb. pl. pot. aeg.* al. a. G. (s) *incenderit* C. *totus grex* Goth. (t) *aut* ins. edd. a. G. (v) sic C. *dig.* al. a. G. (x) *potionari* C. (y) *frequentissime* C. Deinceps *compositum* Goth. (z) *aliam transmittendi sint regionem* C. (zz) *separati — translati* C.

XXIII. Pauca huius capitis habet S. M. (a) sic C. G. et S. M. *frigidae* al. (b) *caput — flectatur* om. S. M. (c) *voluerit, ter in girum* S. M.

Transmittenda) Goth. *aliam transmutandi sunt regionem.* omisso *si* post *ut.*

Labris et ipso) Ita scripsi ex Goth. Vulgo erat *in lanis et in ipso* Corb. *et ipso anhelitu.* Margo Fabr. *alias labore,* et sic liber Samb. *In labis* citat ex h. l. Savaro ad Sidonii Epist. V. 3. monente Gesnero.

Cap. XXIII. *Rigidae*) Hippiatrica p. 119. opisthotonici equi signa haec ponunt: τράχηλον ἀποτεταμένον, κεφαλὴν ὡσαύτως, ὦτα ὀρθὰ κάμπτεσθαι μὴ δυνάμενα, ὀφθαλμοὺς ὑποδεδυκότας; — τὰ χελύνια πεπίεσθηνται καὶ τὸ στόμα χαίνειν οὐ δύναται — ἔστι δὲ τὸ οὐραῖον ἀνεσταλμένον καὶ ἡ ῥάχις σκληρά, ἐπιστρέφεσθαί τε οὐ δύναται.

crura, pedes etiam constricti, ut nulla commissura
flectatur: cuius caput si erigere volueris,[c] non pote-
ris: oculi praecluduntur, spina praerigida,[d] et ideo
distendit[e] et erigit caudam cum eam flectere aut mo-
vere non possit, dura ilia, adstricti[f] sunt renes: cu-
2 bare penitus non potest. Contingit autem haec passio
ex nimia perfrictione, vel spasmo nervorum, vel[g]
tremore, unde et[h] tetanici dicti sunt. Plerumque in
hanc valetudinem incidunt, qui, cum ab igne castrati[i]
fuerint, negliguntur, et inambulantes frigore laedun-
3 tur. Quorum nervi recenti dolore et frigore compel-
lente[k] et spasmum patiuntur, et obdurescunt in robur.[l]
E diverso etiam altius, quam expedit, in pedibus usta
iumenta vel quocunque alio loco, contractis[m] nervis
4 patiuntur spasmum, et robur incurrunt. Ex nivibus[n]
quoque et pruinis, vel si in nimio frigore[o] sudabunt,
vel e calidis stabulis producuntur[p] in frigus,[q] fieri
adsolent roborosi. Sed si a posteriore parte fuerint
comprehensi,[r] ut morbus descendat[s] in lumbos,
opisthotonici[t] fiunt; calefactionibus tamen unguen-

(d) *rigida* S. M. (e) sic S. M. C. et G. *difficile* al. a. G. deinceps vulgatum *ut eam flectere atque movere* ex Go. correxi. (f) *adracti* C. (g) *et* C. (h) sic C. *contetanici* edd. a. G. *unde tetanici* Goth. (i) *castigati* C. forte *cauteriati*. (k) sic C. *compelluntur* al. (l) *robore diverso. Etiam* C. et Goth. (m) Ita pro *contactis* C. (n) Ita Go. pro *nimia quoque pruina* Corb. *nivibus quoque vel pruinis, aut si nimio*. (o) *rigore* C. (p) *producantur* edd. a. G. (q) *ii ads. f. rob.* C. *producere frigus assolent rabiosi* Go. (r) *depreh.* C. (s) Ita pro *desinat* Go. *desidat* Corb. (t) *opistotoni*

Cum eam flectere) Ita Goth. Vulgo *ut eam flectere atque movere*.

Nervorum) Hipp. τῶν ἐν τῷ νώτῳ νεύρων ἀποτεταμένων. Nervi antiquis scriptoribus sunt ligamenta ossium et musculorum aponeuroses; recentioribus medicis graecis et latinis nervi etiam dicuntur sensuum ministri. Hos videtur etiam Vegetius dicere, etsi tetanum et opisthotonum ex musculorum vitio aliquo, non nervorum, pendere docuit *Mosely* On topical diseases. London 1789.

Vnde et tetanici) Ita ex Corb. scripsit Gesner. Vulgatum *contetanici* forte est mutandum in *opisthotonici*.

tisque curantur. Si quos [v] vero robur a priore parte 5
comprehenderit, ita ut os aperire non possint, desperandi [x] sunt, quia constrictis dentibus fame perire
coguntur. Qui [y] autem ex toto corpore aequaliter 6
periclitantur,[z] ita ut ex aliqua parte os [a] valeant aperire, tam diu unctionibus calidissimis perfricandi [b]
sunt, donec sudent, opertique [c] sagis copiosissime [d]
loco calido [e] statuuntur, ignisque iuxta eos [f] fieri consuevit sine fumo, ut amplius sudent. Surculos [g] quo- 7
que laureos validiores in os eorum inter malas [h] mittito, ut rodendo eos exagitent [i] maxillas et calefiant.[k]
Fabas [l] quoque solidas cum baccis [m] lauri mixta [n] ieiuno
dabis. Aquam quoque calidam offeres ad potandum.
Ventrem [o] ipsis cum mulsa calida, admixto castoreo,
clystere purgabis: oleum quoque [p] optimum cum
succo ptisanae mixtum per narem sinistram defundis;
hordeum emolitum cum furfuribus admixtum dabis
ad substantiam, donec sanetur. Aliquanti dixerunt 8
oportere eos aëre candenti in arena fluviali vel maritima colligatos obrui, ita ut caput eorum exstet ex

F. S. *opistonici* C. (v) *quod* edd. a. G. (x) Vulgo *desperanda*. (y) Ita pro *Quae* C. (z) *prehenduntur* C. (a) *non ius*. C. (b) Ita pro *perfricanda* C. (c) Ita pro *coopertaque* C. (d) *cop.* om. C. (e) *calidissimo statuantur* C. (f) Ita pro *ea* C. (g) *surculis laureis* C. (h) *molas* C. (i) *agitent* C. (k) *calefaciant* C. (l) *fabam q. solidum* C. (m) *bacis* C. hic et alias. (n) *mixtum* C. (o) *ventremque ipsius* C. (p) *quoque* om. C. (q) sic C.

Desperandi) Hippiatr. p. 126. εἰ οὖν φθάσει τὸ στόμα συγκλεῖσαι, ἀπολεῖται ἀπὸ λιμοῦ.

Ignisque) Goth. *ignis vero*. Hippiatrica p. 123. de stabulo: ἐὰν δὲ θερμὴν βούλῃ ποιῆσαι, ἄνθρακας καλῶς προσκεκαυμένους εἰσκόμισον· ἐὰν γὰρ καπνὸς γένηται, προσεπιτρίβει τὸ ζῶον καὶ διαφθείρει.

Fabas q. solidas) Non fresas. Contra Hippiatr. p. 120. κυάμους μὴ βάλλειν. ἀπαυδᾷ γὰρ ἁψάμενος αὐτῶν.

Defundis; hordeum) Goth. *defundas. eneum*.

Colligatos) Goth. *colligandos — exeat et nares — teneri — Sed si opera stulta cura saepe pulveres constantes. Quod si — profeceris*. Hippiatrica p. 120. τινὲς δὲ γυρὸν ὀρύξαντες ἐν κοπρίᾳ καταχωννύουσι — ἢ εἰς ἄμμον

nares, et tam diu detineri donec sudent. Sed ex supra
9 scripta cura saepe plures constat esse sanatos. Quod si ex hac re non profecerint, ures eis[q] cervicem dextera sinistraque decussatim, saccellationem[r] ex furfuribus supra totum tergum calidum[s] imponis per triduum. et hac[t] unctione quotidie uteris in sole, si
10 caluerit, vel in calidissimo loco: Cerae libram, afroniti libram, resinae terebintinae[v] selibram,[x] galbani libram,[y] castorei selibram, opopanacis[z] libram,[a] piperis unciam, medullae cervinae uncias[b] duas, olei veteris uncias[c] duas et semis, vini veteris optimi, quan-
11 tum opus fuerit, admisces et uteris. Praesens tamen experimento[d] remedium est, si picem liquidam cum oleo et vino veteri decoquis,[e] calentique medicamine iumentum perungis.[e] Ex qua unctione et auriculas cum oleo tepefacto[f] oportet infundi, ut sanitas ma-
12 tura proveniat. Sed ut venae eorum calefiant[g] intrinsecus, et conceptum frigus exsudent,[h] necessaria potio est, quae roborosos tetanicos et opisthotonicos[i] salubriter curat: clabi[k] seminis uncias 2, cimini Alexandrini uncias duas, anagallici,[l] castorei, abrotani uncias singulas, trixaginis uncias duas, mannae croci
13 unciam unam, succari unciam, hyssopi unciam unam, piperis albi semiunciam, quae omnia diligenter tunsa

eius al. a. G. (r) *saccellionem* C. (s) *cal.* om. C. (t) *hanc unctionem* C. (v) *terbentinae* edd. a. G. (x) *silib.* C. (y) *selib.* C. (z) *ypop.* C. (a) *selibram* C. (b) *unc.* 1. C. (c) *quod sufficit* C. S. M. (d) *experimentum atque* C. *experimentumque* Goth. (e) *decoquas — perunguas* C. (f) *liquefacto* C. (g) *calefaciantur* C. (h) Ita pro *exudet* C. (i) *epistotonos* edd. a. G. *opistotonicos* C. Caeterum hinc lacuna in C. usque ad 25, 3. (k) *dauci* F. et S. M. In G. ante *cimini* inseritur *petroselini* ℥j. (l) Ita Goth. pro *agallici*

ζεστήν. p. 127. τινὲς δὲ καὶ ἐπὶ κοπρίας χωννύουσι τὸ κάμνον ζῶον ἢ εἰς θερμὴν ἄμμον.

Decussatim) Aliter Hippiatrica p. 126.

Vnctione quotidie) Goth. *unct. continuo.*

atque cribrata redigantur in pulverem, ex quo bina
cochlearia lassis et periculose se habentibus cum
succo ptisanae tepidae propinantur: fortioribus vero
cum vini veteris calida hemina defunduntur in os,
nunquam tamen sine oleo, propter leniendam potio-
nis austeritatem et canalem faucium mitigandum.
Alii auctores eiusmodi passionem hac dicunt ratione 14
curandam. De temporibus sanguinem detrahes, exci-
piesque diligenter, adiecto nitri pulvere, sale atque
castoreo, animalia perfricari, et loco calido statui
oportere,[m] atque hanc offerri potionem: lac capri-
num, rutam, baccas lauri, piper album, oleum et
fabas solutas: hordeumque etiam datur, ut agitet
edendo maxillas. die tertio de cauda sanguinem tol-
lunt, et renes calidis unctionibus[n] fovent. Interdum 15
etiam in balnea intromittunt animalia, ut diligentius
concalescant.[o] dant etiam quotidie potiones. fustes
quoque vel de salice vel de robore in os mittunt, ne
maxillarum usus indormiat. Si melius habere[p] coe-
perit, post duodecim dies coopertum exercebis ut
sudet. Si ista non valuerint, uteris superius decla- 16
ratis. Plerique asseverant, ficulneas frondes robo-
rosis oportere praeberi, quae naturaliter calent. Po-
tionem quoque per os dandam: opopanacis uncias 2,
storacis uncias 3, gentianae uncias 3, mannae succari

(m) *ofscure* Goth. Idem antea *perfricant*, *loco*. (n) *iniectionibus* Goth. (o) Ita emend. Gesner vulgatum *convalescant*. (p) *valere* Goth. (q) Vulgo

Statui oportere) Recte, puto, Goth. *statui obscure*. Obscuritatem commendant etiam Hippiat. p. 126. Paulo antea *adiecto* ex Goth. dedi pro *iniecto*.

Concalescant) Ita recte emendavit Gesner vulgatum *convalescunt*. Hippiatr. p. 128. ἔνιοι — εἰσαγαγόντες εἰς βαλανεῖον καὶ ποιήσαντες ἱδρῶσαι καταμάσσουσιν ἔνδον ξηροῖς σαβάνοις.

Ficulneas) Hippiatr. p. 129. καὶ ἀντὶ τροφῆς φύλλα συκῆς ἡμέρου παράβαλλε μετὰ κριθῶν καὶ σίτου ἐν ὕδατι ἀποβεβρεγμένου.

uncias 3, myrrhae scrupulum 1, piperis longi scrupulos 2, cum vino veteri tepido, atque ad cornu di-
17 gerere. Hac etiam unctione ad curandum robur vel expellendum frigus utuntur: Cerae libram, resinae terebintinae[q] uncias 8, opopanacis uncias duas, medullae cervinae uncias duas, storacis uncias quatuor, baccarum lauri selibram, olei irini[r] prout opus fuerit: quae omnia in unum adiecta in aqua decoquunt, et perfricantes inungunt.

XXIV. (vulgo XXV.) Hydrops non levius animalia quam homines frequenter infestat. Vitalibus[a] namque vitiatis, cum digestio ciborum plena non provenit, humor noxius perniciem corporis tumoremque consuevit inferre. Quam valetudinem haec
2 signa demonstrant. Turget venter et crura, testiculi,[b] scapulae, latera[c] et tergus inflantur; usque eo, ut nec in capite eius appareant venae. Cui cum sub

terbentinae. (r) [illegible]lla S. M. Vulgo *pini.*

XXIV. (a) Sic S. M. *In talibus namque vitiis* al. a. G. (b) *test.* om. S. M. (c) *cum pedibus lumbi* S. M. *lumbi et tergum — usque adeo et* omittit

Vnctione) Hippiatrica p. 296. Apsyrt. σύγχρισμα πρὸς νεύρων ψύξιν vocant; sed cerae unciam, resinae uncias 4. ponunt, deinde στυρακίνου ἐλαίου uncias 3. ἐλαίου κυπρίνου unciam 4. sed baccas lauri omittunt.

Cap. XXIV. *Scapulae*) Hippiatrica p. 135. τῶν ἐμπροσθίων τοὺς ἀγκῶνας ἢ γόνατα λεγόμενα, ξηρὰν ῥάχιν ἰσχία καὶ λαγόνας ὡσαύτως, αἵ τε κιθάραι παρ' ἑκάτερα τοῦ νώτου ὀστοφανοῦσι. quod Hierocles sic interpretatur: τὰ δὲ γόνατα τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν ξηρὰ καὶ τοὺς ἀγκῶνας ῥάχιν τε καὶ ἰσχίον ὡσαύτως, τάτε ὀστᾶ τῶν πλευρῶν φαίνονται. Quae igitur partes exsiccantur, eas cum reliquis tumere et inflari dixit Vegetius; in quo est forte maxima librariorum culpa. Cum Hippiatricis convenit etiam Aretaeus IV. 1. p. 49. unde intelligitur, hydropem asciten nunc describi.

Cui cum sub lingua) Etiam haec vitiosa sunt. Hippiatr. τάς τε ἐν τῇ κεφαλῇ φλέβας ἀδήλους ἔχει καὶ τῷ προσώπῳ, ὡσαύτως καὶ τὰς ὑπὸ τῇ γλώσσῃ. ἀψαμένῳ δὲ τοῦ οἰδήματος τῇ χειρὶ, εἴκει καὶ ἐντυποῦται. Sic et Hierocles: εἴκει τὸ σῶμα καὶ ὑποχωρεῖ τοῖς δακτύλοις. Vnde patet, hunc fere in sententiam scripsisse Vegetium: *appareant venae, nec sub lingua. Cum tetigeris tumorem, cedit.*

linguam tetigeris, subtussiet. Hunc ambulationibus 3
brevibus opertum gravioribus sagis, donec sudet, exercebis in sole, et adversum[d] pilos per totum corpus postmodum confricabis, cibum daturus radices cum foliis suis; quia et purgationem faciunt, et vitio medentur. foenumque conspersum aqua nitroque praebebis, die ac nocte maceratos lupinos in aqua rursumque siccatos praebebis in[e] cibo. Radicem quoque cucumeris silvatici vel folia, quae ventrem moveant,[f] eidem dabis, ut purges. Quae curatio si 4
tardaverit[g] sanitatem, evocandus est humor. Quatuor itaque digitis ab umbilico ad veretrum versus[h] sagitta pungis, ut[i] peritonaeum ipsum rumpas; sed cave ne intestinum[2] tangas, et animalia[l] perimas. subiicis[m] fistulam centimalem,[n] et patieris humorem currere quantum aestimaveris necessarium, quem in

eius post *capite* G. (d) *adversum — medentur* om. S. M. (e) *cibos* C. (f) *commovent* C. Sed G. *commoveant*. et paulo antea *radices*. (g) *morabitur* C. (h) *adversus veretrum* Codex Medic. et Vatic. teste Rhodio ad Scrib. p. 239. (i) sic C. nisi quod *peritonium et periconium ipsum pungas* F. et S. In Goth. est *ne possit cave — animal centicalem — curae sequantur et si existimaveris — necessitas*. Idem bis *fistulas* habet. (2) sic C. *intestina* F. S. (l) *animal perimatur* C. (m) *subiicies*. Fere semper futuris in praecipiendo utitur C. (n) *centralem* C. (o) *et super implastellum impo-*

Gravioribus sagis) σισύραις ἐξ ἐρίου αἳ ἱδρῶτα κινοῦσι Apsyrtus. παχεῖ περιβολαίῳ Hierocles.

Adversum pilos) κατὰ τρίχα Hierocles.

Radices) ῥαφανίδας καὶ τὰ φύλλα αὐτῶν Aps.

Lupinos) ἐρεβίνθους τοὺς βεβρεγμένους ἐν ὕδατι νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ ἐστραγγισμένους παραβάλλειν Aps. ἐστραγγισμένου τοῦ ὕδατος Hierocles.

Quatuor digitis) Apsyrtus: κατακεντεῖν τε ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ ἢ τῆς κεντρίτιδος λεγομένης ἀπὸ δακτύλων τριῶν τοῦ πρὸς τὴν χῶραν μέρους, καὶ ἐντιθέναι καλαμίσκον. Hierocles: παρακέντει αὐτὸν παρὰ τὸν ὀμφαλὸν ἀπὸ δακτύλων τεσσάρων τῷ πρὸς τὴν οὐρὰν μέρει καὶ ἐντίθει καλαμίσκον τρήσεις ἐκ πλαγίου ἔχοντα χαλκοῦν. Vterque inprimis cavere iubet, ne omentum per foramen exeat nimis latum. sed p. 136. est: μήποτε ἐντέρου ἅψῃ.

Centimalem) Corb. *centralem*. Supra I. 43. Sambuci margo *centinalem* habet.

vase excipies. Cum fistulam abstuleris, duo vel tria grana salis in plagam inseris, ne claudatur. Insuper[o] emplastrum imponis. Alia vel tertia die epaphaeresin[p] quasi facturus, denuo fistulam appones, humorem eiicies, donec per partes[q] totum exsicces. tunc vulnus curandum[r] solenniter, potionesque catharticas per os dabis[s] frequenter. Interdiu[t] usque dum[v] sudet exercebis. Quanto fortius[x] esse coepit, tanto diligentius est curandum, et semper abstinendum a potu; ut tepidum et modicum ad sustentationem[y] bibat tantum.

XXV. (vulgo XXVI.) Sarcosis[a] quoque talis est passio: Iumentum cum biberit inflatur[b] et sufflat. hac eum[c] ratione curabis: cineris[d] vel lixivii[e] sextarium unum, seminis plantaginis uncias 5 conteres et cum vino dabis et oleo celeriter, usque quo resideat

nes C. *emplastrum* S. M. Vulgo *et pastillos*. (p) *apoforesim* F. S. *apophaeresim* S. M. *apoferesim* C. (q) Ita pro *donec partes totas exsiccet* C. et S. M. (r) *curabis* C. (s) *frequenter digeres* C. (t) *inter diès* C. *Interim* G. idem *sudat — coeperit*. (v) *ad sudorem* C. (x) *fortior — curandus — abstinendus* C. (y) *substantiam bibat*. om. *tantum* C.

XXV. (a) sic S. M. *sarcostis* F. S. *fartosti* C. (b) *inflabitur* C. (c) *id* C. forte *eam* Gesn. (d) ita S. et G. *cineriis* F. (e) *lixivae* C. deinde *resi-*

Ne claudatur) Hoc Apsyrtus et Hierocles dicunt ἀρτηριαζέσθω καὶ θεραπευέσθω τὸ τραῦμα. ubi verbum ἀρτηριάζω ex loco isto solo relatum in Lexica delendum et in ἀγκτηριαζέσθω mutandum est. Ἀγκτὴρ est fibula.

Emplastrum) Puto ne grana excidant salis neve aër plagam adeat.

A potu) Apsyrtus: ἐμποδίζειν δὲ αὐτὸν πίνοντα ἐπιπλεῖον, ἵνα μὴ οἱ κενεῶνες πληρωθῶσιν. sed recte Hierocles addit: ἵνα μὴ ἀθρόον οἱ κενεῶνες πληρῶνται.

Cap. XXV. *Sarcosis*) In Hippiatricis initium capitis usque ad verba *alii auctores* non reperio; sed reliqua ibi traduntur de tympanite. Sarcosis unde dicatur hic morbus, nescio, nisi quod Pelagonius ait p. 136. multos specie corporis deceptos carnium abundantiam aut ventorum inflationem esse putare, cum tamen hydrops morbus sit. Forte quaedam ab initio capitis exciderunt. Videtur enim hydrops ἀνὰ σάρκα intelligi, de quo Aretaeus IV. 1. p. 49. Quin iam olim Conr. Gesner in Equo p. 576. pro hydrope *Hyposarca* inepte *Sarcosis* scribi monuit.

inflatio. Alii auctores asserunt ab umbilico duobus
digitis contra pectus plagam fieri debere, et fistulam
poni, et deduci humorem vel aquam noxiam usque
ad sextarios quatuor vel amplius. si maior est tumor.[f]
Sed [g] cautius est per partes saepe tollere, ne repen- 2
tina exsiccatio periculum faciat. Potionibus utendum
esse[h] dicunt, quae urinas[i] moveant; frequenter etiam
confricandum esse, ut sudet; pro foeno gramen ac-
cipiet, et pro hordeo cicer[k] infusum. Prodesse etiam
dicunt, si inter pigmentarios frequentissime deambu-
let animal: quia diversi odores latentes pulmonibus
prosunt. Potionem etiam huiusmodi dant: Petrose- 3
linum et mala[l] granata contundunt, et cum vino ve-
teri per os digerunt. Apium quoque quantum appe-
tere[m] voluerit,[n] offeres ad edendum. Asparagi silve-
stris radicis uncias 2 cum vini veteris sextario deco-

dat G. (f) *humor* C. In G. est: *deduci — aquas noxias — sextarios* 4. Vulgo erat *educi — sextarios tres.* (g) *sed — prosunt* om. S. M. *pro parte saepe eius tollere — frequenter autem fricandum — foeno granum ciceres infusi* Goth. (h) *esse* om. C. (i) *urinam* C. (k) *ciceres infundi* edd. a. G. nobiscum C. (l) *malum granatum* C. (m) *apponere* F. et S. M. (n) sic S. *volueris* F. *offerunt* G. (o) *decoquunt ad tertias ut redeat ad heminam, et per os degerunt* C.

Contra pectus) Pelagonius p. 137. ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ ὡς ἐπὶ τὸ στῆθος ἀπὸ δακτύλων δύο κατευθὺ μὴ ἐπὶ τὸ πλευρὸν καρακέντησον καὶ αὐλίσκον ἔμβαλε — ὡς ὁλκὴν ξεστῶν τεσσάρων. εἰ δ' ἔτι οἰδαίνει, πλέον λάμβανε. Igitur ex libro Goth. posui *sextarios quatuor*. Vulgo *tres* erant.

Sed cautius — faciat) Haec non sunt in Hippiatricis, quae pro gramine deinceps χλωρὸν χόρτον et ἐρεβίνθους ἀποβεβρεγμένους habent.

Inter pigmentarios) Hippiatrica p. 137. λέγουσι δέ τινες συμβάλλεσθαι τοῖς τοιούτοις τὸ συνεχέστερον περὶ τὰ μυρεψικὰ ἀναπατεῖν, διὰ τὸ τὴν τῶν ὀσμῶν διαφορὰν ἀνεπαισθήτως τῷ πνεύμονι συμβάλλεσθαι. Vides, quid sit *latentes*, ἀνεπαισθήτως, latenter.

Appetere) ὅσον δύναται, τρωγέτω Pelagonius l. c.

Asparagi) Pelagonius ad tympanitem: ἀσπαράγου ἀγρίου ῥίζης γο. β' μετὰ οἴνου παλαιοῦ ξε. ας'. καθεψήσας ἕως ἀποτριτωθῇ διὰ κέρατος δίδου. Hydropicis contrarium esse, quamvis urinam moveat, silvestrem asparagum, monet Chrysippus apud Plinium 20.

ε, 43.

quis,[o] ut ad tertiam redeat, et ad heminam per os
digeres.

XXVI. (vulgo XXVII.) Tympanites[a] quoque hy-
dropi[b] similis est, sed aliis agnoscitur signis. venter
quidem eius[c] crescit ut hydropici, et cervix fit rigi-
2 dior; sed nec testiculi, nec crura intumescunt. Con-
venit itaque tympanitico[d] calidum cinerem cum liqua-
mine optimo in panno vel linteolo umbilico vel ven-
tri supponere,[e] et fasciis colligare; sed a pluribus[f]
animal tenendum est, ne luetando[g] moveat ligaturas.
3 Radicem panacis et[h] sil Gallicum pariter conteres, et
cum oleo vinoque tepefacto per cornu faucibus dige-
res.[i] Praeterea[k] thymum silvestrem et etargium[l] in
vino decoques, et singulas heminas per triduum dabis.
4 Tympaniticum etiam[m] haec signa demonstrant: cibo-
rum bibendique fastidium, exiguus somnus aut nullus,
si per nares mucos[n] coeperit[o] emittere, desperandum

XXVI. (a) Ita pro *Tympaniticus* C. *tympanitis* S. M. (b) Ita pro *hydropico* S. M. *hydropis* C. (c) *ei cr. ut hydropico* C. (d) *tympanico* C. (e) *superponere* C. (f) *plurimis* S. M. G. (g) *colluctando demoveat ligaturam* C. (h) *et* ins. S. *silagis* G. (i) *infundis* C. *et oleo — tepefactas* G. (k) hac om. S. M. (l) *argium* C. G. forte *nigrum*. (m) *etiam* ins. C. G. (n) *mucos* C. (o) *coeperit mittere, desperabis* C. Vulgo *coeperint — ha-*

Cap. XXVI. *Tympanites*) Hoc ex libris praeluli, quia eadem forma adfuit supra II. 15. (vulgo I. 43.) 2.

Cervix rigidior) Accuratius distinxit Pelagonius p. 137.

Calidum cinerem) Hippiatrica: ἁρμόζει τῷ τυμπανικῷ θερμὴν σποδιὰν μετὰ ἀξουγγίου εἰς ῥάκος ἢ ὀθόνιον ἐπιπλασθεῖσαν κατὰ τῆς γαστρὸς ἤτοι τοῦ ὀμφαλοῦ προσενεχθῆναι — μήποτε ἀντιμαχόμενος ἑαυτῷ σκυλμὸν ὑπομείνῃ. Liquamen igitur h. l. est pro axungia.

Panacis) πανακίας ῥίζαν μετὰ σεσέλεως γαλλικοῦ Hipp.

Etargium) Videntur multa in hac potione excidisse, quam integram ponunt Hippiatrica pag. 138. ibi nominatur thymus agrestis, semen cumini, mel, lasarum, et acetum. Quid ex his rebus lateat in corrupto vocabulo, videbunt alii. Sladus coniiciebat *eryngium*. Infra c. 58. (59) s. 2. *semen agrii* Codex Corb. et Goth. mutant in *argii*, quod idem cum hoc etargio esse videtur in potione thermantica.

Haec signa) Haec usque ad finem non sunt in Hippiatricis.

est; si mundas nares [p] habuerit,[q] hac ratione curabis:[r] cremorem ptisanae et defruti[s] binos cyathos per triduum dabis tepidos.[t] Praeterea hyssopi uncias qua- 5
tuor, allii[v] viridis manum plenam, palmas numero viginti, foenigraeci cyathos sex, aquam cisterninam et vinum odoratum vetus pariter misces,[x] diligentissime decoques, et[y] potionem per triduum dabis.

XXVII. (vulgo XXVIII.) Lienosi[a] ut manifestum est periculum, ita manifesta sunt signa. Nam oculi invertuntur[b] et[c] suffusi sunt sanguine, tardius ambulant, collum habent[d] extensum, et[e] fit deterius et rigidius. Quae passio principium indicat roborosi, quorum[f] latera intumescunt,[g] sive cervicis media 2
spina ad similitudinem alvei fit concava, adstringuntur aliquando maxillae, quod vitium consuevit inferri ex nimia perfrictione, cum animalis[h] dorsum aut frigore aut pluvia aut grandine caeditur aut nivibus.[i] Cuius ista curatio est. De cauda parum sanguinis demis. nam si amplius abstuleris,[2] infrigescet, et ri- 3
gori additur rigor; admisces in eum[l] merum et oleum, et[m] calefacies; [et[n]] statim [hac[n]] dorsum et cervicem perunges, saccellum[n] quoque ex furfure cali-

buerint. (p) *nares* om. C. (q) *habuerit* C. (r) *curatur* C. (s) *defricti* C. (t) *tepidos* om. C. (v) *aleum viridem* C. *alei* F. S. nobiscum Morg. IV, 37. *oleum viride, manus plenas* G. (x) *admisces* C. (y) Vulgo additum *in* om. C. *aquam de cisterna — vinum vetus — post triduum* G.

XXVII. (a) *Leienosi* omn. a. G. (b) *deiiciuntur* S. M. (c) *et* om. C. (d) *habebit* C. (e) *qui deterior est rigidus* C. *deterior et rigidus* G. Deinde *rabiosi*. (f) *quorum — nivibus* om. S. M. (g) *immiscent finem cerum med.* C. Deinde *adhuesit concavus* Goth. (h) *animalium dorsa — caeduntur aut nivibus* C. (i) *nubibus* edd. a. G. (2) Vulgatum *tuleris* om. C. (l) *eo* C. G. *cum eo* S. M. (m) *et, et, hac* om. C. (n) Hinc lacuna S. M. *Saccellus*

Alii viridis) Vide ad cap. 57. (58) s. 1.

Cap XXVII. *Lienosi*) Signa accuratius et rectius tradunt Hippiatrica p. 140. 141. Et videntur hic capita duo confusa esse in unum a librariis.

Invertuntur) An introrsum vertuntur? ut c. 29. (30.)

dum[o] impones, ut totam spinam tenere possit et lum-
4 bos. altera die extergebis diligenter, et unctione eadem perfricabis; supra quam similiter cum furfure calentem[p] saccellum imponis, hoc usurus unguento: medullae cervinae libram unam, mannae thuris uncias quatuor, depli[q] uncias tres, castorei uncias tres, opopanacis[r] uncias tres, resinae frixae uncias tres, apochymatis[s] uncias tres, resinae terebintinae[t] uncias duas,[v] cerae libram semis,[x] olei laurini uncias octo,[y] olei[z] cyprini libram, olei gleucini[a] sextarium unum.
5 Ex his sicca quae fuerint tundis[b] et cribras,[b] caetera super[c] carbones solvis,[b] quibus cretam admisces[b] et leviter decoquis[b] in vase novo, uncturus cum neces-
6 sitas postulaverit, reponis[d] ac servas. Hac quoque potione intrinsecus curabis. absinthii unciam unam, aristolochiae uncias tres, betonicae uncias duas, petroselini unciam[e] unam et semis, trixaginis unciam[e] unam, thuris masculi uncias tres, castorei uncias
7 duas, mannae succari[f] uncias duas, contundis[g] pariter, et cernis, et ex aqua mulsa et oleo diffunde[h] per fauces: absque dubitatione curabis. Alii auctores

— *calidus imponitur ut tota spina tenere non possit* — *exterges* G. (o) *calido* C. (p) *calente sac. pones* C. (q) *dipli* C. G. *bdellii* coniec. vere, opinor, Morg. IV, 38. ex Veg. 4, 15, 1. Gesn. (r) duo incisa om. C. (s) sic pro *apocymae* ex Corb. scripsi. *apoximae* F. S. Vide ad II, 54, 45. (t) sic C. *terbent.* edd. a. G. (v) *resinae frixae unc. tres* ins. C. (x) *unam* C. (y) 5. C. (z) *sepi caprini* S. F. nobiscum C. it. F. M. et S. M. (a) Ita pro *glaucini* legendum coniecerat Gesn. Deinceps G. *et cum exsiccata fuerint.* (b) *tundes*, *cribrabis*, *solves*, *decoques*: videtur igitur etiam *admisces* futuri intellectu posuisse: ita et *s.* 3. Gesn. (c) *supra* C. (d) *repones has herbas* C. (e) *semunciam* 1. C. *traxaginis* G. (f) *crucis* C. Voluit *croci* quem et alibi *succaro* substituit. (g) *contundes*, *cernes* C. (h) *de-*

Depli) Sladus coniiciebat *pepli.*

Alii auctores) Hippiatrica p. 141. ἀπὸ τῶν ὤμων ἀφαιμασσέσθω, κριθῶν ἀπεχέσθω, ὥστε αὐτῷ λεπτότερον τὸ σῶμα γενέσθαι. ποίει δὲ καὶ προπότισμα τοιοῦτον. σκόροδον, νίτρον, πράσιον etc.

asserunt, sanguinem de brachiolis auferendum,[l] et animal abstinendum ab hordeo; allium,[a] nitrum, marrubium,[l] aequis ponderibus tritum cum absinthio Pontico et vino austero per os dandum. et[m] cum biberit, deambulet, et spongiis calidis foveatur, et pressa manu diutius[n] perfricetur. Si ventris permanserit[o] tumor, pectus cauteriis inurendum est. Post 8
quinque[p] dies ternos digitos sub istis[q] hac atque illac inurendum[r] est iterum; Observabis autem ne venas[s] forte comburas.

XXVIII. (vulgo XXIX.) Implecticus[a] autem quia similem sustinet passionem, perfricandus est unctione superius memorata,[b] et, si necessitas postulaverit, inurendus.

XXIX. (vulgo XXX.) Si phragmaticum[a] erit iumentum, his agnoscitur signis: febricitabit, oculos

funde C. (i) *detrahendum* C. (a) sic C. *oleum* al. *Alii* G. (l) Vulgo interserta verba: *sanguinem de brachiolis* recte omitt. C. et Goth. (m) *et* om. C. (n) *diutissime* C. (o) *permiserit* C. *potius cauteriis* G. (p) *quintum diem* C. (q) Vulgatum *subiiciis* om. Gesn. (r) *inurendus* C. (s) *venam fortem* C.

XXVIII. (a) *implicticus* C. (b) *nominata* C.

XXIX. (a) *fragma inciderit* C. (b) *introvertus* C. (c) *detrahes* C.

Spongiis) Hipp. τὸ πρωῒ δὲ σπόγγοις μετὰ χλιαροῦ ὕδατος θαλπέσθω καὶ πεπιλημέναις χερσὶν ἀνατριβέσθω.

Inurendum est) καυτηριάζειν προσῆκε μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἑκατέρωθεν ἀνὰ τρεῖς δακτύλους ἐπιμετροῦντα καὶ παραφυλαττόμενον ἐπιμελῶς τοῦ μὴ φλέβα καῦσαι. Hipp. Beoe Gesner. emendabat *ternos digitos sub istis* sc. cauteriis. Vulgo erat *digitos subiicis*. Graecus tertio die iterum inurere iubet. Locum accuratius tradit alius auctor in Hippiatricis his verbis: λαβὼν καυτήριον διάπυρον παλαιστὴν ἀποστήσας ἀπὸ τῆς σφαίρας καῦσον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν. ἐστὶ δὲ ὁ τόπος ᾗ πτερνίζομεν. alterum cauterium iubet facere ἀποστήσας τοῦ προτέρου ὡς τρεῖς δακτύλους. Tertius auctor ita: τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν πλησίον τῆς τελευταίας σπάθης μῆκος ὡς τεσσάρων δακτύλων ἔγκαε μὴ πλέον δακτύλου τὸ βάθος. In libro Goth. est *potius* pro *pectus*. recte puto!

Cap. XXIX. *Si phragmaticum*) Nescio an emphragma voluerit intelligi, de quo supra II. 42 et 19. (valgo I. 40 et 47.) Certe Hippiatricorum cura p. 146. non plaue eadem est.

introrsum[b] reducet, aures tensas habebit et rigidas, terram pedibus tundet. quod hac ratione curabis: Sanguinem detrahas[c] de matrice, adiunctoque oleo et vino tepefacies, totumque iumentum contra pilos[d] diligentissime confricabis, loco tepido statues, et curasti.

XXX. (vulgo XXXI.) Aliquando iumenta aquas[a] timent, quae dicuntur hydrophoba.[b] Signa huius haec sunt. venas omnes habebit extensas, sudabit suffusis oculis, tremorem[c] frendoremque patietur, illidet se parietibus: ex qua passione converti con-
2 suevit in rabiem. Cui hac ratione succurris: sanguinem ei de femoribus[d] detrahes, a cibariis abstinebis, in loco sic[e] clauso, ut lumen videre[f] non possit constitues, magno silentio aquam in situla[g] vel alveo ita apponis,[h] ut non audiat sonitum; manipulum rutae deterito,[i] et baccas lauri[2] xv, olei rosati[l] libram, aceti unciam unam commisceto, caput et nares[m] diligentissime perunges,[n] et sanabitur.

XXXI. (vulgo XXXII.) Sphacelismum[a] certum est

(d) *pilum* C.

XXX. (a) *aquam* C. (b) *hydrophorba* C. *sudat fusis oculis, tremet frendoque patienter* G. (c) *uredinem frigoremque* C. *frigoremque* etiam S. M. (d) *inferioribus* C. (e) *sic* om. C. (f) *videri* C. (g) *fistula* S. M. (h) *appones ne aud.* C. (i) *conter.* C. G. (2) *num.* ins. C. (l) *rosei selib.* (m) *aures* C. (n) *perungues. sanabitur* C.

XXXI. (a) Ita correxi vulg. *Spasmum.* C. *spasmos.* (b) Ita G. pro conci-

Cap. XXXI. *Sphacelismum*) Apsyrtus p. 258. Hippiatricorum sphacelismi seu siderationis haec signa posuit: πίπτει ἐξαίφνης καὶ τῶν ἄρθρων ἃ μὲν ἀνίσταται ἃ δὲ συντείνεται καὶ παλμὸς ὅλου τοῦ σώματος, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἀφρὸς περὶ τὸ στόμα γίνεται· ἔστι δὲ τοῦτο ἀνθρώποις ἐπιληψία λεγόμενον. τούτῳ ἡμεῖς προσφέρομεν τὴν τροφὴν βρέχοντες τῷ νίτρῳ καὶ ποτίζοντες· ἁρμόζει δὲ τούτῳ καὶ ἡ κάθαρσις ἡ διὰ τοῦ σικύου καὶ τοῦ νίτρου, ἐν ἑπτὰ ἡμέραις, καὶ οὐ συμβήσεται συνεχῶς αὐτῷ. λέγεται δὲ χελώνης θαλασσίας αἵματος ἡμικοτύλιον καὶ ὄξους τὸ αὐτὸ καὶ οἴνου τὸ ἴσον ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ὁλκὴν μίαν μίξαντας ἐγχεῖν εἰς μυκτῆρας. ὠφέλιμον δὲ συγχρίεσθαι αὐτὸν τῷ νίτρῳ καὶ ἐλαίῳ μετὰ ὄξους ἐντρίψει ἱκανῇ.

animalia sustinere. quae necessitas his declaratur in-
diciis: Subito concidunt,[b] et articuli eorum extensi
sunt, et toto corpore palpitant; aliquando etiam de
ore spumam emittunt.[c] Quibus[d] escam dabis posca[e]
nitroque[f] conspersam, cucumeris quoque silvatici
pulverem, et nitrum tritum per septem dies in po-
tione dabis ut purget. Sanguinis[g] quoque marinae[h] 2
testudinis dimidiam cotylam, aceti tantundem, tan-
tundem vini,[i] laseris aliquantulum[k] pariter misces,
et suffundis[l] in nares. Vtile dicitur terga[m] eorum
oleo et aceto et nitro frequentissime confricari.

XXXII. (vulgo XXXIII.) Quadam ratione luna-
tica[a] animalia sicut homines repente[b] corruunt, et
intermoriuntur. Quorum ista sunt signa: iacentia
contremiscunt, salivae per os defluunt,[c] desperata
pro morituris[d] repente[e] consurgunt, et pabula[f] ap-
petunt. Cartilaginem[g] narium eorum digito tentabis,
quanto frigidiorem inveneris, tanto plus[h] casurum
scias. Si[i] minus frigida fuerit, rarius cadet.[k] Cuius 2
ista curatio est. De cervice eius[l] copiosum sangui-
nem tolles,[m] post quintum diem de temporibus, loco
calido tenebrosoque constitues, totum corpus ther-

dent. (c) *mittunt* C. (d) *Cui istam porrigis* C. (e) Vulgo *pusca.* (f) *nitrioque* C. (g) *sanguinem* C. (h) *maximae* S. M. (i) *tantundem vini* ins. S. et G. (2) *aliquantum par. admisces* C. (l) *suffundes* C. (m) *si oleo, aceto, nitro terga eorum freq. confricentur* C.

XXXII. (a) Ita C. pro *lunari.* Goth. *quibusdam rationibus.* (b) Ita pro *frequenter* C. G. (c) *effluunt* C. (d) *mortuis* C. (e) ita in marg. F. Goth. et S. *(frequenter)* in cont. F. et S. *frequenter repente* C. (f) *pabulum* C. (g) Ita pro *naribus* C. (h) *periculo propinquius est* S. M. (i) *Si — communies* om. S. M. (2) *si calida fuerit, non cadet* ins. C. (l) *ei* C. (m) *de-*

Vides ergo, non *spasmum* esse, de quo loquitur Vegetius, sed *sphacelismum*. Poscae non memineraot Hippiatr. Deinde vulgatum *concident* correxi.

Tantundem vini) Haec ex Samb. et Corb. addidi, ita iubente loco Hippiatricorum. Laseris mensuram eadem ponunt ὀλκὴν μίαν.

manticis confricabis unguentis; cerebrum quoque eius et auriculas pice liquida cum oleo laurino mixta[n]
3 [largius] perunges, et mittes intrinsecus; caput etiam aluta[o] vel cerebellari[p] communies; potionem autem catharticam[q] dabis eiusmodi: sileris[r] radicis uncias duas, panacis radicis[s] unciam unam, diagridii unciam unam, cum[t] cucumeris silvestris uncia. quae omnia bene trita commisces, cum mellis sextario uno decoques, ex quo cochleare plenum in aquae calidae sextarium, et olei drachmas[v] tres mittis,[x] et per os
4 defundis. Caput quoque eius saepius curabis. Radicem Dianariam,[y] id est herbae Artemisiae, in pulverem rediges, et per fistulam naribus insufflabis. Radicem quoque laseris tunsam si naribus defuderis, eadem ratione proderit. Si autem passio perduraverit, caput eius ures, ut apioso[z] fieri consuevit.

XXXIII. (vulgo XXXIV.) Animalia saepe[a] aquam revoment[b] quam biberant. quae passio e[c] nimia perfrictione[d] descendit, cum stomachus paralysin ex frigore sustinet.[e] Sed hac ratione curantur. Sanguis

trahes C. (n) *mixta perungues* omisso *largius* C. Vulgo *admixto*. (o) Ita C. pro *aluto et* F. S. (p) *cera vel lare* C. *cerellare* G. (q) *catharticam* om. C. *potionesque — as* G. (r) *sileris* om. F. *silei radicem* C. *radicem* G. (s) *radicem* C. (t) *cum* om. C. (v) *unciam unam misce* C. (x) *mittas — defundes* C. (y) *deariniam* C. male. (z) *appioso* C.

XXXIII. (a) *saepe aquam* om. C. (b) *revomunt, quae biberint* C. (c) *de* C. (d) *praefocatione* S. M. (e) *sustinuit* edd. a. G. (f) *tragmanticae* S. M.

Cap. XXXII. *auriculas*) Vide supra I. 40. S. et III. (vulgo II.) 44. 2.

Et mittes intrinsecus) Haec, uti leguntur nunc posita, sensu carent. Puto, olim fuisse h. l. *extrinsecus*, vel quaedam excidisse. An pendet huius loci emendatio ex loco III. (vulgo II.) 44. *oleum tamen solum et liquidum in aures eius suffundes?*

Diagridii) Succum Scammoneae in malo cotoneo decoctum interpretatur Gesner, nescio quo auctore. Simpliciter Scamoneam interpretator Vincentius Spec. natur. XI. 119. Ex graeco δακρύδιον corruptum esse vocabulum censebat Casp. Hoffmann Officin. I. c. 34. p. 67.

Laseris — defuderis) Supra I. 40. per fistulam naribus insufflat eandem.

de cervice detrahitur, potiones thermanticae[f] propinantur, unctionibus calidissimis armi pectusque confricantur,[g] purgatur per nares caput, et si necessitas postulaverit, etiam[h] sinapizantur.[i]

XXXIV. (vulgo XXXV.) Sideratitia iumenta dicuntur, cum venas vacuas percusserit frigus aut aestus, aut impleverit cruditas aut ieiunia[a] bolimum[b] fecerint. Redditur enim stupidum animal, et titubans ambulat.[c] Quod mollibus cibariis lenibusque[d] potionibus curari oportebit ita. laseris unciam unam et heminam mulsae succumque ptisanae[e] miscebis. Et si ex frigore causa est, cum vino et oleo tepido[f] dabis; si[g] ex aestu, cum rosato praebebis; si ex cruditate, abstinebis a cibo; si de bulimo, ciceres offeres largiores.

XXXV. (vulgo XXXVI.) Sol quoque canicularis ardentior[a] animalia percutit in cerebro, quibus de temporibus sanguis emittitur,[b] et simili ratione curantur.[c] His autem ostenditur signis, quia deiectum[d] caput portare coguntur.

XXXVI. (vulgo XXXVII.) Cruditas iumentis generat aegritudinem, quae hac ratione dignoscitur:[a] modo in unam partem modo in aliam[b] ambulantes

(g) *confricentur, purgentur cum naribus caput* C. (h) *etiam* om. C. (i) *sinapizentur.* C.

XXXIV. (a) *ieiuna* edd. a. G. (b) *ab alimentis fiunt* S. M. *vulnus* G. Deinde idem pro *bulimo* habet *bolisma.* (c) *cum ambulaverit* S. M. *ambulabit* C. (d) *lenissimisq.* C. (e) *heminam* ins. S. *aliam eminam* ins. C. *suceumque ptialiam eminam* G. (f) *tepidum* C. (g) Hinc om. S. M.

XXXV. (a) *ardentium animalium percutit cerebrum* C. (b) *emittetur* C. (c) *curatur* C. (d) *eiectum* C.

XXXVI. (a) *noscitur* C. *dinosc.* F. (b) *alteram ambulant et inclinant*

Cap. XXXV. Pertinere ad praecedens caput de sideratitiis, quae hic traduntur, recte vidit Gesner. Iam antea generatim ab aestu fieri sideratitia dixerat. Haec proprie σηρίασις esse et dici videtur. Quam lato sensu animal dicatur sideratum, vide III, (vulgo II.) 39.

inclinant. Quorum ista est medicina: Sanguis eis de cervice detrahitur, a potu et cibariis abstinentur. Si aestas est, refrigeratorias accipient[c] potiones, non parum etiam[d] natura compellente.[e]

XXXVII. (vulgo XXXVIII.) Bulimum animalia sustinent frequenter ex fame, aliquando[a] ex lassitudine. Cuius ista sunt signa. Oculi[b] interius fugiunt, incertus est visus,[c] corpus[c] tremit. Qui[d] hac ratione curandus est, ut primo omnium defricetur ex vino oleoque tepefacto, tunc[e] panis mundi mollem partem vino infundes,[f] et cum eodem confricabis. si chylon[g] feceris, per cornu digeres,[h] et reparabitur. Quod si permanserit bulimus, similae[i] heminas cum sextario vini infundes,[h] et per cornu digeres. Quod si[l]

se. Equorum C. (c) Ita pro *accipiat* C. (d) *etiem* ins. C. (e) Ita pro *compellere* F. et S. M. *non parvas etiam nate compellitur* G.

XXXVII. (a) Ita C. G. pro *frequenter*. (b) Ita C. S. M. Vulgo ante Gesn. *Anferius* omisso *oculi*. (c) Ita S. M. et C. nisi quod C. habet *tremevit*. Vulgo ante Gesn. *effusus tremebit*. (d) *quae — curanda sunt in* F. G. (e) Ita C. *et micam panis pulverisatum vino inf.* S. M. *Cum mundie mollem* F. S. *et ex vino — cum pannis mundis* Goth. (f) *et — confr.* om. S. M. et inclusit Gesner. (g) *si ilion* F. S. *Sic liquidum faucibus infundis et curabitur* S. M. *Si cylon feceris — degeres* Corb. Gesner edidit *cylon* et comparavit III, 66, 4. (h) *degeres, repar.* C. (i) *sileris* S. M. (2) *fundes, et per cornum deg.* C. ultimum incisum om. S. M. (l) sic C. nisi quod pro *iter* excerptum est *ita. quod iter agerit inciderit bulimus* F. et S. nisi quod hic *egerit. Quod si iter agenti inciderit*, vel *si iter egerit et inciderit buli-*

Cap. XXXVII. *Panis*) Hippiatrica p. 185. καθαροῦ ἄρτου μέρος (τὸ απαλὸν alii addunt auctores ibidem) εἰς οἶνον ἐμβρέξας καὶ ἐν αὐτῷ τῷ οἴνῳ λειώσας ὥστε χυλὸν ἐκ τούτου ποιῆσαι, καὶ μετὰ κέρατος ἐγχυματίσας βοηθήσεις. ἀλλὰ τοῦτο ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ λιμοῦ ἢ ἐν ὁδῷ ποίησον, ὅπου οὐκ ἔστι τὰ χρειώδη εὑρεῖν. εἰ δὲ παραμείνοι ἡ τοιαύτη νόσος σεμιδάλεως κυάθους τρεῖς μετὰ οἴνου, μίξας διὰ κέρατος δίδου. εἰ λιμὸν τὸ ζῶον ὑπομείνοι καὶ τὰ ἁρμόζοντα τῇ θεραπείᾳ ἐλλείψει, γῆν ἐν οἴνῳ φυράσας, ἔμβαλε τῇ αὐτοῦ φάρυγγι, ἢ σφαιρία ποιήσας ἐξ αὐτῆς διὰ στόματος δίδου. Similago dicitur h. l. *simila*, nisi vitium inest vocabulo. Sambucus *heminam* edidit, quod praeferebat Morgagni; in Graeco sunt tres cyathi. *Micam panis*, quam S. M. offert, non contemno equidem. Hinc enim Gallorum *miche* et *mie* descendit.

iter agens inciderit bulimum, ubi necessaria desunt, terram[m] faucibus infundes, aut offas facies, et per os degeres.

XXXVIII. (vulgo XXXIX.) Quodsi ex anhelitu inflationes[a] contigerint, cuius causae rationes[b] reddi non possunt, puscam calidam cum spongia[c] cerebro eius apponis[d] et pectori,[e] in aures eius oleum laurinum mittes, frigidissimo loco eum constitues, nares quoque titillabis ut frequentius sternutet. quo facto, statim exhilaratur.[f]

XXXIX. (vulgo XL.) Si aestuaverit animal, et defectionem patietur, brassicae folia cum apio contundes, et cum vini sextario permiscebis, et per narem sinistram infundis. Si vero fortius aestuaverit, petroselini semen,[a] dauci,[b] silis[c] Gallici, abrotani,[d] schoinuanthi[e] aequis ponderibus tunduntur,[f] et cum aqua mulsa data aestum relevant. Quod si his ita 2
membra defecerint ut concidant; quibusdam placet abstineri eos a potu, et sitientes in aqua frigida una

mus coniec. Morg. IV, 39. (m) *terram* om. C.

XXXVIII. (a) *inflatio contigerit* C. (b) *ratio — potest* C. G. (c) *spongiis* C. (d) *appones* C. (e) *et in aures oleum* C. *pectori induces oleum — frigidissimum constitues* G. (f) *curabitur* S. M. *exhilarabitur* C.

XXXIX. (a) *semen* addidi ex S. qui tamen post *daucii* illud inserit *sementa* scriptum. *Armmi* inserit C. *petrosilli, armeni daucii, similis gallici, abrutani, sinoantosa* Go. (b) Vulgo *daucii.* (c) *sillis* S. *sileris* S. M. *similis* F. M. Go. (d) Vulgo addita verba *spicae nardi* omisi cum Corb. et Go. omittunt etiam Hippiatr. (e) Vulgo *schinuanthus.* F. S. *sinoantis.* C. *alisci noanthus.* quam lectionem *ali. scinoanthus* i. e. *alias* interpretatur recte Gesner. *sinoantosa* Go. (f) *tundunt — datum* Go. (g) *reparantur* C.

Cap. XXXIX. *Si aestuaverit*) Graece haec leguntur p. 178. sub titulo: περὶ τῶν ἀπὸ ὁδοῦ κεκαυμένων vel potius κεκαυσωμένων.

Silis) Graece est: σεσέλεως γαλλικοῦ ἀβροτόνου καὶ σχοίνου. Morgagni III. 31. ex libro II. 31. (vulgo I. 59.) malebat *schoenianthi.*

Vt concidant) Graece haec p. 177. ita leguntur; πρὸς ἐκεῖνα ζῶα, ὧν τὰ μέλη ἐξατονοῦσι, θεραπεία.

Quibusdam placet) Celso, quem nominant Hippiatrica.

hora stare, et continuo reparari.[g] Alii dixerunt hordeaceam farinam cum vino per cornu[h] faucibus infundi. Plerique experti sunt triticeam farinam cum aqua frigida datam continuo profuisse. Vel certe tria ova cruda cum pulegio[i] et pusca, oleoque permixto, faucibus infundunt.[1]

XL. (vulgo XLI) Paralysin ad similitudinem hominum iumenta patiuntur, quae his ostenditur signis: Ambulabit pravus[a] in latere ad similitudinem cancri, cervicem incurvabit, ut solent habere quibus fractae sunt, rectos pedes mittere[b] non potest.[c] si[d] coëgeris, parietibus se illidunt, cibum et potum non recusant. Hordeum autem ipsius udum[e] semper apparet. Hac
2 ratione[f] curabitur. Sanguis ei de temporibus[g] parte contraria, non qua contractus[h] est, tollitur. unctionibus thermanticis[i] perfricatur, cervicesque[1] eius constringuntur usque eo, ut cratellis[l] ex ligno[m] appositis constricta[n] cervice pravitas dirigatur. Loco autem calido stabulatur sicut roborosus. cui ipsae[o]

G*a*. (h) *cornum* C. (i) *puleio* C. (1) *infuderunt* Go.

XL. (a) (*pronus*) F. et S. *pravus* F. M. *pravus vel curvum* S. M. (b) *mittere* om. F. (*miotere*) S. (c) *ponent* edd. a. G. *potest* C. *mittere nan potest. si cogis* G. (d) sic C. et S. M. *sic aegris* al. a. G. (e) *sudum* C. *solidum* S. M. *nudum* G. (f) *observatione sanabitur* C. (g) *temporis* C. (h) *patitur* S. M. (i) *thermaticis* C. *tregmanticis* S. M. (1) *cervixque eius assidue corrigitur* C. (l) *cretellis* F. *crit.* C. *cervices eis assidue coguntur — crescellis ex ligno apici positis* Goth. (m) *lignis impositis* F. S. *ligno apposito* S. M. nobiscum C. (n) *contracta cervicis pravitas corrigatur* C. S. M. *pervitas* G. (o) *caedem* S. M. (p) reliqua om. S. M. *Si perusto mede-*

Alii) Florus, ut testantur Hippiatr. ubi ingenti discrimine ulmi folia πτελέας φύλλα pro farina ordeacea nominantur.

Plerique) ἡμεῖς δὲ ἐπιστάμεθα — διδόναι nescio quis in Hippiatr. ubi nomen Pelagonii adscriptum legitur titulo praecedenti.

Cap. XL. *Paralysin*) Alia signa Hippiatrica p. 307. habent.

Cratellis) Pro *clitellis* etiam *cretellas* dici, cum Cangio monuit Gesner. Regulae esse videntur ad similitudinem clitellarum factae. Sladus *circellis* coniiciebat.

potiones dantur. Si[p] parum in[q] totum ista medelarum adiumenta profecerint, cervices eorum[r] uruntur, non qua contractus est, sed ex parte contraria de cautere accipit[s] palmas ab armo usque ad cervicem[t] auriculae, et in tempore uritur ad mensuram semissis. In alia autem parte temporis quasi stellam[v] parvam cauterio facies, et in parte renum usque ad mediam spinam virgulas[x] dabis solemniter, et curasti. 3

XLI. (vulgo XLII.) Iumenta nimio saltu vel cursu aut ruina cum aliquid intrinsecus[a] ruperint, vulsant. quorum ista sunt signa: Stranguriam patientur, exscreabunt etiam purulentum, et quoties volutata fuerint, non revolvuntur, nec se excutiunt. Si recens ruptura fuerit, sanguinem magis exscreabunt,[b] quam pus. Quae curantur glutinosis et lenibus[c] cibis. Talem etiam accipiunt frequentissime potionem. Thuris 2 masculi unciam unam, opii unciam unam, heliotropii unciam, quod intybum[d] agrestem vocamus, rutae unciam unam, quae omnia diligenter trita cum vino austero[e] quatuor mensuras adiicies,[f] et[g] per dies singulos[h] dabis ad cornu,[i] donec quae intus rupta sunt glutinentur.

XLII. (vulgo XLIII.) Sed[a] animal nonnunquam invadit insania, ut praesepium frangat, seseque morsu

larum G. (q) *tot medullarum* S. M. (r) *eius curantur* C. (s) *accipe pulpam* C. quia *palmulae* vocantur Veg. 1, 28, 4. ut *lineae*. Cognata, credo, est *vestis palmata* Gesn. (t) *verticem* C. Sed *cervix auriculae* videtur, ubi ea adnata est capiti. Gesn. (v) *stillam parvulam* C. (x) *virgulam* C.

XLI. Cf. Veg. 3, 65, 3. (a) Inserit *intrinsecus* C. G. (b) Ita pro *excreabit* C. (c) *levibus* F. (d) *intubum* C. (e) *austeri* C. (f) *Atticas* S. M. (g) *et* om. C. (h) *et* ins. C. (i) *cornum* C.

XLII. (a) *Sed* om. C. (b) *impetum* C. (c) *facit ut fera* C. (*ut fera*)

Stellam) Vide ad cap. 7, s. 3. De palmis, virgulis et semisse cauteriorum alibi dicitur.

Cap. XLII. *Frangat*) Eumelus Hippiatr. p. 244. κλᾷ τὴν φάτνην δήγμασι — ὀφθαλμοὺς ἑστῶτας ἔχει καὶ λάμποντας.

laceret, impetus[b] etiam in homines facit ut fera,[c] auribus micat, oculis erit[d] attentis et splendidis, et[e] ex ore egerit spumam, quem caute, ne medentem laedat, diligenterque constringito. Sanguinem ei de cervice et de cruribus detrahito,[f] rursumque in te-
2 nebris contineto, donec appetat cibum. Cum coeperit ad patientiam revocari, succum cicutae uno[g] acetabulo et aquae unam heminam admisces, et per os defundis.[h] Post rutam conterito, et supra cerebrum ponito, caputque lanata pelle constringito et[i] curato, et cum profecerit, calide stabuletur. Talis quoque potio equis subvenit rabiosis. Baccas lauri novem et allii[k] purgati grana[l] viginti et unum, diligenter[m] conteres, et cum vino veteri candido per narem sinistram iniicies.

XLIII. (vulgo XLIV.) Si animalia dum sudant hordeum comederint,[a] vel ipsum hordeum novum fuerit quia vehementius calet, vel copiosius quam oportet otiosa pascuntur, absque dubio indigestio et pletura[b] comitabitur. Quae passio his agnoscitur signis. Sudabit, ligati[c] erunt armi, ambulabit incertum.[d] San-

etiam ios. S. Vulgo *faciat.* (d) *erit* om. F. habet etiam C. *oculi erunt attenti et splendidi* Goth. (e) *et* om. C. (f) Ita pro *trahito* Go. (g) *unum acetabulum* C. (h) *defundes* C. (i) *curaturos* (f. *curaturus*) *ut calide stabulis* C. Postea *roborosis — olei — viginti in unum dil.* Goth. (k) *alei* edd. a. G. (l) *grana* om. C. (m) *diligentissime* C. G.

XLIII. (a) *comederint — hord.* om. C. (b) pro *plethora.* (c) *inligati sunt* C. *in loco ubi sunt* S. M. (d) *incertus* C. G. (e) *sanguis — detrahetur*

Detrahito) De cervice graece dicitur τοῦ σπονδύλου. Post haec quaedam excidisse videntur, quae in Hip. leguntur.

Allii purgati) In Hipp. p. 246. est δάφνης κόκκους κεκαθαρμένους λύσας ἐν ἐλαίῳ καὶ ἐπιβαλὼν οἶνον θερμὸν διὰ τῶν μυκτηρῶν ἔγχει. Vnde videtur h. l. legendum: *baccas lauri novem et viginti purgatis granis in oleo diligenter conteres* (*in unum*) *et cum vino* etc.

Cap. XLIII. *Quia vehementius calet*) Malebat Gesnerus *calent*, oblitus loci H. 4. (volgo I. c. 29.) s. 4. *fervorem hordei novelli* esse etiam in causa morbi.

guinem, ei de cervice detrahes, aceto oleoque permixtis[f] totum corpus diligentissime confricabis,[g] levibus[h] ambulationibus exercendum[i] est, et ab hordeo penitus abstinendum. Cui eiusmodi subvenit 2
potio: brassicae folia contundis, succumque exprimis, et[z] myrrhae pulverem, et[z] parum liquaminis, et vinum vetus optimum misces, quod per triduum per[l] os defundes; ita digestio et sanitas consequetur. Aliquanti[m] praecantatione[n] tentant afferre remedia; quae vanitas ab aniculis solis diligenda[o] est, cum animalia sicut homines non inanibus verbis, sed certa medendi arte curentur.

XLIV. (vulgo XLV.) Pulmones[a] ut integri praestant substantiam[b] vitae, ita vitiati periculum afferunt mortis; quorum dolor manifestis declaratur indiciis. stertet, tussiet graviter, et exscreabit purulentum. Si aegritudo longior fuerit, de prioribus[c] claudicat[d] pedibus, gravem foetorem naribus expellit, difficile se collocat, et[e] febriens praesepio incumbit. corruptum assellabit.[f] Aliquando in corpore 2
ipsius[g] similia furunculis tubercula nascuntur. Quae[h] aegritudo difficilis est,[i] sed hac potione[z] curanda:[l] thuris masculi uncias tres,[m] hyssopi[n] uncias duas, folii[o] unciam unam, mannae croci unciam unam,

C. (f) *permixto* C. (g) *confricetur* C. *perfricatur* G. (h) *levibus — abstin.* om. S. M. (i) *exercendus — abstinendus* C. (z) *et* om. C. (l) *per os* om. C. (m) Hinc om. S. M. (n) *praecantionem — mediam* C. forte *praecantationum — remedia* G. (o) *dinoscitur esse — certa diligentia medendi* Go.

XLIV. (a) Ita G. pro *Pulmone*. Idem *sicut sunt*. (b) *suffragia* S. M. (c) *posterioribus* S. M. (d) *claudicabit* C. (e) *sed — nascuntur* om. S. M. Vulgo est *sed*. (f) *adsellabitur* C. (g) *ipsius* om. C. (h) *Quae aegritudo difficilis hac et curator* S. M. Vulgo *Quorum*. (i) *est* om. C. (z) *ratione* C. (l) *est* ins. C. (m) *duas* S. M. *unc. 1.* C. (n) *hyssopi v. 1 folii v. 1.* om. C. (o) *trifolii magni* (f. *mannae*) *croci ana unciam unam* S. M.

Cap. XLIV. *De prioribus*) S. M. *posterioribus*. Sed Hippiatrica p. 29. καὶ τὰ ἐμπρόσθια σκέλη χωλεύει.

myrrhae uncias duas diligenter tundis et cribras, ex
quo pulvere unum cochlear[p] cum tribus ovis et aqua[q]
temperabis, et defundis[r] per os. Si cibum non ap-
3 petit, pro[s] aqua lac caprinum miscebis, et addito
mellis cochleario propinabis. Succum quoque pti-
sanae cum oleo rosaceo, et pulverem[t] superius com-
prehensum cum ovis per os dabis ad cornu.[v] Offas
quoque ex duobus sextariis farinae triticeae et uno
sextario ervi pollinis facies, quibus admiscebis ex su-
pra scripto pulvere quinque cochlearia.[x] Sed septe-
nas offulas[y] diebus singulis digeras, quas quotidie
ad substantiam dabis, donec cibos tentet appetere.
4 Cui omnem escam propter fastidium viridem oportet
offerri, et contrario lenticulam vel[z] triticum vel hor-
deum torrefactum cum palea dabis, ut quidquid ex
diversitate ciborum voluerit[a] eligat. Lac tamen re-
cens cotidie ei convenit dare.[b] Deambulet primum;
ubi coeperit convalescere, ad exercitium revocan-
dum[c] est. Lac si defuerit, aquam, in qua ervum
prius lotum die ac nocte permanserit, dabis in[d] potu.
5 In causa[e] pulmonum de cervice vel de palato his
sanguis aufertur, quibus nec fastidium evenit, et[f]
fortiora sunt corpora. Cineres quoque ulmi loti et
infusi[g] aqua cum vino veteri optimo odorato heminas
singulas miscebis[h] et dabis. Quodsi vehementius ve-

(p) *cocleore* C. (q) *aquam* C. (r) Ita pro *difundis* C. (s) Hinc om. S. M. (t) *pulvere — comprehenso*, *vel* C. *vel eius* Goth. (v) *cornum* C. (x) *Ex lacte etiam cuiuscunq. pecoris eam consperges. salutare est, si sept.* C. *Ex lacte tere et cuiuscunque pectoris conspergis salutare est, si septenas dieb.* Goth. (y) *offas* C. (z) *vel triticum, vel hordeum torref.* C. *lenticulum vel tritum cum h. torrefoctum* G. Vulgo *cum tritico vel hordeo torrefacto.* (a) *voluerit* om. C. (b) *dari* C. (c) *revocandus* C. (d) *ei bibere* C. (e) *cuius a* C. (f) Ita pro *sed* C. G. (g) *in* ins. C. (h) Ita pro *misces* C.

Sed septenas) Supplementum Cod. Corb. et Goth. non spernendum videbitur forte, si comparaveris cap. 54. (55) sect. 9.

xaverit[i] aegritudo, et transierit in morbum: radicis[2]
lentisci drachmam, thuris uncias duas, myrrhae drachmam, succari semiunciam contere diligenter, et
cum vino diffunde.[l] Sunt et ista remedia. Vva alba 6
in os[m] equi frequenter exprimitur, semen radicis datur in vino, amygdalae frixae cum aqua offeruntur. Sed est alia efficacior potio: Cardamomi[n] uncias duas, cassiae[o] unciam, storacis unciam unam, quae omnia,[p] si validior et sine febre fuerit,[q] cum vino, si febriens, cum succo ptisanae per os dabis.

XLV. (vulgo XLVI.) Orthopnoicum[a] iumentum his agnoscitur signis:[b] etiam si trahatur, ambulare detractat, anhelat graviter, frequenter suspirat, ronchos[c] ducit, ilia suspendit, dum manducat tussit.
Ex[d] quo vitio difficile liberabitur,[e] licet in longum 2
protrahat vitam. Pulmo enim eorum contrahendo se comburit,[f] unde et macies cum morte insequi con-
suevit. In recenti tamen hanc curam festinanter 3
adhibebis. Sanguinem de pectore detrahes, et mero oleoque permixtum atque calefactum perunges. Lixivium[g] quoque cineris diligentissime cretum, cum

(i) Ita pro *vexatum oegritudine*, *transivit* dedi. Corb. *vexobitur aegritudo et transierit.* Goth. *vexoverit aegritudo transivit.* (2) *radicem* C. (l) Ita pro *suffunde* Go. (m) *ore* C. Go. deinceps *exprimatur* vulgatum ex Goth. correxi. (n) (*costi*, *'iringii* (pro *eryngii*) *radicis casioe ano*) ins. S. *cost. unc.* 2, *cinnamomi unc.* 1, *eryngii radicis unc.* 2, *storaris semen* (f. *semc.* h. e. *semunc.*) C. (o) *cinnamomi* S. M. (p) *tunsa*, *si frequenter suspirat* C. (q) *fuerit* C. Vulgo *erit.*

XLV. (a) *Ortholistophicum* F. *Orthotonicum* C. nobisc. S. (b) *ut — detrectet* C. *ut* inserit etiam Goth. (c) *runchos* edd. a. G. *truncos ducit*, al. *trunculos duc.* C. *runcos* Goth. (d) *Ex — consuevit* om. S. M. *Ex quo hustro* Goth. (e) *liberatur* C. deinceps omisso *vitam*. Goth. *pulmo etiam eorum controhendum et se comburit.* (f) *convoret* C. Deinceps *festinant* Go. sed margo *adhaerebis* habet. (g) *Lixivum quoq. dil. tritum*, *et* C. *ol. opti.*

Cap. XLV. Titulus vulgaris *de orthopnoico.* I. *plagis rigido.* sed Goth. *De coccromico. Idem plagis. Lixivium.*) Vide cap. 68. s. 7. c. 85. s. 5. et IV. 9. 2.

oleo optimo temperabis, et per nares diebus quinque
continuis eidem digeres.[h] Potionem quoque dabis
postmodum: Sinapis Alexandrini frixi, et[i] sulphuris
vivi et[i] myrrhae, cardamomi species aequis ponde-
ribus contundis[2] et cernis, et cum melle optimo[l]
decoquis. Ex quo medicamento ad magnitudinem
4 nucis cum[m] vino nigro calido dilues, et quotidie per
os potionabis. Alii[n] vero myrrhae uncias duas, sul-
phuris[o] unciam unam, nitri semiunciam, picis liqui-
dae pusillum, deterunt, additoque melle et vino
vetere odorato, candido, per nares saepius infun-
5 dunt. Curabis autem ne algeat, temperabis exerci-
tationibus ut sudet: et non solum in potione, sed
etiam in foeno nitrum cum melicrato[p] aspersum[q]
semper accipiat.

XLVI. (vulgo XLVII.) Opisthotonici[a] quoque similis passio declaratur.[b] Orthotonicus est,[c] qui totus est rigidus, opisthotonicus,[a] cui in posterioribus partibus morbus insederit. Cuius ista sunt signa. Aures[d] rigidas[e] habebit, collum extensum, oculos minores, tensa pellis in facie, labia gravia, ut oscitare et os[f] aperire vix possit, cibum potumque fastidiet, cauda rigida, gressus incertus, membra

temperatum per nares etc. C. (h) *immittes* S. M. (i) *et* om. C. *frixae — vivi et eum cardamomo specie* Goth. (2) *contundes — cernes — decoques* C. (l) *Attico* F. M. S. M. (m) *in* C. (n) Hinc om. S. M. (o) *sulferis vini* (pro *vivi*) C. (p) sic C. *mellier.* edd. a. G. (q) *sum* C.

XLVI. (a) *Epistotoni* F. (b) *indicatur* C. (c) *est* ins. C. (d) *renes rigidos* C. *dures rigidos* Goth. (e) *frigidas* F. M. S. M. (f) (*os*) ins. S.

Myrrhae) Hippiatrica p. 94. in eadem formula λιβανωτοῦ ὁλκὰς δύο habent, et pro pice liquida πίσσης ὑγρᾶς deinde nitrum coctum.

Vt sudet) Graece est: μηδὲ γυμνασίοις χρήσθω. unde legendum erit h. l. *ne sudet*.

Cum meliorato) Haec verba omittunt Hippiatrica.

Cap. XLVI. Titulus in Goth. *De Prepistatono. Idem posteriori rigido.* Initio capitis Idem *Epistoni — passio videatur*.

distensa,[g] difficile progreditur, et frequenter in posteriorem partem concidit,[h] unde opisthotonicus[i] nominatur. Quod genus passionis hieme curare difficile 2
est, aestate autem si diligentior fueris,[k] obtinebis. Quae passio per aestatem his nascitur causis, si iumentum ardentissimo fuerit sole percussum, vel si in itinere,[l] priore claudicans pede, coactum fuerit ambulare vel currere, et vehementius sudaverit; vel[m] ex dolore, si armum laeserit, vel supra ipsum iacuerit, ut armus indormiat. Hieme autem, cum de iti- 3
nere vel de exercitatione venerit, et cum sudore steterit sub divo[n] in frigore, aut in loco (recenti[o]) vel humecto aut in[p] marmorato, aut[q] tessellato, vel si frigore maxillae obdormierint, tunc ista aegritudo contrahitur. Cui hac ratione tentabis succurrere. Adipis porcinae veteris libras duas, resinae terbentinae[r] semilibram, piperis triti drachmam, cerae li- 4
bram, olei veteris sextarios[s] duos pariter decoques, et calidissime totum animal perunges. Multi ervum 5
decoquunt, calentemque aquam capiti ipsius languen-

aut os ins. C. Vulgo *os* deest. (g) *distenta* C. (h) *recidit* C. (i) *epistotonus* edd. a. G. (2) Ita pro *fueris* C. (l) *ex* ins. C. (m) *et ex sudore vel armum* edd. *ex dolore vel si armum* ex libris edidit Gesner. (n) *dio* C. (o) *recenti vel* om. C. *recenti* inclusum habet Fabr. (p) *in* ins. C. G. (q) *vel in* C. (r) pro *terebinth.* (s) *lib.* 2. C. (t) *infundunt* C. (v) *aegro-*

Nascitur causis) Hippiatr. p. 123. Brevius ὅταν ὁδοιπορῶν προσπταίσῃ τῷ ἐμπροσθίῳ ποδὶ καὶ χωλεύων ἐλαύνηται καὶ ἱδρώσῃ· ἢ ὅταν ἐξ ὁδοιπορίας ἱδρωκὼς ἐν κρυμῷ στῇ ὕπαιθρος ἐν λιθοστρώτῳ, ἢ ἐὰν ἐξ ὁδοιπορίας ἱδρωκὼς ἄσιτος στῇ τὴν νύκτα ἐκείνην, ὡς μὴ ἔχειν ἐν κινήσει τὰ χελύνια, ἢ ἐάν ποτε τρωθῇ ἐξ οἱασδηποτοῦν αἰτίας τοὺς βουβῶνας, ὀπισθότονος γίνεται. Sed propius Vegetium accedunt verba Pelagonii p. 128.

Vel ex dolore) Vulgo erat *ex dolore, vel si — laeserit, vel supra.* Pelagonius p. 128. καὶ εἰ ἀρμὸν παθὼν μετὰ τὴν τούτου θεραπείαν ἐπ' αὐτὸν καθευδήσει, τούτῳ τῷ πάθει περιπεσεῖται. Praeterea totum hoc comma commodius, ut in graeco, collocabitur post verbum *tessellato.*

Hac ratione) Eadem omnia Pelagonius p. 127. quaedam brevius, alia copiosius et integrius.

6 tis imponunt.[t] Alii in stercore ipsorum calido obruunt
7 aegrotantes,[v] ut languorem[x] exsudet. Plerique colligata[y] iumenta commodum credunt arenis sole fer-
8 ventibus operire. Haec quoque potio traditur salutaris. Piperis triti grana decem,[z] cedriae[a] pondus denarii,[b] nitri unciam[c] unam, mixturae[d] laseris Cyrenaici[e] globulum ad magnitudinem fabae, trita[f] atque permixta, addita liquaminis[g] floris hemina et vini veteris [summi[h]] sextario,[i] bis in die per os di-
9 geres.[2] Expertum dicitur, sanguinem bubulinum calidum et fumantem, sed moderate per cornu[l] faucibus infundere.[m] Quod[n] si forte defuerit, thuris cribrati et salis triti ternas[o] uncias cum vino optimo
10 prodesse dixerunt. Calidis medicamentis animal expedit dum sanetur perungi.[p] Adipis quoque porcinae recentis coctae[q] quantum existimaveris, cum oleo optimo, et vino summo et melle commisces, et ad carbones [semper[r]] decoques, ac per nares infundes. Malagma quoque de calidis speciebus in

tantem C. (x) Ita pro *languor* C. G. (y) Ita ex C. Gesn. pro *colligatis iumentis — renes sole ferventi bene cooperiri.* Goth. *colligata iumenta com. credunt asseres sene solem tuentibus aperire.* (z) Ita pro *viginti* S. M. Corb. (a) Ita pro *cedri* C. (b) *scrip. III.* C. (c) *cotulam unam* S. M. *olcen unam* C. h. e. ὁλκὴν, quam drachmae etiam synonymum esse, ex Galeno probat Gorraeus h. v. Gesn. (d) *mixta laxaris* C. (e) sic S. M. quod praetuli, cum *tyrrhenici*, quod habent alii, nullam praeterea mentionem inveniam. Gesn. (f) *tritam atq. mixtam* C. (g) *olei flori sem.* C. h. e. *floris emina* ut etiam Goth. (h) *summi* om. S. M. et potest esse glossa *floris.* sed *vinum summum* etiam est *s. sq.* Gesn. (i) sic S: *sextarium* F. *sext.* 1. C. (2) *digerunt* C. (l) *cornum* C. (m) Ita pro *infundis* C. Go. (n) Hinc ad *s.* 12. om. S. M. (o) *ter sulcis scrip. VIII.* C. *oltes* 3IX. Goth. qui firmare videtur Gesneri coniecturam, in *sulcis* latere *holces* ὁλκῆς putantis. (p) *ungueri* C. (q) *colatae* C. *collatae* G. (r) *semper* om. C.

Grana decem) Tantumdem Pelagonius. Igitur recte Codices pro vulgari *viginti*.

Cedriae) Hanc omisit Pelagonius, qui deinceps ὀποῦ κυρηναϊκοῦ κυάμου μέγεθος.

Liquaminis floris) Pelagonius: ἐλαίου καὶ οἴνου πρωτείου ξέστας δύο καθεκάστην ἡμέραν προπότιζε.

carbonibus cum oleo cyprino vel communi, sed veteri, solvitur,[s] et perungitur. Post curam operitur 11
sagis, et in sole calido exercetur a sessore trepidans,[t] dum sudet. Post sabanis validioribus abstergetur, et[v] denuo unctum operitur, pice quoque liquida admixto[x] oleo perungendum, non tamen nimia pix sit, ne corium laedat. Nonnulli iam[y] validioribus de 12
cervice sanguinem detrahunt. Plerique in balneum ducunt: calidissimis potionibus curant, id est, lasare[z] et[a] cymino, aniso, oleo, baccis lauri, ex quibus quotidie aliquid cum vino ministrant. Vnctionibus 13
quoque istis utuntur. Cerae libram, resinae uncias quatuor, opopanacis[b] uncias duas, medullae cervinae uncias tres, olei storacini uncias tres, olei laurini uncias quatuor, quae omnia decoquunt, et in sole aut in loco calido perungunt. Alia quoque unguenti compositio talis est: Baccarum[c] lauri sextarium 14
unum, cymini sextarios[d] duos, sulphuris vivi uncias tres, resinae unciam unam, galbani uncias tres, olei sextarios duos, quae omnia decoques et uteris.

(s) *abluitur* edd. a. G. *oblinitur* Go. (t) *et repedens* a. G. *et ripodomsique* Goth. (v) *et — operitur* om. C. (x) *admixta pentiolio perunguetur et exercetur. Non* C. (y) *dicunt sic curari* S. M. (z) *laxare* C. (a) *et* om. C. (b) Hinc ad *olei laur*, om. M. (c) *baccas lauri* C. (d) Hinc ad *galbani* om. C.

Cyrenaici globulum) Ita ex margine Samb. correxit Gesn. vulgatum *tyrrhenici*. Goth. *tyrtenicis lasaris*.

Expertum) Haec usque ad *Adipis quoque* non sunt in Graecis.

Adipis porcinae) Pelag. p. 128. στέατος χοιρείου τὸ ἀρκοῦν μετὰ ἐλαίου κοινοῦ καὶ μέλιτος ἀναζέσαντες καὶ μίξαντες ἐν ταυτῷ κεχρήμεθα συνεχῶς. ubi corrige ex nostro καὶ οἴνου.

Trepidans) δρόμῳ διὰ κάλπης γύμναζε ἤτοι τῷ λεγομένῳ τριπήδῳ, ἄχρις οὗ ἱδρώσῃ. Hippiatrica.

Liquida) Deinceps Corb.[5] *admixta pentiolio perunguetur et exercetur. Non.* In G. est *admixta repente oleo perungitur et exercetur, ut tamen ne nimia.* Postrema Go. placent.

Plerique) Goth. *plurimi — potionibus cum idem lasaris.*

Talis est) Legitur eadem graece in Hippiatricis p. 296.

XLVII. (vulgo XLVIII.) Lethargici quoque iu-
menti ista sunt signa. Iacebit semper et dormiet,
neque cibum appetit[a] neque potum; cum excitatum[b]
fuerit continuo aggravatur,[c] et se proiicit, et mace-
scit,[d] et quamcunque ei dederis potionem tanquam
dormitans[e] vix suscipit. quod[f] hac ratione curabis.
2 Substernito in stabulo ubi stratum cubet.[g] cui caput
fomentabis ex calida cum[h] pulegio decocta, postmo-
dum perunges oleo cum adarce[i] trito, ita ut caput
eius et aures infundas, ea[k] usurus potione: camomil-
lam[l] Illyricam, item nostratem,[m] et herbam Artemi-
siam in aqua decoquis, ex qua quotidie ei binas co-
3 tylas propinabis. Cui et pedes priores frequenter
fomentabis calida: solet enim haec passio adstrictius[n]
ad rectum pedem contingere. Est quidem periculosa
passio[o] atque curatio. cuius ista sunt signa. Oculi
eius lacrymabunt[p] quasi lippiant, in praesepio[q] dor-
mitans incumbit, a posterioribus ambulans nutat, et
4 totum[r] gravatur. Cui sanguinem detrahes de pede
priori dextro, et de femore sinistro[s], ex quo eum

XLVII. (a) *appetet* etc. C. (b) *exercitatum* C. (c) *gravatur* C. (d) *in-horrescit* S. M. (e) Ita pro *dormiens* C. Go. *exercitatus* Go. (f) *quem* F. (g) Ita S. M. Vulgo *stat ut bibat ibi*. Corb. omittit etiam *ibi*. (h) *cum* inserui ex C. S. *pulero* C. (i) *cum arcatrito* C. *adarte* F. *adarte terito* Go. (k) *hanc us. potionem* C. (l) *camomillon Illyricon* C. *gamomillae illyricon* Go. (m) Vulgo *idem nos trace* uncis inclusa leguntur, quia omittit Corb. Go. (n) *strictura pedum* C. *adstr. ad pedem constringere* Go. Malim *strictura pedes cos*. (o) *passio atque* om. Corb. (p) *lacrymabuntur* C. (q) *praesepe incumbit, dormit* Corb. (r) *totus* C. (s) Vulgo *contundes*.

Cap. XLVII. *Dormitans*) Goth. *cum dormitat inversa a p.*

Vbi stratum cubet) Ita recte liber Sambuci. Hippiatr. p. 277. πρῶτον μὲν ἐν μαλακῇ ἱπποστάσει ἱστάσθω ἀχύρων ἢ χόρτων ἁπαλῶν ὑποῤῥαινομένων κατὰ τὸ ἔδαφος.

Camomillam) Deinde verba *idem nos trace* omissa a Corb. et Goth. correxi ex coniectura Morgagni IV. 40. qui monet, iridem Illyricam huic morbo non convenire; alias pronum esset, iridem illyricam, notam satis, substituere chamomillae illyricae, alioquin ignotae.

perunges. Herbam Artemisiam contusam[s] et cribra-
tam[t] dabis cum lixivii sextario, et olei cyathis duo-
bus, per triduum; quarta die intermittes. Quod si
cibaria non appetit, ervum[v] mollitum ex aqua tepida
[comedat,[x] et aquam] bibat. Si minus profecerit, 5
lini semen cum aqua in olla decoques, et heminas
singulas per dies singulos dabis ad [y] cornu, addito
melle quantum[z] sufficiat. quae potio etiam febricitan-
tibus prodest. Lethargicum animal frequenti excita- 6
tione[a] prohibendum constat a somno. Assidua quo-
que iniungenda est deambulatio,[b] si ante omnes pe-
des eius miseris, in fomentum. Nam furfures sale et
aceto permisces, et calentes ungulis imponis.[c] fari-
nam quoque triticeam cum tritis salibus et puscae
sextario uno faucibus infundes; herbam Artemisiam 7
tunsam cum oleo et modico lixivio dabis ad cornu;[d]
abstinebis ab hordeo, fabae solidae sextarium porri-

Post *contunsam*. (t) *i. e. semunc.* inserit C. (v) Ita F. M. S. M. et C. nisi quod *mellitum* habent. F. S. (*bolum ex melle*). (x) inclusa om. C. recte, auctore Gesnero. (y) *ad cornu* om. C. (z) *quod sufficit* Corb. (a) Ita pro *exercitatione* C. (b) *ambulatio, si ante omnes pedes miseris iumentum* C. vulgo *si anteriores pedes*. (c) *adpones* C. (d) *cornum* C. (e) et addit C.

Excitatione) καὶ συνεχέστερον διὰ χειρῶν ὑσσίσθω, ὥστε μὴ ἀποκαθεύδειν. ubi lege νυσσίσθω.

Nam furfures — infundes) Haec etiam exstant in Hipp. p. 277. καὶ τοὺς τέσσαρας πόδας ὄξει καὶ πιτύροις θερμοῖς ἀποτρίβεσθαι· προποτιζέσθω δὲ καὶ πόμα δεχόμενον πίτυρα σίτινα καὶ ἅλας μετὰ ὀξυκράτου ξε. β'.

Artemisiam) Hippiatrica p. 277. florem artemisiae ponunt. Deinceps *ungulas apponis* Goth.

Et puscae) Goth. *opulce*.

Abstinebis ab hordeo) *Hippiatrica* p. 277. κριθῶν ἀπέχεσθαι, τρωγέτωσαν δὲ φάβατος ξηροῦ ξέ. α. οὕτω τε ἀπὸ τῶν σπονδύλων αἷμα ἀφαιρείσθωσαν· καὶ μετὰ ταῦτα τοιαύτῃ ἐγχυματιζέσθωσαν θεραπείᾳ· ῥέου ποντικοῦ γο. γ'. καλάμου ἀρωματικοῦ γο. ε'. καππάρεως ῥίζης γο. ε'. κόψας καὶ σήσας μετὰ ὕδατος ξέ. ἑνὸς ὅσον τρία κοχλιάρια ἐγχυμάτιζε. τὸ δὲ πόμα αὐτῶν ἔστω ὀλίγον καὶ αὐτὸ χλιαρὸν etc. unde adiuvantibus libris scriptis Vegetium emendavi. Spicam nardi omittunt Hippiatrica. Postea ex libris inserui *et* parum post *tepidam*. Ita enim Hippiatrica.

gis ut vigilet, donec duriores[f] edomet cibos. De
8 cervice quoque[g] sanguinem ei[h] detrahes. Depletum[i]
hac potione[2] curabis: Rhei Pontici[l] uncias tres, calami aromatici[m] uncias duas, spicae nardi uncias duas, radicis capparis uncias duas, tunsa et cribrata permisces,[n] et terna cochlearia in[o] sextario aquae tepidae dabis in potu.[p] Nunquam frigidam, nec nimium calidam,[q] sed tepidam et parum[r] ad bibendum semper accipiat. Assidue flagello excitandum[s] aut voce, ut vitium timore deponat.

XLVIII. (vulgo XLIX.) Si quod iumentum morbum regium[a] habuerit, his agnoscitur[b] signis. utrique oculi virides sunt;[c] et[d] cervicem inclinatam habebit in[e] dextra parte, et[f] pede [dextro[g] etiam] sinistro videbitur claudicare. Cuius curatio est ista. Loco tenebroso,[h] ubi lumen videre non possit, clauditur,[i] et operitur sagis ita, ne[2] oculi eius aperiantur in die, oleo et vino tepido ungetur[l] atque fricabitur.
2 Lapides[m] molares non minus pondera quinque in

(f) *duriori edamatur cibo* Carb. (g) *quoque* addidi ex C. (h) *ei* om. C. (i) *repl.* S. M. (2) Ita pro *ratione* C. (l) Vulgo *Afronitri*. C. *Acori Pontici*. S. M. *Triti Pontici unc.* 4. Goth. *Pantici uncias tres.* (m) Vulgo *gallae Syriaticae*. Sambuc. *gallae Syriacae*. S. M. *calami Syriaci*. Corb. *cal. Syriatici unc. III.* ut Goth. (n) *miscebis* C. (o) *cum* C. (p) *potum* C. (q) *calidum sed tepidum* C. (r) *parum* ex C. addidi. *et puraa*. S. M. *cochlearia inferunt aquae frigidae tepide dubis — nunquam frigida — calida sed tepida ad bib.* (s) *excitandus* C. *flagellum ad excit.* Ga.

XLVIII. (a) *i. e. auriginem* iu lemmate iuserit C. *id est aurigines* Goth. (b) *agnoscetur* C. (c) *fiuut* C. (d) *et* om. C. (e) *in* am. F. *dextram partem* malebat Gesn. (f) *de* C. (g) inclusa am. C. S. M. *de cervice et pede etiam sinistro v. cl.* Ga. reliquis. omissis Verba: *etiam sinistro* om. princeps Editio. (h) *tenebricoso* C. (i) *claudetur et aperietur* C. (2) *ut nec oculi eius appareant* C. (l) *unguito atq. defricabitur* C. (m) *lapidis*

Cap. XLVII. *Lapides molares*) Eosdem in simili remedio nominat supra III. (vulgo II.) 28. 5. Aetius contra aconiti venenum in potu simi-lum propinat vinum, in qua lapis malaris ignitus fuerit extinctus. Vide ad Nicandri Alexiph. versum 50. Lapidem molarem igne liquefactum.

ignem imponuntur, animalis caput copulatur ad pedes; cum bene canduerint, sub eius naribus apponuntur[n] perfusi oleo; suffumigatur[o] os, nares et oculi, ut morbi virus exsudet.[p] quod per septem dies continue est faciendum. Tali etiam ratione succurrimus.[q] sanguine caprino et lacte ovillo, anagallico,[r] costo, oleoque pariter admixto potio conficitur,[s] quae per dies duodecim datur.

XLIX. (vulgo L.) Sed interdum bilis,[a] quae cholera[b] appellatur vulgo, solet iumenta vexare. quae passio his declaratur indiciis: commovetur ac volutatur ut strophosus.[c] Sanguinem ei[d] de cervice emittis, daturus eiusmodi continuo potionem: herbae trixaginis[e] nigrae unciam[f] semis, mannae succari[g] un-

molaris non minus pondus C. *Lapides — faciendum* om. S. M. (n) *et* ins. C. (o) *suffumigant — oculos* C. *suffumigant* etiam Goth. (p) *exsudent* C. (q) *succurretur* C. (r) *sil Gallicum* C. (s) *conficietur — dabitur* C.

XLIX. (a) *bilis quae cholera appellatur* C. *de bili, quae colera app.* S. M. Vulgo *biles — cholerae — appellantur — solent.* (b) *colerae* F. S. (c) *stropho. cui* S. M. (d) *ei* ius. C. (e) *traxag.* C. idem om. *nigrae unc. semis.*

facile fluere ideoque metallis excoquendis addi, monet Theophrastus de Lapid. e. 49. ubi simul pyrimachum nominat eiusdem naturae. Ita et Aristoteles Meteorol. IV. 6. qui ita genus utrumque distinguit, ut pyrimachi materiam liquefactum itarum in durum lapidem refrigescere atque indurari, molaris vero lapidis flumen, postquam concrevit, nigro colore similique calci ostae (τιτάνῳ) substantia esse dicat. Inde Plinius 36. s. 53. *calx utilior e molari lapide, quia est quaedam pinguior natura eius.* Isidorus Orig. 19. 10. molaris in parietibus utilis, quia est quaedam natura eius pinguior, duraque et aspera, ex quo etiam molae fiunt, unde et nomen traxit. Huius quatuor genera, albus, niger, permixtus ac fistulosus. Quae repetit Vincent. Sp. nat. 8. 2. Molarem etiam pyritem dici, monuit Plinius 36. s. 30. Reliqua loca vide in Analectis ad Histor. rei metall. Veter. p. 26. Genus lavae (fritam antiquo nomine apud auctorem Aetnae vers. 527. appellare licet) porosum esse molarem veterum lapidem asserit et cum molari Rhenano comparat *C. Vlyss. v. Salis* Beyträge zur natürlichen Kenntniss des Koenigr. Sicilien T. II.

Cap. XLIX. *Mannae succari*) Corb. *mannae croci*, i. e. crocomagmatis. Ceterum bilem Columella VI. 30. 4. 8. nominat choleram aridam. ubi vide notam.

ciam unam, nitri uncias duas, altei[h] uncias duas, vini optimi sextarium unum, conteres, ex aqua mulsa heminam unam per sinistram narem infundes.[2]

L. (vulgo LI.) Quod si aridam bilem habuerit, myrtum agrestem cum vino contritam per narem dextram defundes, pro hordeo far triticeum dabis. Potionem ipsam temperabis ex aqua.

LI. (vulgo LII.) Coli passio gravissimos cruciatus
iumentis consuevit inferre, ita ut cardiaci aut stro-
phosi esse credantur; sed his agnoscitur signis. Cum
stat[a] repente concidit,[b] ut arreptum[c] putes, si satis[d]
suspensum fuerit, dolor subsequitur, et iacet non-
nunquam: cum frigidam aquam acceperit[e] tremit,
2 sudat, anhelat. Cui hac ratione succurritur. Anisi[f]
Pontici unciam unam, petroselini unciam unam, foe-
niculi seminis unciam, piperis nigri uncias duas, mar-
rubii unciam unam, abrotani unciam unam, anethi,

(f) *uncias sex.* S. M. (g) *croci* C. (h) *alt. unc.* 2. om. C. (i) *et ex ea aqua* C. (2) *defundes* C.

LI. (a) *statim* C. (b) *ita* addit C. *concitat ut* Goth. (c) ἐπίληπτον interpretatur Gesn. (d) *cadens* S. M. (e) *acceperint tremunt* etc. C. et Go. *Quibus* deinceps Go. (f) *Arasi* C. (g) *scrip.* 3. C. *uncia semis* S. M.

Altei) Gesner corrigebat *altheae*, Morgagni *allii*.

Cap. L. *Aridam*) Eadem generatim contra choleram tradunt Hippiatrica p. 202. Deinceps *diffundis* Goth.

Narem dextram) Hippiatr. εἰς ἀμφοτέρους τοὺς μυκτῆρας. Pro farre triticeo eadem contra humidam choleram dant πυροὺς πεφρυγμένους καὶ ἄλευρα πύρινα.

Cap. LI. *Concidit*) Hippiatrica p. 276. τούτῳ δὲ μόνῳ διαφέρει τῷ συνεχεῖς καὶ μείζους πόνους ἔχειν ἤπερ τοὺς καρδιακοὺς καὶ στροφουμένους — πρῶτον μὲν ἑστὼς ἐξαίφνης καταπίπτει, ὡς ἐπιληψίᾳ τοῦτον νομίζεσθαι ἔχεσθαι. ἔπειτα ὀλίγον διαλιπόντι πόνος αὐτῷ εὐθὺς ἐπακολουθεῖ, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἀνάκειται; unde patet, verba *si satis suspensum fuerit* vitiosa esse; nec melior lectio S. M. Celso medicinam tribuunt Hippiatr.

Acceperit) Corb. *acceperint, tremunt*. Goth. *tremunt, sudant.* — *Quibus.*

Anisi pontici) Hippiatr. ῥέου ποντικοῦ. Eadem piperis nigri unciam unam ponunt, et anethi scripulum unum.

uncias[g] tres, Levistici[h] -) 4. centaureae[i] minoris et maioris uncias duas, chamaedrys[k] semiunciam, eupatorii[l] -) quatuor, gingiberis unciam semis, pulegii[m] semiunciam, rutae[n] unciam, apii seminis unciam, pariter contundes et cernes. tunc mellis optimi pondera duo cocta et despumata cum omnibus misces, ex quo medicamento ad magnitudinem nucis avellanae cum aquae tepidae sextario dilues, et per os infundes. certissima medicina est. Quod si dolor perseverave- 3
rit, foeniculi seminis cochlearia quinque bene trita cum vino sincero sed cibario, sext. 1[o] dabis. Praeterea piperis[p] aliquantulum[q] et pelliculam[r] de ventre pulli siccatam in furno et tritam cum vino dabis.

LII. (vulgo LIII.) Vomicae plerumque animalibus nascuntur intrinsecus. Cuius passionis signa sunt ista. cum accubuerit, difficile surgit,[a] os ei graviter olebit, incumbet in eo loco, a quo vexabitur,[b] tussiet, et purulentum exscreabit interdum. Cui haec da.[c]

(h) Ita cum Gesn. Go. *lebistici* C. *libist.* F. S. (i) *Centaureae sem. caneturi semuc. silporeum sepum IIII. pulegii Campani unc. 1. gingiber semunc. pariter contundes* C. (k) *camedrii* S. M. Vulgo *cametris.* (l) *silvii uncias quatuor* S. M. pro *silphii.* Vulgo *eupatoris.* (m) *pul. caprini unciam* S. M. (n) *rutae, apii seminis ana unciam unam* S. M. unde vulgatum *apii unciam semis* correxi. (o) sic C. *sextarium* F. S. (p) sic F. M. S. M. et C. *panis* al. a. G. (q) *aliquantum* C. (r) *pellicula* etc. edd. a. G.

LII. (a) *surget* C. (b) *vexatur* C. (c) (*cui haec da*) ins. S. (d) *drac.*

Levistici) Hipp. λιβυστικοῦ γο. ά.

Chamaedrys) Verba *cametris sem.* inclusa habet editio princeps. Deinceps S. M. *silvii uncias quatuor.* unde Gesn. legendum coniiciebat *silphii.* In G. est *silpotorium — gingioperis.* Postea *pul. caprini unciam* S. M. *pulei caprini cum paniuna et muxia, rutae unciam* Goth. In Corb. est *Centaureae semm. caneturi semuc. silporeum IIII. pulegii campani unc. I. gingiber semunc. pariter contundes.* In Hipp. est κενταυρίου σπέρματος γο. α', χαμαιπίτυος γο. στ. εὐπατορίου γραμ. δ'. γλήχωνος καθαροῦ γο. ά. πηγάνου α'.

Apii) Sic Hipp. σελίνου σπέρματος γο. α'.

Pondera) μέλιτος πρωτείου λίτρας δύο — λεπτοκαρύου Hippiatrica, ubi tamen quaedam sunt minus integra verbis.

Turis uncias [d] duas, aristolochiae uncias [e] duas in unum contundes,[f] cum vino tepefacto per nares degeres. Item sulphuris vivi uncias [g] duas, aristolochiae unciam semis similiter dabis. Cibo autem maxime sustentandum [h] est, ut habeat corporis [i] nutrimentum. [Et [2]] cum ruperit vomicam, cauteriis circa pectus aduris,[l] ut facilius provocatus humor emanet.

LIII. (vulgo LIV.) Passio, quam Graeci echedermiam [a] vocant, Latini coriaginem appellant, cuius ista sunt signa. Macescet, et sine febre non erit, corium illius adhaerebit [b] costis, spina fit durior, in dorso eius nonnunquam furunculi exire consueverunt: magis etiam quam adsueverat [c] appetit cibos. Cuius ista
2 curatio est. Thymum [d] et sale cum vino rubro conteris, et tubera, si qua in eius [e] sunt corpore, confricas. Parabis etiam aliam unctionem: picem, ceram, resinam cavealem,[f] et thuris pollinem ex oleo veteri temperabis ac decoques, totumque [g] animal confricatum diutissime perunges. Sed parum est unctione [h] corio mederi, nisi potionibus et intrinseca curentur. Piperis albi triginta grana, myrrhae semiunciam,[i] vini

C. (e) *unciam semis pulverisa, cibo maxime sustenta, ut nutriatur. Et cum ruperit* S. M. (f) Ita Corb. Vulgo *uno cum vino.* (g) *drag.* Corb. (h) *sustentandus* C. (i) *corpori* C. (2) *Et* om. C. (l) *adures* C.

LIII. (a) Vulgo *ecedermiam* Corb. *epidermiam dicunt.* S. M. *cardiacam.* (b) *haerebit ad costas* C. (c) *solebat* C. (d) *Tenuum cum vino falisco rubro conteres* C. (e) Ita pro *in eo sunt* C. (f) Ita C. pro *cabialem* S. M. *ticulam.* Voluitne *piculam? cabulem* Go. (g) Ita pro *totum — confricando* C. idem *perunguebis.* (h) *unctionem* C. (i) *sexcutiae i. e. drag. XII.* C.

Cap. LIII. *Echedermiam*) Vulgatum *ecedermiam* recte ita corrigendum esse, vidit Gesner. Hippiatrica p. 88. ἐχεδερμίαν nominant quidem, sed plane diversam a Vegetiana.

Cavealem) Ita ex Corb. scripsit Gesn. *Cabulem* Goth. sed Glossarium Goth. *Resina caballialis id est termentina*, voluit *terbentina.* In loco Caelii Aurel. Tard. Pass. 2. 7. a. 108. *Tum resinae cadialis id est dicaminis illinimentum vel dropacis.* Gesner in Thes. L. L. corrigebat: *cavialis id est picaminis.* Margo *liquaminis* praefert.

Myrrhae semiunciam) Hippiatrica

odorati veteris cotylam, olei viridis cyathum unum admiscebis et per os digeres. Item [k] fasciculum [l] rutae 3
viridis atque purgatae et [m] opopanacis unciam [n] unam in cotylam vini et olei viridis cyathum decoques, [o] et dabis in potu. [p] Quod vitium ex perfrictionis iniuria, aut ex coactionis [q] alicuius necessitate descendit. Aliquanti suis non vetulae sed novellae sanguinem vino permixto [r] ad cornu [s] faucibus degerunt, ignorantes, si plus sanguinis fuerit, continuo animal interire. [t] Cautius est hac magis potione curare: cepas germa- 4
nas et semen rutae pariter admisces, et deteres; ex quo uncias tres cum vini cotyla per dies singulos dabis, usurus curationibus, quae conveniunt roborosis.

LIV. (vulgo LV.) Syntexin [a] animalia patiuntur ut [b] homines. quae liquido [c] his declaratur indiciis.

(2) hinc omitt. S. M. (l) Ita pro *fasciculos* C. (m) *et* om. F. S. (n) pro *unciam unam in* F. S. solum *et* habent. (o) Ita pro *admisces* C. (p) *potum* C. (q) Ita pro *coactione — necessitatis* C. (r) *mixto* C. (s) *cornum* C. (t) *solet* addit C.

LIV. (a) Ita Geso. *Syntaxin* F. S. *Synthesin* S. M. *sintexin* C. est σύντηξιν. (b) Ita pro *et* C. (c) Ita pro *valitudo* C. deinceps pro *indiciis* Go.

p. 184. χρῆσθαι δεῖ ἐγχυματισμῷ τῷ δὲ οἴνου καὶ ἐλαίου. καὶ σμύρνης ὁλκὴ τριωβόλου ἢ πεπέρεως λευκοῦ κόκκους κ' τρέψαντα, ἢ πήγανον ἐν οἴνῳ ζέσαντα ἐγχυματίζειν. ἔστω δὲ πανταχοῦ οἴνου εὐώδους κοτύλη καὶ ἐλαίου κύαθος.

Fasciculum) Hippiatrica *opopanacem* omittunt.

Quod vitium) Hippiatrica p. 183. περὶ τῶν ἰσχαινομένων ἐξ ἀδήλου αἰτίας. ubi Apsyrtus ait, malum nasci κατὰ ψύξιν, addens: ὁ δὲ τοιοῦτος, ὅταν ᾖ μὴ τρώγων καὶ τῷ σώματι πεφρικὼς καὶ ὀρθὰς ἔχων τὰς τρίχας ἐγχυματίζεται ὑὸς αἵματι μὴ παλαιᾶς μετὰ οἴνου, ἴσον ἑκάτερον διὰ τοῦ στόματος. λέγεται δὲ ὑπό τινων κρόμυα καὶ εὐζώμου τὸν καρπὸν ἀνιέντας ἐν οἴνῳ ἐγχυματίζειν διὰ τοῦ στόματος. Fere eadem repetuntur sub alio titulo p. 257.

Coactionis — necessitate) Ita ex Corb. correxi vulgatum *coactione — necessitatis*. Hippiatr. p. 184. causam mali alteram ponunt ἀπὸ κόπου συνεχοῦς, eique aliam medelam adiungunt p. 188. ἀπὸ καμάτου πολλοῦ dicitur.

Semen rutae) Ex Hipp. puto legendum esse *erucae* εὐζώμου.

Cap. LIV. Titulus habet vulgo *De stomachico*. Sed Goth. *De stomando*. deinceps addit: *Sillate* (literae *a* et *e* litera *t* superposita) *inter*.

cotidie attenuantur[d] in maciem, ossa eminent,[e] multum manducantia[f] esuriunt semper; quidquid invenerint, tentant fame cogente corrodere; durum stercus emittunt; trahunt longam ac miserabilem[g] vitam,
2 ut nec surgere valeant: sed iacentia,[h] fatigata, multumque manducantia fame moriuntur. Omnis enim esca quam sumserint, ad stercus, et omnis potus convertitur in urinam: nullus ex his succus, nullum
3 alimentum pervenit ad medullas:[i] propterea quod stomachus eorum nimio rigore constrictus[k] nec coquere potest,[l] nec epati aliquid propinare, in quo tota virtus ad nutriendum corpus per dispensationem
4 ciborum et[m] sanguinis[n] praeparatur. Tabescit semper, iecurque eius minuitur ad similitudinem arboris, quae radicibus ex maiori parte praecisis,[o] cum a parvulis aliquamdiu sustentata portaverit frondes, cele-
5 riter exarescit. Quorum manifesto periculo hac ratione tentabis occurrere.[p] Inter principia facies unctionem: cerae libras[q] duas, resinae[r] terbentinae libram, medullae cervinae libram, axungiae veteris sine sale libram, propoleos[s] selibram, irisillyricae libram,[t] samsuci libram, olei[v] laurini quantum satis fuerit, decoques carbonibus lentis,[x] et ad ceroti[y]

signis. (d) Ita pro *tenuantur*, *et macie* C. *in macie* Go. (e) *os eminet* C. (f) *manducans esurit* Corb. (g) *mirabilem* Go. (h) *iacentes, fatigati, multumque fame* C. Go. (i) *medullam* Corb. (k) Ita pro *perstr.* C. Go. (l) Ita pro *poterit* C. (m) *et* addidit Gesn. ex C. (n) Ita pro *sanguis* C. Go. (o) *praecis cum parulis* C. (p) Ita pro *tentatur occurri* C. *conatur succurri* Go. sed punctis suppositis. (q) *libr.* 2. C. (r) *res. ter. lib.* om. C. (s) sic C. *propulegii* al. *populei lib.* 1. *sem. malvae lib. sem. samsuci libram semis* S. M. Illud *propoleos* confirmat noster 4, 13, 1. et Dioscor. 2, 106. Geso. (t) *selib.* C. (v) *oleum laurinum, quantum fuerit* C. (x) *lenti sed* C. (y) *ceruti* C. (z) *perlocabis* F. S. *praelocabis* S. M. *colabis* Corb.

Tabescit semper) Corb. verba *semper — minuitur* omisit. Goth. verba *tabescit semper* rectius omittit, et deinde habet *iecurque eius minuitur semper.*

mollitiem percolabis,[*] cui adhuc tepenti[a] misces pul-
verem irisillyricae[b] et cretae Cimoliae,[c] donec refri-
gescat agitabis. Ex quo medicamento totum iumen- 6
tum[d] perunges, et multorum manibus confricabis,
donec calefiat et sudet. Quod interposito triduo con 7
venit fieri, ita ut coopertum animal stet,[e] et cotidie
paulatim exerceatur, ut digerat. Cui haec praepa-
rabitur potio: abrotani uncias quatuor, santonici
uncias quatuor, trixaginis[f] uncias quatuor, chamae-
pityos[g] uncias quatuor, gentianae uncias duas, mur-
rhae[h] uncias duas, opopanacis uncias duas, eiusdem
radicis, succari semiunciam, rutae aliquantulum,
omnia bene tundis[i] et cribras. ex quibus duo cochlea- 8
ria in vino veteri decocta cum succo ptisanae, in quo[k]
acro decoctus est, admiscebis. adiunges etiam ervi[l]
pollinis cochlearia duo, quae cum per novem dies
continuos dederis, intermittis[m] aliquamdiu, ut vires
colligat et resumat, et per singulas periodos[n] alternis
curabis,[o] nec cessabis, donec sanitas redeat. Diebus 9
autem vacuis offas ex farina triticea et[p] lacte con-
spersas ad substantiam degeris. furfures quoque tri-
ticeos et paleas dabis;[q] hordeum non dederis nisi
fortassis infusum; denegabis etiam herbam viridem,
donec reparare[r] coeperit corpus.

(a) *reuponticon* Go. (b) *tres illyrice s. tris. illyrici* Corb. (c) *pariter* addit C. deinceps ex C. vulgatum *infrigescent* correxi. (d) *corpus perunges* C. (e) Ita pro *sit* Corb. (f) *trax.* C. *anethi uncias* ½, *gentianae unciam unam, opopanacis radicis uncias duas, croci semiunciam, rutae* etc. Gesn. (g) Ita Gesn. *camepiteos* F. S. *camipitis* C. (h) *croci semunc. rutae semunc. omnia bene* C. Etiam S. M. *rutae unciam semis.* Crocum *succaro* substituit Corb. ut fere ubique. (i) *contundes et cribrabis* C. (k) *qua, (atro) decoctum est* et in margine: *al. acyo* F. et S. *acro* C. et Go. Correxit Morgag. IV, 41. (l) *ervi poll.* om. C. (m) *intermittes* C. (n) *hebdomadas* F. et S. margines. (o) *curabis. Nec cessabis* om. C. *nec etiam* Go. (p) Ita pro *in lacte conspersa* Corb. (q) *ministrabis* C. (r) *saturari* S. M.

LV. (vulgo LVI.) Icterici[a] ista sunt signa. Oculi
virides, de quibus profluet[b] lippitudo, ad similitu-
dinem fabae:[c] indurescit[d] corium, fit horridus[e] pi-
lus, insequitur fatigatio, ambulans genibus claudicat.
2 His sanabitur[f] medelis: Panacis, radicis[g] et apii se-
minis singulas libras contundito atque cribrato, et
cum mellis Attici libra[h] misceto, tunc[i] aquae, in
qua lupini crudi fuerint decocti, sextario,[z] ex medi-
camento superius[l] descripto quatuor cochlearia mi-
3 scebis, et in potione[m] dabis per[n] dies quinque. Si
tardius adiuvat,[o] vini sextarios tres in pultario novo,
et[p] canini stercoris albi uncias tres admisceto, et
ponito sub divo, ex qua[q] potione quinque diebus per
os degeres. Praeterea aquam,[r] in qua cicer deco-
ctum fuerit, et stercus caninum simili ratione prae-
bebis.

LVI. (vulgo LVII.) Strophi[a] diversae causae et diversae sunt curae. cuius ista sunt signa. Volutatur,[b] patitur torsiones,[c] ilia sibi respicit, stercus durum assellat,[d] terram pedibus tundit dolore cogente, intermissis[e] horis refrigerationem sentit et requiem.

LV. (a) *buginosus* vocatur in lemmate S. M. quod truncatum est ex *albuginoso* C. (b) *profluit* C. (c) *Ad simil.* om. Goth. *lippitudo* est gr. λήμη. (d) *dura ut corium* S. M. *durescit cor.* C. G. (e) Ita pro *horridum pilis* C. deinceps vulgatum *claudicabit* ex Go. correxi. (f) *sanatur* C. (g) *radicem* C. *radicis* S. M. Vulgo *Syriatici*. (h) *selibra* C. (i) *cum aqua* C. (z) *et* ins. C. (l) *supra scripto* C. (m) *potionem* C. (n) *diem unciam unam* S. M. (o) *ambulat* S. M. *ambulat, adiuvat* C. *tardaveris* G. (p) *et* ins. C. (q) *qua* om. C. (r) *aqua si cicer decoctum fuerit* C. Vulgo *ciceres decocti fuerint.*

LVI. (a) *Tortiones* interpretatur lemma C. Samb. G. Sed *strofos* legit C. (b) *volutabitur* etc. C. (c) *tortiones* C. (d) *adsellatur* C. (e) *emissores*

Cap. LVI. *Volutatur*) Hippiatrica p. 148. σκάλλων τῷ ποδὶ καταπίπτει καὶ κυλίεται, καὶ ἑστηκὼς στρεφεῖται, τήν τε κεφαλὴν στρέφει πρὸς ἑκατέρας τὰς λαγόνας.

Intermissis horis) Ea lectione Corb. *emissores refr.* efficio *remisso vero refr.*

Hac potione[f] curandum est. Acori, anisi, opopanacis singulas libras pariter contundis[g] et cernis, ex quo pulvere duo cochlearia in vini veteris sextario et olei pondo[h] semis admisces, et tepidum per os dabis triduo. Si strophus [fortior[i]] fuerit, et non 2
facit ventrem, caudam intra[k] coxas mittet, et ad ventrem suum conversus attendet.[l] cui pulverem de semine rutae silvaticae cum vino per os dabis. Praeterea cepas decem deteris,[m] ficus siccae scrip.[n] octo, nitri scripulos[o] quinque, stercoris columbini scripulos quatuor, ex quibus addita amurca[p] collyria facies, et bina vel terna in[q] anum immittes.[r] Si vero for- 3
tius venter induruerit,[s] convenit adhibere clysterem,[t] sed prius ventrem aqua calida perfovebis. Tunc succum[v] Cantabricum in quo fuerint betae[x] malvaeque

refrig. C. (f) *ratione curandus* C. (g) *contundes* etc. C. (h) *lib. admisces* C. *pondere — admiscis* G. (i) Vulgo *strophosus*. Corb. *strofus*. (2) Ita pro *inter coxas suas* Corb. idem *mittit*. (l) *attendit* C. Go. (m) Ita pro *veteres*. C. Go. *tere* S. M. (n) Ita C. pro 3 *uncias quatuor* S. M. (o) Ita C. pro *scrupulos*. unde sequens etiam colon correxi. (p) Ita pro *urina* S. M. *muriae* C. (q) *manu per posteriora* S. M. (r) *mittes* C. *et vino vel ternas manus mittit* Go. (s) Vulgo *induruit*. C. *induraverit*. Goth. *induravit*. (1) Vulgatum *clysterium* correxi. (v) *cantarum aquae decoctionis betae et malvae cum* S. M. *sucum Cantabr. in aqua fuerint vite albaeque decoctae* C. *succum* (*cantabricum*) Fab. *qua* pro *in quo* Go. (x) *bletae* F. (y) *palumb.*

Si strophus fortior) Hippiatrica εἰ ἐπικρατὴς γένηται ὁ στρόφος καὶ μὴ προχωρῇ ἡ κοιλία.

Intra coxas) Graece est; ὅταν τὴν οὐρὰν μεταξὺ τῶν σκελῶν ἐμβάλλῃ καὶ ἐπικλίνεται ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κοιλίαν.

Cum vino) Heminam vini ponunt Hippiatrica.

Deteris) Hippiatr. κρόμμυα λειώσας ί, ἢ σύκων ξυρῶν γράμματα θ'. νίτρου γράμμα ἕν.

Terna in anum) Graece est: κολλούρια δύο ἢ τρία εἰς τὴν ἕδραν ἔμβαλε.

Succum Cantabricum) Herbae cantabricae ex genere Vettonicae; quam describit Plinius 25, 8. s. 47. succum intelligi putabat Gesner; sed in eo vix decoqui recte dicuntur betae malvaeque; sed in aqua. Igitur ex S. M. malim: *Tunc iumentum pronum constitues, et cantarum aquae, in qua fuerint — decoctae — scripulis per anum iniicies, ita, ut* etc. *Cantarus* est *cantharus*, pro certa mensurae genere.

decoctae, cum nitro et hemina olei, et columbini[y] stercoris quatuor scripulis, pronum constitues, et per anum iniicies iumento, ita ut post clysterem inambulet[z] aliquantulum. Alii fimum[a] leporis cum novem cochlearibus mellis et quindecim[b] granis piperis addito caulium succo per os salubriter defundunt.[c]

LVII. (vulgo LVIII.) Iecoris dolor solet infestare iumenta, cuius ista deprehenduntur indicia:[a] cibi fastidium, potus[b] appetentia, ventris inflatio, macies. Cui primo cremoris ptisanae sextarium unum[c] cum olei rosacei tribus cyathis per os degeres. Si passio permanet, alia potione curabitur. Apii seminis uncias tres, hyssopi uncias tres, abrotani unciam unam, allii[d] viridis quantum[e] sufficit, vel sicci[f] paulo minus,[g] si viridem abnegat tempus, ex vino optimo ad tertias[h] decoques. per aliquot dies potionem dabis.
2 Similis quoque huius passionis est ratio. Sine febre

C. Go. (z) *deamb.* C. (a) *fimo* C. G. (b) *quind.* om. C. (c) *defuderunt* C. *diffundunt* Goth.

LVII. (a) *signa* C. (b) *potum* C. *sitis valida, latus sibi inspicit* S. M. (c) *a cum oleo roseo* C. (d) sic C. et S. M. *olei* al. (e) *quod satis est* C. (f) *succi* edd. nobiscum ratio et C. (g) interpunctum hic sustulimus. (h) *tertiam* C. (i) *ei* ins. C. *conficit, testiculum dextrum cum evitet indu-*

Fimum leporinum) Formula eadem contra ventris dolorem exstat in Hip. p. 707.

Cap. LVII. *Allii viridis*) Hoc dedit Gesner pro *olei*, cui profecto sequens *sicci* non convenit. At quid sequens *veterem si abnegat tempus?* De sexu non adeo laboro; sed allium quo tempore siccum dici potest? et viride? num recens? Mihi potius *ali*, i. e. symphyti vel alius herbae nomen latere videtur. Tamen supra cap. 26. (28.) 5. *est allii viridis manum plenam.*

Similis — ratio) Vel ipsa haec verba arguunt lacunam. Nihil enim praecessit, cum quo similitudo aliqua fingi vel dici possit in morbo iecinoris. Novus igitur morbus videtur indicari. Dextri igitur testiculi cum iecinore consensum in peritonaeo, quo et iecur et testiculorum cellulosa tunica saltim comprehenditur, tam operose et anxie cum Platnero non quaesiverim.

enim animal non erit, nec facile cibum conficiet, testiculus[i] dexter tumebit et[k] indurescet. Cui ista subvenit medicina. Foenigraeci cyathos quatuor[l] mittis in aquae fontanae sextarios quatuor[l] [i.[m] grana triginta] et decoques ad tertiam partem. ita[n] per os data potione curabis. Nonnulli turis[o] drachmas[p] duas tritas cum vino quantum sufficit miscent, et inde[q] totum corpus multorum perfricant[r] manibus, sagis[s] cooperiunt ut sudet.

LVIII. (vulgo LIX.) Inflatio ventris interdum iumenta non[a] sine dolore conturbat. Cuius passionis[b] ista sunt signa. Testes eorum[c] sudabunt, alternis pedibus terram tundunt,[d] subinde[e] in alteram partem se[f] convertunt, caput ad ilia sua ponunt,[g] tanquam qui locum doloris ostendant,[h] gemitus interdum et tremor totius corporis insequitur. Hunc paulatim deambulare facies, manum unctam[i] in anum mittes, et stercus extrahes.[k] deinde sal et[l] mel misces et in anum infundes, ut assellandi[m] augeat voluntatem.
Si hiems fuerit, oleo et pice liquida lumbos et auri- 2
culas illius saturabis, hanc daturus potionem: laurum viridem vel baccas ipsius, piper et[n] cyminum, petroselini[o] et[n] foeniculi semen, semen[p] agrii[q] et nitri,

rescet Goth. (k) *et* om. C. (l) *III.* C. et S. M. (m) inclusa a Fabr. om. C. (n) *ita* C. et S. M. Vulgo *hemina.* (o) *turis* om. C. (p) *drach.* 1. *tritam* C. *scrupulum triti* S. M. (q) *inde* om. C. (r) Ita pro *perfricatur* C. (s) Ita pro *saccis* C. *et satis* S. M.

LVIII. (a) *non* om. F. *sine dolore* om. Goth. (b) *passionis* om. Goth. (c) *eis* C. Goth. (d) *tundet* C. (e) Ita pro *subito inde altera parte* Corb. *subito in alt. — convertit — ponit* Goth. (f) *vertet* omisso *se* Corb. (g) *ponet* C. (h) *ostendit* C. G. (i) *huic* S. M. (k) *exhauries* C. (l) Ita pro *sale et melle mistis in* Corb. *misces et* Goth. (m) *adsellare augeat facultatem* C. (n) *et* om. C. (o) *petroselinum* C. (p) *semen — nitri* om. S. M. et ponit *et rutam.* (q) *argii* et *nitrum* C. *argii* Goth. (r) *cribrabis* C.

Cap. LVIII. *Agrii*) De peucedano suspicabatur Gesner; rationem coniecturae ignoro. Vide ad c. 26. (27.) 3.

quae pariter admixta tunsa et[r] cribrata cum vino et oleo tepido et calidae aquae parvula portione[s] potionabis, et deambulare compellis moderate, donec dolor cesset.

LIX. (vulgo LX.) Intestini quoque vexatio,[a] quod colon[b] vocatur, et inflationes[c] et dolores consuevit[d] inferre. quae his agnoscitur signis. Cum ambulare coeperit, prioribus pedibus transvaricat et dolore[e] subglutit,[f] et[g] crebras deambulationes et calores stabuli, si[h] diligenter etiam operiatur, diligere[i] consuevit. Cui per nares suffundes laser Cyreniacum[k] in vino tepido solutum.[l]

LX. (vulgo LXI.) Frequens[a] et deforme vitium, quod maximae animalium parti accidit, tussis est, quae interdum sponte[b] desinit, interdum medicamentorum ratione curatur, interdum insanabilis penitus invenitur. Difficultas autem curationis emergit, quia causae, ex quibus tussis evenerit, a medentibus nec discernuntur, nec intelliguntur[c] interdum. Quam passionem universis auctoribus evolutis, quanto crebrius accidit, tanto studiosius credimus[d] exponendam.

(s) *potione* C. *aqua calida parvulas portiones* Goth. (t) *desinet dolor* C. *cessat* Goth.

LIX. (a) *versatio* C. (b) *colum* C. *Colus* Goth. (c) *inflationem et dolorem* C. (d) *consu — ambulare* om. C. (e) sic C. *dolores* a. G. (f) *subgluttit* C. *varicat — subgultit* Goth. (g) *crebris ambulationibus et calore stabuli* C. G. *deamb. — in stabulo* S. M. (h) *si* om. C. (i) *digerere* S. M. *dirigere* C. (k) Ita C. *et cyriacum* edd. *Siriacum* S. M. *sirmaicus* Goth. (l) *refectus* Goth. *resolutum* C.

LX. (a) Vulgo *Frequenter omni genere deforme vitium eo quod* legitur. *Frequens et deforme vitium quod et maxime pati animalibus accidit, tussis quae* Corb. (b) *sponte — interd.* om. C. (c) *intelleguntur* C. antique! (d) *credidimus exponendum* C.

Cap. LIX. *Subglutit*) Gesner interpretabatur pro *singultit*; equidem de singultu vehementer dubito; potius claudicationem latere suspicor; sed totum caput est lacunosum.

LXI. (vulgo LXII.) Exasperatio,[a] aut iniuria faucium gravissimam commovet tussim, quoties aut pilus aut arista aut os aut surculus aut lapillus aut aliquid inhaeserit gutturi. Quae res adeo[b] periculosa est, ut nisi celeriter subveniatur, animalibus per impatientiam doloris insaniam[c] generet. In sole igitur diligenter inspicito, et si[d] quid haeserit, evellito. Ex tepida etiam, addito nitri pulvere, infusa spongia[e] tergito. Deinde[f] oleo rosaceo tepido cum lana obturato[g] locum, qui indignationem sustinet. Post diem tertium lanam eiicies, eadem[h] ex aqua calida fovebis, et tale medicamentum imponis. succari[1] -) quatuor, aluminis colati[2] -) 1 ex tepido vino infundes, et sic exasperata sanabis.

LXII. (vulgo LXIII.) Ex perfrictione[a] quoque nascitur tussis. cuius ista sunt signa. cum tussierit, caput deorsum mittit usque ad terram, et cum biberit, aqua[b] ei per nares currit.[c] Quam hac ratione curabis. Machinam ori inseres, manum planam[d] iniicies, comperies[e] in parte superiore quasi vesiculam, quam unguibus rumpis. Deinde tres pilulas bene contusa[f] axungia mollissimas faciés, quas[g] in subtilis-

LXI. (a) *expiratio* C. (b) *ideo* C. (c) *mommam* C. forte *manian*. Gesn (d) *et si quid erit*, *vellito* C. unde addidi *et*. (e) *spongiam perterg*. Corb. *spongia pertergito* Goth. (f) *Deinde* om. C. (g) *atq*. ins. C. (h) *eadem* om. C. (i) *croci scrip*. 4. C. *croci drac*. 1. S. M. *Sacchari* dedissem, nisi fere ubique Codd. eiicerent *succarum* et *crocum* substituerent. (2) *culati* C. an *colotum* est ὑγρὰ Dioscoridis s. *liquida* Plinii? an *comatum* legendum quae τριχῖτις Dioscoridi, 5, 123. Gesner.

LXII. (a) *praefocatione* S. M. *perfricatione* Goth. (b) *aquam* C. scilicet ad praecedens comma retulit. (c) *curret*. *Quem* C. G. (d) *plenom* Corb. (e) *reperies* C. (f) an *contusom* vocal quae in rota diu haesit, et circuitu illius subacta est. (g) *quos* edd. *quae* Goth. *eusque* C. (h) *Post triduo de*

Cap. LXI. *Exasperatio*) Goth. *Si quid faucibus haeserit ex potionibus autem iniuriam faucibus*. Ex eodem deinceps vulgatum *pulvis* mutavi in *pilus*.

simo lomento, hoc est farina fabacea, convolves, et per os digeres. Deinde[h] per triduum venaculo[1] et sale perfricabis,[2] et pastillos[l] cum speciebus calidis et[m] vino in potionibus dabis.

LXIII. (vulgo LXIV.) Tussis a tolibus[a] si fuerit, his signis agnoscitur. toles[b] iniuriae pleni sunt ac tumebunt, dum bibunt,[c] continuo ruminant. Ovum[d] in acetum acerrimum mittes, resolutaque testa, ita[e] ut integra membrana permaneat,[f] pice liquida perunges, et faucibus degeres. Post alumen, axungiam, salem, in vino[g] conteres, offas facies, et ex melle deiicies, ita ut aqua[h] calida,[i] et si facultas suppetit, cum hibisco[2] decocta, assidue fomentare[l] non desinas. Hanc quoque potionem adiicies: Myrrhae uncias duas, piperis albi semiunciam,[m] nuclei[n] pini purgati sextarium semis, uvae passae sextarium semis, mellis uncias tres, pastinacae unciam[o] unam, cariottae viri-

abinaculo C. (i) *una avina vel brutillo* F. M. *de vernaculo*, *aut una a. v. b.* S. M. *cum sale* Goth. (2) *fricabis* C. (l) *pastillum* C. (m) *cum vino in potionem praebebis* C.

LXIII. (a) *spiritualibus* S. M. in lemmete. *vitalibus* S. M. context. *atolebus* C. *volibus* Goth. quod corruptum *ex a colibus* vulgato. (b) *folles* S. M. *foli* C. Vulgo *coles*. (c) *bibit — rumigat* C. (d) Vulgo *acato — acerrimo est. ova in acetum acarrimum mittes.* unde vulgatum *mittis* correxi. (e) *ita ut* om. C. (f) *permaneant* G. C. (g) *unum* C. G. (h) *aquae* etc. C. G. (i) (*fomentetur*) ins. S. (2) *aius deoctn* S. M. ex lectione Corb. *ebisco* vulgatum *evisco* correxi. *enisco decoctae* Goth. (l) *fomentandae siat* C. (m) *unam* S. M. (n) *nucleos* etc. C. (o) *uncias tres*, *caricarum sel.*

Cap. LXII. *Perfricabis*) Palatum puto; verum quid herbae vel metelli letent in scriptura *vernaculo*, *avenaculo*, *avina* et *brutillo*, divinare non potui.

Cap. LXIII. *Tolibus*) De his vide supre ad II. 40. (vulgo I. 38.) 3.

Ovum) Hippiatrica p. 74. contra tussim ἐξ ἐκκαύσεως καὶ κονιορτοῦ sic habent: ὠὰ πέντε εἰς ὄξος δριμὺ etc. Vnde auspicor, Corb. Codicem voluisse dare *Ova V*.

Pice liquida) Nimis inepte, Hipp. καθ᾽ ἓν ἕκαστον εἱλίσσων ἀροστικίῳ.

Cariottae) *Caryotae* Gesnero facile fuit coniicere, nisi *pastinaca* nos dubios merito in reliquo epperetu faceret, cui glossam potuit grammaticus adscribere *cariottae*. Nam recentiores pastinacam hortensem interpretati

dis selibram, decoques pariter [p] ex aqua, et addito vino tepido quinque vel sex diebus potionare non desinas.

LXIV. (vulgo LXV.) Ab [a] interioribus gravior et pene insanabilis tussis est; quae hac ratione dinoscitur. narès iumenti praecludes, [b] ut spiritum reddere non possit; tunc ilia ei [c] inspicies: quae si spissis pulsibus duxerit, scito esse tussim ex causa iecinoris, pulmonis vel praecordiorum, sed [d] recentem. Si lentis 2
pulsibus ilia duxerit, veterem [e] indicat tussim de interioribus, hoc est, de his locis, in [f] quibus intestina iumentorum ligantur, quorum tensione et iniuria compellitur [g] tussire. Nam [h] cursu nimio vel latiore 3
saltu cum vexata [i] ilia fuerint, haec nascitur causa. [2] Ex nimio quoque aestu vel intolerabili frigore interiora vitiantur, et [l] faciunt tussicos. [Vnde [m] vulsi appellantur]. Sive igitur ex supra scriptis sive ex 4
aliis causis interioribus nata [n] fuerint vulnera, etiamsi post sanitatem duxerint cicatrices, [o] strictius tamen contrahendo se et asperitatem faciunt, et assidua titillatione perpetuam excitant tussim. Quae causae lenis- 5
simis medicamentis adiuvari vel suspendi aliquatenus

S. M. *id est te virides lib.* 1. *decoq.* C. (p) *pariter, qua, addito* C.

LXIV. (a) *Si gravior* C. quae si vera esse debet lectio, legendum *etiam, ea hac* etc. Gesn. (b) sic S. M. *praeclude* C. *praecludit* al. e. G. (c) *speciesque si* C. (d) sic C. et S. M. *vel (recentem)* F. (e) *veterem indicat* S. M. C. G. vulgo *et ventrem, indicat.* (f) *de quibus intesti. gignuntur, quorum* C. *locis quibus — iunguntur* Go. (g) *compellitur* C. G. vulgo *compelluntur.* (h) vulgo additum *si* om. C. Go. (i) *quum vexata* C. *labore alta conv.* G. Vulgo *convexata.* (2) *unde vulsi appellantur.* hic inserendum puto. Vid 3, 42, 1. Gesner. (l) *et si quos faciunt* C. Pro *tussicos* forte legendum *phthisicos*: aut pro *et si quos hecticos* Gesner. (m) vid. not. k. (n) *vitiati fuerint, vulnera etiam cum sumta sanitate dux.* S. M. (o) *cicatricem, stricturam tamen contrahendus et aspr.* C. (p) *poterunt* C. *quae*

sunt *carottam*. Sed *caricarum* mentio in Samb. margine inclinant animum lectoris ad *caryotae*.

possunt, persanari omnino non possunt.[p] Hinc est
quod in herba viridi vel pascuis vulsorum vitia celantur.
6 Sed omni tempore haec compositio est salutaris:
foenigraeci heminam, seminis lini heminam, tragacanti
unciam unam, turis masculi[q] unciam unam, myrrhae
unciam unam, sacchari,[r] ervi pollinis ana[s] unciam
unam, tunsa et cribrata in calida infusa permaneant;
altera die ex aqua tepida singulas cotilas dabis ad
cornu, cyatho[t] olei rosati permixto, per plurimos
7 dies. Ex[v] qua compositione recens causa sanabitur;
vetus[x] sentiet levamentum. Ad quae vitia nunquam
dederis austeriorem potionem, ne exasperet et decidat:
sed lenem[y] et simplicem et refrigeratoriam.
Cavendum etiam est,[z] ne in tali passione unquam
8 sanguinem detrahas. Plerique[a] tragacantum ex oleo
dedere per biduum, tertio die decoctos raphanos atque
contusos propinarunt[b] cum vino, refrigeratorium pastillum
9 addentes in aestate. Ad[c] tussim diversae sunt
potiones, quas prope[d] omnes[e] inserere necessarium
duximus, ut pro qualitate[f] passionum medentis arbitrio
remedia commodentur.[g] Farinae[h] fabae fresae
sextarios duos infundis in passi sextariis tribus, et in
mortario diutissime conteres.[i] piperis triti grana triginta,
sevi hircini libras tres pariter admisces, et
omnia tusa[k] et cribrata per os ad cornu per[l] triduum
10 dabis. Nonnulli vero[m] duobus sextariis conditi fabae

causa — *colloquatenus possit* Goth. deinceps *et ideo haec com. omni temp.* Guth. (q) *mastichis ana* S. M. (r) *croci semunc.* C. S. M. Vulgo erat *succari.* vide infra ad cap. 68. sect. 2. not. (s) *ana* om. C. (t) *cyathum olei rosei h. e. drag. X.* C. (v) *ex aqua dubis* C. male. (x) *vel tussenti et iuvamento, adque* C. (y) *levem* edd. a. G. (z) *est* om. C. (a) sic C. *Plurimi drucanton* G. vulgo etiam *tracanton* legitur. *Plerumque — debere dari* edd. a. G. (b) *propinare* edd. a. G. *propinaverint* C. (c) hinc ad *s.* 11. om. S. M. (d) Ita pro *proprie* C. (e) *omnes* om. C. (f) *qualitatibus* C. (g) forte *accommodentur* Gesner. (h) *farinam f. frisae* C. volgo *frixae* deinde *sepi.* (i) *teres* C. (k) *rursus attrita* C. (l) *triduo* C. Post *os* G.

fresae heminam ante triduum infundunt,[n] post deterunt[o] diligenter, et aequatis partibus per triduum degerunt. Aliis placet farinae fabaceae[p] sextarium unum tribus sextariis vini veteris infundere, additaque[q] olci optimi libra pariter deterere, ac dare per cornu. Si tussis, ex ruptura vel vulsione provenerit, 11
anagallicum[r] primo tundes, post herbam[s] parietariam[t] teneram admisces,[v] adiunctaque axungia veteri conteres diligenter, et[x] pastillos facies, quos impari numero et[y] imparibus diebus cum resoluto butyro ac melle diffundes. Ad levem tussim viatoria[z] sunt 12
expeditaque remedia: porros decoquere, et cum herba parietaria [a]bene tunsa[b] miscere, factisque pastillis in ovo resoluto et oleo roseo nec non et passo et melle convolvere, et[c] per triduum deiicere, succum ipsius[d] iuris in quo decocti sunt porri, insuper dare per cornu. Item laser [id[e] est opium Cyrenaicum[f]]

oddit *digeres.* (m) *in* C. G. (n) *infund.* C. Volgo *fundunt et frixae.* (o) *terunt* C. (p) *facies* C. *fabaticae* Goth. (q) *addita* C. (r) *simphitum* S. M. (s) *paritariam* omn. a. G. (t) Verba vulgo addita *pro duabus partibus* om. C. (v) *misces adiuncta* C. (x) *et* om. C. (y) *et* om. C. *impari et paribus* S. M. *in partibus* Goth. (z) *viaturia sunt experimenta: remedia* C. *iovatoria suat expertaque rem* S. M. *experta* etiam F. M. *iuvatoria* Goth. (a) *paretaria* edd. a. G. nobiscum C. (b) sic iubet Morg. IV, 4. *tonsa* al. a. G. Pro *ovo res.* Goth. *olere soluto.* (c) sic C. *et* om. al. a. G. (d) *et aquam in qua* C. *et aqua in qua* G. (e) inclusa om. C. (f) *Syrenicum*

Cap. LXIV. *Anagallicum*) Hipp. p. 76. πρὸς βῆχα καὶ βούλσους. σκόροδον γαλικὸν καὶ σιδηρῖτιν καὶ βοτάνην ἣν Ρωμαῖοι καλοῦσι περδίκιον.

Impari) τούτους εἰς μέλι καὶ βούτυρον ἐμβάψας δίδου — ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις.

Viatoria) Hippiatr. p. 75. Πελαγωνίου πρὸς βῆχα καθημερινόν. Sed ibidem est alia formula: πρὸς βῆχα ὁδοιπορινήν. ubi lege ὁδοιπορινόν. Eam ipsam posuit deinceps Vegetius.

Parietaria) Graece σιδηρίτιδος est.

In ovo resoluto) ποίησον παστίλους ὡσεὶ ὠά. Vnde lego *ad ovorum instar.*

Convolvere) ἐμβάψας Graece.

Succum) Ante hoc vocabulum punctum posui pro commale. Graece καὶ τῷ χυλῷ τῆς αὐτῆς βοτάνης μετὰ τοῦ ἀφεψήματος τῶν λοιπῶν εἰδῶν ἐγχυματίζειν.

Laser) Hipp. l. c. λασάρου κόκκον ὡσεὶ λεπτοκάρυον μικρὸν εἰς οἶνον λῦσον καὶ τοῦτον ἐν μιᾷ μόνον ἡμέρᾳ

ad magnitudinem fabae cum vino veteri deteres, et per cornu dabis. Tussi et gravedini capitis medebitur oleum roseum, vel certe simplex sed[g] viride cum aqua calida per narem dextram per triduum diffusum.[h]

LXV. (vulgo LXVI.) Vulsos[a] glutinare creditur, si tragacanti[b] uncias duas pridie infundas in calida, foeni quoque graeci heminam, lini seminis[c] heminam separatim infundas, die postero[d] in cacabo decoquas, et pariter teras, post medullae cervinae uncias duas, sevi[e] hircini libram, radicis dracontiae[f] unciam unam, gentianae unam, centaureae unciam unam, sevi[g] taurini unciam unam contundas[h] et illis, quae prius parata sunt, addas: quae omnia in mortarium mittes, et diutissime conteres. Ad ultimum passi sextarios tres et aquam, in qua foenum graecum vel semen lini fuerat infusum, adiicies et decoques, ac per triduum ad cornu dabis. Graviter[i] tussientes et vulsi
2 hac potione recreantur. De masculo pinguis porcinus acro decoquitur, donec omnis caro solvatur: abiectisque ossibus universis cum iure, in[2] quo deferbuerant, et tribus sextariis passi[l] et sextario ptisanae rursus in cacabum mittis,[m] glutis taurinae[n] semiuncia,[o] aceti acerrimi hemina dimidia coniunguntur[p]

omn. *cirinnicum* Goth. (g) *sic* C. *et* al. a. G. (h) *defunde* C. *deffusum* Go.

LXV. (a) *Vulsus* C. vulgo *Vulsis*. (b) *tracanti* C. *traganti* Go. Vulgo *draganti*. (c) *semen* C. haec omitt. Go. (d) *tertio* Go. (e) Vulgatum *sepi* — *sepi* om. C. (f) *tragenteae* S. M. *tracontiae* aliae. *tragonteae* Goth. (g) *sibi* al. *sebi* C. (h) Ita pro *contundes* C. (i) Hinc ad sect. 5. omittit S. M. (2) *in* ex C. addidi. (l) sic C. (*passi*) *succidi*: *Deinde rursus* F. et S. qui notant, in margine pro *passi* alias esse *ptisanae*. *Vinum succidum* est etiam 3, 67, 4. (m) *mittetur* C. (n) Ita C. et Go. *taurini* al. a. G. (o) *unc.* I. S. Corb. i. e. sesquiunc. Vulgo *semiunciam*. (p) Ita pro *coniungitur et fervet* C. (q) Vulgo *ut quilon fiat*. Corb. dedit *faciant*. Deinde

διὰ κέρατος δίδου. ubi lege λασάρου ὀπόν. Vnde apparet, h. l. esse legendum *laseris Cyrenaici opon*.

Cap. LXV. *Glutis taurinae*) Vide infra ad VI. (vulgo IV.) 14. 4. notam.

et fervent, ut chylum faciant.[q] tragacanti unciae tres.
lini seminis et foeni graeci unciae [r] singulae deco-
quuntur extrinsecus [s] et teruntur: adiunges etiam
medullae cervinae et sevi [t] hircini uncias tres. quae
ad ultimum cum omnia pariter calefacta [v] fuerint et
colata, facies potionem, ex qua [x] per [y] cornu dabis
animalibus diebus septem aut novem, curaturus, ut [z]
tepefactam degeras: quae [a] ne spissentur, adiectio
passi et aquae illius copia, in qua cocta sunt semina,
praestat liquamentum. Aliquanti caput agninum tam 3
diu decoquunt, donec omnis compago solvatur, abie-
ctisque ossibus terunt, adiectoque [b] ad ius ipsius melle,
diebus septem ad cornu digerunt. Quod si tussis ex 4
faucibus veniat, myrrhae uncias tres, cardamomi
unciam unam, nuclei pinei sextarium, uvae passae
sextarium, deteres diligenter, additoque melle agi-
tando lentis carbonibus [c] decoques. cum intepuerit,
pastillos ad nucis magnitudinem facies, quos ternos
cum butyro diebus quinque vel septem degeres.
Item [d] si ex faucibus causa est, occisum pullum pal- 5

patracanthi Gotb. vulgo *traganti* ut fere ubique. (r) *singulas partes emin.* (i. e. heminae) *decoq.* Corb. *singulae partes* omisso *unciae* Go. (s) i. e. extra reliquas partes, separatim Gesn. (t) *sibi* al. a. G. *sebi* Go. *sepi* vulgo. (v) *fuerint decocta fac.* Corb. *omnia pervenerint cocta* Go. (x) *aqua* C. (y) *per* om. F. (z) Ita C. *aut* al. a. G. *ut tepefacias digerasque* Go. (a) *ut inspissentur, adiecto passo — semina. Praeterea aliquanti* F. et S. *Quae nec spes sentura deiectio passi — semina praestat liquamentum. Aliq.* C. Ex his lectionem, quam damus, exsculpsimus. *Acro, glus taurina, tragacantha, semina,* species reliquae facile coëunt in *chylum*, vel duriorem etiam massam et glutini similem. Hoc ne fiat, *ne spissentur, liquamentum praestat passi adiectio* etc. Gesn. (b) *adiunctoque* C. (c) *carnibus* C. *lentisque* Goth. (d) *Ita* C. (e) *utile* C. *vile* S. M. *hoc utile* Goth.

Nuclei pinei) Inserui ex Goth. *pinei.* Ibi tamen est *pini.* et verba *uvae p. sext.* omittuntur. Hippiatrica p. 77. στροβίλων habent: lini semen frictum addunt; et mensuram variant. Scilicet est eadem formula ibi, quam noster paulo post sect. 9. ponet. Vtrobique *cardamomi* est, ubi in Graecis καρδάμου.

Pullum) Hippiatrica p. 76. ὄρνιν

pitantem aperies, et tollis eius ventriculum, quem cum suo stercore calentem et integrum in melle convolves, et per canalem degeres. certissimum ac ve-
6 rum[e] remedium est. Si exasperatio gutturis[f] moverit tussim, murrhae uncias duas, piperis uncias duas, seminis lini frixi[g] et contusi sextarium, cardamomi[h] semiunciam, uvae passae sextarium, nuclei sextarium, mellis pondo duo, diligenter trita commisces ac decoquis;[i] pastillos ad nucis magnitudinem facies, ternos in[2] die degeres.

LXVI. (vulgo LXVII.) Tussi, quae[a] ex acerbitate humorum provenit, tali ratione succurritur. In primis purgandum est corpus tussientis. Cucumerem itaque silvaticum vel[b] radices eius cum nitro Alexandrino conteres, adiunctoque vino vetere per os dabis
2 ad cornu. Quae potio cum laxaverit ventrem, post diem tertium scyllae[c] validioris -)[d] quatuor contundes, et optimi laseris, quantum fabae patitur magnitudo, commisces, vinique odorati sextarium et olei veteris libram addis, et cum diligenter omnia cribra-
3 veris triduo per os defundes ad cornu.[e] Istis quoque

(f) *gutteris* F. antique! (g) *frioti contusi* Corb. (h) *cardamomi — nuclei sext.* omittit Goth. *nuclei sext.* om. Corb. Graece est *cardami* et *nuclei pinei.* (i) *decoques* F. S. quod errore dedit etiam Gesner. (2) *ad diem* Corb. Goth.

LXVI. (a) *quam humorum acerbitas excitat* Corb. (b) *et* Corb. (c) Ita pro *squillae* Corb. *reillae* Goth. (d) *script.* C. *uncias* S. M. (e) *item alia*

σφάξας καὶ εὐθέως ῥαχίσας λάβε αὐτῆς τὴν κοιλίαν, ὡς ἐστι μεστὴ τῆς κόπρου καὶ εἰλήσας αὐτὴν ἐν μέλιτι δίδου τῷ ζώῳ ἔτι θερμὴν οὖσαν διὰ τῆς φάρυγγος.

Si — tussim) Eadem est formula, quam sect. 4. posuerat ad tussim ex faucibus, contra quam exstat etiam graece p. 76. sed ibi *piperis unciae duae* non adduntur.

Semiunciam) Graece est καρδάμου γο. στ'. — στροβίλων ξε. α'.

Cap. LXVI. *Scyllae validioris*) In Hippiatr. p. 72. est παχυτέρης φλοιοὺς τέσσαρας τρίψαντα. sed p. 76. sunt plane ipsa Vegetii verba: ἀγριοσικύῳ μετὰ νίτρου ἀλεξανδρίνου λειωθέντος — παχυτέρας μέρη τέσσαρα κόψας.

Vinique odorati) albi Hipp.

suffimentis[f] non minus quam potionibus adiuvabis. Sandarachae[g] uncias tres, asphalti[h] uncias tres, allii et ceparum uncias tres. quae cum[i] pariter triveris, in tres partes aequaliter divides, et per triduum cooperto ori[2] vel capiti subiectis carbonibus suffumiges,[l] ut odor impleat nares. cuius tamen oculos prius ligabis, ne medicamenti acerbitate laedantur. Herbae 4
quoque marrubii fasciculum quam magnum volueris deteres, et cum ovo et vino succido[m] admisces, addita adipe cervina, vel si defuerit, vervecina,[n] cum cera resolvis, et cum tepefactum fuerit,[o] ad cornu degeris. Gravissimae subvenit[p] tussi, si pilulas[q] cypressi 5

inser. Edd. a. G. omitt. reliqua S. M. (f) *suffumentis* C. (g) Vulgo *Sandarici*. Goth. *Sandaracae*. Corb. *Sandaricis*. Verum viderat Morgagni. (h) *aspalti* Corb. (i) *cum pinu* suppositis punctis Goth. (2) *olei tantundem capite* Goth. *tantundem* ex Corb. laudat etiam sine nota Gesner et deinceps ibi verba: *ori vel capiti* omitti. (l) *suffies* Corb. (m) *sucido* Corb. *passum succidum* III, 66, 33. comparavit Gesner. (n) Ita pro *verbenaceam* ex Corb. *vervicina* scripsit Gesner. *verberina* Goth. (o) Vulgo *cum tepida ad cornu*. Corb. *quam dum tepefactum fuerit ad*. Ita etiam Go. nisi quod *quas dum* habet. (p) *subvenitur* Corb. (q) *pilulans* Corb.

Sandarachae) Hipp. σκορόδων κυπρίων καὶ κρομμύων τὸ ἴσον, καὶ σανδαράχης τρίψαντα ὁμοῦ καὶ λεάναντα διελεῖν εἰς τρία μέρη.

Ligabis) ὑποθυμιᾷν, τὴν κεφαλὴν καλύψαντα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς περιδήσαντα. Dioscor. V. 122. melius ita cavet: καὶ ὑποθυμιᾶται σὺν ῥητίνῃ καὶ πρὸς παλαιὰν βῆχα διὰ σίφωνος ἑλκομένου τοῦ ἀτμοῦ τῷ στόματι.

Marrubii) Diverso ordine Hipp. μετὰ δὲ τὴν ὑποθυμίασιν οἴνῳ γλυκεῖ στέαρ ἐλάφειον ἢ προβάτειον καὶ κηρὸν τήξαντα ἐγχυματίζειν, ἢ πράσιον τρίψαντα μετὰ ἐλαίου καὶ ἁλῶν οἴνῳ διανιέντα ἐγχυματίζειν ὁμοίως. Vnde videtur h. l. legendum *cum oleo et vino et salibus admisces*. Eodem ordine, sed minus integra leguntur haec in Hipp. p. 87.

Pilulas) Hippiatrica p. 77. σφαιρία κυπαρίσσου ἑψήσας καλῶς κόψον ἐν ὅλμῳ καὶ ἐπιβαλὼν φύλλα βοτάνης σιδηρίτιδος, ἣν Ῥωμαῖοι παριταρίαν καλοῦσι, καὶ σκόροδα γαλικὰ καὶ ἀξούγγιον, ποίησον παστίλους οὓς ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐμβαλὼν εἰς ἔλαιον καὶ οἶνον καὶ προσμίξας ἕψημα καὶ ὠὰ δίδου. εἰ δὲ μὴ βουληθῇς τὰ σφαιρία, ἑψῆσαι φύλλα τῆς κυπαρίσσου κόψας καὶ ποίησας ξηρίον μετὰ τῶν προγεγραμμένων χρῶ. Vnde patet, h. l. legendum *oleo et vino et passo*. Ex verbis *potes liquidiorem facere potionem* manifestum fit vitium verbi graeci ξηρίον. Denique anagal-

decoquas et purges diligenter, addita axungia et anagallico[r] et foliis tenerioribus herbae parietariae,[s] contundas[t] in pila et pastillos ad [v] nucis magnitudinem facias, quos quotidie impares cum melle et oleo et
6 vino passo ovis intinctos deiicies. Si placet pro pilulis etiam folia cypressi contusa miscere cum omnibus supra scriptis, potes[x] liquidiorem facere potionem, et dare per cornu. Ad omnes tusses talem dedere plerique potionem. traganti,[y] myrrhae, spicae nardi ana unciam unam detrivere[z] sollerter, et cum duobus sextariis passi per triduum diffudere.[zz]

LXVII. (vulgo LXVIII.) Ad arteriam exasperatam et ad spasmum. hyssopi libram,[a] foeni graeci selibram,[b] seminis[c] lini, tragacanti, anagallici,[d] rutae viridis singulas[e] selibras, salis heminam dimidiam conteres, et[f] usque ad tertiam[g] decoques cum passo, tussienti[h] per triduum vulso per novem dies dabis.
2 Alii petroselini Macedonici unciam unam semis, dauci unciam unam, myrrhae,[i] spicae nardi, costi, tragacanti singulas uncias, prius in mulsa tepida diffusas,[z]

(r) Ita pro *argallico* ex S. M. et Corb. Gesner. *ormo gollico* Goth. et deinceps *oppii tenerioribus.* (s) *poritariae* a. Gesn. (t) *contundes in pilo — facies, quos impones in mel, oleo, vino passo, et sic tinctos deiicies* Corb. (v) *adiungis nucis* Goth. voluitne *ad iuglondis nucis?* (x) Ita pro *poteris picis liquidae* ex Corb. Gesn. *poteris liquidoreme* Goth. (y) Vulgo *dragontii* Corb. *Traconti unc. 1. piperis unc. 1. hormines seminis lib. 1. cimini unc. 1. spicae nordi unc. 1. murrae unc. 1. detriu.* (z) *detarivis solerunt* Goth. (zz) *defundes* Corb.

LXVII. (a) *semis* ins. C. (b) *lib.* 1. C. *se* Go. (c) *sem. li. trac.* om. S. (d) *selib.* ins. C. (e) *selib.* C. Go. (f) *et* om. C. (g) *tertias* C. (h) *tussienti — vulso* om. C. (i) *unc.* ins. C. (z) *infundes* C. *diffundis* G. malim *infusas.* (l) *succari — unam* om. C. *saccari* S. Vulgo *succari* quod el cap.

licum vides esse *σκόραδα γαλικά*, allium gallicum! Vide ad VI. (vulgo IV.) 8. 4.

Cap. LXVII. *Costi*) Hipp. p. 77. pro costo habent *crocum*, quem S. M. etiam postea recte inserit.

Traganti) Vulgo *tracanti*. Hipp. *τὴν δὲ τραγάκανθαν πρὸ μιᾶς ἐν ὑδρομέλιτι ἀπόβρεχε.* unde malim h. l. *infusas* legere.

acori, piperis, sacchari[l] ana unciam unam, guttae Ammoniacae[m] uncias duas, cassiae unciam unam, pariter deterunt, pastillos ex mulsa faciunt, post cum passo deiiciunt taedianti. Ad tussim veterem, et ad 3
suspirium vel anhelitum et ad synanchen[n] mox dederis storacis rubeae uncias tres, myrrhae troglodytis[o] uncias duas, opopanacis[p] uncias duas, irisillyricae[q] uncias duas, galbani uncias duas, resinae terbentinae uncias tres, herbae symphoniacae[r] unciam unam, pariter commisces et deteres, pastillos facies cum melle. Praeterea axungiae libram semis,[s] caricas 4
quindecim, pineam[t] combustam, et in pulverem redactam, liquaminis[v] optimi heminam, mellis libram[x] cum cauliculis excoctis, offas faciunt, et cum passo degerunt. Aliquanti[y] hederae folia, item populi albi 5
folia aequo pondere deterunt, et cum vino albo[z] per

69. s. 5. eliminat Corb. *croci*, *cassiae* S. M. (m) *Armeniacae* edd. *amoniaci* C. ut scripsit Gesner, scribi voluit Scriboniano Lexico Rhodius p. 349. *Armeniaci* Goth. Idem deinceps *detere — fac.* (n) *synaneen mos dederis* C. quem secuti, *si*, quod post *synanchen* habent edd. omisimus. Gesn. (o) *troclitis* C. G. (p) *apopanacis* hic et saepe C. (q) *iris illyrici* C. Verum est *iridis Illyricae.* (r) sic C. *simponiacae* al. *sponiacae* G. (s) 1. S. h. e. *unam semis* C. *libram* S. M. (t) *raveam* F. M. S. M. G. (v) *liq. opt. hem.* om. C. (x) *selib.* C. (y) Reliqua om. S. M. (z) *candido* C.

Sacchari) Recte C. et S. M. omittit *succarum*, et S. M. *crocum* addit.

Guttae) Hipp. στάγματος ἀμμωνιακοῦ. Celsus thymiama ammonicum vocare solet; ad quem vide Krause p. 657.

Synanchen) Hippiatr. p. 77. πρὸς βῆχα παλαιὰν καὶ συνάγχην· στύρακος πυῤῥοῦ — ὑοσκυάμου συμφωνιακῆς γο. α'. ὀπίου γο. σ'. συγκόψας καὶ οἴνῳ μίξας ἐγχυμάτιζε. ubi symphoniacam videntur interpretari hyoscyamum. Opii mentio deest in Vegetio. Dioscoridis I. 79. στύρακα ξανθὸν probat πρὸς βῆχας κατάῤῥους, κορύζας, βράγχους.

Caricas) Hippiatrica p. 77. caricas 12. στρόβιλον κεκαυμένον ὁλόκληρον, κράμβης ἑψημένης χυλόν.

Liquaminis) Hipp. καὶ ἐπιβαλὼν ἡμίναν γάρου καλοῦ. sed passi mentionem omittunt.

Populi) Hippiatrica l. c. eadem habent.

nares defundunt. Alii[a] rutae folia molliora[b] deterunt, et cum vino optimo per nares defundunt. Alia. Cucumeris silvatici folia foeno miscent, radicemque ipsius contundunt, et cum lini semine et hordeo com-
6 mixta[c] offerunt. Experimento probatum est tussim suspiriumque sanare,[d] si sulphur vivum et rosmarinum cum melle et vino veteri per sinistram narem degeras.[e] Aliquanti panacis radicem detritam cum vini optimi[f] hemina et tribus cyathis olei per cavernam[g] naris sinistrae infundunt. Praeterea rosmarini[h] -) quatuor, myrrhae scrupulos duos[i] cum vini veteris sextario, olei hemina, per nares triduo defundunt, ita ut in[a] die detur hemina. Anethi acetabulum, irisillyricae[l] acetabulum, rutae scrupulum unum, olei heminam dimidiam mane[m] per os dige-
7 runt. Suspirium quoque ac tussim relevat, si radicis mori scrupulum unum, herbae heliotropii uncias tres diligenter conteras, et cum hemina vini candidi per os defundas. Recens quoque[n] tussis experimento[o] curationis sedatur. Lentis sextarium[p] semis emolis,

(a) *aliquanti* C. (b) Ita Corb. pro *cum melle*. In Golb. est *conterunt mollia*. (c) *commixta off. Et* C. (d) *sanari* C. Post *sanare* interpungunt, et *Alia* ponunt edd. a. G. (e) *digeris* edd. a. G. (f) *vina optima* G. ita et *heminam — oleo* G. (g) Ita pro *cavernas* Corb. (h) *rosmarinum scrip.* 4. C. (i) *croci scrip.* 2. ins. C. (a) *in* om. C. (l) *ir. ac.* om. C. (m) *mane* ins C. G. (n) *vero* C. (o) *expedit hac cum ratione sed* C. (p) s. S. hoc est

Molliora) Hipp. πηγάνου φύλλα τὰ ἁπαλὰ τρίψον καὶ μετ' οἴνου παλαιοῦ etc. Recte igitur liber Corb. *molliora* pro *cum melle*.

Alia. Cucumeris) Lego *Alii cucumeris*. Hipp. καὶ τὸν χόρτον χυλῷ ἀγριοσικύου ῥάντιζε. βέλτιον δ' αὐτοῦ ἀγριοσικύου τὸ σπέρμα καὶ τὰς ῥίζας ξηρὰς συμμίξαι μετὰ κριθῶν.

Rosmarinum) Hippiatr. p. 78. θεῖον ἄπυρον καὶ βράθυος τὸ ἀρκοῦν μέλιτι καὶ οἴνῳ μίξας διὰ τῆς ἀριστερᾶς ῥινὸς ἐγχυμάτισον, ἢ πάνακος ῥίζαν κόψας καὶ ἐπιβαλὼν οἴνου ἡμίναν μίαν καὶ ἐλαίου κυάθους τρεῖς, τὸ αὐτὸ ποίει.

Mori) Hippiatrica p. 78. unde *vini calidi* legendum pro *candidi*. οἴνου θερμοῦ.

farinamque mollissimam[q] facies, ex qua singulas he-
minas cum singulis heminis aquae per os per[r] triduum
degeres. Vetus autem tussis aboleri creditur,[s] si 8
cyathos tres ex succo porri cum hemina olei pluribus
diebus per fauces defundis.[t] Tussientes ac vulsi hac
potione curantur: panacis radicis uncias duas, sul-
phuris vivi unciam unam, thuris masculi uncias duas,
myrrhae troglodytis[v] unciam unam commixta in pul-
verem rediges, ex quo duo cochlearia cum duobus
ovis, addita vini veteris hemina, diebus quinque
vel[x] septem per os dabis: Expertum dicitur: ulmi 9
cinerem levissimum[y] (id est favillam) aqua tepenti
permiscere, et olei boni aequam mensuram addere,
iunctisque tribus ovis, diebus quot volueris dare per
fauces.

LXVIII. (vulgo LXIX.) Validissima contra tussim et vomicas compositio talis est. succi[a] marrubii expressi[b] heminam,[c] caricas siccas xxv, mellis Attici vel[d] Siculi sextarium semis,[e] in olla nova ad medium decoques, post myrrhae troglodytis[f] uncias duas,

unum semis C. (q) *mundissimam* C. G. Deinceps *coque et per os* G. (r) *in* C. (s) *ita* ins. C. (t) *infundus* C. (v) *triglodilus* edd. a. G. *troclitis* C. (x) Haec omitt. Goth. *aut sex* C. (y) *lentissimum* S.

LXVIII. (a) *succum* C. G. *talis* ins. Goth. (b) *expressi* om. C. *expressum* G. (c) *lib.* 1. S. M. (d) Vulgo *vel cymini*. (e) *unum* S. M. (f) *troglitus* C. *troditis* G. *dauoi, cassiae, fistulae ana* S. M. (g) *dauci* — *semis*

Succo porri) Hipp. πράσου χυλοῦ κυάθους τρεῖς μίξας etc.

Emolis) Hipp. φακὴν ἐκλεπισθεῖσαν καὶ εἰς λεπτὰ ἀλεσθεῖσαν etc.

Vlmi) Hippiatr. p. 78. πτελέας ξύλου μέρος καύσας τὴν κόνιν λαβὼν καὶ διηθήσας εἰς ὕδωρ καὶ μετὰ ἴσου μέτρου ἐλαίου συμμίξας καὶ τριῶν ὠῶν δίδου. Hinc apparet, verba *id est favillam* esse spuria. Igitur inclusi. Vlmi cineres mundissimos contra tussin laudat infra VI. (vulgo IV.) 9. 2.

Cap. LXVIII. *Marrubii*) Hipp. p. 78. χυλὸν πρασίου σταθμὸν δηναρίου ἑνός, σῦκα κβ', (i. e. 22.) μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σικελοῦ λίτραν αϛ'. unde vulgatam *Attici vel cymini* correxi, ubi vocabulum aliquod, mel peregrinum indicans, latere suspicatus erat Gesnerus. *Communis* ingeniose coniecerat Sladus.

dauci[g] unciam unam, cassiae fistulae unciam semis,
cinnami[h] semiunciam, thuris masculi unciam,[i] aristolochiae uncias duas, opopanacis unciam, irisillyricae[k]
unciam semis, radicis panacis unciam, universa conterito atque cribrato, et supra medicamentum,[l] in
2 quo mel et[m] ficus coxeris, mittito, et studiose agitans
fervere facito paulatim carbonibus lentis, post in
pixidem plumbeam vel ligneam condito, ex qua bina
cochlearia cum hemina vini per os quotidie degeres.
3 Vulsis vel tussientibus prodest singulos sextarios lentis,
foeni graeci, et[n] lini seminis frigere[o] separatim, et
pulverem facere, et de singulis speciebus singula cochlearia cum succo anagallici[p] et succo plantaginis,
quantum volueris addito vino, per os dare.[q]

LXIX. (vulgo LXX.) Vt diversae causae sunt, ita
et[a] difficiles curae. Quapropter[b] studiose, quae experimentis nostris vel aliorum probata cognovimus,
intimamus. Ad unum[c] itaque animal talis potio praeparatur: fabae frixae[d] sextarium sine sale cum[e] aqua
decoques, quemadmodum hominibus consuevit apponi. Praeterea foeni graeci sextarium separatim
mittis in cacabum, et cum fervere coeperit, primam
aquam effundes,[f] post addis aquae sextarios quinque,
2 caricas viginti, glycyrrhizae[g] uncias duas;[h] tantum

om. C. (h) *cinnamomi* C. (i) *unc. 1. sem.* C. (2) vid. 3, 68, 3. not. r. (l) *medicamento* edd. (m) *vel* C. (n) *et* om. C. (o) *terere* S. M. *frigide* G. (p) *anigallici* C. *simphiti* S. M. h. e. *Symphyti*. (q) *dabis* C.

LXIX. (a) *sunt* C. (b) *qualiter* C. (c) *ad unumquodque* S. M. (d) *frictae* C. *sextarium semis cum aqua* Goth. (e) *cum aqua* om. C. (f) Ita Corb. pro *fundes*. (g) Vulgo *liquiritiae*. C. *Lyciriae*. Goth. *gliceris in die*.

Dauci — cinnami semiunciam) Haec omittunt Hippiatr.

Masculi) Vnciam unam Hippiatr. deinde opopanacis radicis unciam, omissa iride.

Cap. LXIX. *Frixae*) Hippiatr. p. 89. φάβατος πεφρυγμένου ξέ. ά — ἔχεις ζέμα. Eadem formula exstat infra VI. (vulgo IV.) 9. 6.

ferveat, donec quatuor sextarii remaneant; tunc
fabam istam coctam et foenum graecum[i] cum caricis
et[k] glycyrrhiza,[l] in mortario diligenter deteris, addis
insuper butyri,[m] sevi hircini ana uncias duas ad ca-
lorem diligenter[n] resolutas. quae cum omnia miscue-
ris, addito iure,[o] in quo foenum graecum decoxeris,
tepefacta per cornu plus quam singulas heminas die-
bus singulis faucibus[p] digeris. Quod[q] si spissiorem
videris potionem, tantum passi addis, ut possit per
cornu exire. Barbarorum usus adversus tussim inve- 3
nit salutare remedium. Radicem herbae, cui nomen
est inula,[r] quam Campanam plerique appellant, col-
liges, et[s] in umbra siccabis; postea deteres, in pulve-
rem rediges, ex quo terna maiora cochlearia in sin-
gulos sextarios vini veteris pridie infundis, et cum
bene agitaveris claudes, ne odor herbae salutaris
exhalet; per os triduo vel quot volueris diebus dege-
res. Item aliud.[ss] Lentis alexandrinae, foeni graeci, 4
lini seminis heminas singulas decoquis,[t] addisque ei
tragacanti unciam[v] semis, pridie in tepida infundis,
et anagallici uncias tres diligentissime resolutas; quae
cum omnia in mortario triveris,[x] in cacabo novo cum

(h) *et* addit C. (i) Vulgo *foenigraecum*. C. G. *foenugr.* (2) Volgatum *vel* correxi ex loco gemello IV, 9, 6. (l) Vulgo *liquiritia*. Corb. *glycerizia*. (m) *unc.* 3. *sibi* al. *sebi hirc. unc.* 2. Corb. Vulgo *sepi*. (n) *diligentissime resolves* C. *resoluta* Goth. (o) *tepido* addit S. (p) *dabis* C. (q) reliqua om. S. M. (r) *enula* edd. a. G. (s) *et* ins. C. (ss) Ita pro *alia* Go. paulo post vulgatum *traganti* correxi bis. (t) *decoques*, *addes* etc. C. (v) *s. s.* C. (x) *cribraberis* C. h. e. *cribraveris*, quod inserendum potius quam cum

Quatuor — remaneant) Hippiatrica antea non quinque sextarios, sed qoatuor aquae addebant. igitur h. l. ὅσον ἀπὸ τεσσάρων ξεστῶν τρεῖς ἐναπομεῖναι. Sed vide ad VI. (vulgo IV.) 9, 5. obi integrius ponitur idem medicamen.

Per cornu exire) Hipp. διὰ κέρατος προχωρῆσαι.

tribus aquae sextariis decoquis,[y] exinde tertiam partem cum sextario passi tepidum per os dabis triduo
5 continuo. sanare[z] creditur vulsos.[a] Si iumentum ex vulneribus faucium[b] tussis urgebit, irisillyricae[c] unciam unam, piperis nigri semunciam, succari[d] -) unam, myrrhae troglitis semunciam, thuris pollinis semunciam, tragacanti prius infusi et triti unciam unam, ova quinque cum passi sextario commisces, et triduo per fauces degeres ad cornu.[e] Post mel, butyrum, axungiam, salem[f] et piculam commisces,
6 offas facies, et in passo intinctas degeres.[g] Si ab in ternis tussierit,[h] succi ptisanae heminam, defruti[i] cyathum misces, et per triduum dabis. Si gravius tussierit animal, fabae frixae[k] et coctae sextarium, sevi[l] hircini uncias tres, allii capita tria pariter decoques,[m] et in mortario conteres,[n] et cum passo da-
7 bis. Curat autem vulsos et ruptos:[o] foeni graeci sextarium unum, cum viginti caricis,[p] fasciculo apii, et fasciculo rutae in aqua[q] ad medium decoquis, ita ut postmodum tragacanti resoluti[r] unciae tres et anagallici contusi tres aliae[s] addantur, et omnia conte-

triveris permulandum. Gesn. (y) *et* ins. C. (z) *stagnare* C. G. (a) *vulsum animal* C. (b) *faucibus* C. (c) pro *iridis illyr.* (d) *croci scrip.* 1. C. *troglitis* est pro *troglodyticae.* (e) *cornum*, ut solet, C. (f) *sales* C. (g) *degeres* Gesn. Aliae *digeres.* (h) Vulgatum *intussierit* correxi. (i) *defricti* C. (2) *frissae* C. (l) *sibi* C. *sepi* Goth. (m) Ita C. pro *decoquis.* (n) Ita C. pro *deteris.* (o) intellige hoc remedium vel simile quid cum Gesnero. (p) *et fasciculum* C. (q) *qua* C. (r) *soluti* C. Deinceps *uncias* Edd. ante Gesn. hic et p. p. (s) Ita C. Vulgo *contusi unc. tres, et allii tres.*

Coctae) Infra VI. (vulgo IV.) 9. 1. additur *sine sale coctae* — et deinceps *butyri unciae* 3.

Alii) Infra addit *purgati*) Et cum succo ptisanae propinat.

Viginti caricis) Infra *ficus siccae pondera duo* — *anagalici* (*symphiti* S. M) *unciam, rutae viridis fasciculum, apii fasciculos tres, pariter in aqua diutissime decoques.*

Tragacanti) Infra: *tragacanti unciam pridie in calida infusam.*

Tres aliae) Ineptum est de alliis uncias tres ponere. Quare cum Corb. libro vulgatum *contunsi unc. tres et allii tres addantur* correxi. *Et* ante

rantur, offulaeque[t] ad nucis magnitudinem factae
ternae, quinae, septenae per triduum degerantur.[v]

LXX. (vulgo LXXI.) Scabies iumentis deformita-
tem et passionem, et interdum periculum generat.
Contagiosa namque est, et transit in plures.[a] Cui
nascenti medicamentis non oportet occurrere,[b] ne
praeclusa cute in visceribus residens convertatur in
morbum. Sed cum[c] eruperit foras, primo purgatio
ventris adhibetur, si pulverem ex radice cucumeris[d]
silvatici cum vino faucibus animalis infuderis,[e] vel
certe si radicem minutatim[f] concisam copiose cum
hordeo subministres.[g] Quod cum ex ratione proces- 2
serit, interposito triduo aliquantulum[h] sanguinis, si
caput et collum scabies infestat, de cervice detrahes.
Si vero scapulae[i] vel armi aut pectus in causa est,
de brachiolis sanguis emittitur. Cum[2] spinam vel
lumbos aut coxas papulis[l] aestuans prurigo[m] perva-
serit, de femorum venis sanguis emittitur.[n] Asphal- 3
tum, sulphur vivum, picem liquidam in butyrum
aequis ponderibus pariter deteris, et in sole diutissi-
me confricans totum iumenti corpus perungis.[o] aceti
acris sextarium, piculae uncias quatuor, cedriae un-

(t) Vulgo *offisque — factis.* (v) *digeruntur* Edd. ante Gesn.

LXX. (a) *pulverem* C. (b) *occurri* C. (c) Ita pro *ut* S. M. C. et Go. (d) Ita Edd. a Gesn. qui dedit cum Corb. et Goth. *ex cucumere silvatico.* (e) Ita pro *infundis* C. (f) *minutatim* ex C. addidi. (g) *subministras* Edd. a. G. *sibi ministras* omissis *cum hordeo* Goth. (h) *aliquantum* C. (i) *scapuli* Edd. a. G. (2) *Et post* S. M. (l) *exstuans* Goth. unde malim *exaestuans.* (m) Ita pro *contagio* C. *purgatio* Goth. (n) *auferatur* C. (o) *Item allii* ex libro scripto addiderat Gesner. Allium etiam infra omittitur, ubi est: *et faucibus per triduum defundes*, vel *dabis*, ut est in Corb.

Offulaeque — factae) Ita correxi vulgatum *offulisque — factis.*

Cap. LXX. *Deformitatem et passionem*) Ita recte Goth. pro *deformem passionem.*

Picem liquidam) Hippiatrica p. 487. addunt γλοιὸν παιδικόν.

Piculae) Morgagni Epist. III. 31. picis liquidae emendabat. Hippiatrica pro picula habent γλοιὸν παιδικόν,

cias quatuor pariter decoquis,[p] scabiosum animal ex lotio humano et calida permixta diligentissime perfricaturus, tunc penicillo[q] in fuste ligato medicamentum inducis in sole. Asphaltum[r] et sulphur aequaliter conteris, addita adipe porcina, et olei veteris tantun-
4 dem, quae cum decoxeris, perunges in sole. Adipis libram, sulphuris vivi uncias duas, bituminis unciam unam, olei selibram, picis liquidae cyathos duos, omnia conteris[s] et decoquis, et perungis sicut supra scriptum est. Lotii veteris humani, faecis -)[t] quatuor, stercoris ovilli selibram, olei heminam, sulphuris vivi[v] uncias tres, picis liquidae cyathos tres, omnia contere et decoque, et in sole calido animal semel in die perunge. Bituminis pondo duo, sulphuris vivi selibram, cerae libram, mannae thuris selibram commisces in oleo, in quo prius fasciculus anchusae[x]
5 decoctus est, et perungis in sole. Alia.[y] si minus

addit S. deinde volgatum *cedrinae* ex Goth. correxi. *cedri* Corb. (p) *et scab.* — *perfricabis* C. *confricas* Go. (q) *penicello* C. Go. Hioc omittit S. M. (r) *Aspaltum* hic et alibi C. (s) *conteres* C. *contere et decoque* Gothano. (t) *scrip. 3. stercus ovillum selib. faecis olei* C. *fecis — stercus ovillum* Goth. (v) *vivi* om. C. (x) Volgo u. G. *aricusae* Corb. Go. *ancusae.* (y) *Alias si*

i. e. strigmenta puerilia, seu sordes, quae a corpore puerorum, oleo unctorum in baloeis aut palaestra, deraduntur. De vocabulo γλοιὸς praeclare disputat Cornarius ad Galenum de Compos. Medic. secund. loca p. 374. sed piculam esse γλοιόν. nemo hucusque animadverterat.

Decoquis) Hipp. καὶ κεδρεὰν ἀναζέσας ἐν ταυτῷ ξυλοσπόγγιον ποιήσας θερμῶς κατάχριε. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ κεδρέα πίσσῃ χρῖε μὴ πολλῇ, προαπόσμηχε δὲ οὔρῳ παλαιῷ μίσγων ὕδωρ θερμὸν καὶ ὅσα δὲ στυπτικὰ ἁρμόζει. ἐνεργεῖ δὲ καὶ τοῦτο. θείου καὶ ἀσφάλτου. Ex quibus clarum est, verborum ordinem h. l. esse turbatum. Interim post verba *in sole* interpunxi. Deinceps enim diversa ratio sequitur.

Stercoris ovilli) Hippiatr. p. 191. κόπρου χοιρείας—τρυγὸς ἐλαίου. Vnde legendum *stercoris suilli — faecis olei heminam.* Sed tamen ovillum stercus cum amurca omisso tamen lotio adhibet Eumelus p. 189.

Anchusae) Ita emendaverat Morgagni Epist. III. §. 17. qui locum Dioscoridis IV. 23. et Plinii XXII. cap. 20. annotavit, ubi herba ad lepras et ulcera commendatur.

habeat integras vires, ranas in aqua decoquis, unctumque[z] earum colligis, et cum polline lenticulae, adipe et oleo permisces,[a] tepefacto perungis. Item alia.[b] Cucumeris silvatici radices lavas et tundis, et[c] in cacabo novo cum oleo, quantum sufficit, decoquis et uteris. Sulphur quoque cum vino[d] decoctum similiter iuvat. Si vetustate scabies occaluit,[e] prius abra- 6
denda[f] ferro vel testis ad vivum est, insuper humano lotio cum aqua marina vel salsa mixto confricanda[g] est. post sulphuris, bituminis, picis liquidae, axungiae veteris, sepi caprini, cerae, aluminis scissi[h] singulas libras contundis,[i] misces, et decoquis, et sic animal perungis in sole. Folia rhododafnes[z] cum 7
oleo vetere decoques, addita pice liquida, et aceto, et cera. certum est de experimento remedium. Memineris tamen, in omni unctione contra pilum iumentum in sole diutissime confricandum.

LXXI (vulgo LXXII.) Vitiatum aliquo[a] casu vel mucidum foenum ad similitudinem veneni animalibus

non Corb. (z) *unotamque* Edd. a. G. *miotumque* Go. (a) *et* addit Corb. qui etiam hic futura ponit. (b) *aliud* C. *alium* Go. (c) *et* ex C. addidi. In Goth. *et* pro *in* adest. (d) *candido* ins. C. (e) *obcalluerit* C. (f) Ita pro *obrad.* G. *erad.* C. (g) *perfricanda* C. *fricanda* G. Vulgo *confricandum.* (h) Vulgatum *spissi* omitt. C. emendavit Morg. (i) *contundes* etc. C. (z) sic C. G. *de rodedafnes* edd. Deinde *et per acetum et ceram liquidum* G.
LXXI. (a) sic C. *aliquoties vel modicum* edd. (b) *et* om. C. (c) *ipsos*

Ranas) Hipp. p. 189. φρύνον σφάξας μετὰ οἴνου καὶ ὕδατος ἐν χαλκείῳ ἕψησον καὶ τῷ ἀποζέματι αὐτοῦ ἤτοι τῷ ἰχῶρι ἐνάλειφε. Ibid. p. 191. βατράχους λιμναίους καὶ ὄξος δριμύτατον καὶ ἔλαιον, ἀφρόνιτρον, ταῦτα μίξας κατὰ συμμετρίαν καὶ ἀναζέσας κατάχριε. Plinius 32. s. 51. *equorum scabiem ranae decoctae in aqua extenuant, donec illiniri possit. Aiunt ita curatos non repeti postea.* ubi Vincentius recte *possint illini.* Iungenda haec scilicet verbo *decoctae.*

Abradenda) Hipp. p. 189. πρότερον τὸ δέρμα ψήκτρᾳ ἢ ὀστράκῳ ἀναδείρας καὶ ἐκτραχύνας. Eadem p. 191. 192.

Rododafnes) Hanc nullibi Hippiatrica nominant in hac medicina scabiei.

Contra pilum) Hipp. ἀνὰ τρίχα.

nocet, quorum ista sunt signa: Oculos habebunt vagos et[b] semper micantes, ipse[c] gradus eorum erit incertus. His de matrice auferendus est sanguis, de[d] brachiolis flebotomandi sunt, et potionandi ita: Caricis in vino odorato decoctis, rursum detritis: abstinendi ab hordeo (et[e] foeno): dandae[f] etiam diureticae[g] potiones.

LXXII. (vulgo LXXIII.) Simili observatione curantur, quae[a] nimio hordeo aut[b] malo laeduntur. Sed haec[c] etiam in aqua frigida adversus torrentem diutissime detinentur. Vtrisque[d] remedium est, pelliculam[e] de ventre pulli siccatam fumo deterere, additisque[f] octo scripulis[g] piperis, et quatuor cochlearibus mellis, et uncia[h] pollinis ex thure, cum sextario vini veteris tepefacto per os dare.[i]

LXXIII. (vulgo LXXIV.) Fascinatum animal triste est, gravatur[a] incessu, macescit, et nisi subveneris, incidet in morbum. Bituminis igitur et sulphuris parum cum granis lauri ex aqua defundis per nares. Praeterea coriandrum vel semen ipsius cum sulphure et teda carbonibusque[b] circumferes;[c] ex[d] aqua fer-

C. (d) *debrachilandi sunt etiam et pot.* C. an *debrachiolare* dixerunt? at *dematricare* noster saepe. Gesn. (e) *et foeno* om. C. G. (f) *sunt* ins. C. *addendae sunt diureticae* G. (g) sic C. et S. M. *duriticiae* F. *dureticiae* S.

LXXII. (a) *qui* C. *curetur qui — hi* Goth. (b) *maloque* C. (c) *hi* C. G. (d) Ita pro *utrique* C. (e) *pellicula — siccata* C. (f) *additaq. unc. una* S. M. (g) sic C. *scrup.* al. u. G. (h) *uncia* om. C. *uncias* male Gesner Editio. (i) *dabis* C. G.

LXXIII. (a) *grav. et mac.* C. *Si ascinicum — est et gravatur* G. (b) *carbonesq.* C. unde *que* addidi. (c) nota verbum lustricum ut ille Aeneas *ter pura socios circumtulit unda.* Gesn. (d) *ex aqua ferv.* om. C. Pro his G.

Cap. LXXI. *Oculos vagos*) Hipp. p. 277. ἄστατον ἕξει τὸ πνεῦμα καὶ διὰ παντός παλλόμενον, σαθρὸν τὸ βῆμα. τοῦτον ἐκ γαστρός ἢ καὶ ὤμων ἀφαίμασσε καὶ προπότισμα οἴνου ἀφεψημένου δίδου. κριθῶν δὲ ἀπελέσθω. κέχρησο δὲ καὶ διουρητικοῖς βοηθήμασιν. Matrix igitur est venter, brachioli, humeri.

venti animal consperges, suffumigabis. Vniversis quadrupedibus remedium praestat ista suffumigatio,[e] curat, atque morbis resistit.

LXXIV. (vulgo LXXV.) Adversus universas infirmitates et morbos equorum vel boum, ubi primum coeperint aegrotare, potio ista succurrit: Radices[a] scillae,[b] radices populi, quae[c] graece appellatur rhamnos (nam est fuscior et nubellula[d]) et salis[e] communis quantum sufficit mittes in aquam, eamque animalibus usque ad sanitatem dabis in potu.[f] Quod si desperatas valetudines praeoccupare volueris, ne unquam accidant animalibus tuis, incipiente vere hanc illis[g] temperabis potionem, et omnibus animalibus[h] per quatuordecim dies continuos dabis in potu.[i]

aqua solum habet. (e) *suffectique resistit etiam morbi* C. Forte *suffitio quae res. et. morbis* Gesner.

LXXIV. (a) Ita pro *radix* C. (b) *scyllae* Edd. a. G. *rhamni*, *radices squillae* S. M. *sillue* Goth. (c) *quae appellatur albus. nam est fuscior et novellula* C. *quae appellatur rampaus* Goth. *populus alba* malebat Gesner. (d) *rubella* coniic. Morgagni IV, 26. (e) Ita pro *sales communes* Corb. (f) *potum* C. (g) Ita prò *praeparabis* C. (h) *omn. anim.* ex C. addidi. (i) *potum* Corb.

Cap. LXXIV. *Adversus*) Haec eadem distinctius tradita fuerunt IV. (vulgo III.) 2. 4.

Populi) Supra fuit: *tenerae populi.* ubi vulgo *popinum.*

Rhamnos) De vitio monuit etiam Gesnerus, cuius tamen emendationem non probo. In lectione libri Goth. *rampnus* latet vero *rumpotinus.* quem in arbusto gallico explicavi ad Colum. V. 7. ubi populi genus esse vidimus. Vulgaris alba vineae causa serebatur; nigra in arbusto gallico adhibebatur. De origine graeca, quam et Pontedera statuebat, dubitatur. Quid in *nubellula* lateat vocabuli, non possum assequi. Certe *novellula* non magis convenit, quam *rubella* Morgagni. Sed ecce Geoponica XVII. 14. Δημόκριτος δὲ συμβουλεύει ἔαρος ἀρχομένου εἰς τὸ ποτὸν τῶν βοῶν ἐπὶ τέσσαρας καὶ δέκα ἡμέρας ἐμβάλλειν σκίλλης καὶ ῥάμνου ῥίζης. Rhamni radicem tritam aquaeque mistam in potu sues a morbis defendere, ait Galenus Parabil. III. 401. Ecce denique Gargilium Martialem: *Bos aut asinus si eosdem morbos inciderint, sumito scilla aut rumnisa radicem, id est spinam albam quam tenerrimam et in aquam infundito. Ex qua per dies quatuordecim bibat; unde expurgabuntur et sanitas consequitur.*

Vere hanc) Deinceps omissam, sed supra IV. (vulgo III.) 2. 6. positam.

LXXV. (vulgo LXXVI.) Ostendendum autem est, potiones ipsas oportere cum[a] ratione defundi. Siquidem frequenter evenit, ut, dum animalia potionantur, tussiant, sudent[b] graviter, et tremorem musculorum[c] omnium patiantur, follicent[d] etiam et submisso capite se sustinere vix possint.[e] Quod accidit,[f] si quando per imperitiam ante[g] dantis potio in arterias, et spirituales[h] partes pulmonis resilierit. Vnde
2 fit et periculum praesens. Quare observandum est, ne tussienti iumento et pendenti[i] adiicias potionem, sed statim eum [k] solvas, paululumque [l] deambulet, et[m] magis ei alia potione subvenias: aquae tepidae oleum[n] rosatum commisces et agitas, et per os saepius. Pusca[o] quoque puleiata nares eius fovebis, et[p] emendabitur culpa. Observandum quoque est, ut subtracto hordeo et[q] negato potu digerat[r] animal potiones.

LXXVI. (vulgo LXXVII.) Plerumque a nocivis[a] animalibus, id est colubris, scorpiis, phalangiis,[b] et

LXXV. (a) Ita pro *curatione* C. in Goth. est: *Cum accipit potionem, ostendendum est potiones.* (b) *salent* F. M. S. M. sed *sudent* inclosum habet Fabr. (c) *mosc.* a. G. (d) Ita G. ex Corb. pro *follientes et.* (e) *possunt* a. G. (f) *evenit* C. (g) Ita pro *artis* Goth. omittit Corb. (h) *in spiritales* C. qood praeferebat Gesn. (i) *pandenti* sc. arteriam malebat Gesn. (2) *eum* om. C. Go. (l) *paulatimque* C. (m) *sed magis alia* C. *aliam potionem subiicias* Goth. (n) *oleo commisc.* Corb. (o) *Post quoque pulta aeto* Goth. est *posca pulegiata.* (p) *et* om. C. (q) *et ne potum degestum animal potiones* C. Voluitne: *ne post potum degestum animal potiones?* (r) *digerit* C.

LXXVI. (a) *noxiis* C. (b) *sphalangiis* a. Gesn. *spalangiis* Corb. (c) *ab.*

Cap. LXXV. *Follicent*) Ex Apuleio Metam. IX. *follicantes nares languidas assiduo pulsu tussedinis hiulci* posuit Gesner, et Tertulliani locum de chamaeleone: *follicans ruminat.* ubi Salmatius p. 499. comparavit locum Eusebii ad Eustochium: *si pes laxa pelle non follet.* ubi editur *folleat.* Eiusdem Hieronymi sunt *caligae follicantes*, Isidori *follati calcei*, quos vulgatis *foliatis* substituit Salmasius, est a *follis*, *follex*: et graecum φυσᾷν reddit *follicare*, inprimis cum de follibus fabrorum usurpatur.

Pusca puleiata) Infra VI. (vulgo IV.) 8. 7. *puscam cum pulegio trito misces naresque et faciem confovebis.*

muribus caecis[c] animalia feriuntur, et in periculum
veniunt. Quorum[d] ista sunt signa: fastidiunt[e] cibum, 2
pedes trahunt,[f] et cum producuntur,[g] succumbunt
ad singulos gressus,[h] per nares defluit sanies, gravedo
nascitur capitis, ita ut deiiciatur ad terram, ad surgendum
vel incedendum deficiunt corporis vires.
Generaliter curatio ista succurrit: Locus[i] qui percus- 3
sus est ante omnia fumigandus est succensis testis
ovorum gallinae, quae prius infundes[k] in aceto, addito
etiam cornu cervino vel galbano. Post suffimentum[l]
loca ipsa scarificabis,[m] et sanguinem ex his emittis,
vel certe candenti[n] ferro comburis loca, quae venenata
pestis attigit. Observare autem debes, ne aut 4
supra articulos[o] aut nervosis in locis in quacunque
passione unquam cauterium imponas.[p] Adustis enim
nervis vel articulis, perpetua debilitas consequetur.
Sed diligenter considera, ut[q] aut superius aut inferius
pusillum quam nervi aut articuli sunt, cum necessitas
fuerit, apponas cauteria. Animal autem quod 5
venenata bestiola[r] tetigerit expedit ut sudet, et calidis[s]
coopertoriis involutum deambulet, et farinam
hordeaceam in cibo sumat, additis frondibus fraxineis
et vitibus albis.[t] In plaga autem mel Atticum vel
cyminum in[v] vino veteri mixtum calefactum oportet
imponi. Nonnulli stercus suillum recens et mel[x] At-

areis id est araneis vid. c. 79. in margine Fabriciani exempli adscriptum. (d) Ita pro *cuius* Corb. (e) Ita C. pro *fastidium ciborum.* Goth. *cuius, pedes.* (f) Ita pro *trahuntur* Corb. (g) *perducuntur* Goth. (h) *ingressus* Goth. (i) *locum — suffumigabis* Corb. (k) *infunderes* Corb. unde *infuderis* malebat Gesner. *ova gallinae prius* Goth. (l) Ita pro *fomentum* Gesn. *suffimento* Corb. (m) *claricabis* Corb. (n) *cauterio inures* Corb. (o) *articulum aut in nervosis locis* Corb. (p) *ponas* Corb. (q) *et — appones* Corb. (r) *bestia* Corb. *vestigia* Goth. (s) *sagis* addit Corb. (t) *(credo)* inserit F. *ab iis credo albis* Goth. (v) *cum* Corb. (x) *melantem* Corb. unde *melanthium* coniiciebat Gesner.

ticum cum vino miscent et calefactum quasi cataplasma inducunt addentes urinam humanam.

LXXVII. (vulgo LXXVIII.) Equus[a] si buprestem comederit in foeno vel in pabulo, haec[b] erunt signa. Statim ei venter inflatur, a cibis[c] resilit, et[d] stercora minutatim et frequenter reddit, qui statim sternendus est, et cogendus ad[e] cursum. Post ei vena tangenda est de palato leviter, ut sanguinem suum defluentem transglutiat, assidue deambulet, triticum cum[f] passo infusum, et porros offeres[g] ad cibandum. Vinum autem tepefactum cum uva passa diligenter contritum[h] ad cornu dabis eidem in potu.

LXXVIII. (vulgo LXXIX.) Vipera si momorderit[a] iumentum, ex morsu eius pus[b] consuevit exire. Nam si praegnans[c] erit, totum rumpitur corpus. Ad morsum tamen viperae vel phalangii[d] aut muris aranei commune remedium est, terram formicarum cum vino miscere et dare per fauces, vel certe de ipsa

LXXVII. (a) *Buprestem si com.* C. *bustrepem* edd. nisi quod *buprestem* S. M. (b) *haec erunt signa. Statim ei venter* C. Vulgo erat: *haec signa statim sequuntur. Venter ei inflatur.* (c) *cibo* C. (d) *et* om. C. (e) *ad* om. C. (f) *cum passo* om. C. (g) Ita pro *adferes* C. (h) *detritum ad cornum dabis in potum* C.

LXXVIII. (a) *mordebit* C. (b) *aest* C. *ei post* G. (c) tum scilicet efferatior putatur. Vid. *Aët.* 4, 1, 90. et noster 3, 82, 3. (d) *sphalangii* edd.

Cap. LXXVII. *Cogendus ad cursum*) Haec vitiosa esse, demonstrat sententia et Hippiatr. p. 219. δεσμεύων ἀνάκλα τὴν κεφαλὴν καὶ δίελε τὰς φλέβας τὰς ἐπάνω τῶν μυκτήρων ἵνα τὸ αἷμα ἔξω ῥέοι διὰ τοῦ στόματος.

Cap. LXXVIII. *Pus consuevit*) Hierocles Hipp. p. 219. ἐκ τοῦ δήγματος πύον ἐξέρχεται μέλαν ἢ ἐπιτρέχει.

Praegnans) Nihil de hac re Hippiatrica; gravidae quidem viperae iram maiorem et venenum atrocius innuunt etiam Nicander cum Aetio; sed ipsius vulneris naturam mutatam non referunt. Quare puto, haec verba referenda esse ad murem araneum, de quo eadem traduntur infra cap. 82. sect. 3. nisi forte in verbis, quae statim sequuntur in Hipp. καὶ ἐὰν ᾖ θῆλυ τὸ κτῆνος, θεράπευε οὕτως, vitium et lacuna est, quod suspicor.

Terram formicarum) γῆν ἀπὸ μυρμηκιᾶς Hippiatr. Ita intellige etiam terram talparum, id est ex cumulis a talpa egestis.

terra frequentissime vulnera[e] confricare. Ad quas
causas etiam terra talparum creditur posse prodesse.
Quod si in itinere aut in locis ubi desit copia fomen- 2
torum,[f] necessitas ista contingit,[g] piperis[h] grana tri-
ginta cum sextario vini veteris tepefacto[i] faucibus
degeres. et[2] herbam thymum tritam cum vino si de-
deris, prodesse creditur. Morsus viperae [vel cuius-
cunque serpentis] ostenditur, si humor putidus de
plaga incipit currere. Praesens remedium est, si 3
haedum vel gallum vel agnum in recenti occideris;
et calentes pulmones eius cum sanguine vel corde vel
iecore vulneri apposueris, diligenterque constrinxe-
ris, ut omne virus educat: daturus continuo potio-
nem: acori Pontici semiunciam tritam cum vini vete-
ris sextario,[l] salis triti heminam pariter misces, et
tepefacta[m] faucibus degeris. Si perseveraverit[n] tu- 4
mor, vitem albam silvestrem copiose comburito,[o] et
ex cineribus eius lixivium[p] facito, et in potionem
triduo[q] ad unum sextarium dato. Cinerem quoque
ipsum cum[r] aceto in modum cataplasmatis vulneri
imponito. Si nihil profecerit, cauteriis[s] urito, usta
solenniter curato. Farinam quoque hordeaceam

a. G. *spalangionis* C. G. (e) sic S. M. C. G. *vulvam* edd. a. G. (f) *fumentorum* edd. a. G. *pigmentorum* C. *pigrorum* G. (g) *contigerit* C. *ista* pro *ipsa* dedit Goth. (h) *triti* ins. C. (i) *tepif.* F. (2) *Herbam quoque typum* C (l) 1. S. ins. C. *macoris Pontici — tertiam vini veteris* Goth. (m) Ita pro *tepefactum* C. (n) Ita pro *perseverat* C. (o) In Cod. Corbeiano aliquis scripserat *cum burito:* deinde adiecit *scriv.* h. e. *scribendum*, *butiro.* Verum haud paullo sapientius subiecit manus Fabricii (quamquam ad hoc facinus ne opus quidem hac manu erat) *Male. retineo vulgatum.* GESN. *copiose cum butyro et cinerem* Goth. (p) *lixivam* C. (q) *per diem* C.

Fomentorum) Quod est in Corb. *pigmentorum* coniecerat Sladus.

Piperis) *albi* addunt Hipp.

Vel cuiuscunque serpentis) Haec recte omittit Goth. liber; igitur inclusi. Quae deinceps sequuntur aliunde transtulit Vegetius, nec exstant in Hippiatricis.

cum[t] vino et sale, oleoque decoctam in cicatricem oportet imponi.[v]

LXXIX. (vulgo LXXX.) Iumentum si in pabulo araneum[a] comederit, haec erunt signa: totum corpus tumebit, sed circa[b] auriculas et oculos et nares inflatio cum indignatione maior apparet. cui hac ratione subvenis.[c] De palato sanguinem tolles,[d] eumque exceptum cum sextario aceti et hemina salis miscebis, et circa plagam vel loca tumentia perunges, diligenterque operies ut sudet. hac ratione sanabitur.

LXXX. (vulgo LXXXI. Si phalangius[a] iumentum percusserit, his apparebit[b] indiciis. Stat[c] ei veretrum prae dolore, et videtur velle mingere. cui ista ratione subvenis. piperis unciam unam, pyrethri[d] unciam, uvae silvaticae unciam terito, et cum vino veteri per fauces dato.

LXXXI. (vulgo LXXXII.) Mus araneus pestis est[a] venenata, et tam equis quam bobus noxia. atque ideo cum[b] captus fuerit, mersus necatur[c] in oleo, ibique in putredinem vertitur, ex quo medicamento, cum animal mordetur,[d] plaga linitur, et curatur animal.[e]

(r) *cum aceto* om. C. (s) *cauteribus* C. (t) *ex sale et vino* C. (v) *apponi* C. (*usque dum sanus sit*) addit S.

LXXIX. (a) *areuum* S. (b) *circum* C. (c) *subvenis — sanguinem* om. C. (d) *tollas* edd. a. G.

LXXX. (a) sic C. et S. M. *sphalangius* al. a. G. et in marg. Fabric. corruptionis arguitur *spalangius*. (b) *agnoscetur signis* C. (c) *Statim ver. pro dolore videtur velle* C. unde vulgatum *videbis* correxi. (d) *piretri* omn. a. G.

LXXXI. (a) *est* ins. C. (b) *dum* C. (c) Ita pro *necabitur* C. (d) *mo-*

CAP. LXXIX. *Sed circa auriculas*) Haec signa nemo de morsu araneorum aut phalangiorum tradidit. At de staphylino Hippiatrica p. 266. ἐξοιδεῖ δὲ συνόλως οἰδήματα παμμεγέθη — μὴ καταπλαγῇς δέ, ἐὰν τὰ χείλη μάλιστα καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ οἰδῶσι. Quare suspicor, pro *araneum* legi debere *staphylinum*. Cura ipsa etiam convenit, etsi singula paululum differunt verba.

CAP. LXXX. *Vvae silvaticae*) σταφυλῆς ἀγρίας Hippiatrica pag. 218.

Vel si inventus[f] non fuerit, cyminum tritum cum pice
liquida axungiaque miscetur, ad spissitudinem mala-
gmatis coquitur, impositumque[g] a periculo liberat et
sanat. Quod si in suppurationem fuerit plaga con- 2
versa, lamina ferrea candenti aperienda est, et quid-
quid vitiosum est inurendum, atque ita[h] pice liquida
vel oleo curandum.[i] Ne autem mus araneus animal
mordeat, ipsum animal[2] vivum de creta[l] circumda-
bitur, quae cum induraverit, suspenditur in[m] collum,
et non contingetur a morsu. certissimum est. Adver-
sus morsum[n] comprobatur allium tritum cum nitro, et
si nitrum defuerit, cum sale et cymino[o] permiscere,
atque ex eo pulvere loca, quae morsu contacta sunt,
confricare. Quod si[p] eruperint vulnera venenata, 3
hordeum combustum in pulverem rediges, et diluto[q]
aceto vulneri insperges, et hac ratione sola curabis.
daturus potionem, pollinem tritici, hordeum,[r] cedriam,
et vini sextarium per fauces degeres. Quod si prae-
gnans mus araneus fuerit qui percusserit, his agno-

morderit, linetur C. (e) *animal* om. C. (f) *deventum* C. (g) *impositumq.* C. (h) *ita* om. C. (i) *percurandum* C. (2) *animal* om. C. (l) *crita* C. (m) *ad* C. *suspenditur collo* G. (n) *morsus eiusmodi* C. (o) *cum vino* C. ex *cumino*. (p) *ei* ins. C. (q) *diluti aceto vulneri asperges* C. *aspergis* G. (r) *cum hordeo, cedri* C. G. (s) *pustellae* C. (t) *est* om. C.

Cap. LXXXI. *In suppurationem*) Hippiatrica p. 221. ubi caput totum exstat, πρὸς δὲ τὸ τὴν φλεγμονὴν διαλύεσθαι εἴ γε πυοτροφήσει — εἰ τὴν ἐπιδερματίδα περιέλοις σμιλίῳ καὶ πᾶν τὸ πεπονθὸς ἐπικαύσεις, οὕτω τε πίσσαν ὑγρὰν μετὰ ἐλαίου ἐπιβάλοις. unde legendum h. l. *atque pice liquida et oleo.*

Vulnera venenata) Hipp. p. 222. ἡνίκα δὲ τὰ τῆς φλεγμονῆς ἀποῤῥαγέντα εἰς τραῦμα μεταβληθῇ. Ibid. p. 221. ἐὰν δὲ ὁ ᾠδηκὼς τόπος ἐπὶ πλέον ἕλκωσιν σχῇ.

Diluto aceto) Hipp. τότε ἀποπλύνας καθαρίῳ τὸ τραῦμα καῦσον κριθὰς καὶ τούτων τὴν σποδιὰν ἐπίπασσε καὶ μηδὲν ἄλλο ποιήσῃς. sed alius auctor p. 221. κριθὰς κατακαύσας καὶ λειοτριβήσας ἐπίπασσε προχρίων στέατι παλαιῷ.

Hordeum, cedriam) Hipp. ἀνήθου, ἀλεύρου σιτίνου, καὶ κεδρίας. Anethum igitur fuit pro hordeo.

scitur signis. Pustulae[a] per totum corpus exeunt; sed simili, ut supra scriptum est,[t] ratione curabitur.

LXXXII. (vulgo LXXXIII.) Scorpius si iumentum percusserit, his agnoscitur[a] signis: Genua contrahuntur, claudicat, non manducat, de[b] naribus fluent pituitae virides; ut accumbit,[c] vix resurget. Simili ratione curatur sicut serpentis ac viperae morsus: stercus tamen asininum velocius[d] in plagam oportet imponi.

LXXXIII. (vulgo LXXXIV.) Canis rabiosi[a] morsus et iumentis et hominibus exitium inferre consuevit, usque eo ut[b] ipsos qui contacti fuerint hydrophobos[c] faciat et convertat in rabiem: qui hac ratione curantur.[d] Locum qui morsus est, ferreis, vel quod utilius est, cuprinis cauteriis urito, in loco tenebroso eum constituito. Sic eum adaquabis[e] in tenebris, ne aquam[f] videat. Quod si canem ipsum occidere potueris,[g] iecur eius coctum[h] dabis ad manducandum,

LXXXII. (a) *agnoscetur* etc. C. (b) *fluent ei de naribus pit.* C. (c) *accumbet, et vix surget* C. *ut dix* G. (d) *vel lotium in ipsa pl.* C.

LXXXIII. (a) *rabidi* C. (b) *eos ipsos* C. *ut ipsi* edd. (c) *hydrophorbos* C. *hydrophobicos* S. M. (d) *curatur* Edd. Deinceps, *Locus* Gesneriana. (e) Ita Cor. Vulgo *Sic etiam eum adligabis*. In S. M. est *et sic ipsum pota ut aquam non videat.* (f) Vulgo *quidquam*. Corb. etiam *aquam*. (g) Ita

Pustulae) Hipp. p. 221. οὐκ ἔσται δὲ ἕλκος ἐὰν μὴ ἔγκυος οὖσα δάκῃ. alius auctor pag. 222. φαίνεται δὲ ἡ διαφορὰ τοῦ δήγματος ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν φλεγμονὴν μεγέθους.

Cap. LXXXII. *Genua*) Hippiatrica p. 217. σκελῶν συρμὸς καὶ χωλεία καὶ μὴ τρώγειν, σύῤῥευσις τε ἐκ τῶν μυκτήρων ἰχώρων χλωρῶν καὶ μόγις ἀναπίπτειν καὶ διεγείρεσθαι ὡσαύτως.

Asininum velocius) Corb. liber *vel lotium*. Anatolius in Hipp. κόπρῳ χοιρείᾳ κατάπλασσε. stercus caninum vulneri muris aranei imponunt Hippiatrica p. 220.

Cap. LXXXIII. *Vrito*) Plinius 34. s. 44. *quaedam ustione sanantur, privatim vero canis rabidi morsus; quippe etiam praevalente morbo expavescentesque potam usta plaga illico liberantur.*

Adaquabis) Hunc locum ex libris scriptis constitui. Compara supra V. 30. (vulgo III. 31.) In Goth. est *Si etiam eum adaequabis — aquam videat.*

Iecur) Ita etiam Aelianus H. A. XIV. 20.

vel tritum[i] faucibus degeres. Foeni quoque flores 2
combures, et cum axungia veteri deteres,[k] et ad morsum appones. salutare remedium est. Sed specialiter prodest, si radicem cynorhodon,[l] id est, herbae quae appellatur[m] rosa canina, effoderis, et lotam prius atque contusam diligenter, sive homini sive animali, quod rabiosus canis momorderit, in plaga apposueris, contritamque[n] cum vino veteri propinaveris[o] quotidie ad bibendum. Hac enim sola ratione nec hydrophobus[p] fiet, et imminens discrimen[q] evadet. Canis 3
rabidi morsibus subvenit, si[r] tres -) nitri, Iudaici bituminis[s] scrupulum unum tritum cum hemina vini veteris[t] tepentis triduo per os degeras. Sambuci[v] quoque grana vel succum de foliis aut de cortice exprimes, et cum vino veteri dabis in potu.[x] Sed tunc[y] efficax est haec potio, si de ea sambuco dederis, quae non in terra sed in alia arbore fuerit innata.

LXXXIV. (vulgo LXXXV.) Si fimum gallinacium[a] animal in hordeo comederit, vel foeno sumserit, quasi a venenatis bestiis percussum cruciatur continuo, internorum dolor et inflatio subsequitur, ad similitu-

C. pro *poteris*. (h) Ita C. pro *decoctum*. (i) Ita C. pro *detritum*. (k) *deteres et* om. C. (l) *cynorrhodae* C. (m) *vocatur* C. (n) *constrictamque* C. (o) *propinabis ad* C. (p) *hydrophorbos* Edd. (q) Ita C. pro *crimen*, ut coniecerat Morgagni IV, 44. (r) *Scrp. Iudaici* C. *nitri* omitt. et deinceps *bituminis triti cum heminn* habet. (s) *bituminis trito* C. (t) *meri* addit Goth. (v) Ita C. et Morgagni pro *samsuci*. pro *cortice* Goth. *radice*. (x) *potum* C. post *veteri* Goth. *tepidum* addit. (y) *tamen* S. M. Deinceps vulgatam a. G. restitui. Ille dedit *quod — innatum*. Goth. *quos — non innatum*.

LXXXIV. (a) Ita pro *gallinarum* C. (b) Ita C. pro *quoque strophi et*

Cynorrhodon) Plinius 8. sect. 63. *a morsu vero unicum remedium oraculo quodam nuper repertum, radix silvestris rosae, quae cynorhodos appellatur*. Idem 25. sect. 6. narrat, quomodo militi in somnio fuerit remedium hoc indicatum in Hispania. Nuper id factum ait. Plinii locum ex nostro licebit supplere, quod omisit monere Harduinus. Goth. habet *cyronodam eiusdem — esconderis — lota — contunsa*.

Ea sambuco) Ita correxit vulgatum *eo* Morgagni, qui de sambuco comparavit Plinium 24. c. 8. et Diosc. IV. 168.

dinem strophi sudor quoque[b] et volutatio ac tussis
2 asperrima. Adversus quam necessitatem apii seminis[c]
deteris uncias duas, et cum vini veteris sextario et
hemina mellis temperas,[d] et per os defundes, et tam
diu deambulare compelles, donec potio ventrem mo-
3 veat. Quod si nimio[e] dolore etiam obroboratio fuerit
subsecuta, baccarum[f] lauri libram, nitri selibram,[g]
aceti sextarios duos, olei sextarium, diligenter trita
permisces, et ad focum calefacies, et in loco calido
animal[h] per triduum unges,[i] et contra pilum diligen-
ter fricabis, certissimum daturus[k] ex sudore reme-
4 dium. Adversus huiusmodi casum[l] physicum reme-
dium experimenta docuerunt: Pullum vel gallinam
occidere,[m] ventremque eius crudum et adhuc calen-
tem cum stercore suo equo vel mulo involutum[n] melle
5 digerere per fauces, optimum creditur. Tres pilulas[o]
gypsi cum vino veteri deterere, et tepidum per os
dare, eadem optime[p] sanare firmatur. Lixivium[q]
quoque de[r] arbore ulmi vel[s] cuiuscunque generis
ligni cinerem,[t] dummodo bene cretum,[v] cum oleo
miscere,[x] ac liquidum et tepidum defundere per
fauces,[y] physicum et salutare laudatur.

volut. In Goth. omissis verbis *et volutatio — necessitatem* seqoitor *item apii.* (c) *semen deteres uncios* 2. Corb. (d) *contemperas* C. *heminasque illis temperabis* Goth. (e) Ita pro *nimius dolor* C. (f) *bocas lauri selib.* C. *libram semis* S. M. (g) *unciam unam* S. M. (h) *animal* ex S. addidi. (i) *perungues* C. (2) *haec* Corb. (l) *cosus* C. (m) Ita Corb. vulgo *pullum si occideris vel gallinam.* (o) *involuto melle* Corb. (o) *pullos cuficum* C. (p) *hora sanari* C. (q) *Lixivum* C. (r) *ex* C. (s) *ex* addit C. (t) *cinere* Corb. (v) *tritum* C. (x) *oleo permisces liquidum et lac tepidum* Goth. (y) *tanquam* addit C.

Cap. LXXXIV. *Apii seminis*) Hippiatrica p. 223. seminis cyathos quinque poount. Supra IV. (vulgo III.) 2. 13. uocias 3. posuit.

Obroboratio) Hippiatrica l. c. si δὲ φρίκη τις καὶ ὀρθοτριχία γίνηται δαφνοκόκκων τὸ ἀρκοῦν καὶ νίτρου λίτρας τὸ ἥμισυ etc. Quae h. l. sequuntur a sectiooe 4. non exslaot in Hippiatricis. Forte igitur h. l. fuit *obrigoratio.*

Gypsi) Supra *gisni.* ubi *gith.* seu melaothii malebat Morgagni; equidem *cypressi.*

Cretum) Supra cap. 2. *bene coctum,* ubi tamen ex libro Sambuci *cribratum* praefert Morgagni.

VEGETII RENATI

ARTIS VETERINARIAE

SIVE

MVLOMEDICINAE

LIBER SEXTVS

(VVLGO QVARTVS.)

PRAEFATIO.

Solennis excusatio negligentium est, dispendia ex
dissimulatione venientia Deo imputare vel casibus.
Minus namque peccare se credit ignavia, si id, quod
ipsius culpa accidit, ad potestatem incipiat deferre
fortunae. Sic de aegrotantibus dicitur morituros,[a] et 2
si medicina cesset, evadit. Cui disputationi, quia non
solum iners, sed etiam impia est, non libenter assen-
serim. Malo enim nihil expertum relinqui, quam si 3
quid calamitatis evenerit, avaritiae vel dissimulatio-
nibus imputari. Sed fortasse aliquando vera [illa[b]]

VARIETAS LECTIONIS.

Hanc praefationem ex Gudiano libro Fabricius ante Gesnerum iam ediderat Bibliothecae Latinae Tom. III. L. III. c. 12. p. 135. sq. (a) Adnotatum etiam legi *morituris. Caeterum hoc sibi velle videtur, quosdam aegrotantes ita male ab medicis haberi, ut morituri videantur; evadere, cum ab his relinquantur: si mortui fuissent non medicinae sed fato imputaturos fuisse*

videantur in homine, qui divina providentia ac dispo-
4 sitione fatorum[c] creditur regi. Animalia vero cum
quibus divinitas nihil dignatur habere commune, nisi
hominum studio impensisque curentur, absque am-
5 biguitate depereunt. Quid enim iumentis spei super-
est, quae divinitas fovere respuit, si hominum me-
dela cessaverit? Saepe accidit, ut neglectis animali-
bus, quae prima compararent morbum,[d] contactu
crescens pestilentia greges integros perimat, quum[e]
polluta a languidis pascua infectique fontes ita no-
6 cent,[f] quasi in venena vertantur. Postremo aegroti
odor cum sanorum impleverit nares, ipso foetore
visceribus inseret morbos. Sic ad pullos mors a ma-
7 tribus corrupto lacte transmigrat. Sic in numerosis
stabulis quamvis vile iumentum, si contagiosam semel
susceperit passionem, veloci transitu pretiosa quoque
iumenta consumet. Sed adversum omnia diligentia,
studium, herbarum potestas, curandi scientia, pro-
8 desse consuevit. Sicuti medicorum prima doctrina
est humani corporis partes organorumque[g] eogno-
scere, ita necessarium Mulomedicis, de ossibus, de
nervis ac venis iumentorum universa perdiscere.
Neque enim curare rationabiliter potest, qui qualita-
tem rei, quam curat, ignorat.

I. Iumentum igitur habet in capite ossa duo, a

mortem homines G. (b) *illa* om. F. (c) Ita cum Fabr. Gesn. pro *factorum*. (d) *primo cum perirent morbo* eum Fabricio Gesner. *quae prima cum pere-rent* (al. *perirent*) *morbum* Cod. Posui Gesneri coniecturam. Ipse malebam *prima susceperant morbum*. (e) Ita Fabr. Gesn. pro *Quam*. (f) Ita pro *nocet* Fabr. Gesn. (g) Ita pro *organum* cum Fabr. Gesner, qui illam tamen lectionem non contemnebat.

Cap. I. De ossibus compagis equinae eorumque numero tam inepta et falsa traduntur, ut ea vix putem a Vegetio profecta esse. Hodie enim vel puer ex proiectis passim cadaveribus equorum haec corrigere possit. Verbis igitur adhaerebo, cum rem ipsam tangere taedeat.

fronte usque ad nares alia duo, maxillaria inferiora duo, dentes quadraginta, id est, molares quatuor et viginti, caninos quatuor, rapaces duodecim. In cervice autem sunt spondyli[a] septem,[b] a spatula ad renes sunt octo. a renibus usque[c] ad anum septem, muscarium habet commissuras duodecim. In armis prioribus sunt regulae[d] duae. ab armis usque ad brachiola duo. A brachiolis usque ad genua duo. In genibus 2
parastaticae duae. tibiae[e] usque ad articulos duo. Bases quae appellantur numero duae. Vsque[f] ad pumices ungulae ossa minuta sedecim, in pectore unum: costae tum[g] in interioribus triginta sex. Item in[h] posterioribus a cumulari[i] usque ad molaria[2] duo; a molaribus[l] usque ad vertebras duo, costales duo. Ab acrocolesio usque ad gambam duo; a gamba usque[m]

CAP. I. (a) *spondili* Edd. a. G. *spondoli* C. (b) *sex, spatulae et renum sunt octo* Corb. unde Gesner malebat *a spatula ad renes.* Vulgo *septem, spatulae renum.* Cou. Gesner. corrigebat: *spondyli ad renes.* Spatula est ἀκρώμιον. (c) *ad dimidium sex musculos habet: commissuras* S. M. *a renibus ad imum septem* C. (d) Ita pro *ragulae* S. M. (e) Ita pro *a tibia* C. *tibiae duae* Goth. (f) *punicae duae* S. M. *usque ad pumicem* C. *ad punices* Goth. (g) Vulgatum *tamen* correxi ex Corb. *tum interiores.* (h) Ita pro *a* S. M. (i) *columellari* F. M. S. M. Cf. Cap. 2, 2. (2) *mala XIII.* C (l) *malaribus* C. (m) *usque — minuta* om. C. *gammas — eyros* Goth.

Vsque ad anum) Quod in libris est *ad imum* vel *ad dimidium* ortum videtur ex simili lectione cap. 2. sect. 2. *usque ad imum muscarium commissurae sunt duodecim.*

Regulae) Ossa recta et longa dicere videtur. Verum ex Cap. 2. sect. 2. ubi *Sagulae* legebatur, ut h. l. *ragulae*, apparet, omoplatam intelligi.

Pumices) Vngulae solum dicit.

Molaria) Respondent brachiolis, ut vertebrae tibiis, et costales parastaticis in genu anteriore.

Acrocolesio) Alibi ἀκροκώλια nominant, sed in infimo porci pede, contra hic summa pedis pars intelligitur. Videtur igitur a κώληψ suffrago vocabulum derivatum significare ἀκροκωλήπιον, partem pedis a suffragine summa. Supra V. 17. (vulgo III. 18.) 5. *colesium ipsum, hoc es iuncturam coxae.* Petronius c. 70. *Volueris, de vulva faciet cocus piscem, de lardo palumbum, de perna turturem, de colaepio gallinam.* ubi recte monuit Salmasius, esse a graeco κωλήπια. Glossae Isidori *pulpidinem, colophia.* Plautus Persa I. 3. 12. eum

ad cirros tibiales duo, minuta usque ad ungulas sedecim. Et[n] sunt ossa omnia centum septuaginta.

II. Nunc mensuras numerumque membrorum oportet exponi. In palato gradus[a] sunt duodecim. Longitudo linguae habet pedem semis. labrum superius habet uncias sex, inferius uncias quinque, maxillae[b] singulae uncias denas: a[c] cirro frontis ad nares habet pedem. auriculae singulae[d] continent uncias senas. In oculis autem[e] singulis[f] unciae quaternae. a cirro, ubi desinit cervix, usque ad Mercurium[g] continentur
2 calculi[h] octo. Spina continet subter[i] spatulas triginta
duas. a commissura renum (quod cumulare[k] dicitur) usque ad imum muscarium[l] commissurae sunt duodecim. Regulae longitudo[m] uncias[n] duodecim; ab armis usque ad brachiolum uncias sex, a brachiolis usque ad genua longitudo continet pedem; ab arti-

(n) *Fiunt o. o. CLXXX.* C.

II. (a) *grodo* C. (b) *maxillae — denas* om. C. *maxillare singulare* G. (c) *a cirro — a cirro* om. S. M. (d) *singulae* om. C. (e) *autem* om. C. (f) *sunt* ins. C. G. (g) *musculum* S. M. *a cirro ibidem sunt — mercurium continent tali cliato* G. (h) *subtus arteriae duae* S. M. (i) *ac supra* ins. C. G. (2) vid. 4, 1, 2. not. i. in G. *commissuras tenuius.* (l) *musculum* S. M. (m) Vulgo *Sagulae longicia.* C. *rogulae longitia XII.* S. M. *ragiolae longitudo.* (u) *uncias — uncias* om. S. M. (o) *longitudine vel prolixi-*

Martiali VII. Epigr. 67. et Iuvenali II. 53 *coliphia* nominant inter cibos athletarum. Glossae apud Salmasium ad Tertullianum p. 262. *Colophium*, κωλήν. Suidas κώληπα interpretatur τὸ ὀπίσω τοῦ γονατίου μέρος, ἡ κόξα. Petronii lectio dubia est; Vegetii locum priorem nemo hucusque adhibuit, veram enim lectionem Corb. liber demum exhibuit. Scholiastes Iuvenalis *pulmentum* interpretatur *sicut membrum virile.* Sed ibi editi libri *sive* pro *sicut* habent; Codex Heinsii ad Petronium laudatus *sicut* dedit. Videntur carnea et pulpamenta esse ex coxendicibus decerptae, quae veteres *strebulas* vocarunt. Ecce Phrynichus de vocibus Atticis p. 26. κωλύριον μὴ λέγε, κωλῆνα δέ. ubi corrige ex Vegetio κωλήφιον. Hinc discimus, istius aevi vocabulum esse.

Cap. II. *Spatulas*) Costas Graeci etiam σπάθας dicunt, a latitudine pectinis textorii.

Imum muscarium commissurae) Goth. *imum muscarium mensuras.* Sed *mensuras* punctis suppositis deleri voluit deinde librarius.

culis usque ad ungulas uncias quatuor; in longitudinem[o] vel prolixitatem pedes sex. Haec eumetria[p] equi convenit staturae honestae ac mediae. Caeterum[q] non dubitatur in buricis minora ista, et in primae formae equis esse maiora.

III. Nervorum quoque numerus, qualitas, ac mensura pandenda est. A mediis naribus per caput, cervicem, ac mediam spinam, usque ad imum muscarium[a] descendit[b] filum duplex, quod continet pedes duodecim. duo[c] nervi in cervice palmarii[d] continent pedes quatuor. ab[e] armis usque ad geniculum[f] nervi duo. a geniculo usque ad basin nervi quatuor. In prioribus sunt nervi decem, in posterioribus decem. a renibus usque ad testes nervi quatuor. fiunt in se omnes nervi triginta[g] quatuor.

IV. Consequenter venarum quoque indicandus est numerus. In palato venae sunt[a] duae,[b] suboculares

tudine C. (p) *geometria* S. M. *Aereum entria* Goth. (q) *Caeterorum Non* C. *Caeterum enim non dubitatur, alicui esse minora, et alicui maiora* S. M. *Caeterum vero* G.

III. (a) *ancarum* S. M. (b) *descendle pilum* C. (c) *Platonena in* C. *A. cervice usque in armos vadit aliud, quod est pedes IIII.* S. M. (d) *palmari continet* C. (e) *Ab armis* om. C. (f) *genuculos* C. *genua* S. M. (g) *XXV.* C. *triginta tres* G.

IV. (a) *sunt* om. C. (b) *temporales II.* ins. S. et C. (c) *in naribus II,*

Buricis) Sunt qui Graecis *hinni* et *ginni*, Romanis *manni* dicuntur, ut ad Varronem de mulis monui.

Cap. III. *Filum duplex*) Hinc V. 47. (vulgo III. 48.) 4. *filum laesisse* dicitur equus, cum coxam eiecit vel emovit. Ceterum nervorum nomine intelligi ligamenta potius ossium, quam medullae cerebri vel spinalis ramos, in propatulo est.

Cap. IV. *In palato*) Noluit Vegetius venas omnes anatomicorum more persequi, sed eas tantum dixit, quas hippiatri percutere solent in sanguinis missione. De venis palati sanguinem demere Vegetius proprio vocabulo dixit *despumare*. Vide III. (vulgo II.) 34. 2. Sic *debrachiolare* est sanguinem de brachiolis demere V. 74. (vulgo III. 72.) in libro Corbeiensi. Ceterum h. l. liber Corb. et Sambuci inserunt: *temporales II.* et deinceps *in naribus duae*. De venis, quas hodie secant mulomedici, cf. Vitet medecine vétérinarie Vol. II. p. 11.

duae,[c] in[d] pectore duae, de brachiolis duae, de[e] sub cirris quatuor, de[f] talis duae, de[g] coronis quatuor, de[h] feminibus quatuor, de femoribus vero[i] duae, de sub gambis duae, de[2] muscario una, venae[l] matricis in cervicibus duae. fiunt pariter venae undetriginta.

V. Aetatem iumentorum ex dentibus aliisque signis

in cervicibus II. ins. C. (d) *in naribus duae, in cervice duae* S. M. (e) *de* om. C. *de sub cruris* S. M. (f) *in* S. M. *de talis duae* om. C. (g) *in* S. M. (h) *in femoribus duae* S. M. *de sinueribus* C. Sed distinguuntur hie baud dubie *femina* pars interior summi pedis, et *femora*, exterior. (i) *vero* om. C. (2) (*in cristario*) ios. S. (l) *et sunt omnes XXXII.* S. M.

Matricis) Male dici putavit Gesner. quasi *matrices* et eervici tribuit. Sunt venae ventris. Vide ad V. 44. (vulgo III. 42.) 2. Veuarum oumerum et situm quamquam difficile est constituere ex verbis Vegetii vitiosis, annotabo tamen, quae alibi Vegetius obiter annotavit, cum de sanguine mittendo loqueretur. Libri igitur I. cap. 25. de *matrice* detrahit sanguioem; aliis de *venis auricularum*; ex quo loco eognoscitur supplementum, quod offert Sambuci margo, temere a me apretum: *in naribus duae, in cervice duae:* cum in Corb. ait: *in naribus II. in cervicibus II.* ita esse corrigendum *in auribus duae:* Pergit Vegetius I. c. 25. detrahere de temporum veois sub cavatura temporum tribus digitis ab oculo ioterpositis; unde iterum constat, recte Sambucum eum libro Corb. addere post palati veoas: *temporales II.* Sequuntur in Vegetii loco laudato: *inferiores venae sub oculis positae, quae descendunt sub angulis oculorum inferioribus quatuor digitis inferius quam oculi sunt.* Hae suot *suboculares* quae dicuntur In hoc altero loco. Quarto loco nominaotur venae *in pectore, quae positae sunt in dextra, ac sinistra, ubi brachiola coniunguntur et flexura fit cum armus plicatur.* easdem *in pectore* sitas commemorat alter locus, et similiter a brachiolaribus distinguit, de quibus I. c. 25. *quae venae positae sunt interius, ubi centuriae, id est musculi brachiolares sunt, sex digitis superius quam genu, tribus vel duobus digitis inferius quam centuriae.* Est etiam tertius locus II. cap. 5. ubi obiter de veoa coxae est: *de coxa* media quatuor digitis ab ano veoam ioquiris et ex ea saoguinem detrahes. ubi iotelligit, quae hoc nostro in loco *de feminibus quatuor* appellaotur, oescio quam vere. Ceterum male operae nostrae dederuot *matrices* pro *matricis*, id est ventris. Locum igitur sic distingue: *venae matricis, in cervicibus* duae. Vide supra ad I. c. 40. p. 28. et ad 5. c. 71. p. 102.

Vnde triginta) S. M. *et omnes sunt XXXII.* At vero additis duabus nariom, et temporalibus duabus efficiuntur XXXIII,

Cap. V. Conferre iussit Morgagni Epist. III. 42, Aristotelem VI. 22. Varroorm II. 7. Plinium XI. c. 37. Columellam VI. 29. et Palladium IV. 13. Ipse de varietate lectionis iudi-

oportet agnosci, ne vel[a] ementes imperitiae[b] subeamus
incommodum, vel curantes aegrotantis animalis[c] ignoremus aetatem. Quia sicut hominibus, ita et equis,
aliud convenit, cum[d] iuventa sunt fervida, aliud cum
senectute iam frigida. Manifestum est autem notas 2
corporis[e] cum aetate mutari. Pullis enim bimis et
sex mensium medii dentes superiores cadunt, quos
lactantes[f] vocant. cum autem quartum annum agere
coeperint, decidentibus his,[g] qui canini appellantur,
alios supponent. Deinde intra sextum annum molares 3
cadunt. Sexto anno quos primo mutaverunt,[h] exaequant. Septimo omnes explent[i] aequaliter, et ex eo
cavatos habere incipiunt dentes, nec[k] postea quot
annorum sint sciri ad fidem potest, nisi signis aliis,
quae usus edocuit. Decimo namque anno tempora
cavari[l] incipiunt, et supercilia nonnunquam canescere. Duodecimo anno nigredo in medietate dentium apparet. Plerique adserunt, domitis et freno 4
assuetis animalibus rugas, quae in labris sunt superioribus computandas, ita ut ab angulo ubi incipit[m]
morsus, incipientes, usque ad extremum labrum perveniamus. quia annorum numerum rugarum nume-

V. (a) Sic S. M. et C. *velamentis* al. (b) *per imperitiam* S. M. (c) *aegrotis animalibus* C. rectum ex Goth. inserui. (d) *cum sunt fervidi* C. *cum vividi et ferventes sunt* S. M. et p. p. *frigidi* iid. Vulgo est *iumenta*. (e) *aetatis cum corpore* coniec. Morg. III, 42. (f) *lactentes* idem emend. (g) *his* om. C. (h) Ita pro vulgato *mutavit*, *exaequat* em. Morg. (i) Vulgo *explentur* est. *Explet aequaliter. Ex eo cavos habere incipit.* C. (k) sic C. *Postea vero — scire — nullus* S. M. *Nec postea — scire — nullus* al. In Go. est *sit scire — non potest usus docuit.* (l) *cadere* C. (m) *coeperit* edd.

dicium permisit illis, qui haec aetatis indicia melius callerent.

Iuventa) Egregiam Gesneri coniecturam posui pro vulgato *iumenta*.

Rugas — labris superioribus) Male dicit labra pro maxillis seu palato. Puto enim, intelligi palati duodecim gradus, quos ipse Vegetius VI. (vulgo IV.) 2. 4. dixit, et qui in senescentibus evanescere dicuntur. De his vide ad Vegetii I. 22. 11.

rus[n] ostendit. Postremo rugarum multitudine, tristitia frontis, deiectione cervicis, pigritia totius corporis, stupore oculorum, palpebrarumque calvicie[o] senectus ipsa se prodit.

VI. In permutandis equis vel distrahendis[a] maximam fraudem patriae solet afferre mendacium. Volentes enim carius vendere, generosissimos fingunt. Quae res nos compulit, qui per[b] tam diversas et longinquas peregrinationes equorum genera universa cognovimus,[c] et in nostris stabulis saepe nutrivimus, uniuscuiusque nationis explicare signa vel merita.
2 Nam ut viliora ministeria taceamus, equos[d] tribus usibus vel maxime necessarios constat, praeliis, circo,[e] sellis.[f] Ad bellum Hunniscorum[g] longe primo docetur utilitas patientiae, laboris, frigoris, famis.[h] Toringos deinde[i] et Burgundiones[k] iniuriae tolerantes.

(n) *numeras* om. F. (o) *canicie* S. M. *cautione* C. Voluit quod est in Gothano: *palpebrae tebrorumque* (i. e. *temporum*) *cavatione senectus ipsa prodit.*

VI. (a) *detrahendis* F. (b) *propter* C. *per* (*occasionem*) — *peregrinationes* (*adivimus*) S. (c) Ita pro *cognoscimus* S. M. C. (d) sic S. M. C. Gesn. *equestribus* al. (e) sic C. *circeis* al. a. G. (f) *vel ad bellum* edd. a. G. *selisi* al. *sellis* C. *oliis* G. (g) *Volscorum* S. M. *Hunnescorum* C. *Hunniscorum* retineri vult Barthius Adv. II, 32. ratione non alia prolata, quam notos eo tempore fuisse Hunnos. Gesn. (h) Hoc loco inter exemplaria primae editionis diversitas observatur: cum in altero ita interpunctum sit, ut supra posuimus; in altero autem ita, *frigoris*, *famis toringos. Deinde.* (i) *dehinc* C. *tornic. de habere* Go. (k) *Burgundios* S. M. (l) *Phry-*

Calvicie) Ex Goth. malim *palpebrarum calvitie temporumque cavatione.*

Cap. VI. *Distrahendis*) Ita ante Sambucum vulgatum *detrahendis* correxerat etiam Conr. Gesner in Equo p. 459.

Sellis) Sellarum usum ex Vegetio de re militari I. 18. et Lipsio de R. Milit. Rom. III. 7. annotaverat Gesner; quin ἐφίππιον Xenophontis aliorumque addidit, quibus strata equorum, a nostris tamen sellis diversissima signantur.

Hunniscorum longe primo) Etiam Conr. Gesnerus in Equo p. 460. corrigebat *prima* Huniscos interpretatus quos hodie *Vngaros* appellamus. Idem ex Hieronymo ad Oceanum posuit *Hunnorum examina pernicibus equis huc illucque volitantia.*

Primo docetur) An *prima?*

Tertio loco Frigiscos,[l] non minus velocitate quam 3
continuatione cursus invictos. Postea Epirotas, Sa-
maricos,[m] ac Dalmatas, licet contumaces ad frena,
habiles[n] armis [ac bellis] asseverant. Curribus[o] 4
Cappadocum gloriosa nobilitas: Hispanorum[p] par vel
proxima in circo creditur palma. Nec inferiores
prope Sicilia exhibet circo, quamvis Africa Hispani
sanguinis velocissimos praestare consueverit.[q] Ad
usum sellae Persis provinciis omnibus meliores prae-
stat equos, patrimoniorum censibus aestimatos, tam[r]
ad vehendum molles, et[s] ipsius incessus nobilitate
pretiosos. [s]sequuntur Armeni atque Saphareni,[t] in
qua parte[v] nec Epirotas Siculosque despexeris, si
mores ac pulchritudo non deserat. Hunniscis[x] grande 5

giosne an *Frisias* intelligimus, an neutros? *Phrygios* laudat Claudian. 29, 192. Gesn. (m) *Zelameros* S. M. *Zelomosos* C. an *Sarmaticos?* Gesner. (n) *ac viles, armis* edd. a. G. *armis habiles adseverant* C. (*tamen habiles sunt cruribus*) post *armis* ins. S. Puto τὴν *habiles* dupliciter corruptam in *ac viles*, et in *ac bellis*. Gesner. (o) sic C. *cruribus. Cappad.* edd. a. G. (p) *Spanorum* C. (q) sic C. *consuevit ad usum* edd. a. G. nisi quod S. M. *ad usum sellas Persici prov. omn. meliores. Praestat equos* etc. (r) *tam* om. C. *tamen* S. M. (s) Ita pro *pios incessibus* scripsi. S. M. *et incessus ipsius nob. pret. consequuntur Arm.* Corb. *impigros incessu.* Go. *ingropis incessus.* (t) *Suffumeni* S. M. *Sofoëni* C. (v) *parte* ins. C. G. (x) *Hunnuscis* F. *Hutruscis* (f. *Hetr.*) S. *Buruscis* S. M. *Vniscis* scr. *Hunniscis* C.

Licet contumaces ad frena ac viles armis, at bellis et cet. ex primae Ed. lectione corrigebat Con. Gesner in Equo p. 459.

Ipsius incessus) Praetuli hanc lectionem, quoniam in vulgata et Corb. lectione verba *nobilitate pretiosos* inepte repetunt sensum verborum *censibus estimatos*.

Saphareni) Cum Medis Herodotus I. 110. IV. 40. Σάσπειρας, Σάπειρας memorat, qui fortasse iidem sunt; Gesnerus *Sophieni* divinabat legendum.

Si mores pulchritudo non deserat corrigebat Con. Gesner l. c.

Hunniscis) Quemadmodum ex Herodotea de Sigynnarum equis narratione V. 9. Zosimum IV. 20. Hunnos effinxisse praeclare vidit Wesselingius, ita in iisdem equos agnovi Huniscos Vegetii. En tibi suavissimi historici verba: τοὺς δὲ ἵππους αὐτέων εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα, ἐπὶ πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν. μικροὺς δὲ καὶ σιμοὺς καὶ ἀδυνάτους ἄνδρας φέρειν. ζευγνυμένους δὲ ὑπ᾽ ἅρματα εἶναι ὠκυτάτους.

et aduncum caput, extantes oculi, angustae nares, latae maxillae, robusta cervix et rigida, iubae ultra genua pendentes, maiores costae, incurva spina, cauda silvosa,[y] validissimae tibiae, parvae bases, plenae ac diffusae ungulae, ilia cavata, totumque corpus angulosum, nulla in clunibus[z] arvina, nulli in musculi tori, in longitudine magis quam in altitudine statura propensior, venter exhaustus, ossa[a] grandia, macies grata, et quibus pulchritudine praestet ipsa deformitas: animus moderatus et prudens, et vulne-
6 rum patiens. Persis[b] et statura et positione[c] a caeteris equorum generibus non plurimum differt,[d] sed solius[e] ambulaturae[f] quadam gratia discernuntur a[g] caeteris. gradus est minutus et[h] creber, et qui sedentem delectet et[i] erigat, nec arte doceatur, sed
7 naturae veluti iure praestetur. Inter[2] colatorios[1] enim et eos, quos totonarios vulgus appellat, ambu-

(y) *spinosa, validis. coxae, tibiae parvae, bases plenae* S. M. (z) *cluribus* C. (a) *os agrudia* C. (b) *Persus* S. M. *Per staturam* C. (c) *positionem* C. *positiq* dedit Gesner. (d) *differunt* C. (e) *sola ambulatione* C. (f) *genere. nam.* ins. C. (g) *Ciris* C. (h) *celer* C. (i) *et* om. C. Deinde Goth. *represtetur*. Forte voluit *repraesentetur*. (2) Nescio quid sibi velit S. M. Pro ἁρματηλατέειν πρὸς ταῦτα τοὺς ἐπιχωρίους.

Positione) Gesner correxerat *positio*. aliam etiam rationem emendandi proposuit: *Persici et statura — differunt*. Equidem lectionem antiquam mutare dubitavi propter locum Ciceronis Divin. II. 46. *quid inter Indos et Persas — differat corporibus animis*.

Erigat) Berenger vertit *relieve the rider*. Sed vocem vitiosam suspicor esse.

Colatorios) Con. Gesner p. 462. mutabat in *tolutares*, quam coniecturam firmare videtur Corb. lectio.

Totonarios) Supra II. 28. (vulgo I. 56.) 57. est *tottonarios*; ubi vide notam. Vtroque in loco cum Salmasio ad Capitol. Maxim. p. 13. Cangius in Glossario sub voce *Trepidier* legi malebat *guttonarios*. Gesner comparabat Gallorum *trotter*. Sed ipse male inspexit locum Cangii. Is enim *trottonarios* vel *trotarios* legi malebat, et comparabat locum Leonis in Tacticis c. 7. ubi τριπόδῳ et κάλπα de eodem motu ponuntur. A κάλπη Gallorum *galop* derivat. Sed recte h. l. Berenger: *their pace was something between a gallop and an amble, a vile and broken pace, answering to what the French call aubin*. Idem p.

latura eorum media est; et cum neutris [m] sint similes,[n] habere aliquid creduntur ab utrisque commune. His [o] sicut probatum est, in brevi amplius [p] gratiae, in prolixo itinere sevior [q] patientia, animus superbus, et nisi labore subiugetur [r] assiduo, adversum equitem contumax. mens tamen [s] prudens, et quod mirum est,[t] in tanto fervore cautissime [v] decoris est observantior, incurvata in arcum cervix,[x] ut mentum [y] recumbere videatur in pectore.

verbis enim *inter colatorios* ponit, *his sicut probatum est*, *in brevi* etc. (l) *totularios* C. *Intestulatorios* Go. (m) sic C. *neutri* al. (n) *similis — creditur* C. (o) sic C. Go. (p) *amplior gratia* C. (q) *minor* S. M. *potentia* Go. (r) *subiugatus*, *assidue* Edd. a. G. *subiugatur* Go. (s) sic C. S. M. Go. *mens*, *tumens*, edd. a. G. (t) *est* om. C. (v) *caute se decuriis curvata* C. *observantior* et syllabam *in* om. etiam S. M. *observ.* omittit etiam Goth (x) *et rutamentum* C. (y) sic C. et S. M. *mentum* om. al. a. G.

80. docet, Romanos incessum sibi invisum, quem hodie *Trot* Galli dicunt, *succussationem* equumque *succussatorem* dixisse. Gallicum *Trot* ab Italico *travatto*, *tratto* derivat. *Guttonarios* et *colatorios*, graece σακχιστικοὺς (a σακκάζειν, ὑποσακκίζειν) ita interpretatur *which dealt their steps in time and measure and had a certain spring and lightness in their motions*. Cum latino *trepidare* comparat Gallicum *Piaffer*. Salmasius ad Capitol. Macrin. c. 3. graecum κάλπη a gutturnio diei etiam monet. Sed hoc loco manifesto diversi sunt colatorii a totonariis; atque ipse Berenger antea totonarios ex h. l. ita vertit, ut eos esse vellet, qui *galoper* dicuntur gallice. Igitur Salmasii emendationem h. l. probare non possum.

Sevior patientia) Gesner malebat *levior* vel *brevior patientia*. quam lectionem expressit *Berenger*. Propertius IV. 3. quot sine aqua Parthus millia currat equus. De Parthis etiam malim Vegetii locum interpretari; de Persis enim iam antea dixerat. Persas equos animosos, sed mollium ungularum esse, ait Gratius vers. 512. Nec ipsa ingressus differentia a Parthicorum ingressu supra II. 28. (vulgo I. 56.) 38. descripta tam manifesta est, ut Parthos a Persis h. l. distinguere liceat. Ceterum gressum illum equi, quem hodie *Amble* vocant Galli et Britanni, plurimi hodieque orientis populi cum veteribus Graecis, Romanis et Asiaticis, atque ipsi Poloni, Tartari, et Rutheni maxime probant, annotante Berenger T. I. p. 146. qui deinde p. 170. docet, medio aevo eundem gressum in bellicis equis etiam praecipue fuisse spectatum.

Cervix) Malim *cervice*. Hoc equi schema cum Galli significare volunt, equum *armer* et *encapuchoner*, Britanni similiter *arming* dicunt.

VII. Aetas longaeva Persis, Hunniscis,[a] Epirotis,
ac Siculis: brevior Hispanis[b] ac Numidis. Frequens
opinio est, Barbaricis nulla[c] adhibenda medicamina,
quod usque adeo naturae beneficio [aegroti[d]] convalescant, ut eis nocitura sit cura. Sed falsa erat
ista persuasio. Nam quanto fortiora membra sunt,
tanto diutius vivunt, si ex arte[e] veniens medela non
2 desit. Spadonibus tamen inter auctores constat[f] sanguinem de matrice nunquam nisi forte ex nimia et
extrema necessitate tollendum: propterea quod caloris maximam partem cum testibus amiserunt. De
palato tamen, si non impediat negligentia,[g] omnibus
prope mensibus tam spadonibus quam testiculatis
3 minuendus est sanguis. Admissarii[h] vero, si cohibeantur a venere, nisi[i] dematricati[2] fuerint, caecari
saepe dicuntur: quamvis eo anno quo admissum faciunt, non sit eis vena laxanda, ne generationi intentum corpus cura[l] geminae necessitatis exhauriat.
Studiosis equorum quae cura stabuli, qui alimentorum cultus, quae observationis[m] solicitudo praestanda
4 sit, primus ac secundus indicat liber. Nunc decursis
omnibus [his,[n]] quae huius artis doctrina poscebat,[o]
ad compositiones necessariarum potionum medicamen-

VII. (a) *Hunnicis* edd. *Immistis* G. *Vniscis* C. (b) *Spanis* C. (c) *nullarum potionum adhibendam medicinam* C. (d) *aegroti* om. C. (e) sic C. *ex aëre venientibus* edd. a. G. *ex arte vehemens* S. M. *veniens medulla* G. (f) Ita pro *constitit* S. M. (g) *negleg.* C. (h) *emissarii* S. M. (i) sic C. S. M. *ubi* al. pro lectione, quam recepimus pugnat Veg. 1, 24. Gesn. (2) *de matrice minuti* S. M. (l) *ex minutione deficiat* S. M. *necessitas* G. (m) *observatione* C. (n) *his* om. C. (o) Ita praeter reliquos libros etiam Goth.

Cap. VII. *Barbaricis*) Cf. supra III. Prologi sect. 4.

Spadonibus) Vide supra I. 23.

Admissum) De re ipsa supra vide I. 24. ubi est: *si ab admissura cessaverint.*

Dematricati) *De matrice minuti* S. M. Dicit ventrem. Vide supra ad V. 44. (vulgo III. 42.) 2.

torumque descendemus,[p] ex quibus explorata congessimus,[q] et ea, quae non tam ad utilitatem curandi quam ob[r] caritatem emendi mulomedicorum cupiditas inflaverat, submovimus. Constat namque, non tam 5
multis neque[s] pretiosis speciebus, sed paucis, et ad causam, de qua agitur, accommodis posse sanari. Primum igitur ut pinguia sint iumenta, tam[t] in curulibus[v] quam in sellaribus decet; deinde ut sana permaneant; post ut aegrota curentur,[x] confectiones ut dictum est, medicaminum proferemus electas ex auctoribus multis, et[y] experimentis manifestissimis approbatas.

VIII. Traditur Chiron[a] ad reficienda iumenta vel curanda hanc edidisse potionem, quae[b] internos[c] extergeat morbos, quae[b] tussim reprimat, vulsos ac[d] phthisicos curet. Ptisanae sextarium, lini seminis[e] heminam, croci unciam unam, intestinum porcinum recens, quod longanonem vocant, prius diligenter elotum,[f] vel acronem: quae si in praesentia forte non suppetunt, haedinum caput cum pedibus suis[g] et intestinis ac ventre,[h] diligenter quasi ad hominum usus curatum in cacabum novum[i] mittis. addes supe- 2
rioribus hyssopi fasces duos, cochleas germanas pur-

possidet edd. a. G. (p) Ita pro *descendimus*, *in quibus et explorata* C. (q) *concessimus* C. (r) *ad* C. *ad utilitatem* G. (s) *neq*. om. C. (t) *quia in curulibus et sellaribus licet* C. (v) *currilibus* edd. a. G. *cursibus quam in saltibus* S. M. (x) Videtur legendum: *curentur. Confectiones igitur*. (y) Ita pro *de* Corb.

VIII. (a) *Cyro* C. (b) Ita pro *qua* bis cum C. Gesn. (c) *interna* C. *extergat* Go. (d) Ita pro *tussicos* corr. Gesn. *lactesycos* C. (e) *semc*. I. C. (f) Ita pro *lotum* C. *longaonis vocatur — ut lacronem* Go. (g) *suis* ex C. addidi. (h) Vulgo additum *et* cum C. omisi. (i) *novum* ex C. addidi.

Cap. VIII. *In praesentia*) Supra I. 56. (vulgo II. 28.) 17. *vel si porcina defuerint, caput hoedinum depilatum cum pedibus suis et cordulis intestinorum mundis — fasces duas — baccarum lauri cum virent sextarium —*

gatas quindecim, bulbos quindecim, ficus duplices viginti, rutae fasciculum unum, baccarum lauri sextarium unum tritum,[2] dactylos viginti, allii purgati capita tria, sevi[l] caprini uncias sex, pulegii sicci fa-
3 sciculum. Quae[m] omnia trita decoquis in aqua cisternina vel coelesti, donec liquefacta carne defluant ossa. sed aquam saepius adiicies ne[n] medicamentum
4 ustura constringat. Sed cum succum[o] spissum videris, colabis, abiectisque excrementis et ossibus addes[p] tragacanti uncias tres pridie in[q] calida infusas; ut inturgescat et solvi possit; adiicies passi sextarios tres, ova cruda sex, olei rosacii ova plena sex, butyri resoluti[r] uncias tres, anagallici[s] uncias tres, amyli

(2) supra I, 56, 17. *cum virent.* (l) Vulgo *sepi.* (m) *Quae* om. C. (n) *nec ad med. usturam consumat. cum* C. *ustura consuccum spissum* Go. (o) *succum* ex Go. addidi. (p) *addes* ex C. inserui et vulg. *tracanti* correxi. (q) *in* ex C. addidi. *in calenda* C. *calida ei* Go. *infusa* Go. (r) *soluti* C. (s) *symphyti triti* S. M. (t) *morbo reficit* C. G. (v) *grandem coclearium*

Vstura) Supra: *ne comburatur, sed fervendo pinguescat, vel succus ipse pinguior efficiatur. Post haec diligentissime colabis ad colum, tum draganti unciam I. in tres divides partes, ita quod exinde in unam potionem missurus es, pridie infundas in calidum ut inturgescat. tunc addis passi* etc.

Rosacii) Supra variatur lectio in his verbis, ubi vide notam.

Anagallici) Sambuci Codex *symphyti triti.* Ecce Marcellus Empiricus p. 424. ed. Cornarii: *symphyti radix, quam quidam inulam rusticam, quidam alum gallicum vocant.* Ita etiam supra II. 25. (vulgo I. 53.) 4. liber Sambuci pro anagallici habebat symphyti. Sed V. 48. (vulgo III. 49) 2. pro *anagallicum* habet idem *sil gallicum.* Marcelli locus descriptus est ex Scribonio Compos. 83. ubi vide Rhodium. In Caelio Aureliano Chronic. II. 12. et V. 2. male *argallici* legi monuerunt viri docti. Sil gallicum supra V. 26. (vulgo III.) 27. Hippiatrica interpretantur σέσελι γαλλικόν. Plinius 26. sect. 26. *Halus autem quam Galli sic vocant Veneti cotoneam — similis est cunilae bubulae cacuminibus thymo, dulcis et sitim sedans, radicis alibi albae alibi nigrae.* Quae postrema sunt ex Dioscoride IV. 9. de symphyto petraeo. Herbae cydoniae cum melissophyllo meminit Galenus Medic. secundum loca libro 5. c. 5. Diversa est *ala*, quo nomine inulam rustici vocabant. Vide ad Palladium III. 24. In Plinio legendum esse suspicor: *Halus quam Galli sil vocant.* De sile priorem Vegetii locum posui supra. Alter est IV. 28. 31. *sil gallici.* Tertius III. 40. ubi *silis gallici* legitur.

unclas tres, pulveris quadrigarii uncias tres, lomenti fabae [id est, farinae] sextarium. Haec omnia ita temperabis, ut per cornu defluant, et sextarios singulos ieiunis animalibus per triduum dabis. et si volueris, septem diebus interpositis repetis, et das a capite potionem. Iumenta a morbis[t] vindicat et custodit: Gentianae, aristolochiae rotundae, myrrhae troglodytis, rasurae eboris et baccarum lauri aequis ponderibus pulvis immixtus, ex quo grande[v] cochleare plenum sumis. Addes hyssopi triti scripulos quatuor, mellis vel passi uncias tres, vini sextarium, gisni[x] resoluti pastillum unum, post[y] cursum sive post laborem conditi bene piperati[z] heminam adiicies, aestate rosati vel absinthiati[a] tantundem, et per os dabis ad

C. (x) *gyfru* C. *Fac pastillos pensatos quemlibet unc.* I. *ex quibus unum* S. M. (y) *ciel cursi observatio lavorem conditum bene piperati* C. (z) *praeparati* F. M. S. M. (a) Vulgo *roris vel absinthii.* C. *rosae sive.* S. M. *olei*

Inler aromaticas herbas sil nominal Scribonius Compos. 126. et Celsus V. 23. el c. 25. *semen silis* habel Plinius 24. c. 19. el *vinum sili conditum* Festus. *Sil frictum, et sil montanum* habet Apicius I. 34. III. 5. IV. 8. Sed iterum de symphyto petraeo Plinius 27. s. 24. *Alum nos vocamus, Graeci symphyton petraeum.* Medici graeci πολύγονον, Macedones osteocollam, alii talantium vocabant, ut affirmant Hippiatrica p. 481. ubi planta accurate describitur, et in usu frequenti Hispanorum esse dicitur contra equorum morbos. ubi in ταλάντιον forte latet γαλικὸν ἄλον. Quae addunlur: *συνεψομένην διαμεμερισμένοις κρέασιν ἑνοῦν αὐτά*: eadem Plinius 25. s. 30. de centaurio chironio: *cohaerescere etiam carnes tradunt, si coquantur simul.*

Id est farinae) Haec supra desunt. Igitur recte inclusit Gesner.

Haec omnia ita) Haec usque ad finem sectionis variavit supra Vegetius vel librarius, ubi vide.

Gentianae) Est haec polio diapente, quam repetit sect. 8. et posuit supra I. 10. 6. ubi aristolochia longa legitur. Ceterum Gesner hic *aristologiae* reliquerat, postea vero rectum posuerat.

Gisni) Goth. *gisin*, sed ita ut facile *gifiu* lector non satis attentus inde exsculpere possit. Vide ad IV. (vulgo III.) 2. 14.

Rosati vel absinthiati) Ita cum Morgagni II. 21. scripsi ex libri II. 28. (vulgo I. 56.) 22. Forte etiam *olei et rosati* legendum est ex scriptura S. M. Vulgatum olim *roris* Conr. Gesner in Equo p. 491. corrigebat *roris marini*.

7 cornu. Si aestu animal fatigatur, puscam[b] cum pulegio trito misces, naresque et faciem confovebis: ova quoque trita cum hemina vini veteris, optimi faucibus infundes, ut per[c] ovi refrigerium vini[d] virtus accrescat. Maciem languoremque depellit, si semiunciam sulphuris cum myrrhae scripulis quatuor in pulverem resolutis ovum crudum et vini veteris sextarius
8 addatur, frequenterque per fauces detur: Diapente[e] est, ut[f] supra retulimus, necessarium pluribus[g] causis ac morbis, et semper diligenti confectione servandum. Gentianae, aristolochiae rotundae, myrrhae, rasurae eboris, et baccarum lauri, de recentibus speciebus in unum redactis minutissimis pulvis, ex hoc febrientibus plenum cochleare cum tribus unciis mellis, et aquae tepidae sextario, in qua radices iunci et apium sufficiens decoctum fuerit, per os dabis; ita ut triduo
9 similiter[h] cura procedat. Idem pulvis si ultra cochlearium cum sextario vini veteris et olei viridis hemina detur, animal a quibuslibet venenis, vel serpentum aut bestiolarum morsibus liberat. Cui si piperis atque pulegii nec non etiam cymini pulveris aliud cochleare addideris, et cum vini veteris sextario dederis, omne frigus expellit.

IX. Tussim quoque insanabilem cura[a] cum hemina passi et tribus unciis olei et ovo crudo, si[b] per triduum defundis[c] faucibus, addito fabae polline et foeni graeci binis cochlearibus. Praeterea valde tus-

rosati. (b) pro *poscam.* Deinceps G. *faciem confricabis.* (c) *ovu lene ref.* C. *ut ovis bene — virtutem* G. (d) *vino vetus adcr.* C. (e) sic C. *diapenton* al. a. G. (f) *quod* C. S. M. G. (g) *plurimis* C. G. (h) *similis* C.

IX. (a) sic S. *curat* al. (b) *si* om. C. (c) *defundas* C. (d) sic C. *foe-*

Puscam) Haec est pusca puleiata IV. (III) 76. 2.

Cui refrigerium) Ex Cod. lego: *cui lene refrigerium vino virtus adcrescat.*

Diapente) Cf. ad I. 10. 6. et II. 36. (vulgo I. 64.) 4.

sientibus prodest fabae frixae sextarius sine sale co-
ctae,[e] sevi caprini unciae tres, butyri[f] unc. 3, allii
purgati capita tria decocta et[g] cum succo ptisanae
data per triduum. Quo medicamento validius credi- 2
tur: ficus siccae pondera duo, foeni graeci sextarium,
tragacanti unciam, pridie in calida infusam;[h] anagal-
lici[i] unciam, rutae viridis fasciculum, apii fasciculos
tres, pariter in aqua diutissime decoques, et faucibus
per triduum defundes.[z] Curare etiam vulsos credi- 3
tur, si septem uncias cineris mundissimi ex ulmo[l]
colligas, addasque[m] olei uncias tres, bulbos tritos
septem, anagallici unciam, butyri[n] unciam, sevi ca-
prini unciam, mellis uncias tres, plantaginis viridis
tritae uncias tres, passi heminam, ptisanae vel[o] lini
seminis heminam: quae ita temperata ut per cornu
defluant, per triduum, vel, ut[p] necessitas cogit, per
plures dies ieiunis[q] singulos sextarios dabis. Despe- 4
ratam tussim saepe curavit potio vilis ac facilis: pul-
veris ex faba uncias sex, pulveris ex foeno[r] graeco
uncias sex, enulae tunsae [siccae[s]] pulveris uncias
sex, pulveris anagallici[t] tunsi uncias tres, butyri un-
cias sex: quae omnia cum tribus boni vini sextariis
additoque[v] passi sextario uno semis[x] pariter agitabis,

nugraeco ul. a G. (e) Ita C. vulgo *coctus*, *sepi.* In C. *sivi.* (f) *but. v.* 3. om. F. (g) *et* addidi ex C. (h) Vulgatum *infusa* correxi. (i) *Symphyti* S. M. (z) *dabis* C. (l) (*ex ulmis*) ins. S. *ex ulmo* praeponit C. (m) *eo* ins. C. (n) *botyri* hic et al. C. (o) *et* C. (p) *si* C. (q) *ieiunis* om. C. (r) *foenig.* edd. a. G. (s) *siccae* om. S. (t) *siccati et* ins. C. (v) *addesq.* C. (x) *semis* om. S. M. (y) *defundes* C. (z) *bibat* C. (a) *Potionem*

Cap. IX. *Sine sale coctae*) Supra V. 69. (vulgo III. 70.) 6. salis nulla fit mentio, et butyrum omittitur.

Decocta, et) Ex Corb. addidi *et*, et comma post *ptisanae* delevi. Supra dat cum passo.

Infusam) Vulgatum *infusa* correxi ipse, ut et paulo antea *tracanti*. Supra haec verba variata leges.

et uni equo ieiuno ante lucem bina cornua per os
5 dabis,[y] donec omnem ebibat[z] potionem.[a] Curam quo-
que non parum profuisse experimenta docuerunt hac
ratione compositam. Fabae frixae sextarium sine sale
decoques, addesque eo[b] sevi hircini resoluti uncias
tres, butyri uncias quinque: in mortario deteres uni-
6 versa. Praeterea foeni graeci sextarium bene purga-
tum fervere facies, primamque aquam inter initia
fervoris[c] effundes, addesque aquae sextarios quinque,
pinguissimas caricas viginti, et glycyrrhizae[d] uncias
quatuor,[e] pariter decoquas, donec aqua ad quatuor[f]
7 sextarios redigatur. tunc[g] in mortario deteris foenum
graecum, glycyrrhizam[h] et caricas, miscesque cum
faba, superfundis etiam calidam,[i] in qua caricae cum
caeteris coctae sunt: contemperatisque[2] omnibus, si
liquor spissior fuerit, tantum passi addes, ut per
cornu facile possit exire. diebus plurimis ex eo per
os singulos sextarios tussientibus dabis.

X. Cossos,[a] vermes, vel tineas caeteraque anima-
lia ventris extinguit, si heminam cineris ex olivae[b]
ligno viridi collecti cum hemina olei viridis per tri-
2 duum dederis[c] ad cornu. Alia quoque confectio,

ad sequentem periodum refert S. (b) *eo* ins. C. (c) *fervores* edd. a. G. (d) *lyricigiae* C. Vulgo *liquiritiae*. (e) 3. C. X. S. (f) Ita pro *tres* S. M. et C. (g) sic C. *tunc* om. al. (h) *cum Caricis et lyricigia* C. *cum caricis et requilitia missisque* Goth. (i) *caldam* C. (2) sic C. *comparatisq.* al.

X. (a) *Ad Coscos* C. (b) *solibe ligno viride collecto* C. (c) *dederis ad*

Bina cornua) Mensurae nomen esse, suspicabatur Gesner; sed medicamenta omnia per cornu infunduntur animalibus a Vegetio et Columella. Quamquam etiam cornu mensuram dedit, teste Galeno, unciarum. Ita enim ille libro primo κατὰ γένη: οὐγγίας, ἃς ὡς τὸ πολὺ τοῖς κέρασι μετροῦσιν ἐπιτετμημένοις ἔξωθεν γραμμαῖς τισι κυκλοτερέσιν. quem locum posuit Cornarius ad Galenum Compos. Medic. sec. loca p. 438.

Fabae frixae) Eadem variata paululum leguntur supra V. 69. (vulgo III. 70.) ubi vide, et in Hipp. p. 79.

sed [d] quae saepe mortiferam liberat passionem. pul-
veris [e] santonici, itemque [f] absinthii Pontici, nec non
lupini crudi, et herbae centaureae, et ervi pollinis,
et seminis raphani binas uncias mittis, addisque cornu
cervini unciam,[g] sinopidis Pontici [h] pastillos tres, opo-
panacis semiunciam, vini tenetani [i] vel alterius austeri
sextarios duos. olei viridis sextarium, quae tepefacta
ita animali defundis, ut per os cornu accipiat, in
clivo [z] constitutum, quatenus succus facilius ad inte-
riora perveniat. Postero die idem animal pronum 3
constituatur in clivo, et per clysterem intestino [l] il-
lius tepidae potionis sextarius ingeratur,[m] quatenus
alternis diebus ex utraque parte iniecta potio coagu-
lare,[n] quod appellatur, possit infundere, in quo illae
noxiae bestiolae congregantur,[o] et pertuso ventriculo
excruciata doloribus animalia perimunt.[p] Est et tertia 4
confectio non minus valida: Radices capparis Siculi,
vel baccas lauri [q] cum foliis ad unam libram deteris,

cornum C. (d) *sed aquae* S. *eadem quia* C. *quae eadem* S. M. (e) *pulverem* C. (f) *it. abs. Pont.* om. C. (g) *opii sem.* ius. C. (*apii seminis unciam*) ius. S. (h) pro *Ponticae.* (i) *tenibati* C. *territani* Goth. (z) *declivi* S. M. (l) *intestino* ioa. S. (m) *inrigetur* C. *ut per clystere — inrigetur* Goth. (u) *longanonem* S. M. *quam gulare* Goth. (o) *congregatur* C. et S. M. Vulgo *coguntur.* (p) sic C. el S. M. *pereunt* al. a. G. (q) *lauri* ios. C.

Cap. X. *Pulveris santonici*) Supra II. 46. (vulgo I. 44.) 5. *Santonici*, *absinthii p. pulveris.* ubi S. M. pollinem.

Centaureae) Supra pro ea posuit *seminis nasturtii*, et addit *seminis coriandri heminam.*

Raphani) Supra *seminis radicum—scobis cornu cervini.*

Sinopidis Pontici) Sic el supra. *Ponticae* malebat Morgagni. Deinceps pro *opopanacis* supra est *pollinis ervi uncias* 3. velul S. M. *orobi*; sed alio loco habet ibi *opopanacis unciam unam.*

Tenetani) Supra *vini austeri sextarios tres*, vel ut S. M. *quatuor.* Vini cognomioa varia eooiectavit Morgagoi, verum ex varietale scriplurae non facile esl assequi eooieelura.

Olei viridis) Supra *olei Hispani sext. unum.*

In clivo) Supra II. 47. (vulgo I. 45.) conlra elivum, el in clysteria menlione, *caput animalis iu valle statues et clunes ad altiora convertes.*

pariterque [r] commisces, addisque [s] aceti sextarios duos. Quod medicamentum interdum per os (sicut superius [t] dictum est) interdum per intestinum iniicis animali, ut internos hostes potionis austeritate consumas.

XI. Adversum omnia genera morborum salutaris confectio praeparanda est, ut inter ipsa initia ex conditis possit occurri. Cassa [a] est enim medicina quae sera est. Myrrhae troglodytis [b] libram, turis masculi libram, mali Punici corii [c] tunsi selibram, piperis uncias tres, [d] croci uncias tres, acaciae rufae selibram, Cadmiae [e] botryodis selibram, resinae [f] ustae selibram, absinthii Pontici [g] selibram, pulveris serpylli selibram, betonicae [h] selibram, centaureae selibram, sagapeni selibram, saxifragae selibram, peucedani selibram.

(r) *par. comm.* om. C. (s) *eo sext. turis, capparis emin.* [h. e. *heminam*] *quoque seminis coriandri, et emin. tugcii et emin. seminis erucae deferes pariterque* ins. C. (*sextarium vini, capparis heminam, et seminis erucae, tere simul, misce addens aceti H—S.*) ins. S. *cum foliis ad unam librem datis addisque iuris capparis heminam, seminis coriandri, eminam nasturtii et emiuam seminis erucae, deteris pariterque commistis addis aceti* etc. Go. (t) *superius* om. C.

XI. (a) Sic S. M. *Causa enim medicinae quaerenda est* aliae. Margo tamen Fabr. habet *cassa.* Corb. *Causa est enim med. quae servandu est.* Go. *Cassa enim nec materia aeque sera.* (b) Vulgo deest. *troclitis* inserit Corb (c) Vulgo *libram.* Corb. *corium tunsum selibram.* (d) *sex* C. (e) *cathimiae butrotis* F. S. et in marg. *Casmiae. Casimiae botreti* C. *brutotis* Goth. (f) *res. ustae* om. S. M. *aes ustum* C. *perustum* Goth. (g) *Pontici* om. C.

Cap. XI. *Ex conditis*) in usum reconditis medicamentis interpretatur Gesner. Equidem mallem verbis transpositis legi *confectio ex conditis praeparanda.*

Tunsi selibram) Corb. Lectionem firmat comparatio loci supra I. 16. 5. ubi eadem formula est, monente etiam Morgagni. Ibi sunt piperis unciae 3. (in Corb. *sex*) et croci unciae tres.

Cadmiae botryodis) Ita scribi voluit Morgagni IV. 48. cui obsecutus est Gesner. Verba *resinae ustae* omittit S. M. eis substituit Corb. *aes ustum,* quam glossam esse Cadmiae suspicabatur Gesner. Supra I. 16. 5. cadmia cum resina omittitur, et mensura in pluribus variatur.

quae omnia bene tunsa et cribrata [in[l]] mellis optimi tribus sextariis misces, et ad carbones leniter[2] paululum coquis, post in vase stanneo vel vitreo condita[l] servas, ex qua confectione morbidis etiam,[m] si febriunt, ad[n] diem singula cochlearia maiora[o] cumulata cum hemina aquae tepidae et olei floris tribus unciis dabis. Quod si absque febre sunt morbidi, vel convalescere iam[p] coeperint, cum vino et oleo plurimis diebus dabis, donec animal liberetur. Quam validissimam et approbatam[q] noveris potionem. 2

XII. Suffimentorum compositio fascinum pellit, lustrat animal, fugat daemones, submovet morbos. Odor[a] namque fumi ac spiritus per os ac nares ingrediens penetrat ad viscerum[b] omnes recessus, ac curat saepius loca, quae potiones non potuerunt curare.[c] Sic[d] tussis etiam in hominibus suffimentorum vapore praecipue sanatur. Denique[e] desperatos et 2
periculosissimos morbos auctores[f] mulomedicinae adserunt non ex pabulo[g] aut aquarum vitio sed aëris corruptione descendere.[h] Et ideo facilius languorem, quem pestilens morbus[i] ingessit, suffimenti[2] salubri

(h) *Vettonicae* C. (i) *in* om. C. (2) *leviter* edd. a. G. (l) *recondita* C. (m) *animalibus si etiam* C. *etiam* ins. ex S. (u) *diebus singulis* S. M. (o) *minora* C. (p) sic C. *etiam* al. (q) *probatam* C.

XII. (a) *odoris n. fumus* C. (b) sic et S. M. *ulcerum* al. a. G. (c) *neo tangere* ins. S. M. *potio potuit* Goth. (d) *Sia tussis etiam in nmnibus suffimentorum praecipus vnpore sanantur* C. *sicut etium in hominibus suff. vapore pr. sanantur* S. M. Vulgo erat: *Etiam in hominibus suffimentorum vapor praecipue ssquitur.* (e) *de quibus* C. (f) *aut sicut mulo medici* edd. a. G. nobiscum C. (g) *stabuli* C. (b) *descendentes* edd. a. G. (i) *ventus ingesserit* C. (2) *suffumentorum salubri curatur adflatu. Cuius talis est compositio. Sulph.* C. *suffimentorum* Goth. Vulgo erat: *suffimenti huius curat*

Stanneo) Vulgo *stagneo* hic et supra; sed altero loco verum offerunt libri scripti.

Olei floris) Supra *olei optimi*.

Cap. XII. Multa et enormia huius capitis vitia ex libris scriptis correxi, et ex loco gemino I. 20. Lacunas etiam ex libris supplevi.

curatur afflatu. Cuius talis est compositio: Sulphuris
3 vivi libram, bituminis Iudaici libram, opopanacis[l] unciam,[m] galbani selibram, castorei selibram, aeris[n] crudi selibram, albitis selibram, salis Ammoniaci uncias tres, rasurae cornu cervini uncias tres, sinopidis[o] uncias tres, gagatis foeminae uncias tres, lapidis gagatis masculi uncias tres, lapidis haematitis[p] unciam unam, lapidis sideritis unciam unam, lapidis argyritis unciam unam, caballiones marinos septem, stellas[q] marinas quatuor, pilas[r] marinas septem, caudas[s] marinas septem, ungues marinos septem, uvae marinae uncias tres, medullae[t] tedae pineae pondera[v] tria, cedriae pondera[v] tria, picis liquidae pondera[v] tria, ossa sepiae septem. haec siccata pariter deterun-
4 tur atque miscentur. ex quibus unum cochleare, cum[x] opus fuerit, vivis carbonibus aspergis, et cooperto[y] capite, ut fumum per os naresque suscipiat, animal suffis. Quod suffimentum praeter curam iumentorum, sanat incurrentes[z] hominum passiones, grandinemque depellit, daemones abigit[zz] et larvas.

afflatus. At talis compositio suffimentorum. (l) *apop.* C. (m) *unciam* om. C. (o) Vulgatum *ciceris crudi — albitis selibram* om. C. *aëris crudi sel. sulphuris unam, therbintinae sel. salis* S. M. Margo Fabr. *aëris usti.* (o) *lapidis gagatis foeminae et maris ana unc. tres* S. M. *lapidis dagatis masculi unc.* 3. *lapidis galactis unc. lapidis ematitis unc.* 3. C. unde *masculi* inserui. (p) Vulgo *ematitis.* (q) *scillas* C. *stincos, caballos marinas ana unc. VII.* S. M. (r) sic C. *pallas* al. a. G. (s) *caud. mar. VII.* om. C. (t) *medullam* C. *modullae* edd. *pineae, cedriae ana pond.* 3. S. M. (v) *lib.* C. (x) *si* C. (y) *operto* C. (z) *et incursitantes* C. (zz) *abicit et umbras fugat* C. *daem. alligat* Goth.

Aeris crudi) Ita M. Fabr. et S M. Vulgo *ciceris.* Supra I. 20. in eadem formula vulgo erat *yreos crudi ana uncias* 6. Ibidem pro *albitis selibram* est *salis cappa locis uncias tres;* sinopis plane omittitur.

Stellas) Supra omisit stellas et pilas. In Corb. est *scillas*, in S. M. *scincas* pro stellas.

Medullae) Supra *medullae cervinae, cedrei, picis liquidae ana pondera tria.*

Et larvas) Supra est: *et aerem defecare dicuntur.*

XIII. Quadrigarium pulverem vocant, qui ex diverso pigmentorum genere mixtus et per se adiuvat animalia, et aliis potionibus pro modo vel curae ratione[a] miscetur. Huius Chiron[b] talem compositionem 2
saluberrimam credit.[c] Tracanti pondera tria, aloës[d] uncias sex,[e] myrrhae uncias sex et -)[f] I, costi unciam unam et -)[f] I, amomi[g] unciam unam et[f] -) I, cassiae[h] unciam unam et[f] -), gentianae[i] libram unam, aristolochiae libram, centaureae libram, betonicae libram,[k] saxifragae libram,[l] samsuci libram, opii[m] libram, abrotani libram, eupatorii uncias sex, cardamomi uncias sex, folii uncias tres, spicae nardi uncias tres, spicae Celticae uncias sex, asari libram, dauci uncias tres, castorii uncias sex, opopanacis uncias sex, galbani uncias sex, struthii[n] uncias sex, panacis radicis uncias sex, liquiritiae[o] uncias sex, aristolochiae longae unc. III. absinthii[p] fasces tres, succi herbae peristereonis cyathos duos, radices vel surculos ipsius herbae peristereonis siccas et cribratas drachmas 6, haec omnia pariter conteres, et diligentissime[q] in vase vitreo vel stagneo servabis. Pela- 3

XIII. (a) Ita pro *curatione* C. (b) *Cyro* C. (c) *dedit* C. S. M. (d) *aloë* S. (e) *septem* S. M. (f) *et -)* I. om. C. (g) *Armoniaci* add. nobisc. C. *Amomi*, *myrrhae*, *costi*, *casiae ana unc. VII.* S. M. (h) *casiae* S. M. (i) *gentianae*, *aristolachiae*, *meliloti*, *cent. beton. saxifr. cynaritos*, *sinapis succi*, *hyssapi*, *abrot. ana lib.* I. *Eupatorii*, *cardamomi ana unc. VI. folii*, *spicanardae*, *ana unc. III*, *spicae Celticae unc. VI*, *asari lib.* I. *dauci unc. III*, *Castorei apopanacis*, *Galbani*, *stricii*, *radicis panacis ana unc. VI*, *liquiritiae aristolochiae longae ana unc. III*, *absinthii fasciculos III*, *succi peristereon cyathas duos*, *radicum peristereon vel foliorum pulveris unc. VI. Haec* etc. S. M. (2) *meliloti lib.* I. ios. C. *melilati* pro *aristolagiae* Gath. (l) *scynoanthis lib.* I. C. h. e. *schoenuanthus*. Goth. inserit *yrinia ntes libr.* (m) *ysopi* C. h. e. *hyssopi*. (o) Vulgo *strutii*. (a) *licingiae* C. *glycyrrhizae* verum. *requiliae* Goth. (p) *aristolachiae langae unc. VII*, *absinthii fasc. III*, *succum herbae peristeriae cyathas duas*, *radices vel surculos ipsius herbae peristereonis siccas et cribratas dracmas 6. Haec omnia* C. *Aristalagiae unc.* 3. inserit etiam Goth. Vnde addidi. Deinceps vulgo erat: *peristerei siccae et cribratae uncias quinque*, *haec omnia* etc. (q) *di-*

gonius vero[r] quadrigarii pulveris eiusmodi composnit confectionem: Cinnamomi, spicae Syriacae, spicae Indicae, croci Siculi, myrrhae Troglodytis, schoenanthi,[s] piperis nigri, piperis longi, mannae[t] croci, betonicae, cassiae nigrae, trissaginis,[v] folii, nardi, lentisci,[x] cepae Indicae (nardi,[y] storacis) acori Pontici,[z] turis masculi, irisillyricae, thymi Cretici, piperis albi, calami aromatici,[a] asari Pontici, petroselini, mannae croci, mali terreni, gentianae, rosae aridae, cassiae fistulae, enulae: omnia aequis ponderibus pro modo animalium misces, conteris, cribras, in pyxide[b] vel vitreo dolio condis, et cum opus fuerit singula cochlearia vel amplius, si vires animalium[c] patiuntur, iumentis singulis dabis, addito vino et oleo. Interdum aliis potionibus misces, si ratio artis
4 vel cura mandaverit. Absyrtus quadrigarium pulve-

ligenter servabis C. (r) *quoque* C. Hinc reliqua om. S. M. (s) Vulgo *scieni*. Corb. *scinoatos*. Goth. *scoeni*. (t) *Xylocinnamomi cassiae, betonicae, cassiae nigrae* Corb. Volgo ante Geso. erat *catiae*. (v) *tapsaginis* Go. (x) Ita pro *lentici* C. Goth. (y) *nardi stor.* om. C. paulo antea valgo *cepe Indici*. (z) *meum* addit C. (a) *Syriaci* C. (b) *pixidem vel vitreum doliolum condes* C. (c) *animalium* addidi ex C. (d) aole Geso. erat *nidafantis* qui

Cap. XIII. *Troglodytis*) Hippiatr. p. 305. τρωγλήτιδος σχοινάνθης. unde vulgatum *scieni* correxi.

Mannae croci) Bis in eadem formula nominatur, ab Hipp. omissa. Est κροκόμαγμα. Betonicam omittuot etiam. Hipp.

Cassiae nigrae) Graece est Κασίας μελαίνης. Morgagni *acuciae* malebat, sed locum Hippiatr. ignorabat.

Trissaginis) In Hipp. desunt haec *folii, nardi, lentisci*. Pro trissagine Hippiatrica nominant chamaedryn.

Cepae Indicae) Vulgo *cepe Indici*. Graece est: κρομύων ἰδικῶν pro κρομύων ἰνδικῶν. An fuit Ἰσσικῶν. Issicae? quod genus ex Theophrasti H. P. VII. 4. laudat Plinius 19. sect. 32.

Nardi storacis) Haec duo vocabula, in Corb. omissa, ut etiam in Hipp. inclusi.

Acori) Hipp. ἀγρίου ποντικοῦ male; deinceps ἴρεως λευκῆς. omisso *thymo, pipere albo, calamo*. Postea pro *asari pontici* in Hipp. est λασάρου ποντικοῦ.

Petrosilini) Hippiatr. πετροσελίνου ξηροῦ κασίας σύριγγος. omissis malo terreno et enula. Itaque ibi ex h. l. lege πετροσελίνου, ῥόδον ξηροῦ, κασίας etc.

rem hac ratione composuit: Folium, spica nardi, crocus, piper album, piper longum, piper nigrum, opopanacis radix, cassia dafnitis,[d] cassia marmalitis,[e] cassia[f] nardina, irisillyrica, apii semen, malum terrae, peucedanum, sabina,[g] gentiana, herba[h] rosina, thymum, myrrha, trixago,[i] costum, tus masculum, gesse mantium,[2] malum Punicum, calamum aromaticum, rosa sicca, ruta agrestis, petroselinum, aristolochia longa, amomum, calamum Syriacum, herba Artemisia. haec omnia pro numero animalium praeparas, aequis ponderibus misces[l] et tundis, cribratasque[m] servabis ad diversas passiones.

XIV. Causticum humectata siccat, laxata constringit, luxata[a] reparat, laesa confirmat. Huius Chiron[b] talem compositionem demonstrat.[c] Bituminis Iudaici pondera duo, bituminis Apollonii pondera duo, mannae[d] turis uncias sex, bdellii[e] Arabici uncias duas,

ex Corb. dedit *dafnitae*. Vulgo etiam bis *cassiae* erat. (e) *asmalitae* C *masmalitem* Go. (f) *cassiam nardinam*, *yrisillyricam* Corb. (g) *radicem herbae Sabinae* C. (h) *herbam clerusimam*, *pernam* C. *herba rasina* Go (i) *traxaginem* C. (2) *gessemante cumeum iuncanicum punicum* C. (l) Ita C. pro *intermisces*. (m) Ita C. pro *cribrasque et servabis*, *adversus passiones usurus*.

XIV. (1) Ita pro *parat* C. et Goth. in quibus tamen est *laxa*. *reparat* etiam coniecerat Cl. Morg. IV, 50. (b) *Cyron* C. (c) *demonstravit. Sulfur Iud.* C. (d) *Smyrnae et turis ana unc. VI*, *Bdellii unc. II*, *Cerae propolem unc. II*, *opponacis unc. II*, *castorei*, *galbani*, *styracis ana unc. II*, *me-*

Dafnitis) Vulgatum *nidafantis* ex Corb. in *dafnitae* mutaverat Gesner, equidem ex Gothani libri *daphnitus* verum dedi, et bis positum *cassiae* correxi Deinceps *asmalitae* Corb. *mas malitem* Goth. Recte Gesner ex Dioscor. I. 12. censebat vulgatum corrigendum; in ipso tamen Dioscoride lectio variat inter μοσυλῖτις, μουσυλητικός et μουσυλιτικός. Idem I. c. 12. cinnamomum μόσυλον (Aldino μούσυλον) simile esse ait casiae. μοσυλῖτιδι dictae, ubi Aldina μουσυλῖτιν habet. In Galeni libro de Ther. ad Pisonem cinnamomum est μόσυλλον Casiam δαφνῖτιν Dioscoridae Plinius daphnoidem appellat. Nardinam alibi non reperi nominatam.

Calamum Syriacum) qui distinguatur ab aromatico, disputat Bodaeus ad Theophr. p. 1005. b. unde dicatur Syriacus, vide in Indice.

medullae[f] cervinae pondera duo, propoleos[g] uncias duas, galbani uncias duas, guttae storacis uncias duas, cerae communis pondera duo, resinae cavealis[h] libram unam, visci Italici uncias tres, apochymatis[i] uncias duas, succi hyssopi uncias duas, guttae Ammoniacae[k] uncias duas, picis Brutiae[l] libram. [liquefacienda[m] liquefac, pulverem aliorum addens agita et coque, ut sit una substantia; quo uteris adversus vesicas et suffusiones, quae nascuntur in genibus et tibiis et nodis et articulis: et glandulas et ossilaginem cu-
2 rare creditur]. Pelagonius causticum, quod suffusiones vesicasque siccaret in genibus vel articulis, hac ratione composuit: Cerae Punicae[n] libram, resinae pondera duo et semis, galbani uncias tres, asphalti Iudaici pondera duo, myrrhae secundariae pondera duo,[o] bituminis libram, Ammoniaci[p] uncias
3 sex, costi uncias sex. Verum caetera decoquis in cacabo fictili novo, quae[q] cum refrixerint, addis

dullae cervinae pondo II, *axungiae pondo* II, *resinae pond.* II, *terebinthinae lib.* I, *resinae abietis lib.* I, *visci unc. III.* S. M. (e) *videllae Arabicae* C. conf. 3, 28, 4. (f) *cerae propalis unc.* 2, *apopanacis unc.* 2, *castorei unc.* 2, *galbani unc. guttae storucis unc.* 2, *medulae cervinae p* 2, *cerae communis p* 2, *axungine p* 2, *resinae frixae p* 2, *resinae terebinthinae lib.* I, *resinae vecuminae lib.* I, *resinae abiales lib.* I. (g) *prapulei* edd. *propolei* Goth. (h) *cabialis* edd. a. G. (i) *apoxima* edd. a. G. *apocima* C. M. nobiscum ipse C. (2) *Armon.* edd. a. G. (l) *brittiae* C. *britiae* al. nos sequimur rationem et Morg. IV, 64. Gesn. (m) inclusa ins. S. M. (n) *Ponticae* C. (o) *visci Campani p* 2. ins. C. (p) *Amon.* C. *armon.* al. Vnde

Cap. XIV. *Guttae storacis*) Convenire videtur *gutta ammoniaca* mox posita. Plinius 12. s. 32. de ture: *quod ex eo rotunditate guttae pependit, masculum vocamus — Graeci stagoniam et atomum tali modo appellant — etiamnum tamen inveniuntur guttae, quae tertiam partem minae hoc est* 28 *denariorum pondus aequent.* Storacem in Creta novit Plinius, circa Haliartum in Boeotia Plutarchus Lysand. c. 28. Est styrax officioale Linn. Cf. Dioscor. I. 79. Du Hamel Traité des Arbres T. 2. p. 238.

Ossilaginem) Vulgatum *ossulaginem* ex sect. 4. correxi, auctore ibi Sambuci libro. Videri mihi *ustilaginem* eandem cum uredine et urigine, dixi supra ad III. (vulgo II.) 52.

asphaltum et Ammoniacum et costum pro mensura, qua scriptum est, tritum ad modum farinae, et agitabis, et iterum coques, ut sit una substantia; quo uteris adversum [venas[r] et] vesicas et suffusiones, quae nascuntur in genibus aut in tibiis aut internodiis[s] aut in[t] articulis, usque eo ut etiam[v] ossilaginem curare credatur.[x] Malagma quoque causticum hac 4
voluit ratione componi. Picis pondera duo, cerae pondera duo, galbani uncias tres, resinae libram, adipis taurinae pondera duo, bdellii[y] uncias septem, thuris[z] pollinis uncias tres, resinae terebinthinae uncias sex, visci pondera duo, glutis[a] uncias tres. Absyrtus huiusmodi causticum ad[b] curam glandula- 5
rum:[c] resinae frixae uncias tres,[d] picis durae uncias tres, bituminis Iudaici uncias tres, evisci[e] uncias tres, galbani uncias tres, bituminis Graeci uncias tres. haec omnia in vino[f] decoquis, bitumen vero contundis, et superimmittis.[g]

ausi sumus *Armeniacum* hic et aliis aliquot locis reponere, quod illud pigmenti genus ad Malagmas in primis commendetur. Gesn. Deinceps Go. *verum etiam.* (q) *quae c. refrixerint* C. (r) *venas et* om. C. (s) *internodis* C. h. e. *internodiis.* (t) *in* om. C. (v) *etiam* ins. C. (x) sic C. *credantur* al. (y) *videllae unc.* 3. C. *bidellae* Goth. (z) *thur. p. v.* 3. om. C. (a) *guttae* C. (b) Ita C. pro *hac ratione composuit.* (c) Ita pro *glandularis* C. (d) *resinae asturosae* (quid si *Etruscae* de qua Diosc. 1, 92.) *unc.* 3, *resinae terebinthinae unc.* 3, *cerae unc.* 3, *picis durae unc.* 3, *bituminis Iudaici unc.* 1, *dauci unc.* 3, *bituminis Graeci unc.* 3, *galbani unc.* 3. (e) *visci* coniec. Morg. IV, 42. (f) *unum* C. (g) *supermittes* C.

Glutis) Corb. *guttae* habet. *Glutinis* corrigebant Rhodius et Morgagni. Gesner vulgatum defendit, et supra V. 65. (vulgo III. 66.) vulgatum *glutis taurini* ex Corb. (et Goth.) mutavit in *glutis taurinae.* Idem vulgatae patrocinium quaesivit ab Ausonio Idyll. XII. 8. Certe in Sosipatri loco. *Haec glus glutis, alii gluten dixerunt.* parum praesidii est; nam editiones principes, Neapolitana, Basileensis et Hanoviana ibi habent *glus glutinis*, monente Morgagni. Nominativum *glus* et ablativum *glute* auctoritate Ausonii et Paulini firmavit Gesneri Thes. L. L. In Marcello Empirico p. 194. *glus taurina* contra ventris inflationem imponitur.

XV. Compositio malagmae ad tumores[a] nervorum. Galbani uncias duas, resinae libram, Ammoniaci selibram,[b] picis Brutiae[c] selibram, cerae libram[d] olei quod temperare possit. Item malagma ad tumores duros et veteres. Galbani libras duas, Ammoniaci selibram, resinae terebinthinae selibram, opopanacis libram, storacis libram, cerae rufae libram, bdellii[e] libram, piperis albi unciam unam, baccae lauri libram, piperis longi unciam unam, picis Brutiae[c] selibram, olei irini quantum[f] sufficit.

XVI. Collyrium fistulare, quod conficitur, ut[a] immittatur in fistulas vulnerum, quae ab initio curata fuerint negligenter. Formatur autem ad[b] mensuram ipsius fistulae, ut, cum immissum fuerit, eandem possit implere, ut celerius [iam[c]] consumta duritie, caro viva ducat solidam cicatricem. Misy libram, feculae libram, aeruginis libram, chalcitis libram, cymini uncias sex, teres cum aceto et collyria facies.

2 Item aliter componitur collyrium fistulare: Misy, aeruginis, chalcitis libras singulas, mellis uncias sex, lonchitis[d] pondera duo, coquas[e] ex vino veteri pastillosque inde[f] facies fistulis inserendos.

XV. (a) *tumorem nervorum. Galb.* C. pro *duros* etiam *nervorum* S. M. Vulgo *duros et veteres.* (b) *lib.* 1. C. (c) sic S. M. *brittiae* C. *britiae* al. *piers buirie* Goth. (d) *selib.* C. (e) *videllae* C. (f) *quod satis est* C. *olei immittis* Goth.

XVI. (a) *immittatur*, om. *ut* C. (b) *in* C. (c) *iam* om. C. (d) *lactis* F. M. S. M. *longitae* C. In Goth. *gongitis.* Vulgo *zungitis.* (e) *coques cum* C. (f) *inde* om. C. Deinceps Goth. *infovendos.*

Cap. XVI. De argumento vide supra ad V. 25. (vulgo III. 26.) 2.

Duritia) Callositatem supra dixit; graece est ἐσχάρα Hippiatr. p. 270 ubi collyria diversa ab his posita reperies.

Aceta, et collyria) Vulgo *vel collyria.* quod sententia postulante correxi.

Lonchitis) Quod ex librorum scriptura coniecerat Gesner, posui pro *zungitis.* De lonchitide vide Dioscor. 3. 161. Plinium 20. sect. 88. et Galenum Fac. S. M. libro 7. cuius radicem lieni, semen hydropicis prodesse refert Plinius.

XVII. Compositio malagmae crudae. Calcis vivae libras duas, sinapis[a] Alexandrini libram, ficus[b] siccae uncias sex, axungiae quantum[c] sufficit, immisces,[d] contundis, et uteris.

XVIII. Compositio synchrismae. Cerae rufae[a] pondera duo, resinae frixae pondera duo, olei laurini libram, sepi taurini libram, axungiae libram, medullae cervinae libram, olei[b] Cyprini, aeruginis, hyssopi, axungiae veteris libras singulas: haec omnia[c] pariter ad carbones decoquis[d] et uteris.

XIX. Traumaticum medicamentum curationi vulnerum valde convenit. Nam absumta[a] putredine vivam carnem ad sanitatem reducit.[b] Huius est talis compositio. Misy libram, chalcitis pondera duo, aeruginis libram, pariter colabis, et supra tegulam[c] in igne[d] pones, et coques ut rubeum fiat. Post in mortario teres, et ad similitudinem farinae pulverem facies. Deinde duos sextarios mellis in olla nova coquis cum[e] vino, et cum fervere[f] coeperit, adiicies[g] pulverem supra scriptum, agitabis, et pariter decoques: refrigeratoque ad cancromata et[h] plagas vel[i] famices ad cicatricem reducendas uteris. Traumaticum quoque hac ratione componitur: Misy, cadmiae,[2] aloës,[l] acori libras singulas, aeruginis libras duas, chalcitis libram.

XVII. In hoc et proximo capite, quae lemmatis locum occuparant ad contextum ipsum redire, h. e. in locum suum, iussi. Gesn. (a) sic C. qui firmat adeo coniecturam Cl. Morgagni IV, 51. Ante Gesn. erat *sinopidis*. (b) *picis* C. (c) *quod* C. (d) *et unum contundes* C. *in unum* Goth.

XVIII. (a) *Afrae* C. (b) *olei Cypr. lib.* 5, *aeruginis lib.* 1, *axungiae vet. lib. unam* S. M. *hyssopi* mentio mihi displicet. (c) *omnia* om. Corb. (d) *coques* C.

XIX. (a) *consumta* S. M. (b) *adducit* C. (c) *tegulas* C. (d) Ita pro *ignem* C. (e) *cum vino* om. Corb. (f) *bene* C. forte fuit *ferbere*. Gesn. (g) *adiicies* ins. C. (h) *cancromnta*, *plagas* C. *cancromatiam et pl.* Goth. Vulgo *cancromatas plagas*, *ad famicem et cicatrices*. (i) *et famices vel ad cicatricem* C. *famices* Gothano. (2) Vulgo *cathimiae* legitur. *Casiniae* C. (l) *aloës cumves lib.* 1, *aerug.* etc. reliquis om. C. *alios rues* Goth.

mellis libras duas in olla nova decoques, refrigeratoque uteris.

XX. Malagmae quoque istiusmodi [a] compositio approbata [b] est. Mellis libram, galbani, storacis, [c] bdellii, [d] piperis albi singulas libras, Ammoniaci pondera duo, medullae cervinae, baccarum lauri ana libram, thuris pollinis uncias duas, sepi caprini uncias quinque.

XXI. Malagmae quoque medicamentum hac ratione componitur: Ammoniaci uncias tres, cerae libram, nitri floris uncias duas, resinae terebinthinae pondera duo, storacis uncias tres, baccarum lauri uncias sex, olei Cyprini uncias tres, [a] olei laurini uncias tres, medullae [b] cervinae uncias sex, olei rosati uncias tres, adipis aserinae [c] uncias sex, hyssopi uncias quatuor, adipis [d] cervinae uncias sex, opopanacis uncias sex, piperis albi uncias duas, galbani uncias tres, axungiae veteris libram, aceti acerrimi heminam, thuris masculi uncias quatuor.

XXII. Absyrtus compositionem [a] anacollimatis eiusmodi composuit et prodidit: Floris nitri sextarium, opopanacis uncias tres, croci Siculi uncias duas, piperis albi unciam, [b] pollinis turis uncias tres, cochleas contusas decem, bulbos viginti, avellanas viginti, quae omnia contusa et permixta si aceto temperaris, [c] divulsa coniungis. Efficacius tamen est, si de locis [d] dolentibus emissum sanguinem ipsius animalis addi-

XX. (a) *basilicae* add. in lemmate. (b) *probata* C. (c) *storacis* om. C. *propoleos* substit. S. M. (d) *videllae* C.

XXI. (a) Hoc et tria proxima capita om. S. M. (b) *olei ydrini unc.* 3, *olei rosei unc.* 3. ins. C. *olei irini unc.* 3. aperte Goth. (b) *medullae — uncias* 3. om. C. (c) *asarinos* C. Voluitne *anserinae* Vegetius? (d) *medullae* C. vid. not. c.

XXII. (a) *compositiones anacolematis* C. (b) *semunc.* C. (c) *temperes, devulsa coniunges* C. (d) Ita pro *si locis dolorosis* C. (e) sic C. *syncri-*

deris. Compositio synchrismae.[e] Storacis uncias quatuor, Ammoniaci uncias tres, medullae cervinae uncias duas,[f] olei gleucini[g] uncias sex, olei Cyprini uncias tres, sevi taurini uncias tres, resinae terebinthinae uncias quatuor, adipis ursinae uncias tres, adipis leoninae uncias quatuor, propoleos[h] uncias tres, olei veteris uncias sex, axungiae veteris libram, olei Sabinensis[i] libram, opopanacis, galbani uncias tres. haec ad carbones lentis vaporibus decoquuntur, et unctionem saluberrimam praestant. 2

XXIII. Compositio malagmae crudae talis est. cerae Punicae selibram, Ammoniaci selibram, bdellii[a] uncias tres, storacis uncias duas, sagapeni[b] uncias quatuor, thuris pollinis uncias sex, olei veteris uncias quatuor, propoleos[c] uncias duas, medullae cervinae uncias sex, sepi taurini uncias duas, resinae frixae uncias duas, adipis ursinae,[d] uncias duas, adipis leonis uncias duas, opopanacis, baccarum lauri, ana uncias duas, olei Cyprini uncias quatuor, gentianae uncias tres, resinae Colophoniae uncias sex, galbani uncias sex.[e] Item alia compositio malagmae: Cerae,[f] Ammoniaci ana libram, storacis uncias sex, sagapeni 2
uncias tres, thuris pollinis uncias tres, medullae cervinae uncias quatuor, opii[g] Hispani uncias duas, propoleos[h] uncias quatuor, sepi caprini uncias sex, galbani uncias sex, picis Brutiae[i] uncias quatuor, resinae

smae al. a. G. (f) *turis pollinis unc.* 3, *oleum laurinum unc.* 2. ins. C. (g) Vulgo *glaucini.* (h) *propulei* F. *propolini* C. *propolei* Go. (i) sic C. et Morg. IV, 52. *Savirensis* al. a. G.

XXIII. (a) *videllae* C. (b) sic C. *sagapini* al. (c) *propulei* F. *populei* S. *propolis* C. *propolei* Goth. nobiscum Morg. IV, 52. (d) *ursini — leonini* C. (e) *resinae terebinthinae unc.* 6. C. (f) *Cottilae sacrae lib.* Corb. (g) *opium Spanum* C. Videtur *olei* verum esse. (h) *adipis ursini unc.* 3, *apopanacis* (ita solet pro *opop.*) *unc.* 2, *olei cuprini unc.* 3. *gaelbani* ins. C. (i) *britiae* edd. *brittias* C. *Brutiae* S. M. vid. Morg. IV, 64.

terebinthinae uncias tres, resinae frixae uncias quatuor, aceti acerrimi uncias quatuor, olei lentiscini uncias sex, olei irini uncias quatuor.

XXIV. Compositio malagmae ad uligines. Salis Afri libram unam, bulbi libram, nitrum,[a] sulphuris libram unam, mysi libras duas, olei libram. his coctis diligenter uteris.

XXV. Compositio malagmae ad nervos. Sulphuris vivi, aluminis, resinae, picis Brutiae ana libram unam, cerae pondera duo, medullae cervinae libram unam. haec omnia pariter diu agitas aut verberas.

XXVI. Compositio traumatici.[a] Gallae uncias quatuor, aeris usti uncias tres, corticis mali Punici[b] uncias tres, misy uncias quatuor, vini unciam unam, aceti uncias tres, in olla nova excoquis et uteris.

XXVII. Collyriorum quoque confectiones[a] Absyrti, Pelagonii, Chironisque[b] subiecimus. Ad album enim de oculis tollendum[c] et abstergendum Absyrtus tradidit[d] nuces avellanas[e] purgatas comburi debere donec redigantur in cineres, in mortario deteri, addique eo mannae thuris idem pondus, quae diutissime trita et creta[f] melle optimo[g] adiecto comprehenduntur, et
2 sic inungitur animal. Idem Absyrtus eiusmodi collyrium laudat. Piperis albi grana octo, mellis Attici

XXIV. Hoc et duo capp. proxima om. C. (a) *nitrum* om. F.

XXVI. (a) *tragmantici* S. M. (b) *misy ana drachmas tres, vini, aceti ana uncias tres* S. M.

XXVII. (a) Ita pro *Compositiones collyriorum* dedi ex Corb. (b) *Cyronis* C. (c) *tollendum et* om. C. (d) *tradit* C. (e) *avell. purgatas comburi debere — deteri, addique eo* C. Habet etiam in marg. Fabricianus liber, *nitrum*, it. *al. misceri*: sed non indicatur, quo sint referenda. Vulgo erat: *avellanas combustas donec — deteres addesque.* (f) *creta* om. C. (g) *opt. acetoque mysi libr. s. comprehenditur, et sic inungitur animal* C. Vulgo est:

Cap. XXIV. *Vligines*) Cf. ad III. (vulgo II.) 52. 1. notam.

uncias duas, croci uncias duas, sepiae marinae testae[h] diligentissime tritae uncias duas, balsami unciam unam. Pelagonius tale collyrium monstrat. Pariter[i] oleum, sal,[k] resinam, cerussam, opobalsamum, addito melle[l] deteris atque componis,[m] alternis diebus inducis usque ad sanitatem. Nardinum quoque col-
lyrium hac ratione composuit. Violae[n] uncia una, 3
spicae nardi uncia semis, cassiae,[o] myrrhae unciae tres, croci unciae tres, olei Cyprini unciae sex, piperis
albi unciae duae, cymini[p] unciae tres. Item alia col- 4
lyria[q] composuit. opobalsami, croci, myrrhae, salis Hispani,[r] lepidis, ossis sepiae, singulas uncias, cadmiae[s] uncias duas, afronitri unciam unam, mellis
Attici libram. Chiron etiam vetera glaucomata hac[t] 5
collyrii indicat[v] confectione purgari. Cornu bubulum[x] extremum, ubi solidum est, combures, ac[y] thuris masculi pulverem, stercoris quoque humani combusti et salis Ammoniaci pari mensura pulverem facies,[z] piper longum, ossa sepiae, flos aeruginis, vetus vinum, crocum,[a] rutam, pariter detrita commisces, addito optimo melle quod sufficit et inungis.
Aliud quoque collyrium simile[b] composuit. Ossa 6

comprehendantur — inungatur. (h) sic C. *marinae (diligenter stratissim.) et rutae unc.* edd. a. G. Ego vulgatum ab eo *testa — trita* correxi. (i) Ita Goth. Vulgo *propter.* Sed Codex Corb. post *melle* inserit *pariter.* Gesner male *propter* omisit nec tamen alterum substituit. (2) *butyrum* ins. C. Go. (l) *pariter* ins. C. (m) *componi et a. d. induci* C. (n) *Ampalmum unc. 1.* [quid si *ampelinum?*] *lipidum* [an *lepidium*] unc. 1, *propolympon* [*propolis et yrinon s. irinum* forte hic latent] *panicum unc. 1, spica nardi semunc.* C. In Goth. pro *violae* est *autalini* et omittuntur verba *croci unc.* 3. (o) *semunc.* ins. C. (p) *gummi* coniec. Morgagni IV, 15. ex Veg. 3, 22, 12. (q) *compositio collyrii* C. (r) *Spani* C. (s) vid. Morg. IV, 48. *cathimiae* edd. a. G. *casiniae* C. (t) *eiusmodi* C. (v) *indicat* om. C. (x) sic C. *bubulinum* G. *bubulini* edd. a. G. (y) (*et terebis*) ins. S. *ac deteres. Turis quoque masculi pulverem iunges. Stercoris quoque combusti* C. *ac dens masculique* Goth. (z) *myrrham* ins. C. (a) *crocus, ruta* edd. Sed ne sic quidem cohaeret oratio. Gesn. (b) *semel* C. (c) *crocum, myrrham trigonitem,*

sepiae marinae, crocus,[c] myrrha troglodytis: item
sal, ac stercus crocodili, haec omnia pariter ac[d] diu-
tissime deteruntur,[e] et bene trita cernuntur, addito-
que optimo melle unctionis[f] utilitatem animalibus
8 praestat.[g] Licet[h] parva et prope nulla de his, quae
diversi auctores retulerunt, praeterisse[i] doceam,
tamen quaecunque videbantur[2] probata conscripsi-
9 mus. Verum ne longior liber confusionem magis
legentibus, quam instructionem videretur afferre,
modum plenum credimus faciendum, illud[l] iterum
iterumque commonentes, ut diligenti cura passionum[m]
occurratur exordiis. Nam etiam incurabiles aegritu-
dines,[n] si praeventae[o] fuerint,[p] medentis[q] arte vin-
cuntur. Inveteratas[r] causas etiam faciles curari saepe
non posse legi.

XXVIII. Cephalicum, quod facit ad omnia vulnera
difficilia claudenda et supplenda: Herbae panacis ra-
dices, thus masculum, myrrham, pollinem ervi, rosae
folia arida bene trita cribrata. hic pulvis confectus
difficilia vulnera claudit ac curat. Nunc[a] etiam si
melle decocto et huic medicamento mixto collyrium
facias, et altis sub vulneribus fistulae subiicias, citius
2 supplere et sanare cogit. Medicamentum consuetum,
in uso quotidiano necessarium, propter compendium
et moras ita facies: aeruginem, chalcitem, aeris flo-

salis Ammoniac. stercus C. (d) *ac* om. C. (e) *teruntur* C. (f) *et in unctionibus util.* C. (g) *In huius libri fine monemus* ins. C. (h) *aut parva aut* C. (i) sic C. (*praeterissent*) *doceamus* al. a. G. (2) *videntur proba* C. (l) *aliud iterum verumque* edd. Sed elegantius C. ex Aeneid. III. 435. quod vidit etiam Morg. IV, 52. Gesn. (m) *in passionibus* C. (n) *valetudines* Corb. (o) sic C. *praesentes* edd. a. G. *recentes* coniecl. Morg. IV, 53. (p) *vi* ins. edd. a. G. (q) *medendi* C. (r) *Inveteratae causae, quae etiam facile curari solent, saepe non possunt* C. et Goth.

XXVIII. Quae sequuntur, non videntur Vegetii, qui opus suum conclusit modo: sed a studioso uno pluribusve adiecta. Gesn. (a) forte *Ilio*. G. *commixto — factum altis — fistulis subiectis — complere* in Goth. (b) vox

rem, aes ustum, haec bene trita et cribrata aequo pondere catastalticum faciunt, quod carnem supercrescentem comedendo effovet.[b] Hoc idem cum aceto et melle decoctum ad mellis crassitudinem, facies medicamentum, quod facit ad omnia vulnera et cancros elympidanda et ossa scabrosa. Chlora medica- 3
mentum, quod facit ad omnia vulnera complete lympidanda vel sine difficultate claudenda. ceram[c] punicam, resinam terebinthinam, medullam cervinam, aeruginem, oleum, ita conficies quantum sufficit. Tetrapharmacum, quod facit ad omnia vulnera elym- 4
pidanda et velocius curanda.[d] Adipem taurinam, ceram, picem, oleum. Igitur medicamentum, quod supra dixi, catuloticum est. Lycium,[e] quod facit ad 5
omnia vulnera sordida et cancrosa: Amurcam, salem, acetum: his mixtis quantum volueris ad crassitudinem mellis uteris. Ossiculare[f] medicamentum, quod facit 6
ad omnia ossicula, et clavus[g] quo loco factus si deiiciendum volueris:[h] Picem liquidam, axungiam veterem, aeruginem bene tritam et admixtam, colas bene coctum, post decoctionem supra scripta purgat vulnera diligenter. Stypticum, quod facit ad omnia vulnera 7
humecta et fungos[i] exsiccandos. Alumen scissum, gallas minores, cortices mali granati, subcorticem de ipsa arbore. haec omnia trita, pulvis ipsius vulneri-

mihi suspecta, sed qua commodiorem non comminiscor. GESNER. (c) Ita editio princeps. Male Gesn. omisit *ceram* quod tamen vocabulum deesse suspicabatur. (d) Editiones ante Gesn. inserunt: *Valde per hoc medicamentum cataloticum*, quae omisit Gesner. Editio princeps asteriscum apposuit, in Goth. hic et paulo post est *catolaticum*. Correxit Gesn. (e) Vulgo *Glicium*. (f) Ita Gesner pro *ossoclare*. (g) Vulgo *darseus q. l. factum* Goth. *elariscus*. (h) Goth. inserit: *nodicaneilva*. (i) Ita pro *fongos* Gesn.

CAP. XXVIII. *Clavus*) Dedi, quod potest intelligi ex libri III. (vulgo II.) c. 60. s. 2.

8 bus exsiccandis valde prodest. Medicamentum quod facit ad omnia vulnera claudenda: Absinthium, sinopidem, lepidam,[z] haec tria bene commixta faciunt medicamentum siccum, quod ad omnia vulnera pro-
9 dest. Anapleroticum[l] medicamentum, quod facit ad omnia cava supplenda: Pollinem thuris, pollinem ervi,[m] lepidam.[z] haec bene trita medicamentum faciunt ad supplenda vel elympidanda vulnera. Ad oculorum rupturas et tuniculas servandas prodest, si fel caprinum lacti caprino misceatur, et sic penna
10 nigra oculi inungantur. Ad oculorum album sive glaucomata sic facies: vini sextarios 4, gari floris sextarium unum, mellis uncias 4, pariter decoquis et uteris. Ad recentem[n] oculorum[o] percussum: Croci, myrrhae, thuris masculi, gummi, medullae vervecinae, anagallici succi, mellis, cardami, binas uncias.
11 Synchrisma. Cerae rufae pondera 2, axungiae pondera 4, opopanacis uncias 2, olei veteris pond. 2, galbani unc. 3, myrrhae pond. 4, Armeniae[p] pond. 3, olei Cyprini pond. 4, medullae cervinae pond. 2, hyssopi pond. 2, storacis pond. 4, olei lentiscini pon-
12 dera 4. Synchrisma[q] ad alia genera. Galbani pondera 2, opopanacis pond. 1, cerae pond. 4, medullae

et Goth. (z) Gesner malebat *lepida.* (l) Vulgo *Implectoricum.* Gothano *anaplectoricum.* (m) Vulgo *herbi.* (o) Ante Gesn. *vecentem.* Deinceps vulgo *ocularem.* (o) *anacardini* Goth. (p) Ante Gesn. *Armoniae*, Goth. *Aromonia.* (q) *Synchrisma* om. S. (r) Vulgo *mellini.* Videtur a cydoneis

Tuniculas) Plinius 28. sect. 47. contra ruptas tuniculas fel caprinum cum lacte muliebri habet, ruptas oculorum partes dixit 29. s. 38. ubi Harduinus monet, ab isto vitio λαγώφθαλμον graece dici apud Celsum 7. cap. 7.

Nigra oculi) Sladus interpretatur κόρη, pupula oculi.

Gari floris) Ita recte Gesner pro *gorio floris.* In Goth. est *vini hemina sextarios — decoquis et sucootinu uteris.* Voluit *vini aminei sextarios — decoquis et sic decoctis uteris.* Vide supra ad III. (II.) 22. 8. ubi eadem exstant verba.

cervinae pond. 3, thuris masculi pond. 2, piperis albi
pondus 1, resinae terebinthinae pond. 3, storacis
pond. 1, adipis anserinae pond, semis, euphorbii
uncias 5, adipis leoninae, mellis, castorei, libras sin-
gulas, olei myrrhae lib. 2, olei lentiscini pond. 2,
olei Syriaci lib. 2, olei veteris lib. 2, olei melini[r] pon-
dera 2, olei storacis pond. 2, opii pond. 3. Liparia[s] 13
sic facies. Spumae argenti pondus 1, cerussae uncias
2, vini sextarios 3, olei pondus 1, et semis. omnia
conficies, et sic uteris. Liparia[s] alio genere sic facies. 14
Spumam argenti, cerussam, thus masculum, acetum
album oleum. haec omnia in unum conteres, et cum
vino melicrato admisces, et sic uteris. Traumaticum 15
sic facies: Chalcitidis pond. 1, misy pond. 1 semis,
aeruginis unciam 1, stercoris columbini pond. 1, ad-
arcis uncias 3 et scrupulos 3, decoquis una, et sic
uteris. Item alio genere ad phlegmonas[t] tollendas:
Sinapis Alexandrini unc. 6, fici Afrae unc. 3, axun-
giae veteris uncias 6, aceti scrup. 3. Item Trauma- 16
ticum[v] alio genere ad verrucas tollendas: Floris chal-
citis uncias 2, nitri uncias 2, lasari[x] uncias 3, aceti
heminam. Item alio genere ad suffraginosos: Aeru-
ginis, aluminis ana pond. 5, herbae sideritis, [ferra-
riae] pond. 1, aceti acris[y] sextarium unum. Ad 17
phlegmonas[z] discutiendas: Radicis,[a] ervi, axungiae,
aceti acris, linis in linteo, et sic uteris. Causticum 18
ad nervos crassos, vel quaecunque in notitia sunt:

dici, ut similia composita vocabula μηλόμελι etc. (s) Vulgo *Lipparia*. (t) Vulgo *flegm.* (v) *traumat.* om. S. (x) an *asari?* Diosc. 1, 9. μέγνυνται καὶ μύροις. G. (y) Vulgo *acri.* (z) Vulgo *flegmonas.* (a) *radicis ervi*

Melini) Sladus interpretatur melini, i. e. cydoniorum ex Dioscoride

Vino melicrato) Goth. *et partem mittis in unum melanicum.*

Ferrariae) Ex glossa sideritidis ortam cum Gesnero suspicatur Sladus. Goth. *farrariae.*

Galbani, opopanacis, medullae cervinae, resinae terebinthinae, Armeniaci, propoleos,[b] violae, thuris pollinis, bina pondera, resinae frixae pondera 5, bituminis p. 3, picis durae pond. 5, resinae pituinae pond. 5, cerae pond. 5, olei cerini pond. 3, incomii
19 pond. 2, storacis pond. 2, visci pond. 2. Causticum ad nervorum dolores. Galbani, storacis, violae, propoleos, resinae singula pond. Colophoniae uncias sex, resinae terebinthinae pond. 6, opopanacis pond. 1, thuris pollinis, hyssopi, Armeniaci, baccae lauri, singula pond. picis Brutiae[c] pond. 1 et semis, vini Aminei[d] pond. 1 semis, resinae pituinae[e] pond. 1, haec omnia in uno cacabo coques, in linteolo induces
20 calida. Malagmam cocticam[f] sic facies. Cerae albae, galbani uncias singulas, resinae terebinthinae pond. 2, adipis taurinae pond. 3, hyssopi pond. 2, bdellii pondus 1 semis, irisillyricae pond. 2, adipis anserinae
21 pond. 1, haec omnia decoquis et uteris. Malagma[f] ad nervorum dolorem. Cerae unc. 6, adipis cervinae unc. 3, galbani, piperis, Armeniaci, resinae terebinthinae uncias ternas, tracanti uncias 5, singula con-
22 tundis, permisces et uteris. Malagma[f] ad nervos vexatos. Menthae, galbani, rubricae, storacis, violae ana pond. 6, similaginis pond. 4, haec omnia cum similagine et vino decoques in cacabo, et liquida facies,

iungere malebat Gesner. (b) Ita pro *terbentinae Armoniaci*, *propulei* Gesn. *propolei* Goth. hic et paulo post. (c) Ita pro *Britiae* cum Morgagno Gesner. (d) Ita pro *inei* cum Morgagno Gesner. (e) Ita pro *bituminis* ex Gothani libri *intuinae* scripsi. (f) *Malagma* om. S. (g) Gesner dedit *myrrhini*.

Olei cerini) An *cyprini?* aut *irini?*

Cocticam) Morgagni Epist. III. §. 34. *coctam* emendat, et putat opponi *crudis*, quae habet cap. 12 et 23. Hippiatrica p. 288. hoc ipsum μάλαγμα κοπτὸν appellant et plenius habent. Ibi pro hyssopo est οἰσύπου γο. β. i. e. lanae succidae. Male igitur Gesner *cocticam* censebat esse vocem hybridam, a *coquo* ductam, cum casu graeco. Sladus πεπτικὸν μάλαγμα esse suspicabatur.

deinde similaginem et vinum in unum permiscebis,
inlinis in linteolo, et alligabis ferventia. Malagma 23
ad tumores sic facies. Cerae uncias 6, adipis cervinae
uncias 3, galbani uncias 3, violae, piperis albi uncias
ternas, Armeniaci unciam, resinae terebinthinae unc.
3, storacis unc. 3, gentianae unc. 1, singula contundis,
postea permisces in vino, et sic uteris. Emplastrum.
Cerae viridis pond. 1 et semis, olei Cyprini unc. 9, 24
olei myrtini[g] unc. 2, adipis anserinae uncias 2, thuris
pollinis unc. 2. haec omnia in cacabum mittis, coquis,
et linteolis inlinis. Cerotum ad ulcera. (strumenta[h]) 25
pond. 2, cerae rufae pond. x, olei myrtini[g] pond. 6,
olei veteris pondera 8, aluminis pond. 9, olei Cyprini
pond. decem, calcis pond. quinque. Fomentum ad 26
tumores sive ad duritiam quamlibet sic facies. eviscum[i]
ex vino decoctum conteris cum axungia, et sic uteris.
Si minus, herbam sabinam conteris, et ex rosaceo
concoquis, et sic uteris usque[2] ad sanitatem. Com- 27
positio ad colicos.[l] Asari Pontici, petroselini, foeni-
culi uncias singulas, piperis nigri uncias 2, marrubii
mas. unc. 1, abrotani unciam semis, mellis optimi
pond. 2, coques et despumabis, et haec omnia con-
tundes et cernes, et sic in melle commiscebis, inde
figuram facies nucis avellanae, et[m] ex aqua dabis, et
aquae congium 1, in potum. Item diebus quibus eo
morbo tenetur, foeniculi seminis cum vino cochlearia
tria aut quatuor fricabis in mortario, adiicies vini
cibarii sextarium 1, mittes in ampullam aut cornu, et
dabis ut bibat, et cum sagis bene munies. Malagma 28
ad nervos claudos. Sepi hircini libram, molybdaenae[n]

oulea erat *myrthini*. (h) *ulcetrimum strumenta* Goth. (i) *viscum* malebat Gesoer. sed est pro *hibiscum*. (2) *usque* ex Goth. addidi. (l) Ita pro *colices* Gesn. (m) *sed ex aqua dabis congium I. bibere* Goth. (o) Ita pro *mollicidenae* cum Morgagni Gesner ex Dioscor. V, 100. eadem fuerat Sladi

29 selibram, resinae libram, aeruginis selibram. Compositio ad genua.[o] Aceti hemina, salis pusillum, aeris
30 usti selibram, sinopidis quod satis est.[q] Potio hiemalis.[r] Croci, costi, petroselini Macedonici, murrhae, thuris masculi, tracanti, cymini Alexandrini, crocomagmae, piperis uncias singulas, vini et olei quod sufficit (ova), haec omnia permisces, et dabis cum succo ptisanae cui immittis palmas XXV, bulbos XXV, hyssopi fascem, caprinos adipes, catulum brevem vivum mittis, quem cum madefactum videris, tunc omnia exsiccabis, et adiicies olei quod sufficit:
31 tunc illa omnia permisces et potionabis. Potio aestivalis. Traganti, croci, abrotani, cardamomi, glaulii, petroselini Macedonici binas uncias, gingiberis unc. I. haec temperas, et cum dare coeperis, mittis quotidie heminas singulas singulis iumentis. Addes porri sectivi, porcla[s] sil Gallici, thus, apium, olei Afri heminam, temperabis quod sufficit et uteris.[t]

coniectura. *molli pidininissae* et paulo antea *colati sepi hircini* Go. (o) *genua* vitiosum videbatur Gesnero. (q) In Goth. post *satis est*, additur *puullum*. Sed id pertinere puto ad *pusillum* et legi debere *pugillum*. (r) Haec usque ad finem omisit Goth. qui habet in fine: *explicit liber Vegetii de Marstalica*. (s) *portulacae*, *silis* malebat Gesn. cum Morgagni ex II. c. 29. (t) *Sed haec vide lib. I. c.* 57. addunt Fab. et S.

Potio hiemalis) In Hippiatricis p. 279. eadem potio descripta habet σμύρνης — τραγακάνθης, χαμαίδρυος, βεττονικῆς, κυμίνου ἀλεξανδρίνου, μάννης.

Palmas) Hippiatr. palmulas viginti, deinceps ficus 25. adipem caprinam, reliquis omissis. Postea: σκύλακα μικρὸν εἰς ὕδωρ ἀποζεσθέντα.

INDICES

INDEX AVCTORVM
IN IIIS RVSTICAE REI SCRIPTORIBVS LAVDATORVM.

ADDITIS ALIVNDE NOMINIBVS SCRIPTORVM REI RVSTICAE, SI GEOPONICORVM VVLGO EXSTANTIVM AVCTORES EXCEPERIS.

Quorum nomina literis italicis excudenda curavimus, eos dedita opera argumentum rusticum tractasse indicare volumus.

A

Absyrtus veterinarius Veg. pr. 4. *not.* 2, 10, 5. eius pulvis quadrigarius 6, 13, 4. anacollima 6, 22, 1. collyrium 6, 27, 1. *et* 2.

Accius poëta C. 1 pr. 30.

L. Aelius *Stilo* V. 3, 12, 6.

Aeschrion V. 1, 1, 9. Col. 1. 1, 10.

Aeschylides Ceus, rei rusticae scriptor ap. Athenaeum 14. p. 650. et Aelianum N. A. 16, 32.

Agathocles Chius V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

L. Albucius V. 3, 2, 17. 3, 6, 6.

M. Ambivius C. 12, 4, 2.

Amphilochus Atheniensis V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 8.

Anaxagoras V. 1, 40, 1.

Anaxipolis Thasius V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9. ubi Edd. pr. habent *Tarsius* et *Tharsius*.

Androtion V. 1, 1, 9. *not.* C. 1, 1, 10.

Antigonus Cymaeus V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

Antiphon ἐν τῷ περὶ Γεωργικῶν ap. Athenaeum 14. p. 650.

Apollodorus Lemnius V. 1, 1, 8.

Apollonius Pergamenus V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

Apuleius p. 1, 36, 9.

Archelaus V. 2, 3, 5. *vid. not.* V. 3, 11, 4. *et* 3. 12. 4. in epigrammate V. 3, 16, 4. Bugoniae auctor V. 2, 5, 5.

Archias in Edd. pr. ubi reliquae Archytam nominant.

Archytas Tarentinus V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 7. Diog. Laert. 8, 82, diversum a philosopho et tertium facit, τὸν περὶ γεωργίας γεγραφότα.

Aristaeus Thessalus agricola C. 9, 2, 4. eius prudentia in molitione soli C. 1. pr. 32.

Aristandros Athen. V. 1, 1, 8. C. 1, 1. 8.

Aristomachus apud Hyginum C. 9, 13, 8.

Aristomenes V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10.

Aristophanes Mallotes V. 1, 1, 8.

Aristoteles Peripateticus V. 1, 1, 8.

C. 1. 1, 7. Stagerites V. 2, 1, 3. 2, 5, 13. vir callidissimus rerum naturae C. 7, 3, 12. P. Iul 4, 4. Peripateticae sectae conditor in iis libris, quos de animalibus conscripsit C. 9, 3, 1.

Athenagoras V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10.

Attalus Philometor V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 8. *quem hortorum curae et plantarum cognitionis studiosum fuisse docet Iustinus* 36, 4. *cf. Valesius et Wesseling ad Diodor. Sicul. T. II. p.* 601.

Atticus, Iulius *ubi vid.*

B

Bachius Milesius V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

Bias de septem unus C. 1, 1, 9.

Bion Soleus V. 1, 1, 8.

Bolus Mendesius Aegyptiae gentis Columellae *restitutus* 7, 5, 17 *et* 11, 3, 53 *pro Dolo. vi. no.*

C

Caecilius (Statius, comicus poëta) Hypobolimaeo C. 2, 11, 11.

Caelius orator C. 1. pr. 30.

Caesar Vopiscus V. 1, 7, 10.

Caesonianum praeceptum C. 1, 4, 1.

Calvus orator Col. 1. praef. 30. not.

Cassius Dionysius Vticensis Magonis libros de re rustica e Punico in Graecum sermonem convertit V. 1, 1, 10. C. 1, 1, 10, laudatur V. 1, 17, 3. 1, 38, 1 *et* 2. 2, 1, 27. 3, 2, 13. C. 6, 37, 3.

M. Cato Censorius de agricultura Latine scripsit primus C. 1, 1, 12. laudatur V. 1, 7, 1. 1, 18, 1. 1, 22, 3. 1, 23, 7. 1, 24, 3. 1, 58. 1, 60. 2, 4, 11. C. 1, 2, 2. 1, 3, 1. *it.* 5 *et* 7. 1, 4, 1 *et* 8. 1, 8, 7. 2, 11, 6. 2, 17, 2. 2, 22, 5. 3, 3, 2. 3, 2, 31. 3, 9, 3. 4, 11, 1. 12, 50, *18 et* 20. examinatur sententia Catonis V. 1, 18, 3 *et* 19. 1. add. 1, 2, 28. in originum libro V. 1, 2, 7. 2, 3, 3. Catonis dictum et oraculum C. 11, 1, 4 *et* 26. responsum C. 6 pr. 4. Cato prisci moris exemplum C. 11, 1, 4. C. 6 pr. 5.

Catulus orator C. 1 pr. 30. antea in Edd.

Celsus Cornelius *et* Iulius *vid. his locis.*

Chaereas Atheniensis V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 8.

Chaeresteus Atheniensis V. 1, 1, 8. *not.*

Chiron C. 1 pr. 32. 10, 348. Chiron hippiatrus. Veget. Praef. 3. cum Absyrto nominat: Chironis compositiones plures ponit 1, 17, 16. *Vide utrobique annotationem.*

Chrestus *vid.* Chaerestens.

Chrysippus aliquis incertae aetatis et patriae apud Diogenem Laertium libro VII. in vita Chrysippi philosophi extrema.

Cicero Xenophontis Oeconomicum Latinae consuetudini tradidit C. 11, C. 11, 1, 5, 12 pr. 7. 12, 2, 6. *laudatur* C. 1 pr. 29. 3. 8. 2. 12 pr. 1.

Cleobulus C. 1, 1, 11, *videtur idem qui* V. 1, 1, 9. *Eubolus, in Edd. pr.* Creobolus *vocatur.*

Clidemus, Κλείδημος de plantis saepe laudatur a Theophrasto in Libris de Plantarum historia et causis.

M. Columella, *patruus nostri laudatur* C. 2, 16, 4. 5, 5, 15. 7, 2, 4. 12, 21, 4. 12, 40. 2. 12, 43, 5.

L. Iunius Moderatus Columella, noster, Gaditanus fuit C. 8, 2, 4. 10. 185. de surculorum generibus C. 2, 11, 1. adversus astrologos scripsit C. 11, 1, 31. de lustrationibus et sacrificiis scribere in animo habuit C. 2, 22, 6. habuit praedium Ceretanum

C. 3, 3, 3. Syriae ac Ciliciae regiones obiit C. 2, 10, 18. abundavit illi dicendi facultas Veg. pr. 3. *eo respicere putamus etiam* P. 1, 1, 1. laudatur P. 1. 19. 3. 1, 28, 5. Iap. 16. Feb. 9, 14, 10, 4. 15, 1. 16. 1 *et* 2. 17, 7. 18, 6. 19, 3. 24, 7 *et* 11. 26, 5. Mart. 8, 1. 9, 9. Iul. 4, 1 *et* 2. S. 1, 2. O. 3 it. 5, 2. 8, 2 *bis* N. 1, 2 et 3. *Vide Praefat. ad Comment. ad Columellam. et infra in* Moderatus.

Cornelius Celsus C. 1, 1, 14. *laudatur* C. 1, 8, 4. 2, 2, 15 *et* 24. 2, 9, 11. 2, 12, 6. 3, 1, 8. 3, 2, 24 *it.* 25 *et* 31. 3, 17, 4. 4, 1, 1. 4, 8, 1. 4, 10. 1. 1, 28, 2. 5, 6, 22. 6, 55. 6, 12, 5. 6, 14, 6. 6. 2, 2. 7, 3, 11. 7, 4, 8. 7, 5, 15. 8, 13, 2. 9, 2, 1. 9, 6, 2 *et* 4. 9, 7, 2. 9, 11, 5. 9, 14, 6 *et* 18. v. Quintiliani iudicium 10, 1, 124. 12, 11, 24.

Crates V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10.

D

Dadis V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10. *Edd. pr.* Dades.

Democritus Abderites Physicus V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 7. *citatur* C. 3, 12, 5. 6, 28, 8. 8, 6. 9, 14, 6. 11, 3, 61, P. 1, 35, 7. in libro quem Georgicon appellavit C. 11, 3, 2. In libro περὶ ἀντιπαθειῶν C. 11, 3, 64. *vid. no.* Democriti sagacitas C. 1 pr. 32. Sub Democriti nomine falso prodita Doli Mendesii Χειρόκμητα C. 7, 5, 17.

Demosthenes C. 1 pr. 30.

Dicaearchus de vita Graeciae V. 1, 2, 16. *it.* V. 2, 1, 3.

Dion Colophonius V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9. *Hic perperam a Plinio* 10, 49 *vocatur* Dinon, Clitarchi pater. *nam in Indice diserte vocatur.* Dion Colophonius. *vid. Reines. V. L.* 2, 6 *p.* 161. *sq. Schoettg.*

Diodorus Prienaeus V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

Dionysius Vticensis *vid.* Cassius.

Dionysius alius V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10.

Diophanes Nicaeensis V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 10. in Bithynia Magonis libros xx a Dionysio versos ad sex redegit V. 1, 1, 10. sex epitomas *vocat* Columella l. c. Diophanes Bithynius V. 1, 9, 7.

Dolus Mendesius *legebatur pro* Bolo *ubi vid.*

Dorion in Γεωργικῷ ap. Athenaeum p. 78.

E

Ennius V. 1, 4, 1. 3, 1, 2. in Euhemeri libris versis V. 1, 18, 2.

Epicharmus C. 1, 1, 8. Syracusanus pecudum medicinas diligentissime conscripsit C. 7, 3, 6.

Epigenes Rhodius V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

Eratosthenes orbem terrae ut diviserit V. 1, 2, 3.

Eriphyton *Edd. pr. ap.* Var. 1, 1, 9. *ubi reliquae* Eupbiton.

Evagon Thasius V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

Eubolus *an* Eubulus *au* Bolus *denique? vid.* Cleobulus.

Eudoxus C. 9, 14, 12. eius providentia C. 1 pr. 32.

Euemerus *vel* Euhemerus C. 9, 2, 3 *et* 4. eius libri ab Ennio versi V. 1, 18, 2. cf. Wesselling ad Diodori V. 42. p. 361.

De *Euhemeri poetae* nomine, in Columellae libro 9, 2, 5. an recte positum legatur, dubitavi: nunc video idem iam olim factum a Gallo *Sevino* in *Histoire de l'Académ. royale des Inscr. T.* 2. *Amsterd.* 171. pag. 216. qui Enmelum succedere Euhemero malebat.

Euphiton an *Euphyton* V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10. *vid. not.*

Euphorion V. 1, 1, 9. C. 1, 1. 10.

Euphranii duo, Atheniensis et Amphipolites. V. 1, 1, 8. *ubi dedimus* Euphronii.

Euphron Atheniensis, et Chrestus Euphronis, non ut multi putant, Amphipolites, qui et ipse laudabilis habetur agricola, sed indigena soli Attici C. 1, 1, 8. not.

Euthronius de apibus fabulam narravit. C. 9, 2, 4. Euphranium *coniicitur in indice Fabriciano: certe* Euthronium *non habet* κέρας *illud* Ἀμαλθείας *in quo sunt omnia*. Gesner Euphronius videtur rectius dici. Vide not. et *supra* Euphranii.

G

Gargilius Martialis *laudatur* P. Mart. 9, 9. *Reliqua vid in* Martialis.

Graeci citantur V. 2. 1, 28. P. 1, 6, 5 *et* 9 *it.* 14. 1, 19, 3. 1, 30, 4. 1, 35, 10 *et* 13. Ian. 15, 13. Feb. 24, 1. 29, 1 *et* 3. 30. 31, 1, 33. Mart. 4, 11, 6. Apr. 2, 3. Iul. 5. Oct. 9, 24. 1 *et* 2. N. 1, 3. 7, 3, 10. 12, 1 *et* 2. 17, 1, 18. 29, 3. 21

Graecinus *vid.* Iulius.

H

Hamilcar C. 12, 4, 2.

Hegemon in Γεωργικῷ ap. Athenaeum 3. p. 75 et 82.

Hegesias Maronites V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

Heraclitus Ephesius C. 8, 4, 4.

Hesiodus Ascraeus V. 1, 1, 9. Boeotius C. 15, 7. *citatur* C. 11, *l.* 29. *versus illius tacito nomine laudatur* C. 1, 3, 6.

Hicesius. Var. 1, 1, 8. not.

Hiero Siculus V. 1, 1, 8. C 1, 1, 8.

Higinius. *Ita fere scribunt librarii; sed vid.* Hyginus.

Hipparchus C. 1, 1, 4. 9, 14, 12 *bis* 11. 2. 94.

Hippocrates oppida in peste servavit V. 1, 4, 5.

Homerus vocatur Maeonius ille Deus C. 1. pr. 30. Homericus Melanthius V. 2, 3, 1.

Hyginus, Iulius (Higinum *et* Higinium *fere scribunt librarii*) C. 1, 1, 13. *laudatur* C. 3, 11, 8. 9, 2, 1. 9, 11, 5. 9, 13, 3 *et* 6. 9, 14, 1 *et* 18. 11, 2, 83. in libro, quem de apibus scripsit C. 9, 13, 8.

I

Ischomachus Atheniensis (*persona Socratis potius s. Xenophontis, quam scriptor*) C. 11, 1, 5 *et* 15. 12, 3, 5.

Iulius Atticus C. 1, 1, 14. *citatur* C. 3, 3, 11. 3, 11, 9 *et* 10. 3, 16, 3. 3, 17, 4. 3, 18, 1 *et* 2. 4, 1, 1 *et* 6. 4, 2, 2. 4, 8, 1. 4, 10, 1. 4, 13, 1. 4, 28, 2. 4, 29, 1 *et* 4. 4, 30, 1 *et* 3. 4, 33, 4.

Iulius Graecinus citatur C. 3, 2, 31. 3, 3, 4 *it.* 7 *et* 11. 3, 12, 1. 4, 3, 1. 4, 28, 2. de vineis C. 1, 1, 14. 4, 3, 6. v. de eo Hist. liter. de la France T. I. p. 163 s. Gesner. Seneca de Benef. II. 21. Epist. 29. Lips. ad Taciti Agricolam.

Iulius Hyginus *vid. h. v.*

L

Laenius *vid.* Strabo.

Leophanes, Λεωφάνης, de terrae generibus, plantis commodis iudicat apud Theophr. C. Pl. 2, 6, eundem Democriti sectam secutum esse, apparet ex Aristotele de Gen. Anim 4, 1. unde sua duxit Plutarchus Plac. Philos. 5, 7 p. 109. ubi male Cleophanem substituebat nuperus Editor.

Licinius Maenas *an* Menas C. 12, 4, 2. *idemne* V. 2, 3, 11? *si Sylburgium audimus*, *etiam* V. 2, 11, 10. *ubi* Ticinius *al.* Menas *an* Menates, Maenas, Maenates, *etiam est* V. 2, 1, 1 *et* 2, 8. 1. Gesn.

Licinius Stolo *vid.* h. v.

Lucilius. Luciliano charactere libelli V. 3, 2, 17.

Lysimachus V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 11.

M

Msecenas Licinius *est in Codd. Lips. et Sang. Col.* 12, 4, 2. *ubi Edd.* Maenas *habent. Farte is est* Maecenas, *quem in indice libri IX de aquatilibus, et libri XXXII de medicina ex aquatilibus laudavit Plinius.*

Maenas *an* Menas *vid.* Licinius,

Maga Poenus, rusticstionis parens C. 1, 1, 13. qui res dispersas camprehendit libris xxviii. quos Cassius Dianysius Vticensis vertit libris xx —Hosce ipsos ad vi libros redegit Diophanes *cet.* V. 1, 1, 10. *quae partim repetit* C. 1, 1, 10 *et* 13. *laudatur* V. 2, 1, 27. 2, 5, 18. 3, 2, 13. C. 1, 1, 18. 3, 12, 5. 3, 15, 4. 4, 10, 1. 5, 5, 4. 6, 1, 2. 6, 26, 1. 6, 37, 3. 9, 14, 6. 9, 15, 3. 12, 4, 2. 12, 39, 1. 12, 44, 5 *et* 6. Arb. 17, 1. P. Feb. 10, 3. Mai 7. 1. qua primordio usus sit C. 1, 1, 18. *De genere et aetate Maganis, rei rusticae scriptore, mihi non satis constat. Igitur de antiquitate atque auctoritate praeceptorum, ab eo traditorum, iudicare non ausim. Hoc tamen video, Maganem innumeris in locis appellari a Plinio hisque ipsis scriptoribus, quos tractamus, ubi poterant eodem iure Theophrastum adhibere testem. Itaque dubitari licet, an plura Dionysius Vticeusis et qui post eum Magonem interpretati sunt et variis modis excerpserunt vel alicuis praeceptis auxerunt, ex Theophrasta aliisque scriptoribus graecis inseruerit, quae Plinius aliique, cum auctoritatem singulorum praeceptarum non satis desperissent, negligenter ipsi Magani attribuerunt. Deinde nescio an farte liceat suspicari, Theaphrasti libros in notitiam ipsius Maganis pervenisse; dubius enim haereo de aetate Magonis. Ceterum Diodorus XIII. 81. Agrigentiuorum divitias collectas ait ex cammerciis cum Africa gestis. Vinum enim alcunque vendidisse Carthaginensibus, quorum regio arbustis tum* (*Olymp.* 93, 3) *nondum erat consita:* οὔπω γὰρ κατ᾽ ἐκείνους τοὺς χρόνους τῆς Λιβύης πεφυτευμένης, οἱ τὴν Ακραγαντίνην νεμόμενοι τὸν ἐκ τῆς Λιβύης ἀντιφορτιζόμενοι πλοῦτον οὐσίας ἀπίστους τοῖς μεγέθεσιν ἐκέκτηντο. *Qua cum narratione minime pugnant, quae Herodotus IV*, 198. *tradidit, quod putabat egregius Wesselingius; ille enim de terrae frugibus, in Libya natis, loquitur. Contra ea tempore, quo Agathocles in Africam traiecisset copias, quod factum* (*Olymp.* 117, 3.) *reperit regionem inter Megalopin et Carthaginem egregie hortis excultam:* διειληπτο κηπείαις καὶ παντοίαις φυτουργίαις — ἡ δὲ χώρα ἡ μὲν ἦν ἀμπελόφυτος, ἡ δὲ ἐλαιοφόρος καὶ τῶν ἄλλων καρπίμων δένδρων ἀνάπλεως. *Itaque mihi suspicari lubet, a Graecis, inprimis Siculis, Afros didicisse et transtulisse arborum hortarumque culturam in Africam. Vnde non mirum esse debet, plura disciplinae graecae vestigia fuisse iam ab initio in libris punicis Magonis.*

Manilii *an* Manilii formula stipulandi capras V. 2, 3, 5. actiones V. 2, 5, 11. 2, 7, 6.

Maro *vid.* Virgilius.

Martialis Gargilius P. Ian 15, 10 *et* 19. Mart. 9, 9. 10, 5 *it.* 16 *et* 34.

Apr. 3, 5. Mai 6. Iun. 5, 2. Oct. 12. 5 *et* 7. Dec. 4, 1.

C. Matius C. 12, 4, 2. *not.* 12, 11: 1.

Menandri duo, Prienaeus et Heracleotes V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9. Plinius 19, 6. sect. 34.

Menas *vid.* Licinius.

Menecrates Ephesius versu scripsit V. 1, 1, 9. *citatur* V. 3, 16, 17.

Menestor plantarum physiologiam secutus Empedoclem scripsit, auctore Theophr. C. Pl. I. c. 26.

Menestratus V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 11.

Messala orator C. 1 pr. 30.

Meto, astrologus C. 1 pr. 32. 9, 14, 12. Atheoiensis, astronomus. Tempus quo vixit, satis accurate definiri potest ex loco Plutarch. Alcib. 17, ubi eximere suscipit filium expeditione in Siciliam ab Alcibiade ducta. *Diodorus XII.* 36. ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις Μέτων ὁ Παυσανίου μὲν υἱός δεδοξασμένος δὲ ἐν ἀστρολογίᾳ ἐξέθηκε τὴν ὀνομαζομένην ἐννεα καὶ δεκαετηρίδα, τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος ἀπὸ μηνὸς ἐν Ἀθήναις Σκιροφοριῶνος τρισκαιδεκάτης, ἐν δὲ τοῖς εἰρημένοις ἔτεσι τὰ ἄστρα τὴν ἀποκατάστασιν ποιεῖται, καὶ καθάπερ ἐνιαυτοῦ τινος μεγάλου τὸν ανακυκλισμὸν λαμβάνει· διὸ καί τινες αὐτὸν Μέτωνος ἐνιαυτὸν ὀνομάζουσι. δοκεῖ δ' ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐν τῇ προῤῥήσει καὶ προγραφῇ ταύτῃ θαυμαστῶς ἐπιτετευχέναι. τὰ γὰρ ἄστρα τήν τε κίνησιν καὶ τὰς ἐπισημασίας ποιεῖται συμφώνως τῇ γραφῇ. διὸ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων οἱ πλεῖστοι τῶν ἑλλήνων χρώμενοι τῇ ἐννεακαιδεκαετηρίδι οὐ διαψεύδονται τῆς ἀληθείας. Factum hoc Olymp. 86, 4. Theo ad Arati Diosem 20. οἱ δὲ μετὰ Μέτωνα ἀστρονόμοι καὶ πίνακας ἐν ταῖς πόλεσιν ἔθηκαν περὶ τῶν τοῦ ἡλίου περιφορῶν τῶν ἐννεαδεκαετηρίδων, ὅτι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τοιόςδε ἐσται χειμὼν, καὶ τοιόνδε ἔαρ, καὶ τοιόνδε θέρος, καὶ τοιόνδε φθινόπωρον, καὶ τοιοίδε ἄνεμοι καὶ πολλὰ πρὸς βιωφελεῖς χρείας τοῖς ἀνθρώποις. Eudoxus, *Platoni equalis, secundo loco nominatur rectius a Columella I Praef.* 32. *Quid Eudoxus adstruxerit Metonis inventis vide notas ad Columell. p.* 149.

Mnaseas Milesius V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 9. 12, 4, 2.

Moderatus Columella *vide supra in* Columella *Pythagoreus, cuius in Praefatione ad Columellam memini*, non multum abfuit ab aetate Plutarchi, quippe qui Q. Sympos. VIII. 7. Μοδεράτου τοῦ Πυθαγορικοῦ μαθητὴν Λεύκιον ἀπὸ Τυῤῥηνίας *Romae vidit; ubi patria hominis, Etruria, scrupulum mihi iniicit, cum Pythagoreus is, quem aliunde memoravi, Gaditanus fuerit.*

N

Nicander C. 9, 2, 4.

Nicesius Marunites V. 1, 1, 8. *sed vide* Hicesius.

O

Oraculum Cretensibus redditum P. O. 11, 13.

P

Pacuvius V. 1, 2, 5.

Paxamus C. 12, 4, 2. *not.*

Pelagonio non defuit dicendi facultas, sed signa causasque morborum omisit Veg. pr. 3. *not. laudatur* Veg. 1, 17, 15, eius pulvis quadrigarius Veg. 6, 13, 3. causticum Veg. 6, 14, 2. collyrium Veg. 6, 27, 3.

M' Percennius Nolanus monstravit ut cypressi serantur Ca. 151, 1.

Persis V. 1, 1, 9. C. 1, 1. 11.
Philippus in Γεωργικῷ ap. Athenaeum 3. p. 75 et 82.
Philometor, Attalus, *ubi vid.*
Piso Italiam a vitulis dictam tradit V. 2, 1, 9.
Plato divinus auctor C. 3, 20, 4. eius eloquentia C. 1 p. 30.
Plautus V. 2, 1, 20. in Menaechmis V. 2, 3, 16.
Pleusiphanes, an *Pleutiphanes* V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 11.
Poeni gens acutissima C. 1, 1, 9. Poeni ex Africa scriptores C. 1, 1, 6. *in his* Mago; Hamilcar.
Poetae primarii C. 1 pr. 30. veteres V. 2, 1, 6.
Pollio orator C. 1 pr. 30.
Pontifices C. 2, 22, 2 *it.* 4 *et* 5.
M. Porcius Cato *ubi vid.*
Pythagoras Samius negat priocipium mundi V. 2, 1, 3. Pythagorae sagacitas C. 1. pr. 32. *de* Pythagorea brassica *vid. ad* C. 157. pr.
Pythion Rhodius V. 1, 1, 8. Ποθίων *Polybii* πρύτανις τῶν Ροδίων 23, c. 3. *ex Varrone erit rectius* Πυθίων, *ut libro* 13, 5. *ubi viri docti immerito de forma nominis dubitant.*
Pythoclis Samii Γεωργικὰ *memorat Plutarch. Parallel p.* 243. *ed Reisk.*

R

Rhinton V. 3, 3, 9 *et* C. 8, 16, 4. *non ut auctor aliquis laudatur: sed vid. no. ad Varr. l. c.*

S

Sabinus Tiro Ceparica Maecenati dedicavit, ap. Plin 19. sect. 57.
Susernae Hostiliae *gentis*, *quod ex nummis apparet consularibus* pater et filius V. 1, 2, 22 et 28. C. 1, 1, 12. *laudantur* C. 1 pr. 32, 3, 17, 4. Sasernae liber *citatur* V. 1, 16, 5. 1, 18, 2 *et* 6. 1, 19, 1. 2, 9, 6. C. 1, 1, 4. 1, 7, 4. 2, 13, 7. 2, 14, 1. 3, 3, 2. 3, 12, 5. 4, 11, 1.
Scrofa *vid.* Tremellius.
Seneca vir excellentis ingenii atque doctrinae C. 3, 3, 3.
Septimii Sereni ruralia carmine scripta ad disciplinam ruris pertinuisse, docet fragmentum ad Col. 5, 6, 18. relatum. Reliqua posuit Wernsdorf Poët. latin. minor Vol. II. p. 279. qui de auctore tradit p. 245. In Iodice Mstorum Coenobii Bobiensis, edito a Muratorio Antiq. Italic. T. III. p. 821. reperi haec: *Libros Septimii Sereni duos, unum de ruralibus, alterum de Historia Troiana.* Posterior esse videtur is liber, qui vulgo ex Darete Phrygio a Septimio aliquo translatus esse dicitur.
Stilo *vid.* Aelius.
Stolo Licinius, *unde cognominatus* V. 1, 2, 9. eius lex V. 1, 2, 9. *laudatur* C. 1 pr. 32 et 4, 11, 1.
M. Laenius Strabo, inventor ὀρνιθοτροφείων V. 3, 5, 8.

T

Tarchon vates C. 10, 346.
M. Terentius Varro *ubi vid.*
Terentius in Heautontimurumeno V. 2, 11, 11.
Thales Milesius dixit fuisse principium generandi animalium, quod negavit Pythagoras V. 2, 1, 3.
Theophilus V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 1F.
Theophrastus Peripateticus V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 7. citatur V. 1, 7, 6 et 7. 1, 37, 5. 1, 40, 1 *et* 3. φυτῶν ἱστορία et φυτικῶν αἰτίων complures libri V. 1, 5, 1.
Timaeus histor. V. 2, 5, 3.
Titianus (Iulius) tempore Maximinorum vixit, Modestini Iurisc. coaevus;

de Agricultura scripsit citante Diomede Libro I. Cf. Savaro ad Sidon. Apoll. p. 3. Cannegieter de Aviani fab. Dissert. p. 278. Wernsdorf ad Poët. min. latin. T. V. P. II. p. 666.

Tremelliis unde Scrofae cognomen V. 2, 4, 2.

Cn. *Tremellius* Scrofa peritus agricola V. 2, 1, 2 *et* 11. C. 1 pr. 32. exercitum duxit in Gallia transalpina V. 1, 7, 8. eloquentem agriculturam reddidit C. 1, 1, 12 *citatur* C. 1, 1, 1 *et* 6. 2, 1, 2. 2, 5, 8. 2, 10, 8. 2, 14, 3. 3, 3, 2. 3, 11, 8. 3, 12, 5. 5, 6, 2.

Triptolemus C. 1 pr. 32.

M. *Terentius Varro* agriculturam expolivit C. 1, 1, 12. *add.* C. 8, 10, 6. suos Corcyrae a peste servavit V. 1, 4, 5. 1, 7, 8. Graeciae classibus praefuit V. 2 pr. 7. habuit pecuarias magnas *ibidem et* 2, 1, 3. [illegible]us uxor in Sabinis fundum habuit, ipse in Vesuvio V. 1, 15. *citatur* C. 1 pr. 15. 3, 3, 2. 3, 9, 3. 5, 1, 5 *et* 7, 6 pr. 7. 6, 37, 3. 8, 8, 9. 8, 16, 4. Varro rerum rusticarum libro primo C. 3, 3, 2. *Plura dabit Disputatio de vita et scriptis Varronis praemissa Commentariis, quibus adde de Chronologia eius quae infra dicentur in Parilia. Plura Varronis librorum fragmenta in Commentatione de Vita eius emendatiora posui, plura in Commentariis attuli, coniecturis virorum doctorum et Codd. scriptorum varietate vel correcta vel illustrata. Digna autem pleraque omnia viri doctissimi librorum fragmenta mihi videntur esse, quae in unum collecta, atque elegantius, quam vulgo factum videmus, digesta atque ordinata ex historiis romanis et graecis explicentur atque emendentur. Igitur hic obiter subiiciam loca aliquot Varronis, quae ingeniose satis tractata reperi a Lambecio in Prodromo Lucubr. Gellianarum Paris.* 1647. *Locum igitur apud Nonium in Multitudo ex libro* 2. *de vita populi romani*: Nihilo magis propter argenti facti multitudinem miserat furandum, quod propter censoriam severitatem nihil luxuriosum habere licebat: *ita comparata Valerii Max. II.* 9. *Gellii IV.* 8. *et XVII.* 21 *narratione de P. Cornelio Rufino de senatu moto a censore C. Fabricio Luscino correxit p.* 50. multitudinem ius erat excuriandi. *Verbi excuriare auctoritatem ex Varronis alio libro attulit ipse Nonius. Idem locum apud Nonium in Longurio recte p.* 64. *ita constituit, ut titulum Satyrae Menippeae doceret fuisse*: Varro Ithyphallo, ἢ περὶ ἀῤῥενότητος; *deinde verba ipsa*: Ego nihil Varro, ideo ita hic curat, qui ante me est, nescio qui lougurio· *ita emendavit*: Ego vero nihil video, ita hic obscurat, qui ante me est nescio qui longurio: *Locum ex Satyra Tithono* ἢ περὶ γήρως, *apud Nonium in vocabulo Aevum*: Qua voluntatem aevitatis extima attigit metam aevitas: *corrigit p.* 75. Quasi volutatim extima attingit metam aevitas: *Verum equidem extimam voluisse dare Lambecium suspicor. Quartum locum Varronis apud Gellium III.* 3. *ita ex Codice Paris emendatum posuit*: Marcus autem Varro in libro de Comoediis Plautinis primo Accii verba haec ponit: Nam nec Gemini, nec Leones, nec Cordalium, nec Anus, nec Bis compressa, nec Boeotia Plauti unquam fuit; neque adeo ἄγροικος, neque Commorientes, sed M. Aquilii: *Scilicet Boeotiam Aquilio ab aliis adscriptam fuisse paulo antea dixerat Gellius, Varronem tamen nihil dubitasse, Plauti eam esse. Igitur locum Varronis de L. L. V.* Accensum solitum

ciere Boeotia ostendit, quam Comoediam alii esse dicant; *recte corrigit p.* 82 Aquilii esse dicunt: *De Accii Didascaliis dixi ad Ciceronis Brut. c. 78. p. XLI. Ceterum Varro ut in Tithono imitatus est Aristonem Ceum apud Cicer. de Senect.* 1. *ita pariter in aliis Satyris eundem aemulatus esse videtur. Lyconem Aristonis, praeceptoris nomine inscriptum memorat Plutarch. de legend. poet* o. 1. *verum argumentum libri ignoramus. Censorinus de Die natali hunc Varronis locum posuit*: In Tuscis historiis, quae octavo eorum saeculo scriptae sunt, ut Varro testatur, et quot numero saecula ei genti data sint et transactorum singula quanta fuerint, quibusve ostentis eorum exitus designati sint, continetur. *Quae quidem egregie illustrantur ex loco Plutarchi in Sulla cap.* 7. *ubi incipit ex Tuscorum disciplina docere*: εἶναι γὰρ ἀνθρώπων ὀκτὼ τὰ σύμπαντα γένη διαφέροντα τοῖς βίοις καὶ τοῖς ἤθεσι δὲ ἀλλήλων, ἑκάστῳ δ' ἀφωρίσθαι χρόνων ἀριθμὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ συμπεραινόμενον ἐνιαυτοῦ μεγάλου περιόδῳ *et reliqua, quae partim exscripsit Suidas in voc.* Σύλλας *Livium et Diodorum antestatus, monente etiam Wesselingio ad Diodor. II. p.* 646. Denique titulum Satyrae, quam Τρικάρανον inscripserat, a Theopompo historico sumtum esse, docent loca Luciani in Pseudologista c. 79. et Fugitiv. c. 32. ubi simul Comicus Aristophanis Τριφάλης memoratur, ex quo Varro Satyrae titulum fecerat, quam Nonius alibi *Tripallum*, interdum Triphallum indigitavit, recte mouente Gesnero ad Luciani locum.

Virgilius Maro carmine rem rusticam tractavit C. 1. 1, 12. compellatur C. 1. pr. 30. *citatur* C. 1, 3 8. 1, 4, 4. 2, 2, 4 *et* 18. 2, 8, 1 *et* 3. 2, 9, 12. 2, 10, 11. 2, 14, 3. 2, 22, 2. 3, 1, 1 *et* 9. 3, 2, 29. 3, 9, 4. 3, 10, 17 *et* 19. 3, 12, 5. 3, 15, 4. 3, 21, 4. 4, 11, 1. 5, 4, 2. 6, 27, 5. 7, 1, 3. 7, 2, 2. 7, 3, 1 *et* 9 *it.* 23 *et* 24. 7, 4, 6. 7, 5, 5 *et* 10. 7, 6, 2. 8, 17, 7. 9, 2, 1 *it.* 3, *et* 5. 9, 3, 2 *et* 4. 9, 4, 1. 9, 5, 4 *et* 5. 9, 7, 5. 9, 8, 13. 9, 9, 4 *et* 6. 9, 10, 2 *ter.* 9, 14, 6. 9, 15, 1. 9, 1, 31. 11, 3, 1. Arb. 1, 1. P. F. 25, 6. Veg. 1, 56, 36. sidereus vates C. 10, 434. Mantuanus poëta divino ore testatur Veg. 1 pr. 8. Bucolicis C. 3, 9, 4. in Bucolico poëmate C. 7, 10, 8. eius Georgica expleta C. 10 pr. 3. C. 10, 5.

Vopiscus vid. *Caesar*.

X

Xenophon Socraticus V. 1, 1, 8. 1, 1, 7. eius Oeconomicus a Cicerone latino sermoni traditus C. 11, 1, 5. 12 pr. 7. 12, 2, 9. *citatur* C. 11, 1, 15. 12. pr. 1.

Z

Zeno Cittieus ait fuisse principium generandi animalium V, 2, 1, 3.

INDEX

RERUM, VOCABULORUM ET NOMINUM PROPRIORUM IN SCRIPTORIBUS REI RUSTICAE, IN VEGETIO ET IN COMMENTARIIS AD ISTOS LIBROS SCRIPTIS REPERIENDORUM,

A GESNERO PRIMUM INSTRUCTUS, NUNC PASSIM AUCTIOR FACTUS.

Ca. *Catonem notat*, **C.** *Columellam*, **P.** *Palladium*, **V.** *Varronem*, Veg. *Vegetium. Primus numerus librum indicat, alter caput, tertius segmentum; nisi quod in Palladio mensium nomina ponimus; in Columellae autem libro* 10, *et Palladii de Insitione carmine alter numerus versum indicat. Si quid tamen in numero librorum eorumque capitum Vegetii (quos mutavi, ut in duodecimo Columellae libro) peccatum fuerit, antiquos lector numeros ab initio uniuscuiusque libri vel capitis signatos reperiet.*

A

A bima fructum ferre incipit vacca V. 2, 1, 13. a Menate libertus V. 2 8, 1. a se instituit ipse C. 11, 1, 5. Ab aspectu decorus C. 6, 29, 3. abhinc P. Mr. 13, 9. ab his leguminibus, h. e. post C. 2, 10, 22. ab uno et viginti diebus exactis P. Iun. 5, 4.

Abacus Cat. 10, 4.

Abiegna scobis C. 12, 43, 4.

Abies gallica P. N. 15, 1. not. *Duplex genus complectitur, quod nobis hodie: Tanne, weisse und rothe, dicitur, pinus abies et picea Linnaei, Gallis Sapin. Cuius hanc singularem naturam annotavit Theophrastus H. P. III.* 8. ὅταν γὰρ κοπῇ ἢ κολουσθῇ ὑπὸ πνεύματος ἢ καὶ ἄλλου τινὸς περὶ τὸ λεῖον τοῦ στελέχους — περιφύεται μικρὸν ὑποδεέστερον εἰς ὕψος, καὶ καλοῦσιν οἱ μὲν ἀμφαυξιν, οἱ δὲ ἀμφιφύαν, τῷ μὲν χρώματι μέλαν, τῇ σκληρότητι δ' ὑπερβάλλον, ἐξ οὗ τοὺς κρατῆρας ποιοῦσιν οἱ περὶ Αρκαδίαν. τὸ δὲ πάχος, οἷον ἐὰν τύχῃ τὸ δένδρον, ὅσῳπερ ἂν ἰσχυρότερον, καὶ ἐγχυλότερον καὶ παχύτερον· συμβαίνει δὲ κἀκεῖνο ἴδιον ἐν αὐτῷ τούτῳ περὶ τὴν ἐλάτην. ὅταν μὲν γάρ τις τοὺς ὄζους ἅπαντας ἀφελὼν ἀποκόψῃ τὸ ἄκρον, ἀποθνήσκει ταχέως. ὅταν δὲ τὰ κατωτέρω τὸ καταλύον ἀφέλῃ, ζῇ τὸ κατάλοιπον, περὶ ὃ δὴ καὶ ἡ ἀμφαυξις φύεται. ζῇ δὲ, καὶ δῆλον ὅτι διὰ τὸ ἔγχυλον εἶναι καὶ χλωρὸν, εἴπερ ἀπαράβλαστον. *In quibus sunt quaedam verborum vitia a doctissimo demum Moldenhavero detergenda. Sententiam nemo Interpretum aperuit, nec iuvat Plinii interpretatio XVI. c.* 30. Mirum, *inquit*, cacuminibus eorum decisis moritur: totis vero de-

truncatis, durat; et si infra quam rami fuere, praecidatur, quod superest, vivit; si vero cacumen tantum auferatur, tota moritur: *Plane vero omisit id quod ex truncata arbore enascitur, quodque inprimis facit lectori cum admiratione difficultatem. Interpretis vicem geret locus Galli* Leroy *in libro:* Mémoires sur les travaus qui ont rapport à l'esploitation de la mâture dans les Pyrenées Paris. 1776. *p.* 26: Cette forêt s'appelle le *Benou*; elle est une espèce de phénomene, parce que tout le bois qui la compose paroît avoir repoussé sur d'anciens troncs, ce qui ne se voit nulle part ailleurs. Les gens du pays prétendent qu'elle a été esploitée il y a plus de cent ans, et les arbres furent coupés à plus de quatre pied de hauteur, suivant l'usage du lieu. C'est sur ces troncs que se sont élevés des branches verticales, dont quelque fois on voit jusqu'à douze sur le même tronc. Ce sont ces branches que l'on a esploitées pour petite mâture. Il est vraisemblable que cette manière de couper ne donneroit pas ailleurs une reproduction pareille; mais le sol est très-gras dans la forêt de Benou. Les fibres du bois qui y croit, sont beaucoup plus grosses, plus éloignées, plus garnies d'aubier dans leurs interstices que dans la forêt d'Isssuss, où les arbres coupés par le pied, mais plus proche de terre, ne repoussent jamais.

Ablaqueatio nudavit radices C. 4, 11, 2. adopertas ostendit radiculas C. 4, 8, 1. ablaqueationis lacusculi C. 4, 8, 2. ablaqueationis orbem fortius exaltare C. 4, 4, 2. obruta ablaqueatione C. 5, 10, 17. Arbor. 24. not. Esse a lacu recte iam olim monuit Georg. Alexandrinus.

Ablaqueo. *Quid sit ablaqueare diserissime docet* C. 4, 8. *vid.* oblaqueo. ablaqueari vitem antiquissimum est C. 4, 29, 10. *Gallis* déchausser.

Ablegandum pecus a prato V. 1, 47. cum ablegabuntur boves C. 6, 5, 2.

Abnodare palmitem focaneum C. 4, 24, 10. 4, 22, 4. *Sed vid.* adnot.

Abnuit Saserna id ruris genus C. 3, 3, 2. *h. e. respuit, damnat.*

Abobruere C. 11, 3, 31. not.

Abolescit siccitatibus vitis C. 3, 2, 4. *not.*

Abominari C. 6. praef. 1, i. e. *deprecari ut triste aliquid. Graeci sic* ἐξοιωνίζομαι *Plutarch. Demosth.* 21.

Aborigines solum mutarunt C. 1, 3, 6.

Aborto ne abortet V. 2, 1, 14, *sed vid. not.*

Abrado dolabra acuta C. Arb. 10, 2.

Abrotonites vinum C. 12, 35.

Abrotoni virga pro caprifico P. Mr. 10, 28. potione sedatur dolor ventris in pecudibus C. 6, 7, 3. *in Colum. erraticum est quod ex lectione Codd. efficit Pontedera* Galaticum; Vegetius 4, 3, 10. hortense *dixit.*

Abrumpere collum. V. 3, 10, 5. C. 8, 14, 8. rimis abrumpi P. Ian. 19, 1. *not.*

Abscido Mart. 10, 16. *varietas* P. Mai. 4, 1. P. Iun. 2, 2.

Absinthiatum conditum P. F. 32. Oct. 14, 17 *not.*

Absinthites vinum C. 12, 35.

Absinthium Ponticum Cat. 159. Veg. 5, 27, 7. *et saepe al.*

nec Absistat id facere donec C. 12, 19, 4.

Absolvit spissitudinem olei sal P. N. 17, 2. absoluta sunt liba V. 2, 8, 1. absoluta tempestatibus dies P. Mart. 12, 2. nebularum noctibus loca i. e. libera P. 1, 3.

Abstineo. abstinere pullos cibo et aqua C. 8, 5, 15. si se imber abstineat P. F. 24, 5. abstinentissimus somni et vini C. 11, 1, 13. rebus Venereis C. 12, 4, 3. abstineatur hordeo C. 6, 30, 7. potione C. 7, 10, 5. abstineantur a potu P. Mai. 7, 3. abstineri debent C. 8, 5, 17. abstinendus cibo bos C. 6, 7, 2. et 6, 9, 1. ab humore C. 6, 26, 3. abstinendae cibis aves C. 8, 5, 23.

Absumpta ablaqueatione C. 5, 10, 17. absumtas vires refovere C. 2, 14, 3.

Abunde sit dixisse C. 5, 3, 9. 12, 53, 1. abunde est 4, 19, 1.

Abundo. si abundaverit parum cruoris h. e. effluxerit Veg 3, 4 b. *Ita* abundavit sanguis per nares Scribo. Comp. 47 Gesn. Ipse Col. Arb. VIII. 8. ut ex his potius plagis humor defluat, quam ex insitione ipsa abundet.

Ac etiam V. 1, 47. C. 9, 12, 4.

Acacia nigra Veg. 2, 34, 2. rufa Veg. I, 16, 5.

Acanthini caules C. 9, 4, 4.

Acanthos imitatur pinea C. 10, 241.

Acapnon mel C. 6, 33, 2. ἄπυρον μέλι ἀττικὸν Luciano Navig. c. 23. ligna acapna *vid. ad* Cat. 130.

Accedit propius ut non sit macra, quam ut sit ieiuna V. 1, 6, 6. per gradus vindemia P. F. 9, 13. accedit *sc. mercedi* Ca. 145.

Accendere Venerem C. 8, 11, 6. accendi aestatis vaporibus C. 9, 6, 2.

Acceptabulum *pro* acetabulo *edit. primae* Cat. 102. *ita saepe apud* Vegetium *scriptum est* accetab.

Accessiones parvae C. 1, 7, 2. alio sensu Cat. 141.

Accipiter C. 8, 4, 6. 8, 8, 4.

Acclamationum verens bos C. 6, 2, 14.

Acclives inter se crates C. 12, 15, 1. acclivibus locis C. 3, 15, 2.

Acclivitatis difficultas C. 2, 4, 10.

Accommodare trapetum Cat. 21, 5. accommodantes opera temporibus C. 11, 2, 1.

Accommodum digestioni P. Iul. 8, 2. labori potius quam velocitati animal bos Veg. 4, 2, 12.

Accubans non nisi sacris diebus coenet villicus C. 11, 1, 19.

ad omnem Accurationem Veg. 1, 56, 35. h. e. accuratissime.

Accurare victum et cultum C. 12 pr. 2.

Accusativus pro nominativo C. 6, 3, 3. eosque nemo dubitat, quin optimi sint. Sic e. c. etiam Caesar B. G. 1, 39. rem frumentariam, ut satis commode supportari posset, timere se dicebant. *Graecorum more.*

Aceo. si aceat vinum Cat. 148, 1.

Acerbitas *pro uvis acerbis* P. F. 9, 12.

Acerbae uvae C. 3, 21, 6. *maturis oppon.*

Acervatim enectae C. 9, 13, 4.

Acetabulum Cat. 102. quantum acetabulum capiet Veg. 1, 17, 2. et alibi *Heminae signatur quarta pars, i. e. drachmae quindecim.* Bern.

Acetum ut fiat C. 12, 5, 1. acerrimum et pulcherrimum Cat. 104, 2. ficulneum C. 12, 17. laserpitiatum Cat. 116. e malis P. F. 25, 19. mulsum Cat. 157, 6. de piris P. F. 25, 11. Scylliticum ut fiat C. 12, 34. et P. Iul. 7, 1. e sorbis et piris P. F. 15, 5.

Achaei solum mutarunt C. 1, 3, 6.

Achaica myrrha C. 10, 173. *not.*

Achanus *an* Achanum? Veg. 4, 2, 1. *genus morbi in bobus. Gr.* ἀχχανής *stupidum notat, hiantem sine alio conatu: de oculis etiam dicitur, ut hic* stupentes oculi *commemorantur* Gesn.

Achanti unc. 6. Veg. 1, 20, 1. *inter suffimenta.*

Acheloides *nymphae* Pegasidum comites C. 10, 263.

Achrades piri C. 7, 9, 6. 10, 15 et 250.

Acina crassa C. 12. 43. 8. quibus vinacea celantur C. 11, 2, 69. Acina *pro ipsis baccis uvarum*, *ut* arida et vitiosa C. 12, 39, 1. corrugata C. 12, 39, 3. corrupta Ca. 112, 2. C. 12, 39, 3. rugola C. 12, 42, 4.

Acinaria dolia V. 1, 22, 4.

Acinaticium vinum P. 1, 6, 9. *not.*

Acini varii in uva C. Arb. 9, 1.

Acnua *quid?* V. 1, 10, 2. *not.* C. 5, 1, 5. *not.* Olympiodorus ad Aristotelis Meteorol. p. 25. a. διό δὴ καὶ ἐπινένονται παρ' αὐτοῖς μέτρον, ὅπερ ἄκαινον καλοῦσι παρὰ τὸ στέρησιν ποιεῖν τοῦ φόνου. De Aegyptiis sermo est.

Acontizare ut possit sanguis Veg. 1, 26, 4. 1, 27, 2. *not.*

Acopon thermanticum Veg. 2, 15, 5. *unguentum dolores leniens et calefaciens, Add.* 3, 11, 2. 3, 54, 2 et 3.

Acorem facit haec res C. 3, 24, 5. concipit lac C. 7, 8, 1. redolere C 12, 18, 3. acore vitiatur lac C. 12, 13, 1.

Acori libra Veg. 3, 57, 1. Pontici Veg. 3, 79, 2.

Acquiescit vinea palo, adminiculo C. 4, 12, 1.

Acratophorum V. 1, 8, 5.

Acredinem cepis tollunt nuces P. Ian. 15, 19.

Acrimoniam brassicae non potest ferre ulcus Cat. 157, 5.

Acris. Acre ut fiat vinum vapidum C. 12, 5, 1. acrior sol C. 11, 2, 54. ignis C. 12, 19. 5.

Acrus, *a*, *um*, *etiam dixere.* Acra radice P. A. 5, 3. *sed vide varietatem.* cum aceto non acro Veg. 2, 7, 1. aceti acri Veg. 4, 28, 16.

Acrisioneos amores C. 10, 205.

Acro *vel* acron. Acronis suilli usus Veg. 2, 28, 17. 5, 65, 2. 6, 6, 1. ungulam de perna *in simili re commendat* Cato 158, 1.

Acrocolia et acroteria, Veg. 3, 47, 1.

Acrocolefium Veg. 6, 1, 2. *not.*

Acrufolii vectes Cat. 31, 1. *not.*

Actaeonis μῦθος V. 2, 9, 9.

Actaeus. Actaei mellis Hymetti C. 10, 386.

Actiones Mamilii V. 2, 5, 11 et 2, 7, 6. *sunt formulae actionum seu contractuum. Actiones Hostinianas ap. Ciceron. Orat. I.* 57. *sunt qui similiter interpretentur.*

Actor *servi genus*, *villicus*, C. 1, 7, 7. 1, 8, 5. *not. et infra in Auctor.* 6, 27, 1. 12, 3, 6.

Actus primus villaticae passionis V. 3, 11, 4. conf. 2, 9, 11. 1, 26. 2, 10, 1.

Actus agrimensorum quis? C. 5, 1, 5. minimus Varronis *ibid.* quadratus V. 1, 10, 2.

Aculei calcis C. 8, 2, 8.

Acumina seminum terrae infigenda P. Ian. 15, 6. acumine deorsum verso ponuntur ossa Persici P. N. 7, 1.

Acuminis strenui minister C. 1, 9, 3.

Acuo. acuere palos C. 11, 2, 12.

Acus grani V. 1, 52, 2. seminum C. 37, 2. fabaginum C. 54. substernendum gallinis V. 3, 9, 8. durissimae C. 2, 10, 14. misto acere e frumento V. 1, 57, 1.

Acus mergendis sarmentis P. 1, 43, 2. *h. e. subula.*

Acutata bene sagitta Veg. 1, 22, 4.

Acutum cuprinum Veg. 3, 2, 27 it. 1, 12, 3.

Ad medium complere C. Arb. 4,

5. Ad pabuli condimentum C. 7, 3, 20. ad ischiadicos vinum C. 123. ad alvum crudam etc. C. 125 sqq.— *Pro* in. ad casas V. 2, 10, 7.—*Pro ablativo instrumenti*. ad acutam cannam exseces Veg. 3, 3, 12. ad spongiam deterges Veg. 3, 4, 2. ad siphonem, ad cornu 1, 10, 2 et 6. 1, 11, 10 et 14 1, 17, 14 et 17. 1, 34, 3. 1, 45, 4. 1, 56, 14. ad manum 1, 47, 1. ad colum colabis 1, 46, 19.

Adaggerare terram circa arbores C. 5, 11, 8. *it.* Cat. 94.

Adamat partes suas orbis spiritus C. 10, 199.

Adapertas vites relinquere C. 5, 5, 6. adaperta C. 10, 145. *it.* 261.

Adaquare P. F. 33.

Adarce Veg. 3, 48, 2 et 4. 28, 15. Cf. Dioscor. V. 137.

Adaruit amurca Cat. 98, 1.

Adbitare pro aditare C. 8, 3, 4. *not.*

Adcredere C. 1, 1, 4.

Addere, *h. e. indere, infundere, etiam de prima specie, cum nihil adhuc est in vase* V. 1, 54. 2. *it.* 3, 15, 2. C. 12, 22, 1. 12, 57, 1. 6, 27, 11.

Addubitare C. 3, 8, 5.

Adduco. Adducere ad utilitatem V. 1, 20, 3. *de bobus domandis*. adduci ad aratrum V. 1, 20, 4. adducunt te pedes ad mercatum V. 2 pr. 6. adduci *nempe ad credendum* C. 2, 1, 4.

Adeps. Adipis praesulsae P. Mart. 12, 3. C. 6, 2, 7. caprina C. 6, 12, 5. Ita leoninae *it.* ursinae Veg. 4, 22, 2. porcinae Veg. 3, 47, 10.

Adepta *pass.* P. ins. 116. *recepta, adoptata.*

Adfero, adflo *vid.* Aff.

Adfrico. adfricare se arbori C. 7, 5, 6.

Adfrio V. 1, 57, 1.

Adhaerescunt Persica amygdalis P. N. 7, 6.

Adhiberi admissurae C. 6, 27, 9.

Adiaceo. adiacere foribus C. 1 pr. 10. adiacens complexibus feminae C. 12, 1, 2.

Adicere, subicere, inicere *pro* adiic. *etc.* perpetuo *fere MS.* Codd. optimi.

Adigere in fissuram cuneum C. 5, 10, 17. *not.* adigi oportet lactentes ad matres V. 2, 5, 16.

Adiicialis coena *an* aditialis V. 3, 6, 6.

Adiicio *de medicamentis vel cibis, ut addere, etiam ubi de prima aut una adeo specie sermo est.* C. 12, 13, 3. 12, 16, 3 et 4. 12, 21, 1. 12, 43, 3 *bis.* 12, 54, 4. 12, 56, 2. P. N. 22, 5 et 6. *Similiter* addo.

Adiudito subscudes Cat. 18, 9.

Adinvicem. *Vid.* invicem.

Aditare C. 8, 3, 5. *not.*

in Aditu C. 9, 15, 11.

Adiugare vites C. 4, 17, 6. *ubi Edd. pr.* adiungere.

Adiutores Cat. 21, 5.

Adiutorio calami adnecti debet P. Mart. 1, 3. adiutoria senectutis C. 12 pr. 1. 6 pr. 3. not.

Adiutrice data C. 12, 1, 4.

Adiuvo, nisi stercus adiuverit P. F. 9, 4. *add.* 10, 6. *et vid.* luvo. adiuvandas salices aquationibus P. F. 17.

Adlatrare locupletissimum quemque C. 1 pr. 9.

Admetiri vinum, *it.* admensum vinum resolvere Cat. 148, 2.

Adminiculo. adminiculari vinea ut debeat C. 4, 26, 1.

Adminiculum viti contribuere C. 5, 5, 8. adminicula fissilia C. 4, 33, 4. hominum V. 1, 17, 1.

Administratio tempestiva harum rerum C. 11, 2, 22. *h. e. peractio.*

Administro foenisicium V. 1, 17;

2. insitionem C. 11, 2, 23. sementem C. 2, 22, 4. vindemiam C. 11, 2, 2, 64. *ubi est peragere: sed* administratur mel in secundam mensam V. 3, 16 5.

Admisces in sextariis singulis P. Mai 16. et Iul. 7.

de Admissariis equis C. 6, 27, 9. Mart 13, 1 sp. admissarius asinus P. Mart. 14.

de Admissione (pecoris) videndum V. 2, 1, 18.

Admissurae idonei boves C. 6, 24, 1. equi C. 6, 27, 9. admissuras facere V. 2, 4, 8.

Admissus *a, um*, admissae canes V. 2, 9, 11.

Admissum faciunt equi Veg. 4, 7, 3. admissu solis territae talpae P. Mar. 9, 4. *it.* Mai. 2, 2.

Admitto. quemadmodum admittant V. 3, 9, 2. *de gallinis.* admisit ovibus arietes C. 7, 2, 4. admittitur equae C. 6, 37, 4. Veneri C. 6, 37, 1. admitti oportet vaccis tauros P. Mart. 11, 6. *not.* admittendi equabus admissarii P. Mart. 13, 1. admittendis anseribus tempus V. 3, 10, 3. *add.* C. 8. 14, 4.

Admixta aliqua re terra V. 1, 9, 3. *bis.*

Admodum nimia ubertas C. 4, 21, 2.

Admonere flagello C. 2, 2, 26.

Adnotus V. 1, 13, 2. i. e. *propinquus.* adnota naribus spongia C. 6. 27, 10.

Admovent eapnt ntero C. 6, 30, 9.

Admolcere illecebris ciborum P. Mar. 12, 2

Adnatae sunt prospere apes V. 3, 16, 20. *h. e. sobolem habuerunt.*

Adnexione aliqua conglutinare P. Mar. 10, 36.

Adnixae *vites* pedaminibus C. 5, 4, 1.

Adnodare. vid. ad C. 4, 22, et 24. 10.

Adnumerare aes V. 2, 2, 6. adnumeratur generosissimis piscibus C. 8, 16, 9.

Adobruere arbores C. 11, 2, 54. sarculo C. 2, 11, 10.

Adoleatur in igne C. 12, 31.

Adolescentulos vigentis sensus C. 11, 1, 6.

Adoperiunt ova sale C. 8, 6, 1.

Adoptatis frugibus curvatur arbor C. 10. 39.

Adoptione novae prolis C. 9, 13, 9.

Ador Cat. 83. *in Edd. pr. not.*

Adoreum far C. 11, 2. 74. *haec igitur vox aut semen intelligitur, cum simpliciter positum est* adoreum: *quod apparet etiam ex* C. 2, 6, 3. *ubi* quatuor generum *esse dicitur.* Habet folliculum firmum et durabilem C. 2, 8, 5. *Duplex fere adorei modus, quam tritici serendus est* teste C. 2, 9, 1. Adoreum semen ubi seri velit Col. 31, 2. *add.* C. 2, 6, 1. P. S. 2 *et* Oct. 1.

Adoritur advenientem canis C. 7, 12, 7.

Adpetit ver Cat. 94. *h. e. advenit.*

Adrasi surculi C. Arb. 8, 2.

Adrepere ad columbarium V. 3. 7. 3.

Adruenda V. 1, 35; 1. adrui *pro* obrui Codd. Col. 2, 5, 2.

Adsellabit (*animal*) corruptum Veg. 5, 44, 1. stercus durum Veg. 5, 56, 1. adsellatus multum stercoris si ediderit Veg. 2, 22, 2. si iumentum adsellatum fuerit sanguinem Veg. 5, 9, 1. Corbeiensis liber ubique formam deponentis verbi habet.

Adserere vitem propter ridicam V. 1, 26.

Adsiccare *vid.* Assiccare.

Adsignificant statuae V. 2, 11, 10. adsignificari V. 2, 1, 10.

Adsita ad olus vitis V. 1, 16, 6.
Adsum. nisi adfueris velocitate remedii P. Mart, 15,1, adesse ad rem divinam Cat. 83.
Adtinctum animal Veg. 1, 11, 7. *an pro* attactum?
Advenae volucres V. 3, 5, 6 et 7.
Adveneror Minervam V. 1, 1, 6.
Adventitius humor V. 1, 41, 3. adventitium genus V. 3, 5, 7.
Adverto animum Cat. 1, 2. advertendum, si V. 1, 12, 2.
Adulatio vocis C. 6, 2, 5.
Adulor. adulantur furem C. 7. 12, 5.
Adulterina semina propter similitudinem V. 1, 40, 2.
Adumbrantur uvae tegumentis, ne exarescant. C. 11. 2, 61. *it.* C. 5, 5, 15. adumbrari frondibus C. 9, 7, 4.
Adunare membra divisa P. F. 29, 1. adunatum germen P. Mar. 10, 36.
Adunca rostra C. 8, 2, 9.
Advocatus veni mihi V. 2, 5, 1.
Adurit stercore ungulas pullus C. 6, 27, 12. adurunt glacie P. O. 4, 2. aduritur planta calore stercoris P. Ian. 15, 16. mustum C. 12, 18, 5. aduruntur aromata in fundo subsidentia C. 12, 20. 4.
donec Adusus eris omne caseum Cat. 76, 4.
Adyta C. 1. pr. 30.
Aeacii flores C. 10, 175. *not.*
Aedificium in agro quomodo instituendum P. 1, 8, 1.
Aedificare piscinas V. 3, 17, 5. aedificandum quando? Cat. 3, 1. quomodo? C. 1, 4, 8.
Aedificator ne sit agricola C. 1, 4, 8.
Aeditimus veteribus, qui post aedituus V. 1, 2, 1. aeditumi libertus V. 1, 69, 2.
Aeeta in Colchide aureum arietem habuit V. 2, 1, 6.
Aegeum pelagus a capris dictum V. 2, 1, 8.
Aeger. Aegri ut tractandi C. 11, 1, 18. aegrae arbori remedium P. F. 25, 23. viti P. Mar. 7, 4.
non Aegre C. 9, 8, 9. *h. e. impigre.*
Aegritudinis huius pestilentia Veg. 3, 23, 5. aegritudine affectis agnis C. 7, 5, 20.
Aegyptii quomodo explorent proventum futuri anni P. Iun. 9. Aegyptiae gentis memorabilis auctor Bolus C. 7, 5, 17. Agyptiae aves C. 8, 8, 10.
Aegyptus fervens regio C. 3, 12, 6. Aegypti solum C. 2, 2, 25. bonitas C. 2, 12, 3. feracitas C. 3, 8, 1.
in Aemilianis qui habitant V. 3, 2, 6. *vid. Vrsin. ad* V. 1, 2, 22. cf. Svetonii Claud. 18.
Aemulor. aemulari pomis recentibus P. Mar. 10, 7.
Aemulus. aemula umbra C. 5. 6, 17.
Aeoles Boeotii Italiae coloni V. 3, 1, 6. et 3, 12, 6.
nulla Aeque quam praedicta falsam. C. 8, 17. 13.
Aequabiliter Cat. 103. V. 3, 9, 10.
Aequaliter. aequabimus P. Mai. 11, 1.
Aequilibrio undique stabilita in se requiescit vitis C. Arb. 5, 2.
Aequinoctialis oriens C. 1, 5, 7. meridies C. 1, 6, 2 *et* 3. *not.*
Aequinoctium primum C. 9, 14, 1. aequinoctii autumnalis dies C. 2, 8, 2. aequinoctia quando fiant C. 9, 14, 10.
Aequiparo. ut alimentum pomis succus aequiparet, P. F. 25, 16. *not.*
Aequo. aequare stercora C. 2, 22, 3. aequavit votum felicitatis arbor P. Iul. 3, 2.
Aequor maris C. 8. 17. 3. Ennaeum C. 10, 270. aequora dulcis humi C. 10. 87.

Aequoreus pater C. 10. 200.

Aequus. aequo modo P. 1, 6, 5.

Aequas scalas reddere Cat. 144, 2. *h. e. aeque bonas.*

Aër. aëris mutationes an statis diebus respondeant? C. 11, 1, 34. salubritas ut probetur P. 1, 3.

Aeramenta C. 12, 3, 9. *not.*

Aerea acus *commendatur* Veg. 3, 4, 36. *vid.* Cupr.

Aerugo aeris C. 7, 5, 12. Veg. 2, 22, 13. 4, 16, 2.

Aes pecore flatum, pecore notatum V. 2, 1, 10. aes ustum Veg. 6, 28, 2. aeris exigui res C. 9, 16, 1. aeris flos Veg. 6, 28, 2. *h. e. chalcanthus.*

Aesculei asseres P. 1, 9, 2.

Aesculus ad quae utilis P. N. 15, 2.

Aestas quod initium, et quot dies habeat V. 1, 28, 1. C. 11, 2, 39. aestate quae fiant opera V. 1, 27, 3.

Aestimare personam cui praecipias P. 1, 1, 1.

Aestimatio terrae vinealis C. 3, 12, 1. *in Codd. ubi* limitatio *editur.*

Aestimator officiorum C. 11, 1, 9.

Aestivaria piscium V. 3, 17, 8.

Aestivo. aestivant greges in montibus V. 2, 2, 9. aestivatum abiguntur greges V. 2, 1, 16. aestivas sol C. 11, 2, 69. *h. e. in signis aestivis commorans. Ita Gesn. sed Edd. pr. rectius aestuantem ibi praeferunt.*

Aestivosis locis C. 5, 8, 5.

Aestivus. aestivae partes vitis C. Arb. 5. 1.

Aestuabunda confectio P. O. 17, 2.

Aestuantis mulae curatio C. 6, 38, 1. aestuantia vina P. O. 14, 16. sol. *vide in* Aestivo.

Aestuosa caligo C. 11, 2, 53. aestuosissimum animal sus C. 7, 10, 6. Aestuosa *dicuntur animalia, quae calore et aestu infestantur, sicut* alsiosa, *quae frigore vexantur.* BEROALDVS.

Aestus nebulosus C. 11, 3, 57. aestuum calores C. 1, 5, 4. aestibus alternis reciprocans P. N. 15, 3. maris. V. 3, 17, 9. *not.* p. 591. *in mari Italico.*

Aetas media villicationi aptissima C. 11, 1, 3. viridis C. 1. pr. 12, vetus et novella C. 8, 9, 1, aetatis indicia in equis C. 6, 29. aetatem anni complere P. N. 11.

de Aeternitate mundi sententiae V. 2, 1, 3. aeternitati naturae nulla tarditas afferre potest fastidium P. F. 25, 2.

Aeternam iuventam sortita tellus C. 1. pr. 2.

Aevum pati C. 2, 10, 1. *quod alii dicunt* aetatem ferre; *h. e. durare, non statim perire.* Gesn. aevi longioris vitam sortitus est cervus C. 9, 1, 9. aevo manet C. 11, 3, 36.

Afer. Afra spongia Veg. 3, 34, 1. ex Afra pisa lomentum P. O. 14. 9.

Affatim se replere C. 9, 13, 2. paleas C. 6, 3, 4. viridem frondem, pabulum C. 11, 2, 99 *et* 100.

Affectionis comes industria Veg. 1. pr. 16.

Affero affert ager segetes laetas C. 2, 18, 3. uvam vitis V. 1, 8, 6. afferunt plantae fructum C. 11, 3, 29. florem surculi C. 11, 2, 11. vinum vites C. 3, 2, 28. afferre dentes in dominum V. 2, 9, 9. plurimum C. 3, 10, 4. afferendo aequavit arbor votum fertilitatis P. Iul. 3, 2.

Afficta villae septa V. 3, 3, 2. *vid. not conf.* V. 3, 9, 7. *it.* fictus *pro* fisus 3, 7, 4. Deficta *habet etiam Mediceus liber* 3, 7, 7.

Afflictitius ad villam actus V. 3, 12, 1.

Affinitas, *pro connexio.* V. 1, 16, 1.

Afflatus. ut ab omni afflatu protegantur C. 11, 3, 51. *h. e. vento.* affla-

tum *pro* adspiratione s. *litera* H. *dixit* V. 3, 1, 6.

Afflicta senio aut tempestate arbor C. 5, 6, 1.

Affligit herbas lupinus P. Ian. 9, 2.

Afflo *vel* adflo. afflat fumus assiduus granaria P. Iun. 3. odor Veg. 3, 4, 43. afflante vicinia alienae aegritudinis Veg. 1. pr. 14. afflari a serpente pestilens est C. 8, 5, 18.

Affusione medicaminis radices infundunt P. F. 28, 2.

Africam *vocat* V. 2, 1, 6. *quam modo* Libyem dixerat, Hesperidum patriam. Africa Numidia C. 1. pr. 24. Africae bonitas C. 2, 12, 3. feracitas C. 3, 8, 1.

Africanae gallinae C. 8, 2, 2. fici Cat. 8, 1. *it.* V. 1, 41, 6. C. 5, 10, 11.

Afronitri Veg. 5, 2, 1. *h. e.* aphronitri.

Ageladae arte C. 10, 30.

Acta aestate V. 3, 16, 34.

Ager emi pararique ut debeat Cat. 1. C. 1, 3, 1 *et* 12. P. 1, 7, 1. optimus quis, et quis huic proximus V. 1, 4, 3. *it.* 1, 7. C. 3, 2. campester, collinus, montanus V. 1, 6, 2. cultus, silvester, humidus, graminosus, siccus, spurcus C. 1. pr. 25. frumentarius Cat. 6, 1. nebulosus, frigidior, macrior Cat. 6, 2. quibus locis conserendus? Cat 6, 1. P. 1, 5, 1. in primis curandus Cat. 6, 1. C. 1, 7, 1. uti coleodus? Cat. 61, 1. quibus rebus? V. 1, 17, 2. quando proscindi possit? P. Ian. 3, 1. pinguis et herbosus quando proscindatur? P. Mai. 3, 1. herbosus et gelidus quando? P. Iun. 3, 1. incultus quando et quomodo aperiundus? P. Mai. 3, 1. silvestris ut extirpandus P. Iul. 1, 1. ut pastinari soleat? C. 3, 13, 6. quibus temporibus stercorandus? C. 2, 10. sationi faciendae ut expediendus? C. 2, 11, 21. seri quando incipiat? P. S. 1, 1. aqua per hiemem ne laedatur Cat. 155. ut lustrari soleat Cat. 141, 1. quibus remediis curetur? P. 1, 35, 1. Agri genus ut sapore exploretur? C. Arb. 3, 6. forma quotuplex, et quae dimensiones? C. 5, 2, 1. quot operis quisque modus agri coli possit? V. 1, 18. C. 2, 13. quot iugis? V. 1, 19.

Agger terreus quis bonus? V. 1, 14, 2.

Aggerare cinerem C. 11, 3, 38. aggerari debent circumfossae arbores C. 2, 21, 5. 11, 2, 46.

Aggestio fluminum saturat valles P. Ian. 13, 3. *h. e. limus a fluminibus invectus.* ex aestu recipr. P. N. 15, 3.

Aggravatur ratio rustici C. 2, 4, 7. longis itineribus imbecillitas C. 7, 5, 3.

Agilis industria C. 11. 1, 15. agile corpus ab adspectu C. 6, 29, 3.

Agilitas currentis aquae P. 1, 17, 2.

Agitatio terrae C. 2, 2, 6. agitationes agrorum C. 2, 1, 4.

Agitator aselli C. 7, 1, 3.

Agito. agitare caput, et caudam crebrius agere C. 6, 6, 3.

ad Agnatos et gentiles deducendus V. 1, 2, 8. C. 1, 3. 1.

Agnus. Agnorum cura V. 2, 2, 15. C. 7, 3, 17. P. N. 13, 1. maturi charactere signantur P. Ian. 18, 18. aegrotantes ut iuventur? C. 7, 5, 20.

Ago. agit arbor coliculum C. 5, 9, 12. folia ficus C. 5, 10, 10. lupinus secundum, tertium florem C. 2, 16, 6. mundus ver C. 10, 210. agere citatum et currentem per M. passus C. 6, 6, 3. caudam crebrius C. 6, 6, 3. agendum ut vitis non sit spissa P. F. 13, 3. nihil agendo male agere discunt homines C. 11, 1, 26.

* P. Agrafius, publicanus. *collocutor*, V. 1, 2, 1.

res Agrestis *h. e. rustica* C. 11, 1, 29. agreste negotium C. 11, 1, 16. agrestium operum studiosi C. 5, 1, 1. agrestis pastinaca C. 9, 4, 5. 6, 33, 1. agrestes columbae V. 2, 7, 8. 3, 1, 7. pavonum greges V. 3. 6, 2. mures ut profligentur P. 1, 35, 9.

Agrestis herbae radices C. 6, 31, 2. *ubi* hederae *ex* *Hippiatr. correxi*.

Ἀγρία σταφυλή C. 8, 5, 21.

Agricola perfectus qui C. 1. pr. 32. agricolarum duces Dii V. 1, 1, 4.

Agricolare opus P. ins. 3.

Agricolationis neque doctores se ulli neque discipulos profitentur C. 1. pr. 6. 11, 1, 10, studiosi C. 4, 1, 1. agricolationi qui studium dederit C. 1, 1, 1.

Agricultores C. 1. pr. 6.

Agricultura ars est V. 1, 3. eius laus Ca. pr. 2. partes V. 1, 5, 3. P. 1, 2. summa V. 1, 2, 12. principium et finis V. 1, 4, 1. praecepta generalia P. 1, 6. auctores Graeci V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 7. Latini C. 1, 1, 12.

Agrifolium *vide* Acrufolium.

Agrii semen *an* Argii Veg. 5, 58, 2. *vide ad* 5, 26, 3. *not. p.* 89.

C. Agrius, Socraticus, collocutor V. 1, 2, 1.

Aheneum coculum Cat. 11, 2. signum V. 3, 2, 8. unum Cat. 11, 2. ahenei orbes Cat. 10. 4. 11, 2. ahenea omnia Cat. 98. 2.

Aiacis flores *al.* Aeacii C. 10, 175.

Ala. alis ereptis vel exsectis P. Iun. 7, 7.

Alaternus arbor C. 7, 6, 1. *Plinius* 16. *s.* 45. *folium inter ilicem et oleam tribuit, fructum negat. Existimatur esse Theophrasti* φιλύκη, *Gallorum* Alaterne, *Linnaei Rhamnus alaternus floribus dioecis, quare non mirum arbores mares fructum non ferre. Inter arbores infelices enumerat Tarquinius Priscus in ostentario arborario ap. Macrobium Saturn.* 2. *c.* 16. *ubi editur* alternum *pro* alaternum. Rhamnus alaternus Linnaei, φιλύκη Theophrasti sempervirens, foliis utilis ovibus. Theophr. H. P. V. c. 7 et 8. Clusius 1, 33.

Alba Cat. 135, 1. Alba condita V. 2, 4, 18.

Albae ficus C. 10, 417.

Albanus ager C. 3, 8, 5. 3, 9, 2. collis C. 3, 2, 16. Albani solum mutarunt C. 1, 3, 6. Albanae Curiatiae trigeminorum matres C. 3, 8, 1.

Albarium opus ut fiat P. 1, 14. albarii operis nitore decorare P. 1, 40, 5.

Albiceris olea Cat. 6, 1. V. 1, 24, 1.

Albiduli coloris liquor P. F. 25, 12. albidum granum C. 2, 9, 13.

Albineus color equi P. Mar. 13, 4.

Albitis Veg. 6, 12, 3. *inter sufflimenta, vitiosum vocabulum.*

Albium, Ingaunum V. 3, 9, 17. *not.*

Albor ovorum P. O. 11, 9.

Albuelis vitis C. 3, 2, 21.

Albuginosus h. e. ictericus Veg. 5, 55. varietas a.

Album in oculo ut curetur C. 6, 17, 7. Veg. 3, 18 et alibi. *Est graecorum* λεύκωμα *et* ἄργεμα. *Vide in* Cicatrix.

Albumentum ovi Veg. 3. 57, 1.

Ἀλκή *canis nomen* C. 7, 12, 13.

Alea negotiationis C. 1. pr. 8. vitae domini V. 1, 4, 3. aleam sequi V. 1, 18, 8. vindemiatorum subire C. 3, 21, 6.

Alecem *vide in* Allicem.

Alescere *h. e. crescere* V. 1, 2, 5. 1, 44, 4. 1, 45, 3. *ante Victor.* alescendo roborari V. 2, 4. 19. *Vide infra in* coalescere.

Aleum *pro* allio *in libris* Vegetii, *v. g.* 3, 43, 2.

Alexandrioae culumbae C. 8, 8, 8. cucurbitae C. 11, 3, 49. Alexaodrioum cuminum Veg. 6, 28; 30. Alexandrina lens Vegetii *videtur* Pelusiaca *aliis laudata*, *vel* Aegyptia. Alexandrinum nitrum Veg. 3, 28, 2.

Alexis spernat opes Corydonis C. 10, 298.

Alfita ut fiant, i. e. polenta P. Iun. 12. *Thucydides* 6, 22. *ubi haec voluit significare* κριθὰς πεφρυγμένας *nominavit.*

Alga marina suspenditur in ficis arborib. P. Mar. 10, 30. ad radices obruitur P. Mar. 10, 3. algae taeniolis involvuntur radices brassicae C. 11, 3, 239. P. F. 24, 7. herbis vestiuntur scopuli C. 8, 17, 6. alga marina vestire P. Mar. 10, 13.

Algiana olea C. 5, 8, 3.

Algor obest praegnantibus V. 2, 7, 10.

Alibile aut Θρεπτικὸν lac *active* V. 2, 11, 1. alibiliores fiunt pulli, *pass.* V. 3, 9, 14. *not.*

Alica prima Cat. 76, 1. olim male Alica in P. Iun 12.

Alicastrum vide Hal.

Alienatus morbus Veg. 5, 22, 1.

Alienigeni pisces C. 8, 16, 9. alienigenos pullos P. 1, 26, 2. alienigenis foetibus C. 8, 5, 10. alienigena semina C. 3, 4, 1.

Alieno, *pro* vendo V. 2, 1, 24.

Alienus odor opplet nares V. 3, 4, 3. aliena huic tempori satio C. 11, 2, 20. omni labe pollutionis aqua P. Aug. 10, 20. alienum exterae regionis difficilius convalescit C. Arb. 1, 3. huic curae C. 8, 6.

Alimentum *de fimo* C. 2, 5, 2. 2, 14, 4 *vid.* Pabulum. alimento materno destitutus C. 3, 10, 21. alimenta terrestria C. 12. pr. 3.

Alimonium V. 1, 8, 7. 3, 16, 15? seminum V. 1, 44, 3. in alimooiis pecus sic cootiendum V. 2, 5, 16. 2, 1, 24.

Aliquantis diebus *pro* aliquot P. 1, 19, 2. post aliquantos dies P. D. S. *Saepe ita* Vegetius *v. g.* 3, 4, 8 et 19. 3, 15, 21. 3, 11, 2. *et in altero opere* de re milit. *v. g.* 3, 22. *bis. it.* 3, 23 *etc.* Sic et Palladius X. 5. aliquanto *dixit pro* paullo.

Aliquis. aliquod semen. *h. e. aliquantum seminis* C. 11, 3, 57. aliqua V. folia Cat 156, 1. V. 1, 2, 28.

Aliter. cornibus nigris potius quam aliter V. 1, 20, 1. aliter *i. e. alia de causa* C. 1, 3, 6. aliter *i. e. alio remedio* P. 1, 41, 2. Mart. 10, 7 et 10. Nov. 21. 1 *etc.*

Alium *pro* allium *v.* ad Cato. 132, 2. *et ita fere semper* Vegetius Corbei. *unde et saepe* aleum, oleum.

Alius ab alio separati C. 5, 6, 25. aliusve quis ferus C. 9, 20, 7. aliave quae bestia V. 3, 5, 3. 3, 11, 3. aliudve quid aoimal V. 3, 7, 3. aliam atque aliam emittit C. 9, 8, 10. aliud melle *h. e. diversum a melle* V. 3, 16. 23. alii Dei *genit.* V. 1, 2, 19.

Allecto. allectare sibilo C. 2, 3, 2.

Allectores captivorum *turdi* C. 8, 10, 1.

Aleeula *vid.* halee.

Allevare plagam ferro C. 4, 24, 4 et β. i. e. *levem et planam reddere.* nodos et cicatrices C. 3, 15, 3.

Allicem impone articulis Veg. 3, 49, 3. *utrum* alicam, an halecem? Alicae *favet* farina hordeacea, haleci *autem* sinapi. Gesoer; *ipse* alecem dedi.

Allidere *et* elidere de *motu aquarum versus litora* ad C. 4, 20, 2. Allidere Veg. 1, 25; 2. et elidere s. 3. *videtur idem significare*, *quod equum* deiicere *curationis causa.* Allidi do-

minum (*ab agro suo*) i. e. affligi, C. 1. 3, 9.
Alligator vitis C. 4, 13, 1. 4, 17, 5. 4, 20, 1. 4, 26, 4. alligare dolia Cat. 39.
Alligatura insitionis C. Arb. 8, 3.
Allinire, alliniatur P. 1, 41, 3. F. 33. *et alias : et in universum* linio *cum compositis ita saepe ex quarta coniugatione flexum invenias in nostris scriptoribus, ut solis librariis hoc tribuere, apud Palladium certe, non audeam Vid.* Linio. Gesn.
Allium ne foeteat P. N. 6, 2. Punicum, ἀφροσκόροδον, Vlpicum C. 11, 3, 20. allii satio et cultura P. Ian. 14, 5. N. 6, 1. allia cum cepis C. 10, 314. Allium veteres separarunt, ut Bauhinus a cepa et porro radice ex multis nucleis congregata, cepas simplice radice ex tunicis concentricis convoluta foliis fistulosis, porrum a cepa foliis planis fere distinxerunt.
Allobroges qua pice ad condituras utantur C. 12, 23. 1.
Allobrogicae vites C. 3, 2, 16.
Alludere ad litus *vid. ad* C. 1, 20, 2.
Alluvies fluminum C. 3, 11, 8.
Alnus ad quae utilis P. N. 15, 2. alnos indomitas C. 10, 250.
Aloë epatica P. O. 14, 8 *et* 13. aloës optimi Veg. 1, 14, 5.
Alpes ad Alpes in Gallia V, 3, 13, 6. *Alpium accolas Ligures nominat Varrone paulo recentior Crinagoras Analect. Brunk. T. II. p.* 148, 149. no. 28 *et* 31. *ubi simul propinquae Rheni flumini* (προχοὰς *effluviis an origini?*) *esse dicuntur.*
Alphius foenerator C. 1, 7, 2.
Alsiosum pecus caprile V. 2, 3, 6.
Alter post trigesimum et alterum idem C. 12, 44, 1. alterae parti C. 5, 11, 10. alterae alterae V. 2, 2, 2. alterae partes V. 2, 1, 16. altera altera non contingant C. 12, 45, 1 *et* 5. de alteris quatuor V. 1, 17, 1. 2, 2, 7. alteris vasis Cat. 18, 3.
Alternatae qualitates C. 2, 2, 2.
Alternemus vernaculas et Atinias C. 5, 6, 4.
Alternis aestibus reciprocans P. N. 15, 3. annis V. 1. 44, 3. C. 2, 9, 4. alternis dormiunt V. 3, 16, 9. sal ingeritur C. 12, 53, 4. alterna tabulata olivarum et salis usque in summum componunt C. 12, 48, 3.
Althaea, ibiscus P. O. 14, 11. e *simplici etiam* MS. Sylb. Gr. ἀλθαία.
Altiles boves V. 2, 1, 20.
Altinae vaccae C. 6, 24, 5.
Altinates oves C. 7, 2, 3.
Alte duos digitos C. 5, 6, 6.
Alta novem pedum C. 8, 14, 1. ternis pedibus P. 1, 38, 2. tribus pedibus P. Ian. 10, 2. in altum descendere C. 11, 3, 62. altissimi homines Germani C. 3, 8, 2.
Alvaria *liber Sang. habet, ubi editur in* Columella alvearia.
Alveare, alvearium castratio P. O. 13. purgatio P. Apr. 8, 7.
Alvearium, μελιττὼν V. 3, 16, 12. populi adiectione ut reparetur P. Iun. 7, 8. alvearia quae probentur C. 9, 6. quando et quomodo castrentur P. Iun. 7, 1 et 2.
Alveati sulci Cat. 43, 1. *not.*
Alveoli *ad an.* C. 8, 5, 13.
Alvei, *apum habitacula* C. 9, 2, 1. ex fimo, lateribus, C. 9, 6, 2, collocandi ut sint C. 9, 7. alveorum cultores C. 9, 3, 1. sed in Columella plerisque in locis e Sangerm. libro *alui* restitutae sunt. — Alveus supellex alia. in alveo indere Cat. 81. salire herbas C. 12, 9, 1. alvei Cat. 11, 5. *quibus in* lintres *portantur collectae uvae* Turn. 7, 23. alvei angulis expressis *opponuntur* C. 4, 4, 1. alveus ad hordeum ministrandum equis Veg.

1, 56, 3. in alveo aqua apponitur bovi Veg. 5, 30, 2.

Alumen crudum Veg. 3, 63. rotundum Veg. 3, 58, 2. scissum, tritum C. 6, 13, 1.

Alumnum, gregem, *de porculis* P. F. 26, 4. alumnos educere C. 4, 27, 4.

Alus, *i. e.* symphytum. ad Veg. 4, 8, 2. *not.*

Aluta. Veg. 3, 33, 3.

Alvuus superior ut deiiciatur (*vomitu*) Cat. 156, 2. *not.* quali vino moveatur Cat. 115, 1. citatur C. 7, 9, 9. cruda Cat. 125. non consistens et cruda quo vino curetur Cat. 126. *simpliciter* alvus *vocatur* C. 6, 7, 2. *not.* si alvus non ibit Cat. 157, 7. alvum bonam facere Cat. 156, 1. alvo materna C. 10, 146. — Alvi apum unde dietae, et qua materia fiant V. 3, 16, 15. *add.* C. 9, 6. aperiendae sunt C. 9, 14, 7. castratae C. 9, 15, 11. 11, 2, 50.

Ama *herba pro* avia Veg. 4, 15, 4. *not.*

Amaracus odoratus C. 10, 296. suaviter rubens *ap. Iulium Firmicum de Errore prof. relig. in Fabula Proserpinae.*

Amarantini flores C. 9, 4, 6. *sed ibi* tamaricini *lgd.*

Amarantus C. 9, 4, 3. amaranti immortales C. 10, 175. Philostr. Icon. 1, 9. *ἀμάραντα διὰ μέσου τοῦ ὕδατος νεύει, ἡδεῖς ἀστάχυες καὶ βάλλοντες ἄνθει τὸ ὕδωρ. ubi Codex Gudianus ἄμαρτα scriptum habet.*

Amarescunt amygdala, si rodantur arbores a pecore P. Ian. 15. 9.

Amariton *olim Edd.* C. 3, 2, 24. *ubi* amethyston *restituit etiam* Beroal.

Amarissimus morbus amaris potionibus solvendus Veg. 1, 11, 8.

Amati. amaticum quae vocatur herba Veg. 4, 14. 2. *not.*

Amat frequenter effodi P. F. 24, 10. putari et circumfodi P. Mart. 10, 19.

Ambiri pice tenaces P. Sept. 17. *ubi antea erat* amburi.

Αμβολιεργὸς ἀνὴρ C. 11, 1. 92. *h. e. dilator, qui ἀναβάλλει reiicit ac differt necessaria.*

Ambrosios succos C. 10, 408.

Ambulacra in cella vinaria P. 1, 17, 2.

Ambulatio V. 3, 5, 9. ambulationes villaticae C. 1, 6, 2. *Vide in* Xystum.

Ambulator ne sit villicus Cat. 5, 2 et 5. C. 1, 8, 7. ambulatrix ne siet villica Cat. 143, 1.

Ambulaturae gratiam perdit equus Veg. 2, 5, 2. 4, 6, 6 *et* 7.

Ambulat feriata familia V. 1, 16, 4. ambulare composite C. 6, 2, 5. ambulant naves Cat. 1, 3.

Amburi *vide* ambiri.

Amelli frutices C. 9, 4, 4. radix C. 9, 13, 8.

Amerina mala C. 5, 19, 10. salix C. 4, 30, 4. *unde dicta? ad Pall. p.* 94. corbulae Cat. 11, 5.

Ames. in amitibus apparetur aucupium noctuae P. S. 12. amites basternarum P. Ian. 2, 3. C. 9, 1, 3. *ubi antea* ramices.

Ἀμέθυστος vitis C. 3, 2, 24.

ex Amicitia domini hospes C. 11, 1, 23. *h. e. ex amicis.*

Amicus. Amiciores iugo quam arboribus vites C. 3, 2, 21. amicissimi apibus flores C. 9, 4, 4. venti C. 1, 5, 4.

Amictus gemmantis caudae P. 1, 28, 2. *de pavone*

De Amida *et* Amidano *ad* Palladium p. 94.

Aminneum vinum Cat. 6, 4. Aminneum minusculum et maiusculum Cat. 6, 4. 7, 2. V. 1, 25. Amineae

vites quales et quot generum C. 3, 2, 7 sqq. P. F. 9, 4. Amineas vetustissimae quaeque vineae C. 3, 9, 3. vinum Amineum Veg. 3, 22, 8. ὁ ἐκ Τυῤῥηνίας οἶνος *laudatur hinc a vetusto poëta ap. Athenaeum* 15. *p.* 702.

Amiterninus cognomen P. Aufidii Pontiani V. 2, 9, 6.

Amiterninis arvis C. 10, 422.

Amminicula *pro* admin. *scribunt omnes editi* P. F. 21, 4. Mart. 9, 16.

Ammoniacus sal C. 6, 17, 7. *eius usus in* Maltha P. 1, 41. Armoniacum *fere scribunt editt. Vegetii.* Ammoniacae guttae Veg. 5, 67, 2. *not.* Ammoniacum, *ferulae liquor*, in *Africa Cyrenaica frequentis, de qua multa Diosc.* 3, 98. *In Vegetio fere ubique Edd.* armeniacum *scriptum exhibent aut* armoniacum, *ubi vel invitis interdum libris scriptis reposui* ammoniacum. *Gesneri notam in varietate ad* 6, 14, 2. *p.* 273 *positam plane resecare debuissem cum reliqua parte, quam omisi. Vixdum enim vir doctus, quid esset* ammonicum, *compererat.*

Amnis altera V. 3, 5, 9. amne primo musti spumantis egesto P. O. 11, 18. *h. e. flurura.*

Amoenitate aliqua demerenda erit matrona C. 1, 4, 8.

Amor nunc ad coltus properat C. 10, 196. *de vere.* amores venerei C. 11, 1, 14. *Nepos* 4, 4, 1. *amorem venereum de pueri amore dixit.*

Ampalmum Veg. 6, 27, 4. no *n.*

Αμπελόεσσαν appellat Phrygiam Homerus V. 1, 1, 2, 6.

Ἀμφίβια V. 3, 10, 1. C. 8, 13.

Amphitrite Dea C. 10, 201.

Amphora defracto collo Cat. 88, 1.

Amphrysi nemus C. 10, 265.

Amplexum genus *pass.* P. ins. 48. hoc Amplius Cat 142.

Ampullaceum corium C. 8, 2, 15.

Amputare mergum C. 4, 15, 4. scabiem C. 6, 32, 3.

Amulum *s.* amylum uti fiat Cat. 87. ad invicem amuli Veg. 3. 7, 3. *add.* 6, 8, 4. *ubi scribebatur* amilum.

Amurca quid esset? V. 1, 64. sincera, salsa C. 12, 50, 5. insulsa C. 2, 9, 10. decocta Cat. 99. ut decoquatur V. 1, 64. ut condatur V. 1, 61. ut servetur et promatur V. 1, 64. 1. inimicissima oleo C. 12, 50, 4. *itaque* tollere eam caveat capulator Ca. 66. 2. eius utilitas plerisque incognita est. V. 1, 55, 7. varii eius usus Cat. 91 *ad* 101. *it.* 103. V. 1, 51, 1. veteris amurcae usus C. 2, 15, 3. bubus salutaris est C. 6, 4, 4. Veg. 3, 2, 11. ad aream C. 2, 20, 1. ad granaria V. 1, 57, 1. adversus pulices P. 1, 35, 8. spissae adhaerent mures P. 1, 35, 9. arboribus spargenda Cat. 36 P. F. 25, 23. oleis *speciatim* C. 11, 2, 29. Amurga *passim scribitur per G. in MSS. Palatinis, teste* Sylburgio, e Graeco ἀμόργη. Serv. ad Georg. 1, 94. Amurca per C. scribitur et per G pronunciatur, ut C. Gaius, Cn. Gneius. *De natura amurcae* ad Cat. 99. *Addo locum Aristotelis de Color. c.* 5. καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς μήκωνος ὁ ὀπὸς καὶ ἐπὶ τῆς ἐλαίας ὁ ἀμόργης. *Est igitur proprius oleae succus proprie si dicatur.*

Amurcaria dolia Cat. 10, 4.

ad Amussim non est numerus V. 2, 1, 26.

Amygdaleos ramos P. ins. 157.

Amygdali satio et cultura P. Ian. 15, 6. F. 25, 33. insitio P. ins. 149. amygdalo inseritur pirus P. F. 25, 6. amygdalae arbores C. 9, 4, 3. quando inserantur C. 11, 2, 96. parum feraces ut medicandae C. 5, 10, 20. amygdalum, nucem C. 12, 55, 2. amygdala qualia serenda et quomodo P. Iau. 15, 6 sqq. feracia ut fiant C.

Arb. 25, 1. *Columella arborem* amygdalam *ubique, fructum* nucem graecam *dicit; Palladius vero* amygdalus *femineo genere est arbor*, amygdalum *nux*. Amygdalum flore purpureo fulgentem *Priapeia habent Epigr.* 51.

Amylum *Vid.* amul.

Amythaonius Chiron C. 10, 348.

An. ars an sit, an quid aliud V. 1, 3. an universa, an aliqua C. 1, 1, 3.

An *pro* ana *distributivo*, *Gr.* ἀνὰ, *saepe apud* Vegetium, ana *est* 5, 11, 6. *variet, et alibi.*

Anacollima (ἀνακόλλημα) emplastrum quod divulsa coniungit Veg. 6, 22, 1. *Describitur aliquod* anacollima 5, 17, 7. 6, 23, 1. oculo per paracentesin curato imponendum Veg. 1, 17, 4. ad sanguinem sistendum 5, 9, 3.

Anagallicum *apud* Vegetium *quid sit disputatur ad* 5, 66, 5. p. 99. et 6, 8, 4. p. 108. agallicum erat 5, 23, 12. ubi ex Goth. rectum dedimus, quod Gesnerus coniectura assecutus erat.

Anapleroticum Veg. 3, 26, 2.

de Anatibus V. 3, 11. ut alantur C. 8, 15, 1. conspectu suo intestinorum dolores praesertim equini generis sanant C. 6, 7, 1. Veg. 4, 4, 6. anatium stabula V. 3, 5, 14.

Anceps ad favonium spectet, *de nuce serenda* C. 5, 10, 13. *et* Arb. 22, 2. anceps eventus C. 3, 6, 3.

Anchusa Veg. 5, 70, 4.

Ancipiter MS. *Lips.* pro accipiter C. 8, 4, 6. 8, 8, 4.

Ancoras tollere V. 3, 17, 1. *h. e. discedere.*

Ἄνδηρα, τὰ, *seminarii areae Comm. ad Col.* p. 275.

Andrachne humida C. 10, 376. Portulaca.

Andromeda C. 11, 2, 59.'

Andronicus Cyrrhestes V. 3, 5, 17. *not.*

Anessum *pro* aniso *MS. Palat.* P. F. 24, 14. *Sylb.*

Anethi satio et cultus C. 11, 3 42. P. F. 24, 5. papaver ei *iungitur* C. 10, 314.

Aneurysma Veg. 3, 30, 1.

Angi pluribus radicibus inter se connexis C. 4, 2, 2. desideriis naturalibus C. 6, 27, 7. angentem extermines herbam C. 10, 149.

Anguifer ὀφιοῦχος C. 11. 2, 49.

Anguinei cucumeris humore medicata semina C. 2, 9, 10. radix medicina suum C. 7, 10, 5.

Anguillae cisternis immittendae P. 1, 17, 2.

Anguina pellis Ca. 73.

Anguis corio involvitur truncus arboris, ut florem contineat P. Mar. 10. 4.

Angularis lapis Ca. 14, 1. *est ad angulos rectos caesus Gesnero.* angulares ordines C. 5, 3, 2. *extremi. G.* venae, erant antea in Veg. 3, 12, 2. *ubi nunc* iugulares.

Anguste putare vel deputare C. 4, 22, 3. 4, 16, 1. angustius aut laxius de re aliqua constituere V. 2, 10, 10. angustissime praecisus C. 4, 24, 17.

Angusto. angustatur foramen egestionis Veg. 5, 44, 6.

Angustus. angusta putatio C. 4, 10, 1. 3, 21, 7.

Anhelitum pestis exhalant spiritus P. Aug. 9, 1. ex anhelitu inflationes Veg. 5, 38.

Aniciana pira C. 5, 10 18. Ca., 7. 3.

Anima, *h. e.* aër V. 1, 4, 1, ex graeco ἄνεμος.

Anima auriga rectrixque membrorum C. 3, 10, 9. sui pro sale V. 2,

4, 10. animam efflare V. 1, 3, 69. animas extorquent naribus P. Aug. 9. *h. e. suffocant.*

Animadvertuntur sues a facie V. 2, 4, 4.

Animal si quod in mustum ceciderit C. 12, 31. si in oleum P. N. 20, 3. animalium generandi principium an habuerint? V. 2, 1, 3.

Animatae quotidianis rigationibus arbores P. Mar. 10, 15.

Animo. animare plantam quotidianis rigationibus P. Iul. 3, 2. animans machina C. 3, 10, 10. animantur ova C. 8, 5. 10. semina genitalibus locis iniecta C. 6, 36, 2. animari alimento contra vim caeli torrentis P. Mar. 1, 3.

Animus. animi ingenium variat etiam in bobus C. 6, 1, 1. animi lumen C. 1. pr. 23.

Anisi satio et cultura P. F. 24, 14. Mart. 9, 17. anisum Aegypt. C. 12, 49, 2. 12, 51, 2. Pontici Veg. 5, 51, 2. *sed ibi Hippiatrica rheum nominant.*

Annalis cursus solis V. 1, 27, 1. annale tempus ibid.

Anniculus malleolus C. 4, 7, 3. surculus P. Mart. 10, 32. annicula aetas C. 7, 9, 2. mala C. 6, 37, 11. P. Mart. 11, 4. Planta P. O. 12, 1. vitis C. 4, 15, 1. anniculum defrutum C. 12, 20, 1. vinum V. 1, 65, 1. anniculi pulli V. 2, 7, 11. ramuli C. 5, 11, 3. anniculae nuces Ca. 17, 2.

Anniversarii vicini V. 1, 16, 4. *videntur annua mercede conducti Gesnero.*

Annius Capra V. 2, 1, 10.

Aunona regionis C. 3, 15, 5. *latissime patet, et pro tota ratione accipitur, qua utile aliquid aut secus videtur G.* lactis C. 8, 17, 13. macelli annonam excandefacere, incendere V. 3, 2, 16. musti annonam experiri C. 3, 21, 6. vini C, 3, 3, 10. annonae sterilitas C. 2, 10, 1.

Annosa mater C. 6, 28.

Annotini ungues custodum C. 4, 24, 8. annotinae plantae *pro hornotinae MS. Pol.* C. Arb. 30. 1.

Annoto, quid, et cui, et quando datum C. 12, 3, 4.

Annumeravimus sua cuique C. 12, 3, 4. annumerantur agni duo pro una ove V. 2, 2, 5. *alias*, procedunt.

Annus quibus partibus constet V. 1, 27, 1. prospiciens V. 1, 23, 3. anni tempora e foliis cognosci possunt V. 1, 46. anni quo tempore quaeque fieri oporteat V. 1, 28, 2. C. 11, 2. anni Romani princeps mensis Ianuarius C. 11, 2, 3. in aunum *intell. futurum* V. 2, 2, 12.

Ansatum vas C. 9, 15, 5.

Anser. de his V. 3, 10. C. 8, 13. P. 1, 30. Capitolii custodes C. 8, 13, 2. ut alantur C. 8, 14. uti farciantur C. 89.

Anserculis excusis C. 8, 14, 7.

Ante annum C. Arb. 1, 3. it. 16, 2. *pro* anno ante. ante diem IX. Calend. Nov. C. 2, 8, 2. ante quadragesimum vindemiae diem C. 12, 18, 1. ante quam eatrabatur praerumpitur C. 3, 18, 2.

Antelucana lucubratio C. 11, 2, 12. antelucanis temporibus V. 1, 14, 2. C. 11, 2, 55.

Antepagmenta Ca. 14, 2 *et* 4. *Cl. Facciolati, cuius plura sunt in hos scriptores merita, explicationem dedimus ad Fabium. Neque contemnenda Cl. Schoettgenii coniectura, qui pessulorum vel repagulorum genus autumat. Certe ad ipsum parietis firmitatem referri videntur s. 4. et etymologia convenit planissime.* Gesner.

Antes sitientes andrachne protegit C. 10, 376. *Ordines primos cuiusque*

rei ex etymo significare videtur. Sed etiam de his est erudita Cl. Facciolati disputatio in Fabri thesaurum a nobis relata. Gesn.

περὶ Ἀντιπαθιῶν liber Democriti C. 11, 3, 64.

Antiphilus cum Lysippo nominatur V. 3, 2, 5. *pictorem Philippo et Alexandro aequalem in Aegypto natum, discipulum Ctesidemi habet Plinius* 35. *sect.* 37. *a quo diversum tempore facit Harduinus Antiphilum pictorem, quem Plinius l. c. sect* 40. *no.* 32. *inter primis proximos pictores nominat.* Eius lanificium Ptolemaeo venante, laudat Plinius. Apellis Ephesii pictoris apud Ptolomaeum Philopatorem gratiosi aemulum Antiphilum pictorem nominat Lucianus de non temere credenda calumnia, quem ait Apellem coniurationis cum Theodoto factae apud Ptolomaeum accusasse. Ex quo fit manifestum, narrationem pertinere ad A. V. 535. Olymp. 140. Coniurationem Theodoti narrat Polybius V. 40. *sqq.*

Antiqua vitis P. N. 3. antiquae apes et veteres C. 9, 11, 3. antiqua canneta P. F. 23, 2. rosaria C. 11, 2, 19. P. F. 21, 1. — antiquus et Atticus *confunduntur in MSS. vid.* Atticus. — antiquissima fides pastoris C. 8, 4, 6. pars C. 3, 21, 11. antiquissimum sit considerare C. 3, 6, 3. ei esse debet conservare C. 1, 20, 1. est explorari parentem C. 6, 36, 1. *sic* 2, 9, 9. 4, 29, 10. 8, 7, 5.

Antistites artium *h. e. magistri* C. 11, 1, 10. singulis dare, qui observent et praecipiant C. 3, 21, 6.

Antisto. antistat brassica oleribus omnibus Ca. 156, 1.

Apelles C. 1. pr. 31.

Apennini boves C. 6, 1, 2.

Aper. de apris V. 3, 13. apri sues V. 2, 1, 5.

Aperire agros P. Mai. 3, 1, arboreos foetus C. 10, 401. μῦθον de Actaeone V. 2, 9, 9.

Apertio floris P. 1, 6, 4.

Aperturam si fecerit Veg. 2, 48, 3.

Apertus locus Ca. 35, 1, Ca. 46. P. 1, 5, 5. *est soli expositus. ab umbra* Ca. 34. 2, a sole apud Festum in *apricus.*

Apes *V.* Apis.

Aphronitrum *V.* Afron. *Est spuma nitri pars tenuissima et optima. cf. Plinii* 31. *sect.* 46. *no.* 2. *et in voc. Nitrum. Ovidio in Medicam. Faciei versu* 73. nitri spuma rubentis.

Aphroscorodon, allium Punicum ulpicum C. 11, 3, 20.

Apiacos, *brassicae species* Ca. 157, 2. *Edd. pr.* apia *habent.*

Apiana vitis C. 3, 2, 17. sq. uva C. 12, 39, 3 Apianum vinum C. 12, 45, 6.

Apiarium, apum grex, examen C. 9, 3, 4. *Apiarii instrumentum quo facies ab ictu apum defendatur, memorat Nonnus Dionysiac.* 5. *p.* 154. *de Aristaeo:* καὶ λινέαις ἀψῖσι πολυλέκτοιο χιτῶνος γυῖα περισφίγξας ὀνύχων ἄπο μέχρι κομάων. *Simile videtur indumentum, quod nostri vocant* Bienenkappe.

Apiaria, μελισσῶνες, apum cubilia C. 8, 1, 4. 9, 5, 2. 9, 7, 1 et 4. 9, 12, 4

Apiastrum, μέλινον, μελίφυλλον, μελισσόφυλλον V. 3, 16, 10. C. 9, 8, 13.

Apicae oves V. 2, 2, 3.

Apiciae uvae Ca. 24, 1. V. 1, 58.

Apicium vinum Ca. 6, 5. 7, 2. 24, 2. V. 1, 25.

Apis grandior C. 9, 3, 2. evadit C. 9, 12, 1. De apibus V. 3, 16. C. 9. 2 sq. *ad finem libri.* P. 1, 37—39. quomodo e iuvenco progenerentur C. 9, 14, 6. V. 3, 16, 4. mellifica

loca ut indicent P. Apr. 8, 1. adversus hiemem ut muniendae P. Nov. 8, 1. silvestres ut investigentur et capiantur C. 9, 8, 7. earum seditio vel fuga ut nosci et compesci possit P. Iun. 7, 5 et 9. apum reges qua forma C. 9, 10, 1. it. 9, 11, 4. P. Iun. 7, 6 et 9. Apum morbi et remedia C. 9. 13. P. Mar. 15. *Genitivus pluralis indifferenter apum habet et apium. v. c.* de originibus apum C. 9, 2, 2. caeterarum apum C. 9, 14, 4. apium causa V. 3, 16, 1. natura C. 9, 9, 1 *etc.*

Apium. eius satio et cultura C. 11, 3, 33. P. Apr. 3, 1. genera tria P. Apr. 3, 2. apio fasces cingere C. 10, 371. apios maiores et crispos ut facias P. Apr. 3, 2. *sic* apium viridem Veg. 3, 11, 1. appium *saepe pro* apio *dabant Editiones Vegetii.*

Ἀποκατάστασις C. 3, 6, 4. *not.*

Ἀπόκαυσις, lunae C. 2, 10, 10. vide Add. ad P. N. 1, 3.

Apocimatis libra Veg. 3, 54, 4. *eadem est* apoxima 5, 27, 4. 6, 14. 1. *Sed verum est* Apochyma. vide not. p. 65. Etiam cera abrasa servabatur. Hinc de naufragio Arrianus in Periplo Euxini ponti p. 5. καὶ ὁ κηρὸς ἀπεξύσθη. Auctor Queroli p. 53. uuciam aposiae hoc est excoctionis: *ubi corrigo* apocimae.

Ἀποθυτήριον V. 2 pr. 2.

Ἀπόκρουσις lunae *male invecta a Gesnero* C. 2, 10, 10. *Vide* ἀπόκαυσις.

Apollonium bitumen *vid. h. v.*

Apostema Veg. 4, 8.

Apostolicum medicamentum Veg. 3, 26, 2. *Sambucus in marg. forte pro* catastolico. Gesn.

Apothecae villaticae C. 1, 6, 9 et 20.

Apoxima *V.* Apocima.

Apparent Vergiliae totae, taurus totus C. 11, 2, 39. opus non apparet domino Ca. 2, 2.

Apparitor Appii V. 3, 7, 1.

Appellatione blanda mulcere P. Mar. 12, 2.

non Appellando optima nomina fiunt mala C. 1, 7, 2.

Appellere oves ad bibendum V. 2, 2, 11.

Appendicula *pro* petiolo *vid. no. ad* P. Mar. 10, 7.

Appendix adiicitur V. 3, 9, 2. appendices fundi V. 1, 16, 1. — *spina Plinii quae?* ad Pall. p. 213.

Appetit stercorari origanum P. S. 13, 2.

Appiosus equus describitur Veg. 1, 25, 2. 2, 3, 10. 3, 9, 5. *Cum opiosus etiam sit in libris antiquis, et somnolentum sit hoc genus, ab opio forte ita vocari divinabat Excellentissimus Medicus Platnerus, quem aliquoties honoris et officii causa nomino.* Gesner.

Appius, collocutor, pauper et parcus in adolescentia V. 3, 16, 1. *idem* Appius Claudius augur V. 3, 2, 2.

Applicatus ad eam ramus C. 5, 6, 12. applicato adminiculo C. 4, 6, 3. applicata trunco C. 5, 6, 24. applicitus trunco palus C. 4, 22, 2. applicatis auribus equus V. 2, 7, 5.

Applico. si applicueris vitem C 5, 6, 18, applicatur huic officio C. 3, 10, 6. applicandae propagines palis C. 4, 17, 2.

Appositus ad vitem locus V. 1, 7, 5. ad foenum V. 1, 23, 1. equus ad medendum V. 2, 7, 5. appositissimae sunt ad pariendum gallinae V. 3, 9, 9.

Apprehendet libido Ca. 156, 4. apprehendit morbus animal Veg. 3, 2, 20.

Approbavi *h. e. experimentis didici*

P. Ian. 13, 8. *conf.* s. 4. it. Veg. 1, 2, 5.
ad Apricationem exire C. 8, 8, 4.
Apricitas diei C. 7, 4, 5. 8, 15, 4.
Apricus. apricioribus locis C. 11, 3, 24. apricissimo die C. 9. 14, 13.
Aprilis mensis descriptio et opera C. 11, 2, 34. P. Mart. 15, 4.
in Apulia loca calidiora V. 1, 6, 3. inde aestivatum in Samnium abiguntur greges V. 2, 1, 16. hic hibernant oves V. 2, 2, 9. granaria hic sublimia V. 1, 57, 3. pecuariae oviariae V. 2. pr. 6. Apuliae segetes V. 1, 29, 2. maritima C. 11, 3, 15.
Apulus ager C. 3, 8, 4. Apuli pecuarii V. 3, 17, 9. Apulae oves C. 7, 2, 3.
Aptati publicis sacrificiis fastus C. 9, 14, 12.
Aptum melius iugum C. 2, 2, 22.
Apud te *h. e. domi tuae* V. 3, 2, 7.
Apyrenus *vel* Apyrinus fructus mali Punici C. 5, 10, 15. Apyrenum Punicum C. Arb. 23, 1.
de Aqua villae C. 1, 5, 1. vestigari ut possit P. Aug. 10, 8, 1. nova ut probetur P. Aug. 10, 1. P. 1, 4, 1. limosa ut corrigatur P. Aug. 9, 3. duci quot modis soleat P. Aug. 11, 1. de agro per hiemem depellenda Cat. 155. Caelestis s. pluvialis C. 12, 6, 1. 9, 20, 8. ad bibendum omnibus antefertur P. 1, 17, 4. Aquae calidae potus in nausea C. 7, 10, 5. aqua candens C. 6, 5, 2. marina ut concinnetur Cat. 106. C. 11, 2, 64. mulsa ut fiat C. 12, 11, 1. salsa quomodo vinis adhibeatur C. 12, 21, 4. 12, 25, 1.
Aqualiculus, venter equi Veg. 2, 12, 1. ventriculum porci ita vocat Apicius 7. c. 7. in Iudicio Coci et Pistoris versu 83. aqualiculus dicitur. Poët. latin. minor. Wernsdorf. T. II. p. 237.
Aquarius. aquarii sulci C. 2, 8, 3. 11, 2, 82. P. Sept. 3, 1. aquaria vasa Cat. 11, 3. aquarium Cat. 1, 3.
Aquaticae aves P. 1, 31.
Aquatilis silva C. 7, 9, 7. aquatile genus V. 3, 3, 4.
Aquatilia, ium, *morbus iumentorum* Veg. 1, 25, 6. 3, 49, 1. *sunt eae quae vocantur* hydatides. *in lemmate* ozaenae *vocantur.*
Aquationibus iuvandae salices P. Febr. 17, 8 *coll.* 19, 3. aquationes mutare C. 7, 5, 2.
Aquatus humor P. Mar. 1, 1.
Aquata nimia mulsa *in Edd. pr. et Codd.* P. Ian. 15, 7. aquati fructus P. 1, 6, 9.
Aquifolii vectes Cat. 31, 1. *legebantur ante Victorium.* Aquifolia ilex *Plinii, si Salmasio fides ad Solin.* c. 23. pag. 190. *a. D. est Theophrasti* πρῖνος ὀξύφυλλος: *estque* aquifolia *quasi* acuifolia *ab acuendo. Sed in neutro* aquifolium *Plinio est* ὀξυάκανθος *Theophrasti, in quo quidem errare illum dicit. Itaque* p. 582. b. D. *apud Catonem etiam pro* acrufolium *vel acrifolium legendum putat* acuifol. *idque vitium* p. 675. b, B. *ita ait antiquum esse, ut inde etiam Italorum* agrifolio *nomen habeat, quae Gallice* houx *vocetur, voce cognata* ilici, *Ital.* elce. *Ceterum potest fieri, ut* ἀκρόφυλλον *cogitarint, qui* acrufolium *primi fecere.* Gesner.
Aquila occidit C. 11, 2, 53. eius ortus C. 2, 10, 17. 11, 2, 45 et 53. avis solitaria V. 3, 6, 4.
Aquilonius piscis C. 11, 2, 24 et 63.
Aquor. aquantur apes frequentes P. Apr. 8, 1.
Aquosus et uliginosus locus quid distent V. 1, 6, 6.
Ar *pro* ad *in compositis. vid.* Arveho.

Ara. aris innata favilla Codd. C. 10, 354.

Arabia pretiosis odoribus illostris C. 3, 8, 4.

Arabus morbus Veg. 5,22, 1. *Cod. Corb. ubi* orabus aditur.

Araneus mus, μυγαλῆ C. 6, 17, 1. araoeum si comederit in pabulo iumentum Veg. 5, 79. *not.*

Arationis iteratio C. 11, 2, 64.

Arator qualis esse debeat C. 1, 9, 3.

Aratra simplicia et aurita P. 1, 43, 1. minora C. 2, 2, 24. aratris minimis proscindunt C. 2, 11, 10. romanica at campanica Cat. 135, 2. not.

Arbitratu boni viri Cat. 144, 1. 145, 3. 148, 1. 149, 2.

Arbitrium habebit P. Ian. 15. 2.

Arbor citri P. Apr. 5. 1. piri P. F. 25, 4. pruni P. N. 7, 13. arbores alni V. 1, 7, 7. cydonii P. F. 25, 21 fici P. Mart. 10, 28, C. 5, 11, 11. ficorum C. 11, 2, 59. ficulneae C. 11, 2, 56. it. 5, 11, 14. Arbores quam terram ament C. 5, 10, 2. seri ut debeant C. 5, 10, 5. C. Arb. 19, 3. earum cultus rei rusticae pars non minima C. 3, 1, 1. cultura perpetua quae C. 5, 6, 17. species variae C. 3, 1, 2. plantae circumfodiendae etc. P. N. 2. arbores e pomis sponte progenitae P. Ian. 15, 1. maiores quomodo transferantur. P. N. 16. fructum non ferentes ut curandae C. 5, 9, 6. P. F. 25, 4. vid. clavus, cuneus, etc. feraces ut meliores fiant Cat. 93. frugiferae trium generum C. 3, 1, 2. maritae C. 11, 2, 32. vitiferae P. F. 10 et 13, 2. quando caedendae C. 11, 2, 12. arbores pro arbusto in vinea Cat. 32. C. 5, 6, 1. not.

Arborariae falces Ca. 10, 3. 11, 4.

Arborator bonus C. 11, 1, 12.

Arborei foetus C. 10, 401.

Arbusculae ficorum C. 11, 2, 79. 5, 11, 13. transferendae ut sint C. 5, 10, 7.

Arbustum Ca. 1, 7. C. 5, 6, 37. 5, 7, 1. ut constituendum arbustum C. Arb. 1, 3. P. F. 10, 1. disponi ut debeat et coli C. Arb. 16, 2. C. 5, 6, 1. arbusti gallici ratio C. 5, 7, 1. arbustus locus C. 3, 13, 6. not. fundus arbustum Ca. 7, 1.

Arbustiva positio C. 4, 1, 6. arbustivi Aminei urna C. 12, 41, 2. musti arbustivi C. 12, 41. arbustivae vites quae C. Arb. 4, 1. ut serantur C. 4, 1, 8. ut colendae C. Arb. 16, 4. P. F. 10, 1. ut putandae P. F. 13, 1.

Arbutum inter primos cibos mortalium V. 2, 1, 4.

Arbutus arbor C. 7, 9, 6. arbuti baccae C. 8, 10, 4. *not. In cibo turdorum est loco posteriore; hinc Hesychio* κιχληβῶτις, ἀνδράχνη· *corrige* κιχληβότις. *Idem alibi* κικριβιντίς, ἀνδράχνη· *quae glossa ex priore est corrupta. A sanguineo colore baccarum derivanda est glossa* ἀναιμόδιτον· ἡ ἀνδράχνη· *Graece enim* ἀνδράχνη *et* κόμαρος *audit arbor;* Italis *Albatro.* Arbuta *pro* arbusta saepiuscule *Codd. offerunt; et sic* arbuta dixit Calpurnius Eclog. 4, 109. et alibi.

Arca vestiaria Ca. 11, 3. arcam domini exhaurit ea res C. 3, 3, 5. complent columbae pretiis pullorum C. 8, 8, 9.

Arcades solum mutarunt C. 1, 3, 6.

Arcadici asini nobiles V. 2, 1, 14.

Arcanius C. 3, 2, 22. quid Arcanius iudicem.

Arcelaca maior, vitis C. 3, 2, 27. 3, 7, 1.

Arcellae vites C. 3, 21, 3. *sed* Arcelacae *etiam hic cum Beroaldo et Pontedera dedi.*

Arcessere boves ex longinquo C

6, 2, 13. arcessita humus C. 2, 16, 5. *Hac auctoritate etiam alias contra libros scripsi* arcess. *pro* accers. *e. g.* C. 3, 15, 1. Gesn.

Archetypon inventoris Varr. 3, 5, 8.

Architectus piscinam facit V. 3, 17, 9. architecti professio C. 5, 1, 3.

Arctata densius quae protnlerit cerasus, putandà P. O. 12, 6.

Arcto. arctare flores canistris C. 10, 277. foramini taleam P. O. 8, 3. transversos fustes C. 12, 43, 2. transversis surculis C. 12, 45, 2.

Arcturus oritur C. 9, 14, 10. occidit C. 11, 2, 78. Arcturi sub sidere C. 10, 413. Arcturo exoriente C. 2, 10, 21. Arctus. ad arctum Veg. 3, 26, 1. arctior spes C. 1, 5, 2.

Arcuato pecori remedium C. 7, 5, 18.

Arculae fagineae C. 12, 45, 5.

Arcus dimensio C. 5, 2, 9. arcus (*anneau Gallis*) propaginis C. 4, 29, 17. arcu sidereo fulget C. 10, 292.

Ardeae in publico scriptum V. 2, 11, 10.

Ardeatinus ager C. 3, 9, 2.

Ardebat cura V. 3, 17, 9. arduerunt arbores attactae, Inscr. Fr. arval. p. 127. Gesn.

Ardor Sirius C. 10, 289. ardore primo fervebit mustum P. O. 9.

Arduitas montium V. 2, 10, 3.

Arduus clivis V. 1, 18, 4.

Areae omnis modus ut comprehendi possit C. 5, 1, 4. *h.* e. superficiei, area villae C. 1, 6, 23. area granis terendis Cat. 91 et 129. V. 1, 51. C. 2, 20. P. 1, 36, 1. Iun. 1. Nomen cum more retinent Hispani, *Era* vocantes. Cf. *Carter* Itiner. T. II. p. 227. Homeri Il. 21. vers. 346. ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς βορέας νεοαρδέ' ἀλωὴν αἶψ ἀναξηρήνῃ. χαίρει δέ μιν ὅστις ἐθείρῃ. De Britannis Strabo 5. p. 307. τὸν δὲ σῖτον, ἐπειδὴ τοὺς ἡλίους οὐκ ἔχουσι καθαρούς, ἐν οἴκοις μεγάλοις κόπτουσι, συγκομισθέντων δεῦρο τῶν σταχύων· αἱ γὰρ ἅλως ἄχρηστοι γίνονται διὰ τὸ ἀνήλιον καὶ τοὺς ὄμβρους. Quae quidem observatio nostris climatibus plane convenit. Conserenda deinde rapis C. 11, 3, 62. areae hortorum C. 11, 3, 13. P. 1, 34, 7.

Arelata vitis C. 3, 7, 1. *rectius legitur* Arcelaca.

Arenae genera P. 1, 10, 1. putres Africae C. 1. Praef. 24. pingues C. 2, 10, 15. *alio sensu putres dixit Statius Silv. IV.* 3.

Arenariae, s. fodinae V. 1, 2, 23.

Arenato calce Cat. 18, 7.

Arenosus pulvis *ad* P. 1, 5, 1.

Areo. arentes culmi C. 2, 21, 1.

Areolas horti C. 10, 362. in areolas disserere semina C. 11, 2, 30.

Arepennis C. 5, 1, 6.

Arfacere *pro* aref. Cat. 69, 1, 125. 157, 12.

Argallicum *vitiose Edd. pro* anagall. Veg. 5, 66, 5.

Argilla, creta figularis C. 3, 11, 9. P. 1, 34, 3. *Vide in* Creta. ἄργιλος· ἣ δοκεῖ εἶναι γλυκεῖα Theophr. C. P. 6, 3.

Argillosa terra commodior, quam argilla sola P. Ian. 13, 4.

Argitis vitis C. 3, 2, 21 et 27. *Videtur* Argitis *nuncupari a candore*, ἀργὸς *enim* albus *dicitur*. Beroald. *Vide etiam in* Inerticula.

Argii semen *an* Agrii? *Vide in* Agrii.

Argo navis, *sidus* C. 11, 2, 24 et 66.

Argonautae V. 2, 1, 6.

Argos ἵππιον V. 2, 1, 9. πολύπυρον V. 1, 2, 6.

Argutia famulorum P. ins. pr. 1. cavae vallis C. 9, 5, 6.

Arguto gramine fontes C. 10, 284. *vide in* carmen. arguti boves P. Mar. 11, 3. sapores P. F. 25, 1. et Mart. 10, 26. argutae valles, ἀχοὶ C. 9, 5, 6. arguta corpora P. Mart. 13. 8.

Argyrites lapis Veg. 1, 20, 2. 4, 12, 3.

Aricia porri mater C. 10, 139.

Ariditas fimi *h. e. fimus aridus* P. F. 4. rosariorum reciditur *i. e. sarmenta arida* P. F. 21, 2.

Asidus morbus s. malleus Veg. 1, 4 et 11. *vid.* siccus.

Aries aureus V. 2, 1, 6. petulcus et pugnax uti mitigetur C. 7, 3, 6. arietes qui probentur? C. 7, 3, 1. *add.* V. 2, 1, 24. 2, 13. qui cuius coloris agnos generent C. 7, 2, 6. P. Iul. 4, 2. quales et quando admittendi P. Iul. 4, 2. silvestres ac feri C. 7, 2, 4. tenuioris velleris C. 7, 2, 5. arietum admissura prima P. Apr. 7. *Vide in* Vervex.

Arietinum cicer C. 2, 10, 20. arietina cornua circa fici radices obruta P. Mart. 10, 28.

cis Ariminum V. 1, 2, 7.

Arista, quae ut acus tenuis longa eminet e gluma V. 1, 48, 1.

Aristologia *apud Vegetium semper fere erat et adhuc aliquot in locis scribitur pro* Aristolochia *e. g.* 1, 7, 12. rotunda 5, 22, 4.

Aritudine perire V. 1, 12, 3.

Armamentis instructa navigia C. 1, 3. 1.

Armarium promtuarium Cat. 11, 3. Gallicum *Armoire.*

Armatus cornibus aries C. 7, 3, 6.

Armenia *pro* armonia Veg. 6, 28, 11. cum Gesnero reposuimus: *intelligimus vero* terram.

Armeniacus sal *scribi videtur.* Veg. 4, 22, 1 et 2. pro Armoniaco *vel potius* Ammon. *Sed esse tamen* Armenium *etiam salem, docet Salmas. ad Solin.* p. 811. b, C. *Gesner.* Armeniacae arbores C. 11, 2, 96. *Harum sunt* Armenia poma *vel* Armeniaca, *quibus* stipantur calathi C. 10, 405.

Armenum pigmentum V. 3, 2, 4. *not.*

Armeniorum mos in equis tondendis Veg. 2, 28, 35.

Armentarius V. 2,5, 18. *int.* pastor.

Armenticium pecus V. 2, 5, 16. armenticii greges V. 2, 10, 3. armentina Veg. 1, 18. *ubi Corb.* armentitia.

Armentum equinum C. 1. pr. 26. *de vaccis* 6, 27. 3. armenta boum P. Mart. 11. 8. asinorum C. 7, 1, 2. armenta alibi alia statura C. 3, 8, 3. qualia emenda V. 2, 5, 7.

Armillae cuparum Cat. 21, 4.

Armoneacea *v.* armoracea.

Armoniacus sal *plerumque scribitur apud* Vegetium *pro* Ammoniaco. Armoniacum *etiam positum forte pro* Ammoniacum.

Armoracea, raphanus agrestis C. 9, 4, 5. *not.* P. O 11. 4. *it.* Mart. 9, 5. eius succus remedio est contra ictus serpentium C. 6, 17, 8. Veg. 3, 4, 41. Armoraciorum cyma ut condiatur C. 12, 9, 3. e *pro* i *habet et Palladii* MS. *codex* Sylb. *Dioscor.* 2, 138. *ῥαφανὶς ἀγρία ἣν Ῥωμαῖοι ἀρμορακίαν καλοῦσι — λαχανεύεται δὲ τὰ φύλλα καὶ ἡ ῥίζα ἑφθά. Cyma est asparagus, ut rapicii, rapi, betacei, betae.* Armoratia editum C. 9. 4, 5. *ubi Lips. Cod.* aremorana; *sed* 6, 17, 8. armorsceae. *Est cochlearia armoracia Linn. Meerrettich,* Kreen. Plinius 19. sect. 26. no. 3 etiamnum unum silvestre raphani genus, Graeci ἄγριον vocant, Pontici *armon*, nostri armoraciam, fronde copiosius quam corpore. *Italis etiamnum* Aramoraci *vel* Remolaci, *Gallis* rave sauvage. Cf. Plinius 20. sect. 12.

Armos si convellit bos C. 6, 16,

1. Graece ἀρμός. cf. ad Veg. 5, 4, 6. p. 92.

Aro. arare quando et quomodo conveniat C. 2, 4. P. Ian. 3, 2.

Aromata. C. 12, 20, 4.

in Arpino arundo pro iugis vinearum V. 1, 8, 2.

Arpiosus equus Veg. 1, 25, 2. *an* appiosus?

Arreptus Veg. 3, 52, 1. ἐπίληπτος.

Arsura *vel* assura V. 3, 9, 1.

Artes in Graecia quando repertae V. 3, 1, 4. Tuscae et Dardaniae C. 10, 358. artium magister usus C. 4, 11, 2.

ad Arteriam exasperatam Veg. 5, 67, 1. arterias et fauces curat mel P. Ian. 15, 19.

Articularis morbus equorum Veg. 1, 6, 1. 1, 13, 1. boum Veg. 4, 2, 17.

Articularius morbus Cat. 157, 7.

in Articulum it seges C. 2, 12, 9. articulos omnes experiri Cat. 157, 8.

Artio. artito surculum Cat. 40, 3. it. 41. *ter.* artiveras Cat. 40, 3. *Est autem* artire interprete Turnebo 11, 13. *demittere, adigere, inserere*, immittere. Gesner.

Artus foecundos compleat C. 10, 212.

Arvehant ligna Cat. 138, 1. *h. e. advehant.* arvectum Cat. 135, 7. Gesner ad Quinctil. XII. 10. s. 32.

Arum, aris satio C. 10, 244. *not.*

Arundinei canales C. 9, 13, 7. cuneoli C. 4, 29, 10.

Arundineti satio et cultura Cat. 6, 3. V. 1, 24, 4. C. 4, 32, 1. iugerum C. 4, 30, 3.

Arundo, iugi genus in vineis V. 1, 8, 1. degener C. 7, 9, 7. castratur, caeditur etc. C. 4, 32. 4. arundinis satio Cat. 47. C. 4, 32. C. Arb. 29, 1. oculi Cat. 6, 3. arundine secantur quaedam C. 12, 7, 4. 12, 14. 12, 47, 3. *vid.* Canna.

Arundulatio in ficis V. 1, 8, 3.

Aruspices notati Cat. 5, 4. C. 1, 8, 6. C. 11, 1, 22. V. 1. 40, 5.

Arvum quod aratum, necdum satum est V. 1, 29, 1.

As *generatim* unum *notat* C. 5, 3, 2. *it.* 3 *et* 5, as iugeri C. 5, 1, 13. in assem C. 2, 13, 7. 3, 3, 8 *et* 9. totum solum h. e. assem Veg. 3, 34, 1. *et mox* commissura caleis et assis.

Asaron Ponticum Veg. 6, 13, 3. *aiunt esse* nardum rusticam G. cabaret, *Haselwurtz.* Gesner.

Ascalonii generis cepae C. 11, 3, 57. 12, 10, 1. *Vide* Cepa.

Ascella *pro* assula *vel* assereulo Veg. 3, 41, 3. *in marg. Samb.*

Ascia dolare P. 1, 14. asciae rastris similes P. 1, 43, 3.

Ascraeum carmen *Virgilii* C. 10, 436.

Asellus s. vulgaris asinus C. 7, 1. aselli dossuarii V. 2, 6, 5. asellus *pro trabe, cui aliquid imponitur, vid. ad* P. 1, 18, 2. Gesner.

in Asia Mysiaque terra densa C. pr. 24.

Asianae oves P. Nov. 13, 5.

Asiatica mala pigro foetu C. 10, 412.

Asinae calvaria in hortis P. 1, 35, 16.

Asinarius, agaso Ca. 10, 1. 11, 1. V. 1, 18, 1. asinariae molae Ca. 11, 1 *et* 4.

Asinus XL millibus emtus V. 3, 2, 7. asini caput nudum eute in limite ruris figitur C. 10, 344. de asinis quae tenenda V. 2, 6, 2. asini vulgares C. 7, 1, 1. Arcadici et Reatini V. 2, 1, 14. eorumque pretia V. 2, 6, 1. 2, 8, 3. admissarii quales esse debeant P. Mar. 14, 1. mulino generi seminando quales destinandi C. 6, 37, 5. ab equabus ut admittantur C. 6, 37, 8. *Graece* κήλωνες. *Philo de Le-*

gat. spec. p. 784. ὄνους ὑπερμεγέθεις, οὓς προσαγορεύουσι κήλωνας, ἀνατρέφουσι. plostrarii et molarii Ca. 11, 1. C. 7, 1, 2. feri V. 2, 1, 5. ornati clitellarii Ca. 10, 1. feri in Lycaonia V. 2, 1, 5. 2, 6, 2. Strabo 12. p. 874. de Cappadocia ὀναγρόβατος δ' ἐστὶ καὶ αὕτη καὶ ἡ πολλὴ τῆς ἄλλης καὶ μάλιστα ἡ περὶ Γαρσανίραν καὶ Λυκαονίαν et deinde de Lycaonia: τὰ τῶν Λυκαόνων ὀροπέδια ψυχρὰ καὶ ψιλὰ καὶ ὀναγρόβοτα.

Asium Veg. 1, 19, 4, erat ubi allium *dedi cum* Morgagno et Gesnero ipso.

Asparagi fiunt e corruda Ca. 6, 3. *nimir.* asparagi corruda simillima filo C. 10, 375. spinosa herba C. 10, 246. asparagi satio et cultus Ca. 161. C. 11, 3, 45. P. F. 23, 1. Mart. 9. 10. silvestris satio P. Febr. 24, 8. *not.*

ad Aspectum solis versare lateres P. Mai. 12.

Asper bos mansueto coniungitur P. Mar. 12, 4. aspro velamine P. ins. 67.

Asperati parietes P. 1, 11, 2. *not.*

Aspergito sale minuto C. 12, 52. 2. aspergitur pini semen h. e. spargitur P. Mar. 10, 37. N. 1, 3 *et* 7, 10.

Aspergo ne noceat Ca. 128.

Aspernatur scropha porcos *i. e. non admittit* ad ubera V. 2, 4, 13. *not.* Asperno, *quod proprie est separare apud Nonium.*

Aspero. asperare medicabiliter limum dysentericae passionis P. F. 31, 2. *not.* asperantur gradibus C. 8, 3, 6. ac macescunt apes propter laborem V. 3, 16, 20. caloribus apes P. Iun. 7, 2.

Ἀσφάλτιον *trifolii species* C. 6, 17, 2,

Aspbodilus s. asphodelus herba apibus grata P. 1, 37, 2. asphodeli scapus C. 9, 4, 4. *v.* aphodillus.

Aspicit meridiem tabulatum C. 8, 8, 2. aspicere ad aliquam V. 1, 2, 26.

Aspirare ne possit vipera, C. 8, 14, 9.

Aspro velamine h. e. aspero P. ins. 67.

Assaria pecuina Ca. 132, 2.

Assellare *vid.* Adsell.

Assentiri, *de facto vel historia* V. 2, 3, 10. si assenserit humor P. N. 7, 19.

in Asserculo alligato scopas Ca. 152. assercula quinque Ca. 12. asserculis modicis C. 8, 3, 6.

Assero, vites Ca. 32, 2. asserit, non posse generari, P. 1, 19, 3. Veg. 1, 17, 4 *et* 5. 5, 25, 1.

Asseverare non expertus non audeo C. 9, 13, 3. *pro polliceri* C. 5, 1, 1.

Assiccatus succus C. 1, 6, 22. assiccatos in cratibus caules C. 12, 9, 1.

Assiccescere in cratibus C. 12, 9, 1,

Assiccant venti nebulam C. 4, 19. 2. assiccare in sole C. 2, 9, 18. 12, 15, 5. 12, 16, 3. 12, 33, 1. assiccatur spongia humor C. 12, 50, 11. assiccari 12, 49, 2.

Assidunt in ornithone volucres V. 3, 5, 3.

Assiduus perfricabis P. 1, 29, 3. assiduiores facere pastores V. 2, 10, 6.

Assignatum suo loco C. 12, 2, 6.

Assiliens admissarius C. 6, 37, 9.

Assis *vel* Axis *pro eo, quem vulgo, sed falso asserem dicunt.* Asses quernae cum esculis non conveniunt P. 1, 9, 2. roboreas C. 6, 30, 2. Veg. 3, 4, 44. Ex assibus dentatis tribulum V. 1, 52, 1. assis ligneus Veg. 3, 11. Axes *et* axiculi C. 6, 19. 1 *et* 2. *In libris scriptis et editis fere semper* assis *cum* axe *confusus legitur.* Assis *est lignum dissectum vel planum vel quadratum, unde* coassare *et* coassatio *apud Vitruvium et Plinium. Contra*

axis est, *quem Graeci* ἄξονα *ab* ἄγειν dicunt, *circa quem rotae modiolus*, χοινικὶς *vertitur. Hinc cardinem mundi*, πόλον, *polum dicimus hodie. Latini* axem, *ut Graeci* ἄξονα *appellarunt. Hinc* axare, axamentum *dicitur, cuius locum occupavit assamentum in Plinio XVI. s.* 77. rigorem fortissime servat ulmus: ob id cardinibus assamentisque portarum utilissima, quoniam minime torquetur; permutanda tantum sic, ut cacumen ab inferiore sit cardine, radix superior: *Quae Theophrastus H. P.* V. 4. sic tradidit: ἔστι δὲ καὶ ἀστραβέστατον τὸ τῆς πτελέας ξύλον. διὸ καὶ τοὺς στροφεῖς τῶν θυρῶν ποιοῦσι πτελεΐνους. ἐὰν γὰρ οὗτοι μένωσι, καὶ αἱ θύραι μένουσιν ἀστραβεῖς. — ποιοῦσι δὲ αὐτοὺς ἔμπαλιν τιθέντες τὰ ξύλα, τότε ἀπὸ τῆς ῥίζης καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ φύλλου τὸ ἄνω. ἐναρμοσθέντα γὰρ ἀλλήλοις ἑκάτερον κωλύει πρὸς τὴν ὁρμὴν ἐναντίως ἔχον. *Scilicet ianuae cardinem superiorem et inferiorem exstantem habebant*, qui *liminis superioris et inferioris foramini, velut axis currus rotae modiolis inserebatur, et in eo vertebatur. Pessime Harduinus ex Codd. regiis* crassamentis *edidit, nullo plane sensu.* Hinc genus claustri, κλειδίον, dictum *assarium, quod apposito vocabulo romano, sed in Gesnerii Thes. L. L. omisso, explicat et pingit Hero Spirit. I. p.* 165. *Est genus claustri quod vulgo Ventil vocamus, dictum a duarum tabularum metallicarum quadratarum cardinibus invicem iunctis eo genere, quod Galli* charnière *appellant. Altera tabula media pertusa est; cuius foramen claudit altera tabella mobilis in cardine, postquam ventus ingressus ex interiore parte impulit tabulam mobilem, dum nempe embolus ex siphone retrahitur.* Denique *meminisse oportet in antiquissimis curribus non rotas ipsas sed axes fuisse mobiles. Unde apud Diodorum* XVIII. 22. τοὺς ἄξονας ἐδίνευον τροχοὶ περσικοὶ τέσσαρες· ut adeo Persae eam fabricam servasse videantur diutissime.

Assumere fugam meditantur apes P. 1, 39, 2. *not.* assumit *confusum cum* absumit P. Mai. 7, 4. *et* Iun. 2, 2.

Assura *vel* arsura V. 3, 9, 1.

apud Assyrios pomis non caret citrus P. Mar. 10, 16. Assyria radix C. 10, 114. *eadem* Syriaca C. 11, 3, 16.

Astringere ferro frondem C. 5, 6, 17. not.

Astrologiae literae C. 1, 1, 5.

Astrologi caelum descripserunt V. 2, 1, 7. *h. e. astronomi. Conf.* V. 2, 3, 7. adversus Astrologos compositi a Columella libri C. 11, 1, 31.

Asturcones Veg. 2, 28, 37. *not.*

Atavi Romani C. 1 pr. 19.

Ater. Atrae ficus Ca. 8, 1. atrum olus, ἱπποσέλινον *vel* σμύρνιον C. 11, 3, 36. *v.* olus atrum. vinum Ca. 157. 9.

Atheroma Veg. 2, 30, 1. *tumoris genus, continens quasi* pulticulam, ἄθηραν *dictam. Sed latius etiam patet. v. Gorraeus.* Gesner.

Athletae comitiorum V. 3, 5, 18. pecuarii V. 2, 1, 1.

Atinia ulmus C. 5, 6, 2. ut seratur C. 5, 6, 9. Atinea C. Arb. 16. 1. *not.*

Atlantides C. 10, 54.

Atque etiam C. 2, 2, 3. 2, 15, 7. simili ratione atque in arbustn C. 5, 7, 3.

Atramentum sutorium Veg. 3, 49, 3. sutoricium Veg. 3, 64. Graece μελαντηρία, terra vitriolica.

Ατράφαξυς, atriplex C. 11, 3, 42. ubi tamen optimi Codd. Polit. Sangerm. ἀνδράφαξιν priore in loco habent, Edd. primae ἀνδράφαξυν, in

altero Polit. *ἀνδράφαξιν*, Edd. primae similiter *andraphasin* habent. Apud Erotianum reperitur etiam ἀνδράφαξ scriptum, ut olibi ἀτράφαξ. Apud Scholiast. Aristoph. ad Equit. 630. ubi Codd. et Edd. variant inter ψευδατραφάξιος et ψευδατράφυος, legitur ἀδράφαξυς derivatum ab ἀδρός, διὰ τὸ ταχέως ἐς μέγεθος αὔξεσθαι. Vnde sua Etymol. M. et Eustathius duxerunt. Apud Theophr. H. P. 1, 23. exstat ἀνδράφαξις, ubi Aldina ἀναδράφαξις habet; sed 7, 2. legitur bis ἀνδράφαξυς scriptum. In Hippocratis libris, ionica dialecto scriptis, in plurimis Codd. exstat scriptum ἀνδράφαξις. Vide Foesii Oecon. Vnde suspicor, veram scripturam fuisse ἀδράφαξιν, ἀδράφαξυν, Atticis ἀτράφαξυν. Igitur scriptura Codd. et Edd. primarum in Columella non erat contemnenda. ἀνδράπαξ videtur ortum esse ex ionico ἀνδράπαξις.

Atreus auream pecudem habuit V. 2, 1, 6.

Atrienses servi C. 12, 3, 9.

Atriplex, *ἀτράφαξυς* C. 11, 3, 42. eius satio et cultura *etiam* P. Apr. 3, 3. atriplici gravis phaselus C. 10, 377.

Attactu frequenti P. 1, 35, 11. Corium attactu non asperum ac durum V. 2, 5, 8. *ubi Edd. primae* attractu *habent.* Attactum *expressit Herodotus IV.* 183. *de bobus ὀπισθονόμοις*, qui a reliquis differre dicuntur τὸ *δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τρέψιν.*

Attactae arbores arduerunt, Inscr. Fr. arval. p. 127.

Attentando C. 1, 4, 5.

Attenuàta cacumine sagitta C. 3, 17, 2.

Attennare vepres C. 11, 2, 7.

Atteruntur oculi C. 11, 2, 16.

Attice *h. e.* Attica regio V. 2, 5, 1,

Atticus interlocutor V. 2, 1, 25. Atticus ante T. Pomponius, nunc Q. Caecilius V. 2, 2, 2.

Atticum mel C. 6, 33, 2. Veg. 3, 17, 5. *ubi MS.* antiquo *pro* Attico, *quae voces etiam confunduntur* Veg. 1, 17, 18. Atticae lanae V. 2, 2, 18. Atticum profluvium *vid. h. v.* Atticae Athenae C. 6. Praef. 7. not.

M. Attilii Reguli dictum C. 1, 4. 2.

Attilius Hispaniensis multarum rerum peritus in doctrina, V. 2, 4, 11.

nihil Attinet C. 2, 21, 6.

Attinctum animal. *vid.* Adtinctum.

Attollit minas serpens C. 8, 2, 11.

Attondi *pro* attonderi Veg. 2, 28, 36.

Attractio rugarum ne deformet zizipha P. Apr 4, 3.

Attractus *vide* Attactus.

Attrahit auxilio hortis amnes C. 10, 24 attrahetur praeceps aedificium C. 1, 5, 10.

Attrectatione manus frequenti P. Mar. 12, 1.

Attusus, contusus Veg. 5, 2, 4.

Avara vitis C. 3, 2, 25. *in Codd.* cava.

Avare. avarius opus exigat C. 1, 7, 1.

Auctio faciendà Ca. 2, 7.

Auctor incertus bonitatis color terrae P. 1, 6, 1. auctorem industrium providere C. 6, 27, 1. Curatorem *legendum suspicatur Lichtenhanius; certe intelligitur is, qui curam habet.* Gesner: *qui in annotatione recte* Actorem *legi voluit.* Auctorem in aliquo habere V. 3, 15, 10. auctores memorabiles C. 1, 1, 4.

Auctoritas *rei ex nomine alii rei tributo* V. 2, 5, 3. auctoritas dulcis mellis P. Iun. 7, 6.

Auctumnus *scribitur in Iensonii*

editione, undediscessum non oportuit v. g. C. 11, 3. *aliquoties.* Gesner.

Aucupium laqueis tenditur P. Dec. 6, 2. noctuae P. Sept. 12. aucupio nomenclationis studiosos demorari C. 3, 2, 31.

Aucupor. aucupari apum examina C. 9, 8, 8. aucupare V. 1, 23, 5.

Auditua imbecillitas ut levetur Ca. 157, 16.

Avellanae nuces Ca. 8, 2. earum satio, maturitas P. F. 25, 31. Avellana Tarentina ut fiat C. 5, 10, 14. Avellana modi s. mensurae nomen Veg. 3, 12, 2. 3, 52, 2. Ita etiam Scribo 135.

Avenae satio C. 2, 11, 9. avenam ex frumentis destringere Cat. 37, 4. not.

Aventinus mons C. 1, 3, 7.

Averruncesque Ca. 141, 2.

Aversus a ventis C. 12, 50, 13. a sole locus C. 12, 44. a Venereis amoribus C. 11, 1, 14. contubernio uxoris C. 12, 1, 2. averso sole agit pecus V. 2, 2, 11. aversa soli C. 1, 22, 8. not.

Avertere se admissario C. 6, 37, 10.

Aves duum generum V. 3, 5, 7. foecundissimae gallinae C. 8, 2, 7. Rhodiae, *h. e.* gallinae Rhodiae C. 8, 11, 11, *Ita κατ' ἐξοχὴν* aves *gallinas, ut ὄρνις Graecorum, notare videntur* C. 8, 5, 4 *et* 6. avium stercus C. 2, 15, 1.

M. Aufidius Lurco V. 3, 6, 1. P. Aufidius Pontianus Amiterninus V. 2, 9, 6.

Augmentum lunae P. Dec. 6, 1. augmentare C. 4, 29, 8.

Augur. ad auspicia augures pararunt pullos V. 3, 3, 5. citantur a Consule V. 3, 7, 1.

Augurali adiiciali coena V. 3, 6, 6.

Augustalis Claudius C. 11, 1, 1 et 2.

Augusti mensis descriptio et opera C. 11, 2, 55.

Augusto augurio V. 3, 1, 2.

Avia herba C. 6, 14, 3 *et* 6. *not.* Veg. 4, 14, 2. 4, 15, 4. *not.*

Aviarius, custos avium C. 8, 3, 4. 8, 5, 14. 8, 11. 12.

Aviarium Luculli V. 3, 4, 3. 3, 3, 7. Varronis 3, 5, 8 sqq. aviaria veterum V. 3, 3, 7. *add.* 3, 4, 3. 3, 5, 5. P. 1, 33. cohortalium avium, ὀρνιθῶνες C. 8, 1, 3. nantium volucrum, χηνοτροφεῖα C. 8, 1, 4. turdorum V. 1, 38, 2.

Avitus color C. 6, 37, 7. avita fortitudo celeritasque C. 6, 37, 4.

Aula *s. olla* nova Ca. 85. abenea Ca. 81. in aulas propagare Ca. 52, 1. aular *vel* ollar. *v. ad* V. 3, 15, 2.

Aulaces Vegetio 2, 28, 38. *restitui, ubi erant* aulices.

Aulia succidia V. 2, 4, 11. *vox corrupta, v. not.*

Aulicibus asperius atadium Veg. 2, 28, 38. *vide* Aulaces.

Auratae, pisces C. 8, 16, 2 *et* 8.

Aureolus color C. 9, 3, 2. aureolum collum gallorum laudatur V. 3, 9, 4. *quod est* C. 8, 2, 10. ex auro flavum.

Aureus color equi P. Mar. 13, 4. aurea medietas chamaemillae floris *i. e. flava* P. Iun. 10. aureum medicamentum C. 6, 14, 5. aureae pelles unde dictae V. 2, 1, 6. aurea mala Hesperidum V. 2, 1, 6.

Auriga *vel* origa *vide ad* V. 2, 8, 4. sidus caeleste C. 11, 2, 73. rectrixque membrorum anima C. 3, 10, 9.

Auria. aurem apponere P. Iun. 7, 5. aures applicatae in equis laudantur V. 2, 7, 5. auribus praegravantibus et flaccidis C. 7, 6, 2. auribus an spiritum ducant caprae V. 2, 3, 5.

Aurita arata P. 1, 43, 1. *not. Comparari possunt in navibus bellicis ἐπωτίδες prorae utrinque appositae contra rostrorum ictus.*

Aurosi pulveris lapidosa macies P. 1, 5, 1. *vid. not.* auroso colore membrana Veg. 3, 7, 1. *h. e. aureo.*

Auscultetur *active* C. 8, 5, 14.

Auspicari carminis principia C. 3, 1, 1. culturarum officia C. 11, 2, 3. auspicandi causa C. 11, 2, 98.

Auster hibernus C. 11, 2, 74.

Austeritas nimia in quibus uvis? C. 11, 2, 68. austeritate prope omni fugantur serpentes P. 1, 36, 11. austeritates psilothri P. 1, 35, 8.

Austerus. austeriorem gustum efficere C. 12, 12, 2.

Austrinus dies C. 11, 2, 37. piscis C. 11, 2, 63.

Aut quid item aliud V. 2, 5, 16. 2, 9, 12. aut nisi V. 1, 31, 5. *sed ante Victor. omittunt Edd.* nisi.

Autolycus fur C. 1, 3, 7.

Autumnalis agnus C. 7, 3, 11.

Autumnitate Cat. 5, 8. prima Cat. 155, 1.

Autumnus imber *vid. ad* Cat. 5, 8. autumno semine *dubium* C. 11, 3, 38. Eius initium et numerus dierum V. 1, 28, 2. opera V. 1, 27, 3. 1, 34, 1.

Axis, axiculi *vid.* Assis.

Axis meridianus C. 3. 21, 8. de oriente *etiam* et occidente C. 4, 24, 3. *Graece etiam* ἄξων *de cardine mundi dicitur. Vide in* Assis.

Q. Axius, tribulis V. 3, 2, 1.

Axungia, *unguen* P. 1, 17, 3. Veg. 4, 12, 3. caprina Veg. 4, 10, 3.

B

Bacae cum virgis ut serventur Cat. 101. Bacas *etiam semper fere scribit Codex Corbei.* Vegetii. baccae ederaceae C. 8, 10, 4. bacca stercoris caprini P. Ian. 14, 3.

Bacchea vocc frementem C. 10, 223.

Bacchus pater C. 10, 429. condit odores C. 10, 302. illius genus C. 10, 38.

Bacchor. bacchatur orbis Veneri C. 10, 198.

Baculis excutiuntur spicae C. 2, 21, 4. *vid.* fustis. *Hieronymus in Caput* 28. *Esaiae:* sed virga excutiuntur et baculo, quae vulgo flagella dicuntur. *Cangii Glossar. sub voc.* flagellum.

Badius color equorum P. Mart. 13, 4. Suidae Βάδιος — σημαίνει δὲ καὶ ἵππου χροιάν.

Baetica provincia C. 11, 3, 26. modice elivosa C. 5, 8, 5. eius ora maritima C. 3, 12, 6. 11, 2, 60. regiones C. 1 pr. 20. Baeticum vocabulum C. 5, 1, 5. Baeticae oves erythraeae C. 7, 2, 4. Iuvenalis 12, 40. atque alias quarum generosi graminis ipsum infecit natura pecus sed et egregius fons viribus occultis et Baeticus adiuvar aër. *ubi Britannicus posuit aptissimum Martialis locum libro* III. Qua dives placidum Corduba Baetin amat Vellera nativo pallent ubi flava metallo; *et libro XII. de Baeti*: aurea qui nitidis vellera tingis aquis:

in Bagiennis quales areae V. 1, 51, 2.

Baianum L. Luculli V. 3, 17, 9. *vide in* Lucullus.

Balani pisces C. 8, 16, 7. *in marinis piscinis limosis nutriuntur. Diphilus apud Athenaeum* III. p. 87. αἱ βάλανοι καλούμεναι ἀπὸ τῆς πρὸς τὰς δρυΐνας ὁμοιότητος διαφέρουσι παρὰ τοὺς τόπους. αἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιαι γλυκεῖαι — αἱ δὲ ἄλλαι ἁλυκώτεραι· *De similitudine cum glandium quer-*

cinorum calycibus vide infra in Concha. Xeoucrates c. 17. Βαλάνων μὲν ἄρισται αἱ θέρους λαμβανόμεναι, ἐπιτήδειοι πρὸς βρῶσιν, αἳ γίγνονται ὅπου ἐπιμίγνυται γλυκὺ ὕδωρ. τρόφιμοι δ' εἰσὶ καὶ γλυκεῖαι. πλέον δ' εἰσὶν, ἐντρεφόμεναι πέτραις· ἥδισται γάρ — αἱ δὲ μὴ ἐν πέτραις, δριμεῖαι καὶ φαρμακώδεις. *Suspicor ad bivalves conchas pertinere, quia Xeuocrates chamas asperas cum iis comparat. Vide infra in Concha.*

Balatrones V. 2, 5, 1.

Balausti sterilis comas C. 10. 297. *h. e.* balaustii. Balaustii semen *restituimus* Veg. 3, 16, 1.

Balineorum colluvies P. 1, 40.

Ballucae siliqua Veg. 1, 20. 3. *not.*

Balnearia cubicula C. 1, 6, 2.

Balnei aedificandi ratio P. 1, 40. balnea rustica iungantur fumariis C. 1, 6, 19. in balneas dominum sequitur oleum V. 1, 55, 4. *De balneis pensilibus ad Pallad.* p. 44.

Balo. satis balasti V. 2, 3, 1.

Balsaoia rum casia nectens C. 10, 301.

Balteum Cat. 76, 3, 78.

Barba magna in antiquorum statuis V. 2, 11, 10.

Barbarici equi Veg. 6, 7, 1. barbarica silva C. 11, 2, 83.

Barbarorum remedium adversus tussim Veg. 5, 68, 3.

Barda *vox barbara explicatur ad* C. 2, 22, 3.

Basrulus, *gentis nomen* V. 2, 10, 4.

Basellis impositae cupae P. 1, 18, 2. *Dimin. a* basi.

Basilica vitis C. 3, 2, 19 et 28. 3, 9, 1. 3, 21, 3. 3, 7, 1.

Basilicae forma *ad cellam vinariam applicata* P. 1, 18, 1. *not.*

Basia supposita C. 3, 13, 12. si basin moverit iumentum Veg. 2, 25, 6. 3, 46. quibus remotata basis Veg. 1, 26, 1. *add.* 2, 28, 27. 6, 1, 2.

Basternarum amites P. Iun. 2, 3.

Batilum ligneum cum serrula ferrea V. 1, 50, 2. *not.* ad stercora tollenda V. 3, 6, 5. *not.*

Battis flos C. 12, 7, 2. Battis sativua quibusdam cordum olus C. 12, 13, 2.

Battitura calcitis Veg. 3, 26, 2. *est squama metallorum, cadens ab incude, sic Matth. Silvaticus apud Dufresnium. Nostri Hammerschlag.* Gesner. *vide notam ad l. c.*

ad Baulos piscina Hortensii V. 3, 17, 5.

Bdellium *succus vel resina arboris cognominis*, Arabicum Veg. 6, 14, 1 *et* 5.

Bee, βῆ vox ovium V. 2, 1, 7.

Bellissimi vini pars C. 12, 19, 2.

Belo, belare *pro* balare V. 2, 1, 7.

Bene oleum addere Cat. 157, 9. id bene faciet Cat. 157, 6.

Beneficium *h. e. bene factum*, κατόρθωμα Cat. 5, 2.

Beonae emantur Cat. 23, 2. *ubi nunc* Maeoae.

Bes iugeri C. 5, 1, 12.

Bestiola, quae vocatur buprestes Veg. 3, 15, 10. *et al.*

Beta *literae nomen apud Graecos, et herbae apud Latinos* C. 10, 254, 251. Betae pallentia robora C. 10, 326. satio et cultura C. 11, 3, 18 *et* 42. P. F. 24, 10. *Betam nigram et albam veteres scriptores norant, rubram ignorant, Graeci τεῦτλον, Itali hodie bietola nostrates* Mangold *et* Beisskohl *dicunt.*

Betacei pedes V. 1, 2, 27. *Betaceos in coena habet Plinius Ep.* 1, 15. *betaceos Varronis apparare docet Apicius* 3, 2. *Vide* Rapirii.

Betonica pro Vettonica Veg 6, 11, 1.

Bias de septem unus C. 1, 1, 9.

ut Bibas quantum voles Cat. 156, 1. bibat terra fontes C. 10, 49. ne bibat oleum nova metreta Cat. 100.

Bibulae ollae C. 12, 43, 12.

Bicomis equus Veg. 2, 28, 36.

Bicorni ferro herbam pectere C. 10, 148. διχέλλας *latini barbari* bisacutos *dixere. Vide Cangii Glossarium.*

Bidentes iactantur in opere rustico C. 4, 17, 8. Cyprei P. Iul. 5. *add.* 1, 43, 1.

Biennii tempus C. 3, 9, 6.

Biferae arbores V. 1, 7, 7. ficus C. 10, 403.

Bifidae ridicae C. 4, 33, 4.

Biformes Panas C. 10, 427.

Bifurcus C. 4, 24, 10. pastini C. 3, 18, 6. bifurcum *in collo equi* Veg. 3, 40, 2. *not.*

An intelligitur *τὸ δίκρουν τῆς γλώττης*, bifurcum linguae, quod Hippocrates in Coacis Praenot. et in libro de diebus criticis c. 1. memorat? Certe *bifurcum* illud, *per quod sudor volare* dicitur in loco Petronii a Cangio laudato, huc non convenit.

Bigemmes reseces C. 5, 5, 11.

Bigeneri muli atque hinni V. 2, 8, 1.

Bilibres singulas Veg. 3, 6, 6 *et* 10. *intellige portiones.*

Bilis ut eiiciatur Ca. 156, 4. iumento si molesta est C. 6, 30, 8. *ubi intelligitur cholera sicca*: ut in ovibus, ut curetur C. 7, 5, 18. arida Veg. 3, 51. bilis, quae cholera appellatur Veg. 5, 49.

ante Bimatum V. 2, 5, 17. post bimatum C. 7, 3, 6. bimatu expleto C. 7, 4, 4.

Bimus. a bima aut trima fructum ferre incipit vacca V. 2, 1, 13. bimae plantae P. F. 25, 2. nuces Ca. 17, 2.

Bipalio vertitur terra Ca. 6, 3. V. 1, 37, 5. bipalio non alto C. 11, 3, 11. Arbor. 1, 5. not. *Instrumentum fossionis dicitur, et ipsa fossio a* pala.

Bipalmes tabulae V. 3, 7, 4.

Bipartitur C. 11, 2, 36. *vid. no.* Codd. bipertitus *saepe habent.*

Bipartita hiems C. 11, 2, 5.

Bipedae ferreis ancoris colligatae P. 1, 40, 5. *not.* P. Mai. 11, 2. in altum constituantur P, 1, 40, 2. bipedarum canales P. Mai. 11, 2. bipedis aream sternis P. 1, 40, 2. stratum solum P. 1, 19. 1. not.

Bipedanea latitudine C. 11, 2, 28. scrobe C. 4, 1, 2. bipedaneis spatiis C. 4, 30, 5.

Bistruticius equus Veg. 1, 25, 2. *erat ubi nunc* distentus.

Bitumen Apollonium Veg. 6, 14, 1. *not.* Iudaicum Veg. 1, 20, 1. 3, 36, 2. 5, 83, 3. eius pulvis 3, 57, 2.

Biturica vitis C. 3, 2, 19. 3, 7, 1. 3, 9, 1. Bituricae fructibus opimae C. 3, 21.

Bivium ad culturam V. 1, 18, 7.

Blandimenta aestivi caloris P. S. 17. vecturae *h. e. vectura mollis* Veg. 1, 56, 37.

Blandus. blanda pabula C. 7, 3, 20.

Blattae apibus inimicae P. 1, 37, 4. Lucifugae C. 9, 7, 5. *not. Laberius apud Nonium p.* 543. Amore cecidi tanquam blatta in pelvim *scilicet aquae capta.*

Blitus quando seratur, et quomodo colatur P. Mar. 9, 17. *Blitum Dioscoridis species Amaranti auctore Scopoli Florae Carniol. T. II. p.* 237.

Bolus. ut ad hunc bolum pervenias V. 3, 2, 16. aëris, V. 3, 14, 4.

Bombum faciunt apes V. 3, 16, 32.

Bonus Eventus invocatur V. 1, 1, 6.

Bona salute, ἀγαθῇ τύχῃ Ca. 4, 2.

Bonum est, prodest Ca. 157, 7. bonum foecunditatis P. 1, 7, 1.

Βοῶπις V. 2, 5, 4.

Borea nubifugo C. 10. 288.

Bos intelligitur castratus C. 6, 20. cubitor C. 6, 2, 11. indigena C. 6, 2, 12. Boves perferi V. 2, 1, 5, honore caeteras pecudes superant V. 2, 5, 3. C. 6 pr. 7. Veg. 3 pr. 3 sqq. quales emendi V. 2, 1, 14. 2, 5, 7 sqq. C. 6, 1, 3. P. Mar. 11, 1 sq. qui agriculturae idonei V. 1, 20, 1. consepa et stabula qualia desiderent C. 6, 23. Veg. 3, 1, 1 sq. quando et quomodo domandi V. 1, 20. C. 6, 2. P. Mart. 12. ut tractandi et curandi Ca. 54. 5 et 60. C. 6, 3, 1. P. Mart. 12. in opere ut iungendi P. Ian. 3. melius collo quam capite iunguntur ibid. cf. Corrig. ad Varr. p. 445. in arando ut regendi C. 2, 2, 25. post opus ut tractandi C. 2, 3. boum iugum unum quid praestare possit C. 11, 2, 98. Boves admissurae quando idonei C. 6, 24, 1. anno delectu instaurandi C. 6, 22, 1. uti valeant Ca. 103. quo voto ut valeant procuretur Ca. 83. quo medicamine curentur Ca. 70 et 73. C. 6, 4, 1. nitidiores ut fiant P. 1, 21, 2. ne pedes subterant Ca. 72. aegri ut curandi Ca. 71. pestilentiam ut contrahant, et eius remedia C. 6, 5. a serpente morsi ut curentur Ca. 102. si scabie, venenato morsu, coriagine laborent C. 6, 13. si oculorum vitio C. 6, 17, 7. hirudinem si hauserint C. 6, 18, 1. ad pulmonis exulcerationes, palatique aut cervicis tumorem C. 6, 14. ad tussim C. 6, 10. ad dolorem ventris et intestinorum C. 6, 7. ad cruditatem C. 6, 6. febrientes ut curandi C. 6, 9, 1. armo convulso aut cornu praefracto C. 6, 16. talum aut ungulam si laeserint C. 6, 15. si claudicent C. 6, 12. bubus cibaria Ca. 54 et 60. medicamentum Ca. 70 et 73.

Boscides, anatis genus, ut alantur C. 8, 15, 1. *vide* Phalaris.

Bosphori, Thracius et Cimmerius V. 2, 1, 8.

Botryodes Cadmia *restituta* Veg. 4, 11, 1. botrytis: *est apud Scribo. comp.* 4 *et* 24.

Botryones varii ut nascantur P. F. 33. botryonibus illaesis P. N. 12, 1. botryonum tenaces P. S. 17.

Bovile Veg. 3, 1, 3.

Bovum *Sangerm. Cod.* Col. 6, 17. 6. 6, 37, 11. *Edito Reg.* 5, 37, 4.

Brace *apud Plinium*, et *Bracedello vide in* Hordeum.

Brachiatae vineae C. 5, 5, 9 *et* 12.

Brachiola in equis quae sint, *it.* de brachiolis mittendus est sanguis Veg. 1, 25, 4 *et* 5. *conf. de situ* 6, 1, 1. 6, 2, 2. 5, 28, 7. 5, 70, 2. *et not.* p. 102.

Brachiolarea musculi V. 1, 25, 5.

Brachium, brachia vitis Ca. 95, 3. ut tractanda C. 4, 21, 10. prolata P. Mai. 2, 1. fertilia quae? P. F. 9, 6. *vid.* Manus fraxin.

Branchiae scarorum C. 8, 17, 12.

Brassicae genera, natura, laudes Ca. 156 *et* 157. *integris.* genera plura C. 10, 127. *not.* facit ad stranguriam ex vermibus Veg. 3, 15, 12. vitibus inimica P. Aug. 5, 3. Brassicae satio et translatio P. Iun. 4. P. S. 13, 1. C. 11, 3, 23. semen vetustum in rapam mutatur P. F. 24, 7. Brassicam sectivam, ῥάφανον, ἣν πάλιν βλαστήσῃ, habet Theophr. C. P. 2, 20. *Cf. ad Col. p.* 523. *et in Addendis post Palladium et in Turris locus.*

Brevis *h. e. parvus.* breves insulae P. 1, 28, 1. brevissimum vasculum P. Apr. 8, 4. brevissimo spatio distantia sarmenta P. F. 10, 1. brevissimae offulae P. 1, 29, 4.

Brevitas vineae P. Aug. 2.
Brisam subactam prelo subiicere C. 12, 39, 2. *not.* τὸ τῶν βρυτέων πόμα *memoratum ab Aretaeo* 1, 9. p. 8. iuxta τὸ ἀπὸ τῶν κριθῶν diversum videtur.
Brocchi dentes V. 2, 7, 3. *not.* directis opponuntur V. 2, 9, 3.
Bruma confecta C. 8, 5, 1 *etc. Vid.* Confectus. consumta C. 11, 2, 2. peracta C. 11, 3, 13.
Brumalis oriens C. 1, 6, 1. meridies C. 9, 5, 1.
iu Brundisino restes pro iugis V. 1, 8, 2.
Brutia pix C. 12, 18, 7. Veg. 6, 14, 1. et alibi Brutia tellus C. 10, 139.
in Brutiis pecuariae nobiles V. 2, 1, 2.
Brutillo Veg. 5, 62. *in Codd. quid sit* N. L.
Brutus orator C. 1 pr. 30.
Bryaxis, statuarius C. 1 pr. 31.
Bryonias s. Bryonia C. 10, 250.
Βρύω *de olea variante* Com. *ad Col.* p. 714.
Bubilia ut aedificanda Ca. 4. V. 1, 13, 1. C. 1, 6, 4.
Bubulcus, *et* armentarius, quid differant V. 2 pr. 4. *vid. no.* arator C. 2, 5, 2. 2, 13, 1. qualis esse debeat C. 1, 9, 2. bubulci cella C. 1, 6, 8. officium in arando C. 2, 2, 25.
Bubulina urina Veg. 3, 4, 29. bubulinum sevum Veg. 3, 4, 8.
Bubulum pecus V. 2, 1, 13.
Bucina (βυκάνη, βυκανᾶν) inflata V. 3, 13, 1. *not.* ad bucinam omnia facere consuefaciendi sunt porci V. 2, 4, 20. ad buccinae sonum C. 6, 23, 3.
Bucinatum est V. 2, 4, 20.
Bucolicon poëma C. 7, 10, 8.
Buculi iuvenci C. 6, 2, 1.
Βουγόναι apes V. 2, 5, 5.
Bugoniae auctor Archelaus V. 2, 5, 5.
Bulbi Megarici Cat. 8, 2. C. 10, 106. Bulbi arundinum *al.* oculi C. Arb. 29, 1. C. 4, 32, 2. βολβὸς βυσαύχην *dicitur Xenarcho apud Athenaeum II. p.* 64. *f. e. brevicollis. De bulbis in coena locus est Varronis apud Apicium VII.* 12. *In Hippocrate buniam bulb. castanum interpretatus est Grimm.* T. II. p. 565.
Βούλιμος V. 2, 5, 4. bulimus si permanserit Veg. 5, 7. bulimum faciunt bova ieiunia Veg. 5, 34. sustinent animalia Veg. 5, 37.
Bulla est homo V. 1, 1, 1.
Bullita h. e. leviter cocta Veg. 2, 17, 5.
Bullo. bullabit vinum Cat. 105. 1. βυλλός. βυλλάω apud Hesychium.
Bumamma uva V. 2, 5, 1.
Bumasti vites C. 3, 2, 1. *Plin.* 14, 1. Tument mammarum modo bumasti. Μαστός, *num.* mamma. *De βου augendi* V. 2, 5, 4.
Bunias, *rapi species* C. 10, 422.
Βούπαις V. 2, 5, 4.
Buprestem *restituimus* Veg. 5, 11, 10. 5, 76, 1.
Bura fracta V. 1, 19, 2.
Burgundiones equi Veg. 6, 6, 3.
Burici equi vel burichi, manni, equi minores Veg. 6, 2, 2. cf. ad Varr. 2, 8, 1.
Βούσυκον V. 2, 5, 4. *Festus in bulimum ait grandes pueros bupaedas appellari, et mariscum ficum busycon.*
Butyrum C. 6, 12, 5. ἔλαιον ἀπὸ γάλακτος *in coena regis Persarum memorat Polyaenus Strateg.* 4, 3, 32.
Buxeae formae C. 7, 8, 7.
Buzyges Athen. V. 2, 5, 4. not. *Memoriam hominis Athenienses alia etiam ratione servatam voluerunt, teste Plutarcho in Praec. Conj. p.*

144. *ed. Reisk.* Ἀθηναῖοι τρεῖς ἀρότους ἱεροὺς ἄγουσι, πρῶτον ἐν Σκίρῳ, τοῦ παλαιοτάτου τῶν σπορῶν ὑπόμνημα, δεύτερον ἐν τῇ Ῥαρίᾳ, τρίτον ὑπὸ πόλιν τὸν καλούμενον βουζύγιον. *De altera satione vide Ruhnk. ad Hymn. in Cerer.* 450.

Byzacium Afr. V. 1, 44, 2.

C

Caballiones marini s. equulei Veg. 1, 20, 2. 6, 12, 3.

Cabialis resina Veg. 5, 53, 2. 6, 14, 1. *vide* cavealis.

Cacabus novus C. 12, 48, 5. figuli C. 2, 41, 2. cacabo aeneo coquito C. 12, 46, 1.

Cachinno plena C. 10, 280.

Cacumen fici ut ponatur P. Mart. 10, 23. nucis quo dirigendum in positione P. Ian. 15, 15. cacumina ficorum pirorumve et malorum depangere C. 3, 21, 11. ficulnea obruuntur P. Mar. 35, 10. oleastri Veg. 3, 3, 9. olivae C. 5, 12, 14 *et* 15. cacuminibus et talea seruntur cydonia P. F. 15, 21. mota P. F. 25, 28. inversis zizipbi grana P. Apr. 4, 1. mentastrum C. 11, 3, 37.

Cacus latro C. 1, 3, 6.

Cadetum quid aratoribus C. 5, 1, 6.

Cadmia botryodes *restituta* Veg. 6, 11, 1.

Cado. Si cadit fistula Veg. 3, 13, 6. 3, 26, 2. cum usta ceciderint Veg. 3, 48, 7.

Caducus equus Veg. 1, 25, 2. — aqua, quae abundat, per fistulam exit, V. 3, 5, 2. — olea Cat. 23, 2. C. 12, 50, 22. spica saturantur oves V. 2, 2, 12. ad caduca poma remed. P. F. 25, 15. P. N. 7, 5. caducis leguminum frugibus C. 7, 9, 4. *not.*

Q. Caecilius Atticus, qui ante T. Pomponius V. 2, 2, 2.

Caeciliae lactuca C. 10, 179, 182. 190.

Caeciliana *eadem* C. 11, 3, 26.

Caeciliae morsus C. 6, 17, 1 *et* 4. *not.* Veg. 4, 21, 1.

Caeco. caecat oculum vitis humor defluens C. 4, 9, 2. 4, 24, 16. caecabitur spes P. 1, 6, 11.

Caecubus ager C. 3, 8, 5. De vino et agro Caecubo cf. Cornarius ad Galenum de Comp. Med. sec. loc. p. 467.

Caecus. caeca refectio C. 4, 32, 4. caeci colubri *h. e. lumbrici occulti* C. 10, 230. morbi, quorum causas ne medici quidem perspicere queunt C. 1, 5, 6. caecae fossae P. Mai. 3, 1. C. 2, 2, 9.

Caedo. ne caedat frigus V. 2, 1, 23. caedere foenum C. 2, 19, 1. caedendae silvae modus P. Mai. 4, 1. frondem C. 5, 8.

Caedua silva Cat. 1, 7. V. 1, 7, 9. C. 3, 3, 1.

Caelestis aqua C. 3, 12, 2. 7, 4, 8. omnibus ad bibendum antefertur P. 1, 17, 4. Caelestium rerum studiosi h. e. astronomi C. 3, 6, 4.

Caelitibus rosa praebet honores C. 10, 261.

Caelius orator C. 1 pr. 30.

Caelum bonum Cat. 1, 2. calidum P. N. 7, 2. mediocris qualitatis P. Ian. 13, 2. caeli status s. qualitas an mutetur? C. 1, 1, 4. varietas et mutatio ut observanda rustico C. 11, 2, 1. partes easdem spectare debent translata semina C. 5, 6, 20. intemperantia, intemperies C. 1 pr 1 *et* 3. de caelo tacta villa Cat. 14, 3.

Caementicii parietes P. 1, 10, 2. *olim erant.*

Caementis struere Cat. 38, 3.

Caerefolii satio P. F. 24, 9 *et* S. 13, 3.

Caesar Vopiscus V. 1, 7, 10.

Caesiana mala *ad.* C. 12, 45, 5.

Caesim petere C. 4, 25, 2 *et* 3. *Opponitur* ductim, *Synon.* ictu.

Caesio C. 4, 33, 1.

Caesonianum praeceptum C. 1, 4, 1.

Caespitia herbam vivacem C. 10, 88.

Caespioso litore Cumae C. 10, 130. *sed vid. not.*

Caestus *vide* Cestus.

Caesus. Caeso lapide structum P. 1, 31.

Caetero vino Cat. 114, 2.

Calabrae oves C. 7, 2, 3.

Calabriae maritima C. 11, 3, 15.

Calabrica oliva C. 12, 49, 3.

Calabrici inseritur tuber P. Sept. 14, 3. *not. et ad Pall. p.* 213.

Calametis liberare vineas C. 4, 27, 1. *h. e. fragmentis calamorum ex quibus formata sunt iuga. Sed variat lectio* Gesner.

Calamitate afficere V. 2, 1, 21.

Calamitosus ager Cat. 35, 1. *not.*

Calamitosum Cat. pr. 3. Cat. 7, 2.

Calamus (*cum* schoeno *iunctus*, *aromaticus igitur*) Cat. 105, 2. aromaticus C. 12, 52, 2. Veg. 6, 13, 3. Syriacus Veg. 4, 13, 4. *Esse eum qui inter nos Calmus dicitur ex Wedelii Exercit. Cent.* 2. Dec. 3, 5. *annotaverat Schoettgen. Idem alibi graeco nomine* Cyperus *vocatur*, *ubi vide. De patria Syria sic Theophr. H. P. IX.* 7. ὁ δὲ κάλαμος γίνεται καὶ ὁ σχοῖνος ὑπερβάλλοντι τὸν Λίβανον μεταξὺ τοῦ τε Λιβάνου καὶ ἄλλου τινὸς ὄρους μικροῦ ἐν τῷ αὐλωνίσκῳ τούτῳ καὶ οὐχ ὥς τινές φασι τοῦ ἀντιλιβάνου· καὶ μεταξὺ τούτων ἐστὶν ὃν αὐλῶνα καλοῦσι πεδίον πολὺ καὶ καλόν. ὅπου δὲ ὁ κάλαμος καὶ ὁ σχοῖνος φύεται, λίμνη μεγάλη τυγχάνει· πρὸς ταύτην δὲ ἐν τῷ ἕλει τῷ ἀνεξηραμένῳ πεφύκασι. τόπον δ' ἔχουσι πλεῖον ἢ τριάκοντα σταδίων. — καὶ γάρ ὁ τόπος οὗτος ἀπὸ θάλαττης ἀπέχει πλείους ἢ ἑκατὸν πεντήκοντα σταδίους. *quae Plinius repetiit* 12. *sect.* 48. calamus quoque odoratus in Arabia nascens communis Indis atque Syriae est, in qua vincit omnes, a nostro mari centum L stadiis. Inter Libanum montem aliumque ignobilem, non ut quidam existimavere Antilibanum, in convalle modica iuxta lacum cuius palustria aestate siccantur tricenis ab eo stadiis, calamus et iuncus odorati gignuntur. *Regionem descripsit Polybius* V. 45. ἐνέβαλεν εἰς τὸν αὐλῶνα τὸν προσαγορευόμενον Μαρσύαν, ὃς κεῖται μὲν μεταξὺ τῆς κατὰ τὸν Λίβανον καὶ τὸν Αντιλίβανον παρωρείας· συνάγεται δὲ εἰς στενὸν, ὑπὸ τῶν προειρημένων ὀρῶν· συμβαίνει δὲ καί τοῦτον αὐτον τὸν τόπον, ᾗ στενώτατός ἐστι, διείργεσθαι τενάγεσι καὶ λίμναις, ἐξ ὧν ὁ μυρεψικός κείρεται κάλαμος. quem locum cum Oppiani Cyneg. II. 115 sqq. comparavit Brodaeus, nescio quam recte. — Calamus defigitur C. 3, 15, 1. calamo applicare vitem C. 4, 4, 1. acuto intercidere olivas P. N. 22, 3. calami fabaceae messis P. N. 1, 2. — Calamus *est etiam* surculus inserendus, Pfropfreiss, Col. 4, 29. *et alibi Itali hodieque* Calmella *vocant*, *atque hinc incalmare. Alias surculum inserendum* marza *dicunt.*

Calasticus *vid.* chalast.

Calatho similis cinara C. 10, 240. calathis infusum lac C. 10, 397. *adde* C. 7, 8, 3. calathi liliorum C. 10, 99. *not.*

Calcaribus caedere equos Veg. 2, 28, 12. calcaria gallinarum C. 8, 2, 8. calcis aculeos vocat *ib.*

Calcaria fornax uti facienda Ca. 38. 1.

Calcarii Ca. 16.

Calcatorium P. 1, 18, 1 *et* 2.

Calcatu assiduo terra solidetur P. Ian. 13, 17.

Calceamenta (calciamenta) utriqua sexui convenientia C. 12, 3, 1.

Calceatis pedibus Veg. 3, 58, 2.

Calceabis (calciabis) animal Veg. 3, 55, 4. Calceantur solea P. 1, 24, 2.

Calcitrosus bos C. 2, 2, 26.

Calco. ai calcavit surculum C. 6, 15, 1. calcant quaedam gallinae velut mares C. 8, 5, 24. calcare manibus Ca. 117. *conf.* Ca. 52, 1. fistucis vectibusque Ca. 28, 2. *add.* P. Ian. 20. calcabis foramina Veg. 3, 43, 2. *it.* 3, 44, 1.

Calculosus ager C. 3, 11, 7. calculosum iumentum Veg. 2, 18. calculosa loca C. 5, 10, 9.

Calculo posito, videt conducere C. 3, 3, 7. *h. e. subducta ratione.* calculi (*al.* talioli) *inter partes et membra equi* Veg. 6, 2, 1. *Ita Gesnerus, nescio unde varietatem annotans. Locus ipse est de mensura aliqua.*

Caldorem et frigus V. 3, 9, 15. *Add.* 1, 41, 1. 1, 55, 6.

Caldus ager. Ca. 6, 1. caldo sole V. 3, 2, 1.

ad Calendas Octobr. primas Ca. 147, 148, 2. ante Kal. Ian. primas Ca. 148, 2.

Cales. Calibus quae emantur Ca. 135, 1.

Calfacere dolium Ca. 69, 1.

Calicare *ad Pall. p.* 95.

in Caliculis obruta semina P. N. 7, 11. *not.* caliculum novum Ca. 108, 1.

Calidaria maltha P. 1, 41, 1.

Caligant amnes nebulis C. 1, 5, 4.

Caligo aestuosa C. 11, 2, 53. quem aestum nebulosum vocat s. 57. inter caligines C. 3, 1, 7 *et* P. F. 9. 2. *h. e. nebuloso et frigido aëre.*

Calix novus Ca. 39, 2. *de testa ad coquendum ut ap.* Ovid. Fast. 5, 509. in calice aquam quaerit vinum V. 1, 8, 7. — *calix et calex pro calx ad Pallad.* p. 95.

Callidissimus rerum naturae C. 7, 3, 12. callidissimi rei rusticae C. 2, 2, 1.

Calliope mea C. 10, 225.

Callis. calles silvestres longinqui ovium V. 2, 9, 16. *add.* V. 2, 10, 1 *et* 3.

Callisto sidus occidit C. 11, 2, 15.

Callistruthiae fici C. 5, 10, 11.

Callistruthis ficus C. 10, 416.

Callositas fistulae Veg. 3, 27, 3. *Dioscor.* 3, 90. *de radice* sphondylii: περιτήκει τοὺς ἐν σύριγξι τύλους. narium Veg. 3, 21. *sunt oppositi utrinque septo parietes callosi in iumentis.* Gesner.

Callosus cum molli iucunditate tactus P. S. 17.

Callum in ulmeis foliis P. Mar. 10, 28.

Calonibus negligentibus Veg. 3. Prol. 1.

Calor incipit C. 11, 2. 49. ubi calor temporis coeperit P. Mar. 1, 3. calore refrigerato P. Iun. 7, 3. calorea aestuum C. 1, 5, 4.

Caltha flammeola C. 10, 97 et 310. not. ad vers. 258.

Calvaria equae, asinae P. 1, 35, 16.

Calvescunt colla C. 6, 14, 7. Veg. 3, 4, 27. castaneta C. 4, 33, 3.

Calvitium loci C. 4, 29, 11.

Calvus. calva a vite vinea Ca. 33 3. Calvae nuces Ca. 8, 2.

Calvus orator C. 1. Praef. 30. not.

Calx. *pedis pars.* Calcis aculei in gallinia C. 8, 2, 8. *h. e. calcaria.* Calcibus proturbare C. 6, 37, 9.

Calx partiario coquenda uti detur Ca. 16. melior quae P. 1, 10, 3. calce arenato Ca. 18, 7. *bis not. item* Pallad.

F. 25, 23. *de Etymologia ad Pall. p.* 95.

Camarae marmorato factae V. 1, 59, 2. *h. e. tecta conclavium fornicata, vel structura simili. Vide in* Camera, *quae scriptura usitatior sed non item rectior saepiuscule a nobis Codicum scriptorum auctoritate fuit mutata.*

Camera tectus locus ut testudo V. 3, 7, 3. *add.* 3, 8, 1. Camerae more iuncti pampini C. 4, 17, 8. supra cameram pulvis C. 11, 3. 60. Camerae in balneis P. 1, 40, 4. in agresti aedificio ut fiant P. 1, 13, 1. Camerarum tectoria P. 1, 10, 2. *Camara, quae quidem scriptura rectior videtur, a graecis ad latinos scriptores translata, structuram quamvis fornicatam significare videtur. Apud Diodor. Sicul. II.* 9. *Semiramis fossam* (διώρυγα) *ducit per Euphratem cocto latere* συνῳκοδομήσασα τὰς καμάρας *cuius latera excepto fornice* (χωρὶς τῆς καμφθείσης ψαλίδος) *erant duodecim pedes alta. ubi Wesseling posuit locum Strabonis XVI. p.* 1073. *A. ubi* αἱ ψαλίδες καὶ τὰ καμαρώματα *iunguntur. XVII. p.* 1167. *est similiter* κατὰ καμφθεισῶν ψαλίδων. *Vnde simul patet, camarae partem supremam eamque incurvatam,* ψαλίδα *fornicem vocari. Hinc quodvis fornicatum coenaculum, cubiculum, tentorium graece* καμάρα *dicitur. Herodotus Persica carpenta scena circumtecta desuper* καμάρας *vocat, quae Xenophonti Cyrop. VI.* 4, 11. ἁρμαμάξαι. *Naves Ponticas tabulis in modum tecti clausas camaras vocatas habet Tacitus Histor. III.* 47. et *Strabo XI. p.* 493.

Cammarus C. 8, 15, 6. Cammari anatibus obiiciuntur V. 3, 11, 3. alunt pisces maiores C. 8, 17, 4. *vulgaris erat scriptura* gammarus.

Camoenae Graecae C. 2, 2, 7.

Campanam plerique appellant enulam (inulam) Veg. 5, 68, 3. Campani agri dividundi V. 1, 2, 10.

Campaniae levis terra V. 2, 6, 5. solum facile C. 5, 4, 3. *conf.* 6, 1, 1. terra pulla Ca. 135, 2. boves C. 6, 1, 1.

Campanicae fiscinae Ca. 135, 3. Ca. 153. Campanica aratra Ca. 135, 2. serta Ca. 107, 1. *Add. ad* C. 12, 20, 5.

Κάμπη, eruca C. 11, 3, 63. Campe hirsuta C. 10, 324. distorto corpore C. 10, 366. ut profligetur P. 1, 35, 6 *et* 13. De brassicae eruca sic Ioannes Laurentius Lydus περὶ μηνῶν p. 122. ἴσμεν τῇ κράμβῃ ἐμφυόμενον σκώληκα, κάμπην ὀνομαζόμενον. οὗτος ἀποξηραινομένης τῷ ἔαρι τῆς κράμβης εἰς σκώληκα πτερωτὸν, ὡς ἂν μύρμηκα καὶ μείζονά πως, πέφυκε μεταβάλλεσθαι, πτερύγων λευκῶν τριγώνων ἀνεχουσῶν αὐτὸν, καὶ περιίπταται τοῖς κήποις χαμαιζήλῳ καὶ εὐαλώτῳ πτήσει. ψυχὴν δέ που τὸν τοιοῦτον σκώληκα καλεῖσθαι συμβαίνει.

Campester locus qui melior V. 1, 6, 6. campestris ager C. 3, 14, 1. locus C. 3, 13, 8. situs C. 7, 2, 3. campestres sationes C. 11, 3, 21. vineae C. 12, 21, 1.

Campi qui probentur C. 2, 11, 4.

Canalicula V. 3, 5, 14.

Canaliculus perpetuus C. 8, 15, 6. Canaliculi digitales P. Mai. 11, 1.

Canalis et solea oleo conficiendo C. 12, 50, 6. longus P. Ian. 15, 17. perpetuus V. 3, 11, 2. rotunda Ca. 18, 6. faucium Veg. 3, 24. 13. Canales angustas, quae V. 3, 5, 1. 3, 7, 8. *Canalis pro fistula apud Gellium* 17, 11, 1. *cf. I. M. Heusinger Emend. p.* 393.

Cancelli scenici V. 3, 5, 4, aenei C. 8, 17, 6.

Cancellavit solum C. 4, 2, 2.

Cancer. ne in cancrum transeat vulous Veg. 5, 1. canceres purgabit brassica Ca. 157, 3. cancri Lernaei brachia C. 10, 313. cancri adusti C. 9, 5, 6. P. 1, 37, 5. fluviales, marini, πάγουροι P. 1, 35, 7.

Canceraticus foetor Veg. 3, 43, 1.

Ganchremata quae dicuntur Mulomedicis Veg. 3, 22, 15. *credo a* gangraena *vel a* cancro *productum* vocem. Gesner.

Cancromata, vulgo cancromatas plagas Veg. 6, 19, 2.

Candelas sebare C. 2, 22, 3.

Candere saevissime C. 1, 4, 9. *de agro*. Candens aqua C. 6, 5, 2. Veg. 1, 17, 14. sebum C. 7, 5, 13. candente aqua glabrantur porci C. 12, 53, 4. candente sole C. 6, 13, 1. Veg. 4, 11. aëre Veg. 5, 23, 9. candenti ferro ex Varronis R. R. 3. *laudat Charisius p.* 100.

Candetum Gallis quid? C. 5, 1, 16. *not*.

Candidatn sun studere et praesto esse V. 3, 2, 1. gratulari V. 3, 17, 1.

Candosocci Gallis qui? C. 5, 5, 16. not.

Canescit lanugine vitis C. 3, 2, 12.

Canicula apparet C. 11, 2, 53. caniculae signum V. 1, 28, 2. ortus C. 2, 21, 1. P. Iun. 7, 9. Canicularum aestu fatigatur arbor P. O. 12, 8. canicularium *Iens*. canicularum ortu P. Iul. 6, 1. MS. *Sylb*. canicularium.

Canicularis sol ardentior V. 5, 35.

Caninum studium (causidicorum) C. 1. pr. 9. caoini dentes V. 2, 7, 3.

Canis se vespere celat C. 11, 2, 37. canes in caelo V. 2, 1, 8. Canes trium generum sunt C. 7, 12, 2. idonei rei rusticae qui? V. 1, 21. de Canibus V. 2, 9 *int*. C. 7, 12 *int*. Canum nomina C. 7, 12, 13. Canes ut noctu acriores et vigilantiores sint Ca. 124. ut medicandi sint C. 7, 13.

Canistria sacris aptatae Telluris comae C. 10, 277. canistros e saliginis virgultis P. N. 17, 1. *Vide sequens voc*. Canna.

Canna vulgo degener arundo dicitur C. 7, 9, 7. cannae similis arundo gracilis C. 4, 32, 3. canna viridi et radicata agitare folium P. O. 14, 14. ex canna agitare P. O. 17, 1. ex canna canales P. Mar. 15, 2. ad instillandum unguentum Veg. 3, 58, 4. 3, 4, 42. canna viridi scindere olivas C. 12, 48, 5. cannae factae C. 12, 15, 1. ad cameras P. 1, 13. circa vites dispositae P. Feb. 11. cannarum repositio P. 1, 33. cannas spisse textas C. 12, 50, 4. Est a graeco κάνη, κάννη, κάννα, calamus, ruius significationis exemplum habet Suidas; hinc κάνναι et κάνητες storeae, mattae ea calamis textae, etiam περιφράγματα, uti γέῤῥα, taberoarum in foro, statuarum, navium, uti δέῤῥεις; deinde κάνεον, κανοῦν, κάναστρον, κάνυστρον, κάνιτρον, unde latinum canistrum; sed κάνεον fuit etiam ex alia materia; memorantur enim ξύλινα et χάλκεα κανᾶ. Arundo est δόναξ.

Cannabina retis V. 3, 5, 11. cannabini funes C. 6, 2, 3. 12 50, 8. cannabinae tegeticulae V. 2, 8, 2.

Cannabis satio C. 2, 10, 21.

Cannabum quando seratur et quomodo P. F. 5. Mar. 5.

Canneae tegetes C. 12, 50, 8.

Canneta quomodo colantur P. F. 23, 1.

Canopo nata samsuca C. 10, 171.

Cantabricus succus Veg. 5, 56, 3. *not*.

Canteriatae vites C. 5, 4, 1.

Canterinum hordeum C. 2, 9, 14. 2, 11, 8. P. O. 1, 2.

Canteriolis interpositis C. 11, 3, 58.

Canterius equus castratus V. 2, 7,

15. — mons in Sabinis V. 2, 1, 8. Hesychio κανθήλια καὶ τῆς Βιθυνίας ὄρη. — in vinea C. 4, 12, 1. *it*. 4, 14. ex arundine C. 11, 3, 62. — in canterio suspendendus equus Veg. 3, 47, 3. *secunda syllaba adspirationem interdum habet* ea graeco.

Cantharides in rosis P. 1, 35, 4. ne vitibus noceant P. 1, 35, 6.

Cantio (*incantatio*), ad luxum Ca. 160, 1.

Canto. Cantare, *incantare* Ca. 160, 1. V. 1, 2, 27.

Cantrices aves V. 3, 5, 14.

Cantibus magicis sopitum anguem C. 10, 367.

Canus color equi P. Mar. 14, 4.

Canusinus ager V. 1, 8, 2. *Canusina lana hinc et Canusinatus ap. Senecam V. B. c.* 25. κανυσινός *ap. Athenaeum*. 3. p. 97.

Capella quae probetur C. 7, 6, 4. P. N. 13, 7.

Caper qui probetur *ibid.*

Capessere exemplum ab aliquo C. 5, 4, 3. *ex Cod. Vind. ubi vulgo* capere ex.

Capillamenta seminum C. 4, 11, 1. supervacua radicum decidi debent P. O. 12, 2. ex minimo capillamento (vitis) potest fieri furunculus *h. e. germine* C. 4, 22, 4. *Gallis chevelû, chevelure.*

Capillus et barba magna in antiquorum statuis V. 2, 11, 10. muliebris remedium pullis a serpente afflatis C. 8, 5, 18. — pleninr apum regibus in ventre C. 9, 10, 1. P. Iun. 7, 7.

Capio. capere dulcedinem C. 11, 2, 68. noxam C. 6, 2, 2. radicem Ca. 51, 1.

Capisterio expurgare fruges C. 2, 9, 11.

Capistrantur ad iugum boves C. 6, 19, 2. 11, 2, 95.

Capistrum *proprie* V. 2, 6, 4. Ca. 12. *in preli instrumento retinaculum, quo tanquam freno capitur* etc. Turneb. 8, 6. — capistro constringitur vitis C. 4, 20, 3. *vid. Scheffer. de re vehic.* 1, 13. Schoettg. *de boum capistris ad* Ca. 54. 5.

Capitatus porrus P. F. 24, 11. C. 11, 3, 30. capitata vinea C. 5, 5, 9 *et* 11. *quae crescit in caput et robur crassitudinis accipit in stirpe. oppon.* Brachiata Beroald. capitati clavuli V. 2, 9, 15.

Capitellum paracenterii Veg. 3, 17, 2, capitella allii Veg. 1, 18. *ubi Corb.* capitula *habet*. κεφαλίδα σκορόδου habet Luciani dialog. meretr. 14.

Capito piscis Cat. 158, 1. coctus alvum deiicit.

Capitolii occupatio anserum clangore impedita C. 8, 13, 2.

Capitulum in torculario Cat. 18, 4, sarmenti C. 3, 17, 4. capitula cepae C. 11, 3, 15. in malleolo C. 3, 17, 4. *est tuberculum illud novi sarmenti in vite quo committitur duro, e quo enascitur* Gesner.

Caponis sanguine macerata faba P. N. 1, 3. *V.* Capus.

in Cappadocia speluncae pro granariis V. 1, 57, 2.

Cappadocia lactuca C. 11, 3, 26.

Cappadocus sal Ca 6, 17, 7. Cappadoca genus, *it*. lactuca C. 10, 184 *et* 191.

Cappadox. Cappadoces equi Veg. 4, 6, 3.

Capper seritur P. O. 11, 4. *antea legebatur.*

Capparis satio et cultus C. 11, 3, 17 *et* 54 P. Oct. 11, 4. Siculi radices Veg. 4, 10, 4. folia Veg. 3, 2, 6. καππάρεως ἰσχναsμένης ἐν ἅλμη in coena regis Persarum meminit Polyaen. 4, 3, 32.

Capra Anniorum cognomen V. 2, 1, 10.

de Capris V. 2, 3, 1. C. 7, 6 *et* 7. Caprarum duo genera V. 2, 3, 2. cf. *ad* Col. I. Praef. 26 *not.* P. N. 13, 7. unde dictae V. 1, 2, 19. 2, 3, 7. caprae pilus V. 2, 11, 11. Caprae ferae V. 2, 1, 5. earum saltus V. 2, 3, 3. glabrae V. 2, 3, 2. Capras sanas sanus nemo promittit V. 2, 3, 5. *Capras et oves epilepsiae maxime obnoxias esse observat Hippocrates de sacro morbo p.* 307. *Foesii.* Morbos deprecantur Graeci ἐς αἶγας τρέψαι apud Philostrat. heroic. 4. Astrologia in caelum recepit V. 1, 2, 17. 2, 1, 8. 2, 3, 7. Capra exoritur C. 11, 2, 37. ἀνατέλλουσα τὰς ἀμπέλους λυμαίνεται συνεχῶς Pausan. 2, 13, 4. occidit C. 11, 2, 94.

Caprarii V. 2, 3, 10.

Caprasia ins. V. 2, 3, 3.

Caprea in vicia V. 1, 31, 5. in vite parit capreolum, et quid esset. not. — animal minus C. 9. Praef. 1.

Capreolus V. 1, 31, 4. animal a caprea distinctum C. 9, 1, 1. *vide ad* Col. 4, 11, 1. Virgilius Ecl. 2, 40. nec tuta valle reperti capreoli sparsis etiam nunc pellibus albo bina die siccant ovis ubera. *unde apparet, capreolos lactantes pellem albo variatam gerere, ut hinnuli capreolorum vulgarium, Gallis chevreuil dictorum.* Capreolus ferramentum bicorne ad terram commovendam C. 11, 3, 46.

Capreida planta Cat. 122.

Capricornus *sidus* V. 2, 1, 8.

Caprificari arbores fici quando soleant P. Mart. 10, 28.

Caprificus ficulnis arboribus suspend. C. 11, 2. 56.

Caprile quale esse debeat C. 7, 6, 6. caprilia, *um* V. 2, 3, 8. 2, 15, 7. *nota.*

Caprili unde dicti V. 2, 1, 10.

Caprinus grex V. 2, 3, 1. Caprinum pecus C. 7, 6 *et* 7; 7, 1. genus quibusdam modo diis immolatum V. 1, 2, 19. Caprioa folia erant antea Veg. 4, 2, 6. *ubi nunc* capparis folia.

Captivi apri V. 3, 13, 1.

Captans acquirere voluptatem C. 8, 11, 1.

Capua pinguis C. 10, 132.

Capulatoris officium Cat. 66, 1. C. 12, 50, 10. Caplatorea *sunt in inscr. apud Gruterum* p. 1088, 3 *monente Gesnero.*

Capulo. capulet oleum Cat. 67, 1. *Quaedam editiones Plin.* 15, 6. Oleum saepius die capulandum. capulantur iaculis boves C. 6, 2, 4 *not.*

Capulo proxima pars falcis C. 4, 25. 1, *not. ad Col.* 4, 14, 1. *de capulis vitium, quos Albertus anchas vocare solet.*

Capus V. 2, 7, 15. *vid.* capo. Capi semimares V. 3, 9, 3. C. 8, 2, 3.

Caput equo si doleat C. 6, 30, 5. — *pro tanto animali:* caput conservatur minimae partis iactura C. 6, 5, 1. Grex XXV capitum C. 8, 11, 13. XXX capitum C. 8, 5, 7. capita ducenta sub uno pastore C. 8, 2, 7. per caput animalium *h. e. unicuique animali* Veg. 1, 18.— *Propter similitudinem dicitur* caput allii C. 6, 34, 1. porri C. 11, 3, 17. ulpici Cat. 71. in caput crescit cepulla P. F. 24, 3. porrum P. O. 11, 5. — *Pro stirpe arborum et radicibus:* a capite propagari Cat. 51, 2. *add.* Cat. 36. it. Cat. 33, 41, 4. 51, 2. 95, 3. capita castanearum C. 4, 38, 4. *h. e. quantum ex una castanea crescit.* oleagina Cat 43, 2. vitis C. 3, 10, 1. 4, 2, 1. 4, 24, 11. 5, 6, 22. *Ita* caput vitis fit virga C. Arb. 7, 6. *postquam ex cacumine in scrobem demisso radices egit, et a matre amputatur, ein eigener besonderer Stock.* — *Sed* Caput malleoli est

C. 3, 18, 6 et 3. 19, 2. *qua matri abscissus est, servata metaphora mallei, cuius item* caput est *massa illa ferrea manubrio apta.* — *Ita* trunci *in vite* caput *est, ubi ille in plures palmites et quasi brachia spargitur* C. 4, 17, 4 *et* 5. 4, 21, 1. 4, 24, 7. *et in primis* 4, 24, 11. *Gallice* cap, pied de la vigne, souche. — Caput aquae *fons est* P. Aug. 8, 7. capita fossarum P. Mai. 3, 2. — *Pro sorte in re pecuniaria*, capitis amissi iactura C. 11, 1, 28. — *Praecipuum:* Caput disciplinae C. 11, 1, 28. caput est in omni negotio C. 1, 1, 2. — *Principium sive extremum: ut* de capitibus ungularum calcant Veg. 3, 54, 1. a capite, *h. e. ab initio, da capo* Veg. 6, 8, 5.

Carbasa noxia succo C. 10, 18 not. κάρπασος, ἡ, apud Suidam in voc. Αμοργίς, est carbasus seu linum Tarraconense Plinii.

Carbones salsi *pro sale adhibiti* V. 1, 7, 8. Sambuci, s. turiones Mart. 1. supra carbones incidis pilulas cypressi Veg. 5, 2, 3.

Carbunculosus ager C. 3, 11, 9.

Carbunculus quae terra V. 1, 9, 2. *His, quae ad Varronis locum et Palladii* 1, 10, 1. *disputata sunt, addo nunc ex observatione doctissimi A. de Veltheim mecum communicata, carbunculum videri genus tofi rubrum, de quo Vitruvius II. 7. etc. descriptum a Ferbero Epistol. Italic. p.* 237. *vel p.* 308. *vers. gallicae. Etiam huius generis uti tofi species est arenosa, alia durissima; igne utrumque genus conflatum est. Germanici Interpretis Ortstein* plane diversi generis est metallum. *ex ferrea terra et bitumine conglutinatum, ut me admonuit generosissimus de Veltheim.*

Carbunculus vitis morbus. Col. 3, 2, 4.

Carceres aperire et emittere equos V. 2, 7, 1. a quibus carceribus decurrat ad metas V. 1, 3.

Carcharus piscis C. 8, 17, 12.

Carcinoma ut sanetur Cat. 157, 4, carcinomata praecidit ustio Veg. 1, 28, 2.

Cardiacus equus Veg. 1, 25, 2. it. 2, 4. bos Veg. 5, 51, 1.

Cardo caeli V. 1, 2, 4. *polus arcticus, qui centrum est circuli septentrionalis. Vid. Goes. ad Sic. Flacc. p.* 134. a cardine ad orbem V. 3, 5, 17. *bis, h. e. a centro ad peripheriam.* Cardines mundi loco movendos credidit Hipparchus C. 1, 1, 4. — Cardinibus, quibus steterant, opponuntur arbores P. F. 19, 2. *h. e. plagis: de qua significatione Goes. ad scriptt. rei agrar. p.* 134. Gesner. Cardo graece στροφεύς exstat et movetur in στρόφιγγι. Theophr. H. Plant. 5, 7 et 8 στροφεὺς πτελεινός, στρόφιγξ ex medulla buxi ilicis et loti.

in Carduetis cati et mustelae P. Mart. 9, 4.

Cardui satio et cultura P. Mart. 9, 1. *not.* O. 11, 1. *not.* ut spinis careant P. Mart. 9, 3, *ubi in annot. p.* 109. *de lactucae radice monui*, quod *testatur etiam Mathiolus ad* Dioscor. T. II. p. 32.

Carenariae P. Iul. 7. *not. Forte a caroeno vino dictae caroenariae. Lagoenae ita dicuntur. In Geoponicis XIII. 7. de vase est καρυΐνη et in loco Aetii in Comment. p.* 39. *laudato. Exodi c.* 25. *καρυΐσκοι et cap.* 35. *καρυωτὸν est de scypho nuciformi. Hinc igitur caroenariam pariter licebit derivare.*

Carenum *vel* Caroenum, it. Caroenum, *genus vini cocti*, quum tertiâ perditâ duae partes remanserint, *ut describuntur P. O.* 18. *De etymo-*

logia Turnebus Advers. 13, 23. *ubi a Caribus derivat inventoribus, cum Cassiodorus in tripartita historia* Carenos *vocet, qui in Graeco sunt* Κᾶρες. *Iuvat illius coniecturam Galenus de comp. medic. sec. locos* Libro VII. et in Comment. Cornarii p. 466. verum Atticissantes ipsum (ἕψημα) Siraeum vocant quemadmodum ali *Caricalum decoctum* Siraeum appellandum censent. *Laudat Nonius etiam Paulum Aegin.* 3, 28. Σιραῖον ἀπὸ ἰσχάδων. Caraenum *Apicio* 1, 33. *ubi cum defruto coniungitur, et alias restituit Humelbergius. Hucusque Gesner.* Addo Hesychii: σίραιον· τὸ ἀπὸ τῆς σταφίδος ἕψημα· οἱ δὲ τὸ γλυκὺ, καὶ ἑψημένον οἶνον. Dioscoridi σείριος οἶνος V. 9. Hippocrati σίραιος οἶνος dicitur. Credo ab urbe Graeciae magnae quae Siris, ab Ionibus Πολίειον vocabatur. Cf. *Heynii* egregii viri Opusc. Acad. II. p. 235. Verum Caroeni origo mihi esse videtur quaerenda in vino passo nigro Asiatico, quod Galenus bis memoravit et καρύϊνον vocat. Loca posuit Cornarius ad Libros de Comp. Medic sec. I. p. 466; Hippiatrica similiter p. 272. γλυκέος καρύνου ἢ σκυβελτίου ubi ex Galeno corrige σκυβελίτου, et p. 234. κάρυνον ἢ ἕψημα. — Carenum *in condimentis aridis quidam legunt* C. 12, 49, 2. *sed vide not.*

Carecta quando exstirpentur P. Aug. 3. C. 6, 22, 2.

Careum C. 12, 51, 2. *ubi antea* Carpum *erat. Est graecum* Κάρος Dioscor. 3, 66. *Italis et Gallis* Carvi.

Carex. Caricis exstirpatio C. 11, 2, 62. caricibus aut genistis teguntur porticus gallinariae P. 1, 22.

Carica creta V. 1, 57, 1.

Caricae ficus P. 1, 26, 2. 1, 30. 1. ἰσχάδων βίκον ἐκ Καρίας Luciani dial. meretr. 14.

Cariem vetustatis recipit vinum C. 3, 2, 17.

Carina nucis P. Ian. 15, 15.

Cariosa terra Cat. 5, 6. 34, 1, 37, 1. C. 2, 4, 5. cariosior sit vetustate palmula V. 1, 67.

Cariotta Veg. 5, 63. *not.*

Carmen, *an de murmure fluminis dicatur?* C. 10, 284. *ubi sine varietate gramine legitur adeo ut Gesneri coniectura haec esse videatur, nec est inepta.* carminis legibus implicare materiam hortensis rei C. 11, 1, 1.

Carnarium. *Ita in carnario funes suspensi* Cat. 68. *not.* Cat. 13, 1. 14, 1. V. 2, 4, 3. Cat. 12, 53, 3. *Ad Carnarium pertinent* κρέα κρεμαστὰ συγκείμενα ἐν οἰνηρᾷ τρυγίᾳ, ἄλλα δὲ ἡλισμένα *in Philone Mathemat. Veter.* p. 86. *ubi additur, in usum obsidionum servari etiam* ἥπατα ἔξω τῶν ὑῶν, ἔχοντα τὴν χολὴν ἡλισμένα καὶ ἐξηραμμένα ἐν σκιᾷ· ἀπαθέστερα γὰρ οὕτω διαμένει· *unde lux Plinio XI. sect.* 76. *Iecur maxime vetustatis patiens, cemenis durare annis obsidionum exempla docuere: Quem locum inepte ad bufonum iecur retulit Harduinus.*

Καρυΐνη *an* καρυινὴ cytisus C. Arb. 28, 1. *an quia* τοῖς κάρνοις, pecudibus gratissima? Sᴄʜɴ.

Caro. carnes olivarum P. N. 17, 1. pirorum resolutae P. F. 25, 12. dura in carne et cute pira P. F. 25, 9.

Caroenarium *et* Carenum *vid.* Caren.

Carpathium pelagus C. 8, 16, 10.

Carpenta stercoris P. S. 1, 2. carpenta sudant adminiculis in vineas advehendis Veg. 4 pr. 3. *h. e. boves iuncti.*

Carpinea manubria C. 11, 2, 92.

Carpinus arbor C. 5, 7, 1. atra Cat. 32. utilissima fabricis P. N. 15, 3. *In Mathem. Veter. p.* 33. *est* ξύ-

λων μελείνων, ὀξείνων, πτελείνων, καὶ καρφίνων καὶ ἄλλων· *ubi carpinum intellexit interpres.*

de compositis ex Carpo *vid. quae in spargo observamus.*

Carptim C. 9, 15, 12.

Carptura de cibo apum V. 3, 16, 26.

Carpum edebatur C. 12, 51, 2.

Carseolanus ager C. 3, 9, 2. Frigida Carseoli nec olivis apta ferendis terra, sed ad segetes ingeniosus ager Ovid. Fast. 4, 683.

Carthaginiensis ager V. 1, 57. 2.

Cartilago narium habet indicium epilepsias Veg. 3, 33, 1. si corrupta sit Veg. 3, 34, 1.

Caryotae Syriacae V. 2, 1, 27.

Caseale C. 2, 14, 7. *ubi ex Lips.* caprile *scripsi.*

Caseum omne Cat. 76, 4.

Caseus recens et salsus C. 12, 57, 1. Gallicus C. 12, 57, 3. casei quando fieri soleant V. 2, 11, 3. ut differant *ibid.* ut conficiantur et serventur C. 7, 8, 1. P. Mai 9, 1. domesticis ut praeparentur C. 12, 13, 1. ut musto condiantur C. 12, 42, casei vitia P. Mai. 9, 2. in caseum lac cogitur, conducitur, glaciatur C. 7, 8, 1 *et* 2. concrescit s. 3. conspissatur, condensatur s. 4. gelatur s. 7. congelatur s. 6. Recens necdum induratus caseus antiquis athletis pro cibo erat, cui deinde successit carnis esus. Pausanias 6 cap. 7. de Dromeo Stymphalio: λέγεται ὡς καὶ κρέας ἐσθίειν ἐπινοήσει, τέως δὲ τοῖς ἀθληταῖς σιτία τυρὸν ἐκ τῶν ταλάρων εἶναι.

Casia *vel* Cassia C. 9, 5, 6. frondens pluribus locis Romae C. 3, 8, 4. eum Casia nectens balsama C. 10, 301. Cassia fistula P. O. 14, 13. daphnitis, musylitis, nardina, Veg. 6, 13, 4. *not.* nigra, Veg. 6, 13, 3.

Casinate agro Cat. 136. in Casinati V. 2, 3, 11.

Casinum vel Cassinum C. 8, 16, 3. sub Casino ornithon Varronis V. 3, 4, 2. 3, 5, 8 et 9.

Cassiope *sidus* C. 11, 2, 78.

in Cassum recidit omnis impensa C. 4, 3, 5.

Castaliis guttis rorantia antra C. 10, 267.

Castanea natura, satio, cultura C. 4, 33. 5, 10, 14. P. F. 25, 33. N. 7, 17. insitio P. ins. 155, 161. castaneae insita pirus P. ins. 67. malus P. ins. 94. Castaneae ad ponendum ut eligantur P. N. 7, 17. ut serventur P. N. 7, 22. Castaneae materies ad quae utilis P. N. 15, 2.

Castaneti iugerum C. 4, 30, 3. castaneta novella C. 4, 33, 3. P. N. 7, 21.

Castigatores tot saeculorum seri C. 8, 16, 6.

Castimoniale liquamen de piris P. F. 25, 12.

Castitas, h. e. Minerva, praesul olivae P. 1, 6, 14.

Castoreum admiscetur clysteri Veg. 5, 24, 7. unguento Veg. s. 24, 9. pulveri Veg. 5, 24, 12.

Castra ponere noctu V. 3, 2, 15. *h. e. pernoctare.* Castra apium P. 1, 37, 4. stabularii C. 6, 23, 3.

Castrationis vitulorum genera et praecepta C. 6, 26, P. Mar 13, 9 *et* Mai. 7 *int.* duplex ratio in suibus C. 7, 11, 1. tempus idoneum C. 11, 2, 33. Castratio agnorum V. 2, 2, 18, gallorum V. 3, 9, 3. Castratio arundineti C. 4, 32, 4. *not.*

Castratoria ferramenta P. 4, 43, 3.

Castraturae vulnera P. Mai. 7. 2.

Castro. castrare caudas catulorum C. 7, 12, 14. alvos apum C. 9, 15, 4 *et* 11. alvearia P. Iun. 7, 2. vites Ca. 33, 2. *castratus equus est* cantherius Strabo VII. p. 480. ἴδιον δὲ τοῦ Σκυθικοῦ καὶ τοῦ Σαρματικοῦ παντὸς

ἔθνους τὸ τοὺς ἵππους ἐκτέμνειν εὐπειθείας χάριν. μικροὶ μὲν γὰρ εἰσιν, ὀξεῖς δὲ σφόδρα καὶ δυσπειθεῖς.

Castrati ab igne Veg. 5, 23, 2, not.

Castus a rebus Venereis C. 9, 14, 3.

Cataclysmos V. 3, 1, 3. not. p. 491. Deucalionis cataclysmon regnante Atheniensibus Cranaa, successore Cecropis, accidisse, ex Varrone narrat Augustinus C. D. 18. c. 10. Mense Anthesterione, Martio romano respondente, memoriam diluvii istius Athenis celebratam fuisse, obiter memorat Plutarchus in Sulla 14. ἐν ᾧ κατὰ τύχην ὑπομνήματα πολλὰ τοῦ διὰ τὴν ἐπομβρίαν ὀλέθρου καὶ τῆς φθορᾶς ἐκείνης δρῶσιν, ὡς τότε καὶ περὶ τὸν χρόνον ἐκεῖνον μάλιστα τοῦ κατακλυσμοῦ συμπεσόντος.

ad Cataclytum longanonis Veg. 2, 14, 1. not.

Cataplasma, *emplastrum* Veg. 2, 14, 2. cataplasmis utendum Veg. 5, 2, 2.

Cataplasmabia equum ex pollino hordei Veg. 3, 54, 3.

Catastalticum Veg. 6, 28, 2. *male erat* catastolicum 3, 22, 2. *Quid sit, docet Dioscor.* 2, 1. τὸ τοῦ ἐχίνου ὄστρακον καταστέλλει τὰ ὑπερσαρκοῦντα, *Saracenus vertit*, ea reprimit, quae in ulceribus ipsis excrescunt. Gesner.

Catastematia recursu Veg 1, 17, 5. *h. e. eiusdem constitutionis caeli ac siderum; eandem puta quam* κατάστασιν Hippocratis interpretatur apud Gorraeum Galenus, τὴν παρὰ φύσιν ἐν τῷ περιέχοντι (*aëra intelligit*) κρᾶσιν. Gesner.

Catastolicum medicamentum *erat* Veg. 3, 22, 2.

Catellae, *catenulae* Ca. 135, 1.

Catenae Ca. 18, 9. *quae* catenae ligneae P. 1, 13, 1. catenea utilis ulmus et fraxinus P. N. 15, 2.

Catenetur cervix C. 6, 19, 2. *pro* teneatur *ex Sang. dedi.*

Catervatim *et* specialiter *oppon.* C. 3, 19, 3.

in Catillo composita mistura C. 12, 57, 1.

Catinos aquae ponere oportet V. 1, 63, 1.

Catinum fictile Ca. 84, 1.

Cato Luculli tutor V. 3, 2, 17. *not.* C. 8, 16, 5. Catones *h. e.* Cato 4, 11, 1.

Catulire, ostendere se velle maritari V. 2, 9, 11.

Catuloticum Veg. 6, 28, 4.

Catulus orator C. 1 pr. 30. *olim, ubi nunc* Clavus.

Catuli aedea V. 3, 5, 12. *not.*

Catuli canum ut tractandi C. 7, 12, 12. catulus lactens in medicina equorum Veg. 1, 17, 16. catuli lactentis sanguine placatur rubigo C. 10, 343. catulo facere ante sementem moris est C. 2, 22, 3.

Cati in carduetis babendi P. Mar. 9, 4.

ad Cavaturam vulneris collyrium Veg. 3, 26, 1.

Caudae catulorum ut castrandae C. 7, 12, 14. in Syria breves, in Italia prolixae ovium commendantur V. 2, 2, 3. boum profusae *etc.* V. 2, 5, 8. marinae Veg. 1, 20, 2. 4, 12, 3. *inter suffimenta quae sint non liquebat Gesnero magis quam mihi.* Hesychii ἀλεσούριον θαλάττιον αἰδοῖον] ἔστι δὲ καὶ κογχιλίου εἶδος· an huc pertineat, ignoro. Etiam Etymolog. M. habet: ἀλεσούριος· εἶδος ἰχθύος θαλασσίου ὅν τινες κατ' εὐφημισμὸν καλλιώνυμον καλοῦσιν· ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον θαλάσσιον αἰδοῖον ἁλὸς οὐρά, ἁλεσούριόν τι ὄν. οὐρὰν γὰρ καὶ τὸ

αἰδοῖον εἰώθαμεν καλεῖν· ἔνιοι κόγχον κονχυλίου.

Caudinis faucibus horti C. 10, 132.

Cavea, in qua tauri pugnare solent V. 3, 5, 3. Cochleam in cavea *Varro vocat ianuae versatilis genus, ut interpretatur Gesnerus. Mihi quid videretur, dixi in addendis ad h. l.* Postea incidi *in locum Apollodori Mathemat. Veter. p. 45. ubi* καβιόθυρα *ab interprete vertuntur* caveae portae; *contra* p. 48. caveae fenestratae. *Ipsa sic fiunt* p. 47. γίγνονται ἐκ δύο παραλλήλων ῥάβδων χλωρῶν ἐν σχήματι καπριόλων, ὀπὰς ἐν ἑκατέροις τοῖς ἄκροις ἔχοντα — ἡ δὲ βάσις τῶν τοιούτων καβιοθύρων ἐν ταῖς τῶν κανόνων ὀπαῖς ἀποδεδεμέναι ὁμοίως εἰσὶν, ὡς ἂν εὐχερῶς ὑποχαλῶνταί τε καὶ ἀνέλκωνται διὰ τοῦ συνέχοντος πάντα ταῦτα κορυφαίου σχοινίου etc. *In carceribus Olympicis repagula eiusmodi* ὕσπληγγες *dicebantur, quas* καταπεσούσας *decidentes emittere cursores, et equos ait Lucianus de Calumnia, quamquam Pausanias Eliac. II. curribus et equis praetensum* καλώδιον ἀντὶ ὕσπληγος *memorat. Huc pertinere puto etiam locum Apollodori ex Poliorc. p. 81.* καλωδίου ἐκ ἄκρου ἑλκομένου τοῦ κάμακος δρυφάκτου τρόπῳ. *Denique locus Columellae* 8, 8, 4. *de columbario, a Gesnero omissus, sic habet:* Fenestra habeat appositam satis amplam caveam, retibus emunitam, quae excludat accipitres et recipiat egredientes ad apricationem columbas. quem locum recte cum Geoponicis XIV. 6. sect. 6. comparavit Niclas, ubi est: ἀπὸ ἀνατολῆς ἄλλην θυρίδα, τάξας ἐν αὐτῇ τὸν καλούμενον καθέκτην, ὅθεν χρὴ τὰς περιστερὰς ἐπὶ νομὴν ἐξιέναι. *Quod genus caveae, demitti et sursum trahi solitum, nostri vocant* Fallthüre, Zugthüre, columbariique fenestrae apponunt similiter. cavae *h. e. alvearia* C. 9, 15, 7. qua iter est in ornithonem V. 3, 5, 11. Caveis emunire arbores ab iniuria pecoris C. 5, 6, 21. *h. e. sepimento rotundo circumdare. Sic* caveis circummunire plantas C. 5, 9, 11, munienda vitis P. F. 10, 5.

Cavealis resina Veg. 5, 53, 2. 6, 14, 1. *ubi a Gesn. erat* Cabialis *qui doliis picatis derasam interpretatur, vel qualis vino condiendo adhibetur. Vide notas.*

Caveo. Caveto scabiem pecori Ca. 5, 7.

Cauliculorum cibo sustinetur animal Veg. 2, 6, 2. *V.* Coliculus.

Caulis. Caulem cum fecit cepa C. 11, 3, 21 et 58. in caulem cito erigi P. O. 11, 3. — Caules (κατ' ἐξοχὴν *dicti brassicae*) quando serantur et quomodo P. F. 24, 4. Hor. Sat. 2, 4, 15. Caule suburbano qui siccis crevit in agris dulcior. irriguo nihil est elutius horto. Vt condiantur caules C. 12, 7, 5. prototomi C. 10, 369. caulium offae V. 3, 6, 2. *qui etiam* brassicae caules *dixit* 4, 4, 1. *et al. De caulibus et brassica vide ad* C. 10, 129. *p.* 522. *Vide etiam in* Brassica. — Caules acanthini C. 9, 4, 4. in vitibus Ca. 33, 4. C. 4, 7, 2. caulium tenerae laurus libra C. 6, 7, 4. *V.* Colis. Sint quola mundissima C. 7, 3, 9. *in Goes. et Sang. Codd. pro* caula. *Vulgo est* quala.

Cauniae ficus C. 10, 414.

Cavo. Cavantur tempora equis P. Mar. 13, 9.

Cauri C. 10, 75. *scribitur etiam* Corus.

Cum causa Musarum esse dicuntur apes V. 3, 16, 7. *h. e. merito.* cum cum causa sibi praeesse V. 1, 17, 4. — *Pro morbo saepe* Vegetius, *e. g.* partes quae in causa suut 3, 6, 11.

quibus totum corpus in causa est 1, 25, 1. locus causae 3, 30, 2, in causa pulmonum 3, 45, 5. *Add.* 3, 22, 1. 4, 4, 2. 5, 64, 5 *et* 7. 6, 27, 9.

Causare P. Febr. 25, 2. Edd. pr. *ubi reliquae* afferre *habent*: *et* creare.

Causatio P. 1, 4, 1. *de morbo.*

Cauter, καυτὴρ *instrumentum ustorium, cuius usus in chirurgia. Hinc* cautere percurrere P. 1, 41, 2. cauteres *in instrum. rustico* P. 1, 43, 3. Cauter *est etiam Tertull. de pall.* c. 5. Gesner.

de Cauterii ratione Veg. 1, 28. *int.* cauteriis rectis inurere Veg. 1, 14, 3.

Cauterizare subtiliter Veg. 5, 1.

Cavus terebra factus obturatur h. e. foramen C. 12, 8, 1. cavi laxiores V. 3, 15, 1. cavis modicis forantur spatia C. 8, 3, 9. Cava ne faciant mures Ca. 128.

Cea insula C. 9, 2, 4. *add.* V. 2 pr. 3. *in varietate Edd.*

Cedo. cedit pro stercore P. S. 1, 4. pro pulmentario C. 12, 14. cedere binas pro singulis C. 150, 2. cedunt capris capellae C. 7, 6, 9.

Cedria perungere C. 6, 32, 1. Cedria *saepe etiam apud* Vegetium v. g. 5, 70, 3, κεδρίαν, *quae pix vel resina cedri, et* κέδριον, *liquidius et magis oleosum confundi, iam Gorraeus monuit. Add.* Veg. 5, 81, 3. Gesner.

Cedrus durabilis P. N. 15, 3. odorata C. 9, 4, 3.

Celebris via Ca. 1, 3. celeberrimi auctores C. 3, 17, 4.

Celebro. harum studia rerum maiores nostri celebraverunt C. 8, 16, 1. celebratur insitio P. F. 17, 1. vinearum putatio P. Mar. 1, 1. putatio autumnalis P. N. 4, 1. celebrabitur opus (glandis legendae) operis foemineis P. N. 14. Celebrari potest emplastratio P. Iul. 3, 1. celebranda est ovium tonsura P. Mai. 8, 1. vitium positio P. N. 2. vinearum positio P. Mar. 7, 2. vindemia P. S. 11, 1.

Celer, canis nomen C. 7, 12, 13.

Celeritudo V. 3, 12, 6.

Celicia *vid.* Caecilia.

Celidonia *h. e.* chelidonia *herba erat* Veg. 3, 16, 2. *Ita* celidonium *Scribo. comp.* 174.

Celie Sardiniae V. 1, 16, 2. *vid.* Ioliem.

Cellae anserum C. 8, 14, 9. balnei P. 1, 40, 4. Veg. 2, 6, 3. columbarum C. 8, 8. 3. familiae Ca. 14, 1. in borreis divisae *h. e. loculamenta* P. 1, 19, 2. olearia, vinaria Ca. 3, 2. C. 1, 6, 9. V. 1, 11, 2. in plaoo faciendae V. 1. 13, 1. torcularia, defrutaria C. 1, 6, 9. Cella vinaria ut paranda C. 12, 18, 3. P. 1, 18, 1. terrena P. 11, 17, 3. cellae villaticae C. 1, 6, 3. quae cellae quas fenestras postulent V. 1, 13, 7. *De cellae vinariae structura dictum ad Columellam et Palladium l. a. Addo de Sybaritarum cellis* ex Athenaeo XII. p. 579. τοῖς δὲ πλείστοις αὐτῶν ὑπάρχουσιν οἰνῶνες ἐγγὺς τῆς θαλάσσης, εἰς οὓς δὲ ὀχετῶν οἴνων ἐκ τῶν ἀγρῶν ἀφειμένων, τὴν μὲν ἔξω τῆς χώρας πιπράσκεσθαι, τὴν δὲ εἰς τὴν πόλιν τοῖς πλοίοις διακομίζεσθαι. — Cella et sella *confunduntur. Vid. not. ad* Ca. 13, 3 *et* 14, 2.

Cellares colombi C. 8, 8, 1.

Cellarios C. 11, 1, 18. 12, 3, 9. de hoins diligentia qui scripserit C. 12, 4, 2.

Celo. celantur sidera, *occidunt* C. 11, 2, 34, celat se vespere stella C. 11, 2, 36.

Celsus. celsi agri C. 1, 2. 4. celsissimo Germano procerior Iudaeus C. 3, 8, 2.

Celtica *intellige* spica Veg. 2, 31 et 32.

Censeo. censeo vitare *h.* e. vitandum C. 1, 5, 7. censemus pampinare C. 4, 6, 3, instituere C. 8, 2, 5. diducere C. 5, 6, 36. praecipere C. 5, 8, 3. pernoscere C. 6 pr. 3. censuerunt resecare C. 4, 10, 2. censeri numerus potest C. 6, 23, 3.

Censores censu admittuot populum V. 3, 2, 4. apud censores causae aguntur V. 1, 8. *extr.*

Censoria lege committere V. 2, 1, 16. censorium opus suscipere C. 12 pr. 10.

Census. censibus pene totis redimi C. 12 pr. 9.

Centaurea Veg. 3, 2, 26. violacea Veg. 1, 55, 2.

Centaurus C. 11, 2, 39.

Centenarii greges V. 2, 4, 22. V. 3, 6, 6. fistula ad aquam ducendam P. Aug. 12. *Huc pertinent loca a Cangio collecta, ubi centarium dicitur pro fistula centendria.*

cum Centesimo redit semen in Sybaritano V. 1, 44, 1.

Centimalis fistula Veg. 2, 15, 5, 24. ἀπὸ τοῦ κεντεῖν *nomen habere videtur: ad paracentesin certe adhibetur. Consentit Excell. Platnerus et a* κέντημα *derivatum nomen putat. Ostendit mihi etiam* acum triquetram *qua acuta est, ceterum teretem, cum cannula qua continetur, quod instrumentum* trois quarts *a Gallis hodie vocari me docuit. Nihil autem ea aptius ad paracentesin, cum impressa acus extrahi, et relinqui in vulnere canna argentea possit. Vid.* centralis. Gesner.

Centones sarcire Ca. 2, 3. *add. Schoettg.* ad *Iuvencum* 2, 375. Centones pueris Ca. 10, 5. e veteribus vestimentis Ca. 59. equis imponuntur Veg. 2, 59, 2. Centonibus confectis prohibetur frigus C. 1, 8, 9. *Ex graeco* κέντρων, ὁ, *a* κεντάω. *Biton Mechanicus in Mathem. veter. p.* 109. κέντρωσιν ἤτοι ἱματισμοῖς. *Scholia ad Aristoph. Nub.* 450. *interpretantur:* τὸ ἐπισαττόμενον τοῖς ὄνοις, ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων συῤῥαφὲν σακκίων, καὶ ἐπίσαγμα ὄνων. *unde sua duxit Suidas in* Κέντρων· *Centones sarcire dicitur ut ibidem cucullos sarcire. Centunculum pro strato mularum dixit Livius VII.* 4. *sutilem centunculum Apuleius Milesiar. I. p.* 104, 41. *Idem in Apologia Mimi centunculum dixit, ut histrionie crocotam tragoedi syrma. Vnde Riccoboni Histor. theatri Italici coniiciebat intelligi centunculum multicolorem Sannionis Italici, quem Itali* Zanni *vocant, Galli* Harlequin. *Centunculum praeterea genus cuculli dixerunt Romani. Plinius* 24. *s.* 88. centunculum vocant nostri foliis ad similitudinem capitis penularum. *Caput igitur penularum est cucullus. Sic caesis pilea suta de lacernis habet Statius Silvarum* 4, 9, 7. *et Martialis XIV.* 32. *de pileo:* si possem totas cuperem misisse lacernas: nunc tantum capiti munera mitto tuo.

Centralis fistula Veg. 5, 24, 4. *eadem quae* centimalis.

Centriae Veg. 1, 25, 5. not.

Centum ex modio nascuntur in Byzacio V. 1, 44. 2.

Centumpondium incertum Ca. 13, 3. *V. not.*

Centumvirale iudicium cum vocatur, numerus non est ad amussim V. 2, 1, 26.

Centuria rusticis quae V. 1, 10, 1. C. 5, 1, 7.

Centuriae *an* centriae? in equis Veg. 1, 25, 5. not.

Cepa Ascalonia, Marsica, Pompeiana *ut condiantur* C. 12, 10, 1. *de*

Ascalonia *etiam* C. 11, 3, 57. Marsicam *simpliciter* unionem vocant rustici C. 12, 10, 1. Germana V. 5, 53, 4. longior P. Mar. 10, 31. *quae esse videtur, de qua Plinius 19, c. 6. unum genus ceparum condimentarium, quod illi getion, nostri Pallacanam vocant, nullo fere capite, radice tantum oblonga, quod subinde resecatur ut porrum.* De quo etiam Apicius IV. 2. *Graecum est Hesychii* Παλλάχανον· κρόμμυον. Ασκαλωνῖται. *Ipsum etiam Cepae vocabulum* ex graeco ductum. Hesychius: Κάπια. τὰ σκόροδα. Κιρυννῖται.

Cephalargicus equus Veg. 1, 25, 2. *pro* cephalalg.

Cephalicum, quod facit ad omnia vulnera claudenda Veg. 6, 28, 1.

Cephalo, palmae planta P. Apr. 5, 2. *not.* p. 142. *Addo locum Mathioli ad Dioscor. I. c. 69. de bdellio, ubi Neapolin ex Sicilia transferri narrat plantam palmae cubitali vel paulo ampliore longitudine*, cefaglione *nuncupatam* T. I. p. 82.

Cepheus exoritur C. 11, 2, 51.

Cepinae cultura C. 11, 3, 56. *Ita Cato* porrina *pro* porro. *Eadem de cepina Columella quae de cepula Palladius.*

Cepullae satio et cultura P. F. 24, 2. *et* O. 11, 4.

Cepum *pro* sevum *legitur* Veg. 2, 64.

Cera quando et quomodo fiat C. 9, 16, 1. P. Iun. 7, 4. Cera Punica Veg. 4, 14, 2. 4, 23, 1. etc. *Priore loco Corb. liber habet* Ponticam. *Pontica alba natura, tyrrhenica seu tusca arte, teste Galeno Comp. medic. sec. genera I. p.* 320. Cerae discolores pictorum V. 3, 17, 4. *not.* propoleos unc. 2. *MS.* Veg. 6, 14, 1. Cerarum in alveis figura C. 9, 15, 8.

Cerare dolia C. 12, 50, 16.

Cerasi satio et cultura P. O. 12, 1. insitio P. ios. 143. inseruntur brumalibus diebus V 1, 39, 2. agrestis cerasi satio P. N. 7, 23, iositio P. Ian. 15, 20. Cerasa ut sine osse nascantur P. O. 12, 7. ut serventur P. O. 12, 9.

Κεράτιον, siliqua Graeca C. 5, 10, 20. C. Arb. 25, 1.

Ceratum liquidum C. 7, 7, 4. tenerum vocat Scribo. comp. 173. liquidum *saepe Celsus observante Rhodio Lex. Scribo. Graece* κηρωτή, *mediae inter unguenta et emplastra consistentiae, veluti quae Gallis* Pommada *dicitur. Dioscor.* 2, 84.

Ceraturam pati C. 12, 50, 16.

Ceraunize vites C. 3, 2, 1. quod rubeant velut ignis *Isid. Orig.* 17, 5. Schoetto.

Cercitis olea C. 5, 8, 3. radius.

Cereale papaver C. 10, 314. *not. Vide etiam* Cerealis.

Cerebellare Veg. 3, 11, 3. 3, 12, 6. 5, 32, 2. *pulvillus capiti apponendus.* Gesner.

Cerebellum *idem. in Edd. a. G.* Cerebello apposito caput munire Veg. 3, 11, 3. cerebellum de lanata pelle Veg. 3, 7, 1.

Cerebrosi boves C. 2, 11, 11,

Cerebrum ubi commovetur Veg. 2, 7, 1. Cerebro indita lana Veg. 1, 10, 5. *h. e. loco externo apposita* ongitur cerebrum Veg. 3, 12, 3. puscam calidam cum spongia apponere Id. 3, 39. rutam supra cerebrum ponito id. 5, 42, 2.

Cerefolium *vid.* Caeref.

Cereolis stipantur calathi C. 10, 404. *not.*

Ceres eadem quae Terra mater V. 3, 1, 5. et Liber invocati V. 1, 1, 5. in Cereris initiis porci immolantur V. 2, 4, 9. eius minister bos V. 2, 5, 3. C. 6 pr. 7. proles, Proserpina C. 10, 269.

Ceretanum suum laudat C. 3, 3, 3. 3, 9, 6. Ceretani *populi sunt citerioris Hispaniae, qui Iuliani cognominantur.* Beroalovs.

Cerialis pompa V. 1, 2, 11, *ante Victorium* Cerealis.

Cerinthae ignobile gramen C. 9, 8, 13. *Theophrastus H. P. VI.* 7. *inter flores aestivos nominat τὸ κήρινθον. Aristoteles H. A. IX.* 40. *inter apium cibos (Bienenbrod) nominat κήρινθον, ubi Codex Medic. cum versione Thomae κύρινθον, Vatic. κόρινθον, versio Scoti apud Vincentium* cocizon *scriptum habet. Hesychius ἐριθάκην interpretatur. Cum erithace et sandaraca natura coniungit eundemque facit etiam Plinius XI. sect. 7. cum quo facere videtur Aristoteles V.* 22. *qui diversis locis usus est vocabulis his tribus. Ex Menecrate plura Plinius duxit de cerintho seu erithace:* plurimus in Graecis nucibus (*i. e. amygdalis*) Menecrates florem esse dicit, futurae messis indicium, sed nemo praeter eum: *ubi verba* futurae messis indicium *omisit Harduinus eumque secutus Brotier. Ille scilicet omissa ea reperit a Codicibus duobus Colbert. et totidem Regiis; quod vero de reliquorum omnium librorum MSS. consensu addit Harduinus, falsum est. Nihil enim ex Chiffletiano libro varietatis annotavit Dalecampius, nihil ex duobus libris suis Pintianus. Cerinthe herba, forte a Cerintho, Euboeae urbe, dicta, eadem forte est, quam a Chalcide Euboeae πόαν χαλκιδικὴν una cum amygdalo tanquam ad mellificium praestantissimam memorat Auctor Mirabil. Auscult. c.* 19. *ubi addit: πλεῖστον γὰρ γόνον φασὶν ἐξ αὐτῶν γίνεσθαι.*

Cernere per cribrum quam minutissime Ca. 107, 1. cribello spisso P. fam. 11. contundis pariter et cernis Veg. 5, 27, 6 et 1, 13, 5.

Cero. Cerari dolium sexta quaque olivitate C. 12, 50, 15.

Ceroti instar efficies P. 1, 41, 3. Veg. 3, 7, 2.

Cerrea glans C. 9, 20, 5. 9, 1, 5.

Cerrus C. 7, 9, 6. excisa P. F. 18, 3. de cerro tabulata P. 1, 9, 3.

Certaminum sacrorum studiosi C. 3, 9, 5. ad certamina laborum patientissimi C. 6, 29, 4.

Certum habeo, desideraturos C. 2, 22, 5. certam facere alicui diem Ca. 149, 1.

Cerva nomen canis C. 7, 12, 13.

Cervinus color equi P. Mar. 13, 4.

Cervinum cornu, remedium pullis contra afflatum serpentis C. 8, 5, 18.

Cervix eiecta, laxata Veg. 3, 41, 1, mota, deiecta Veg. 3, 4, 23 sq. vitia C. 4, 7, 3. Cervices αὐχὴν a collo τραχήλῳ diversae. V. 2, 5. *cf. ad* V. 2, 9, 4.

Cerussa plumbo creatur attrito P. Aug. 11, 3.

Cervus aevi longioris vitam sortitus C. 9, 1, 8.

Cesposum litus C. 10, 130, *not.*

Cessator C. 11, 1, 16.

Cessim *h. e.* retrocedendo Veg. 5, 21, 1.

Cestina mala in *Codd.* Col. 5, 10, 19, *forte Cestiana de quibus in Comment.* p. 295. *positam Cornarii refutavit Mathiolus ad Diosc. I. p.* 220. *Vulgo in Columella* Sextiana *legitur. Sed plane* Caestiana Sangerm. in C. 12, 47, 5.

Cestum quid V. 1, 8, 6.

Cetariorum officinae C. 8, 17, 12. Cetarius liber Malii C. 12, 44, 1. *Cetarii θυννοσκόποι etiam dicuntur. Varro apud Nonium:* non animadvertis cetarios, cum videre volunt

in mari thunnos, adscendere in malum cito, ut penitius per aquam perspiciant pisces. *Eadem de Συννοσκόποις Oppionus et Aelianus tradunt.*

Ceti unguine linitur C. 6, 32, 1.

Cevae vaccae Aldinae C. 6, 24, 5.

Chaerephyllum C. 11, 3, 14. eius satio et cultura C. 11, 3, 42. Chaerophylum breve C. 10, 110. *vid.* Caeref.

Chalasticae unctiones Veg. 1, 28, 6.

Chalcis Euboica C. 1, 4, 9.

Chalcidica creta V. 1, 57, 1. Chalcidici galli V. 3, 9, 6. Chalcidicae gallinae C. 8, 2, 4 et 13. fici V. 1, 41, 6. C. 5, 10, 11. 10, 414.

Chalcis salibus exesa C. 8, 17, 12.

Chalcitis *saepe a Vegetio nominatur, ad quem vide not. p.* 54.

Chaldaei solstitium brumale ubi statuant C. 11, 2, 94. polliceri solent improbissime C. 11, 1, 31. non consulendi Ca. 5, 4.

Chamaedrys Veg. 5, 51, 2.

Chamaeleon *herba* Vegetio *v. g.* 2, 17, 4.

Chamaepitys Veg. 5, 54, 7. *Latinis* Abiga, cf. *Rhodius ad Scrib. p.* 347. *Teucrium chamaepitys Linn. Gallis et Italis* yva.

Characatae vites C. 5, 4, 1. 5, 5, 16.

Charactere signare pecus C. 11, 2, 14. P. Ian. 16. Luciliano libelli V. 3, 2, 17. cautere signatos equos λυκοφόρους Venetos habet Strabo 5. p. 329.

Charta substrata C. 12, 45, 4. *not.*

Chelidoniae, purpureae ficus C. 10, 415. Hirundineam *ficum vocat Macrob.* 2, 16. *ita enim legendum, pro vulgato* harundinea. Gesn. Χελιδονίας ἰσχάδας *Atticas memorat Machon. ap. Athenaeum XIII. p.* 582. *unde Cyprii vinum κατορχίτην conficiebant, teste Dioscor.* V. 11. *ubi est:* ἰσχάδες αἱ χελιδόνιοι καλούμεναι ἢ φοινικαῖ, μέλαιναι δ' εἰσί.

Chelydri more dependens cucumis C. 10, 378.

Χηνοβοσκεῖον V. 3, 10, 1. Chenoboscia ut constituantur C. 8, 14, 1.

Χηνοτροφεῖα, nantium volucrum aviaria C. 8, 1, 4.

Chia *ins.* V. 2. pr. 3. Chiae ficus V. 1, 41, 6. C. 10, 414.

Chirocmeta *vid. no. ad.* C. 7, 5. 17.

Chirurgia quae appelletur Veg. 3, 13, 1.

Chlora medicamentum V. 6, 28, 3.

Choenix, *mensura* P. O. 14, 5, choenicas duas P. N. 20, 1.

Χοῖρος porcus V. 2, 4, 17. in virgine V. 2, 4, 10.

Cholera Veg. 3, 50. arida et humida ibid. 51.

Chordapsos Veg. 2, 13. 2, 21.

Chordi agni, foetus V. 2, 1, 19. chordi agni duo annumerantur pro una ove V. 2, 2, 5.

Chordulae *vide* Cordulae.

Choreis intenta virgo C. 10, 269.

Choreusae (χορεύουσαι) Ludinorum insulae V. 3, 17, 4.

Χορίον, volva iotima V. 2, 1, 19.

Chors *pro* cohors *vide in* Cors *et* cohors.

Chorus canentium C. 12, 2, 4.

Chrysomelina mala C. 5, 10, 19. *Plin.* 15. sect. 10. Chrysomela incisuris distincta, colore ad aurum inclinato. *Vide not. ad Pallod.* 3, 25, 24. *et* Strutea.

Chylus, χυλός Veg. 5, 37, *not.* 5, 65, 2. *not.*

Cibalis *ad* V. 2, 11, 1.

Cibarium oleum C. 12, 50, 18 *et* 21 *it.* 22. cibarius sapor C. 12, 11, 2. *not.*

Cibaria rusticorum adiuvat, *h. e. in cibos assumitur* C. 12, 14. condere

V. 3, 16, 4. bubus Ca. 60. diurna C. 8, 4, 5. familiae Ca. 56. *not.* gallinacei generis C. 8, 4, 1. Cibariorum iusta fortius conficere C. 5, 6, 4. Cibariis leguminum sustineri C. 2, 10.

ad Cibatus usus far expedire V. 1, 63, 2. cibatui quod sit V. 2, 8, 3. cibatui positas offas V. 3, 5, 4. Cibatu largiore tentare V. 2, 4, 15.

Cibo. cibandis pullis utiles locustae C. 8, 11, 15.

Cibi appetentiam quae restituant pecori C. 6, 8, 2. maioris plantae V. 1, 23, 2. *vid.* pabulum. maximi casei bubuli V. 2, 11, 3. minimi ovilli *ibid.* Cibi conditivi C. 7, 9, 9, contrectari a quibus debeant C. 12. 4, 3. Cibi digesti C. 8, 5, 20. 8, 7, 2. *h. e. exerementa.*

Cicatricosa putatio C. 4, 27, 3. vitis C. Arb. 11, 1.

Cicatrices oculorum ut sanentur C. 6, 33, 1. *no. In eodem remedio Plinius* 32. *sect.* 24. cicatrices oculorum cum melle sanat sepiae cortex. *Ceterum Paulus Aegineta* 3. *c.* 22. *cicatricem et nubeculam*, οὐλὰν, νεφέλιον *ait in oculorum summitate fieri ex curato ulcere.* λεύκωμα *seu albuginem, album, si altior fuerit cicatrix; ita vero appellori, quia in oculi nigro albae appareant. Causam quaerunt Aristoteles Prob.* 1, 9, 2. et Alexander Aphr. Probl. 1, 114.

Cicer Punicum, vernaculum C. 9, 1, 8. crudum Veg. 6, 12, 3. *erat ubi nunc* aeris crudi. Ciceris genera eorumque satio C. 2, 10, 19. *not.* P. Mar. 4. *not. De arietino vide sub hoc vocabulo. Dioscoridis Codex vetus II.* 126. *de arietino* κριῷ, *haec addit:* στενόφυλλον ὑπόλεπτον δολίχοις μακροτέροις καὶ πολυκάρποις. *ubi* δόλιχοι *sunt legumina, siliquae. Cicer in cibum hominum serebatur; frictum Graeci et Latini comedebant, ut hodie fit in Orientis regionibus, teste Shaw Travels p.* 222. *Sed etiam cicer immaturum et viride, tum farinam in iure elixatam, vel cicer in aqua elixatum comedebant, teste Galeno de Aliment. Facult.*

Cicera pabuli genus C. 2, 11, 1. sed neque hominum cibo inutilis C. 2, 11, 12. quid a cicercula differat, et eius satio P. Mar. 6. *Vide annotationem ad Colum. p.* 92, 93 *et* 101. *Lathyrum Graecorum sativum esse ciceram, et vulgo in Gallia Cisalpina,* Cesara *dici; (Linnaei Lathyrum ciceram) eius vero generis discrimen minoris grani a colonis cesarella nuncupari (a Io. Bauhino sub Lathyri flore rubente et albo nomine relatum) monet Pontedera Postumorum* T. I. p. 33. qui *simul annotat, sibi* ervilam *aut* erviliam *Varronis et Plinii videri eundem esse cum minore cicerae genere, quod semina ervo similia gerat.*

Cicerculae satio C. 2, 10, 19. P. Ian. 5. F. 4. *Esse pisum semina quadrata ferens, quod agricolae Transpadani Bisota nuncupent, monuit Pontedera Postumorum Vol. I. p.* 32. *Esse in hoc genere quod parva semina ervo non maiora gignat, idque a Romanis prisco fere vocabulo hodieque cicerchia dici, de quo Plinius* 18. *c.* 7. *Illud tamen prius et maius genus saepius a Romanis satum fuisse, arguit Pontedera ex modo seminis; tribus enim modiis, quot ciceris et pisi, impleri iugerum et Plinius et Columella annotant. Rusticos Galloprovinciales Cicerculam sub nomine La Gesse comedere, testatur Garidel. p.* 271. *Comparatis Dodonaei lathyrum cicerculam* Pempt. 522.

Ciceronis eloquentia C. 1 pr. 30.

Ciconia instrumentum C. 3, 13, 11.

Cicuta e segetibus vellenda, et

substernenda pecori Ca. 37, 2. cicutae succus bovi insano Veg. 6, 3, 2.
Cilicia unde dicta V. 2, 11, 12. *add.* C. 1. pr. 26. ciliciis absterges equum Veg. 2, 14, 3.
in Cilicia et Pamphylia C. 11, 2, 56.
si Cilium ruperit equus Veg. 3, 22, 6.
Cimex *in medicina equorum* Veg. 2, 33, 2. *boum* Veg. 5, 14, 21. cimicis nidor C. 6, 18, 2. *conf.* Veg. 4, 24, 2.
Ciminum *vide* Cuminum.
Ciminus lacus C. 8, 16, 2.
Cimolia creta C. 6, 17, 4. Veg. 2, 29. 2, 32. 3, 4, 36. Eius usum ὄξει διειμένης διαφορητικὸν docet Diosc. V. 176.
Cinara hispida C. 10, 235. eius satio C. 11, 3, 14 *et* 28. Cineras *pro* spinas *nominat Cod. Pol. et Sang. in* Col. 2, 17, 1. *In Plinio VIII. s.* 41. cervus h rba cinare venenatis pabulis resistit: *unde Solinus c.* 19. *similiter* herbam cinarem *nominat.*
Cineritia terra V. 1, 9, 7.
Cingere fasces apio et porro C. 10, 371.
Cinis ad stercorandum C. 2, 15, 6. 11, 3, 28. *conf.* P. Mar. 10, 4. contrahit piris argutos sapores P. F. 25, 4. Cinis lisiviae C. 12, 22, 1. ingerendus ad muscum necandum P. S. 10, 3. cineris pulveres P. F. 25, 14. Cinere in modum gypsi temperato linitur dolum C. 12, 43, 11. sarmentorum oblita dolia P. O. 14, 16.
Cinyreia virgo C. 10, 172.
Cio. cit alvum C. 6, 5, 1.
Circines locum acuto cuprino Veg. 1, 12, 2.
Circinus P. 3, 10, 6.
Circiter messem hordeaceam V. 2, 11, 7. V. 3, 8, 3.
Circitis olea C. 5, 8, 3. *antea erat.* Circulo curvantur C. 4, 20, 3. *in Codd.*
Circum V. 3, 10, 3. *pro* circiter, *nisi etiam ita legendum*: G. circum orbem indere Cat. 21, 4.
Circumagere suovitaurilia fundum Cat. 141, 2.
Circumaggerare terram C. 5, 12, 3.
Circumcalcare codicem C. 5, 6, 21. *Siculus Flaccus* p. 5. *Goes.* Adiectis etiam quibusdam saxorum fragminibus circumcalcabant *terminos*, quo firmius starent. SCHOETTG. *Vid.* Circumculc.
Circumcidere C. Arb. 26, 8. *bis.* latera scrobis C. 5, 9, 9. *not.*
Circumcidaneum mustum Ca. 23, 1.
Circumcisitum mustum V. 1, 54, 3.
Circumcisorium (*instrumentum*) Veg. 1, 26, 2.
Circumciso pede C. 12, 36. circumcisis, quae huc non pertinent V. 1, 1, 11.
Circumculcari C. 5, 6, 8.
Circumdare terram radices Ca. 11, 4, 1. *et per tmesin*, circum vestimenta eam dato Cat. 157, 11.
Circumdant fissuram libro C. 4, 29, 10. circumdatur murus C. 9, 1, 2.
Circumeo cubilia C. 8, 5, 4. alvearia C. 9, 9, 1. equis C. 1, 3, 12.
Circumfluxere lupum muli V. 2, 9, 2.
Circumfodere plantam C. 5, 6, 17. P. F. 20, 2. circumfodi amat mespilus P. Mart. 10, 19. circumfodiri C. 5, 9, 12.
Circumfricare Cat. 26.
Circumitus solis V. 1, 5, 4.
Circumliniendus oleo C. 6, 17, 8.
Circummunire sepe, maceria, fossa C. 5, 10, 1.

Circummunitae arundinibus C. 5, 4, 1.

Circumplectito laminis Cat. 21, 2.

Circumplumbato modiolos Cat. 20, 2.

Circumscribere diffusum scriptorem epitomis C. 1, 1, 10. subula C. 6, 5, 4.

Circumsecare ungulas C. 6, 6, 4. radices Cat. 114, 1.

Circumsignare arborem C. 5, 11, 9. gemmam P. Iun. 5, 3.

Circumtinniendo aere V. 3, 16, 30.

Circumvallare sulcis C. 11, 3, 4.

Circumvenerunt truncum vincula C. 4, 29, 10. circumvenire manus ramum potest C. 5, 9, 2. *saepiuscule cum* circummunire *permutatum reperitur.*

Circumventa vitibus arbor C. 5, 6, 30.

Circumversum focum Cat. 143, 2.

Circensibus ludis, sublato ovo V. 1, 2, 11. apparatus pompae eorum C. 3, 8, 2.

Circus maximus V. 3, 13, 3. in circo Veg. 3, 47, 1. circo parantur equi Veg. 6, 6, 2.

Cirrus frontis *in equo* Veg. 6, 2, 1, ubi desinit cervix *ibid.* cirri in articulis pedum, naturale ornamentum, non resecandi Veg. 2, 28, 34. tibiales, proxime infra gambam Veg. 6, 1, 2. de sub cirro Veg. 1, 25, 6. cirris Veg. 6, 4.

Cisorium ossis Veg. 3, 22, 1.

Cista viminea quadrata C. 12, 54, 2.

Cisternae sub tectis, lacus sub dio V. 1, 11, 2. ut fiant, et ut sarciantur P. 1, 17, 3.

Cisternina aqua C. 12, 43, 6. Veg. 2, 28, 18. 5, 8, 3.

Citatum bovem agere C. 6, 6, 3. *etc.*

Citharoedi non sunt omnes qui habent citharam V. 2, 1, 3.

Cito. citat fructum e duro P. F. 9, 6. materiam planta C. Arb. 10, 3. ex arcu C. 4, 15, 2. radices vitis C. Arb. 7, 2. virgam vitis C. 3, 6, 2. citavit in summo radices C. 5, 5, 5. citare per nomina C. 11, 1, 22. citatur alvus C. 7, 9, 9. citantur stirpes e duro C. 3, 10, 3.

Cito *h. e. iusto citius, ut sero* P. 1, 6, 15.

Citra satietatem vesci C. 9, 13 2. citra, *h. e. ante* Calendas C. 2, 8, 3. matris perniciem C. 7, 3, 16. rustici operam C. 11, 3, 55. hoc experimentum C. 2, 2, 20.

Citrago herba apibus grata P. 1, 37, 2. citreago scribitur P. Apr. 8, 6. *Libri alii* citriago *et* citreago *habent.*

Citreta tegumentis defenduntur a frigore P. F. 21, 14.

Citreum *int.* Pomum P. Mart. 10, 15. *Minutal dulce ex citriis Apicii IV.* 3. *non esse ex citrio nostro recte monuit Beckmann Beyträge zur Waarenkunde Vol. I. p.* 569. *Equidem suspicor, citrinos cucumeres intelligi, de quibus ad Columellae X. dixi.*

Citrius *de arbore* P. Iul. 3, 2.

Citrus in luxu villarum V. 3, 2, 4. *Ligni genus non esse ex citro nostra sed ex cedrorum genere suspicatur Beckman Beyträge zur Waarenkunde Vol. I. p.* 570. Varietatem ligni arguit locus Strabonis 4. pag. 340. τῇ ποικιλίᾳ τῶν θυΐνων οὐκ ἔστι χείρω πρὸς τὰς τραπεζοποιΐας. De citro dixi ad Palladium p. 119. Addo nunc locum de spinis circa folia apud Etymologum M. in vocabulo κίτριον, excerptum ex Athenaeo 3. p. 84. Eius satio et cultura P. Mart. 10, 11. insitio P. Ins. 109. arbor ab Assyriis culta P. Mart. 10, 16.

Civis. Civium nexu occupari C. 1, 3, 12.

Civitate Romana donare agricolationem C. 1, 1, 12. in civitatibus Graecis C. 12, 17, 9.

Clabi semen Veg. 5, 23, 12. *vitiose videtur legi pro* dauci. *quod Codd. habent.*

Clamosissimae mortes boum Veg. 4 pr. 1. not.

Clare occidere incipit C. 12, 2, 52.

Classes operarum C. 1, 9, 7.

Clatratas praesepis Cat. 4, 1.

Clatri marginibus infiguntur, qui super aquam emineant. C. 8, 17, 10.

Clatro. clatrare seris C. 9, 1, 4.

Clava torcularii Cat. 13, 1.

Clava et talea serere P. Mart. 10, 12 et 13 *ubi distinguit* clavam *a* talea *Palladius vid. not.*

Clauco *vide* Claveo.

Claudicat fructus C. 4, 2, 1. claudicanti bovi remedium C. 6, 12.

Claudigo Veg. 1, 26, 1.

Ap. Claudius Augur V. 3, 2, 2.

Claudius Augustalis C. 11, 1 *et* 2.

Claudo. claudunt venationem voluptati suae C. 9, 1, 1. *h. e. feras, quas animi causa venentur.* Clauserunt Neptunum C. 8, 16, 3. clauduntur vulvae cicatricibus.

Claveo ferreo *pro* solea *MS.* Veg. 4, 17, 2. *ubi tamen* clauco *ex Corb. laudatur a Gesnero.*

Claviculae vitium C. 4, 6, 2. claviculis adminicula comprehendunt C. 4, 6, 2. *Gallis* vrilles.

Clavis. sub clavi habere V. 1, 22, 6.

Clavola eadem, quae talea V. 1, 40, 4. *vid.* Clava.

Claustra patitur mugil C. 8, 17, 7.

Clausulam imponere disputationi C. 3, 19, 3. clausula peracti operis C. 12, 57.

Clausum. Sub uno clauso C. 7, 6, 5.

Clausa animalia ostrea P. D. 6, 1.

Clavuli capitati V. 2, 9, 15.

Clavus tedae radicibus Punicarum arborum infigitur P. Mart. 10, 3. *vid.* Cuneus. cuprinus vel ferreus amygdalorum radicibus imprimitur P. Ian. 15, 18. Clavo aeneo purgandi vermes P. Mart. 10, 4. Clavi cornei Cat. 18, 9. Clavi muscarii *Vitruvii* 7, 3. *hodie moscardini Italis*, Zwekken: *cultelli lignei ibid. similes sunt* — infestantes pedes ovum ut eurentur C. 7, 5, 11. *Vide* Clodus. Quod si clavum feeerit Veg. 2, 60, 2. *h. e. durum callum in* tumore. 6, 28, 6. *not.*

Clemens. clementior dies C. 11, 2, 2. clementius genus columbarum, agrestibus appositum V. 3, 7, 2.

Clementer agitant venti oleas P. N. 5. assurgens collis C. 2, 2, 1.

Clementia diei suadet C. 9, 13, 4. 11, 2, 2. hiemis C. 5, 5, 6. nascentis anni C. 11, 3, 9.

Clerusima herba *an est? vid. Var. lect.* Veg. 4, 13, 4. *not.* i.

Clibano similis scrobs C. 5, 10, 4. C. Arb. 19, 2. torrefactae ficus C. 12, 15, 4. subtili patet longanon Veg. 4, 47, 1. *pluribus foraminibus admittere ignem patet ex Dioscor.* 2, 81 et 96. *infra latior, superius angustior. Cf. ad* Cat. 38. *in Postumis Pontederae.*

Clima geometris quod? C. 5, 1, 5. climate medio ventris Veg. 4, 43, 3. h. e. e regione.

Clitellis aptior mulus C. 6, 37, 11.

Clitellarii asini Cat. 10, 1. muli C. 2, 22, 3.

Clivosus locus C. 2, 16, 1.

Clivulo adverso C. 6, 37, 10.

Clivus. clivi graciles C. 2, 4, 11.

Cloacarum coenum C. 2, 15, 6.

Clodi pedem ovium infestantes C.

7, 5, 11. *ut est in Codd. pro* clavi. *Glossarium Vegetii Gothani Morbus Clodus sunt dolores clavaturae.*

Clostra Cat. 13, 3. Romanica Cat. 135, 2.

Cludere *pro* claudere C. 12, 44, 2.

Clunibus C. 8, 5, 19.

Clusinum far C. 2, 6, 3.

Clystere per intestinum infundis Veg. 1, 15, 3.

Clysterizabis Veg. 2, 15, 5. 2, 17, 3. *ubi antea erat* clysteriabis.

Cneci semen C. 7, 8, 1. *not.*

Coa *ins.* V. 2 pr. 3. *ubi Edd. pr.* Cea.

Coacescit vinum V. 1, 65, 2.

Coactio *passionis nomen in animalibus* Veg. 2, 9, 1. 2, 10, 5. 2, 15, 5.

Coactor Cat. 150, 2.

Coactura cuiusque diei de oleo C. 12, 50, 3.

Coactus igne lento C. 7, 5, 10. coacta materia C. 7, 8, 6.

Coaddere cretam Cat. 40, 2.

Coadiicitur semuncia salis C. 12, 21, 2. *ubi dedi* eo adiicitur.

Coaequalium grex C. 8, 14, 8. *Primus est Columella apud quem haec vox reperitur, frequentata deinde a Petronio, Iustino, etc. vid. Heins. et Burm. ad Petro.* c. 136. Gesner.

Coaequare aream Cat. 91. pastinatum C. 3, 16, 1. sulcum C. 11, 3, 48. arena et calce P. 1, 13, 2. cylindro Cat. 129. crate inducta C. 2, 18, 4.

Coaggerare faba fresa C. 8, 6, 1.

Coagmenta Punicana Cat. 18, 9.

Coagmentat surculus fissuram C. 4. 29. 8. *not.*

Coagulare Veg. 2, 16, 1. 2, 17, 1. 45, 1 *et* 6, 10, 3. *not. p.* 39.

Coagulare caseum lacte P. Mai. 9, 1.

Coagulum agni aut haedi C. 7, 8, 1. coaguli genera V. 2, 11, 4. eius vicem quae suppleant P. Mai. 9, 1. *Pro lacte coagulato tremulo, non in caseum durato* coagula liquefacta lacte dixit Ovid. Fast. 4, 545. Metam. 13, 830. tumuere coagula lacte. Calpurnii Ecl. 3, 69.

Coalescit gramen C. 2, 18, 5. sarmentum depressum C. 3, 18, 6. semen C. 3, 5, 2. surculus V. 1, 41, 2. triticum C. 2, 6, 4. *Formam hanc damnat et* coolescere *ubique restituit Lambinus ad Lucretii VI.* 1066. *cuius rationes tam apertae sunt, ut mirer, Gesnerum earum non suo in loco meminisse in Thes. L. L.*

Coangustare V. 3, 16, 15.

Coarctatae in angustis caveis C. 8, 7, 1.

Coarcto in struem C. 2, 19, 2.

Cochlea (*vel* coclea *ut semper fere apud Varronem et Vegetium legitur*) *animal testaceum, de quo* V. 3, 14. *int.* cochlearum testae vacuae P. 1, 35, 9. cochleae Germanae Veg. 2, 28, 17. 6, 8, 2.— In cochlesm retorti recessus C. 8, 17, 2. — Cochlea in cavea V. 3, 5, 3. *ianuae versatilis genus. Vide* cavea. — In cochlea exprimis P. Mart. 10, 10. *h. e. prelo, torculari. not.* cochlea supposita sporta comprimitur P. O. 19, 1. *not.* Quod formam et constructionem cochleae licet ad alium usum comparatam exstare ait apud Pappum Collect. mathem. 1, 8. p. 486. Niclas ad Geopon. p. 550. in eo fallitur egregie vir doctus. Ibi enim simplicissima cochlea pondus tollitur. *Cochlearum ex genere vermium historiam in notis ad Varronem exorsam nunc pertexam. Genera ita enarravit* Xenocrates cap. 23. Κοχλίαι — τὰ δὲ τούτων εἴδη, τὸ μὲν ἐπίμηκες οὕτω (*lego* τοῦτο) καὶ σάλπιγγος δίκην ἐμφυσῶσι. τὸ δὲ στρογγύλον ᾧ τοὔλαιον ἀναχέουσι. τούτων δ' οἱ μὲν ὑπερμεγέθεις ἁβρο-

τοι διὰ τὸ βρωμῶδες καὶ σκληρόν. — τῶν δὲ βραχίων ἐνίους προσφορὰ πεῖθει μετ' ὀξυμέλιτος ἢ χλωρῶν πηγάνου (φύλλων ex Rasarii Codice addo) μετ' ὀξυπεπέρεως. Οἱ δὲ πενταδάκτυλοι ὀξυπύθμενοί τε (ὑπὸ addo) τῶν ἄλλων κλιζόμενοι· ἕλικες ἢ ἀκτινοφόροι ἀσαρκώτεροι μέν εἰσι παρὰ τοὺς ἄλλους κοχλίας, πλήσμιοι δὲ — κοχλίαι πάντες θαλάσσιοι τοὺς τραχήλους γλυκυτέρους ἔχουσι — κοῦφοι παρὰ τοὺς χερσαίους — εὐστόμαχοι κατὰ τοὺς πυθμένας. *Quorum magnam partem transtulit Plinius* 32. *s.* 53. hinc corrigendus: *cochleae, quorum generis pentadactyli, melicembales, echinophorae dicuntur, quibus cantant. extra haec sunt in oleario usu rotundae cochleae: ubi ante Harduinum legebatur: pentadactyles — extrahas. Codex Chifflet* pentedactyli — actionophorae *habet; Codex alius Dalecampii* meliceribali: *Cod. Reg.* 2. item helicymbalis, actinophorae: *teste Harduino. Lectionem* actinophorae *recte quidem recepit Brotier, sed reliqua sic sunt ex Xenocrate corrigendat* item helices ah aliis actinophorae dicuntur: *Oblongas cochleas inflari solitas quod ait Xenocrates, ostendit, quo pertineat* στράβηλος, *olim ad cantum adhibitus, docente Conr. Gesnero Aquat. p.* 282. *In oleario usu ad decapulandum oleum rotundarum testae concharum nomine adhibebantur, simulque mensurae vices gerebant. Vide infra in* Concha *loca S. R. R. annotata. Graeci similiter* μύακα *adhibuerunt; Galenus Hippocratem* σκαφίδας *appellasse ait in hoc usu, concham oblongam marinam, quae vulgo* μύαξ *vocetur, in Glossario. Hippocrates in mensuris nominat* χημύδα *vel* χηραμίδα *L.* 2. *de Morbis p.* 241. *Tom. II. ed. Mack.* κόγχην χηραμίδα *p.* 258. *quam Galenus interpretatur* χήμην χηραμίδα τὴν κοιλοτέραν κόγχην καὶ μείζονα; *sed Erotianus* τὴν κοιλοτέραν κόγχην, ἣν μύακα καλοῦμεν. *ubi reliqua loca Hippocratis posuit Eustathius* p. 123. E. post eum Foesius. In libro I. Muliebr. p. 625. legitur: ὅσον χήμην ἁδρὴν, cuius loco auctor libri περὶ φυσ. γυναικ. posuit ὅσον χηραμίδα. Myacis usum in oleo capulando testatur locus Dioscor. I. 38. de cicino oleo ἀπόψα μύακι τὸ ἐπιπλέον ἔλαιον. Hioc saepissime apud Aetium legitur γάρου μυάκια β', ἐλαίου μυάκιον ά et similes formulae. Vsum myacis in in ecclesia christiana demonstravit Cangius in Glossario Gr. in voce μύαξ..

Cochlear cumulatim, *mensura* C. 12, 21, 3. *ita* Ligula.

Coclearium, locus cochleis alendis, V, 3, 12, 2. 3, 14, 1.

Cocolubis vitis C. 3, 2, 19. *not.*

Coctanum. De eo dictum ad Palladii F. 25, 17. Coctano torta meta condita *habet Martialis XII,* 28. *Statius Sil.* 4, 9, 19. turbine conditus ruenti prunorum globus atque coctaoorum.

Coctica malagma Veg. 6, 28, 20.

Coctura C. 11, 3, 23. subsedit ad tertias C. 12, 20, 4. coctura, *de doliis picandis* C. 12, 18, 7. cocturam non difficilem habere P. N. 1, 3.

Coculum ahenum Cat. 11, 2.

Cocus, liber Matii C. 12, 44, 1. 12, 4, 2.

Coda *pro* cauda V. 2, 7, 5.

Codex seminis circumcalcandus C. 5, 6, 21. codices et vastiora ligna C. 12, 19, 5.

Codicilli oleagioei Cat. 55 et 130. ad comburendum Cat. 37. Atticia κορμοὶ Aristoph. Lysistr. 255. πρέμνα, ibid. 267. στελέχη, ibid 336. quibus in balneorum furnis utebantur, ut ex vers. 337. eiusdem Comoe-

diae apparet. Ignem vero impositis vitigineia sarmentia super carbonibua accendebant; hinc ibid. vers. 308. τῆς ἀμπέλου τὸν φανὸν ἐγκαθέντες ἐς τὴν χύτραν, ἅψαντες.

Coeliacas fieri apea V. 3, 16, 22. coeliacis utile vinum Cat. 125.

Coenationes C. 1, 6, 2.

Coenum cloacarum C. 2, 15, 6.

Coëo. coit vulnus ad cicatricem Veg. 3, 27, 2. Coëunt defrutum et medicamentum C. 12, 20, 4. ut coëat lac V. 2, 11, 4.

Coërcere (cohërcere *apud Varronem*) verberibus potius quam verbis V. 1, 17, 5. angusta putatione vitem C. 3, 21, 7. semina C. 4, 10, 1. scabra rubigine incrementa virentium C. 3, 1, 9. coërcetur vitis iusta terram C. 4, 1, 5. esamen aeris strepitu C. 9, 8, 10. coërcendi sacri ergo Cat. 139.

Coërcita onere lactuca C. 11, 3, 27.

Coetus *vide* Coitus.

male Cogitantes Cat. pr. 4.

Cogo fructus, *h. e. colligo* V. 1, 6, 3. C. 11, 2, 70. 12, 3, 9. *vid. Gronov. Obss.* 4, 3. *p.* 33 *sq.* oleam Cat. 64, 1. 144, 1. pennis undam supernatantis olei P. Ian. 19. — Cogit uligo stabuli scabras fieri ungulas ovium V. 2, 2, 7. macrescere boves algor et fames V. 2, 5, 15. se ambulare equus Veg. 1, 43, 2.

Cohors (*vel* chors *sunt etiam qui* cors *scribant*) gallinaria C. 8, 3, 8. quomodo aedificanda P. 1, 22 duae cohortes in magna fundo, V. 1, 13. 3. esterior V. 1, 13, 4. μέταυλός ἐστιν ἡ ῥυπαρὰ λεγομένη αὐλὴ, οὗ ὄρνιθες ἦσαν. Ἀριστοφάνης λημνίαις. Ita Grammatici. clausa macerie pro ovibua C. 7, 3, 8. cohortis eniluvies C. 2. 15, 8. cohortes ovium V. 2, 2, 9. ex retibus V. 2, 2, 9. in cohorte recta esse debent plaustris V. 1, 13, 2. *Catonis aevo cohortes omnes rotundae erant. Hinc ille apud Festum*: Mapalia vocantur ubi habitant: ea quasi cohortes rotundae sunt: *veluti Italorum cortillos.*

Cohortalis gallina C. 8. 2, 2, officina, ὀρνιθὼν C. 8, 3, 1 *et* 8. ratio, ὀρνιθοτροφία C. 8, 2, 6. cohortalea aves C. 1 pr. 27. 6, 27, 1. 8, 1, 3.

Coicio *Vid.* coniicio.

Coinquinati stercore C. 8, 5, 19. *not.* 8, 7, 2. *Vide etiam* Conquinatae.

Coinquinat totum gregem morbus C. 7, 5, 6.

Coitus appetentia pecori ut moveatur C. 6, 24, 3. velut coitu uberantur arbores P. O. 8, 3. ad coitus feminarum revocantur tauri C. 6, 23, 3. ubi Codex Polit. *coetus* habet, quam formam antiquiorem ex Plauti Amph. 2, 2, 25. et Lucretio bene illustravit Gesneri Thes. L. L.

Colatorii equi Veg. 6. 6, 7. *qui sint vid.* in Guttonarii.

Colarum cribro thymum C. 7, 8, 7.

Colefium Veg. 5, 47, 5. *not. et* ad 6, 1, 2. p. 108.

Coliculus betae, brassicae Cat. 158. 1. fabae C. 11, 2, 10. viteus, capreolus V. 1, 31, 4. Coliculum agit olea C. 5, 9, 12. i. e. *germen, surculum.* radix C. 12, 56, 1. facit brassica C. 11, 3, 24. Coliculi vix enasci possunt e semine fici V. 1, 42, 4. ut condiantur C. 12, 7, 1. *Vid.* Caulic.

Colicus (ad) composito Veg. 6, 28, 27. *ubi erat* *onteo* Colices.

Colis tardiua enascitur e nucleo olivae V. 1, 41, 6. Coles rapicii Cat. 35, 2. sarmenti in vite V. 1, 31, 2, vinearii C. 5, 6, 36. agit planta C. Arb. 9, 2.

Collaria canum V. 2, 9, 15.

Collectio Veg. 3, 44, 1. *h. e. suppuratio, ulcus.* sic *aliquoties Coelius.*

plura etiam habet Rhodius Lex. Scribon. Gesner. collectiones solvit Plinius 20. sect. 29.

Collectus. collectae breviter mansiones P. 1, 8, 1.

Collegiorum coeoae V. 3, 2, 16.

Collericis clysteriis Veg. 2, 18, 2. *not.*

Collibrato Cat. 19, 2.

si Collibuisset C. 11, 1, 2.

Collidit altera alteram C. 12, 43, 9.

Colligatum herbis solum C. 2, 18, 5.

Colligit disputatio C. 3, 10, 13. colligimus terram ad radices P. Ap. 2, 2. colligendi ad stabula equi P. Mar 13, 1.

Collina aqua C. 1, 5, 3. collinum genus agrorum V. 1, 6, 2. collinae vineae meliores V. 1, 6, 5. iucundius afferunt vinum C. 3, 2, 6. *add.* C. 12, 21, 1. collina vina C. 12, 21, 4.

Colliquescere in pice C. 12, 22, 2.

in Colliquias derivemus C. 2, 8, 3. *not. Eaedem saent* colliciae. *Vide etiam in* conliciares.

Collisiones in dorso iumentorum Veg. 5, 59, 3.

Collocare nuptui filiam in dimidia parte agri C. 4, 4, 6.

Collucet autumnus C. 3, 21, 3. collucent foetibus horti C. 10, 293.

Colluco arborem Cat. 139. C. 2, 22, 3.

Colluctandum cum agro C. 1, 3, 9.

Colluo metretam novam Cat. 100.

Colluvies cohortis et aedificii C. 2, 15, 8. quae suibus datur poturis Plinius 24. c. 19. *i. e. lavaille* Spülich.

Collyrium ad fistulam Veg. 3, 13. 6. fistulare describ. Veg. 6, 16. opobalsamatum ad oculos Veg. 3, 16, 2 et 8. 3, 18, 2. collyriorum compositiones Veg. 6, 27. collyrium urinam ducens C. 6, 30, 4. Veg. 15, 14, 17. subiicere quod ventrem moveat equi C. 6, 30, 8. collyria immittuntur alvo C. 6, 6, 5. Veg. 4, 4, 5. ad ovi magnitudinem Veg. 2, 34, 2. *add.* 3, 26, 1. *De hoc genere* collyriorum, *quae* glandes, turundae, *et* globuli *vocantur, Rhod. ad Scribo. comp.* 142. p. 215. Gesn.

Colminia olea V. 1, 24, 1. Culminia C. 12, 49, 3. *rectius forte* Cominia Stlb. Colminiana Cat. 6, 1. culmioea 12, 49, 3. Culminiana C. 12, 52, 1. *nihil certi. vide not.*

Colo, *as*. Colabis sporta palmea P. F. 27. ad colum Veg. 2, 28, 19. colatur cera per stramenta defusa C. 9, 16, 1.

Colo, *is*. Colit ulmus aliquot corbulas uvarum V. 1, 15. *not.* qui colnnt deorsum. *it.* sursum *h. e. humilia* vel *editiora loca incolunt* V. 1, 6, 3. colere terram *quid?* C. 2, 11, 4. est fermentare terram C. 2, 2, 4. in colendo quae spectentur V. 1, 2, 8.

Colocasiae (colocasii *MS. Lugd.*) bulborum satio et cultura P. F. 24, 14. April. 3, 5. colocasiis conserendus locus Col. 8, 15, 4. *Inter indigenas soli Italici plantas* mixtaque ridenti colocasia acantho *memorat Virgilii Ecloga IV.* 20. *cum baccare et edera. Quod Dioscorides I.* 197. *arum vocat, Syriaco cognomine lufa, vel dracontium minus, id Cyprii colocasium dicere in Nothis Dioscoridae traditur. Hoc Itali* Aro, Gigaro, *Hispani* Varo, *Galli* vid de chien *appellant. De radice Dioscor.* ἥτις καὶ ἐσθίεται ἑψομένη ἧττον οὖσα δριμεῖα· ταριχεύεται δὲ τὰ φύλλα εἰς βρῶσιν καὶ καθ᾽ ἑαυτὰ ξηρανθέντα ἑψόμενα ἐσθίεται. — ἀποτίθεται δὲ ὡς ἡ τοῦ δρακοντίου.

Colocynthides suffusio contra mures P. 1, 35, 9. coloquintidem vocat s. cucurbitam Aegyptiam Veg. 1, 17, 7.

in Coloniam suos crebro emiserunt Sabini V. 3, 16, 29. ut colonias mittunt apes V. 3, 16, 9 *et* 29. coloniae suae terminos non debet egredi villicus C. 11, 1, 23.

Colonicae leges V. 1, 17, 2.

Colonus bonus Ca. pr. 2. coloni ratio ac scientia V. 2. pr. 5. C. 1, 7. *int.*

Coloquintis *v.* colocynthis.

Color in sobolem propagatur C. 6, 37, 6. 7, 2, 5. coloris perspicui aqua P. 1, 4, 1. colores equorum P. Mar. 13, 4.

Colostra quae? C. 7, 3, 17. not. P. N. 13, 1. *de usu oeconomico apud Islandos egregie disputatur in Itinerario Olafsen* T. I. p. 102. vers. vernaculae.

Colubri caeci *h. e. lumbrici* C. 10, 230.

Colum, *intestinum* Veg. 2, 12, 2. 2, 22. 5, 1, 1.

Colum, *quo colatur.* Cola C. 11, 2, 70. vitilia Ca. 11, 2. iuncea et spartea C. 12, 19, 4.

de Columbis V. 3, 7. C. 8, 8. P. 1, 24. a columinibus villarum dictae V. 3, 7, 1. agrestes seu ferae. V. 3, 7, 8. *vide Addenda in Ponted. Postumis.*

Columbarius pastor V. 2, 7, 5 *absolute* V. 2, 7, 7.

Columbarium ut constituatur P. 1, 24. columbaria singulis paribus V. 3, 7, 4. fictilia V. 3, 7, 11. C. 8, 8, 3. 8, 11, 3.

Columbini pulli V. 2, 7, 9. columbinum saxum P. 1, 10, 3.

Columbus. columbi ut sag[illegible] C. 8, 8, 1.

Columella ferrea Ca. 20, 1. 22, 2. M. Columella patruus nostri laudatur C. 2, 16, 4. 5, 5, 15. 7, 2, 4. 12, 21, 4. 12, 40, 2. 12, 43, 5.

Columellares dentes V. 2, 7, 2.

Columen Ca. 1?, 1. columina villae V. 3, 7, 1.

Colymbades olivae ut fiunt C. 12, 47, 8. P. N. 22, 1.

Coma ovinm varia C. 7, 3, 7. *sed aliter ibi e Codd. dedimus scriptum locum.* comae telluris C. 10, 277.

Combibit oleum testa C. 12, 50, 17. caseus C. 12, 42. combiberunt uvae C. 12, 39, 1. *Ita* P. Mar. 10, 7. combibat metreta amurcam Ca. 100. bacca salem C. 12, 47, 10. combibere ius C. 12, 10, 2.

Comedunt *h. e. mordent* alia animalia Veg. 3, 12, 8. comesto, *comedito* Ca. 156, 1.

Comesa coena venimus V. 1, 2, 11. *not.* comesse sunt oleae Ca. 58. *no.*

Cominia olea P. F. 18, 4. *vide* Colmio.

Comitas adhibenda C. 1, 8, 15.

e Comitio educere populum ad leges accipiendas V. 1, 2, 10. Comitiis aedilitiis V. 3, 2, 1.

Commadebit bene Ca. 156, 5.

Commaturuerit C. 12, 47, 7.

Commeatum liquidae vocis fauces exercent P. 1, 3.

Commendabile fructu arbustum C. 5, 6, 37.

Commenta, ὑπομνήματα C. 7, 5, 17.

Commentarii antiquorum serio scrutandi C. 1, 1, 3.

Commeo. Commeans et remeans examen P. 1, 39. 1.

Commetare *pro* commeare *ad* Varr. 3, 5, 16.

Commetiri agros C. 5, 1, 2.

Commi *vel* commis *vid.* Gummi.

Commiscis *pro* commisces Veg. 5, 9, 3. 5, 14, 12. *erat antea.*

Commissura finis Ca. 135, 4. qua nascitur materia nova, *in vite* C. 3, 17, 4. *pro* vertebra Veg. 4, 1, 1.

Commissuralia loca Veg. 3, 13, 4. 3, 51.

Commisti ūrna Ca. 93.

Committo. non committunt scamma facere C. 2, 4, 3. Committere lege censoria pecus inscriptum V. 2, 1, 16. labori equum C. 6, 29, 4. Committitur rixa C. 9, 15, 4. Committere *pro* submittere *erat* C. 5, 6, 26.

Commixtura Ca. 157, 1. *v. not.*

Commode facere, *apte* C. 11, 1, 4.

Commodat se stirpium natura C. 4, 22, 5. Commodare trapetum, *accommodare* Ca. 35, 7.

ex Commodo ferveat *h. e. commode* C. 12, 19, 3. mandere C. 6, 2, 14. *opponitur festinanti.*

Commolere grana minutissime C. 12, 28, 1. olivam C. 12, 50, 18.

Commortalis natura C. 3. 20, 4.

Commovet perniciem C. 6, 17, 5 *legitur, pro* summovet Vegetii. commovere favos sedibus suis C. 9, 13, 12. colla, *idem fere, quod luxare* C. 2, 2, 26.

Communda vasa C. 12, 18, 3. *Vid. Heins. ad Petro. c.* 47. *et ad Cat.* 117.

Communis vulpibus et hominibus vinea V. 1, 8, 5.

Communiter pisere Ca. 136.

Commutatio ventorum C. 11, 2, 94.

Commuto aere C. 12, 26, 2. antequam se commutent, quaedam vendenda V. 1, 69, 1.

Compacta et torosa cervice P. Mar. 11, 2. compacti boves Hetrusci C. 6, 1, 2. compactis ac rectis cruribus C. 6, 1, 3. 6, 37, 6.

Comparationes discordantium, συζυγίαι ἐναντιοτήτων C. 2, 2, 3. *conf.* 6, 2, 13.

Comparere Ca. 2, 6.

Comparo. Comparare morbum *h. e. nancisci* Veg. 4 pr. 5. *ex Gesneri coniectura.* comparatur urbanae vitae villatica, C. 8, 16, 2.

Compascere pabulum in fundo V. 2 pr. 5. compasci oportet stipulam V. 1, 53. *Vide* compescere. famem compascere Plinius 9. c. 54.

Compediti servi Ca. 56.

Compellendum agnos in gregem ovium V. 2, 2, 18.

Compendiosum fit in summa, quod per partes damnosum C. 1, 4, 5.

Compendium temporis sequi C. 4, 22, 5. compendia minuta etiam in maximis personis P. Ins. pr. 3.

Compescere umbras C. 4, 27, 2. *de putatore, aut pampinante.* ramos propius ferro C. 5, 6, 11. arundo compescitur i. e. *secatur* C. 4, 32, 5, compescitur fructu vitis C. 4, 21, 2. compescenda quasi pueritia seminum est. *Est idem* compascere, *quod Festus interpretatur in eodem pascuo continere*, dispescere *contra pascuo disiungere. Sed veteres in sacrificiis usurpabant* pascito linguam i. e. *contineto.*

si Competit, *h. e. convenit, wenn sichs schickt* C. 1, 6, 23. 2, 8, 4. 2, 19, 2. 2, 21, 4. 4, 29, 17. competit maturitas vitium C. 3, 21, 6. si loci situs competit C. 8, 17, 3. 9, 1, 1. 9. 5, 1. competit humor caeli C. 10, 50. vis sideris C. 11, 1, 32. si ita competierit lunae cursus C. 11, 2, 83.

Competunt cacumina in unum C. 4, 17, 1. cuncta voto C. 4, 19, 3.

Compingitur solum roboreis axibus C. 6, 19, 1.

Compitalibus sacris in compito Ca. 57, 2.

Complacuerat C. 9, 16, 2. *Auctor Queroli p.* 53. *complacuit convenitque.* Ita Cod. Camer. *vulgo* placuit.

Complanare Ca. 151, 3.

Complere ad medium C. Arb. 4, 5. aquam *h. e. haurire* P. O. 14, 2.

compleri *h. e. infici* MS. Veg. 1, 17, 3.

si Compluta est uva, remed. P. O. 9. *in lemmate.*

Compluviata iugatio V. 1, 8, 2.

Compluvium interius V. 1, 13, 3. *sed ibi Edd. primae* interdius *habent. Vide Addenda ad Col.* 1, 6, 1. compluvia iugorum vineaticorum C. 4, 24, 14. *not.* 4, 26, 3. *not.*

Componere ungulam Veg. 1, 26, 2 et 4. *h. e.* curare.

– Componi *et* condiri *idem significant* C. 12, 9, 3. 12, 10, 2. 12, 13, 2. componi ea conditura potest oliva C. 12, 47, 7.

Compos agricolationis C. 1, 1, 17.

Composite ambulare C. 6, 2, 5.

Compositio *h. e. conditura* C. 12, 20, 6. gleucini olei C. 12, 51, 1. Compositiones rerum autumnalium C. 12. 44, 1. Compositiones, de medicamentis Veg. 1, 17, 16.

Compositus. Compositas muria olivas P N. 22, 5. compositis hac conditura olivis C. 12, 47, 2. *sic nostri eingelegt.*

Compostura Ca. 22, 3.

Comprehendo. Comprendo ut Sang. plerumque habet. Comprehendit stirps in valido solo celerius C. 3, 5, 1. male comprehendit vitis C. 5, 6, 18. omna insitum P. F. 17, 6. planta in rubrica difficilius P. Ian. 13, 5. melius malvae planta P. O. 11, 3. *Graeci etiam* κρατεῖν *de plantis terram matrem vel arbusculam cui sunt insitae suctu fibrillarum instar hirudinum apprehendentibus e. g. Damog. Geop.* 10, 65. καὶ ἐντιθεμένη κρατεῖ. *Gesner.* Theophr. H. P. IV. 1. *ἐὰν δὲ καὶ ἀντιλάβηται, μὴ καρποφορεῖν.* — Comprehendere modio nuces V. 1, 7, 3. — repetitis experimentis *h. e. discere* P. Ian. 13, 8. — ovem hieme C. 7, 3, 15. *h. e. continere stabulo; nostri auswintern.* — melle, *h. e. in unam massam redigere* Veg. 6, 27, 1. *Aliquoties ita Scribonius.*

Comprehensus in nominando V. 1, 9, 1. — comprehensa porri planta P. O. 11, 5.

Comprimere C. 8, 11, 5. *de pavonibus h. e. inire.* — gallinae comprimendae sunt atque tentandae C. 4, 27, 6. graece uoo verbo βλιμάζω dicitur a θλίβω, comprimo, derivato. — Comprimenda luxuria C. 4, 27, 6.

Compugnaus amaritudinem Veg. 1, 13, 6. *h. e. una impugnans.*

Compulsoris modum excedit bos P. Iuu. 2, 3.

Computatio dierum C. 2, 13, 9.

Computatis ramis C. Arb. 27, 2. *est in MS. Lips. pro* amputatis.

Computo rationem operis C. 5, 1, 3.

Compotrescere C. 5, 10, 7.

Concalefieri V. 3, 9, 11.

Concalescit foenum C. 2, 19, 1.

Concarnari si non potuerit os Veg. 3, 22, 3. donec concarnet *intransit. ibid. sed. S. M.* incarnari. Graece *συσσάρκωσις ita dicitur. Cornar. ad Galeni Comp. M. sec. loc. p.* 325. *et p.* 350.

Concavatis nidis C. 8, 5, 11.

Concentus chori C. 12, 2. 4.

Conceptio e vento V. 2, 1, 19, C. 6, 27, 3.

Conceptum facere C. 7, 6, 5. elidere C. 6, 23, 1.

Conceptus, *a, um,* concepta publice existimatio C. pr. 20. amaritudine C. 12, 19, 5. conceptus imbribus torrens C. 1, 4, 10.

Concessatio in itinere C. 11, 1, 16.

Concessare *Plautinum est. Videtur inde dictum, quod nunc huc nunc illuc concedunt, et devertunt ignavi, de quibus agit Columella, viatores. Gesn.*

Concessione, ut peculiare aliquid in ſundo pascere liceat V. 1, 17, 7.

Conchae maiores et minores, in cellis oleariis Ca. 13, 2. ferreae C. 12, 50. 8. minutae ſarinae Ca. 156, 4. *pro testa cochleae dicitur ut* implicitus conchae limax Col. 10, 324. conchas in piscina limosa marina includens alit C. 8, 16, 7. *ubi Edd. primae* choncarum *habent, ut* chortes *pro* cohortes; chaos *pro* cahos, et similes ſormas. *De usu oleario harum testarum dixi in Cochlea*: Graeci κόγχην *similiter fere dixerunt et* κόγχον, *ut cochlearum genus turbinatum, interdum ostreorum genus peculiare bivalve intelligerent. Hinc Hesychius* κόγχας. καὶ χήμας καὶ τὸ μέτρον. Idem κόγχην et κόγχον διελεῖν *de re facili usurpatum proverbium posuit, quod ad chemas bivalves pertinet. Deinde* κόγχος· κοχλίας, *postea* κογχύλια· τὰ ὄστρεα καὶ πορφύραι. *Rarum est, quod habet:* κογχύλαι. κηκῖδες. *Gallas ita fuisse dictas nondum legi; sed respexit Hesychius locum similem Aeschyleo Agam.* 968. *ubi purpureus succus* πορφύρας κηκὶς audit. Cf. etiam Choeph. 241. *Pro chama* κόγχην *dici, rariusque* χήμην *usurpari annotavit Photius in Lexico MS. ap. Albertium ad Hesychium. Phrynichus p.* 470. *veluti barbarum damnat vocabulum* χήμη, *pro eoque veteres* κογχύλην *dixisse ait. Aristoteles semel nominavit H. A. V.* 15. *ubi tamen* πελωρίδες *scriptum reperit Atheuaeus III. p.* 93. *nisi Excerpta ibi nos fa'lunt.* Concharum *genera plura posuit H. A. IV.* 4. *ubi* κόγχαι ἔνιαι λειόστρακοι, αἱ καλούμεναι ὑπό τινων γαλάδες (*velut veteres libri* γάλακες) *deinde* τὰ δὲ τραχυόστρακα, οἷον — καὶ γένη κόγχων ἔνια — καὶ τούτων τὰ μὲν ῥαβδωτά ἐστιν οἷον κτεὶς καὶ κόγχων τι γένος· τὰ δ' ἀῤῥάβδωτα οἷον — καὶ κόγχων τι γένος. *Intelligit chamas, de quibus Xenocrates Alim. Aquat. c.* 31. τῶν δὲ χημῶν τὰς τραχείας γλυκυμαρίδας ἔνιοι καλοῦσιν, οἱ δὲ κόγχας. αἳ κατὰ μῆκος ἔχουσιν, ἐλάττω δὲ τῶν κατ' Αἴγυπτον γινομένων, αἳ κατὰ μὲν τὴν τμῆσιν τραχύτητας ἔχουσαι προσεοικυίας τῶν δρυΐνων βαλάνων πτελέαις, κατὰ μῆκος τ' εἰσὶ ῥαβδωταὶ, ἐπαναστάσεις διαφόρους τῶν ἄλλων ἔχουσαι. *ubi lego* ἐλάττους — κατὰ μῆκος δέ. *Pro* πτελέαις *malim* πυέλοις *i. e. calycibus glandium quercinarum. Vides, Xenocratem genus chamarum asperum simul virgatum facere cum Aristotele.* τμῆσιν *videtur dicere marginem, qua testae aperiuntur. Virgas easdem intelligi, quae in pectinum testis conspiciuntur, patet ex Aristotele. Aelianus XV.* 12. *laeves et asperas chamas nominat. Plinius* 32. *s.* 53. *chamae striatae, chamae laeves. Pergit Xenocrates de laevibus:* αἱ δὲ λεῖαι χημαὶ παρὰ μέγα διαφέρουσι τῶν τραχέων. αὗται δ' εἰσὶν αἱ πλατὺ ὄστρακον ἔχουσαι καὶ διαυγές. *Hae sunt, quas Aelianus l. c. facile vel digitis confringi ait. Hicesius medicus apud Athenaeum III. p.* 87. *chamas asperas et laeves seu regias* (βασιλικάς) *nutriendi facultate distinguit. Hegesander ibidem conchas asperas ait a Macedonibus* κωρύκους, *ab Atheniensibus* κριοὺς *vocari. Ubi Casaubonus glossas Hesychii in* Κριὸς, *ubi* κρίους *vocat asperas conchas, et in* κώρυκος *recte admovit. Athenaeus ipse ita de conchis disputat, ut facile appareat, eum concharum nomine chamas intelligi voluisse. A conchis enim ad chamas transit, ab his ad conchas redit. Diphilus medicus ap. Athenaeum III.* 90. *chamarum genus in asperas et lneves distinguens:* χημῶν δὲ τῶν τραχειῶν (*ita pro* παχετῶν

recte Casaub) αἱ μικραὶ καὶ λεπτὴν ἔχουσαι τὴν σάρκα, ὄστρεα λέγονται — αἱ δὲ παχεῖαι, βασιλικαὶ δὲ πρός τινων καλούμεναι πελώριαί τε λεγόμεναι τρόφιμοι — καὶ μάλιστα αἱ μείζους. *ubi reetius legeris* αἱ δὲ λεῖαι. *Laeves igitur ab aliis regiae etiam peiorides vocatae fuerunt. Messenii freti* κόγχας πελωριάδας *memorat Archestratus ap. Athen. III. p.* 92. *Concharum genus aliquod Sophroni* μελαινίδας *esse, monet Athenaeus III. p.* 86. οἱ κόγχοι μελαινίδες λέγονται· *ubi corrige,* αἱ κόγχαι· *quas easdem nominat Sophron. in altero fragmento p.* 87. *quod habet etiam Etymol. M. v.* κέλευμα. *Melaenidas ex concharum genere esse patet eas, quas Aelianus l. o.* μελαντάτας τὴν χρόαν *ait esse; alias enim argento similes, quasdam utroque colore temperatas esse. Xenocrates cap.* 26. πελωρίδες ἢ μελαινίδες κάλλισται αἱ ἐμφερεῖς ὀστρέοις. *Asperas chamas Xenocrates glycymarides vocat, easdemque cap.* 32. *a peloridibus, ut antea cap.* 31. *a laevibus, distinguit:* αἱ δὲ γλυκυμαρίδες χαριέστεραι τῶν λείων ὀστρακίων κογχῶν (*corrigo* λειοστράκων) ἧττους δὲ πελωρίδων. διαλλάττουσι δὲ κατὰ τόπους τοῖς εἴδεσιν, ὡς πελωρίδες καὶ χῆμαι ποικιλίᾳ καὶ σχηματισμῷ. *quae eadem cap.* 18. *verbis magis vitiosis ita traduntur:* Γλυκυμαρίδες προφέρουσι τῶν τραχέων (*quin* λείων?) μειονεκτοὶ δὲ τῶν πελωρίδων — γίγνονται δὲ καὶ γένη πελωρίδων τε καὶ χημῶν· διάφοροι δὲ ποικίλαι καὶ στρόγγυλαι· *ubi corrige:* καὶ γένη ὡς πελωρίδων — διάφορα ποικιλίᾳ καὶ στρογγυλότητι *Vnde transtulit Plinius* 32. *s.* 53. chamae pelorides, generis varietate distantes et rotunditate: chamae glycymerides, quae sunt maiores quam pelorides: *non sine errore. Sunt enim glycymerides non maiores sed minores quam pelorides. Lege igitur* minores *pro* maiores: *paulo antea malim:* chamae pelorides eiusdem generis, varietate distantes et rotunditate: *Ceterum in Edd. ante Harduinum in Plinio legebatur:* Chamae trachea chamaelios: *verbis nempe adeo graecis exempli graeci servatis. Sequitur in Xenocrate:* αἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ ἐν Αλεξανδρείᾳ λιμένι ἄρισται· *quae auctiora exstant c.* 18. ὡς ἐν Δικαιαρχίᾳ ἐν τῷ Λουκρίνῳ λάκκῳ καὶ αἱ ἐν τῷ — λιμένι. γλυκεῖαι γὰρ καὶ εὔχυλοι. *Male Wottonus de differ. Anim. p.* 215. *ex Codice suo* λίμνῃ *pro* λιμένι *fuit interpretatus. Pergit Xenocrates:* αἱ δὲ περὶ τὸν Δίολκον καὶ Φάρον καὶ Γέφυραν (*cap.* 18. *est* αἱ δ' ὑπὲρ Φάρον καὶ τὸν Δ. τήν τε Γέφυραν καὶ τὴν νῆσον) ἐπιμήκεις καὶ τραχεῖαι. *Cap.* 18. *addit:* βαλάνοις ἐοικυῖαι δρυΐναις, ἐμφερεῖς (*lege* ἐμφερῆ) φηγοῖς τὸν ἐχῖνον φερόμεναι· λευκαὶ δ' εἰσὶ καὶ σκληραὶ καὶ δριμεῖαι· *quae supra diversis verbis tradita ex initio cap.* 31. *posui. Fagum Xenocrates intelligit, quam Plinius* 16. *s.* 8. *cerrum dicit, glandis calyce echinato. De balanorum similitudine vide supra in Balanis. Hodie chamae pleraeque omnes eodem nomine a Linnaeo repetito vocantur, quarum unam, Gallis* Lavignon *dictam, dissectam descripsit et pinxit Reaumur in Mémoires de l' Academ. année* 1710. *p.* 446. *Peloris vel pelorias videtur esse, quae Linnaeo Gigas audit. Fluviatiles etiam esse chamas licebit arguere ex Aristotelis H. A. IX.* 10. *ubi pelicanos fluviatiles ait devorare* τὰς μεγάλας κόγχας καὶ λείας· *quae repetiit cum aliis Aelianus III.* 20. *Atque hinc esse puto quod Xenocrates cap.* 31. αἱ θαλαττίζουσαι δὲ τὴν γεῦσιν σκληρόσαρκοι καθεστῶσι. *Concham mar-*

garitiferam maris indici nominat Aelianus X. 13. *et ex cap.* 20. *intelligitur laevem eam intelligi. At XV.* 8. *comparatur haec eadem ex Megasthene cum magno strombo:* κόγχης στρόμβῳ ἐμφεροῦς μεγάλῳ. *sane inepte; num strombus ex tu binato genere est. Quam X.* 20. *graphice descripsit Aelianus maris rubri concham, Chamam Gigantem Linn. esse putabat Bl. Merrem, pictam a Martino nostro VII. tab.* 49. *sed in eam non quadrant labia testorum acuta et serratim invicem coëuntia. Locus Epicharmi de concha nigra et alba ap. Athenaeum III. p.* 85. *vix sine meliorum librorum ope poterit expediri.*

Conchyliis quae stagna apta C. 8, 17, 9.

Concieo, prius equa concivit marem C. 6, 37, 9. *not. in Postumia Pontederae.*

Conciliator suillae carnis datus populo lanius V. 2, 4, 8.

Concilio *Vide* reconcilio.

Concinnatores capitum, capillorum C. 1 pr. 5.

Concinnitas deliciarum C. 1, 4, 3.

Concinno trapetum Cat. 135, 7. vinum ad alvum movendam Cat. 114, 2 et 115, 2. Concinnanda fabris tradere, quae refectionem desiderant C. 12, 3, 9.

Concipio. Concipit lac acorem C. 7, 8, 1. Concipiunt macrae melius V. 2, 1, 17. — imbres limumque vineae C. Arb. 10, 3. — Concipere nuces sesquimodio V. 1, 7, 3. — amaritudinem C. 12, 19, 5. cupidinem bibendi 1. 7, 3, 20. humorem C. 1, 6, 5. morbum C. 7, 5, 14. noxam veram C. 12, 3, 7. saporem salis P. O. 10, 1. teporem P. 1, 22. — verba, *de formula precum* Cat. 139. *not.* 141, 4. *not.*

Concisorium ferramentum, *ad ungulas equorum* Veg. 2, 28, 31. *Vide* Cisorium *et* Circumcisorium.

Concitate agitur pecus, eo usque dum anhelet C. 6, 6, 4.

Concitant boves tabani V. 2, 5, 14. Concitare in eursum C. 6, 5, 1. seditionibus familiam C. 1, 8, 18.

Conclave excelsissimum C. 12, 2, 2. conclavibus septae aves C. 8, 1, 3.

Conclausa et coarctata semina C. 3, 12, 2.

ne Concludat pituita pavones P. 1, 29, 3. *h. e. corripiat et obstruat meatus etc.* fodientes ruina P. Aug. 10, 3. Concluditur ordo pariendi viginti ovis P. 1, 29, 1.

Concolor lanae lingua C. 7, 3, 1.

Concoquit mirifice brassica Cat. 156, 1. — tumida *eadem* Cat. 157, 3. Concoqui in se C. 2, 19, 3.

Concordat cum Novembri hic mensis P. F. 34.

Concordia vocum C. 12, 2, 4.

Concreta materia, *et*

Concrevit lac C. 7, 8, 3. *h. e. coagulatum est.*

Concubitus tempora, *de anatibus* C. 8, 15, 7.

Conculcare vinaceoa Cat. 25.

Conentinnt requiem quiescentis examinis P. Mai. 10.

Concuti exercitatione C. 6, 37, 2.

Condeliquescere Cat. 23. 3.

Condemnabile studium P. ins. 11.

Condensant se oves in locum unum V. 2, 3, 9. radices herbarum condensantur C. 2, 17, 6. condensatur ponderibus C. 7, 8, 4.

Condepsere Cat. 40, 2. 76, 2.

Condimenta viridia C. 12, 8, 1.

Condio. uno eyatho condire unam amphoram P. O. 14, 7. Condiri herbae quando et quomodo debeant C. 12, 7, 1. 12, 13, 7. poma C. 12, 10.

Condiscit fructum ferre C. 3, 10,

6. condiscant agni foris pasci C. 7, 3, 19.
Conditicia cibaria C. 8, 8, 2. *not.*
Conditio amurcae V. 1, 61. prout conditio condituræ exegerit C. 12, 4, 1. regionis si permittit C. 4, 12, 1. rara conditio est huius possessionis *h.* e. raro contingit possessio C. 8, 11, 2.
Conditiva mala Cat. 7, 3. pira V. 1, 59, 1. olea Cat. 6, 1. conditivis cibis sustinere pecus C. 7, 9, 9.
Conditura inulae sic fiet C. 12, 46, 1. condituram qualemcunque recipere possunt C. 12, 47, 4. hac conditura compositis olivis C. 12, 47, 2. eadem potest componi C. 12, 47, 7. in conditura olivarum mella pro defruto C. 12, 11, 2. quibus conditaris mustum et vina adiuvari soleant C. 12, 19, 1.
Conditui olivas legere C. 2, 22, 4.
Conditus sapor vini emptores fugat C. 12, 20, 7. Conditum absinthiatum, rosatum, violatum P. F. 32. condita oportebit infundi Veg. 2, 28, 22. 5, 64, 10.
ex Conditis *h.* e. *quae ad usum reposita sunt* Veg. 6, 11, 1.
Condo. Condit odores Bacchus *i. e. vino conduntur odores:* C. 10, 302, condere largius *int. fruges* C. 1 pr. 19. vindemias *ibid.* in acetum Cat. 117. ficus in orcas C. 12, 15, 2. Conditur mustum in dolium, ut habeamus vinum V. 1, 65, 1.
Conducere cisternis aquam tectorum P. 1, 16. conducitur lac C. 7, 8, 1. *h.* e. *cogitur.* conducit agricolae C. 9, 1, 3.
Conducticiis operis V. 1, 17, 2.
Conductor aedificii Cat. 14, 3. agri C. 3, 13, 12. pecoris Cat. 150, 2.
Conduplicare cibum V. 2, 4, 15.
Confectio prima olei P. N. 17, 1. — in confectione olei sui quassabimus baccas *h.* e. *baccas oleo conditas* P. D. 2. de medicamentis Veg. 6, 10, 2 et 4. 6, 11, 1.
Confectura mellis C. 9, 14, 5.
Confectus. Confecta bruma C. 8, 5, 1. 11, 3, 5 et 51. consumptam *vocat* C. 11, 2, 2. confectum aequinoctium C. 11, 2, 35 *et* 55. 11, 3, 51.
Conferciunt se apes V. 3, 16, 35.
Conferre in fiscellam C. 12, 39, 1. pestem C. 1, 5, 4.
Conferveant urina et amurca P. 1, 35, 13.
Confervescat vinum C. 12, 23, 2. *Verbi notiones egregie explicuit Gesneri Thes. L. L. in* conferveo.
Confessa nec dubia signa C. 2, 2, 14.
Confestim C. 2, 10, 16.
Confibulae ligneae Cat. 12.
Conficere mel C. 9, 15, 10. ligna Cat. 16. C. 11, 2, 7. fundum fructuosum, bene colendo V. 1, 1, 2. confecisse sementem C. 11, 2, 90. conficitur aequinoctium C. 2, 8, 2. bruma *ibid. it.* 9, 14, 12. messis C. 11, 2, 54.
Configere inter se Cat. 21, 3.
Configurare ad similitudinem C. 4, 20, 1.
Confines fundi V. 1, 16, 1.
Confinium spectandum in fundo V. 1, 16, 6. in confinio boni et mali C. 3, 5, 2.
Confio. stercus quod ex hominibus vel pecudibus confit C. 2, 15, 1.
Confiat panis C. 1, 8, 12.
Confirmavit se vinea C. 4, 3, 4.
Confitentur, *h.* e. *indicant; de rebus mutis* P. 1, 3. 1, 28, 2. Iun. 7, 6.
Conflagrant colla C. 2, 2, 28.
Confodere minute terram Cat. 129. VIII. iugera V. 1, 18, 2. vineta C. 4, 5.
Conformantur in volucrum speciem ova C. 8, 5, 10.

Confracuit V. 1, 13, 4. *v. not.*

Confragosus ager V. 1, 18, 4. *not.* 1, 20, 5. lapidibus locus C. 2, 2, 8. 6, 17, 2. confragosae viae Veg. 3, 53, 1.

Confrequentare *Codd.* Col. 9, 13, 13. *not.*

Confricato sale Cat. 7, 5. sale confricatae V. 1, 60. *forte utroque loco magis placeat* confriat. Gesner.

Confrico. si confricaverit animal oculum, *h. e. perstrinxerit* Veg. 3, 20, 1. G. confricari sale C. 7, 10, 3. a pluribus facies iumentum Veg. 2, 15, 5.

Confundit multitudo diligentiam monitoris C. 1, 9, 7. confusa membra in pullo equino V. 2, 7, 5.

Congelationes brumales C. 4, 8, 2.

Congelatae radices C. 3, 12, 1.

Congelo. congelare lac C. 7, 8, 6. thymum tritum *h. e. caseo, dum solidatur, adiicere.* P. Mai. 9, 3. recte ita Gesner, *si lectio vera est.* — congelatur *h. e. refrigeratur* P. Mart. 15, 1. — congelabitur frigoribus oleum C. 12, 50, 12. *Ita Scribo. comp.* 271. *extr.* ubi se congelaverit adeps. Gesn.

Congenerati porculi, *h. e. eadem foetura editi* V. 2, 4, 19. congeneratum parentis senium C. 7, 3, 15.

Congerminascere Varroni *restitutum a Salmasio ad* 3, 16, 32. *not.*

Congestio stercorum P. 1, 33, 1.

Congestitia humus C. 2, 10, 18 materia C. 2, 16, 5. terra P. S. 7, O. 11, 2.

Congesta et mota terra C. Arb. 3, 6. *not.*

Congii 4. faciunt urnam C. 11, 2, 29. P. 4, 8, 1.

Conglutina germinantea oculos aliqua annexione P. Mart. 10, 36.

Conglutinosus, *h. e. tenax, viscidus* Veg. 2, 12, 2.

Congruens. nulla parte corporis inter se non congruenti V. 2, 7, 4. maxima incommoda congruent C. 9, 5, 2.

Congruus modus *h. e. quantum satis* est. P. O. 14, 6.

Coniectura videre hoc licet ex aliquot rebus V. 1, 7, 3.

Coniicio *apud Catonem, Varronem, Colum. et Palladium in optimis* Codd. *fere semper* coicio, *et ita in compositis reliquis.* Coniicitur mustum in vasa C. 12, 19, 6.

Coniugalem gregem proteguot galli C. 8, 2, 11.

Coniugium maritale a natura uti comparatum C. 12 pr. 1. coniugia admissariis submittenda *h. e. equae* P. Mart. 13, 1.

Coniugulum myrtum Cat. 8, 2, *not.* Cat. 133, 2.

Coniunctio nuptialis V. 2, 4, 9. coniunctionis rimas obducere P. 1, 41, 3.

Coniunctas conservas V. 1, 17, 5. contubernales Columellae.

Coniux mox facta tyranni C. 10, 271. vitis ulmus C. 5, 6, 18.

Conlevata cum melle *pro* conlinita libri *quidam* C. 6, 17, 9.

Conliciares tegulae Cat. 14, 4. *Vid.* deliciares *et* colliquiae.

Conlinita cum melle C. 6, 17, 9. *vid.* collin.

Conlucare *V.* colluc.

Conniventes oculos, C. 10, 259. possum aliquatenus connivere *Edd. pr. pro* convenire C. 4, 29, 2.

Conopea muliebria V. 2, 10, 8.

Conquadratae perticae C. 8, 3, 7.

Conquassare calicem Cat. 52, 2.

Conquiescere non patiuntur gallinam pulices V. 3, 9, 8.

Conquinare *ad* C. 8, 5, 19. *not.*

Conquirunt rapae solum stercoratum P. Iul. 2, 2.

Consanat cicatricem surculus C. 4,

29, 3. consanatur plagae C. 4, 24, 22.
Consanescit celeriter C. 4, 27, 3. consanescunt ulcera C. 8, 2, 3.
Consanguinea sapientiae res rustica C. 1 pr. 4.
Consarrire porcas Cat. 48, 1. Consarriendi sulci omnes C. 11, 3, 46.
Conseminales vineae C. 12, 45; 6. *ubi diversi generis vites promiscue positae. Eaedem.*
Consemineae C. 3, 21, 7. *not.* Conseminea silva C. 11, 2, 83.
Consenescunt columbae inclusae V. 3, 7, 6. *h. est languidae et moestae atque macrae fiunt. conf.* V. 3, 9, 14. — ova incubata V. 3, 9, 8. consenuit vitis vitio soli C. 4, 22, 8. consenescere veterno C. 7, 5, 3.
Consentes Dei XII. V. 1, 1, 4. *not. Praeter locos in Comment. allatos conferendus Martianus Capella* 1, 14, 3. 1, 17, 1. 2, 11, 2. 2, 12, 2. *ubi* Ianus, Salus, Chronus. Rhea Favores Opertanei Nocturnusque *nominantur.*
Consentinus ager V. 1, 7, 6.
Consentire numeris magistri in choro canentium C. 12, 2, 4.
Conseptum, *de aggere piscinae* C. 8, 17, 3. *ita* septa a. 8. — consepto universo (*villae*) aptetur membrorum numerus C. 1, 6, 1. *add.* V. 1, 13, 2. consepta diffusiora C. 1, 4, 7. bobus qualia facienda C. 6, 23, 1.
Consequenter *h. e. deinde* Veg. 1, 22, 12. 2, 10, 10.
Consequi non possunt oculi animalia quaedam minuta V. 1, 12, 2. opera superioribus diebus praeterita C. 11, 2, 90. *i. e. revocare, repetere, nachholen.*
Conseri vineam malleolo C. 5, 5, 6.
Conservae V. 1, 17, 5. 2, 10, 6.
Conservare stirpem rectam C. 4, 20, 1.
Consideranter P. F. 17, 2. considerate *ap. Colum.*
Considerare, *h. e. observare, videre simplic.* C. 11, 2, 67. 12, 2, 6.
Consiligo herba C. 6, 5, 3. 6, 14, 1. 7, 5, 14. 7, 10. 7. Veg. 1, 12, 2. 4, 2, 27. *cf. notas ad Colum. p.* 320. *et ad Veget.* 1, 12.
Consistit alvus Cat. 156, 4. fructus turturum V. 3, 8, 3. in eo consistit melius an C. 3, 4, 3. mortales sine eo non consistere possunt Col. 1. Praef. 6. mustum C. 12, 21, 3. eatenus plaga C. 4, 7, 2. vitis in se C. Arb. 5, 2. *add.* C. Arb. 4, 1. urina in stabulo V, 2, 2, 19.
Consitus ager qui? ad V. 1, 29, 1. *not.*
Consolidationem quae faciunt, *styptica* Veg. 5, 9, 3.
Consolando restituere servi voluntatem in dominum V. 1, 17, 7.
Consonant vehementer apes V. 3, 19, 30.
in Consortium operum comparantur iumenta C. 6 pr. 6.
Conspergito vinum vetus C. 12, 39, 3. conspergitur aqua mulsa farinae triticeae C. 6, 17, 7. tanquam farina C. 12, 38, 2.
Conspersio crebra salis P. N. 13, 3.
Conspersus. conspersam sale carnem C. 12, 53, 3. ervum, cicercula conspersa C. 6, 3, 8. — conspersa polenta mulsa aqua C. 6, 17, 8. et subacta farina aqua C. 8, 7, 3. conspersum aqua mulsa semen detrituro, *h. e. subactum* C. 6, 12, 4. *ut* conspersio *Vulg.* 1. *Cor.* 5, 7. *est* φύραμα Gesn. graece δεικνύειν,
Conspicitur terribilior niger canis C. 7, 12, 1. hirundo C. 11, 2, 22. conspici numerosissimus foetibus C. 3, 10, 17.

Conspiratus sanguis Veg. 3, 30, 1. i. e. *densatus, constrictus: sed in libris scriptis rectius est:* sanguis conspicitur uberis venae similis.

Conspissata vinacea C. 12, 43, 12.

Conspurcare cibos et aquam proluvie ventris C. 8, 3, 9.

Consternere *et* construere opere signino ad Col. 8, 17, 1.

ex Constipatione vitium Veg. 2, 11, 2.

Constituere villam, *h. e. de ea constituenda praecipere* C. 12, 2, 1. de numero pastorum angustius vel laxius V. 2, 10, 11. ex mari reditum C. 8, 16, 6.

ex Constitutione Domini C. 1, 8, 13.

ad Constitutum venire serius V. 2, 5, 1.

Consto. Constat aqua Cat. 155, 2. dum constat serenitas P. S. 2. constat vilissime C. 9, 1, 6. constat numerus 6, 23, 3. constabit parvo, si P. F. 9, 12. Constans viribus et forma equus P. Mart. 13, 1.

Constrata culmis stabula C. 7, 3, 8. silice area C. 1, 6, 23.

Constricta uva P. O. 22. ἐξικμανθεῖσα *i. e. exsiccata.*

Constructiones alternatae P. N. 22, 1. *h. e. strata.*

Construere armenta *h. e. foeturae operam dare* P. Mart. 11, 4. *Vide etiam* consternere.

Consudascere in qualis C. 12, 48, 2 *Codd.* consudescere *habent.*

Consudant herbae conditae C. 12, 7, 2. consudent oves Cat. 96, 1.

Consue quoque faciunt V. 2, 9, 13 — Consuefiunt feri per mansuetos, *cicurantur, domantur* C. 8, 10, 1.

Consuescimus iuvencum aratro C. 6, 2, 9. consuevere libero victu C. 8, 15, 7. Consuescat pulvere planta C. 10, 153. — Consueverunt non magis humo quam stagno amphibia, *sedes habent,* C. 8, 13, 1. — *Sed pro* consuefaciat C. 11, 1, 19. consuescere vitem humori C. Arb. 1, 5.

Consuetudo ab antiquitate deflexit C. 3, 18, 1. quae magis in consuetudine est C. 4, 29, 7. — Consuetudini Latinae tradidit Cicero oeconomicum Xenophontis C. 12 pr. 7. io consuetudine Graeca C. 3, 2, 28 *et* 30.

Consuetus otio, aleae C. 1, 8, 2. consuetae una pecudes V. 2, 3, 2.

Consulere fructui C. 4, 24, 1.

Consultus disciplinae C. 11, 1, 12.

Consummatio, *collectio in unam summam* C. 12, 13, 7. susceptae professionis C. 9, 2, 2. consummationem habere minimam C. 1 pr. 7.

Consummato partu, incubare incipiunt gallinae C. 8, 5, 5. consummatis operibus cereis C. 9, 13, 11. — consummata scientia C. 11, 1, 11. — consummatum in assem pretium C. 3, 3, 8. consummata iugera vinearum C. 3, 9, 6. quae consummata efficiunt C. 5, 2, 10.

Consummo. Consummat xxiv. M. *h. e. in unam summam computatus facit* C. 3, 5, 4. *conf.* 3, 3, 10. consummare numerum C. 5, 3, 4. — consummantur partibus suis pulli C. 8, 5, 12.

Consumta bruma C. 11, 2, 2. *est* confecta, *ubi vid.*

Consurgit limen in altitudinem C. 7, 9, 13. consurgunt vineta C. 4, 1, 5. consurgere C. 3, 11, 5.

Contagio in pecore C. 7, 5, 6 *et* 16.

Contagiosa passio Veg. 1, 11, 2. est scabies Veg. 5, 70, 1.

Contemperare *h. e. commiscere medicamenta* Veg. *saepe v. g.* 6, 9, 7.

ad Contemplationem suam dirigere C. 3, 12, 4.

Contenebravit V. 2, 2, 11. *Respon-*

dere hoc verbum Graeco συστοτάζειν, *quo usi Demosthenes contra Cononem* p. 1257. ed. Reisk. *et Xenophon. Cyrop.* 1 *observat Victor.* VV. LL. 35, 2. Gesn.

Conterminus, *vicinus* C. 1, 3, 7.

Conterere orbem Cat. 3, 5.

Conterrere boves C. 9, 7, 3. *not.*

Contextu rariore fiscellae P. O. 19.

Contextus vimine saccus C. 9, 15, 12. contexta crasso vimine C. 12, 54, 2.

Contignationis ratio P. 1, 9, 2.*

Contiguis villae C. 7, 3, 19. *not. ubi alii libri* continuis *habent.*

Continentia tria in spica *h. e. connexa, cohaerentia* V. 1, 48, 1.

Continet villicum mulier contubernalis C. 1, 8, 5. continere sub tecto pecudem C. 7, 10, 3. tecto praegnans pecus C. 6, 27, 11. continendi sunt cavea cum matre C. 8, 5, 17.

Contingit palumbos pinguissimos facere C. 7, 8, 1. contingunt nobis gratuita C. 9, 8, 1. quae dono vel aucupio contingunt C. 9, 8, 5. — contingere penora et contrectare C. 12, 4, 3. apum terga festucis rubrica illitis C. 9, 8, 8. contingitur sale caseus C. 7, 8, 4.

Continuati clunibus diversi assistunt tauri V. 2, 9, 3.

Continuis villae *vide* Contiguis.

Contra hoc aviarium est aliud minus V. 3, 5, 5. contra aurum veniunt V. 1, 2, 10. quae illic omnia contra aurum. *i. e. magno veneunt pretiosissima sunt. Vide inter Postumas Pontederae Annotationes* ad h. l. septentrionem pascere P. Jul. 4, 4. ventum pascere C. 7, 3, 12.

Contractu acinorum V. 1, 68.

Contrahere noxam C. 6, 27, 8. cum agricolatione C. 1, 1, 15. contrahentibus rugis crispae olivae P. N. 22, 4. contrahitur plus nummorum C. 12, 50, 20.

id facere est contrarium *h. e. noxium* C. 8, 17, 5. 9, 11, 2. *coll.* 2, 2, 27. Cicero ad Div. 10, 31. *pro* contra *Codd. praebent* contrarium *et Edd. primae* V. 11, 1, 22. *Vide etiam ad* 3, 2, 4. *in Postumis Pontederae.*

Contribuere duas alveorum plebes in unum C. 9, 11, 1. apibus examen novum C. 9, 13, 9. semina C. 3, 1, 5. viti adminiculum C. 5, 5, 8. contribuerim leguminibus C. 2, 9, 17. contribuitur nunc Piceno agro C. 3, 3, 2. contribuuntur generibus species C. 2, 2, 2. colores campis C. 2, 2, 15.

Contristatae gravi servitio C. 8, 8, 4. iniuria C. 9, 14, 11.

Contristat vina amaritudo P. Ian. 13, 1. contristari aestu, caloribus C. 3, 2, 20. 3, 20, 1. 3, 21, 8.

Controversae perticae Ca. 4, 3, 1. *no.*

Contrudere in dolium V. 1, 54, 2.

Contubernalis, *servus maritus* C. 12, 3, 7. 12, 1, 1. mulier C. 1, 8, 5.

Contubernium C. 12, 1, 2.

Contueri pecus V. 2, 5, 16.

Contumacia pervicax C. 6, 2, 11.

Contumax ad concubitum C. 8, 2, 8. servitio C. 6, 37, 4. contumaces boves C. 6, 2, 10.

Contundere colla C. 6, 2, 8, 6, 14, 3. iras C. 6, 2, 4.

Contusae in (*h. e.* cum) lentisco oleae Ca. 7, 4. V. 1, 60. *P. Victorius* VV. LL. 32, 22. *respondere his ait eas, quas cives sui vocent* acciaccate; *pro* lentisco *autem adhiberi sua aetate arborem Medicam.* Gesner.

Convalescit caulis, *i. e. magnus et validus fit* P. F. 24, 6. convalescunt semina facilius, *h. e. comprehendunt* C. 4, 16, 1. 3, 3, 4. convaluit opinio inveterata C. 3, 7, 2. cum convaluerunt arbores V. 1, 23, 6. quoad convaluerunt agni recens nati V. 2,

2, 15. ubi convaluerint agni C. 7, 3, 19. *conf.* P. Iul. 4, 3. *Saepe cum* coalescere *permutatur.*

Convallis cava V. 1, 12, 3.

Conveniunt se venae Veg. 3, 40, 2, conveniat in Columellam Ca. 21, 1. — conveniat semina spargi C. 11, 3, 57. possum aliquatenus convenire i. e. assentire C. 4, 29, 2. *sed Edd. pr.* connivere *habent.*

Converrere stabulum C. 7, 6, 6, converri et emundari debet locus C. 8, 8, 6. *vid.* conversus.

Conversatus equis asinus C. 6, 37, 8.

Conversio *h. e. pars in suppurationem conversa* C. 6, 17, 6.

Conversor. Conversantur apes cum parentibus C. 9, 11, 1.

Conversus *a* verro. conversa et munda villa Ca. 143, 2. conversum fimum progerere C. 1, 6, 22. *Priscianum* L. 10. p. 408. *laudat Schoettgenius.*

Convexare animal Veg. 5, 17, 6. ilia Veg. 5, 64, 3. *not.* 4, 25, 1.

Convictum cum domestico habere C. 1, 8, 5. externum vitet C. 11, 1, 13.

Convicia ranae C. 10, 12.

quod quid Convincit C. 3, 3, 6. *pro* coniicit *edito antea.*

Convivia laetis pratis virent C. 10, 281.

Convolves in melle Veg. 5, 65, 8.

Convolvulus in vinea ne fiet Ca. 95, 1. *Plautus Cistell*: 4, 2, 63. Involvolum, quae in pampini folio intorta impliant se. Graece ἴψ, ἶπες quos Theophr. C. P. III. 27. nasci ait τοῖς νοτίοις, coelo austrino et humido, contra non nocere, ὅταν εὔπνους τε καὶ μὴ ἔνυγρος μηδ' εὔτροφος ὁ τόπος ὑπάρχῃ. In Etruria gemmas vitium viscó circumlini in hoc usu testatur Mathiolus ad Dioscor. V. 181.

Conus. coni cupressini C. 6, 7, 2. fructus cupressi. Graece κῶνοι sunt fructus pinorum et picearum, quae binc κωνοφόροι, ut cupressus Latinis conifera.

Conyza herba P. 1, 19, 3. MS. Cnizae.

Coolescere *Vide in* coalescere.

Cooperculis erosis P. Iun. 7, 9.

Cooperit se multa frunde C. 5, 6, 36. nutrix ova P. 1, 29, 2.

Coopertoriis involutum animal Veg. 3, 47, 5.

Copulare arbusto vitem Ca. 7, 1. caput animalis ad pedem Veg. 3, 49, 2.

Cophinis indita terra stercorata C. 11, 3, 51.

Coquioae fusoria P. 1, 37, 4.

Coquit locum sol V. 3, 14, 2. coquunt sol ac luna arbores V. 1, 7, 4. coquuntur celerius uvae V. 1, 7, 4. 1, 54, 1. — coquere calcem Ca. 38. *aliquoties.* carbonem Ca. 38, 4.

Cor. Cordi sunt gregibus pabula V. 2, 10, 3.

Coracinus piscis contra formicas *prodest* P. Mar. 10, 29.

Coramble oculis inimica C. 10, 178.

Corbicula P. F. 10, 6.

Corbis. ad corbem venit frumentum ex area V. 1, 52, 2. corbis pabulatorius C. 6, 3, 5. *not.* C. 11, 2, 99. corbe dividere Ca. 136. *not.* Corbis Veg. 3, 33, 1. *ubi nunc est* curcuma.

Corbulae aliquot uvarum V. 1, 15. Amerinae Ca. 11, 5. C. 12, 50, 8.

Corcyrae quid egerit Varro 1, 4, 5.

Cordiscum superimpoues Veg. 3, 60, 1. *not.*

Cordubenses lanae C, 7, 2, 4.

Cordulae intestinorum Veg. 2, 28, 17. *Quid si* chordulae, *parvae chordae, intestina tenuia quae chordis fidium adhibentur. Vel sunt* χορδύλα *revolutiones intestinorum.* Suidas Κορ-

ὕλη· πᾶν τὸ συνεστραμμένον. *Haec Clarissimus Platnerus* apud Gesner.

Cordus Melanthius V. 2, 3, 1, *v. no.*

Cordum olus C. 12, 13, 2. foenum autumnale Ca. 5, 8. C. 7, 3, 21. agni cordi *vide* chordi. *Bonis ergo auctoribus etiam* Cordiam *gentem ex casu auctoris sero nascentis nomen invenisse putat Hovercampius ad Vrsiniana numismata* p. 112. Gesner.

a Core (κόρη) *pupilla oculi dicuntur* Stenocoriasis, Platycoriasis, Hypocoriasis Veg. 3, 16.

Coriaginosi equi Veg. 2, 10, 2. a vermibus Veg. 2, 16, 1.

Coriago C. 6, 13, 2. Veg. 4, 12, 1. 5, 3, 1.

Coriandrum. Coriandri viridis succus adv. profluvium narium C. 6, 33, 2. Coriandri satio et cultura C. 11, 3, 29. Pa. Mart. 9, 15. Coriandro emendatur odor horrendus olei P. N. 20, 3. Coriandrum viridem Veg. 2, 35. Coriandra famosa C. 10, 244.

Coria depsta Ca. 135, 3. *Coriorum depsendorum ad usum lororum modum breviter exposui in nota. Deinde incidi in locum Aristoph. Nub.* 1249. *ubi Strepsiades pinguem foeneratorem deridens in usum utris praeparare suadet:* ἀλσὶ διασμηχθεὶς ὄναιτ' ἂν οὑτοσί — ἓξ χοᾶς χωρήσεται· *ubi Scholia:* τὰ γὰρ παχέα ὑπὸ πιμελῆς τῶν δερμάτων ἀλσὶ μαλαττόμενα εὐρύτερα γίνεται, ὡς πλέον χωρεῖν μέτρον. *Suidas in* ἀλσὶ *ita:* ὡς ἐπὶ ἀσκοῦ τὸν λόγον ποιούμενος, οἵτινες σμηχόμενοι ἀλσὶ βελτίονες γίνονται — τὰ γὰρ παχέα *et reliqua ut in Scholiis leguntur. Vnde apparet, utres simili ratione apparatos fuisse ut lora, ex coriis crudis et recentibus. Vsum salis huno ex Plinio annotavi in nota; sed nunc video, nihil esse necesse, ut alumen intelligamus. Ceterum* coria nostratia *apud Catonem* l. c. *opponuntur peregrinis, Carthaginiensibus credo*, καρχηδόνιον λόπον *nominat Hippocrates*, quem male viri docti interpretantur de cortice corii; est enim ipsum corium λόπος, a λέπω, unde λόφος, et, de quibus in nota dixi, πυρσολόφοι, lora, ex coriis, igne siccatis, facta. — Corium si difficulter dimittant amygdala P. Ian. 15, 22. mali cydonii P. O. 20, 1. sine corio ervum Veg 4, 14, 1. mali granati Veg. 3, 56, 2. — Corium pavimenti Ca. 18, 7, corio simili obducti parietes P. 1, 17, 2. Coria tria in parietis tectura, et quartum subtilius P. 1, 15. *conf.* 1, 11, 2. Corium *etiam summae partes in acervo granorum* P. 1, 19, 3.

Cornelius Merula *collocutor* V. 3, 2, 2.

Cornei clavi Ca. 18, 9. ex corno. Corneum solum V. 2, 9, 4.

per Corniculum infundere faucibus C. 7, 5, 15 *et* 20.

Cornu caprinum in remediis Veg. 5, 1. Cornua infima Ca. 72, in ariete et capro qualia probentur V. 2, 2, 4. C. 7, 3, 5. in bove nigrantia V. 2, 1, 14. cornibus praefractis remedium C. 6, 16, 2. Cornua arietina circa radices fici obruuntur pro caprificatione P. Mar. 10, 28. — Cornum cervinum incendendum V. 3, 19, 14. cornum *etiam e MSS. notamus* C. 7, 10, 3. 6, 2, 7. *add. Heins. ad Ovid. met.* 2, 874. *Saepissime etiam* Cornum *MS. Corbei.* Vegetii v. g. 5, 23, 3. *Multa item Rhodius Lex Scribo.* — Per cornu infundere C. 6, 2, 7. 6, 10, 1. dare C. 6, 27, 11. demittere C. 7, 10, 3. *Vid.* Ad cornu *sub* Ad. Cornu infundi medicamentum canibus *iubet Nemesia. Cyneg.* 228. *Fuit ergo pro* infudibulo *vel* strigili. G. — *An etiam mensurae nomen? Ita videtur* Veg. 6, 9, 4. G. — *De* cornu *pro* ungula *ad* V. 2, 7, 2. *Add.*

ista: donec obdurescat in cornu Veg. 3, 56, 2. donec cornu ungulam (*forte* ungula Gesner) faciat Veg. 3, 57, 2. *it.* 4, 17.

Cornum *fructus*. corna ut condiantur C. 12, 10, 3.

e Cornu *arbore* pastus apibus noxii V. 3, 16, 22. Theophr. C. P. 1, 1. *τὸ κράνον χεῖρον ἡμερούμενον γίνεται.* Dubitat tamen ipse 3, 14.

Coronam in focum indere Ca. 143, 2. coronae in modum contorti coles C. 5, 6, 22. in coronam religantur palmites C. 5, 5, 13. — Coronae caelestis ortus C. 11, 2, 74. — Coronae in parietibus prominentes P. 1, 11, 1. *Sic* coronae Ca. 6, 3. *videntur loca aliquantulum edita, quibus termini agrorum signantur. Ita certe sumitur vox apud Fronti. de colon.* p. 114. *it.* p. 131. Goes. *Similiter fere interpretatur Turnebus* 25, 19. Varro 1, 24, 3. *ubi refert Catonis l. c. simpliciter* circa fundum. Coronam *igitur forte dixeris etiam aggerem exteriorem urbis.* Gesner. — Coronae mediocres superpositae ungulis (*equorum*) C. 6, 29, 3. *not.* C. 6, 15, 2. Veg. 1, 13, 1. 1, 25, 6. 2, 28, 30. 3, 53, 2. 4, 17. Sunt quae Graeci *μεσοκύνια* et *μετακύνια* vocant. Hippiatrica p. 263. *στρέμματος γενομένου ἐν τῷ μεσοκυνίῳ ἢ κυνόπλῳ λεγομένῳ — τὸ δὲ κύνοπλον ὃ στεφάνην λέγουσι.* p. 265. *περιστεφανίς* dicitur.

Coronamenta omne genus Ca. 8, 2.

Coronulae *in pedibus equorum, eaed. quae* coronae Veg. 3, 55, 2.

Corporatio *et* statura bovis C. 6, 2, 13. *al.* incorporatio. *dedimus* in comparatione.

Corporatura pecoris operarii humilis et modica esse debet C. 6, 2, 15.

Corpulentum pecus C. 6, 3, 5.

Corporis animalium figura et habitus C. 3, 10, 11. habitus pro regionis caelique statu variat C. 6, 1, 1. parti suum cuique attributum officium C. 3, 10, 13. — Corpus hominis per annos plurimos innoxium servat mel C. 12, 45, 4. — Corpus arboris totum P. N. 4, 2. matris, *ulmi* C. 5, 6, 14. vitis C. 5, 5, 11. in corpus nudatur ulmus C. 5, 6, 16. — Corpus aequum vini et defruti.

Corpuscula habitatorum P. 1, 3.

Correpserunt intra murum patres fam. V. 2 pr. 3. C. 1 pr. 15.

Corrigere perperam facta C. 11, 1, 9. cathenas clavis Ca. 18, 9.

Corripi morte C. 6, 34, 2.

Corroborat se vinea in pedationem C. 4, 12, 2. — corroboraverint, *intransit. varia lectio* C. 5, 5, 6.

Corruda simillima filo asparagi C. 10, 375. *not.* ubi et quomodo serenda Ca. 6, 3. *not.* V. 1, 24, 4. C. 11, 3, 43. *Pallad. Febr.* 24, 8.

Corrugatur oliva C. 12, 50, 19.

Corrumpunt rem dominorum C. 11, 1, 6. corrumpere manibus glandulas, ut velut vanescendo sanentur Veg. 2, 24, 1.

Cors *vide* Cohors.

Cortex. corticem oppicato Ca. 120. *scilicet suberis*, *φελλόν*, regio ferulae vel corticis ferax *i. e. suberis* C. 11, 2, 90. 9, 6. *not.* Corticem ducunt ulcera Veg. 1, 5, 1. corticibus similes squamae Veg 1, 9, 2.

Corticata pars sarmenti P. Mar. 1, 2. pix C. 12, 23, 1. *not.*

Corticiae pilae V. 1, 40, 1. *not.*

Corticulis baccae resolutis C. 12, 47, 10. 12, 50, 10.

Cortina plumbea Ca. 66, 1.

Cortinale (*cella*) ubi fit defrutum C. 1, 6, 19.

ad Cortyniam Cretae V. 1, 7, 6.

Corus *ventus*, *al.* Caurus C. 11, 2

63 *et* 65. *it.* 93. Coro dies frigidus C. 11, 2, 21.
Corycius C. 9, 4, 4.
Corycon florere croco C. 3, 8, 4.
Corydonis opes C. 10, 298.
Corylo Ca. 18, 9. C. 7, 9, 6.
Corymbo purpureo glomerata C. 10, 237. corymbos croceos C. 10, 301.
Cossinius *collocutor* V. 2, 1, 1. 2, 10, 1.
ad Cossos medicinae Veg. 2, 17, 4. 2, 25, 5. 6, 16.
Costatus bene bos V. 2, 5, 8.
Costum s. costus C. 12, 20, 5.
Cotonea mala V. 1, 59, 1. Ca. 7, 3. *vid.* Cydon.
Cotulae duae ciceris P. O. 14, 11. *vid.* cotyla.
Coturnices advenae V. 3, 5, 7. Quod quidam graecum ὄρτυξ ad originem vocabuli referunt, falsum puto, contra derivo a κόττος, κόττιξ, gallus et dorico ὄρνιξ pro ὄρνις, ut spinthurnix seu avis incendiaria dicta fuisse videtur a σπέγγος, σπῖνος, σπίνθος et ὄρνιξ, non a σπινθὴρ, scintillo.
Cotyla *mensura* Veg. 3, 6, 8. *et saepissime.*
Coum vinum facere Ca. 112, 1.
inter Cosas suas mittit caudam bos strophosus Veg. 3, 57, 2.
Coxendicibus crassis boves V. 1, 20, 1.
Crabrones apibus infestae P. Aug. 7.
Crassamen in imo aquae requietae C. 12, 25, 2. donec crassamen in modum faecis existat C. 12, 41, 3.
Crassamentum in imo simile faeci C. 12, 12, 1.
Crasse illinire mala C. 12, 44, 5.
Crassescunt turtures milio C. 8, 9, 2. *i. e. pinguescunt.*
Crassitudo Ca. 39, 2. C. 4, 30, 4. crassitudine convalescunt C. 4, 6, 4. ad crassitudinem oxymellis Veg. 3, 48, 4.
Crater, *sidus* C. 11, 2, 20 *et* 65.
Crate inducta coaequare glebas C. 2, 18, 4. *hic occae vicem praestat.* — in crate siccantur uvae C. 12, 16, 2, crates ficariae Ca. 48, 2. pastorales C. 12, 15, 1. stercorariae Ca. 10, 2. 11, 4. *add. Scheffer. de re vehic.* 2, 20. — Crates favorum P. Iun. 7, 1. — alternae baccarum *h. e. strata* P. N. 22, 4. — Cratem facit vitis C. 4, 2, 1 *et* 2. alio sensu P. 1, 6, 18. crates facere *i. e. strata.* crates prati P. S. 10, 4. Crates, κραστήριον Veg. 2, 28, 5. Pollux 7. sect. 142.
Craticulae lucernae Ca. 13, 1. *not.*
Craticulatim Veg. 5, 2, 5. *not. et* p. 36.
Craticia podia P. 1, 19, 2. *no.*
Creciacus vel Creticus, equi vitium Veg. 1, 25, 5. *not.*
Κρεμαστῆρες nervi C. 6, 26, 2. P. Mai. 7, 1.
Cremia ligna C. 12, 19, 3. *not.*
Cremo. Cremare equum aut stigmare Veg. 1, 26, 4.
Cremor Ca. 86. ptisanae Veg. 1, 26, 4. *Ita vocari* χυλὸν *sive succum ptisanae notavit Marsilius Cagnatus Var. observ.* 1, 30. *Scaligerana prima p.* 52, 53. Crema *vetustissimum verbum Galliae Cisalpinae faciunt, unde Galli nomina fecerint Cremonae propter soli ubertatem. Latinum igitur* cremorem *esse vocem Gallicam vetustissimam, quae significet succum expressum ex aliquo grano aut semine. Posteriorem locum Schoettgen. priorem Gesner annotaverat. In Thes. L. L.* cremori *apponitur graecum* κρίμνον, *quasi inde deductum sit latinum vocabulum; sed graece* τὸ ἀπὸ κρίμνου ὕδωρ *est, quem Latini ptisanae cremorem dicunt. Cangius ex Fortunati Poem.* 2, 13 *posuit:* aspexi digitos

per lacteae munera pressos; et stat picta manus heic ubi crema rapis.

Creo, creare, generare, parere P. 1, 29, 1. F. 26, 2. quod creante asino nascetur P. Mar. 14, 2. si creare mares volueris P. Mar. 11, 6. *h. e. facere ut taurus procreet* si quem creare mulorum genus delectet P. Mar. 14, 1. *Sed* si creari mares volueris P. Iul. 4, 4 — *De vegetabilibus.* Creare materiam C. 5, 5, 31. creat uvas insitio C. Arb. 9, 1, 3. Armentum non creat, quod in agro natum V. 2 pr. 4. *h. e. labore suo producit.* Creat minimum herbarum stercus asini C. 11, 3, 12.

Crepant poma *i. e. finduntur* P. Mar. 10, 4. teneri pampini digitis stringentibus in pampinatione P. Mai. 2, 2.

Crepidinis obiectu C. 8, 17, 10. *de margine dixit* V. 3, 11, 2.

Crepitacula aerea C. 9, 12, 2.

Crepitus creber in oppidis aut vicis V. 1, 20, 3. e motu frenorum V. 2, 7, 12.

Crepusculo, peractis operibus C. 12, 1, 3.

Cresco. qui postea creverunt *h. e. posteri* V. 3, 1, 7. *comparavit Gesneri Thes. L. L. Senecam Herc. Fur.* 870. tibi, mors, crescit omne, *et recte vidit cognationem verborum creo et cresco. Hinc* crista, *quae in Vindob. Varronis Codice est* cresta, *dicitur omne quod est agnatum*, προσφυή.

Creta *ins.* ad Cretae Cortyniam V. 1, 7, 6. an mel ibi ortum? C. 9, 2, 4.

Creta s. argilla P. 1, 34, 3. Cretae pulvere radicibus misso P. F. 25, 22. Creta Carica et Chalcidica V. 1, 57, 1. *frumento aspersa. Plutarch. Q. S.* 5, 3. de ἀργίλῳ i. e. argilla: ἔτι δὲ καὶ καταμιγνυμένη πρὸς σῖτον ἐπίμετρον ποιεῖ δαψιλὲς ἀδρύνουσα καὶ διογκοῦσα τῇ θερμότητι τὸν πυρόν. Cimolia C. 6, 17, 4. Veg. 2, 29. 3, 19. cretas Cimolias Veg. 3, 8, 2. cruda Ca. 39, 2. figuli P. F. 16, 3. figulorum, figularis argilla C. 3, 11, 9. 5, 8, 6. not. 6, 17, 6. 8, 2, 3. Veg. 3, 4, 38. qua fiunt amphorae C. 12, 43, 5. fossitia, qua stercorantur agri V. 1, 7, 8. nigra Veg. 3, 29. Promethea C. 10. 59.

Cretellae *vid.* Crit.

Creteusibus vini conditura oraculo monstrata P. O. 14, 13.

Creturae sextarii tres P. 1. 24, 3. *h. e. excretarum sordium frumenti. Vid.* Excreta tritici. *it.* Excrementa frugum.

Creti bene cineris P. N. 22, 3.

Cretosus locus Ca. 8, 1.

Cribellato cineri P. 1, 41, 3.

Cribello spisso cernimus P. Iun. 11.

Cribrata aromata C. 12, 51, 1.

Cribrum farinarium Ca. 76, 3. *not.* viciarium vel loliarium C. 8, 5, 16. cribro excutiente in pulverem deducere P. O. 14, 13. cribrum parare lecto retibus subtento Ca. 25.

Criminosum est senatori C. 1, 3, 11.

Cripa pampinacea C. 12, 20, 5. *not.*

Crispetur tellus apio C. 10, 166.

Crispus subtili nebula aër P. Aug. 8, 1. crispa brassica, apiacon Ca. 157, 2. crispae frondis apium C. 11, 3, 33. crispum, crispissimum folium C. 11, 3, 26. crispae, rugis contrahentibus, olivae P. N. 22, 4.

Crista. *Vide* cresco.

Cristulae rutilae C. 8, 2, 8.

Critellae ex ligno Veg. 5, 40, 2. *Iam adnotavit Cangius, pro* clitellis *poni. Intelligo machinam ad* clitellarum *similitudinem facta corrigendo collo animalis. Ita* cephalargia *pro* cephalalgia *etc.* Gesn.

si Crocinabuntur iumenta Gargil. 13. *quid sit mihi N. L.*

Crocodili pellis superstitiose adhibita P. 1, 35, 14.

Crocomagma P. O. 14, 7.

Crocus Siculus, bulbus C. 9, 4, 4. Veg. 6, 22, 1. *et saepe* croci satio V. 1, 35, 1. P. F. 21, 3. croco florere Tmolon et Corycon C. 3, 8, 4. florens croco romanus hortus C. 3, 8, 4. Croci manna *vid.* Manna.

Crotus equus caelestis C. 10, 57.

Cruditas *h. e. acerbitas, vel fructus acerbi* P. F. 9, 13. — Cruditatis boum quae signa, quae cura C. 6, 6. *int.*

Crudus. crudo latere C. 9, 1, 2. cruda muria C. 12, 6, 2. crudo sparto C. 12, 19, 4. *not.*

Crumena capistri genus Veg. 3, 33, 1. *not.*

Cruore obsceno C. 10, 360. *menstruorum.*

Crus fractum ut curetur C. 7, 5, 18. — ab ipso arboris crure C. Arb. 16, 3. crura vitium P. 1, 35, 6. *Sic* C. 3, 10, 2. 3, 18, 5. 4, 24, 4 *et* 6.

Crusta P. Nov. 22, 3. *quod alibi* stratura, crates.

Crustuminus ager V. 1, 14. 3 *et* 15. Crustumina pira C. 5, 10, 18. 12, 10, 4.

Crux, summum ius summa crux C. 1, 7, 2. Crucibus suspensae volucres nocturnae in hortis C. 10, 349.

Cubiculorum mensura P. 1, 12.

Cubilia substernantur fronde V. 2, 9, 13. gallinarum V. 3, 9, 7. C. 8, 3, 4. pavonum V. 3, 6, 4. talparum P. Mart. 9, 4.

Cubitalis mensura P. F. 18, 6.

Cubitantes humi pavones C. 8, 11, 17.

Cubitorem bovem fame et siti emendare C. 6, 2, 11.

Cuculiones sarcire Ca. 2, 3. *Vide not. in* Centones.

Cuculli sagati C. 11, 1, 21. cucullis sagis C. 1, 8, 9. cucullas *vocavit posterior aetas Ennod. ep.* 9, 14. Accepi cucullam etc. *Imaginem exhibet Pignorius de servis. Vid. etiam Casaub. ad Capitol. Verum p.* 415. *et eodem vol. p.* 876. Gesner. *Palladius* 1, 43, 4. tunicas pelliceas cum cucullis *inter instrumenta rustica recenset, quae videntur eaedem esse cum sagis.*

Cucumis. Eius genera, satio, cultura C. 11, 3, 40. 10, 234 *it.* 380 *sqq.* P. Mar. 9, 7. anguineus contra cimices *etc. laudatur* V. 1, 2, 25. C. 2, 9, 10. 7. 10, 5. *Idem videtur* agrestis, *qui facit* contra pulices, mures, locustas P. 1, 35, 8 *seqq.* contra talpas P. Mar. 9, 4. contra animalia subterranea P. S. 3, 2. *Nec diversus puto,* asininus, *cuius* radices *commendat* Veg. 3, 6, 5. 3, 28, 4. *ubi et* silvaticum *vocat.* Gesner. *Quae de* σικύω πέπονι *Graecorum disputata sunt ad Palladium et Columellam lucem novam accipient ex loco Aeneae Tactici cap.* 29. *ubi pugiones clam inferuntur urbi:* εἰσηνέχθη δὲ ἐγχειρίδια καὶ ἐν σικύοις πέποσι γυμνὰ ἀπεωσμένα κατὰ τοὺς πυθμένας εἰς τὸ σπέρμα τῶν σικύων.

Cucurbita C. 10, 234 *sqq. it.* 380 *sqq.* 11, 3, 48. P. Mart. 9, 16. cucurbitae iuvant citrea in vicinia satae P. Mar. 10, 15. cucurbita Aegyptinca, coloquinthis Veg. 1, 17, 7. viridis Veg. 3, 4, 31. Alexandrina arida ad usum vasorum idonea C. 11, 3, 49.

Cucurbitina pira Ca. 7, 4.

Cudere frumenta in area C. 2, 10, 14.

Cuferion, *vitium equi, qui* cuferinus *inde dicitur* Veg. 3, 37. not.

Culcita Ca. 11, 5. *Vide Addenda post Palladium.* — culcitae et columellae in ornithone V. 3, 5, 14.

Culex ne tenera folia consumat,

C. 11, 3, 60. *not.* ne hortos infestet P. 1, 35, 2 *et* 8.

Culigna vini (κυλίγνη) Ca. 132, 1.

Culinae locus V. 1, 13, 2. in ea cibus capitur C. 1, 6, 3. vide not. ad V. 1, 13, 1. Col. 2, 15, 7. *vide etiam ad* C. 2, 15, 7.

Culleare labrum Ca. 154.

Culleus. in culleos singulos quadragenae et singulae urnae dandae Ca. 148, 1. Cullea dena vini *ex Catone* V. 1, 2, 7. Culleûm *pro* culleorum Ca. 11, 1. *Caeterum uno l scribunt hoc nomen editi ante Victorium.*

Culminia olea C. 5, 8, 3. 12, 49, 3. bacca C. 12, 52, 1.

Culmus. stramenti summus V. 1, 48, 3. *sed ibi rectius* Cod. Vindob. culmen *habet. Ovidius Fastor.* 4, 734 durae culmen inane fabae *vocat, quod antea* stipulasque *fabales.* Seges cum parte culmi demessa C. 2, 21, 3. culmi fabae C. 12, 16, 3.

Culpa coloris *h. e. vitium* P. Mar. 13, 4. culpae fuit non cepisse C. 5, 1, 2.

Cultellus osseus C. 12, 14. *Plura de eiusmodi cultellis, non superstitione, sed cum causa adhibitis, Rhodius ad Scribo. comp.* 83. p. 148. Gesner.

Culter osseus C. 12, 45, 4. *vid. modo dicta in* cultellus. culter falcis C. 4, 25, 3. ad cultrum emere bovem V. 2, 5, 11.

Cultores alveorum C. 9, 3, 1.

Cultura partis accuratior tantundem praestat, quantum universi fundi cultura minus accurata C. 4, 3, 6. duabus viis utitur V. 1, 18, 7. culturae forma V. 1, 7, 2. culturam sarritionis exigit C. 11, 3, 36. culturae caeterae C. 11, 1, 30 culturarum officia C. 11, 2, 3.

Coltus agrorum C. 2, 10, 4. vinearum C. 11, 2, 48. hortorum C. 10, 1 *et* 424. arundinetis idem est, *h. e eodem modo coluntur* C. 4, 32, 3.

Cum eo praeterea *per pleonasmum* V. 3, 5, 2. Cum eo *h. e. ea conditione* C. 5, 1, 4. ἐφ' ᾧ. cum decimo redit semen, *zehenfältig.* V. 1, 44, 1. — Cum loris ornata iuga Ca. 10, 2. cum melle oblinito Ca. 77. cum stercorata terra completo C. A. 4, 5. cum vino et oleo ungere Veg. 1, 11, 8. cum tabula verberare Veg. 1, 27, 2. cum passo potionabis Veg. 2, 6, 1. 2, 10, 9. cum fibulis consuito Veg. 3, 31. — Cum subito *h. e. simulatque* C. 9, 9, 3. cum et — tum et C. 1, 8, 18. *nisi alterutrae particulae glossae sunt.* Gesner.

Cumae C. 10, 130. Cumaea brassica. *Vide in* Brassica.

Cumanus pulvis *ad P. Com.* p. 165.

Cumanum caementum ad P. p. 165.

Cumino grata melanthia C. 10, 245. Cuminum Africanum Alexandrinum Veg. 1, 42, 4. 3, 24, 12. rusticum 2, 12, 4. 3, 2, 12. agreste contra pulices P. 1, 35, 8. satio et cultura P. Mart. 9, 17. Febr. 24, 14. *Silvestre ab hortensi genere diversum est Linnaei* Lagoecia cuminoides.

Cummim, gummi Ca. 59, 1. Gr. κόμμι.

Cumulare commissura renum Veg. 6, 1, 2. 6, 2, 2. Codd. columellare.

Cumulata ligula salis C. 12, 21, 2.

Cumulum addere foenisiciae V. 1, 49, 1.

Cunctantur parere in servitute C. 8, 15, 7. cunctans ad opera C. 11, 1, 14.

Cuneati agri dimensio C. 5, 2, 4. cuneata forma C. 5, 2, 1.

Cunela *pro* cunila *scribitur* C. 6, 8, 2. 7, 5, 18. *et alibi* P. D. 3. P. F. 24, 9. Cunela *etiam vult Salmas. apud Io. Rhod. ad Scribo. comp.* 124. p. 198. Gesner.

Cuneolum praemittere P. F. 17, 3.

Cuneus ferreus vel osseus in insitione C. 5, 11, 4. C. Arb. 26, 3. P. F. 17, 2. alligitur P. N. 7, 5. premitur *h. e. deprimitur vel imprimitur* P. O. 12, 2. cuneus tedae radicibus inseritur P. Ian. 15, 3. mergitur *ibid.* s. 9. imprimitur *ibid.* s. 11. figitur P. Mar. 10, 30. *quae sunt remedia feracitatis: ita etiam* lapis P. F. 25, 15. P. Mar. 8, 2. *vid.* clavus, Epiurus, Palus. Cunei Ca. 10, 3. 11, 4. cuneis salignis circumfigi oportet columellam Ca. 20, 1. Cuneum *in cella vinaria habet Cod. Polit. cum aliis* Cat. 113, 2. *ubi vide* Pontederae postumas.

Cuniculus, leporis species V. 3, 12, 6. — rivi perducatur C. 8, 17, 4. deductorius in stabulo Veg. 1, 56, 2.

Cuuila bubula C. 6, 13, 1. C. 6, 30, 8. ubi Eumelus ὀρίγανον ἀγρίαν habet. *Est* origanum: bubula *dicitur, quia in remediis boum adhibetur. Vid. Bodaeus a Stapel ad Theophr. hist. plantar.* 6. 2. p. 564. *et Salmas. ad Solin.* c. 56. p. 900. Schoetto. nostras rusticis satureia C. 9, 4, 2. *Vid. Salm. ad Sol.* p. 904. transmarina C. 11, 3, 39.

Cupa fieri ut debeat Ca. 21, 1. *graece* κώπη. not. cupae minusculae Ca. 12. — cupae in cella vinaria P. 1, 18, 2. *not.* 1, 38, 1. *Vasa vinaria lignea, graece* γαῦλοι, *Italis* μαγγάναι, *teste Suida in* μαγγάνη et γαῦλος. Herodianus 8. c. 4. οἰνοφόρα σκεύη περιφεροῦς ξύλου vocat.

in Cupellis condiuntur pira P. F. 25, 12.

Cupidine perversa C. 12 pr. 9.

Cupresseta ut serantur Ca. 151, 1.

Cupressini coni C. 6, 7, 2.

Cupressi ad fines tuendos V. 1, 15, semen cupressi V. 1, 40. vivae pro ridicis V. 1, 26. Cupressus ad pedamen teres vineae C. 4, 26, 1. *Apud Cretenses* κουριζομένη κυπάρισσος. αὕτη δὲ ἀπὸ τῆς τομῆς βλαστάνει πάντα τρόπον τεμνομένη καὶ ἀπὸ γῆς καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ ἀπὸ τοῦ ἄνω. *Theophr. H. P.* 11, 2. *ibidem etiam quercus* (δρῦς) *memoratur tonsilis.* ut serantur et propagentur Ca. 28, 1. 48, 1. 151, 1. cypressi pilulae Veg. 5, 2, 3. 5, 66, 5.

Cuprei bidentes P. Iul. 5. *al.* Cyprei.

Cuprinus clavus P. Ian. 15, 18. cuprinum acutum Veg. 1, 12, 2. 2, 3, 27. cauterium efficacius Veg. 1, 14, 3. 1, 28, 4. 3, 6, 11. 3, 61, 1. 5, 2, 6.

Cupulae minusculae Ca. 21, 3.

Curam statim sentiet, *h. e. se curari* Veg. 2, 36, 2. curae fuit aquam inveterare C. 12, 12, 2.

Curatio mancipiorum non putatur plebeia Veg. pr. 10. vini odoratior C. 12, 25, 4.

Curator apum C. 9, 9, 1 *et* 3. C. 9, 11, 3. aviarii V. 3, 5, 5. gallinarius V. 3, 9, 7. pavonini gregis C. 8, 11, 2.

Curatus. Sic curati *h. e. saginati* V. 3, 10, 7. — curatum caput hoedinum *h. e. purgatum* Veg. 6, 8, 1. *Vid. Rhodii Lex. Scribo.* — Curatiores erunt corpore Ca. 103.

Curculio, genus exitii, ne frumento noceat Ca. 92. C. 1, 6, 15 *et* 16. ut necetur V. 1, 63, 1. non oritur, quo spiritus non pervenit V. 1, 57, 2. Curculiones exesse incipiunt frumentum V. 1, 63, 1. Gurgulio scribitur P. 1, 19, 2. *et* Iun. 3. Graece in tritico et hordeo nati vermes dicuntur κἱς. Theophr. C. P. IV. 16. hinc σῖτος κόπτεσθαι dicitur, et ἄκοπος.

Curcuma Veg. 3, 33, 1. *capistri genus vid. Dufresnius. Est etiam in L. Leonis L. un. Cod.* nulli licere

in frenis (11, 11.) *ubi recte ex Hesychio interpretatur Cuiacius Obs.* 11, 20. *Is enim illud Psalmi ἐν κημῷ interpretatur ἐν χουρκούμῳ.* Gesner. In Glossario Graeco est etiam χόρχομος.

Curia, *pro coenaculo* V. 2, 9, 8. *not.*

Curiatia familia C. 3, 8, 1.

Curiose factum sinapi C. 12, 55, 2. curiosissime paugere vitiaria C. 11, 2, 18.

Curiosi pastores V. 2, 3, 5.

Curius Dentatus C. 1. pr. 14. C. 1. 3, 10.

Curo. Curant aquam prope ut sit V. 3, 16, 28. nec de soli qualitate curant colocasiae P. F. 24, 14. curavi demonstrare P. O. 11, 1. *et saepe alias.* curabis interficere duces seditionum C. 9, 9, 7. allinire P. F. 33. abradere P. O. 12, 7. agitare P. O. 14, 15. excoquere P. S. 16. ferre C. 12, 22, 3. infundere P. Mai. 14. miscere P. Iun. 12. siccare P. O. 14, 5. curantes aegrotis animalibus Veg. 6, 5, 1. curandum ulcera medicamentis C. 7, 5, 10.

Currere cogitur C. 6, 6, 5. — currit humor de plaga Veg. 5, 28, 2. *et al.* currentis aquae agilitatem stans imitatur P. 1, 17, 2.

Curatis etiam radicibus P. F. 10, 3.

Curvabiles ulmus et fraxinus P. N. 15, 2.

Curvator acies ferri C. 4, 24, 21. *not.*

Curvatura dorsi de testudine P. 1, 35, 14. in vite materiam exprimit C. 4, 20, 3. *vid.* exprimo *et* C. 5, 6, 22.

Curulia iumenta Veg. 1, 56, 34. 4, 7, 5.

Cuspides, tubulorum genus V. 1, 8, 4. unde derivatum suspicor recentiorum Latinorum *cuspus* pro ligneo sandalio, et cippo seu ποδοκάκη Graecorum, apud Suidam in ποδοκάκη et Cangium in Glossario latino.

Custodia nequissimi hominis amplissima quae C. 11, 1, 26. custodiae tradere captas aves C. 8, 15, 7. custodiam pastoris decipit volatile pecus C. 8, 4, 3. solertem praebet anser C. 8, 13, 1.

Custodio, illud quoque custodies in hortis, *h. e. observabis* P. 1, 34, 3 *et* 8. custodire praecepta C. 1, 8, 15. *Multa in hoc genere Rhodius Lex. Scribo.* ut custodiatur ordo C. 12, 4, 1. custoditur ea ratio C. 4, 29, 11. custodire ne *h. e. cavere* C. 4, 24, 11. haec in villica custodienda sunt C. 12, 1, 2. illud in perpetuum custodiendum habebit C. 12, 3, 7. — custodire poma in melle *h. e. servare* C. 12, 45, 3. — custodiri prata incipiunt P. F. 1. *hoc est* defendi a pecore, submitti.

Custos candidati deprehensus V. 3, 5, 18. in vite, quis C. 4, 24, 3. *In vite tres oculos gerente supremus Gallis* chevalier, *secundus* ecuyer, *infimus* Scourson *dicitur. Cum in vite duae gemmae iuxta se stant, maior* maitre cousson *vel* cosson *audit, qui saepe solus egerminat; eo vitiato minor*, contre cousson, *quem cum latino custode comparavit Du Hamel.*

Cyathi seminis C. 2, 11, 4.

Cybelles Dindyma castra C. 10, 220.

Cyclades insulae C. 1 pr. 10. C. 9, 14, 19.

Cyclus. cyclo curare equum Veg. 3, 5, 3. *et* 3, 6. not. De cyclo medicinae humanae Synesius Calcit. p. 75. de dropace utili contra ophthalmiam, pituitam, aurium gravitatem, podagram et viscerum dolores: οὗτοι μὲν οὖν εἰσὶν οἱ ταῦτα δυστυχεῖς οἱ

τοὺς καλουμένους κύκλους ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν ἀναγκαζόμενοι, ὧν ἀρχὴ καὶ μέσα καὶ τέλος οὐ δρώπαξ ἐστίν.

Cydonia, arbor, P. Ins. vers. 99.

Cydonitae vites C. 3, 2, 2.

Cydonites ut fiat P. O. 20. *Inepte interpretatus erat h. l. Gesner. Vide tibi haec Dioscoridae* 4, 160. γίνεται δὲ καὶ οἶνος ἐξ αὐτῶν κοπτομένων καὶ ἐκθλιβομένων, πρὸς διαμονὴν μιγνυμένου τοῖς ις' ξέσταις τοῦ χυλοῦ μέλιτος ξέστου ἑνός ἐπεὶ ὀξίζει.

Cydonius (*arbor*, *ut* malus), Cydonii amant locum frigidum *etc.* P. F. 25, 20. arbores cydonii P. F. 25, 21. cydonii insitio P. ins. 99. cydonio inseruntur tuberes P. Ian. 15, 20. Cydoniae satio et insitio P. Mar. 10, 37. pirum insitione admittit P. F. 25, 6 *et* ins. 65. Cydonia mala trium generum C. 5, 10, 19. grandia C. 12, 42, 2. ut serventur C. 12, 47, 1. P. F. 25, 25. ex cydoniis conditura musti C. 12, 42. *Vide* Cotonea.

Cyllenes iuga C. 10, 266.

Cylindro supervoluto C. 11, 3, 34, gravibus densare cylindris C. 10. 319. inculcare C. 11, 3, 34.

Cymam faciunt rapa et napi C. 12, 54, 3. in cymam prosilit brassica C. 11, 3, 24. cymae tempus amisit brassica P. Ap. 3, 1. Cymae conditura C. 12, 7, 1. cymata *pro* cymas C. 10, 129. *ubi de cyma copiose dixi. Breviter in brassica proprie dicitur cyma, qui in rapo sunt rapicii, in beta betacei, scilicet caules vel asparagi. Vide* Rapicii.

Cyminati salis adspersione P. N. 22, 5. *Archestratus ap. Athenae. VII. p.* 320. πάσσειν δ' ἁλσὶ κυμινοτρίβοις.

Cyminum *vide* Cuminum.

Cymosa stirpe C. 10, 137.

Cyniola *pro* tithymalo V. 4, 16. *not.*

Cynorrhodon Veg. 3, 84, 2. *not.*

Cyperus, oleo condiendo P. N. 18. *neutro genere legitur* Cyperum C. 12, 20, 5. *quem tamen locum iam olim suspectum habuit H. Stephanus in Thes. G. L. III. p.* 1201. *Graece est* κύπειρος, *quem latine* alii *calamum odoratum, quidam iuncum quadratum vel triangularem dixerunt. Vide Schoenus. Videtur esse Cyperus longus Linnaei.*

Cyprei bidentes P. Iul. 5. *pro* Cuprei.

Cyprica laurus Ca. 8, 2. *not.*

Cyprius. Cypria lactuca C. 10, 187. *not.* Cyprii generis brassica C. 11, 3, 27. *not.*

in Cypro platanus folia non amittens V. 1, 7, 6.

Cyrenaicum laser Veg. 5, 59. *et saepe.*

Cyrrhestes V. 3, 5, 17. *not.*

Cytisus. eius utilitas, natura, cultus C. 5, 12. *int.* C. Arb. 28. non est ulla regio, in qua non possit huius arbusculae copia esse vel maxima C. 8, 4, 2. inter maioris incrementi surculos refert cytisi genera duo C. 9, 4, 2. cytisus agrestis C. 7, 6, 1. — Cytisum pecori amicum, *neutro genere* V. 2, 2, 19. 2, 1, 17. *Scriptura vocabuli mire variatur in libris scriptis et editis. Cythisum probabis, si etymologiam sequeris. Graeci enim a* χύω *semen dicunt* κύθος, *teste Etymol. M. v.* ἄκυθος, *et* πολύκυθνα. *Hesychius interpretatur* πολύσπερμα *in* κυθνόν.

D

D in L versum vulgi imperitia V. 3, 9, 19. *not.* C. 8, 2, 4.

Δάκρυον *s.* ὀπὸς coaguli vicem subit V. 2, 11, 4.

Dactyli uvae C. 3, 2, 1. *not.* — Dactyli, *palmulae*. Dactylorum ossa quomodo ponantur P. O. 12, 1.

Daemonas fugana auffimentum Veg. 1, 20, 3. 6, 12, 1.

Dalmatae equi Veg. 6, 6, 3.

Damascena pruna P. N. 7, 16. quae

Damasci pruna C. 10, 404.

Damniticum P. F. 9, 12.

Damno. Damnare ea emto vendito. *de actore* V. 2, 2, 6.

Damnum. Damni dati lea Cat. 149. ea tempestate ibid. 3, 8. *In Codd. scriptum* dampnum *possit aliquem inducere, ut credat ex graeco* δαπανᾶν *factum verbum, non a demere.*

Daphnitis cassia Veg. 6, 13, 4.

Dapalis Iupiter Cat. 132, 1.

Daps profanata comestaque ubi fuerit Cat. 50, 2. Iovi assaria pecuina Cat. 132, 2. pro bubus quando et quomodo fiat Cat. 131, 132. Simile sacrificium Athenis vocâtum προηροσία, πρηταρόσια, Hesychio auctore κατευχὴ ἀρχομένης ἀροτριώσεως. Idem προηρόσια· θυσία Ἀθήνῃσι.

Dapsilis proventus C. 4, 27, 6. musto vitis C. 3, 2, 27.

in Dardania boves feri V. 2, 1, 5.

Dardaniae artea C. 10, 358.

Darscus *vox corrupta* Veg. 6, 28, 6. *ubi nunc* clavus.

Datio V. 3, 9, 21.

Dauci semen Veg. 5, 39, 1. 5, 67, 2. 5, 68, 1. 5, 23, 12.

De *in argumenti significatione, ubi idem valet, quod* quantum ad: V. 1, 59, 1. 1, 60 2, 2, 3. 2, 9, 11. cf. 2, 2, 7. 2, 2, 19. — *Partem notat in his.* De Aprili medio C. 2, 4, 9. de clunibus pinnas habeant gallinae V. 3. 9, 14. de ternia pedibus alii rami submittendi C. 5, 6, 16. de capitibus ungularum calcant Veg. 3, 54, 1, *treten nur fornen mit der Spitze auf.* de ramorum connexione inseruntur Punica P. Mart. 10, 6. — *Pro* ea, de muria exeunt C. 12, 17, 8. de pavonibus greges V. 3, 6, 1. facto de arundinum foliis C. 12, 47, 4. — *Pro ablativo instrumenti* etc. De cauterio adusta Veg. 5, 16. de pollice 3, 40, 1. de sagis involvantur 5, 11, 16. de experimentia probatae medicinae 6, 7, 5. *et al.* — De sub massa C. 12, 34. *not.* de sub pedibus raptum mustum P. O. 21. *not. Vid.* de foris. — De *pro* Di *in compositis habent MSS. ut in* directus *et aliis.*

Dea. bis Diis, *de musis* V. 3, 16, 7.

Deacinata dolia Cat. 26. *not.*

Dealbatis parietibus P. 1, 24, 1.

Debrachiolare *vid. ad* Veg. 5, 21. *in varietate lectionis.*

Decacuminare C. 4, 7, 3. 5, 6, 12.

Decalvare psilothro inducto Veg. 3, 48, 3.

Decarnare syringotomio Veg. 3, 27, 2. *add.* 3, 42, 1. 5, 5, 1.

Decedere de nobilitate generis. *degenerare* P. F. 25, 2. decima pars decedet C. 12, 20, 8. *ubi antea* decidet *erat.*

Decembris opera C. 11, 2, 88 *et* 93 *etc.*

Decemmodiae C. 12, 50, 8. decimodiae *scrib.* C. 12, 18, 2.

Decempedae XVIII. P. Ian. 12.

Decenni maior asinus P. Mart. 14, 1.

quod Decidit *per semnologiam, stercus* C. 6, 5, 1. *Vide etiam in* decedo.

Decies et octies supputatae P. Ian. 12.

Decimania divisae vites P. F. 9, 11. *vid.* Decumanus. extremae circa decimanum tabulae P. F. 18, 1.

Decimodiae *v.* Decemmodiae.

Decipit custodiam pastoris pecus C. 8, 4, 3.

Declarantur maturo fructu foliisque vites C. 3, 20, 5.

Declinata a metendo messis, *de etymologia* V. 1, 50, 1.

Declinatio mundi, κλίμα C. 3, 1, 3. 1 pr. 22. 1, 6, 18. Declinationes caeli C. 1, 24, 2.

Decollat, defit V. 1, 2, 8.

Decoloratur ex albo, fitque luteola C. 12, 47, 2 *et* 9. decolorantur aheno infervescentes uvae C. 12, 16, 1. mala in fervidam demissa C. 12, 44, 5. cum decolorari coeperit olea; nec tamen adhuc varia fuerit C. 12, 52, 1.

Decoctum ad tertiam C. 12, 20, 2.

Decoquunt usque in quartam partem C. 12, 12, 2. usquequo ad tertiam partem decoseris V. 1, 2, 26. decoquere ad tertias et ad quartas C. 12, 34. decoquenda in dimidiam partem aqua C. 12, 24, 1. decoquere aquam C. 12, 26. i. e. *absumere coquendo.* — non tibidecoquet ornithon *h. e. damnosus erit* V. 3, 2, 16. *Huc pertinet* res ipsa decoxit C. 1, 8, 14. 11, 1, 28. — Decoquitur pastinatio beneficio algoris aut solis P. 1, 34, 7. *ubi idem est quod* fermentare *ubi vid.*

Decoriata amygdala P. Ian. 15, 12.

Decumanus et semitae *in vinea* C. 4, 20, 5. in decumano proximo ignis fiat C. 12, 43, 2. Decumanis distinguendae vites C. 3, 20, 4. *vid.* Decimanus. — Decumana pira C. 12, 10, 4. *etiam haec* magna *interpretor.* Gesner.

Decumbat qui vomere vult Cat. 156, 4. decumbere in herba C. 10, 283.

Decumus *pro* decimo. Decuma pars C. 5, 2, 5 *et* 10.

Decuriae operarum C. 1, 9, 7.

Decurrit terra C. 3, 19, 1. P. Ian. 13, 7. decurrunt grana spicis lapsa P. Iun. 2, 1. poma P. N. 7, 14. *vid.* Excurro. Decurrens rivus C. 1, 2, 5.

post Decursionem sanguinis Veg. 1, 27, 2.

Decursis III diebus P. N. 18. *sed suspecta lectio.*

Decussa pluit arbore nimbus C. 10, 364.

Decussatim incidere rapa C. 12, 54, 1. decussatum iugum vineae C. 4, 24, 8. pulmunculum secare Veg. 3, 61, 1. urere cervicem Veg. 5, 23, 9.

Decussare in speciem Graecae litterae X. C. 3, 13, 12. iugum in stellam C. 4, 17, 6.

Dedita opera C. 12, 4, 5.

Dedolare pedamenta C. 4, 26, 1. ridicas C. 11, 2, 12.

Deducit humorem noxium sulcus aquarius P. S. 3, 1, 1. deducunt bilem collyria C. 6, 30, 8. *Hinc metaph.* deducite carmine Musae C. 10, 40. — Deducet omnia de capite Cat. 157, 6. deducere de salario Cat. 144, 3. — in pulverem cribro aromata P. O. 14, 13. — Deducere *saepe scribitur pro* Diducere *ubi vid.*

Deductoria liquoris P. N. 7, 21.

Deductorius cuniculus Veg. 2, 25, 2.

Deerrasse visu C. 2, 2, 15. *sic* C. 1, 4, 6.

Defaecare aërem Veg. 1, 20, 3. *de suffimentis.*

Defatigatum et effoetum solum C. 1 pr. 1.

Defectionem si patietur animal Veg. 5, 39, 1,

Defectus. Defecta senio arbor C. 5, 6, 37. defectissimus annis, viribus C. 1 pr. 12. *Sic Plin.* 2, 8. Obscura sidera defectis mortalibus attributa. Schoettg.

Defendere frigus et solem Cat. 48, 2. solem a vertice P. S. 18. prata Ca. 50, 1. V. 1, 20. *quod aliàs vocant* submittere. *Plene* defendere prata a pastione V. 1, 37, 5. defendenda a pecore prata C. 11, 2, 7. *Gallis tempus, quo prata defenduntur, est* fenison, où les prés sont defensibles.

Defero. Deferte maniplos C. 10, 315. *no.* Defertur ex arbore in terram V. 1, 40, 4. — Deferri *pro* differri *legebatur* C. 11, 3, 49. et alibi.

Defervefacitò bene Cat. 157, 9. defervefac. in plumbeo Cat. 122.

Defervescit foenum C. 2, 19, 3. fructus C. 9, 15, 13. defervescunt aestus V. 2, 2, 11. deferbuit mustum C. 12, 38, 3. 12, 21, 3. cum deferbuerit mustum C. 12, 20, 2. intra quartum diem plerumque defervescit C. 12, 23, 1. aquam ubi lupinus deferverit Cat. 96, 1. *Vide Gesneri Thes. L. L. in* conferveo.

Deficitur species pondere C. 2, 6, 1. si deficitur memoria C. 7, 9, 12. defici segetibus C. 3, 8, 4. stercore C. 2, 15, 5. lacte C. 7, 12, 12. rebus omnibus C. 2, 16, 5. deficit importuna parte C. 3, 10, 1.

Defigere sarmenta C. Arb. 2, 4. Defingere panes Cat. 74 *et* 121.

Definire urbis ambitum V. 2, 1, 10.

Deflexu frangitur palmes V. 1, 64, 1.

Deflo. deflare summum amurcae V. 1, 64, 1.

Deflorescere C. 2, 10, 19. 4, 19, 2.

Defluunt ossa carne liquefacta Veg. 4, 8, 3. defluentes maturitate uvae P. S. 17.

De foris, *extrinsecus* Veg. 1, 9, 4. 1, 15, 4. 2, 15, 2.

Deformatus ad tabulae speciem V. 3, 5, 10.

Deformo. deformabis areas Cat. 161, 1.

Defricata dolia C. 11, 2, 70. *vid.* Defrictus.

Defricare radicem C. 12, 56, 1. aqua frigida C. 6, 14, 6. urina vulnera C. 6, 7, 4. defricanda quotidie corpora pecudum ut hominum C. 6, 30, 1.

Defricta redulceratur cutis C. 7, 5, 8. defricto allio extenuatur scabies C. 6, 13, 1.

Defrigescit coctura C. 12, 20, 4. defrixit C. 12, 21, 1.

Defringere collum Cat. 83, 1. *plantam* V. 1, 40, 4.

ne Defrudet segetem Cat. 5, 4. *not.*

Defrutare vinum? Cat. 24, 2. *not.* Defrutare C. 2, 22, 4. *h. e. decoquere vinum ut defrutum fiat.*

Defrutarium *int. vas* C. 12, 20, 2. et defrutaria vasa C. 12, 19, 3 et 6. Defrutaria cella C. 1, 6, 9.

Defrutum *vini dulcis et cocti genus, a defervendo dictum, ut ex* Pall. O. 18. *repetit Cresc.* 4, 24. *extr. A Columella* 12, 20. *ac* 12, 21, 1. *ita describitur, ut a Plinio sæpa, de qua s. l. nimirum ubi* ad tertias mustum decoquitur, *duabus adeo partibus pereuntibus. Contra Palladius et Crescentius l. e. generatim definiunt*; defrutum ubi mustum ad spissitudinem fortiter despumat, *eodemque loco* Careuum *de quo s. l. ad hoc genus vinorum referunt. De etymologia et reliquis quae disputari hac de re possunt, multa Linden Sel. Med.* 10, 36 *sq.* Gesn. Cf. Puntederae Postumas ad

Caton. c. 96. sect. 1. *Marius Victor p* 2469. In defruto apicem (i. e. accentum, signum longae) secundae syllabae imponere debetis.

non Defugio, quin dicam V. 2, 4, 2.

Defundito aquam Cat. 156, 5. defuodat in labra C. 12, 50, 10. defundere in nares Veg. 5, 14, 12 *et* 14. per os 5, 32, 3 *et* 4. 5, 56, 3. 5, 66, 2. per narem dextram 5, 50. in fauces 3, 12, 4. *conf.* Diffundo.

Defusa per stramenta cera C. 9, 16, 1.

Degenerat surculus C. 3, 9, 7. degenerant frumenta C. 2, 9, 14. semina etiam lectissima C. 3, 10, 17. — degenerat animos Venus teneris canum concessa C. 7, 12, 11. *h. e degeneres reddit.*

Degere sarmenta de vineis Ca. 37, 5. *Vid. not. Si significatio conveniat, satis aliunde constat de verbo.*

Degero, *saepissime permutatur in MSS. Vegetii cum* Digero.

Degravari pondere, mole C. 6, 2, 15. 1, 5, 10.

Dehorito amurcam *pro* dehaurito Cat. 66, 2. *not.*

Deiecta et mota cervix C. 6, 14, 3.

Deiicere vites de arbore Cat. 32, 2. oleam Cat. 3, 3. alvum superiorem Cat. 156, 2. *h. e. vomere.* animal curandi causa Veg. 3, 24, 2. *vid.* Deponere, Elidere. Deiicere per nares, *infundere* Veg. 3, 3, 7. 5, 66, 5. 5, 67, 2. coles vitis *h. e. resecare* C. Arb. 9, 2. facile deiiciuntur casei caprini (*per alvum inferiorem*) V. 2, 11, 3.

Deinceps constitutae arbores V. 1, 14, 2. septimus deinceps Praetorius in gente nostra V. 2, 4, 2. deinceps movetur totum solum C. 2, 4, 3. — ut deinceps praecipiemus *h. e. statim* C. 2, 11, 2.

De intus, *a parte interiori* Veg. 4, 9, 2.

Deiungere boves Veg. 4, 15, 5.

Delacrimare C. 4, 9, 2.

Delapidare agrum Cat. 46, 1.

Delapsum aquae non habet locus V. 1, 6, 6.

Delectare oves Cat. 30.

Delectus militum V. 3, 2, 4. quotannis habendus in gregibus V. 2, 5, 17.

Delegare curam villicae C. 11, 2, 72. pecuniam Cat. 149, 2. *add. not. ad* C. 150, 2.

Deletis radicibus C. 11, 3, 56.

Delevato plagam ferro C. Arb. 6, 4. *not.*

Deliaci, *et* Deliacae gallinae V. 3, 9, 2. C. 8, 2, 4.

Delibatus C. 12, 1, 6. *h. e. noxa qualicunque affectus, ut contra* illibatum robur *etc.*

Delibo. ne delibent agni cursitantes aliquid membrorum V. 2, 2, 16. ne bos extremo iugo truncum delibet C. 2, 2, 26.

Delibratus cortex C. 12, 56, 1. ramus P. F. 17, 7. delibrata stirps C. 5, 11, 1.

Delibro. delibrare arborem C. 5, 11, 10. radicem C. 5, 6, 9. delibrandus cortex fissus C. 4, 24, 6.

Delibuto tergore medicamina perbiberit C. 7, 4, 8.

Deliciarum oblectamenta C. 8, 8, 10.

Deliciares tegulae Cat. 14, 4. *ante Victorium, ubi nunc* cuoliciares. *Vid. in Postumis Pontederae ad h. l.*

Deliculae oves Cat. 2, 7. delicula armenta Cat. 27. *diminut. ex*

Delicus. Delici porci V, 2, 4, 16. *not.*

Deligare ovam Cat. 112, 2. oleam Cat. 144, 1. *ut nostri ablesen.* fructum C. 5, 10, 10. Arb. 21, 1.

Deliquescunt cum musto poma C. 12, 11, 3.

Deliquo vinum in alia vasa C. 12, 39, 2.

Delius Paean C. 10, 224.

Delphica laurus Cat. 8, 2. C. 10, 217.

Delphinus exoritur C. 11, 2, 45. Delphini exortu V. 2, 5, 13. occasus C. 11, 2, 57.

Delutare habitationem Cat. 128. *i. e. illinere. Iustinus 36. c. 3. nec materiam ullam sustinet, nisi quae alumine illutatur: Hanc enim lectionem vulgatae illinatur recte praefert Graevius, comparans Persii III.* 104. *crassis lutatus amomis.*

Dematricati nisi fuerint admissarii Veg. 6, 7, 3. *h. e. sanguis emissus e* matrice *ubi vid.*

Demensum servorum quantum ad Cat. 56 *p.* 125. *et in Postumis Pontederae ad h. l.*

Demereri aliquem amoenitate C. 1, 4, 8.

Demergere, depangere, deponere surculum, *synonima* C. 3, 18, 2 *et* 5 *et* 6. demergere surculos P. F. 17, 3. ungulas C. 2, 18, 1.

Demersus terrae ramus P. F. 17, 8.

Demessi favi C. 9, 15, 12. 11, 2, 56 *et* 57.

Demetitis flores C. 10, 304.

Demissus sanguis in pedes C. 6, 12, 1.

Demittere taleam Cat. 45, 2. sanguinem C. 6, 30, 6. per cornu C. 7, 10, 3. *add.* C. 6, 9, 1.

Demosthenes orator C. 1 pr. 30.

Demseris odorem Cat. 110.

Demutilare cacumina C. Arb. 11, 2.

Denarii argentei pondus C. 7, 8, 2. pondus unius denarii Veg. 2, 6, 9 *est drachma Graeca.*

Denicalibus feriis C. 2, 22, 5.

Denigrat terram amurca V. 1, 55, 7.

Denotet quales sint nati C. 7, 9, 11.

Dens aratri C. 2, 4, 6. dentes aetatis indices in equis V. 2, 7, 2. C. 6, 29, 4. P. Mart. 13, 7. Veg. 6, 5, 2. dentium in animalibus numerus et genera Veg. 6, 1, 1. dentes brocchi, canini, columellares V. 2, 7, 3.

Dentalia C. 2, 2, 24. not.

Denticulatae falces C. 2, 21, 3.

Denticuli recurvi P. Iun. 2, 4. aperire nituntur gingivas tumentes P. 1, 28, 6.

Dentitio prima pullorum Veg. 3, 25, 1.

Dentix. dentices pisces C. 8, 16, 8.

Denubere C. 10, 158. denubere *pro* denudare in Avieni Fab. V. 15. *daut Codd. optimi in observ. Misc. Belg. Vol. IV. p.* 299.

Deorsumversus ibit (*de alvo purganda*) Cat. 156, 4. curvantur palmae C. 4, 20, 3. spectantes ollae C. 12, 43, 10. deorsumversum pressi lumbi V. 2, 7, 5. deorsum facias *h. e. vertas* P. F. 25, 19. verso acumine P. N. 7, 1.

Deosum *pro* deorsum *vid. Victor. ad* V. 1, 6, 3.

Depangere malleolum C. 3, 16, 1. 11, 3, 26 *et* 30. cacumina ficorum, pirorum C. 3, 21, 11.

Depaverint herbas roscidas C. 7, 5, 21.

Depellere agnos, *a matre removere* V. 2, 2, 17. depellenda soboles C. 7, 6, 8. 6, 37, 11. not. Pallad. 4, 14, 4. *vid.* depulsus.

Dependitur plus in operis avocandis *etc.* C. 11, 1, 20. merces C. 5, 1, 8. opera dependitur C. 4, 22, 7.

Depereunt in usu C. 12, 50, 9.

deperit repente sanum animal Veg. 1 pr. 14. *it.* 6 pr. 4.

Depetigo porcae Cat. 157, 16.

Depexa coma C. 10, 188.

si Deplanaverit oculus Veg. 3, 19. *not. Sed legendum* deplanaveris: *ut* deplanes 3, 22, 2. *et* deplanes 3, 22, 3. *h. e. planum abrasa scabritie facias.* Gasner.

Deplantare V. 1, 40, 4 *bis it.* V. 1, 43. ramum deplantat bos C. 2, 2, 26. *not.*

Deplere oleum Cat. 64, 2 et 66, 2. *vid.* Capulator, Capulare. et defundere in labra C. 12, 50, 8 *et* 10. — animal *h. e. venam ei secare* Veg. 1, 13, 4. 1, 22, 1. 1, 24.

Depli Veg. 5, 27. f. bdellii *not.*

Deplorant vites P. F. 30. *vid.* Lacrimare.

Depluit Iupiter imbre in sinus matris C. 10, 206.

Deponit florem frumentum P. Mai. 1, 1. — deponere cuneum, *demittere*, *inserere* P. F. 17, 2.— deponere malleolos, *plantare in terra* C. 3, 3, 2. surculum P. F. 17, 3. stirpem vitis C. 1, 1, 5. ulpicum C. 11, 3, 20.

Deportatio Cat. 141, 3.

Depressius pastinetur solum C. 11, 3, 10.

Deprimere plantas C. 11, 3, 28. deprimente locum palo *in quo ponatur talea* P. F. 18, 1. deprimuntur semina in regesto C. 4, 1, 3.

Depsere manibus Cat. 76, 1. coria Cat. 135, 3. ubi depsueris Cat. 76, 1. *Similiter de Scythis Herodotus IV*, 64. τὸ δέρμα δέψει τῇσι χερσί. ὀργήσας δὲ αὐτὸ *etc. Huc pertinet locus Homeri* Il. 17, 389. ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ταύροιο βοὸς μεγάλοιο βοείην λαοῖσιν δώῃ τανύειν μεθύουσαν ἀλοιφῇ· δεξάμενοι δ' ἄρα τοίγε διαστάντες τανύουσι κυκλόσ' ἄφαρδε τ' ἰκμὰς ἔβη δύνει δέ τ' ἀλοιφὴ πολλῶν ἑλκόντων· τάνυται δέ τε πᾶσα διὰ πρό.

Depsticius panis uti fiat Cat. 74.

Depsta coria Cat. 135. 3. depsto luto oblinere Cat. 41, 4.

Depulsi a matribus agni V. 2, 2, 17. a mamma porci V. 2, 4, 16. *vid.* Depello.

Depurgatos caules C. 12, 9, 1.

Depurgo. depurgato Cat. 50, 1. 112, 2. depurgare sordes C. 9, 14, 13.

Deputatum, *decisum* C. 3, 10, 19.

Deputo vineam Cat. 49, 1. 50, 1. C. 4, 23, 2. arbores C. 11, 2, 32. deputandi falce palmites. — Deputare steriles vaccas aratro P. Mart. 11, 6. *h. e. destinare. Sic* P. S. 10, 1. Iul. 11.

Derelinquunt C. 9, 13, 12. *sed ibi Edd. vet.* delinquunt.

Derides? *vox fidem negantis*, V. 3, 2, 15.

Deridiculum est V. 1, 18, 5.

Derivanda sulcis palus C. 2, 17, 5.

Derogabit aetati arboris P. F. 25, 23. derogare fructibus suis P. 1, 6, 8.

Descendere gradatim V. 2, 1, 3 *et* 4.

Desciscunt malignitate naturali semina C. 3, 10, 18. *add.* 3, 2, 13.

Describunt caelum astrologi V. 2, 1, 7.

Descriptio hortulorum C. 4, 18, 2.

Descriptus. descriptae vites, *ordinatae* C. 3, 21, 4.

Desecare segetes et prata C. 11, 1. 8. prati iugerum C. 11, 2, 40. a vite C. 12, 43, 1.

Desecta herba C. 2, 18, 5.

Desectio stramenti C. 6, 3, 1.

Deserere possidendo C. 1, 3, 11. *plus possidere quam colere possis, qua ratione alii excluduntur.* Gesn. — Desero, *planto vid.* Desitus.

Deses intra tecta foemina C. 12,

1, 2. desidem ab opere suo reddit C. 7, 12, 2. *not.*

Desideria naturalia, *fames* C. 10 pr. 2. desideriis naturalibus (*coitus*) angi C. 6, 27, 7.

Desidero. Desideratur foecunditas ab Amineis C. 3, 9, 1. — Minime desideratur vapor ignis *h. e. noxius est* C. 12, 50, 13. — ut examina desideremus C. 9, 8, 1. *positum videtur pro* consideremus. *Ita* sequitur, ut morbo laborantibus remedia desiderentur C. 9, 13, 1. *h. e. circumspiciantur.* Gesner. Vitruvius 2, 6. relinquitur desideratio — quid ita non etiam ibi nascitur pulvis: *et paulo post*: itaque visum est antequam desideraretur, de his rebus quemadmodum esse videantur.

post Desidiam longam ager laetas segetes adfert C. 2, 18, 3.

Desidiosiores V. 2 pr. 1. desidiosus C. 12, 1, 1.

Desido. In imo quod desederit C. C. 112, 2. desidit ovum plenum V. 3, 9, 11.

Desinit oriri piscis C. 11, 2, 24.

Desistente auctumno V. 2, 3, 8.

Desitis seminibus, *a* desero V. 1, 23, 6.

Desolare agros profugiendo C. 1, 3, 11.

Desperatione vastae scientiae C. 1, Praef. 28.

Despernat opes Alexis C. 10, 298.

Despicitur area C. 1, 6, 23.

Despondent animum volucres et moriuntur V. 3, 5, 6. *Conf.* V. 3, 16, 15. despondere *simpliciter, omisso* animum C. 8, 10, 1. despondere sapientiam, *h. e. spem amittere illius consequendae* C. 11, 1, 11.

Despumare *est spumam auferre. Sed illud apud nostros fere scribitur* dispumare *ubi vid.* — Despumare *est mittere sanguinem de palato equorum. Apparet hoc ex Veg.* 3, 34, 2. *Hinc intelligimus, quid sit* despumantur equi tertio gradu a dentibus Veg. 1, 22, 11. *add.* 3, 6, 7. 3, 28, 4. G.

Despuo. *in superstitione* V. 1, 2, 27.

Destioanti *pullo* praebet ubera equa C. 6, 37, 8. *h. e. appetenti. MS. Goes. et Sang.* desideranti. *quam glossam puto.* Gesn.

Destinati in ordinem sulci P. N. 7, 20. *directi.*

Destituta humus C. 2, 1, 3. uligo 1, 5, 6. *not.*

Destringere *vid.* Distr.

Destruunt quae contulerunt beneficia C. 1, 3, 2.

Desub cirro Veg. 3, 54, 2. cirris Veg. 6, 1. gamba Veg. 5, 21, 3. 6, 4. locis Veg. 3, 53, 3. massa C. 12, 34. oculo Veg. 3, 19, 1. pedibus P. O. 21.

Desucto flore P. 1, 37, 2. *de apibus.*

Desuefiunt minutatim catuli V. 2, 9, 12. *h. e. separantur a matre, Nostri entwöhnen.*

Desogunt pavimenta, quae funduntur P. 1, 9, 4.

Desultor V. 2, 7, 15.

Desum, ai hoc deest i. e. *si fieri non potest*, ad Pall. 4, 11, 3.

Desuo. desuere imbricibus cupam Cs. 21, 3.

Desuper calcato C. 12, 16, 4. spissius terra calcatur P. Ian. 15, 4. totus gypso P. *ibid.*

Detectae a superiori parte larae P. F. 26, 4.

Detergeo. fastidium C. 8, 10, 5. lanuginem pomis Cydoniis C. 12, 45, 2. palmites C. 4, 27, 6. 5, 5, 13. se parietibus *h. e.* adfricare C. 7, 5, 6. deterget se lingua bos C. 6, 6, 1. detergeri spongia C. 6, 9, 1. 12, 48, 3.

Deterius fit V. 2, 4, 14.

Detero. deteras herbam verbenam V. 3, 1, 8. *add.* 3, 2, 6 *etc.* 3, 67, 4. 3, 70, 6. deteruntur frumenta C. 1, 6, 23.

Detinent fabae operas duas C. 2, 13, 2.

Detondere Ca. 96, 1. C. 4, 23, 3. V. 2, 4, 14.

Detrahere poma arbori C. 12, 44, 7. matri (viti) flagellum C. 3, 17, 1. viti surculos C. 4, 29, 5. uvam C. 12. 43, 2.

Detrita frumenta C. 2, 21, 5. scilla C. 6, 27, 10. detritum milium C. 6, 12, 4. semen τοῦ ὑοσκυάμου C. 6, 38, 3.

Detruncari superiora C. 5, 6, 13.

Deturbare pampinos C. 4, 27, 2.

Deucalioneae cautes C. 10, 67.

Devehere mulctram C. 7, 8, 1.

Devertitur ad nos V. 2, 11, 12. *ubi editum* divertitur Xenoph. Oecon. 4, 13. ἐπιστρέφεσθαι εἰς χώρας.

Devexum leni clivo solum C. 1, 6, 24.

Deunx iugeri C. 5, 1, 12.

Devorat sumtu fructum vinea V. 1, 8, 1.

Deus Maeonius, *Homerus* C. 1 pr. 30. Deo maiore C. 10, 217. Dii rustici V. 1, 1, 5. facientes adiuvant V. 1, 1, 4.

Deussit urina genitalia C. 6, 30, 4.

Densti cimicis nidor C. 6, 18, 2.

Dextans iugeri C 5, 1, 12.

Diabetes, διαβήτης sipho C. 3, 10, 2. *Sipho dicitur incurvus tubus vel angulum cum facit, diabetes esse videtur rectus. Saltim is rectus est et pingitur, qui Heroni Spirit. I. p. 156. μέσος πνυκτικός vel potius πνικτικός, διαβήτης dicitur, cum minor sipho includitur maiore desuper clauso.*

Diaeresin dabis Veg 3, 13, 2. not.

Diagridium Veg. 5, 32, 3.

Diametros areae C. 5, 2, 7.

Diamoron ut fiat P. S. 16. *no.*

Dianaria radix, quam Artemisiam dicimus Veg. 3, 6, 7. 5, 32, 4.

Diapente medicina Veg. 1, 16, 4. diapenten specierum numero nuncupant, *quas nominat* Veg. 2, 36, 1. Diapenten potionem 1, 11, 9. 1, 12, 4. 1, 14, 4. 1, 15, 2. Diapenton 1, 10, 6. 1, 12, 4. 6, 8, 8. *utrumque forte debetur ruditati librariorum.* Gesner. *pleraque correxi.*

per Diastema ut composito corpore sint Veg. 1, 22, 3. *per intervallum cibi. Sic etiam placebat Platnero.* Gesner.

Dice *pro* dic V. 1, 9, 7.

Dictator ab aratro C. 1 pr. 13.

Dicto. modus, quem dictabit humi laetitia C. 4, 24, 4. forma, quam dictavit consuetudo P. 1, 20, 1.

Dicto audiens sit domino suo Ca. 142.

Diducere cuneo C. 5, 11, 7. lanam C. 7, 4, 5. litem C. 3, 13, 12. Diducuntur laciniae C. 7, 6, 5.

Diem meridie dividere V. 3, 2, 15. *no.* in diem vivere (*abiecta futuri cura*) C. 3, 3, 6. die diutius non habere operarium Ca. 5, 4. diebus nonis modo res urbanae usurpatae V. 2 pr. 1. dies brumales horarum ix C. 11, 2, 91. civiles V. 1, 28, 1. interpositis diebus, aut singulis mensibus Veg. 2, 58, 5. — Die vendere Ca. 150, 2. Dies annua x mensium *ad* Ca. 146, 2. in diebus pecuniarum C. 1, 7, 2. diem praegnationis idem bis habere non potest V. 1, 44, 4. — Dies pro sole C. 7, 3, 25.

in Dieta Veg. 3, 9, 7. *forte:* in die. Gesner.

Differre plantam, *disserere* V. 1, 43. C. 11, 3, 30, 31 *et* 32. *it.* 38 *et* 42. Distulerunt oculos suos plantae per longa internodia P. Mar. 10, 25.

Difficile nascitur P. Ian. 7.
Difficiliter C. 5, 3, 1. 5, 7, 1.
Diffindere meridiem somno V. 1, 2, 5.
Diffluere lusu C. 12. Praef. 9.
Diffluit vitis *i. e. finditur* C. Arb. 7, 5. *si lectio sana est. sed legd.* diffluvietur. *cf.* ad Pall. 12, 15. sect. 3.
Diffluviare ad Pallad. p. 208.
Diffundere (*vinum in dolia aut serias in quibus obturotis et picatis servetur*) C. 12, 28, 3. *add.* 3, 2, 26. — radices V. 1, 37, 5. — Si diffuderit ae cupa P. 1, 18, 2. *h. e. vitium fecerit, et vinum effuderit: modo non legendum sit* diffiderit. — Diffundere per narem medicamentum Veg. 1, 45, 4. in fauces Veg. 2, 6, 9. *ita* 3, 15, 14. *pro* defundere: *quod etiam alicubi est in* MS.
Diffusus per multa volumina scriptor C. 1, 1, 10. diffusa materia C. 11, 1, 10.
Digerere semen Ca. 161, 3. mel liquefactum in formas P. Iun. 7, 4. stercus in prata C. 11, 2, 18. ut per ventrem digeratur humor infestus Veg. 1, 14, 5. digerere morbum Veg. 1, 14, 6. *add.* 1, 24. *In his divisionis et distributionis quaedam notio inest.* — tepefactam (potionem glutinosam) digeras ut inspissetur Veg. 5, 65, 5. *h. e. caloris ope particulas fluidas dissipes.* — *Pro* degerere *scriptum a* Vegetio *an librariis saepissime.*
Digestionis ausilia concitat vinum scillites P. Iul. 6, 2. per digestionem decoctus cibus Veg. 2, 12, 1.
cum Digitalibus legitur olea V. 1, 55, 1. *ubi Codd.* digitabulis *habent. Digitabulum est instrumentum, perticae impositum, dentibus cinctum,* Obstbrecher.
Digitelli flos C. 12, 7, 1.
Digiti primores Ca. 21, 2. *Turnebus* 25, 20. *interpretatur tenuiores et graciliores.* Gesner. — Digiti impares gallinarum laudantur V. 3, 9, 4. *not.* digitis quinis gallinae C. 8, 2, 8. *not.*
Dignitas amplitudinis et coloris in bobus V. 2, 5, 10. cum dignitate sunt asini V. 2, 6, 3. canes V. 1, 21.
Dignor. non dignantur architecti comprehendere modum aedificiorum etc. C. 5, 1, 3.
Dignoscere suos et alienos non potest C. 8, 5, 7. dignoscitur sapore C. 2, 2, 20.
Diiuncti a matribus equuli V. 2, 7, 12. diiuncta ab agri utilitate V. 1, 23, 4.
Diiungere, Disiungere V. 1, 2, 22. V. 1, 3. asinum ab opere V. 2, 6, 1. diiunguntur agni a matre V. 2, 1, 20, catuli V. 2, 9, 12.
Dilabitur vestis situ C. 12, 3, 5.
Dilapidans grandine labores hominum C. 10, 330.
Dilatio noxia in re rustica Ca. 5, 7, C. 1, 8, 14. 11, 1, 28 sqq.
Dilecta vitis novella, *h. e. diligenter culta, oppon. neglectae* P. 1, 6, 11.
Diligentiae inimicissima somnus et vinum C. 11, 1, 13.
Diligunt crescere, *amant, solent* P. F. 25, 1.
Diluere Ca. 69, 1. membra pecorum tonsa P. Mai. 8, 2. muria olivas P. N. 22, 5.
Dimicare aciem C. 9, 9, 7.
Dimidio maturius C. 11, 1, 16. dimidium acetabuli polenta grandis Ca. 108.
Dimissus in nuce cortex P. Ian. 15, 18. sanguis in pedes C. 6, 12, 1. *vid.* Demiss.
Dimitto. Dimittunt ex se oleum baccae P. Ian. 19. Dimittitur sanguis, *vena secta* V. 2, 1, 23. — Dimittere pampinarium *h. e. submittere* C. 5,

6, 31. *ubi tamen ex Edd. pr. et Codd. immittere rescripsi, quocum saepius permutatum fuit.* P. F. 12, 3 et 6, 13, 2. Mart. 7, 4. Mai. 2, 1. O. 8, 2. — — *Generatim relinquere notat.* Dimittunt ternos pedes inter singulas vitea P. F. 9, 9. dimittas spiramenta P. N. 22, 6. Dimittitur para favorum quinta P. Iun. 7, 2. tenui caula dimisso P. Aug. 5, 2. ut aliquid dimittatur haerere P. Mai. 7, 2.

Dindyma castra Cybelles C. 10, 220.

sub Dio *vid.* Dium.

Dionaeis redimitur floribus C. 10, 286.

Διφθερίαι senes V. 2, 11, 11.

Dipondiarius orbiculus C. 4, 30, 4.

Dipondii semissis C. 11, 2, 17. *duo cum dimidio. aud.* C. 11, 2, 28.

Diradiare vitem C. 5, 6, 36. *not. Vide etiam* in disrarare.

Diribere suffragia in comitiis V. 3, 2, 1. 3, 5, 18. *vid. no.*

Dirigere ad metam V. 1, 4, 1. 1, 18, 1. ad contemplationem suam C. 3, 12, 4. diriguntur ordines C. 3, 15, 1. ne alter ramus sub alterius linea dirigatur P. F. 13, 2. — in dirigendis potionibus Veg. 1, 19, 2. *vid.* digero.

dum Dirimentur suffragia V. 3, 2, 1. 3, 5, 18. *vid.* no.

Discessere a qualitate sua C. 3, 2, 30.

Discindito salicem Graecam Ca. 40, 2.

Disciplina ruris C. 1 pr. 23. 1, 1, 6. villaticae pastionis V. 3, 2, 17. fici P. Iun. 5, 2. servetur P. Mai. 6. si loci patitur disciplina P. N. 4, 2. disciplinam alienam caveto contemnas Ca. 1, 4. disciplina simili P. N. 17, 2. bene morata C. 1, 8, 20. — Disciplina mores facit, non natura tantum C. 7, 12, 6. Disciplinis liberos excolere C. 4, 3, 2. in disciplinis peccando discitur C. 1, 1, 16. Disciplinis illustribus eruditus C. 5, 5, 15. disciplinis liberos excolere C. 4, 3, 2.

Discipuli persona consideranda P. 1, 1, 1.

Disco. didicit ferre totius orbis fruges Italia C. 3, 8, 5. discendum quod ignoras C. 1, 8, 13. C. 11, 1, 27.

Discocto farre p. 1, 29, 2. discocta in furno ficus P. Mar. 10, 34. *not.*

Discolor lanae lingua C. 7, 3, 1. discolores cerae V. 3, 17, 4.

Discordante natura P. Aug. 5, 3.

Discrepat disciplina cum priscis C. 1, 1, 6. nominibus vitium etiam vicinae nationes C. 3, 2, 30. *causa* discrepat Ovid. Fast. 6, 572.

sine Discretione P. Inl. 4, 5.

Discrimen quo divisa est bovis ungula C. 6, 15, 2. 7, 5, 11. discrimine pectita tellus C. 10, 94.

Discriminatim V. 1, 7, 7.

Discutitur mentis error C. 6, 35, 2.

si Dishiascent arbores Ca. 12.

Disiectos paloa reponere C. 11, 2, 38.

Disiuncti opere boves C. 6, 15, 2. *vid.* Diiun.

Disiungitur ab opere bos C. 6, 14, 5. C. 2, 3, 1. Veg. 4, 15, 3.

Dispalatae V. 3, 16, 7. not.

Dispariles qualitate vites C. 3, 2, 17. disparile pabulum V. 2, 11, 1. dispariliter habent momentum V. 1, 6, 6.

Dispendiosa cunctatio C. 2, 21, 1.

Dispendo. Dispendere curam pastoris C. 8, 2, 7.

Dispereo. Disperire solent fructus V. 1, 11, 1. C. 12, 46, 2.

Dispergunt se caprae V. 2, 3, 9. dispergere lactucam h. e. disserere, disponere C. 11, 3, 25. traducibus vitem C. 5, 6, 36.

Dispersim scripserunt V. 1, 1, 7. 3, 2, 13.

Dispiciuntur causae C. 9, 13, 1. *ex Sang. pro* inspiciuntur. dispicere rationem 3, 3, 12. *vulgo* erat.

Displicatae apes V. 3, 16, 7. *forte* dispalatae. Gesner.

ne Displodantur bobus ingredientibus pedes V. 2, 5, 8. *sed* cani ingredienti V. 2, 9, 4.

Disponere oculos arundinum Ca. 47. brassicam C. 11, 3, 27. mentastrum inversis cacuminibus C. 11, 3, 37. — In qua scrobe disponemus inserere *h. e. volemus* P. Apr. 2, 1. de quo semen legere disponis P. Oct. 11, 2.

Dispositio et ordo res pulcherrima C. 12, 2, 4.

Dispositus surculo, segetibus, prato, fundus C. 2, 15, 7. — mente C. 1, 1, 15.

Dispumare *pro* despumare *aliquoties etiam MSS. vid.* C. 12, 38, 5. P. F. 25, 10. Iul. 7.

Dispungere rationem C. 3, 3, 12, *ex Codice dedi.*

Disrarari et intercidi C. 4, 32, 4 *not. vid.* Diradiare.

Dissentire opinioni Col. 3, 3, 8. *sed aliter Goes. Sang.*

Disserere de materia C. 2, 1, 2. disseritur lactuca 11, 3, 26. *ut* dispergitur.

Dissilit pix frigore P. S. 11, 2.

Dissimulatio, negligentia Veg. 6 pr. 1 *et* 3. *Ita etiam de re mil.* 1, 18. de salitione equorum, *h. e. arte insiliendi in equos*, quem usum usque ad hanc aetatem, licet iam cum dissimulatione pervenisse manifestum est. Gesner.

Dissimulare damnosam curationem, *h. e. intermittere* Veg. 1 pr. 5.

Dissipare stercoris cumulos C. 2, 16, 1. P. S. 1, 2. ut dissipetur late aqua V. 3, 14, 2. ne dissipetur fascia corticis P. F. 17, 2.

Distabescit cum musto sal Ca. 24, 1. ut distabescat suspirium in aqua Veg. 1, 11, 13.

Distantia non est in ponendis piris *h. e.* differentia P. F. 25, 4. *add* Mar. 10, 27. Oct. 14, 1.

Distendat rosa iunci stamina *h. e. impleat*, *corbem* C. 10, 306. distendunt curam villicae C. 12, 44, 1. distenditur sedulitas villici C. 1, 6, 8. distentum temonibus corpus C. 6, 19. 3.

Disterere caseum in mortariolo Ca. 75.

Distichum hordeum C. 2, 9, 16. *Vide in Hordeum.*

Distillationi omni humor praestat augmentum Veg. 2, 44, 2. distillationem patitur cervix equi Veg. 2, 43, 1.

Distinetur anchoris C. 4, 17, 6. *ubi Codd.* distenditur.

Distinguuntur lacubus granaria C. 1, 6, 13. *ubi aliae Edd.* distinguntur. *Vide* Tingo.

Districta bacca C. 12, 50, 8. uva P. O. 22. *pro* destr.

Distringere oleam C. 11, 2, 83. baccam myrti C. 12, 38, 7. muscum C. 4, 24, 6. Destring. *et hic et ubique legi vult Cuperus obss.* 4, 5. *ubicunque nempe non significat in diversas partes trahere. Et sane Columellae Codex Lipsiensis saepe* destringere *habet ubi de olea sermo est.* Gesn. *eamque lectionem ex Sang. multis in locis restitui.*

Disturbata restituere C. 11, 2, 38.

Ditem Iovi praeposuit Proserpina C. 10, 273.

Divaricatae taleae Ca. 45, 3.

ne Divaricent boum ungulae V. 2, 5, 8.

Diverrere humorem C. 7, 4, 5.

Divarsoriae tabernae V. 1, 2, 23.

Diverti ad aliquem, V. 2, 11, 12. not.
Dividere diem meridie V. 3, 2, 15. corbe medio Ca. 136. not.
Dividuum in domo nihil C. 12 pr. 8.
Divina si faverint P. 1, 1, 2.
Divini non consulendi Ca. 5, 4. C. 11, 1, 22.
Divisurae laterum P. O. 12, 7.
Divitiae pecudes C. 6 pr. 4.
Divortium veris et hiemis Ca. 4, 27, 1.
sub Divo esse C. 6, 13, 3. 12 pr. 2 sub divo Veg. 4, 12, 3. *et MS. Lugd.* P. Mar. 10, 7.
Diureticae potiones Veg. 5, 71. diuretica vina P. O. 14, 3.
Diutino sole vanescunt P. 1, 10, 2.
ad Diuturnitatem stirpis confert C. 3, 2, 3.
Do. Dare *an vendere est* Ca. 138? Dato bibere Ca. 89 *et* 103. dare materias C. Arb. 6, 5. dabis diaeresin Veg. 3, 43, 2. ex graeco διδόναι διαίρεσις apud Chirurgos.
Docenti et discenti opus est exemplo C. 11, 1, 4.
Dociles ad agriculturam V. 1, 17, 3.
Docta et erudita palata C. 8, 16, 4.
Doctrina (in) multarum rerum peritus V. 2, 4, 11. *ubi dubito quid doctrina significet.*
Documenta, indicia C. 6, 29, 1.
Dodrans ingeri C. 5, 1, 11.
Dodrantalis altitudo C. 11, 3, 44. stirps C. 5, 6, 12.
Dolabella expurgare siquid emortuum est C. 4, 24, 5. — terram dimovere C. 4, 24, 4.
Dolabelliana pira C. 5, 10, 18. 12, 10, 4.
Dolabra acuta abradito C. Arb. 10, 2. — Dolabris circumfodiuntur rosaria P. F. 21, 2. dissipandae glebae P. Ian. 3, 3.
Dolabratae secures P. 1, 43, 3.
Dolet cor Ca. 175, 7. dolere iuste *i. e. queri* C. 1, 8, 18.
Doliolum vitreum Veg. 6, 13, 3.
Dolium fictile C. 12, 54, 2. dolia quae figuli faciunt V. 3, 15, 2. patentissimi oris C. 12, 6, 1. in dolii utero C. 12, 4, 5. doliorum in modum formata vasa C. 12, 4, 5. dolia demersa humi C. 12, 18, 4. *vid. not.* doliorum opercula Ca. 11, 1. Dolia aciuaria et frumentaria V. 1, 22, 4. amurcaria, frumentaria, vinaria Ca. 10, 4. it. 11, 1. nova imbui ut debeant Ca. 69, 1. ut picari C. 12, 18, 5. picata, defricata, lota, siccata C. 11, 2, 70. odorata ut fiant Ca. 105, 2. vindemiae ut parentur Ca. 39, 1. C. 12, 18. ut olivitati C. 12, 50, 14. dolia musto spumantia C. 10, 432.
Dolitantes partes Ca. 157, 7. *bis.*
Dolo. dolantur in quadrum perticae C. 8, 3, 7.
Domesticus labor matronalis fuit C. 12 pr. 7. — domesticum factum e fero C. 8, 14, 3. domesticae pecudes C. 10 pr. 1. aves C. 8, 15, 1.
in Domicilium suum revolant aves C. 9, 9, 8.
Dominatur unum in rusticatione C. 1, 8, 14.
Dominicae habitationes C. 9 pr. 1. Cf. 8, 8, 9. not. b.
Dominus quae observare debeat C. 2, 1. C. 1, 7. 1. Domini oculi et vestigia C. 4, 18, 1. 3, 21, 4. praesentia P. 1, 6, 1. *coll.* C. 1, 1, 18. cum Domino quem villicus docet, male agitur C. 11, 1, 7.
Domitura boum C. 6, 2, 1.
Domo. Domare ad aliquid asinum V. 2, 6, 4. domandi expeditior tutiorque ratio C. 6, 2, 9. V. 1, 20. ad domandum proni boves V. 1, 20, 2. *h.*

e. qui domentur. Talia gerundia passive accepta habet Cortius ad Sall. Iug. 62, 8. Gesn.

Domus. Domo meae Ca. 134, 2, haec ubi domo nascuntur V. 1, 8, 2.

Donicum. *unde contractum* donic fors *vetusta in Codd. etiam reperta*, donec Ca. 146, 2. *no.* Ca. 149, 2.

Dos. Dotem vincis praeparare *i. e. pedamenta, viminα* C. 3, 3, 5 *et* 8. Dotibus magnis commendantur uvae C. 3, 2, 17.

Dossuarii aselli V. 2, 6, 5. dossuaria iumeota V. 2, 10, 5.

Δράκες in canibus, vestigiorum articuli et ungues C. 7, 12, 4. *not.*

Dracontiae et draconteae radicis Veg. 5, 66, 1. alibi *Graece* δρακόντιον *Dioscor.* 1, 19, 6. *Arum dracunculus Linnaei.* cf. Veg. 2, 32. *not.*

Dracontios vitis C. 3, 2, 28.

Dragantum *ita saepe est apud* Vegetium, *ut ab auctore ipso videatur profectum* v. g. 2, 5. 2, 28, 19. 2, 30. 5, 11, 3. *Est autem* Tragacantha *s. gumi huius arbusculae teste Dodonaeo* p. 751. Gesner *Multa loca ex libris mutavi.* — Dragantidis MS. 2, 31. no.

Dragmas VIII. P. Iul. 8, 2. *etiam MS. Sylb. pro* drachmas.

Dryadum choros C. 10, 264.

Dubito. eosque nemo dubitat quin optimi sint C. 6, 3, 3. *Graecum est* δοάζω, δοιάζω, δυάζω. *Nempe a* δύω *factum* dubo, *unde* dubius; *ex* dubo *frequentativa forma* dubito factum est.

Duco. Duce *pro* duc V. 3, 2, 18. Ducere sulcum C. 2, 2, 27. in propagioem virgulta P. N. 7, 21. — Ducat in se eosd. sapores P. O. 10, 1. docitur e caelo ac terra salubritas V. 1, 4, 4. — *pro* inducere. supra docenda est terra P. F. 25, 31. calcem ducere P. 1, 13, 2. cicatricem C. 4, 22, 4. — educere, evellere fabam C. 11, 2, 50. pilum C. 6, 32, 3. — Ducere peraeque V. 3, 16, 11. *h. e. medio proportionali invento inaequalia pretia aequare. Nostri, eins in das andere rechnen.* Gesner.

Ductim et caesim *opponuntur. Qui* ductim *putat vineam* prius applicat ferrum, *et ita* quaē destinavit praecidit, *qui* caesim, hunc ictus frustratur interdum C. 4, 25, 2.

Ductu falcis facta putatio, non ictu C. 4, 25, 3. Ductibus fossarum siccetur ager P. Mai. 3, 1.

Duceni quadrageni pedes C. 5, 3, 2.

Ducentum *indeclin. pro* ducentos C. 5, 3, 7.

Duis bonam salutem Ca. 141, 3.

Dulcedo soli C. 2, 2, 14. fructus C. 3, 1, 3. — *pro prurigine et titillatione Veg.* 5, 15, 4. *ubi graece est* ἐρεθισμός. *Hinc et pro ulcere* Veg. 3, 52. *ubi not. Con. Gesner comparabat* ἕλκη γλυκέα *a Galeno dicta.*

Dum tamen C. 1 pr. 11.

Dumeta et culta C. 1, 2, 5. dumosi glareosique montes C. 4, 33, 5, *not.* dumosis collibus horti C. 10, 150. *Addenda* p. 740. *Adde Virgil. Georg. II.* 180. tenuis ubi argilla et dumosis calculus arvis.

Duntaxat Ca. 49.

Duo villicos V. 1, 18, 3. duo libros V. 3, 1, 9.

Duodecima una *pars* C. 5, 1, 11.

Duodequinquagesimo die C. 9, 14, 4.

Duodequinquaginta C. 9, 14, 1. 12, 5, 1.

Duplex spina *laudatur in equo* C. 6, 29, 2. — Duplices novem ficus, Veg. 2, 10, 6. 1, 56, 17. *auctore Schol. Horatii S.* 2, 2, 122. *bifidae. Vide ad Pallad.* 4, 10, 34. — Duplicis quam numerus exigit *h. e. alterum tantum* C. 1, 8, 8.

Duplicat pretio reditum C. 12, 50,

2. duplicantur incrementa, quae speraveras P. N. 7, 12. fructum duplicant V. 1, 69, 1.

Dupondiarius *vide* dipond.

Dupondium, *duo pedes* C. 3, 15, 2. 4, 1, 3. 4, 32, 2. dupondio et dodrante altus sulcus C. 3, 13, 5. dupondium semissem C. 6, 19, 1. *vid. Dipond.*

Durabilis liquor C. 12, 38, 7. ficus P. Mar. 10, 26. salsura C. 12, 53, 1.

Durabilitas frumenti P. 1, 36, 2.

Duracinae vites C. 3, 2, 1. uvae Ca. 7, 2. Duracina Persica P. F. 25, 32. P. N. 7, 8. *vid. quos laudat Needham. ad Geop.* 10, 13. inpr. Casaub. ad Suet. Aug. 76. Duracinae *primo vites dictae videntur a* duris acinis: *deinde translatum nomen ad ea Persica quorum caro ossibus vehementius haeret: ita certe Plin.* 15, 2. duracina *a reliquis distinguit.* Gesn. *Duracina cerasa Plinii* in *Provincia Gallica audiunt Agrufien duran*, vestigio servatu antiquitatis, Bernsteinkirschen aqud nos.

Duramenta s. duramina in vite C. 4, 21, 1. 4, 22, 1. P. F. 12, 2.

Duratus rusticis operibus C. 1, 8, 2. — Durata salibus aqua C. 7, 4, 8. *vid. no. et mox* dura muria. durare muria uva C. 8, 6. *sed vide notam.*

Duritia aetatis repugnante P. Mar. 12, 1.

Duro. durare ungulas C. 6, 37, 11. — siccitatem et ventos P. F. 9, 1.

Durus. Dura muria C. 6, 30, 9. 12, 6, 1. 12, 7, 3. not. *vid.* Duratus. Durum vinum, *suavi oppon.* P. O. 14, 5. *sic* acetum durum *Sammon.* 40. e duro citare virgam *de vite* C. 3, 6, 2. Pall. 3, 9, 6. *not. et vide* Siccus.

Dux. Duces agricolarum Dei V. 1, 1, 4.

Dysenteria si iumentum apprehenderit Veg. 5, 10.

Dysenteriaca passio P. F. 31, 2.

Dyspepsia quo vino curetur Ca. 127, 1.

E

Eadem V. 2, 5, 2. *intell.* via, *dum advocatus es.*

Espropter C. 8, 14, 11.

Eatenus, qua C. 12, 9, 1.

Eblandiatur lac igneam saevitiam morbi C. 7, 5, 16. eblanditus est mas superiecta (de asini coitu) C. 6, 36, 4. — Eblandiatur solitudines ruris C. 8, 11, 1. *no.*

Ebriosa cum memoria cura officii subtrahitur C. 11, 1, 13.

Ebulum ex segete vellito Ca. 37, 2. ebuli rutilae baccae C. 10, 10, radices Veg. 1, 14, 5.

Eccum recta candidatus V. 3, 17, 10.

Echedermia V. 5, 53. 1. not.

Echini salsi P. Ian. 16. marini condiuntur P. D. 6, 1. — castaneae P. ins. 155.

Echionii Bacchi palmes P. ins. 45.

Ηχώ, argutae valles C. 9, 5, 6. *dia descriptio* P. 1, 37, 5.

Edaces multi cibi C. 6, 2, 14. *not.*

Ederacea frons Ca. 54, 2. materia Ca. 111. ederaceae baccae C. 8, 10, 4. ederaceum vas vinum non continet Ca. 111. *Vide* hedera.

in Editiore silvae fronde C. 9, 8, 1. editissima aedificis C. 8, 8, 1.

Edo *priore corr.* Quod pecus libentius est V. 1, 56. edit *pro* edat Ca. 156, 6. edent *pro* edant Ca. 53. *Vict.* Esto Ca. 156, 1. *ubi et* comesto. Estur C. 2, 10, 16. Esse Ca. 157, 10.

Edo *pr. longa.* Edunt stercus volucres C. 2, 15, 1. homines corporibus C. 2, 15, 8. Edere conceptos C. 6, 24, 4.

Edolatae lingulae C. 8, 11, 4.

Edomitus humor C. 1, 5, 3. edomita pastinaca, *sativa, aggresti oppos.* C. 9, 4, 5. edomitam hoc reddit feritatem C. 11, 3, 37.

Educatio aufert incrementum totius habitus C, 7, 12, 11.

Educatrix pullorum gallina C. 8, 11, 14.

Educo, *as.* Educare mulum paleis V. 2, 8, 2. educandus rusticis operibus C. 11, 1, 7.

Educo, *is.* Educere radicem ex terra V. 3, 10, 5. everriculo pisces V. 3, 17, 7. fistulam, *facere in fonte saliente* V. 3, 44, 2. educit terra sulphur P. Aug. 9, 1. ager calamos P. N. 1, 2. educere alumnos C. 4, 27, 4. *pro* educare. *sic* educi P. 1, 28, 5. — *dono auferre significat* V. 3, 17, 7. Gesn.

Eductione uberis pendent apes *h. e. ubere formato* P. Inn. 7, 6.

Eductus altricis uberibus C. 3, 10, 16.

Effectui sibi cessisse sensit P. Mar. 42, 2. *es sey ihm angegangen.* Gesn. ubi satis Efferverit Ca. 115, 1. *not.*

Efficacissima remedia C. 2, 18, 3.

Efficiunt oleum factores Ca. 64, 1. efficere sestertios centenos C. 3, 3. 3. grex efficitur C. 8, 11. 8, 14. 8, 5, 15. not.

Effodere arbores ad ligna Ca. 31, 37. *no.*

Effoeminatorum gestus C. 1 pr. 15.

Effoetum et defatigatum solum C. 1 pr. 1. Effoeti senio tauri C. 6, 24, 1. — Effoeta *simpliciter pro* foeta C. 7, 7, 4. 7, 12, 11 *et* 12. *ita* 8, 5, 15. 9, 4, 7.

Efforatur truncus C. 9, 1, 3.

Effovet Veg. 6, 28, 2. not.

Effugium C. 9, 7, 6. *exitus.*

Effugiunt somniculoso plurima C. 11, 1, 13. 8, 11, 12. not.

Effundit se magnus venter ad sustinendum foeturae onus P. F. 26, 1. effunditur in materiam et frondem vitis C. 3, 2, 1.

ad Effusionem deponitur vitis C. 3, 2, 1.

Egelidum ver C. 10, 282.

in Egeno esse C. 3, 10, 4. 4, 31, 1.

Egerminant oculi C. 4, 27, 4. C. 4, 32, 5. 4, 17, 4.

Egeritur stercus e columbariis C. 2, 15, 1.

Egestionis foramen Veg. 5, 14, 6.

Egesto primo amne spumantis musti P. O. 14, 18.

Egregius *comparat. Victor. ad* C. Arb. 28. 4.

Egressus liber permittitur columbis C. 8, 8, 1.

Eiectura leg. Veg. 3, 45, 8. *Vid. statim* eiicere *h. e. luxare.* Sic

Eiectus. eiecta locis suis restitues Veg. 3, 46.

Eiicere ex se vitem V. 1, 31, 3, partem seminum C. 2, 11, 5, in agrum pullos pascendos P. 1, 28, 6. — cervicem, luxare Veg. 3, 41, 1. armum 2. 45, 7.

Εἰλίποuς bos, *quid significet. ad Var. Corr. ad. p.* 445.

Eiuncidus *vide* Iuncidus. Gallis *estiolé.*

Elabitur succus laetaminis per totum pratum P. F. 1.

Elaborare ut C. 12, 1, 3.

Elacata C. 8, 17, 12. *Lectio paulum dubia est. Lips. Codex* cloato, *Sang.* et laptae *habet: Inter pisces nominat* helacatenes *Plinius* 32 *s.* 53. *Apud Athenaeum VII. p.* 301. *similiter nominat* ἠλακατῆνας *inter cetaceos pisces ad salsuram aptos Mnesimachus, Menander et Mnaseas; Mnesimachi locus integer exstat IX. p.* 403. *ubi, ut a Columella, simul nominantur* ἠλακατῆνες, κυνὸς οὐ-

ραίον τῶν ταρχαρίων. *Nomen idem posuit Hesychius ; male Festus* Elacatena genus salsamenti quod appellatur vulgo melandrya. *Sunt enim melandrya plane diversa, ut infra in* Pelamis *docebitur.*

Elegantium mensae C. 7, 2, 1.

Elementa sacra spiritus C. 3, 10, 10.

Elephantiasis Veg. 1, 9, 1. elephantiosis 1, 16, 1. boum 4, 3, 4.

ad Elephantinen neque ficus neque vites amittunt folia. V. 1, 7, 6.

Elephanti intra moenia nostra nati C. 3, 8, 3.

Elevare serum fructum cum praecoque C. 3, 21, 5. *Vid. no.*

Elices qui? C. 2, 8, 3. elices facere C. 11, 2, 82. *Eadem sunt* fossae quas sulcant, quo pluvia aqua delabatur V. 1, 29, 2. *ubi vid. no. et Salmasium ad Vopiscum p.* 439.

Elidit vaccarum altera conceptum alterius C. 6, 23, 1. *add.* 7, 9, 9. eliditur rex apium C. 9, 9, 8. 9, 11, 1. elidendae herbae V. 1, 47. *ubi* eligendae *dedi*. — Elidere, allidere *de motu aquae versus terram vid. no. ad* C. 4, 20, 2. — *In cura iumentorum utitur hoc verbo* Veg. 1, 26, 3 *et* 4. *it* 3, 17, 2. *ubi* deiicere *videtur significare, ut minus reluctans animal tanto facilius curari possit.* Gesner.

Eligere manu herbas C. 4, 5, V. 4, 47. *ubi vulgo* elidere. pedes e capite pullorum V. 3, 9, 14.

Elimpidaveris Veg. 1, 26, 2. Elympidare *erat* 3, 27, 4. *relictum* 6, 28, 2.

Eliquamina salsamentorum C. 9, 14, 3.

Eliquatam aquam transfundere C. 12, 21, 5. eliquatum mustum omni faece careat C. 12, 19, 4. a faecibus vinum C. 12, 27.

Eliquescere V. 1, 55, 4.

Eliquo in secunda labra C. 12, 50, 11. lixiviam C. 12, 22, 1. mel C. 12, 12, 1.

Ellipsis. Neque per eas quidquam ire intro possit (*eorum*) quae nocere solent gallinis V. 3, 9, 6. *Vocum* bene est! C. 12, 7. *inter* 2 *et* 3. τῆς quam *vid.* Plus.

Ellops ad Rhodon V. 2, 6, 2. Pamphylius C. 8, 16, 9. *al.* elops *et* helops. *Genus est acipenseris, seu sturionis, ut ex descriptione apud Plutarc. Solert. Anim. p.* 75. *ed. Reiske apparet, quam Plinius ex eodem communi auctore vertendo pervertit IX. sect.* 27. *Cf. Athenaeus VII p.* 294.

Elocare boves C. 1, 7, 6.

Eloquentiae parens *Homerus* C. 1, 1, 30.

Elota oliva C. 12, 50, 21. *Vid.* Eluta.

Eluacrum labrum Cat. 10, 4. et 11, 3. *vid. not.*

Eluit imber perniciem venenati humoris C. 1, 5, 3. eluantur baccae immundae C. 12, 50, 21. — Eluant (helluando exhauriant) Ponticum Phasin C. 8, 8, 10.

Eluenacae vites *v.* Heluenacae.

Eluta vinacia C. 6, 3, 4. *v.* Elota.

Eluvies balnearum P. 1, 40, 4.

Eluxuriabuntur vites pampinis C. Arb. 3, 2.

Em quin adsum V. 1, 56. *i. e.* en! Em ibi tu quidquam nasci putas posse? V. 1, 2, 5. *i. e.* ecquidquam ibi tu *ete.*

Emaciatum armentum C. 2, 11, 2. emaciatis vineis C. 2, 10, 1.

Emacio. emaciat densitas plantas C. 4, 33, 3. emaciant stirpem C. 4, 22, 12. emaciari flagellis C. 4, 6, 3.

Emacitas in armentis C. 4, 3, 1.

Emanat vis saniei C. 6, 32, 1.

Emarcus vitis C. 3, 2, 25.

Ematites lapis, haematites Veg. 1, 20, 2. 6, 12, 3.
Emax. Emacem esse non oportet patrem fam. Cat. 2, 7.
ad Embammata idoneum sinapi C. 12, 55, 2. *vid. ad* C. 12, 34.
Emblemata *in luxu* villarum V. 3, 2, 4.
Ἐμβρυουλκεῖν C. 7, 3, 16.
Emendare bovem cubitorem C. 6, 2, 11. perperam factum C. 11, 1, 28.
Emersus Canicnlae *h. e. ortus* C. 7, 3, 21.
Emicat a capite vitis C. 4, 22, 14. in iugum materia C. 4, 20, 5. nux posita celeriter C. 4, 33, 1. sagitta in vite C 3, 17, 2. stilus C. 11, 3, 46.
Emina *vid.* Hemina.
Eminula genua boum probantur V. 2, 5, 8. spina V. 2, 9, 4.
Emissum *pro* omissum C. 3, 13, 5. *not.*
Emitescit mel C. 9, 14, 10. i. e. *maturescit.*
Emo. quae emi, quibus in locis debeant Cat. 135. in emendo quae consideranda V. 2, 1, 16.
Emoliri pituitam per nares C. 8, 5, 21.
Emolere Veg. 3, 68, 7.
Emolumentum *h. e. labor, difficultas* V. 3, 14, 1.
Emota terra C. 3, 13, 10. — emota vel extorta vel eiecta de locis suis Veg. 1, 28, 5.
Emphragma, praeoccupatio Veg. 2, 12, et 2, 19.
Emplastratio insitionis genus C. 5, 11, 1. Arb. 26, 1. 11, 2, 59. P. Iun. 5, 2.
Emplastro arborem C. 5, 11, 10. 11, 2, 37. emplastrari, inoculari P. Mai. 6. Nov. 7, 7. *ecussoner* Gallis.
Emplastrum. uti crassitudo fiat, quasi emplastrum Cat. 39, 2. — aptare in nudatam arboris partem C. 5, 11, 10. *add.* C. Arb. 26, 8 *et* 9. P. Iun. 5, 3.
Emporium Heracleae V. 2, 9, 6.
Emticia salsamenta V. 3, 17, 6.
Emtio equina V. 2, 7, 6. emtionis formula V. 2, 2, 5. 2, 3, 5. 2, 4, 5. lex V. 2, 2, 5. pretium onerat vitis rationem C. 4, 30, 1. in emtionibus servorum sex res legitimum dominum perficiunt V. 2, 10, 4.
Emulgendum est exiguum C. 7, 3, 17.
Emundata pastinatio C. 3, 15, 1. torcularia C. 11, 2, 71.
Emundant pennas gallinae C. 8, 4, 4. emundetur humus C. 6, 30, 2. emundentur faeces C. 12, 50, 14. emundare alveos C. 9, 14, 7. bubilia C. 2, 15, 7, segetes C. 11, 2, 7. vinum C. 12, 23, 2.
Emunire arborem cavea C. 5, 6, 21.
Emunita retibus cavea C. 8, 8, 4. sola prohibent curculionem C. 1, 6, 16.
Emuscantur oleae C. 11, 2, 41.
Ἐναντιοτήτων συζυγίαι C. 2, 2, 3. donec Enascantur *de seminibus cucurbitarum* C. 11, 3, 48.
Enatare, *humore tolli, innatare* P. Mart. 10, 22. *ubi dedi* innatare.
ab Enata stirpe, *h. e. a stirpe e qua enatae sunt vites*, porriguntur C. 5, 4, 2.
Encytum (Enchytum) uti fiat Cat. 80.
Enim *post duas dictiones collocatum.* Victor. Castig. suarum Explicationes p. 384. Varro 2, 7, 5. *not.*
Enitescit mel optimae notae C. 9, 14, 10. *ubi emitescit dedi.*
Eniti spatium C. 2, 2, 27. cum enixus est C. 1, 9, 6.

Enixae vaccae, quae parere desierunt C. 6, 22, 1. *not.*
Ennaei aequoris lilia C. 10, 270.
Enodata vitis Cat. 33, 1.
Enodo virgas falce C. 5, 6, 14. enodato Cat. 44.
Enormitas onerum Veg. 3, 54, 1. 3; 59, 3.
Enormiter ablatus sanguis Veg. 2, 8, 2. 2, 28, 10.
Enucleata ex auctoribus collegi Veg. 4 pr. 2.
Enula *pro* inula Veg. 5, 68, 3.
Enutriunt sata coloni C. 3, 3, 4.
Eo, *is.* Ite in semen Cat. 161, 3. *Sie nostri in Samen gehen.* Alvus non it Cat. 157, 7.
Eo plumbum infundito Cat. 18, 4. indito *ibid.* addito oleum Cat. 156, 6.
Eodem infundito Cat. 108.
Eousque dum C. 4, 30, 4.
Eoo Lucifer ortu C. 10, 291.
Epaphaeresis. Veg. 5, 24, 5. *repetita evacuatio.*
Epar, epatis usus Veg. 5, 54, 3.
Epatica *vel* Epatice aloë P. O. 14, 8 *et* 13.
Ephippium V. 2, 7, 15.
Epicoenorum nominum periphrasis V. 3, 5, 6.
Epidermis Veg. 3, 61, 1. *not. ubi antea erat* Epidarmus. *Vitium esse videtur, cutis iusto durior post vulnus enascens.* Epidermis *est ipsa* cuticula, *cuti hominum superintenta ordinarie.* Gesner.
Epidromus in torculari oleario Cat. 12, 1. *not.*
Epilepsia boum Veg. 5, 32.
Epimelis *vid.* Hypomelis.
Epiphora oculi C. 6, 17, 8. eius definitio Veg. 5, 4, 48. curatio Veg. 3, 22, 3.
Epirotae equi Veg. 6, 6, 3.
Epirotici pecuarii athletae V. 2, 1, 2. boves meliores V. 2, 5, 10. peculiarem formam habent C. 6, 1, 1. canes laudati V. 2, 9, 5. Molossi, *quos* clamosos *vocat* Lucanus, et tacitis canibus opponit Seneca Hippolyti versu 32. familiae V. 1, 17, 5. in Epiro (Epeiro) pecuariae V. 2 pr. 7.
Epistatae villicae Cat. 56. *ita inuxit cum plerisque Sylburgius. Sed vid. not.*
Epistomium *vid.* Epiton.
Epistylium V. 3, 5, 11.
Epitomis sex circumscripta multa volumina C. 1, 1, 10.
Epitonia V. 3, 5, 16. *not.*
Ἐπιτόνιον *dicitur pars summa* χειρολαβίδος *seu manubrii seu cupae, qua verbi causa cochlea torquetur, ap. Bitonem in Mathem. veter. p.* 110. *vel qua pistillum fistulae inditur et retrahitur ap. Heronem Spirit. p.* 208. *ibid.*
Epityrum ex olivis Cat. 119. C. 12, 49, 9. *not.*
Epiurus, *paxillus* P. N. 7, 14. *no.*
Epulae oves *ad* V. 2, 1, 24.
Epulum quotidianum V. 3, 2, 16.
Equae quae probentur V. 2, 7, 4. ut tractentur V. 2, 7, 7. asinum ut admittant C. 5, 37. 9. si rabiant C. 6, 35. — Olympionicae C. 3, 9, 5. *Vid. no.* — e vento concipientes V. 2, 1, 19. C. 6, 27, 2. — equis feminis C. 6, 37, 8.
Equariae grandes V. 2 pr. 6.
Equicolus (Q. Modius) s. Aequic. V. 2, 7. 1.
Equidem mihi videntur V. 1, 5, 1.
Equina emtio *h. e. equorum* V. 2, 7, 6. Equinum pecus tripartitum est C. 6, 27, 1. sad
Equire C. 6, 38, 1. *ex Codd. not.*
Equitium *est in* MSS. C. 6, 27, 1. — Equitii unde dicti V. 2, 1, 10.
Equuli V. 2, 8, 6. equulorum domitura V. 2, 7, 13.

Equus (*caelestis*) oritur C. 11, 2, 24. — de Equis quae tenenda V. 2, 7 *et* C. 6, 27 *ad* 30. P. Mar. 13, 1. *quot equas admissarius implere debeat* C. 6, 27, 9. *Herodotus* 1, 192. *de equis regiis* Babylonicis: ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους. viginti igitur unus implebat equas. equorum nsus diversus V. 2, 7, 14. patriae et ingenia Veg. 6, 6. cura et medicina C. 6, 30. — Eqous *pro* equa? V. 2, 7 11.

Eradere muscum C. 4, 24, 6.

Erecti pisces C. 8, 17, 9. *iacentibus oppositi.*

Ἐργασίαι *intestina opera fabrorum ad Pall. p.* 208.

Ergastularii C. 1, 8, 17. praefecti compeditis ad custodiam et opera exigenda.

Ergastulum subterraneum C. 1, 6, 3. ergastuli mancipia C. 1, 8, 16. C. 11, 1, 22. ergastula et nexus civium C. 1, 3, 12.

Erichtonius C. 9, 2, 4.

Erigones canis C. 10, 400. *not.*

Ἐριθάκη V. 3, 16, 8 *et* 23.

Erneum Cat. 81.

Erratica brassica C. 157, 12.

Erronem ducem retinere C. 9, 10, 3.

Erronei canes C. 7, 12, 5.

Eruca salax C. 10, 372. Priapo vicina C. 10, 108. ut colatur C. 11, 3, 29. *Italis* Ruchetta, *Gallis* roguette *vocatur, in hortis culta, ut cum lactuca edatur.* — Eruca κάμπη *ut profligetur* 11, 3, 62. P. 1, 35, 2. *in loco Col. posteriore Cod. Lips.* uruca babet, ut in Plinio Codices, de quo vide Gesneri Thes. L. L.

Eructo. qui eructant aves Gangeticas C. 8, 8, 10. — eructant aquam mammillae in fontibus V. 3, 14, 2. — eructat humores ager uliginosus P. Ian. 13, 7. virus C. 1, 5, 6.

Eruderatum solum V. 1, 2, 7.

Erudire est difficile C. 11, 1, 6.

Eruditus omni opere rustico C. 11, 1, 6.

Ervila, ervilia V. 1, 32, 2. *not.* C. 2, 13, 1. *not. Erumervilia Linn. Graece* ὦχρος, *Italis* Roviglione, *aliis* Arabeia, *cum siliquis infertur cocta, sed semina manduntur sola, teste Mathiolo ad Diosc. I. p.* 498. At Pontedera Postumorum I. p. 34. eandem facit cum cicere minoris grani. Vide in Cicera. Lathyrum silvestrem Roviliam esse censet idem.

Eruito radicem C. 12, 58, 1. *not.*

Erumpit tumida *active pro* rumpit Cat. 157, 3.

Eruncare herbas C. 2, 11, 5.

Eruptione facta profugere C. 9, 10, 3.

Ervum fresum et aqua maceratum C. 6, 3, 4. mollitum Veg. 5, 47, 1. Eius satio et cultura C. 2, 11, 14. 11, 2, 10. P. Ian. 8. ervi palea in boum pabulo C. 11, 2, 100. *Ervum Gallis* Ers, *Gallo—provincialibus* Erres, *est, ubi columborum cibus est et boves inde saginantur, teste Garidel* p. 163, *Orobus C. Bauh. Pin.* 346. *Dioscor.* 2, 131. βοῦς δὲ λυπαίνει ἐφθὸς παρατιθέμενος. *unde Hesychius:* ὠροβισμένοι· κεχορτασμένοι, ἀπὸ τῶν βοῶν.

Eryngii radices C. 6, 5, 2. Veg. 4, 3, 7. 1, 17, 14. Hesych. ἠρύγγιον· ὃ καὶ ἐπὶ τοὺς σωροὺς εἰώθασιν ἐπιτιθέναι τοῦ σίτου.

Erythraeo ariete C. 7, 2, 6. Erythraeis arietibus C. 7, 3, 2. quos vocant ἐρυθροὺς C. 7, 2, 4. *not.*

Escae optima olea orchis C. Arb. 17, 3. ad escam serere faseolum C. 11, 2, 72. vites C. 3, 2, 1. ab escis remotissima villica, *h. e. quae non non liguriat* C. 12, 1, 2. — pro cibo medicato Veg. 4, 6, 1.

Escendere *vid. ad* V. 3, 16, 27. *et ad* C. Arb. 14.

Esculentae merces C. 11, 3, 50.

Esitare brassicam Cat. 157, 10.

Esui condere oleas V. 1, 60.

Et etiam Graeci V. 2, 4, 10. *conf.* 1, 48, 1, 1, 59, 4. 2 pr. 5, 2, 4, 10. 2, 7, 2. *Add.* Nec non etiam *s. l.* et item V. 2, 1, 23. etiam item V. 2, 1, 8. et id etiam ignotissimis quoque V. 1, 1, 2. et is non, *neque ie* C. 2, 16, 2.

Etargium Veg. 5. 26, 3. *not.*

Etesiae Kal. Aug. C. 11, 2, 56. flare desinunt III. Kal. Sept. C. 11, 2, 58.

Etiam nunc V. 3, 1, 6. 3, 2, 3. etiam et C. 6, 3, 7. Neque scirent etiam V. 1, 2, 16. *h. e. nondum scirent.*

Evadit apis vestibulum C. 9, 12, 1, evadere limen C. 7, 9, 13.

Evanesco. evanuit pruina V. 2, 4, 6. i. *e. resolvitur et vento exsiccatur vel sole. Ita Seneca* Q. N. 3, 21. *de aquis calidis naturalibus et ferventibus ita ut* non possint esse usui nisi aut in aperto evanuere: i. e. *exhalarunt, evaporarunt.*

Evanidae oleae C. Arb. 17, 3.

Evannere foras V. 1, 52, 2.

Evehere Cat. 5, 8.

Evenit serius h. e. exit e *terra* C. 4, 32, 2. evenit mihi feliciter *insitio* P. O. 12, 5.

Eventus rei C. 11, 1, 1. — Bonus Eventus numen rusticum V. 1, 1, 6.

Everrere stabula C. 7, 4, 5. everruntur officinis C. 8, 17, 12.

Eversis omnibus, *de vulnere purgando* Veg. 3, 30, 2.

Evertitur lupinum (*aratro*) P. Aug. 2.

Eugeneum geminum *genus vitium* Cat. 6, 4. V. 1, 25. C. 3, 2, 16. *quasi tu* εὐγενὲς *dicas s.* generosum.

Evincere campos P. 1, 35, 6. morbum C. 6, 5, 2. discrimen Veg. 1, 11, 9. 3, 2, 21.

Evirat sanguis enormiter ablatus Veg. 2, 8, 2. 2, 10, 12. *Similiter Coelius Tard.* 1, 5, 178. Corpore evirato animae quoque substantia turbatur. *Praecessit de usu Veneris. Credo non a* viro *derivari, sed a* viribus. Gesner.

Eviscus *pro* ibisco *s.* hibisco *saepius erat in Vegetio.*

Evius, *Bacchus* C. 10, 424. Evie Evie Paean C. 10, 224.

Eumaeus subulcus Homericus V. 2, 4, 1.

Eumetria equi Veg. 6, 2, 2. *iusta proportio et magnitudo.*

Eunuchos raro vexat podagra Veg. 3, 53, 6.

Evocat tepor ea quae seruntur P. 1, 6, 12. evocare succum C. 5, 5, 11. per siphonem C. 9, 14, 15. evocatur in latitudinem salix C. 4, 31, 2. patitur se altius evocari laetitia vitium C. 4, 19, 2. *Ita Plin.* 17, 22, *s.* 35. *n.* 14. Vitis evocata ad fructum.

Evolutum furfure panicum C. 2, 9, 19. *proprie, et cum respectu ad* volvulas *vel* valvulas, *ubi vid.* — Evolutis universis auctoribus Veg. 5, 60.

Evomit herbas solum stagni C. 8, 15, 3.

Europam Phoenice exportavit amans Iupiter V. 2, 5, 5.

Eurinus ventus C. 11, 2, 14.

Euronotus C. 11, 2, 42.

Eurus, Vulturnus C. 5, 5, 15. 11, 2, 65.

Ex aceto coquere C. 12, 46, 1. ex ossibus ius V. 2, 9, 10. ex furfure calidus saccellus Veg. 5, 27, 3. — ex fraxino frondes C. 7, 3, 21. ex legu-

minibus paleae C. 7, 3, 22. — ex albo decoloratur C. 12, 47, 9. ex aureolo varias C. 9, 3, 2. ex rutilo albicantes, ex auro flavae C. 8, 2, 9 *et* 10. ex longo rotundum corpus C. 6, 29, 3. — Ex a. d. VII. Id. Febr. *etc.* V. 1, 28, 1. Ex Kal. Mart. C. 4, 5. — Ex concitato mitissimus C. 6, 29, 3. — Ex commodo C. 12, 19, 3. ex facili C. 4, 33, 4. ex canna agitabis *pro ablat. instrumenti* P. O. 17, 1. — Ex *omittitur in illo*, plenos sinus urbe reportet C. 10, 310.

Exacescere *et* exacuisse C. 12, 17, 1. 12, 51, 3. *not.*

Exactio operis C. 11, 1, 26.

Exactor operis C. 11, 1, 26. vigilans C. 3, 13, 10.

Exactum et reliquum *oppon.* Ca. 2, 5. — exactis messibus C. 12, 10, 1. — mercibus C. 10, 317.

Exacuere ridicas C. 11, 2, 12. metas in angustissimos vertices C. 2, 19, 2. — exacuit morbos C. 10, 392.

Exaggerandum strameotis aviarum C. 8, 11, 9.

Exagitare fecem C. 12, 19, 4.

Exaltare sulcum C. 3, 13, 9. in tres pedes C. 3, 13, 4. orbem ablaqueationis C. 4, 4, 2.

Examina silvestria (apum) C. 9, 8, 14.

Examinato modo C. 3, 12, 3. *h. e. suis quasi ponderibus librato ac diviso.*

Examinant alvi C. 9, 14, 5. *h. e. examina exigunt, sie schwärmen*, examen *ein schwarm.*

ne Exanimetur plus iusto sanguine profluente C. 6, 31, 6. *not.*

Exanio *vid.* Exsanio.

Exarmatus aries C. 7, 3, 5.

Exarare de integro locum frumenti causa C. 2, 18, 3. exarari ager incipiat P. Aug. 1. exarari et effodi non desiderant mala P. F. 25, 14. *h. e. terram in qua stant aratro vel bipalio moveri.*

Exarescere P. 1, 6, 14.

Exasperatio faucium Veg. 5, 61, 1.

Excaecare C. 11, 3, 45.

Excandefacere annonam V. 3, 2, 16. *ut* incendere *ibid.*

Excande me fecerunt cupiditate V. 3, 4, 1.

Excandescere ad tactum, *de pusula* C. 7, 5, 16. — *de liquido* Ca. 95, 2. — in exteros *de cane* C 7, 12, 5.

Excavare Col. Arb. 8, 4. *ubi rectius Edd. et Codd.* exsecare *habent.*

Excedit bos modum compulsoris P. Inn. 2, 3.

Excernuntur flatu frumenta C. 2, 21, 5.

Excipere *h. e. nominatim cavere* V. 2, 2, 5. 2, 3, 7. 2, 9, 7. 2, 10, 5.

Excisio plagae P. F. 30. *pro* plaga excisa.

Excitat terebra lanuginem C. 4, 29, 16. excitantur altiores pulvinuli C. Arb. 10, 4. pascua in novalibus P. N. 13, 3. incilia C. 5, 9, 13.

Excludere extra limbum V. 2, 3, 7. ad excludendum apta ova C. 8, 5, 4. *vid.* Excudo.

Exclusi pulli C. 8, 5, 7. 8, 14, 10.

Excodicare vites quid? P. Ian. 1. *essoucher* Gallis.

Excolatur ager exstirpatis arboribus P. Mai. 3, 2. *ita* silvas escoli *praecipit* V. 1, 27, 3. — Excoluntur spatia per semina C. 3, 5, 4.

Excoquere dimidium Ca. 107, 2. *h. e. coquendo absumere.* ad dimidium C. 12, 19, 1. — excoquit terram frigus C. 11, 3, 13. *vid.* Fermentare. cruditatem Laconicis excoquimus C. 1 pr. 16.

Excrementa frugum P. F. 26, 3. *vid.* cretura. tritici C. 8, 5, 25. uvae, quae Graeci γίγαρτα vocant P. N, 20, 4.

Excreti a farina furfures C. 8, 4, 1. excreta tritici dantur gallinis C. 8, 4, 1. 8, 8, 6.

Excruciata ungula Veg. 1, 26, 1. *quid?*

Excubitor vigilans C. 7, 12, 1.

Excubo. excubandis ovis utiliores gallinae novellae C. 8, 5, 5. C. 5, 8, 6. C. 8, 14, 7.

Excudere ova V. 3, 9, 2. *it.* 10. *it.* 13. pullis formandis excudendisque C. 8, 14, 7. ἐκκολάπτειν. *vid.* Excusus. — Excudi debet canalis a summo trunco P. Ian. 15, 17.

Excultae oleae C. 5, 9, 6. exculta semina C. 11, 3, 19.

ut Excurrat humor P. N. 15, 1. — Excurrimus, *exsecuti sumus* P. Aug. 7. *Sed vid. not.*

Excusatae matres ab incubatione P. 1, 28, 3. *de pavonibus.*

Excusent se invicem a calore P N. 7, 2. *pro* defendant. *sic* excusante laetamine ne poma caduca nascantur P. N. 7, 14.

Excusus. excusis anserculis C. 8, 14, 7. excusos pullos V. 3, 6, 4. 3, 9, 2 *et* 13.

Excutit gradus ambulantium tremor labricae P. 1, 9, 2. excutiunt se iumenta post volutationem Veg. 5, 41, 1.

Execaveris Ca. 42,-1.

Exedra peristylo conclusae aves V. 3, 5, 8.

sine Exemplo nec docetur recte nec discitur C. 11, 1, 4.

Exemtiles perticae C. 8, 11, 4. *ubi duo Codd.* exemptibiles *habent.*

Exemtio favorum C. 9, 14, 11. exemtionem difficilem praebet C. 3, 19, 1.

Exemto anno *i.* e. exacto P. F. 17, 8. quarto mense P. F. 26, 2. tempore P. F. 33. exemtis xL diebus P. O. 15 *et* 14, 16. tribus diebus P. N. 20, 1.

Exeo. Exit e terra primum hordeum V. 1, 45, 1. vix ulla herba C. 2, 12, 3. *conf.* P. F. 4. exire nituntur oculi sarmentorum P. F. 32, exit melior arvis napus C. 2, 10, 23. lupinus non exit solo limoso C. 2, 10, 3. exeat et grandescat lens sata P. F. 4. — exeunte mense P. F. 25, 33. *finiente.* — unde optimi exeunt asini V. 2, 6, 2. *h. e. gignuntur.* — non exeunt novenae partes ultra *etc.* V. 2, 1, 25. *h. e. transferri, applicari non possunt.* — uti inde (*de praedio*) exiri possit Ca. 1, 2. *V. no.*

Exerceo. cursu et opere C. 6, 27, 11. agrum multis arationibus P. Ian. 13, 2. locus frequenter exercitatus P. Sept. 10, 7. *ubi alii libri* excultus *habent* fiduciam contumacem P. Mar. 11, 1. imperia in tauros C. 6, 23, 3. exercetur labor C. 9, 15, 1. exercentur machinae C. 12, 50, 7. — exercet mares ineundi cupiditas C. 8, 11, 7.

Exerito radicem C. 12; 58, 1. *antea erat pro* eruito. *In* Vegetio 1, 25, 6. articulus insertus *ex Codicis Sambuci scriptura* exemptus *mutandus erot* in exertus.

Exerxin Veg. 3, 47, 1. ἐξέρξιν *not.*

Exesa salibus chalcia C. 8, 17, 12. vermiculis oliva C. 12, 50, 21. vinea P. F. 16, 1. exesae fruges C. 1, 6, 16.

Exgruminantes cochleae V. 3, 14, 3. *no.*

Exhalationes noxiae P. 1, 7, 4.

Exhalata pruina V. 2, 2, 12.

ne Exhalet odor Veg. 5, 68, 3.

Exhaustum animal Veg. 4, 1, 11. *h* e. *macilentum.*

Exherbatur planta novella C. 4, 31, 2, exherbandus erit locus C. 11, 3, 11.

Exhibeat domino fidem ac bene-

volentism C. 11, 1, 7. exhibere natis genxrositxtem suam C. 6. 36, 3. exhiberi haec diligentia non potest, nisi per patrem familias C. 3, 20, 5.

Exhilarxtur iumxntum h. e. recreetur Veg. 5, 38.

Exhorreat aestus siccos C. 10, 154.

Exhortantur semetipsos C. 11, 1, 11.

Exigo. Exigere pastum V. 2, 4, 6. — exigit materiam furunculus C. 4, 24, 17. vitis C. 5, 6, 29. uvas complures vitis C 3, 6, 2. 3, 2, 10 *et* 23. — esigendum opus C. 3, 13, 11. *sic* xxactor operis C. 3, 13, 13.

Exigue prona planities C. 2, 2, 1.

Exiguitas acinorum C. 3, 2, 24. cibi C. 7, 5, 5. culta foecundior, quam magnitudo neglecta P. 1, 6, 8.

Exiguum aceti C. 12, 47, 5. laseris C. 5, 10, 15. laser C. Arb. 23, 1. *vino*. Exiguius *Victor*. C. Arb. 28, 4.

Exilis xger C. 1, 4, 2. materia C. 10 pr. 4.

Eximie optimum C. 8, 17, 1. Ita forte esimie larga C. 8, 17, 15.

Eximitur scobes C. 4, 29, 15.

Exinanire marsupium V. 3, 17, 2.

Exinanitae alvi xpum V. 3, 16, 28.

Esindx ut pabuli facultas est *h. e. proinde ac* V. 1, 20, 4. *conf.* 11, 24, 2.

Existere *parum ab esso differt* V. 2, 7, 7. existunt steriles C. 7, 6, 8.

Exitii genus curculio C. 1, 6, 16.

Exitus naturxlxs C. 6, 30. 8. exitum non habet alvus C. 8, 5, 20.

Exolescit gratia pasexi usu continuo C. 7, 3, 20. esolxverunt longo situ vinetx C. 3, 11, 2. xxolescere negligentia C. 2, 18, 3. siecari et exolescere terram C. 3, 12, 3.

Exordiri funem Ca. 135, 4.

Exordium de monte sumant aquae P. Aug. 8, 3. — Exordium sequentis libri C. 4, 2, 3. *ubi forte pro accessu ad ipsum argumentum possis accipere. Ita* 7, 12, 1. *potest utcunque retinere consuetum significatum: refertur enim ad* 6, 1, 6. *Sed alioquin — Columellae* Exordium *non est prooemium libri vel initium, sed totus liber, aut argumentum certe maius et caput dicendorum. Ita verba,* quae priore tradidimus exordio 4, 4, 1. *respiciunt aperte partem parum a fine distantem.* Dicturus xxordio sequente, quae de vinxis arbustisque 2, 22, 6. *ad totum librum pertinet. Ita* quanquxm pars haec exordii pene tota iam exhausta sit 7, 5, 1. Quae superiore exordio percensuimus 7, 5, 1. *Ita* sequenti esnrdio 8, 17, 16. *de totius libri argumento, et* ne longiore exordio legentes fatigemus *h. e. producamus librum per se satis longum* 5, 12, 13. *et* Arb. 27, 1. *Apertissime*: prioribus subnectxretur esordiis 10 pr. 3. *et* primx parte huins exordii 11, 3. *extr. atque in fine adeo libri.* Gesner.

Exorica purgabis caput equi Veg. 3, 6, 7. *no.*

Exorixnte Arcturo C. 2, 10, 21. — ab exoriente C. Arb. 3, 3. ad exorixntxm vxrsus V. 3, 9, 6.

Exortus aequinoctialis V. 1, 12, 1. exortus hiberni V. 2, 3, 6.

Exossare carnem suis C. 12, 53. 1.

Expandunt in solx C. 12, 15, 3.

Expartae V. 2, 5, 7. *v. not.*

Expxusatum iumentum Veg. 2, 10, 9.

Expectare caritatem Ca. 3, 2.

Expedire agrum sationibus faciendis C. 2, 2, 21. cibaria pastoribus V. 2, 10, 6. far ad cibatum V. 1, 69, 1. ad usum cibatus V. 1, 63, 2. laqueos ad avis capixndxs P. D. 6, 2.

Expedita discentibus C. 11, 1, 9.

Espellito uvas Ca. 33, 4. *h. e. soli exponito.*

Expendere uber soli feracis in degeneres surculos P. 1, 7, 1.

Experientia exercenda V. 1, 18, 7. rerum varia C. 10, 338.

Experimentum muriae maturae C. 12, 6, 2. de experimento medicina est Veg. 4, 4, 3. experimentorum nusquam varietas omittenda C. 1, 4, 5.

Experiri annonam musti C. 3, 21, 6.

Experrectus vigor C. 1 pr. 12. experrectiores sunt apes C. 9, 7, 5. munter. *Est enim a graeco σπίργω, σπέρχω pergo, expergo, id est excito, quae est antiquissima notio verbi.*

Expers frumenti natio C. 7, 2, 2.

Experta terris suis surculorum genera P. 1, 6, 2.

Expiatae paleae C. 8, 5, 11. *i. e. lustratae. not.*

Expinsi far Ca. 2, 4. *vid. no.*

Explantat pampinos vinitor C. 11, 2, 38. arbusculam C. 5, 9, 8. *sed vide ibi notam.* explantatur vento pampinus C. 4, 29, 11. 4, 14, 1. explantare suffraginem C. 4, 24, 4. 4, 27, 6.

Explicata valle P. Aug. 11, 2.

Explorare gustu C. 2, 2, 20. 11, 2, 68. si regula exploraveris aequale P. 1, 9, 4. me explorante, *ita ad experientiam suam provocat* P. Iul. 3, 1.

Expolita frumenta C. 2, 21, 6.

Exponitur planta semen P. F. 25, 31. *ponitur.*

Expopulatio fructuum C. 3, 2, 18.

Expostulavit usus C. 12, 2, 3.

Expressi anguli C. 4, 4, 1. *sunt recti, oppositi curvaturis oblique rotundis, quales in alveis.*

Exprimit materiam curvatura in vite C. 4, 20, 3. h. e. in loco, ubi curvata est vitis germen facilius exit. *vid.* flexura.

Expromisit nummos V. 2, 2, 5. Expromittere *est pro se, vel pro alio solennibus quibusdam interpositis valide promittere. Cum de eo nemo ambigat, quin pro alio promittere significet, ille alter autem intellectus, ubi pro nobis* expromittere *dicimur, fere negligatur, iuvat illum non ex hoc tantum Varronis loco, verum etiam legum auctoritate confirmare. Igitur l.* 19. §. 4. *de donatt.* (39, 5.) Servus cui pecunia credita fuerat (*quod quidem per leges fieri non poterat, cum nihil suum habeat servus*) liber factus eam expromittit. (*ut adeo nunc demum iure Romano valide exigi ab eo possit*). Non erit donatio, sed debiti (*iure naturali, non civili Romano*) solutio. *Ita l.* 110 *de R. I.* Nemo alienae rei expromissor idoneus videtur. *Generatim sponsorem aut promissorem notat L.* 104. §. 1. *de Legat. et fideicom.* (30, 1.) Tabellas quibus ei pecuniam expromiseram. *Apertus inprimis est l.* 36 *de iure dotium* (23, 3.) *Vlpiani sermo.* Debitor mulieris iussu eius, pecuniam viro expromisit. *Et denique l.* 7. §. 8. *de dolo malo* (4, 3.) expromissor *intelligitur simpliciter, qui plene promisit, pro se vel alio.* Nimirum *ἡ* ex *complementi et perfectionis significationem habet, ut in* exaedifico, exaggero, exhilaro, exquiro, expio, expleo, expolio, exporrigo. Gesner.

Exputatos palos acuere C. 11, 2, 12.

Exputare plantas C. 11, 2, 19. vitem C. 3, 15, 3. pampinum C. 5, 6, 31. salices C. 4, 30, 6.

Exradicata ut sint V. 1, 27, 2.

Exsaniare, *humore tetro vel crudo, quae quasi quaedam sanies est, liberare e. g.* baccam pressam C. 12, 47, 10. cum exsaniaveris sinapi C. 12, 57, 2. exsanietur caro salita C. 12, 53, 2. Exsaniet aqua nitrata amaritudinem C. 12, 57, 1. *Beroaldus com-*

parat cum Apuleiano examurcare. *Met.* 4. *p.* 73. *ed Pric. de pelle ursina*, dum caelestis vaporis flammis examurcatur. Gesner. Exsaniatum sinapi est quod *excastratum* vocat Scribonius Cap. I. Comp. 9. et ea eo Marcellus Empiricus p. 30. *exuccatum* Caelius Aurel. Tard. IV. 8.

Exsculpta foramina Ca. 18. cubilia V. 3, 9, 8. *ubi Columella* excisa *habet.*

Exsecare serra C. 5, 11, 3. Arb. 8 4. *ubi editum* excavare, unde exsecaveris Ca. 42.

Exsequantur ordines suos frutices sub maceriis P. 1, 37, 3.

Exserito radicem *vide* exerito. Veg. 1, 25, 6. exsertus *i. e. de loco motus. not.*

Exsiccati cum fuerint Veg. 4, 15, 5.

Exsistera, *emergere* V. 1, 34, 1.

Exsolvit corpus uvarum vis contusionis P. O. 19, 2.

Exstantia *vid.* Extan.

Exstimulatae libidinis signa C. 8, 11, 8.

Exstimulari libidinis furiis C. 6, 27, 3.

Exstinguo *v.* Extinguo.

Exstirpatae frigoribus soboles C. Arb. 5, 4.

Exstirpatur ager silvestris C. 11, 2, 52. *stirpibus liberatur.* virgultis ager P. Iul. 1, 1.

Exsueto sudore sitim quaerimus C. 1 pr. 16. exsuctiores restibiles segetes V. 2, 7, 11.

Exsudat caseus acidum liquorem C. 7, 8, 4. exsudavit amurcam omnem C. 12, 48, 3. exsudant dolia musto *quidam legunt* C. 10, 432, *sed male. vid.* Exundant. ut virus exsudet. *an* exsudent? Veg. 3, 49, 2. languor *an* languorem? exsudet Veg 3, 47, 5.

Exsugeto succum in linteum Ca. 156, 3. not. exsugere segetem Ca. 37, 1. arena, quae exsugat humorem V. 2, 4, 15. exsugitur vitis ab uno latere C. 4, 24, 9.

Exsultatio puerilis C. 7, 3, 18. *Sic* Hannibalem iuveniliter exsultantem *dixit Cic. de Sen.* 4. Plautus vitulari *Persa* 3, 2, 2. Schoettg.

Extalis reversatur Veg. 5, 10. *h. e. longanon, extremum intestini recti. Est in Vulgato interpr.* 1 Reg. 5, 9. *de Philistaeis. Restituimus eam vocem etiam* 3, 6. *pro* stalis. *Auctoritates aliae apud Dufresnium. In Gloss. Philox. et aliorum etiam est* stalia ἀρχός, *quod corr.* extalis, *ut etiam in lit. E. editum est.* Gesner.

sine ulla Extantia *h. e. ulla re, quae emineat vel extet* C. 5, 5, 12.

Extat fertilior arbor C. 5, 9, 16.

Extensiones in ischuria Veg. 5, 14, 2. *vix sanae sunt.*

Extenta vitis C. 4, 20, 3.

Extenuare fructum sumtu V. 1, 22, 2. extenuatur scabies C. 6, 13, 1.

Exter: Exteris gentibus C. 9, 9, 5.

Extergere *vide* Extriendum.

Exterminare angentem herbam C. 10, 149. 11, 3, 19.

Externarum gentium agricolae C. 5, 4, 2.

Extero e spicis grana V. 1, 52, 2. C. 2, 9, 11. exteruntur pecudibus spicae C. 2, 21, 4.

Extinguit stilla gemmam P. 1, 6, 9. extingui veterno C. 7, 5, 3. *Vide* tingo.

Extollere onera in iumenta V. 2, 10, 3.—in maius voces P. Iun. 7. 1.

Extorqueo. siquis extorquet P. Mar. 10, 14. *h. e. praeter naturam rerum vult efficere.*

Extortus violenter saltus Veg. 1, 17, 4. — extorta *h. e. luxata* Veg. 1, 28, 5.

Extracta puteis pocula C. 7, 10, 7,

Extrahitur humor C. 1, 6, 11.

Extranea exercitatio s. *extra urbem* C. 12 pr. 4.

Extraordinariae species V. 2, 1, 28.

Extricatur ager C. 3, 11, 3.

Extriendum *vel* extergendum V. 2, 7, 14. *not.*

Extrinsecus *i. e. loco non suo* C. 1, 6, 17.

Extrita litera V. 2, 1, 7.

Extrusicia ungula Veg. MS. 1, 26, 1.

Extuberat frequens nodus, *eminet* P. Mar. 10, 25. *Edd. pr.* pro exuberat.

Extumida in medio area V. 1, 51, 1.

Exuberat annus nimiis floribus P. Mar. 15, 3. terra C. 1 pr. 25. vitis C. 3, 6, 1. exuberant maiore fructu C. 5, 7, 4. exuberare cultu C. 2, 1, 5. P. Mar. 10, 25. — exuberant herbae favorum ceras C. 9, 4, 5. melior materia exuberandis vindemiis C. 2, 16, 5.

Exuctus, Exudo, *vid.* Exs.

Exuentus *monstrum vocis* Veg. 3, 3, 7. *pro* cruentus.

Exugeto *vid.* Exsog.

Exulcerantur vulvae ferro C. 7, 9, 5. — exulceranda vitis C. 4, 24, 17.

Exundo C. 9, 9, 1. 10, 432. *vid. no.*

si Exungulaverit iumentum Veg. 3, 57, 1.

Exuo. exuitur flore vitis C. 3, 2, 13.

Exurgeto bene aquam Cato 87. *not. Verbi auctoritas praeterea nulla certa exstat. Forte ex graeco ὀργᾶν, ὀργάζειν i. e. subigere, derivanda propria latini verbi* urgere *notio est.*

Exurit semina eruca C. 10, 334. exurere ferri massas ita, ut ignis speciem habeant C. 12, 5, 2.

Ηβᾶν *de vite pubescente Comm. ad Col. p.* 214.

F

Fabae satio Ca. 35, 1. V. 1, 44, 1. C. 2, 10, 5. P. N. 1, 1. faba trimestris C. 2, 10, 9. Marsica C. 2, 9, 8. faba sarrienda sit nec ne? C. 2, 12, 6. bis sarculanda P. Ian. 9, 2. quomodo vellenda P. Iun. 3. Fabae corium Veg. 2, 57, 2. coctae liquor C. 7, 12, 10. collectio C. 2, 10, 11. De faba *not.* ad Colum. p. 87. Homero Il. 13, 589. κύαμοι μελανόχροες dicuntur. *In sacris Feralibus* nigras fabas *Ovidius memorat Fast.* 2, 576. *item in Lemuralibus.* Pontedera in Postumorum T. I. p. 31. intelligit Fabam minorem seu equinam Bauhini Pinac. 338. Maiorem contra, quae in Gallia Cisalpina viridis et cruda pomi instar comedatur, esse Marsicam Columellae II. Cap. 9. Faba Alberto Magno de Vegetabil. p. 470. alti et quadrati stipitis folio lato, flore albescente, ex rubeo, differt a leguminibus reliquis, quod in siliqua fabae inter fabas est quaedam substantia rara terrea alba commixta, in qua sunt grana distincta, sicut est in cucurbita: et hoc non est aequaliter in omnibus siliquis, sed in quadam plus, et in quadam minus. Secundum totam longitudinem stipitis producit siliquas in omni parte quadrati sui in circuitu, sive emittat stipes ramos, sive non. *Ita Albertus.* — *Mensurae nomen est*: ad fabae magnitudinem Veg. 3, 12, 3. quantum fabae patitur magnitudo Veg. 3, 67, 2. *Saepissime ita Scribonius, indicante Rhodio. Add. Salm. ad Solin.* p. 683 sq.

Fabaceus mucus Veg. 3, 36, 2. fabaces messis P. N. 1, 2.

Fabaginum acus Ca. 54, 2. not.

Fabalia Ca. 37, 2. matura C. 2, 10, 9. pro stercore inarantur V. 1, 23, 3. et 31, 4. *ubi inter* fabulia et fabacia *variatur. Sic vicialia, sic Crescentius* melegaria *dixit* melegae *stipulas.*

Faber piscis maris Atlantici C. 8, 16, 9.

Fabrica agrestis P. 1, 12. fabricae planae P. 1, 9, 2. totus fabricae tractus P. 1, 8, 3. fabricae villaticae sedem parare P. 1, 7, 4. ad fabricam caedenda materies P. Ian. 22. N. 15, 1. *Nimirum* fabrica *generale vocabulum aedificiorum omne genus comprehendit.*

Fabricatis in hunc usum vasis C. 8, 3, 8.

C. Fabricius C. 1 pr. 14.

Fabrico. iugum C. 6, 2, 10. navigia C. 4, 3, 1. fabricentur alvei P. 1, 38, 1. canales C. 7, 10, 8.

Fabrilis libella C. 3, 13. 12.

Fabulia *pro* fabalia *Cod. Pol. bis apud* V. 1, 23, 3. et 31, 4. *not.* Fabulis *pro* fabis *ex Plauti Stich.* 5, 4, 8. fabulum *ex Gellio* 4, 11. *laudat Gesneri Thes. L. L. In nothis Dioscorid.* 4, 66. *papaver corniculatum latine* φάβουλος μάρινος *appellatur.*

Fabulos albos Ill. Ca. 70, 1. *sed vide notam.*

Facio. Facientes adiuvant Dii V. 1, 1, 4. *Vid.* not. — facito infervere C. 12, 38, 5. facies defervere succum P. S. 16. facient te pervenire ad — P. Apr. 8, 3. quae res eos faciet scissuris aperiri P. Mai. 12. — Facito surculos sint longi Ca. 41, 4. partem digitos sex altam facito siet Ca. 17, 4. reliquas canes facit ut sint in tuto V. 2, 9, 15. vitem quam ponis fac ut ad orientem spectet C. Arb. 4, 4. *Vid. ad* Cato 8, 2. *add. Cort. ad Sall. Iug.* 14, 11. Ita Gell. 14, 2. Vt et illud, in quo haerebam, et caetera facerct me ut earum rerum essem prudentior. Gesner. — Librum ad librum vorsum facito Ca. 40, 3. *per ellipsin* ut sit. *Ita* certam diem facito Ca. 149. 1. Facere pinguem gallinam C. 8, 7, 1, faciundum alacriores praemiis V. 1, 17, 5. — Faciet vino quod volet Ca. 147, 248, 2. — Facito porco piaculo Ca. 139, facere catulo C. 2, 22, 4. *vid.* Fio *et ad* V. 2, 5, 10. *ita* facere Iunoni Sospitae Cicer. pro Muraena 41. graece ἔρδειν. — *Ex se producere, eicere, eniti.* Facit asinus sobolem C. 6, 37, 7. faciunt volucres pullos V. 3, 5, 6. 3, 9, 17. 3, 10, 2. stercora homines C. 2, 15, 2. 11, 3, 12. stercus quod facit asinus C. 12, 15, 4. facit urinam Veg. 1, 51. Facit grana malum C. 7, 5, 12. frutices inula C. 11, 3, 35. faciunt plantas cacumina ficulnea P. Mar. 10, 35. fructum, quae e terra nascuntur V. 2 pr. 5. caulem spicae C. 11, 3, 21. C. 11, 3, 27 *et* 58. vinum uvae C. Arb. 3, 2. spinam facit asparagus C. 11, 3, 46. stercus facit multam herbam V. 1, 38, 3. — *Producere admotis ad se causis quas secundas vocant.* Qui facere vult bonum gregem asinorum V. 2, 6, 1. vinum C. 12, 40, 1. frumentum V. 1. 7, 2. vitem Ca. 52, 2. oleam Ca. 65, 1. spium lati folii C. 11, 3, 3. violam C. Arb. 30, 1. — *Parare.* faciundam oleam locare Ca. 145, 1. facere caseum C. 2, 22, 3. — *De medicamentorum viribus.* Faciunt in hunc usum folia C. 4, 13, 2. facit bene Ca. 157, 6. facit optime remedium C. 6, 15, 1. *add.* 8, 17, 13. — Face *pro* Fac Ca. 23, 1, 26. — violam qui facturus est C. Arb. 30. *not.*

Facies ne deforment iumentum Veg. 3, 11, 4. *h. e. species. Pluralis est, ut in vulgato.* Quid facies, facies Veneris cum veneris ante *est.* — Fa-

cies terna *h. e. genera tria diversa* V. 1, 9, 3. *conf.* C. 10, 188. — faciem literae Graecae obtinet stella C. 3, 13, 13.

Facile est, quod habeant V. 2, 10, 6, ex facili, *facile* C. 6, 1, f. 12, 44, 1.

Facilitas cerasi P. O. 12, 5.

Factores olei Ca. 64, 1, 66, 1. iurant 145, 2. doliorum cuparumque P. 1, 6, 2.

Factorii modus completus P. O. 10, 1. *i. e. vasis quod factum capit.*

Factus *et* factum. in singulos factus olei Ca. 67, 1. Factum dicunt, quod uno tempore conficiunt, quem alii cxx aiunt esse modiorum etc. V. 1, 24, 3. Facti unius mensura C. 12, 50, 19. cum expresserint facta C. 12, 50, 22. factu ornata villa V. 3, 1, 10.

Faculas vineaticas et ruscarias *quidam legunt* Ca. 11, 5. *Rectius* Falculas. *Eadem varietas in Palladio* 1, 43, 3.

si Facultas sit alendis sarmentis C. 4, 29, 1. ne vagandi facultas detur C. 8, 14, 11. si facultas non est resecis *i. e. copia* C. 4, 24, 17. si facultas eius sit copiosior *i. e. si maior eius copia suppetat* C. 12, 28, 8. — Facultates aliquas acquirere C. 12 pr. 2.

Faecariae sportae Ca. 11, 4. *vid. not.*

Faeciniae vitea C. 3, 2, 14.

Faecinum vinum *an* Setinum? C. 12, 47, 6. *vid. not.*

Faecula, Veg. 6, 16, 1. *Vide* Fecla. et ad Col. p. 638.

Faeculentum vinum ut limpidum reddatur P. O. 14, 12. faeculentum mingit animal Veg. 5, 3.

Faeles et maeles *scribitur* V. 3, 11, 3. 3, 12, 3. *vid.* Feles.

Faex *vel* Fex, faecem reducere in summum C. 12, 19, 4. fecem vini boni C. 12, 30, 2. not. Cf. Fecla.

Faginea materia Ca. 21, 4. C. 12, 45, 5. fagineae areulae.

Fagus ad quae utilis P. N 15, 2.

Falciculae breves tribulatae P. 1, 43, 3. not.

Falculae vineaticae et ruscariae Ca. 11, 4. vindemiatoriae C. 12, 18, 2.

Falere ornithonis V. 3, 5, 14 *et* 16.

in Falerno perticae pro iugis vinearum V. 1, 8, 2. Falernas *tamen ulmos scilicet vite maritatas habet* Iuvenalis 6, 150.

Falerno completa multo C. 10, 431. Falerna annosa, fructuosiora V. 1, 65, 2. Falernum κιῤῥὸν, λεπτὸν et διαυγῆ Galenus Compos. med. sec. genera 1. p. 319. comparat cum Arvisio, Lesbio et Timolite.

Faliscus ager V. 3, 16, 10. Faliscae praesepes Ca. 4, 1. 14, 1. nempe optimum, ubique pro nomine proprio accipere.

Fallo. vide ne te fallat *int. animus* V. 2, 1, 25.

Falx. falcem supponere C. 10, 328. falces sex generum V. 1, 22, 5. foenariae, stramentariae, arborariae Ca. 10, 3. vineaticae, silvaticae Ca. 11, 4. putatoriae, messoriae, foenariae P. 1, 43, 1. verriculatae, rostratae, denticulatae C. 2, 21, 3. lunatae P. Ian. 1, 43, 2. vinitoriae falcis figura C. 4, 25, 1.

Fames, teterrima mortis comes C. 2, 11, 7. famis impatientissimae sues C. 7, 11, 3.

ad Famices malagma Veg. 4, 9, 3. *not* 6, 19, 2. Garg. 23. restituendum etiam videtur C. 6, 12. 2. *not.*

Familia ut curanda Ca. 51, 1 sq. C. 1, 1, 8, 9. cibaria et vestimenta quae requirat Ca. 56 *et* 59. C. 11, 1, 21. familiae numerus V. 1, 18, 6.

Familiaricae sellae V. 1, 13, 4. *rectius* familiares, *ante Aldinam*.

Familiaris lar Ca. 2, 1. *it*. 143, 2. familiares bubulco fiant boves C. 6. 2, 6. familiaria aquae viridia C. 8, 15, 4.

parum Familiariter nostro solo venit C. Arb. 1, 3.

Famulatu miserorum C. 1 pr. 10.

Far *frumenti genus*. Far promendum V. 1, 63, 2. 1, 69, 1. far adoreum V. 1, 9, 4. Campanum praestantissimum V. 1, 2, 6. venuculum, vernaculum *an* vermiculum? *ad* C. 2, 6, 3. 11, 2, 9. — Factitium *etiam* far *est*, Ca. 143, 3. *ita* farre et sapa incrustatur olla *cibo cochlearum* V. 3, 14, 5. far hordei P. 1, 28, 5. it. 1. 29, 2. hordeaceum C. 8, 11, 14. triticeum C. 8, 5, 23. *add*. Farriculum, *it*. Fistula farraria. *not. ad Col*. 8, 5, 23. *Statius* Silv. 4, 9. nec leves alicae nec asperum far. Aretaeus Cappadox 4, 3. p. 99. φὰρ τὸ τυῤῥηνικὸν παχὺ ἐὸν καὶ κολλῶδες καὶ γλίσχρον. ubi Petitus posuit locum Asclepiadis ap. Galenum Compos. Medic. sec. loca 9, 3. φάρους ὃ καλοῦσι ζέαν ἀλησμένου. etiam in plurimis Aretaei Codd. ζειὰ legitur pro farre scripta. De farre exstat egregia Pontederae disputatio in Postumorum Opp. T. I. p. 21—26. unde praecipua argumenta huc transferam. Far Clusionm igitur docet esse Graecorum τίφην, et quae Bauhino Zea maior vel dicoccos appelletur, spica tritico similis, aristis mutilata. Alterum far venuculum comparat cum Bauhini Zeocritbo, quod Italia *Speltone* vocet, coloris in spica nunc rutuli nunc albi. Eandem esse Plinii *Arincam* Gallicam et Graecorum ὀλύραν, spissiorem farre, maiore spica et ponderosiorem, ut est apud Plinium 18. c. 8 et 10. Tertium *far* seu *semen trimestre* et *halicastrum* esse Graecorum ζέαν. quae vulgo in Italia *spelta* dicatur. Alica graece est χόνδρος. Far etiam dici, quod ad cibum ex farre, tritico et hordeo paretur, docuit Pontedera p. 27. Dionysius Halic. Antiq. 2. cap. 25. φαῤῥάκια ἐπὶ τῆς κοινωνίας τοῦ φαῤῥὸς, ὃ καλοῦμεν ἡμεῖς ζέαν· καὶ ὥσπερ Ελληνες τὸν κρίθινον καρπὸν ἀρχαιότατον ὑπολαμβάνοντες ἐπὶ τῶν θυσιῶν κριθαῖς καταρχόμεθα, οὐλὰς αὐτὰς καλοῦντες, οὕτω Ρωμαῖοι τιμιώτατόν τε καρπὸν καὶ ἀρχαιότατον εἶναι νομίζοντες τὰς ζέας. διὰ τούτων ἁπάσης ἐμπύρου θυσίας κατάρχονται. ubi Cod. Vaticanus post ἡμεῖς ζέαν egregie inserit haec; αὕτη γὰρ ἦν ἀρχαία καὶ μέχρι πολλοῦ συνήθης ἅπασιν αὐτοῖς ἡ τροφή. φέρει γὰρ πολλὴν καὶ καλὴν ἡ Ρωμαίων γῆ τὴν ζέαν. καὶ ὥσπερ etc.

Farciminosus morbus equorum Veg. 1, 7, 1. 1, 14, 1. boum 3, 2, 18. affecti farcimino? Veg. 1, 7, 2.

Farcinomata Veg. 1, 28, 2. *MS.* carcinomata.

Farciri aves ut debeant Cat. 89, 90. V. 3, 9, 20. C. 8, 7, 4. boves V. 2, 5, 10.

Farctus fici plenior ac melior C. 5, 10, 11. not. *sed* farctum plenina C. Arb. 21, 2. *not*.

Farioarium cribrum Cat. 76, 3.

de Farno tabulata P. 1, 9, 3. *not*.

Farracia seges V. 1, 31, 5.

Farraginaria C. 11, 2, 71. *sed vid. not*.

Farrago V. 1, 31, 5. C. 2, 7, 2. seritur C. 2, 11, 8. P. S. 8, 1. hordeacea C. 2, 11, 1. 11, 2, 99. datur purgando equino pecori V. 2, 7, 13. — Ferragines *scribitur* Veg. 1, 56, 26.

Farrearis fistula Cat. 10, 3. pilum farrearium *ibid*. 5.

Farreus panis C. 7, 12, 10.

Farriculum e novo tritico P. O. 21.

Farsura V. 3, 9, 1. *no.*

Fartor C. 8, 7, 1.

Fartura avium C. 8, 7, 4. farturae destinatur turtur C. 8, 9, 1.

Partus semine cucumis C. 10, 393.

Fasceis *pro* fasciis, circumdantur pedes C. 6, 12, 4.

Fascia corticis ne dissipetur P. F. 17, 2. fasciis circumdantur pedes C. 6, 12, 4.

Fasciculi leguminum C. 2, 10, 14. foeniculi fustibus illigati C. 12, 19, 4.

Fascinam face *i. e. fasciculum* Cat. 37, 5. not. p. 102. In Ovidii Fastis 4, 754. unde data est aegrae (tenerae *alii libri*) fiscina frondis ovi. *ubi septem Codd.* fascina *habent. Sed ibi utraque lectio locum habere posse videtur; nam corbis et fasciculus frondium pecori datur.*

Fascio. fasciare fracturam Veg. 3, 47, 3.

Fascinatum animal Veg. 5, 73.

Fasciolo superligabis Veg. 3, 57, 1.

Faselus *vel* Phaselus C. 2, 10, 4. *not.* P. S. 12. O. 1, 3. C. 10, 377. *not. Faselos suo tempore dici* (φασηόλους *et* φασήλους) *et* λοβοὺς, *quia cum siliqua ipsa fructus totus comedatur, quos Hippocrates et Diocles vocarint* δολιχοὺς, *monet Galenus de Alim. Fac.* 1, 28. *cuius locus exscripsit Aetius. Dioscor.* 2, 176. *de smilace hortensi* ἧς ὁ καρπὸς λόβια. *ubi Mathiolus censet esse, quas Itali fabas turcicas, nostrates Welsche Bohnen appellant.*

Faseolus *vel* Phaseolus ad escam seritur C. 11, 2, 72. faseoli virides integri C. 12, 9, 1.

Fasianos aves *pro* Phasia. *MS.* P. 1, 29.

Fastidiosae fiunt boves praegnantes V. 2, 5, 15.

Fastidium, deliciae gulae V. 3, 9, 18.

Fastigium habet fossa, ut exeat aqua V. 1, 14, 2. *h. e. declivitatem.* Quo fastigio sit fundus, videndum V. 1, 20, 5. *h. e. quam altus vel declivis.* iusta fastigia Pall. 9, 17, 2. *not Hinc* fastigiatae *dicuntur quae ad summam latitudinem lateribus devexis in angustiam ad titulum (genus fossae brevis) coniunctae perveniunt apud Hyginum p. 78. corrigente Rutgersia V. L. p. 52.* — Fastigia tria *h. e. summa genera* V. 1, 6, 2. *not. it.* 5 *et* 6.

Fastus antiquorum astrologorum C. 9, 14, 12. *Silius Italicus* 2, 10. Ausonios atavo ducebat consule fastus.

Fatetur vetustatem semen sinapi P. O. 11, 2. fatentur maturitatem amygdala P. Ian. 15, 12.

Fatigata vitis dapsili proventu C. 4, 27, 6. fatigatus libidine aries C. 7, 3, 4.

Fatigat saevientem contumacia pervicax C. 6, 2, 11. fatigantur semina multo soli pressa pondere C. 4, 1, 6.

Fatiscit segetibus solum C. 2, 14, 3. *i. e.* fatigatur, *exsugitur. Antiqui* fatiscor *dixerunt pro* fatigor, *auctore Nonio.*

Fauces praecipites ad fornacem Ca. 38, 3. *not.*

Faventia *et* Faventinus ager V. 1, 2, 7. C. 3, 3, 2.

Favilla pro stercore C. 2, 14, 5. *Hinc* favilla nigra satiare C. 10, 351. Favilla cum liquore mixta glutinare vitia tuborum futilium P. Aug. 11, 3. *Huc pertinet locus Claudiani Idyll VI. de Aponi fontibus vs. 56. in patulas plumbi labitur inde vias. nullo cum strepitu madidisque infecta favillis despumat niveum fistula cana salem.*

ubi tamen Gesnerus favillas interpretatur de tophacea coloris cinerei materia, quae fistulis adhaereat cum sale.

Favoniaoa pira C. 5, 10, 18.

Favonius eximius ad veutilandas fruges C. 2, 21, 5. cf. *ad.* 2, 19, 2. Favonii exortus V. 1, 28, 2. cum Favonii spirare coeperunt C. 8, 11, 7.

Favorabiliter sentire P. Ins. pr. 3.

Faustulus pastor Romuli et Remi nutricius V. 2, 1, 9. *per ludum* Atticus *ita appellatur* V. 2, 3, 1.

Fautores competitorum V. 3, 5, 18.

Faus apum V. 3, 16, 24. veoit in altaria V. 3, 16, 5. favi melliti V. 3, 16, 22. favorum exemtio V. 3, 16, 34. duo geoera, ubi duo examina C. 9, 15, 6.

Fax. facem libidinis auget voluptatis dilatio P. Iul 4, 5. faces incidere C. 2, 22, 3. not. *Syracusani* γραβία *faces dicebant, hinc Theodoridas poëta ap. Athenae. XV, p.* 699. πίσσα δ' ὑπὸ γραβίων ἔσταζε, *pix de face stillabat. Vocabulum Seleucus ibidem interpretatur lignum quercinum vel iligneum, quod contusum* (ἐθλασμένον) *et fissum accensumque facis usum viatoribus praebeat. Scilicet pice illitum ardebat.* Dioscor. 4, 117. de myagri seminestosto: κόπτοντες καὶ περιπλάττοντες ῥαβδίοις καὶ ἀντὶ λύχνου χρώμενοι. Facem viatoris sepi timet Varro.

Febricitaos pecus ut curetur C. 6, 9, 7, 5, 10.

Febricosi equi Veg. 2, 10, 4.

Febrit Veg. 1, 13, 8.

Februarii opera C. 11, 2, 14.

Fecinum vinum *vid.* Faeci.

Fecla Veg. 1, 18, 1. 2, 26, 3. 3, 22, 3. 4, 16, 1. *est* faecula. *Dodonaeus* 3, 3, 36. *ex Aegineta* σφέκλην *dici ait faecem ustam, eandemque officinis.* Tartarum ustum et calcinatum *appellari. Vid. Rhodius Lex. Scribo. v.* Fecula, *ubi de* φέκλῃ *Graecorum et hoc ipso* Vegetii *loco.* Gesn. *Graeci* τρύγα οἰνηρὰν ὀπτὴν *vocant, de qua Dioscorides* 5, 132. *Plinius* 14. *sect.* 26. *et faex vini recipit siccata ignes, ac sine alimento per se flagrat. Cinis eius nitri naturam habet eusdemque vires: hoc amplius, quo pinguior sentitur.* Idem 23, s. 31. *Vini facci tanta vis est ut descendentes in cupas enecet, — cum hordeacea farina et thuris polline in vino decocta crematur et siccatur. Experimentum est legitime coctae, ut refrigerata linguam tactu videatur urere. Celerrime exanimatur* (διαπνεῖται) *loco non incluso condita. Crematio ei multum virium adiicit: est igitur nostrum Weinsteinsalz gebrannter Weinstein.* Ex vino Italico vel simili, scilicet austeriore, parat Dioscorides.

Feclae naturam et usum medicum descripsi auctore Dioscoride, Plinio et Vegetio. Oeconomicum, ad vetustatem vino conciliandam, tradunt Geoponica 7. c. 24. ubi amphorae quae vetus vinum continuit, frusta sumere iubent σὺν τῇ παλαιᾷ τρυγὶ τοῦ οἴνου, κατεάξας τε καὶ σήσας ἔμβαλε εἰς ἕκαστον ἀμφορέα ἡμιμόδιον καὶ ἀνατάραξον τὸν οἶνον καὶ περιχρίσας ἔασον ἡμέρας δεκαπέντε, εἶτα ἀνοίξας χρῶ, καὶ δείξεις εἶναι τὸν οἶνον ἐτῶν δέκα. ἀναλωθέντος δὲ τοῦ οἴνου, τὴν τρύγα βάλε εἰς χύτραν καινὴν καὶ περιχρίσας καὶ ὀπτήσας τε καὶ σήσας πάλιν τῷ αὐτῷ τρόπῳ χρῶ· ἀντὶ γὰρ πάντων ἀρωμάτων τῶν προειρημένων ἡ τοιαύτη χρῆσις ἀρκέσει. ubi vitium haesit, quod usum faecis plane pervertit. Nempe ea nisi usta usum ad vinum novum mutandum in vetus habere posse non videtur: usta enim acorem vini novi

exsugit: itaque post primum usum urendo ad alterum praeparatur. Amphorae fundum, labra et aures reici reliquas partes assumi vult scriptor τὸ δὲ ἄλλο ἐᾶν δεῖ σὺν τῇ παλαιᾷ τρυγὶ τοῦ οἴνου, κατεάξας τε καὶ σήσας ἔμβαλε. ubi testa ipsa cum faece confringi et cribrata vino novo addi videtur. Verum testae usus nullus est ad vetustatem vino conciliandam; nec eius ulla mentio fit, ubi faex usta iterum ad eundem usum adhibetur. Quo pertinet igitur mentio testae confractae cum ipsa faece? Ad ustionem faecis solam adhibetur. Ita enim Dioscorides 5, 132. τινὲς δὲ ἐπ' ὀστράκων καινῶν θέντες καίουσι πυρὶ δαψιλεῖ, ἕως ἂν ἐμπυρωθῇ κατὰ βάθος. Faecis vini generosae recentis addendae meminit Columella XII. c. 28. sect. 4. Geoponica 7, 37, et c. 42. sect. 7. sed ipsa verba: οἱ τρεπόμενοι χωρισθέντες ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν φαύλης τρυγὸς καὶ εἰς οἴνου καλοῦ τρυγίαν ἐπιβληθέντες: declarant, de faecis genere diverso agi: quod ipsum locum habet in loco Palladii XI, 14, 5. ubi faeces vini dulcis admiscentur. Haec ambiguitas vocabuli impediit, quo minus accuratius locum Geoponicorum compararem cum gemino Columellae XII. 30. *Si qua*, inquit, *vina erunt duriora aut minus bona, quod agri vitio aut tempestate sit factum, sumito faecem vini boni, et panes facito et in sole arefacito et coquito in igne: postea terito et pondo quadrantem amphoris singulis infricato et oblinito: bonum vinum fiet.* Hic igitur locus plane coniecturam meam confirmat de loco Geoponicorum manco, cuius sententiam ita redintegrabis: τοῦ οἴνου καὶ ὀπτήσας κατεάξας τε et reliqua.

Feifel ad Veg. p. 52.

Feles et melis (faelis et maelis) V. 3, 11, 3. 3, 12, 3. cum viverra iungitur C. 8, 15, 2. *conf.* C. 8, 14, 9. *Fovinum interpretatur Beroaldus.*

Fel taurinum radicibus pirorum infusum contra vermes P. F. 25, 5. 25, 15. Mart. 10, 4. felle bubulo maceranda semina contra mures P. 1, 35, 9. fel lacertae viridis contra putredinem P. F. 25, 15.

Felicula *sive* filicula Cat. 158, 1.

Femen. femina gallorum pilosa laudantur V. 3, 9, 5. torosa et numerosa C. 6, 29, 3. semina secari atque interdum iunri solent C. 6, 38. feminae et maris in virgultis et arboribus quae differentia V. 1, 41, 4.

Fenestellae brevissimae P. 1, 24, 1. *al.* fenestrellae. fenestellis illuminari C. 8, 3, 3.

Fenestrae qua parte faciendae V. 1, 13, 5. Punicanae V. 3, 7, 3.

Feralis mensis C. 10, 191. feralia carmina flere C. 10, 350.

Ferax. feraces seminum C. 6, 36, 3. feraces venti P. N. 5.

Ferctum Iovi Cat. 134, 2. *not.* fertum Cat. 141, 4.

Fereola vitis, *an* ferreola? C. 3, 2, 28.

Feriae publicae aut familiares Cat. 140. bubus et bubulcis Cat. 132, 1. mulis, equis, asinis, nullae Cat. 138. per ferias quae facere liceat Cat. 2, 4. C. 2, 22. 11, 1, 20. feriis boves iungere uti licitum Cat. 138. feriis caret necessitas P. 1, 6, 7.

Ferina caro C. 10 pr. 1.

Ferio. ferire foedus V. 2, 4, 9.

Feritatem ea res mentastro detrahit C. 11, 3, 37.

Fermentata colluvies C. 1, 5, 6. — Fermentatum solum C. 4, 1, 3. *not.* 11, 3, 13. *not.* — Fermentato ac molli solo (*pedum*) caoes V. 2, 9, 4. *not.*

Fermento. Fermentantur in amphora ficus C. 12, 17, 1. — Fermen-

tare terram potest stercus columbinum V. 1, 38, 1. C. 2, 15, 1. fermentari sinito C. 5, 9, 1. nihil aliud est colore, quam resolvere et fermentare terram C. 2, 2, 4. *Hippocratis* ζύμωσιν ἤπατος *de tumore, iecoris,* γαστὴρ ζυμωτὴ et ζυμώδεα οὖρα *comparare licebit. Cf. Foesii Oeconom. h. v. Est a fervere, cuius verbi notiones bene explicuit Gesneri Thes. L. L. in* conferveo.

Fermentum terrae fossae P. F. 18, 1. fermento quasi aliquo abundat C. 2, 2, 19. velut fermento quodam humus intumescit C 4, 1, 7. *not.* in fermentum congerere solum C. 3, 11, 3. *not.*

Ferox, *Canis nomen* C. 7, 12, 13.

Ferrago *v.* Farrago.

Ferramentorum varietas V. 1, 22, 5. quali ferramento facienda insitio C. 4, 29, 15. quali putatio C. 4, 24, 21.

Ferreae Cat. 10, 3. 155, 1. V. 1, 22, 3. Furcas *intelligi vult Turn* 7, 22. *Est ubi forte commodius* palas. *Gesner. Ferreorum clavorum atque omnino ferri contra tonitrua vis, not. ad Colum.* p. 436. ubi Ctesianae narrationi adde locum Philostrati Apoll. 3, 21. ἑπτὰ γάρ ποτε ἀδαμάντινα τοῦ τάγγου τούτου ξίφη ἐς γῆν πήξαντος, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν δεῖμα ἐμπελάζειν τῇ χώρᾳ.

Ferreola vitis *vid.* Fereola.

Ferrugineis hyacinthis C. 10, 205.

Ferrum Ferri massae ignitae C. 12, 5, 2.

Fertilitatis signa in vite P. F. 9.

Fertum *vid.* Ferctum.

Ferve bene facito Cat. 157, 9.

Ferven. ubi diu ferbuerint P. Ian. 19. fervebit in se mustum C. 12, 19, 5. primo ardore P. O. 9. fervente sole Veg. 4, 12, 3.

Ferula fissa comprimuntur testiculi P. Mai. 7, 1. ferulae minaces C. 10, 118. e ferulis alvi apum V. 3, 16, 15 ferulis circumdatis colligare C. 7, 5, 18. *add.* Veg. 3, 47, 1. ferulae flos silens cum caule conditur C. 12, 7. *not.*

Feruuta ablata Veg. 3, 42, 4. 3, 48, 9. *vid. legendum* feruta, *aut* fervura *potius,* φλεγμονὴ, *ut ostendit Dufresnius.* Gesner.

Fervore vini ruptae orcae aut dolia V. 1, 13, 6. — fervores aestivi C. 4, 24, 3.

Ferus, *a, um.* Ferus Iupiter C. 10, 329. feri arietes C. 7, 2, 4. feri per mansuetos consuefiunt C. 8, 10, 1. ferae pecudes ab hominibus mansuefactae V. 2, 2, 2. ferarum pecudum genera V. 2, 1, 5. ferae arbores C. 3, 1, 2.

Feruta *vel* Fervura *vid.* Feruuta.

Fessi opere, frigore, aut calore V. 1, 13, 1. *sic* V. 2, 1, 1.

Festuca *vid.* Fistuca.

Festinantius demetere C. 2, 9, 15.

Festinabimus emundare C. 4, 27, 1.

Festi dies ut agendi villico C. 11, 1, 19. festis exercere diebus quae licitum C. 2, 22, 1. *vid.* Feriae.

Fex, *vide* Faex.

Fibram rapi mediam gustato C. 12, 54, 1. fibras emittunt spicae ulpici C. 11, 3, 21. fibrae tritici, adorei C. 2, 12, 4. cum fibrarum quatuor esse coeperunt frumenta C. 11, 2, 9. fibrae porri *i. e. folia.* C. 11, 3, 31. lactucula teneris fibris C. 10, 114.

Fibulae in apparatu trapeti Cat. 3, 5. fibulae iligneae, ulmeae, nuceae, ficulneae Cat. 31, 1. *not.* Sed — *in usu chirurgorum etiam est. Sic* C. 6, 5, 4. *Edd. pr. habent* fibula *pro* subula. *Sic* fibulae ad palpebras Veg. 3, 15, 1. ad vulnus linguae Veg. 3,

31. *add.* Veg. 1, 22, 6 *et* 3, 22, 6. *ubi* fibula venae plagam adstringis: monstrat originem graeci ἀγκτῆρος unde ἀγκτηριάζειν *fibula labia vulneris contracta adstringere. Vid.* Regula. *De omni autem genere fibulae Io. Rhodius de acia Celsi.*

Fibulantur pulvinis testaceis iuncturae C. 1, 6, 13. *vid. not.*

Fictae tabulae *h.* e. fixae V. 3, 7, 4. *vid.* Afficta. Confictus.

Ficariae crates Cat. 48, 2. — inter ficarias (*ficeta*) caprifici arbor suspenditur P. Mart. 10, 28.

Ficatum *vid. not. ad* P. 1, 30, 4.

Ficetum V. 1, 41, 1.

Ficulneae arboris C. 5, 11, 14. 11, 2, 56. ficulnea cacumina P. Mart. 10, 35. folia C. 6, 3, 7.

Ficulnas insitiones V. 1, 18, 8. ficulneas *al.*

Fici arbor C. 5, 11, 14. fici ut serantur Cat. 8. *it.* 28, 1. V. 1, 41, 5. C. 5, 10, 9 sq. Arb. 21. seri, coli, et curari ut soleant P. 25, 33. Mart. 10, 23—36. ut inserantur Cat. 42, 1. C. 5, 11, 7. P. Apr. 5, 1. *ins.* 119. Fici planta P. Mart. 10, 25. cacumina C. 5, 10, 10. Fici ut grossos teneant Cat. 94. Ficus ad Divae Rumiae sacellum V. 2, 11, 5. *Fici semen Tertulliano papaver:* etiam de olivae nucleo mitis et opimae et necessariae oleaster exoritur; etiam de papavere fici gratissimae et suavissimae ventosa et vana caprificus exsurgit: Contra haereses. cf. Mercurial. V. L. 6. c. 7. p. 123. — Fici quas edimus V. 1, 41, 5. quae genera in Italiam translata V. 1, 41, 6. genera praecipua C. 5, 10, 11. *Conf. catalogum Macrobii* 2, 16. *Apud nostros occurrunt quas suis locis commemoramus* Africanae, albae, atrae, biferae, callistruthiae, Cauniae, cereolae, Chalcidicae, Chelidoniae, Chiae, Libycae, Libyscae, *vel* Libyssae, Liviae *an* Livianae? Lydiae, Mariscae, Rhodiae, Sabina, V. 1, 67. Saguntinae, Sulcae, Telanae, Topiae. Fici ut siccentur C. 12, 15. aridae C. 12, 5, 1. 12, 14. 11, 2, 62. ut integrae maneant Cat. 99. ut serventur P. Mart. 10, 33. earum coria siccentur P. Mart. 10, 35. fici conculcatae massa in offas divisa siccatur C. 12, 15, 4. ut promendae V. 1, 67. ficum ad malthas *adhiberi iubet* P. 1, 41. ex fico acetum C. 12, 18. — Ficus duplices Veg. 2, 10, 6. 1, 56, 17. 3, 21. 4, 8, 2. *v. supra* in duplex. ficus maturissimas C. 12, 17, 2.

Fidelia fictilis et vitrea C. 12, 38, 1. 12, 56, 1. *add.* 12, 7, 3. 12, 10, 4.

Fide bona solvere Ca. 14, 3. cum certa fide C. 3, 2, 29. fidem habere certam C. 11, 3, 8.

Fidicula, sidus C. 11, 2, 37. *eadem.*

Fidis C. 11, 2, 14 *et* 40 *it.* 57, 58. 88, 97. Fidem nostri vocant, quam λύραν Graeci V. 2, 5, 12.

Figlina creta V. 3, 9, 3. Figlinam (*artem*) exercere V. 1, 2, 23.

Figularis creta C. 6, 17, 6. figularibus tritis C. 7, 5, 9. Dioscor. V. 178. ὄστρακα τὰ λίαν κάτοπτα ἐσχαρωτικὰ, ὅθεν ἐπιχριόμενα σὺν ὄξει κνησμοὺς καὶ ἐξανθήματα ἰᾶται.

Figuli faciunt dolia V. 3, 15, 2.

Figurae inaequalitas in doliis C. 12, 4, 5.

Figurati e lateribus parietes P. 1, 34, 4.

Figuro. figurare in speciem cunei C. 4, 29, 9. figuratur manu caseus C. 7, 8, 7. simile angustae ollae C. 9, 15, 5. vinea C. 4. 21, 1. figurantur duo temones P. Iun. 2, 3. semina principiis agilioribus *de conceptu animalis* C. 6, 37, 2. fingendi et figurandi ceras C. 9, 15, 7. — figurantes

cupiditate sibi ipsae Venerem C. 6, 27, 4.

Filecta exstirpantur P. Aug. 3.

Filix ut exstirpetur C. 2, 12, 13. C. 11, 2, 62. P. Mai. 3, 3. eius usus in substernendis tabulatis P. 1, 9, 3.

Filicta C. 2, 2, 8.

Filicula trita C. 6, 27, 11. *vid.* Felicula.

Filius laesisse dicitur a mulomedicis Veg. 5, 17, 4.

Filum, *nervus* Veg. 6, 3. *not.* filum laedere idem 5, 17, 4. *not.* — filo gracili connectere carmina C. 10, 227.

Fimi bubuli fumus aptus apibus C. 9, 14, 1. 9, 15, 7. fimus leporis in medicina boum Veg. 5, 56, 3. fimus siccus C. 3, 11, 4. *not.*

Fingitur ex parentibus proles C. 6, 36, 1 et 3. 6, 37, 7. fingendi et figurandi ceras C. 9, 15, 7.

Finio. arbusto nihil potest apte finiri, *h. e. definiri, determinari, ut nunc loquuntur* C. Arb. 5, 6.

Finis dicito, qua vendas Ca. 149, 1. *vid.* no.

Fines *arboribus satis* tuendi V. 1, 15. — Fini qua in modiolos erit Ca. 21, 3. radicibus fini Ca. 28, 2. ansarum fini Ca. 113, 2. ea fine qua adraseris, *quousque* C. 5, 12, 5. C. Arb. 26, 4.

Finitio ab antiquis lege sancita C. 5, 11, 12.

Fio. fieri oportet porcam, *sacrificari* Cat. 134, 1. — fiunt haedi maximi in Caprasia V. 2, 3, 4. — fit deterius, V. 2, 4, 13.

Fircellina LX millia V. 3, 4, 1.

Fircellius Pavo *collocutor* V. 3, 2, 2. 3, 6, 1.

Firmarunt, posse inseri, *confirmarunt* P. O. 12. firmatur a Graecis P. F. 26, 3. firmantur, *asseverantur* P. S. 3, 1. — donec firmentur agni P. N. 13, 2. firmandae largo pascuo equae C. 6, 27, 10.

Firmus. eo erunt firmiores, *fideliores* V. 1, 17, 5.

Fiscella cum sale populari Ca. 88, 1. in fiscellam conferre uvas et prelo premere C. 12, 39, 1. fiscellae texendae et picandae C. 12, 18, 2. iunco factae rariore contextu P. O. 19, 1. fiscellam farinariam *nominant Edd. primae* Ca. 10, 3. *ubi nunc dant* fistulam farrariam. — fiscellae boum Ca. 54, 5. *not.*

Fiscello ligneo inclusas baccas exprimito C. 12, 38, 6.

in Fiscina nova uvas premito C. 12, 39, 3. Fiscinae Campanicae, Romanicae Ca. 135, 3. olearíae Campanicae Ca. 153. sportaeque ex palma et sparto C. 11, 2, 90. Ca. 13, 1. C. 10, 307. in fiscinis novis includi C. 12, 50, 10.

Fiscus. in fisco novo premere C 12, 52, 2. fisco inclusa *olea* prelo supponitur C. 12, 47, 9. per fiscum lineum exprimere C. 12, 38, 7. fiscis novis premi oleum C. 12, 50, 22.

Fissile adminiculum C. 4, 33, 1.

Fissum rimosumque, *de aedificio* C. 1, 5, 10.

Fissuram cuneo adigere C. 5, 10, 17.

Fisticum *de pistacio ad* Pall. p. 178.

Fistucis vectibusque calcato Ca. 28, 2.

Fistuco. fistucato fundamenta Ca. 18, 7

Fistula urinalis Veg. 5, 14, 7. — per fistulam venit aqua in ornithonem V. 3, 5, 2. fistulae plumbeae in aquaeductibus P. Aug. 11, 2, 12 *int. Vide in* Centenaria. per fistulam vento naribus inserere Veg. 1, 10, 4. — fistulam subdito labro uti obturari possit Ca. 154. fistula frigidaria *in balneo* P. 1, 40, 3. *De* Centimali

fistula *vid. h. v.* — fistula perforata Veg. 1, 4. 24. *Ergo sunt fistulae non perviae. Ita est :* fistulae laxioris, quam sunt reliqua foramina, regia apum C. 9, 11, 4. *Quin — in morbis quoque talis est* fistula, *in quam* turundam intrudi *iubet* Ca. 157, 14. *Add.* Veg. 2, 13, 4. 3, 23, 2. 3, 26 *et* 27 *int.* — Fistula farraria Ca. 10, 3. *not. sed ibi Edd. primae et liber Polit.* fiscellam farinariam *nominant.* — Fistula *porro* ferrea *cavum aliquid est, intrinsecus in columellam, extrinsecus autem in cupam conveniens, apud* Ca. 21, 1. *in trapeti descriptione.*

Fistulosi lapides P. 1, 10, 3. fistulosus caseus C. 7, 8, 5. cancer Ca. 157, 3.

Flabellum V. 1, 31, 3.

Flaccescat foeniculum C. 12, 7, 4.

Flaccidae aures C. 6, 30, 5. 7, 6, 2.

Flaccus. flaccae aures in canibus laudantur V. 2, 9, 4. παρουατίους κύνας *vocat Callimachus Hym. in Dianam.*

Flacuit fimus V. 1, 13, 4. *sed legendum* fracuit.

Flagellum in vite minus palma V. 1, 31, 3. primi anni C. 3, 6, 3. 4, 10, 2. flagellis prolixis incitare vitem C. 3, 21, 7. *Gallis* flèche. *Crescentio V.* 1. *rami in virgas, virgae in fragra fructifera dividuntur.* — flagello excitandum iumentum lethargicum Veg. 5, 47, 8.

Flammata cupidine Tellus C. 10, 208.

Flammeola caltha C. 10, 307.

Flammeus halitus C. 5, 5, 15.

Flatum aes V. 2, 1, 10.

Flatus aquilonis C. 11, 2, 24. aprici C. 1, 5, 8.

Flavebit messis aristis C. 10, 311. flaventes segetes C. 2, 21, 2. flaventia poma C. 3, 21, 3.

Flebotomia uti Veg. 1, 14, 3.

Flebotomo. flebotomare admissarios Veg. 1, 24.

in Flebotomo quae facienda Veg. 1, 19, 1. de observatione flebotomi Veg. 3, 40. post flebotomum Veg. 1, 22, 11.

Flegma dissoluit vinum scillites P. Iul. 6, 2. flegmatis multum ex ore profundit equus insaniens Veg. 3, 12, 1. flegma in genibus Veg. 5, 18.

Flemina *quid? ad* Veg. 4, 48, 1. *et ad Col.* 6, 12, 1.

Flexo *frequentat. ex* flecto. flexato Ca. 49, 2.

Flexuosa radicum P. Nov. 9.

Flexura (*in vite*) profundit materias C. 5, 6, 22. *vid.* Curvatura.

Flexo die ardor infringitur P. N. 13, 4.

Flexus psli C. 4, 13, 1.

Flocci substrati pomis V. 1, 59, 3.

Flora et

Floralia V. 1, 1, 6. — floralia *horti pars* V. 1, 23, 4.

Florere sata quando et quomodo soleant P. Mai. 1, 1. — florere vinum incipit C. 12, 30, 1. *vid.* Flos vini.

Flos foeni Veg. 2, 25, 3. florem adferunt surculi C. 11, 2, 11. flore exuitur vitis C. 3, 2, 13. si florem non continet arbor Punica P. Mar. 10, 3. in floribus laborant (νοσοῦσι) arbores P. F. 25, 5. flores ut condiantur C. 12, 7, 4. — *Quod optimum est in unaquaque re*, calcis P. 1, 41, 1. Veg. 3, 62, 1. gari Veg. 6, 28, 10. liquaminis Veg. 5, 46, 8. marmoris vel gypsi C. 12, 20, 8. 12, 21, 3. 12, 43, 4. nitri Veg. 6, 21. olei Veg. 6, 11, 2. salis Ca. 88, 2. *diversus a salis flore, quem ex Dioscoride V.* 129. *describit Plinius* 31. *sect.* 42. — Flos vini *est eius vitium* Ca. 11, 2. *no.* C. 12, 30, 1. *not. Optime*

Golenus de potentiis naturalibus II. p. 107, 3. *de vino*: ἔπειτα δὲ κατὰ τὴν αὐτοῦ μεταβολὴν δύο γεγεννημένα περιττώματα, τὸ μὲν κουφότερόν τε καὶ ἀερωδέστερον, τὸ δὲ βαρύτερόν τε καὶ γεωδέστερον, ὧν τὸ μὲν ἄνθος, οἶμαι, τὸ δὲ τρύγα καλοῦσι. — Flos aeris, chalcanthus Veg. 6, 28, 2. chalcitis Veg. 6, 28, 16.

Flosculi pomorum, C. 12, 45, 5. *not. dubitatur de loco* C. 5, 10, 11.

Fluidum salivis os C. 6, 9, 2. fluidum *oppon.* terreno C. 8, 16, 1.

Flumen facundiae C. 1 pr. 30. flumina maritima V. 3, 17, 9.

Flumentana porta V. 3, 2, 6.

Flumineae salices P. ius. 161.

Fluo. fluit gustus nobilis pretiosusque *in loco boni vini feroce* C. 3, 2, 5. *vid. ad* C. 3, 2, 17. fluunt minus uvarum raritate vites C. 3, 2, 24. oleum satis fluit, exiguum fluit C. 12, 50, 1. *not.*

Fluorem ventris adstringere P. F. 31, 2.

Flutae murenae V. 2, 6, 2. C. 8, 17, 8.

Fluviales arenae P. 1, 10, 3. V. 1, 6, 16. *ubi Codd.* fluvialis.

Fluviare ad Pollad. p. 208.

Fluviatica animalia C. 8, 15, 5.

Fluviatile negotium C. 8, 17, 7.

Fluxe perpurgare V. 2, 11, 2.

Fluxura, *mustum quod fluit ex uvis* C. 3, 2, 17 *et* 32. amnem *hoc sensu dixit* P. O. 14, 18. undam *in oleo Plin.* 15, 1. s. 2. *Sic*

Fluxus *idem.* fluxum meliorem olei reddit oliva P. O. 10, 1.

Fluxum corpus C. 1 pr. 17.

Focaneus palmes C. 4, 24, 10. 5, 6, 35. P. F. 12, 2.

Foculi duo Ca. 10, 3 et 11, 5. *instrumentum ferreum, in quo ignis accenditur. Talis est* foculus Attinii tribuni pl. in rostris positus *apud Cicer. pro domo.* Tvan. 7, 22.

Focus circumversus noctu Ca. 143, 2. circa focum familiarem epulari C. 11, 1, 19. focum, ubi coquas, calefacito Ca. 76, 4. in foco rem divinam facere Ca. 5, 3. in focum corona indita Ca. 143, 2. — Foco curare *h. e. cauterio* Veg. 1, 28, 7. 3, 11, 4. *vid. ad* Col. 10, 125.

Fodina argenti V. 1, 2, 22.

Fodiri hortum Ca. 2, 4. possunt seminaria C. 11, 2, 35. Arb. 30, 2. *sic* circumfodiri C. 5, 9. 12.

Foecunditas *cibis* elicienda C. 8, 5, 1. eius parem legem natura dixit plantis et animalibus C. 3, 8, 1.

Foecundat aquilo vites P. N. 16, 7. foecundatur terra P. N. 1, 2. ut foecundentur loca exilia P. S. 9.

Foecunda fruticis regio C. 9, 4, 2.

Foeminae pavones C. 8, 11, 10. foeminis multa cum maribus communia C. 12, 1, 3

Foemininum nomen V. 3, 5, 6.

Foenariae falces Ca. 10, 3. P. Ian. 43, 2.

Foeneratio C. 1 pr. 8.

Foenerator fure peior Ca. pr. 1.

Foeniculi satio P. F. 24, 9. *Vsum hodiernum in Italia memorat Swinburne Itiner. T. I. p.* 173.

Foenilia C. 1, 6, 9. tepidis foenilibus frondes promit Calpurnius Ecl. 5, 102. Apud auctorem Aetnae 265. plena desecto surgunt foenilia campo.

Foenisecae ferramentum C. 2, 18, 4. *al.* foenisecis. foeniseca messor C. 2, 18, 5.

Foeniseces V. 1, 49, 2.

ad Foenisiciae spem nata herba V. 1, 47. foenisiciae cumulum addere V. 1, 49. foenisiciae instituendae C. 11, 2, 40. *sed ibi Edd. pr.* foenisecae instituendi ut condantur V. 1, 56.

nimirum pro foeno *hic ponitur*, *ut* messis, vindemia *etc.*

Foenisicia administrant V. 1, 17, 2. ante foenisicia V. 2, 11, 7. foenisicia arida in tabulato V. 3, 2, 6. post foenisicia C. 2, 19, 3.

Foenum quando et quomodo secandum V. 1, 49. cum foenum cecidimus C. 2, 19, 1. succisum tractari et condi ut debeat C. 2, 19. V. 1, 56. cum concaluit ignem creat et incendium C. 2, 19, 1. quid melius C. 2, 17, 3. auctumnale C. 7, 3, 21. foeni sectio P. Mai. 1, 2. sector C. 11, 1, 12, repositio s. foenile P. 1, 32. semina C. 2, 18, 4. quando spargantur P. S. 8, 1. *In Hesychio glossa* μοσχανός· σῖτος, ὁ ἀποχεόμενος καὶ χόρτος ὁ ἤδη καρπὸν ἔχων· *corrigenda et de frumento et foeno, quod in caulicolum et semen abiit, interpretanda est. Recte viri docti compararunt doricum* μοσχανὸν βλαστόν *eiusdem. Ex eodem vocabulo orta est et corrupta a librariis glossa:* Μολσὸν σελίνου, καύλος καὶ ἄνθος, οἱ δὲ ὑποφυάδα. *Corrige* Μόσχον σελίνου *etc.*

Foenum Graecum, rusticis siliqua C. 2, 10, 33. 11, 2, 71. eius satio C. 2, 10, 33. P. Ian. 7. P. S. 8, 1. *in pabulum boum serit etiam* Ca. 27. in defruti condituram adhibetur C. 12, 20, 2. 12, 21, 3. 12, 28, 1. et gleucini olei C. 12, 51, 2. addito foenugraeco Veg. 6, 9, 2. ex foenigraeco Veg. 6, 9, 4. *et al.*

in Foenus dare V. 3, 5, 8.

Foetae caprae nocet frigus, quia conceptum vitiat C. 7, 6, 5. *Sic* foeta pavo, quae concepit, nondum peperit C. 8, 11, 5. — Foetas *puerperas adeo vocat* V. 2, 10, 8. — foetis palmitibus C. 3, 21, 3.

Foeto. non foetant in servitute gallinae rusticae C. 8, 12. foetant rarius C. 8, 8, 8. in paludibus anates C. 8, 15, 7.

Foetura a conceptu ad partum V. 2, 1, 19. ad sustinendum foeturae onus, *de porcis* P. F. 26, 1, foetura humana V. 2, 10, 6.

Foetus, a, um. Foetae et agiles oves opponuntur gravidis et tardis C. 7, 3, 26. maturis 7, 3, 11.

Foetus. foetum edant *h. e. ova* pariant C. 8, 11, 8. 8, 11, 6. integri foetus *plur.* C. 8, 11, 9. foetus mularum C. 6, 37, 3. foetibus inutiles vaccae C. 6, 21, 1. — *pro partu est* foetibus singulis pariunt ova quina *etc.* C. 8, 14, 5. *et p. p.* novissimo foetu. *Ita* secundi foetus pecudes signantur C. 11, 2, 38. ut uno foetu pariat *Plaut. Amphitr.* 3, 1, 18. — *De fructibus aliis.* foetibus terrenis et arboreis abundantes saltus C. 9, 20, 5. foetuum pauperies P. N. 9. *de proventu uvarum.*

Foliatis ramis P. Mar. 10, 18.

Folia unde arboribus maneant hieme V. 1, 7, 6. quae indicent anni tempora V. 1, 46. folii lati apium C. 11, 3, 33. folia subdito in libo Ca. 75. *ut in mustaceo.* — Folium, *malobathrum* P. Ian. 18. folia scillae P. Iul. 6. *i. e. tunicae seu velamina bulbi.*

Follicantes Veg. 5, 75, 1. *not. p.* 102.

Folliculus fici V. 1, 48, 2. folliculi acinorum V. 1, 54, 3. folliculis vestiuntur grana tritici P. Iun. 2, 1. — Folliculus et anus *in equo iunguntur* Veg. 5, 16.

Fomentabis enm calida Veg. 2, 25, 3. *eod. sensu et forte vitiose* fumentando Veg. 3, 8, 3. *add.* 3, 17, 5. *it.* 3, 46.

Fomenta frigori adhibentur C. 6, 30, 3.

Fons putealis C. 11, 3, 8. fontes

argnti C. 10, 284. fontium vires quando explorentur C. 11, 3, 8.

Fonticulorum amoenitas C. 11, 3, 16.

Foramina naturae V. 5, 11, 4.

Forati parietes C. 8, 3, 7. foratis cornibus C. 7, 3, 6. perticis C. 8, 12, 4.

Forcaneus palmes *pro* focaneo *in MS* C. 5, 6, 35. *forte* furcaneum *voluit aliquis, qui in* furca *nascitur, s. in palmite bifurco.* Gesner.

Forcipes *an* Forpices Ca. 10, 3 *et* 11. 5. C. 6, 20.

Forda bos post coitum non admittit taurum C. 6, 24, 3. ne operis et uteri simul gravetur onere C. 6, 24, 4.

Forensia vestimenta C. 12, 45, 5.

Forficibus amputant vitiosa C. 12. 43, 4 *et* 10. *De forficis et forpicis differentia Rhodius ad Scribo.* e. 53. p. 93 sq.

Fori *in horto* C. 10, 92. *i. e. areae. not.*

Foria suum morbus V. 2, 4, 5.

Foriculae V. 1. 59, 1. videntur valvulae ad fenestras occludendas.

Forinsecus C. 8, 3, 6.

Forma agri, quam natura dat, et quam sationes imponunt V. 1, 6, 1. formae hominum legendae, *de pastoribus* V. 2, 10, 3. — formis buxeis exprimitur caseus C. 7, 8, 7. *vid.* Formula. *Hinc Gallicum* Fromage *quasi* formage; *ipsam formam vocant* l'eclisse, le clayon. forma lateri similis P. Mai. 12. formae parietum V. 1, 14. 4. *a quibus* formacei *dicuntur* parietes. ad C. 9, 7, 4.

Formator agricolae P. 1, 1, 1. praeceptorque virtutis C. 1 pr. 4.

Formatus artibus agrestium C. 11, 1, 13.

Formica rapax populatur semina C. 10, 322. ut abigatur P. 1, 35, 2 *et* 8. P. Mar. 10, 29. P. Oct. 12, 8. ne vitem ascendat C. Arb. 14. ut necetur P. Mar. 10, 21. formicae ova pascendis pullis P. 1, 29, 2.

Formidat attactum P. Mar. 9, 14. si formides animalia P. 1, 28, 1. si formidantur pecora P. F. 18, 5.

Formidolosi ad ingredienda flumina boves C. 6, 2, 14.

Formula caseorum P. Mai. 9, 2. *pro ipsis caseis formatis, ut videtur.* — disponendorum seminum C. 5, 3, 1. conscripta velut formula vinearum C. 3, 12, 1. servorum et operarum V. 1, 18, 1. instrumenti rustici V. 1, 22, 1. — formula *h. e. verba concepta* locandi villam aedificandam Ca. 14, 15, 16. politionis dandae 136. vineae curandae 137. oleam legendam locandi 144. oleam faciendam locandi 145. oleam pendentem vendendi 146. vinum pendens vendendi 147. vinum in doliis vendendi 148. pabuli hiberni vendendi 149. fructus ovium vendendi 150. luci collucandi 139. agri lustrandi 141. porcae praecidaneae immol. 134. Varronis formulae *istae nobis observatae:* ovium emendarum 2, 2, 5 *et* 6. caprarum 2, 3, 5. suum 2, 4, 5. bovis stipulandi 2, 5, 11. servi emendi 2, 10, 5. in lege locationis fundi excipitur, ne colonus capra natum in fundo pascat 2, 3, 7. *vid* Lex.

Fornax calcaria uti facienda Ca. 38, 1. *Codex Polit. habet* Furnax *a furno. Fornacis formam explicui in Postumis Pontederae.* — fornax *praefurnium hypocausti, ubi excitatur ignis* P. 1, 40, 2. *interpretatur Gesner. Sed vide annotationes.*

Foro. Forantur spatia modicis cavis C. 8, 3, 9. forari C. 9, 7, 5.

Forpices an forcipes? Ca. 10, 3. 11. 5, *ad ignem in foco tractandum cum rutabulo refert Turn.* 7, 22.

Fortasse an *vid. ad* V. 3, 6, 1 *et* 3, 16, 10. *i. e. fursan, forsitan.*

Fortax fornacis Ca. 38, 1. *vid. not.*

Fors. Fortis fortunae laudes C. 10. 316.

Fortis in operibus administrandis C. 1, 8, 5. fortes ad opera boves C. 6, 1, 2.

Fortiter agitare P. O. 14, 14. commovere mustum P. O. 14, 3. triti mellis P. Aug. 13. verberantur virgis P. O. 19. 1.

Fortuito facere aut ut libet C. 4, 16, 2.

Fortuitus. fortuita corporis vitia C. 11, 1, 3.

Fortunae laudes dictae post merces exactas C. 10. 316.

Forum in torculari Ca. 18, 1. Fora et torcularia diligenter emundata C. 11, 2, 71. 12, 18, 3. V. 1, 54, 2. forum vinarium Augusti fori C. 10, 92. *sunt sulci.*

Fossas veteres tergere licet per ferias C. 2, 22, 3. fossa quae idonea V. 1, 14, 2. fossae iuciles Ca. 155, 1. duum generum C. 2, 2, 9. caecae ut fiant P. Mai. 3, 1. fossa praecipiti munire C. 5, 10, 1, fossarum capita P. Mai. 3, 2. — fossa in curatione. cervicis eiectae? Veg. 3, 11, 1.

Fossato circumveuiente P. S. 13, 2.

Fossiciae arenae genera P. 1, 10, 1.

Fossilis arena P. 1, 10, 1. sal C. 6, 33, 1.

Fossio danda vineis C. 11, 2, 41. fossionibus concitare vineas C. 4, 28. 2.

Fossura vitium C. Arb. 12, 1. quoties opus sit C. 4, 28, 1. plana C. 4, 14, 2. hiberna in Hispania *ibid.* solum leniter scalpens teneritudini robur inducit P. S. 14, 2. fossurae regola P. 1, 6, 11.

Fovet ova gallina incobans V. 3, 9, 10. fovenda calido aceto C. 6, 12, 1. bumore planta P. O. 12, 1.

Fraces olei Ca. 66, 2. 67, 2. quam diutissime in fracibus erit oleum, tam deterrimum erit Ca. 64, 2. i. e. *quo diutius fracescet olea, eo deterius fit inde oleum. A* frangere *fiunt* fraces *et* frages. *In* Col. Arb. 11. cum fracibus lupinum misceto: *Codd.* fragibus *habent.* Fraces, frages *sunt carnes commolitarum atque expressarum olearum. Hinc* fracidus *et* fracescere.

Fracescere *olea dicitur, quae Catoni in fracibus esse dicitur, id est in acervo congesta concalescere, emolliri atque intumescere.* Hinc V. 1, 55, 6. Olea lecta si nimium diu fuit in acervis caldore fracescit et oleum foetidum fit: *sed ibidem* 5. mediocriter fracescere debet: *nam fracida olea facilius efficitur a factoribus, ut ait* Cato 64, 1. oleum quod minus provenit, si congelatur, fracescet C. 1, 6, 18. *ubi Gesner in Indice interpretatus erat:* resipiet fraces. *Sed ibi de differentia caloris et frigoris ad oleum vel facilius vel difficilius efficiendum in cella sermonem esse, monui in nota ad h. l. inter Addenda, ubi conieci, legendum esse:* oleum quoque — *quam si fraceseit. Hinc de terra ad delutandam donum cretosa, amurca infusa et paleis mixta* Ca. 128. finito quatriduum fracescat: *i. e. fermentetur, concalescat et quasi concoquatur.*

Fracida olea facilius efficitur a factoribus Ca. 64, 1.

Fractum triticum P. 1, 29, 2. fracta pecudum quomodo sanentur C. 7, 5, 18.

Fractura ut sanetur Ca. 160, 2. ossis si extra cutem eruperit Veg. 3, 47, 1 *et* 3.

Fragellum *pro* flagellu *MS.* C. 3, 10, 22. *Gr.* φραγέλλιον. Gesn.

Frangitur deflexu palmes C. 4, 26, 3. franguntur frumenta molis aquariis P. 1, 42. *vid.* fractum triticum. — Fregerunt se calores aut frigora V. 2, 2, 18.

Fraudara, *privare* C. 3, 9, 1.

Fraudulenter infestare C. 1, 8, 18.

Fraxinea frons C. 6, 3, 7. bubus praebetur C. 11, 2, 82. manubria C. 11, 2, 92.

Fraxini satio C. 5, 6, 5. cacumina C. 6, 17, 4. Veg. 4, 21, 4. fraxino inseritur pirus P. F. 15, 6. fraxinus catenis utilis P. N. 25, 2. — fraxini silvestres sunt orni C. Arb. 16, 1.

Fregellana nigra vitis C. 3, 2, 27.

Fremitus canis C. 7, 12, 3.

Frendere, frangere V. 2, 4, 17. *Vide* Fresa.

Frendorem patitur bos hydrophobus V. 3, 31, 1.

Freneticus equus Veg. 3, 3.

Frequens piscibus vivarium C. 8, 16, 4.

Frequentatae supplementis iuventutis apes C. 9, 13, 13.

Frequentat foetus columba P. 1, 24, 3. frequenter prole nova mundum C. 10, 213. frequentare piscinas C. 8, 16, 2. *h. e. seminibus implere, besetzen.* vineam C. 4, 15, 1: *novis stirpibus augere.* frequentatur inductio P. 1, 15. *calx frequenter inducitur.*

Fresa cicera C. 2, 11, 12. 11, 2, 99. faba C. 2, 12, 7. 6, 3, 5. ad mensuram modii propemodum sicut integra respondet P. Ian. 9, 2. fresum ervum C. 6, 3, 5. Debebat esse *fressum fressa a frendere, ut fissum a findere; atque ita ex Columella* ciceram fressam *laudat* Heinsius ad Ovidii Medic. versu 70.

Fretum recens C. 8, 17, 4. not. freto atque aestui surgit Valer. Max. 6, 9, 4.

Fricatio assidua C. 6, 12, 1. quam ea utilis sit iumentis C. 6, 30, 1. Veg. 2, 15, 5. 2, 28, 9 *et* 21. 3, 53, 3. 4, 2, 13. 5, 54, 6. 5, 57, 3.

Frico. fricare pavimentum Ca. 18, 7.

Frictum triticum, crudo *oppon.* V. 2, 4, 21. cuminum Ca. 156, 3. *trita intelligo.* G. Sed — frictus *pro* frisus. fricti sales P. N. 21. Veg. 3, 66, 9. *not.* g 3, 70, 1. *ut* fictus *pro* fixus. fricta resina *saepe apud Scribonium.* Gesner.

Frigidaria fistula *in balneo* P. 1, 40, 3. maltha P. 1, 11, 3.

Frigisci equi Veg. 6, 6, 3. Phrygiine *an* Frisii? Gesner.

Frigo. frigito salem Ca. 106, 1. friges semen coriandri Veg. 2, 17, 5. frigentes sicco algore P. Oct. 22. ἐψυγμένους. Iuvenalis XI. 75. *mala innocentia describens:* siccatum frigore postquam autumnum et crudi posuere pericula succi; P. Oct. 11, 7. frigas *ubi antea erat* frangas.

Frio. si facile frietur terra V. 1, 9, 7.

Frit *quid esset in spica*, V. 1, 48, 3. *An huc pertinet* Hesychii ἀρρίους, αθίρας?

Frixus in capite sanguis Veg. 2, 1, 3.

in Frondatione quid cavendum C. 5, 6, 16.

Frondens multa materie C. 3, 1, 5.

Frondeo et spondeo confunduntur C. 3, 1, 5. b.

Frons, *frondis* ilignea, quernea, putida Ca. 37, 2. quae melior? C. 6, 3, 6 sq. prima fraxinea, tum ornea, tertia ilignea, bubus praebenda C. 11, 2, 82. quernca, populnea C. 11, 2, 100. ex ilice vel lauro C. 11, 2, 99. frondem vel folia ficulnea C, 11, 2,

101. frons in vite P. S. 18. frondis crispae apium C. 11, 3, 33. frondes bubus et pecori Ca. 30. supervacuae decerpendae C. 4, 27, 5. luto Punico illinitae C. 9, 7, 4. — tenerrimum quemque frondem Veg. 4, 6, 2. *erat antea. Pro virga frondosa dici docui ad Col.* 5, 6, 17. ita αἱ φυλλάδες ap. Aristoph. Vesp. 398. sunt. Hesychio φυλλάδες· οἱ ξηροὶ κλάδοι καὶ φύλλα ἔχοντες.

Frons, *frontis*. occipitio prior est Ca. 4, 2. — frons fossae vel scrobis, *latus interius, et quidem si oblonga est, brevius. vid.* C. 3, 15, 2 *et* 4. 4, 1.

Fructiferae arbores C. 11, 2, 46. materiae C. 4, 21, 3. fructiferum sarmentum P. F. 29, 3.

Fructuarius palmes quis? C. 5, 6, 29. fructuarii oculi C. 3, 18, 4. palmites C. 4, 24, 20. 5, 6, 29. rami C. 5, 9, 15. fructuaria scrofa V. 2, 4, 17. villa C. 1, 6, 1 *et* 9. flagella C. 5, 5, 16. sarmenta C. 4, 24, 8. Arb. 8, 1 et 10, 2.

Fructuosiora vina Falerna V. 1, 65, 2.

Fructus fundi, qui ex eo satus nascitur, utilis ad aliquam rem V. 1, 23, 1. omnis quinto gradu ad perfectum pervenit V. 1, 37, 4. eerae C. 9, 16, 1. aviariorum, ova et pulli V. 3, 3, 6. ovium qua lege venire solitus Ca. 150. fructum ferre incipit vacca V. 2, 1, 13. fructus aridi et liquidi V. 1, 13, 1. fruges aridae et humentes in Codice Theodos. T. I. p. 267. fructuum venturorum experimenta P. Iun. 9. — fructus libidinis C. 11, 1, 11. *h. e. fruitio.* — fructi plus capies Ca. 4, 2. fructuis venenum V. 1, 2, 19.

Frugalitas antiqua V. 3, 3, 6. eius exemplum domesticis sit villicus C. 11, 1, 19.

. Fruges roburneae C. 9, 1, 5. fragibus idonea pars vitis C, 3, 17, 1. fruges pro fructibus *etiam* C. 10, 39. caducis frugibus C. 8, 9, 4. De varietate notionum bene disputavit Pontedera Postumorum T. I. p. 39.

Frugifero loco natus palmes C. 3, 10, 21.

Frumentacea farina Veg. 3, 57, 1. *tritici vel cuiuscunque frumenti*, lomento *opponitur.*

Frumentarius ager Ca. 6, 1. V. 2. 11, 17. campus Ca. 1. 17. frumentarium solum C. 5, 9, 7.

Frumentorum nomina frustra est praecipere, quae aut loco subinde aut aetate mutantur P. 1, 6, 14. quid frumentum? V. 1, 48, 1. frumenta quale solum expetant C. 2, 9, 2. P. 1, 6, 15. quando serantur C. 11, 2, 74. quae, ubi? Ca. 35. Ca. 3, 8, 4. florere et grandescere quot diebus soleant P. Mai. 1, 1. quot gradibus ad maturitatem veniant V. 1, 32, 1. quomodo terenda, expurganda, condenda C. 2, 21, 4 *et* 6. ut custodiantur P. 1, 19, 2. ubi melius serventur C. 1, 6, 10. contra curculiones et mures Ca. 92. ut promantur V. 1, 63. ne degenerent C. 2, 9, 21.

Fruor. frui pabulum Ca. 149, 1. *Catoni tamen* fruniscì *tribuit* Festus, *quae forma diu in Italia duravit. Cf. Muratorii Antiq. Ital. T. II. p.* 1089.

Frustratio, non cultura V. 1, 1, 6. cupiditatis C. 11, 1, 14.

Frustrari impensas C. 1, 1, 2. frustrantur opera diurna cessando C. 12, 1, 5.

Frutectosus tractus C. 2, 2, 11.

Frutectis obsessus ager C. 3, 11, 3.

nec Frutex nec arbor est vitis C. Arb. 1, 2. frutices olerum C. 11, 3, 62. fruticibus buxeis aut myrteis C. 8, 15, 5.

Fruticat seges ante hiemem C. 2,

12, 2. 2, 11, 5. e trunco solia C. 4, 31, 3. fruticavit pluribus culmis ex uno semine C. 2, 9, 6. eum fruticaverit lupinum C. 11, 2, 60.

Fuci, *apum genus* V. 3, 16, 19. C. 9, 15, 5. P. Iun. 7, 1.

Fuga temporis C. 11, 1, 29. fugarum signa fronti data h. e. *fugitivorum* C. 10, 125. *quae fronti impressa arguit etiam Libanii locus in Decl. de servitute T. II. pag.* 69. *ed. Reisk.* ὁ μέν γε ἐφέντος τοῦ δεσπότου ταῖς ὑπὲρ τοῦ μετώπου θριξὶν ἐπικαταβῆναι συγκαλύψας τοὔνειδος γελῴη ἂν ὡς δὴ οὐκ ἐστιγμένος.

Fugientes fontes C. 10, 284.

Fugitivarius V. 1, 14, 1.

Fugitivae fiunt apes V. 3, 16, 21.

Fugat emtores conditus vini sapor C. 12, 20, 7.

Fuligo supra focos tectis inhaerens C. 11, 3, 60. aerei vasis Veg. 3, 62, 2. infriatur cornu praefracto C. 6, 16, 2. Veg. 4, 19. cum fuligine tritus marrubii succus C. 6, 13, 2.

Fullonica pila Ca. 10, 5. 14, 2.

Fulmenta Ca. 14, 1. *not.*

Fulmina ut prohibuerit Tarchon C. 10, 346. — fulmina Ciceronis C. 1 pr. 30.

Fulta cibis bos, *roborata* C. 6, 24, 4.

Q. Fulvius Lippinus *an* Lupinus? V. 3, 12, 1.

Fumarium C. 1, 6, 19.

Fumigare leniter apes V. 3, 16, 17. alvos C. 9, 14, 3. *Vide in* Vro. gallinaria C. 8, 5, 20. fumigantur pulli surculis pulegii C. 8, 5, 16.

Fumosa amurca Ca. 130.

Fumus afflat granaria P. Iun. 3. apibus qui aptus C. 9, 14, 1. gallinis salutaris C. 8, 3, 1. adversus spiritus nocentes P. 1, 35, 11. fumo vetustescunt vina C. 1, 6, 20. culmi coloratus caseus C. 7, 8, 7. in fumo suspensae pernae Ca. 162, 3. in fumum reponitur mulsum C. 2, 41, 1.

Fundamenta rustici aedificii P. 1, 8, 2. — fundamentum semitae solum hominis V. 1, 47. omnis pecuniae pecus V. 2, 1, 11.

C. Fundanius Varronis socer V. 1, 2, 1. *nam* Fundania Varronis uxor V. 1, 1, 1.

L. Fundilius V. 1, 2, 11.

Fundo, *as.* fundare radices altius P. F. 10, 3.

Fundo, *is.* fundere pampinum C. 4, 22, 3.

Fundus. Fundi appellatione omne aedificium et omnis ager continetur. Sed in usu urbana aedificia, aedes; rustica, villae dicuntur. Locus vero sine aedificio in urbe area, rure autem ager appellatur: idemque ager cum aedificio fundus dicitur. *Haec* L. 211. π. de V. S. Fundus probari qui soleat C. 1, 2, 1. de fundi solo quae videnda V. 1, 6. fundi oram sterilem quae faciant V. 1, 16, 6. extra fundum quae commoda et incommoda V. 1, 16. fundus suburbanus ut instruendus Ca. 7. fundi locatio frequens res mala C. 1, 7, 3.

Fungentur pro fultura et substructione C. 1, 5, 9. *not.*

Fungosae fiunt radices a laetamine P. Aug. 5, 2. *nostri peltzigt.* Gesn.

Fungos exsiccans remedium Veg. 6, 28, 7.

Funiculus Ca. 63.

Funis effici non potest ex parvitate arenae C. 10 pr. 4. funes qui, quales torquendi Ca. 135, 3 *et* 4. lorei Ca. 3, 5. Ca. 12 et 63. mediponti Ca. 12. spartei Ca. 3, 5. subductarii Ca. 12 et 68. torculi C. 63 et 68. *ubi Cato docet c.* 135, 4 *funem exordiri et torquere, meminisse oportet, Graecos adhibuisse ad eam operam* συμβολία, *qui Hesychio* ἁλιευτικῶν σκεύας

dicitur περὶ ὃ τὰ λίνα πλέκουσι· Hero in Mathem. vet. p. 126. νευρὰς πλέξαντες στοιχηδὸν ἐξ ὀργάνου συμβολίου σχοινίου, μήρυμα αὔταρκες ποιήσαντες. *Pollux etiam I. 84. memorat* σχοινοσυμβολεῖς *operarios restiarios. Coria in funem ungere antea iubet Cato*, quod in restibus seu nervis ex capillis muliebribus tortis praecipit idem Hero p. 141. αὗται γὰρ λεπταί τε οὖσαι καὶ μακραὶ καὶ πολλῷ ἐλαίῳ τραφεῖσαι ὅταν πλακῶσιν εὐτονίαν πολλὴν λαμβάνουσιν.

in Funus prodire defuncto V. 1, 69, 2.

Fur dupli condemnatur Ca. pr. 1. — Fur, *fucus* V. 3, 16, 19. *not.* Hesychius φώριος· κηφὴν μελίσσης.

in Furcas destitutas colla boum includere V. 1, 20, 2.

Furcillae bipedales e surculis V. 1, 8, 6. furcillis versare herbam V. 1, 49, 1. contundere fasciculos fabarum C. 2, 10, 13.

Furfures hordeacei C. 12, 43, 3. a farina excreti C. 8, 4, 1. *not.*

Furiis libidinis exstimulatur C. 6, 27, 3.

Furnax *vide* Fornax.

in Furno siccantur ficus P. Mart. 10, 34. furno torrefactae fici C. 12, 15, 4.

Furtiva ruta melius provenit P. Mar. 9, 14.

Furunculus verrucae similis in vite C. 4, 24, 5. ut submittendus C. 4, 24, 15. 5, 5, 18. in furunculum germen submittitur C. 4, 22, 4. — *ulcus in equis* Veg. 2, 3. *add.* 5, 44, 2.

Fusci anseres P. 1, 30, 1. fuscus color lanae C. 7, 2, 4. boves fusci *Columellae et Palladio qui Varroni* helui. partus ex albo saepe editur *ibid.* 6. fuscum vinum P. XI. s. Oct. 14, 9.

Fusoria cisternae P. 1, 17, 1. equinae P. 1, 37, 4. *vid.* Fusura.

Fusticuli allii P. 1, 35, 6. not.

Fustibus tunduntur spicae C. 2, 21, 4. *vid.* Baculus.

Fusura balnearum P. 1, 42. *not. add.* P. 1, 17, 1.

Futurus villicus *h. e. qui villicus esse volet* C. 11, 1, 7 *it.* 9 *et* 12.

G

Gaberius eques Ro. V. 2, 3, 10.

Gades *et* Goditana lactuca C. 10, 185. Gaditanum municipium C. 7, 2, 4. Gaditani municipii brassica C. 11, 3, 26. Gadium municipium C. 8, 16, 9.

Gagates lapis masculus et femina Veg. 1, 20, 2. 4, 12, 3.

Γαλακτοπόται qui populi C. 7, 2, 2.

Galaticum hordeum C. 2, 9, 8 *et* 16. P. Ion. 4 *et* F. 8.

Galbano servantur pulli a serpentibus adflati C. 8, 5, 18. fugantur culices P. 1, 35, 8. galbana noxia succo C. 10, 17. *Bubon galbanum Linn. esse videtur.*

Color galbineus Veg. 1, 17, 14. 4, 3, 7.

Galbuli qui? V. 1, 40, 1.

Gallae pulvis in remediis apum C. 9, 13, 7. P. Mar. 15, 2. Gallae Syriacae Veg 3, 62, 1.

Gallia maxima donat mala C. 10, 41. Galliae transalpinae quaedam singularia V. 1, 7, 8.

Gallicanum vocabulum V. 1, 32, 2. C. 5, 1, 6. 5, 5, 16.

Gallicus ager Romanus V. 1, 2, 7. 1, 14, 4. 2, 3, 9. nunc Piceno contribuitur C. 3, 3, 2. caseus C. 12, 57, 3. Gallicae oves C. 7, 2, 3. regiones Ca. pr. 20. vites C. 3, 2, 25. uvae C. 12, 43, 9. Gallica salix C. 4, 30, 4. terebra C. Arb. 8, 4. ulmus s. Ati-

nia C. 5, 6, 2. Gallici arbusti ratio C. 5, 7, 1. cultus C. 4, 33, 6. ligoi asseres P. 1, 13, 1.

de Gallinis V. 3, 9. C. 8, 2, 7. P. 1, 27. ne uvas et ficus tangant C. 8, 5, 23. ut farciantur Ca. 89. silvestres vel rusticae C. 8, 12. quaedam vento concipiunt V. 2, 1, 19. earum stercus bubus pestilens C. 6, 5, 1. Veg. 4, 2, 13. 5, 84, 1.

Gallinaceus pyctes C. 8, 2, 5. gallinacei pulli V. 3, 9, 10. C. 8, 11, 13. mares C. 8, 2, 9. gallinaceum genus C. 8, 5, 10.

Gallinarius curator V. 3, 9, 7. Gallioaria insula V. 3, 9, 17. C. 8, 2, 2. *in sinu Cumano. Cf. Strabo. V. p.* 733. vasa C. 8, 8, 5. 8, 10, 6. gallinaria *subst.* constituenda C. 8, 3, 1.

Gallioni nostro C. 9, 16, 2.

Gallulae minutae Veg. 3, 49, 3.

Gallus. Galli appositissimi ad iumenta V. 2, 10, 4. succidias optimas et maximas faciunt V. 2, 8, 10. messem quo compendio faciant P. Iun. 2, 2.

Gallus *maritus gallinacei generis* V. 3, 9, 3. C. 8, 2, 3. galli rixosi procacitas ut impediatur C. 8, 2, 15.

Gamba equi. supra gambam Veg. 3, 47, 2. 3, 49, 1. 3, 19. Sub gamba cirri Veg. 6, 1, 2. gambarum inflexione molliter vehit equus Veg. 2, 28, 38. in gambis laccae Veg. 1, 27, 4. Quid sit gamba, clarissime docet locus Veg. 6, 1, 2. *Os metacarpi l'os de canon Gallice. In Aristotelis H. A.* 2, 1. *versio vetus apud Vincentium Spec. natur.* 18. *c.* 23. ἀστράγαλον *reddit* cavam, *id est* gambam, *ut puto.*

Ganea, ut apti veniamus ad ganeas C. 1 pr. 16. *non est eiusdem cum ganeo notionis, quod nobis persuadere voluit Gesneri Thes. L. L. eiusque simiae Schelleri Lexicon. sed actio seu vita in ganeo acta.*

Ganearium triclinium V. 3, 9, 18. *Sed ea lectio debetur Iucundo.* Editiones principes cum Codd. Polit. Victorii et Viodob. *genanium* habent scriptum *in quo* ganium *eiusque varietatem* genium *latere suspicor.* Triclinium ganeum *graeco more videtur dixisse* τρίκλινον γάνειον; *nam a graeco* γάνος, γάνειον *est, et* γανῖται *Hesychio sunt* ganeones, *docente Salmasio ad S. H. Aug. p.* 45. *Neutro genere dixit Varro apud Nonium in* Ganeum: Qui se in ganeum accensum coniecit amicae: *quem locum voluit explicare Gesneri Thes. L. L. h. v. Sutrius in Piscatoria apud Fulgentium de prisco sermone.* Summates viri symblones facti sunt ganei: *ubi recte* symblones *Fulgentius interpretatur convivas; ex graeco scilicet* συμβολαί. *Vocabulum* Simpolo *aut* Simpulo *ex hoc loco repetiit Gesneri Thes. L. L. nulla addita interpretatione.*

Gangeticae aves C. 8, 8, 10.

Ganglion Veg. 3, 30, 1. *add. Gorraeus Desinit. med.*

Garada Syriae V. 1, 44, 2.

Garum per nares infundendum iumento C. 6, 34, 2. 6, 38, 2. gari floris Veg. 6, 28, 10. *est* γάρον πρωτεῦον, *de quo Cornarius ad Galenum de Composit. Medic. sec. loca p.* 358 *et* 361. *Est de gari speciebus locus obscurus Africani* Cestor. p. 300. ubi garum docet sine piscibus parare: ἀλλὰ καὶ γάρος ἐξ ἅλμης ἀκράτου μέρους ἑνὸς καὶ δύο οἴνου τοῦ γλυκέος. Ἀπὸ Λυδίας (*forte* Λιβύας) ὁ σπουδαῖος γίνεται. ὁ δὲ μεσόσκιος (margo μεσόσκειος, *lege* σοκίων *cum viro docto. Codex Colbert.* ὁ δὲ σόσκιος) ὃν μᾶλλον ἁπάντων γάρων ἐπαινοῦσι τῶν καλουμένων ἀβδομίων. ξέσται δέκα καὶ τάγματος βυκοὶ Λυβίης

τῆς εὐδαίμονος, ὃ δὴ φρίτον οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι. *ubi Interpres corrigit:* δέκα στάγματος Λιβυκοῦ Λιβύης interpretatus succum laserpitii ex Cyrenaica regione. Sed vocabulum vitiosum puto. de Sociorum garo, eodem Hispano et nigro dicto, optime exposuit Cornarius l. c. Garum περιφράζει Manetho V. 464. πυθομένοις μέλδουσιν ἅμ' ἰχθύσιν οὐλοὸν ἅλμην.

Gaudet parum ulmus C. 5, 6, 16. *h. e. laeta est.*

Gelatus caseus C. 7, 8, 7. gelato lacte mollior C. 10, 397.

Galicidia si erunt Ca. 65, 2. ad gelicidium retecti rami V. 1, 55, 2. gelicidia nocturna C. 11, 2, 6. gelicidiis infestari C. 2, 8, 3. peruri C. 11, 3, 62. mitescunt acini duriores C. 3, 1, 7.

Gelo. cum gelaverit C. 9, 13, 6. *h. e. refrixerit et constiterit. vid.* Gelatus. gelantur hiemis frigoribus fictilia vasa C. 9, 6, 2.

Gelum *pro* gelu V. 1, 45, 2.

Gelus Ca. 40, 4.

Gemellae vites C. 3, 2, 10.

Gemellar structile C. 12, 50, 10.

Gemini partus familiares C. 3, 8, 1. geminae vites duum generum C. 3, 2, 10. geminas vites ex eodem capite diducere C. 4, 1, 1. — Gemini in caelo Apollo et Hercules V. 2, 1, 6. geminum astrum vocat C. 10, 312,

Gemmas et corticem movere C. 4, 29, 4.

Gemmascere C. 5, 10, 12 *et* Arb. 22, 1.

Gemmata matre, *de arbore Punica, pro* gemmante P. Mar. 10, 2.

Gemmo. gemmare incipit planta V. 1, 40, 4. *add.* C. 4, 27, 1. gemmantes surculi rosarum P. N. 11. gemmantia sarmenta P. F. 32. gemmantes pinnae C. 8, 11, 8. gemmantis caudae (*pavonis*) amictus P. 1, 28, 2. gemmantia lomina loti C. 10, 258.

Genae rescinduntur *gallinis pituita laborantibus* C. 8, 5, 22. *ita* genae *pro palpebris* Veg. 3, 16, 3.

Generale praeceptum P. 1, 43, 4. *Sic* generalia P. Ian. 13, 4. generales partes V. 2, 1, 12.

Generatim *h. e. separatis generibus* C. 2, 15, 7. 5, 10, 2. Arb. 18. 12, 7, 2. 12, 10, 5. P. F. 9, 13. — Generatim *et* specialiter *oppon.* C. 3, 9, 9. C. 12, 2, 3.

Generositas natis exhibita C. 6, 36, 3. surculorum P. O. 3. virentium C. 3, 6, 4. vitium C. Arb. 2, 1.

Genesta *pro* genista *scribunt omnes* P. F. 23. 2. P. N. 8, 2. *non esse* spartum *Graecorum, ostendit Salm. ad Sol.* p. 168. genestae succus Veg. 5, 12. *v.* Genista.

Geniculorum et gambarum inflexio Veg. 2, 28, 38. cum geniculis suis surculi rosarum P. N. 11. *not.*

Genistae satio C. 4, 31, 1. Arb. 29, 1. C. 1 pr. 28. genista et caricibus teguntur porticus gallinariae P. 1, 22. *vid.* Genesta.

Genitali loco nata C. 3, 10, 14. genitalia loca C. 6, 36, 2. membra C. 3, 10, 12. semina C. 10, 106. genitales partes C. 6, 26, 2. ex genitalibus (*vitium*) partibus sumendi trunci C. 3, 6, 1. ne genitales sint vulvae C. 7, 9, 5. genitalia tempora mundi C. 10, 196. *ita* genitabilis aura Favonii Lucr. 1, 11.

Genitor universi C. 3, 10, 10.

Geno *pro* gigno. antequam genat siliquas V. 1, 31, 4. *no.* principium genendi *et p. p.* ad genendum V. 1, 40, 1. genit lac V. 2, 2, 9. genuntur similes parentum V. 2, 6, 3.

Gens universa totius alvei, *de apibus* C. 9, 3, 3. gentis totius exitio *de*

iisdem P. Mar. 15, 3. — gentes solum nonnunquam mutant C. 1, 3, 6.

ad Gentiles et agnatos deducendus V. 1, 2, 8. C. 1, 3, 1.

Genu. Genibus rectis V. 2, 5, 8. C. 6, 1, 3.

Genus. hortum, coronamenta omne genus *pro omnis generis* Ca. 8, 2. seminaria omne genus V. 1, 29, 1. omne genus frumento pascuntur V. 3, 6, 3. omne genus avibus oppletae V. 3, 5, 11. quod genus pastores habendi V. 2, 10, 1. hoc genus rebus V. 2, 1, 23. — Genera habent plures species V. 3, 3, 3. — hoc genere *h. e. hoc modo* C. 5, 11, 11. P. 1, 13, 1. P. 1, 35, 10. Ia. 15, 3 *et* 4. Ap. 8, 7. O. 10, 1 *et* 14, 7.

Geometrarum opus C. 5, 1, 4.

Georgicum carmen C. 7, 5, 10. C. 10 pr. 3. Georgicon appellat librum suum Democritus C. 11, 3, 2.

Germania foecunda procero milite C. 3, 8, 2.

Germanae cepae Veg. 5, 53, 4. cochleae Veg. 2, 28, 17. 6, 8, 2. vites C. 3, 2, 8.

Germen. in principio germinis P. Mart. 10, 30.

per Germinationem C. 11, 2, 79. *h. e. cum germinant.*

Germino. germinant nova fronde silvae C. 7, 6, 6. germinans ex singulis gemmis materiis compluribus cum fructu vitis C. 3, 6, 2.

Gerulus, *baculus* C. 10, 310.

Gerundia in dum *cum casu verbi constructa:* Videndum haec quatuor V. 1, 6, 1. serendum viciam V. 1, 32, 2. corticem integrum servandum V. 1, 41, 2. faciendum umbracula V. 1, 51, 6. faciendum alacriores praemiis V. 1, 17, 5. faciendum septa V. 2, 2, 8. secernendum arietes, et esplendum pabulo V. 2, 2, 13. deliniendum agros pabuli bonitate V. 2, 2, 17. compellendum in gregem V. 2, 2, 18. ad aquam appellendum (boves) V. 2, 5, 15. prodigendum (pullos) in pabulum V. 2, 7, 11. obiiciendum farinam *ibid.* dandum panes ordeaceos V. 2, 9, 11. immittendum columbas V. 3, 7, 8. excusos pullos subducendum V. 3, 9, 13. notandum ova V. 3, 10, 3. animadvertendum tempora, et providendum loca V. 3, 16, 21. — *etiam in* Do. V. 3, 9, 12. In supponendo ova *add. Drakenb. ad Sil.* 15, 105.

Gesticulator corporis C. 1 pr. 3.

Gestiunt aves apricitate diei C. 8, 15, 4. gestientes post vernam pinguedinem vaccae P. Iul. 4, 1. cui gestimus inserere P. Iun. 5, 3.

Getae γαλακτοποται C. 7, 2, 2.

Gibberi boves V. 2, 5, 7. *not.* gibberae gallinae V. 3, 9, 18. *vide locum Varronis infra in* superficies. *Gibbus, gibba, gibber est ex graeco* ὕβος *ut ex* ἴννος *ginnus et hinnus.*

Γίγαρτα uvae excrementa P. N. 20, 4.

Gilbus color equi P. Mart. 13, 4.

Gingivas tumentes aperire nituntur denticuli P. 1, 28, 6. gingivae Inculamenta dentium Veg. 3, 32.

Gingivula in oculi osse Veg. 3, 22, 1.

Gisni Veg. 4, 2, 14. 6, 8, 6. not.

Git semen C. 6, 34, 1. *ubi Absyrtus melanthium interpretatur; Crescent. Libro III semen nigrum et quasi triangulum appellat, quod vulgo gittiromus dicatur. vel* Gith P. S. 13, 3.

Glaber. Glabrum si quem facere velis V. 1, 2, 26. glabrum pecus C. 7, 9, 3. glabra fiunt colla C. 6, 14, 7. Veg. 4, 15, 5.

Glabrentia loca C. 2, 9, 8. *sed vide not.*

Glabrescit area C. 2, 20, 2. *not.*

Glabreta C. 2, 9, 9. *not.*

Glabro. glabrantur auea C. 12, 53, 4. *graece* ἑῦω.

Glacialis regio C. 3, 1, 3. flatus P. Mart. 11, 8. glaciale caelum C. 3, 1, 10.*

Glaciatus caseus, coagulatus C. 7, 8, 2.

Gladiolus *iris* P. 1, 37, 2. narcissi C. 9, 4, 4. *i. e. folium gladii forma.*

Gladium conditum latet vagina V. 1, 48, 3. *vid. not.*

Glaeba uberi ager C. 1, 2. 3. glaebae probatio C. 2, 2, 18. *De orthographia hac Victor. ad* V. 1, 27, 2. *quam tanto magis servamus, cum placeat etiam Manutio.* Gesner.

Glaebula C. 1, 6, 23.

Glandaria silva Cat. 1, 7. V. 1, 7, 9.

Glandia suum quid? ad Colum. p. 407. *ubi* κόλλοπα *de collo cervicum suillarum dici annotavi.* Addo locum Aristoph. ap. Athenaeum 3. p. 96. καπριδίου νέου κόλλοπά τινα.

Glandifera robora C. 9, 1, 3.

Glandigo morbus C. 7, 3, 20. not.

Glandulis spissa cervix verris P. F. 26, 1. — glandulae animalibus molestae Veg. 3, 24, 1.

Glandulosa cervix C. 7, 9, 1.

Glans. Glandea querneae, iligneae, cerreae C. 9, 1, 5. quando colligendae P. N. 14. cisternis in aquam recondendae C. 7, 9, 8. citra satietatem data glans nocet bobus et capris; non item si affatim praebeatur C. 7, 6, 5. ne scabiosos reddat boves C. 6, 3, 5. 11, 2, 83.

Glante ferreo Veg. 5, 17, 2. not. et p. 35.

Glarea terreno carens et nuda C. 1, 22, 9. *Vide ad* V. 1, 9.

Glareosa loca C. 2, 10, 23.

Glaucea succo salubri C. 10, 103. ad Glaucomata vetera collyria Veg. 6, 27, 6. Veteribus idem erat hypochyma, postea glaucoma crystallini humoris proprium factum Paulus Aegin. 3, 22.

Glaucum pro gulbia. *ad Veget.* p. 35.

Glechonites vinum C. 12, 35. *ex pulegio* λήχων.

Gleucinum oleum C. 12, 53. *Ita etiam legendum pro* Glaucino *Vegetii* 3, 28, 4. 4, 22, 1. *Ad Fabrum sententiam diximus contra Scriverium, qui ad Martial.* 9, 26. p. 796. Glaucinum *legi vult etiam apud Plin.* 15, 7. *s.* 7 et 23, 4 *s.* 46. Gesner. *Varias compositiones gleucini posuit Galenus Comp. medic. sec. genera VII. p.* 420. *ed. Bas.*

Glicium Veg. 6, 28, 5. *ubi dedimus* Lycium.

Glis. de gliribus et glirario V. 3, 15. not glirium greges V. 3, 2, 14. *Huc pertinet locus in Dioscoridae* Parabil. 1. c. 57. χὰν τοῦ ἐκ τοῦ λείπους ἔλαιον ὃ καλεῖται γλήρις. καὶ γὰρ ὁ ἀπανονοσοκιώρους λέγεται· *ubi recte Saracenus cum Moibano* corrigit καὶ τὸ λίπος ἐκ τοῦ ἐλειοῦ ὃς καλεῖται. Cetera non expediunt.

Gliscit stercore quasi pabulo terra C. 2, 5, 1. paleis asinus C. 7, 7, 1. difficulter C. 8, 9, 1.

Globosi corporis C. 10, 383.

Globuli ut fiant Cat. 79.

Globus. globi apium P. Iun. 7, 7.

Glocientes gallinae C. 8, 5, 4. *Galli glosser vel glousser dicunt.*

Glomerata corymbo C. 10, 237.

Glomerosae apes C. 9, 3, 1.

Glubit ramos oleae durities digitalium V. 1, 55, 2. glubere salictum Cat. 33, 5. cum glubet materia, tempestiva est Cat. 31, 2. cum glubebit Cat. 17, 1. salictum glubito Cat 33, 5.

Gluma, *folliculus grani, it. fici* V. 1, 48, 1 et 2. *Gallis bale, nobis Balg.*

Glus. glutis taurinae semunc. Veg. 5, 65, 4. 6, 44, 4. *h. e. glutinis not.*

Glutino. glutinare vitia tuborum P. Aug. 11, 3. *ut glutinetur* vena Veg. 5, 9, 2. rupta Veg. 5, 41, 2. glutinare vulsis creditur Veg. 5, 65. 1.

Glutinosa terra C. 3, 11, 10. potio Veg. 5, 9, 1. glutinosi cibi Veg. 5, 41, 1.

Glutus siet locus Cat. 45, 1.

Glycyrryza, glycyrridia *scribitur in Iens. et Polit.* P. O. 14, 5 *et* 8.

Gnarus vinitor C. 4, 25, 1.

Gnosius ardor Bacchi C. 10, 52. *not.*

Gobio exiguus C. 8, 17, 14.

Gongylis rapa C. 10, 421.

Gortynia platanus V. 1, 7, 6.

Gracilis locus P. N. 7, 9.

Graculi V. 3, 16, 4. not.

Gradatim V. 1, 7, 9. 2, 1, 3.

Gradi facias, V. 1, 20, 2.

Gradu inferiore aetatis V. 1, 2, 16. per gradus quosdam sibi poma succedunt P. Mart. 10, 16. gradus tres ascendunt terrae V. 1, 9, 3. descendere gradus V. 2, 1, 4 *et* 5. — Cominus et in gradu C. 7, 12, 7. not. — *de insitorum quasi geneologia et successione* P. ins. 98 *coll.* 30. — Gradus C. 3, 13, 9 *et* 10. *it.* 11, 3. 10. *est oltitudo s. profunditas, quantum uno nisu fossor palam imprimit. Ita* C. 4, 1, 3. gradus soli crudi *est. not.* — Gradus *sunt rugae in palato equi quos* XII. *numerat* Veg. 6, 2, 1. not. despumentur equi tertio gradu a dentibus caninis Veg. 1, 22, 11. gradu tertio de palato Veg. 2, 4.

Graecanicae trocleae Cat. 3, 5.

Graeculae vites C. 3, 2, 24.

Graecus. Graeca fides P. O. 14, 1. salix Cat. 6, 4. C. 4, 30, 4. siliqua C. 5, 10, 20. Graecum vinum Cat. 105. ei simile C. 12, 37. pecus, Tarentinum C. 7, 4, 1. proverbium C. 10 pr. 4. Graecae oves C. 7, 4, 4. P. N. 13, 5. nuces Cat. 8, 2. Col. 5, 10, 12. vide *nux* et *Thasus.* Graeca vocabula in villae partibus usurpata V. 2 pr. 2.

Gramia oculorum pro grana ad Pall. 1, 27, 2. not. p. 32.

Gramina exstirpanda e vineis novellis C. 4, 5. quomodo C. 2, 2, 11. P. Mart. 7, 1. ne renascantur P. Iul. 5. graminum radices in medicina equorum Veg. 1, 56, 25.

Graminosus ager C. 7, 9, 8. graminosum solum C. 6 pr. 1.

Grandescunt frumenta C. 2, 21, 2. P. Iun. 2, 2.

Grandinosa caeli qualitas C. 3, 1, 6.

Grandire sinas virgulta Cat. 141, 2.

Grando ut averruncetur C. 10, 340. P. 1, 35, 1. Addo locum Plutarchi Quaest. Symp. 7, 7. τὴν χάλαζαν τὴν ὑπὸ χαλαζοφυλάκων αἵματι ἀσπάλαθος ἢ ῥακίοις γυναικείοις ἀποτρεπομένην.

Granaria ubi et quomodo aedificanda V. 1, 57, C. 1, 6, *et* 14. sub terris V. 1, 57, 3. ut distinguenda P. 1, 19, 2.

Granata mala, quae Punica vocantur C. 12, 41, 2. ut serventur C. 12, 44.

Granatui seritur, Cat. 60. ex generatim corruptum.

Granea triticea uti fiat Cat. 86.

Granum in spica, quod est intimum solidum V. 1, 48, 1. rutilum et albidum C. 2, 9, 13. grana interiora uvae, *vinacea* P. F. 29, 1. sine his ut nascatur uva *ibid.* — granum marmoreum P. 1, 15.

Gratia pascui non exolescit C. 7, 3, 20. gratiam refert ager C. 2, 2, 7. reddit cum foenore vinea C. 4, 3, 5.

Gratuita contingunt examina C. 9, 8, 1. servitus C. 1. Praef. 10.

Gravari ruris cura C. 12 pr. 9.

non Gravate V. 3, 2, 18. *in petitione, ut nostri unbeschwert.* Gesner.

Gravedinem creat pruinosa herba C. 7, 3, 25. κόρυζα. Vide Gesnari Thes. L. L. Gravedinem et sternutamenta vertit Celsus 2, 9. ex Hippocratis Prorrhet. 2, ubi est: κόρυζα, πταρμοὶ καὶ βλένναι ἐν τῇσι ῥισί; alibi etiam κόρυζαν interdum κατάῤῥους interpretatur gravedinem.

Gravis aere C. 10, 310. graviora quaa sunt, ea diligentia leviora facere possumus V. 1, 4, 4. gravissima opera C. 6, 2, 10. — gravia loca, *insalubria* V. 1, 17, 2. gravior ventus V. 1, 12, 3.

Gravitas caeli C. 1, 7, 4.

Gregales equi, *eodem grege pascentes* V. 2, 7, 6.

Gregarii pastores C. 6 pr. 1.

Gregatim laborant pecora C. 6, 5, 5.

Grex reparandus quotaunis C. 7, 3, 14. greges pavonum V. 3, 6, 1. servorum V. 2, 10, 5. boum P. Mart. 11, 2.

Grossulos decutito C. 5, 10, 10. Arb. 21, 1.

Grossi subrubere incipiunt P. Mar. 10, 31. ut ne cadant Cat. 94. fici grossos tenent Cat. 90, 94. grossi ex caprifico P. Mart. 10, 28. Grossi sunt ὄλυνθοι, qui ut πρόδρομοι, ficus praecoces, ex reliquo anni prioris alimento concrati post folium (ὄπισθε τοῦ θρίου) seu folio averso nascuntur. Cf. Theophr. C. P. V. 1.

Gruminantes cochleae V. 3, 14, 3.

Grumos in pratis dissipare C. 2, 18, 4. grumulos Plinius 19. sect. 34. *ubi Columella* 11, 3, 20. pulvinos et liras *ponit.*

Gruum greges V. 3, 2, 14. *not.*

Guarcenum Campaniae C. 1, 5, 2; *vid. not.*

Gulae subtilitas C. 8, 16, 4.

Gulbia Veg. 1, 26, 1. *no. d. apud Dufresnium* gulbium *est instrumentum fodiendo horto: quid si hic ferramentum componendae ungulae? Gesner. Sed ibi* gubia *est.*

Gumen lacrimare P. N. 7, 15. *MS.* gummine Syl.s. gumen pini frugiferi P. O. 14, 7. *not.*

Gumma effluit P. O. 12, 6. *not.*

Gummatae arborea P. O. 12, 6. ubi rectius *gumminatae Codd.*

Gummi liquida perluere C. 12, 50. 16. crassa linerunt C. 12, 50, 17, commis *malit Rhodius ad Scribo* c. 72: p. 134. *neque Graeci aliter, puto, quam* κόμμι. *Sed in Plinii etiam MSS.* commin *saepissime et constantissime invenisse se testatur Harduinus ad* 13, 11. s. 20. *et alias.*

Gumminat prunus P. Ian. 15, 20. Oct. 12, 6.

Gumminata arbor P. Oct. 12, 6.

Gummitione una contenti C. 12, 50, 17. gummitionem alteram non recipit *ibid.*

Gurgures montes V. 2, 1, 16.

Gurgulio longior in hircis probatur V. 2, 3, 2 ne gurgulionem rumpas in vena secanda Veg. 1, 22, 5. — *pro* Curculione *etiam scribitur, ubi vid.*

Gustu panis bonitatem explorare C. 1, 8, 18. — *pro sapore.* sint pretiosi saporis, velut Aminei, vel certe non procul ab eo gustu C. 3, 7, 2. gustus cuiusque generis ut merus non mistus, condatur C. 3, 21, 10. gustus nobilis pretiosusque fluit C. 3, 2, 5. sordidus, vilis C. 3, 2, 5. pretiosus C. 3, 2, 18. magis aut minus probus C. 3, 2, 7.

Gutta Armeniaca *an* Ammoniaca? Veg. 5, 67, 2. Armoniaca Veg. 6,

11, 1. guttae storacis Veg. 6, 11, 1. *Vide in* Storax.

Guttatus color equi P. Mart. 13, 4.

Guttonarii equi *pro* Tottonariis, *qui parum abeunt a* cottonariis Veg. 2, 28, 37 *et* 6, 6, 7. *restituuntur a Salmasio ad Capitolini Maxim.* c. 3. p. 13. *b. Hack. Sunt autem* Trepidarii *vel* Tripediarii, *minuto et celeri gressu quasi* guttatim *procedentes. Confert.Gr.* σακκάζειν *et* ὑποσακκίζειν, *et laudat Glossas, ubi* Gutturnium *est* βαθμός, προκοπή. *Etiam* colatorii *a* colandis *liquidis dicti illi videntur, qui tardiores et molliores adhuc, et Asturconico gradu ambulant. Denique* κάλπα, *qua Graeci gradum tripedariorum appellant, nomen habet a* κάλπη *vase*, Gutturnio. Gesner.

Guttur *pro ingluvie avium*, *Kropf* C. 8, 5, 17. 8. 7, 3. gutteris exasperatio Veg. 5, 65, 9. *pro* gutturis.

Gymnasia urbana Graecorum, eorumque partes V. 2 pr. 2. (*in*) Gymnasium dominum sequitur cleum V. 1, 55, 4.

Gypsata lagoena C. 12, 12, 2. gypsatum vas C. 2, 10, 16. 12, 16, 2. 12, 41, 4. P. Mart. 10, 10.

Gypso. gypsare vinum C. 12, 26, 2. 12, 36. opercula C. 12, 39, 2. 12, 10, 4. lagoenam C. 12, 41, 1.

Gypsum. gypso crasso linire opercula C. 12, 43, 6. 12, 16, 4. medicata vina P. O. 14, 11. gypsi flos C. 12, 20, 8. 12, 21, 3. flore sicco uvas obruunt C. 12, 43, 4. Gypsum contritum in sartura doliorum Cat. 39, 1. Sic utebantur Graeci σκίρῳ i. e. λατύπῃ seu γύψῳ, uti Scholiastes Aristophanis ad Vesp. vers. 926. εἰώθασι δὲ τὰ ῥήγματα τῶν ὑδριῶν τῇ λατύπῃ διαπλάττειν. Vinum gypso condire Graecis ignotum.

Gyrabit se difficile equus, *convertet* Veg. 3, 5, 2.

Gyro parvo decurrere C. 10, 226. — gyris altis ablaqueare C. 5, 9, 17. *not.* et ad 3, 4, 2. p. 538.

H

Habeo. cum cum numerum habet exclusum V. 3, 5, 5. vineam novellam ante brumam ablaqueatam habeto C. Arb. 10, 4. pampinatam habeto C. Arb. 11, 2. — habebis in solo opertam muriam C. 12, 6, 2. 12, 12, 1. habent oves triduo ieiunas V. 2, 11, 9. habeantur tepide C. 8, 5, 19. si minos pure habita est apis C. 9, 5, 2. — habebit vitandum C. 11, 1, 24. custodiendum C. 12, 3, 7. illud praecipiendum babeo C. 12, 50, 13. 2, 15, 9. — habeo dicere C. 5, 8, 7. — habendum caoes paucos V. 1, 21. — habere urbem, *habitare* V. 3, 1, 1. praedia V. 1, 16. 2.

Habia. *vid.* Avia.

Habilis arbori et iugo C. 3, 2, 8.

Habitacula avium P. 1. 23.

Habitatio ut delutetur Ca. 128. habitationis mansionea ut constituendae P. 1, 9, 1.

Habitus totius incrementum sufert educatio C. 7, 12, 1. foedi mulier C. 12, 1, 1.

Habundare *pro* Abundare *perpetuo fere MSS. Leid. et Lips.*

de Haedis V. 2, 3, 8. maximi et pulcberrimi fiunt in media Caprasia V. 2, 3, 4. ut alendi P. N. 13. 8. — caelestes V. 2, 1, 8. 2, 3, 7. oriuntur C. 11, 2, 73.

pro Haematites *est* Ematites Veg. 6, 12, 3.

Haerediolum C. 1 pr. 13.

Haeredium, *rectius* Hered. V. 1, 10, 3.

Halcyonii dies C. 11, 2, 21. *Ab halcyonis avis nido derivarunt quidam, quod in mari halcyonium dicitur vari*

generis ut ex Plinio libro 32. *et Ovidii Medicam. Faciei vers.* 78. *apparet.*

Halec et acetum Ca. 58. halecem *vel* ellecem *etiam lego pro* allicem Veg. 3, 49, 3.

Haleculae tabentes C. 8, 17, 12. hallecula tunsa C. 6, 8, 2. allecula rivalis C. 8, 15, 6.

Halesi Sicanii flores C. 10, 268.

Halicastrum far C. 2, 6, 3. 2, 9, 8.

Halitus septentrionis eligendus P. Iul. 4, 4. halitu caloris vivido C. 9, 13, 4. malorum corrumpuntur ecini C. 12, 43, 8. solis torreri C. 4, 22, 5.

Hallucinantem pastorem decipit fur C. 7, 3, 26. *ubi Edd. primae rectius* halucinantem *habent. Graecum est* ἄλη, ἀλύω, ἀλύσσω, ἀλυσκάζω, ἀλυδ-μαίνω. hinc ἀλυχὰ Hesychio ἀκηδία, χάσμησις, Hippocratis ἄλυσις et ἀλυσ-μός. *Hinc latinum* alucinari.

Hamee Ca. 135, 2.

Hamulem lymphis habilem C. 10, 387. *Vtrumque ex Graeco* ἅμη *dicitur.*

Hara suum V. 2, 4, 14. C. 7, 9, 9. enserum V. 3, 10, 3. C. 8, 13, 3. 8, 14, 6 *et* 9. P. 1, 30, 2.

Haris satio C. 10, 244. *vid. not.*

Harundo *cum deriv. saepe est in MSS. pro* Arund.

Haruspex. *vid.* Arusp.

Hastilia de veprihus C. 4, 12, 1.

Haud facile dixerim C. 11. 1, 9.

Havene agrestis Veg. 5, 14, 14. *vid.* Avena.

Hauriunt cibos integros pisces C. 8, 17, 11. haurienda ubera agnis permittere P. N. 13, 2.

Haustus profundi puteus C. 1, 5, 1.

Hebetata humus torpet C. 3, 11, 2.

Hebetes in voluptate admissarii C. 6, 36, 3.

Hedera egrestis *vide* agrestis.

Helenium ad Pallad. p. 210. *graece* ἑλένιον, *inula.*

Heleoselinon, apii genus P. Apr. 3, 2.

Heliotropiorum natura V. 1, 46. heliotropium vocamus intubum agreste Veg. 5, 41, 2.

Helle. Helles portitor C. 10. 155.

Helleboro nigro necantur mures P. 1, 35, 9.

Helops. *vid.* Ellops.

Helvenaciae vites C. 3, 2, 25.

Helvenaci generis palmites C. 5, 5, 16.

Helveolum minusculum Ca. 6, 4. V. 1, 25. vinum ut fiat Ca. 24, 2.

Heluere *vide* Eluere.

Helvolae vites C. 3, 2, 23. Bituricis fructuum opimitate respondent C. 3, 21, 3. *vid.* Helvus.

Helvus. helvo colore boves V. 2, 5, 8. ab hoc vocatae Helvolae vites C. 3, 2, 23.

pro Hemina, Emine *fere est in* Vegetio Corbeiensi.

Hemisphaerium V. 3, 5, 17.

Ενη καὶ νέα lune V. 1, 37, 1.

Heracleae emporium V. 2, 9, 6. An eadem de qua Dionys. Halic. 1. 44. πολίχνην ἐπώνυμον αὐτοῦ (de Hercule est) κτίσας, ἔνθα ὁ στόλος αὐτῷ ἐναυλοχεῖτο, ἣ καὶ νῦν ὑπὸ Ρωμαίων οἰκουμένη Νέας πόλεως καὶ Πομπηΐας ἐν μέσῳ κειμένη, λιμένας ἐν παντὶ καιρῷ βεβαίους ἔχουσα.

Herbe satis noxia C. 2, 12, 6. herbarum conditura C. 12, 7, 2. 12, 13, 2. herba rubia Veg. 5, 15, 2. *inter adstringentia vid. not. nostris Röte, Krapp. Gesner.* sanguinalis πολύγονον C. 6, 12, 5.

Herbidi campi V. 2, 1, 16. C. 6, 27, 3. herbidae segetes C. 1, 6, 22.

Herbum, *et* erbum *id est* ervum, ὄροβος P. 1, 24, 3. 1, 34, 5. *it* Ian. 8. *Iens. ubi al.* ervum *it.* F. 7. *ita* Veg. 3, 13, 7.

Herculanae ficus Ca. 8. 1.

Hercules aurea mala ex Africa in Graeciam exportavit V. 2, 1, 6.
Here *pro* heri V. 2, 1, 1. *not.*
Herediolum C. 1. Praef. 13. *not.*
Hesperia C. 1, 3, 7.
Hesperidum mala V. 2, 1, 6.
Hesperus ore corusco C. 10, 290. in ornithone V. 3, 5, 17.
Hetruriae ager pinguis V. 1, 9, 6. boves C. 6, 1, 2.
Ἑξάγωνον V. 3, 16, 5. C. 5, 2, 10.
Hexastichum hordeum C. 2, 9, 4. *Vide in* Hordeum.
Hiascentes nuces Ca. 172. *sic* dishiascentes arbores Ca. 12.
Hiberi solum mutarunt C. 1, 3, 6. *vid. Iberi.*
Hibernant greges in Apulia V. 2, 2, 9. hibernatum reducit furcillas V. 1, 8, 6.
Hibernus oriens C. 1, 16, 2. hibernae fici Ca. 8, 1. 5, 10, 10. hiberno servantur mella P. N. 8, 1. *ut* verno.
Hic. Hae rei Ca. 14, 3. Hoc aliter *formula solennis* V. 2, 3, 3. Hi *antiquis opponuntur* V. 1, 13, 6 et 7. Haec *ad ea quae praecedunt refertur*, illa *ad ea quae sequuntur* C. 6, 35, 2. 7, 5, 4. 7, 13, 8. Haec *ad remotius*, illa *ad propinquius* C. 4, 27, 2. *ita* Hic *ad remotius* C. 6, 20. Haec *complectitur plura praecedentia* Ca. 8, 2. Hisdem diebus P. S. 13, 2. *et perpetuo fere* hi *et* ii, his *et* iis *etc. miscentur in MSS.*
Hiemales dies C. 11, 1, 21. hiemalia loca P. 1, 9, 4.
Hiemat (*caelum*) C. 11, 2, 4. 11, 2, 20. 11, 2, 78. 11, 2, 84.
Hiematio V. 3, 16, 34.
Hiems quod initium, quot dies habeat V. 1, 28, 1. C. 11, 2. 81. bipartita C. 11, 2, 5. placida, violenta, praefrigida P. O 5, 2. hieme quae facienda Ca. 37, 3. V. 1, 37, 3. 1, 34, 1. demunt columbis cibum medium V. 3, 7, 9. hiemi C. 5, 9, 14. *Ex Graeco* χεῖμα. *ut ex* χεὶρ *hir.*
Hilaris vitis C. 3, 2, 10. sagina admissarius C. 6, 27, 9. hilares horti C. 10, 293. Graece ἱλάω, ἱλάσκω, ἱλαρός.
Hilaritas diei C. 9, 14, 18. i. e. serenitas, tepor.
Hilarius pullulant vineae C. 4, 27, 1.
Hilaro. hilarat mansiones cursus solis P. 1, 9, 1.
Hinnus ex equo et asina nascitur V. 2, 8, 1 *et* 6. *ubi Edd. primae* hinnulus *habent. Graecum* ἴννλος, νεβρὸς *Hesychii pertinet ad generis cervini hinnuleum.* C. 6, 37, 5.
Hio. hiat rimis C. 9, 8, 11. hiant semina aestibus C. 2, 9, 18.
Ἱππιατροὶ medici pecorum potissimum appellati V. 2, 7, 16.
Ἵππιον Ἄργος V. 2, 1, 9.
Hippocentaurum *Vide in* Hypotaurium.
Hippocrates multa oppida in pestilentia servavit V. 1, 4, 5.
Ἱππομανὲς venenum C. 6, 27, 3. *not.*
Hipposelinum apii genus P. Apr. 3, 2. atrum olus C. 11, 3, 36.
Hipri *an* Hirpi? Lucilii *mentio* V. 2, 1, 2. *not.*
de Hircis V. 2, 3, 2. hirci singuli quot capris sufficiant? V. 2, 3, 11. Libero immolati V. 1, 2, 19. admittendi quales et quando? P. N. 13, 7.
Hirnea fictilis Ca. 81. *vid.* Erneum.
Hirrius praetor V. 2, 5, 5. eius piscinae V. 3, 17. 3. *In priore loco ante Victor. erat* Hirtium, *et totus locus est vitiosus; in altero Edd. primae* Hirius, *ut etiam in Plinio* 9. *s.* 81. *sed Codd.* Hirrus. *Videtur esse* C. Lucceius Hirrus, *de quo Ciceronis locos posuit clavis.* In Caesaris *B. C.*

1, 15. *vitiose est Vlcillem Hirrum Eratis ex Pompeianis.*

Hirsuta rusco C. 10, 374. hirsutum pecus C. 7, 2, 6.

Hirtiola *v.* Irtiola.

Hirta plumis femora Ca. 8, 2, 10. hirtae oves pellitis *oppon.* V. 2, 2, 19 *et* 2. 11, 7. hirtum pecus C. 1 pr. 26. et 7, 4, 4. *opponuntur his molles, molle pecus.* Graece πρόβατα μαλακὰ ποιμαινόμενα ap. Demosthenem contra Everg. p. 1155. hirtae sepes C. 10, 27.

Hirudini haustae remedium C. 6, 18, 1.

Hirundinis adventus C. 11, 2, 21. 11, 3, 5.

Hispania V. 1, 13, 6. 1, 14, 4. Baetica C. 2, 11, 12. ulterior V. 2, 4, 11. Hispaniae sacer mons C. 6, 27, 7. in Hispania citeriore putei pro granariis V. 1, 56, 2.

Hispanica vitis C. 3, 2, 19.

Hispaniensis Attilius V. 2, 4, 11. Hispanienses molae Ca. 10, 4.

Hispanus sal C. 6, 17, 7. Hispanum oleum P. Iul. 9. Hispani equi Veg. 6, 6, 4.

Hispida cinara C. 10, 235.

Histooes V. 1, 2, 21. *textrina, loca ubi sunt* ἱστοί. Vocabuli auctorem alium desideranti Gesnero indicasset Suidas. Hinc enim Ιστῶκος καὶ ἱστῶνος, ἐν ᾧ οἱ ἱστοί. ubi malim Ιστῶν καὶ ἱστῶνος. In Polluce 7. sect. 28. ἱστὼν et ἱστεὼν ponitur cum auctoritate; quam dabit etiam Polyaenus Stratagem. 6, 1, 5.

Historiae loquuntur C. 1, 4, 2.

Ἱστορικῶς demonstrare V. 3, 16, 3.

Hoedus *vid.* Haedus.

Holce ὁλκὴ, *vid.* Olce.

Holconia vitis, *Vide* Horconia.

Holus *pro* olus *saepe libri Columellae et Varronis.*

Homericus Melanthius V. 2, 3, 1. *Homerus est* Maeonius ille Deus C. 1 pr. 30.

Homo bulla V. 1. 1, 1. in homines singulos Ca. 57, 2. homines xvi Ca. 11, 1. homines, servi aut liberi V. 1, 17, 2.

Honesti animi in equo documenta C. 8, 29, 1. — honesti omnibus partibus asini V. 2, 6, 2. honestior cultura ager V. 1, 4, 2.

Honorarium vinum Ca. 145, 3. *Sic nostri Ehren-Wein, quod honoris causa ut* lautia *quondam offertur hospitibus magnis publice.* Gesner.

Horconia vitis *Plinii eadem videtur, quam Codd.* holconiam *vocant et* oleaginiae C. 3, 2, 27 *substituunt. Vide not.* p. 141.

Horda *s.* forda V. 2, 5, 6.

Hordeacea pira C. 5, 10, 18.

Hordeum ubi serendum Ca. 35, 2. C. 2, 9, 3. eius genera C. 2, 9, 16. cantherinum C. 2, 11, 8. P. S. 4. *it.* 8. 1. P. O. 1, 2. Galaticum C. 2, 9, 8. P. Ian. 4. P. 8. hesastichum C. 2, 9, 4. maturum P. N. 1, 1. hordeo puro aluntur equi C. 6, 30. 1. *De hordeo romano vide disputata ad Colum.* p. 80. *Nudum seu glabrum praecipue adhibuisse Romanos puto; de quo Hesychius:* ατυπνῶδες· κριθαί, ἀπίτυροι, λεγόμεναι ἀλέπυροι· Hordeum nudum distichon (*escurgeon, sucrillon*) et receos et siccum equos purgare, docet Gilbert in Biblioth. physico econom. année 1791. T. I. Pontedera sententiam ipse mutavit in Postumorum T. I. p. 28. ubi ait, hordeum apud Graecos et Romanos vulgatum posse videri, quod nostri Zeopyrum et *Triticospeltum* vocent, cuius grana glabra, nitida, pura nullisque glumis vestita in area flagellis exterantur. Verum aliter esse et videri rem accuratius inspicienti. Nuda hordea dici, tum, quia glumae, quae

grana sequuntur firmiterque iis cohaerent, ut cortex seminis habentur, tum etiam, quia in spica matura nuda apparent, quae in tritico et siligine glumae circumdant. Ita lolium nudum vocari a Theophrasto. Quae ergo glumae in tritico et siligine spicarum axi affixae grana firmant, neque dum hiant emittendo semen, delabuntur; eaedem in hordeo et lolio coniunctae eum granis et caducae fulcris destituta et nuda et infirma relinquunt. Quare praeceptum est ab agricolis, ut maturius demetatur hordeum, *quod nulla vestitum palea granum eius celeriter decidit*. Igitur vulgare Italiae hordeum esse id, quod Columella hexastichum et cantherinum dixit; hordeum flosculis omnibus hermaphroditis seminibus decorticatis apud Linnaeum. Contra distichon seu Galaticum hordeum esse id, quod vernacula Italiae consuetudo *Scandela* nuncupet, Linnaei distichon. Hinc emendandum esse Plinii locum 18. c. 7. *Galliae quoque suum genus farris dedere, quod illic Bracem vocant, apud nos Sandalum nitidissimi grani.* Ex Gallico *Bracem* derivat Pontedera bellariorum genus dictum vulgo *Bracedello*, quod ex hordei distichi farina olim a Galliae Cisalpinae incolis factum fuerit. De Brace et scandela confer etiam Cangii Glossar. latinum. Hordeum denique glabrum Turanii apud Plinium Zeopyron esse ait Pontedera, quod hordei nudi specie complecti videtur Linnaeus. Denique de pane hordeaceo addo locum Luciani de Macrobiis 5. ubi de Chaldaeis: τούτους μὲν καὶ κριθίνῳ ἄρτῳ χρωμένους, ὡς ὀξυδερκίας τοῦτο φάρμακον· οἵγε φασὶ διὰ τὴν τοιαύτην δίαιταν καὶ τὰς ἄλλας αισθήσεις ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐῤῥωμένας εἶναι.

Hordicalia, festum V. 2, 5, 6. De his ita Ioannes Laurentius Lydus περὶ μηνῶν p. 97. τῇ πρὸ δεκαεπτὰ καλανδῶν Μαΐων οἱ ἀρχιερεῖς ἐπὶ τὸ θέατρον γενόμενοι ἔνθη ἐπὶ τὸν δῆμον ἐῤῥύπτουν καὶ περὶ τὰ σπόριμα δὲ ὑπὲρ εὐετηρίας ἱεράτευον, καὶ ἔξωθεν τῆς πόλεως ἐπὶ ὡρισμένους σταθμοὺς ηὔχοντο ἱερατεύοντες Δήμητρι, ὄνομα δὲ τῇ θυσίᾳ Φορδικάλια· τούς γε μὴν σταθμοὺς μιλιάριας πατρίως ἐκάλουν.

Hornotinae nuces Ca. 17, 2. plantae C. Arb. 30, 1. virgae C. 5, 6, 33. *sed utroque loco al.* annotinae.

Horologium Athenis V. 3, 5, 17.

si Horreat animal apertis dentibus Veg. 3, 33, 1. horrendi odoris P. 1, 18, 1. P. N. 20, 1.

Horreum, quo conferatur omne rusticum instrumentum C. 1, 6, 7. P. 1, 19, 1. *de vini cella, itemque supellectili servandae* C. 12, 2, 2. *ex graeco* θάλαμος. *Est quodvis receptaculum, ex graeco* ὅριον. horreum pensile C. 12, 50, 3.

Hortamen clamoris ac verberis timentes P. Mar. 11, 3.

Hortensis lira C. 9, 4, 4.

Q. Hortensius pavones primus posuit V. 3, 6, 6. V. 3, 13, 2. eius piscinae V. 3, 17, 5.

Hortus ubi faciendus C. 10, 6. 11, 2, 8 et 9. P. 1, 34, 1. muniri ut debeat C. 11, 3, 2. ut dividi C. 11, 3, 13. *Quin totum caput hortorum disciplinam habet.* P. 1, 34, 7. quibus plantis conserendos in suburbano Ca. 7. quando coli incipiat, et quomodo P. Mar. 9, 1. C. 10, 35. quando pastinari P. Sept. 13, 1. horti in collibus ut tractandi C. 10, 150. medicinae hortorum C. 10, 337. P. 1, 35. — in hortos distinctae vineae C. 4, 18. *not. De etymo et scriptura vide* ad V. 1, 31. Col. 5, 9, 1.

Hospite gemma P. ins. 33.

Hospitales aves tuas adhuc ructor V. 3, 2, 3.

Hospitiis infestare rem familiarem C. 1, 5, 7. — hospitia apium P. Apr. 8, 2. — hospitium aquae praebetur in cisterna P. 1, 17, 2. cancri sol tenet P. Iul. 6. virgulta quae quibus praestent P. ins. 19, *conf.* 100.

Hostiae sanitatem non stipulantur emtores V. 2, 5, 11.

Hosticus C. 1 pr. 19.

Hostus quid? V. 1, 24, 2. *Ab hauriendo derivat vocabulum Turn.* 25, 19. *et a Gallis* hostam *etiam vocari, ait vas vimineum, quo vinum gestatur.* Gesner. hostus nequam Ca. 6, 2. *not.*

Humanitate aliqua literis imbuti V. 1, 17, 4. *not.*

Humectare os diductum agni pressis papillis C. 7, 3, 17.

Humectus locus Ca. 6, 3. campus P. F. 10, 2. humecti saporis vinum P. O. 11, 18. humecta qualitas aestatis P. 1, 6, 16. humectum caelum P. S. 6.

ab Humeris decerpenda semina arborum C. Arb. 20, 1. *add.* Arb. 3, 1. Cf. ad 3, 10, 5.

Humescit solum P. S. 10, 3.

Humidus malleus s. morbus Veg. 1, 3. 1, 10. 4, 3, 2.

Humilis positio C. 4, 1, 6.

Humo. humantur taleae *h. e. totae immerguntur terra superveniente* C. 5, 9, 4. *not.*

Humor concipitur C. 1, 6, 5. extrahitur C. 1, 6, 11. salsus in agris ut corrigatur P. S. 3, 1.

Humus destituta C. 2, 1, 3. humi natura h. e. terrae C. 1 pr. 2.

Hunnisci equi Veg. 6, 6, 2 et 5. et 6, 7, 1. *not.* p. 107.

Hunnorum equi neglecti, duri tamen Veg. 3 pr. 1.

Hyacinthus caelestis luminis? C. 9, 4, 4. qui iris vel gladiolus dicitur, similitudine foliorum P. 1, 37, 2. hyacinthos caeruleos et niveos C. 10, 100. ferrugineos C. 10, 305.

Hyaenae pellis superstitiose adhibita C. 2, 9, 9. P. 1, 35, 14. P. S. 3, 1. *vid. etiam Io. Rhod. ad Scribo.* c. 172. p. 260. *De usu superstitioso hyaenae pellis, phocae, et bulborum contra tonitrua testatur etiam Ioannes* Laurentius Lydus περὶ μηνῶν p. 54. ubi φώκης corrige pro φώλης ex altero loco p. 127.

Hybla Siciliae C. 9, 14, 19. C. 10, 170.

Hydromellis confectio P. Iul. 7. *Cf. ad Col.* 12, 12, 3. *in Addendis post Palladium.*

Hydrophoba animalia Veg. 5, 30. hydrophobos facit morsus canis rabidi Veg. 5, 83, 1.

Hydropicus bos Veg. 5, 26, 1.

Hydrops C. 7, 7, 3. animalium Veg. 5, 24.

Hymettus mons Atticae C. 9, 2, 1. Hymetti Actaei mella C. 10, 386.

Hyosciami semen C. 6, 38, 3.

Ὑπηνέμια ova V. 2, 1, 19.

Hyperionis aestu flagrans C. 10, 400.

Hypochysis. suffusio oculi Veg. 3, 17, 2.

Hypocoriasis *vid.* Core.

Hypomelidum descriptio, satio, cultura P. D. 4, 1. *Vide not. et* Epimelis.

Ὑπομνήματα Boli Mendesii C. 7, 5, 17. *sed vide* χειρόκμητα.

Hypotaurium Veg. 2, 18, 2. *not.* Erotianus in Glossario Hippocratico: Τράμιν τὸν ὄῤῥον, ὅνπερ καὶ ἱππόταυρον καλοῦμεν.

Ὗς sus V. 2, 4, 9.

Hyssopites vinum C. 12, 35.

I

I *sive* .i. *puncto utrinque inclusum*, id est *significat. vid.* Veg. 3, 32. 3, 36, 2. 3, 60, 1. *etc. etiam in Cod. Lips.* C. 8, 3, 1. *et alias.* Gesner.

I. S. an 15 *s.* xv? Ca. 14, 5. 18, 2. 150, 1.

Iacca, Veg. 2, 28, 5. *not. et* Oeca.

Iacche dulcis C. 10, 426. Iaccho potanti grata C. 10, 235. multo madefactus C. 10, 305.

Iacentia animalia (*de piscibus*) C. 8, 17, 9.

a Iacio *composita uno tantum* i *scribuntur in MS. ut* eicit, abicere *rel.*

Iactare ventilabris C. 2, 10, 14. iactando ventilare oleam V. 1, 55, 6.

Iacturam pati C. 1 pr. 11. restituere C. 11, 1, 28.

Iactus. iacta frumenta C. 2, 2, 16.

Iaculatur Iupiter imbres C. 10, 329. quo ventilator eam iaculabitur C. 2, 10, 14.

Iaculus. iaculi funes C. 6, 2, 4. *ut* rete iaculum.

Iana, luna V. 1, 37, 3.

Ianitor catenatus C. 1 pr. 10.

Ianuarii mensis descriptio et opera C. 11, 2, 3 *et* 6 *it.* 94.

Ianus. Iano strues commovetur Ca. 131, 2.

Ibericum mare C. 8, 16, 9.

Ibero gurgite mersit C. 10, 295. Iberi solum mutarunt C. 1, 3, 6.

Ibi *complectitur plures locos, de quibus actum* Ca. 9. ibi mittes *pro* eo P. Apr. 8, 3.

Ibiscus, althea P. O. 14, 11.

Ἰχθυοτροφεῖα aquatilium animalium receptacula C. 8, 1, 3.

Icterici iumenti signa Veg. 5, 55, 1.

Ictus et ductus *opponuntur* C. 4, 25, 3. ad ietum intumescere C. 6, 14, 3.

Idem agrum quod hominem Ca. 1, 6.

Idus *mensem dividunt, et in plenilunium incidunt; hinc* usque ad Idus *saepe est pro: crescente luna.*

Iectura *pro* eiectura Veg. 3, 45, 18.

Iecur anseribus ut tenerescat P. 1, 30, 4.

Ieiunium hiemis C. 7, 3, 11. ieiunio laborans terra C. 3, 12, 3. ieiunia terrae saturare C. 10, 82.

Ieiunus tofus P. 1, 5, 1. ieiuna macies corticis P. Mar. 10, 21. ieiunior pars omnis humi C. 2, 4, 7.

non Ignava ut non resistat V. 5, 15, 7.

Ignescit amor C. 10, 211.

Igneus. ignea saevitia *de morbo* C. 7, 5, 16.

Igne adolere corpus C. 12, 31. — quanto minus ignis habet hoc astrum *de luce lunae* V. 1, 37, 3. — ignis sacer *ovium morbus* C. 7, 5, 16. Lucretius libro 6. simul ulceribus quasi inustis omne rubere corpus, ut est per membra sacer eum diditur ignis. Cf. Galli *Paulet* sur les *Maladies Épizootiques* P. II. p. 245. ubi *mal rouge* audit. Cf. ibid. p. 261. et 287.

Ile. Ilia ducere spissis pulsibus, lentis, Veg. 5, 64, 1 *et* 2.

Ileos *morbus unde dictus?* Veg. 2, 14, 2. ileum pati Veg. 2, 20.

Ilex spinosa *ab altera non spinosa diversa*, C. 6, 3, 7. minor et prolixa C. 9, 4, 2. *Minor eadem est et spinosa Linnaeo ilex aquifolia, foliis spinosis. Altera igitur seu prolixa est tantum in pabulo pecorum, Bauhini ilex arborea, Linnaeo quercus ilex. Graece haec et Linnaei coccifera quercus* πρῖνος *vocatur.* Theophr. H. P. III. 16. φέρει καὶ παρὰ τὴν βάλανον κόκκον τινὰ φοινικοῦν. Hinc Simonides velum coccineum ὑγρῷ πεφυρμένον πρί-

νου ἄνθει ἐριθάλλου dixit apud Plutarch. Thes. c. 16.

Iligneam frondem legere Ca. 5, 7. C. 11, 2, 82. ilignei frutices C. 7, 6, 1. ilignese frondes C. 6, 3, 5. iliguea folia C. 6, 3, 7. manubria ferramentorum C. 11, 2, 92. *folia prolixae ilicis sunt in pabulo pecudis.*

Illacrimat foos C. 10, 25.

Ille *ad propinquius relatum*, hic *ad remotius* C. 4, 27, 2. — illae rei Ca. 154.

Illecebrae ciborum P. Mar. 12, 2.

Illectus nimio favore priscorum C. 2, 1, 2.

Illibatum robur C. 12, 1, 1.

Illiciendi vis in erithsce V. 3, 16, 23.

propter Illicium V. 2, 7, 6. illicium apibus apiastrum V. 3, 16, 22 *et* 31.

Illigstus fusti fasciculus C. 12, 19, 4. illigata sparto mala C. 12, 44, 5. viti vasa C. 12, 43, 7.

Illigo. illigant se capreolis pampini C. 4, 14, 1.

Illimare *vel* inlimare *pro* illinere *Codd.* Col. 9, 7, 4. *gummi inlimare* C. 12, 52, 17. *dat Codex Pontederae in Postumis pro* linere.

Illinire creta figulari C. 12, 44, 5.

Illinitum et mistum aqua ciminum C. 7, 13, 2. illinitae luto Punico frondes C. 9, 7, 4.

Illisis cruribus pinguiores fiunt columbse V. 3, 7, 10.

Illiterati villici commodum C. 1, 8, 4.

Illotus sudor C. 7, 3, 10. *ex Virgilio. vid.* Illutus.

Illuminari fenestellis C. 8, 3, 3.

Illustris agricola C. 7, 2, 4. celeberrima fama C. 3, 3, 3. illustre horreum C. 12, 2, 2. illustrissimus quisque de antiquis pastor V. 2, 1, 6.

Illutos vinaceos Ca. 147.

Illuvies obesa C. 7, 10, 6. *ubi edidi* ingluvies.

Illyricae mulieres robustae V. 2, 10, 7. Illyricae iridis uncia Veg. 1, 11, 5. *vid.* Iris.

Imago aurea V. 1, 2, 10. imaginem suam in aqua videntes equae inani amore capiuntur C. 6, 35, 1. — Imago *i. e. echo* V. 3, 16, 12.

Imbecilla arbor C. 5, 10, 2.

Imber vini adspergitur farri P. 1, 29, 2. *conf.* 1, 35, 13. primus vespertini roris P. N. 13, 4.

Imbrex. in imbrice ponitur succus P. Mar. 15, 1. Col. 2, 2, 9. supini imbrices. imbricibus ferreis desuere cupsm Ca. 21, 3. *unde formam cognosces.* Cf. Vitruv. 5, 10. *ab imbre dicti, quem colligebant et egerebant extremis tegulis adiuncti. Hinc* Plinius 35. cap. 12. primusque personss tegularum extremis imbricibus imposuit. *Festus:* ambrices tegulae, quae transversae asseribus et tegulis interponuntur. *Quem locum Gesner cum Turnebo male ad Gallorum* Lambris *referebat.*

Imbridum caelum P. Ian. 13, 2.

Imbrifer caeli status C. 5, 5, 4. C. 7, 6, 4.

Imbuere dolia Ca. 69, 1.

Imitatio aliorum nova quoque tentare debet experimenta V. 1, 18, 8.

Immanis numerus annorum V. 3, 1, 3.

Immsture nimium C. 11, 2, 3.

Immensum est, *h. e. nimis longum* P. Mar. 27, immensis temporibus permanere C. 11, 3, 4.

Immeo. Immeat aqus cisterois P. 1, 17, 4.

Immergere terrae de vite C. 5, 6, 30. immergeri C. 5, 9, 3.

Immittitur viti palmes *h. e. submittitur* V. 1, 31, 3. *vid. no.*

Immolare, θύειν V. 2, 4, 9. im-

molendi initium a suillo pecore V. 2, 4, 9.

Immota semina C. 5, 5, 7.

Immunda mulier, *menstruata* P. Mar. 9, 14. *no.*

Immune pecus C. 9, 15, 1. *i. e. deses* not.

Impares trapeti Ca. 3, 5 *supervacanei Scal. ad* V. 1, 1, 7. περισσοί. — numeri imparis superstitio P. 1, 27, 1.

Impasci prato C. 2, 18, 1. C. 6, 5, 2.

Impatiens vetustatis vinum C. 3, 21, 6. impatientissimum frigoris animal ovis C. 7, 3, 8.

Impedatio C. 4, 13, 1.

Impedo. impedanda staturninibus vitis est C. 4, 16, 2.

Impensam vitare C. 12, 57, 5. reficere V. 1, 2, 8. fere nullam poscit olea C. 5, 8, 1. impensas amplissimas poscunt vineae C. 3, 3, 8. frustrari C. 1, 1, 2. — Impensam testaceam subter inducis P. 1, 9, 4. 1, 13, 2. 1, 40, 5.

Imperator appellatur Praetor propter quaestoris sui victoriam V. 2, 4, 2.

Imperata aliarum rerum V. 1, 17, 3.

Imperare crudeliter C. 1, 8, 10. imperandi parum prudentes C. 11, 1, 6. — imperare vitibus C. 3, 3, 6. 4, 24, 21. 4, 29, 12. not.

Impetere soleant accipitres V. 3, 7, 7. *ubi antea erat* item petere. *Cf.* V. 3, 16, 8. *not.*

Impetiginis remedia C. 6, 31, 2. Veg. 3, 51. ab impetu dicta.

Impicare amphoram C. 12, 29. 12, 43, 1.

Implastratio et implastrare *pro* empl. *saepe MS.*

Implecticus bos Veg. 5, 28, *videtur, qui riget, et flectit se difficulter.* Cl. *Platnero* placebat ἔμπληκτος. Gesner.

Impleo. implent napi et rapa rusticos C. 2, 10, 22. tres modii seminis iugerum C. 2, 10, 19. *vid.* Occupo. se uvae C. 12, 39, 1. implente utero C. 6, 1, 3. *vi. no.* impletur tota messis *h. e. perficitur* P. Iun. 2, 4. implendis foeminis idoneus C. 7, 6, 3. 6, 27, 9. 8, 5, 25.

Implicare carminis legibus C. 11, 4, 1.

Imponunt, *interponunt* V. 1, 26, imponere alteri formam sui coloris P. O. 14, 10. imponi potest loco gracili forma prati P. S. 10, 1. — imponitur equus C. 6, 27, 10. equae admissarius C. 6, 36, 4.

Imporcare solum C. 2, 10, 6.

Importunius fluere, *celeriter, motu valido* Veg. 2, 28, 9.

Impositi ovibus arietes C. 7, 2, 5. *vid.* Imponere.

Impraesentiarum Ca. 144, 4. *Summam eorum, quae de hoc verbo disputantur, exhibet ad Sanctii Minervam Perizonius.* Gesner.

Impressionem facere in castra V. 2, 4, 1.

Impressae solo piscinae P. 1, 31. impressum foramen P. F. 17, 7. O. 8, 3. falce vulnus C. 4, 7, 2. impressis vulneribus C. 7, 11, 1.

Imprimit caecilia morsum C. 6, 17, 1. imprimere puteum P. 1, 34, 2. radici palum de buxo P. Ian. 15, 18. salicis P. N. 7, 5. ne imprimatur iacentibus molibus solum C. 3, 13, 1.

Improbe, *intempestive, sero* C. 11, 2, 10. 2, 10, 21. non improbe concipit C. 7, 9, 3.

non Improbis genibus, *enormiter magnis* C. 6, 1, 3.

Improspere cessit C. 1, 1, 16.

Imprudens antiquitatis, *imperitus* C. 3, 18, 1. negotii C. 1 pr. 11.

ne Impune abeat, *de persona* V. 1, 16, 5.

Imputant longe plus seminis iacti, quam quod seve̜riot C. 1, 7, 3.

Imputruit oleo mus C. 6, 17, 5.

Imus *et* unus *confunduntur a librariis* C. 4, 24, 4. 5, 6, 25. 5, 9, 13. 5, 11, 5. P. F. 12, 6. Mar. 10, 25. N. 7, 12.

In adolescentia V. 3, 16, 1. in decem diebus secundum partum V. 2, 7, 11. in decem annos pariunt boves V. 2, 5, 13. in ortu caniculae C. 1, 8, 1. — In Turanii *sc. aedes* V. 2, 11, 12. *ut Gr.* εἰς διδασκάλου φοιτᾶν Stia. — In pabulo est ocimum, farrago *etc.* V. 1, 23, 1. in quo genere sunt, *h. e. exempli gratia* V. 17, 1. *conf.* 2, 1, 12. Genera sunt vini, in quo Falerna V. 1, 65, 2. — in hoc nunc denique est, ut dici possit, *nun ist es an dem* V. 3, 1, 2. — in hoc *propterea* V. 3, 1, 9. in quantum C. 3, 13, 19. — in dimidia parte agri collocare filiam nuptui, *doti* ei dare partem agri C. 4, 3, 6. — In *omissum ante* balneas *et* gymnasium V. 1, 55, 4. — In *saepe motum cum ablativo, et cum accusativo quietem significat.* Coquito in fornacem Ca. 39, 2. in villam *ibid. vid. no.* in arborem relinquito Ca. 52, 1. in hominem V. 2, 1, 21. in parietes stantes V. 3, 14, 3. *Contra* in asserculo alligato Ca. 152. in fundo illata Ca. 146, 2. in quibus solent equas abigere V. 2, 10, 11. in agris redigere cives V. 3, 1, 4. coniicitur in urceo C. 12, 21, 2. in naribus infundere C. 6, 4, 2. in naso introit polypus Ca. 157, 15. introitum facit in cancro C. 11, 2, 49. mittuntur in vasculo P. F. 25, 11. *pro quo* mittunt vasculis P. F. 25, 26. mittis in linteo P. F. 31, 1. in vasculo P. Iul. 8, 2. O. 14, 5. in dolio P. O. 14, 10. in metreta demittis P. O. 14, 17. *ita* P. N. 19, 1. in aqua missum Veg. 1, 17, 16. *De hac confusione multa Barth. ad Calpurn. ecl.* 2, 59. *add. Morg. IV.* 2. *Librariis etiam* quaedam hic tribuenda esse, non negarim; cum interdum Lugdunense MS. Palladii alterum casum substituat. Gesner.

Inacto grege, *inducto* V. 1, 52, 2.

Inaedificare parietes C. 6, 37, 10.

Inaequabiles greges V. 2, 4, 22.

Inaequabiliter maturescunt ova V. 3, 9, 8.

Inania plaustra V. 1, 20, 3.

Inarescit arbor ardore solis P. N. 7, 4. vulnus C. 4, 7, 2. inarescere patieris botryones in vite P. O. 22. inaruerunt radices C. 2, 14, 2. inarescentes fici C. 12, 15, 1.

Inaro. inarare fabalia pro stercore V. 1, 23, 3. arbores C. 2, 2, 11.

Inaugurantis regis somnium C. 1 pr. 9.

Incallat carnem Veg. 3, 27, 1.

Incantationes *vid.* Superstitiones.

Incanae barbae C. 8, 2, 9

Incarnari donec coeperit Veg. 3, 22, 3. *ubi alii Codd.* concarnare.

Incavare, *cavum facere*, *excavare* C. 4, 25, 2.

Incendia aestatis P. 1, 4, 1.

Incendere annonam, excandefacere V. 3, 2, 16. — agros P. 1, 6, 13. P. Aug. 4.

Incentiva tibia V. 1, 2, 15.

Incerniculum Ca. 13, 1.

Incernere terram cribro Ca. 48. C. 5, 6, 6.

Incertus dies C. 11, 2, 93 *et* 96. caeli status C. 11, 2, 97.

Incessit crepusculum C. 11, 1, 18. hominibus sterilitas annorum C. 2, 10, 1. tempestas C. 12, 2, 5. incesserunt frigora C. 12, 50, 12. siccitates C. 5, 9, 11. regionibus noxia animalia

C. 11, 3, 62. *Est ab* incedo *ut* facesso *a* facio.

ab Inchoato domos extruunt C. 4, 3, 1. *de novo.*

Inchoo. inchoamus fodere pastina P. D. 2. inchoante mense P. F. 25, 20 *et* 33. inchoantibus canicularibus diebus P. Iul. 7. inchoatur prima pampinatio C. 11, 2, 38. *De scriptura* incoho *saepius ad Varronem et Colum. dictum.*

Incidunt sentes corpus ovium P. Iul. 4, 3. incidere faces C. 2, 22, 3.

Incientes oves *h. e. gravidae et partui proximae* V. 2, 2, 8. C. 6, 1, 3. 7, 3, 16. 8, 11, 8. not. *Recte Festus:* cuius partus sit incitatus. Est enim graecum σπαργάω a σπέργω, σπέρχω, unde σποργή et σπαργὴ et σπαργάω.

Inciles fossae Ca. 155, 1.

Incilia aperire Ca. 155, 1. *vid. no.* excitare C. 5, 9, 13.

Incipiunt *an pro concipiunt?* P. F. 26, 2. incipientes grossos decutere P. Mar. 10, 31. *Saepe* incientes *mutatum fuit a librariis in* incipientes.

Incisiones interiorum Veg. 2, 11, 2. *tormina ventris. ut nostri Schneiden im Leibe.* Gesner, — Incisio *pro* insitione *saepe est in MS. Col. Lips. v. g.* 5, 11, 2. *rel.*

Incisura sarmenti P. Mar. 1, 2. incisurae raporum C. 12, 54, 1.

Incitata libido P. Mar. 14, 1.

Incitare vitem prolixis flagellis C. 3, 21, 7. incitatur proceritas 4, 33, 5. incitatur vitis fossâ frequentius P. N. 3. *add.* C. 4, 22, 3.

Inclinare ad illud, quod deterius V. 1, 9, 6.

Includere locum *videtur esse implere* P. Iun. 5, 4. includit frigus sata P. 1, 6, 12. includenda pastinatio C. 11, 2, 17. post inclusum volatum *h. e. impeditum, interceptum* P. 1, 26, 1.

Inclytissimus dux C. 1, 4, 2.

Incolumitatem plantarum tueri C. 11, 3, 61.

Incomitatae vagantur virgines Illyricae V. 2, 10, 9.

Incomium Veg. 6, 28, 18. *quid sit N. L.*

non Incommode se gerere C. 1, 8, 15.

Incomprehensibilis parvitas C. 10 pr. 4.

Inconditi fructus C. 1, 5, 6. 3, 2, 1.

Incontaminatâ facie V. 3, 9, 16.

Incocta vino P. Mart. 15, 1.

Incoenatus Ca. 127, 2.

Incorporatio C. 6, 2, 13. *sed vid. no.*

Incrementum, *corpus, moles* C. 6, 18, 1. ovorum maius facit C. 8, 5, 2. incrementi latioris capita C. 11, 3, 31. maioris plantae P. F. 24, 7. poma P. F. 25, 22. surculus C. 9, 4, 2. ulpicum, quam allium C. 11, 3, 20. non magni arbores C. 11, 2, 28. minuti pisces C. 8, 17, 14. parvi animalia C. 8, 15, 6. 9, 1, 8. 9, 5, 6. validioris herbae C. 2, 18, 1. — ne possint capere foramina plus unius apis incrementum C. 9, 7, 5. — in minori arbore incrementa maiora proveniunt P. F. 17, 5.

Increscens vitis C. 4, 13, 2.

Incretas locum, ut cutis ad pulpas adhaereat Veg. 5, 17, 4.

Incruenta pax C. 9, 9, 7.

Incrustare ollam sapa et farre V. 3, 14, 5. maceriam laevi lapide aut tectorio V. 3, 15, 1. *vid. Rhod. ad Scribo.* c. 135. p. 207. Gesner.

Incubitant in cellis C. 8, 14, 9.

Incubare foetibus C. 8, 5, 10. incubandi *tota ratio* C. 8, 5, 5. incubandis ovis gallinae leguntur maiores P. 1, 29, 2. P. 1. 30, 2.

Inculcatis lapidibus C. 8, 15, 3.

pannis madentibus *de vulnere* C. 6, 12, 2.

Inculcare pavicula vel cylindro C. 11, 3, 34. foramen cinare P. 1, 35, 8. inculcetur paleis subiectis area C. 2, 20, 1. *Vid. Reines. V. L.* 3, 4. p. 397. Gesn.

Incultus locus ut considerandus C. 2, 2, 8.

Incunatus *pro* inquinatus not. ad Var. 3, 16, 34. Col. 8, 5, 19. Ita Codd. coque *pro* quoque, licidus *pro* liquidus, condam *pro* quondam, oblicus *pro* obliquus, scalentes *pro* squalentes, inicae *pro* iniquae, secar *pro* sequar, aecoreus *pro* aequoreus, licerat *pro* liquerat.

Iocumbunt acrius in causas dilati fervoris tauri P. Mar. 11, 6.

Incurro. si aliquis easus incurrerit P. 1, 8, 1. incurritur grande dispendium P. F. 20, 1.

Incursus solis C. 1, 6, 22.

Incurvat pavo amictum gemmantis caudae P. 1, 28, 2.

Incustodita regio, *neglecta*, *inculta* P. N. 4, 2.

Incusus lapis Col. 7, 1, 3. *molae*, *vel recens asperatus*, μόλη νεόκοπος, *vel rudis*, *nondum asperatus*.

Indaganter capere feras *legebatur* C. 5, 1, 2.

Indagator apum C. 9, 8, 12. indagatores aquarum C. 2, 2, 20. *Anatolio Geop.* 2, 10. *sunt* ὑδρογνώμονες, Gesn.

Indescriptus C. 3, 21, 4.

Index. indicem operis lecturi C. 12, 57, 6. indices libros tres scribam V. 1, 1, 4.

India molibus ferarum mirabilis C. 3, 8, 4.

Indidem lavito Cat. 25, 1. *h. e. ex eodem.*

Indigena bos C. 6, 2, 12. indigenae coloni C. 1, 7, 3.

si Indigeant pabuli C. 7, 11, 3. *sic* C. 12, 2, 3. indigens ciborum C. 8, 14, 8. indigetur hoc genere P. Iul. 4, 1. *i. e. deest hoc genus.*

Indigestione ciborum corruptus sanguis Veg. 1, 21, 3. ab indigestione febricitare Veg. 2, 7, 1.

Indigesta ex hordeo animalia Veg. 3, 53, 1.

Indignantissimus servitutis C. 8, 17, 7.

Indignatio recens Veg. 2, 35. indignationem ex aliqua necessitate contrahere Veg. 3 pr. 3. indignatio vulneris 3, 13, 2, indignatione caloris disrumpitur membranula Veg. 3, 16, 5. nulla indignationa prodit iniuriam oculus 2, 16, 6. indignationis tumor Veg. 3, 29. indignationes oriuntur ex tortura Veg. 3, 55, 1. 5, 35, 1. vesicae Veg. 5, 14, 1. *Etiam Caelius Acut.* 3, 3, 13. ne tumentia indigneutur.

Indigni saporis vitis Pall. 1, 8, 2.

Indigus plantarum P. Nov. 11.

Indiligentia *vide* indulgentia.

Indiscretus V. 3, 1, 7.

pro Indiviso Cat. 137.

Indo. indera coronam in focum Cat. 143, 2.

Indoles mentis C. 1, 9, 2.

Indomitus iuvencus, *nondum domitus* C. 6, 2, 9. — cibus C. 10, 232.

Indormio. ne indormiat usus maxillarum Veg. 5, 23, 15. *h. e. ne indurescant nervi.* supra ipsum iaceuerit, ut armus indormiat *h. e. torpescat* Veg. 5, 46, 2. *ut nostri einschlaffen.* *vid.* Obdorm.

Inducere fontem C. 1, 5, 1. novallam vitem P. Ian. 13, 2. inducentes in panno Veg. 3, 49, 4. *aufstreichen.* inducitur tectorium iterum et tertio P. 1, 15. stracta in armos equi Veg. 3, 45, 5. *add.* 3, 18, 2 *et* 3 *it.* 1.

Inductio calcis et tectorii marmorati P. 1. 15.

Inductus. inducta testaceo P. 1, 38, 2.

Indulgentia V. 1, 18, 2. ubi Codd. et Edd. pr. intelligentia.

Induo. Induit se *vel* induitur vitis maiore fructu C. 4, 27, 5. 5, 6, 28. 5, 8, 2. 5, 9, 11. induit se floribus arbos C. 10, 242. induunt se uvis vites C. 4, 24, 12. eum se non induit arbor *fructu* C. 5, 8, 2. induere arundinibus velut pileis C. 5, 10, 21. induitur pes solea spartea C. 6, 12, 2. induit frondem C. 5, 9, 15. *ubi antea erat* inducit.

Induruit vitulus C. 6, 26, 1. induruere virgae C. 4, 6, 2. vehementius C. 4, 7, 1. — eum induraverit *intransit.* Veg. 5, 81, 3.

Industriae rusticantis quae tenenda P. 1, 6, 1.

Indutilis vomis Cat. 135, 2.

Ineantur matrices C. 7, 3, 12. inire debent feminas verres P. F. 26, 1. — inire mensuras agrorum C. 5, 3, 1.

Iners ad Venerem admissarius C. 6, 27, 10. inertes ad incubandum C. 8, 2, 12.

Inerticula vitis C. 3, 2, 24. Gr. ἀμέθυστος. *forte eadem.* Argitis, *ab* ἀργός. Est etiam Plin. 14, 2. Gesner; *coniectura haud ita probabili!*

Inexpugnabilis acerbitas P. S. 17.

Inexputabilis numerus C. 9, 4, 6.

Infamant generosas degeneres apes C. 9, 8, 5. infamare terrae ubertatem P. 1, 6, 8. infamatur ager C. 1, 7, 7.

Infantia seminis C. 5, 5, 8.

Infarcire salem in carnes C. 12, 53, 2.

Infelix oleaster P. Apr. 2, 1.

Infer vicinus Cat. 149, 1.

Inferio vino macte esto Cat. 132, 2. 134, 3.

Inferno potitur regno C. 10, 274.

Inferre rationibus C. 1, 7, 7. tributum C. 1, 1, 11. quaa domum inferuntur C. 12, 1, 6. si quod adversarium inferatur V. 1, 12, 3.

Inferve acere Cat. 123. *it.* 156, 7. C. 12, 17, 2.

Infervefacta fictili vasa C. 9, C. 9, 13, 5.

Infervescere Cat. 90.

Infesto. infestat salix saporem vini C. 5, 7, 1. infestant cervicem bovis clavi C. 6, 14, 6. animos superstitione C. 11, 1, 22. infestare rem familiarem C. 1, 5, 7. infestari carie C. 11, 2, 11. procellis C. 1, 5, 8.

Infestus. infesta regio V. 1, 16, 1. infestus seminibus ager C. 2, 14, 3. gelu et nebulis loca P. Ian. 13, 3.

Inficientes V. 3, 16, 8. *nihil facientes.*

Infidibula Cat. 10, 1. 11, 2. *not. Vide* infundibula *vel* infudibula.

Infinitivus pro imperativo V. 1, 31. *saepius. it.* 32. V. 3, 9, 8 *et* 10. C. 12, 39, 1. — *Infinit. fut. activi indeclinabilis*, Pensilia ad abiiciendum descensurum se minatur V. 1, 68.

Infirmitas, *infidelitas* C. 3, 10, 7. *Sic.*

Infirmissimi C. 3, 10, 6.

Inflationem stomachi facit C. 12, 11, 2.

Inflato in alveos spiritu C. 9, 8, 2. — inflata morbo animalia, *adflata* Veg. 5, 22, 2.

Inflo. inflare aquam in os palumbi Cat. 90. inflaverat medicamenta cupiditas mulomedicorum Veg. 6, 7, 1.

Infoecunditas agri C. 1 pr. 1.

Infoecundior materia C. 2, 1, 7.

Informatur funis C. 2, 2, 10. informandae areae C. 11, 3, 13.

Infossio totius corporis P. F. 16, 1.

Infossi lacus, *depressi* C. 9, 1, 2.
Infractus diligenter tusus P. N. 7, 19. infracto mola sale C. 12, 53, 2 et 4. infractae digitis nuces C. 8, 17, 13.
Infractus clivosarum viarum *MS.* anfractus Veg. 5, 4, 2. *ubi Codd.* anfractu.
Infreno cursu volitare C. 10, 215.
Infrequens alveus C. 9, 11, 4. infrequentes paucitate plebis alvos C. 9, 14, 13.
Infrico. infricare *s.* infriare musteus vino C. 12, 30, 2. *add.* C. 6, 32, 3.
Infrigidatio subita sudoris Veg. 2, 1, 4.
Infringere hordeum mola P. Iun. 12. infringere ardor solis P. N. 13, 4.
Infrio. infriare papaver Cat. 79, 84, 2. 95, 2. in aquam Cat. 156, 4. infriatur vulneribus sal C. 8, 5, 22. 7, 5, 12.
Infructuosa cultura C. 11, 2, 32.
Infudibulum Cat. 10, 1, 11, 2. *vid.* Infidib.
Infundibulum Cat. 13, 3. C. 3, 18, 6. infundibuli angusto ore P. Iun. 7, 2. *Sed ubique fere fluctuat lectio.*
Infundo. infundere pullis robur copiosi et puri lactis P. Mar. 13, 6. si infuderit uvam nimius imber P. O. 9. in piscinam infundere, *iniicere* P. 1, 31. infundito sinapi et aceto *perfundito* C. 12, 54, 3 *et* 4. infundi oleo Veg. 5, 15, 5. si pluviis infusa fuerint foena P. Mai. 1, 2.
Infuscata vinacea C. 11, 2, 69.
Infuscatur naturalis sapor C. 12, 19, 2.
Infusci coloris apes C. 9, 3, 1. C. 9, 10, 1.
Infusio caelestis, *imber* P. F. 25, 22.
Infusus mediocriter ager, infusa leniter terra P. Ian. 3, 2, 3. vehementer infusus in pluvia, *madefactus* Veg. 4, 12, 1. infusa vino offula panis Veg. 4, 12, 2.
Ingaunum *vid.* Albium V. 3, 9, 17.
Ingenerare C. 10, 196.
Ingenium animi pro regionis caelique statu variat C. 6, 1, 1. ingenii bona, *de equa* C. 6, 36, 2. ingenii sui semina ferunt *silvestres arbores* C. 3, 1, 2. ingenia silvestria deponunt pulli C. 8, 15, 7. ingeniosus ager ad segetes Ovidio Fastor. 4, 684.
Ingerere cibum P. 1, 30, 4. vitibus stercus C. 2, 16, 5. arbori lac P. N. 7, 6.
* Ingluvies vacua cibum concoctum esse significat C. 8, 5, 17. obesa porci 7, 10, 6. *ubi antea erat* illuvies. *Apollonius Rhod. II.* 819. de apro: ψυχόμενος λαγόνας τε καὶ ἄσπετον ἰχύι νηδὺν κάπριος.
Ingrandescunt sata C. 2, 10, 15. difficulter acini C. 3, 6, 3. ingranduit porrum C. 11, 3, 17.
Ingrate, impenditur succus pomis vitiosis *h. e. inutiliter tamquam ingratis* P. Iun. 5, 1.
Inhabiles labori C. 6, 1, 1.
Inhibere boves C. 2, 2, 28.
Inibi, *in eo* Ca. 18, 2 *et* 3. Ca. 38, 4.
Iniecti sensus C. 3, 10, 9.
Inigere in arcem V. 1, 2, 20. in stabula V. 2, 2, 15. *conf. V.* 3, 10, 5.
Iniicere voluptatem praefecturae V. 1, 17, 6. aquam C. 12, 22, 2.
Inimicum ad corpus alendum V. 2, 2, 19. inimici sationis dentes caprarum V. 2, 3, 7. inimicissima diligentiae vitia C. 11, 1, 13.
Iniquis exclusus spatiis C. 10, 2. iniquissimus locus C. 3, 3, 12.
Initiante pluvia, *incipiente* P. Iun. 4.

Initia, *Cereris praesertim* V. 3, 1, 5. initiis Cereris porci immolantur V. 2, 4, 9. initiis pacis, foedus cum feritur V. 2, 4, 9.

Initus, *a*, *um*. inita arbor C. 5 9, 16.

Iniugare *vid. Vrs. ad* C. 4, 17, 8.

Iniungitur pondus C. 6, 2, 7. mas feminae C. 6, 37, 2. iniungantur fenestellis scandulae C. 8, 3, 6. — pollinem iniungas *h. e. addas* Veg. 4, 1, 8. *ubi tamen in Edd. est* inungas. iniuncta est arbor scrobi P. F. 10, 1. — Iniungere solo inter vites P. 1. 6, 5. iniungere sarmenta, nutrienda viti P. 1, 6, 9.

Iniuria ignis C. 11, 3, 7. sine iniuria C. 3, 18, 2. iniuria pluviarum C. 9, 1, 3. *Saepe ita h. e. pro unaquaque laesione, Vegetius.*

Iniussum, *sponte natum*, C. 10, 16.

Innare fluviis C. 10, 388.

Innatantes radices summo solo destituit C. 4, 1, 7. ἐπιπολαζούσας *v. ad Quinctilianum* 3, 1, 45. Gallis *tracer*.

Innexa compedibus C. 11, 1, 22.

Inuidificant C. 8, 15, 5.

Innocentia fumi graveolentis P. 1, 35, 11.

Innovabis calefactionem tamdiu Veg. 2, 24, 4.

Innoxius pluribus annis permanet frutex C. 11, 3, 38. *conf.* 12, 38, 8, 12, 45, 4. innoxia a curculionibus faba C. 2, 10, 12. custodire poma C. 12, 44, 3.

Inobservantes deprehensi P. 1, 35, 12.

Inoccata pastinatio C. 3, 15, 1.

Innoccare semen C. 2, 8, 4. 11, 2, 81. lupinum C. 11, 2, 60.

Inoculatio arborum C. 5, 11, 1. 11, 2, 59. fici P. Mar. 10, 32. Persici P. Apr. 5, 1.

Inoculari quod emplastrari dicitur P. N. 7, 7. *conf.* C. 11, 2, 59. inoculatur Persicus P. Iun. 5, 2. inoculari ficus potest P. Iul. 3, 2.

Inodorat mandentium halitus allium C. 11, 3, 22.

Inoffensum lumen oculorum P. 1. 3.

Inolescere C. 4, 22, 5. 4, 29, 14. cf. ad C. Arb. 5, 4. not.

Inopacant aviaria C. 8, 15, 4.

Inopia lactis premi C. 5, 12, 2. leguminum C. 6, 3, 4.

Inordinandi soli tempora C. 11, 3, 9.

Inquit *continuandae eiusdem personae orationi non interruptae inservit* V. 1, 9, 1. 2, 8, 6. 2, 11, 1. 3, 2, 3. — *declarandi significatione forte positum in MSS.* C. 6, 30, 9. Gesn.

Inquietari ab aliis C. 8, 5, 11.

Inradito silphium Ca. 157, 7.

Inrasum laserpitium Ca. 157, 8. *h. e. rasum et iniectum: quam vim huius participii etiam apud Plautum Rud.* 5, 2, 16. *et Sil.* 8, 585. *obtinere, ostendit Cl. Facciolatus, cuius verba damus in praefatione Fabri.* Gesner.

Insalubris fundus C. 1, 4. 2.

Insanabile vulnus C. 7, 5, 13.

Insanus ut pietur V. 2, 4, 16.

Inscendat supra pilam Ca. 127, 2.

Inscientia *pro* inscitia *Edd. pr. et Codd.* Col. 3, 3, 6. 3, 10, 5.

Inscius pastor *imperitus* C. 6 pr 5.

Inscriptum pecus (*non scriptum*) qui pascunt, committunt lege Censoria V. 2, 1, 16. *Sic* ἀγράφου μετάλλου δίκη *Athenis, de qua Suidas.*

Inseco, *incido* C. 4, 15, 3. 9, 15, 9. insecant olivas arundine C. 12, 47, 3. insecat corticem vimen C. 4, 29, 10.

Insecti napi, incisi C. 12, 54, 3.

Inseri vites Cat. 40, 1. inseri posse omne genus surculi omni generi

arboris C. 5, 11, 12. C. Arb. 27. inserere hortos surculis C. 3, 21, 1. P. 3, 9, 11. — Inserere axungiam faucibus ovis C. 7, 5, 15. inserito, *admisceto reliquis medicamentis* C. 12, 57, 2. — insertus articulus Veg. 1, 25, 6. *vide* Exertus.

Inservient operibus fortiter C. 9, 14, 2. si frumento non inservitur Col. 5, 7, 3. *ex Cod. Vind. ubi editur* frumentum nou inseritur. *Apud* Varr. 2, 8, 2. matri quoque suppositiae inserviunt *i. e. cibum largius praebent. not.*

Insidat cervicibus iugum C. 2, 2, 22. insidit limus aquae P. 1, 4, 8.

Insigne cristarum pavonibus P. 1, 28, 2.

Insigniter neglectus hortorum cultus C. 10 pr. 1.

Insipere in aulam novam Ca. 85. far Ca. 90. *not.*

Insistere atriensibus C. 12, 3, 9.

Insitio vitium C. 4, 29, 1. insitionibus ad maximum numerum perducitur vitis C. 3, 9, 6. — Insitionem nutriemus P. Ap. 2, 2. *h. e. quod insitum est.*

Insititii et bigeneri muli V. 2, 8, 1. *vid.* Insitus. — insititius somnus V. 1, 2, 5. *qui inter mediam vigiliam meridie inseritur.*

Insiturus eris ramum Ca. 40, 2.

Insitus. insita utero stirpis alieni generis *de mulis* C. 6, 36, 2. insitum *surculus* C. 5, 11, 8. — insita radix per fistulam vento, *inflata* Veg. 1, 10, 4.

Insolatiu Veg. 5, 21, 3.

Insolatus. iusolatae uvae C. 4, 27, 3. *etiam pendentes* C. 12, 43, 2. insolati dies C. 11, 3, 51. insolata vasa C. 12, 18, 6.

Insolens et incustodita regio, *infrequens ab* incolis P. N. 4, 2.

Insolenter vagatur oratio C. 3, 10, 9.

Insolo. insolare uvas C. 11, 39, 2. insolatur humus C. 4, 17, 8.

Insomniosum ut sanetur Ca. 157, 8. *sed ibi* insomnis *malebat Pontedera ex Codd. in Postumis ad h. l.*

Inspectus exprimentis C. 1, 18, 2.

Inspicere, inspectio *de emturientibus* C. 1, 3, 1. 1, 4, 1.

Inspirata per fistulam oculo testa trita C. 6, 17, 7.

Instar iuris crassi C. 12, 38, 3. librarum VIII V. 1, 1, 10. pondo quincuncem C. 12, 28, 1. heminae C. 6, 14, 1. 6, 38, 1. 7, 5, 15. trium cyathorum C. 6, 30, 7. sextariorum trium C. 12, 41, 2. duarum partium C. 8, 15, 3. quinque modiorum C. 2, 5, 1. unius digiti spatio C. 4, 8, 2. Arb. 5, 3.

Instaurent omue geuus operis C. 11, 2, 98.

Instigante quasi numine C. 10 pr. 4.

Instillatio descendit ad radices P. N. 10.

Instipato Ca. 113. *sed vid. not.*

Instituere a se villicum C. 11, 1, 5. instituat bovem in arando C. 6, 2, 8. instituantur ad aratrum *ibid.* agrum Co. 11, 3, 11. *vide Add. post Palladium.*

Instragula Ca. 10, 5. 11, 5.

Instrata asinis Ca. 10, 3. 11, 4.

Instrumentum rusticum V. 1, 13, 2. 11, 1, 20. trium generum: vocale, semivocale et mutum V. 1, 17, 1. *instrumenti rustici catalogus* Ca. 10. P. 1, 43. numerus s. modus V. 1, 18, 6. discrimina et multitudo V. 1, 22, 2. C. 12, 3. magni instrumenti ne sit praedium Ca. 1, 5. eius cura quae villico C. 1, 8, 7. 11, 1, 18. corporis instrumentis nec disciplinis excolunt liberos C. 4, 3, 2.

Instruo. instruemur signis quam pluribus *h. e. docebimur* P. Iun. 7, 1.
Insuccatae vino uvae passae C. 9, 13, 5.
Insucco. insuccanda oleo lana C. 7, 4, 5. 7, 5, 18. *Sic. Cael. Aurel. Acut.* 3, 77. pane insuccato ex eodem mulso *ad Reines. V. L.* 2, 9. Gesner.
Insuevit partui C. 6, 37, 8. — insuescas ea pecus, *insuefacias* C. 6, 4, 4. insuesci debent semina C. 11, 3, 6.
Insufflata Veg. 4, 22, 1.
Insufflare os plenum vini per fistulam Veg. 3, 21.
Insula Cea C. 9. 2, 4. Coa et Chia V. 2 pr. 3. insulae breves P. 1, 28, 1. Ludianorum choreusae V. 3, 17, 4.
Insulsa amurca C. 11, 2, 29 *et* 2, 9, 10. P. F. 8. P. Mar. 8, 1.
Insuo. Insuitur linea purpura C. 3, 15, 1.
Insuper arbores Ca. 18, 5. pruna insuper et circum operito Ca. 76, 4. insuper iactato ferreum Ca. 160, 1. cannas ponere, *darauf* C. 12, 39. 1.
Insurgit summitas P. 1, 6, 10.
Intecta specularibus vasa C. 11, 3, 52.
Integer permanet sapor C. 12, 49, 3. integrum vix xxx diebus vinum C. 12, 20, 7. ex integro, *de novo* C. 9, 13, 8. de integro refodere C. 4, 32, 4.
Integritatem servant illibatam C. 8, 11, 9.
Intellego *ut* neglego *semper est in Codice Mediceo. Ita etiam in Terentio edidit Bentleius.* Gesner.
Intelligitur sapor vini conditus C. 12, 20, 7.
Intemelium V. 3, 9, 17.
Intemperantia caeli C. 1 pr. 3.
Intemperies caeli C. 1 pr. 1. intemperias prohibessis Ca. 141, 2.
Intendere perticas Ca. 48, 2, Intenditur scarificationi malagmatis more *superponitur* C. 6, 17, 3. — intendere lumen vel ignem P. 1, 21, 2. *intelligere, ut hodie Itali.* Gesner.
Intentio nervorum, cruditatis signum in bubus C. 6, 6, 1. — intentione summa, *attentione, studio* P. S. 10, 3.
ne Inter se poma contingant C. 12, 44, 4.
Interamnatea et Reatini de finibus contendunt V. 3, 2, 3.
Interaneis exemtis aves C. 9, 14, 14. *h. e. quidquid est viscerum in ventre imo. Linda. Sel. med.* 9, 57. Schoetto.
Interceptae ab accipitre columbae V. 3, 7, 7.
Intercidere olivas acuto calamo P. N. 22, 3. intercidi et disrarari C. 4, 32, 4.
Interclusa quibusdam anima σωρῶν ingressis V. 1, 63, 1.
Interculcantur vinacea C. 12, 43, 10.
Interdius votum facito Ca. 83, Varro 1, 13, 3. *ubi cum Aldo* interius dederunt posteriores Editores. Cf. Addenda ad Col. 1, 6, 1.
Interfluus humor P. S. 10, 4.
Interfringit ventus surculos Ca. 44.
Interiacet sulcis spatium C. 11, 3, 6.
Interiectus, interiectio *idem fere quod intervallum* C. 3, 21, 6. *add. uo. ad* 3, 16, 3.
Interim, *interdum* C. 3, 10, 13. *ut interpretatur Gesner; atque ita saepe Quinctilianus. Sed de h. l. dubito.*
Interimitur vepres C. 11, 3, 7.
Interior pars *h. e. magis septentrionalis* V. 1, 2, 4. — interiorum incisiones *h. e. interaneorum* Veg. 1, 39, 2.
Interlegenda sunt poma quaeque

vitiosa P. F. 25, 16. Iun. 5, 1. Iul. 3, 1.
Interluere manus C. 132, 2.
Intermestri Ca. 37, 3. *Sed*
Intermenstruum V. 1, 37, 1. *Qui tamen de* L. L. 5, 2. p. 45. *extr. Dordr.* A mensibus, *inquit*, intermestris dictus, quod putabant inter prioris mensis senescentis extremos dies, et novam lunam esse diem, quem diligentius Attici ἕνην καὶ νέαν appellarunt ab eo, quod ea die potest videri extrema et prima luna.
Intermittere ignem Ca. 38, 2.
Intermori Veg. 3, 33, 1.
Internatae herbae C. 2, 12, 6. internatus palmes C. 4, 24, 5.
ad Internicionem perducere vineta C. 4, 22, 8. interniciones hostium facere C. 1, 3, 11. internicione consumitur C. 9, 3, 3.
Internodium cannae unum cum suis articulis P. Apr. 8, 3. Mar. 10, 23. internodia vitis C. 3, 2, 9. P. F. 9, 4. longa P. Mar. 10, 25. — articulorum longa in canibus V. 2, 9, 4.
Internus, *a*, *um*. Interna boum, *viscera* Veg. 4, 2, 15. 4, 3, 15.
Intero, *is*, C. 12, 59, 2. *ubi antea* inserito erat.
Interordinium v pedum C. 3, 13, 3. interordinia laxiora C. 5, 5, 3. interordiniorum spatia C. 3, 15, 1. 4, 14, 2. *Italis* androne.
Interpretari maturitatem C. 11, 2, 67.
Interputare ficos Ca. 50, 2. oleam V. 1, 30. rosas C. Arb. 30, 2.
Interquiescere Ca. 158, 2.
Interradere C. Arb. 19, 3. *vid.* Intervello.
post Interrogationem obliquam indicativus, ubi aucupare V. 1, 23, 5. *sic*, quod praecipuum est, non facile dictu C. 3, 1, 4.
Interrupit nos medici adventus V. 2, 1, 1. interrumpere ordinem C. 11, 2, 25. terrae cratem P. 10, 10, 4.
Interseri trunco arboris P. 1, 43, 2. malleolis C. 3, 9, 7. interserit se vallis P. Aug. 11, 2.
Intersitis fruticibus C. 8, 15, 5.
Interspirare Ca. 112, 1.
Intersum. quod interest nimium explere Ca. 22, 1. clatros interesse oportet pede *h. e. regulas eorum inter se distare pede* Ca. 4, 1.
Intertrigini remedium Ca. 159. C. 6, 32, 1. 7, 5, 11. graece παράτριμμα.
Intervacantibus spatiis C. 4, 32, 2.
sine Intervallo, *continuo* V. 2, 1, 22. intervallum faciunt a bruma ad aequinoctium V. 2, 7, 9. *Crescentius* intervallant. *not.*
Intervello. intervulseris C. 5, 10, 15. intervelli C. 4, 33, 3. Arb. 19, 3. intervulseris *ex Codd. pro* interraseris. intervelluntur rapa P. Iul. 2, 2. *vid.* Interrado.
Intervenia et rimae in puteis P. Aug. 8, 3.
Interveniente lanugine C. 4, 29, 16. intervenientibus spatiis C. 9, 1, 3.
Interventu domini C. 9, 5, 2. 4, 29, 16.
Intervolando allectant C. 8, 10, 1.
Intestinum opus V. 3, 1, 10. P. Nov. 15, 2. *not.*
Intinguere in acetum Ca. 156, 1.
Intolerabiliter horrere frigoribus C. 1, 4, 9.
Intondere fibrarum summas partes C. 11, 3, 31. *quod Palladius* praecidere *dixit.*
Intrinsecus et extrinsecus Ca. 21, 4. C. 8, 3, 6. intrinsecus, *intra stabulum*, bibat.
Intritus in aquam panis triticeus V. 3, 9, 21. intrita aqua facta V. 3, 9, 14. intritam macerari sinito C. 12, 40, 1. totam ad medium mortarium contrahito C. 12, 55, 1. intrita folli-

culorum resoluta C. 12, 43, 10. intritum hordeum in aqua V. 3, 10, 6. *multa de eo verbo Rhod. Lex. Scribo.* — Intrita oliva, *non trita* C. 12, 49, 2.

Intro, *intus* Ca. 157, 6 *et* 7. P. 1, 40, 2.

Introit polypus in naso Ca. 157, 15. introire aqua possit C. 12, 29. introëatur in cellam Ca. 66, 1.

Introitum et exitum praebeant avibus C. 8, 3, 3. 9, 7, 5. introitum facit in geminos C. 11, 2, 43. in cancro C. 11, 2, 49.

Introrsus spectantia genua V. 2, 7, 5. C. 6, 29, 3. in Varrone ex *libris dedi* introversus.

Introtrudere Ca. 157, 14.

Introversus *vide* introrsus.

Intuba *vid.* Intyba.

Intueri *pro* videre C. 1. Praef. 14. *not.*

Intumescit per gemmas spes futuri germinis P. Mar. 10, 12. intumescens locus C. 1, 4, 10.

Iulus ad Rhenum V. 1, 7, 8.

Intyba C. 10, 111. intybi *vel* intubi genus σέρις C. 8, 14, 2. intubi eadem ratio quae lactucae C. 11, 3, 27. intubiorum satio et cultura P. O. 11, 1. secunda satio P. Apr. 3, 5. — Intubum agrestem vocamus heliotropion Veg. 5, 41, 2. intyba agrestia P. 1, 30, 1. Κιχώριον τὸ ῥωμαϊστὶ λεγόμενον ἰντυβολάχανον Archigenes apud Galenum Euporist. p. 473. ed. Basil.

Invadit vehementer canis appropinquantem C. 7, 12, 7.

Invasae comae P. ins. 120. *h. e. arbor insita.*

Invectos opportunos V. 1, 16, 2.

Investes pueros P. Iul. 7. P. O. 14, 16.

Inveterato iam codice C. 4, 8, 4.

Inveterare aquam caelestem C. 12, 12, 2.

ne Invicem tangantur P. N. 7, 22. a tactu invicem separata P. Mar. 10, 8. — ad invicem amyli *h. e. ad modum, ad instar*, Veg. 3, 7, 3.

Inviolata terra ultro quaedam fert V. 2, 1, 4.

Invisos, *non visos* Ca. 141, 2.

Inulae tristes C. 10, 118. inulae satio et cultus C. 11, 3, 35. P. F. 24, 13. conditura C. 12, 48. inula Campana Veg. 5, 69, 3. enula 3, 69, 3. *Dioscor.* 1, 27. *de* ἑλενίου *radicibus:* ἀφ' ἧς εἰς τὴν φύτευσιν καθάπερ ἐπὶ τῶν κρίνων καὶ ἄρων λιπαραὶ παραφυάδες λαμβάνονται. *ubi* παραφυάδες *potius sunt stolones quam radicum oculi; praeterea ibi Saracenus* κιναρῶν *vel* καλάμων *malebat legi: Condituram ita idem docet:* ἔστι δὲ καὶ εὐστόμαχος ταριχευθεῖσα ἐν γλυκεῖ. ξηράναντες γὰρ αὐτὴν ἐπ' ὀλίγον οἱ ἁλμευταὶ εἶτα ἀφεψήσαντες ἀποβρέχουσιν ὕδατι ψυχρῷ, εἶτα βάλλοντες εἰς ἕψημα ἀποτίθενται εἰς χρῆσιν. *Gallis* aunée, *Italis* Lella, *vel* Enoa *vel* Enola, *nobis* Alant *dicitur. Vide et* symphytum, *quod Diosc. inter synonyma helenii refert*, et Alus.

Inulcerare pellem Veg. 3, 59, 2. *sed S. M.* exulcerare.

Inuncata hamis lana C. 7, 3, 10.

Inunctio succi C. 6, 33, 2.

Iuungo *vide in* iunungo.

Involui poma argilla P. F. 25, 17.

Involutus succo ptisanae et passo Veg. 1, 11, 7.

Inuriunt aves lacubus vel piscinis C. 8, 14, 2.

Inuro foramen C. 4, 29, 16. inurendum frigoribus et pruinis solum C. 11, 3, 13. inuruntur cicatrices frigoribus C. 2, 24, 2. *Vide etiam in* Vro.

Inusta testis cadentibus urina C. 7, 5, 9.

Inutiles fiunt propter seditionem *h. e. noxii* V. 3, 16, 18. inutilius, *incommodius* V. 3, 5, 2. inutilissimus C. 3, 10, 6.

Iocuodus *fere semper scribitur in MS. Leid.* Palladii, *v. g.* Sept. 17.

Iocis plena omnia C. 10, 280.

Iogalis tela C. 10, 5. Ca. 14, 2. *vide in* Tela.

Iolcos *opp.* C. 10, 368.

Ioliem Va. 1, 16, 2. *Sardiniae emendant ubi* Celiem legitur. Χωρία Ἰολάεια Sardiniae χώραν πεδιάδα *vocat Diodor. IV.* 29. *et habitatores inde in montes vicinos refugientes* Ἰολαείους c. 30. *Pausanias X*, 17. χορία Ἰολάϊα ἐν τῇ Σαρδοῖ *vocat. Cf. omnino Wesseling. ad Diodor. I. p.* 275. *et* 342.

Ipsus pro ipse Ca. 70, 2. ipsa se sustinere non potest sus V. 2, 4, 11.

Irinum oleum Veg. 5, 23, 17. *restit. pro* pinum.

Iris *s.* gladiolus P. 1, 37, 2. iris aridae, *et* cum iri Ca. 107, 1. irim pinsitam C. 12, 27. 12, 28, 1. iris Graeca C. 12, 51, 2. Illyrica, *quae plerumque apud* Vegetium *una voce* Irisillyrica *scribitur* v. g. 2, 31 et 32. 3, 43, 2. *etiam in obliquis*, *ut* irisillyricaa 5, 67, 6. Gesner: quae loca fere correxi.

Irneum *v.* Erneum.

Irregibilis equus Veg. 3, 3.

Irreparabilis fuga temporis C. 11, 1, 29.

Irrepsit cura C. 12 pr. 10. irrepentes radiculae C. 4, 1, 2.

Irretitum radicibus solum C. 3, 11, 2. 4, 2, 2.

Irrigare ad arbores Ca. 36. aquam in areas Ca. 151, 4.

Irrorant oleo viridi C. 12, 47, 5. irrorans olitor C. 10, 148. irrorari noctu C. 12, 24, 2. 12, 39, 1. ne irroretur vas C. 12, 24, 2. — Irrorat auster C. 11, 2, 93.

Irrorati flores C. 9, 14, 10.

Irroratio pestifera C. 10, 331.

Irtiola vitis C. 3, 2, 28.

Is, ea, id. Eae *Dativo sing.* Ca. 64, 1. eahus Ca. 152. id cyathum sumito *pro* eius Ca. 122. id plus Ca. 44. et id *pro* eosque V. 2, 9, 16.

Isauricus C. 8, 16, 5.

Ischiacis vinum Ca. 123. *pro* Ischiaci *vel*

Ischiatici erat sciatici Veg. 2, 10, 4. *ubi* syntectici *dedi; est tamen adhuc et* Sciatici 5, 21, 4.

Ischomachus Athen. *persona Xenophontea* C. 11, 1, 5 *et* 15. 12, 3, 5.

Ischuria *restit.* Veg. 5, 14. 2.

Istuc, *istoc s. istud* V. 1, 2, 21.

Itaque, *et ita* C. 6, 2, 6. qui ita, melior *h. e. talis* V. 3, 16, 18. *sed vi. no.*

Italia a vitulis dicta V. 2, 1, 9. 2, 5, 3. C. 6 pr. 7. in pariete picta V. 1, 2, 1 Italia terra V. 1, 9, 1. temperatissima V. 1, 2, 4. obsequentissima curae mortalium C. 3, 8, 5. Italiae sumen V. 1, 7, 10.

Italici sextarii P. O. 14, 14.

Ἰταλοί, *vituli*, *tauri* V. 2, 5, 3. C. 6 pr. 7. Dionysius Halic. Antiq. 1, 35. in eadem narratione: καλούντων τὸν δάμαλιν οὐΐτουλον ὥσπερ καὶ νῦν λέγεται, ἀπὸ τοῦ ζώου τὴν χώραν ὀνομάσαι πᾶσαν — οὐϊταλίαν. ibi Cod. Vatic. Ἰτοῦλον praefert.

non Item, *aequaliter* V. 2, 7, 15. aut quid item, *aut quidquam simile* V. 2, 5, 16. 2, 9, 12.

Iter digestis cibis praebetur C. 8, 5, 20. surculo factum scalpro C. 4, 29, 9. itineri porta longissima est V. 1, 2, 2.

Iteratio arationis peracta esse debet C. 11, 2, 64. iterationibus compluribus C. 2, 4, 2. — iteratio de repe-

tlta sarritione C. 2, 12, 9. — iterationem miscere cum prima pressura *i. e. secundam pressuram* olei C. 12, 50, 11.

Iterati agri C. 2, 4, 4 *et* 8. iteratus esse debet cultus vinearum C. 11, 2, 48. Gallis *biner*.

Iteratur sarritura frumentorum C. 11, 2, 27. iterandus fossione locus C. 11, 3, 12.

Ithyphallus in hortis C. 10, 32.

Itus ac reditus paucos P. Iun. 2, 4.

Iuba equorum qualis esse debeat V. 2, 7, 5. — iubae gallorum C. 8, 2, 10.

Iubare exorto C. 10, 294.

Iudaea pretiosis odoribus illustris C. 3, 8, 4. in Iudaea caryotae V. 2. 1, 27.

Iudaeus Germano procerior C. 3, 8, 2.

Iudaicum bitumen Veg. 1, 20, 1. 2, 56, 2. 2, 57, 2. 3, 84, 3.

Iugamenta Ca. 14. rel. 4. *ubi antea* Iugumenta *erat*. In Polybiano fragmento 7, 16. sect. 5. de portis arcis Sardiensis: *πειρῶνται διακόπτειν τοὺς στροφεῖς καὶ τὸ ζύγωμα τῶν πυλῶν, αὐτὸν δὲ τὸν μοχλὸν ἔνδοθεν καὶ τὰς βαλανάγρας*. Fuit igitur pars portae extus iuncta vel apposita.

Iugarius bubulcus C. 1, 6, 6.

Iugationis species duae V. 1, 8, 2.

Iugatorii boves V. 2, 5, 9.

Iugata vinea C. Arb. 4, 1. V. 1, 18, 1 *et* 2.

Iugeralis tabula P. F. 9, 9.

Iugeratim C. 3, 3, 3.

Iugerum quid V. 1, 10, 1. iugeribus V. 1, 18, 5. not. C. 5, 1, 5 *et* 9. Iugeri modus non semper quadrat C. 5, 1, 13. forma quaeque ut dimetienda C. 5, 2. iugerum quot modios cuiusque grani recipiat C. 11, 2, 75 sq. iugera forensia V. 1, 2, 9. Licinlana C. 1, 3, 10. quingentis plura possidere non licebat civi Ro. V. 1, 2, 9.

Iuglandis satio et cultura C. 5, 10, 4. P. 2, 15, 14. iuglandes magnae et crebrae viciniam faciunt sterilem V. 1, 16, 6. Comparatur cum *καρύῳ βασιλικῷ*, quod Theophr. C. P. 4, 2. *μανώτατον τὸ πέριξ καὶ ἥκιστα συμφυὲς* habere ait.

Iugo. iugare furcas perticis C. 12, 39, 1. palos C. 12, 15, 1. iugari vinea ut debeat C. 4, 26, 1.

Iugulae *i. e. Orion* C. 11, 2, 76. *not.*

Iugum asinarium, plostrarium, vinarium Ca. 11, 2. cornibus an cervicibus inserendum C. 2, 2, 22. not. quo tres iungantur boves C. 6, 2, 10. *bini uno iugo iungebantur, unde iugum boum pro pari*. Homeri Il. 13, 706. *τὼ μέν τε ζυγὸν οἶον ἐΰξοον ἀμφὶς ἐέργει*. Ibidem iugum cornibus imponitur: *ἀμφὶ πρυμνοῖσι κεράεσσι πολὺς ἀνακηκίει ἱδρώς*· iugo aptatur bos Pall. Iun. 2. vinarium iugum Ca. 2, 2. *forte est* unarium, *id est quod uni asello imponitur; etsi vocabulum* unarius *nullibi repertum annotatur.* — agri iugum quid? V. 1, 10, 1. — Iuga vineae quatuor generum V. 1, 18, 1 *et* 2. vineaticum *describ.* C. 4. 17 *et* 4, 19. sub iugum mittitur vinea C. 4, 22, 1.

Iugumenta *vide* iugamenta.

Iugus, *a*, *um*. iuga vasa olearia instructa Ca. 10, 1. V. 1, 22, 3. sex iugis vasis opus erit Ca. 145, 1. *vid. no. ad* Ca. 10, 1.

Iulii mensis descriptio et opera C. 11, 2, 49.

Iumenta *unde dicta* C. 6 pr. 3. *pro* bubus C. 6, 3, 3. *ubi tamen a iumentis distingui videntur*. iumentis curandis machina C. 6, 19. *vid.* Iuvamentum.

Iuncetum V. 1, 8, 3.

Iunceus. iuncea sporta C. 12, 6, 1. *graece* σχοινίς.
Iuncidum sarmentum V. 1, 31, 3. iuncidae mulieres V. 2, 10, 8. *i. e. graciles, debiles, Hesychius* σχοινίνην φωνὴν *interpretatur* σαθρὰν καὶ διεῤῥωγυῖαν.
Iunctura boum C. 2, 2. 22.
Iunctus *et* vinctus *confunduntur a librariis* C. 6, 37, 1.
Iuncus. iunci contorti stamina C. 10, 306. *est calathus e iunco vitilis.*
e Iunipero ridicae V. 1, 8, 4. *Maiuscula igitur arbor. Gesner.*
Iunii mensis descriptio et opera C. 11, 2, 46.
Iunonis lucus Sami V. 3, 6, 2.
Iupiter pater V. 1, 1, 5. Olympius C. 1 pr. 31. dapalis Ca. 132, 1.
Iurisdictione assidua C. 12, 3, 11.
Iurant factores olei Ca. 145, 2. iurare ad dominum Ca. 144, 2.
Ius ex ossibus V. 2, 9, 10. in ius vocat pisces cocus V. 3, 17, 5. iure submersa salgama C. 12, 4, 5. — de iure civili quemadmodum emi quamque pecudem oporteat V. 2, 1, 15. ius summum summa crux C. 1, 7, 2.
Iusculum frigidum Ca. 156, 7.
Iusiurandum dare, verum fecisse Ca. 148, 2.
Iusquiami succus *h. e.* hyoscyami P. 1, 35, 5. Veg. 3, 12, 5.
Iussitur Ca. 14, 1. *vid. no.*
Iussus, *a, um.* iussi veniunt rivi C. 10, 48.
Iustitia Dea, Δίκη, *Astraea* Veg. 4 pr. 6.
Iustus, *a, um.* iusta hoc mense lardi confectio P. Ian. 16. iustam maturitatem ceperint C. 4, 23, 1. iusti roboris vites C. 4, 21, 1. — Iusta fiunt C. 2, 4, 7. lanificio persequi atque exigere C. 12, 3, 6. reddere C. 1, 8, 11. 11, 1, 26. iusta percepit omnia C. 4, 3, 5 *et* 1, 8, 18. quorum iusta certa esse non possunt C. 11, 2, 16. ad iusta paullatim perducitur labor C. 6, 14, 4. 6, 30, 5. operum iusta C. 6, 3, 3. *not.* — Iustis legibus iuventae operata femina *h. e. menstruata* C. 10, 359.
Iuti humoribus *h. e.* adiuti P. Mar. 10, 36. *vid. ad* P. 1, 34, 3. 1, 35, 8. *v.* Adiuvo.
Iuvamentum Veg. 4, 25, 3.
Iuvencus et iuvenca V. 2, 5, 6. iuvenci ut domentur C. 6, 2, 1.
Iuvo. iuvarit *pro* luverit *MS.* P. D. 6, 1.
Iuxta fundum olla terebrata C. 12, 8, 1. iuxta ac mares habere feminas equas V. 2, 7, 1. iuxta satae fruges C. 8, 13, 3.

K

i. e. Kalendae primae Octobris Ca. 117, 118, 2 *vi. no.*
Καχρύλιον in Theophrasto *quid ? Comm. ad Col. p.* 275. *et* 612.
Κόλλοψ *glandium ad Col p.* 407. *Supra in Glandium.*

L

Nota laudabilis loci *vid. Scal. ad* V. 1, 59, 2. *Vrsin. ad* V. 1, 11, 1. 1, 18, 2. 1, 55, 1. *Mire se torquet Victor.* ad V. 1, 23, 5. 1, 31, 6. 1, 44, 4. 1, 61. *Tanto magis mirum est non incidisse virum doctissimum in hanc interpretationem, cum ipse Var. Lect.* 34, 3. *observarit*, laudari *a Latinis scriptoribus dici ea, quae Graeci vocent* ἐπαινούμενα. *Sed vidit ille alia et maiora.* Gesner.
Labea trapeti, *labia* Ca. 20, 2.
Labefacit contagione caeteros C. 6, 5, 1.
Labellum Ca. 13, 3. 88, 2. pollum Ca. 10, 2. fictile novum C. 12,

43, 1. in labello permisceto gypsum et Medicam. C. 12, 28, 3.

Labo. labare, *infirmum*, *parum idoneum esse* C. 6, 36, 1. labantes in summo radices C. 4, 22, 7.

Labor, *eris*. labuntur poma, *caduca sunt* P. Mar. 10, 21. labentes radices, *vid*. Labantes.

Labores pacis ac belli C. 12 pr. 4. — Labor, *periculum a morbo* C. 9, 13, 2. — labore, *studiose* P. ins. 36.

Laboriosissimum opus C. 1, 8, 3.

Laboro. laborantes oleae ut curentur P. Mart. 8, 1. C. 11, 2, 29.

Labrum lupinarium, eluacrum, aquarium Cat. 10, 4, 11, 3. culleare Cat. 154. rotundum C. 12, 50, 10. labra olearia Cat. 13, 2. fictilia et lapidea C. 12, 15, 2. 12, 50, 10. labrorum ordines tres in cella olearia C. 12, 50, 11. Labra asinorum proprie dicuntur. Labra sunt superiora, labia inferiora. Donatus ad Eunuchum 2, 3, p. 131. ed. Lindenbr.

Labruscae uva C. 8, 5, 23.

Lac *s*. Lacte Cat. 86. V. 2, 1, 4. C. 12, 8, 1. lacte asininum V. 2, 8, 2. lac equinum omnium optimum V. 2, 8, 2. lactis discrimina V. 2, 11, 2 sq. abundantiam facit cytisus C. 5, 12, 2. Arb. 28, 2. — Lac ficulneum C. 7, 8, 1. P. Mai. 9, 1.

Laccae in gambis Veg. 1, 27, 4. 5, 18. *tumor praeternaturalis*, *ad similitudinem vesicae inflata cute*. Gesn.

Lacedaemonii quomodo vinum condiant P. O. 14, 4.

Lacertam vivum Veg. 3, 58, 3, *Potest ita scripsisse erudite ut* timidi damae. Gesner. *sed in Edd. est* lacertum.

Lacertosi fiunt equi V. 2, 7, 13. laudantur galli V. 3, 9, 6. lacertosos viros exigunt vineae C. 1, 9, 4. lacertosa femina asinorum C. 6, 37, 6.

Lacertus apibus insidiatur C. 9, 7, 6. P. 1, 38, 2. — piscis C. 8, 17, 12. *vide in* Pelamis.

Lacessita pluviis et ventis vindemia C. 3, 21, 5.

Lacessit dente pulex C. 10, 321. lacessiri C. 9, 15, 4. caeli novitate solent apes C. 9, 8, 3.

in Lacinias distribuitur grex C. 7, 5, 3. *add*. 7, 6, 5.

Lacon, *nomen canis* C. 7, 12, 13.

Laconica vini decoctio P. O. 14, 4.

Laconicis excoquere cruditatem C. 1 pr. 16. not. *Pisani Laconici superstitis hypocaustum descripsit et pinxit Norisius Cenotaph. Pisan. p.* 886.

Lacrima medica panace C. 10, 103. lacrimarum nimietate tabescunt vites P. F. 30.

Lacrimant vites P. Mai. 1, 1. lacrimare gummi P. N. 7, 15.

Lactariis *bubus* Medica danda V. 2, 1, 17.

Lactent nova virentia *h*. e. succo abundanti turgent P. F. 26, 3. C. 6, 9, 9. *not*. lactentes foetus V. 2, 11, 5. porculi V. 2, 4, 16 *et* 21. catuli C. 10, 343. lactentes *etiam* dentes *malim* Veg. 6, 5, 2. *quam*

a Lacto lactentes. Gesner.

Lactucae *disciplina et nomen* P. Ian. 11, 1 sqq. F. 24, 2. genera et cultus C 10, 179. 11, 3, 25 *et* 26. lactucam ponere, pangere, disserere, disponere, deprimere, dispergere *ibid*. *a s*. 25—28. ut condiatur C. 12, 9. marina τιθύμαλλος D. 6, 15, 2. Lactucam sectilem, ut porrum sectile, memorat Theophrast. C. P. 11, 20. Lactucam eam, cuius folia colligata dealbantur, Galli *Chicon* vocant, nostri Bind-Endiviensalat. Quae ad lactucam scariolam Lin. pertinere videtur Beckmanno.

Lactucula teneris fibris C. 10, 111. lactuculae P. 1, 30, 1.

Lacuna formetur anseribus educandis P. 1, 30, 1. lacunae cisternarum ut sarciantur P. 1, 17, 3. lacunam striam facit aratrum vomere, *per appositionem* V. 1, 29, 3. *vid. no.* — lacunam explere, *de numero deficiente* V. 2, 1, 28.

Lacus in villa V. 1, 11, 2. in cohorte 1, 13, 3. *vide notas ad Colum.* 1, 6, 1. *in Addendis. Graecis* λάκκοι κονιατοὶ *ubi vinum oleumque asservatur Xenophon Anab.* 4, 2, 22. Scholiast. Aristoph. Eccles. 154. lacus positio C. 9, 17, 9. lacus marinis seminibus repleti C. 8, 16, 2. — lacubus distincta granaria C. 1, 6, 14. lacus vinarius Cat. 25. vinarii et torcularii C. 12, 18, 3. duo in cella vinaria P. 1, 18, 1. lacus vel dolia C. 12, 50, 5. in lacubus salitus thynnus C. 7, 32, 1. *ubi editur* lancibus.

Lacusculi C. 4, 8, 2. C. Arb. 10, 4. olivis exprimendis C. 12, 50, 5 *et* 3.

Lacuturris *vide in* Turris lacus.

M. Laenius Strabo, inventor ornithonis V. 3, 5, 8.

Laetamen anserum satis inimicum P. 1, 23. in vineis saporem vini vitiat P. Aug. 2. S. 1, 4. laetamine saturantur prata P. F. 1. quando et quomodo excitandae arbores P. F. 20, 2. *add.* P. 1, 6, 18. *it.* Laetus.

Laetitia trunci C. 4, 22, 4.

Laetor. laetantur beneficio incendii loca sterilia P. 1, 6, 13. laetandis arboribus, *stercorandis* P. 1, 16, 18. *vid.* Laetamen. — Laetor. laetatur vitis tepore C. 3, 9, 8. Circa fontes laetantur et rivos P. 3, 24, 14.

Laetus ager Cat. 6, 1.

Laevigare, laevis, laevare, *scribi vult Morg.* 1, 75.

Laeva manu legenda radia C. 6, 5, 3.

Lagoena patentissimi oris C. 12, 45, 2. lagoenam Baccho habilem C. 10, 387. in lagoenam diffundere C. 12, 12, 2. in lagoenam indito Cat. 122. lagoenae gypsatae C. 12, 12, 2. C. 22, 41, 1. picatae C. 12, 11, 1. *MS. Palat. passim* Laguna, *ut Gr.* Λάγυνος, *observante Sylburgio.* Lagona *etiam multi MSS. teste Victorio ad* Cat. 122. Laguena *MS. Lugd. Palladii saepe*, v. g. O. 14, 17. *Idem indicat diminutivum.*

Lagunculae picatae C. 12, 38, 7 *et* 8.

Λαγοτροφεῖα, pecudum silvestrium vivaria C. 8, 1, 4. *ut* Leporaria.

Lamina C. 6, 17, 5. Veg. 4, 21, 6. *Hinc etiam restituta pro* lana Veg. 3, 55, 7. 4, 7, 2. cupae laminae Ca. 21. *not.*

Lampada tibi trado V. 3, 16, 9. lampades ferreae ardentes C. 12, 18, 5.

Lanae quae laudatiores C. 7, 2, 4. Atticae et Tarentinae V. 2, 2, 18. *Philargyrius ad Virgilii Georg.* 1, 385. pascua laeta solocem lanam faciunt, *h. e. minutam, duram atque hirsutam.* — lana madida ad vulnera *passim laudatur* Vegetio *v. g.* 3, 48, 8. 3, 49, 1. succida 3, 41, 3. 3, 46. 3, 54, 3. 4, 16, 1. lanarum munimenta *de ead. re* Veg. 3, 47, 3.

Lanare pecus V. 2, 9, 1.

Lanaria radia C. 11, 2, 35. *vid. not. Graece* στρουθίον *qua lanae lavantur et purgantur.* Hinc Dioscor. 2, 84. ἔρια ἐστρουθισμένα et ἀστρούθιστα. *Theophr. H. P.* 9, 13. στρουθὸς ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνεται. *Morem lanam succidam ad textrinam lavandi respicit* Aristoph. Lysistr. 574. πρῶτον μὲν ἐχρῆν ὥσπερ πόκον ἐν βαλανείῳ ἐκπλύναντας τὴν οἰσπώτην ἐκ τῆς πόλεως ἐπικλινεῖς ἐκραβδίζειν τοὺς μοχθηροὺς καὶ τοὺς τριβόλους ἀπολέξαι. Nec saponariam nec gypsophilam struthium

Linnaei convenire cum notitiis veterum bene admonuit Cel. Beckmann Vol. IV. P. I. Symbolar. ad Histor. Inventorum, qui p. 22. annotat, in Helvetia oves toudendss lavari aqua, in qua herba saponaria cum radice decocta fuerit.

Lanatae pelles C. 6, 2, 4. *hinc restitut.* Veg. 3, 6, 1. *conf.* 5, 12, 2. — Lanata vitis C. 2, 2, 12. 3, 2, 17.

Languida arbor P. F. 25, 4. N. 7, 14.

Languorem simulantes in valetudinarium deducuntur C. 12, 3, 7. languoris remedium C. 6, 38, 3.

Laniarium macellum V. 2, 4, 3. ab Laniario succidia V. 2, 4, 3.

Lanificii cura C. 12 pr. 9.

Lanigerae pecudes C. 7, 6, 5.

Lanistae rixosarum avium C. 8, 2, 5. *vid. not.*

Lanitium si curae sit C. 7, 3, 9. ad Lanium pervenit Verres V. 2, 4, 8. a laniis canes non emendi pastoribus V. 2, 9, 5.

Lanugo inest pomis cydoniis C. 12, 45, 2. in surculis cerasi P. O. 12, 5. lanugine canescit vitis C. 3, 2, 12. — lanuginem excitat terebra, *scobem* C. 4, 29, 16. P. Oct. 12, 5. *not.*

Lanx, in lancibus salitus thynnus C. 7, 32, 1. *rectius in Codice Pontederae* lacubus *est.*

Lapathos lubrica C. 10, 373. *ex genere rumicum Linnaei. Gallorum* Patience *interpretantur genus hortense, quod Latini a teli genere aliquo rumicem dixere.* Dioscor. 2, 140. Plin. 20, s. 85. Graece λάπαθον *a* λαπάσσειν. *evacuare, Italis* Rombice *et* Lapacio.

Lapicidinae V. 1, 2, 23.

Lapideus suggestus C. 9, 7, 1.

Lapidosa macies aurosi pulveris P. 1, 5, 1. — lapidosi generis pira P. F. 25, 2. *remedium eius rei* P F. 25, 6, lapidosa pruni poma C. 10, 15.

Lapis. lapides calci coquendae qui apti P. 1, 10, 3. iuxta vitium radices ponuntur. C. Arb. 4, 4. lapis fissae radici iniectus medicinae causa P. F. 25, 15. C. 5, 10, 20. *vid.* Cuneus. — lapides molares Veg. 3. 28, 5. *a silice differt lapis Cf. ad* Cat. 18, 4. — de lapide noxium comparare C. 3, 3, 8. *Servi dicuntur* de lapide emti, *propterea quod venales servi astabant* in lapide, *foro Romano, ubi praeco venales proclamabat. Hinc illud Plautinum:* In eo astas lapide, ubi venales praeco praedicat. Beroaldus. — ad quartum et vicesimum lapidem via salaria a Roma V. 3, 2, 14.

Lapsana V. 3, 16, 25. lapsanae vulgares C. 9, 4, 5. lapsanae flos C. 12, 7, 1.

Lapsu pigro repit aqua C. 1, 5, 3.

Laqueatum corpus C. 6, 19, 3. *laqueis constrictum.*

Laquei setis pendentibus ponuntur talpis P. Mart. 9, 4. laqueos expedire ad aves capiendas P. D. 6, 2. *idem quod capulus a capiendo, ita a lacere, lacessere id est capere, unde illicere, allicere, laceus, laqueus.*

Lar familiaris Cat. 2, 1. 143, 2. circa larem epulari C. 11, 1, 19.

Lardum quando fiat P. Dec. 6, 2. *not. i. e. caro suilla fumo durata.* Juvenalis 11, 82. tergia suis et natalitio lardo *apponit* carnem novam.

Largae ponendae sunt arbores P. F. 25, 21. not. *alibi* rare *dicitur.*

Large bibendi potestas C. 8, 14, 11. vagandi licentia P. 1, 30, 3.

Largiemur aliquantum stercoris circa viticularum vestigia P. O. 5, 2.

Largitatem indulgere radicibus P. N. 7, 11.

Largitionibus prosequi C. 11, 1, 19.

Larix utilis fabricae P. N. 15, 1.

Larvas abigit suffimentum Veg. 6, 12, 4.

Lasar Syriacum C. 12, 57, 5. *not.*

Lasciviae lususque causa emittuntur catuli C. 7, 12, 12.

Laser, σίλφον C. 12, 7, 4. 12, 57, 4. Exiguum laseris C. 5, 10, 15. modicum arbori Punicae infunditur P. Mart. 10, 3. Cyrenaicum C. Arb. 23, 1. Veg. 5, 59. 5, 64, 12. lasare *per a in Syllaba media* Veg. 2, 48. 8. *vide supra.* Laser Syriacum Veg. 5, 14, 12.

Laserpitiato aceto lens spargitur, ut servetur Cat. 116.

Laserpitium, C. 6, 17, 7. Veg. 4, 22, 1. inrasum et articulorum morbum Cat. 157, 8. *Vide* Sirpicium.

Lassatua siti ac fame P. Mart. 12, 4.

Lassitudinis remedia C. 6, 30, 3.

Lassus. lassae mulae curatio C. 6, 38, 4.

Latebrae vermium P. Mart. 10, 29.

Later. lateres coctiles, crudi V. 1. 14, 4. C. 9, 1, 2. quanto et quomodo fiant P. Mai. 12. Iun. 8.

Laterculi Cat. 109.

Lateritiana pira C. 5, 10, 18. *not.* 12, 10, 4. *not.*

Lateritii parietes ut fiant P. 1, 11, 1. lateritio opere structa C. 9, 6, 1.

non Latescunt in ventrem napi C. 1, 10, 14.

Latifundii divites V. 1, 16, 4. *not.*

Latinae consuetudini tradidit C. 12 pr. 7.

Latius. Latii boves C. 6, 1, 2. Latiae musae C. 1 pr. 30.

Latonia Phoebe C. 10, 288.

Latratur vasti canis C. 7, 12, 3.

Latrocinium concessum inter moenia et in ipso foro C. 1 pr. 9.

Latus, *eris.* lateris dolori aptum vinum Cat. 125. lateribus suis inimicus P. 1, 6, 7. *vid. not.* 3, 13, 2. iuxta latera fossarum C. 3, 13, 2. iuxta diversa latera fossarum dispositi lapides 3, 15, 3. *Add.* 3, 13, 11.

Latus, *a, um.* latus pedum duorum C. 5, 7, 18. duobus pedibus P. Ian. 10, 2. latos viros exigunt vineae C. 1, 9, 4. — Lata sarmenta *vitiosa et resecanda, not. ad* P. F. 12, 2. Latiores herbae et solidae e prato exstirpandae P. S. 10, 2. cum lata (purpura) V. 3, 17, 10. *not.*

non nisi Lavatas oves emi oportet C. 7, 3, 2.

Laudabiliter *nota librariorum scriptorum not. ad* V. 1, 59, 2.

Laudatus amplissime Cat. pr. 2.

Laus. laudes dicite Fortunae C. 10, 316.

Lavinienses Albam condiderunt V. 2, 4, 18.

Lavinii sus xxx porcos peperit V. 2, 4, 18.

Lavo. lavis *pro* lavas V. 2, 11, 2. 2, 19, 1. lavito Cat. 25, 65, 1. 96, 1.

Laurens ager Q. Hortensii V. 3, 13, 2.

Laureus. laurea folia Cat. 76, 3. pira C. 12, 10, 4.

Laurinum oleum P. Ian. 19.

Laurus ut propagetur Cat. 133, 2. trium generum Cat. 8, 2. 133, 2. lauri seminaria P. F. 23, 2. lauri baccae oleo faciendo P. O. 10, 2. lauro substrato, de foliis P. N. 22, 1. *lauri folia mustaceo subiiciuntur et cortex derasus virgae laureae* mustacei materiae *adiicitur* Cat. 121. laurus ad pedamen vinearum C. 4, 26, 1. lauri frons in pabulo boum. C. 6, 3 *et* 11. 2, 99. *not.*

Laxus. Laxa rura, *non consita surculis* C. 7, 12, 10. iugario ministeria C. 1, 6, 6.

Λέκιθος quid? ad Pall. p. 183.

Lectio lapidum C. 2, 2, 12.

Lectus. lecti loris subtenti Cat. 10, 5. retibus *an* restibus? Cat. 25.

Legaria Gallicani quidam vocant legumina V. 1, 32, 2.

Legitima satio P. N. 1, 1.

Lego. legere oleam Cat. 3, 2. 144, 2.

Leguli olearum Cat. 64, 1. 144, 3.

Legumina unde dicta V. 1, 23, 2. 1, 32, 2. quae eorum genera C. 2, 7. quae arvis noceant, quae prosint C. 2, 14. ubi serenda V. 1, 23, 2. *add.* C. 2, 10, 1. florere et grandescere quando soleant P. Mai. 1, 1. diu servari ut possint V. 1, 58. Cat. 116. Col. 11, 10, 16. *Oleo perfricatom lentim servat Cato c.* 116. *Philo in Mechan. Veter. p.* 86. od *obsidionum usus* servare docet legumina: ἄρακους μάλιστα μὲν πεφωσμένους, εἰ δὲ μὴ, ἄλλους ἐν ἀμόργῳ πεφυραμένους. οὕτω γὰρ ἄσηπτοι γίνονται.

Lemniscos inducis Veg. 3, 14, 2. *linamentum in oblongum convolutum, imponendum in vulnera*. ein *Meissel, eine Wieke. add.* Veg. 3, 48, 6 *et* 11. 5, 17, 2. Gesn.

Lenaeus pater C. 10, 430.

Lenas s. Laenas V. 2, 11, 12.

Lenis brassica Cat. 157, 2.

Lenito fervore V. 2, 4, 6.

Lenx Alexandrina Veg. Lentis satio C. 2, 10, 15. lentim Cat. 35, 1, 116. Hinc *Alexandrinos φακίνους vocat aliquis ap. Athen. IV. p.* 158. *ab esu multo lentium.* φακοὺς καὶ ἅλας, πένθιμα νομίζουσι Ῥωμαῖοι καὶ προτίθενται τοῖς νέκυσι. Plutarch. Crassi c. 19. ubi Appianus habet μᾶζαν pro ἅλας. Lustrali aquae ἅλας et φακοὺς addit Menander in Fragm. Cleric. p. 120. — lentes quae supra aquam natant Veg. 5, 18. *Nostri Meer-Linsen.* Gesner.

Lentescit in aqua C. 2, 11, 12. salix obruta C. 11, 2, 92.

Lenticulae satio et cultura P. F. 4. servandi ratio P. Iun. 3, 1.

Lentiscinum oleum P. Ian. 20. *not. Eo cum adipe stilla solo ungebantur Balearidum insularum incolae, narrante Diodoro* 5, 17. *sed terebinthinum nominat auctor Mirab. Auscult.* c. 89.

in Lentisco contusae oleae conduntur, Cat. 7, 4. V. 1, 60. lentisci taleae ad lineas C. 5, 10, 9. cacumina haedis praebenda P. N. 13, 8.

Lentorem malagmatis habere C. 6, 17, 5. lentore misso facilius resolvitur C. 12, 23, 1.

Lentus. [illegible]issimum vinculum C. 4, 31, 1.

Leo *planta* C. 10, 98 *et* 260. *not.*

Leoninus cuneus P. F. 17, 2. ex *osse leonis*. leonina adeps Veg. 6, 22, 2.

Lepidii satio et cultura C. 11, 3, 16 *et* 41. silvestris herba C. 12, 8, 3. *cum lacte conditum facit* oxygala. *Hinc Dioscor.* 2, 205. βοτάνιον ταριχευόμενον εἰς ἁλμαίας μετὰ γάλακτος. *quae pessime vertuntur*: quae muria cum lacte conditur: *Debebat*: quae inter salgama cum lacte conditur: τὸ διὰ γάλακτος λεπίδιον Dioscor. 4, 165. *add.* C. 10, 125.

Lepinus mons C. 10, 131.

Lepis, *idis* Veg. 6, 27, 5. *restituta etiam* Veg. 6, 28, 8 et 9. *squoma oeris, de cuius usu medico et od hanc rem opto Dioscor.* 5, 89. *Gesner.*

Leporarium a parte quadam appellatum V. 3, 12, 1. 3, 1, 2 pr. 5.

Λέπορις, lepus V. 3, 12, 6.

Lepus. *de hoc animali* V. 3, 12. *int. de tribus leporis speciebus ad Var-*

ronem Comment. p. 557. de albis leporibus addo locum Pausaniae 8. c. 17. *τὸ μὲν Λιβυκὸν θρέμμα οἱ λαγὼ εἰσι λευκοί.*

Leroaei brachia cancri C. 10, 313.

Lethaeus tyrannus. Pluto C. 10, 271.

Lethargicum iumeotum Veg. 5, 47, 1.

Letifer morbus huie generi C. 7, 12, 14.

Levato tectorio cubilia *h. e. polita* V. 3, 6, 4.

Leucoia candida C. 10, 97 *et* 9, 4, 4.

Levigata albario opere P. 1, 58, 2. levigatis parietibus P. 1, 24, 1. C. 8, 8, 4. — levigatus, *contusus, comminutus* C. 6, 16, 2. 6, 17, 3. levigata cum vino galla C. 7, 5, 12. in unum C. 9, 13, 5. simul omnia levigata P. Mart. 15, 1.

Levigat sentes insitio P. ins. 81. *h. e. facit ut spinas et aculeos amittant.* levigare parietes tectorio V. 3, 11, 3. levigari opere tectorio C. 9, 7, 1. — *terendo minuere.* levigare offulas oleo adsperso P. 1, 29, 4. diligenter contrita levigantur C. 12, 41, 3. *Ita Gr. λεαίνειν saepe apud Actium de terendis medicamentis: ita συλλεαῶσαι Geop.* 17, 6. *et λεῖος significat* tritum, *ut de radicibus graminis s. agrostis Diosc.* 4, 30. *ἡ ῥίζα καταπλαττομένη λεία* (levigata) *τραύματα κολλᾷ. Sic* Plin. 33, 7. s. 42. qui minium poliunt in officiois, faciem lasis vesicis illigaot, ne in respirando pernicialem pulverem trahant, et tamen ut per illas specteot. Gesoer.

Levis brassica Cat. 157, 1. plagae leves fiunt C. Arb. 10, 1. leve per pluvias frequentes mustum, *dilutum* P. O. 14, 4. — leviora loca *oppon.* gravioribus V. 1, 4, 4. *conf.* 1, 6, 3.

Levisticum *vox ex* Ligustico *corrupta; cui substituunt officinae, et* Veg. 5, 51, 2. *vid.* Libysticum. Gesner.

Leviter Cat. 112, 2.

Levo, *as pr. corr.* levat se apis sublimius C. 9. 12, 1. levaodae mares *h. e. pastu reficiendae* V. 2, 5, 16. — *aufero.* levare corticem scalpro P. Iun. 5, 3. terram ab extremis radicibus P. F. 25, 6. mustum ex lacu P. O. 17, 1. *vid. no. ad* C. 3, 21, 5.

Levo *pr. prod. levigo.* levare plagam ferro C. Arb. 8, 2. 26, 4. leventur falce plagae C. 5, 9, 3. 5, 11, 7. Arb. 26, 6.

Lex, *formula contractus* Cat. 14, 5, 145, 1. 146, 1. 147. 149, 1. 150. V. 2, 1, 16 *et* 2, 2, 5. — legem foecunditatis dicere eam C. 3, 8, 1. lege quadam divina et aeterna C. 4, 10, 3. — legibus iustis iuventae operata mulier, menstruata C. 10, 360.

Lexipyretas Veg. 3, 36, 2.

Lesivum *vid.* Lixivium.

Libella fabrilis C. 3, 13, 12. ad libellam aequus locus V. 1, 6, 6.

Liber et Ceres, Dii rusticis V. 1, 1, 5. Libero patri cur immoleotur hirci V. 1, 2, 19. Libero favente C. 3, 21, 3. Libero Liberaeque sacrificia in viodemia C. 12, 18, 4.

Liber, *a. um.* liberi pedes C. 8, 3, 3. *im Lichten.* liberae putamioibus nuces P. Ian. 15, 19. — Liberi disciplinis excoleodi C. 4, 3, 2.

Liber, *cortex*, sese vertit Cat. 45, 3. *not.* arundiues aliquot liberis colligatae V. 1, 8, 4. librum remittit arbor C. 11, 2, 37 *et* 41. *not.* demittit ulmus C. 5, 6, 12. liber salici detrahitur Cat. 33. — librum uxori feci de agricultura V. 2 pr. 6. liber falso nooiue proditus C. 7, 5, 17.

Liberat haec res impeosam terreni C. 3, 3, 11.

Libo. libandum praebere apibus C. 9, 13, 6. — libabimus de pluribus pauca Veg. 2, 34, 1.

Libidinosa pretia C. 10 pr. 2. *ex Codd. ubi antea* dapes.

Libido. libidioem coocitant cibi C. 8, 11, 6. libidinis rixosae mas C. 8, 2, 14. — Si libido veniat naoseae Cat. 156, 4.

Libra pondo C. 12, 20, 5. — Libra pari est cum aequore maris C. 8, 17, 4. infra libram maris *ibid. vid.* Libella. *it.* Libro.

Librales offae C. 6, 2, 7. *P.* Mar. 12, 3.

Libramentum aquae P. Aug. 9, 2. ventorum C. 1, 5, 8.

Librarium foramen ferreum Cat. 21, 4. *vi. no.* io libraria frusta conciditur Cat. 12, 53, 4. — Librarius scriba libertus V. 3, 2, 14. librarii manus senior P. ios. pr. 1.

Libratum pari momento temperamentum C. 3, 12, 4.

Libratura cutis Veg. 2, 22, 2. *not.*

Libro. librare pavimentum Cat. 18, 7. *aequare planiciem.* cum sol paribus libraverit orbem horis C. 10, 42.

Libum uti fiat Cat. 75. liba absoluta, et res divina parata V. 2, 8, 1.

in Liburnia mulieres robustae ac durae V. 2, 10, 8.

Liburnico simile ut fiat oleum P. N. 18.

Libya frumenti ferax C. 3, 8, 4. in Libya Hesperidea V. 2, 1, 6.

Libycis ramis, *Punicis* P. ins. 71. Libycae vites C. 3, 2, 1. fici C. 5, 10, 11 *eaedem videntur.*

Libyssae C. 10, 418.

Libysticum Veg. 5, 51, 2. *quod al.* Ligusticum. *Sed* λιβυστικὸν *etiam Galeno herba, quae* panacea *alias vocatur,* Siler montanum *Dodonaeo, a* Levistico *vulgari, Gall.* Liveche, *Liebstockel, quod illi substituunt officinae, diversum.* Gesner.

Licet videre V. 2, 10, 1. videri V. 1, 6, 2. liceto Cat. 83.

Liciniana olea Cat. 6, 2. C. 5, 8, 3. Arb. 17, 3. iugera C. 1, 3, 10.

Licinia olea C. 5, 8, 1. 12, 49, 3. 12, 52, 1. P. F. 18, 4. *Licinianm oleam putat esse, quae hodie in agro Venafrano* laurina *vocatur, Grimaldi* Memor. sull' antico frantoio p. 50. *nullo addito argumento.*

Licinium Veg. 3, 22, 2. 3, 48, 6. Factum licinium ex decem filis *adfert Rhodius de Acia Celsi p.* 141. *ex Albuensis Chirurg.* P. 2. c. 64. Gesner.

C. Licinius Stolo collocutor, *et alius* Trib. pl. V. 1, 2, 9. hic sua lege damnatus C. 1, 3, 11. — Licinius Murena unde dictus C. 8, 16, 5. — Nerva praetor in Macedonia, V. 2, 4, 1.

Lienes turgent Cat. 157, 7.

Lienosi boves Veg. 5, 27.

Ligamine papyri iuhibetur C. 6, 6, 4. ligamina vitium C. 11, 2. 92. berbarum et fasciculi C. 12, 8, 1.

Ligatura io vitibus locum mutare debet P. 1, 6, 11.

Ligatae et palatae vioeae C. 11, 2, 11. — Ligati suot armi bovis, *duri, rigidi* Veg. 5, 43, 1.

Ligna domino Cat. 55. ne fumosa sint, et bene ardeaot Cat. 130. picata C. 11, 2, 71. lignorum repositio P. 1, 32. lignum Gallicum P. 1, 13, 1. *not.*

Ligula cumulata salia C. 12, 21, 2. *ita* Cochlear. — ligula purgandus fructus musteus, *de melle* C. 9, 15, 13. *vid.* Lingula.

Liguriae armenta C. 3, 8, 3. in Liguria conficitur pix Nemeturica C. 12, 24, 1.

Liguriunt muscae V. 3, 16, 6. *vi. not.*

Liguscus *pro* Ligustico *ad* V. 1,

18, 6. *it. MS.* V. 2, 5, 9 *et* 3, 9, 17.

Ligustici uncia C. 12, 57, 5. *vid.* Libysticum. Ita enim saepe scribitur quae proprie Λιγυστικὸν dicitur i. e. herba Ligustica. Cf. Heyne ad Virgil. T. III. p. 114. Levisticum. Ligusticus ager montanus V. 1, 18, 6.

Ligustro nigro C. 10, 300. cyprum esse putat, ut ligustrum album convolvulum sepium Bodaeus ad Theophrastus p. 63.

Lilieta nova formare P. F. 21, 3.

Liliorum satio P. F. 21, 3. V. 1, 35.

Limax implicitus conchae C. 10, 324. ne hortos infestat P. 1, 35, 2. limacis os Veg. 2. 34. 2. *vi. not. Graecam originem docet Glossa Hesychii* Λειμάδες. ἔστι δὲ καὶ ζῶον ὅμοιον κοχλίᾳ, ὃ καλοῦσι Λεῖμα. *ubi corrige* λείμακες — λείμαξ. Apud Hippocratem saepiuscule est λειμακώτερος. de regione aut solo humido.

Limbus XII signorum, *Zodiacus* V. 2, 3, 7.

Limes. Limites lutosi, *viae* V. 2, 4, 8. *not.* adverso limite C. 10, 92. *not.* novos limites C. 1, 8, 7. *not.*

Limitatio terrae vinealis *erat* C. 3, 12, 1.

Limito limitare quaestionem V. 2, 2, 1.

Limosa aqua P. Aug. 9, 2. regio C. 8, 16, 7.

Limpidus *vid.* Lymp.

Limus dysentericae passionis P. F. 31, 2. *forte intelligit* ξύσματα, δυσεντεριώδη διαχωρήματα *Hippocratis, quae Celso sunt* strigmenta.

Linamenta pice imbuta C. 6, 11. sale atque aceto C. 6, 12, 2. Veg. 1, 8, 1. *alibi* stuppas *et* linteola *dicit.*

Linea *h. e. funiculus e lino tortus*, V. 1, 23, 6. C. 3, 13, 10 *et* 13. 3, 15, 1. linea longa ligatus pes gallinae C. 8, 11, 15. Sic graece λινέαι et λιναῖαι dicuntur a Bitone mechanico Mathem. Veter. p. 112. et alibi. — in eadem linea, *perpendiculari* C. 5, 6, 12 *et* 16.

Lineare materiam Cat. 14, 3. *not.*

Lingua bubula Cat. 10, 4. lingua se deterget bos C. 6, 6, 1. linguae color in arietibus spectatur ob sobolem V. 2, 2, 4. not. P. Iul. 4, 2. Addo auctoritatem Diogenis Apolloniatae physici apud Theophrastum de sensibus p. 30. ed. Stephani: de lingua: καὶ τῶν ἄλλων ζώων τὰ χρώματα μηνύειν. ὁπόσα γὰρ ἂν ᾖ καὶ ὁποῖα τοσαῦτα ἐμφαίνεσθαι. vitiosa incrementa in pecore ut curanda C. 6, 8.

Lingula turcularii Cat. 18, 2. ut facienda Cat. 19, 2. *add.* Cat. 84, 2. lingulae edolatae C. 8, 11, 4. *nostris Zapfen.* Gesner.

Linimentum dolii P. O. 14, 16.

Linio. linibis vas, *lines* P. F. 31, 1. liniunt pomum creta figulari C. 12, 44, 7. calcem latebris vermium P. Mar. 10, 29. liuire C. 1, 24, 6. pice C. 6, 26, 4. liniuntur adipe C. 6, 30, 3. liniendae aures C. 7, 13, 1. *P. Burmannus ad Quinctil. decl.* 13, 5. p. 277. *verbum* linire *nos inferioris aevi et indoctis librariorum calamis debere putat, legendumque ubique* linere. *idem videtur* Oudendorpio ad Sueton. Oth. extr. *Sed vid.* Allinio. Gesner.

Lino. Linunt C. 12, 16, 5. liverunt gummi C. 12, 50, 17. gypso linito C. 12, 16, 1. liveris Cat. 69, 2.

Lintres Cat. 11, 5. *sunt vindemiae usui, alias naviae apud Festum, a similitudine nomen habent. Tur.* 7, 23.

Linum agris noxium; et quomodo serendum C. 2, 10, 17. lina exilia *laudantur* P. F. 22. *add.* P. O. 2. *Linum exile Amorginum fuit, unde Amorginae vestes. Hinc* ἄλοπος ἀμορ-

γίς *Aristophanis Lysistr.* 738. *Cf. Pollux* 7. *sect.* 74. *Suidas in* Ἀμοργίς.
Lipare, Veg. 3, 14, 6. 3, 60, 2 *et* 5, 5, 1. 6, 28, 13 *et* 14. λιπαρὴ *intell.* ἔμπλαστρος. lenia *vocat Celsus* 5, 19, 25. *sunt enim* ἀλίπαντα *quoque, de quibus idem Celsus* 5, 19. *pr. Recte igitur Ruellius* Lipara *posuit aliquoties Hippiat.* 2, 122. Gesner.
Liquamen de piris P. F. 25, 12. liquamina dulcia C. 9, 14, 17. Apud Veget. 5, 67, 4. liquamen *est garum. Ita et alibi idem. pro* amurca Col. 12, 47, 11. *not.*
Liquamentum Veg. 5, 94, 5.
Liquatus per colum C. 12, 38, 7. liquatum acetum C. 12, 17, 2.
Liquentium maxime alibile lac V. 2, 11, 1.
Liquescere C. 12, 28, 3. *ubi antea* quiescere *erat, id est liquidum fieri.*
Liquidum et sine faece vinum C. 12, 38, 4.
Liquiritiae unc. 4. Veg. 6, 9, 6.
Liquo. liquatur mel et vinum qualo vel sacco C. 9, 15, 12.
Liquor ovorum albus C. 6, 38, 2.
Lira in agro C. 2, 4, 8 *et* 11. *vid. not.* in hortis quae C. 11, 3, 21. in liram redigi C. 2, 4, 8. lirae patentes C. 2, 8, 3. unde Varro de L. L. male deducit *delirare*, cum sit ex graeco ἀποληρεῖν, παραληρεῖν. Illo utitur Polyb. 33, 12.
Liratim seri C. 11, 3, 20.
Lirare quid? V. 2, 1, 2. lirantur iugera C. 11, 2, 47.
Lis pro mercede reddita C. 1, 7, 4. litem diducere, *dirimere*, C. 3, 43, 12.
sine Literis idoneus non est magister pastorum V. 2, 10, 10.
Λίθος χυτὴ *quid? ad Pallad.* P. 183.
Lithostrota pavimenta V. 3, 1, 10. 3, 2, 4.
Litus *et* ripa synonyma C. 1, 5, 5.
Livia ficus C. 10, 414. *Eadem.*
Livianae fici C. 5, 10, 11.
Lixivius *vel* lixivus *videtur nomen adiectivum fuisse initio sub quo* aqua mustum, oleum *posset intelligi.* Lixivia cineris sarmenti, *it.* e fabae culmis exustis C. 12, 16, 1. cineris lixiviae congius C. 12, 22, 1. lixivia eluantur vasa C. 12, 50, 11. lixiva *vet. ed.* Sylb. lixiviam eliquato C. 12, 22, 1. quasi lisivum defluens oleum C. 12, 50, 11. *al.* lixivium. lixivum oleum Veg. 5, 12. lixivio maceranda semina P. N. 7, 13. lexibo *al. add.* P. Ian. 15, 18. lixivium an, lixivum mustum Cat. 23, 2. C. 12, 27 *et* 36. *Plin.* 14, 7 *et* 9 s. 9 *et* 11 protropum, οἶνος πρότροπος *observante Rhodio ad Scribo.* c. 74. p. 137. Gesner: *cui in Thes. L. L. cognotum vocabulum visum est cum liquore et liquare. Quin lix antiquum fons est, unde derivantur* licis, licidus, licor, liceo *quae forma mutata usurpantur* liquidus, liquor, liqueo. *Est igitur* lixivus *idem qui* liquidus *et* destillans. *Codices antiquissimos et probatissimos* licidus *dare testantur* Observ. Misc. Belg. Vol. IV. p. 294.
Locatio fundi frequens, malum C. 1, 7, 3.
Loculamentum novum apibus praeparare C. 9, 12, 2. loculamenta nidis faciendis C. 8, 8, 3. 8, 9, 3. dentium gingivae Veg. 3, 32.
Locularis resina P. F. 25, 23. *vid. not.*
Loculatae arculae, piscinae V. 3, 17, 4.
Loculi, *arca loculata* P. Mar. 10, 35. marmore, lapide, ligno, facti, unde equi hordeum edunt Veg. 2, 28, 4.
Locupletari celeriter ut possis C. 6 pr. 1.

Locus crassus, nebulosus Cat. 6, 5. loco natus pampinus *int.* bono C. 5, 6, 31 *bis.* loca aestivosa C. 5, 8, 6. — naturalia C. 8. 7, 2. genitalia C. 7, 3, 16. 7, 7, 4. seminae C. 6, 27, 10. — Loci mulieris virosi ne fiant C. 157, 11.

Locustae cibandis pullis utiles C. 8, 11, 15. P. 1, 28, 5. 1, 29, 2. ut propulsentur P. 1, 35, 12.

Loliacia farina V. 3, 9, 20.

Loliarium cribrum C. 8, 5, 16.

Lomentum ex faba *etc.* P. O. 14, 9. fabae Veg. 2, 28, 19. subtilissimo lomento, *farina fabacea* Veg. 5, 62. *add.* 3, 57, 2. 6, 8, 4. *ex graeco ad Pallad.* p. 185.

Londutis Veg. 6, 16, 2. *not.*

Longanon intestinum per quod stercus egeritur Veg. 2, 14, 1. 2, 21. 2, 22, 1. 2, 24, 1. *rel.* longanonem porci pinguis salsum 2, 28, 17. 6, 8, 1. *Apicio longanones porcini farsi* 4, 2. *Caelius Aurel. Acut.* 3, 22. *coli atque sessionis sive longanonis, ut nos appellamus.*

Longe. longius meare C. 9, 8, 9.

Longicia Veg. 6, 2, 2.

Longinqui fundi C. 1, 7, 6. longinquae regionis pascua C. 7, 3, 13. longinqua rura C. 1, 1, 20. pascua C. 6, 27, 8. espectare longinquum est P. 3, 25, 2.

Longurios interiicere inter equas a praesepibus V. 2, 7, 10. *huc trahit H. Stephanus cum aliis glossam Hesychii* κολοίδορον ξύλον, μάχας· ποιοῦν τῶν ἐπιφερομένων, *a* κολοιός, *tumultus, et* δόρυ. Longuriis per foramina palorum traiectis V. 1, 14, 2. falces praeacutae insertae affixaeque longuriis *Caesari de Bello Gallico libro* 3. *quas* alii δορυδρέπανα Philostratus Icon. 1, 19. δρέπανα ἐπὶ δοράτων vocat.

Longus pedum sex C. 5, 6, 18. longas tribus pedibus P. Ian. 10, 3. P. 1. 40, 3. P. F. 6. longa vitis C. 3, 2, 25.

Loquuntur historiae C. 1, 4, 2.

Lora *quid et unde dicta* V. 1, 54, 3. optima ut fiat C. 12, 40. *de lorae generibus et usu Lindanus Sel. med.* 10, 199 sq. Gesner. Hesychio κυνύπισμα τὸ ἀπὸ στεμφύλων ποτόν. Κύπριοι. Idem Λάκυρος· στεμφυλίας οἶνος.

Lorea *pro* lora Ca. 25.

Lorei funes Ca. 3, 5, 12. 63, 135 5. lorea retinacula Ca. 63.

Loricare solum granarii opere tectorio V. 1, 57, 1.

Lorum, lora Ca. 135, 5.

Lotium eius qui brassicam esitarit quas vires accipiat Ca. 137, 10. facere Ca. 127, 1. 156, 1. difficilius si transeat, quo vino ciendum Ca. 122. si aegre eat, et substillum sit Ca. 156, 7. suillum Ca. 7, 3. per anum emittit Veg. 2, 18, 2. lotii vapor salutaris Veg. 3, 28, 5. 5, 6, 2.

Lotos C. 7, 9, 6. loti Phrygiae C. 10, 258. *not.* Lotus C. 7, 9, 6. *est siliqua graeca Plinii, fructu cerasi. Vide notam. Celtis occidentalis in Gallica Provincia* Fabrecoulies *in Ruscinonensi agro* Adonier, *in Languedocia* Fanabreque *vel* Fenabreque, *in reliqua Gallia* Micocoulier *audit*, Zurgelbaum, Nestelbaum; *unde Galli furcillas tridentes faciunt, quibus culmos confractos a granis separent, qui frumenta* bobus *equisve exterunt, teste Gallo Du-Hamel de caedenda materie T. I. p.* 150. *Extat etiam Io. Hermanni, Argentoratensis Professoris, annotatio de loto Polybii, adiecta Polybio Schweighauseriano.*

Lucanum vinum Ca. 6, 5. V. 1, 25.

Lucernae craticulae Ca. 13, 1. *in quibus ligna ardentia coniiciuntur,*

quales etiam hodienum ad aedes videmus pensiles. Schoettg. *Mihi videbatur iterum locum inspicienti, legendum* lacernas. Gesner.

Lucidare, lucidatio *ad Pall.* p. 20.

Q. Lucienus *collocutor* V. 2, 5, 1 *et* 18. 2, 7, 1. *ubi Cod. Polit.* Lucinius *habet.*

Lucifer eoo remeat ortu C. 10, 291. interdiu, noctu Hesperus in ornithone Varronis 3, 5, 17.

Lucifugae blattae C. 9, 7, 5.

Luciliano charactere libelli V. 3, 2, 17.

C. Lucilil Hipri mentio V. 2, 1, 1.

Lucrifecerunt hoc nomen V. 3, 4, 1.

sine Luctamine alterius generis vina melius servant sapores P. P. 9, 13.

Lucubratione per hiemem quae facienda Ca. 37, 3. C. 11, 2, 12. 11, 2, 90 *it.* 91 *et* 92.

Luculli Cato tutor V. 3, 2, 17. C. 8, 16, 5. villa V. 1, 2, 10. pessimo publico aedificata V. 1, 13, 7. C. 1, 4, 6. aviarium in Tusculano 3, 4, 3. piscinae V. 3, 2, 17. Lucullorum piscinae V. 3, 3, 10. M. et L. Luculli piscinae V. 3, 17, 8 *et* 9. *Cf. Addenda ad h. l. post Palladium p.* 316. *Baianum L. Luculli memorat Plutarchus in Mario c.* 34. καὶ γὰρ ἦν ἐκεῖ (ἐν Βαΐαις) περὶ Μισήνους τῷ Μαρίῳ πολυτελὴς οἰκία, τρυφὰς ἔχουσα καὶ διαίτας θηλυτέρας ἢ κατ' ἄνδρα — ταύτην λέγεται μυριάδων ἑπτὰ ἡμίσους Κορνηλία πρίασθαι. χρόνου δ' οὐ πάνυ πολλοῦ διαγενομένου Λεύκιος Λεύκολλος ὠνεῖται μυριάδων πεντήκοντα καὶ διακοσίων· οὕτω ταχέως ἀνέδραμεν ἡ πολυτέλεια καὶ τοσαύτην ἐπίδοσιν τὰ πράγματα πρὸς τρυφὴν ἔλαβεν.

Lucus ut conlucetur C. 139.

Ludianorum insulae V. 3, 17, 4.

Ludo. ne ludat vena, *forte* ne eludat Veg. 3, 40, 1.

Lumbrici medicina suibus C. 7, 9, 7. — vino quo pellantur Ca. 126. pecus si vexent C. 6, 25, 6. 30, 9. *add.* Veg. 2, 16 *it.* 17 *et* 24.

Lumbus a lumbis in vite habentur optima semina C. Arb. 3, 1.

Lumen *h. e. pupilla s. potius humor crystallinus* Veg. 3, 16, 5. — lumen animi C. 1 pr. 23. flaventia lumina calthae C. 10, 97. loti gemmantia C. 10, 258.

Lumina *et* luminaria Ca. 14. *not.*

Luna silenti Ca. 29, 50, 1. C. 2, 10, 11. dimidiata Ca. 37, 3. extrema et prima, ἕνη καὶ νέα V. 1, 37, 1. procedit, *crescit* P. lun. 3. minuente P. lun. 3. P. F. 24, 4, ab luna exorta ad novam V. 3, 17, 9. quadripartita V. 1, 37, 2. quarta decima adhuc crescente lumine C. 2, 10, 10. quinta decima C. 2, 10, 10. xxv C. 2, 11, 7. trigesima, quae est fere nova C. 8, 11, 12. — *Lunae observatio generatim* V. 1, 37. *it.* 1, 7, 2 *et* 4. *speciatim* in stercorandis agris luna decrescente C. 2, 5, 1. 2, 16, 1. P. S. 1, 2. *item* hortis P. S. 13, 1. *et* oleis P. F. 20, 2. pratis autem, crescente C. 2, 15, 9. 2, 18, 2. *add.* P. F. 2. *et* P. S. 9, 2. in agris extirpandis C. 11, 2, 52. P. Iul. 1, 1. in serendo P. 1, 8, 12, 1, 34, 8. lente C. 2, 10, 15. P. F. 4. vicia C. 2, 11, 7. P. Ian. 6. faba C. 2, 10, 10. P. N. 1, 3. allio et ulpico C. 11, 3, 22. P. N. 6, 2. in cepis P. F. 24, 4. in carduis P. Mar. 9, 2. in inserendis arboribus C. Arb. 26, 2. C. 5, 11, 2. P. F. 17, 4. seminibus vitium pangendis C. Arb. 3, 3. in faba vellenda et condenda C. 2, 10, 12. legendis uvis ollaribus C. 12, 43, 2 *et* 9. malis citreis P. Mar. 10, 13. cydoniis C. 12, 45, 2. piris con-

dendis P. F. 25, 8. sapa coquenda C. 12, 19, 3. in lignis ad aedificia succidendis C. 11, 2, 11. *s.* caedenda materia ad fabricam P. Ian. 22. P. N. 15, 1. *conf.* Plin. 16, 39 *s.* 74. in remedio vitium contra sorices C. Arb. 15, 1. ne remedium (*arboris*) luna deprehendant P. O. 12, 8. In ovis supponendis C. 8, 5, 9. 8, 11, 11. gallinis saginandis C. 8, 7, 4 *et* 5. castrandis vitulis 6, 26, 2. Mai. 7, 1. salsura carnis C. 12, 53, 3. Luna plena turgescunt maria P. D. 6, 1. decrescente luna capillum tondens calvus fieri metuit V. 1, 37, 2.

Lunares dies ut divisi V. 1, 37, 1. lunari ratione corruunt animalia, *tanquam essent lunatica* Veg. 5, 32, 1.

Lunaticus oculus quis? Veg. 3, 48, 1.

Lunatum ferramentum C. 12, 54, 1. lunatis cornibus P. Mar. 11, 2.

Lupa, *nomen canis* C. 7, 12, 13.

Lupercus C. 10, 191.

Lupinarium labrum Ca. 10, 4. 11, 4.

Lupini laus ad agros C. 2, 10, 1 sq. satio Ca. 34, 2. P. S. 5 *et* 9. stercoris vicem supplet C. 2, 16, 5. 11, 2, 44. P. Mai. 3, 2. Aug. 2. agros ut foecundos et steriles reddat P. 1, 6, 14. Lupinum herbas perimit C. 2, 12, 5. *add.* P. Ian. 9, 2. quando colligatur et quomodo servetur P. Iun. 3, lupini amari aqua adv. locustas P. 1, 35, 12. — Lupino madido sociata radix C. 10, 115. *h.* e. lupulo, *ut vult Baccius de vinis L. 7. indice Rittershusio.* Gesner. falso!

Lupinus, *a*, *um.* lupini morsus vulnus Veg. 4, 11, 1.

Lupus. lupi morsu C. 6, 13, 1. — lupus piscis rapax, varius et sine macula C. 9, 17, 8. fluvialis fastiditus V. 3, 3, 9. C. 8, 16, 4. — Lupi, *serrae manubriatae* P. 1, 43, 2.

Lurco Aufidius V. 3, 6, 1.

Lurida rana V. 1, 2, 26. i. e. bufo brassica C. 10, 325.

prope Lusitaniam in Hispania V. 1, 16, 2. 2, 1, 19.

Lustratio populi Ro. V. 2, 1, 10, C. 2, 22, 5.

Lustro lustratur ager Ca. 141, 1. animal suffimento Veg. 6, 12, 1. lustravit gradiens C. 10, 363.

Lustrum. lustri faciendi ergo Ca 141, 3. — lustra in quibus volutantur sues V. 2, 4, 8.

Lusus causa emittuntur catuli C. 7, 12, 12.

Lutamenta ne se scindant Ca. 128.

Luteolae olivae C. 12, 47, 9. violae C. 9, 4, 4. *sed potest etiam ad rosas referri.*

Lutescunt limo coenoque *loca* C. 8, 17, 9.

Luteus frutex amelli C. 9, 13, 8.

Luto. lutare granaria Ca. 92.

Lutum paleatum C. 12, 21, 2. 12, 43, 1. Punicum C. 9, 7, 4. *not.* 11, 3, 54. *not.* Ita lutum τριχῶδες Hippocr. Morb. III. p. 497. ed. Foesii.

Lutuosos limites V. 11, 4, 8. *dant Edd. primae pro* lutosos.

Luxuria notatur V. 3, 2, 16. 3, 3, 10. C. 8, 8, 10. 8, 10, 6. 8, 16, 3.

Luxuriantes fronde vites P. N. 9.

Luxoriosa vitis C. 4, 21, 2.

Luxus, *a*, *um.* luxa ut sanentur Ca. 157, 4, 160.

Lyaeus pater C. 10, 429.

in Lycaonia asini feri V. 2, 1, 5. 2, 6, 2.

Lycei opaci rura C. 10. 266. in Lyceo platanus V. 1, 37, 5.

Lycium, Veg. 3, 25, 2. 3, 60, 2. 3, 61, 2. *succus* Lycii *arboris s.* pyxacanthae: *de quo Dioscorides* 1, 132. Gesner.

Lydiae fici V. 1, 41, 6. C. 5, 10. 11. 10, 418. Ludia *est* Macr. 2, 16.

In insula Paro σῦκα αἱμόνια διὰ τὸ ἐρυθρῶδες *dicta*, ταυτὰ ὄντα τοῖς Λυδίοις *apud Athenaeum III. p. 76. hinc apud Eustathium ad Homerum.*

Lympha invocatur V. 1, 1, 6.

Lympido. ut interdum lympidet oculum passio Veg. 3, 18, 1.

Lympidum vinum (*ita scrib.*; *a* lympha) ex anstero P. O. 14, 12. *rectius* faeculento *opponitur ibid. Sed* limpidissimum habet Col. 12, 28, 3. si lympidum videris collyrium Veg. 3, 13, 7. *h. e. purum*, *nihil saniei habens*. lympidum vulnus Veg. 3. 22, 2. lympidus mucus Veg. 3, 36, 1.

Lyra sidus, quod fidem nostri vocant V. 2, 5, 12.

Lysippus C. 1 pr. 31. Lysippi vestigium in villa nullum V. 3, 2, 5.

M

Macallarius differt a lanio V. 3, 2, 11. habent macellarii ornithones turdorum V. 3, 4, 2.

Macellum cetariorum V. 3, 17, 7. macelli annona V. 3, 2, 16.

Macer. macrae vineae C. 8, 1, 2. macrae boves facilius concipiunt V. 2, 5, 12. macerrimae stirpes C. 3, 10, 8. macerrimis vineis C. 8, 1, 2.

Macerescat bene Ca. 92.

Maceriae ut aedificentur Ca. 15. quatuor generum V. 1, 14, 4. maceriis altis septa V. 3, 5, 12. *Sunt a parietibus*, *qui sunt domus aut villae*, *diversi etiam ap. Ca.* 14.

Macero. macerare in aquam Ca. 156, 5. macerat *arborem* situ et veterno muscus C. 4, 22, 6. macerare lupinum, vimina, virgas C. 1, 6, 21. lacte semen C. 11, 3, 51. macerantur sole et pluvia scrobes C. Arb. 19, 1. macerari assiduo liquore C. 1, 6, 22.

Macescit olea, quae vapulavit V. 1,55, 1. macescunt apes propter laborem V. 3, 16, 20. macescentes boves melius concipere dicuntur V. 2, 1, 17. *add.* 2, 5, 12.

Macies soli C. 1, 4, 3. lapidosa aurosi pulveris P. 1, 5, 1. ieiuna corticis P. Mar. 10, 21. subita in pecore ut curetur C. 3, 4, 2. maciei remedium C. 6, 38, 3. ex macie exordium sumit omnis aegritudo Veg. 4, 1, 11.

Macilentum solum P. Mar. 10, 1.

Machina rustica C. 3, 13, 11. equabus ad coitum adigendis C. 6, 37, 10. iumentis curandis C. 6, 19. Veg. 3, 46.

Macrescit pecus C. 6, 3, 1. macrescunt animalia Veg. 1, 7, 2. macrescere facit volucres inclusas desiderium V. 3, 5, 3.

Macri campi V. 2. Praef. 6. Col. 7, 2, 4. *not.*

Macritas soli P. O. 1, 2.

Mactare Iovem Ca. 141, 2. not.

Macte hac illace dape pollucenda esto Ca. 132, 2. ferto esto Ca. 134, 3. hoc porco esto C. 139.

Maculis grandibus rete V. 3, 11, 3. C. 8, 15, 1.

Maculosus color equi C. 6, 37, 6. P. Mar. 13, 4.

Madefacere Col. 11, 4, 6. 6, 13. not.

Madeo, tempestiva madent persica C. 10, 411. not. et sequens madescere. Graeci similiter legumina cocta facilia dicunt εὖ, θᾶττον, διαχεῖσθαι, διάχυσιν, εὐδιάχυτος. Vide Theophrastum C. P. 4, 13 et 14.

Madescat celerius in coctura *i. e. mollescat* C. 11, 3, 23. madescit cucumis, *mollescit* C. 10, 398.

Maeandri more intercisa C. 8, 17, 11.

Maelis et faelis V. 3, 12, 3. *not. de varietate scripturae dixit etiam*

Morgagni Epist. de Sammonico, de natura animalis nihil decernens.

Maelium *s.* millus V. 2. 9, 15. not.

Maena arida Ca. 88, 2 et 23, 2. *ubi antea* Bennae. Salsamenta inter cibaria rusticae familiae memorat obiter Demosthenes contra Lacrit. p. 933. καὶ τὸ τάριχος ἀνθρώπῳ τινὶ γεωργῷ παρεκομίζετο ἐν τῷ πλοίῳ. ἐκ Παντικαπαίου εἰς Θεοδοσίαν τοῖς ἐργάταις τοῖς περὶ τὴν γεωργίαν χρῆσθαι.

Maenalius pater C. 10, 429. Maenalium Dryadum chori C. 10, 264.

Maenas *vid.* Menas.

Maeonius Deus, *Homerus* C. 1 pr. 30.

Maeotidis Scythica stagna C. 8, 8, 10.

Magicis sopitum cantibus C. 10, 367.

Maginium pro coriagine *erat* Veg. 4, 12, 1.

Magis utilius P. Mar. 11, 7. C. 8. 5, 5.

Magister vocis C. 1 pr. 3 chori canentium C. 12, 2, 4. usus C. 10, 339. magistri rerum rusticarum C. 4, 28, 2. operum C. 1, 8, 17. *iidem qui* singulorum officiorum C. 1, 8, 11. 1, 9, 2. 11, 1, 27. operariorum C. 11, 1, 4. pecoris V. 2, 2, 20.

Magisterium docentis illuminat rectam viam C. 1, 1, 16. magisterio praeceptoris egere C. 1 pr. 20. in magisterio villici quid potissimum C. 11, 1, 7.

Magnitudine minor V. 3, 16, 19.

Magnae rei quantulumcunque adeptum esse, non minima est gloria C. 11, 1. 12. — magna vina conficies, P. O. 14, 7. *ut* minutum vinum *ap. Plin.* 2 *Epist.* 6.

Μαγοδάρην C. 6, 17, 7. *not.*

Maiales V. 2, 4, 21. 2, 7, 15.

Maiestas boum V. 2, 5, 4.

Maii descriptio et opera C. 11, 2, 39.

Maiorem trima ovem C. 7, 3, 7. maiores decem annorum V. 2, 7, 1. quam XII annorum C. 6, 24, 1.

Malache C. 10, 247. *malva.*

Malagmatis more C. 6, 17, 3. lentorem habeat C. 6. 17, 5. malagma crudum Veg. 3, 49, 2. — Malagma basilica Veg. 6, 20. *lemma* coctica Veg. 6, 28, 20. cruda Veg. 5, 19. 6, 17 *et* 23. cupressina Veg. 3, 48, 9. tetrapharmaci Veg. 5, 20. quae dicitur meliacinus Veg. 5, 20. malagmis Veg. 1, 28, 6. compositiones diversae sunt Veg. 6, 15. 17. 20. 21. 24. 25. 4, 28, 20 *ad* 23.

Malandria pustulae cervicem equorum infestantes Veg. 3, 42, 1. *not.* p. 57.

Male nata *et* malis locis nata P. F. 12, 2.

Male dicta in rutae satione P. Mar. 9, 13.

a Maledo pastores V. 2, 2, 1.

Maleficiis ne operam det familia C. 11, 1, 27.

Maleficum animal, *noxium* V. 3, 7, 3. 3, 16. 7.

Malignitas naturalis C. 3, 10, 18.

Malini ligni fumo C. 7, 8, 7. *vid. not.*

Malitia terrae salsae hibernis imbribus eluitur P. 1, 6, 16. arboris durante P. O. 8, 3. viae P. 1, 6, 8.

Malleatum spartum C. 12, 19, 4.

Mallealaris virga C. Arb. 3, 4.

Malleolus qui et unde dictus C. 3, 6. 3. *Gallis* crochette *vel* crossette. qualis et unde legendus C. 3, 6. quam longus C. 3, 19. ut resecandus C. 4, 11. ut demergendus C. 3, 18, 2. C. Arb. 3, 4. *add.* C. 3, 17, 3. malleolos deponere C. 3, 3, 12. pangere *ibid* ut transferendus C. 4, 13, 1. ut pampinandus C. 4, 6. malleo-

lum serere praestetne an viviradicem C. 3, 14, 2. *Italis* magliuolo *aut* rasolo.

Malleo cogatur ramus ad inferiora defigi P. Mar. 10, 1. — Malleus *generale nomen morborum septem* Veg. 1, 2, 1. 1, 5, 2. 1, 10, 1. morbus exsecrabilis 1, 17, 1. eius causae 1, 17, 1. *etiam* boum 3, 2, 1 sq. *add.* 3, 23, 2. Malis, *idis vocatur a Ruellio in versione Hippiatr. Gr.* μᾶλις, ιως.

Mallo cepar͏um Veg. 2, 55. Veg. 3, 60, 1. mallonem *ipse interpretatur* calamos siccos, unde fasces dependent. not.

Mallo, morbus pedum equi. Veg. 3, 48, 1.

Maltha calidaria et frigidaria ut fiat P. 1, 41. *not.* frigidaria P. 17, 2. *not.*

Malvae satio et cultura P. ■. 24, 9. Oct. 11, 3.

Malum. genera malorum celebria C. 12, 45, 5. *Occurrunt apud nostros et suis locis indicantur*, Amerina, Caesiana, Citrea, Cotonea s. Cydonia, *eaque* (C. 5, 10, 19.) Struthea, Chrisomeliana, mustea: Matiana, Melimela, Orbiculata, Pelusiana, Persica, Praecoqua, Punica, Quiriniana, Scaodiana, Sestiana *vel* Sextiana, Syriaca *an* Sirica? *conferri potest enumeratio Macrobiana Saturn.* 2, 15. πλατάνινα, *platanina. ad Pallad.* Febr. 25, 17. quae in primis sint exquirenda C. 5, 10, 19. semen malorum serito Cat. 48, 3. mala seramus P. F. 25, 13. *add.* C. Arb. 25. ut propagentur Cat. 133. ut innoxia serventur Cat. 7, 3. V. 1, 59. C. 12, 44 sq. in sole ut siccentur C. 12, 14. ut condiantur C. 12, 10, 2. 12, 45, 3. uvas halitu suo corrumpunt C. 12, 43, 8. *Vid.* Μῆλα s. Mela.— Mala granata s. Punica ut serantur et colantur O. 5, 10, 15. Arb. 23. P. Mar. 10, 1. ut sine granis nascantur P. F. uti magna fiant P. Mai. 6. Iun. 5. ut serventur O. 12. 11. P. Mar. 10, 7. — Mala aurea Hesperidum, μῆλα s. oves V. 2, 1, 6. — Malum terrenum Veg. 6, 13, 3. *quid? Plinius, Apuleius et Dioscorides ab Italis aristolochiam terrae malum appellari tradunt.*

Malus bifera V. 1, 7, 6. ut inserenda V. 1, 40, 6. P. inf. 78. Febr. 25, 13 *seqq.*

Mamilii *an* Manilii formula stipulandi capras V. 2, 3, 5. *vid. Cic. de Orat.* 1, 58. *extr. c. not. Gruteri.* actiones V. 2, 5, 11. 2, 7, 6.

Mammillae tenues fistulis impositae in fontibus salientibus V. 3, 14, 2.

Mammosae canes laudantur V. 2, 9, 5.

Mammulae pensiles sub rostris caprarum V. 2, 3, 2.

Mancipia ergastuli C. 1, 8, 16. qualia, qualesque, qui eis praesunt, esse debeant V. 1, 17, 3 sq. vilioribus pretiis venduntur, quam equi aut muli Veg. pr. 10. mancipiorum modus V. 1, 18, 6.

Mando tibi Mani, Cat. 141, 1. *Glossa vetus ad Persii Satir.* 2, 10. ast ego nutrici non mando vota: *Verbo usus est aruspico, cum cis dicitur: mando tibi, ut maximum Iovem audias.* mandare posteritati C. 6 pr. 6.

Mandere ex commodo C. 6, 2, 14. mandunt scrofae foetus suos C. 7, 11, 3.

Mandragorae semihominis C. 10, 20.

Manducato pane farcire V. 2, 7, 9.

Manduco *pro edo passim* Vegetius, *e. g.* 3, 6, 3. 5, 54, 1.

Mane obscuro C. 2, 12, 3. a pri-

mo mane C. 11, 1, 15. a mane et vespere V. 3, 9, 10.

Mania boum morbus Veg. 4, 2, 19. *ubi insania dedi.*

Manicae de pellibus P. 1, 43, 4. *Has, et quae sunt.*

Manicatae pelles C. 1, 8, 9 et 11, 1, 21. *intelligit Rhodius ad Scribo. p.* 53. *eas chirothecas, quas nostri* Muffe, *Germani ad superiorem Rhenum Danubiumque* Schlupfer, *Belgae* Moffae, *Galli* Moufles *vocant.* Gesner: *satis ridicule!*

Manifestat *h. e. docet* P. O. 12, 5.

Manilius IC. *an* Mamilius *vid. ad* V. 2, 3, 5.

Manipuli de herba facti vehuntur in villam V. 1, 49, 1. manipulos obligare C. 11, 2, 40. vincire C. 2, 19, 2. *Ovidius Remed. vers.* 191. desectas alligat herbas et tonsam raro pectine verrit humum. nexos deferre manipulos C. 10, 315.

L. Manlii arbitratu Cat. 144. 2.

Manna croci Veg. 3, 39, 4. 5, 23, 12. 6, 13, 3. succari Veg. 5, 22, 4. 5, 27, 6. *De hac videndus peculiaris Salmasii libellus, vel hyle potius Iatrica: quae de altera* croci manna *plane, quantum observo, tacet. Notior est* manna turis Veg. 5, 21, 3. *i. e. fragmina minora corticis ramentis permista ut vult Gorraeus. Multa etiam de hac Salmas. l. c.* Gesner. *manna croci est graecum* κροκόμαγμα *ut ad Vegetium docui.*

Mano. manans aqua C. 1, 5, 2. manantia loca C. 2, 9, 13.

Mansiones aestivae P. 1, 9, 5. hibernae, aestivae, vernae, autumnales P. 1, 12.

Mansuefacti arietes feri C. 2, 7, 4.

Mansuescere silvestria *transit.* V. 2, 1, 4. *vid. not.*

Mansueti erunt V. 1, 20, 2.

Manubriatae ferrulae P. 1, 43, 2.

Manubria ferramentorum optima C. 11, 2, 92. bidentum C. 5, 10, 6. manubrii foramen P. F. 17, 8. crassitudine C. 5, 9, 2. P. Mar. 10, 1 *et* 12.

Manus utraque quantum gestabit P. N. 22, 3. *eine Gissel.* ad manus accedere consuescunt equuli V. 2, 7, 13. de manu dare C. 7, 3, 8. manu pressus caseus C. 7, 8, 7. manu datur aqua C. 9, 5, 5. illata aqua C. 11, 3, 10. sata silva V. 3, 5, 12. — Manus fraxineae *s.* brachia p. ins. 60.

Marathrites vinum C. 12, 35.

Marcentia vino brachia C. 10, 428.

Marcescit langnore capra C. 7, 7, 1.

L. Marcius praefectus fabrum V. 1, 2, 7.

Mareoticae vites C. 3, 2, 24.

Margines lapidei in flumine V. 3, 5, 9. *Masculino genere a Varrone dici* marginem, *annotavit Charisius grammaticus p* 49.

Marini Caballiones, ungues, caudae, uvae Veg. 1, 20, 2. stellae, pallae Veg. 6, 12, 3. lactuca τιθύμαλλος C. 6, 15, 2. *forte pro* transmarina, *ut* passer marinus, *et nostris Meer-Katze, Meer-Rettich. etc.* Gesner.

Mariscas ficos Ca. 8, 1. pingues mariscae C. 10, 418. *not. Apud Macrobium Saturn.* 2, c. 16. *eadem esse videtur* Marsica. *Vide etiam* busycon.

Maritale coniugium C. 12 pr. 1.

Marito. se maritari velle ostendunt canes, *catuliunt* V. 2, 10, 11. Maritari debet foemina C. 7, 3, 6. maritantur singulis ternae gallinae C. 8, 2, 12. — maritare statumina C. 4, 22, 6. palum flagello seminis C. 4, 2, 1. maritantur vitibus ulmi C. 11, 2, 79. maritari arbores ut debeant C. 5, 6, 18. maritandae arbores C. 4, 1, 5.

Maritus. mariti gregum C. 7. 6, 4. — bene maritae arbores Ca. 32, 2. C. 11, 2, 32. maritum olivetum C. 5, 11. 3.

Marmalitia cassia Veg. 6, 13, 4. *videtur corrupta ex* Musylitis.

Marmor musto inditum Ca. 23,3. — tuber durius in articulis equorum Veg. 3, 48, 1 *et* 9 *it.* 10.

Marmoratum opus tectorium V. 1, 57, 1. levissimum V. 3, 7, 3. marmorato factae camarae V. 1, 59, 2.

Marmoreo grano cooperitur tectora P. 1, 15.

Marra C. 10. 72 *et* 89. *Intrumentum rusticum idem, quod* ligo. *Iuven.* 3, 311. ne marrae et sarcula desint. *Add. Plin.* 17, 21 *et* 18, 16. *Hesych.* *μαῤῥόν· ἐργαλεῖον σιδηροῦν. Gallis etiam, Italis, et Hispanis vox hodieque frequentata.* Schoettg.

Marrubii succus C. 6, 13, 2. amaros latices C. 10, 356. vinum C. 12, 32. marrubium ferro aperta sana Veg. 4, 10, 3.

Marrucini *pop. Italiae* C. 19, 131.

Mars pater Ca. 141, 2. Silvanus Ca. 83.

Marsica cepa C. 12, 10, 1. faba C. 2, 9, 8. *vide in* Faba.

Marsupium exinaniunt, implent V. 3, 17, 2.

Marsus. Marsi montes C. 6, 5, 3.

L. Martius praefectus fabrum V. 1, 2, 7.

Martii mens. descriptio et opera C. 11, 2, 26.

in Martio campo villa V. 3, 2, 5.

Mas cum foemina cur coniunctus C. 12 pr. 1.

Masculus unus duabus foeminis sufficit P. 1, 29, 1. masculo uni tres foeminae sufficiunt P. 1, 30, 1.

Massae ferri ignitae C. 12, 5, 2. massa fici comminutae C. 12, 15, 4. desub massa C. 12, 34.

Massicus ager C. 3, 8, 5.

Massulae e farina conspersa C. 12, 38, 2. massulis salis admistis C. 12, 48, 5.

Mastici optimi unciam P. O. 14, 3. *ubi dedi* mastichae.

Mastichino oleo imbuta P. Mar. 9, 3.

Matella Ca. 10, 2. 11, 3.

Matellio Ca. 10, 2. 11, 3,

Mateola adigere Ca. 45, 2. 46, 2. *Aut fustem esse putat* mateolam *Turn.* 11. 13. *aut legendum* materiola, *h. e. ligneo fuste: certe intelligendam* mateolam *quasi* materiola *esset, quod posterius etiam probat in omissis Pompa.* Mateolam *interpretatur Harduinus ad Plin. l. c. manubrium bipalii.* Gesner. *Mihi non dubium est, ex* malleolo, *scripto* maleolo, *ortum esse vitiosum* mateola. Huius *enim usum res ipsa requirit.* Maleolum *vitis in Columella semper habent* Editiones primae.

Mater. ut matrem saliat, adigi non potest equus V. 2, 7. 9. — Matres mellis apes V. 2, 5, 5. — *vitis vel arbor, unde virga propagatur* C. 3, 17, 1. Arb. 7, 2 *et* 6 *et al.*

Materia, *vel* materies Ca. 17, effodienda quando Ca. 31, 2. 37, 4. quando caedenda C. 11, 2, 11. ad fabricam quando caedenda et quae P. Ian. 22. P. N. 15, 1. P. D. 2. — Materiae magis aptum quoddam genus surculorum C. Arb. 1, 1. *ubi et ignis alimentum et aedificiorum materia comprehenditur.* — Materia in vite, quidquid ligneum est C. 3, 17, 4. de materiae submittendae longitudine C. 4, 24, 19. materiis complu-ribus e singulis gemmis germinans vitis C. 3, 6, 2. materias plures an pauciores in vite submittas C. 3, 21, 7. materiarum modus in vite qui esse debeat C. 4, 24, 4. *add.* C. 4, 24,

11. Arb. 5, 1. P. Mai. 2, 1. — *Specialiter* genus palmitis quod de novello nascitur, et in tenero alligatum dependet, materiam vocamus C. 5, 6, 35. — Materies generosa in equino pecore C. 6, 27, 1. mularis, vulgaris, *ibid.* quod ex vetere materie nascitur, *de ovibus* C. 7, 3, 15. *Pro* terra Col. 3, 5, 2. *not.*

Materina Ca. 34, 2. *not.*

Matiana mala C. 5, 10, 19. 12, 45, 5.

Matricalis vena equi Veg. 1, 10, 7, not. p. 28, 1. 13, 2. *vid.* Matrix.

Matrix *pars qua matres fiunt.* ad matricis dolorem medicamen Veg. 2, 17, 5 — Matrices *h. e. matres*, ineantur, *de ovibus* C. 7, 3, 12. P. N. 13, 2. boves V. 2, 5, 12. gallinae C. 8, 2, 6 *et* 8. 8, 11, 12. incubantes C. 8, 5, 11. — Matricis venae Veg. 6, 4. *etiam in* spadonibus *et* admissariis Veg. 6, 7, 2 *et* 3. de matrice detrahendus sanguis Veg. 1, 25, 1. 1, 16, 1. 2, 6, 2. 2, 27, 1. 2, 28, 25. 3, 6, 1. 3, 5, 3. 6, 3. 5, 30. 5, 71. *not. p.* 28 *et* 102. *et Addenda ad* 6, 4. *vid.* Dematricare.

Matronalis labor C. 12 pr. 7. sedulitas C. 12 pr. 8.

Maturitas naturalis quae? C. 11, 2, 69. si legatur maturitas cum acerbitate, *maturae uvae cum acerbis* P. F. 9, 12. maturitatis serae fructus C. 3, 6, 3. maturitates seras expectare P. F. 9, 12. maturitatem capere C. 4, 23, 1. suam habet muria C. 12, 6, 2.

Maturo *intransit.* ea quae sero maturant, praecoquis *oppon.* P. Mar. 10, 27. tardius maturat P. N. 7, 22. olivas maturare muria P. N. 22, 2. *Sed vid. not.*

Maturus. matura ovis C. 7, 3, 11, *est* πρωτόγονος. matura animalia Veg. 1, 22, 2. matura animalis *sunt equi adulti.* maturi agni C. 11, 2, 14. *sub finem Ianuarii signantur.* matura faba serotinae *opponitur* C. 2, 10, 9; *et* maturum foenum C. 7, 3, 21. cordo. *it.* matura satio C. 2, 10, 15. seriori. σπόρος ὡραῖος *Dionysio Halic.* 7. 1. maturissimas ficus C. 12, 17, 2. maturissima semina C. 11, 3, 5.

Matutinus dies C. 9, 15, 4. matutinum eligito a tempestatibus liberum C. 6, 2, 3.

Maxillae equo si dolent C. 6, 30, 6.

Maxime pessima est C. 9, 3, 3. *vid. not.*

Mazonomum V. 3, 4, 3.

Me *pro* mihi V. 3, 16, 2.

Meatus minctionis Veg. 5, 14, 10.

Mechanicum vocab. C. 3, 10, 2.

in Media boves perferi V. 2, 1, 5.

Medianus digitus Veg. 3, 40, 3. *not.*

Mediastinus C. 1, 9, 3. 2, 13, 7.

Medica, herba, eius satio V. 1, 42. P. F. 7. laus C. 2, 11, 2. P. Apr. 1.

in Medica boves feri V. 2, 1, 5. *not.*

Medicabilis ligni succus C. 7, 10, 8. medicabile ita fieri mel P. Ian. 15, 19.

Medicabiliter asperat P. F. 31, 2.

Medicamen C. 6, 3, 2. de coagulo casei C. 7, 8, 2. theriacae P. F. 28, 2. medicaminis sapor vitiatur C. 12, 20, 1.

Medicamentosior brassica Cat. 157. 2. *sed vide in Addendis post Palladium.*

Medicamentum in dolium indere Cat. 59, 1. *Ita* C. 12, 20, 3: medicamen *et* medicamentum *de iis rebus dicuntur, quae adiiciuntur defruto ut aetatem ferat.* Gesner.

Medicatus cibus C. 9, 13, 3. medicatis seminibus nihil nocet eruca C. 11, 3, 64.

Medicina pecoris scientiam requirit

C. 11, 1, 8. medicinae pecudnm ab Epicharmo conscriptae C. 7, 3, 6. medicinae partes tres V. 2, 1, 21.

Medico. medicare aquam thymo pinsito C. 11, 3, 40. semina sedi succo C. 11, 3, 61. medicemus oves tonsas hoc unguine P. Mai. 8, 1. *not.* medicatur aqua exigua amurcae portione C. 6, 4, 4. ut medicentur galbani odore apes C. 2, 13, 7.

Medicus. Medici galli V. 3, 9, 6. Medici generis galli C, 8, 2, 12. Medicae gallinae V. 3, 9, 18. C. 8, 2, 4 *et* 12.

Medietas, *dimidia pars* P. 1, 12. ad medietatem decoquere P. Mar. 10, 10 *et* 30. usque ad medietatem P. Mai. 3, 1. Iun. 10.

Medimnus cum modio comparatus ad Cat. 56. *et in Postumis Pontederae.*

Medio, *as*, Mediante Iunio P. Mar. 1, 32.

Mediocres coronae C. 6, 29, 3.

Mediolanensium mos in vitibus et arboribus V. 1, 8, 2.

Mediponti Cat. 3, 5, *it.* 12. *et* Meliponti, *ut* gallinae Melicae *et* Medicae. *Erant in instrumento funario, crassissimi funes ad vehementissime premendum.* Turn. 8, 6.

Medius cibus, *dimidius* V. 3, 7, 9. Medius occidit, *p. p.* totus apparet C. 11, 2, 39 *et* 51. *vid. Barth.* 51, 10. *Sic* medium croci scrupulum P. Ian. 18, 1 — *Sic* medium *substant. ut* medium scillae, *scilla dimidia* V. 2, 7, 8. ad medium complere C. Arb. 4, 5. — media sua fide, *interposita* P. O. 14, 1. — in medio, *in publico, sub* dio P. 13, 5. 11.

ad Medullas pervenit nullum alimentum Veg. 5, 54, 2. — medulla vitis C. 3, 18, 5. taedae pineae Veg. 6, 12, 3. usque ad medullam recisae arbores P. N. 15, 1. Officium medullae succi nutritii ultra citraque ferendi veluti fistulae, siphoni, infundibulo, diabeti, assignabat Columella 3, 10, 2. 3, 18, 5 et 6. Eadem fuit opinio Plinii 17. sect. 35. cuius locum posui in Commentar. p. 153. diversitatem philosophiae arguens, ubi lectionis vitiositas erat arguenda. In Theophrasto nihil de officio medullae reperi. Opinionem auctoris, quem Columella cum Plinio exscripsit, si recte interpreteris, veram ostendit comparatio theoriae, quam nuper proposuit Anonymus in Allgemeine, Litteratur - Zeitung 1796. no. 284.

Mee, *μῆ vox caprarum* V. 2, 1, 7.

Megarici bulbi Cat. 8, 2. C. 10, 106.

Meiere, mingere C. 7, 5, 17.

Mel quando et quomodo fiat C. 9, 15. P. Iun. 7, 3. mellis vires in conditnris C. 12, 45, 3. eius natura coërcet vitia C. 12, 45, 5. discrimina V. 3, 16, 25. quod optimae notae? C. 9, 4, 7. P. Iun. 7, 3. mel acetum C. 12, 5, 1. Afrum Veg. 2, 14, 5. Atticum C. 6, 33, 2. nemorense, villaticum C. 9, 4, 7. rusticum P. 1, 37, 3. Siculum fert palmam V. 3, 16, 17.

Μῆλα, oves et caprae V. 2, 1, 6. — Mela *pro* mala *semper fere MS. Leid. Palladii. v. g.* Feb. 25, 13.

Melanthia grata cumino C. 10, 245. *meminit etiam* Cat. 102. *est autem cumini species al.* gith.

Melanuri pisces C. 8, 16, 8.

Melas colpos, *μέλας κόλπος* Thraciae V. 2, 5, 10.

Meleagrides, *μελεαγρίδες*, gallinae V. 3, 9, 18. C. 8, 2, 2.

Meliacinus malagma Veg. 5, 20. *N. L.*

Melicae gallinae *pro* Medicae V. 5, 9, 19. C. 8, 2, 4.

Meliceris Veg. 3, 30, 1. μελικηρὶς *apostema humorem mellei coloris continens. v. Gorraeus.* Gesner.

Melicratum Veg. 5, 14, 22. *est mulsa recens et ex tempore parata, vel cruda vel decocta:* hydromeli *autem reposita Gorraeus.* Gesner.

Meliloti uncia una P. O. 14, 8. Veg. 5, 5, 1. *herba quae* serta Campana *Romanis dicitur. vid. Plin.* 21, 9. *et Salmas. ad Soli.* p 687. Gesner.

Melimela *mustea s. mulsea mala* V. 1, 59, 1. *not.* C. 5, 10, 19. 1, 15, 5. Dioscorides 1, 161. *ab aliis* γλυκύμηλα *vocari ait. ubi Mathiolus esse suspicatur latine Appia dicta.*

Melimeli. *Vide* Melomeli.

Μήλινον *et* μελίφυλλον *vel* μελισσόφυλλον, apiastrum V. 3. 16, 10. *Falsum ait Varronem, et qui eum secuti sunt, Cerda ad Georg.* 4, 63. Meliphyllum *esse, quae* citrago *Latinis,* melissa *Gallis, Hispanis* torongil *dicatur.* Meliphylla C. 9, 8, 13. v. Melisph. Gesner.

Melipouti *vid.* Medip.

Melisphyllum P. 1, 37, 2.

Melissa in apem a Iove versa C. 9, 2, 3.

Μελισσῶνες, apiaria, apum cubilia C. 8, 1, 4.

Μελισσόφυλλον, (μελισσόφιλον) apiastrum V. 3, 16, 10. C. 9, 9, 8.

Μελιττοτροφεῖα, alvearia V. 3, 16, 12.

Μελιττὼν, alvearium V. 3, 16, 12.

Μελιτοῦργοι s. Meliturgi V. 3, 16, 3. qui ut Melius, *sc. faciunt* V. 2, 2, 17. eo melius (*fuerit*) si *rel.* V. 2, 5, 13.

Meliusculi coloris apes C. 9, 3, 2. vi. *not.*

Mella C. 12, 11. ea condiuntur olivae C. 12, 47, 3. *Cf. Addenda post Palladium ad Col.* 12, 11.

Mellarium, alvearium V. 3, 16, 12.

Mellarius V. 3, 16, 17.

Mellatio C. 11, 2, 50 *et* 57.

Melleusculus color *vid. ad* C. 9, 3, 2.

Mellificium V. 3, 16, 4. mellificiis studeut apes C. 9, 13, 13.

Mellifici saltus C. 9, 8, 7. mellificum opus C. 9, 13, 14. mellifica loca P. Apr. 8, 1. C. 9, 8, 7.

Mellina ad V. 3, 16, 10. *not.*

Melliti favi V. 3, 16, 22.

Mellum *i. e.* millus, V. 2, 9, 15. not.

Melomeli C. 12, 47, 3. Cf. *Addenda post Palladium.*

Melonum satio et cultura P. Mar. 9, 6.

Melum *pro* malo *saepe MS. Leid.* Palladii.

Membrana ovi sub testa Veg. 5, 63, 1. — membranam mentis sanitati restituere, *de equo rabioso,* Veg. 3, 11, 1. *nimirum* meninga *ita vocat, qua cerebrum involvitur, quam saepe Caelius ita appellat; etiam* Mentem, *Acut* 2, 9, 11. Gesner. Ερασίστρατος δὲ ὁ ἰατρὸς περὶ τὴν τοῦ ἐγκεφάλου μήνιγγα animam esse ait, apud Theodoretum ad Graec. Inf. Serm. V. p. 73.

Membranula quae continet lumen Veg. 3, 16, 5.

Membratim enumerare V. 1, 22, 3.

Membrum. membris duobus genitalibus, *testiculis* C. 7, 11, 2. — membra *pro partibus* C. 10 pr. 4. totius vineae, *vites* P. 1, 35, 15. villae varia tecta C. 1, 6, 1. villaa rustica vasa, torcula *rel.* V. 3, 2, 9.

Memorabiles auctores C. 1, 1, 4.

Memoria tenacissima C. 1, 8, 4. memoria tradit C. 1, 3, 7. prodidit C. 1, 4, 6. tradidit C. 8, 13, 2. memoriae traduntur necessaria C. 12, 57, 6. memoriam meam refugiunt C. 12, 50, 8.

e Menalippa filii Neptuni V. 2, 5, 5.

Menam Ticinium adduxisse tonsores Romam V. 2, 11, 10.

Menas s. Menates *collocutor* V. 2, 1, 1. *not.* Menatis libertus V. 2, 8, 1. 2, 3, 11.

Mens *pro* meninga *vid.* Membrana.

Mensae adhibeat fortissimum quemque C. 11, 1, 19. de mensis instruendis scripsit C. Matius C. 12, 44, 1.

quo Mense quid faciendum C. 11, 2.

Mensores agrorum C. 5, 1, 2.

Menstruans mulier C. 11, 3, 63. P. 1, 35, 3.

Menstruus cursus lunae V. 1, 5, 4. menstruum tempus V. 1, 27, 1. menstrui officii monitio C. 11, 1, 30. — menstrua mulierum plantis exitialia C. 11, 3, 50. quae in menstruis est C. 11, 3, 38 *et* 50.

Mensuras agrorum inire C. 5, 3, 1. mensurarum praecepta C. 5, 1, 4. in mensuram quadratam constituta pars horti P. 1, 37, 1.

Mentae satio et cultura C. 11, 3, 37. P. F. 24, 9.

Mentastrum silvestre C. 11, 3, 37.

Mentigo, pastoribus ostigo, morbus ovium C. 7, 5, 21. not.

Meo. foramen quo meat urina C. 6, 30, 4.

Mercatorem admittere tempore suo potius, quam celerius alieno V. 3, 16, 11.

ad Mercatum proficisci V. 2 pr. 6.

Mercenarii V. 1, 17, 2.

Mercor. mercari oves C. 7, 3, 7. mercantibus tradare C. 7, 6, 8.

Mercurialis herba Cat. 158, 1. *Italis* Mercorella, *nobis* Bingelkraut, *Graece* λινόζωστις.

Mercurius in membris equi Veg. 6, 2, 1. 3, 59, 3. N. L.

Merda bubula Veg. 3, 8, 4.

Meretricandi potestas C. 11, 1, 16. *ubi* tricandi *dedi.*

Merga. mergis spicam legere C. 2, 21, 3. not. *sacra occultata in fascibus mergitum dixit Servius ad Aeneid.* 11, 532. *quae Herodotus* 4, 33. ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν. Huc pertinet locum Hesychii καρφαμάτια ἐν αἷς θερίζουσι τοὺς ξηροὺς στάχυας.

Mergo. mergere sarmenta pastinis P. 1, 43.

Mergus in vite qui sit, et quomodo tractandus C. 4, 15, 2. sq. Vide Palladium 3, 16, 1. mergus, propaginis curvatura P. F. 16, 1. N. 2. in provincialibus vineis C. 5, 5, 16. mergum attrahere C. 4, 15, 1. amputare C. 4, 15, 4. mergis propagare veteres vineas C. 4, 2, 2. propagata vinea C. 4, 22, 2. mergis propagare salices C. 4, 30, 7.

Merica vitis C. 3, 2, 27.

Meridianus aequinoctialis C. 1, 6, 2. meridiano tempore V. 1, 51, 2. meridianis obiecta partibus P. 1, 20, 1. meridiana orbis pars minus salubrior quam septentrionalis V. 1, 2, 4.

Meritum admissarii. *virtus, praestantia* P. Mar. 12, 2 *et* 4. pro agri merito P. 1, 8, 1. pro aetatis merito P. Mar. 13, 7. secundi meriti ager P. 1, 5, 6. sequentis, arena P. 1, 10, 1. et P. Mar. 13, 4. secundi ac tertii meriti mella P. 1, 37, 3. *vid. Barth. hic* et ad P. ins. 158.

Merulae albae rarae aves V. 3, 9, 17. — merulae pisces C. 8, 17, 8. 8, 16, 8. graece κόσσυφοι. — L. Cornelius Merula *collocutor* V. 3, 2, 8 *et* 12.

Merus vere gustus non mistus C. 3, 21, 10. mero Bacchi spargere C. 10, 302. mera esculenta C. 11, 3, 50. — merae agnae, *nondum aetatem agnorum egressae* V. 2, 2, 2. *nostri, ein pures Kind, in re simili.* Gesner.

Merx esculenta C. 11, 3, 50. mercibus exactis C. 10, 317.

Mespili satio et cura P. Mar. 10, 19. insitio P. F. 25, 32. P. ins. 69 et 105, ut serventur mespila P. Mar. 10, 22.

Messala orator C. 1 pr. 30.

Messionis frum. tria genera V. 1, 50, 1.

Messis unde dicta, et quot modis fiat V. 1, 50. *int.* messi praemittuntur sacra Cat. 134. quando et quomodo facienda C. 2, 21. P. Iun. 2, 2. messim videt granarium V. 3, 2, 6. messibus exactis C. 12, 10, 1. messes sex singulis annis Medicae P. Ap. 1, 3.

Messorem foenisecam inducere C. 2, 18, 5.

Messoria opera C. 2, 13, 2. messoriae falces P. 1, 43, 2.

Messus. messae spicae V 1, 50, 3.

Metas facere Cat. 55. in metas exstructum foenum C. 2, 19, 2. meta inversa C. 9, 15, 12. — ad metas dirigere V. 1, 4, 1.

Metalla in agro V. 1, 2, 22.

Metampini saltus *vid.* Metapini.

Metapini, Metampioi *an* Metapontini? saltus *vid. not.* V. 2, 9, 6.

Metelli villa pessimo publico aedificata V. 1, 13, 7. Metellus Caecilius C. 10, 132. Metellus anserum greges aluit V. 3, 10, 1. *Huc pertinet locus Ciceronis Orat.* 2, 68. *ubi C. Iulius Caesar Metello roganti*: Tu igitur nihil vides. *respondet*: Ego vero a porta Esquilina video villam tuam *ubi Cod. Gudianus* vilam *habet.*

Metior. metiri rura alii aliis modis solent V. 1, 10, 1. metiendorum agrorum ratio C. 5, 1. ad metendum idoneae crates favorum P. Ian. 7, 1.

Metreta nova ne oleum bibat, et firmior ut fiat Cat. 100. picis liquidae C. 12, 22, 1. metretae oleariae C. 12, 47, 11 12, 51, 2.

Μέτρον ἄριστον C. 1, 3, 8. metris, *versibus* C. 3, 10, 49.

Metuo. metuunt res furem V. 1, 22, 6.

Metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi C. 12 pr. 5.

Mevaniae armenta C. 3, 8, 3.

Mica salis quasi ervum Ca. 156, 3. panis Veg. 5, 37. *not.* allii C. 8, 5, 21. *et ex eo Pallad.* 1, 27, 2. *in Columella erat antea* spica.

Mico. micuit ac prosiliit sagitta C. 3, 17, 2. *sed. leg.* emicuit. micantes et vagi oculi Veg. 5, 72.

Migalte *vid.* Μυγαλῆ.

Mile *vid.* Mille.

Milesiae oves C. 7, 2, 3.

Miliarius clivus V. 3, 1, 6. — Miliariae aves V. 3, 5, 2. — Miliarium plumbeum P. 1, 40, 3. *in balneo fornaci superimpositum χυτρόπους dictum a Procopio de Aedific.* 2, 6. *nisi fallor. formam eius colligas ex* P. Apr. 8, 7, v. ad 1, 40, 3. C. 9, 14, 9. in miliario stat columella Ca. 20, 1. add. Ca. 22, 1.

Militare sepimentum V. 1, 14, 2. militaria signa movantes C. 9, 9, 4.

Militiam belli facile sustinere C. 1 pr. 17.

Milium ad C annos ut duret V. 1, 57, 2. ex milio panis C. 2, 9, 19. eius satio et cultura C. 2, 9, 17. P. Mar. 3. ubi sereodum Ca. 6, 1. *de milio Indico obiter ad* Va. 3, 9, 6. *de milio in cibo hominum. not. ad Col.* 2, 9, 19. *addo locum Hippocr. de victu sanorum* 2, c. 4. *κέγχρων χόνδρια καὶ κυρήβια ξηρὸν καὶ στάσιμον μετὰ σύκων ἰσχυρὸν τοῖσι πονέουσι. Ita enim recte Cod. Vindob. ubi male peiorem retinuit lectionem Mackius: χόνδροι κυρήβια ξηρὰ καὶ στάσιμα· μετὰ σύκων ἰσχυροῖσι τοῖσι πόνοισι.*

Mille. intra mille annorum V. 3, 1, 4. mille iugerum, caprarum V. 2,

3, 40. quatuor millia pedes C. 5, 1, 10. *et ita saepius* ibid. Mile *scribit in Indice Sylburgius.*

Milliarii greges V. 2, 10, 11.

Millus *vid.* Maelium.

Milvini pedis flos C. 12, 7, 1. *eam herbam* cornu cervi repens *alio nomine dici* suspicatur *Ruellius* 2, 64 *et* 134. *referente Dodonaco* 1, 4, 25. Gesner.

Mina ovis V. 2, 2, 6. *not. Turn.* 6, 9. *inde derivat, quia* minus *habet lanae.* v. Scalig. et Muretus ad Plaut. Trucul. 3, 1, 9. Gesner.

Minaciter levare secures contra caelum P. 1, 35, 1.

ad Minctionis conamen se extendere Veg. 2, 22, 1. minctionem impedit pullinum stercus Veg. 5, 44, 9.

Mincturam et naturam simul dimittere Veg. 2, 5.

Minerva Phidiaca C. 1 pr. 31. eius est procuratio oliveti V. 1, 1, 6. caprini generis cur nihil ei immoletur V. 1, 2, 19. — Minerva subtilissima, pinguis C. 1 pr. 33.

Minerval V. 3, 2, 18.

Minime *pro* minimum C. 1, 6, 6. 5, 9, 12. 5, 10, 7 *et* 13 *it.* 17. *add.* Arb. 16, 3 *et* 22, 2.

Minimum herbarum ereat stercus asini C. 11, 3, 12.

Ministerium lactis praebet pullo mater V. 2, 8, 2. simplex, duplex, triplex praebetur apibus ex diversis herbis V. 3, 16, 24 sq.

Ministra fundo fit cohors V. 1, 13, 4.

Ministrare sumtibus multa poscentibus V. 2 pr. 6. rigationem C. 11, 3, 48. ministrant fructum spongiae asparagi P. Mar. 9, 10 *et* 12. vinum usibus P. O. 14, 4. ministrat succum colibus sarmentum V. 1, 31, 2. — ut is quam commodissime ministretur, *de aegroto* C. 12, 1, 6.

Minores quadrimis C. 6, 24, 1. non minor quinque mensium agnus V. 2, 2, 18. ne sint minores trimae V. 2, 7, 1. minores bimae V. 3, 6, 2. — minoris, *minori pretio* C. 1, 3, 3. — Minus *vid.* p. p.

Minturnae Ca. 135, 1.

Minucius Pica V. 3, 2, 2.

Minuere. minuunt quinta parte subiectis ignibus, *decoquunt* C. 7, 5, 9. — *secare venam* Veg. 1, 22, 1. minuendus est sanguis de palato Veg. C, 16, 2. *vid.* Minutio. — *intransit.* aliis minuentibus Veg. 1, 14, 1. minuente luna P. F. 24, 4. Iun. 3.

Minus dimidio V. 1, 22, 3. minus xxv parte C. 5, 2, 9. ne minus C. Arb. 1, 6. 5, 4. 6, 4. ne minus habeamus in centenas oves singulos homines V. 2, 2, 20. minus dena millia V. 3, 2, 17. ne minus triduum C. 12, 38, 6. minus quatuor millibus C. 3, 3, 12. *cum relatione ad alium numerum vid.* plus. minus multum et minus bonum V. 1, 7, 2. *nicht so viel und nicht so gut.* — minus *pro* nimius *scrib.* Veg. 3, 36, 1.

Minusculae cupae Ca. 12.

Minutatim concidere C. 12, 57, 3. consectum V. 3, 10, 6. C. 8, 11, 10. adiicere V. 2, 17, 11. adsuefacere V. 1, 20, 2. desuefieri V. 2, 9, 12.

Minute concidere C. 12, 22, 2. 12, 47, 5. tritus sal C. 6, 17, 7. molita lens C. 6, 10, 1. 6, 31, 1. minutissime commolere C. 12, 28, 1.

Minutim concidere Ca. 123. C. 4, 14, 1. *ubi tamen Codd. Ponted.* minute. — ambulans equus Veg. 2, 28, 39. deambulare Veg. 3, 53, 3.

Minutio sanguinis Veg. 1, 28, 1. minutionis observantiae *h. e. venae sectionis* Veg. 1, 17, 13. generalis minutio singulorum 1, 9, 6.

Minutus. minuti rapi C. 12, 54, 3. minutae aves C. 8, 5, 10. minuta

semina l. e. excussa P. 4, 9, 13. *not.*

Mirabiles specie tenus equi C. 6, 36, 3.

Miratur ficus se grandescere P. ins. 121, 156.

Miscellae vites Ca. 6, 5. 112, 3. V. 1, 25. uvae V. 1, 54, 1. miscellas nigras uvas ad vinum praeliganeum legere. Ca. 106, 2. miscellum album nominat. Hesychius: Μιτκέλλας· εὐτελὴς καὶ μέλας οἶνος.

Miscere oletum Ca. 61, 1.

Misera interdum fit coxa Veg. 5, 17, 1 et 2. *h. e. aegra.* miserior vinea, *macrior* P. Aug. 2, virgulta misera P. 2, 13, 4.

Misi libra Veg. 6, 16, 1 et 2. 6, 19, 1.

Mistio, *massa* P. 1, 34, 5.

Mistura C. 12, 10, 2. 12, 57, 1.

Mitescat labore asinus P. Mar. 14, 2. mitescunt uvae C. Arb. 8, 5. sorba P. Iau. 15, 4. *Vid.* Mitis.

Mitigata feritate C. 7, 2, 5. mitigatum pectus ferum C. 8, 14, 3.

Mitigaverit *intrans.* Veg. 2, 21, 4. ad mitigandum canalem faucium Veg. 5, 23, 13. mitigare querimonias C. 1. pr. 1.

Mitis et mitescere V. 1, 68. *no. nostri de fructibus usurpant teig. mürbe: Mareluci* maudig.

Mitto. mittunt radiculas plantae P. F. 20, 2. mittis in linteo P. F. 31, 1. in palmea fiscella P. Mar. 10, 10. mittuntur in vascula P. F. 25, 11. *vid.* In. cui ad medium aqua mittatur, *in quam* P. Mar. 10, 10.

Mituli Ca. 158, 1. *ubi Aldinam secutae Edd.* mutuli *dederunt. Horat. Serm.* 2, 4, 28. *si dura morabitur alvus, mitulus et vites pellent obstantia conchae. Martialis* 3, 60. *Sumitur inciso mitulus ore mihi. Mitulorum naturam sic enarrat Plinius* 32. s. 32. *Purgant et myaces, quorum natura tota in hoc loco dicetur. Acervantur muricum modo, vivuntque in algosis, gratissimi autumno, et ubi multa dulcis aqua miscetur mari, ob id in Aegypto laudatissimi. Procedente hyeme amaritudinem trahunt, coloremque rubrum: Horum fontem nondum potui indagare. Nam Aristoteles simpliciter* μῦας *nominavit H. A V.* 15. *ubi qui vulgo leguntur* πυελώδεις, *rectius ex Codd. auctoritate vocabuntur* πηλώδεις *in luto degentes, quod miror Gallum Camus in Comment. p.* 523. *non animadvertisse. Quae sequuntur non dubia nituntur auctoritate Xenocratis. Degenerant in duas species, in mitulos, qui salem virusque resipiunt: myiscas, quae rotunditate differunt, minores aliquanto atque hirtae, tenuioribus testis, carne dulciores.* ubi *vulgatum* duriores *recte ex Codd. monente Conr. Gesnero correxit Harduinus, male* salem *in* scillam *mutare cupiens.* Ecce enim Xenocrates cap. 25. Μύακες ἁλμυροί, βρωμώδεις — Μυΐσκαι στρογγυλότεραι μέν εἰσι μυῶν, μικρότεραι δὲ καὶ δασεῖαι, καὶ τὰ ὄστρακα λεπτὰ φέρουσαι, τὰς σάρκας δὲ ἁπαλώτεραι καὶ γλυκότεραι, τοὺς χυμοὺς διαφορώτεραι· — οὐκ ἀγαθοὶ δὲ οἱ ἀμμώδεις ἢ ὀστράκοισι κεραμέων, τούς τε ἀπὸ τῶν πετρῶν ἢ φυκίων· ἀβραμεῖς γὰρ οὗδε. *ubi vulgatum* μῦες καὶ *mutavi in* μυΐσκαι, *quod vocabulum et Plinii versio et sequentia verba foeminea postulant. Rasarius et Wottonus vulgatum reddiderunt; sed uterque sequentia verba eo ordine posita legit, quo auctore Codice Mosquensi eadem proposita hic legis. Vulgo quaedam praepostere collocantur. In extremis Rasarius vertit:* vel qui in fictilibus figulorum: *Wottonus:* inter testas figlinas: *Corrigo igitur:* ἢ ἐπ' ὀστράκοισι· *ultima sic vertit Wottonus:* deteriores sunt, qui in locis arenosis — iis qui in algosis

proveniunt: *Cum qua versione vulgata lectio non facile conciliari potest. Equidem corrigo*: οὔτε οἱ ἀπὸ τῶν πετρῶν. *Ceterum in Plinio recte Gesnerus degenerant mutandum esse vidit p.* 329. *in* digeruntur: *deinde idem vir egregius p.* 330. *recte scribi malebat* myiscos *in Plinio; unde etiam in Xenocrate restituenda erit ea scriptura, facilius et rectius derivanda a* μῦες, *quam* μυΐσκαι. *Quid? quod Marcellus Sidetes versu* 38. πετρηγενέες τε μυΐσκοι *habet, qui diversi sunt ab iis, qui versu* 30. μῦες *vocantur. Cum Xenocrate facit Hicesius ap. Athenaeum III. p.* 87. τῶν δὲ μυῶν — εἰσὶν ἔνιοι καὶ σκιλλώδεις κακόχυλοί τε καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν ἀπειθεῖς. οἱ δ' ἐλάσσονες τούτων καὶ δασεῖς ἔξωθεν οὐρητικώτεροι μέν εἰσι καὶ εὐχυλότεροι τῶν σκιλλωδῶν, ἀτροφώτεροι δέ. *Diphilus ibid. p.* 90. οἱ δὲ μῦες μέσως εἰσὶ τρόφιμοι — κράτιστοι δ' οἱ Ἐφέσιοι, καὶ τούτων οἱ φθινοπωρινοί· αἱ δὲ μῦες καὶ (lego μυΐσκαι vel μυΐσκοι) τῶν μυῶν οὖσαι μικρότεραι γλυκεῖαί τε καὶ εὔχυλοί εἰσι, προσέτι τε καὶ τρόφιμοι. *Atque ita apparet, mitulos Romanorum esse Graecorum* μυΐσκους; *Gallorum vero* Moules *recte cum his comparavit* Camus. *Denique lectionem* myiscus *plane confirmat locus alter Plinii* 32. *s.* 53. *ubi post muraenam nominantur*: mys, mitulus, myiscus. *Veteres Edd.* myscus *habent*. Mitulus *ab interpretatione vocabuli* myiscus *accessit*.

Mobili manu, *suspensa et solerter* Veg. 3, 13, 3.

Modeste. modestius completa cochlearia P. O. 14, 15. *add.* P. N. 7, 15. *sic*

Modestae rigationes, *modicae* P. F. 25, 14.

Modicos modus V. 1, 18, 4. *Gesner interpretatur normalem. Mihi videtur convenire cum Herodoteo illo* 1, 72. *de cubito regio*: τοῦ μετρίου ἐστὶ πήχεος μέζων. *i. e. vulgari maior est cubito.*

Modium salis unicuique in anno satis est Ca. 58.

Q. Modius Equiculus V. 2, 7, 1.

Modius, tertia pars iugeri P. Msi. 4, 1. *no. add.* P. Iun. 2, 1. olearius Ca. 144. *not. Modius cum medimno comparatus ad Ca.* 56. *et in Postumis Pontederae.*

Modo nominatis provinciis C. 11, 2, 61. 2, 61. — modo ut *pro* dummodo C. 5, 6, 31. — omnis materia, quae modo potest praecipitari C. 4, 26, 4. ulla regio, in qua modo frumenta gignantur C. 6 pr. 3.

Modulator cantus C. 1 pr. 3.

Modus et mensura rebus adhibenda C. 1, 3, 8. modus in assumenda cultura tenendus P. 1, 6, 12. modus altitudinis et latitudinis bipedaneus C. 11, 3, 4. modus fundi, *iusta magnitudo* V. 1, 11. modi quibus metimur rura V. 1, 10, 1. modus amplus C. 11, 3, 3. in eundem modum musti tantundem C. 12, 23, 3. modum iugeri continens clivus C. Arb. 1, 6. ad modum sextarii i. e. circiter sextarium P. Iul. 9. modis aequalibus P. O. 14, 7. *h. e. mensuris.* — bono modo Ca. 5, 1. *vi. no.*

Moestitia frigorum C. 7, 3, 11.

Moestitudinem novae captivitatis consolari P. 1, 26, 2.

Molae asinariae, trusatiles, Hispanienses Ca. 10, 4. 11; 4. oleariae e duro et aspero lapide V. 1, 55, 5. scabra mola *Ovidio de saxo molae; Idem* Medicam. Fac. versu 72. *nigras molas nominat; alibi pumiceas.* aquariae P. 1, 42. *vi. no.* et submitti et elevari possunt C. 12, 50, 6. mola suspensa infractus sal. C. 12, 52, 2. 2, 11, 12. mola primo oleo leviter

esse debet suspensa P. N. 17, 1. *Geoponica similiter* 10, 18. *terebinthi baccas* ἐν τῇ μύλῳ καθάπερ ἡ ἐλαία ἀλουμένου. *et cap.* 19. *sect.* 6. in *acerbi olei confectione oleas sale aspersas subiiciunt* τῇ μύλῃ καθαρᾷ οὔσῃ, καὶ διὰ χειρὸς ἐλαφρῶς ἄληθε — δεῖ οὖν ἐλαφρῶς καὶ κούφως περιφέρεσθαι τὸν τροχὸν — μετὰ δὲ τὴν ἄλησιν σπάραις μυκραῖς τὸ ἀλησθὲν μετάφερε εἰς τὴν ληνόν. *ubi mola vulgaris, uno orbe,* τροχῷ, *supra imposito super immoto asino molens oleas intelligi videtur; quam et Columellam a trapeto distinxisse puto. In trapeto enim duo orbes,* τροχοὶ, *circumvertuntur in mortario.*

Molaris lapis Veg. 6, 48, 2. *not. it.* Veg. 3, 28, 5. — molares dentes C. 6, 29, 4.

Molarius asinus Ca. 11, 1. V. 1, 19, 3. *sed.*

Molendarius *etiam, vel* Molendinarius *legitur, vid. Victor.*

Moles. molibus ferarum India mirabilis C. 3, 8, 3.

Molestiora loca, *ventosa, procellosa,* placidis *oppon.* P. 1, 6, 10.

Molile rusticum Ca. 10, 4. 11, 2. *scapus vel manubrium, quo movetur mola, ut a* libra librile *vel potius a* moliendo. *Itaque* tria *hic* molilia *sunt, ut et* molae. Tvan. 7, 22. Gesner.

Molior. moliri terram C. 1 pr. 17. 11, 2, 19. *idem quod* terram ferro commovere C. 11, 2, 95. moliri opera C. 11, 2, 2. aliquid sub divo C. 1, 8, 9. — molitur morsus tumorem C. 6, 17, 1.

Molitio agrorum solique C. 1 pr. 32. molitionem terrenam differre C. 11, 2, 98.

Molitum ervum C. 11, 3, 5.

Mollicidena *scrib.* Veg. 6, 28, 28. *pro* molybdaena.

Mollis tempestas V. 3, 9, 15. mollioris generis bos C. 6, 2, 11. mollissimus annus C. 10, 282.

Molliter assurgens collis C. 2, 2, 1. mollissime devexus ager C. 1, 2, 4.

Μόλσον *vide in* Foenum.

Molybdaena *vid.* Mollicidena.

Monitio cuiusque officii C. 11, 1, 6 *et* 30.

Mons Sacer in Hispania C. 6, 27, 7. montes qui probentur *ad agric.* C. 2, 2, 1.

Monstra noxia quo fumo prohibeantur P. 1, 35, 11. *vid.* portentum.

Montani agri V. 1, 6, 2.

Montuosi V. 2, 1, 16. *ubi antea* montosi.

Monumenta scriptorum a me prius edita C. 10 pr. 5.

Moratae bene civitates C. 12, 3, 10.

Morbosus servus Ca. 2, 7. morbosum pecus V. 2, 1, 21.

Morbus. morbi visi invisique Ca. 141, 2. morborum causae, signa, curatio V. 2, 1, 22 *et* 23.

Mordacitas ex melle germen nocum extinguit P. Ian. 15, 7.

Mordicus interfecit porriginem equus V. 2, 7, 9.

(Moretum) oxyporum C. 12, 57, 5. v. lemma antiquum C. 12, 57, 1.

Moritur hordeum si in lutoso spargatur P. 1, 6, 16.

Mors. mortibus et poenis afficere C. 9, 11, 2.

Morsui venenato remedia C. 6, 17. 6, 13, 1. ab angulo unde coeperit morsus Veg. 6, 5, 4. morsum claudere Veg. 3, 33, 1.

Mortarium ad farinam subigendam Ca. 74. *fuisse hoc genus supellectilis planum; fundum certe planum lutum habuisse, apparet ex C.* 12, 55, 1. *Hinc confirmatur observatio Io. Rhodii ad Scribo. c.* III. *p.* 183. res

in pilo tusas, tritas in mortario: *quod Scribonii et aliorum auctoritate ait confici. Idem apparet ex locis, ubi ad alia ea vox transfertur, v. g. ad orbem cavum instar phialae circa arborem* P. Mar. 8, 1. *ubi vid. not. Ita* mortarium *est ille alveus, in quo calx cum arena vel marmore minuto subigitur apud* Plin. 36, 23 s. 55. *et Vitr.* 7, 3. Mortarium in trapeto Ca. 22, 1. *et ipsum mediocriter excavatum videtur.* Gesner.

Morticinae oves V. 2, 9, 10. volucres V. 3, 2, 18. θνησείδιος.

Mortifer ictus C. 6, 17, 1. spiritus P. Aug. 9, 1. mortifera quadrupedi scabies C. 6. 32, 1. — mortiferus Veg. 4, 21, 1.

Mortua satio C. 2, 6, 2. *MS. Lips.*

Morus. mori sanguineo cruore C. 10, 402. mori satio et cultura C. 5, 10. 19. P. Febr. 25. s. 28. insitio P. Inf. 127. dia morum P. S. 16.

Mos non denegavit, ut V. 2, 10, 9. non exolevit tantum, sed occidit C. 12 pr. 10. mores occalluere C. 8, 16, 6. caeli et anni C. 1 pr. 23. salivati more C. 6, 9, 1. *saepe ita Scribon.* hoc more *pro hoc modo* P. Iun. 2, 1. morem praefationis recidere P. 1, 1, 1.

Μοσχανός *vide in* Foenum.

Movent se gemmae C. 11, 2, 26. movere geminas et corticem C. 4, 29, 3 *et* 4. alvum Ca. 114, 2.

Mox proposueram C. 3, 20, 4. *de tempore proxime superiore.*

si Muceat vinum Ca. 148, 1.

Mucorem situ contrahunt penora C. 12, 4, 4. mucor vini C. 2, 23, 3. *not.*

Mucosa proluvies C. 6, 7, 1.

Mucro falcis C. 4, 25, 1.

Mucus. muci Veg. 1, 3. 1, 10, 1. mucorum qualitates convenit nosse Veg. 3, 36, 1. mucos per nares emittere desperate tympanitici bovis signum Veg. 5, 26, 1. — mucus *an etiam pro pure?* Veg. 3, 46, 6.

Mugil iners C. 8, 17, 8. *Graece* κεστρεύς, *quod genus species varias diversis nominibus complectitur.*

Mula rhedaria V. 3, 17, 7. peperit V. 2, 1, 27. C. 6, 37, 3. *In Africa solemnem mularum partum Varro tradidit. Sed etiam in Asia non mirabilis fuit visus Herodoto* 7, 57. *potius gemina partus genitalia is miratur:* ἐν Σάρδεσι ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διξὰ ἔχουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν ἔρσενος τὰ δὲ θηλέης· κατύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσενος· *Videquae de taura Columellae annotavi.* Ἡμίονοι Γαλατικαὶ *in pretio sunt ap. Plutarch. Curios. p.* 78. *ed. Reiske.*

Mularis materies C. 6, 27, 1.

Mulctantur pessime boves iniquitate operis C. 2, 4, 6.

Mulctra ut tractanda C. 7, 8, 1. mulctra prohibere vaccas C. 6, 24, 2. e mulctra recens caseus C. 8, 17, 13. mulctram devehere in urbem i. e. lac in mulctra C. 7, 8, 1.

a Mulctu discrimen lactis V. 2, 11, 2.

Mulier a re divina excluditur Ca. 83. Mulieris officium et natura C. 12 pr. 5 sq. mulieres firmae V. 2, 10, 7. quarundam durities circa partum *ibid.* 8.

Mulinum genus ut creetur P. Mar. 14, 1. mulini pecoris medicinae C. 6, 38.

Mullus barbatus V. 3, 17, 7. mulli *quidam scribunt* C. 8, 17, 7. μύλλοι *graeci videntur diversi esse.*

Mulomedicinae doctrina Veg. 1 pr. 6. ars collapsa Veg. 2 pr. 1.

Mulomedicus mutilus sine diapente Veg. 1, 16, 4. mulomedicis adhibitis Veg. 1 pr. 6.

Mulsa *vide* Mulsum.

Mulsei saporis liquor C. 12, 45, 3. mulsea aqua C. 8, 7, 4.

Mulsus, *a*, *um*. mulsa (*aqua*) dulcior austeriorve ut fiat C. 12, 12, 3. Cf. *ad Pall.* 4, 9, 6. *in Addendis.* mulsum (*vinum*) in convivio datum V. 3, 16, 2. Mulsum mixtum vino graeco *celebrat C. Titius vir aetatis Lucilianae* ap. Macrob. Saturn. 2, c. 12. mulsa pira C. 5, 10, 18.

Multa dicta bubus et ovibus V. 2, 1, 9. *not.*

Multicavatus favus V. 3, 16, 24.

Multiformes nuces C. 7, 9, 8.

Multinumi asini V. 3, 17, 6.

ex Multiplicatione effecta summa C. 5, 2, 1. multiplicatio frugum C. 3, 2, 5.

Multiplicata octies C. 5, 1, 6. multiplicatae inter se summae C. 5, 1, 6.

Multiplicabis latitudinis pedes cum longitudinis pedibus C. 5, 2, 3. multiplicantur inter se duo latera C. 5, 2, 1.

Mulus clitellarius C. 2, 22, 3. da mulis C. 6, 36. V. 2, 8. P. Mar. 14, 1. muli lupum occidunt V. 2, 9, 2.

Mundata bacca C. 12, 50, 10.

Munditias fieri Ca. 2, 4. 39, 2.

Munerarii C. 7, 2, 4. *qui munera, ludos, spectacula, parant populo.*

Munia sua exsequentur C. 11, 1, 27.

Muniaca arbor, *Muniacum Crescentii ad Pall.* p. 193.

Municipium Gadium C. 8, 16, 9.

Munimen ad imbres C. 3, 15, 4. hortorum P. F. 21, 1.

Munimenta hortis exstruere C. 11, 3, 2. lanarum coniuuges Veg. 3, 47, 3.

Muniri viam Cat. 2, 4. munibis Veg. 1, 10, 5.

Munitionis genera plura P. 1, 34, 3.

Muraenae flutae, Siculae V. 2, 6, 2. *add.* C. 8, 16, 10. rabiei obnoxiae C. 8, 17, 2. — Muraena Liciniorum cognomen V. 3, 3, 10. C. 8, 16, 5.

Murex. murices Ca. 135, 1. *ita definivit in omissis Popma*, frena ferrata asperrima, et clavi eminentes in collaribus canum. — *testaceum animal* murices C. 8, 16, 7. *ad buccinorum* (κηρύκων) *vel purpurarum genus pertinet testa aculeata, unde nomen est sortitum. Non adeo planum et facile est ad affirmandum, quod conchyliorum genus Graecis dictum latini scriptores murices sint interpretati. Plerisque enim in locis Plinii, ubi murices nominantur, nimis laxe dicuntur. veluti* 32. *s.* 27. Muricum vel conchyliorum testae cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus — Muricum generis sunt, quae vocant Graeci coluthia, alii corythia, turbinata aeque sed minora multo, efficaciora etiam et oris halitum custodientia: *ubi Harduinus varietatem* Coluthia *ex codice regio L.* colytia *vel* corytia *ex indice,* coryphia *ex aliis libris annotavit. Codex Chifflet.* colydia alii choriphia *praebet. Quidni monuit Harduinus haec eadem nomina iterum legi* 32. *s.* 53. *post chamas posita?* coluthia sive corythia: concharum genera inter quae et margaritiferae: *ubi Codd Chiffl.* chylethia, *Codex vetus Dalecampii* corycia sive coryphaea *habebat scriptum. In hoc posteriore loco verba sic continuanda esse:* corythia concharum genera etc. *recte admonuit Conr. Gesner Aquat.* p. 692. *De scriptura nominum quid definiri possit ex Xenocrate, quem Plinius interpretatus est, nunc videamus. Sic igitur ille cap.* 22. *de purpuris:* τάτε κολούλια ἢ κορύφια τῶν ὁμογενῶν, ὁπόσα στρομβοειδῆ, πάντων ἐστὶν ἐπιτηδειοτάτη

ἡ προσφορὰ αὐτῶν — μικρόσαρκοι ἀνάλογον κοχλίαις, ἀπεργάζεται δὲ καὶ στόματος εὐωδίαν· *ubi Codex Fabricii Reg. et Vatic.* κολύκια *addita glossa* κορύχια habent pro κολούλια. *Rasarius* κολούρια ἢ κορύφια *ineptissime interpretatus est:* partes ad caudam pertinentes aut extremitates earum. *Wottonus* p. 212. colycia alii corychia vel coryphia *ex h. l. memoravit, immistis tamen Plinianis verbis, adeo ut de lectione graeci Codicis, quo fuit usus, dubitatio supersit. Neque adeo de loco Xenocratis decernere licet, cum desit aliena auctoritas.* Κολούρια *liceret comparare cum Marcelli Sidetae* ἡΐόεις κόλλουρος *vers.* 22. *sed is piscem aliquem potius dixisse videtur. In Plinio* 32. *s.* 53. *pro verbis:* callarias asellorum generis, ni minor esset: *Cod. Chifflet. dabat:* cullyris: *Sed hinc nihil proficimus ad dubitationem tollendam nostram. Murices Plinius ex Aristotele bis* κήρυκας *fuit interpretatus, ut ad* 9. *sect.* 60. *in annotatione* 95. *docuit Harduinus; alibi buccina, ab usu ad cantandum vocavit Plinius.*

Murgentina vitis C. 3, 2, 27. Murgentinum vinum Ca. 6, 5. *a Murgentia Siciliaene an* Samnii? Gesner.

Muria dura, matura, cruda C. 12, 6. ea mustum ut condiatur C. 12, 25, 1. in muria conduntur oleae contusae Ca. 7, 4. muria dura lavare alvum C. 6, 30, 9. — *de vulgari sale* Ca. 115, 1. — muries Ca. 88, 2.

Murinus color in asinis vulgaris C. 6, 37, 6. in equis P. Mar. 13, 4.

Murra *pro* myrrha *fere semper apud* Vegetium, *e. g.* 2, 14, 4.

Murrius collocutor V. 2, 1, 1. 2, 8, 1. 2, 3, 11.

Murta nigra Ca. 125.

Murteus color equi P. Mar. 13, 4. murtea olea C. 5, 8, 3. murteum vinum Ca. 125. murteae virgae Ca. 101. *vid.* Myrt.

Murus *pro* aggere V. 1, 14, 3.

Mus araneus, μυγαλῆ C. 6, 17, 1. pestis venenata Veg. 5, 81. *add.* 3, 4, 37. et C. 6, 17, 4. Mures agrestes s. rustici ut necentur P. 1, 35, 9 et 11. ne vineam laedant C. Arb. 15. ex hortis ut profligentur P. 1, 5, 9. mures parit humus V. 1, 8, 5. — muribus caecis *pro* caeciliis Veg. 5, 76, 1.

Musae a poëtis invocantur V. 1, 1, 4. Latinae C. 1 pr. 30. Musis amica silentia C. 10, 222. Musa modulante C. 10, 228.

Muscae ne vulnera infestent C. 6, 17, 8. 6, 33, 1. ne canum aures C. 7, 13, 1.

Muscarium, *pars setosa in cauda equi, Ruellius ind. Hippiatr. Sed pro ipsa cauda* Veg. 6, 1, 1. 6, 2, 2. 6, 3 *et* 4. Gesner.

Muscipulis opplere vineas V. 1, 8, 5.

Musco. Muscantur arbores *vid.* Emusc.

Muscosa prata V, 1, 9, 5.

Musculosa pectora C. 8, 2, 10.

Musculorum tori C. 6, 29, 2.

Muscus ruber Ca. 6, 2. musco obducta prata C. 2, 18, 2. ad muscum necandum cinis C. 2, 18, 2. P. S. 10, 3. muscus eradendus C. 4, 24, 6. P. F. 12, 5. superponitur taleae depactae C. 11, 2, 42. amputatis P. F. 18, 1. add. C. 4, 29, 8. crura vitium devincta comprimit C. 4, 22, 6. — muscus de vitice Veg. 3, 47, 4.

Museum in villa V. 3, 5, 9.

de Musimone ad V. 2, 2, 12.

Mustacei ut fiant Ca. 121. *Plinius* 15. *s.* 39. *mustaceam laurum facit genus aliquod ab usu hoc condimentario.*

Mustarii urcei Ca. 11, 2.

Mustelae *vel* Mustellae ut arceantur P. 1, 24, 2. mansuetae in carduetis P. Mar. 9, 4. — pisces C. 8, 17, 8

Musteus fructus C. 9, 15, 13. mustei, mustacei C. 12, 33, 1. P. O. 21. mustea mala Ca. 7, 3. V. 1, 59, 1. cydonia C. 5, 10, 19. pira Ca. 7, 4.

Mustum toto anno ut duret Ca. 120. ut semper dulce tanquam recens permaneat C. 12, 29. quibus condituris adiuvetur C. 12, 19. aqua marina a. muria conditur C. 12, 25. ut curetur si uva nimio imbre compluta P. O. 9 *it.* 14, 4. ne animalis immortui odore vitietur C. 12, 31. lixivum (lixivium) Ca. 23, 2. C. 12, 27 *et* 41. circumcidaneum Ca. 23, 4. tortivum Ca. 23, 4. C. 12, 36. — *cum* vinum mustum *dixit* Cato. 115, 1. *adiective videtur accepisse.*

Musylitis cassia Veg. 6, 13, 4. *not. p.* 112.

Mutica spica V. 1, 48, 3. *vi.* no.

Mutilus aries C. 7, 3, 3. caper, mutila capra C. 7, 6, 4. *h. e. sine cornibus.*

Mutina C. 7, 2, 3.

Muto. mutat grex dominum, *de plena venditione* V. 2, 2, 6. neque ab hoc, quod motaret Cossinius V. 2, 11, 12. et 2, 2, 12. *not.* mutetur tegula, Ca. 155, 2. mutentur aere, vendantur C. 7, 9, 4. 8, 5, 4. 9, 1, 7. pretio P. Iul. 4, 4.

Mutuli Ca. 158, 1. *vide* Mituli. — per parietem defixi C. 8, 9, 3. columnis impositi V. 3, 5, 13. *vid. Philandr. ad Vitruv.* 3, 2 SCHOETTG. *Servius ad Aeneid.* 1, 741. Proceres ideo secundum Varronem principes civitatis dicuntur, quia eminent in ea, sicut in aedificiis mutuli quidam, hoc est capita trabium, quae proceres nominantur.

Mutum instrumentum agri V. 1, 17, 1.

Μυγαλῆ, mus araneus C. 6, 17, 1. Veg. 4, 21, 1.

Myrappia *vel* myrapia pira C. 12, 10, 4. *nota*

Myrrha Achaica C. 10, 173. *s.* Smyrnion, *quod Dodonaeo est* hipposelinon, *officinis* Petroselinum Macedonicum; *sed Fuchsio* Ligusticum, *vulgo* Levisticum, in *quo illi contradicitur a Dodonaeo.* Gesn. Myrrha florentes horti Romani C. 3, 8, 4. Troglodytis Veg. 3, 22, 5. 5, 69, 5. secundaria Veg. 6, 14, 2.

Myrta *pro* Myrtus *vid. V. L.* P. Ian. 17 et F. 27.

Myrteolo crine virens C. 10, 238. ubi Gesneriana *Myrtiolo*, Lips. Cod. *murteolo. Hermolaus h. l. olim* murciolo *lectum varie explicavit ad Plinii* 9, 33, 3. *cuius verba posuit Gesner in Thes. L. L.* murciolum.

Myrtinum oleum P. Ian. 17.

Myrtites vinum C. 12, 38. myrtite P. Ian. 18. F. 27 et 31. D. 2.

Myrtus coniugulus albus, et niger Ca. 8, 2. eius species tres Ca. 133, 2. genera duo C. 12, 38, 1. seminaria P. F. 23, 2. in baccis legendis quid observ. C. 12, 38, 5 et 6. *Aegyptia odore praestabat, fructo parvo, non albo, sed nigro. Theophr. C. P.* 6, 27. *myrtus Attica* ἀπύρηνος *facta cultura Theophr. C. P.* 3, 23.

Mysis frugifera C. 3, 8, 4. terra in ea densa C. 1 pr. 25.

Μῦθος de Actaeone V. 2, 9, 9.

Myxa seri et inseri quando soleat P. F. 25, 32. *not.*

N

Naevia olea C. 5, 8, 3. 12, 48, 1.

Naeviana pira C. 5, 10, 18. 12, 10, 4.

Naevius Pollio pede longior, quam quisquam longissimus C. 3, 8, 2.

Nais formosa C. 10, 299.

Nantes *vid.* No.

Napaeae nymphae C. 10, 264.

Napinae C. 11, 2, 7.

Napi satio et cultus C. 2, 10, 23. 11, 3, 59. P. Iul. 2, 1. Aug. 5. napus ut condiatur C. 12, 54. in rapum vertitur, *et vice versa* C. 2, 10, 23. P. Iul. 2, 2.

Narcissi comae C. 10, 297. *not.* gladiolus 9, 4, 4. *Ipse Sophocles in loco in notis laudato Oed. Col.* 673. *καλλίβοτρυν* vocat, *et Hymnus in Cerer.* 12. *τοῦ καὶ ἀπὸ ῥίζης ἑκατὸν κάρα ἐξεπεφύκει· ubi capitula dicuntur centum a radice scapum densare, quae Sophocles uvas seu racemos dixit.* Achilles Tatius 1. p. 53. *μία μὲν τῷ ῥόδῳ καὶ τῷ ναρκίσσῳ ἡ κάλυξ ὅσον εἰς περιγραφὴν καὶ ἦν φιάλη τοῦ φυτοῦ — καὶ ὁ νάρκισσος ἦν τὸ πᾶν ὅμοιος τῷ κάτω τοῦ ῥόδου.* igitur lacteus erat color narcissi. Philostratus Icon. 1, 23. ἄνθη λευκὰ vocat, iuxta aquam enata.

Nardinum oleum P. Mar. 9, 3.

Nardum Gallicum C. 12, 20, 5. nardi Celtici tantundem P. O. 14. 8. folium C. 12, 20, 5. *Indicum ex classe tertia Linnaei nuper descripsit et cum notitiis veterum scriptorum comparavit Io. de Loureiro in Flora Cochinchinensi Tom. I. ex India siccum missum sibi pinxit et veterum auctorum loca examinavit Gilb. Blane in Philosoph. Transact. Vol.* 80. *Part.* 2.

Nares. per eas medicina infunditur C. 6, 5, 3. Veg. 1, 17, 7 *it.* 10 *et* 19. — velut nares foramina in puteo P. Aug. 9, 2. *ita* canalis nares Vitruv. 7, 4. fossae *Vopisco* restituit Salmasius ad Vopisc. p. 439.

Naryciae picis C. 10, 386.

Nascor. nascens annus C. 11, 3, 9. nascituri regis signum P. Iun. 7, 8.

Nasiterna, Nassiterna Ca. 10, 2. *not.* et 11, 3. V. 1, 22, 3. *Turnebo* 7, 22. *vas aquarium inde nomen invenit, quod tres nasos habeat: alii a nassa deducere malunt. Sed haud paullo melius Iac. Perizonius* nassiternam *comparat cum* Nassica, *quem in veteri numo observavit; cui adiicimus* Nasson in *libris Livii pro* Naso, Insula, *Syracusarum parte. Porro docet Perizonius, a nasitus vel nasutus nasiternam formari, ut a cista cisternam, ac simpliciter* nasatum *vas sive ansatum significari. Locus est Animadvers. histor.* c. 9. p. 379. *Bene reliqua: sed* nasum *non de* ansa *intellexerim in hac re verum de canali vel tubulo adeo adfixo, cuius ope effundi commodius liquor, vel transfundi potius, queat.* Gesner.

Nasturtii semen pullis datur V. 3, 9, 13. satio et cultus P. Ian. 14, 3 et 5. nasturtia dira C. 10, 231.

Nasus. in naso introit polypus Ca. 157, 15.

Natalis et ingenita sterilitas C. 3, 7, 2. *sed Codd.* naturalis *habent.*

Natio *quod* nascitur V. 2, 6, 4. not. caeteraeve nationis V. 3, 2, 14. *pro generis dictum interpretatur Pontedera in Postumis ad h. l.*

Nato. natant radices summa parte terrae C. Arb. 6, 1. natantes pisces C. 10, 203.

Natura divina, Deus V. 3, 1, 3. suas dotes dedit regionibus C. 3, 8, 1. 3, 9, 1. naturam novam ab arte fieri P. ins. 26. natura haec vivax *h. e. animal* V. 3, 14, 5. naturae orgia C. 10, 219. — natura qua feminae sunt V. 2, 4, 10. naturae foramina habet lepus alio alius plura V. 3, 12, 4. — natura submissa erit, *penis flaccidus* Veg. 3, 53, 2, si natura iumento excedit Veg. 5, 8. natura,

qua mingunt Veg. 2, 33, 2. 5, 14, 21.

Naturali saxo C. 7, 6, 6. naturalium rerum latebras scrutantes, *Physici* C. 9, 2, 5, naturalia desideria C. 6, 24, 2. 6, 27, 7. naturales exitus C. 6, 30, 8. — naturalia, *naturales exitus*, praecludere C. 8, 5, 19. loca naturalia *eadem* C. 8, 7, 2. — naturalia equae C. 6, 27, 10. caprae C. 7, 7, 4.

Natus alius ager male alius bene V. 1, 6, 1. male nata sarmenta C. 4, 24, 7. P. F. 25, 14. nati *de agnis* P. Iul. 4, 3. ne capra natum pascat V. 1, 2, 17. natorum amore, noxam trahit equa C. 6, 27, 13.

Navalia avium V. 3, 5, 14. *Locis in Corrigendis laudatis de forma navalium adde Aeneam Tactic.* c. 11. *ubi Chiorum portum et navalia ita commemorat:* τοῦτε λιμένος τὸ κλεῖθρον εἰς γῆν ἀνασπάσαντος ξηρᾶναι καὶ πισσαλοιφῆσαι καὶ τὰ παλαιὰ τῶν νεῶν ἄρμενα ἀποδόσθαι, τῶν τε νεωρίων ἐπισκευάσασθαι τὰ στάζοντα καὶ τὴν ἐχομένην αὐτῶν στοὰν καὶ τὸν πύργον, ἐν ᾧ διῃτῶντο οἱ ἄρχοντες, ἐχόμενον τῆς στοᾶς. *Dionysius tyrannus* κύκλῳ τοῦ λιμένος νεωσοίκους πολυτελεῖς *exstruxit* τοὺς πλείστους δύο ναῦς δεχομένας *auctore Diodoro* 14, 42.

Navigabile flumen C. 1, 2, 3.

Nausea ut discutiatur C. 6, 34, 1. nauseae libido veniet Ca. 156, 4.

Nauseantibus suibus remedium C. 7, 10. 4.

Ne. utique ne minores, *pro* non V. 2, 4, 21. — quod ne C. 5, 11, 13. — ne *separatum et praepositum interrogat*: ne quid praeteriisset V. 2, 9, 16. tentandi, ne quid hesterni habeant in gutture C, 8, 5, 17. ne omne ianuas suas egrediatur examen P. 1, 39, 2. inspicias ne aliquam fracturam habeat Veg. 3, 55, 5. ne compluriun generum? *MS. Lips.* C. 3. 19, 3.

Neapolis *Sardiniae* P. Mart. 10, 16. Sardiniae *etiam alias meminit* N. 15, 3. Neapolitana villa Luculli V. 3, 17, 9. *not.*

Nebulae ut discutiantur P. 1, 35, 1. nebularum noctes P. 1, 3.

Nebulosus ager Ca. 6, 1.

Nec dum, *nondum* P. Mar. 10, 22. C. 10, 55. nec non nihil est etiam C. 1, 3, 4. nec minus C, 8, 4, 1. 12, 17, 4. 12, 51, 2. nec non *concessivae vim intendit* V. 1, 4, 2. 1, 4, 4. nec non etiam, *itemque* V. 2, 1, 22. 2, 10. 9. 3, 16, 26. *Sic* Et etiam. ut urina nec ubi consistat V. 2, 2, 19. *add.* C. 2, 2, 25.

Necessaria foeturae, *utilis* P. Iul. 4, 3.

contra Necessitatem *pro vulgari illo*, in casu necessitatis P. 1, 34, 3. in qua necessitate Veg. 3, 47, 1. *ut nostri: in welcher Noth.* ex aliqua necessitate, *morbo* Veg. 4, 9, 1. 5, 31, 1. 5, 84, 2.

Nefrendes porculi V. 2, 4, 17.

Neglegere *ut* intellegere, *cum derivatis semper est in Mediceo.* Politianus huius et aliorum codicum auctoritate adductus, semper ita scribebat. Gesner; recte is; est enim graecum νηλεγέω.

Negligit siccitates hortus P. 1, 34, 2.

Negotiosi agricolae C. 9, 2, 5.

Negotiatio pecuaria C. 12, 20, 3.

Nemeturica pix C. 12, 20, 3. 12, 22, 1. 12, 24, 1. *ubi in Liguria confici traditur Et sane inter Alpinos populos, in Inscriptione tropaei Alpium Plinius* 3, 20. s. 24. *commemorantur* NEMENTVRICI: *ab his, puto, nomen, ut* Brutiae, Nariciae. *Diosc.* 1, 92. *laudat inter resinas* τὴν ἀπὸ Γαλατίας τῆς πρὸς Ἄλπεσι. Nemen-

turicorum, *seu* Nemeturici *potius dicendi sunt; non habeo, qui practerea mentionem faciat.* Gesner.

Nemorense mel C. 9, 4, 7.

Nemorosus arboribus locus C. 2, 2, 8.

Nepae occasus C. 11, 2, 30 et 34. frons exoritur C. 11, 2, 78. nepa medius occidit C. 11, 2, 39. spicula dira nepae C. 10, 57. *recte de scorpione interpretatur Pius. ipse hoc ordo postulat.* cancrum *plane non significare, confirmat Bochartus Hieroz.* 2, 4, 29. *Sed ad* cancrum *nimis aperte videtur pertinere Sammo.* 199. Viventisque nepae sumatur lumen amicum, *h.* e. oculus cancri. Gesner.

Nepeta silvestris C. 7, 5, 18. 12, 7, 1. quae

Nepita Veg. 2, 14, 4. *vocant botanici* calamintham (*quasi tu* pulcbram mentham dicas) pulegii odore. Gesn.

Nepotes in vite, C. 4, 10, 2. 4, 28, 18. nepotum fructu gravida vitis C. 3, 6, 2. nepotes fundere, enatos decerpere, adimere, C. 4, 6, 5. nepotibus liberare palmites C. 4, 24, 17 et 18. *not.* orbandus pampinus C. 4, 29, 11.

Neptuni filii e Menalippa V. 2, 5, 5. Neptunum clauserunt C. 8, 16, 3.

Neptuno non cedit de piscatu Lucullus V. 3, 17, 9.

Nequam hostus V. 1, 24, 2. *ex* Ca. 6, 2. frugifero *oppon.* C. 3, 10, 22. — nequissima passio Veg. 5, 22, 2.

Neque non V. 1, 9, 4. neque non praeterea V, 2, 5, 9. neque non etiam V. 3, 3, 4. vaso aheneo neque nucleis ad oleum non utatur Ca. 6, 11. neque adiuvant et mel consumunt V. 3, 16, 8. — neque satis factum est, *pro* non Ca. 141, 4. — neque *pro* ne quidem C. 3, 21, 7.

Nerva Licinius V. 2, 4, 1.

Nervorum intentio signum cruditatis in bubus C. 6, 6, 1.

Nescitur vis pruinarom P. O. 4, 2. nesciat facere C. 11, 1, 22. *h. e. ne faciat.*

Νησσοτροφεῖον. nessotropheum V. 3, 11, 1. C. 8, 15, 1.

Neutrum relativi relatum ad res. vid. V. 1, 1, 11 *et not. ad h. l. add.* 2, 9, 16. 3, 3, 5. 3, 5, 1.

Nexu civium occupari C. 1, 3, 12. *i. e.* civibus nexis. Cf. ad Varr. p. 299.

Ni *pro* ne *prohibendi* Ca. 143, 1. V. 1, 37, 2. *it.* 2, 1, 23. *in quibusdam editt.*

Nidor deusti cimicis C. 6, 18, 2. *de foetore* animalis in oleum delapsi P. N. 20. 2 et 3.

Nidus *h. e. unius scrofae progenies* C. 7, 9, 13.

Niger Turranius *vide* Turranius.

Nigrantes oculi C. 8, 2, 9. P. Mar. 9, 2. nigrantia cornua V. 2, 5, 7. C. 6, 1, 3.

Nigruerunt baccae C. 12, 48, 1.

Nihil agendo male agere discunt homines C. 11, 1, 26. nihil enim aliud (*agitur*) quam obiicitur esca C. 8, 9, 2. nihil antiquius quam eliguot C. 9, 8, 7. nihil dubium est saepius translatum esse C. 3, 14, 3. 6, 18, 2. nihil dubium est, quin C. 3, 9, 4. 5, 3, 7. 5, 5, 6. 12, 2, 6.

Nimbus arbore decussa pluens C. 10, 364.

Nimietati siccitatis debet aliquid humoris opponi P. Mar. 10, 2. nimietatem sanguinis prohibet P. Mai. 7, 2. nimietate pabuli lasciviunt C. 6, 24, 2. inter omnes nimietates temperamentum tenere P. Ian. 13, 5.

Nimirum *ex* ne mirum *factum, quam formam etiam Codd. antiquissimi dant.*

Nimius. nimia admodum ubertas C. 4, 21, 2.

Nisi *pro* sed Ca. 77. Ca. 48. nisi tanquam allium. *Ita* nisi prius dato bibere Ca. 89. *add.* C. 2, 22, 2. — nisi si V. 2, 9, 9. C. 2, 18, 4. 4, 29, 11. 4, 35, 5. *vid. etiam not. ad* C. 2, 10, 17. 3, 9, 3. *Plura Heins. ad Ovid. Her.* 4, 111.

Nitere Ca. 1, 2. *sanum, pinguem esse.*

Nitidare ferramenta detersa C. 12. 3, 9.

Nitrata aqua C. 12, 55, 1. P. N. 1, 3.

Nitrum caulibus adspersum virorem servat coctis C. 11, 3, 23, P. F. 24, 6. Alexandrinum Veg. 3, 28, 2. Est nostrum natrum, sal alcalinus terrestris. Cf. Beckm. ad Aristotel. Mirab. Ausc. p. 111. et Antig. Caryst. p. 246. — nitri *s.* nitrii *an* semen? Veg. 5, 58. 2.

No. nandi velocitas C. 8, 15, 4. nantes volucres V. 1, 38, 1. C. 2, 15, 1. nantium greges C. 8, 14, 1. *h. e. anserum.* Nantium visu sedatur dolor intestinorum C. 6, 7, 1. Veg. 4, 4, 6. pestes C. 1, 5, 6.

Nobilitat auster vites P. 1, 6, 7. *h. e. gustum illis nobilem conciliat.* Gesner.

Nocenter armata gallorum crura C. 8, 2, 10.

Noceo. nihil nocebitur ei nocturnis roribus C. 2, 10, 10. — ne noceantur ova P. 1, 30, 2 *h. e. laedantur. Sic* noceri gelu P. 1, 35, 2. semina fabae non noceri herbis P. N. 1, 3. nullum fructum noceri P. 1, 35, 12. *not. vid. ad* P. 1, 30, 2.

Noctu ponere castra *h. e. pernoctare* V. 3, 2, 15.

Noctua suspenditur contra grandinem P. 1, 35, 1. noctuae aucupium P. S. 12. De quo locus est singularis Aeliani H. N. 1, 29. cor remedium adversus formicas P. 1, 35, 2. *Eaedem*

Nocturnae volucres crucifixae C. 10, 349.

Nodare vites Ca. 32, 2. *sed vide not.*

Nodosum corpus musculorum densitate P. Mar. 13, 2.

Nodus vitis, P. Mar. 7, 3. — *und. internodia dicuntur* C. 4, 29, 8 *et* 9. in frumento C. 2, 12, 10. Cf. *ad* C. 4, 29, 8.

Nola ad Rufri maceriam Ca. 135, 2

Nomades γαλακτοπόται C. 7, 2. 2.

Nomen perdit vinum Ca. 25. *i. e. cum bonitate famam quoque.* nomina multa Romanis ab utroque pecore imposita V. 2, 1, 10. nomina brevia imponenda canibus, et quae sint usitata C. 7, 12, 13. — nomen foenerator cum debitore facit C. 3, 3, 9. nomina vel optima non appellando fiunt mala C. 1, 7, 2.

Nomenclationis aucupio studiosos demorari C. 3, 2, 31.

Nomentana regio illustri C. 3, 3, 3. Nomentanae vites C. 3, 2. 14.

Νομοφύλαας magistratus C. 12, 3, 10.

Nondum, iam nondum V. 2, 2, 2. *sed vide Addenda post Palladium ad h. l.*

Non nemo V. 2, 11, 7. non nihil C. 1, 3, 4. non solum (*non*) C. Arb. 18, 1. non spernendus auctor C. 1, 1, 4. si id non V. 3, 11, 1.

Noningenti, *nongenti* C. 5, 2, 7.

Nonis modo diebus — reliquis septem V. 2 pr. 1.

ad Normam adstringat cervicem iumenti Veg. 3, 40, 1.

Normata ciconia C. 3, 13, 12.

Nostra urina, *humana* C. 5, 9, 16.

Nostrates gallinae C. 8, 2, 13. no-

stras nlmus C. 5, 6, 3. nostratis cunilae C. 9, 4, 2.

Notam pecori pice liquids imponere C. 7, 9, 12. — Quaecunque vini nota C. 12, 19, 2. huic notae vini C. 12, 23. 3. *opponitur* omne genus vindemiae, vini nota parum firma C. 12, 37. optima C. 12, 19, 2. diversae notae stirpes C. 3, 21, 5. secundae notae vitis C. 3, 2, 19. tertiae vel quartae C. 3, 20, 3. tres aut quatuor notas conditurae totidem musti amphoris experietur C. 12, 21, 6. nota glechonites vini C. 12, 35. notae myrteae compositio C. 12, 38, 7. *Sic* de conditura olivae C. 12, 47, 8. notae viridis oleum C. 12, 50, 2. primae notae (*pressurae*) oleum C. 12, 50. 11. secundae notae mel C. 9, 15, 13. primae notae acerrimum acetum C. 12, 17, 1. cuiuscunque notae caseum C. 12, 57, 3. alterius notae pisces C. 9, 17, 2. saxatilis notae C. 8, 17, 8.

Nothi pulli e diversi generis parentibus nati C. 8, 2, 13. quaecunque in notitia sunt Veg. 6, 28, 18.

Noto. notabimus candidis signis P. F. 9, 10. notanda est atramento C. 8, 11, 12. notavi *i. e. animadverti* C. 4, 26, 4. *Plinii et Petronii exempla posuit Gesneri Thes. L. L.*

Novacula decerpito summam cutem rsporum C. 12, 54, 1.

Novalis ubi satum fuit ante quam secunda aratione renovetur V. 1, 29. 1. in novali pabulum nascitur V. 2 pr. 5. novale, *non aratum, graminosum* C. 6 pr. 1. novalea mundae P. Ian. 10, 1. puras reddas loca pioguia P. 1, 6, 13. novalia culta C. 2, 2, 14. *vid.* Restibilis.

Novellare *in Argumento libri* 3. *Col. Vtitur Sueton. Domit* 7. *unde* novellatum *Paulini apud Gesnerum Thes. L. L.*

Novelli iuvenci V. 1, 20, 2. C. 6, 1, 3. novellae vineae V. 1, 21, 1. vites P. Mai. 2, 1. N. 2.

Novembris descriptio et opera C. 11, 2, 84.

Novenarius numerus V. 2, 1, 26.

Novenae partes V. 2, 1, 12.

Novissime post postremum P. N. 22, 5.

Novus locus C. 11, 2, 85. post novam pluviam seratur rapa *h. e. paullo post pluviam* P. Aug. 5.

Nox. noctes nebularum P. 1, 3. noctu *vid. s. l.*

Noxae dedere C. 1 pr. 3, noxam contrahere C. 6, 27, 8 capere C. 6, 2, 2. cepit in opere C. 11, 1, 18 concipere nimio labore pressum C. 12, 3, 7. *h. e. morbum.*

Nube nova seritur C. 10, 420. nubis imago speculo excepta eam fugat, et quomodo P. 1, 35, 15. 1, 19, 1.

Nubifugo borea C. 10, 288.

Nubigenae Phryxi C. 10, 155.

Nubilarium V. 1, 13, 5. C. 1, 6, 24. 2, 21, 3. P. 1, 36, 2.

Nubilare si coeperit V. 1, 13, 5. nubilatur (*aër*) Cat. 88, 2.

Nubere se cupiet plantis C. 10, 158.

Nuceae fibulae Cat. 31, 1.

Nucleis feruntur tuberes P. S. 14, 1.

Nuculeus *pro* nucleus *dat Pol. Cod. in Varr.* 1, 41, 6. *atque ita in Plauti Codd. scriptum reperit Gruterus. A nuce dicitur nucleus, ut graece* κάρυον *Theophrastus dixit etiam nucleum. Nuclei olearum passim memorantur, graece* πυρῆνες, et πυρῖναι. *quos ad ignem adhibitos fuisse ex Plinio apparet. Geoponica* 10, 18. *de oleo terebinthino :* καὶ ἡ πυρίνη ποιεῖ εἰς βρῶσιν χοίρων καὶ εἰς καῦσιν. *Fracti scilicet nuclei in cibum cedebant porcorum.*

Nugatorii boves V. 2, 5, 9. *vi. not.*

Nullus melior cibus quam P. Mar. 11, 3.

Num. haud facile dixerim, num illa expeditiora sint? C. 11, 1, 9.

Numae rustica progenies C. 8, 16, 2. Numantious C. 8, 16, 5.

Numelli (*al.* numellae) ex ligno fabricati. C. 6, 19, 3. numellis induere pecus C. 7, 8, 6. *A Graeco* νομὴ pascua, *dictum suspicatur Beroaldus*, a nuere derivat Turnebus. Mihi ex graeco νομεῖς ductum videtur vocabulum, quod et navium ligna ἐγκοίλια et ἁρμένων σχοίνους significat. Ceterum uti numellis induitur pecus mulgendum, ita pedicis alligat auctor Idyllii XXV. inter Theocritea versu 102. ἀμφιπόδεσσι καλὰ πέδιλ' ἀράρισκε παραστάδὸν ἐγγὺς ἀμέλγων.

Nomen. de Numine sacro poëta C. 3, 21, 4.

Numeratio aeris exigitur C. 1, 8, 13. 11, 1, 24.

Numero, *statim*, V. 3, 16, 17.

Numerosus hortus C. 10, 6. numerosum pectus equi C. 6, 29, 2. numerosa femina equi C. 6, 29, 3.

Numerus vertendi soli C. 4, 5. numerum unius canis obtinent hini catuli V. 2, 9, 7. *vid.* Procedo. numerum reddit domino curator avium V. 3, 5. 5. in eo numero *h. e. in hoc genere* V. 1, 19, 4. numero aliquo haberi a domino V. 1, 17, 6.

Numidia ferveus provincia C. 3, 12, 6. in Africa Numidiae putres arenae foecunditate vel robustissimum solum vincunt. C. 1 pr. 24. Numidiae et Aegypti solum C. 2, 2, 25. *addens*: ubi plerumque arboribus viduum solum frumentis seminatur. Atque eiusmodi terram pinguibus arenis putrem veluti cinerem solutam quamvis levissimo dente moveri satis est: *Polybius in Excerptis libri* 37. *de Masinissa, Numidiae rege: A. V.* 606. τῆς γὰρ Νομαδίας ἁπάσης ἀχρήστου τὸν πρὸ τοῦ χρόνον ὑπαρχούσης καὶ νομιζομένης ἀδυνάτου τῇ φύσει πρὸς ἡμέρους καρποὺς ὑπάρχειν, πρῶτος καὶ μόνος ὑπέδειξε· διότι δύναται πάντας ἐκφέρειν τοὺς ἡμέρους καρποὺς οὐδ' ὁποίας ἧττον, ἑκάστῳ τῶν καρπῶν ἐν διαστάσει μυριοπληθεῖς ἀγροὺς κατασκευάσας παμφόρους. *unde Diodorus in Excerptis transtulit haec*: ὡς ἑκάστῳ τῶν υἱῶν ἀπολιπεῖν ἀγρὸν μυριόπλεθρον κεκοσμημένον πάσαις ταῖς κατασκευαῖς, *rectius, quamquam dubitabat Wesseling. ad Diodorum. T. II. p.* 523. *De reliqua Africa vide sub nomine Magonis dicta.*

Numidicae gallinae C. 8, 2, 2. C. 8, 12. ἀλεκτρύων Νομαδικὸς Luciano in Navigio c. 24.

Numidi equi Veg. 6, 7, 1.

Numisianae vites C. 3, 2, 2. 3, 2, 27. 12, 43, 9. uvae C. 12, 43, 5 et 9. *In Lips. MS. aliquando* Numitianae, *aliquando* Numisianae. Gesner.

Nuncubi, *num alicubi* V. 3, 2, 4. *et ut vult Ursinus etiam* 2, 5, 2.

Nundinae C. 1 pr. 18, ut frequentandae C. 11, 1, 23.

Nutabit omnis cura Veg. 1. Praef. 8. *ubi antea* vacabit *erat.*

Nutricationes seminum V. 1, 44, 4.

Nutricatus herbae V. 47 *et* 49, 1. de nutricatu pecoris V. 2, 1, 20.

Nutricius Romuli et Remi Faustulus V. 2, 1, 9. in nutricio sinu recipere C. 3, 12, 7. not.

Nutrico. nutricare foetum V. 2, 4, 13 *et* 19. nutricantur agni V. 2, 2, 17. sole V. 1, 23, 5.

Nutritiones seminum *habent Edd. pr. et Codd.* V. 1, 41, 3. *ubi Aldina et reliquae* nutricatus.

Nutritum vinum C. 12, 21, 3. 12, 30, 1.

Nutrix. nutrices bonae C. 8, 5, 24. 6, 24, 4.

Nux. nuces calvas, Avellanas, Praenestinas, Graecas Cat. 8, 2. hor* notinae Cat. 17, 2. ardentes C. 12, 5, 1. nucis insitio P. ins. 163. nuces ut serventur P. Ian. 15, 19. ad Avellanae nucis magnitudinem Veg. 3, 52, 2. *add.* 3, 66, 7. Graecae *i. e.* amygdalae satio et cultura C. 5, 10, 12. Arb. 22, 2. usus eius adversus muscas in canibus V. 2, 9, 14. flos nocet apibus V. 3, 16. 22. nuGraeca a. Tarentina ut fiat C. 5, 10, 14. Arb. 22, 2. nucis inglandis satio et cultura P. Ian. 15, 14. P. F. 25, 33. nuces sapineae C. 12, 5, 2.

Nymphis insidiae hic nullae C. 10. 278.

Nysaea per iuga Bacchi C. 10, 221.

Nysie Bacche C. 10, 248.

O

O literae orbiculus C. 6, 5, 4.

Obaerati V. 1, 17, 2. *ubi dedi* obaerarii. *not.* et Addenda post Palladium.

Obcaecatus cupidine C. 6, 36, 4. obcaecata ignorantiae tenebris ratio C. 3, 7, 3. *h. e. argumentum, quod non intelligitur, ut passim* caecus, surdus.

Obcaeco. obcaecantur fossae C. 2, 2, 9 *et* 10.

Obcalluere mores C. 8, 16, 6.

si Obdormierint frigore maxillae Veg. 5, 46, 3. *vid.* Indormio.

Obducere cicatricem C. 4, 24, 7.

Obdurescere Cat. 50, 2.

Obdurarier Cat. 154.

Obeo. obibit hoc opus C. 4, 24, 1. C. 12, 3, 6.

Obescant avem C. 8, 7, 4. editt. primae: *quas probat Beroaldus*, alii Obesant.

Obesus adipibus bos C. 6, 2, 15. obesa illuvies C. 7, 10, 6. *de porcis, sine respectu ad pinguedinem. Hinc* naris *obesae* homines *forte dicti.* Gesner.

Obiectaculum V. 3, 17, 9.

Obiectu montis P. 1, 5, 5. 1, 17, 3. crepidinis C. 8, 17, 10. nisi obiectu aliquo defendantur P. N. 7, 2.

Obiicere cibum porcis V. 2, 4, 15.

Obire rationes nostras C. 1, 1, 17.

Oblaqueato oleam Cat. 29, *not. et ad Col.* 2, 15, 3.

Oblectamenta deliciarum C. 8, 8, 10.

Oblidere foetus C. 7, 3, 8.

Obligare manipulos C. 11, 2, 40.

Oblinio. oblinire luto C. 12, 11, 6. taleas C. 5, 9, 3. vasa C. 12, 15, 2.

Oblinitis vasis includere C. 12, 39, 2. *vid.* Lino. Allino.

Oblino. obleverunt se visco accipitres V. 3, 7, 7. ne oblinantur septa caprae, virgultis oportet substerni V. 2, 3, 6. *ita catulis cavet* V. 2, 9, 13.

Obliquus *in Codd. Pol.* oblicus. *Ex graeco* λίγξ, λίξ, λιχρός, λιχριφίς, λεχρός λέχριος, *unde* liquus, obliquus.

Oblita ora urceolorum C. 12, 16, 4. *Sed.*

Oblita nocendi Persica C. 10, 408.

Obluctari herbis pertinaciter C. 8, 14, 8.

Obmovere Cat. 141, 4.

Obnoxia falcibus, *noxia* C. 2, 18, 2. *vid. not.*—obnoxia est vitis procellis C. 3, 1, 10. *h. e. noxam ab illis sentit.*

Obolus *pondus hippiatricum* Veg. 5, 11, 2.

Obriguit frigore C. 4, 32, 5.

Obroboratio Veg. 5, 84, 3. *vid.* Robur, Roborosus.

Obrumpi rimis *verbum videtur non*

contemnendum in MS. Leid. pro abrumpi P. 1, 19, 1. *quin etiam Varroni restitutum velim*; 3, 10, 5. *ubi legitur*, abrumpunt collum. Gesner.

Obruere, *serere* C. 11, 2, 72 *et* 81. 11, 3, 16. obruitur beta semine 11, 3, 42. — obruit olivam oleum C. 12, 47, 10.

Obscenus cruor C. 10, 360. *de sanguine menstruo* obscena reddere *Ovidio Remed.* versu 437. est urinam per obscena reddere.

Obsequium tentare C. 6, 27, 10. obsequia feminae solicitat C. 6, 37, 9.

Obsequor. obsequitor bubulcis Cat. 5, 6. obsequentissima curae mortalium Italia C. 3, 8, 5.

Obserere campum octo modiis C. 2, 9, 1. obseritur iugerum V. modiis C. 2, 11, 11.

Obseri virgultis V. 1, 14, 1. obserunt exitus ferarum ramices C. 9, 1. 3.

ex Observatu V. 2, 7, 3.

Obsessus frutetis ager C. 3, 11, 3.

Obsidiantur prodeuntibus apibus, *insidiantur* C. 9, 14, 10.

Obsidio curatoris excipiuntur apes protinus C. 9, 9, 1. obsidia pestis C. 9, 7, 6. ne obsidiis hominum, aut insidiosorum animalium diripiantur C. 8, 2, 7.

Obsoleti purpurei coloris salix C. 4, 30, 4. obsoletior color C. 2, 11, 12.

Obstipae sues transversa capita ferunt C. 7, 10, 1.

Obstrigillare V. 1, 2, 24.

Obstringere viminibus C. 4, 29, 10.

Obstupescunt potantes apes V. 3, 16, 35.

Obterit infantem bos V. 2, 5, 5.

Obtinebit *h. e. apertum et vulgo creditum erit* V. 2, 1, 9.

Obtruncatio totius vitis C. 4, 29, 4. de eadem re.

Obtruncatur superficies vitis C. 4, 29, 13.

Obturare, *de spissamento* C. 12, 48, 4. — obturato, *oblinito* Veg. 5, 61, 2.

Obversa orienti Col. 8, 3, 1.

Obviare grandini P. 1, 35, 14. vermibus P. Mar. 10, 4.

Obumbrata glebis germina adu. gelicidia P. N. 1, 2. ab sole obumbratur C. 4, 24, 15. *si locus est sanus.*

Obvolutatus Veg. 4, 18, 1. erat pro obluctatus.

Occatio, rusticis pulveratio C. 11, 2, 62.

Occator C. 2, 13, 1.

Occatoria opera C. 2, 13, 2.

Occidens aestivus C. 1, 6, 2.

Occidimus V. 3, 17, 10, *i. e. occurrimus. not.*

Occidionem gregis prohibens C. 7, 5, 16. ad occidionem perduci C. 4, 17, 3. interimere C. 9, 15, 3.

Occipit fervere Cat. 156, 2.

Occipitium vindemiatoris videre V. 1, 8, 6. occipitio frons prior est Cat. 4, 2.

Occo. occare V. 1, 31, 1. 1, 29, 3. per saritores V. 1, 29, 2. occare *h. e. operire* P. Mai. 4, 1. *not.*

Occulcare Cat. 49, 2. V. 1, 13, 4.

Occupare pecuniam C. 1, 8, 13. 11, 1, 24. occupant iugerum seminis modii quinque C. 2, 9, 15. 2, 17, 3 *et* 8. 2, 10, 16. 2, 11, 10. *vid.* Impleo, Obsero, Satisfacio.

Occurrere ante imbres, *de praecoquis ficis* P. Mar. 10, 27. quae non occurrimus facere; *occupavimus*, ἐφθάσαμεν P. Aug. 7. *vid. not.*

Ocimi, plantae, satio et cultura C. 11, 3, 29. mira natura P. Apr. 3, 5. P. O. 11, 5. *Ocimum hortense sectile memorat Theophr. C. P.* 2, 20.

Ocimum *pabuli genus* Cat. 27. 53, 54, 3 et 4. *unde dictum?* V. 1, 31,

4. *In notis ad haec loca cum Plinio aliisque aberravi a vero, cum alienis interpretationibus adhaesissem, nec ipsa scriptorum verba, quae plane a Pliniana interpretatione abhorrent, accuratius investigassem.* Varro 1, 23, 1. ad pabulum quae pertinent, in quo est ocinum, farrago, vicia, medica, cytisum, lupinum. *Columella ocini non meminit, sed haec pabulorum genera nominavit II. cap.* 7. medica, foenum graecum, viciam, ciceram, ervum, farraginem hordeaceam. *Addit Cap.* 11, 1. *avenam et cytisum.* Caetera, *inquit*, neque enumerare ac minus serere dignamur. *Eviluerat igitur usus ocini Columellae aetate. Quaeritur de genere plantae, unde ocinum pabulum dictum fuit.* Locus Varronis 1, 31, 4. *docet* id ea fabuli segete viride sectum antequam genat siliquas: *ubi videlicet imprudens probavi lectionem librorum quorundam, cum primae Edd. omnes cum Plinio* pabuli segete *praeferant. Fabae in usum pabuli satae nullus Scriptorum nostrorum rei rusticae nec Plinius meminerunt, quamquam fabalia pecori obiecta legimus. Deinde quomodo in fabam cadit? quod ait in ocino pabulo Cato c.* 54, 3. ubi ocinum tempestivum erit, dato primum. Manibus carpito; id renascetur. quod falcula secueris, non renascetur. Vsque ocinum dato, donec arescat: *ubi miratus sum in nota, quomodo carpi possit ocinum Scilicet auctoritate Manilii apud Plinium deceptus putabam intelligi genus farraginis vel hordeaceae, vel ex faba, ervilia, vicia vel avena mixtae. Verum Cato farraginis nullibi meminit, nec ocini vocabulo farraginem signasse videtur, cum Varro diligenter ab ocino distinguat farraginem. Gramineum pabulum si liceret interpretari, facilius esset ad intelligendum, nec adeo mirandum, quomodo manibus carpi nec desecari voluerit Cato. Verum id non patitur mentio siliquarum a Varrone iniecta in nominando ocino. Planta igitur leguminа in siliquis ferens intelligi debet, adeo profundis radicibus haerens, ut commode carpi manibus possit et deinde tamen renasci. Nam pabula graminea nomine herbarum et foeni veniunt apud Scriptores hos nostros. Foenum in pratis serebatur, quae depasci pecudibus vetabat Plinius XVIII. sect.* 67. *no.* 4. *ante secunda fenisicia, ne herbae vellerentur obtrituque hebetarentur. Suspicor igitur trifolium intelligi, quod Plinius l. c.* herba optima in prato trifolii; proxima graminis. *Quanquam reliqui scriptores in pratorum consitione non nominarunt. Hoc igitur trifolium ut medica tenaciter haeret profundis radicibus ita, ut carpi manibus possit suffecturum novum deinde pabulum. Nominis ratio ex graeco ducta videtur, ut recte admonuit Varro; quamquam ὤκινον graeci, qui hodie exstant, scriptores non nominant. Sed ecce Callimachus in Dianam vers.* 165. *ὠκύθοον τριπέτηλον nominat, unde Hesychius ὠκύθοον, πόα τίς, ἡ τρίφυλλος καλουμένη. Vocabuli adiecti trifolio ratio a celeritate proveniendi ducta est ut in Catonis ocino.* Pontedera Potamorum T. I. p. 2. fabuli segetem de faba interpretatus attulit locum Gellii ea libro IV. ubi κύαμον fabulum interpretatur; itaque ocinum ex fabae segete viridi sectum fuisse censebat.

Ocreae P. 1, 43, 3.

Octingenarii greges V. 2, 10, 11.

Octobris descriptio et opera C. 11, 2, 72.

Octogenaria fistula P. Aug. 12.

Octogenae oves V. 2, 10, 10. iugera V. 1, 19, 1.

Octogesimus annus V. 1, 1, 1. octogesima pars P. O. 14, 3.

Octoginta modios C. 11, 2, 86. pondo C. 12, 51, 3.

Octonaria fistula P. Aug. 12.

Octonos porcos V. 2, 4, 19. culleos C. 3, 3, 3.

Oculati geminis pluribus surculi P. Mart. 1, 1.

Oculus. sub oculis domini esse C. 9, 5, 2. oculi praesentia domini C. 3, 21, 4. oculorum vitia in bubus ut curentur C. 6, 17, 7. cicatrices ut sanentur C. 6, 33, 1. oculi tensi in morbo equorum Veg. 1, 4. — oculis mentis velut acrioribus intueri C. 3, 8, 1. — oculi conniventes *florum* C. 10, 259. — oculus gemmans C. 4, 24, 16. oculi vitium fructuarii C. 3, 18, 4. prorepentes digito decutiuntur C. 11, 2, 38. oculis inseritur ficus. *Hi oculi supra terram. Iam — radicum etiam quarundam sunt* oculi. Oculos germinationis suae aperit asparagus vulsus P. Mart. 9, 2. *add.* C. 11, 3, 45. P. F. 23, 2. *ubi* gignendi oculos *vocat.* harundinis oculos disponito Cat. 47, *Sic* Cat. 3, 6. *ubi vid. not.* V. 1, 24, 3. C. 4, 32, 5.

Ocymum, Ocynum, *vid.* Ocimum.

Odoribus quibus condiri defrutum solcat C. 12, 20, 5.

Odoramenta condiendis vinis C. 11, 2, 71.

Odorat et colorat mella crocus C. 9, 4, 4.

Oenanthe *in lemmate* P. Iun. 11.

Oenomeli ut fiat P. O. 17. *De eo Diosc.* V. 6. *mulsum latine. Ab* οἴνῳ μελιτίτῃ *quomodo differat docet Diosc.* V. 5.

Oesypus *v. no.* ad C. 7, 5, 22.

Ofellae Puteolanae *vid. not. ad* Ca. 162. *extr.* Martialis XIV. 221. parva tibi curva craticula sudet ofella, spumeus in longa cuspide fumet aper.

Offae sordidi panis C. 8, 17, 15. ex massa fici proculcatae C. 12, 15, 4. quibus aves saginantur C. 8, 7, 3. turundas *vocat Varro.* in offas volutantur exiguas caricae tunsae P. 1, 30, 4. offas librales adipis P. Mart. 12, 3. de passo facies *farinae* Veg. 2, 8, 2.

Offensa, offensio *proprie* P. Mart. 12, 1.

Offensae guttis apes V. 3, 16, 37.

Offerre partes fabricae congruis partibus *h. e. plagis coeli obvertere* P. 1, 12.

Officina cohortalis, ὀρνιθὼν C. 8, 3, 1 *et* 8. 8, 4, 3. 8, 5, 19. officinae cetariorum C. 8, 17, 12.

Officio. officere alteri ab sole ac luna et vento V. 1, 7, 2.

Officium istarum rerum suscepit C. 12, 4, 3. cum officio C. 2, 15, 6. officiis singulis sui praepositi magistri C. 1, 8, 1 *et* 11. 1, 9, 1. 11, 1, 27.

Offigere furcas circumquaque Cat. 48, 2.

Offringere est iterare V. 1, 29, 2. 1, 32, 1. glebas C. 2, 11, 3.

Offula carnis V. 2, 4, 11. C. 12, 53, 4. Claudii dictum ap. Sueton. c. 40. quia potest sine offula vivere? panis Veg. 4, 12, 2. in offulas brevissimas redacta farina P. 1, 29, 4. *add.* Veg. 5, 11, 3.

Ogyges rex Thebas aedificavit V. 3, 1, 2. cataclysmos Ogygi *ibid.* 3.

Οἶστροι apum C. 9, 14, 4. P. Mai. 10.

Olce *h. e.* ὁλκή, *drachma* Veg. 5, 46, 8.

Olea prima omnium arborum C. 5, 4, 1. quali agro serenda V. 1, 24. C. Arb. 17, 1. P. N 5. Pall. 1, 6, 9. Col. 5, 8. ibique notas. Oblitus tamen sum loci antiquissimi Iliad. 17, 53. οἷον τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθηλὲς

ἐλαίης χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, ὅθ' ἅλις ἀναβέβρυχεν ὕδωρ, καλὸν, τηλεθάον. τὸ δέ πνοιαὶ δονέουσιν παντοίων ἀνέμων καί τε βρύει ἄνθεϊ λευκῷ. ubi de notione vocabuli οἰοπόλῳ et de lectione ἀναβέβρυχε dubitatum fuit olim, quando et quomodo Cat. 61, 2. coll. 28, 1. V. 1, 41, 6. C. 5, 8 et 9 int. quercus viciniam ferre nequit V. 1, 16, 6. C. Arb. 17, 3. cito ut crescat Cat. 43, 2. quando ablaqueanda P. O. 8, 1. ut inserenda Ca. 42, 1. P. Apr. 2. P. ins. 51. Insertam viti oleam, ἐλαιοστάφυλον dictam, ex Florentino memorant Geoponica 9, 11. oleae insitam vitem Analectorum Brunckii Epigramma T. III. p. 231. εἰς ἐλαίην βασθάζουσαν ἄμπελον nisi forte vitis arbustiva oleae fuit adsita. ut putanda P. N. 4, 1. fructum si non ferat, ut curanda Cat. 93. C. 5, 9, 16. laborans ut tractanda C. 11, 2, 29. P. Mart. 8, 1. olearum seminaria P. Oct. 8, 1. *Hucusque olea arbor est. — Pro bacca.* Genera viii Cat. 6, 1. 7, 4. Genera X. C. 5, 8, 3. *conf* P. F. 18, 4. *et Macrobius* 2, 16. *Nos apud nostros haec nomina deprehendimus; loca ipsa sub suis cuiusque literis indicamus:* Albiceria, Algiana, Cercitis *vel* Circitia, Cohoinia *vel* Cominia *seu* Culminia *est*, *seu denique* Culminiana *vel* Colminiana. Licinia *vel* Licioiana; Luteola, Murtea, Naevia *al.* Neria, Orchitis s. Orchis *aut* Orcas *adeo*, Pausea *vel* Posea, Radiolus, Radius, Regia, Rhodia, Sabina, Sallentina, Sergia *vel* Sergiana, Conditiva Cat. 6, 1. *non peculiare et unum genus, sed quaecunque condiri servarique possunt, quod monuit etiam* Turn. 25, 19. *dilectus* quae optima C. Arb. 17, 3. tempestivae oleae, et caducae conduntur Cat. 58. Albae ut condiantur Cat. 117. Hippocrates Muliebr. I pag. 571. ἐλαῖας λευκὰς πρόσθεν ἢ ἔλαιον ἐνῇ. ex alba olea acerbum fit oleum C. 11, 2, 83. olea pendens venire qua lege solita Cat. 146, 1. ut legatur Cat. 144. oleam cogere, stringere, verberare Cat. 141. cogendae oleae quae parandae Cat. 31. *add.* 64, 1. quomodo legenda V. 1, 55. oleam faciundam locare Cat. 145, 1. olea esui ut condatur V. 1, 60. promenda ut sit V. 1, 66. ex olea fructus duplex V. 1, 55, 7.

Oleagineum seminarium uti fiat Cat. 48, 1. oleaginea semina V. 1, 40, 4. vitis C. 3, 12, 27.

Oleagineae taleae Cat. 45, 2. codicilli oleaginei Cat. 37, 55. 130. *not. Eorum usum in hypocaustis balneorum vetitum Romae testatur Plutarch. Q. S.* 3, 10. *p.* 614. *ed. Reiske.* oleagino colore, muco similis Veg. 3, 17, 1.

Olearis cellae descriptio P. 1, 20, 1. taleae novissima positio C. 11, 2, 42.

Olearius modius Cat. 144, 4. 146, 1. olearii diligentes, peritissimi C. 12, 50, 13. oleariae rei quae prospicienda Cat. 3, 2. cellae quae opus sint Cat. 13, 2. *add.* C. 1, 6, 18. 12, 50, 13. olearia vasa C. 12, 50, 8.

Oleastellus; Calabrica oliva C. 12, 49, 3.

Oleaster C. 8, 10, 4. infelix ne renascatur ex oliveto incenso P. Apr. 2, 1. sterilis foecundat olivas P. ins. 53.

Oleitas Cat. 144, 2. ubi facta est Cat. 68. *utuntur eodem verbo Min. Felix* 17. 9. *et Mamertinus in Grat. act. Iuliani* c. 22. Gesner.

Oletum Cat. 1, 7. quali agro conserendum Cat. 6, 2. ut instructum esse debeat Cat. 3, 5. Cat. 10. V. 1, 18, 1. 1, 22, 3. oletum altissime miscere Cat. 61, 1. *vid.* Olivetum.

Oleum in tabulato an crescat Cat.

64, 1. C. 12, 50, 80. ut fiat C. 12, 50. P. N. 17. ubi servetur melius P. N. 21. ut purgetur sordidum P. N. 19. rancidum ut curetur P. N. 21. ne animalis immortui odore vitietur P. N. 20, 3. odoris horrendi ut emendetur P. N. 20, 1. primum quando fiat P. N. 4, 1. acerbum s. aestivum, viride, maturum C. 12, 50, 1. acerbum, et viride C. 11, 2, 83. viride ut fiat Cat. 65. P. O. 10. maioris pretii est C. 12, 50, 20. oleum cibarium C. 12, 50, 18 *et* 21. 12, 52, 2. ad unguenta C. 12, 54. *nota et ad* Col. 12, 53. p. 657. *quibuscum comparabis Dioscoridem* 1, 39 *seq. ubi varia oleorum et unguentorum genera praeparare docet.* Chamaemeli P. Iun. 10. olei floris 3 unc. Veg. 6, 11, 2. oleum gleucinum C. 12, 51. Hispanum P. Iul. 9. Liburnico simile P. N, 18. irinum Veg. 5, 23, 17. laurinum P. Ian. 19. P. N. 5. lentiscinum P. Ian. 20. liliaceum P. Iun. 14. myrtinum P. Ian. 17. e lauro, myrto, lentisco P. D. 2. nardioum P. Mart. 9, 3. ordinarium, *cibarium* C. 12, 50, 22. rosaceum P. Iun. 15. Veg. 5, 44, 3. *A* roseo *distinguit Fortun. Scacchus elaeochrism. c. 25, quod illud additis aromatibus componatur, hoc ex solis rosis ad solem. Verum subtilitati reclamare usum, ait Rhod. ad Scribo.* 227. p. 303. Gesner. Sabinum P. Mart. 9, 8. Venafrum praestantiss. V. 1, 2, 6. violâceum P. Apr. 6. oleum pondere levissimum iudicabant optimum. Synesius Epist. 147. οἱ διεφθορόσις τὴν δίαιταν ζυγοστατοῦσιν αὐτό, ῥοπῇ τὴν ἀρετὴν ἐξετάζοντες καὶ τὸ μειαγωγοῦν ἐν πλεονεκτήματος μοίρᾳ λογίζονται.

Olfacere labra lacte V. 2, 2, 16. Expressit Graecum προσόζειν et προσοσφραίνειν activa notione.

Olida bene vasa C. 12, 47, 1. bene olidae amphorae C. 12, 38, 4.

Olitor viridantibus hortis C. 10, 229. olitoris cura C. 11, 1, 2.

Oliva plantari et legi a quibus debeat P. 1, 6, 14. condiri quando et quomodo soleat P. N. 22. C. 12, 47, 2. varia C. 11, 2, 83. nigra ut condiatur C. 12, 48, 1. 12, 49, 1. olivas conditui legere C. 2, 22, 4. Cilicensis C. 12, 50, 5. *not.*

Olivetum maritum C. 3, 11, 3. oliveto seminarium ut paretur C. 5, 9, 1. oliveta quando et quomodo instituantur P. F. 18. P. O. 8, 1. quando putanda Cat. 44. stercoranda P. O. 8, 2. quibus instructa esse debeant V. 1, 22, 3.

Olivitas C. 12, 47, 11. olivitatibus largissimis exuberare C. 1, 1, 5. olivitate curantur dolia C. 12, 50, 15. ante olivitatem praeparanda C. 12, 50, 8. olivitas media initium Decembris C. 12, 50, 1.

Ollae bibulae aut male coctae C. 12, 43, 12.

Ollares uvae *vid.* uva.

Olor *pro* odore *in MSS.* P. 1, 19, 1. 1, 33, 1.

Olus atriplicis C. 11, 3, 42. olusatrum C. 12, 7, 1. olusatri *genit. Scribo* 195. *it. Plin.* 19, 12. *s.* 62. *et* 12, 15. *s.* 34. *sed* oleris atri C. 11, 3, 18. olus pullum C. 10, 123. — olus, *brassica* V. 1, 16. *extr. vi. Scal.* — de rapis C. 2, 10, 22. *sine ipsas radices intelligas, s. viride inde enascens.* olera ne a bestiolis infestentur P. 1, 35, 5. — oleris *dat. pl.* Ca. 149, 2. *sic* sirpiculique olerorum *Lucillius laudatus Scaligero ad* V. 2, 2, 10. olus cordum *pro* bati C. 12, 13, 2.

Olympionicae equae C. 3, 9, 5.

Olympus deorum V. 3, 16, 7.

Olynthiae fertilitas V. 1, 44, 3.

Olysippo oppidum Hispaniae V. 2, 1, 19.

Omnia pleraque, *μετὰ πολλὰ πάντα* Herodot. 2, 35.

Omphacomellis confectio P. Ang. 13. Dioscor. 5, 34. Paulus 7, 15.

Onager, ferus asinus C. 6, 37, 3. V. 2, 6, 3. ex onagro et asina muli P. Mart. 14, 2.

Oncomata, ὀγκώματα *legendum putamus* Veg. 3, 30, 1. *h. e. tumores, ab ὀγκοῦμαι.* Gesner.

Onerant viviradiees rationem cultoris C. 4, 2, 1. *add.* 2, 9, 18.

Ονογύρος nobilitatus Argis V. 2, 5, 4. *not.*

Onus cibi haerentis exstinguit phasianas P. 1, 29, 4.

Onychina pruna C. 12, 10, 3. *not.*

Opacant matrem C. 4, 27, 6.

Operae pretium si sit C. 11, 3, 52. operam iustam reddentis iumenta C. 6, 3, 3. operae conducticiae liberorum V. 1, 17, 2. operas plures conducere C. 3, 21, 10. operarum ratio alibi alia P. 1, 6, 3. ut dividendae C. 1, 9, 8. opera una, duae, decem C. 2, 13, 1. 6, 3, 2. proscinditur operis tribus, iteratur duabus, tertiatur una, C. 11, 2, 46. *ubi semper ad diem unum refertur. conf.* C. 11, 2, 12 *it.* 17 *et* 18. opera una messoris experti P. Iun. 2, 1. una opera puerilis, *h. e. unus puer opus faciens uno die* C. 11, 2, 44. operis foemineis aut puerilibus celebrabitur opus glandis legendae P. N. 14. operae qua ternae V. 1, 18, 2. operae quot pro agri cuiusque modo desiderentur V. 1, 18. C. 2, 13.

Operaria vacca C. 6, 24, 4. *aratro adhibita.*

Operarium diutius die eundem non habendum Cat. 5, 4. operarii quales parandi V. 1, 17, 3. unde dicti? ibid. sect. 2. not. p. 299. ut excitandi V. 1, 17, 6. pro portione addendi vel demendi V. 1, 18, 4.

Operatus rebus venereis C. 12, 4, 3. operata legibus iuventa, *menstruata* C. 10, 359.

Opercula C. 8, 8, 7.

Operculati favi C. 11, 2, 50 *et* 57.

Opercul are dolia C. 12, 30, 1. vasa C. 12, 15, 2.

Operimenta decem Cat. 10, 5. 11, 5.

Operor. operari aliquid in salsa terra P. 1, 6, 16 *it.* s. 14 *et* 15. — frequenter operatur flebotomia, *an passive?* Veg. 3, 40, 1.

in Opertis quaecunque vexata sunt Veg. 2, 28, 16.

Οφιοῦχος, Anguifer C. 11, 2, 49.

Opifex rerum aeternus C. 3, 10, 10. opifices nobiles C. 1 pr. 31. apes silvestres magis opifices V. 3, 16, 19.

Opilio diligens C. 11, 1, 18.

Opimare aves C. 8, 7, 5. 8, 9, 2. *it.* obesare.

Opimi boves altiles ad sacrificia publica saginati V. 2, 1, 20. Opimus est ὄμπνιος. Vide Lexicon gr. in vocab. ὄμπνη.

Opinionis nostrae sermonem habeto V. 3, 17, 10. opinionis eius est Celsus C. 2, 12, 6.

Opisthotonici Veg. 1, 27. 2, 10, 1. 5, 23, 4 et 12.

Opium Cyrenaicum Veg. 5, 64, 12. *h. e.* ὀπὸς Cyrenaicus, *laser.* Opium Hispanum Veg. 6, 23, 2.

Opobalsamatum collyrium Veg. 3, 16, 2 *et* 8.

Opobalsamum P. Mar. 9, 3.

Opopanacatum collyrium Veg. 3, 16, 8.

Opopanax, *succus panaces, saepe laudatur* Vegetio, *v. g.* 2, 17, 1.

Oporotheeae V. 1, 2, 10. in oporothecen V. 1, 59 2.

Ὀπὸς κυρηναϊκὸς P. F. 29, 3. — ὀπὸς *pro* coagulo V. 2, 11, 4.

Opperiri, *expectare* C. 2, 21, 5. opperiri fortunam C. 3, 20, 3.

Oppicare corticem Cat. 120.

Opponere tritam brassicam Cat. 147, 4. *it.* 5 *et* 13 *et* 14 *et* 16.

Optimates civitatis C. 12, 3, 10.

Opto. optat vitis operiri P. 1, 6, 4.

Opulentant mensam dapibus C. 8, 1, 2.

Opulus arbor, *aceris genus* V. 1, 8, 3. C. Arb. 16, 1. corno similis C. 5, 7, 1. alit vitem C. 5, 6, 4. C. Arb. 16, 1. eius satio C. 5, 6, 5. *Glossario* κιτσόφυλλος. Styl. *Saepe in libris cum* populo *confunditur. Crescentius libro* 5. *de opulo, seu ut editio Lovan. habet*, oplos Opulus *arbor satis* magna quae lignum habet valde album et pulchrum: *ubi Lovan. addit*: quasi asero simile.

Opus quae sunt Cat. 14, 3. bis. com opus sunt V. 3, 5, 5. opus sunt minus multi boves V. 1, 18, 4. opus erit tibi epulum V. 3, 2, 16. quae opus sunt pecori V. 2, 10, 5. opus est iis parvus cibus V. 3, 14, 3. — Opera nova plerique fortius auspicantur, quam tuentur perfecta C. 4, 3, 1. opera rustica accommodanda sunt ad statum caeli C. 11, 2, 1. operibus terrenis quibus diebus abstineant religiosiores agricolae C. 11, 2, 95 *et* 98. opus ubi maturius, et ubi serius inchoandum P. 1, 6, 15. opera omnia mature conficienda Cat. 5, 7.

Orabus morbus Veg. 5, 22, 1. *ubi alii* aridus.

Oraculum Cretensibus datum P. O, 14, 13. Catonis C. 11, 1, 26.

Orata Sergius unde cognominatus V. 3, 3, 10. C. 8, 16, 5.

Oratores primarii C. 1 pr. 30.

Orbiculata mala, *rotunda* P. F. 25, 18. C. 5, 10, 19. 12, 45, 5. *delicata fuisse apparet ex loco Coelii ad Cic. Epist.* 8, 15. pr. Malis orbiculatis pasti videntur. Gesner. *Dioscorides* 1, 162. ἠπειρωτικὰ *graece vocat.*

Orbiculi Cat. 3, 6. olearii Cat. 18, 9. Asses dentati cum orbiculis *i. e. rotulis* V. 1, 52, 2. orbiculi in cochleis Cat. 3, 6. *vide* trochleae. Orbiculus dupondiarius C. 4, 30, 4. *videtur in ponderibus fuisse masso ferrea vel plumbea orbis vel cylindri brevissimi formam habens*. Gesner. Motum orbicum *ex Varrone habet Nonius, ubi Parmensis* 1480. *et Merceri editio p.* 148. orbito *male habent.*

Orbile acutum V. 3, 5, 15. *vi. not.*

Orbis ablaquestionis C. 4, 4, 2. *vid.* Gyrus. — orbem diversum petere C. 1, 3, 6. orbem quendam continuae foecunditatis sibi ministrat natura P. Mar. 10, 16. — Orbes aheneos 11 *cum* mensis 11 *coniungit* Cat. 10, 4. *qui et* 11, 2. orbem aheneum unum refert. *Videntur ad mensae apparatum referendi. Certe Martialis aetas* orbes in mensa *habuit, aut forte ipsas* mensas orbes *vocavit*. Vid. 2, 43. Gesner. — orbes *in trapeti instrumento* Cat. 135, 6 *et* 7.

Orcae picatae C. 12, 15, 2. musti in Hispania fervore ruptae V. 1, 13, 6. An ex graeco ὀρχαί, ὕρχαι?

Orchis olea C. 5, 8, 4. Arb. 18, 3. P. F. 18, 4. *eadem.*

Orchita, ut condiatur C. 12, 47, 2 *et* 7 *it.* 9. 12, 48, 1.

Orchitis Cat. 6, 1. *a similitudine testiculorum.* (*Gr.* ὄρχεις) *dictam vult Serv. ad Ge.* 2, 85. *Male* Orchades *scribitur. Vid Bodaeus a Stapel ad Theophr. hist. plant.* 4, 3. p. 315. Schoettg. Orchites ut condantur Cat. 7, 4. nigrae V. 1, 60. *Hesychio* ὀρχὰς εἶδος ἐλαίας· *latine igitur* orcas, *ut* ὀρχάδες *insulae apud Suidam, latine* orcades.

in Orculam calcare manibus Cat. 117.

cum Orco ratio habetur V. 1, 4, 3. ponitur C. 1, 3, 2.

Ordum *v.* Hordeum.

Ordinariae vites C. 3, 16, 1. semina C. 3, 13, 5. ordinarium oleum, *cibarium* C 12, 50, 22.

Ordinatio instituta conservanda est C. 12, 3, 10. *sic* C. 4, 29, 12. *eam significat quae Palladio disciplina est.* Gesner.

Ordinata vineta C. 4, 27, 1.

Ordino. ordinare locum vitibus C. 5, 3, 7. ordinaot vineam paribus intervallis C. 3, 13, 5. ordinandi soli hortensis tempora C. 11, 3, 9.

Ordo res pulcherrima C. 12, 2, 4. quanta illius vis in arboribus disponendis V. 1, 7, 3. in ordines colitur planta, *h. e. ordinatim depacta* P. F. 9, 4. ordines vitium, ὄρχοι, ὄρχατοι, *Gallis* culieres.

Organum compositum C. 3, 13, 12.

Ὀργᾷν *de fico variante se* Com. ad Col. p. 214.

Orgia naturae C. 10, 219.

Oriens aequiooctialis C. 1, 5, 7. brumalis C. 1, 6, 1, hibernus C. 1, 6, 2.

Orientali arboris parte P. F. 17, 4.

Origa *vid. ad* V. 2, 8, 4.

Origanites vinum Cat. 127, 2.

Origani satio P. Mar. 9, 5. Sept. 13, 2. herba grata apibus C. 9, 4, 2. usus eius ad olivas coodiendas P. N. 22, 5. contra formicas P. 1, 35, 8.

ad Originem redeat oratio C. 7, 8, 7.

Oriuntur fundamenta ex loco depressiore C. 1, 5, 9.

Ornamenta bubus, asinis Cat 10, 2, 11, 4. 135, 1.

Ornata cupa Cat. 22, 3.

Ornatus trapeti Cat. 22, 3. publici, *de coenis splendidioribus* V. 3, 9, 17

Ornea frons C. 11, 2, 82.

Ornithiae venti C. 11, 2, 21. *vid not.* Olympiodorus ad Meteorol. p. 39. a. οὗτοι δὲ μετὰ ἑβδομήκοντα ἡμέρας ἀπὸ τῆς χειμερινῆς τροπῆς ἄρχονται πνεῖν τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν ἰχθύσιν, οὕστινας οἱ μὲν Ἀλεξανδρεῖς ῥόδωνας καλοῦσι διὰ τὸ περὶ τὸν καιρὸν τῶν ῥόδων ἄρχεσθαι πνεῖν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης λευκονότους καὶ ὀρνιθίας etc.

Ὀρνιθοβοσκεῖον V. 3, 9, 2 *et* 4 it. 15.

Ὀρνιθὼν villae V. 2 pr. 2 *et* 5, 3, 3, 1 *et* 7. 3, 4, 2. 3, 5, 8. C. 8, 1, 3. 8, 3, 1 *et* 8 Appii Auguris *per iocum* V. 3, 2, 2. materterae Varrooᵢs V. 3, 2, 15. ipsius Varroois V. 3, 5, 8 sqq. lucrifecerunt hoc nomen turdi V. 3, 4, 1.

Ὀρνιθοτροφεῖον V. 3, 5, 8.

Ὀρνιθοτροφία, cohortalis ratio C. 8, 2, 6.

Orno. oroare focum Cat. 76, 4.

Ornus. Orni silvestres fraxini C. Arb. 16, 1.

Orthocissi satio C. 11, 2, 30. *not.*

Orthocola iumenta *vel* stillosa Veg. 3, 54, 1. not.

Orthopnoicum iumentum Veg. 2, 10, 3 et 4. 5, 45, 1.

Orti fontibus sapientiae C. 1, 1, 7. qui ex his (*bubus*) orti sunt *vituli* V. 2, 5, 9.

Oryges ferae C. 9, 1, 1 *et* 7. *not.*

Os, *oris.* ora lacus, *ripae* C. 8, 15, 3.

Os, *ossis.* sine osse ut nascantur cerasi P. O. 12, 7. ossa Persici quando et quom. ponantur P. Ian. 15, 20. N. 7, 1. duracinorum P. F. 25, 32. dactylorum obruuntur P. O. 12, 1. olivarum P. N. 17, 1. ossibus et planta seritur ziziphus P. Apr 4, 1.

Oscensis ager V. 1, 57, 2.

Oscilla lupinorum. *unde germen enascitur* C. 2, 10. 3. umbilicum *vocari a Plinio, docet* Beroaldus.

Osseus culter C. 12, 45, 1. cuneus C. 5, 11, 4. P. F. 17, 2.

Ossiculare remedium Veg. 6, 28, 6.

Ossilago Veg. 3, 22, 1. 4, 14, 1 et 3. *not. ad Veg.* 2, 52, 1.

Ossuoss loca Veg. 3, 13, 4.

Ostendit idem milium *h. e. eandem naturam prae se fert* V. 1, 45, 1.

Ostentus soli ager, *expositus* Ca. 6, 2 et 4. V. 1, 24, 1. V. 1, 25.

Ostiae in litore V. 3, 2, 7.

in Ostiensi villa V. 3, 2, 7.

Ostigo, morbus ovini pecoris C. 7, 5, 21. *Vide notam et ad Veg.* 2, 52, 1.

Ostiolis munitos aditus C. 8, 14, 1.

Ostium. ostia aperire muribus ac formicis, *de area rimosa* V. 1, 51, 1

Ostrei testae siccae tusae P. 1, 41, 3. ostrea in piscinis marinis limosis nutriuntur C. 8, 16, 7. *Ostreorum historiam egregie illustrant verba Xenocratis* c. 36. Οστρεα τὰ πελάγια σπάνια καὶ ἀχρεῖα, διὰ τὸ μὴ θεωρεῖσθαι ὑπὸ ἡλίου· γίνεται δὲ καὶ μικρομεγέθη. πικρὰ δ' εἰσὶ καὶ οὐκ ἐδώδιμα, διὰ τὸ δηκτικὸν τῆς κοιλίας. Χαίρει γὰρ ἐπικιρνάμενον γλύκεσι κράσει (*Rasarius* γλυκείᾳ κράσει *vertit, malim* γλύκεσιν ὕδασιν) γλυκυχύλους προσαύξον σάρκας· διὸ κάλλιστα κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Εφέσῳ κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ καΰστρου (εἰς καταβολοὺς *spuria censeo; horum loco inclusa habet Rasarius*) τιθέντες (*malim* τίθενται) ὡς σπέρματα καὶ αὔξεται· ἔαρι δὲ ἐμπίπλανται παχυνόμενα λευκῷ χυμῷ γαλακτώδει; *Diphilus ap. Athenaeum III p.* 92. ὄστρεα — κράτιστα τὰ θαλάσσια ὅταν λίμνη ἢ ποταμὸς παρακέηται· γίνεται γὰρ εὔχυλα καὶ μείζονα καὶ γλυκύτερα· τὰ δὲ πρὸς ἠϊόσι καὶ πέτραις ἰλύος καὶ ὕδατος ἀμιγῆ μικρά, σκληρά, δηκτικά· τὰ δ' ἐάρινα ὄστρεα καὶ τὰ κατὰ τὴν θέρους ἀρχὴν κρείσσονα, πλήρη, θαλαττίζοντα, μετὰ γλυκύτητος. *Apud Romanos primus Sergius Orata ostrearia in lacu Boiano collocavit. Cf. Plinius IX. c.* 51 *et* 54. *Macrob. Satur.* 2, 11. *Horatii Epod.* 2, 50. *Serm.* 2, 4, 27. *Ex Plinio huc pertinet locus:* 9. *sect.* 74. *nuper compertum in ostreariis humorem iis foetificum lactis modo effluere.*

Ostresrum testae Veg. 3, 62, 2.

Otiosus fons, *rapido oppon.* P. 1, 37, 3.

Otium. otii pariter et negotii reddenda ratio C. 2, 22, 1.

Oves laudantur V. 2, 1, 4. disciplina ovium V. 2, 2. *int.* C. 7, 2—5. *int. earum genera* Altinates, Gallicae, Milesiae C. 7, 2, 3. Graecae, sicut Asianae vel Tarentinae P. N. 13, 5. C. 7, 4. *int.* pellitae Tarentinae et Atticse V. 2, 2, 18. tectse *eaed.* C. 7, 2, 3. quadratae *laudantur* C. 7, 2, 3. ferse V. 2, 1, 4. ne scabie ricinisve infestentur Ca. 96. medicinae earum C. 7, 5. earum fructus qua lege venire soleat Ca. 150. Oves hirtse et molles. *Vide* Hirtus.

Oviarium peeus C. 7, 6, 1. oviariae pecuariae grandes V. 2 pr. 6.

Ovile peeus V. 2, 2, 6.

Ovillum genus quae psscua desideret P. N. 13, 3. *add.* C. 7, 2, 6. Dioscor. 4, 136. de sdisnto: φυτεύεται δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ προβάτων ἐν ταῖς μάνδραις· *quod idem de alysso annotavit Plutarch. Q. S. III.* 1. *et Aelian. H. A.* 9, 31.

Ovinii unde dicti V. 2, 1, 10.

Ovo, *ovas vid. ad* V. 3, 9, 9.

Ovum gallinaceum crudum devoratum C. 6, 4, 2. Veg. 4, 2, 8. ova ut serventur C. 8, 6, 1. minuuntur

sale C. 8, 6, 2. servari et supponi ut debeant C. 8, 5. 8, 6, 1. P. 1, 27, 1. animantur C. 8, 5, 10. ovorum albus liquor medetur suffraginosis mulis C. 6, 38, 2. ova ὑπηνέμια V. 2, 1, 19. *ova rotunda et oblonga sexu differunt not. ad Varr.* 3, 9, 12. Col. 8, 5. ovorum testa aceto resoluta Veg. 5, 63. *not.* p. 97. *eadem observatio subest artificio tradito* in Geopon. 14, 10, 2. Plinius 10. s. 80. ova aceto macerata in tantum emoliuntur, ut per annulos transeant. *Talia ex oleo fricta coeliacis, dat in medicina* 29. *sect.* 11. *ubi vide annotat. Harduini.* — ova plena mensurae nomen Veg. 2, 28, 19. 6, 8, 4. — ovum in ludia Circensibus et Cereali pompa V. 1, 2, 11.

Oxygala C. 12, 8. not. *Ctesias ap. Photium in Indicis πίνουσι δὲ γάλα καὶ ὀξύγαλι τῶν προβάτων. Vnde patet, liquidae potionis genus fuisse* ὀξύγαλα. ὀξύγαλα ἡδυσμένον in coena Persarum regia memorat Polyaenus 4, 3, 31.

Oxygarum C. 12, 57.

ex Oxymelli Ca. 157, 8. oxymelli superfunde C. 12, 56, 3. ad oxymellis crassitudinem Veg. 3, 48, 4.

Oxyporum pretiosius C. 12, 57, 5.

Ozaenae asperiores Veg. 1, 9, 2. *Etiam* 3, 49, 5. 5, 21, 4. *ad pedes pertinere videntur. Et Hippiatr. Ruell.* p. 113, a. *proponitur quidem initio* remedium Absyrti foedia narium ulceribus, quas vocant ozaenas: *sed deinde* Eumeli medicamentum *sub eodem titulo haud dubie ad pedes pertinet.* Gesner.

P

Notat pondo. *Sic* casei P. 11, 5. *h.* e. pondo duo semis Ca. 84, 1. *et* P. =— *h.* e. pondo quadrantem *ibid.* casei recentis P. 111. pondo tria, *et p. p.* P. S. pondo semis Ca. 85. *Ita etiam* Ca. 158, 1. *vid.* Pondo.

Pabularis vicia C. 2, 14, 1. P. 1, 6, 14.

in Pabulationem spurce versantur sues C. 7, 9, 14.

Pabulatoria corbis C. 6, 3, 5. 11, 2, 99.

Pabulor. pabulantur aves, *cibum capiunt* C. 8, 15, 5. — pabulandae sunt fimo oleae C. 5, 9, 13.

Pabulum bubus ut parari darique debeat Ca. 54, 1, 60. pabulorum genera et satio C. 2, 7, 1. 2, 11, 1. V. 1, 23. V. 1, 31, 4. *Vide in Ocinum.* in pabulum conseritur vicia C. 11, 2, 71. pabula viridia C. 7, 9, 9. pabulum aridum Ca. 30. hibernum Ca. 149, 1. ovibus Ca. 5, 8. — Pabulum malorum Ca. 7, 4. *not.* nam eo quasi pabulo gliscit terra C. 2, 5, 1. ut stercore velut pabulo absumtas vires refoveas C. 2, 14, 3. saginata largioribus pabulis terra C. 2, 1, 5. pabula praebere novali C. 10, 84. *sic* cibum arborum dixere Lucret. 1, 354. *et Plin.* 17, 2. τροφὴν *Theophrastus de caus. plant.* 3, 26. quin cibi maioris plantae quaedam V. 1, 23, 2.

Pactae plantae, *a pangendo* P. Ian. 14, 1.

Paean Delie, *et* Evie. Evie Paean C. 10, 224.

Paedagogi agriculturae C. 1, 1, 13.

Paeminosa area, *an* grana? V. 1, 51, 1.

Paesti rosaria C. 10, 37.

Paetum (Papyrium) *legendum arbitror pro* Peta V. 2, 1, 1. Gesn.

Paginae marmoreae pavimentis impressae P. Mai. 11, 3.

Πάγουροι, cancri marini P. 1, 37, 7.

Pala Ca. 10, 3. *vid. ad* C. 5, 9, 8. ferrato robore C. 10, 45.

Παλαίστρα V. 2 pr. 2.

Palatini, *qui montem illum incolunt* C. 1, 3, 7.

Palatum suave domini paravit ornithonas V. 3, 3, 7. palato torpenti C. 10, 110. palata docta et erudita C. 8, 16, 4.

Palatus, *a*, *um*. palatae et ligatae vineae C. 11, 2, 11.

Palea unde dicta V. 1, 50, 3. palea vestitum granum C. 2, 9, 15. paleae a frumento ut separentur C. 2, 21, 5. quae optimae C. 6, 2, 3. hortis noxiae P. 1, 36, 3. palearum repositio P. 1, 32. paleae ex leguminibus C. 7, 3, 22. *In faba paleae sunt calami vel culmi ut interpretatur Pontedera Postum. II. p.* 151. in C. 2, 10, 9. ibid. sect. 13 et 14. — Palea subrubra subalbicans gallorum laudatur V. 3, 9, 5. paleae ex rutilo albicantes velut incanae barbae dependentes gallinaceis C. 8, 2, 9. — palea *et* galea *confunduntur a librariis* C. 8, 2, 2. *vi. no.* — *pro* solea *videtur posita a librario* V. 1, 23, 6.

Palearia, *ut* foenilia C. 1, 6, 9.

Palearibus boum a collo demissis V. 2, 5, 7. C. 6. 1, 3. larga et circa genua fluentia P. Mar. 11, 2. *Austriacis* der Goder *auctore Hobberg. in Georg. Curios.*

Paleatum lutum, *cum palea subactum* C. 5, 6, 13. C. 12, 43, 1. Arb. 26, 5. *item* 12, 21, 2.

Pales magna C. 10, 4.

Palilibus asses solvere V. 2, 5, 1. *Vide* Parilia.

Paliurus C. 7, 9, 6. 11, 3, 4.

Pallae marinae Veg. 6, 12, 3.

Palladii rami, *oleae* P. ins. 51. Palladia amurca C. 10, 353.

Pallidior fit ficus vetustate, *situm contrahit* V. 1, 67.

Pallorem trahere C. 12, 41, 4. *not.* capere 12, 50, 16. exsaniare C. 12, 55, 1.

Palmae plantatio et cultura P. Apr. 5, 2. O. 12, 1 sq. cum cannabi, lino, iunco coniuncta V. 1, 22, 1. *conf.* C. 5, 5, 15. — palma ungueotariorum Ca. 113, 1. *not.* Co. 12, 20, 5. cortex de palma C. 12, 53, 2. not. — palma campestris C. 3, 1, 2. — palmam fert mel Siculum V. 3, 16, 14. — Palma in vite maior flagello, unde etiam uvae nascuntur V. 1, 31, 3. *add.* C. 3, 17, 4. 4, 15, 3. 4, 24, 12 *et* 13. in palmam pendere discit vitis V. 1, 8. 6. *Est igitur* Palma *haec* palmes, *ubi vid.* —Palmas de cauterio accipit bos paralyticus Veg. 5, 40, 3. *Notat vestigium formae cauterii, ut postea* stella, virgulae. *vid.* palmula. *Compara illud Quinctil. Decl.* 1. Manus palmare vestigium potest. *Et* paries sanguine palmatus. Gesner. *Vid. not. p.* 36.

Palmare, i. e. *materias alligare* C. 11, 2, 96.

Palmares scrobes P. F. 21, 1. P. Mar. 10, 11. palmaria spatia C. 8, 3, 9. 11, 3, 21.

Palmaria insula V. 3, 5, 7.

Palmes qui foecundus C. 3, 10, 14. focaneus C. 4, 22, 10. ultimus plurimum fructum adfert *rel.* C. 5, 6, 26. ad pangendum qualis eligendus P. F. 9, 7. palmitum duo genera C. 5, 6, 29. Knotholz.

Palmeus. palmea sporta P. F. 27. palmeae tegetes C. 5, 5, 15. *conf.* V. 1, 22, 1. palmeae scopae Martiali Apoph. 82.

Palmipedale limen V. 2, 4, 14. *h. e. Crescentio interprete*, palmi unius supra pedem. *Sic* palmipedalis malleolus C. 3, 19, 1. *quem eodem modo interpretatur Beroaldus.*

velut Palmulae fiuut cauterio Veg. 1, 28, 4. *vid.* Palma.

Palmum (ad) id est ad quartas decoquere C. 1, 2, 34. not.

Palo. palare et ligare vineas C. 11, 2, 16. palandus humidus locus ad fundamenta P. N. 15, 2.

in Palpebris aut auribus asinorum pili colorem sobolis variant P. Mar. 14, 3. *de* Linguae maculis *h. v.*

Palumbus ut farciatur Ca. 90. C. 8, 8.

Palus oleastri, pini, querci, radicibus arborum infigitur foecunditatis augendae causa P. Mar. 8, 2. N. 7, 4. palus de buxo P. Ian. 15, 18. *vid.* Cuneus. Palus e pertica V. 1, 8, 4. palo locum facere plantae P. F. 25, 28. — palus pro talea C. 5, 9, 3. not. Similiter iungit Theophr. C. P. 1, 13. κλήματα, κράδας, χάρακας. Idem C. P. V. 1. distinctius: οἷον κλήματα καὶ κράδαι καὶ ἐλαίας χάρακες. In olea igitur proprie dicuntur et graece χάρακες qui latine *pali*.

Palustris ager C. 8, 14, 2. palustres vineae C. 12, 21, 4.

Pamphylia C. 11, 2, 56.

Pamphylio profundo pascitur helops C. 8, 16, 9.

Pampinacea cripa C. 12, 20, 5.

Pampinarius palmes quis C. 5, 6, 29. pro frugifero ponendus non est P. F. 9, 7. pampinaria virga C. 3, 10, 7. pampinarium sarmentum C. 3, 10, 5. pampinariae materiae C. 4, 24, 11. pampinaria sarmenta P. F. 15, 2. C. Arb. 3, 1. C. 4, 11, 3.

Pampinatione frequenti detrahenda supervacua C. 4, 6, 1. quae eius tempestivitas C. 4, 6, 5. 4, 7, 1. 4, 28, 1. P. Mai. 2, 2. prima C. 11, 2, 38.

Pampinator C. 4, 10, 2. 4, 27, 5. 5, 5, 13.

Pampino. pampinare quid Ca. 33, 3. V. 1, 31, 2. pampinatur salix C. 4, 31, 2. velut pampinare *de aliis arbusculis*, C. 5, 10, 21. pampinandi modus C. 5, 5, 14. regula C. Arb. 11. épamprer les vignes *Gallis. Cf.* de *pampino et pampinatione ad* V. 1, 31. Col. 4, 6 et 27. *not.*

Pampinus qua parte ferax C. 3, 17, 3. pampinis vitem spoliant C. 11, 2, 61. pampini racemarii C. 3, 18, 4.

Pampinum inter arbores silvestres in C. 7, 9, 6. *offerunt Codd. ubi* pinum eam intelligo; *quam Ovidius* baccis caerulam *dicit Metam.* 10, 98. *ubi antea* ficus *pro* pinus *legebatur, sed hoc Codd. dant;* tinum *malebat Salmasius. Est viburnum tinus Linnaei, quem olim laurum silvestrem Romani vocabant*, teste Plinio.

Panas biformea C. 10, 427.

Panax ut seratur et colatur C. 11, 3, 29. *not.* panacis radicea C. 6, 5, 2. panacem medica lacrima C. 10, 103. (*ille est* opopanax) *add.* C. 11, 3, 17. panacis Syriaci Veg. 3, 56, 1. Graece πάνακες.

Pancturus aurculos P. F. 9, 10.

Pandataria insula muribus infesta V. 1, 8, 5. turturum et coturnicum ferax V, 3, 5, 7.

Pando, *as.* ne pandentur onere perticae C 4, 16, 4.

Pandere ficos et poma C. 2, 22, 3. uvas in sole C. 12, 39, 1.

Pangere, et depangere C. 11, 3, 26 *et* 30. malleolos C. 3, 3, 12. pangitur litera in cera mucrone calami, et herba in terra cuspide sarculi C. 10, 252. ad pangendum qui eligendi palmites P. F. 9, 7. panguntur vetere sarmento C. Arb. 3, 3. pangenda vitiaria malleolis quam recentissimis C. 11, 2, 18. *vid.* V. L. panguntur in seminario ipsa poma P. Ian. 15, 1. cum panxeris taleam C. 11, 2, 42.

Panici satio et cultura C. 2, 9, 17. P. Mar. 3. panicum pinsitum C. 2. 9, 19. ubi serendum Ca. 6, 1. in pabulo bobus dat Ca. 54, 4. *Panicum a paniculis et pano, qui graeco πῆνος, πηνίον, ut et τολύπη, glomo, respon-*

det, dictum censet Plinius 18. *sect.* 10, *no.* 3. *ubi milii et panici differentiam tradit. Theophrastus* μελίνην *interdum* ἔλυμον *dixit, nusquam iuxta* ἔλυμον *et* μελίνην *nominavit, ut distingueret, quod tradere videtur Harpocrationis locus in vocabulo* μελίνη, *sine dubio vitiosus, ubi nominat ex Theoprasti Historia plantarum librum VII, ubi hodie nihil simile legitur, quamquam initio octavi* μελίνη *iuxta* κέγχρον *nominatur. A graeco* πανίκη *derivat Scaliger Coniectan. ad Varronem pag.* 45. *Albertus Mag. Vegetab. p.* 473. *milium ait esse spica divaricata, panicum spica simul stante in culmo uno. Milium est Linnaei panicum miliaceum*, Hirse; *panicum contra id, quod Italicum Linnaeus cognominat, unde nostris* Pennich, Pfännig, Plench, Fench *audit, diversum a panico germanico, a cauda vulpina* Fuchsfchwanz *cognominato.*

Pantuleius Parra V. 3, 5, 18.

Papaveris satio et cultus C. 11, 3, 12. P. S. 13, 1. papaver anetho *iung.* C. 10, 314. cereale papaver *ibid.*

Paphie lactuca C. 10, 193. Paphius thyrsos C. 10, 370.

Papiliones ut enecentur in alvearibus C. 9, 14, 2. *it.* 8 *et* 9. P. Mar. 15, 4. Apr. 8, 7.

Papilla uberis C. 9, 11, 4. — papillae *fontibus forte melius conveniunt, quam* mammillae *vid. ad* V. 3, 14, 2.

Papulae in pecore ut curentur C. 6, 31, 2. papulis aestuans prurigo Veg. 3, 71, 2.

Papyri ligamen C. 6, 6, 4. Veg. 3, 3, 4. papyro faciendum vinculum P. F. 29, 2. *conf.* P. F. 33. papyri usus ad fistulas Veg. 2, 13, 5. 2, 23, 2. 2, 26, 1. papyrus candelarum purgata Veg. 2, 57, 1.

Par. pari pondere C. 12, 51, 2. pari libra eum aequore maris C. 8, 17, 1. paria facere cum rationibus domini C. 11, 1, 24 *et* 1, 8, 13.

Paracenterium Veg. 2, 17, 2.

Paracentesis, παρακέντησις Veg. 1, 43, 3. in cura oculi Veg. 2, 17, 1.

Paralysin ex frigore sustinet stomachus Veg. 3, 34. patiuntur iumenta Veg. 3, 41, 1.

Parastaticae Veg. 4, 1, 2. *inter ossa equi.*

Parata messis, *matura* P. Iun. 2, 2.

Parcere opera Co. 1, 1.

Parcius putare C. 4, 24, 18. *si lectio sana est*

Paridius Veterensis C. 4, 3, 6.

Paries. parietum tectura fortis et nitida ut fiat P. 1, 15. intra parietes continere C. 12, 1, 5.

pro Parietaria herba *scribitur* Paritaria *aliquoties apud* Veg. *v. g.* 3. 65, 11. 3, 66, 5. *legebatur. Eadem* Vrceolaris.

Parilia, *festus dies* V. 2, 1, 9. C. 7, 3, 11. *Vide* Palilia. *Locum Ciceronis et Solini de Palilibus et die natali Romae urbis illustrat locus Plutarchi in Rom. c.* 11, *huc transferendus ob auctoritatem Varronis:* ἐκείνην δὲ τὴν ἡμέραν, ᾗ τὴν πόλιν ὁ Ρωμύλος ἔκτισεν, ἀτρεκῆ τριακάδα τυχεῖν λέγουσι, καὶ σύνοδον ἐκλειπτικὴν ἐν αὐτῇ γενέσθαι σελήνης πρὸς ἥλιον, ἣν εἰδέναι καὶ Ἀντίμαχον οἴονται τὸν Τήϊον ἐποποιὸν ἔτει τρίτῳ τῆς ἕκτης Ὀλυμπιάδος. Ἐν δὲ τοῖς κατὰ Οὐάῤῥωνα τὸν φιλόσοφον χρόνοις, ἄνδρα Ῥωμαίων ἐν ἱστορίᾳ βιβλιακώτατον, ἦν Ταρούτιος ἑταῖρος αὐτοῦ, φιλόσοφος μὲν ἄλλως καὶ μαθηματικός, ἀπτόμενος δὲ τῆς περὶ τὸν πίνακα μεθόδου θεωρίας ἕνεκα, καὶ δοκῶν ἐν αὐτῇ περιττὸς εἶναι. Τούτῳ προὔβαλλεν ὁ Οὐάῤῥων ἀναγαγεῖν τὴν Ρωμύλου γένεσιν εἰς ἡμέραν καὶ ὥραν ἐκ τῶν λεγομένων ἀποτελεσμάτων περὶ τὸν ἄνδρα ποιησάμε-

νον τὸν συλλογισμὸν, ὥσπερ αἱ τῶν γεωμετρικῶν ὑφηγοῦνται προβλημάτων ἀναλύσεις· τῆς γὰρ αὐτῆς θεωρίας εἶναι, χρόνον τε λαβόντας ἀνθρώπου γενέσεως βίον προειπεῖν, καὶ βίῳ δοθέντι θηρεῦσαι χρόνον. Εποίησεν οὖν τὸ προσταχθὲν ὁ Ταρούτιος καὶ τάτε πάθη καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀνδρὸς ἐπιδὼν καὶ χρόνον ζωῆς καὶ τρόπον τελευτῆς καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα συνθεὶς εὖ μάλα τεθαῤῥηκότως καὶ ἀνδρείως ἀπεφήνατο τὴν μὲν ἐν τῇ μητρὶ τοῦ Ρωμύλου γεγονέναι σύλληψιν ἔτει πρώτῳ τῆς δευτέρας Ολυμπιάδος, ἐν μηνὶ κατ' Αἰγυπτίους Χοιὰκ τρίτῃ καὶ εἰκάδι τρίτης ὥρας, καθ' ἣν ὁ ἥλιος ἐξέλιπε παντελῶς, τὴν δ' ἐμφανῆ γένεσιν ἐν μηνὶ Θὼθ ἡμέρᾳ πρώτῃ μετ' εἰκάδα περὶ ἡλίου ἀνατολάς, κτισθῆναι δὲ τὴν Ρώμην ὑπ' αὐτοῦ τῇ ἐνάτῃ Φαρμουθὶ μηνὸς ἱσταμένου, μεταξὺ δευτέρας ὥρας καὶ τρίτης. *Varro, qui urbis initia ad Olymp. VI. annum 3. referebat, si fuit rationes Chaldaicas Tarutii solas secutus, vereor ut risum merito debeat. Cato retulit ad Olymp. 7, 1. eumque secutus Dionysius Antiq. I. 74. II. 2. cum Eusebio. Cum Eratosthene ad Olymp. 7, 2. retulit Corn. Nepos. Pictor amplexus erat Olymp. VIII Cincius XII. Varronem Pomponius Atticus in Annalibus fuerat secutus, cuius deinde auctoritas plurimum valuit apud Ciceronem et reliquos eius aetatis scriptores.* Cato quidem callide abstionerat comparatione graecorum temporum, uti testatur Diooysius 1, 74. qui anoum Catoniaoum V. C. ipse composuit cum regulis Eratosthenis. Addo nunc locum Lydi περὶ μηνῶν a Schowio editi: Ρωμύλος δὲ κτίζει τὴν Ρώμην τῇ πρὸ δέκα μιᾶς καλανδῶν μαΐου κατὰ τὸ τρίτον τῆς ἕκτης ἢ ὡς ἕτεροι κατὰ τὸ δεύτερον τῆς ὀγδόης, ὡς Ταῤῥούτιος ὁ μαθηματικὸς κατηστέριξεν, ἡλίῳ μὲν ταύρῳ, σελήνης δὲ παρθένῳ, Κρόνου δὲ ζυγῷ, Διὸς δὲ λέοντι, Αρεως ζυγῷ, Αφροδίτης ταύρῳ, Ερμοῦ κριῷ· ubi alter Codex habet: ὅτι ἡ ὥρα τῆς Ρώμης ὅτε Ρωμύλος ταύτην κτίζειν ἤρξατο, ἐστὶν ὥρα δευτέρα πρὸ τρίτης. ὡς Ταῤῥούτιος ὁ μαθηματικὸς κατηστέριξε, Διὸς μὲν ἰχθύσι, Κρόνου δὲ καὶ Αφροδίτης καὶ Αρεως καὶ Ερμοῦ σκορπίῳ, ἡλίου δὲ ταύρῳ καὶ σελήνης ζυγῷ. Posterior narratio magis consentit cum loco Cicerooois. Locus Varronis ex Libro XIV. Rerum humanarum, quem de Iano deo ibidem excerpsit Lydus, exstat partim integrior apud Augustinum de Civit. Dei VII. c. 8.

Pario. Pariunt noo omnia V. 2, 1, 27. peperere poma ficus P. Mar. 10, 24. pariunt ficus obrutae in seminario V. 1, 41, 5. in pariendis colibus vires habet sarmentum V. 1, 32, 2.

Parma C. 7, 2, 3.

Paro. parare praedium Ca. 1, 1.

Parotides Veg. 3, 23, 1.

Parra Pantuleius V. 3, 5, 18.

Parrhasius C. 1 pr. 31.

Pars et species *Synonyma* V. 3, 3, 3. a qua parte bonus appellatur, *i. e. qua de causa* V. 1, 7, 7. parti, *pro* parte V. 3, 3, 8 *et* 9. Ca. 136. not. — partes priores agit, quod utile est V. 1, 4, 2. ad partes alium vocare V. 2, 9, 16. ad partes paratum venire V. 2, 5, 2. — partibus et paullatim praebere cibum C. 2, 3, 2.

Parta, *quae peperit* C. 7, 4, 3.

Parthenope docta C. 10, 134.

Parthorum consuetudo in equis domandis Veg. 2, 28, 37.

Partiario Ca. 16 *et* 137. *vid. not.*

Participes agrestium operum C. 1 pr. 28.

Particulatim mercari gregem C. 7, 6, 5. vocare loca V. 2 pr. 2.

Partim *solitarium pro* praesertim

propter compendium aut notam librariorum poni videtur Ca. 5, 6 *et* 6, 3, Gesner.

ad Partiones aptae gallinae V. 3, 9, 4.

Partita in sex V. 1, 37, 3.

Partura, *partus* V. 2, 1, 27.

Parturit gramine solum C. 10, 10.

Partus foeminis appropinquat C. 8, 11, 8. pecoris custodiri et adiuvari ut debeat C. 7, 3, 18. a partu statim genitus asellus C. 6, 37, 8. partu fructus utilis non est mulus V. 1, 8, 2. — partus sui desiderio laborat equa C. 6, 27, 12. gemini familiares Afris et Aegyptiis C. 3, 8, 1. — partus de vite V. 1, 8, 7. C. 3, 10, 16.

Parum bonae nutrices sunt C. 8, 5, 24.

Pascitant apes V. 3, 16, 19. *sed recte Pontedera Codd. scripturam* pastitant *praefert in Postumis.*

Pasco. pascendi ratio triplex V. 2, 1, 16.

Pascua uri quando soleant P. Aug. 4. C. 6, 23, 2. *not.*

Passer Petronius V. 3, 2, 2. — Passer piscis C. 8, 16, 7. *vid.* Rhombus.

Passionis dysentericae limus P. F. 31, 2. haec passionum genera Veg. 2, 10, 1. *et saepe pro morbo.*

Passus, pedes quinque C. 5, 1, 5.

Passus, *a*, *um*. Passae uvae ut fiant C. 12, 39, 1.—Passum (*vinum*) ut fiat C. 12, 39. eo uti licet ad conditum P. O. 19. de passo uffae Veg. 2, 8, 2. *ex uva passa* fit et dicitur, graece γλυκὺς, πράμνιος et κρητικὸς Dioscor. 5, 9.

Pastinacae satio et cultus C. 11, 3, 35. P. F. 24, 9. genera duo C. 9, 4, 5. pastinacae agrestis semina C. 6, 17, 8. Veg. 4, 23, 2.

Pastinationis ratio C. 3, 13, 1 sq. modus et mensura C. 11, 2, 17. reditus, *h. e. viviradices*, *quae venduntur* C. 3, 3, 15. pastinatio emundata, inoccata, et aequata C. 3, 15, 1.

Pastinator C. 3, 13, 12.

Pastinatum suspensissimum C. 3, 13, 7. de pastinato eximuntur viviradices C. 3, 3, 11.

Pastino. pastinandi soli hortensis duo tempora C. 11, 3, 9. mensura quae sufficiat vineis C. 3, 16. pastinandus locus quomodo praeparandus P. Ian. 13, 7.

Pastinum, instrumentum bifurcum angustis faucibus C. 3, 18, 1 *et* 6. — terra pastino et seminibus accipiendis parata: quando et quot generibus fiat P. Ian. 10, 1. *Sed* F. 9, 13, *a scrobe et sulco distinguitur, estque* fossum continuum. effodi quando incipiat P. D. 2. pastini mensura P. Ian. 12. pastinorum latitudini studere P. 1, 7, 2. pastinum vineaticum ut conserendum P. F 9, 11. ad pastini similitudinem fodies hortum P. 1, 34, 2.

Pastio vel villatica vel agrestis V. 3, 1, 8. 3, 2, 13. villatica et pecuaria C. 8, 1, 2. pastiones laxae V. 1, 12, 1. mutantur V. 2, 2, 12.

Pastito *vide in* Pascito.

Pastores quot et quod genus habendi V. 2, 10, 1. pastor pavonum V. 3, 6, 5. columbarius V. 3, 7, 5. diligens C. 11, 1, 18. pastorum cellae C. 1, 6, 8.

Pastoralis res V. 2 pr. 4. scientia C. 1 pr 25. eius partes novem V. 2, 1, 12. vita V. 2, 1, 5. canis qualis C. 7, 12, 3 et 8.

Pastoriciae rei origo, dignitas, ars V. 2, 1, 1. Pastoricia vita V. 1, 2. *male legi pro* pastoria *vult Barth. ad Calpurn. ecl.* 5, 105. Gesn.

Pastum exire V. 2, 2, 10.

nondum Patefactae rosae P. Mai. 17.

Patena, φάτνη Veg. 2, 28, 3. *not.*

Paterfamilias in villa observare quae debeat Ca. 2. C. 1, 7.

Paternae notae plerumque natis inhaerent C. 7, 3, 2.

Patescere P. N. 7. *de nucibus*, antequam patescant. V. L. *est* putrescant. *Nempe rumpuntur, cum putrescunt.* Gesner.

Patibula in torculari Ca. 26. *vid. Popma de instrum. fundi c.* 11. *Apud Apuleium met.* 4. *p.* 164 sq. *explicant seram s. vectem ligneum ostio occludendo.* Schoettg. *Sed Turn.* 6, 23. *binas scalas interpretatur, in axiculum unum capitibus suis coniunctas, divaricatis ad imum cruribus, qualibus hodieque usus est, ubi simplices scalae applicari non possunt.* Gesner; *cuius est in Thes. L. L. haec interpretatio:* Mihi videtur patibulum etiam hic esse lignum iugi instar, in usu transversum, humeris impositum, e cuius utroque extremo suspensas corbulas uvarum, sublevantibus se invicem manibus humerisque portabant facilius, ut hodie passim videmus aquam hamis ita gestari: *Locum Apulei ibidem Gesnerus interpretatus est.*

Patientia praestantes vites C. 3, 2, 20.

Patina aerea P. 1, 40, 3. *In balneo subiecta miliario aereo, et superposita fornaci. Huc pertinere videtur locus Procopii B. V.* 1, 13. ὠμὸν ἔτι τὸν ἄρτον ἐς τὸ δημόσιον βαλανεῖον ἐσκομίσας τὸν Ἀχιλλέα, οὗ δὴ ἔνερθεν τὸ πῦρ καίεται, καταθέσθαι ἐκέλευσε· καὶ ἐπειδὴ ἀμωσγέπως ὀπτᾶσθαι ἐδόκει etc. *ubi Interpres malebat* ἀγκύλιον *legi.* patinas fictiles C. 12, 43, 2.

Patior. patitur hortus inimicum pulverem palearum P. 1, 34, 1. formicas arbor P. O. 12, 8. vermes Persicus P. N. 7, 5. marem femina C. 6, 24, 2. — patimur hortis tribus (*in eo statu esse*) C. 12, 47, 10. exiguum pati dum C. 12, 16, 1. not. vetustatem pati C. 2, 10. 3, 2, 19. cf. Gronov. ad Senec. Ep. 31. p. 195. — quantum fabae paritur magnitudo *h. e. quam magna est faba* Veg. 5, 66, 2. — *Passive usurpari* (*ut sinor*) *hoc verbum P. F.* 25. *observat Barth.* 25. 7. *sed non invenio in illo titulo, nisi s.* 6. *ubi consuetam significationem retinet. Interim ita accepisse hoc verbum recordor Lentulum ad Cic. fam.* 12, 14. Quorum improbitatem aliquando retundi, et non pati impunitate augeri, utile est reip.

ex Patriis locis similibus C. 6, 2, 13.

Patrare sementim Ca. 54, 1.

Pavescere ad tactum C. 6, 2, 6.

Paviculis verberare Ca. 91. condensare C. 1, 6, 12. inculcare, expolire C. 1, 6, 13. 11, 3, 34. aequata area C. 2, 20, 1.

Pavidi auditu, visu, boves *h. e. ad audita visa,* C. 6, 2, 11.

Pavimenta aedificii P. 1. 9, 1. *it.* 4 *et* 5. ut fiant C. 18, 7. in solariis P. Mai. 11, 1. Iun. 8. S. 15. testacea, marmorea, tessellata, scutulata, nigra P. 1, 9, 5. testacea superfundere P. 1, 40, 2. pavimento testaceo suffuso P. 1, 19, 1.

Pavio. Pavito Ca. 18, 7. *ex graeco* παίω, *unde et depavere apud Festum.*

Pavita solida terra area V. 1, 51, 1.

Paulula pila Ca. 14, 2. paululo sale P. N. 22, 4.

Paullum siliculae Ca. 158, 1. triti salis C. 8, 5, 22.

de Pavonibus V. 3, 6. C. 8, 11. P. 1, 28. Iunoni sacri *Vict. ad* V. 3, 6, 2. — Fircellius Pavo V. 3, 2, 2.

Pavonini pulli C. 8, 11, 13. pavonina ova V. 3, 9, 10.

Pauperies terrae P. 1, 19, 2. foe-

tuum ubertate foliorum compensata P. N. 9.

Paupertas certissima C. 12, 2, 3.

Pausatum et requietum Veg. 2, 10, 8.

Pauseae oleae V. 1, 60. iucundissimae C. 5, 8, 4. ut condiantur C. 12, 47, 2 *et* 9. ut epulis praeparentur C. 12, 48, 1. pausea acerba C. 12, 47, 1. alba ut condiatur C. 12, 47, 2 *et* 7.

Pausia *eadem scribitur* P. F. 18, 4. C. 5, 8, 4. C. Arb. 17, 3.

Pausias pictor V. 3, 17, 4. 16, 3. ἀρτιφυοῦς χραμβῆς πάσσαλον ἐμβολέα Analect. Brunk. T. III. p. 186. not. 176.

Peccat vinum P. O. 14, 7. peccando discere C. 1, 1, 16.

Pectinibus spicam legere C. 2, 21, 3.

Pectitae lanae C. 12, 3, 6. pectita tellus C. 10, 94.

Pecto. pectere ferro bicorni herbam C. 10, 143.

Pecturosae aves C. 8, 2, 8.

Pectunculi pisces C. 8, 16, 7. *in piscina marina limosa nutriuntur. De pectinibus optime Xenocrates c.* 19. Κτένες κράτιστοι οἱ εὐμεγέθεις, κοῖλοι, τὴν χρόαν μελάντεροι· ἀκμάζουσι δ' ἦρος καὶ θέρους· τότε γὰρ αὔξονται, μάλιστα πρὸς σελήνην· διάφοροι δ' οἱ ἐν Μιτυλήνη πάντων μεγέθει, φύσει, εὐχυλίᾳ· φέρει δ' ὁμοίους τούτοις ὁ Ιόνιος κόλπος κατ' Ιλλυρίδα καὶ Τυῤῥηνίδα καὶ Σαλῶνας καὶ Λάτιον. — οὐκ εὔφθαρτοι οἱ πυξίζοντες, καθάπερ τὰ ὄστρεα — εἰσὶ δὲ οἱ λευκοὶ καὶ πλατεῖς γλυκύτεροι, σκληροὶ δὲ οἱ λευκοί, (μέλανες *forte*) οἱ δὲ πυῤῥοὶ βρωμώδεις — οἱ δὲ ποικίλοι μέσοι· καὶ ποσὰ δὲ αὐτῶν ἐμφέρει φυκίοις· *quorum partem transtulit Plinius* 32. s. 53. Pectines maximi *et* nigerrimi aestate, laudatissimi Mitylenis, Tyndaride, Salonis, Altini, Antii, in insula Alexandriae in Aegypto: pectunculi, purpurae etc. *ubi Codd. nil variant, nisi quod Chifl. post* laudatissimi *addit* autem. *Vides pro* Τυῤῥηνίδα, *quam ex Codice Rasarii et Mosquensi addidi, Plinium* Τυνδαρίδα, *deinde* Αντιον *legisse pro* Λάτιον cui Λάδιστον vel Αχτιον substituebat, Plinii locum ignorans, Wesseling. ad Anton. Itiner. c. 269. Diphilus apud Athenae. p. 90. τῶν δὲ κτενῶν ἁπαλώτεροι μὲν εἰσιν οἱ λευκοί. ἄβρωμοι γὰρ καὶ εὐκοίλιοι. τῶν δὲ μελάνων καὶ πυῤῥῶν οἱ μείζονες καὶ ἔκρινοι εὔστομοι· κοινῶς δὲ πάντες etc. *Methymnaeos pectines laudant Philyllius ap. Athen. p.* 86. *et Archestratus ibid. p.* 92. *Inter conchylia bivalvia testis stratis numerat Aristoteles H. A.* 4, 4. *P. A.* 4, 5 *et* 7. *Nimia anni siccitate* rufescere (πυῤῥούς) atque *adeo interire docet H. A.* 8, 20, *ubi instrumento abradi ait a piscatoribus de petris. Gallis dicuntur Petoncles.*

Pecua et homines V. 2, 1, 3. pecua salva Cat. 141, 3.

Pecuarius, *a*, *um*. Pecuarii Appuli V. 3, 17, 9. Athletae V. 2, 1, 2. pecuarius canis C. 7, 12, 8. pecuarii greges V. 2, 5, 17. pecuaria res V. 2 *pr.* 4 *et* 7. quaestio V. 2, 2, 1. negotiatio C. 8, 1, 1. pastio V. 3, 1, 8. 3, 2, 13. C. 8, 1, 2. — pecuariae grandes oviariae et aquariae V. 2 pr. 6. nobiles V. 2, 1, 2. vide ad V. 1, 19, 4.

Pecuina assaria Cat. 132, 2. *not.*

Peculiare aliquid in fundo pascere liceat praefectis V. 1, 17, 7.

Peculium unde dictum V. 1, 2, 17. C. 6 pr. 4. danda opera ut praefecti habeant V. 1, 17, 5.

Pecunia unde dicta C. 6 pr. 4. pecunia assaria Iovi daps Cat. 132, 2.

Pecus, *oris*, pecoris maioris et mi-

noris species trinae V. 2, 1, 12. pecorum atque agrorum cultus C. 6 pr. 3. in pecore parando et pascendo quae observanda Varr. 2, 1, 11. Pecus ut curandum villico Cat. 5, 6. charactere signatur P. Ian. 16. annuo delectu reparatur C. 6, 22, 1. magistros quales desideret C. 1, 9, 1. in pecore mactando quae observanda C. 12, 53, 1. — Pecus Graecum, *de ovibus* C. 7, 4, 1. ovillum, Tarentinum, hirtum, caprinum, mutilum, cornutum, raripilum, setosum C. 1 pr. 26. volatile C. 4, 8, 3. aquatile C. 8, 17, 7. malum, mediocre, *de apibus* C. 9, 8, 6.

Pecus, *udis.* pecudis genua, *de equis* C. 6, 27, 13. 6, 30, 1. 6, 34, 1. pecudes pro regionis caelique statu variant C. 6, 1, 1. quaedam culturis inimicae V. 1, 2, 18. pecudum ferarum genera V. 2, 1, 5.

Pedali spatio C. 4, 16, 2. pedalia longitudo C. 4, 7, 3.

Pedamen teres C. 4, 16, 1. pedaminum prospiciendorum ratio C. 4, 30, 1. pedaminibus adnixae vites C. 5, 4, 1.

Pedamenta, quibus stat rectis vinea V. 1, 8, 2. quatuor generum V. 1, 8, 4. vestire C. 4, 1, 1. in pedamentis fructus claudicat C. 4, 2, 1.

Pedaneum rudus P. Mai. 11, 2. *i. e. pedis crassitudinem habens.*

Pedestri sermone Veg. 4 pr. 2.

Pedicino, *et* pedicinis duobus Cat. 18, 3.

Pedicularis herba C. 6, 30, 8. *ubi Eumelus ἀγριοσταφίδα nominat.*

Pediculi uvarum impicautur C. 12, 43, 1. pediculis malorum pice ferventi mersis P. F. 25, 18. pediculos Punicorum torquent C. 12, 44, 2. *vid.* Petioli.

Pedissequorum turba C. 1 pr. 12.

Pegasidum comites C. 10, 263.

Pelagici pisces C. 8, 17, 14.

Pelagii pisces V. 3, 10. C. 8, 16, 8. greces piscium C. 8, 17, 8.

Pelamis C. 8, 17, 12. *De Pelamide dixi in Historia literaria Piscium. Hic liceb.t locum Xenocratis cap.* 34. *expedire:* πηλαμὺς μικρὰ γίνεται ἐν μεσογαίαις — κυβινοπηλαμὺς μετὰ μ' ἡμέρας ἐπὶ πόντῳ μετὰ λίμνην ὑποστρέφεται· *ubi Rasarius:* pelamis exigua nascitur in Maeotide: *Legit igitur scriptum in suo Codice* ἐν Μαιώτιδι: *quo ducit lectio Cod. Mosquensis:* ἐν μεσόταις· *Pelamys parva proprio vocabulo cordyla dicebatur. Deinceps Rasarius:* Cybium hoc est concisa pelamys, quae post quadraginta dies a Ponto in Maeotim revertitur: *Codex Mosq.* κύβινον, πηλαμὺς (*in margine* κύβιον) ἡμέρας ἀπὸ πόντου ἐπὶ μετιλίμνην· *in margine:* μαιότιδα· *unde corrige:* ἀπὸ πόντου ἐπὶ Μαιώτιδα λίμνην. *Firmat emendationem, qui haec vertit Plinius* 32. *s.* 53. Colias sive Parianus sive Sexitanus a patria Baetica, lacertorum minimi: ab iis Maeotici: cybium, ita vocatur concisa pelamis, quae post XL dies a Ponto in Maeotin revertitur: cordyla, et haec pelamis pusilla, cum in Pontum e Maeotide exit, hoc nomen habet: *In quibus Plinii verbis turbatum a librariis fuisse suspicor. Colias nullibi extra hunc locum nominat; de lacertis haec tantum pauca paulo post inseruit:* Sunt lacertorum genera: *Parianum coliam laudat* Archestratus ap. Athen. III. p. 116 Καὶ πάριον κολιῶν κυθρὴ τροφός ἐστι πολίχνη. Diphilus Siphnius ibid. p. 121. ὁ κολίας δὲ κολλοτικλλωδέστερος, δηκτικώτερος καὶ κακυχυλώτερος, τρόφιμος· κρείσσων δὲ ὁ Αμύκλαιος καὶ Ισπανος ὁ Σεξιτανὸς λεγόμενος· λεπτότερος γὰρ καὶ γλυκύτερος. *Martialis Sexitani lacerti caudam dixit VII.*

Ep. 77. *Idem XI.* 53. *tenui maiorem cordylam lacerto dicit; unde de magnitudine licet iudicare. Idem rutatos lacertos sectis ovis coronatos habet. Graece lacertus dicitur* σαῦρος *et* τράχουρος, *de quo, ut colia, dixi in Histor. litter. Pisc. p.* 64. 65. *Hicesius medicus ap. Athen. VII. p.* 321. *coliam scombro maiorem facit his verbis:* Ἱκέσιος φησὶ τοὺς σκόμβρους ἐλαχίστους μὲν εἶναι κατὰ τὸ μέγεθος, τροφιμωτέρους δὲ τῶν κολιῶν καὶ εὐχυλοτέρους, οὐ μὴν εὐεκκριτωτέρους. *Hirundine et myrme vel myrmia (mormyrum interpretatur Athenaeus) piscilus minores coliam et scombrum facit Epicharmus ibid. p.* 321. *ubi colia et scombro maior thynnis affirmatur. His igitur ex testimoniis liquet, lacertum cordyla thynnide minorem esse coliam. Coliam scombro aequalem fere ponit Epicharmus, sed Hicesius scombro maiorem facere videtur, cum scombros omnium minimos facit, cum colia comparans. Coliam porro Martialis videtur lacertum Sexitanum dicere. In quo nisi me coniectura fallit, cordyla minor colias erit. Itaque Plinius potuit colias, Parianum et Sexitanum, lacertorum minimos dicere. Verum dubitationem non levem fecit mihi de loci sanitate, quod in libris plurimis Plinii legebatur antea:* lacertorum minimi: *quod ex Codice Pintiani et Regio* 2. *mutavit Harduinus. Accedit, quod veterum scriptorum nemo Maeoticos colias celebravit. Denique Xenocrates initio c.* 34. *unde sua in hoc loco plerumque transtulit Plinius, longe aliter de colia:* Κολίαι, εὔστομοι κινητικοὶ κοιλίας· κράτιστοι δὲ οἱ Ἰβηρικοί· Πηλαμὺς *etc. quae supra posui. Quare suspicari coepi, olim in Plinio scriptum fuisse:* lacertorum generis: minima ab iis Maeoticorum cordyla, et haec pelamis pusilla, cum in Pontum e Maeotide exit, hoc oomen habet. Cybium, ita vocatur etc. *De cybio quod sequitur, recte contra Salmasium Harduinus annotavit locum Varronis et Festi, ubi piscis ipse* κύβιον *vocatur, ut tormenta inde confecta et salsa* κύβια *dicuntur. Oppianus Hal. I.* 183. *cum orcynis, premadibus et colias nominat* κυβείας. *Pergit Xenocrates:* τὸ δὲ ὡραῖον καλούμενον ἡδὺ εὔτροφον ἄδιψον. Τρίτομον κύβιον δύσφθαρτον, στερεώτερον τοῦ κυβίου, τἆλλα δὲ ἐμφερές· *ubi vulgatum* λεώρατον, *quod Rosarius etiam in libro suo legerat, cum Wottono correxi ex Cod. Vatic. et Regio: Deinde Vatic. et Reg.* τρίτον, *Mosq. in margine* τριτων *habet (quod h. l. restituendum esse iam olim Wottonus p.* 105. *suspicatus erat), postea rectius:* τὰ δ' ἄλλα ἐμφερές. *Plinius haec ita vertit:* Triton pelamidum generis magni: ex eo uraea cybia fiunt: *De pisce igitur tritone est interpretatus, quae Xenocrates potius de salsamentorum forma praecepisse videtur.* De Cybio vidimus usum Graecorum, quem firmat locus Hicesii ap. Athen. p. 118. Ἱκέσιος πηλαμίδας κύβιον εἶναι φησὶ μεγάλα· *ubi corrige* μεγάλας. *Horaium salsamentum genere neutro, piscem ipsum, unde fiebat salsamentum, genere masculo dixisse videntur. Idem de* τριτόμῳ *mihi videtur. Ecce enim Plautus Captiv. IV.* 2, 71. horaeum scombrum et trigonum et cetum *simul nominat ubi inepte interpretantur. Quae sint* κύβια *et* τρίτομα *egregie interpretatur Archestratus poëta ap. Athenae. p.* 116. *ubi de nescio quo pisce:* τμήσσοντες τετράγωνα τὰ γ' ἥτρια (*vulgo* τὰ χήτρια) τεκταίνονται (*Bosporani piscatores*) — Θύννου δ' ὡραίων Βυζάντιον ἔπλετο μήτηρ καὶ σκόμβρων βυθίων καὶ εὐχόρ-

του λιλεβάττεω — Ἰόνιον δ' ἀνὰ κῦμα φυγὼν Γαδειρόθεν ἄξει Βρέττιος ἢ Καμπανός, ἢ ἐξ ἀγαθοῖο Τάραντος Ορκύνοιο τρίγωνα, τά τ' ἐν στάμνοισι τεθέντα ἀμφαλλάξ δείπνοισιν ὀπαδεῖ. *ubi recte Dalecampius* τετράγωνα *cybia interpretabatur, ex abdomine* (ἠτρίοις) *facta piscis ibi non nominati Horaea ex thynno fieri patet, ut* τρίγωνα *ex orcyno, quae* τρίτομα *Xenocrates vocavit. Locum Diphili postea ponam. Ante enim Plinii locus explanandus est* 9. *s.* 18. *ubi de thynno est:* Hi membratim caesi cervice et abdomine commendantur atque clidio recenti dumtaxat, et tum quoque gravi ructu: cetera parte plenis pulpamentis sale asservantur. Melandrya vocantur caesis quercus assulis simillima. Vilissima ex iis, quae caudae proxima, quia pingui carent: probatissima, quae faucibus: at in alio pisce circa caudam exercitatissima. Pelamides in apolectos particulatimque consectae, in genere cybiorum dispartiuntur: *Quae ducta sunt ex his Xenocratis cap.* 35. *ubi de salsamentis ex thynno factis* (θύννια *et* θυνναῖα *Graeci dicebant*) *peculiariter tradit:* αὐχὴν μὲν γὰρ αὐτῶν γίνεται ὠμοτάριχος· ἐστὶ δὲ εὔστομος, δύσφθαρτος, διὰ τὸ ἀπίμελον· κράτιστος δ' ὁ Κυμαῖος· κοιλία δὲ τοῦ θύννου πρόσφατος μὲν ἐδώδυμος, οὐχ ὑπομένει γὰρ (πρὸς *deleo*) παλαίωσιν, εὐστόμαχος, ὡς ἐν ταρίχει, εὔχυλος εὐδιάφθορος, ἐπιπολαστικὴ δὲ διὰ τὸ πιμελῶδες. Τὰ δὲ λοιπὰ μέρη πελάνδρυα διὰ τὴν ἐμφέρειαν πρὸς τὰς μελαινούσας τῆς δρυὸς ῥίζας, παρορμητικὰ ὀρέξεων νάπυος παραπλοκῇ, τοῦ δὲ ὑπογαστρίου δυσφθαρτότερα τῷ τῆς πιμελῆς ἀπηλλάχθαι. *ubi Cod. Vatic. et Reg.* μελανδρύαι, *Regius in margine* κοττὶ *habet scriptum. Mosquensis* προσφάτη, *deinde* ἐπιπολαστικοί· *In Plinio si intempestivam hominis docti glossam:* atque clidio: *deleveris, plane cum Xenocrate in concordiam redibit Plinius, alioquin male de cervice seu clidio docens, quae de abdomine Graecus. Quae de melandryis addit Plinius assulas quercus memorans, ad radices quercus refert editus Xenocrates, quae nunquam* μελάνδρυα *dictae fuerunt graece. Quare* ῥίζας *mutandas censeo in* σχίζας. *Plinius enim* σκινδαλμοὺς *et* σχίδακας *assulas interpretari solet. Quae de apolecto addit Plinius, eadem sic Xenocrates:* Ἀπόλεκτος. ψαφαρώτερόν ἐστι τοῦ τριτόμου, εὐστομίᾳ λειπόμενον, εὐδιοίκητον, πεπτικόν: *quibus similiora vel potius paria sunt haec Plinii* 32. *s.* 53. pelamis: earum generis maxima apolelectus vocatur, durior tritone: *Ceterum in Xenocrate Codd. Vatic Mosq. et Reg.* Ἀπόλεκτον *habent cum Wottono p.* 165. *Rasarius plane omisit.* Sequitur in Xenocrate: Ορκίαλος πηλαμίς ἐστι μεγάλη (οὐχ *adde cum Rasario et Wottono*) ὑποστρέφουσα ὑπὸ τὴν λίμνην, ὑγιής, ὁμοίη δὲ τῷ τριτόμῳ, πλὴν δυσφθαρτότερον· διὸ ὑπομένει παλαίωσιν: *quae Plinius sic reddidit* 32. *s.* 33. Orcynus: hic est prismidum generis maximus, neque redit in Maeotin, similis tritoni, vetustate melior: *Scilicet in graeco scriptore recte Codd. Vatic. et Reg.* ὄρκυνος, *Mosq.* ὀρκύαλος *in margine* ὄρκυνος. *In vocabulo vitioso* ὑγιὴς *latere puto* Μαιῶτιν. *Xenocrates de sarda pergit:* Σάρδα ἡ πηλαμὶς ἐπιμήκης ὠκεάνιος, εὔστομος, δριμύτητι κυβίου προφέρουσα, κινητικὴ ὀρέξεως, πρὸς ἐκκρίσεις εὐόλισθος. *unde Plinius:* sarda: ita vocatur pelamis longa, ex Oceano veniens: *ubi Harduinus ex Galeno de Alim. Fac. III,* 34. *annotavit, Sardam dici pelamidem cum Sardiniam*

praeternatat. Sardam et cordylam parare docet Apicius IX. 10. Atque huc usque de pelamide Xenocrates. Ad pelamidem igitur solam pertinent diversa vel aetatis vel salsamentorum ex ea factorum formae vocabula, scilicet κορδύλη, *cordyla*, κυβεία, κύβιον, *cybium*, vel τετράγωνον ὡραῖον, *horaeum*, τρίτομον *seu* τρίτον *vel* τρίγωνον, *postea* ὄρκυνος, *porro* ἀπόλεκτον *vel* ἀπόλεκτος, *denique* σάρδα, *sarda. Quae si bene tenueris, facile te multis variorum scriptorum locis et difficultatibus expediveris.* Sequitur de scombro; σκόμβρος εὔστομος, δύσφθαρτος, δίψης ποιητικός, κρατίστη δὲ ἐν Παρίῳ. *ubi Cod. Reg.* ἐν Παρίᾳ *Vatic.* ἐν Πάρῳ· deinde Cod. Mosq. δίψους ποιητική. *Mirum vero mihi accidit* σκόμβρῳ *iungi verba formae foemineae. Plinius haec omisit: vel potius patriam Parium coliis attribuit, scombrum simpliciter nominavit post sardam; itaque eo in loco quaedam excidisse suspicor. De scombro idem IX. s. 49.* et primi omnium scombri (*ad Pontum exeunt*) quibus est in aqua sulphureus color, extra qui ceteris. Hispaniae cetarias hi replent, thynnis non commeantibus. *Postrema vellem scire quo auctore tradiderit Plinius. Memorabile enim et inquisitione dignum, ad Hispanias non commeare thynnos, sed coliam scombrosque, lacertorum e genere, et coliam quidem minimum, cetarias hispanicas replere. De Scombro vide Histor. litter. Pisc. p. 52. Antequam quae de thunnorum salsis membris tradit Xenocrates pertractemus, lubet reliquorum medicorum disciplinam comparare, eorumque testimoniis disputationem nostram confirmare. Primum igitur audiamus Diphilum Siphnium, quem fere ubique cum Xenocrate reperi consentientem. Hic igitur ita docet apud Athen. III. pag.* 120 Κράτιστα (τραρίχη) τῶν μὲν ἀπιόνων κύβια καὶ ὡραῖα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια γένη. τῶν δὲ πιόνων τὰ Θυνναῖα καὶ κορδύλη· τὰ δὲ παλαιὰ, κρείσσονα καὶ δριμύτερα, καὶ μάλιστα τὰ Βυζάντια. τὸ δὲ Θύννιον φησὶ γίνεσθαι ἐκ τῆς μείζονος πηλαμιδος, ὧν τὸ μικρὸν ἀναλογεῖ τῷ κυβίῳ· ἐξ οὗ γένους ἐστι καὶ τὸ ὡραῖον. ἡ δὲ σάρδα προσέοικε τῷ κολίᾳ μεγέθει· ὁ δὲ σκόμβρος κοῦφος καὶ ταχέως ἀποχωρῶν τοῦ στομάχου. *Quae sequuntur de colia, supra iam posui. In verbis hic positis notabile est sardam coliae magnitudine fere parem dici.* Θύννιον *videtur esse idem cum* Θυνναίοις, *quae antea Diphilus nominavit. Dalecampius melandryan* Θύννιον *interpretatur. Ceterum verba Diphili sic sunt scribenda:* ἐκ τῆς μείζονος πηλαμίδος, ἧς τὸ μικρὸν γένος ἀναλογεῖ τῷ κυβίῳ, ἐξ οὗ ἐστι καὶ τὸ ὡραῖον. *Ita cum Xenocrate plane sentit et* κύβιον *minus pelamidis genus dicit, ex quo* ὡραῖα *sunt etiam apud Xenocratem. Melandryn speciem esse maximorum thynnorum Pamphilus tradit ap. Athenaeum pag. 121. de melandryis ibidem sic Diphilus:* καί ἐστι τὰ τεμάχη αὐτοῦ (melandryos) λιπαρώτερα· τὸ δὲ ὠμοτάριχον κήτημά τινες λέγουσι, καὶ ἐστι βαρὺ καὶ γλοιῶδες, προσέτι δὲ καὶ δύσπεπτον. *Nimis laxe* ὠμοτάριχον *Dioscorid. II. 32. thynni salsi carnem interpretatur, rectius cervicem dixeris. Sed redeamus ad pelamidem, ex qua* ὡραῖα *supersunt illustranda. Deinceps salsamenta ex thynnis recensebimus. Pollux VI,* 48. ὡραῖα τεμάχη *cum salsamentis Gaditanis, Sardicis, Ponticis, Phrygiis et Aegyptiis et piscibus* κύβοις *memorat,* τεμάχη ὡραῖα; *idem VII,* 27. τάριχος ὡραῖον, ὡραιοτάριχος (*Hesychius etiam* ὡραιοπώλης, ταρι-

χοπώλης) *quin adeo* σαργάνας (*vasa in quibus salsamenta vehebantur*) ὡραίας, *ut* σαργάνας σαπρὰς; ἡμισείας, διημισείας, ἐαρινὰς *enumerat. Cum Diphilo de horaeis plene sentit verbis etiam fere iisdem Diocles Carystius ap. Athen. p.* 116. Hicesius ibidem οὐκ εἶναι εὐεκκρίτους κοιλίας οὔτε πηλαμίδος οὔτε τὰ ὡραῖα· τὰ δὲ νεώτερα τῶν θυννίων τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχειν τοῖς κυβίοις, μεγάλην τε (malim δὲ) εἶναι διαφορὰν πρὸς πάντα τὰ ὡραῖα λεγόμενα· ὁμοίως δὲ λέγει καὶ τῶν Βυζαντίων ὡραίων πρὸς τὰ ἀφ' ἑτέρων τόπων λαμβανόμενα, καὶ οὐ μόνον τῶν θυννίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἁλισκομένων ἐν βυζαντίῳ. (*adde* μεγάλην διαφορὰν εἶναι). *In his verbis vitium est apertum, quod corrigo:* εὐεκκρίτους κοιλίας πηλαμίδος. *Distinguit igitur Hicesius in pelamide ventrem et horaea a cybiis et* θυννίοις. *Archestratus ibidem Byzantinum horaeum* (ὡραίου τέμαχος) *bonum et molle laudat p.* 117. *Idem p.* 301. *orcynum interpretatur magnum thynnum, eumque Samium, Byzantinum, Siculum, Laconicum, Hipponiensem, Bruttium vero omnium maxime laudat; ceteri enim, inquit, hic in Graecia capti, illinc per maria multa aberrarunt, adeoque ἄωροι capiuntur. Ex quo loco apparet* ὡραίους ὀρκύνους *vel* θύννους *vocatos fuisse ab anni tempestate et regione maris longinqua a Graecia, ubi capti saliebantur. Ipsa etiam membra piscis adeoque vasa, quibus haec salsa advehebantur,* ὡραῖα *fuisse dicta, antea annotavi. Recte* ὡραῖα *ab* οὐραίοις *diversa statuit Harduinus ad Plinium p.* 507. *male contra Kuhnius ad Pollucem* ὡραῖα *esse putabat salsamenta ex pulpis thynni caudae proximis vere salita: p.* 592. Οὐραῖον θύννης *Archestratus p.* 303. *laudat ex thynnide magna Byzantina, qui cum Sostrato pelamidem thynnidem videtur vocasse. In Varronis de L. L. IV. p.* 21. *cum cybio inter pisces nominatur etiam uraeon; sed ibi oraeon scribendum esse, nunc demum ex antea dictis patebit. Orcynos Dorion ap. Athenaeum p.* 315. *ex freto Gaditano intrare mare mediterraneum ait, plurimosque capi in Iberico et Tyrrhenico. Hicesius ibidem affirmat Orcynos Gadibus captos pinguissimos esse, ab his Siculos; qui vero longius a freto Gaditano capiantur, itinere emaciatos deprehendi. Gadibus seorsim cervicem* (κλειδία) *saliri inde et melandryas* (οἱ μελανδρύαι λεγόμενοι); *hypogastria gustus suavitate praestare reliquis partibus, a cervice contra vinci. Postremum ponam locum Diphili pag.* 356. *ubi pelamis salsa* καλλιβίῳ ὁμοίως εὐκοίλιος καὶ λεπτυντική, *maior vero* συνοδοντὶς *vocatur,* ἀναλογῶν μέντοι ὁ χελιδονίας τῇ πηλαμίδι σκληρότερός ἐστι· ἡ δὲ χελιδὼν ἡ τῷ πολύπῳ ἐοικυῖα ἔχει τὸ ἀφ' αὐτῆς ὑγρὸν. εὔχροιαν ποιοῦν — orcynus βορβορώδης *dicitur,* καὶ ὁ μείζων προσέοικε τῷ χελιδονίᾳ κατὰ τὴν σκληρότητα, τὰ δὲ ὑπογάστρια αὐτοῦ καὶ ἡ κλεὶς εὔστομα καὶ ἁπαλά· οἱ δὲ κόσται λεγόμενοι ταριχευθέντες εἰσὶ μέσοι. Ξανθίας δ' ἐπὶ ποσὸν βρωμώδης ἐστὶ καὶ απαλώτερός ἐστι τοῦ ὀρκύνου. *Quae variis modis tentarunt viri docti nominum et vocabulorum novitate in medico Siphnio, Callibium in cybium mutant; Chelidoniam auctoritate Hesychii in* χέλσαρ *defendit Casaubonus.* Sequens χελιδὼν ἡ τῷ πολύπῳ ἐοικυῖα *recte a viris doctis corrigitur* ἐλεδώνη τῷ πολύπῳ. *Intelligitur genus polypi de quo Aristoteles H. A. IV.* 1. *Qui sequuntur* κοσταὶ *a Casaubono ex vitiosa Hesychii glossa* κοστίας, κοιλίας, κύμαρος *definiuntur, ubi corrigit* κο-

λίας, κάμμαρος. *Supra admonui, in margine Cod. regii in Xenocratis cap. 35. ad vocabulum μελανδρίαι adscriptum reperiri κοσταὶ, unde suspicari liceret, eosdem esse in Diphilo et Xenocrate κοστάς et μελανδρύας. Mihi ex vitiosa scriptura orti videntur κοσταὶ iidem qui κολίαι, colii, minimi lacertorum Plinio; qui deinceps sequitur* ξανθίας *graecum mihi scombri nomen videtur, quem sulphureo colore in aqua esse ait Plinius;* unde nomen *nactus est* ξανθίας. *Scombri vocabulum Hispanicum potius et peregrinum esse, arguit Scombraria urbs Hispaniae, et Horatius Iberum piscem dicit scombrum Serm.* 2, 8, 46. *Obstare videtur suspicioni hoc unum, quod Diphilus idem inter salsamenta σκόμβρον nominavit supra. Scombri et scombridum nomen etiam Aristoteli fuit notum. Hucusque de salsamentis, quae proprie graece ταρίχη dicta fuisse mouet Xenocrates cap.* 35. *postremo; reliqui enim pisces salsi improprie fuerunt ita vocati, vel peculiari singuli nomine distincti. Ad haec etiam proprie pertinent officinae cetariorum et liber cetarius Matii a Columella memoratus.*

Pelasgi solum mutarunt C. 1, 3, 6. e Graecia in Sabinos venerunt V. 3, 1, 6.

Pellectus vitiis animus C. 11, 1, 14. *a pellice, quae graece* πάλληξ παλλακὴ *et* παλλακής *dicitur; alter locus* C. 12 praef. 9. *nunc aliter legitur.*

Pellicius. pelliciae tunicae P. 1, 43, 4.

Pelliculant vas operculatum C. 12, 46, 5. pelliculare opercula C. 12, 39, 2. pelliculetur vas contectum C. 12, 46, 1. C. 12, 56, 2.

Pellis corpori adhaeret in coriagine C. 6, 13, 2. pellibus manicatis prohibentur frigora C. 1, 8, 9. 11, 1, 21. vestitae nationes V. 2, 11, 11. pelles aureae unde dictae V. 2, 1, 6.

Pellitae oves quae V. 2, 2, 18.

Peloponnesii V. 2, 6, 2. *vt. no.*

Peloponnesos V. 2, 5, 4.

Pelusiana mala C. 5, 10, 19.

Penarii? C. 12, 3, 9. not.

Penates Deos adorare C. 1, 8, 20.

Pendens olea qua lege veneat Ca. 146, 1. Vinum Cat. 147.

Pendigines Veg. 3, 44, 1. *not.* et 3, 55, 4.

Pendulus arbustis C. 10, 229. pendula loca C. 2, 18, 2. *paulo post sect.* 7. *celsiora loca sunt.*

Penetrabile luce P. S. 17.

Penetrabit ad medullam C. 4, 8, 2.

Peneeillo detergitur C. 12, 18, 5. P. Mart. 1, 3. *ubi antea erat* pinoicillo. *Sed* penicello calido vaporare oculum Veg. 3, 17, 3. penicillus in fuste ligatus Veg. 5, 70, 3. *graece est* ξυλοσπόγγιον *in nota* p. 101. *Ergo penicillus est spongia, ut annotavit etiam Plinius de spongiis tractans.*

Penitus radices agere C. 3, 11, 3.

Pennae rigentes mundatiooi aptae P. N. 8, 1.

Pensata iis portionibus *i. e.* appensa C. 12, 51, 2. pensare detrimenta C. 1 praef. 11.

Pensilia promi ut debeant V. 1, 68. in pensilibus iunctis servantur quaedam poma V. 1, 59, 3. not. — pensile horreum C. 1, 6; 16. 12, 50, 3.

Pensiones ut exigendae C. 1, 7, 1.

Pensiuncula foenoris reliqua C. 10 pr. 1.

Pensum operis sui peragere C. 3, 10, 7. pensum absolvimus V. 2, 2, 1.

Pentiolium quid? Veg. 5, 46, 11. *not.* 2.

Penuarii? C. 12, 3, 9. *not.*

Penus. penoribus loca et vasa quae ac qualia comparanda C. 12, 4, 3. ne situ mucorem contrahant C. 12, 4, 4. ut conserventur innoxia C. 12, 4, 5. *Sunt igitur ipsa* Salgama, *et quae in penuaria cella servantur.* Gesn.

Penuria ubi est arborum C. 7, 9, 7. pabuli C. 6, 24, 4. aceti C. 12, 17, 1. penuriam temporum sustinere C. 9, 14, 17. penuria operarum C. 4, 6, 3.

Per *distributive sumtum*, *ut* per amphoram vini P. F. 31, 2. binos per arborem qualos P. Mart. 8, 1. — per nomina citare C. 11, 1, 22. — per ortum caniculae C. 2, 21, 1.

Peracta bruma C. 11, 3, 13.

Peraedificatae domus C. 4, 3, 1.

Peraequare culleos septenos C. 3, 3, 3. iugera C. 3, 3, 10. denas amphoras C. 3, 9, 2.

Peragitare mustum, ne quid subsederit C. 12, 19, 4. vasa spatha C. 12, 20, 4. 12, 24, 1. rutabulo C. 12, 24, 4. lignea rudicula C. 12, 46, 3.

Perambulare multas terras V. 1, 2, 3.

Perannare *quaedam editt.* C. 11, 3, 2.

quoad Perarescat herba V. 1, 49, 1. peraruit solis afflatu C. 4, 24, 5.

Peraridum solum C. 3, 11, 9.

Perbibere Cat. 130. medicamina C. 7, 4, 8.

M'. Percennius Nolanus monstravit, quo pacto cypresseta seri oporteat Cat. 151, 1.

Percensere, *unum post alterum in manus sumere* V. 1, 50, 1.

Percinxit sedes suas C. 10, 347. *male editi pro* praec.

Percipiunt diligenter lanas villici C. 12, 3, 9. percipere segetum usum C. 1 pr. 24. succum C. 11, 3, 40. iusta C. 1, 8, 18. percipit omnia insta vinea C. 4, 3, 5. percipere, *in cibo* Veg. 1, 10, 8.

Percoctum bene vinum Cat. 25.

Percolare serum C. 7, 8, 3. in saccis C. 12, 17, 2. Veg. 5, 54, 5.

Percoquuntur uvae C. 4, 27, 3. 11, 2, 61.

Percruda pruna C. 12, 10, 4.

Percuderint ova rostellis C. 8, 5, 14.

Percurabitur morbus C. 6, 12, 2.

Percurritur hortus fontano humore P. 1, 6, 10.

Percussus cultello concidit V. 1, 69, 2. a venenatis bestiis Veg. 5, 84, 1.

Percutio. si percusserit iumentum sphalangius Veg. 5, 36. scorpius Veg. 5, 82.

Perdensa humus C. 3, 12, 2.

Perdices audita voce maris concipere V. 3, 11, 4.

Perducit ad perniciem pestilentia gregem V. 2, 3, 9.

Peream ni V. 3, 3, 9. C. 8, 16, 3. periit annus C. 11, 1, 29.

Peregrinae plebis reges, *de apibus* C. 9, 13, 9.

Perenne vinum Colum. 3, 2, 10. perenne durabilis abies P. N. 15, 1. perenne fabricandae decimodiae C. 12, 18, 2. *vid.* Perhennis *et* perennat.

Perennitatis fidem ut habeat puteus C. 11, 3, 8 perennitatem longissimam stirpi acquirere C. 4, 24, 1.

Perennat ficus C. 12, 15, 2. *si non* in totum perennat, certe usque in alteram vindemiam saporem servat C. 12, 20, 8. *ubi ex Sang.* perenoem, at *dedi.* perennare diu C. 2, 9, 18. diutius C. 1, 9, 2. — perennari valet vinum sine condimento C. 12, 19, 2. *ubi ex Sang. dedi* perennare — perannare *vid. s. l.*

Perexilis vitis C. 11, 2, 60.

Perfecte mustum deferbuit C. 12, 21, 3.
ad Perfectum pervenire V. 1, 37, 4. *h. e. ad perfectionem.*
Perferunt segetes animalia nosia P. S. 3, 2. *h. e.* iis *infestantur.* perferunt ventrem vaccae C. 6, 24, 2. fructum uvae C. Arb. 8, 5.
Perfervefit V. 1, 9, 2.
Perfervidus caeli status C. 5, 8, 5. *al.* praef. perfervida aestas C. 5, 5, 1. *al.* praef.
Perferus. perferi boves V. 2, 1, 5.
Perfici sagena millia possunt *h. e. redigi* V. 3, 6, 6.
Perflabilis locus P. 1, 36, 3.
Perforare solum paxillo C. 4, 16, 3.
Perfriato baccas myrti C. 12, 38, 5.
Perfrictionis iniuria Veg. 1, 22, 12. 2, 1, 4. 2, 7, 1. 2, 12, 2. 2, 14, 1. 2, 28, 32. 3, 36, 1. 5, 14, 8. 5, 23, 2. 5, 33. 5, 62.
Perfriserit Veg. 2, 28, 32.
Perfunctae a febri sues V. 2, 4, 5. *Sed Edd. primae recte omittunt praepos.*
Perfundere boves V. 1, 13, 3.
Pergamidis pastores V. 2, 2, 1.
Pergliscit avis saginari coepta C. 8, 7, 4. *vid.* Gliscit.
Pergulae figuram obtinens vinea C. 4, 21, 2. vitium generosarum C. 11, 2, 32.
Pergulana vitis C. 3, 2, 28.
Perhenuis aqua, *perennis* Veg. 2, 28, 9.
Perhiemare C. 11, 3, 4.
Periclitari exiguo numero Col. 4, 29, 2.
Periconium *vid.* Peritonaeum.
Perimbecillum collum anserum V. 3, 10, 5.
Perimit herba Medicam C. 2, 11, 4. herbas lupinum C. 2, 12, 5.
Perinde ac si C. 2, 8, 4.
Perinungunt oleo V. 2, 11, 7.
per Periodos singulas Veg. 5, 54, 8.
Περιπετάσματα V. 3, 5, 16.
Peripleumoniei Veg. 2, 10, 3.
Peristereonis herbae succus Veg. 6, 13, 2. *videtur* περιστερεών, *quae alias* Verbena, ferraria, *Eisenkraut.* Gesn.
Περιστερεών villae V. 2 pr. 2, V. 3, 7, 2 *et* 3. C. 8, 1, 3. περιστερῶνες V. 3, 7, 8.
Περιστεροτροφεῖον V. 3, 7, 1 *et* 2.
Περίστυλον villae V. 2 pr. 2: V. 3, 5, 1. exedra peristylo V. 3, 5, 8.
Peritissimus de agricultura V. 1, 2, 10.
Peritonaeum, membrana quae omnia intestina continet Veg. 2, 15, 3. 5, 24, 4.
Periurium C. 8, 16, 4. *est vana cum execratione adseveratio.*
Perlibrata planities C. 2, 2, 1. perlibratum opus C. 3, 13, 13.
Perlucidae uvae C. 11, 2, 67.
Perluere aqua marina C. 12, 20, 3. pura C. 12, 50, 15. perluitur os vino C. 6, 8, 1. perlui aqua dulci C. 12, 53, 3.
Perluti favi C. 9, 16, 1.
Perlustrant ova sulphure C. 8, 5, 11.
Permaduit imbribus C. 5, 6, 9. *it.* 2, 4, 4. cum permaduerit cytisus C. Arb. 28, 2. *h. e. maceratus fuerit.*
cum Permaturuerit C. 2, 10, 18.
Permaturae baccae C. 12, 48, 1.
Permaxima *editt. vett.* Ca. 38, 4.
Permensum opus C. 3, 13, 13.
Permeo. permeant extra lucum C. 8, 15, 5. permeabit sine cessationibus C. 11, 1, 16.
Permistio, *massa mixtorum* P. O 20, 2.
Permitia sorba C. 12, 41, 2.
Permittunt fenestellae columbas ad

introitum exitumque P. 1, 24, 1. permittendae foeminae maribus C. 6, 24, 1.

Permodice findito C. 5, 11, 7.

Permovere P. O. 14, 3. *diligenter movere*. terram C. 2, 12, 2.

Permulcet cera picem lenitate P. S. 11, 2.

Pernae saliri ut soleant Cat. 162. quando condiantur P. Ian. 16. D. 6, 2. Tomacinae et Taniacae V. 2, 4, 10.

Pernicies pituitae C. 8, 5, 20. perniciem eluere C. 1, 5, 3.

Pernix canis C. 7, 12, 8.

Pernoctet cum salibus oliva P. O. 10, 1.

Pernoscere C. 1 pr. 11. mores avium C 8, 5, 6.

Peroriga V. 2, 7, 8. *not.* 2, 8, 4. *not.* prurigem *legi vult apud Varronem Turn.* 24, 19. Gesner.

Perosa est apis immundae segnitiae C. 9, 5, 2.

Perparum Veg. 4, 4, 9.

Perpaucissimi C. 3, 20, 5.

ad Perpendiculum fabricata Cat. 20, 1. C. 3, 13, 13. dirigere C. 4, 4, 1.

Perperam administrare C. 1, 1, 16. fecisse V. 1, 69, 2. facta corrigere C. 11, 1, 9. emendare C. 11, 1, 28.

Perpetuitas vini C. 3, 21, 10. *ubi vide* et 4, 20, 5.

Perpetuus canaliculus C. 8, 15, 6. fossa C. 3, 13, 9. sulcus Cat. 33, 2.

Perpluat Cat. 155, 2. nisi perpluatur *pro* perluatur *MS. Leid.* P. N. 15, 1.

Perpluvia *h.* e. pluviae perfluentes *vid. not. ad* P. 1, 11, 1.

Perpurgare corpus V. 2, 11, 2.

Perquadrata materies, *ita leg. videbatur Gesnero* C. 11, 2, 13. *sed est* dolari per quadrata *idem cum* quadrari. *not.*

Perrepere ad praesepia C. 6, 5, 1.

Perruptae rastris radices herbarum C. 2, 1, 6.

Persea Aegyptia, *ad* C. 10, 405.

Persecuto gramine *pass* P.F. 26, 5.

Persequi pecus, agere C. 7, 5, 3.

Perserunt resticulas per ficos V. 1, 41, 5.

Perseverantissimum studium C. 1 pr. 19.

Perseveranter C. 1 pr. 29.

Persica poma C. 10, 405. Persici arbores C. 9, 4, 3. eius genera C. 10, 410. P. N. 7, 4. sine ossibus ut nascantur P. F. 17, 8. satio et cultura C. 5, 10, 20. P. N. 7, 3. P. Ian. 15, 20. Apr. 5, 1. Mai. 6. ins. 89 et 95. *Vetustis scriptoribus latinis* nux mol-lusca *audiebat. Cf. Macrobii Saturn.* 2, c. 9.

Persis regio barbara C. 10, 405. equos praestat Veg. 6, 6, 4.

Persolvere debitum, *plane solvere* C. 10 pr. 1.

Personam cui praecepturus sis aestimare prudentiae est P. 1, 1, 1.

Personata herba C. 6, 17, 1. personatia *erat* Veg. 4, 21, 1. not.

Perspergere amurca Cat. 130.

Perspirare non possunt venae cibo sufflatae. Cat. 157, 7. *not.* Antiquissimam medicinam expressit Timaeus Locrus: *τρέφεται δὲ τὸ σκᾶνος καὶ συνέχεται τᾶς μὲν τροφᾶς διαδιδομένας διὰ τῶν φλεβῶν ἐς ὅλον τὸν ὄγκον κατ' ἐπιῤῥοὰν, οἷον διʼ ὀχετῶν ἀγομένας ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὃ διαχεῖ αὐτὰν ἐπὶ τὰ πέρατα φέρον ἁ δ' ἀμπνοὰ γίνεται — ἐπιῤῥέοντός τε καὶ ἑλκομένω τοῦ ἀέρος ἀντὶ τῶ ἀποῤῥέοντος διὰ τῶν αὐράτων στομίων διʼ ὧν καὶ ἁ νοτὶς ἐπιφαίνεται. τινὸς δὲ καὶ ὑπὸ τᾶς φυσικᾶς θερμότατος ἀναλυομένω.* Hanc *ἀναπνοὰν* Hippocrates *διαπνοὴν* dixit; corpus bene perspirabile Timaeus

ibidem σύῤῥοον και ἓν τὸ ζῶον, alibi πνεῦμα σύῤῥοον.

Parstrictus nimio rigore stomachus Veg. 5, 54, 3. not.

Perstringere vitem Cat. 32, 2. not.

Persuasissimum babere debebit C. 12, 4, 5.

Pertaedescere Cat. 156, 6.

Pertergere vasa spongiis C. 12, 9.

Perterere baccas C. 12, 38, 7.

Pertica daclinata propagatur C. 4, 33, 3.

Perticalis salix C. 4, 31, 2.

Pertinax ventus *i. e.* continuus V. 1, 59, 1.

id Pertinet, quo facilius *etc.* V. 2, 1, 26.

Pertractet terga naresque P. Mart. 12, 2.

Pertrita uva C. 8, 5, 21.

Pertundere cupam Cat. 24, 1. calicem per fundum Cat. 52, 1. terebra Cat. 41, 3.

Pertuso a vermibus aqualiculo Veg. 5, 22, 3.

Pervenit, *pro perventum est* V. 1, 23, 3.

Perurere Cat. 161, 2. vulnera C. 4, 8, 2. ne peruruntur uvae C. A. 11, 2.

Pes. adducunt te pedes V. 2 pr. 6. pedes dolentes ut sanentur V. 1, 2, 26. — pes *Geometricus* C. 5, 1, 4. pedes quadrati C. 5, 1, 6. C. 5, 2, 1. — Pes vinaceorum bene prelo expressus proruitur C. 12, 43, 10. ante quam prelo pes eximatur C. 12, 19, 3. pede circumciso tortivum mustum exprimitur C. 12, 36. 12, 43, 10. *not.* mustum de sub pedibus raptum P. P. 21. — pedes betacei V. 1, 2, 27. not. pes milvi s. milvinus *herba* C. 12, 7, 1 *et* 5. — pedas *h. e. pediculi* eligendi e capite pullorum V. 3, 9, 14. — areae pedem C. 1, 4, 8. not. *ut agricolae dicunt, omni pede standum est. Quinctil.* 12, 10 18. *Vide in* Planus.

Pessum ire *et* innatare *oppon.* C. 12, 6, 2. pessum it flos vini C. 12, 30, 1.

Pesti rosaria *vid.* Paesti.

Pestifer irrorat Iupiter C. 10, 331. pestifera lues C. 1, 4, 3. pestiferae labis in pecore curatio C. 6, 31, 2.

Pestilens fundus arte correctus V. 1, 4, 4. vendendus aut deserendus V. 1, 12, 2.

Pestilentia huius aegritudinis transit Veg. 5, 22, 4. pestilentiam facere C. 6, 5, 1. facientia et propulsantia C. 6, 5, 2.

Pestis, *de pituita gallinarum* C. 8, 5, 18. de scabie C. 7, 13, 2. de serpentibus C. 8, 5, 18. *ita* Col. 9, 7, 6. serpentium, natricum C. 1, 5, 6. pestis aliqua segetem enecat C. 2, 9, 9. pestes quaedam subterraneae C. 2, 9, 10. de papilionibus et tineis C. 9, 14, 2. per aliquam pestem multitudo subducta de apibus P. Iun. 7, 8.

Peta V. 2, 1, 1. *vid.* Paetus.

Petasiones V. 2, 4, 10. *not.*

Petigo ut sanetur Ca. 157, 16.

Petiolus olivae C. 12, 47, 8.

ita Petit asparagus V. 1, 23, 5.

Petronius Passer V. 3, 2, 2.

Petroselinon apii genus P. Apr. 3. 2. Macedonium Veg. 5, 67, 2. petrosilinon *saepe scribebatur in Vegetio.*

Petulcus aries aut caper ut repellatur C. 7, 3, 5.

Peucedanum Veg. 4, 3, 11.

Pexum folium Cappadociae lactucae C. 11, 3, 26. *lanugine quadam obsitum.* Gesner. *Sed vide not. et Gesneri Thes. L. L.*

Φαγέδαινα in alvearibus C. 9, 13, 10.

Phalangii morsus Veg. 5, 76, 1. 5, 78, 1. 5, 80.

Phalarides aves V. 3, 11, 4. Phalerides C. 8, 15, 1. not.
Phaselus *vid.* Fas.
Phasis Ponticus C. 8, 8, 10.
de Phasianis P. 1, 29.
Phasianina ova P. 1, 29, 2. *sed Ms. Erf. habet* phasiana: *quod verum videtur Ernestio.*
Phidiaca Minerva C. 1 pr. 31.
M. Philippi deliciae circa pisces V. 3, 3, 10. C. 8, 16, 3.
Philograeci V. 3, 10, 1.
Phlebotomia *vid.* Flebot.
Phlegma *s.* flegma Veg. 5, 18.
Phlegmone, φλεγμονὴ, inflammatum tuber Veg. 6, 18, 1. *phlegmonen spargere ibid.* 5. effundere *ibid.* 8. *ubi erat* phlegmon.
Phoebe Latonia C. 10, 288.
Phradmonis arte C. 10, 30.
Phragmaticum iumentum Veg. 5, 29. not.
Phreneticus equus Veg. 3, 3.
Phrygia ἀμπελόεσσα V. 1. 2, 6. in Phrygia ex ovibus feris greges V. 2, 1, 5. asini feri *ibid. et* 2, 6, 3. caprae magnis villis V. 2, 11, 12.—Phrygia lotus C. 10, 258 — *Phrygiae* loto vel calthae Colum. auctoritatem aliunde addere nondum potui. Amaracum Phrygium habent Plinius 21. c. 11. et Theophrast. hist. pl. 6, 7. Attamen Artemidorus Ooirocr. 1, 79. inter flores memorat σισυμβρίον καὶ ἀμαράκου καὶ λαπάθου φρυγίου καὶ ἑλενίου καὶ ἀνεμώνης καὶ σαρψύχου στεφάνους: ubi praeterea lapathum inter coronarias plantas admiror.
Phryxeo vellere C. 10, 368.
Phryxonides nymphae C. 9, 2, 3.
Phryxus nubigena C. 10, 155.
Phthisis C. 6, 14, 1. Veg. 4, 13.
Phyllis amygdalus P. ins. 61. 97. 149.
Φύσημα *Vide in* Pituina.
Physicam addiscere V. 3, 16, 9.
Physicum et annuum remedium Veg. 1, 18. 2, 11, 2. viatorium et physicum Veg. 2, 33, 1. *ubi nihil superstitionis observes. ita et* 2, 34, 2. 5, 7, 1. 5, 14, 19. 5, 84, 4 *et* 5. *ubi* physicum *et* salutare *Synonyma. Sic. Anatol. Geop.* 12, 7. φυσικώτερον ποιοῦντες, *de remedio non superstitioso. Hinc vulgo* Medici *vocantur* Physici. Gesner.
Piaculo te hisce suovitaurilibus *rel.* Ca. 141, 4.
Piaculo porco facere Ca. 139.
Pica Minucius V. 3, 2, 2.
Picati vini gustus ne possit intelligi C. 12, 23, 3. picata vasa C. 12, 4, 4. *ubi Vind. et alibi in eodem libro* piceata *habet, quo utitur Martialis* 8, 59. tam piceata manus.
Picentium ager V. 1, 2, 7.
Piceno agro contributus Gallicus C. 3, 3, 2.
Pictorum cerae discolores V. 3, 17, 4. *not. p.* 586. *ubi de pictura encaustica dixi. Vide infra* Ῥαβδίον.
Picula Veg. 3, 46. 1, 11, 7. 3, 24, 1. 5, 15, 2. 5, 69, 5. 5, 70, 3. *vide not. ad* 5, 70, 3. *p.* 101.
Pierii nemoris silentia C. 10, 223.
inter Pigmentarios diversi odores Veg. 5, 24, 2.
Pigmentum *pro* medicamento P. Mai. 9, 3. Veg. 6, 13, 1 *et* 5, 78, 2. *MS vid. Rhodii Lex. Scribo.*
Pignus aleae totum patrimonium victor gallinaceus pyctes abstulit C. 8, 2, 5. pigneri sunto Ca. 149, 2. — pignora *pro filiis, et hi pro ramis adoptivis* P. ins. 110.
Pigro humore defluere C. 7, 8, 4. pigra remedia C. 2, 18, 3.
Pila, ubi triticum pinsaut Ca. 14, 2. fullonica *ibid.* lignea Ca. 10, 5. *plures, qui* pilae ligneae *mentionem fecere, laudat Rhodius ad Scribo, e.*

75. p. 138. pilis subigere corium arenati Ca. 18, 7. pilae ex lapide angulari Ca. 14, 1. Homerus Iliad. μ. 259. στήλας. Scholia λίθους τοὺς θεμελιαίους. Hesychius στῆλαι· οἱ λίθοι τοῦ τείχους οἱ προεστῶτες κάτωθεν πρὸς ἀντέρεισμα καὶ θεμέλιον. *Nescio an huc pertineant* pilae angulares et aedificia, quae pilatim aguntur ap. Vitruv. 6. c. 11.

Pila marina Veg. 6, 12, 3. ubi erat antea *palla marina* uti hodie audit apud Italos σφαῖρα θαλασσία, testante Matthiolo ad Dioscor. T. II. p. 705. Aristoteles H. A. 9. c. 14. cum ἁλοσάχνη nominat σφαῖραν θαλασσίαν et cum halcyonis nido comparat; igitur ad genus alcyonii pertinere videtur.

Pilosus venter ovis V. 2, 2, 3.

Pilulae cupressi P. O. 14, 11. Veg. 3, 62, 2. 5, 2, 3. — squibala equi minuta Veg. 2, 19, 2. — Collyria ad uvi magnitudinem Veg. 2, 34, 2. ad similitudinem pilularum maiores glandulae Veg. 3, 24, 1.

Pilum fabarium, farrearium, seminarium Ca. 10, 5. saligneum C. 11, 3, 33. pilo tundere P. 1, 11, 2. contundere *ibid.* 3. Graece est ὕπερον, cuius figuram innuit Polybius, ubi corvos navibus Duillii adiunctos describit, quibus naves Carthaginensium copulabantur et militi transgressum praebebant, 1, 22. ἐπὶ δὲ τοῦ πέρατος αὐτοῦ προσήρμοστο σιδηροῦν οἷον ὕπερον ἀπωξυσμένον ἔχον δακτύλιον ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ὡς τὸ ὅλον φαίνεσθαι παραπλήσιον ταῖς σιτοποιικαῖς μηχανήσεσι· ubi quod putabat Editor pistillum frumentarium suspensum fuisse ex tollenone eo libramento, ut facili opera ac levi adhibita manuum vi deorsum et aursum deprimi atque adduci posset, vix poterit testimonio scriptoris veteris confirmari. Nam γέρανος illa, ὄργανον ξύλινον ἐν ᾧ κόπτουσιν οἱ ἀλφιτοποιοὶ τὰ ἄλφιτα, testibus Hesychio et Etymol. M. auctore, si vel maxime cum ciconia latinorum scriptorum conveniret, cum tollenonem significat, ad pistilli frumentarii fabricam et figuram demonstrandam nihil plane facit. Atque omnino Editor in interpretando Polybii loco plane ab usu et figura corvi Duilliani aberravit.

Pilus caprarum V. 2, 11, 11. pili color variat pro regionis caelique statu C. 6, 1, 1. pilum ducit vulnus C. 6, 32, 3. si pili tardius crescunt Veg. 3, 63. contra pilum fricare Veg. 1, 10, 7. 1, 11, 3. 4, 12, 2. 5, 24, 2. 5, 84, 3.

Pinacothecae V. 1, 2, 10.

Pinea vertice pungit C. 10, 239. pinea satio et cultura C. 5, 10, 14. pineae nuces ut serendae Ca. 48, 3. quando legantur, et ut serventur P. N. 7, 12. Pineae nuces fructus quem produxerint vinum ad potandum suave faciunt P. 11, 14, 6. pinei nuclei vinum limpidum reddunt ibid. sect. 12. Est οἶνος στροβιλίτης Dioscur. 5, 44. Pineae tedae cuneus Col. 5, 10, 17. not.

Pineti satio P. F. 25, 33.

Pineus. pinei nuclei virides P. Mai. 9, 2. Oct. 14, 12.

Pinguedo soli C. 4, 24, 19. — ad pinguedinem sapae resolutus ὀπὸς κυρην. P. F. 29, 3. excoquere ad pinguedinem mellis P. O. 20, 2. Sic

Pinguescat fervendo succus Veg. 2, 28, 18. *h. e. crassescat.*

Pinguis. pinguem facere gallinam C. 8, 7, 1. pingues fici V. 3, 16, 28. — Pingui Minerva C. 1 pr. 33. C. 11, 1, 32. pinguiorum rusticorum literis *h. e. crassiori disciplinae* C. 9, 14, 12.

Pinguitudo olei C. 12, 50, 17 palmitis P. F. 12, 2. *ubi est pro crassitie,*

incremento. terrae C. 2, 2, 18. suum V. 2, 4, 6. mira V. 2, 4, 11. pinguitudine crescere V. 2, 4, 11.

Pinnae frequentes gallorum laudantur V. 3, 9, 5. pinnae prominentes in cauda C. 8, 2, 10. pinnis aquilae emundare C. 9, 14, 7.

Pinnicillus *vide* penicillus.

Q. Pinnio inscriptus Varronis liber tertius V. 3, 1, 1.

Pinnula per uores traiecta C. 8, 5, 5.

Pinsita iris C. 12, 27. lens C. 6, 31, 1. allium C. 6, 6, 5. 6, 8, 2. hordeum C. 8, 4, 1. panicum C. 2, 9, 19.

Pinso. pinserunt ficum V. 3, 16, 28. 1, 63.

Pinus ad fines tuendos seritur V. 1, 15. eius satio Ca. 28, 1. uuees bimae, anniculae, hornotinae Ca. 17. P. Mar. 10, 37. pini oleum non damnaverim Veg. 5, 23, 17. *ak.* irinum. eius satio et cultura P. N. 7, 9. ad quae utilis P. N. 15, 3. pinus semper virens C. 9, 4, 2, *ubi inter minoris incrementi arbores seu frutices enumeratur. Contra inter flores silvestres autori Ciridis versu* 406. est semper florida pinus. casiae atque pini. C. 9, 5, 6 v. N. *et in* Pampinus.

Piperis albi, si sit; si minus, nigri unciae tres C. 12, 57, 4. semuncia Veg 5, 23, 12. nigrum Veg. 6, 13, 3. longum *ibid*. *Piperis ad historiam pertinet locus Ioannis Laurentii Lydi* περὶ μηνῶν *pag* 64. *quem adde locis laudatis ad Plinii XII. sect.* 14. περὶ τοῦ πεπέρεως ὁ Μάξιμος φησί. φυτόν ἐστι πρῶτον μὲν ἀνάκανθον, φυτουργούμενον δὲ ὡς ἄμπελος ἀναδενδρὰς ἢ ὑπὸ χάρακα, φέρον δὲ τὸν καρπὸν βοτρυώδη ὅμοιον τερεβίνθῳ, τὸ δὲ φύλλον κισσοειδὲς, ὑπόμακρον, φυτευόμενον δὲ τριετὲς ἄρχεται καρποφορεῖν, θνήσκει δὲ ὀκταετὲς, τρυγηθὲν δὲ οὐ φρυγόμενον μελαίνεται, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐν τῷ ἡλίῳ διατίθεσθαι, ὅθεν συμβαίνει τὸ σκώψυκτον λευκὸν διαμένειν. Cosmas Indicopleustes XI. c. 8. ἕκαστον δένδρον ἑτέρῳ ὑψηλῷ ἀκάρπῳ δένδρῳ ἀνακλᾶται, διὰ τὸ λεπτὸν εἶναι πάνυ καὶ ἀσθενὲς ὥσπερ καὶ τὰ κλήματα τῆς ἀμπέλου λεπτά· ἕκαστος δὲ βότρυς δίφυλλον ἔχει σκέπον. Χλωρὸν δὲ πάνυ ἐστὶν ὥσπερ ἡ χρόα τοῦ πηγάνου. Contra Philostr. Apoll. 3, 4. τὸ δένδρον ἡ πιπερὶς εἴκασται μὲν τῷ παρ' ἕλλησιν αἴνῳ τάτε ἄλλα καὶ τὸν κόρυμβον τοῦ καρποῦ etc.

Piperatum acetum C. 12, 47, 5. 12, 57, 1.

Pipinnt pulli C. 8, 5, 11.

Piratico bello classibus Graeciae praeest Varro 2 pr. 7.

Pirus (*ita semper etiam* Pall. Lugd.) C. 5, 10, 17. Arb. 24. P. F. 25, 1. Eius insitio V. 1, 40. 5. P. Mar. 10, 37. P. ins. 55 piri silvestres C. 3, 1', 5. achrades C. 7, 9, 6. pirorum semen ut serendum Ca. 48, 3. piro florente, *veris indicium ad* Ca. 149, 1. V. 1, 37, 5.

Pira ut condantur V. 1, 59, 3. ut serventur Ca. 7, 3 *et* 4. P. F. 25, 9. in sole ut siccentur C. 12, 14. ut condiantur C. 2, 10, 2 *et* 4. P. F, 25, 8. *Species generosiores* Aniciana, Crustumina, Cucurbitina, Decumana, Dolabelliana, Favoniana, Hordeacea, Lateriana Lateritana, Laurea, Mulsa, Myrappia, Naeviana, Praecocia, Regia, Sementiva, Superba, Syria, Tarentina, Turraniana, Veneria, Volema *quae vide suis locis conf. Plin.* 15, 14 s. 15. Macrob. 2, 15.

ex Pisa Afra lomentum P. O. 14, 9. *Ita saepissime Apicius* pisam *pro* pism *dixit*.

Piscatorium forum C. 8, 17, 15.

Piscinae V. 3. 17. quae piscinae? V. 3, 3, 2. villaticae duae C. 1, 6,

11. P. 1, 31. eius positio C. 8, 17. piscinae dulces V. 3, 3, 5. nobiles ad mare prolatae V. 3, 3, 10. piscinarum rimae ut sarciantur P. 1, 17, 3. — piscinae pecorum C. 1, 5, 2.

Pisciuales cellae in balneis P. 1, 40, 4.

Piscis planus C. 8, 16, 7. peream ni piscem esse putavi V. 3, 3, 9. C. 8, 16, 3. pisces escam alii aliam desiderant C. 8, 17, 14. marini dulcibus aquis clausi C. 8, 16, 1. sacri in Lydia V. 3, 17, 4. prostrati et erecti C. 8, 17, 9. iacentes et saxatiles C. 8, 17, 11. — Piscis austrinus C. 11, 2, 24 *et* 63.

Piso, *as.* pisare far V. 1, 63, 2. *not.*

Piso, *is.* si communiter pisunt Ca. 136.

Piso Pupius V. 3, 13, 1.

— Piso Italiam a vitulis dictam tradit V. 2, 1, 9.

M. Pisonis pavones V. 3, 6, 2. idem etiam 3, 4, 2.

Pistaciae satio P. F. 25, 33.

Pistaciorum satio, cultura, sexus P. O. 12, 13. insitio P. Mar. 10, 37. ins. 157. *Vide not.* p. 177. *Quod in Sicilia per sterilis pistacii flores fructus ne immaturi in fructuosa defluant, prohiberi dicitur, ad similitudinem caprificationis refert Pontedera in Opp. Postum T. I. p. 345. Sed in ipsa Sicilia pistaciam sine sterilis ope feracem esse, minore tamen fructuum proventu, narratum fuit a Pontedera, qui ex duabus arboribus huius generis feracibus seu foeminis in horto Patavino sine paribus maribus adultis maturos fructus atque inde pullos natos testatus est.*

Pistillis conterito C. 12, 55, 1.

Pisto. pistabis in pila lignea Veg. 2. *vide* Pilum.

de Pistoris diligentia liber C. 12, 4, 2.

Pistrinale pecus C. 7, 9, 3.

Pistrinum, P. 1, 42. in pistrino pinsitur ac torretur far V. 1, 63, 2. torretur V. 1, 69, 1.

Pisum. eius cultus C. 2, 10, 4. Pall. 10, 6. *Pisum et ervum siliquam cylindricam habent, τὰ σπέρματα γὰρ ἑκατέρωθεν τοιαῦτα τοῖς σχήμασιν. Ergo semina ad utramque valvarum suturam alternatim posita, auctore Theophr. H. P.* 8, 5.

Pituina resina, πιτυΐνη Veg. 6, 28, 18. *Laudat etiam Scribo. comp.* 202. 205. *rel.* πιτυΐνην ῥητίνην ἣν ἰδίως καλοῦσι φύσημα Galenus 2. de Comp. med. sec. gen. p. 336. ed. Bas.

Pituita ut eiiciatur e corpore humano Ca. 156, 4. ut ducatur in equis C. 6, 34, 2. si ovi molesta est C. 7, 6, 18. lacessita decidit bubus C. 6, 8. 1. circumvenit oculos gallinarum C. 8, 5, 22. in avibus quae, et quomodo curetur P. 1, 27, 2. 1, 28, 6. 1, 29, 3.

Pius quaestus Ca. pr. 4.

Pix Brutia C. 12, 18, 7. *Plin.* 16, 11. *Reines. V. L.* 2, 8. *p.* 182 sq. corticata C. 12, 23, 1. *not. et Addenda post Palladium. Est resina* dura C. 6, 45, 1. Veg. 3, 4, 28. Narycia C. 10, 386. Nemeturica C. 12, 20, 3. 12, 24, 1. vetustior melior C. 12 20, 6. C. 12, 23, 1. liquida ad mustum condiendum C. 12, 22, 1. pice liquida oblinuntur plagae ovium in tonsura acceptae V. 2, 11, 7. Hesychius πισσοκονίας. Ἡρόδοτος πισσοκονίαν εἶπε διὰ τὸ τὰ πρόβατα πίσσῃ χρίεσθαι. *ubi tacent Interpretes de usu.* eius odor et sapor ut temperetur P. S. 11, 2.

Placenta uti fiat Ca. 76.

Placere corpore C. 1, 8, 1.

Placiditas ovium V. 2, 1, 4.

Placidus. placida hiems P. O. 5, 2.

Plagam accepit in tonsura ovis V. 2, 11, 7. plaga in vite vel arbore C. Arb. 10, 1. *et saepe* P. O. 5, 1. plaga fissurae C. 4, 29, 4. hiat C. 4, 29, 9,

Plagius, rigidus bos Veg. 5, 45. *lem.*

Plancae roboreae P. 1, 21, 2.

Plantae cum animalibus similitudinem habent C. 3, 10, 11. proprie sunt, quae cum radicibus transferunt P. Apr. 2, 3. ne a diris animalibus carpantur C. 10, 351. *Sed.* — plantam de ramulo secum defert olea de percussione adversa V. 1, 55, 3. *Ita* pro ramo minore C 5, 10, 7. *it* plantae et rami *sunt Synonyma* C. Arb. 20, 2. *vid.* Deplantare

Plana trabs Ca. 18. i. e. horizontalis.

Plano in quae sunt — in plano sita cella vinaria C. 1, 6, 9 et 11. i. e. *supra terram. Ita aedificia quae plano pede instituuntur Vitruv.* 6. *c.* 11. *coll.* 7. *c.* 1 *et* 4. *opponit hypogaeis.*

Plantaria ut facienda C. Arb. 3, 3. cerasi P. O. 12, 4. cardui donec solidentur P. Mar. 9, 2. pro *plantis* P. Apr. 3, 5. *not.*

Plantantur vel seruntur caules P. Mar. 9. 5.

Platanina folia C. 12, 16, 3. πλατάνινα, πλατανίστινα mala. *ad Pall. p.* 94.

Platanus folia hieme non amittens V. 1, 7, 6. in Lyceo V. 1, 37, 5. platano inseritur malus P. ins. 87. Platanini fructus inaequalitatem memorat Cleomedes Θεωρ. κυκλ. p. 56. ed. Burdig. αἱ ἐξοχαὶ αἱ ἐπὶ τὰ σφαίρια τῶν πλατάνων.

Platycoriosis Veg. 2, 16. *vid* Core.

Plebeii seminis pulli C. 9, 11, 5.

Plebs, *de apibus* C. 9, 9, 6. *v. Heins.* ad Virg. G. 4, 95.

Plenitudo modica *i. e. crassitudo* C. 4, 30, 4.

Plenus. plena foetu bos C. 6, 24, 4. usque ad plenum P. Ian. 15, 4. pleni ex furfure sacelli Veg. 2, 24, 1. — pleniores facio tauros, *opponi macris* V. 2, 5, 12. plenior *etiam est crassior* C. 4, 29, 9. *vid.* Plenitudo.

Plerumque *pro* pleraque C. 6, 38, 1. *not. p.* 363.

a Pletura febricitare Veg. 2, 7, 1. *h* e. plethora, πληθώρα. *Ita* 2, 28, 25. 5, 11, 1. 5, 43, 1. *Nihil tamen mutaverim, cum Latinam etymologiam forte cogitaverit Vegetius.* Gesner.

Plostellum Poenicum V. 1, 52, 1. *diligenter explicat Cl. Schoettgenius, antiquitt. triturae §.* 13. *p.* 34 *sq.* Gesner. Currus qui triturando triticum non laedunt habet Io. Chrysostomus T. II. Homil. XI. p. 73.

Plostrarii asini Ca. 11, 1.

Plostrum Ca. 2, 7. quot requirantur Ca. 62. maiora Ca. 10, 2. V. 1, 22, 3. *interpretatur Schefferus de re vehic.* 2, 19. *ea, quae quatuor rotas haberent, easque non radiatas, sed tabulis contextas.* Schoettg. de aratro Ca 5, 6. *not.*

Ploma iam sunt tecti pulli V. 3, 7, 9.

Plumbeum *sc. vas.* Ca. 105, 1. C. 12, 19, 4. quadratum C. 12, 50, 10. plumbea bene fricari C. 12, 19, 6. circum Plumbati modioli Ca. 20, 2. *not.* plumbet modiolos Ca. 21, 5.

Plumbum. plumbo vincire dolia Ca. 39, 1. *not.* attrito creatur cerusa P. Aug. 11, 3.

Plurima XV, paucissima VII supponuntur ova C. 8, 11, 6.

Plus quatuor millibus C. 3, 16, 3. *cum relatione ad* XVI M. *hoc est* XX M. *Ita etiam* minus C. 3, 3, 12. Plus annos centum V. 1, 57, 2. vicena millia V. 3, 2, 17. non plus vicenos pullos V. 3, 10, 4. non plus triennium vivunt V. 2, 1, 19. non plus

quater in anno pariunt V. 3, 10, 3. — pluris pretii V. 1, 7, 4.

Plusculum mellis aut mulsi C. 12, 47, 5. plusculo sale C. 12, 50, 12. C. 12, 54, 1.

Pluvialis dies C. 2, 13, 9. aqua C. 1, 5, 2.

Pluviatilis aqua C. 9, 1, 2.

Pluviis diebus quae fieri queant C. 2, 15, 7. pluvius caeli status C. 2, 10, 21. pluviae tempestates Ca. 2, 3.

Pocillum fictile Ca. 156, 3.

Pocula contrectari a quibus debeant C. 12, 4, 3. — puteis extracta et canalibus immissa praebenda porcis C. 7, 10, 7. *vid. ad* C. 7, 7, 2.

Podagra gallinarum C. 8, 3, 7. iumentorum Veg. 3, 53. raro vexat eunuchos *ibid. extr.*

Podia, quibus imponuntur alvearia P. 1, 38, 2. *not.* — in cella vinaria craticia P. 1, 18, 2. *not. et* 1, 19, 2. *not.*

Poenice scripserunt V. 1, 2, 13. *i. e. Punice.*

Poenica lingua V. 1, 1, 10.

Poenicum plostellum V. 1, 52, 1. dictum C. 1, 3, 9. *vid.* Punic.

Poenitendus colono ager C. 2, 2, 7. Plinius 10. sect. 83. poenitenda homini origo.

Poenus auctor Mago C. 3, 15, 5. Poeni geos acutissima C. 1, 1, 9. ex Africa scriptores C. 1, 1, 6.

Poëtae primarii C. 1 pr. 30. veteres V. 2, 1, 6.

Ποιμένα λαῶν, Varronem V. 2, 5, 1.

Polenta grandis Ca. 108. ex hordeo mulsa aqua conspersa C. 6, 17, 18. Veg. 3, 4, 40.

Polio. poliuntur cellae tectorio C. 8, 8, 3.

Politionem dare Ca. 136.

Politor Ca. 5, 4. Ca. 136. *not. add.* Expolitus, Repolio.

Politus omnibus virtutibus V. 1, 2, 10. polita regie aedificia V. 1, 2, 10. opere tectorio villa V. 3, 2, 9. *ita Gell.* 2, 20. *ex oratione Scipionis*, villa expolitissima. Gesn. — politus cultura fundus V. 3. 2, 5. *Ita* impolitiae crimen, *de quo Cato apud Gell.* 4, 12. *etiam ad agrum incultum referri videtur.* Gesner.

Pollen polentae Ca. 156, 5. 157, 9. pollinis hordeacei cyathus P. O. 14, 5. pollen turis C. 6. 30, 6 *et* Veg. *saepe est, quae alias* manna turis, tus minutum, λιβανωτὸς λεπτός. *Salm. in Soli.* p. 360. b. F. Gesner.

Pollentiae vellera C. 7, 2, 4. *not.*

Pollex. digitum pollicem laxamenti facere Ca. 19, 2. pollice demetitis florem C. 10, 303. — *in vite*, in pollicem tondere palmam C. 4, 21, 3. resecare C. 4, 24, 13. add. a. 14 et 4, 11, 4. 4, 22, 4. 5, 6, 11. *Nimirum* pollex, custos, resex, praesidiarius, *vel* subsidiarius palmes, *eiusdem rei nomina sunt, quod aperte indicat* C. 4, 21, 3. Pollex *dicitur, ut* crus, caput, brachium. *Ita* ex pollice citata materies formatur in brachium C. 4, 24, 14.

Pollicentur vino aetatem adferre P. O. 14, 3.

Polliciti nostri memores C. 11, 3, 1.

Pollucere dapem C. 132, 2. culignam Iovi dapali Ca. 132, 1.

Pollutionis omni labe aliena P. Aug. 10, 2.

Polulum labellum Ca. 10, 2. polulae laminae Ca. 21, 3.

Πολύαρνες et πολυβοῦται V. 2, 1, 6. *posterius Homeri est* Ιλ. 1, 153.

Polychreston antidoton Veg. 3, 6, 11.

Polycletea arte C. 10, 30.

Polycletus C. 1 pr. 31. *not. Proportionem partium is primus vidit et*

expressit arte, cuius hanc vocem annotavit Philo Mathem. vet. p. 50. τὸ γὰρ εὖ παρὰ μικρὸν διὰ πολλῶν ἀριθμῶν ἔφη γίγνεσθαι.

Polygonon, sanguinalis herba C. 6, 12, 5. palagonon scribitur Veg. 4, 10, 3.

Πολύμηλοι V. 2, 1, 6. *est apud Hesio. Oper.* 306.

Polypus in naso ut sanetur Ca. 157, 15. Veg. 3, 38. excidit Ca. 157, 15.

Πολύπυρον Ἄργος V. 1, 2, 6.

Pomarium tota Italia V. 1, 2, 6. pomarium constitui ut debeat C. Arb. 8. C. 5, 10. seminarium ut fiat Ca. 48. pomaria, horti V. 1, 23, 4. protecta C. 9 pr. 2. ὀπωροθήκη ad V. 1, 2, 6. *not.*

Pometa P. 1, 36, 3.

Pomiferae arbores P. F. 19, 1.

Pomoerio minore finire V. 1, 2, 13.

Pomosi Tiburis arva C. 10, 138. *vid. Broukh. ad Prop.* 4, 7, 81.

Pompeiana vitis C. 3, 2, 27. cepa C. 12, 10, 1.

Pompeia palus C. 10, 135.

Pompeii Ca. 22, 3.

T. Pompeius V. 3, 12, 2.

T. Pomponius Atticus V. 2, 2, 2.

Pomponii vituli V. 2, 1, 10. *vid. not.*

Pomum. Poma, mala Ca. 7, 3. Poma *arborei fructus omnes edules, quin tubera etiam; quamquam ficus interdum, itemque baccae excipiuntur.* (*Sed* baccae *conversim nomen nonnunquam latius etiam quam* pomum *potet*) *vid. Salmas. ad Soli.* p. 421. b. *add. Bodaeus a Stapel ad Theoph hist. plant.* 4, 6. *p.* 383. *Senfileb. de mo Saturnal. c.* 2. *Blancard. ad Arria. Ind. p.* 581 *sq. Creu. anim. part.* 10. *p.* 46 *sq.* Schoettg. poma unde dicta V. 1, 31; 6. interlegi quando soleant P. Iun. 5, 1. Iul. 3, 1. F. 25, 16. ut serventur in arbore P. N. 12, 2. ut condantur V. 1, 59. ut serventur innoxia C. 12, 45. P. F. 25, 17. ut condiantur C. 12, 44 et 45. — poma cum seres *de arbore* Ca. 28. pomorum propagatio Ca. 51, 133.

Pondero. quantum utraeque ponderantur Veg. 3, 3, 7. *h. e. pendunt.*

Ponderosum frumentum V. 1, 52, 2.

Pondo libra, pondo quadrans C. 12, 12, 2. 12, 20, 5. 12, 22, 3. pondo medicaminis uncia C. 12, 28, 1. — *sed* cordi foeni septena pondo C. 7, 4, 2. *Gronov. de Pec. vet.* 1, 7. p. 32. *ita explicat, ut intelligat* pondera librarum. Gesner.

Pondus. ponderibus aequis P. 1, 41, 1. — pondera duo Veg. 4, 51, 2. tria Veg. 1, 20, 3. 6, 13, 2. quatuor Veg. 4, 4, 2. quinque Veg. 5, 48, 2.

Ponduseulo saxi C. 12, 51, 1.

Ponere castaneas, *serere* P. N. 7. 17 *et* 18. plantas pirorum P. N. 7, 23. vineam *C. Arb.* 4, 2. *vid. not.* ponitur lactuca C. 11, 3, 25. posuerunt pauca ova C. 8, 2, 12. — Ponito Ca. 79 *et* 81. *i. e. apposito in mensa convivis.* — posiverunt Ca. pr. 1. posiveris Ca. 4, 1. — *pro reponere, recondere*, P. Ian. 15. sorba lecta et posita.

Pons. pontibus roboreis consternantur equi Veg. 3, 58, 1.

Pontianus Aufidii cognomen V. 2, 9, 6.

Pontifices negant *etc.* C. 2, 22, 2. *it.* 4 *et* 5.

Pontilis stratus Veg. 2, 28, 2. in pontili strato Veg. ibid. sect. 22. *sed priore loco* pontilibus stratum *dedimus*, *ex Codd.* et 3, 58, 8.

Pontius. Pontiae insulae V. 3, 5, 7.

Popinales deliciae C. 8, 16, 5.

Popularis notae pulli C. 9, 11, 4. sal. Ca. 88, 1.

Populationes praetereuntium viatorum C. 1, 5, 6. volucrum C. 3, 21, 5. murium et formicarum C. 2, 20, 1.

Populneam frondem caedere Ca. 5, 8. *add.* C. 6, 3, 7. scobis C. 12, 43, 4.

Populus *arbor substituitur in antiquis editionibus nonnunquam* opulo et vice versa. e. g. C. 5, 6, 4. *vid. not.* populus ad materiam caeditur et quadratur C. 11, 2, 13. populi radices in medicina Veg. 4, 2, 4. *Populi nigrae usum ad* ἄντυγας δίφρου *docet Homerus Il.* 4, 482 sq. *in quem usum auctor Idyll. XXV. inter Theocritea* 247. *praefert caprificum* αἴγειρον *i. e. nigram* γῆς τῶν Κελτῶν καὶ Ηριδανοῦ θρέμμα *vocat Pauson.* 5. *c.* 14.

Populi duo (*apum*) coniunguntur C. 9, 13, 12. spicarum P. Iun. 2, 2. *ita* turba.

Porca praecidanea Ca. 134. porcae ut tractandae P. F. 26, 4. — *quae feminae sunt* Ca. 157, 16. *not.* — in *agro* V. 1, 29, 2. *no.* C. 5, 1, 5. *Apertissime etiam elatam partem notat*, sulcus *depressam* C. 11, 3, 44. porcae solcantur latiores C. 11, 2, 47. porca *pro* area Cato 48.

Porcellus ne a matre opprimatur V. 2, 4, 14.

Porcii *unde dicti* V. 2, 1, 10.

Porcina annonae militaris pars praecipua. Corrig. ad Varronis p. 430.

Porcla Veg. 6, 28, 31. *no.*

Porculatio, nutricatus suum V. 2, 4, 13.

Porculatoris et subulci diversa professio C. 1 pr. 26. 7, 9, 12. porculatores Italici V. 2, 4, 1. *not.*

Porculus in sucula Ca. 19, 2.

Porcus Graecum nomen antiquum V. 2, 4, 17. porco piaculo facere Ca. 139. porco femina Ca. 134, 1. porcus ingens V. 2, 4, 11 *et* 12. porci serrarii Ca. 150, 2. de porcis V. 2, 4. C. 7, 9. P. F. 26. porcos suos alat unaquaeque scrofa V. 2, 4, 13. porcus lactens C. 7, 9, 4. Porcis anima data perinde ut sal V. 2, 4, 10. *Porci sunt foetus scrophorum. Hinc illud* ut scropha porcos disiicere ap. Varr. 2, 4, 2. — porcus qua feminae sunt V. 2, 4, 10.

Porricere exta, frumentum V. 1, 29, 3. *ad* Ca. 134, 2.

Porrigo, *morbus vid. ad* C. 7, 5, 6 in capite multa porrigo Celso. 2, 2. ubi Hippocrates Prorhetic. 2. πιτυρωδεῖσα ἡ κεφαλή.

male Porrecta radicum P. F. 23, 2.

Porriguntur per humum C. 5, 4, 2. in tabulas uvae siccandae C. 12, 16, 1.

Porrinam inserere Ca. 47. *ut cepina* Columellae.

Porro C. 8, 5, 4.

Porrum sectivum seri et coli ut debeat C. 11, 3, 30. capitatum C. 11, 3, 30. Tarentinum C. 8, 11, 14. eius radices discutiunt tussim boum C. 6, 10, 2. porro secto fasces cingere C. 10, 371.

Porrus capitatus, sectilis s. sectivus P. F. 21, 41. grandis ut nascatur P. F. 24, 12. Apr. 3, 5. *add.* Oct. 11, 5.

Porta itineri longissima V. 1, 2, 2. *Comparat huic proverbio* Vict. V. L. 33, 9. *illud Italorum*, Il più duro passo è quel della soglia, *cum quo convenit vernaculum:* der gröfste Schritt ist der Schritt aus der Thür: *et Gr.* ἀρχὴ ἥμισυ τοῦ παντός. Porta Flumentana V. 3, 2, 7.

ob Portenta cicer serendum inter olera P. 1, 35, 3. *vid.* Monstra. *Plin.* 19, 10 s. 58. Naporum medicina est, siliquas una seri: sicut olerum cicer: arcet enim erucas. *Similia remedia suppeditat Anatolius* Geopon. 12, 7. Gesner.

Porticus similitudinem imitemur P. N. 8, 2. porticus protectae C. 9 pr. 2. porticibus alvearia supermunire C. 9, 7, 4. *add.* 9, 14, 14. 7, 9, 9. *not.* Porticus cortis P: 1, 22. *Diodorus* V. 40. *de Tyrrhenis vel Etruscis.* ἔν τε ταῖς οἰκίαις τὰ περίστοα πρὸς τὰς τῶν θεραπευόντων ὄχλων ταραχὰς ἐξεῦρον εὐχρηστίαν.

pro Portione facere Ca. 106, 2. *sic* C. 1, 4, 8. V. 1, 48, 3. 1, 41, 4. 2, 3, 2. C. 5, 12, 4. 12, 41, 1. pro portione ac — eadem ratione V. 3, 9, 21. hac portione C. 2, 9, 1. 3, 2, 31. 12, 12, 2. portione servata pro magnitudine C. 8, 11, 6. 11, 2, 87. his portionibus C. 12, 12, 3. supra portionem respondere C. 7, 1, 2. portionem exiguam in valvulis habere C. 2, 12, 7.

Portitor Helles C. 10, 155.

ut Portare se possit equus, *h. e. incedere* Veg. 1, 26, 4.

Portulacae suceus adversus formicas P. O. 12, 8. conditur C. 12, 13, 2. *de scriptura vide ad C. X.* 376.

Posca Veg. 2, 10, 10. pusca scribitur 2, 28, 14. 3, 15, 3. posca acris ad vulnera Veg. 3, 48, 8. 5, 31, 1.

Posea *vel* posia olea *ead.* Pausea Cat. 6, 1. 7, 4. V. 1, 24, 1. C. 12, 47, 4. 12, 49, 3. posea olivae ut colymbades fiant C. 12, 47, 8.

Positio agri, *situs* P. 1, 7, 3. C. 1 pr. 25. 1, 2, 4. 1, 4, 10. 1, 6, 15. 2, 3, 1. caeli locique C. 3, 4, 1. pro situ et positione locorum C. 3, 21, 9. — *institutio et cultus* vinearum C. 3, 3, 15. surculi C. 3, 17, 1. brassicae C. 11, 3, 24.

Possessio, *praedium*, *pascua* Veg. 4, 2, 15.

pro Possibilitate vitis P. F. 14. i. *e. viribus.*

Possum. possis transferre δύναιο ἂν C. 11, 3, 24 et 32. — possitur Cat. 154.

Post odorem ingressae apes, *odorem secutae* P. Apr. 8, 3. post trimum *postquam trimus fuit* V. 2, 7, 13.

quod Posteravit speciei merito, compensat ubertate fundendi olea P. N. 4, 1. *est igitur* ὑστερεῖν.

Postmodum Col. 1, 8, 4. *ubi Codd* postmodo. cf. 6, 37, 11. 5, 9, 17.

Postremo posterius, novissime P. N. 22, 5.

Postridie eius diei Cat. 2, 1.

Potens carminum C. 1, 1, 12. not.

Potentia medicaminis P. F. 28, 2

Potestas fiat large bibendi C. 8, 14, 11. si potestas reliquorum non sit C. 12, 57, 4.

Potionabis cum passo Veg. 2, 6, 1. cum oleo 2, 10, 9. potione aquae Veg. 5, 58, 2.

Potior. potitur regno inferno C. 10, 274.

Potius *cum comparat. abundare videtur* V. 2, 10, 2.

Potis, pote. Potis sunt V. 2, 2, 1. ubi id pote V. 1, 15. emtor pote damnare V. 2, 2, 6.

Potniades equae C. 6, 27, 5.

Potatum dabitur pecori C. 12, 51, 3. potandum medicamen praebent C. 6, 7, 4.

Potui data staphisagria C. 8, 5, 21.

Praeacuere surculum Cat. 40, 2.

Praebent potandum medicamen C. 6, 7, 4. praebent sibi cibaria canes V. 2, 9, 6. vituli quibus non satis praebent matres V. 2, 5, 17. not. praebere operam et impensam C. 8, 10, 1.

Praebito sale C. 7, 3, 20. Praebita, χορηγίαι C. 1, 8, 17.

Praecantationes anicularum Veg. 2, 11, 2 *h. e. incantationes. conf.* 3, 44, 2.

Praeceps palmes C. 5, 6, 33. fauces praecipites deorsum facito Cat. 38,

3. *not. in postumis Pontederae.*

Praeceptum uodecimum *i. e. liber* C. 11, 1, 2. praeceptum generale P. 1, 43, 4. *est liber primus auctoris.*

Praecidanea porca Cat. 134, 1. *Graece προτέλειος dicitur, ut Aeschylus προτέλεια ναῶν vocat Agam.* 235. *sacrificium pro exitu classis graecae ex Aulide factum, hostia oblata Agamemnonis filia, quam Senecae Clitemn.* 163, *ideo* lustrale classis doricae caput *vocat.*

Praecipere diligenter C. 5, 8, 3. 10 pr. 3. praecipitur uva C. 11, 2, 69. Arb. 2, 2. praecipere arbores C. 5, 11, 15. *i. e. de arboribus. Cf. Addenda post Palladium.*

Praecipitata per iugum materia C. 4, 24, 19. palmitis pars C. 5, 6, 28.

Praecipito vitem Cat. 32, 2. vindemiam C. 3, 21, 10. praecipitari palmes debet C. 5, 6, 33.

Praecisa stramenta C. 11, 2, 54.

Praecludere naturalia C. 8, 5, 9. foetus soos cum matre P. F. 26, 4. *vid. not.*

ex Praeclusione vulneris solet fistula fieri Veg. 3, 23, 2.

Praecoquam uvam C. 12, 39, 1. *not.* praecoquas uvas C. 12, 37. *not.* praecoqua Persica P. N. 7, 6. *et* C. 10, 410.

Praecox maturitas C. 1, 6, 20. praecocem vitem C. 3, 2, 28. praecoquis fructus *genit.* C. 3, 2, 18. praecoques vites C. 3, 1, 7. C. 3, 2, 1. fici C. 5, 10, 10.

Praedicat furem, bestiam, canis latratu C. 7, 12, 1.

Praedictas querimooias C. 1 pr. 1.

Praedium emi pararique ut debeat Cat. 1. auburbaoum commodissimum C. 1, 1, 19.

Praedonum vis C. 1, 7, 1.

Praeductoria lora Cat. 135, 5.

Praedura aetas C. 6, 2, 1.

Praefato Iunoni fruges Cat. 134, 1. *quasi esset activum.* praefamino vino Cat. 141, 2. *videtur esse singularis numeri licet ad pluralem referant Grammatici.* Gesner.

Praefecturae voluptas excitauda V. 1, 17, 6.

Praefectos alacriores faciundum praemiis V. 1, 17, 5.

Praeferratus modius Cat. 11, 3. *ferro munitus, ut facilius duret incorruptus.* Gesner.

Praefervida regio C. 3, 1, 3.

Praefestinatum opus, nimium immature factum C. 11, 2, 3.

Praefigantur foraminibus aeoei cancelli C. 8, 17, 6.

Praefractas stirpes refodere C. 2, 2, 28. Arb. 18, 1.

Praefurnium fornacis Cat. 38, 1. *est os hypocausti s. fornacis, quo ligna in fornacem induntur. vid. Philander ad Vitruv.* 5, 10. Gesoer.

Praegelida frigora C. 4, 8, 3. loca C. 2, 9, 7. C. 3, 12, 1.

Praegnantis bestiae morsus acerbior Veg. 5, 78, 1. 5, 81, 3. praegoantes fiuot V. 2, 2, 14. — praegnans cucurbita C. 10, 380.

Praegnationis fines V. 2, 1, 18. modus V. 1, 44, 4.

Praegravantibus auribus C. 7, 6, 2.

Praegravato capite C. 6, 7, 4.

Praeiacinotur moles C. 8, 17, 10.

Praelabentis temporis fuga C. 11, 1, 29. *h. e. praeterlabentis. vid. Weitz et Burm. ad Petron. c.* 99. Gesner.

Praeliganeum vinum Cat. 23, 2.

Praemonitus varietatem C. 11, 2, 1.

Praeoestinae ouces Cat. 8, 2.

Praeoccupatio emphragma Veg. 2, 12, 3.

Praeparare frumentis arva C. 2, 16, 1. praeparaodum liquida rubrica C. 9, 8, 8. *vid. not.*

Praepotentes C. 3, 18, 2.
Praerumpi C. 3, 18, 2.
Praesciscere fugam C. 9, 9, 4.
Praesecare cultello V. 3, 16, 34.
in Praesenti P. Aug. 8, 6. *not.*
Praesentia fructus ipsius facilem se praestat castanea P. N. 7, 17.
in Praesentiarum *vid* Impraes.
Praesepes bubus Cat. 14, 1. bonae Cat. 4, 1. *add. Non.* 3, 160. — praesepiae laxae V. 1, 13, 6. — praesepia ovium V. 2, 2, 19. in praesepiis V. 2, 5, 16.
Praesidiarii malleoli C. 4, 15, 1. praesidiarius palmes C. 4, 21, 3. Beystüke, Beyknechte. Sprengero pag. 242.
Praesidii causa positi malleoli C. 3, 16, 2. praesidio futura pecori C. 11, 2, 71. ad praesidium aquae calidae decurritur C. 12, 50, 21.
Praestat ex se pullos atque plumam C. 8, 13, 3. *add.* P. 1, 30, 1. praestant agricolae urbanos immani numero annorum V. 3, 1, 3. *add.* V. 2, 2, 10. noxis praestare V. 2, 4, 5. it. 2, 5, 11. — praestari, *praeberi* C. 11, 2, 98.
Praesto esse candidato V. 3, 2, 1. praesto est consuli comitia habenti augur V. 3, 2, 2.
Praestrictio *pro* perfriet. Veg. 2, 12, 2.
Praesul agri, *villicus* P. 1, 6, 18. olivaeCastitas, *s. Minerva* P. 1, 6, 11.
Praesulsae adipis C. 6, 2, 7. P. Mart. 12, 3.
qui Praesunt quales esse debeant V. 1, 17, 4.
Praesumitur, *putatur* P. F. 9, 8.
Praetentis retibus C. 8, 9, 3.
Praeter illud — tum etiam C. 4, 18, 1. — praeter auxilium cultoris P. Ian. 9, 2. hominum labores P. Iun. 2, 2. *h. e. sine.* — praeter si V. 1, 41, 5. graecum πλὴν εἰ.
Praeterit me C. 1, 6, 12. quae praeterita sunt superioribus diebus C. 11, 2, 90.
Praeteritis X diebus, *post X dies* 2, 4, 19. — Praeterita *tertiae coniugationis a praesenti formata archaice. vid. not. ad* V. 1, 65, 1. 1, 69, 3. 2, 9, 6. 3, 2, 8. *Pluscula id genus etiam sunt* in Columella Lipsiensi: *v. g.* 12, 54, 2. recipisse *it.* 2, 10, 3. corroderunt. *add. Meurs. ad* Ca. 66, 1. *Ita Sall. Iug.* 40, 1. neglegisset. *vid. Cortius.* — Praeterita *coniunctivi archaica* intermisit V. 3, 12, 4. accessit V. 3, 16, 6. Gesner.
Praetexit amaracus umbras C. 10, 296.
Praetorium villaticum P. 1, 8, 1. 1, 11, 1. 1, 24, 1. 1, 33, 1. *Ita Sueto Aug.* 72. *Nero*, 39. *Calig.* 37. Strabo 5. p. 341. βασίλεια περσικὰ ἐν ταῖς ἐπαύλεσι. Gesner.
Praetorto capite C. 3, 18, 1.
Praevenit foecunditate C. 3, 2, 14.
Praeverti ad ea C. 3, 7, 3. *i. e. potius reverti, ut rectius in Thes. L. L. quam in Indice h. l. interpretatur Gesner.*
ne Praeurantur C. Arb. 11, 2. *not.*
Πρασοκουρίδες bestiolae P. 1, 35, 13. *Anto. Mizaldus de secretis hortor.* 1, 9. p. 16. *Palladius*, inquit, *Latino aptoque vocabulo herbicidas, Ruellius vero porricidas appellavit. Sed illum Palladii locum non inveni.* Gesner.
Pratense foenum C. 6, 3, 3.
Pratum unde dictum V. 1, 7, 10. ex arvo ut fiat C. 2, 17. prata ex segetibus facere contra leges V. 2 pr. 4. factum ut colatur C. 2, 18. quando purgandum P. Ian. 2. Mar. 2. custodiendum et stercorandum P. F. 1. stercorari ut debeat Ca. 50. prata duum generum C. 2, 17, 2. irrigua et sicca Ca. 8, 1. Ca. 9. vetera ut

excolantur, novella formantur, P. S. 10.

Pravitas eurvaturae P. Mar. 11, 2.

Praxiteles C. pr. 34.

Preciae vites *vid.* Pret.

Precor bonas preces Ca. 134, 2. 139.

cum Prehenderint, inserantur P. F. 25, 3. sine ambiguitate prehendendi P. F. 10, 7. — *sine metu ne non comprehendant.*

Prelo premere C. 12, 39, 1. Cochleam *de prelo* P. Mar. 10, 10. Oct. 19, 1.

Premit Medicam herba, *angit*, P. Apr. 1, 2. premi oportet cuneum, *deprimi*, P. O. 12, 2.

Pressius putare vitem P. N. 9. C. 4, 24, 8. radere colla equorum Veg. 2, 28, 34. *Recte. nam Poëta Georg.* 4, 157. ruris opaei Falce premes umbras. Gesner.

Pressoria vasa C. 12, 18, 4.

Pressura vinaceorum prima C. 12, 36. primae, secundae, tertiae pressurae oleum C. 12, 50, 11.

Pressus color P. Mar. 13, 4. *Servius ad Georg.* 3, 82. honesti spadiees: quos phoeniciatos vocant, pressos, myrteos. Ipsi sunt badii. *Copiosissime de hoc presso colore disputat Salmasius ad Tert. de pallio* p. 179. *sqq.* Indicium debemus Vlitio ad Grat. 532. Gesner.

Pretiae vites C. 3, 2, 23. *not.*

Pretium facere in oves, *constituere* V. 2, 2, 5. efferre, *augere* V. 3, 6, 6. *Scriptura Codd.* precium *videtur praeferenda, si est ex graeco προὶξ, προικός.*

Priapo vicina eruca C. 10, 108.]

Primatum dant pratis V. 1, 7, 10.

Primigenia pecuaria V. 2, 2, 2. semina V. 1, 40, 1.

Primitias vitis resecare C. 4, 10, 2. plantae C. 10, 147.

Primitivi anni C. Arb. 23, 1. *qui* primi C. 5, 10, 15. Cf. *nota ad h. l. in Addendis post Palladium.* flores primitivi i. e. verni C. 9, 13, 2.

Primitus cum exit vitis V. 1, 31, 2. spica eum oritur V. 1, 48, 1. oritur herba V. 2, 2, 11.

Primogenitus vitulus P. 1, 39, 2.

Primordium scriptorum C. 1, 1, 18. primordia terrena C. 3, 10, 10 et 8, 14, 2. *i. e. elementum* in primordiis P. Mar. 12, 2. in primordia seminum C. 6, 37, 7. *not.*

Primorem surculum, duos primores digitos Ca. 40, 3. primores tres digitos Ca. 21, 2. imbres V. 2, 2, 14. civitatis C. 12, 3, 10.

Primus. prima vindemia *h. e. ineunte* C. 12, 21. 6. primas (*partes*) tribuere Ca. 2, 47, 1.

Princeps. principes *magister pecoris et villicus* V. 1, 2, 14.

Principalia haec duo C. 1, 3, 3.

Principium, *i. e.* (*principio*) *Gr.* τὴν ἀρχὴν C. 157, 1. *ubi tamen Edd. pr.* principio. post principia, ut aiunt in castris V. 3, 4, 1.

Priores C. 1, 4, 3.

Pristinum nomen possident C. 5, 1, 7. *sed*

Pristinum *pen. prod.* sidus C. 11, 2, 5 *et* 64. *vid. not.*

Privignas proles C. 10, 163.

Privus. privi trapeti Ca. 3, 5. privae scopulae Ca. 26. priva opercula doliis, seriis Ca. 10, 4. tectoria Ca 11, 1.

Pro maiori parte P. 1, 4, 2. pro modo semipedis C. 5, 10, 14. *sed vid. V. L.* pro temporibus anni C. 11, 1, 14. *comparabat huic loco Schoettgenius Gruter p.* CCCVIII, 1. PRO TEMPORE VEL FACULTATE. pro aequis ponderibus Veg. 3, 39, 1. — pro agricola minime est C. 3, 5, 1.

Probabilis aqua P. Aug. 10, 1.

gustus C. 3, 2, 24. maxime probabilis caeli et soli qualitas C. 3, 1, 10. pars vitis C. 3, 10, 15. probabiles mores C. 6, 2, 14, animis aeque ac corporibus boves Vmbriae C. 6, 1, 2, prius haud dubie probabilius C. 7, 3, 11.

Probatio quadrupedum V. 1, 20, 1.

Probatissimi auctores C. 1, 1, 8. artifices C. 11, 1, 6.

sicut Probavi ipse, *expertus sum* P. N. 7, 22.

Probe dabimus C. 9, 14, 16. *i. e. recte.*

Procacitas galli rixosi C. 8, 2, 15.

Procedit dies emtori Ca. 148, 1. procedunt binae oves vetulae pro singulis V. 2, 2, 5. *vid.* Numerum obtinere: *et add. Gronov. ad Liv.* 5. 49. — De incrementis plantarum: Procedit germen de cicatrice C. 4, 22, 4. *add.* P. Mar. 10, 30. sarmentum P. Mar. 1, 3. gemma quae appareat bene processura P. Iun. 5, 3. Iul. 3, 1. procedunt radices amplius V. 1, 23, 6. semina P. N. 7, 11. *et* Mar. 10, 12. poma in punico P. Mar. 10, 6. velut quaeque matura processerint P. O. 12, 9. *Hinc* antequam luna procedat, *crescat* P. Iun. 3. processit medicina, *prospere evenit* C. 6, 6, 4. in tantum nostra cura C. 3, 3, 13. graece προκόπτειν.

Procellosus caeli status C. 9, 4, 1.

Procerum seditione plebs in partes diducitur C. 9, 9, 6.

Proceritas incitatur C. 4, 33, 5. 4, 26, 2. *ex Codd.*

Proceris cornibus C. 6, 1, 3. procerior celsissimo Germano Iudaeus C. 3, 8, 2.

Proclivum solum V. 2, 2, 7.

Procludere, *concludere* P. F. 26, 4. *ubi alii libri* praecl. *alii* reclud.

Προκοιτών. V. 2 pr. 2.

Procumio Veg. 3, 11, 4. *not.*

Procreare pullos e seminio asinorum, *de domino dictum* V. 2. 6, 1.

Procul a tumultu C. 9, 5, 1. vero C. 1 pr. 33. igne constituenda mulctra C. 7, 8, 3.

Proculcatis uvis C. 12, 19, 3.

Proculcantur ficus in modum farinae C. 12, 15, 3. proculcetur ingressu C. 3, 13, 6.

Procuratio templi V. 1, 2, 2.

Procurator aviarii V. 3, 6, 3. a procuratore (*apum*) assignata sedes C. 9, 9, 2. *add.* C. 9, 9, 1. procuratoris villae habitatio C. 1, 6, 7.

Procurare semina P. Iun. 9. plantas: plantis *MS. Lugd.* P. N. 7, 11.

Procyon exoritur C. 11, 2, 52.

Prodeunt semina P. 1, 6, 12. C. 11, 3, 9. prodit seges V. 1, 45, 1.

Prodigialiter sccidit C. 3, 3, 3.

Prodigii simile est C. 1 pr. 7.

Prodigo. prodiguut sues in lutum V. 2, 4, 8. pullos equorum in pabulum V. 2, 7, 11. pullos gallinaceos in solem V. 3, 9, 14.

Prodromi flare incipiunt C. 11, 2, 51.

Producere cunctantem C. 6, 2, 9. folia incipiunt fici P. Mar. 10, 30.

Producto nomine C. 8, 2, 2. productior canis statu C. 7, 12, 9. productissimum flagellum C. 3, 10, 1.

Proeliantur cum exteris *apes* C. 9, 9. 5.

Profanare dapem Ca. 50, 2. 132, 2.

Profectus, *utilitas* V. 1, 2, 23. P. F. 28, 1. sine profectu ager colitur C. 1, 4, 5.

Professione vitiorum suorum *h. e. propter aperta vitia* P. F. 9, 2. professio suscepta C. 9, 2, 2. ad professionem nostram non pertinet C. 7, 12, 3.

Professor astrologiae consultissimus, Hipparchus C. 1, 1, 1. *de eo*

qui villicum doceat C. 11, 1, 11. *Ita aliquoties* Professores sapientiae *apud Cels.* 1 *pr.*

Profestis diebus V. 1, 16, 4.

Proficit non suo sed communi officio *servus, qui communem pluribus laborem exsequitur* C. 1, 9, 6. mirabiliter surculus P. S. 14, 3. proficiet res in durabilitate frumentorum P. 1, 36, 2. ut proficiat incremento P. F. 18, 2. proficere humore C. 3, 20, 1.

Profiteri ad publicanum V. 2, 1, 16.

Profluvio sanguinis interit C. 6, 26, 3. — profluvium atrum Veg. 1, 3. 1, 17, 9. — *Sed* profluvius Atticus Veg. 2, 10, 4.

Profluus recessus C. 8, 17, 9.

Profugere sedes suas C. 1, 3, 6.

Profundit se supra modum numerus palmitum C. 7, 24, 4. profundunt se nova examina C. 9, 3, 4.

Profundo Pamphylio nascitur helops C. 8, 16, 9.

Profusa cauda in bubus probatur V. 2, 5, 8. profusior coma et cauda equi P. Mar. 13, 3.

Progemmantibus palmis C. 4, 27, 1.

Progenerare marem C. 3, 10, 15. C. 7, 3, 12. C. 6, 28. progenerari apes iuvenco peremto C. 9, 14, 6.

Progenies rustica Romuli C. 8, 16, 2. suilli pecoris C. 7, 9, 1. progeniem totam coinquinare C. 7, 5, 6.

Progerere stabulis conversum *fimum* C. 1, 6. 22. progeritur oleum urceis C. 12, 50, 80.

Progerminare C. 4, 15, 3.

Prohibessis intemperitas Ca. 141, 2. prohibere humum ab humore V. 2, 7, 10. prohibetur large vagandi licentia P. 1, 30, 3. prohibendus erit potione C. 6, 7, 2.

Pruiectum iacere C. 12, 2, 3. proiectae in terram vites et humi proiectae C. Arb. 4, 1.

Proiicit arbor fructus velut aegra P. Mar. 10, 30. se iumentum Veg. 3, 53, 1.

Proinda aestimarent, sive dulcis esset sapor uvae, sive acidus C. 11, 2, 68. proinde ut non dicatur, *pro* quasi non, *in reprehensione* V. 2, 1, 27. proinde magnus locus ac multitudinem alere velis V. 3, 8, 1.

Prolatare rem rusticam C. 1 pr. 19. *vid. Wass. ad Sallust. Catil.* 44. Schoettg.

Prolixare aciem ferramenti C. 4, 24, 22. *h. e. longam reddere.*

Prolixa statura C. 1, 9, 3. cervix C. 7, 3, 7. prolixae arbores V. 1, 9, 5. caudae et breves V. 2, 2, 3. materiae C. 3, 15, 1. prolixiora quaedam nascuntur V. 1, 6, 4.

Proluit ventrem pruinosa herba C. 7, 3, 25. ne virum prolueret V. 1, 13, 6. *not.*

Proluvies ventri cruenta et mucosa C. 6, 7, 1. citata resistit C. 6, 7, 4. ad proluviem alvi C. 12, 38, 1. περίπλυσις κοιλίας Hippocrati.

Promercales res C. 1, 8, 13. 11, 1, 2.

Prometbea creta C. 10, 59.

Promisso ventre sua C. 7, 9, 1. promissis ad genua palearibus C. 6, 1, 3. promittere trans maria C. 7, 8, 6. *ubi antea* permittere *erat.* promittere longius ramos C. 5, 6, 11. promittunt adiuvare C. 1, 1, 17.

Promitor Deus, in *loco Servii laudato ad* V. 1 pr. 4.

Promo. promunt se vites C. 3, 12, 1. ulmi sameram C. 9, 13, 2.

Promovere onera et portare C. 11, 1, 8.

Promtuarium armarium Ca. 11, 3. *vide in* Arm.

Promo de fundo exire licet V. 1,

16, 5. promi et cellarii C. 12, 3, 9. pueri promi C. 12, 4, 3.
Pronum orienti solum C. 1, 5, 8. prona aquiloni C. 3, 2, 6. proni ad domandum boves V. 1, 20, 2.
Propagatio pomorum *etc.* Ca. 51. 133. tria genera maxime usitata C. Arb. 7, 1.
Propago, *as.* propagatur castanea pertica declinata C. 4, 33, 3. propagari ficus ramis potest P. Mar. 10, 32. propagavit leporaria nostra aetas in quam luxuriam? Va. 3, 3, 10. *ut est in Edd. pr. ubi editur* luxuria prepagavit, *i. e. ampliora fecit.*
Propago. propagines vitium C. 4, 6, 3. sulcos et propagines vitibus facere Ca. 43. pro scrobibus *poni videtur. Gallis* provins.
Propalare C. Arb. 7, 4. lit. r.
Prope. propius stirpem recisae taleae C. 4, 33, 4.
Propellere oves in pabulum V. 2, 2, 12.
Propemodum, *et* propemodo ad C. 5, 10, 14.
nihil Propinat stomachus epati Veg. 5, 54, 3.
ad Propolam exgruminantes cocleae V. 3, 14, 3.
Propolis apum V. 3, 16, 23. Veg. 5, 54, 5. 6, 14, 1. 6, 23, 2. 6, 28, 18 *et* 19.
Propomata ut sponte nascantur, *Lemma forte satis antiquum* P. F. 32. *De significatione vide* Cornarium ad Galenum de Comp. Med. sec. loc. p. 209.
Proportione uti V. 1, 18, 3. ex proportione V. 1, 41, 4. *vid.* Portio.
Proprie C. 3, 9, 9. *pro eo quod vulgo dicitur* in specie *it.* C. 11, 2, 85.
Propriis momentis C. 11, 1, 30.
Propter amnes seri *i. e. iuxta* Ca. 6. — propter arboris noxam, *ne nocentur* P. Mar. 10, 20. *Sic* propter iniuriam gravidarum P. Mar. 11, 8. propter iniuriam tuta cubilia P. N. 13, 5. propter serpentes P. N. 13, 6. — Propter oves aut aves fructum capere *h. e. ex ovibus* V. 3, 1, 11.
Propugnare pro gallinis V. 3, 9, 5.
Propulsare radicibus aquas hiemis C. 3, 15, 4.
Prorepunt radices C. 3, 13, 7. soboles C. 4, 29, 11. semina C. 11, 3, 6. per quod prorepant C. 4, 6, 3. prorepere lente C. 2, 17, 5. e tenero C. 3, 10, 3. prorepentes oculi C. 11, 2, 38. pampini C. 4, 17, 8.
Proriga *vid.* Perniga.
Proritat pretium C. 2, 10, 17.
Proruere in trituram *active* V. 1, 13, 5.
Prorumpentes caules C. 4, 22, 6.
Prosa oratione componere C. 11, 1, 1.
Proscindere terra quid? V. 1, 29, 2. V. 1, 27, 2. C. 11, 2, 32. *et alibi.*
Prosecta exta Ca. 134, 3. *no.*
Proserpina rapta C. 10, 274.
Prosilire *de plantis* C. 2, 11, 5. 2, 18, 6. 3, 3, 4. 3, 5, 1. 7, 6, 1. P. Ian. 14, 4. prosiliunt in arborem adminicula ex ceraso P. O. 12, 5.
Prospere adnatae sunt apes V. 3, 16, 29.
Prostrati pisces C. 8, 17, 9.
Προστύφω vide στύφω.
Prosum. profuit *h. e. prodesse solet* C. 7, 9, 7.
Protectae porticus C. 9 pr. 2. protectum in alvo apum V. 3, 16, 23.
Protegit se vitis ipsa a gelicidiis C. 4, 24, 15. ventre protexit C. 3, 10, 10.
Protelum V. 3, 16, 12.
Protendere et contrahere, *de modo agri eligendo* P. F. 10, 1.
Proterere C. 2, 21, 3.

Protinus illata de agro bacca C. 12, 50, 18.
Protogenes C. 1 pr. 31.
Prototomos decidere caules C. 10, 369.
Provectus agri P. 1, 6, 1. *nisi leg.* profectus. praesentia domini provectus agri est. Gesner.
Provenit *impers. es gehet an* C. 4, 29, 2. provenit melius C. 3, 18, 2. *Sed.* — proveoit ulmus a positione bene C. 5, 6, 11. *kommt fort.* proveniunt panicum et milium P. Mar. 3 *et* 4. *conf.* Mar. 11, 1. *it.* C. 1, 2, 4. prospere C. 4, 30, 6. — *Hinc* proveniunt poma maiora, *davon werden die Aepfel grösser* P. Mar. 10, 15. *sic* C. 11, 3, 18. sic neque fistulosus — provenit caseus C. 7, 8, 5.
PROVERBIA.
Aestimator bonus esse non potest, nisi fuerit etiam peritus C. 11, 1, 9.
Ad agnatos et gentiles deducendus V. 1, 2, 8.
Ex incomprehensibili parvitate arenae funem effici non posse C. 10 pr. 4.
Coena comesa venire *i. e.* post festum V. 1, 2, 11.
Si divina faverint P. 1, 1, 2.
Male agitur cum domino, quem villicus docet Cato apud C. 11, 1, 4.
Malum consilium consultori est pessimum V. 3, 2, 1.
Μέτρον ἄριστον C. 1, 3, 8.
Minerva subtilissima, pingui C. 1 pr. 33.
Pingui Minerva C. 11, 1, 32.
In re familiari laboriosior est negligentia quam diligentia C. 12, 2, 3.
Nemo potest omnia scire V. 2, 1, 2.
Optima nomina non appellando fiunt mala C. 1, 7, 2.
Non omnes qui citharam habent sunt citharoedi V. 2, 1, 3.
Non satis est reprehendisse peccantem, si non doceat recti (rectam malebat Gesner) viam C. 11, 1, 9.
Nulla regni societas C. 9, 9, 1.
Occipitio frons prior Ca 4, 2.
Veteris proverbii meminisse convenit, eum qui aret olivetum, rogare fructum, qui stercoret, exorare, qui caedat, cogere C. 5, 9, 15.
Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη C. 1, 3, 6.
Paupertas certissima est, cum alicuius indigeas, uti eo non posse, quia ignoretur, ubi proiectum iaceat, quod desideratur C. 12, 2, 3.
Pomoerio minore finire V. 1, 2, 13.
Porta itineri longissima V. 1, 2, 2.
Post principia in castris V. 3, 4, 1.
Romanus sedendo vincit V. 1, 2, 2.
Ad te rudis est V. 1, 2, 12.
Matura satio saepe decipere solet, sera nunquam quin mala sit C. 1, 2, 80.
Summum ius, summa crux C. 1, 7, 2.
Provident eas cellas ne habeant humorem V. 3, 10, 4. futuro tempori C. 3, 3, 6.
Provincialis ager C. 3, 3, 11. agri et vinearum cultura C. 5, 4.
Provocare et elicere radiculas C. 3, 15, 5. provocantur in libidinem P. 1, 28, 2.
Prout cuique mos est C. 3, 13, 3. rei conditio exegerit C. 12, 4, 4.
Proximum raro quam denso P. Ian. 13, 5.
Prudens medicinae, *peritus* C. 7, 3, 16. universae naturae C. 2, 2, 15. prudentiores rerum rusticarum C. 4, 2, 1.
Prudentia rei C. 1, 1, 1. cunctarum rerum C. 12, 57, 6.
Pruina et sol putres faciunt scrobes C. 5, 9, 7. *it. ad* 5, 10 2.

Pruinosa herba morbos creat pecori P. N. 13, 5.
Pruni satio et cultura P. F. 25, 32. P. N. 7, 13. insitio P. Ian. 15, 20. ins. 113. pruno insita malus P. ins. 81. silvestris C. 2, 2, 20. *not.* 10, 15. in pruno Armenia et praecoqua inseritur Persicus P. 2, 15, 20. Armeniaca *est simpliciter* Col. 11, 2, 96. *Sed locus Palladii non facit prunum Armeniacam*: *nam idem* 7, 6. *Novbr. Armenia vel praecoqua prunis inseri ait.*
Pruna ut serventur P. N. 7, 14. Armenia, Cereola, Damasci C. 10, 404. Damascena P. N. 7, 16. Onychina et silvestria ut condiantur C. 12, 10, 2. Praecoqua, *quae* C. 10, 410. *restituit Salmasius*, *ipse Hyl. iatr. homon. c.* 68. *p.* 89. a E *et* G *ea esse ait*, *a quorum deflexo nomine* Abricots *hodie appellant Galli*: *nisi quod Columella de* Praecoquis Persicis *agat*; *quae autem nunc vocantur* Abricotia, *sint* Armenia *potius.* Persaica praecoqua *vult hodie* Antepersica *dici*, *in quo genere sint* Alberica. purpurea pruna C. 12, 10, 4. Gesner. *vide not.*
P. S. Ca. 158, 1. pondo semis.
Psilotro inducto decalvas Veg. 3, 48, 3. herba P. 1, 35, 8.
Psithiae vites C. 3, 2, 24.
Ptisanae cremor Veg. 5, 26, 4.
Pubescunt vineae C. 4, 3, 2 *et* 4, 28, 1. *not. p.* 214. *et ad Pall.* 7, 11. *in Add. Graece est* ἡβᾶν.
in Publico Ardeae scriptum V. 2, 11, 10.
Puella non nimium C. 12, 1, 1.
Puer pusillus Ca. 157, 10.
Puerilis una opera C. 11, 2, 44.
Puerperio quodam aeterno laeta tellus C. 3, 21, 3.
Pugillus lentis Ca. 158, 1.
Pugnax aries C. 7, 3, 6.
Pulchre meministi C. 3, 9, 6.
Pulchritudo rei trahit C. 3, 20, 4.
Puleiata posca Veg. 5, 75, 2. *videtur*, *in qua* puleium *s.* pulegium *decoctum est.* Gesner.
Puleium viride C. 12, 57, 1. aridum C. 12, 35. 12, 57, 4. pulcii flos C. 12, 7, 1. puleium ad olivas condiendas P. N. 22, 1. *Non modo in MS. Sylb. et nostris ita scribitur*: *sed etiam in Cicerone*, *Martiali*, *aliis*, *ita scribi docet Rhodius Lex. Scribo.* Gesner.
Pulex irrepens dente lacessat ocima C. 10, 321. pulicibus infestantur gallinae C. 8, 5, 3. ut profligentur P. 1, 35, 8.
Pulicosae cani remedia C. 7, 13, 2.
Pullaria, *morbus pullorum equinorum* Veg. 3, 25, 1.
Pullastrae V. 3, 9, 9. *no.*
Pullatio, pullorum educatio C. 8, 5, 9.
Pullities tenerrima, *pulli* C. 8, 14, 11. in alveari nata C. 9, 11. confirmata C. 8, 9, 4.
Pullula terra C. 2, 2, 19. *not.*
Pullulascit vitis *h. e. iuvenescit* C. 4, 21, 3. *sed ibi Edd. pr.* pullescit *ut apud Col. bis.* repullescit est.
Pullulant hilarius vineae C. 4, 27, 1. frumentum pullulat C. 2, 13, 8.
Pullus asininus (gr. πῶλος) V. 2, 8, 2. pulli equini C. 6, 29. P. Mar. 13, 7. gallinacei et pavonini C. 8, 5, 7 *et* 12. P. 1, 28, 5. glirium V. 3, 14, 1. apum C. 9, 13, 9 *et* 10. — arborum, qui nascuntur abs terra Ca. 51, 1. 133, 1. *h. e. teneri surculi*, atolones, *quos Plinius* 17, 10. pulluloa *vocat. Hinc* pullulare *et* pullulascere. Schoetto. Quin
Pullus, *a*, *um*, *videtur hanc ipsam significationem habere. certe* pulla terra tenerrima Ca. 151, 2. *vid. not.* pullum solum Campanis pulre (*i. e.*

solutum, tenerum et ipsum) C. 2, 10, 18. *add.* 3, 11, 6. *Sed* — pulla *etiam nigra* C. 1 pr. 24. pullae lanae C. 7, 2, 4. pulla superior pars tergoris in leporibus V. 3, 12, 5.

Pulmentarium familiae Ca. 58. pulmentaria condiuntur satureia C. 11, 3, 57.

Pulmonacea herba Veg. 1, 12, 2.

Pulmonaria ovis et sus ut curentur C. 7, 5, 14. ne fiant pulmonariae suea C. 7, 10, 7.

Pulmonis exulcerationi ut occurratur C. 6, 14, 1.

Pulmunculus Veg. 3, 56. *in pede: sed in dorso* 3, 61. *ulcus pulmonis instar, graece* πνεύμων. *cf. not. p.* 66 *et* 69. *Solinus c.* 49. camelis Bactrianis in *laude hoc tribuit*, Hi nunquam pedes atterunt, sunt enim illis reciprocis quibusdam pulmunculis vestigia carnulenta *rel. quem locum posuerat Gesner.*

Pulpa Ca. 83. *Idem pulpamentum in Terentiano illo*: Tute lepus es et pulpamantum quaeris. *Vbi expressit graecum proverbium* δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ *apud Suidam et Paroemiographos.*

Puls Punica ut fiat Ca. 85.

Pultarium infundibuli inversi figura P. Iun. 7, 2. *quidam*, pulmentarium: ollam *vorat* C. 9, 15, 5.

in Pultarios condi uvas C. 12, 43, 7. *intell. forte* urceos: *sunt certe vasa oblonga, laxe recipientia uvam* Gesner pultarium novum Apicius 9, 8. 7, 12. 3, 15.

Pulticula e frumento C. 8, 11, 14.

Pulveratio novellae vineae P. Mar. 7, 1. rustici vocant occationem C. 11, 2, 60. pulverationes vitium C. 4, 28, 1. *not.* C. Arb. 12, 1. *not.*

Pulverare vites P. Iul. 1. vineas C. 11, 2, 60.

Pulvinuli C. Arb. 10, 4 *et* 30.

Pulvini fiunt e terra, ad violaria obruenda V. 1, 35, 1. ad lineam excitati P. F. 24, 6 et 13. — pulvinia testaceis fibulantur iuncturae parietum C. 1, 6, 13. — pulvinus in torculo oleario Ca. 13, 1. pulvinus *in lecto* Ca. 11, 5. *Addenda post Palladium. De notione* Terrasse *vide ad* V. 1, 35.

Pulvis palearum P. 1, 3, 41. *Sed* — pulvis quadrigarius *medicamentum* Veg. 2, 28, 19. 6, 8, 4.

Pumex pumices ungulae *a similitudine videntur dicta ossa quibus ea adnata est, fistulosa et porosa* Veg. 6, 1, 2. Gesner.

Pumicea impensa P. 1, 13, 2. *videtur pulverem Puteolanum dicere, de quo Ferber Epist. Italic p.* 178. *versionis gallicae. Pumex Cisyraeus in mola asinaria* πέτρης Νισυρίτιδος εὔκυκλον βάρος *est in* Analectis Brunck. T. III. p. 240. no. 420.

Pumiles aves C. 8, 2, 14. *not. ubi vulgo* pumiliones.

Punicana coagmenta Ca. 18, 9. Punicanae fenestrae V. 3, 7, 3. *viles opinor, ut* lecti punicani *ap. Cic. Mur.* 36. Gesner.

Punica arbor C. 10, 243. eius insitio P. ins. 73. Punica mala, eod. granata Ca. 7, 3. C. 12, 41, 2. *Eius mali* satio et cultura P. Mar. 10. *int.* acidiora ut emendentur C. 5, 10, 15. *it* Arb. 23, 1. ne in arbore rumpantur C. 5, 10, 16. *et Arb.* 23, 2. ut serventur V. 1, 59, 3. C. 12, 44. P. Mar. 10, 7. De forma, generibus et nominibus dixi ad Palladii 4, 10, 10 seq. et in Addendis; antea etiam ad Nicandri Alexiph. p 238. Tria summa genera Dioscorides aliique statuunt, acida, vinosa, et genus medii saporis. Apyrenum, quod arillo duro in grano latente caret, acido et vinoso generi commune est. Vinosa

granata a vitium generibus Etrusci hodie *Vaiani* et *Schiavi* medii saporis genera *Muzzi* cognominant teste Matthiolo ad Diosc. T. I. p. 205. *Muzum* malum nominat Crescentius V. 13. Vinosa nominat Philostr. Epist. X. τὰς ἀπυρήνους ῥόας Ερυθραὶ κηπεύουσιν οἰνοχοούσας νᾶμα πότιμον ὥσπερ τῶν βοτρύων οἱ εὐπράττοντες. Fabulam de punica ex sanguine fratrum Polynicis et Eteoclis enata vel potius ab Erinnye plantata in tumulo fratrum obiter tangit Philostratus Icon. II. 30. — Punica puls Ca. 85. Puniceum cicer C. 9, 1, 18. 2, 10, 20. lutum C. 9, 7, 4. 11, 3, 54. *quae eadem* impensa Punica P. 1, 13, 2. allium, ἀφροσκόροδον, ulpicum C. 11, 3, 20. rosae C. 9, 4, 4. — punica Veg. 6, 8, 3. cera *opinor*, ut 4, 11, 2. 4, 23, 1. — Punicae, *piscis* genus C. 8, 16, 8. *not.*

Pupinia regio V. 1, 9, 5. C. 1, 4, 2.

M. Pupius Piso V. 3, 13, 1.

Purgamenta et paleae P. 1, 35, 1. chortis C. 2, 15, 6. salsamentorum C. 8, 17, 12.

Purgata grauis pira P. F. 25, 9. — purgatis lapidibus *h. e. eiectis* P. F. 6. *Sic* purgandi vermes clavo aeneo P. Mar. 10, 4. ulcus Veg 3, 57, 2. 3, 60, 2. purganda sunt sordibus P. Apr. 8, 7.

Puritatem sumit vinum P. O. 14, 12.

Puriter componere Ca. 76, 1. transfundere Ca. 112, 2.

Purpureae vites C. 3, 2, 1. pira C. 5, 10, 18. pruna C. 12, 10, 5. purpureo radiat vultu Phoebe C. 10, 289. purpureum ver C. 10, 256. *h. e. splendidum, pulchrum. vid. Gorall. ad Albinov.* 2, 62. *Barth.* 21, 2. *Maius* obss. sacr. 2. *p.* 8. Schoettg.

Purpurat frondes aurò C. 10, 101.

Pusca *fere semper* Vegetius *pro* Posca *ubi vid.*

Pusillos pueros Ca. 157, 10. pusilla arbor C. 5, 11, 7.

Pustulae (*MS.* pustellae) Veg. 5, 81, 3.

Pusula C. 7, 5, 16. *not.*

Pusulosa pecus C. 7, 5, 17.

Putatio arborum utilis P. N. 4, 2 *et* 7, 12. quando et quomodo facienda Ca. 32. C. 4, 9. Arb. 10. P. F. 12 *et* 13. auctumnalis P. N. 4, 1. qualibus ferramentis peragenda C. 4, 24, 21 *et* 22.

Putatoris officium C. 4, 24, 11. putator pendulus arbustis C. 10, 228.

Putatoriae falces P. 1, 43, 1.

Putealis fons C. 11, 3, 8.

Puteana aqua C. 12, 26, 1.

Puter palus V. 1, 8, 4. *vid.* Putris.

Putescit olea longiore situ Ca. 3, 4. putescere solent semina V. 1, 34, 1.

Putei ubi et quomodo fodiendi P. Aug. 9, 1. perennitatis fidem ut habeant C. 11, 3, 8. puteis condita grana V. 1, 57, 2. puteorum rimae ut sarciantur P. 1, 17, 3.

Putida ulcera Ca. 157, 3.

Puto. putare, Ca. 39, 1. et lavare lanam V. 2, 2, 18. — rationes Ca. 2, 5. 5, 3. — putare *arborem* latius, strictius P. 1, 6, 4. — putabuntur pro binis *h. e. numerabuntur.*

Putorem adimere Ca. 157, 3. putor et putredo Veg. 3, 44, 2.

Putrefacit humor deposita semina C. 3, 12, 1. sata putrefient P. F. 10, 3. P. S. 9. ut putrefiant semina P. 1, 33, 1.

ne Putrescat malus P. F. 25, 15. *Sed* putrescit terra, *h. e. dissolutis per frigora, pluvias, solem, glebis, tenera fit ac mollis* C. 2, 11, 3. 3, 11, 7. 11, 2, 61. 11, 3, 56. *Ex eadem significatione*

Putris. putre solum C. 2, 2, 4. 2, 11, 18. 5, 9, 7. 5, 10, 2. P. 1, 5, 1. putres arenae C. 1 pr. 24. sardina putris C. 8, 17, 12. *i. e. sale exesa. Sic* siluro putri *Iuvenalis Satyra* 14.

Putus *h. e. purus*. puto sole exorto V. 2, 2, 10. *add. Vict. ad* V. 2, 2, 18.

Pictes gallinaceus C. 8, 2, 5.

Pyrois rutilus C. 10, 290.

Pyrum *vid.* Pirum.

Pythagoras Samius negat principium mundi V. 2, 1, 3. eius sagacitas C. 1 pr. 32.

Pythagorea brassica *ad* Ca. 157 pr.

Q

Quadrantal *ad* Ca. 10, 1.

Quaad *pro* quoad *ad* V. 1, 1, 2.

Quadragenarium dolium Ca. 105, 1.

Quadragenos octonos sextarios C. 2, 20, 6. quadragenae et singulae urnae Ca. 148, 1.

Quadrantis *nota* — *vid. ad* Ca. 18, 1. quadrans pondo C. 12, 20, 5. iugeri C. 5, 1, 10. medicaminis C. 12, 20, 7. 6, 30, 9.

Quadrantalia V. capiens ahenum Ca. 10, 1. quadrantalia X Ca. 57, 2. *Est autem* quadrantal congius.

Quadraria vasa Ca. 18, 1 *et* 3. *vide* quadrina.

Quadrati agri mensura C. 5, 2, 1. boves C. 6, 1, 3. oves C. 7, 2, 3.

Quadridentes rastri Ca. 10, 3. 11, 4.

Quadrifidas ridicas C. 4, 33, 4.

Quadrigae pernicissimae C. 3, 8, 5.

Quadrigarius eques V. 2, 7, 15. pulvis Veg. 2, 28, 19. 6, 8, 4. *describitur* 6, 13.

Quadrimatum agentes sues C. 7, 9, 2. ultra quadrimatum senescit C. 9, 1, 7.

Quadrimi boves V. 1, 20, 1. quadrima vitis C. 4, 16, 1. P. F. 15, 3. ad quadrimos usque, ad quadrimatum P. F, 26, 1.

Quadrina vasa Ca. 18, 1 *et* 3.

in Quadrum dolantur perticae C. 8, 3, 7.

Quadrupes a serpente morsa ut curetur Ca. 102. quadrupedes idonei V. 1, 20, 1. quadrupedum genera duo C. 6 pr. 6. quadrupedia maiora C. 11, 2, 14 *et* 33. P. Mar. 13, 9.

Quaerere rem mercaturis Ca. pr. 1. quaerat villa fundum Ca. 3, 1. *h. e.* desideret: *ita et* V. 3, 13, 1. quaerit vinum in calice aquam V. 1, 8, 7. sedem anser C. 8, 14, 5. terra succum V. 1, 13, 4. vasa quae cultura quaerit V. 1, 13, 7. quaerit fructus aera *ib.* quaerunt limites iudicem litibus V. 1, 15. quaerit gravior plaga medicum V. 1, 55, 3. — Quaesito *pro* quaerito C. Arb. 26, 8.

Quaestuosus ager Ca. 1, 6.

Quala mundissima C. 7, 3, 8 *not.*

Qualitas cuiusque rei consideranda est C. 11, 1, 8. caeli C. 3, 1, 6. aëris C. 4, 29, 5. terrae C. 3, 11, 1. qualitate et colore fallunt terrae C. 1 pr. 24. qualitates agrorum C. 2, 2, 17. mistae inter se vicibus et alternatae C. 2, 2, 2.

Qualiter aedificanda villa C. 1, 4, 6. gallinae tuendae C. 8, 2, 6.

Qualitercunque obruatur C. 2, 10, 2.

Qualus vino liquando C. 9, 15, 12. pertusus Ca. 52, 1. qualo desuper muniendi surculi P. Mar. 10, 16. quala satoria C. 11, 5. mundissima C. 7, 3, 9. *not.*

Quam diu oleum conficitur, *h. e. tantisper dum* C. 12, 50, 13. Veg. 5, 2. 6. — quam pluribus signis P. Iun. 7, 1. quam optimum acetum C. 12, 16, 1. — quam optime poteris Ca.

28, 2. — duplicia quam C. 1, 8, 8. — non aliter quam si C. 4, 22. — Quam plurimum — tam citissime Ca. 157, 8. quam citissime — tam maxime Ca. 64, 2. quam diutissime — tam deterrimum *ibid.* quam paucissimos — tam optimi V. 2, 9, 12.

Quamvis humanus homo *h. e. humanissimus* V. 2, 5, 1. quamvis mundissimae tabulae C. 7, 8, 4.

Quando et quoniam *confunduntur a librariis* V. 2, 1, 21.

Quandoque, quandocunque C. 2, 4, 5. it. 2, 10, 16 4, 24, 1. 7, 4, 7. *Sic* quotiesque, *de quo s. l.*

Quanto saepius — tanto-liquidius C. 12, 50, 11. quanto foecundior est, (*om.* tanto) celerius senescit C. 7, 9, 3. quanto cuique C. 1. Praef. 24. *not.*

Quanta *pro* quot P. Mar. 9, 11. quantum plurimum C. 12, 21, 6. quantum (*int.* opus est) ut C. 2, 11. 4.

Quantalibet saevitia C. 8, 17, 11.

Quartanaria tabula P. Jan. 11.

Quartarius sulfuris Ca 95, 1. mellis C. 12, 5, 1. ad Ca. 104. *not.*

cum Quarto quando responderint frumenta C. 3, 2, 3. quartae tres C. 5, 1, 11. quarta decima pars C. 5, 2. 9. quarto decimo Kal. Dec. C. 11, 2, 88.

Quasi ervum mica salis Ca. 156, 3.

Quassaturae Veg. 1, 28, 5.

Quassari mola fortiore *h. e.* frangi P. N. 17, 2. P. D. 2.

Quatenus *pro* quia C. 4, 32, 4. *apud* Vegetium *fere scribitur* quatinus. — *pro* ut, ἵνα Veg. 1, 4, 6. 1, 22, 5. 3, 13, 7, 3, 14, 2. 4, 1, 1.

Quaternarii scrobes C. 11, 2, 28.

Quattuor semper scribitur *in MS. Lugd. Palladio et Edd. pr. Catonis et Varronis.*

Quatus *pro* cyathus P. 1, 27, 1. Apr. 1, 2. d. Oct. 14, 5. q. *ita* quilon, cylon, coloquintha, κολόκυνθα. quima, cyma, squibala, σκύβαλα. iusquiamus, hyoscyamus. squilla, scylla. Gesner.

Que *prius quam poscit ratio positum in illo* C. 6, 29, 1. si neque conspectu novaeque rei auditu, *pro* neque conspectu novae rei audituque *rel.*

Quercetum *vide* Querquetum.

Quercus quae folia non amittit, *semper foliata* V. 1, 7, 6. eius satio et caesio C. 4, 33, 5. invisa oleae C. Arb. 17, 3. ad quae utilis P. N. 15, 2. — Querci cineres P. Mar. 7, 4. palos P. Mar. 8, 2. *Sed MS. Erf.* quercus *et priore loco dedi* querneum.

Querimonias mitigare C. 1 pr. 1.

Quernei frutices C. 7, 6, 1. querneam frondem caedere C. 5, 8. querneae frondes C. 6, 3, 7. quernea folia C. 6, 3, 7. *Vide in* Quercus.

Querquedulae aves V. 3, 3. 3. 3, 11, 4. C. 8, 15, 1.

Querquetum V. 1, 16, 6. *ex Cod. Pol. ubi erat* quercetum.

Qui *pro* cy *vid.* Quatus. Qui *vid.* Quis.

Quieta bacca, *quae aliquamdiu in tabulato iacuit.* C. 1, 50, 19.

Quincunx iugeri C. 5, 1, 11. schoeni C. 12, 18, 1. in quincuncem disposita C. 3, 13, 4. vinearum metatio C. 3, 15, 1. *Gallis* en echiquier tiers point.

Quini. quina pariunt ova C. 8, 14, 5. quinum pedum C. 4, 30, 5.

Quinquagenarius grex V. 2, 10, 11. urna Ca. 10, 2. dolium Ca. 69, 2. 112, 3. *h. e. L. congiorum s.* quadrantalium.

Quinquatrus *festus Minervae dies mense Martio* C. 11, 2, 27. 11, 3, 53.

Quinque et quinquaginta C. 12, 23, 2.

Quinquelibrale pondus C. 3, 15, 3.
Quinquemestres pulli V. 2, 7, 11.
Quinquennia ariea C. 7, 3. 6. caper C. 7, 6, 3. vinea C. 4, 21, 1.
Quinquies quinque numerare Ca. 156, 2. quinquies et vicies duceni C. 5, 3, 2.
Quintius Cincinnatus C. 1 pr. 13.
Quinto decimo Kal. Dec. C. 11, 2, 88. quinto et xxx die C. 8, 11, 15. quinta decima luna C. 8, 5, 9.
Quis *relat. pro* qui Ca. 145, 1. *contra*, quem qui esset animadvertere non potuisse V. 1, 69, 2. quid aliud, ἄλλο τι V. 3, 13. 1. quid *pro* quod *vel* aliquod V. 3, 7, 3. quid ita C. 1 pr. 3. quod fieri oportere C. 2, 12, 2. quod genus *i. e. cuius generis* Ca. 42, 1. fiscellis, aut alia re, quod alligant V. 2, 2, 11. Quod tamen si *pro* quod si C. 6, 27, 11. *add.* V. 1, 18, 3. quod ubi V. 1, 15. quod ne C. 5, 11, 13. *Huc enim referimus, quia est fere relativum, q. d. qua in re si* etc. *unde neque ab initio orationis vel argumenti ponitur.* Quoius rei ergo Ca. 141, 2. quo *Dativo casu* V. 2, 1, 21. de quo *pro* de illo Ca. 154. *Vict.* qua sub latent herba V. 1, 48, 3. quo (*om.* magis) temperandum iis V. 3, 40, 5. quo minus C. 3, 8, 5. *pro* de quo C. Arb. 5, 4. amicum quiddam et dulce C. 12, 2, 4. — suum quidquid genus Ca. 48, 1. — quidquid putridi aut arentis inventum fuerit P. F. 18, 1. — tertio quoque aut quarto die C. 12, 48, 4. cuiusque disciplinae C. 3, 21, 2. sexta quaque olivitate C. 12, 50, 15. — quidvis anni *pro quovis anni tempore* Ca. 17, 1 *et* 2. *Apud Cicer. Or.* 2, 67. *ex Catone refert dictum Publicii I. Caesar*: P. Memmium cuivis tempori hominem esse: *ubi Cod. Gudianus habet* quidvis: *unde corrigo*: quidvis temporis. quod genus vis Ca. 52, 2.
Quo *pro* quod V. 1, 31, 3. — *pro* in quae Ca. 10, 4. *Sic* fossas, quo aqua delabatur V. 1, 29, 2. — quoquoversus septem pedum C. 8, 3, 2. 11, 2, 28. *sic etiam* C. Arb. 4, 3 *et* 27, 2. *in quibus omnibus locis exclusa videtur altitudo.* quoquovorsum P. X. Ca. 15, 1.
Quoad eius poteris Ca. 32, 4. quoad eliciatur sanguis C. 6, 31, 2.
Quod enim ἅτε δὴ *Scal. ad* V. 1, 13, 4 *et* 1, 55, 2. *vid.* ut enim. — mihi videtur, quod nulla provincia est P. F. 10, 4. *Sed vid. not.* opinantes quod tangatur P. F. 21, 5. affirmat quod pariat P. Apr. 3, 5.
Quoium *pro* cuium Ca. 139.
Quom *pro* cum *vel correptum adeo ex* quoniam *saepe in Codd. Cat. Varr. et Col. occurrit. Ex vetere quo factum* quom *deinde* cum *i. e. quo tempore. Inde* quondam, *quod in Codd. est* condam *i. e. aliquo tempore.*
Quoniam *cum* quamquam *et* quom *librariorum culpa* saepe permutatur.
Quoque etiam P. O. 11, 5.
Quoquere *pro* coquere *in composs. aliquoties Pall. Leidensis*, e. *g.* Sept. 16.
Quoquoversus *vid. sub* Quo.
Quot mensibus *pro singulis mensibus* Ca. 43, 2. quotquot mensibus V. 3, 7, 5.
Quotiesque *pro* quotiescunque *libri optimi* C. 6, 17, 8.

R.

R. Ῥάβδιον, *virgulae ignitae usus in pictura encaustica ad Varr. p.* 587. *Addo locum Clearchi Solensis apud Athenaeum* 15. *p.* 687. *ubi irridetur iactantia Parrhasii pictoris*: καὶ τὸ λεγόμενον ἐλευθέριον ἐκ ῥαβδίου ἔκ τινων ποτηρίων ἑλκύσας *ubi Casaubonus* ῥαβδίων τινῶν ἔκ τε καυστηρίων

corrigebat, satis bene; ῥαβδίκ tamen interpretari non ausus. Hinc in inscriptione Parrhasii rescribebat facetus aliquis ῥαβδοδίαιτος ἀνὴρ, cum ille ἁβροδίαιτος posuisset.

Rabies ex inani amore C. 6, 35, 1.

Rabiosus equus Veg. 3, 5.

Rabucula vitis Col. 3, 2, 27. *ubi vulgo* sticula *legitur.*

Racemarii pampini C. 3, 18. 4 not. pampinus racemarius.

Racemari licebit *metaph.* V. 3, 9, 1.

Radiata rota V. 3, 5, 15.

Radicata planta P. F. 10, 1 *et* 18, 1. *it.* 19, 2. vitis P. F. 10, 3. sarmentum P. F. 10, 7. canna P. Oct. 14. 14. 17, 2. *not.*

Radicitus coneiditur rosa serenda V. 1, 35, 1. eximere C. 4, 33, 4. interire C. 6, 3, 1.

Radicor. radicantur facile C. 4, 2, 2. — de bubus radicandis *lemma MS. Corb.* Veg. 4, 3, 12. *h. e. radice consiliginis curandis.*

Radiculae aestivae C. 11, 2, 19. 4, 8, 1.

Radiolus ut condiatur C. 12, 47, 2. *eadem oliva quae* Cercitis. *Ipsa et*

Radius, *olea* C. Arb. 17, 3. 5, 8, 4. *not.* maior Ca. 6, 1. *not.*

Radix Syriaca C. 11, 3, 16 *et* 59. *not.* diversa est radix Syriaca, Χρῶμα dictum vulgo ap. Theophr. de Odoribus p. 447. unguenta enim colorari ait τῷ χρώματι καλουμένῳ. τοῦτο δ' ἐστι ῥιζίον ὃ ἄγουσιν ἐκ Συρίας. *An voluit radicem cubiae intelligi? Nimirum* radix κατ' ἐξοχὴν *nostris est* raphanus, *ut* C. 11, 3, 18. P. 1, 35, 5. Ian. 14, 3. Mai. 5, Iul. 2, 1. Aug. 5, 1. Veget. 2, 16, 3 *et* 5. 5, 24, 3. *Nobis* Rettich. *Dioscorides in Nobis* 2. c. 137. ῥαφανίδα *ait a Romanis vocari radicem nostratem. Syriaca igitur a vulgari diversa!* — *Generali intellectu*, radices aliter ab aliis diffunduntur V. 1, 37, 5. in arboribus uti capiant (*surculi*) Ca. 133, 3. ne implicentur in vitibus C. 3, 15. 3. — e radicibus trinis sunt, *quae scribit* V. 1, 1, 11.

Rado. radatur area C. 2, 20, 1. *not.* terra P. Iun. 1.

Radula ferrea curvata C. 12, 18, 5.

Rafanus *pro* raph. Veg. 2, 17, 2.

Ragadio simile vulnus Veg. 3, 51. rhagadia *apud Celsum* 7, 18. *ani vitium est, ubi pluribus locis cutis exciditur. Cognatae* rhagades, *fissurae a* ῥήγνυμαι. Gesner.

Ragulae *an* regulae in armis equorum Veg. 6, 1, 1. *it.* 6, 2, 2. *Platnerus V. C. confert locum Rufi Ephesii, apud quem* ῥάγες *sint* καρυφαὶ δακτύλων. *Addit Pollucem* 2, 146. *Videntur igitur* ragulae *esse capita ossium humeri. Gesner. sed vide not. p.* 105.

Ramenta a scobe diversa C. 4, 29, 16. C. Arb. 8, 4. *vid.* Scobis.

Ramex, *ramus, pertica transversa* C. 9, 1, 3. *sed ibi Codd.* amites. *Vide ad P.* 2, 22. — tumor ex sanguine Veg. 4, 9, 3. *lit. f. Vide ad Col.* 6, 12, 2.

Ramicosus *vide in* Vomicosus.

Ramus. ramos omnium generum in hortis disponere C. 5, 10, 21. C. Arb. 25, 2. rami cum foliis ut serventur Ca. 101.

Rana lurida V. 1, 2, 26. i. e. bufo cocta cani obiicienda V. 2, 9, 6. e ranis medicina ad scabiem Veg. 5, 70, 5. — ranae *apud veterinarios* vitiosa incrementa linguae C. 6, 8, 1. Veg. 3, 3, 12. ὑπογλώττιος βάτραχος Aetio II. libr. 4, 39. Hippocrati de Morbis II, p. 471. ὑπογλωττίς abscessus sub lingua Celso 7, 12.

Raucor anni praeteriti in vasis

oleariis P. O. 10, 2. rancore veteri P. 1, 20, 2.

Rauulae, vitiosa incrementa linguae Veg. 4, 5. soleae ranulaeque Veg. 2, 28, 31. 3, 58, 4. *graece βάτραχοι pars ungulae. not.*

Rapa *V.* Rapum.

Rapaces dentes, qui alias incisores Veg. 6, 1, 1.

Raphani satio et cultura C. 11, 3, 47 *et* 59. P. Aug. 5. vitibus inimicus P. Aug. 5, 3. *vid. not. Raphanis* (ῥαφάνων) *abstinere Romanos per mensem Aprilem ex lege monet Ioannes Laurentius Lydus* περὶ μηνῶν p. 92. Cf. ad Pall. 2, 14, 4. 11, 11, 4. *et in* Radix. *Hodieque* Etrusci Radice vocant, *Galli* Raifort, *nostrates* Rettich. ῥαφανίδων ἐψανῶν in coena regis Persarum mentionem facit Polyaenus 4, 3, 32.

Rapicii coles Ca. 35, 2. Ca. 134, 1. *ut betacei so. caules, seu asparagi. Ap. Dioscor.* 2, 134. ὁ ἐκ τῆς γογγύλης (rapi) ἀσπάραγος βιβρώσκεται ἑφτός. *Ex loco Plinii ad Caton. p.* 94. *posito patet, rapicios esse in rapis, quae in brassica sunt cymae, igitur turiones rapi in seminalem scapum enitentis.*

Rapina, Cat. 5, 8. 35, 2. *not.* C. 11, 2, 71.

Rapistri olus C. 9, 4, 5.

Raptor ferus C. 7, 12, 9.

Rapum (Rapa, ae) in napum transit et contra Col. 2, 10, 23. P. Iul. 2, 2. rapae napique semina C. 11, 3, 16. eius satio et cultus C. 11, 3, 59. P. Iul. 2, 1. C. 2, 10, 22. rapa ut serventur V. 1, 59, 4. ut condiantur C. 12, 54. P. Dec. 5. ius rapis condiendis C. 12, 55, 2. γογγυλίδων ἐσκευασμένων ἐν ἅλμῃ in coena regis Persarum meminit Polyaenus 4, 3, 32.

Rare sata C. 2, 9, 5. rarius tenui vimine contextus saecus C. 9, 15, 12.

Rarenter dare Cat. 103.

Raripilum pecus C. 1 pr. 26.

Raritudine mediocri terra C. Arb. 3, 7.

Rasis, genus crudae picis C. 12, 20, 6. *not. Italis hodieque* rasa *dicitur resina arborum. In Vegetio* 1, 13, 3. picem liquidam *glossa marg. Cod. Goth. interpretatur* rasa liquida.

Rastellis eraditur stipula de pratis V. 1, 49, 1. ligneis C. 2, 13, 6.

Rastri quadridentes Cat. 10, 3. 11, 4. inter ferramenta; sed priore loco furculas nominant Edd. primae. liguei C. 2, 11, 4.

Rasura deducitur C, 4, 29, 3. rasura eboris Veg. 1, 10, 6. 6, 8, 8.

Rationabiliter *erat antea* Veg. 2, 3.

Rationales sumus mente Veg. 2, 11, 1.

Rationes putare, argentariam, frumentariam Cat. 2, 5. quo minus onerentur C. 12, 3, 6. ubi ratio cum orco habetur V. 1, 4, 3. rationem cum orco ponere C. 1, 3, 2. ratio accipitur pecoris nati aut amissi C. 11, 2, 11. rationem parem facere cum forensibus negotiis C. 12 pr. 8. *ita fere* Veg. 3 pr. 3. rationes confingere C. 1, 8, 4. pro ratione i. e. *portione* Cat. 77 et 93. *not.* ratione voluptatis *scil. habita i. e. propter voluptatem* P. Praef. 1. — rationis musicae studiosus C. 1 pr. 3.

Ratiocinator diligens C. 3, 3, 7.

Ratiocinium iugeri expeditissimum C. 5, 1, 13. aliter ordinabitur C. 5, 2, 6.

Ravea combusta adv. tussim *in MS.* Veg. 5, 67, 4. *N. L.*

Ravennatis soli ager uliginosus P. Ian. 13, 7. Ravennate agro C. 3, 13, 9.

Ravidi oculi C. 8, 2, 9.

Ravis oculis arietes laudantur V.

2, 2, 4. canes V. 2, 9, 3. *not.*

Reate ad viam salariam fuit V. 3, 1, 6. ad lacum Velinum, vicinum Interamnis V. 3, 2, 3.

in Reatino arundines V. 1, 7, 7. equarias magnas habuit Varro 2 pr. 6. cochleae V. 3, 14, 4.

Reatinorum ratio in vineis V. 1, 8, 6. in aggeribus V. 1, 14, 3. Reatini asini nobiles V. 2, 1, 14. in Reatinis montibus aestivant oves V. 2, 2, 9.

Recens fretum C. 8, 17, 4. recentes catuli V. 3, 12, 4. tonsas recentes V. 2, 11, 7. recentissimi rigoris aqua C. 9, 14, 7.

Recensere vestem et instrumentum C. 11, 1, 21. pecus et familiam C. 1, 8, 20.

Receptacula olei P. 1, 20, 2. Oct. 10, 2. avium C. 8, 15, 4. aquatilium animalium C. 8, 1, 3.

Receptui canitur signo pastorali C. 6, 23, 2.

Recessus profluus, *aestus maris* C. 8, 17, 9.

Recidere mella P. Iun. 7, 2. mala Cydonia in breviasimas particulas P. O 20, 1.

Recidit in cassum omnis impensa C. 4, 3, 5.

Reciperare ac quieta V. 1, 13, 1. *recuperantur et restituuntur in antiquam soliditatem Vitruv.* 2, 9.

Recipere dena millia ex melle V. 3, 16, 11. ut in os libenter recipiantur V. 1, 66. recipit condituram qualemcunque C. 12, 47, 5. non recipit oleum saporem salis C. 12, 50, 12. recipit urbs violas V. 1, 16, 3. — difficulter recipiunt se castrati. — recipitur domino pascere, *excipitur* Ca. 149, 2. usioni domini *ibid.*

Reciprocana fluctus alternis aestibus P. N. 15, 3.

Reciproce fluunt piscinae V. 3, 17, 9.

Recisa rapa in partes minutas P. D. 5.

Recludere *includere*, *concludere* P. Mart. 10, 33. Febr. 26, 4. *not. pag.* 102.

Reclusa ferro, *aperta* C. 6, 12, 5. 6, 38, 2.

Recogitans C. 1 pr. 13. Plaut. Captiv. Prol. 51. *ibique Gronov.*

Recognitio frequens C. 11, 1, 21.

Recognoscere numerum gregis C. 8, 11, 2. capitum C. 8, 4, 3. mancipia et vestem eorum C. 1, 8, 16. instrumentum rusticum C. 11, 1, 20. recognoscitur grex, numerusque censetur C. 6, 23, 3.

Recolligere C. 8. 5, 4.

Recompones fracturam Veg. 3, 47, 3.

Reconciliatae apes, V. 3, 16, 38. i. e. recuperatae. *Ita ibidem* conciliatae est in Edd. pr. Plaut. Captiv. Prol. 33. *reconciliare ut facilius posset domum, i. e. recuperare.*

Recondere cado picato C. 12, 5, 13. rectis C. 12 pr. 2. recondis in sextariis L cochlearia VI P. O. 14, 8. *ut* κρύπτειν *de fermento in sacris.* Gesner.

Recrastinari C. 2, 21, 1.

Recreatur caesa castanea C. 4, 33, 1. *i. e. repullulat.* pabula recreat 6, 23, 2.

Rectrix membrorum C. 3, 10, 9.

Rectus venter C. 6, 20. *not.*

Recurvato capite C. 3, 18, 1.

Redactus *pro reditu. vi. no. ad* P. 1, 19, 2. Iun. 7, 1.

Redditus *pro reditus saepe Codices praeferunt.*

Reddere fimum C. 2, 15, 4. — reddam tibi tertium actum, ut promisi, *dicam* V. 3, 17, 1. reddemus unumquodque suo mense P. 1, 39,

2. — reddunt vinum pulcherrimum Amineae P. F. 9, 4. reddit pratum in pabulo non minus quam in foeno C. 2, 17, 2. *vid.* Redditus.

Redemtor Cat. 137.

Redeo. redire ad libros Sibyllinos V. 1, 1, 3. redit in plagam materia, subducto cuneolo P. F. 17, 3. — possentne fructus pro impensa et labore redire V. 1, 2, 8. redit semen cum decimo V. 1, 44, 1. — Rediet *pro* redibit *MSS.* P. Iun. 7, 9.

Redica *pro* ridica *MS.* P. N. 15, 2.

Redigere semen e farragine, *recolligere* P. S 8, 2. ut redigantur semina maiora. P. Iul. 2, 3. *v.* Redactus. Redigere pecus i. e. in *stabula reducere Ovidio Fastor. IV.* 765.

Redimitur floribus hortus C. 10, 286.

Rediotegravit iucunditas V. 2, 2, 11. redintegrantes V. 2, 2, 10. ut redintegrentur columbae fastidientes V. 3, 7, 6.

Reducit hibernatum furcillas V. 1, 8, 6. reducere in summum faecem C. 12, 19, 4.

Reduleeratur cutis C. 7, 5, 8.

Reduvii *vel* redivii *sunt in Codd. pro* ricinis C. 6, 2, 6. et 7, 13, 1. *not.*

Refectionem desiderant ferramenta C. 12, 3, 9.

Refert quaestum uberem C. 8, 8, 9. — generibus coloribus C. 7, 2, 3. refert, ut C. 3, 9, 7. *add.* V. 1, 7, 5. 1, 8, 1. — referre ad fructum, *rationem eius habere* V. 1, 40, 6.

Reficere impensam V. 1, 2, 8.

Reformidat biennio planta deposita C. 4, 33, 4. 4, 9, 1. 4, 24, 15 *nostri stocken, cum plantae translatae vel vulneratae aliquo tempore non coalescunt, neque incrementa capiunt. conf.* C. 4, 11, 1. Gesner. *vide ad* C. 3, 11, 20. *not.*

Refossae radices C. 3, 11, 4.

Refovere velut pabulo (*stercoris*) absumtas vires Col. 2, 14, 3. refoveatur stercoratione terra C. 2, 1, 7. parvo humore P. Mart. 10, 19.

Refractus tofus C. 4, 33, 1.

Refrigeratio aurae C. 11, 1, 16. — et requies Veg. 5, 56, 1. *de intervallo morbi. vid.* Refrigero.

Refrigerato aëre vespertino V. 2, 2, 11.

Refrigero. refrigerare frumenta post trituram P. 1, 36, 2. — refrigeraverunt uvae *intrans.* C. 12, 43, 3. — refrigeratur vitis, *recreatur* P. F. 13, 2. C. 5, 6, 27 *vid.* Refrigeratio.

Refrigescit ager C. 2, 16, 2. — Refriguit *erat* Veg. 4, 12, 1. *pro* refrixit.

Refringitur glaeba in vineis C. 11, 2, 60.

Refulserit aestas P. Mart. 10, 14.

Refundere vinum lagoenis, *diffundere* P. O. 14, 18.

Refusa egesta humus C. 4, 1, 3. *not. vide etiam* regestus.

Regelare subtus a solo ventus potest granaria V. 1, 57, 3. *not.* regelari ortu solis C. 1, 5, 8. — regelare aiuntur vites C. 11, 2, 7.

Regerere radices in summum C. 3, 11, 4. — quoad regerunt duas partes V. 1, 64, 2. *not.*

Regesta humus C. 11, 3, 5. regestum *subst.* C. 3, 13, 8.

Regionum sua sunt propria munera C. 2, 12, 3. qualitas mutatur C. 1, 1, 5. regionibus Ciliciae Syriaeque C. 2, 10, 18.

Regius morbus Veg. 5, 48, 1. regia olea C. 3, 8, 3. 12, 47, 2 et 7. pira C. 5, 10, 18. 12, 10, 4.

Regnator aquarum C. 10, 200.

Regni nulla societas C. 9, 9, 1.

Regula mechanica C. 3, 13, 11.

regula esploraveris aequale P. 1, 9, 2. regulae ligneae in castratione vituli adhibitae C. 6, 26, 2. *conf.* P. Mai. 7, 1 *et* 4. *ex hoc genere etiam sunt* Veg. 3, 11, 3. 3, 47, 3. in prelo oleario C. 12, 50, 10 et c. 52. *not.*

M. Attilius Regulus C. 1, 1, 2.

Reiectiones sanguinis inhibere P. F. 31, 2.

Reiiculae pecudes V. 2, 1, 24. 2, 5, 17.

Relaxatae glebae V. 1, 27, 2.

Relaxant amygdala corium P. Iun. 15, 12. relaxatur tofus gelu et solibus P. Ian. 13, 3.

Relaxus. relaxa humus C. 11, 3, 46.

Relegere librum C. 4, 1, 1. pecuniam *an* Cat. 150, 2? *V. N.*

Relictus pauper V. 3, 16, 1.

Religiones Pontificum C. 2, 22, 4. a religionibus liber dies C. 6, 2, 3.

Religiose administrare C. 3, 10, 7. 8, 5, 11. qui religiosius rem rusticam colunt C. 11, 2, 95.

Religiosiores agricolae C. 11, 2, 98. 11, 3, 62.

Religare desectam herbam C. 2, 18, 5. *pro* resolvere Pall. 3, 13, 2. *not.*

Relinqui oportet agrum alternis annis V. 1, 44, 3.

Reliquum et exactum *oppon.* Cat. 2, 5.

Remedium ne idem faciat quod venenum P. N. 7, 15.

Remeant trans mare V. 3, 5, 7.

Remeans et commeans examen P. 1, 39, 1.

Remissarii vectes Cat. 19, 2. *remissioris et minoris longitudinis, quibus in minore et remissiori pressione opus est: ita mavult Turn. 7, 25. quam* remissarios *dicere quibus* remittatur *prelum, non intendatur.* Gesner.

Remisse imperare C. 1, 8, 10.

Remissio operis V. 1, 17, 7. ea deterior fit asinus V. 2, 6, 4. remissionem petere C. 1, 7, 1.

Remissus adeps Veg. 1, 11, 4. remissum Ammoniacum P. 1, 41, 2.

Remittunt aeruginem aenea vasa C. 12, 20, 1. librum arbores C. 11, 2, 37. vasa ceram C. 12, 50, 14. remittit caseus minimum seri C. 12, 13, 1. humorem noctibus humus C. 12, 15, 1. 12, 17, 1. idem *de salsis consudantibus* C. 12, 7, 2. muriam *de iisdem* C. 12, 9, 1. *add. Horat. Sat.* 2, 8, 53. — Remittere in fructuarium *pro submitt.* C. 4, 24, 17.

Remolliri terra debet aequaliter *pass.* C. 2, 12, 9. not.

Remorata basis equi quid? Veg. 1, 26, 1.

Remotissima a viris debet esse villica, *h. e. minime virosa* C. 12, 1, 3.

Remuneremini nos V. 2, 1, 2.

Renovanda vitis C. 4, 27, 6.

Renovellatur vitis C. Arb. 6, 1.

Renunciati aediles V. 3, 17, 1.

Repangere semen ferulae C. 5, 10, 11.

Reparatur celerior foetura matribus P. Febr. 26, 2.

Repastinatio C. 2, 2, 13.

Repastinatum quid veteribus et quid recenti. C. 3, 18, 1.

Rependitur honos servitute C. 1 Praef. 10.

Repercussa nux radicem respergit P. Ian. 15, 15.

Repertor vitis V. 1, 2, 19.

Repetit soliditatem tumor pastini P. Ian. 13, 8. — repetere *est neglectum adhuc et intermissum paullo serius facere* C. 11, 2, 6. *nachholen.* C. Arb. 10, 2. *ut* revocare *Plin.* 18, 6. s 8. Gesn.

Repletis feminis P. Mart. 13, 1.

Replicare ad vitis caput Cat. 41, 1.

Repo. repere in altitudinem C. Arb. 16, 4.

Repolire frumenta C. 2, 21, 16.

Reponere suo quidque loco C. 12, 3, 4. — vineam agro repastinato C. Arb. 4, 2. *erat.*

Repraesentare faciem veri maris C. 8, 17, 7. repraesentat se semper villicus C. 1, 8, 11. C. 11, 1, 26. viridem saporem olivarum *conditura* C. 12, 47, 8.

Reprehendisse peccantem non satis est, si non et recti viam doceas C. 11, 1, 9.

Repubescere C. 2, 1, 4.

Repugnat ut fieri possit C. 7, 10, 7. *not.*

Repullescere novellia frondibus C. 4, 22, 5. repullescens soboles C. 4, 24, 4. *Vide* pullescere.

Requies forensium exercitationum C. 12 pr. 7. porcorum volutatio, ut lavatio hominum V. 2, 4, 8.

Requietum lac C. 7, 8, 4. *vid. no.* requieta ova *oppon. recentissimis* C. 8, 5, 4. requietior terra C. 2, 1, 5.

Res. rem divinam facere Cat 5, 3. rei rusticae libro primo C. 11, 1, 2. rem rusticam prolatare C. 1 pr. 19. — *pronominis relativi vicem sustinet, vel cum eo potius abundat* res. Hasce oves qua de ra agitur V. 2, 2, 6. *vi. no. ad* V. 1, 55, 5. es reliquis rebus, quae supra SCRIPTA sunt C. 12, 35. rebus, QVAE non arbitror pertinere V. 1, 4, 11. 2, 1, 3. *sic Cic. fam.* 16, 4. sumtu ne parcas ulla in re, Quod ad valetudinem opus sit. *Add. Cort. ad Sallust. Iug.* 41, 1. Gesner. rem solvito Cat. 148, 2. *Codex Polit. pro resolvito. Vide not. ad h. l. in Postumis Pontederae.*

Rescinditur ferro suppuratio C 6, 11, 1. vena C. 6, 30, 5.

Resectio vitis C. 4, 29, 4. caeca C. 4, 32, 4.

Resex palmes C. 4, 21, 3. in resecem submitti C. 3, 10, 15. reseces bigemmes C. 5, 5, 11.

Reseratur suppuratio C. 6, 34, 1. *vid. ad* C. 6, 26, 2. reserandum est C. 7, 5, 10. *ita* Reclusus.

Reseritur pertica esemta C. 4, 33, 3.

Reservetur maturo fructui pars oliveti C. 12, 50, 2.

Resides in corpore casei V. 2, 11, 3. *non concocti, digesti.* Gesner.

Resimis labris V. 2, 9, 3. naribus C. 6, 1, 3.

Resina musto indita Ca. 23, 3. locularis P. F. 25, 23. not. dura Veg. 5, 2, 5. frisa Veg. 3, 54, 4. 6, 28, 18. fricta, *eadem quae* Colophonia *graece* φρυκτὴ *docente Cornario ad Galen. C. Medic. s. l. p.* 351. acronali resina *habent Codd.* Veg. 3, 24, 1. bituminis Veg. 6, 28, 19. cavealis Veg. 5, 53, 2. *not.* 6, 14, 1. remissa Veg. 3, 55, 6. terbentina, terebinthina Vag. 3, 54, 4. 6, 28, 19. *rel.* pituina s. pityina, *ex* pinu Veg. 6, 28, 18. Resina aedes Graeci illinebant testante Galeno III. de Complexionibus p. 83. l. 20.

Resinosa medicamina C. 12, 20, 3.

Resipit mustum ferrum V. 1, 54, 3. resipiunt quam minimum amaritudinis C. 12, 46, 2.

non Resistunt adversus tempestatem nocentem V. 1, 13, 2. resistit ventris citata proluvies C. 6, 7, 4.

Resolvere vinctum C. 1, 8, 17. 11, 1, 22. damnum Ca. 141, 3. 145, 1. 148, 2. 149, 2. bis. saevitiam irae P. Mar. 12, 3. *Vide in* Rea.

Resolutus ex aqua ὀπὸς χυρην. P. F. 26, 3. terra C. 4, 1, 4. 11, 3, 5. 10, 7. corpus C. 1 pr. 17. corticulis C. 12, 50, 10.

Resonant imagines vocis *de echo* V. 3, 16, 12,

Respergit radicem nux P. Ian. 15, 15.

Respersio crebra salis P. N. 13, 3.

Respiramina, *spiracula in alveis apum* Cresc. *ad* P. Iun. 7, 8.

Respondet terra colono C. 2, 1, 3. P. 1, 5, 6. respondere cum quarto C. 3, 3, 4. minor fructus mellis respondet C. 9, 8, 5. — respondent ad parentum speciem vituli V. 2, 5, 6. non respondent sibi vineta C. 3, 3, 6. non respondent secundae foetae C. 7, 7, 3. — arbores quibus nulla amaritudo respondet flore desueto P. 1, 37, 2.

Respuit aqua limum, *evomit* P. 1, 33, 2.

Restibilis vinea, *locus ubi fuit ante vinetum, vitibus denuo conserendus* C. 3, 11, 4. restibile vinetum, vinea vetus, quae refoditur C. 3, 18, 1. restibilis locus Ca. 35, 2. restibile proximae messis C. 2, 10, 6. restibiles segetes V. 1, 9, 6. exsuctiores V. 2, 7, 11. *add.* V. 3, 16, 33. restibilis terra, quae quotannis obsita sit V. 1, 44, 2. *et mox*, in Olynthia quotannis restibilia esse dicunt *rel.*

Resticula ligare Ca. 110.

Restes pro iugo vineario in Brundisino V. 1, 8, 2. — restis *pro* reti *scriptum* C. 12, 44, 2. *et contra.*

Restituere consolando servorum voluntatem in dominum V. 1, 17, 7. ut restituat ad eius magnitudinem poma, *h. e. reddat* P. Iun. 5, 1. restituunt se et reviviscunt apes V. 3, 16, 38.

Rete obiecto V. 3, 5, 8. a rete in aviaria C. 8, 10, 1. retia, quibus cohortes faciant V. 2, 2, 9. retibus sparteis C. 12, 44, 2. — intra retem, sub retem V. 3, 5, 14.

Retegere plagam, *iterum tegere* P. N. 7, 5.

Reticulata fenestra V. 3, 7, 3.

Reticulum iunceum et linteum C. 12, 51, 1.

Retica a. Rhaetica vitis C. 3, 2, 27.

Retinacula lora Ca. 135, 5. lorea Ca. 63. retinaculis continere C. 6, 2, 4. *add.* 4, 13, 1.

Retingemus myrtite vinum P. D. 2. *ubi Codd.* tingemus. *Vide* Tingo.

Retinnire vocabulis Graecis, *resonare, ex coniectura* V. 2 pr. 2.

Retorrescere C. 3, 17, 4. 3, 3, 4. 3, 5, 1.

Retorrida frons C. 11, 2, 87. plantae C. 3, 12, 2. et muscosa prata V. 1, 9, 5. *vid. I. F. Gron. ad Phaedr.* 4, 1, 16. Schoettg. *ad* Col. 3, 11, 6.

Retractare C. 1, 4, 1. retractans C. 1 pr. 13. retractanda sunt pedamenta post putationem C. 4, 26, 1.

Retrectans bos C. 2, 2, 26.

Retrimentum oleae amurca V. 1, 64, 1.

Revellere pellem C. 2, 3, 1.

Reverberare incrementa duritie sua C. 3, 13, 7.

Reverentia dicendi, *timor* C. 11 1, 10.

Reverti ad libros *ut* redire V. 1, 1, 4. — donec revertatur mel ad mensuram mediam coques P. O. 20, 1.

Revincire C. 1, 8, 16. *i. e. solvere, ut* religare *Palladio.*

Revirescere C. 2, 1, 4. *ubi Cod.* reviviscere. *Eadem varietas est in* Pall. 2, 15, 4.

Revisere sua negotia C. 12 pr. 8.

Reviviscunt herbae C. 4, 5. apes V. 3, 16, 38. *Vide* Revirescere.

Revocare praetermissa *Plin.* 18, 6 a. 8. *nachholen. vid.* Repeto. Consequor. — Revocabis ad unum corpus omnia mista P. 1, 17, 3. — Revocari desiderat vitis *i. e. superiori parte recisa ex novo palmite reparari* P. F. 12, 4. Gesner.

Rex. Regis somnium inaugurare C. 1 pr. 9. — rex apum C. 9. 10 et 11. P. lun. 7, 7.

Rhaetica vitis C. 3, 2, 27.

Rhagadia, Rhagulse *vid.* Rag.

Rhamni sponte virescunt C. 10, 373. *de rhamni medicina vide ad Veg.* 5, 74. *p.* 102. *annot.*

Rhedariae mulae V. 3, 17, 7. ad rhedam equi V. 2, 7, 15. *nota.*

Rheni accolae V. 1, 7, 8.

Rhinto V. 3, 3, 9. C. 8, 16, 4.

Rhodii galli C. 8, 2, 12. Rhodise gallinae C. 8, 2, 4 *et* 13. 8, 11, 11. fici C. 5, 10, 11. vites C. 3, 2, 1.

Rhododaphnes folis muribus letifers P. 1, 35, 9. *add.* Veg. 3, 48, 5. 5, 70, 7. *Medullam multam et spongiosam arguit tibia ex cavato rhododaphnes ramo facta apud Aelianum H. A. XII.* 44. *Est nerium et rhododendrum aliis, Linnaeo Nerium oleander.*

Rhodomeli ut fiat P. Mai. 16. *Cf. Dioscor.* 5, 35.

Rhombus piscis C. 8, 16, 7. 8, 17, 9.

Rhus *vid.* Rhos.

Ricini ne oves infestent Ca. 96, 2. boum C. 6, 2, 6. ut decidant a canibus C. 7, 13, 1.

Ridica Ca. 17, 1. quid esset V. 1, 8, 4. C. 11, 2, 12. quo vineae loco figenda V. 1, 26.

Rigstionem ministrare C. 11, 3, 48.

Rigeo. si semper riget stagnum C. 8, 17, 2.

Rigoris quam recentissimi squa C. 9, 14, 7. — rigorem ut habeant perticae C. 4, 16, 4. hsbens pinna C. 9, 14, 7. rigore vitiantur 3, 21, 8. *i. e. frigore.*

Rimas praebere C. 3, 12, 2. ne rimis possit aperiri P. Msi. 11, 3.

Rimsri stagna et paludes C. 7, 9, 7. 8, 15, 1.

Ringuntur radices aëre frigidiore V. 1, 45, 3. *ubi nunc* cinguntur.

Ripa *et* litus *Synonyma* C. 1, 5, 5.

Riphaea bruma C. 10, 77.

Rivalis allecula C. 8, 15, 6. — *subst.* rivalem ferre nequit aries C. 7, 3, 4.

Rixa fucorum et apium C. 9, 15, 4. *i. e. pugna, docente Gesnero ad Quinctil. p.* 89.

Rixsntur herbae V. 1, 47.

Rixosae aves C. 8, 2, 5.

Robigus et robigalia V. 1, 1, 6. *Sic* Ερυθίβιος Ἀπόλλων *Rhodiorum apud Strabonem* XIII. p. 613. *et* Ερυσιβίη Δημήτηρ *apud Gorgonios ad Hermum, testante Etymologico Gudiano Msto. Graece robigo* etiam μίλτος *dicitur, teste Eustathio*: δρόσος καταληφθεῖσα ὑπὸ καύσωνος, ὑφ' ἧς διαφθείρεται πᾶς σπόριμος καρπός. *Hesychio etiam* μάρμαρα — ἐρυσίβη. *A rubro colore* ἐρυσίβη *dicitur et* ἐρυθίβη. *Graece enim* ἐρυθὸς *et* ἐρυθρὸς *idem est.*

Robius bos C. 6, 1, 2. robii coloris *id.* C. 8, 2, 8. *vid.* Rubeus. σιτόχροος *Oppiano; Aegyptii similiter boves* πυῤῥοὺς *sacrificabant a similitudine Typhonis* Τυφωνίους *dictos, monente Diodoro I.* 88. *ubi Wesseling de iuvenca prorsus rufa Num.* 19, 2. *apud Hebraeos admonuit.*

Roborea materies C. 11, 2, 13. roborei axes C. 6, 19, 1. C. 6, 30, 2. plsncae P. 1, 21, 2.

Roboro. roborsre largo ciho C. 6, 27, 8.

Roborosa pssio Veg. 5, 23, 1. *est tetanus. Vid.* Robur.

Robur s. Robus arbor Ca 17, 1. ac si qua sunt similia robors *i. e. ligna robusta* C. 4, 26, 1. robore querceo vel subereu 9, 1, 3. *not. et ad Cat.*

18, 1. — *tritici genus a* robore *dictum* C. 2, 6, 1. — robur puri et copiosi lactis P. Mar. 13, 6. robora pallentia betae C. 10, 326. — in robur obdurescunt nervi, unde morbus roborosus Veg. 5, 23, 3. robur incurrunt *ibid. add.* s. 17.

Roburoeae fruges C. 9, 1, 5.

Robustus, *ex* robore *arbore* Ca. 18, 1 et 8. V. 1, 38, 3. C. 2, 15, 6. — robustius grano frumentum P. 1, 6, 12. robustissima terra C. 2, 2, 17. robustissimum solum C. 1 pr 24. robustius triticum C. 2, 9, 3. *not.*

Rogatio tribunicia C. 1, 3, 11.

Roma Parilibus condita V. 2, 1, 9. muri et portae ut definitae V. 2, 1, 10.

Romanica aratra et iuga Ca. 135, 2. fiscinae Ca. 135, 3.

Romaniensis salis Ca. 162, 1.

Romanus populus a pastoribus ortum duxit V. 2, 1, 9. Romanus sedendo vincit V. 1, 2, 2.

Ρώμη, *nomen canis* C 7, 12, 13.

Romulus et Remus a pastore aducati V. 2, 1, 9. Romuli proles C. 1 pr. 17. et Numae rustica progenies C. 8, 16, 2.

Ronchos ducit Veg. 6, 45, 1.

Rorat (*caelum*) C. 11, 2, 45 et 76. rorantia guttis antra C. 10, 267.

Roratum vinum Col. 12, 36. *lemma Cod. Vindob. habet, i. e. ex rore marino factum.*

Rorulentae stirpes C. 5, 6, 19. baccae C. 12, 38, 6.

Rosmarinus *et* marinus ros C. 9, 4. 2 *et* 6. rosmarina sesquilibra C. 12, 36. in remediis apum P. Mar. 15, 1. *ad* C. 11, 3, 39. ros marinus *est pro* rhus marinus. not. ad C. 9, 13, 6. *Dicitur et* ros marinum. Est λιβανωτὶς Dioscor. 3, 89. στεφανωματική.

Ros Syriacus C. 9, 13, 5. 12, 41, 4. P. Mar. 15, 1. roria Syriaci tres heminae C. 12, 41, 4.

Rosa seri quando et quomodo soleat V. 1, 35, 1. rosarum quae semina P. F. 21, 1. *Monet ibi non esse* medios flosculos aurei coloris, quos rosae ferunt. *Ita enim corrigo vulgatam:* quae — fuerunt: *Dioscorides* 1. 130. τὸ ἐν μέσοις τοῖς ῥόδοις εὑρισκόμενον ἄνθος *vocat, Plinius* 21. s. 73. in flore aliud est semen, aliud capillus. Capillum *vocat stamina.* rosae ut serventur virides P. Mai. 17. Puoicae C. 9, 4, 4. *sed Codd.* puniceae. canina, cynorrhodon Veg. 5, 82, 2. luteolae C. 9, 4, 4. flavae P. 1, 37, 2. Dioscoridi 1, 130. Codices quidam addunt ῥόδα χρυσᾶ, etiam alia ἐπίγεια μικρότερα ἁπλᾶ.

Rosarium C. 1 pr. 27. serotinum C. 11, 2, 29. rosaria quando et quom. conserantur P. F. 21, 1. e paucis virgultis ut instituantur P. N. 11. ut colantur P. Mar. 8, 2.

Rosatum conditum P. F. 32. (vinum) ut fiat P. Mai. 13. sine rosa ut fiat P. O. 15.

Roscidus, *in libris saepe scriptum* rosidus. roscidum locum manu facere V. 3, 14, 2. roscida herba V. 2, 2, 10. roscida caeli qualitas C. 3, 1, 6. roscidum solum C. 5, 6, 10. P. F. 13, 2. roscidae virgae C. 4, 30, 6.

Rosea campestris V. 2, 1, 16. *not.* 2, 7, 6. *not.* 3, 2, 9 *et* 10. Roseae campi sumen Italiae V. 1, 7, 10. *not.*

Roseani equi V. 2, 7, 6.

Roseta P. N. 11. *sed ibi Cod. Pol.* rosaria.

Rosidus *vid.* Roscidus.

Rosina herba Veg. 6, 13, 4.

Rostellis percudere ova C. 8, 5, 14.

Rostratae falces C. 2, 21, 3. *not.*

Rostrum arietis V. 2, 2, 4. rostra caprarum V. 2, 3, 2. — rostrum falcis C. 4, 25, 3.

Rota radiata V. 3, 5, 15. aquaria Ca. 11, 3. *not.* ad rotam armum si eiecerit Veg. 3, 45, 2. — rotae, caprae ferae V. 2, 1, 5. *not.*

Roto. rotare pavo quando dicatur C. 8, 11, 8.

Rotulae vasis subiectae C. 11, 3, 52. in cella olearia cum trapetis P. 1, 20. not.

Rotundi agri forma C. 5, 2, 7. rotundum ex longo corpus C. 6, 29, 3.

Rubellianae vites C. 3, 2, 14.

Rubellula rhamnos Veg. 5, 74.

Ruber. rubri boves C. 6, 1, 2.

Rubei coloris boves P. Mar. 11, 2. C. 6, 1, 3. asinus P. Mart. 14, 3. *vid.* Robius.

Rubicundae plumae C. 8, 2, 7.

Robigo ne torreat herbas C. 10, 342. *add.* C. 2, 12, 5. C. Arb. 13. P. 1, 35, 1. *ad Var.* 1, 1, 6. *nota* — aeris rubigo C. 7, 5, 12. *no.* aeneae sect. 12.

Rubrica talpis inimica P. Mar. 9, 3. formicis P. Mar. 10, 21 et 29, ut arbor fructus retineat P. Mar. 10, 30. fiunt lateres P. 6, 12. *unde apparet esse genus argillae rubrum tenacissimum, ferro tinctum Röthel, Rothkreide* Opinionem *hanc meam iudicio suo confirmavit generos. A. de Veltheim.*

Rubricosus ager Ca. 34, 2. terra Ca. 128.

Rubus C. 11, 3, 4 et 5. caninus spinae genus P. 1, 34, 5. rubi cacumina condire C. 12, 9, 3.

Ructo. terra fumum ructaverit P. Aug. 8, 7.

Ructor aves toas hospitales V. 3, 2, 3. Cyclops Euripidaus versu 521. ἐρυγγάνοι γοῦν αὐτὸν ἥδιοις ἐγὼ *de vino.*

Rudecta Ca. 34, 2. in rudecto Ca. 35, 1. et 131. *not.*

Rudicula agitare crebro Ca. 95, 1. lignea peragitare C. 12, 46, 3.

Rudis. ad rudem faciendam silva caeditur P. Mai. 4, 1. rudibus duabus Ca. 79. — Rudis agriculturae penes te nunc est V. 1, 2, 12. *vi. no.*

Rudis ager C. 3, 11, 1. terra V. 1, 27, 2. 1, 44, 2. in qua nihil dum satum est. graece χέρσος.

Rudus statuminatum P. 1, 9, 4. pingue C. 10, 81. pavimento inductum P. Mai. 11, 2.

ad Rufri macerias Ca. 22, 4. 135, 2.

Rugas contrahere in fronte V. 1, 2, 27. rugarum contractio ne deformet zizipha P. Ap. 4, 3. usque ad rugas siccata cerasa P. O. 12, 8.

Rugosa poma si creabit arbor P. N. 7, 5.

Ruma et rumis mamma olim V. 2, 11, 5. *it.* 2, 1, 20.

Rumiae divae sacellum V. 2, 11, 5.

Rumpi, *genus* traducum *in vitibus* V. 1, 8, 4.

Rumpo cum germen ruperit, *eruperit* P. Mar. 1, 3. — rumpatur fiscina caltha, *impleatur, distendatur,* C. 10, 307. — rumpitur equus Veg. 2, 13. 14, 2. 15, 2. *h. e. vehementissime fatigatur; hoc in primis disces ex* 4, 1, 9. omne animal est debile si rumpitur.

Rumpotinetum ut constituatur C. 5, 7, 2. *not.*

Rumpotinum arbustum C. 5, 7, 1. *not.*

Rumpos vocant quidam traduces V. 1, 8.

Runca *pro* runcatione C. 2, 12, 6. *bis in MSS.*

Runcatio frugibus utilis C. 2, 12, 6. sarritioni subiungenda C. 2, 12, 9. eius praeceptum generale C. 11, 3, 19. — pro herbis runcandis C. 2, 12, 6.

Runcator C. 2, 13, 1. 11, 3, 19.

Runchos *pro* ronchos Veg. 5, 45, 1.
Runco. runcare segetes V. 1, 30. C. 11, 2, 40. runcari spinas Ca. 2. 4. C. 2, 11, 3.
Runcones vepretis persequandis P. 1, 43, 3. *not. ronconi* Italis.
Ruricolae, *agricolae* C. 10, 337.
Ruscariae falculae Ca. 11, 4. *no.* V. 1, 22, 5. *Vide in* Ruscus.
Ruscones si habet iumentum Garg. Mart. 13. N. L.
Ruscus. rusco hirsuta sepes C. 10, 374. Dioscor. 4, 146. *De rusco cum rusto permutato* in Codd. vide annotationem Pontederae ex Postumis excerptam ad Catonis cap. 11. sect. 4.
Russeus color P. Mar. 13, 4.
Rustariae falces V. 1, 22, 5. Ca. 11, 4. *Vide* ruscariae.
Rusticationis scientia C. 11, 1, 6. cura C. 1 pr. 13. praecepta C. 1, 4, 6. 11, 1, 12. magna et diffusa materia C. 11, 1, 10. caput C. 11. 1, 28.
Rusticitas *pro* rusticis P. 1, 31.
Rusticor. rusticari foris C. 12, 3, 7.
Rusticus. rusticae gallinae V. 3, 9, 16. C. 8, 2, 1 *et* 2. C. 8, 12. rustica plebes urbanae praestat C. 1 pr. 17. V. 2 pr. 1. it. 3 pr. 1 *sq.* res an sordidum et vulgare opus? C. 1 pr. 20. rei rusticae libro primo C. 11, 1, 2. rusticam rem prolatare C. 1 pr. 19. RVSTICAE *voces*: Summae partes radicum, quas *aestivas* rustici vocant C. A. 5, 4. Vlmus quam *Atineam* vocant rustici C. A. 16, 1. *Cadetum* appellant aratores quod alii candetum C. 5, 1, 6. Quos nostri agricolae *mergos*, Galli *candosoccos* appellant C. 5, 11, 16. Degener arundo, quam vulgus *cannam* vocant C. 7, 9, 7. Ordeum quod rustici *hexastichum* quidam etiam *cantherinum* appellant C. 2, 9, 14. Quod opus rustici *castrationem* vocant C. 4, 32, 4. Quam terram rustici *variam cariosamque* appellant C. 2, 4, 5. *Colostram* pastores vocant, exiguum lactis, statim o partu emulgendum P. N. 13, 1. C. 3, 3, 17. *Coriaginem* rustici appellant, cum pellis tergore adhaeret C. 6, 13, 2. Quam *corrudam* rustici vocant C. 11, 3, 43. Tenuibus lignis quae *eremia* rustici vocant C. 12, 19, 3. *Cuspides* V. 1, 8, 4. Hanc rustici *custodem* vocant C. A. 5, 1. Quam vocant agricolae *emplastrationem* C. A. 26, 2. *Excodicare* P. Ia. 1. *Focaneus* palmes C. 4, 24, 10. Siliqua quam rustici *foenum Graecum* vocant C. 2, 11, 10 et 11, 2, 71. *Glocientes* vocant rustici aves (gallinas) eas quae volunt incubare C. 8, 5, 1. *Hexastichum* v. *cantherinum*. *Humerosi* loci in vite C. 3, 10, 5. *Liras* rustici vocant *etc.* C. 2, 4, 8. *Machinam* vocant rustici C. 6, 38, 10. *Mergi* v. *candosoccos.* Pulverationem quam vocant rustici *occationem* C. 11, 2, 60. Mentigo quam pastores *ostiginem* vocant C. 7, 5, 21. *Palmare* id est materiam (vitis) alligare C. 11, 2, 96. Pampini quos rustici vocant *racemarios* C. 3, 18. 4. Rumpi V. 1, 8, 4. Crudum solum et immotum in arvo, quod agricolae *scamnum* vocant C. 2, 3, 25. Herba quam rustici *sedum* appellant C. 2, 9, 10. Bipalio vertere quod vocant rustici *sestertium* C. A. 1, 5. Spadones surculi C. 3, 10, 15. Speca *pro* spica V. 1, 48, 3. *Spongias* sativi asparagi olitores appellant C. 11, 3, 43. Soboles radicibus adhaeret, quam rustici *suffraginem* vocant C. 4, 24, 4. Tabulata ulmorum C. 5, 6, 11. Trimestrem satinnem vocant agricolae C. 2, 9, 7. Varia. *v.* cariosa. *Credo ratione pronuntiationis tantum rusticas* veam et vellam *pro* via *et* villa V. 1, 2, 14. *Vid. Cic. de Orat.* 3. 12 *n.* 46. Sed *vellaturam* facere. *i. e. vecturis vivere*, *totum rusticum*. ibid. Cepa

Marsica simples, quam vocant *uninem* rustici C. 12, 10, 1. Veratrum C. 3, 36, 3. Gesner.

Rustum *vide* Ruscus.

Rutae satio et cultura *it.* noxa nudis manibus illata C. 11, 3, 38. *not.* conditur C. 12, 7, 5. Dioscor. 3, 52 *ὑπὸ δὲ τὴν ἄνθησιν εἰς τὰς ἁλμεύσεις συλλεγόμενον etc. sativum idem praefert in esu τὸ παρὰ ταῖς συκαῖς φυόμενον.* rutae ramuli contra animalia inimica columbarum suspensi Pall. 1, 24, 3. *nota.* Adde Dioscor. l. c. *φασὶ δὲ τὸν χυλὸν ἐπιῤῥανθέντα ὀρνιθίοις ἀπερύκειν τὰς αἰλούρους.* superstitiones circa eam P. Mar. 9, 13.

Rutabulum Ca. 10, 3. 11, 5. *ad ignem in foco tractandum una cum forcipe refert* Tvrn. 7, 22. rutabulo ligneo agitare C. 12, 20, 4. permiscere C. 12, 23, 2.

Rutili, ἐρυθροὶ, C. 7, 2, 4. rutilis cristis C. 8, 2, 8.

Rutrum calci subigendae P. 1, 15. rutro concidere Ca. 128. rutra Ca. 10, 3. 11, 1. *sed utroque loco Edd. primae* rastra *praeferunt.* 37, 2.

S

Sabaeum miscet odorem C. 10, 262.

Sabanum mundum P. Iun. 7, 3. sabanis validioribus abstergitur iuvencus Veg. 5, 46, 11.

Sabatinus lacus C. 8, 16, 2. *not.*

Sabelli duri C. 10, 137.

Sabinus ager V. 1, 44, 4. in ea via salaria V. 3, 1, 6. Sabini veteres Quirites C. 1 pr. 19. in Sabinos e Graecia venere Pelasgi V. 3, 1, 6. Sabini colonias crebro emisere V. 3, 16, 29 in Sabinos montes aestivatum mittuntur oves ex Apulia V. 3, 17, 9. Sabina regio C. 5, 8, 5. Sabinae matres familiae C. 12 pr. 10. Sabina ficus V. 1, 67. Salix C. 4, 30, 4. Sabinum oleum P. Mar. 9, 8. — Sabina herba Ca. 70, 1. Gr. *βράθυ.* Africanus in Cestis p. 294. *βράθυός τε τὴν ἀπὸ Σαβίνων πόαν, in Compositione quae brevior exstat in Hippiatricis p.* 268.

Sabulo albus, subalbus, rubicundus V. 1, 9, 5. macer P. 1, 5, 1. masculus, solutus P. Aug. 8, 2. niger et rutilus C. 3, 11, 9.

Sabulosa arva C. 2, 10, 23. loca C. 2, 16, 4.

Saccellationem ex furfuribus imponis Veg. 5, 23, 9. saccellationes Veg. 3, 11, 3.

Saccelli ex furfure pleni Veg. 1, 52, 4. ex furfure calid. Veg. 3, 28, 3. cum furfure calentes Veg. 2, 24, 5. 5, 27, 4.

Saccus contextus tenui vimine rarius C. 9, 15, 12. sacci spartei C. 12, 17, 2. saccis cooperiunt, ut sudet Veg. 5, 57, 2.

Sacer mons in Hispania C. 6, 27, 7. sacer ignis s. pusula in ovibus C. 7, 5, 16. sacris diebus accubantes coenant operarii C. 11, 1, 19 — sacris iam rite solutis Tardipedi C. 10, 419. — sacres porci V. 2, 1, 20. 2, 4, 16.

Sacrificari *active* V. 2, 8, 1. 2, 11, 5.

Sacrificiis publicis aptati fasti C. 9, 14, 12. sacrificia in vindemia C. 12, 18, 4.

Saeculorum curas agere P. O. 12, 1.

Saevissime candere C. 1, 4, 9.

Saevitia hiemis C. 8, 17, 11. saevitiam amoris labore temperare C. 6, 37, 1. igneam blandiri (eblandiri) C. 7, 5, 16.

Saga, sagae fallaces C. 1, 8, 6. C. 11, 1, 22.

Sagacissimus rerum naturae C. 1 pr. 22.

Sagapini unc. 3 Veg. 1, 16, 5. 1, 18. 2, 31. 6, 11, 11. sagapenum *Scribo. de hac planta diversas sententias habet Saracenus ad Dioscor.* 3, 95. Gesner.

Sagati cuculli C. 11, 1, 21. *v. no.*

Sagimine ex C. 7, 38, 4. *laudatur in R. Stephani thesauro, ubi hodie omnes Editi* sanguine habent.

Sagina anserum V. 3, 10, 1. C. 8, 14, 11. sagina hilaris admissarius C. 6, 27, 9. temporis pleni boves P. Mar. 11, 1. roris aut fluminis dulcior herba P. Mai. 7, 3. sagina viva plebeiae coenae pisces V. 3, 17, 7. *ubi rectius Vrsinus* pisces *delebat. Ita Iuvenalis* 4, 67. genialis agatur ille dies propera stomachum lasare saginis: *ubi malim* sagina *i. e. pisce seu rhombo.* ad saginam pristinam revocare *h. e. cibum ordinarium* Veg. 3, 45, 3. ad saginam idonea C. 8, 9, 4. *Est a* σάττω *i. e.* πληρόω *satio.*

Saginarium, *ubi saginantur anseres,* V. 3, 10, 7.

Saginati boves ad sacrificia V. 2, 1, 20. saginata frondibus ac herbis terra C. 2, 1, 5.

Sagino pullos columbinos V. 3, 7, 9. saginantur aves offis C. 8, 7, 3. saginandus hordeo et ervo C. 6, 27, 8.

Sagitta in vite C. 3, 10, 22. 3, 17, 2. *Plin.* 17, 22 s. 35 n. 3. sagittae vocantur surculi, cum intorti panguntur: iidem cum incisi nec retorti, trigemmes, sagittam e foecundo malleolo decisam C. 3, 10, 21. *Cf. Vgutio apud Cangium in Glossario sub voc.* Saguta. — sagitta ad venam pulsandam Veg. 1, 22, 4. 1, 25, 5. 1, 27, 2. ad peritonaeum aperiendum Veg. 2, 15, 3. *add.* 3, 30, 2 3, 34, 2. — *sidus* incipit oriri C. 11, 2, 21.

Sagitella *pro* scalpello *in Codice Sambuci* Veg. 1, 11, 13.

Sub sagmis aut sellis Veg. 3, 59, 1. *ad onera portanda pertinere* Sagmas, *docet Schefferus.* Gesner. *Apud Appianum Mithrid.* c. 82. τὸ σάγμα est sarcina, saccus in quo conditum aurum ferunt muli.

Sagulae Veg. 6, 2, 2. *ubi nunc* regula.

Sagum. saga et centones sub sellis vel sagmis Veg. 2, 59, 2. sagis cucullis prohibetur pluvia C. 1, 8, 9. *vide* Cucullus. sagis coperies equum Veg 2, 14, 4. 3, 15, 16. *Sagum vocabulum et vestimentum Celtarum, Galatarum et Celtiberorum. Diodorus* V. 30. ἐπιπορποῦνται δὲ σάγους ῥαβδωτοὺς ἐν μὲν τοῖς χειμῶσι δασεῖς, κατὰ δὲ τὸ θέρος ψιλούς *et cap.* 33. *de Celtiberis:* φοροῦσι δὲ σάγους μέλανας καὶ παραπλήσιον ἔχοντας τὸ ἔριον ταῖς αἰγείαις θριξίν. *Appianus Iberic.* 42. Χρῶνται δὲ διπλοῖς ἱματίοις παχέσιν ἀντὶ χλαμύδων αὐτὰ περιπορπώμενοι, καὶ τοῦτο σάγον ἡγοῦνται. Cf. Cap. 54. Strabo 4. de Belgis: ἡ δὲ ἐρέα τραχεῖα μέν, ἀκρόμαλλος δέ, ἀφ' ἧς τοὺς δασεῖς σάγους ἐξυφαίνουσιν, οὓς λαίνας καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι· οἱ μέντοι καὶ ἐν τοῖς προσβορροτάτοις τὰς ὑποδιφθέρους τρέφουσι ποίμνας ἱκανῶς ἀστείας ἐρέας. Ex lana Ligustica et Insubrica aspera familiae vestimenta Romae facta fuisse idem Strabo libro V. docet.

Saguntinae ficus Ca. 8, 1.

Sal maritimus et fossicius V. 1, 7, 8. montanus, Hispanus, Ammoniacus, Cappadocus C. 6, 17, 7. Veg. 1, 22, 1. salis Cappadoces Veg. 1, 20, 1. sal candidus ut fiat Ca 88. frictus C. 7, 5, 9. torridus C 7, 5, 8. coctus et tritus quomodo fiat C. 12, 21, 2. salem, donec permaneat integer C 12, 6, 2. — sal coctum C. 12, 53, 4. omne sal C. 8, 6. Polit. *pro* omnis. sal tritum Veg. 2, 24, 4. et ita saepe. — Sal minuit ova C 8, 6, 2. salis sparsio salutaris ovillo pecori

P. N. 13, 3. salis unicuique in anno modium satis est Ca. 58. — sales de *condimento* V. 2, 11, 5. salibus durata aqua C. 7, 4, 8. sales nimios si accipiat caseus P. Mai. 9, 2. *ita* P. N. 17, 2. *it.* 18 *it.* 19. *rel.* sales communes Veg. 5, 74. *add.* 3, 70, 5. *Salis usus in depsendis coriis ad* Cat. 135, 3. *nota*, *et in* Coria.

Salaria via V. 1, 14, 3. 3, 1, 6. 3, 2, 14. *a porta Salaria, sita ad dextram Pincianae, auctore* Procopio B. G. 1, 19.

Salax. salaces galli V. 3, 9, 5. salacissimi mares C. 7, 9, 2. 8, 2, 9.

ne Salebris concutiantur apes *h. e. portatae per salebras concutiantur* C. 9, 8, 3.

Saleotina olea Ca. 6, 1. V. 1, 24, 1. *ubi* Sallentina, *uti* Sallentini caues V. 2, 9, 15. agri V. 2, 3, 11.

Salgama C. 10, 117 *et ibi Pompo.* salgamis condeodis vasa C. 12, 4, 4. ea sitire non debent C. 12, 9, 2.

Salgamarius liber Matii C. 12, 44, 1.

Salictarius (*curator*) Ca. 11, 1.

Salictum Ca. 1, 7. salicta ubi serenda Ca. 9. ut colenda C. 4, 30, 3. quando caedenda Ca. 33, 5. salictis glaucis infestae volucres (*erucae*) C. 10, 332.

Saligneus qualus C. 9, 15, 12. saligneo palo C. 11, 3, 33. clava C. 6, 2, 4. perticae C. 7, 1, 1.

Salignis cuneis circumfigi oportet columellam Ca. 2, 1. saligna materies quibus rebus utilis P. N. 15, 2. viminа P. 1, 38, 1. perticae 7, 1, 1.

Salinarum campi C 2, 2, 15. maritimae areae C. 2, 2, 16. salinis Herculeis C. 10, 135.

Salio. ubi aqua salist *de compluvio* V. 1, 13, 3. *vide Addenda ad Col.* 1, 6, 1. saliens aqua C. 1, 2, 5. salientes rivi C. 1, 5, 4.—salire, *inire*, equus matrem non vult V. 2, 7, 8. saliri, *de quibus* V. 2, 2, 14. salire *de verribus* V. 2, 4, 8. *de pavonibus* V. 3, 6, 3. *de anseribus* V. 3, 10, 3. — salire *a sale*, *scribitur* Sallio V. 1, 2, 28. Ca. 23, 1.

Salitus thynnus C. 6, 32, 1. oliva P. O. 10, 1.

Saliva. salivis fluidum os C. 6, 9, 2. saliva ieiuna in medicina oculorum Veg. 3, 22, 10.

Salivatum. *Ita scribendum, non* salivatum, *ut interdum legitur, monet consensus optimorum librorum, et Victor. ad* Col. 6, 9, 1. *itemque in brevibus adnotatiunculis Catoni et Varroni 1541 ap. Gryphium subiunctis. Add. Harduin ad Plin.* 27, 11, *s.* 76. *Potionis genus intelligit Ruellius, qui eo utitur in Hippiatr. quoties Graeci ποτὸν, πόμα, προπότισμα, habent. Sed solidas etiam offas ita datas, et talia, quae aqua dilui non ita facile possunt, ex locis, quae iam ponemus, intelligetur. Caeterum nomen videbatur nobis inde tractum, tum quod salivae uimiae subducendae destinatum esset, tum quod salivam ὄρεξιν deinde restitueret ac moveret. Sed ipsa loca iam videamus.* Salivatum farinae hordeaceae C. 6, 10, 1. salivati more praebendum milium P. Apr. 7. *Verum etiam* salivati more demitti *debent* brassicae coliculi C. 6, 9, 1. boli *etiam sunt et* offae C. 6, 25. (*it. Plin.* 27, 11 *s.* 76) C. 6, 5, 2. *coll.* Veg. 4, 3, 10. *Purgantia ad* salivatum *adhibentur* C. 6, 5, 2. *vid. mox* Salivo. Gesner. *Conr. Gesneri et meam sententiam posui in Annotationibus. Graecum σίαλος, εὐτραφὴς et σιαλοῦται, τρέφεται apud Hesychium convenire videntur.*

Salivo. salivatur olere tenero vacca foeta C. 6, 24, 5. salivandus erit admissarius C. 6, 37, 9. salivandum eo medicamine pecus C. 6, 5, 2.

Salix Amerina C. 4, 30, 4. Graeca

Ca. 6, 4. V. 1, 24, 4. Gallica, Sabina C. 4, 30, 4. silvatica P. Aug. 8, 4. Salicis satio C. Arb. 29, 1. P. F. 23. pomum insitione admittit P. ins. 85. ad ligamina ut praeparetur C. 11, 2, 92. viminalis usus, satio, genera C. 4, 30, 2. perticalis C. 4, 31, 2. Salices glubuntur, liber in aqua emollitus, alligat vineam, virgultis corbulae fiunt. Ca. 33, 5.

Salsamentaria vasa C. 2, 10, 16. graece βῖκοι, σαργάναι. *Vide in Pelamis.*

Salsamentum in muria sua permanet C. 12, 53, 4.

Salsedine ut careat aqua marina P. O. 14, 2.

Salsura C. 8, 17, 13. corpus suis in salsura fuit V. 2, 4, 18. salsura carnis ut fiat C. 12, 53. oliva in salsura facta colymbas C. 12, 48, 5. — *pro ipsa carne salsa* C. 12, 53, 1.

Salsus caseus C. 12, 57, 1. aqua salsa vinis ut adhibenda C. 12, 21, 4. 12, 25.

Saltus in agris V. 1, 10, 3. saltibus silvestribus delectantur caprae V. 2, 3, 6.

Salubris brassica ad omnes res Ca. 156, 1. corpori vinum C. 12, 27. pretium *vid.* C. 7, 3, 22. *V. L.* g. salubrior ager V. 1, 4, 3.

Salubritas unde V. 1, 4, 4. caeli C. 1, 3, 1. salubritatis cura potissima V. 1, 4, 3. salubritatem faciunt haec remedia C. 6, 4, 2.

Salviatum *vid.* Salivatum.

Salvo. salvantur animalia Veg. 5, 22, 3.

Salus. Salute bona! Ca. 4, 2. 141, 3.

Salutaris habetur amurca, si C. 6, 4, 4. huic noxae adeps C. 6, 32, 1.

Salutator mercenarius C. 1 pr. 9.

Sambucus in alia arbore nata, Veg. 5, 83. *Galloprovincialibus* Sambeguier *teste Garidel.*

Samera, ulmi fructus C. 5, 6, 2. 7, 6, 7. 9, 13, 2. ut seratur C. 5, 6, 6.

in Samnium aestivatum oves abiguntur ex Appulia V. 2, 1, 16.

in Samothrace caprae ferae V. 2. 1, 5.

Sampsa ut fiat, *lemma* C. 12, 47, in sampsam redacta oliva C. 12, 49; 2. sampsae expressio C. 12, 50, 10.

Sampsuca Canopo nata C. 10, 171. *ita in Aegypto vocatur* Amaracus *Salma, de homon. hyl. iatr.* c. 13. Gesn.

Samus. Sami lucus Iunonis V. 3, 6, 2.

Sandala apud Plinium vide in Hordeum.

Sandarici *pro* Sandarachae Veg. 5, 66, 3.

Sanescunt vulnera C 6, 7, 4.

Sanguinalis herba, πολύγονον C. 6, 12, 5. *Adscripserat C. Rittershusius:* non credo. Potius Goropio in Atvaticis accedo, qui ad Flammulam, ranuoculi speciem inclioat. Gesner.

Sanguinare Veg. 3, 22, 3.

Sanguinariae herbae pastu si ovis morbum contraxerit C. 7, 5, 19.

Sanguinei flores C. 10, 242. cristae C. 8, 2, 9.

Sanguis dimittitur e capite V. 2, 1, 23. ex auricula detrahitur C. 6, 14, 3. Veg. 1, 25, 1. sub cauda emittitur C. 6, 6, 4. 6, 9, 1. *add.* Veg. 1, 25, 1. trahitur de cervice Veg. 3, 43, 1. demitur Veg. 1, 25, 2. minuitur Veg. 1, 25, 5. subtrahitur, tollitur Veg. 1, 25, 6. emissus e corpore et corporis parti laboranti impositus commendatur Veg. 1, 13, 2. 1, 15, 2. 1, 16, 1 et 2. 1, 17, 13. *in pr.* 1, 22, 9. 5, 2, 2. 5, 17, 1. 5, 21, 3. 5, 79. 6, 22, 1. — in pedes demissus C. 6, 12, 1. *not.* 6, 30, 6. 6, 38, 3. Veg. 3, 4, 9. *Cf.*

Flemina: eius profluvium per nares ut reprimatur C. 6, 33, 2. Veg. 2, 26. sanguine laborat animal Veg. 2, 27. sanguinem si mingat animal Veg. 5, 9, 1. 5, 11, 1. si vomat Veg. 3, 12. — sanguis bubulus in maltha P. 1, 41, 3. suillus in medicina; sed nimis copiose datus letifer Veg. 5, 53, 3. sanguine hircino ferramenta temperantur P. Iul. 5. *not.*

Sanguisuga incensa contra cimices P. 1, 35, 4. contra sanguisugam pellit cimicis nidor Veg. 4, 24, 2. *coll.* C. 6, 18, 2.

Saniem spurcam mittit cancer Ca. 157, 3. — sanies amurcae C. 1, 6, 24.

de Sanitate quaa videnda V. 2, 1, 24.

Santonica herba C. 6, 25. *genus absinthii amarissimi putat Ruell. in Ind. Hippiatr.* Santonici Veg. 5, 54, 7. Santonici pulveris Veg. 6, 10, 2.

Sanus fiet ex eo morbo Ca. 157, 8. sana faciet ulcera omnia Ca. 157, 3. sanum faciet cancrum brassica C. 157, 1.

Sapa C. 12, 19. mustum coctum; *coctura differt a passo, graece σιραιον, et ἕψημα Diosc.* 5, 9. *Sapa Neapolitanis:* musto cotto, *Florentinis hodieque* Sapa *dicitur, Gallis* Rub *aut* Ruc, *teste Garidel* p. 502. Col. 12, 19. pr. *not.*

Sapientissimi quique multa scisse dicuntur, non omnia C. 12, 57, 6.

Sapientiae funtibus orti *philosophi* C. 1, 1, 7.

Sapineae nuces C. 12, 5, 2. *not. De* sappino *mox.*

Sapor obtusus P. Mar. 10, 28. utilis P. Mar. 10, 25. argutus P. F. 25, 4 *et* Mart. 10, 26. pretiosus C. 3, 7, 2. sapores puri P. Febr. 9, 13.

Sappinus V. 1, 6, 4. *no. ad* Ca. 31, 2.

Sarcinas colligere V. 1, 1, 1.

Sarcire centones, cucullones, funes veteres Ca. 2, 3. corbulas Ca. 23, 1. 31, 1. dolia sarseris Ca. 39, 1 *et* 2 pedamenta C. 4, 18, 2. — damna C. 9, 15, 3.

Sarcosis Veg. 5, 25, 1. *vitiose pro hydrope anasarca legitur. Vide not. et Addenda ad h. l.*

Sarculari frumenta et legumina an debeant P. Ian. 9, 1. sinapis debet assidue P. O. 11, 2.

Sarcula Ca. 10, 3. *Varro de L. L.* 4. *p.* 33. *a serando vel sarriendo dicta censet.* C. 10, 91. — Sarculi simplices et bicornes P. 1, 43, 3. sarculis adobruere C. 2, 11, 10. sarcula *pro rastris* C. 10, 91. *not.*

in Sardinia pellibus caprarum vestiuntur V. 2, 11, 11. in Sardiniae agro Neapolitano fundi Palladii Mar. 10, 16. N. 15, 3. — Sardina piscis putris C. 8, 17, 12. Sardelam *interpretatur Beroaldus. Vide not.*

Sario-mo r *apud Catonem scribitur* C. 33, 4. 46, 2. *in Codd. optimis, etiam in Columella.* Sarueris Ca. 161. sarire iterum et tertio V. 1, 18, 8. *Ita*

per Saritores occare V. 1, 29, 2. *vid.* Sarr.

Sarmenticio cinere C. 6, 26, 3.

Sarmenta (*vitium semina*) ut tractanda C. 4, 21, 7. 5, 5, 16. deligere C. Arb. 2, 4. iniungere P. 1, 6, 9. pangenda, ut eligantur P. F. 9, 5 sqq. lata P. ibid. 12, 2. *Italis* tralcio. *A sarpendo derivant. Forte sermenta a serere. Certe in Crescentio saepe princeps et antiqua mea Editio* sermentum *habet pro* sarmento.

Sarpa *pro* serra *Cod. Polit.* in P. 1, 43, 2.

Sarrano clarior ostro C. 10, 277. violae C. 9, 4, 4.

Sarriendus ligneis rastris locus C. 2, 11, 4.

Sarritio ao prosit, et quomodo C. 2, 12, 1. qusodo tempestiva C. 11, 2, 9.
Sarritor C. 2, 13, 1,
Sarritoria opera C. 2, 13, 2.
Sarritura frumentorum C. 11, 2, 27.
Sarsura V. 3, 9, 1.
Sartio, Sartus *pro* sarritio, sarritus, *saepe* MSS. *e. g.* C. 2, 12, 9. 11, 2, 9.
Sartura nova vineatico iugo C. 4, 26, 2.
Sat erit pondo XL. dari C. 6, 3, 6. sat erit picis sex scrupula C. 12, 23, 3.
Sata quo die quaeque da terra prodeant V. 1, 45. ut tuenda siot V. 1, 47.
Satagit equus salientibus veoia Veg. 2, 5.
Sataris quala Ca. 11, 5. *vid. Satorius.*
Satiatum stercore solum C. 2, 10, 23. medicamioe sarmentum P. F. 28, 2.
ad Satietatem permissa avibus ficus C. 8, 5, 23.
Satio. satiabis anum oleo Veg, 2, 19, 1. 3, 48, 6.
Sationis geoera C. 2, 9, 7. praecepta P. 1, 5, 6. 1, 6, 5 *et* 12. satio matura saepe decipit, sera ounquam quin mala sit C. 11, 2, 80. legitima Novembri mense P. N. 1, 1. sationis iustae qui terminus P. O. 1, 1. gradus secundus V. 1, 39, 1. satio tertia C. 11, 3, 18. satio vitis duum generum C. 3, 14, 2. a sementi quid differat? *vid. not. ad* C. 2, 4, 5.
quae Satis accipiunda sient Ca. 2, 5. satisdari domioo Ca. 146, 2. satisfacere pecuniam Ca. 149, 2. satisfactum, *litatum*, est Ca. 141, 4. satisfaciunt ervi XII. librae uni iugero C. 2, 11, 12.
Satius dicam *h. e. potius* V. 1, 2, 27.
Sator vitis C. 3, 15, 3. silvestria ad quae sator non accessit V. 1, 45. 3.
Satoriae trimodiae C. 2, 9, 9. 12, 50, 8.
Satulli fiuot agni lacte V. 2, 2, 15. *vid. not.*
Satur autumnus C. 10, 43.
Satureia quae rusticis? C. 9, 4, 2 *et* 6. thymi referens thymbraeque saporem C. 10, 233. eius satio C. 11, 3, 57. P. F. 24, 2.
Saturitas C. 6, 5, 4. *Ex Edd. pr.*
Saturnalibus *portio liberalior datur* Ca. 57, 2.
Saturnio terra C. 1 pr. 20.
Saturni regis stirps rustici V. 3, 1, 5. Saturnus C. 9, 2, 4.
Saturo. saturare ieiunis terrae C. 10, 82. stercore novalia C. 2, 9, 15. prata laetamioe P. F. 1. saturari multo stercore amat beta P. F. 24, 10. *vid.* Pabulum. — saturare aditus murium cinere P. 1, 35, 11.
Satus. satui semen dare Ca. 5, 3.
Satyros lascivos C. 10, 427.
Sauciare levi vomere summam terrae partem C. 2, 2, 23.
Savillum uti fiat Ca. 84.
Savioa herba, Sabioa Veg. 1, 17, 12. 6, 13, 4.
Sauracti Fiscello V. 2, 3, 3.
Saxatiles columbae V. 3, 7, 1. pisces C. 8, 16, 8.
Saxeta C. 5, 10, 7. Arb. 21, 7. *ex Codd.*
Saxifraga Veg. 1, 13, 5. 6, 11, 1. *et saepe.*
Saxosa loca in capite *i. e.* ossuosa Veg. 3, 13. 4.
Saxum. saxi pondusculum C. 12, 51, 1. saxo naturali C. 7, 6, 6.
Scaber. scabrum fit pecus, *scabiosum* P. Mai. 8, 2. scabrae quadrupe-

des ut curentur Ca. 96, 2. add. C. 7, 3, 10. Scabra olea .... *ψώραν ἐλαίας, ἀγριελαίας* et *δάφνης* Hippocrates adhibet ad vulvae procidentiam et fluorem muliebrem. Theophr. H. P. 6. 22. *συκῆ ψωριᾶν ἐλαίᾳ δὲ λειχηνιᾶν συμβαίνει.*

Scabiea unde pecori C. 5, 7. eam facit macies C. 7, 5, 5. ut sanetur C. 6, 13, 1. 6, 31, 2. 6, 32, 2. 7, 5, 5. 7, 13, 2.

Scabilla et scamna Ca. 10, 4.

Scabratus C. 4, 24, 22.

Scabriciem tollere C. 7, 5, 8.

Q. Scaevolae villa C. 1, 4, 6.

Scaevus. Col. 6. Praef. 5. *ubi pro* inscium *Edd. primae* saevum *habent. not. p.* 309.

Scalmatum foenum aut hordeum *in* S. M. Veg. 1, 17, 4.

Scalpelletur Veg. 1, 26, 2.

Scalpellum medicum Veg. 1, 11, 13. 3, 11, 1 *et* 2.

Scalpere morsu C. 7, 5, 6. *de ovibus scabiosis.*

Scalpratum ferramentum C. 9, 15, 9. *scalpri formam habens.*

in Scalpturis necessaria populus P. N. 15, 2.

Scalptus. scalptis locis pratorum P. S. 9, 3. i. e. *abrasis cum essent musco obducta.*

Scamnum in agro quid C. 2, 2, 25. scamna facere C. 2, 4, 3. Arb. 12, 2. omittere in arando C. 3, 13, 10. latentia C. 2, 4, 3. in vineis C. 3, 13, 2. *De scamno castrensi vide* Rutgersii V. L. p. 51.

Scamonenm Ca. 157, 12. Scammonia Veg. 3, 6, 9.

Scandala apud Plinium et Scandela vide in Hordeum.

Scandiana poma *vid.* Scantiana.

Scandulae C. 8, 3, 6. *sunt* asserculi formatis gradibus asperati, *forte a* scandendo. — Scandulis tecta cors P. 1, 22. *MSS.* scindulis. *quid si recte a* scindendo s. findendo.

Scantianae uvae Ca. 7, 2. poma *an* Scandiana Ca. 7, 3. *ubi vid. not.* V. 1, 59, 1. C. 5, 10, 19. a Scandio quodam Scandiana dicta *vult Plin.* 15, 14 s. 15. *et ab his paullo post, ut est in editione Harduini.* Scantiana *distinguit* Catoni memorata. *Etiam* C. 5, 10, 19. Scandiana *editi omnes agnoscunt.*

Scapuli *MS.* Scapulae Veg. 5, 70, 2.

Scapus lupini V. 1, 31, 5. asphodeli C. 9, 4, 4. — equi *pro* veretro Veg. 5, 14, 17.

Scarificatio ferro facta C. 6, 17, 1 *et* Veg. 4, 21, 1. ea demitur sanguis C. 6. 12, 1.

Scarificare massam sinapi compressam C. 12, 55, 1. truncum arboris P. Mar. 10, 28.

Scarifo et scarifatio *reponi vult Salmasius, vid. not. ad* 6, 12, 1. *malit etiam Voss. de Vitiis Serm.* 4, 4. *et est v. g. in MS. Lips.* C. 12, 55, 1. *vid. etiam V. L.* Veg. 5, 5, 1. Gesner.

Scarus C. 8, 16, 1. not.

Scaturiginosa terra C. 5, 8, 6.

Scaturigo palustris C. 3, 13, 9.

Scaurus C. 8, 17, 12. *in Edd. pr. pro* scaro.

Schoenus Ca. 105, 2. 113, 1. C. 12, 51, 2. *sed* Schoenum *neutro genere* C. 12, 20, 2. *quem locum tamen iam olim suspectum habuit H. Stephanus in Thesauro G. L. III. p.* 1201. Scieni *legebatur in* Veg. 4, 13, 3. Scinoanthos *pro* Schoenuanthos *erat* Veg. 1, 59. Squinuanthos *erat in* Pall. O. 14, 3. Sinoantis in Veg. 3, 40, 1. *σχοῖνος est iuncus; sed latini schoenum vocarunt peculiariter, quem Graeci ἀρωματικὸν et μυρεψικὸν Celsus III.* 21. *iuncum rotundum, ut*

a calamo odorato seu cypero distingueret, quem iuncum quadratum appellavit, alii denique iuncum odoratum dixerunt. Est andropogon Schoenanthos Linnaeo. De patria vide in Calamus.

Scholasticus *h. e. eruditus* Veg. 4 pr. 2.

Sciatici Veg. 2, 10, 4. *pro* Ischiatici *erat ita* Sciatici 5, 21, 4. *Hinc Gallorum* Sciatique.

Scientism eligendi habere C. 3, 10, 7. in omni genere scientiae C. 1 pr. 31. scientia nulla consummatam perfectionem adepta C. 11, 1, 11.

Scilla C. 12, 33 *et* 44. *ea* accenditur equorum libido V. 2, 7, 8.

Scillites vinum *s.* scillite C. 12, 33. P. Inl. 6.

Scilliticum acetum C. 12, 34.

Scindo. ne scindant se lutamenta Cā. 128. scinduut radices berbarum armenta ungulis C. 2, 18, 1.

Scindulae *vid.* Scand. ad Col. 8, 3, 6. *not.*

Scio. Scito Ca. 157, 12. scire omnia nemo potest V. 2, 1, 2. scisse multa, non omnia dicuntur etiam sapientissimi C. 12, 57, 6.

Scipiones vitis C. Arb. 8, 5. *vid. no. et* Scopiones.

Scipio Metellus V. 3, 2, 16. 3, 10, 1.

Scirpes *vid.* Sirpea; Scirpiculae, Sirpic. *De sirpeis plaustro imponendis ad onera portanda laudavit Gesner Schefferum de re vehic.* 1, 7. *p.* 64. *et Gronov. ad Plauti Pseudol.* 1, 3, 98. Ovidii Fastor. 6, 780. plaustroque morantes (tibicines) sustulit; in plaustro sirpea lata fuit: *quae caperet tot tibicines, ubi Heinsius apte comparavit loco Iustini* 43. *c.* 4.

Scirpula vitis C. 3, 2, 27. *not.*

Scissilibus mundis colligere fracturam Veg. 3, 47, 3. *h. e. pannis laceris.*

Scissuris aperiri P. Maj. 12.

Scobis eburnea C. 7, 10, 4. populnea vel abiegna C. 12, 43, 4. vel ilignea C. 12, 44, 6. *sed* scobe omni educto P. F. 17, 6. scobis eximitur C. 4, 29, 15. scobem terebra facit *ibid. et* C. Arb. 8, 3. non scobem sed ramenta terebra Gallica C. Arb. 8, 4.

Scomber piscis C. 8, 17, 12. *Vide in* Pelamis.

Scopae virgeae Cat. 152. asparagi P. 4, 9, 12. 3, 24, 8.

Scopiones uvarum C. 12, 39, 3 *et* 12, 43, 10. *not.* asparagi sativi C. 11, 3, 46. de Scopio acina decerpere Cat. 112, 3. *erat autea, ubi ex Cod. Polit. correxi. Alibi vitiose legitur* Scordio et Scipio.

Scopulae doliis (*purgandis*) Cat. 26. *Nimirum scopae minuta ramenta cuiuslibet fruticis aut arboris Plin. Valer.* 2, 10. Superspergas scopas cypressi in testa ovi calefactas. *It.* 1, 64. Marrubii scopas cum pane decoques, easque bibes. *Haec Barth.* 6, 17. scopula picatur dolinm C. 12, 18, 5. scopulis aridae myrti C. 12, 38, 4.

Scopus. Scopi uvarum V. 1, 54, 2. 2, 4, 16. in scopis incendamus, radices asparagi P. F. 24, 8. *add.* P. Mart. 9, 12. *vid.* Scopulae.

Scoria ferri P. 1, 41, 3.

Scorpio (*piscis puto*) alvo deiiciendae Cat. 158.

Scriba librarius V. 3, 2, 14. *Sic Horat. A. P.* 354. scriptor librarius.

Scribit in mente familiae Cat. 5, 5. *ubi aliae Edd.* scibit. *Xenoph. Cyrop.* 3, 3, 52. *εἰ μέλλουσι τοιοῦτοι διάνειε ἐγγραφήσεσθαι ἀνθρώποις καὶ ἔμμονοι ἔσεσθαι· ubi plura huius usus exempla posuit Zeune.*

Scriblita uti fiat Cat. 78.

Scripta uti nascantur amygdala P. Ian. 15, 13. scriptae Persici P. Nov. 7, 3.

Scripulum (*ex scriptulo vid. not. ad* C. 5, 1, 8. *et add. Gorraeus defin. medic. in* Γράμμα *quod idem significat*) quarta et vicesima pars unciae C. 5, 1, 8 sqq. *ubi ad* iugerum *transfertur, ut et* V. 1, 10, 2. sex scripula picis C. 12. 23, 3. scripula gypsi octo C. 12, 28, 1.

Scrobiculo facto C. 4, 15, 3. scrobiculos non maximos C. 5, 6, 8. scrobiculis pedalibus C. Arb. 30, 1.

Scrobs totus C. 5, 5, 4. tripedaneus C. 5, 5, 2. alveo similia C. 4, 4, 1. clibano C. 5, 10, 4. Arb. 19, 2. — scrobis latus pedum duorum C. 5, 6, 18. scrobis *etiam saepe casu recto MS. Lips. Columellae, e. g.* 5, 5, 4. — scrobem in imum C. 5, 10, 8. scrobe brevissimo P. D. 4, 1. eodem constituere C. 5, 10, 7. scrobes profundi C. 4, 1, 1. bipedanei C. 4, 1, 5. ternarii, quaternarii C. 11, 2, 28. Arb. 4, 3. scrobibus vineta ut ponantur C. 3, 13, 2. — scrobe effossa P. 1, 5, 3. bipedanea C. 4, 1, 5. *not.* P. Ian. 15, 4. scrobi factae C. 12, 44, 4.

Scrofa Tremellius V. 2, 4, 2. *vid. Ind. Auctor.* — Scrofae quae probentur V. 2, 4, 4. C. 7, 9, 7. P. F. 26, 1. cur foetus suos interdum mandant C. 7, 11, 3.

Scrofulae Veg. 3, 23, 1.

Scrupulosissime C. 1 pr. 3.

Scrupulositas C. 11, 1, 32. pingui Minervae opponitur.

sine Scrupulo, *dubio*, C. 5, 11, 1.

Scrupulum *ponderis nomen v.* Scrip.

Sculponeae Cat. 135, 1. alternis annis datae Ca. 59 *a sculpendo nomen deducit calceamenti lignei Turn.* 6, 23. κρουπέζια, *calceos ligneos etiam interpretatur Gatakerus adv.* 2, 19. p. 374. Gesner. Graece κρούπανα, κρούπαλα, κρούπεζαι, apud Hesychium.

Scutra, scutella Cat. 157, 11.

Scutriscum Cat. 10, 2. 11, 3.

Scutulae in pavimentis P. 1, 9, 5. *In Sagis Gallicis* scutulas *Plinius* 8, 48. *vocat quae* Diodorus 5, 30. σάγους ῥαβδωτούς — πλινθίοις πολυανθέσι καὶ πυκνοῖς διειλημμένους. *Cf. Scaligeri Coniect. ad Varr. p.* 67. *Wesseling ad Diodori locum p.* 333. Scutula de emplastro surculi Plinius 17. s. 26.

Scutulatus color equi P. Mart. 13, 4. σκῠτουλάτος ἱματισμὸς est ap. Arrianum in Periplo maris Erythraei.

Σκύλαξ *nomen canis* C. 7, 12, 13.

Scyrus C. 9, 14, 19.

Scythica stagna C. 8, 8, 10.

Sebetide roscida lympha Partenope C. 10, 134.

Sebo. Sebare candelas C. 2, 22, 3.

Sebum *vid.* Sevum.

Secaturus es C. 5, 9, 2.

Seclusorium V. 3, 5, 5.

Seclusus. seclusa stabula V. 2, 2, 15. in secluso, *clam* V. 3, 5, 6.

Secretus ab aliis V. 2, 2, 8. secretos a feminis mares habere V. 2, 1, 18. secreta corbula, *separata, peculiaris* V. 1, 54, 2. — Secretius, *distinctius* C. 11, 2, 25.

Sectam quam sequatur C. 2, 2, 21.

Sectarii porci Cat. 150, 2. *not.*

Sectilis porrus *et* sectivus P. F. 24, 11.

Sectio V. 2, 10, 4.

Sectivum porrum C. 12, 8, 2.

Sector. qui vellet se a cane sectari *pass.* V. 2, 9, 6.

Seculorum curas agere P. O. 12, 1.

Secundarium mel C. 12, 11, 1. oleum C. 12, 52, 1. secundarium passum C. 12, 39, 2.

Secundum flumen aedificare V. 1, 12, 1. vias et amnes V. 1, 14, 3. auriculas foratis cornibus C. 7, 3, 6. terram praecidere arbores V. 1, 27, 3. — Secundum panicum *h. e. post* Cat. 54, 4. vindemiam Cat. 114, 1.

Secundus. secundum florem agere C. 2, 16, 6. in secunda labra *i. e. secundi ordinis* C. 12, 50, 11. — secundae non respondent foetae *h. e. non sequuntur* C. 7, 7, 4. *Ex graeco* ὑστέρα *factae proprie chorion cum lochiis purgationibus significant.*

Secures Cat. 10, 3. cruentae minaciter levantur contra grandinosam nubem P. 1, 35, 1. simplices vel dolabratae P. 1, 43, 3. securis falcis C. 4, 25, 2 *et* 3.

Secus. utrinque secus Cat. 21, 2 *et* 3. utrumque secus *ibid. s.* 4.

Sed *pro* immo C. 12, 44, 3. sed et, sed nec *sine* non tantum C. 1, 6, 13. 1, 7, 2 *et* 6.

Sedentaria eius opera est C. 12, 3, 8.

Sedeo. Sedet omni parte surculus, *convenit, ut vestis* C. 4, 29, 16. in oppido sedere, *ad desidiam* V. 2 pr. 1. sedendo vincit Romanus V. 1, 2, 2. sedentur equi, *equitantur* Veg. 2, 28, 12.

Sedes custodiae C. 11, 1, 22. sedem quaerunt gallinae parituraе C. 8, 14, 5.

Sedilia avium V. 3, 5, 13.

Sedule circumire aviaria C. 9, 9, 1.

Sedulitatem summam desiderat equinum pecus C. 6, 27, 1. sedulitas matronalis industriae C. 12. Praef 8. *sed ibi tres Codd. recte* sedulitas *omittunt.*

Sedulus olitor C. 10, 148. sedula cura C. 8, 1, 3.

Sedum. Sedi succo medicata semina C. 2, 9, 10. 10, 356. 11, 3, 61 *et* 64. P. S. 3, 2.

Seges *ager serendus.* Cat. 36 *et* 37. *aliquoties. vid. quae disputantur ad* V. 1, 29, 1. *etiam de agro demesso* V. 1, 50. segetes seminari debent C. 2, 14, 2. in segete relinquunt stramen succisum V. 1, 50, 1. stramenta stantia V. 1, 50, 2. — *fruges stantes.* demessis segetibus C. 2, 9, 10. antequam seges in articulum eat C. 2, 12, 9. de fabis. uligo segetem enecat C. 2, 9, 9. adultae segetes C. 2, 9, 10. quae seges grandissima atque optima fuerit V. 1, 52, 1. segetes novae ne a diris animalibus carpantur C. 10, 351. fatiscit segetibus solum C. 2, 14, 3. *add.* C. 2, 16, 2. segetes laetas excitaret C. 2, 16, 4. ager adfert C. 2, 18, 3. segetes herbidae, graminibus mixtae C. 1, 6, 22. segetum arborumque foetus C. 2, 2, 23. — *Semen.* Segetibus, quae in eo *loco* seminari debent C. 2, 14, 2. fabacea seges aliquanto serius prodit V. 1, 45, 1. *Sed possis utrumque locum etiam de germinibus ipsis accipere.* Gesner.

Segnities figuram benignitatis imitatur P. ins. pr. 2. segnitiae immundae C. 9, 5, 2. — segnities ventorum C. 2, 21, 5.

Σειροὶ speluncae condendis sub terra granis V. 1, 57, 2. 1, 63, 1. C. 1, 6, 15. not. *Postea incidi in locum Philonis Mathematic. Veter. p.* 86. dignum, qui apponatur integer: τὰς δὲ κριθὰς δεῖ καὶ τοὺς πυροὺς ὡς βέλτιστα καθάραντας καὶ σειροὺς ὡς βαθυτάτους ὑπαιθρίους ὀρύξαντας, καὶ τούτων τότε ἔδαφος ὅσον ἐπὶ τέτταρας δακτύλους τὸ βάθος καὶ κύκλῳ περιαλείψαντας πηλῷ διειργασμένῳ καὶ ἠχυρωμένῳ ἀμόργῳ. ἔστω δὲ τὰ μὲν δύο μέρη χνοῦς, τὸ δὲ ἓν ἄμμος εἰς τὸν πηλὸν ἐμβεβλημένα. ἐν τούτοις καλῶς ἔχει θησαυρίζειν, ὡσὰν μάλιστα

ξηρανθῶσιν· ἐμβληθέντος δὲ τοῦ σίτου δεῖ ὄξους κεράμιον ὡς δριμυτάτου εἰς τὸ μέσον ἄχρι τοῦ τραχήλου κατορύξαι, καὶ περιβαλόντα ἄνωθεν κωνοειδεῖ σχήματι πλίνθοις καταλεῖψαι πηλῷ· οὕτω γὰρ ἄσηπτος γίνεται. Pergit p. 88. γίνεται δὲ καὶ ἄλλως ἄσηπτος, ἐὰν ἐκ τῆς καλάμης ὠλένας ποιήσας κύκλῳ περὶ τοὺς σειροὺς περιτείνῃς αὐτούς, εἶτα ἀργιλώδει πηλῷ διαπλάττων ἐμβάλῃς τὸν σῖτον, ἢ πατα ἐλάφου ξηρὰ κατατέμνων μικρὰ ἐμβάλῃς. μάλιστα δὲ ἄσηπτον διαφυλάττει τὸν πυρὸν καὶ κριθὴν καὶ ὄσπρια, ἐὰν συγκόψας τὸν τῆς τήλεως καρπὸν διὰ πετρῶν εἰς τοὺς σειροὺς ἀποτεθῇ (ἀποθῇς lege) τοὺς εἰρημένους καρπούς, ἢ τὴν κόνυζαν. ἢ τὴν ὀρίγανον, ὡς ἔχει, διαμίσγων ἐν τοῖς σειροῖς θησαυρίζεις τὰ ὄσπρια καδούρῳ (rivulo versio) ἔξωθεν ἐῤῥύτους ποιήσεις τοὺς σιτοβολῶνας, διαφυλάττουσιν ἀφθάρτους τοὺς καρπούς. *Postrema conferes cum Geopon. II.* 27. *et Palladio* 1, 19.

Seianae aedes V. 3, 2, 7. pastiones V. 3, 2, 12.

M. Seius V. 3, 2, 7 sq. 3, 6, 3. 3, 10, 1. M. Seium L. filium aedilem curulem A. V. 680. habet Plinius 15. s. 1. Cicero Offic. 2, 17.

Seligere C. 1 pr. 3.

Σελινοειδής brassica *vid.* V. L. Cat. 157, 1.

Sella pertusa Cat. 157, 11. sellae familiaricae V. 1, 13, 4. *etiam* sellam *simpliciter ita dici, observat Rhodius Lex. Scribo. it.* cathedram *Apul. de Vir. herb. c.* 89. — Sella *et* cella *confunduntur. vid ad* Cat. 13, 3. 14, 1. — equi ad sellam *ad* Veg. 6, 6, 2. *not. Sella firmabatur cingula Ovidius Remed.* 236. ut nova velocem cingula laedit equum.

Sellaria iumenta Veg. 2, 28, 34. quae sedentur Veg. 6, 7, 5.

Semen duum generum V. 1, 39. quae duplici semine, et quae simplio C. 2, 12, 10. P. Mai. 1, 1. vetus semen commutat naturam V. 1, 40, 2. qualia semina sementi legenda V. 1, 52. C. 2, 9, 11. degenerant etiam lectissima C. 3, 10, 17. qua mensura quoque loco quaeque spargenda C. 2, 9, 1. P. Mart. 3 *it.* 4 *et* 6. Sept. 3, 2. remediis quibus iuventur C. 2, 9, 9. P. S. 3, 2. ne a diris animalibus carpantur C. 10, 351. proventus cuiusque praenosci ut possit P. Iun. 9. semine sata ruta C. 11, 3, 38. obruitur beta C. 11, 3, 42. semina de tabulato C. 2, 18, 2. foeni C. 2, 18, 4. — semina (*arborum*) cum radicibus C. 5, 10, 8. pomariis qualia legenda C. Arb. 20, 1. vitiario C. Arb. 2. vinitori C. 3, 10. vernacula peregrinis aptiora C. 3, 4, 1. e foecunda matre petenda C. 3, 6, 1. seminum aeternitati ut consulatur C. 4, 17, 3. — Semina quadrigarum C. 3, 9, 5. boni seminis pecus V. 2, 2, 4. semen pulli an habeant ova V. 3, 9, 12. seminis boni columbae V. 3, 7, 10. semine meliore quae caprae V. 2, 3, 4. seminibus marinis repleti lacus C. 8, 16, 2. — Ovium semen tardius, caprile mobilius *h. e.* agnae, capellae V. 2, 3, 3. semen conceptum reddunt asinae *hoc est* pariunt V. 2, 6, 4. Semen *est etiam pro* semine adoreo *seu* farre; *ut nostrum* Korn. *pro secalis granis alibi pro hordei granis dicitur* C. 2, 12, 1. *not.*

Sementis praeparatur C. 11, 2, 54. quomodo facienda Cat. 27 *et* 30 *it.* 34. per sementim Cat. 17, 2. strenue facienda est C. 11, 2, 80. sementi media et ultima C. 2, 10, 8. sementi facta C. 11, 2, 81. ante aliam sementim C. 11, 2, 81. sementem autumno facere C. 2, 16, 1. confecisse C. 11, 2, 90.

Sementivis feriis V. 1, 2, 1. *a5*

his feriis dicta forte sementiva *an* sementina pira Cat. 7, 3. V. 1, 59, 3. *quod eo tempore matura essent.* Schoettg. *ex Dalecampio ad Plin.* 15, 15. *De feriis sementinis vel semen-tivis locum Varronis de L. L V. p.* 49. *annotarunt viri docti:* Sementinae feriae dies is qui a pontificibus dictus, appellatus a semente, quod sationis causa susceptae. *Addo locum Ioannis Laurentii Philadelphiensis, ex libro de Mensibus p.* 32. Αἱ τοῦ σπόρου ἑορταὶ αἱ λεγόμεναι παρὰ Ρωμαίοις σημαντῖναι (alter Codex σημαντῖβαι) τουτέστι σπόριμοι, οὐχ ἔλαχον ὡρισμένην ἡμέραν, ὅτι οὐκ ευπρεπὴς πᾶς καιρὸς εἰς ἀρχὴν σπόρου· ἢ γὰρ πρώϊμος διὰ τὰς επομβρίας, ἢ ὄψιμος διὰ τὰς βραδύτητας γίνεται. ἤγοντο δὲ ἐπὶ δύο ἡμέρας οὐκ ἐφεξῆς ἀλλὰ μέσων γινομένων ἑπτά· καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἱεροποιοῦν Δήμητρι οἷον τῇ γῇ τῇ ὑποδεχομένῃ τοὺς καρπούς· εἶτα μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας Κόρῃ τῇ τῶν καρπῶν ἐφόρῳ, ἐπεὶ πάνσπερμα ἑβδομαῖον προκύπτει. *Frumenta sata ante brumam septimo die provenire docet Varro* 1, 34. *ubi vide notam.*

Semestrium hoc; *dimidia mensis pars pro* semimenstruum, *ut* semodius *pro* semimodius. Scilicet

Semi *dimidium significat in compositis, ut* semiacerbae uvae P. Aug. 13. semicirculus ager C. 5, 2, 8. semicoctum hordeum C. 8, 5, 2. P. 1, 27, 1. semicrudum lupinum C. 6, 25. semiformis lunae species C. 4, 25, 1. semiformes pulli C. 8, 5, 12. semifunium Cat. 135, 5. semi-Graeci pastores V. 2, 1, 2. semihominis mandragorae C. 10, 19. semiiugerum C. 4, 18, 1. 5, 1, 6. semimadidus C. 2, 4, 5. semimares capi C. 3, 9, 3. 8, 2, 3. semimaturus P. Mart. 10, 22. Iun. 12. semimenstruum *vid.* semestrium. semimodius *vid.* semodius. semipedali spatio C. 11, 3, 21. 12, 50, 4. semipedanea terra C. 4, 1, 4. semipiscina V. 1, 13, 3. semiplenus C. 5, 5, 4. 9, 15, 4. P. F. 32. Semis, semissis *vid. separatim.* semiūcei thalli P. F. 24, 4. semisicilicus P. N. 22, 3. *vid. not.* semitrita frumenta C. 1, 6, 24. P. 1, 36, 2. semivietae uvae C. 12, 16, 3. semivocale instrumentum V. 1, 17, 1. 1, 19, 1. semuncia mellis C. 12, 57, 5. iugeri C. 5, 1, 10. 5, 2, 4. semunciae bene plenae mensura C. 12, 21, 2. *aequipollet* ligulae, *quae est pars* XXIV *heminae, atque adeo eius semuncia. Est etiam* semuncia *in instrumento rustico* Cat. 10, 3. 11, 4. *vid.* Semis.

Seminalis vicia C. 11, 2, 76.

Seminarium pilum Ca. 10, 5. — Seminaria omne genus V. 1, 29, 1. seminarium ut faciendum Ca. 46. C. Arb. 1, 3. 2, 1. P. F. 10, 1 *et* 18, 6. seminariorum fossio P. Mai. 4, 2. F. 20, 2. seminaria e baccis P. Mar. 8, 2.

ad Seminationem onagrus idoneus V. 2, 6, 3.

Seminium pecoris V. 2, 1, 14. 2, 3, 3. 2, 6, 1. 3; 9, 6.

Semino. seminare agrum non in lira, sed sub sulco C. 2, 4, 11. quo tempore quaeque conveniat C. 2, 8. — seminando mularum generi C. 6, 37, 5 *coll.* s. 4. seminasse marem censetur C. 6, 24, 3. seminanda armenta C. 6, 24, 1.

Semipiscina V. 1, 13, 3. vide in Addendis ad Col. 1, 6, 1.

Semis *quod alias adiectivum esse ex* ἥμισυς *Gronovio credimus, interdum* (*nec ipso dissimulante tamen p* 382) *videtur contractum ex semias, et substantivi rationem habere, ut pars dimidia* — hoc est semis, in quo sunt *rel.* C. 5, 1, 11. *ut Volusius* in dextante

sunt — semis et triens *et saepe ad eum modum; nec aliter aut ipse „ aut Balbus mensor. Obliquos casus damus in semissis statim. nunc persequamur adiectivum* — pede uno semis, *intell.* et P. Ian. 15, 6. pedum duorum semis P. Ian. 10, 2 et 4. F. 10, 1. duobus semis pedibus P. Ian. 13, 7. 10, 3. duo semis pedes P. F. 9, 10. Gesner.

Semissis *non puto extare nominativum indubium huius formae: sed est ipsum* semis *pro* semias, *cuius obliqui* semissis *pro* semiassis, *rel.* semissem supra duos pedes C. 4, 3, 3. dipondio semisse C. 11, 2, 28. unius et semissis modii P. 1, 29, 4. semisses usurarum C. 3, 3, 9. semissium usura C. 3, 3, 9 *et* 10 — *ut sestertii nomen ad rusticum instrumentum translata, ita ad veterinarium* semissis; uritur ad mensuram semissis Veg. 5, 40, 3. semisse inuris cauterio Veg. 3, 11, 4. Hinc

Semissantur pedes equorum Veg. 1, 26, 4. *not.* 2, 10, 9. *h. e. inuruntur, sanguine prius emisso.* Gesner.

* per Semitas aqua ministratur C. 2, 11, 3.

Semnologias *exempla*: id quod decidit C. 6, 5, 1. id quod egerit sus *ibid.* cibi digesti C. 8, 3, 20. 8, 7, 2. quod eum inquinat locum V. 3, 7, 5. succus villarum P. F. 23, 1. naturalia praecludunt C. 8, 5, 19. ut alvus exitum non habeat 8, 5, 20. loca naturalia (*podex*) C. 8, 7, 2.

Semodialis placenta Ca. 76, 5.

Semodius fabae. *qu.* semimodius C. 6, 3, 5.

Sempervivae succus P. 1, 35, 3.

Senescere ultra quadrimatum C. 9. 14; 7. senescentis succi vim iterare P. F. 28, 2. — senescunt agni desiderio matrum V. 2, 2, 17. perpetuo custodiae servitio contristatae senescant C. 8, 8, 4.

Senex. senem servum vendat paterfamilias Ca. 2. 7. seniorum imperia, iuvenum officia P. 1, 6, 3.

Seni. sena et terna ova C. 8, 11, 13.

Seniosus *in* Catone c. 157. s. 8. *dant Codd. optimi pro vigili, quia senium est vigilia, et defendit Pontedera in Postumis*

Sensus vigentis adolescentulus C. 11, 1, 6. — cum magno sensu atque cautela Veg. 5, 14, 5.

Sentis C. 6, 3. et 11, 3, 4.

Seorsum in nova labra transferre C. 12, 52, 2.

Separatim scripta V. 3, 2, 13.

Separatus. separata generibus vineta, *divisa* C. 3, 21, 5.

Sepelire mortuum publicis feriis non licitum C. 2, 22, 4.

Separari *MS. Lips.* C. 2, 15, 7 *et alias.*

Sepes horrida rusco C. 10, 374. sepem virgeam interponere C 11, 3. 7. sepes quot generum V. 1, 14, 1. hortorum quando et quomodo fiant P. F. 24, 1. viva structili melior, quomodo fiat C. 11, 3, 3. P. 1, 34, 6.

Sepiae testa trita C. 6, 17, 7. ossa Veg. 6, 27, 6 *et 7 et saepe.*

Sepimentum naturale V. 1, 14, 1. fabrile et militare V. 1, 14, 2.

Sepire segetem C. 2, 22, 1. *sed vide notam.*

Seplasiarii Veg. 4, 3, 6.

de Septem annis C. 1, 1, 9.

Septembris descriptio et opera C. 11, 2, 61.

a Septentrionum regione Veg. 1, 57, 1.

Septentrionales venti C. 11, 2, 21. septentrionalis terrae pars salubrior quam meridiana V. 1, 2, 4.

Septena iugera Liciniana C. 1, 3,

10. septenum amphorarum C. 12, 28, 1.

Septimontialis satio C. 2, 10, 8.

Septimontium P. D. 1. *vi. no.*

Septingenarii greges V. 2, 10, 11.

Septuagies septuageni C. 5, 2, 7.

Septum venationis, *vivarium* V. 3, 12, 2. Septa fundi tutandi causa quatuor generum V. 1, 14, 1. villae V. 1, 11, 2. e maceriis V. 3, 12, 3. septa repetit pecus C. 6, 23, 3. — de piscina C. 8, 17, 8. *ita* Consepta.

Septuncialis *vid.* Septimont.

Septunx iugeri C. 5, 1, 11,

Sepum ursinum P. 1, 35, 1. *vid.* Sevum. *passim ita erat in Vegetio.*

Sequestratum animal, *separatum* Veg. 2, 1, 5.

Sequor. sequitur gregem clades C. 7, 4, 2. sequuntur instrumenta *h. e. una adferuntur* V. 2, 10, 4. sequens usus, *posterior* P. Mai. 7, 4. sequente anno C. 5, 6, 28. sequens numerus C. 8, 1, 1. cura C. 2, 12, 1. *i. e. proxima.* sequenti biduo C. 11, 2, 76. sequendum in seminio legendo Tanagricos, *h. e. quaerendum* V. 3, 9, 6. sequendum nobis triplici regula V. 1, 19, 2. *Ita fere* P. Mart. 12, 2. *add. Wasse ad Sall. Catil.* cap. 64. SCHOETTG.

Serae transversae, *vectes transmissi per vacerras* C. 9, 1, 4. *Ita etiam Gl. vet.* sera, μοχλός. *Ovid. A. A.* 2, 244. Opposita ianua fulta sera. *Ita enim melius, quam* apposita, *quod ex uno MS. reponit Heinsius.* Gesner. *eosdem alibi Columella* amites *aut* ramices *vocat.*

Serarii porci Ca. 150, 2. not.

in Sereno noctu Ca. 156, 3. sereno *int. die* P. 1, 30, 3.

Sergiana olea *vel* Sergia Ca. 6, 1. C. 5, 8, 4.

Sergius Orata V. 3, 3, 10. C. 8, 16, 5.

Seriae Ca. 12. oleariae V. 3, 2, 8. ut praeparandae C. 12, 50, 14. vindemiis ut parentur C. 12, 18, 4. amphorarum septenum C. 12, 28, 1.

Seriola P. Mart. 10, 9.

Seris, σέρις, intubi species V. 3, 10, 4. C. 8, 14, 2.

Sero. serere oculos Ca. 45, 3, 46, 2. quando incipiendum V. 1, 34, 1. ne dubites C. 11, 1, 29. quo quidque loco expediat V. 1, 23. seri diligentius quae voles Ca. 133, 3. quantus cuiusque seminis modus sufficiat agro V. 1, 44, 1. ante brumam quae possint P. D. 1. serendum viciam *rel.* V. 1, 32, 2. seri plantis C. 11, 3, 39.

Sero facere Ca. 5, 7.

Serotina ficus P. Mar. 10, 31. pulli C. 8, 5, 24.

Serpens ne nascatur in sterquilinio V. 1, 39, 3. serpentes ut abigantur C. 7, 4, 6. C. 8, 5, 18. P. 1, 35, 11. P. N. 13, 6. serpentis ictui remedium Ca. 102. C. 6, 17, 1. pellis medic. C. 6, 4, 3.

Serpo. serpentia gramina C. 10, 119.

Serpullum *vel* Serpyllum Ca. 73, unde dictum V. 1, 35, 2. eius satio et cultura C. 11, 3, 39. P. Mart. 9, 17. in serpyllum mutatur ocimum P. Apr. 3, 5.

Serram ducere V. 3, 6, 1. *vi. no. sed aliter Hemsterhus. ad Polluc. p.* 956. *et in Addendis.*

Serrula desecare C. Arb. 6, 4. serrulae manubriatae P. 1, 43, 2.

post Serraturam P. F. 17, 2.

Serta Ca. 113. Campanica Ca. 107, 1. C. 12, 20, 5. *est herba quae alio nomine* Melilotum. Gesner. — grossi lino velut serta pertusi P. Mar. 10, 28. *not.* P. Iul. 6, 2.

Servio. brassica quae cauli serviet P. Apr. 3, 1. servit truncus viti C. 4, 29, 14. Servire alicui operi con-

sueverunt vaccae P. Iul. 4, 1. servire insita C. 5, 11, 11. si ipsis arboribus servieris C. 5, 9, 14. *not. in Add. post Palladium.*

Servitium perpetuae custodiae C. 8, 8, 4. servitia liberatae C. 8, 11, 2. — servitia, *servi* C. 11, 1, 3.

In Servitute non foetant silvestres gallinae C. 8, 12. 8, 15, 7.

Serum. Sero lactis aluntur canes C. 7, 12, 10. Dioscor. 2, 79. καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ (παλαιοτέρου τυροῦ) ὀῤῥὸς κυνῶν τροφιμώτατος. *Cf. etiam* Serarius.

Servo. servare ferias Ca. 5, 1. in vetustatem Ca. 114, 2. servat, na C. 8, 5, 13. servandum est, *observandum* P. N. 7, 12.

Serus. seram facare ficum C. 5, 10, 10. sera foetu ovis C 7, 3, 11. *vide in Postumis Pontederae.*

Servus. qui servi cuique officio praeficiendi, et ut tractandi C. 1, 8. soluti, vincti C. 1, 6, 3. servorum cellae *ibid.* servae ut tractandae C. 1, 8, 19. in servis comparandis et legendis quae observanda? V. 1, 17. not. *ubi adde locum Platonis* Leg. 6. pag. 302. μήτε πατριώτας ἀλλήλων εἶναι τοὺς μέλλοντας ῥᾷον δουλεύσειν ἀσυμφώνους τε εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα.

Sesami satio C. 2, 10, 18. P. S. 7. P. O. 1, 3. sesama seruntur C. 2, 10, 18. 11, 2, 51 *et* 56. torrefacta C. 12, 15, 3. 12, 57, 2. Sisamum *quidam libri, ut apud Hesych.* σισαμίς. *Sed* σήσαμον *usitatius.* STLB. Scripturam *Sisamum* habet etiam Lydus περὶ μηνῶν nuper editus in Ianuario: Σάμιος δέ τις πρῶτος μέλιτι φυράσας ἄρτον κατεσκεύασε, δι᾽ ὧν καὶ τὴν λεγομένην σίσαμον ἐξεῦρεν ἐν τῇ Σάμῳ, ὅθεν καὶ συγγενὴς προσηγορία τούτου τοῦ καρποῦ τὸ χωρίον.

Sescuncia laseris C. 12, 57, 4. ingeri 8, 2, 7.

Sesquiculllearia dolia C. 12, 18, 7.

Sesquimenses V. 1, 27, 1. sesquimense natu pulli V. 3, 10, 7.

Sesquimodius V. 1, 42. C. 2, 13, 4.

Sesquiopera C. 2, 13, 2.

Sesquipedali altitudine C. 11, 3, 48. 11, 2, 18. mensura C. 9, 15, 4. sesquipedales taleae C. 5, 9, 3.

in sesquipedem ponitur cytisum V. 1, 43.

Sessiles malvae ut fiant P. O. 11, 3. sessilia pira minimo pediculo Pli. 15, 15. s. 16.

Sessor, *eques* Veg. 2, 28, 34.

Sestarius, *sextarius* C. 6, 30, 9. 6 31, 1. Ca. 158, 1.

Sestertiariae sirpeae *vid. ad* Ca. 10, 2. *et add.* Semissis, Semisso.

Sestertiis sexcentis numis C. 3, 3, 13. *pro* sestertia millia *legendum si Gronovium audimus Pec. Vet.* 1, 4. *p.* 22. sestertiûm V. 2, 1, 14. 3, 6, 6. 3, 16, 11. 3, 17, 3. C. 3, 3, 8. — sestertium bipalium rusticis C. Arb. 1, 5.

Sestiana mala C. 12, 45, 4. C. 5, 10, 19. *Hinc Hardui. apud Pli.* 15, 14. s. 15. *pro* Gestio *malit* Sestium, *vel* Cestium, *quod* Κεστιανὰ μῆλα *a Galeno laudentur* κατὰ τόπους 2, 1 *et* 6, 9. *eadem* Sextiana. Gesner. *Vide* Cestina.

Seta quae probetur in suibus C. 7, 9, 3. setis pendentibus laquei talpis P. Mar. 9, 4.

Severitatem verentur subiecti, saevitiam detestantur C. 11, 1, 25.

Sevum liquefactum P. 1, 41, 3. candans C. 7, 5, 13. hircinum Veg. 4, 1, 8. 4, 15, 3. caprinum et bubulinum Veg. 4, 8, 2. *vid.* Sebum, sepum, sibum *omnibus enim hisce modis scriptum invenias.*

Sexcenas urnas C. 3, 3, 2.

Sexceneni malleoli C. 3, 5, 3. urnae C. 3, 9, 3.

Sescuncia *vid.* Sescuncia.
Sextans iugeri C. 6, 1, 10. picis C. 12, 23, 2.
Sextarium olearum Ca. 13, 3. sextarii urbici P. Ian. 18. Italici Oct. 14, 14. *not.*
Sextiana mala *vid.* Sesti.
Sextilius Praetor V. 1, 1, 10. Sextilium praetorem urbanum a praedonibus marinis abreptum cum collega Bellino refert Plutarchus in Pompeio; eo alludit Appianus Mithrid. c. 93. et Cicero pro lege Manilia c. 12. hoc factum ante A. V. 674. Sextilius Publius quaestor urbanus diversus a priore, est apud Ciceronem Flacc. 3. qui simul postremum belli piratici annum ponit, i. e. A. V. 686.
Sextula iugeri C. 5, 1, 9. 5, 2, 2.
Sexto decimo Kal. Ian. C. 11, 2, 94.
Sfongia *pro* spongia *saepe MS. v. g.* P. Mar. 9, 10.
Si minus, *si non* C. 1, 8, 20. 5, 6, 4 *et* 24. 11, 2, 85 *bis*, C. 12, 22, 2 *bis*. C. 12, 57, 3 *et* 4. — gusta, si receperit salem *pro* an? C. 12, 54, 1. *sic* C. 8, 5, 14 9, 1, 7. — si quis voles Ca. 106, 2.
Sibi *post* suo *abundat* C. 12, 41, 3.
Sibilo allectare boves, quo libentius bibant C. 2, 3, 2.
Sibylla cecinit etiam posteris V. 1, 1, 3.
Sic quidem, quod C. 7, 5, 16. *V. L.* h.
Sicaniis montibus C. 10, 170.
Sicani Halesi flores C. 10, 268.
Sicardicius equus Veg. 1, 25, 2. *erat ubi nunc* sideraticus.
Siccanenm pratum C. 2, 17, 3. siccanea loca C. 2, 2, 4. 4, 30, 5. 21, 2, 71.
Sicce stabulari C. 6, 12, 2.
Sicco. ubi siccaverit *intrans.* Ca. 112, 2. siccari in sole C. 12, 14.
Siccus morbus boum Veg. 4, 3, 2. *vid.* Aridus. ad siccum recidi non debent radiculae vitium P. O. 5, 1.
Sicilicus iugeri C. 5, 2, 5. ad P. Novbr. 22, 3.
Sicilimenta e prato Ca. 5, 8.
Sicilire pratum quid? V. 1, 49, 2. C. 2, 22, 3.
Siculus bulbus croci C. 9, 4, 4. Siculum mel fert palmam V. 3, 16, 14. Siculi solum mutarunt C. 1, 3, 6. *ex Italia in Sicaniorum terram transeuntes.* Cf. *Diodor.* V. 6. *et Dionys. Halic. Antiq. I. p.* 17.
Sicut adolescit olea, terram subinde colligimus P. Ap. 2, 2. *Galli*, *a mesure que* — sicuti matri cohaerent *h. e. eo situ*, *statu* C. 5, 11, 15.
Sideraticia iumenta Veg. 5, 34.
Sideratum iumentum Veg. 3, 39.
Sidereus vates C. 10, 434. sidereo cum arcu C. 10, 292.
Sido. cum siderit pix C. 12, 24, 2. *pro* sederit. *ut alia* Praeterita (*vid.* h. v.) *praesentis characterem servantia*, *ita* subsido. Gesner.
Sidus. Sideris aestivi vapores C. 2, 21, 1. sidera terrestria flores C. 10, 96.
Signia monte Lepino C. 10, 131.
Significare tempestatem et facere *quid distent in disciplina rustica. vid. not. ad* C. 11, 2, 4.
Signina pira C. 5, 10, 18. Alii a colore testacea appellant *Plin.* 15, 15. *Forte ab* opere Signino. Schoettg. *Io. Rhodius ad Scribo. c.* 104. *p.* 175. *a Signia oppido et ipsa dicta arbitratur.* Gesner. — Signino opere C. 8, 15, 3. 1, 6, 12. 8, 17, 1. *vid. Hard. ad* Plin. 35, 12. s. 46. *extr.* Vitruv. 8, 7. *Nimirum ab urbe Campaniae et ipsum nomen habet.* Signino (*int.* opere) constrati lacus C. 9, 1,

2. Signinae cisternae P. 1, 17, 1. camerae P. 1, 40, 4.

Signum id habebit, an — *l. e. eo signo cognoscet, an* C. 8, 11, 12. signo pastorali quasi receptui canitur C. 6, 23, 2. signa moventes milites C. 9, 9, 4. signa xii (*zodiaci*) V. 2, 1, 7.

Sigynorum equi apud Herodotum iidem qui Vegetio Hunnisci. Not. ad Veget. p. 107.

Sil montanum. Gallicum Veg. 5, 26. 5, 39. 6, 28, 31. *not. p.* 109.

Sileo silet aura C. 2, 21, 5. silentibus ventis C. 12, 25, 4. silentis spiritus diem C. 3, 19, 3. silente etiam me C. 9, 1, 9. silentia ova C. 8, 5, 15. in *quibus pulli silent.* — silenti luna Ca 29, 40, 1. 50, 1. C. 2, 10, 11. — dum silent virgae *h. e. nondum germinant* C. 4, 30, 6. silentes vineae C. 4, 27, 1. sarmentum silens C. 4, 29, 1. flos C. 12, 7, 1. surculi *ad insitionem* C. 11, 2, 26.

Siler amnis C. 10, 136. — Siler montanum *cum* sile montano *saepius permutatur*.

Siles vineis amicus C. 3, 11, 8. silice strata area P. 1, 36, 1. silices lapides Ca. 18, 3. *not.*

Siliculam s. siliqulam cepit lupinum V. 1, 23, 3.

Siliginea farina Ca. 75, 121.

Siligo triticum ubi serenda Ca. 35, 1. e tritico C. 2, 9, 13. *not.* Pallad. 1, 6, 6. solum quod desideret *etc.* C. 2, 9, 5. siliginis habenda secunda conditio C. 2, 6, 1. *De siligine vide ad Colum. p.* 69 *et* 78. Cum Tozzetto convenit Pontedera in Postumorum Opp. T. 1. p. 20. ubi in Cisalpina Gallia fere solam seri ait; esse vulgare ibi triticum, quod esse credatur typhinum triticum Bauhini. Vulgare et trimestre triticum autumnali satione cultum nullo invicem discrimine separari, nisi quod trimestre in montibus lectum aristam extimam ab externa gluma nonnunquam efferat, quod in collibus et campis fieri non semper deprendi. Quod vero Plinius ait 18. cap. 10. siliginem esse sine arista praeter Laconicam, in eo fidem Plinio abrogat Ponted. p 21. Siliginem enim in Cisalpina et verna et matura satione aristatam seri, et praeferri mutilae, quoniam haec minus fructuosa et minus adversus aëris coelique iniurias sit firma.

ad Siliquas nondum pervenere fabalia V. 1, 23, 3. *add.* C. 2, 10, 11. Siliquam rustici vocant foenum Graecum C. 2, 11, 10. 11, 2, 71. E genere leguminum. — Siliqua Graeca, *arbor*, κεράτιον, C. 5, 10, 20. Arb. 25, 1. 7, 9, 6. *ubi est inter suum pabula fructus eius.* P. F. 25, 27. ins. 117. *Officinarum hospitem fructum nostri vocant Iohannis Brod, Galli Carouge, nomine ex graeco κεράτιον* Lucae XV. 16. *ducto — Pro mensura est* apud Veget. l. c. 20. s. 2. ballucae siliquam *not.*

Silphium inradere Ca. 157, 7. σίλφιον laserpitium C. 6, 17, 7. laser C. 12, 7, 4. 12, 57, 4. *De silphio cf. Curt. Sprengel Beyträge zur Geschichte der Medicin Vol. I. P. I. No.* 7.

Silva barbarica s. conseminea C. 11, 2, 83. — silvae aquatiles radices, scirpi, arundinis, iunci C. 7, 9, 7.

Silvanus Mars Ca. 83.

Silvatica laurus Ca. 8, 2. mala Ca. 143. 3. pirus V. 1, 40, 5. salix P. Aug. 8, 5. silvaticae falces Ca. 11, 4. V. 1, 22, 5.

Silvescere frondibus C. 4, 11, 2.

Silvester ager culto oppon. C. 1 pr. 25. silvestris ager extirpatur 11, 2, 52. mons V. 1, 12, 1. regio in agrorum formam ut redigenda C.

2, 2, 8. et montosus situs C. 7, 2, 3. silvestres arbores C. 3, 1, 2. ac feri arietes C. 2, 7, 4. gallinae C. 8, 12. silvestria ingenia deponunt aves C. 8, 15, 7.

P. Silvinus *compellatur in Columellae praefationibus, et interdum in fine. testis* citatur C. 3, 9, 6.

Silvulae tamaricum C. 8, 15, 4.

Simila pro similagine V. 3, 45, 5. 5, 37. simila graece λευκόπυρος docente Wesselingio ad Ven. Epist. p. 10.

Similis soliditati pollicis, *aequalis* P. Ap. 4, 2.

Simoniacum trifolium erat antea in Edd. C. 6, 17, 2. Veg. 4, 21, 2.

Simplicet radicem P. Ian. 15, 15.

Simponiaca herba *pro* Symphon. Veg. 5, 67, 3.

Sin autem, *si non* C. 12, 38, 6.

Sinapi (Sināpe) ut colatur C. 11, 3, 29. P. F 24, 5. O. 11, 2. ut condiatur P. Iul. 9. C. 12, 55, 1. fletum factura sinapis C. 10, 122. exsaniare sinapi C. 12, 57. *vide* exsaniare. sinapi Alexandrinum Veg. 6, 17. *ex* MSS. sinapis Pontici Veg. 5, 5, 2. *sed vid. not.*

Sinapizare Veg. 3, 6, 11. 5, 33. *est* sinapi *emplastri instar imposito erosionem procurare, quae* Sinapismus *vocatur*, et cum vesicatorio cantharidum emplastro parem usum habet.

Sinceritas firma capitis P. 1, 3.

Sincerum Amineum C. 12, 45, 6.

Singulos Varr. 2, 3, 10. not.

Singultientem matrem sequuntur pulli C. 8, 11, 15.

Singultu nutricis pulli revocantur ad villam P. 1, 28, 6. singultus nutricis sequuntur pulli C. 8, 11, 15. singultibus crebris interiecta voce acuta, gallinae se parturire significant C. 8, 5, 3.

Sinistrae manus via in herbis colligendis C. 6, 5, 3. Veg. 4, 3, 12. sinistrum soli solum C. 1, 5, 8.

Sinitur ibi fermentari C. 12, 17, 1. sinuntur regelare C. 11, 2, 7.

Sinopis Ponticus Veg. 2, 16, 3 *et* 5.

Sinum laetis C. 7, 8, 2.

Sinus aere plenos reportare C. 10, 309. — suppurationis C. 6, 11, 1. Veg. 4, 9, 3. sinum fecit destillatio Veg. 3, 43, 1. — sinus falcis C. 4, 25, 1.

Sipho quem diabetem vocant mechanici C. 3, 10, 2. per siphonem succum evocare C. 9, 14, 15.

Sirapa C. 12, 49. *lemma.* not.

Sircitulae uvae C. 12, 43, 9. not.

Siri *vid.* Σιροί.

Sirius ardor C. 10, 289.

Sirpus. sirporum fruteta C. 8, 15, 4. *ubi Codd. Lips. Polit. Sang.* scirporum.

Sirpeae stercerariae Ca. 10, 2. Ca. 11, 4. V. 1, 23, 5. *a stercerariis cratibus diversae. Aldina cum aliis* scirpeae *dederunt. In Catonis altero loco* 2, 4. *male inter ferramenta* sirpeam stercorarism *lectio vulgata nominat ubi Edd. primae* scyrpeas, *rectius Polit. liber antique* sirpiam *praefert.*

Sirpiculae falces V. 1, 22, 5. Ca. 11, 4. *in Catone Edd. ante Vict. omittunt, in Varrone. Edd. eaedem* scirpiculae *dabant.*

Sirpiculum vimine textum C. 10, 305.

Sirpiculi V. 2, 2, 10. iugum continet sirpiculos. *ubi vide not.*

Sirpicium inrasam Cat. 157. s. 8. *ex Codice* Polit. praefert Pontedera in Postumis, monens *laserpitium esse lae serpitii*, Apud Cat. c. 116. *laserpitium* vel *laserpicium* est in Edd. pr. et Polit. ut *laserpiciato aceto.* ut verosimile sit lac seu succum serpicii intelligi. At *silfion* Ca. 157. s. 7. in-

radit in brassicam, quod videtur non dissidere a serpitio inrasa brassicae sect. 8. Lectio Polit. libri confirmare videtur auctoritatem Solini c. 27, ubi *Sirpen* apud Cyrenenses gigni ait, nnde *lac sirpicum* primum deinde *laser* dictum fuerit. Cf. Salmasius ad eum locum p. 249 seqq.

Sisamum, olim P. S. 7.

Sisarae flos *ad* V. 3, 16, 26.

Siseris radix ut condiatur C. 12, 56, 3. seritur siser C. 10, 114, 11. 3, 18 et 35. *Radicum stolonibus ut inulam seri male ex Plinii et Columellae verbis cum Marcello et Ruellio arguit* Mathiol. ad Diosc. 2, 139. *Male igitur comparat is herbam et pingit, pastinacae congenerem aut similem. Siam sisarum vocavit Linnaeus, Gesner nostrum* Zuckerwurzeln *comparavit. Graece* σίσαρον. ex sisere flore liquidum mel faciunt apes V. 3, 16, 26. *vid. not.*

in Sisymbrium mutatur ocimum P. Apr. 3, 5. Veg. 5, 3, 4.

Siticulosum solum C. 3, 11, 9. P. Ian. 13, 4.

Sitienti aqua tepida datur V. 2, 1, 23.

Sitis aestatis C. 11, 3, 9.

in Situla apponitur aqua bovi Veg. 5, 30, 2.

Situlus aquarius Ca. 10, 2. 11, 3.

Situs, a, um. sita siet aqua plus horam unam, *steterit* Ca. 89.

Situs aevi longus C. 1, 1, 4. situm aut mucorem contrahit C. 12, 17, 1. situ mucorem contrahunt penora C. 12, 4, 4. situ dilabi C. 12, 3, 5. vetustatis C. 2, 18, 2. Servius ad Aeneid. 6, 462. senta situ: Situs autem proprie est lanugo quaedam ex humore procreata et fit in locis sole carentibus: Nobis *Schimmel.*

Sleta qua trictores utuntur Veg. 3, 49, 2. not.

Smnc. semunciae nota *vid. ad* Veg. 5, 15, 1.

Smyrnae vites biferae V. 1, 7, 6.

Smyrneum s. smyrnion Ca. 102. σμύρνιον, atrum olus C. 11, 3, 36.

Soboles (suboles *plerumque* Pol. *et* Lips. MSS.) generet varias C. 10, 213. caprarum depellenda C. 7, 6, 8. adhaerentes cepis C. 12, 10, 1. cinarae C. 11, 3, 28. arboris C. 5, 11. 1. per brumam possunt caedi C. Arb. 5, 4 *et* Arb. 10, 2. a radice extirpandae sunt C. 4, 24, 4. P. N. 7, 14. sobole seruntur tuberes P. S. 14. pistacia P. O. 12, 3. ex sobolibus ulmi C. 5, 6, 2.

Societas maior cum campestri fructu, V. 1, 6, 4.

Socio. sociare cum scientia diligentiam C. 3, 3, 7.

Sol et Luna invocati V. 1, 1, 5. cum sol in occasum fuerit C. 12, 15, 1. unam particulam (*Zodiaci vel Eclipticae potius*) biduo tenet C. 11, 2, 39. solis cursus annalis uti descriptus V. 1, 27, 1. solem prono ventre sequitur malache C. 10, 247. in sole siccari quae soleant et quomodo C. 12, 14. in sole Veg. 5, 17, 3 *et* 5. 5, 23, 10. sole toto siccare *h. e. die* P. Mar. 10, 35. sole candente C. 6, 13, 1. Veg. 4, 11. fervente C. 6, 13, 3. Veg. 4, 12, 3. a sole percussus Veg. 5, 35.

in Solariis pavimenta P. Mai. 11, 1.

Soleae iumentorum ferro purgandae, *ungulae* Veg. 5, 20, 31. — solea spartea pes induitur C. 6, 12, 2. *not. ad* V. 1, 23, 6. Veg. 4, 9, 2 et 4. Soleas ferreas pedum equinorum clavis suppingendas in usu non fuisse veterum Graecorum et Romanorum, satis arguit frequens mentio ungularum subtritarum in equis apud scriptores graecos et latinos (vide in

Subtriti) et recte docuit prolixa disputatione h. l. Gesner contra Is. Vossium ad Catullum p. 48. qui pessime interpretatus erat locum Xenophontis de Cura equor. Cap. IV. sect. 4. et Eustathii ad Homeri Iliad. N. 23. p. 948, 19. ed Basil. ubi equi χαλκέποδες explicantur. Contra recte Scaliger: *Soleae, inquit, equis inducebantur, non ut nunc, clavis suppingebantur,* propterea Graecis illud, ut in homine est ὑποδεδέσθαι. Quam sententiam multis argumentis confirmavit Gesnerus, in compendium hic redigendis. Camelos ad bellum euntes ὑποδέουσι καρβατίνας ὅταν ἀλγήσωσι, inquit Aristoteles H. A. 2, 6. ne pedes obterantur scruposa via. unde Plinius 11. s. 106. *in longiore itinere sine calciatu illorum pedes fatiscunt.* Καρβατίναι illa fuerunt corio crudo factae atque exinde dictae. Scoti versio *sotulares* in Aristotele interpretator. Simili ratione equorum pedes vel in morbo vel in via difficili calceabantur. Artemidorus 4, 32. p. 220. ἔδοξέ τις ἵππου ὑποδήματα ὑποδεδέσθαι, ἐστρατεύσατο καὶ ἐγένετο ἱππεύς· οὐδὲν γὰρ διέφερεν ἢ αὐτὸν ἢ τὸν βαστάζοντα ἵππον ὑποδεδέσθαι τὰ ὑποδήματα. unde patet. calceorum usum vel solearum pertinere ad usum equorum bellicum. Apud Plinium 33, s. 49. Poppaea Neronis narratur delicatioribus iumentis soleas ex auro induere solita; ipse Nero soleis mularum argenteis utebatur, teste Suetonio c. 30. Locum de Poppaea interpretatur Xiphilini narratio: ἡ Σαβίνη αὕτη οὕτως ὑπερετρύφησεν, ὥστε τὰς ἡμιόνους τὰς ἀγούσας αὐτὴν ἐπίχρυσα σπαρτία ὑποδεῖσθαι. Arriani locum in Disputt. III. cap. ultimo ὑποδήματα ἵππου ὑποδεδέσθαι annotavit iam olim Scaliger. Huc pertinet etiam locus Suetonii in Vespas. c. 23. *Mulionem in itinere quodam suspicatus ad calceandas mulas desiliisse, ut adeunti litigatori spatium moramque praeberet, interrogavit, quanti calceasset, pactusque est lucri partem.* Materia calceorum seu solearum plerumque spartea fuisse videtur; unde spartea simpliciter dicta fuit solea; eamque argento Nero, auro Poppaea uxor eius, nequitia maritum superare conata induxit. Superest Catulli *ferrea solea in tenaci voragine relicta* qua Vossius inprimis nitebatur. Sed solea alligata pedi facilius in coeno tenaci derelinquitur, quam clavis suffixa, ut recte monuit Gesnerus. Nullus igitur veterum graecorum latinorumque scriptorum locus exstat, qui Vossii sententiam tueatur, et Gesneri disputationem probavit Wesseling ad Diodorum S. T. II. p. 233. quamquam iam ante Gesnerum recte de eadem re tractaverat Fabrettus ad Colum. Trai. p. 224. Addo Iapones ad hunc usque diem solearum ferrearum clavis ferreis suppingendarum usum in equis ignorare, horumque equos soleis stramentitiis calceari, vinculo eiusdem materiae alligatis supra coronas pedum, narrante Thunbergio in Itinerar. Vol. II. p. 210. vers. germanicae. Sed harum solearum usus est in via scruposa vel coenosa et lubrica. — *Solea oleo conficiendo* C. 12, 50. — piscis C. 8, 16, 7. Gr. σανδάλιον, vide Histor. litter. Pisc. p. 30, 31.

Solennis labor rusticorum P. 1, 6, 2. solemnis *MS.* solennis huius pecoris labor conficiendi frumenti C. 7, 1, 3. agricolae gallinarum cura Ca. 8, 2, 1. solenne est feminae omnibus annis parere C. 6, 37, 13. *add.* C. 1, 8, 16. solennium dierum ornatus C. 12, 3, 1. — solennia festorum C. 2, 22, 5.

Solenniter, *ordinarie*, *in cibo consueto* P. 1, 28, 5.

Solertissimus fundus Ca. 8, 2. *h. e. optime et quanta potest arte instructus.*

Solicitare obsequis feminse C. 6, 37, 9. — solicitantur salebris apes, *h. e. nimis concutiuntur* C. 9, 8, 3.

Solicitior esse debet P. Iun. 7, 5.

Solide contexta cista C. 12, 54, 2.

Solidatum rudere solum P. 1, 17, 1. solidata pecorum ungulis area P. 1, 36, 1. mula *h e. durata laboribus* P. Mar. 14, 4.

Soliditas vitium maciei opponitur P. 1, 6, 9. soliditati arboris conveniens surculus, *aeque crassus* P. F. 17, 5. pro acquirenda soliditate, *de caseis* P. Mai. 9, 1.

Solido. solidare stomachum titubantem P. F. 31, 2. solidatur terra assiduo calcatu P. Ian. 13, 7. ubi solidari coeperit caseus P. Mai. 9, 1. donec omnis plaga solidetur Veg. 3, 26, 2. 3, 27, 1.

Solidus. solida pruna mollibus *et mitibus oppon.* C. 12, 10, 3. solidius virtute vinum P. O. 14, 18.

Solitanuae cochleae V. 3, 14, 4.

Solitaria natura V. 3, 16, 4.

Solitaurilia *vid.* suovitaur.

Solium Ca. 10, 4. soliorum in balneis forma P. 1, 40, 3. *et* 1, 41, 1. *h. e. labrorum s. cavorum quorumcunque in quae descendunt, qui lavant.*

Solstitialia intuba C. 2, 18. 1. *not.*

Solstitii dies V. 1, 28, 2. Solstitia quando fiant C. 9, 14, 12. Solstitium brumale XVI an IX Kal. Ian. C. 11, 2, 94. hibernum C 7, 3, 11.

Solum praestantissimum quod *etc.* C. 2, 2, 5. defatigatum et effoetum C. 1 pr. 1. spissum, resolutum; exile, laetissimum; campestre, praeceps; siccum, uliginosum, rosidum; salsum, amarum P. Ian 13, 1. — solum facere in tracta Ca. 76, 1. *it.* 82. — hominis *i. e. vestigium* V. 1, 47. canis corneum V. 2, 9, 4. *not.*

Solvo. solvit ventrem tithymallus C. 9. 13, 2. — solvere nummos bona fide Ca. 14, 3. aequum Ca. 146, 3.

Solutio nummorum V. 2, 1, 15.

Solutus. soluta velut cinis terra C. 2, 2, 25. solutiori terra C. 5, 5, 1.

Somniculoso plurima effugiunt C. 11, 1, 3.

Somnio. somniare ineptias *h. e. dies noctesque cogitare* C. 1, 8, 2. *ὀνειροπολεῖν graece.*

Somnus insititius V. 1, 2, 5. *not.*

Sonitus ventris cruditatis signum in bubus C. 6, 6, 1.

Sono nullo convertitur annus C. 10, 160.

Sophortiae vites C. 3, 2, 24.

Sopitum naturaliter pecudis ingenium C. 6, 37, 2.

Sorbiles cibi C. 8. 17, 13.

Sorbitio liquida Ca. 157, 13. C. 6, 10, 1.

Sorbi satio et cultus C. 5, 10, 19. P. Ian. 15, 1. F. 25, 32. insitio P. Apr. 5, 2. ins. 137. *add.* 83. sorba ut condantur Ca. 7, 5. V. 1, 59, 3. C. 12, 16, 4. P. Ian. 15, 4. ut prunieuda V. 1, 68. Escheritzen, Speyerling, Sporäpfel, Austriacis; Italis *Sorbe*, Hispanis *Sorbas*, Gallis *Cormieres.*

si Sordet oleum P. N. 19 — Sordet colore cicera P. Mar. 6.

Sordescunt vilitate sermonis Veg. pr. 6.

Sordidus gustus C. 3, 2, 5. autumnus C. 10, 44.

Sorex nidum facit in corpore suis vivae V. 2, 4, 12. sorices ne vitem laedant C. Arb. 15.

Sortitio fit tribuum (*in comitiis*) V. 3, 17, 1.

Spadones equi Veg. 6, 7, 2. surculi qui? C. 3, 10, 15.

Spaerita Ca. 82. *pro* Sphaerita.

Spsni *pro* Hispani Veg. 6, 6, 4. *et al.*

Sparcia *vid.* Spartea.

Spargera, *serere*, *disponere*! C. 10, 120. *Est a graeco σπείρω ut a τείρω tero, tergo.*

Sparteus, a, um. spartei funes C. 12, 50, 8. Ca. 3, 5. urnae et amphorae Ca. 11, 2. spartes solea C. 6, 12, 2. *et — substant.* spartea munitur pes C. 6, 12, 3. spartea calceare curahis Veg. 1, 26, 3. 3, 45, 3. 5, 17, 2. calceata ungula curatur C. 6, 15, 1. spartea suspensa de ramis P. N. 7, 6. vetus P. 1, 24, 2. Veg. 3, 57, 3. *Hodieque* Spargatta *vel* Spartilla *in Hispania, cuius figuram posuit Garsaut Gallus in Sutrinae Explicatione Tab. I. fig.* 10.

Spartum crudum, *non malleatum* C. 12, 19, 4. *not.* unde nectas bubus paleas, lineas, restes, funes V. 1, 23, 6. *not.*

Spasmus morbus boum Veg. 5, 31, 1.

Spatha lignea permiscere C. 12, 41, 3.

Spatiari in area compellunt pecora P. lun. 1.

Spatium. spatia inter articulos palmitum C. 4, 24, 20. spatia sunt passus, actus, climata, iugera C. 5, 1, 4.

Spatulae renum Veg. 6, 1, 1. *not.* *et* 6, 2, 2. *not.*

Speca, spica *rust.* V. 1, 48, 2.

Specialiter, *secundum species, ut confusioni opponatur* C. 3, 19, 3. τῇ generatim *oppon.* C. 3, 9, 9. 12, 2, 3.

Species ternae ternas in se habent alias V. 1, 9, 4. Genera singula in binas species dividuntur. in prima partes V. 3, 3, 3. senae singulis contribuuntur generibus C. 1, 2, 11. — a specie simplicia genera agrorum V. 1, 6, 2. — *de vino condito* P. O. 14, 3. *sed ibid. s.* 15. *eae quae hodie ita dicuntur a Pharmacopoeis* Gesner. Et sic saepius Vegetius v. c. 2, 6.

Spectaculum formosum V. 3, 13, 3.

Specto. si ad fructum spectes — ad delectationem V. 3, 6, 1. — quo spectent villae porticibus, ostiis, fenestris V. 1, 4, 4.

Specularibus intecta vasa C. 11, 3, 52. per specularia lumen admitti P. 1, 20, 1.

Speculatae deformitatem suam equae C. 6, 35, 2.

Speculatur accipiter facillime albas columbas C. 8, 8, 9. speculari parientes gallinas C. 8, 5, 3. foetus avium C. 8, 3, 4. quae turba sit apum aquantium C. 9, 8, 7. an se profundant apes C. 9, 8, 4. si iam effoetae sint C. 9, 1, 7.

Speculo obiecto accipere imaginem nubis P. 1, 35, 15.

Specus perducere V. 3, 17, 9.

Speluncas librare ad caput aquae P. Aug. 11, 2.

non Spernendus auctor C. 1, 1, 4. *ut Livius de Polybio.* Gesner.

Sphaerita *vel* sphaerites *vid.* spaerita.

Sphalangium, phalang. Veg. 5, 76, 1. 5, 78, 1.

Sphalangius Veg. 5, 80. inter conchylia.

Sphondyli C. 8, 16, 7.

Spicae partes V. 1, 48, 1. in spicis conditur far V. 1, 63, 2. spica vana et minuta C. 2, 9, 5. caduca saturantur oves V. 2, 2, 12. spicae in frumentis emissio C. 2, 12, 10. spicae messis ut exterantur et expurgentur C. 2, 21, 4. — Spicae allii et ulpici Ca. 70, 1. C. 8, 5, 21. C. 11, 3, 20 *et* 21. *it.* 10, 111. P. N. 6, 1. Veg. 4, 2, 8. *Ita Scribo. comp.* 231.

et Rhod. in Lex. qui aliunde etiam vindicat spicam allio, *quod facit contra Salmasium Pontedera ad* Ca. 70. Spica una allii purgata Apicius IX. 13. — Celtica Veg. 6, 13, 2. Indica Veg. 6, 13, 3. nardi Veg. 6, 13, 2. Syriaca Veg. 6, 13, 3. *De faba seu legumine quocunque* spicam *in* C. 2, 10, 7. *offerunt Edd. primae et Codd. Dicitur etiam de milio et panico, ubi Graeci φόβας dicunt; in melega Crescentius* panoclcas, *ubi Basil. editio* panoceas *habet.* Spica Cilissa Ovidio Fast. 1, 26. et Propertio de filamentis croci, quae Geoponica γλωχῖνας appellant. *Inprimis de nardo frequentatur spica et στάχυς. Arista nardi Ovidio Metam. XV. et graece nardi στάχυν non esse proprie spicam, sed radicem improprie ita appellari tripliei Galeni testimonio posito docuit Saracenus ad Dioscor.* 1, 6. *ubi nardus Indica, Celtica, Syriaca memoratur, quam Vegetius* spicae *vocabulo significavit. Patet igitur allii spicam latine ad imitationem Graecorum dictam fuisse.*

Spicilegium post messem V. 1, 53.

Spinae solstitiales C. 2, 18, 1. spinarum genera C. 3, 11, 5. spina alba C. 7, 7, 2. et 9, 6 — Spina duplex equi laudatur V. 2, 7, 5. C. 6, 29, 2. — Spinam fecit asparagus C. 11, 3, 46. *i. e. in scopas caulis surrexit.*

Spiniferas prunos P. ins. 81.

Spino inseritur pirus P. F. 25, 6. apiui steriles P. ins. 63. Cf. ad Col. 7, 9, 6.

Spionia vitis C. 3, 2, 27. 3, 7, 1. 3, 21, 3. spionicus gustus C. 3, 21, 10.

Spira uti fiat Ca. 77.

Spiracula in alveis apum P. Iun. 7, 8. claudere P. O. 14, 16.

Spiramenta talparum P. 1, 35, 10. vasi relinquuntur P. N. 22, 6.

Spiritales partes pulmonis *lego pro* spirituales Veg. 5, 75, 1.

Spiritus quo non pervenit V. 1, 57, 2. introire potest C. 12, 45, 6. 12, 16, 5. silentis vel placidi dies C. 3, 19, 3. naturalis C. 3, 10, 2. mortifer P. Aug. 9, 1. nocentes P. 1, 35, 11. caeli noxius P. 1, 3. orbis seu mundi C. 10, 197. — longior et cum quodam impedimento tractus C. 6, 9, 2. spiritum an auribus ducant caprae V. 2, 3, 5. spiritu resumto C. 9, 13, 4. inflato C. 9, 8, 2.

Spissamentum *est corpus rarum salgamorum vasis inficiendum, ut quae condita sunt infra muriam retineantur. Aliam periphrasin vid.* C. 12, 45, 2. *aliam* C. 12, 48. *extr.* spissamento facto de arundinum foliis olivam premito C. 12, 47, 4. foeniculi spissamento deprimunt baccam C. 12, 47, 6. *add.* C. 12, 7, 3. 12, 9, 2. 12, 16, 5. Gesner.

Splenis dolor si porcos infestet C. 7, 10, 8.

Spleneticis (*al.* splenicis) prodest scillite vinum P. Iul. 6, 2.

Spolium serpentis appensum arbori P. N. 7, 4.

Spondere stipulanti C. 10 pr. 1.

Spondyli s. sphondyli, *vertebrae quae spinam dorsi constituunt* Veg. 6, 1, 1. — conchylii genus, C. 8, 16, 7. sphondyli. *Inter coenae pontificalis delicias numerat Macrob. Sat.* 2, 9. *nominat Plinius* 32. *s.* 53. *Seneca Ep.* 95. *omisit Athenaeus et Xenocrates. Qui Lumaco* Spondylus *audit, non convenit cum figura spondyli, quam vocabuli notio suppeditat.*

Spongia effingere fiscinas Ca. 67, 2. vulneribus impositus Veg. *saepe e. g.* 3, 48, 8. combusta adstringit Veg. 5, 14, 3. *not.* Afra Veg. 3, 34, 1 *not.* 5, 15, 3. spongiae maiores et minores *in apparatu preli olearii* C.

12, 50, 8. — lapidis genus P. 1, 10, 3. — spongiae asparagorum C. 11, 3, 43. P. F. 24, 8. ut fiant P. Mar. 9, 11. *Mentae radices similiter Plinius* 19. *s.* 47. *spongium dicit.*

Spongiolae in asparagis C. 11, 3, 44.

Spontis suae cytisus sativae *oppon.* C. 9, 4, 2. aqua C. 11, 3, 10. *alia* manu illata.

Sporta faecaria Ca. 11, 4. iuncea vel spartea C. 12, 6, 1. sportis inclusae aves C. 8, 7, 1. *Ex graeco* σπυρίς, *cuius in oleo exprimendo idem usus ap.* Dioscor. 1, 38. *qui apud Columellam fisci.*

Σπονδὴ *nomen canis* C. 7, 12, 13.

Spuma argenti C. 6, 14, 6.

Spumeus color equi P. Mar. 13, 4.

Spumo. Spumantes uvae C. 10, 44.

Spurce versantur in pabulationem sues C. 7, 9, 14.

Spurcitiam eximere omnem C. 12, 17, 2. quidquid rubiginis aut spurcitiae resedit C. 1, 5, 8. a spurcitiis purgare alvum apium V. 3, 16, 17.

Spurcus ager pro squalido C. 1 pr. 25.

Squallentes arenae P. 1, 5, 1. *Est a graeco* σκέλλαι siccare, *idemque significat quod* αὐχμηρός. *Originem docet vetus scriptura* scalentes *pro* squalentes *in Codd. cf. Obs. Misc. Belg. Vol. IV. p.* 294. Ita a σκηρός i. e. σκληρός *fit scarrosus, squarrosus.*

Squalos pisces V. 3, 3, 9. *vi. no. ubi Edd. pr. habent* scaros.

Squamosi greges C. 8, 17, 2.

Squibala, σκύβαλα Veg. 2, 19, 2. *vid.* Quima *etc. Sic* Squilla *pro* scylla, hyosquiamus *pro* hyoscyamus.

Squillae albae *pro* scillae P. Iul. 8, 1. *Etiam ita MS. Sylb. contra pro* squilla Veg. 5, 66, 1. *est in Corbeiensi* scylla, *add.* 3, 75. squillae beneficio sata omnia comprehendunt facilius P. F. 29, 2. *coll.* 28, 2. *it.* P. Mar. 10, 25. circa radicem arboris seritur, ne poma crepent P. Mar. 10, 1. *conf.* C. 5, 10, 16. trita equorum libidinem concitat P. Mar. 13, 6. *Cepam muris dictam, quod interficiat mures testatur Albertus de Veget. p.* 481.

Squiou anthos *vide* Schoenus.

Stabiae fontibus celebres C. 10, 133.

Stabiliendis vineis habilia C. 4, 33, 1.

Stabilissimus quaestus Ca. pr. 4.

Stabilitas P. 3, 14, 1.

Stabulatio hiberna C. 6, 3, 1.

Stabulare pecus alienum in fundo V. 1, 21. stabulari sicce C. 6, 12, 2. in petris C. 8, 16, 8. in quibus stabulentur turdi et pavones V. 3, 3, 7.

Stabula pecudum C. 1, 6, 4. equorum et boum qualia P. 1, 21. boum C. 6, 23. P. Mar. 12, 1. ovium V. 2, 2, 19. C. 7, 3, 8. avium cohortalium, ὀρνιθῶνες C. 8, 1, 3. apium, *alvei* C. 9, 6, 4.

Stactis, *guttis resinosis, quas exsudat Achaica myrrha, s. smyrneum* C. 10, 173. Gesner.

Stagnata palude terra C. 10, 11. *Sic* bitumine aqua omnis stagnatur *ap. Iustinum* 36, 3, 7.

Stagneum vas, *stanneum* C. 12, 41, 2. Veg. 1, 16, 5. stagneia regulis P. Mai. 7, 1. *vide not.* ad Veg. 1, 18.

Stagno *confirmo*, stagnare boves adv aegritudines Veg. 4, 2, 5. ad stagnanda animalia Veg. 4, 2, 6. *add.* 5, 22, 5. Stagnata tribus potionibus Veg. 1, 18. *not.* p. 31. stagnare *pro malthare ad* Pall. 7, 41, 3.

Stalticae res et stypticae *coniunguntur* Veg. 3, 51.

Stamina contorti iunci C. 10, 306.

Stanneus *vide* Stagneus.

Staphis agria P. 1, 27, 2. *vid. no.*

Σταφυλὴ ἀγρία C. 8, 5, 21.
Σταφυλῖνος pastinacae species C. 9, 4, 5. 10, 168.
Staphyloma Veg. 3, 19, 1.
Statilii Tauri V. 2, 1, 10.
Statim, *simulatque* C. 9, 12, 2. — statim, *modo*, occisi vervecis ventriculus P. 1, 35, 13.
Stationes equorum P. 1, 21, 2. humoris hiberni P. 1, 43, 1. *not.*
Statoniense Fulvii Lupini V. 3, 12, 1. *a* Statonia *Hetruriae urbe.*
Statuae antiquorum capillo et barba magna V 2, 11, 10.
Statumina vitis C. 4, 2, 1. 4, 16, 2. vitis cubantis et ad statumen erectae C. 5, 5, 18.
Statuminatum rudus P. 1, 9, 4.
Statuo. statues in loco frigido, *repones* P. O. 22. — statuere pastinacam P. F. 24, 9. arbores P. F. 25, 20.
Staturae proceritas quibus gentibus C. 3, 8, 2. staturae humilis vacca C. 6, 24, 5.
Status caeli locique C. 3, 7, 9. caeli humidus C. 2, 10, 13. pluvius C. 11, 2, 7. incertus C. 11, 2, 97. calidum sustinent vites P. F. 9, 4. — *pro statura et incremento.* Status qualiscunque potest esse mediastinis C. 1, 9, 3. *conf. s.* 1. altior in gallinaceis quaeritur C. 8, 2, 9. canis longior ac productior C. 7, 12, 9. longissimi scrofae C. 7, 9, 2. maioris plantae P. F. 25, 20.
Statutis palis facta sepes V. 1, 14, 2.
Steatoma Veg. 3, 30, 1.
in Stellam dividitur vitis C. 4, 17, 4. 4, 26, 3. sub stella C. 4, 26, 3. stellae marinae Veg. 6, 12, 3.
Stenocoriasis *vid.* Core.
Stephanitae vites C. 3, 2, 2. quae ita natura crescunt, ut coronae formam repraesentent, acinos foliis incursantibus Plin. 14, 3. Isid. Orig. 17, 5. Stephanitae a rotunditate.
Stercerarius *vide in* Stercus.
Sterciliniun *pro* sterquil. *MS. ad* Cat. 2, 3.
Stercoratio vilico ut curanda Cat. 5, 8. ut facienda C. 2, 5. quae ei legumina inserviant C. 2, 14, 1. *neglecta ut pensetur* C. 2, 16, 2.
Stercoratus. stercorata colluvies C. 1, 6, 24. stercoratissimo loco C. 2, 11, 8.
Stercoro. segeti stercorandae quae apta Cat. 36. *it.* 37, 2. quae et quomodo stercoranda V. 1, 38, 1. C. 2, 16. P. S. 1, 2.
Stercorosa aqua C. 8, 3, 8. herba C. 9, 4, 7. stercorosum solum C. 11, 3, 13. stercorosissimus locus Cat. 46, 1.
Stercus quot generum V. 1, 38. C. 2, 15. P. 1, 33, 1. quod optimum hortis C. 11, 3, 12. quarum avium utile ad agrorum et arborum cultus C. 8, 9, 4. ut dividendum Cat. 29. C. 2, 16. bonum vineis praebet lupinum C. 11, 2, 60. asini minimum herbarum creat C. 11, 3, 12. hominum excellentissimum C. 11, 3, 12. suillum adv. vermes, it. bubulum P. F. 25, 15. stercoris vicem quae suppleant C. 2, 15, 5. stercus siccum i. e. cinis Col. 5, 9. 14, 3. 11, 4. — *Medicinae et alia vis stercoris.* Stercus primogeniti vituli philtron apibus P. 1, 39, 2. turdorum et merularum utile ad cibum bobus et suibus V. 1, 38, 2. asininum in medicina equorum Veg. 2, 28, 29. caninum prodest bobus ictericis Veg. 5, 55, 2. columbiuum strophosis Veg. 5, 56, 2. ad traumaticum adhibetur Veg. 6, 28, 15. crocodili in collyrio Veg. 6, 27, 7. humanum in collyrio V. 6, 27, 6. porcinum pestilens Veg. 4, 2, 15. suillum recens ad cataplasma contra

venena Veget. 3, 77, 5. gallinae pestilens Veget. 4, 2, 13. 5, 84, 1. *sed odd.* 5, 84, 4. — De stercore siccato strata praebentur animalibus aegrotis Veget. 2, 10, 12. 3, 9, 4. solent eadem obrui stercore ut sudent Veg. 5, 11, 7. *Ceterum de forma* sterceris *pro* stercoris *vide* ad Cat. 10, 3. *Ita* tempus, temperis *unde* tempori *pro* tempore, pigners *pro* pignora, nemera *pro* nemora *in Codd. cf. Obs Misc. Belg. Vol. IV. pag.* 294. stercerariae *dant Edd. primae* Cat. 10, 3.

Sterile senium hominis C. 2, 1, 3. steriliores ad partus galli V. 3, 9, 6.

Sterilitatis arborum remedia P. Ian. 15, 3 *et* 9. C. 5, 10, 20. sterilitas annorum C. 2, 10, 1. Sterilitate affici C. 3, 10, 15.

Sternitur si flecti potest vitis C. Arb. 6, 1. — Sternendus est equus Veg. 5. 77. *h. e. sella vel ephippium imponendum.*

Sterquilinium fieri Cat. 2, 3. eius situs et cura V. 1, 38, 3. P. 1, 33. duo sterquilinia V. 1, 13, 4. C. 1, 6, 21. *vid.* Stercus. In sterquilinio oblitum vas defoditur et fimi vapore concoquitur C. 7, 5, 8. *Vim stercoris ad concoquenda medicamenta demonstrat locus ap. Aristotel. Mirab. cap.* 153. *ubi venenum toxicum paratur admixto sanguinis sero serpentum veneno; sanguinem ipsum ollae infusum εἰς τὰς κοπριὰς κατορύττουσι πωμάσαντες. Testatur eandem vim mos Aegyptiacus ovorum infimo excludendorum ab Aristotele et in Geoponicis memoratus.*

Stertet bos pulmonibus laborans Veg. 5, 44, 1.

Sticula vitis C. 3, 2, 27. *not.*

Stigmare equum *pro* cremare Veg. 1, 26, 4 Samb. M.

Stillatim *an* stillatus de cauterio. *vid.* Veg. 5, 6, 3.

Stillicidia ex hibernis imbribus P. Aug. 8, 2. stillicidium alterius arboris tangit alteram P. F. 25, 21.

Stillo. stillat veretrum equi calculosi.

Stilo, stilaverint semina C. 4, 33, 3.

Stillosa s. orthocola iumenta Veg. 2, 54, 1. *not.*

Stilus asparagi C. 11, 3, 46. stilorum rigor in cepinis ut conservetur C. 11, 3, 58. *ubi Palladius* caulem *pro* stilo *posuit.* ad stilum unum rediguntur semina C. 5, 10, 21. Arb. 25, 2. arbusculae in seminariis C. 11, 2, 79. — stilo aeneo purgare P. Mart. 10, 20.

Stimulatus ictu suo aries C. 7, 3, 5. stimulatae morsus imprimunt Veg. 4, 21, 1.

Stimulo lacessere iuvencum C. 2, 2, 26.

Stipantur calathi prunis C. 10, 405. stipare ceras liquoribus C. 9, 13, 14.

Stipatio C. 4, 32, 4. *ubi Ald. et reliquae* esstratio.

Stipendia militaria C. 12 pr. 4. — stipendiis plurimis annorum emeritis fides constitit surculo C. 3, 6, 4. stipendia studio nostro contulerunt, *suppetias* C. 1, 1, 10. *pro* impendio C. 2, 2, 24. *not.*

Stipite ponitur zisiphus, *talea*, P. Ap. 4, 1.

Stips. stipem conferunt colono non minimam pastiones villaticae C. 8, 1, 2.

Stipticum *vid.* Stypt.

Stipula rastellis eraditur de pratis V. 1, 49, 1. *Virgilio Georg.* 1, 315. *vagina dicitur stipula.*

Stipulatio in emtione V. 2, 1, 15. stipulationis formula V. 2, 2, 6. 2, 3, 5. 2, 5, 11.

Stirps dodrantalis C. 5, 6, 12 *it.* 13 *et* 14 *pro* stipite. stirpis probatissi-

mum genus deponendum C. 3, 5, 4. stirpem praecisum Cat. 40, 2. ex imo stirpe C. 5, 9, 13. — stirpe eaemta *de surculo calcato* C. 6, 15, 1.

Sto. stat ei veretrum prae dolore Veg. 5, 80. stantes rectae vineae C. 5, 5, 18.

Stolo quis, et Licinius Stolo *unde cognominatus* V. 1, 2, 9. *Stolones Gallis* petreaux, *Galloprovincialibus* Sagetes *vel* Rejets. *Garidel* p. 385. Stolonis lea V. 1, 2, 9.

Storacis rubeae Veg. 5, 67, 3. *not.* guttae Veg. 6, 14, 1. *not.*

Stracta *erat* Veg. 3, 45, 4. *vide* Tracta. *Rhodius ad Scrib.* 34. *malebat* stacta, *monente Gesnero.*

M. Laenius Strabo V. 3, 5, 8. inventor ὀρνιθοτροφείων.

Stramenta V. 1, 50, 3. Cat. 5, 7. stabulationi boum ut praeparentur C. 6, 3, 1. *eorum vicem quae suppleant* Cat. 5, 7.

Stramentariae falces Cat. 10, 3. *quibus stramenta i. e. culmus frumentorum subsecantur.*

Strangulatio Veg. 3, 23. *ubi antea* stranguria *erat. not.*

Strangulatur nimio sanguine pecus C. 6, 38, 4.

Stranguria quid? Veg. 5, 14, 2. ut levetur Cat. 127.

Stratura areae in balneo P. 1, 40, 2. altero ordine facta P. N. 7, 11. Lage, Schicht.

Stratus s. stratura V. 1, 50, 3. pontilis Veg. 2, 28, 2.

Stratus, *a, um.* stratae vites C. 5, 4, 2.

Strenua toxica C. 10, 18. strenuissimi milites Cat. pr. 4.

Stria. Lacunam striam aratrum facit vomere V. 1, 29, 3. *vid.* Lacuna. *Cum* striga *et* strige *saepe permutatur. Vide Rutgersii V. L. p.* 50.

Stricte in foramen eoiicies P. Mart. 8, 2.

Strictim iuncta crstes P. 1, 13, 2.

Strictores oleae Cat. 144, 3.

Strictura, ab strictura pedum lethargus Veg. 5, 47, 3.

Strictus venter solvi quomodo debeat Veg. 3, 16, 1. stricta pelle, *intenta* P. Mai. 7, 3. ungulis cum terra fuerit P. Iun. 1.

Stridet pectus Veg. 1, 3. de pectore Veg. 3, 43, 1.

Strigam (in) eoartare foenum C. 2, 19, 2. not. *De strige et striga vide Rutgersii V. Lect. p.* 229. *Striga castrense vocabulum intervallum turmarum in longitudinem,* scamnum *in latitudinem significat. cf. Idem V. L. p.* 50. *unde* hemistrigium *est.*

Strigile raditur pecus C. 6, 31, 2. strigili ferrea subradi P. Apr. 4, 3. De forma vide Apulei. Florid. p. 346. Mercurial. Gymnast. 1, 8. Aristotel. Topic. VI. 3.

Strigmentum P. 1, 17, 3.

Strigosus canis C. 7, 12, 8.

Stringere oleam Cat. 65, 1. manu vel digitalibus V. 1, 55, 1. stringit baccam durities digitalium V. 1, 55, 2.

Στροφεὺς et στρόφιγξ *vide in* Cardo.

Structile gemellar C. 12, 50, 10. structili sepe munire C. 11, 3, 5. forma aqua ducitur P. Aug. 11, 1. *de opere Signino. Cf. ad Pallad.* 9, 9, 2. et 1, 41, 4.

Structionis spatia, *de stratis olivarum* P. N. 22, 5.

de Structura balnei cogitare P. 1, 40, 1. structura testacea P. 1, 11, 1. de opere Signino. ad Pall. 9, 9, 2.

Struem facere cultro Cat. 141, 4. commovere Cat. 134, 2. in struem coartare foenum C. 2, 19, 2.

Struere fornacem Cat. 38. *not. in Postumis Pontederae.*

Strumae Veg. 2, 23, 1.

Strumenta Veg. 4, 28, 5. N. L.

Strumosis suis medela C. 7, 17, 3. *Quod suibus familiaris hic morbus, inde* χοιράδας *vocari* strumas, *observat* Beroald. *Strumam Columellae esse quae Aristoteli* βράγχος *dicitur ex ratione curationis adhibitae, suspicatur Conr. Gesner de Quadrup. p.* 995. *Strumae* χοιράδες *seu schrophulae sunt* Veg. 2, 23.

Struthia mala Cat. 7, 3. C. 5, 10, 19. *Genera malorum cydoniorum duo summa facit Plinius* 15. *s.* 10. Cotonea *vel* cydonia *et* struthia. *Ad cotonea referenda sunt* chrysomelina, nostratia *et* Neapolitana *Plinii*, *qui* struthia *ex eodem genere minora ait esse et odoratius vibrare serotino proventu; contra* mustea *praecoci; strutheis cotonea insita genus tertium dedere* Mulvianum, *quod vel crudum manditur. Quod vero affirmat Plinius minora Struthia et odoratiora, in eo falsus est ipse aut lectio vulgata fallit, monente Saraceno ad Diosc. I.* 160. *Galenus enim maiora facit cotoneis, et Dioscorides:* ἐκλέγεσθαι δεῖ τὰ ἀληθινά· μικρὰ δέ ἐστι καὶ περιφερῆ καὶ εὐώδη ταῦτα, τὰ δὲ λεγόμενα στρούθια καὶ μεγάλα καὶ ἧττόν ἐστιν εὔχρηστα: ubi quidam ἀῤῥενικά legunt. *Sunt haec mala nobis dicta cydonea,* στρούθια *contra pyra.*

Strutium Veg. 6, 13, 2. *forte* Struthion *s.* radicula *fullonum usu notum, de quo Diosc.* 2, 193. Gesner. *Vide in* lanaria herba.

Studeo. si quis maiori studet diligentiae P. 1, 20, 2. si studemus calidae provinciae *h. e. colimus calidam* P. F. 23, 1.

Studiosius pullos enutriunt C. 8, 11, 2.

Studiosiores ad opus fiunt V. 1, 17, 7.

Studium agricolationi dare C. 1, 1, 1. studio cuique consultissimus adhibendus rector C. 1 pr. 4.

Stupa P. 1, 41, 1.

Stuppis s. linteolis pice liquida infusis Veg. 4, 8, 1. et 4, 9, 4.

Stupro matrem supervenit hircus C. 7, 6, 3.

Stylobates V. 3, 5, 11. stylobatis inferior pars V. 3, 5, 12. stylobatas V. 1, 13, 3.

Stylus *vid.* Stilus.

Stypticum vinum P. Ian. 17. Oct. 14, 1. stypticis uti P. F. 31, 2. Stipticum *fere scribebatur apud Vegetium vid.* 3, 48, 3. res stalticae et stypticae 3, 51 *it.* 5, 9, 3. 6, 28, 7.

Στύφω, προστύφω, ὑποστύφω et στύμμα *in re unguentaria de oleis. not. ad Col.* 12, 53. *p.* 658. *et in* Oleum ad unguentum. Cf. Cornarius ad Galenum de Comp. Med. s l. p. 298.

Sub urbe Roma V. 1, 50, 2. sub expectatione C. 1, 1, 20. sub metu C. 1, 2, 1. sub stella locare brachia vitis C. 4, 26, 3. *conf.* 4, 17, 4. *Antiquis scribebatur* sup, *quippe ex graeco* ὑπό *ortum: hinc in compositis* supsidere *saepe mutatum a librariis fuit in* supersedere; *et sic similia verba.*

Subacidum vinum Cat. 108.

Subacta sulco semina C. 9, 4, 4. male subactus ager C. 2, 4, 2.

Subadmovere sensim C. 6, 36, 4.

Subcavas areas facere Cat. 151, 3.

de Subcirro sanguis detrahi debet. *forte melius* de sub circo Veg. 1, 25, 6.

Subcorticem de arbore mali granati Veg. 6, 28, 7. *h. e. inferiorem.*

Subcrispa cauda boum V. 2, 5, 8. iuba equorum V. 2, 7, 5.

Subcruda brassica Cat. 156, 7.

Subdere sub textum Cat. 84, 2. ignem fornaci Cat. 38, 4.

Subducere susum animam Cat. 157,

15. subduxe, *subduxisse*, *surripuisse* V. 2, 1, 6. *vid. Vict.*

Subductarii funes Cat. 12, 68. 135, 3. *qui subducunt et tollunt prelum ope suculae, additis polyspastis, quas trochleas Graecanicas appellat Cato.* Turo. 8, 6.

Subeo tectum C. 11, 1, 18.

Suber roboris species C. 4, 26, 1. ex suberis corticibus alvi utilissimae C. 9, 6, 1. *Suber Gallo-Provincialibus* Suve *apud Garidel p.* 451.

Subest pars reliqua C. 9, 16, 2. i. *e. superest.* not.

Subglutit dolores Veg. 5, 59. *not.*

Subgrundae V. 3, 3, 5. a *grundis*, *graece* γρόνθοι ξύλινοι *ligna exstantia in Mathemat. veterib. p.* 46.

Subiacet hortus caelo clementi P. 1, 6, 10. subiacens terra C. 4, 1, 2.

Subiactare e terra grana vallis V. 1, 52, 2.

cum Subiectis agendum remissius C. 11, 1, 25.

Subigere corium pilis Cat. 18, 7. terga pressa manu C. 6, 30, 1. bipalio C. 3, 5, 3. — sues in locum umbrosum V. 2, 4, 6.

Subiicere foetum sub mammam V. 2, 1, 20. collyria C. 6, 30, 8. *add.* Veg. 2, 24, 4. manum sub femina C. 6, 2, 6. oves sub rupes umbriferas V. 2, 2, 11.

Subinde C. 2, 4, 11 *et* 11, 2, 8. *pro mox vel statim poni videtur*, Gesn. *ordinariam significationem servat* C. 6, 30, 2.

cum Subito evaserunt, *h. e. cum primum* C. 9, 9, 3.

Subiugia lora in plostrum Cat. 63, 135. *ad* C. 6, 2, 7.

Subiungendi plostro C. 6, 2, 8. subiungenda sarritioni runcatio est C. 2, 12, 9.

Sublaminae minutae Cat. 21, 3.

Sublatent spicae vagina V. 1, 48, 3. *vid. no.*

Sublegera olivam C. 12, 50, 1.

Sublevare partes alienius V. 3, 14, 1.

Subligatio uvarum P. 1, 6, 10. subligare uvas Ca. 33, 4.

Sublimes viri V. 2, 4, 9. sublime armentum C. 3, 8, 3.

Sublimitas C. 8, 3, 3.

Sublimiter legi, teri, dari, stare Ca. 70, 2, 71. volitare C. 8, 11, 1.

Subluitur intertrigo aqua calida C. 6, 32, 1.

Subluvies in ovibus C. 7, 5, 12. *est autem collectio saniei sub ungula. Aliter Beroaldus: Videtur subluvies esse exulceratio in pedibus ovium nascens, quando scilicet ab ungula cutis resolvitur, in homine reduviam dicunt. Luere enim solvere est, quasi subtus solvatur corium.* Gesner. *vide not. p.* 392.

Submittere cantherium vitibus C. 4, 14, 1. teporem habitationi P. 1, 40, 5. — *parvos matribus lactandi causa* ne minori quadrima — prolem submittat C. 7, 3, 15. singuli agni binis nutricibus submittuntur C. 7, 4, 3. — *servare ad gregem supplendum.* haedi submittuntur et in grege incipiunt esse V. 2, 3. 8. quos arietes submittere volunt V. 2, 2, 18. solent mares submitti ad admissuras V. 2, 3, 4 submitti tamen etiam in vicinia urbis C. 7, 3, 13. *Add.* C. 3, 10, 17. 6, 24, 4. 6, 34, 2. *it.* 7, 9. *aliquoties. Huc pertinent Virg.* Georg. 1, 73 *et* 159. *it.* l. 70 *π. de usufr. ubi saepius recurrit. Etiam Euripides Phoeniss* 30. τὸν ἐμὸν ὠδίνων πόνον μαστοῖς ὑφεῖτο. Gesner. — submittere equas (*admissario*) *est implere, replere* P. Mar. 13, 6. submittendae tauris vaccae P. Iul. 4, 1. in foeturam submitti possunt vaccae *ibid. Sed*

Nemesia. Cyneg. 114. *de cane.* Huic parilem submitto marem. *Ita* admitti *contra* de foeminis *passim nostri. Ex tertia notione oritur* Submittere progeniem vitis Col. 3, 6, 2. ἐπιβάλλειν κλήματα Theophr. H. P. 4, 15. pampinarium in resecem C. 3, 10, 15. pluresne an pauciores materias submittat C. 3, 21, 7. vitem in flagellum C. 4, 14, 3. palma ex arcu submissa est C. 4, 15, 3. materiam vitis constituendae causa submittere C. Arb. 5, 1. arbori brachia submitti patiere *ibid.* 2. submittitur salix ad unam perticam C. 4, 31, 2. idoneos ulmi ramos in ordinem submittere C. 5, 6, 14. alternos frutices atri oleris in semen C. 11, 3, 36. stilos asparagi C. 11, 3, 45. — *De pratis etiam dicitur* Ca. 8, 1. *Idem nimirum significat hic* submittere, *quod* defendere Ca. 50, 1. purgare et a pecore defendere C. 11, 2, 7 *et* 27. pecora depellere et ab omni noxa defendere C. 2, 11, 9. submittere *etiam est* C. 2, 18, 2. in foenum C. 11, 2, 15. prata submissa V. 1, 49, 1. — Summittere *scribunt librarii* v. g. Ca. 8, 4. *Hinc actum ut porro confunderetur cum* sumere. *vid. ad* C. 4, 24, 10 *et* 4, 29, 11.

Submovere *de ovibus vendendis* C. 7, 3, 13 *et* 14. 7, 4, 3. *nostri abschaffen.* — submovebis pituitas remediis P. 1, 28, 6. omnem scrupulum C. 4, 29, 3.

Suboles *pro* Soboles *fere MS. Palladii Leid.*

Subradere ficos Ca. 50, 2.

Subrectae a terra vites C. Arb. 4, 1.

Subrenalis morbus Veg. 1, 8. 1, 15, 1. 1, 27, 1. 4, 3, 2.

Subrubere incipiunt grossi P. Mar. 10, 31.

Subrumare foetus ovium C. 12, 3, 9. subrumantur agni C. 7, 4, 3.

Subrumus. subrumi foetus qui? V. 2, 1, 20. 2, 11, 5.

Subscribit fortuna voto C. 1, 2, 3.

Subscudes iligneae Ca. 18, 9. graece πελεκῖνος.

Subsecare herbam V. 1, 49, 1.

Subsectis radicibus C. 2, 9, 10.

Subsellia in templo V. 1, 2, 2. 3, 2, 2.

Subsequi vites vinculo C. 3, 6, 2. *si locus sanus est.*

Subserere vineam C. 4, 15, 1. novis seminibus explere lacunas.

Subsiccatur madefactus C. 6, 14, 5. in Subsicivum est uncia agri V. 1, 10, 2. *not.*

Subsidiarius s. custos palmes C. 4, 24, 13 *et* 16.

Subsidit aliqua pars apum, *manet in alvis* V. 3, 16, 36. subsidentes lumbi C. 6, 29, 2. subsedit ad tertias coctura C. 12, 20, 4. — subsiderunt in colo C. 12, 41, 3. *vid.* Sido. *Saepe cum* supersedeo *commutatum a librariis propter scripturam* supsedeo *nota expressam.*

Substantiam ut possit habere, *h. e. carnem et corpus retinere* Veg. 2, 8, 2. partim ad substantiam membrorum convertit in sanguinem 1, 40, 1. accipiet in substantiam Veg. 3, 12, 3. 3, 13, 9. *add.* 4 pr. 4. 5, 14, 15. 5, 23, 7. 5, 41, 3. 5, 54, 9. οἴνης ἄλκαρ ἐστὶ — *θρέψαι μὲν ὠκέως κατ' οὐσίην* Aretaeus Acut. 3, 1. p. 77. — Substantiam vitae praestant pulmones integri Veg. 5, 44, 1.

Substentare cibis ex Veg. 1, 22, 3. *laudavit Gesner h. l. ubi tamen nihil varietatis eiusmodi annotatum reperi. Idem deinceps* substinere *ex Col.* 9, 1, 8. *posuit, ubi Codd. et Edd. tacent.* Est tamen proprie substinere *et* substentare, *quod postea* sustinere *et* sustentare *dixerunt.*

Substernere pecori Ca. 5, 6. solum paleis V. 1, 57, 2.

Substillum lotium Ca. 156, 7. not.

Substituendi lapidas P. Mar. 10, 23. *h. e. subter statuendi*. Gesner. — substituuntur se acerba maturis P. Mar. 10, 16. substituere demortuis et deficientibus alia C. 4, 17, 3. P. F. 13, 3. in locum demortuarum C. 9, 3, 3. *add.* C. 11, 1, 5.

Substramen e palea V. 3, 10, 4. ad substramen pullorum stercus pavonum utile V. 3, 6, 5. *conf.* 3, 9, 8.

Substramentis operire Ca. 161, 2. *alii divisim*.

Substrictus venter laudatur in tauro C. 6, 20. P. Mar. 11, 4. in equo C. 6, 29, 2.

Substringere boves C. 2, 3, 1. *quasi strigili manu tractare*. — Substringuntur testiculi in morbo equi Veg. 1, 4. — substringitur difficile sanguis Veg. 2, 26. *h. e. reprimitur*.

Subtenti retibus lecti Ca. 25. not. loris Ca. 10, 5. not.

Subtenues setae V. 2, 7, 5.

Subtercutaneus morbus equorum Veg. 1, 5, 1. 1, 12, 1. boum Veg. 4, 3, 4.

Subteriaciantur ordei grana P. F. 18, 1.

Subtero Ca. 72. C. 2, 11, 12. 12, 5, 1. subterito cepam C. 12, 56, 2. *Vide* subtriti.

Subterpendentia mala P. Mar. 10, 8.

Subterranea animalia P. S. 3, 2.

Subterstillatis cauteriis, *an* subterstillatim Veg. 5, 6, 3.

Subtexere, subiungere C. 11, 1, 2. non Subtrahant rationem scientiae desideranti C. 11, 1, 12. subtrahitur ebrioso cura officii C. 11, 1, 13.

Subtriti pedes C. 6, 15, 2. Veg. 3, 55, 7. *Graeci similiter* ὑποτρίβειν *dicunt*. *Diodor.* 17, 94. τῶν ἵππων τὰς ὁπλὰς ὑποτετρίφθαι συνέβαινε. *ubi nota Wesselingii retundere poterat conatum nuperi Interpretis in Appiani Mithridat.* c. 77. ἵππους χωλεύοντας ἐξ ὑποτριβῆς *tentantis*.

Subtus ambulare Ca. 48, 2.

Subtussiet Veg. 5, 24, 2.

Subvertere aratro C. 11, 2, 44.

Subula C. 6, 5, 4.

Subulci officium V. 2, 4, 20. professio C. 1 pr. 26.

Suburbana regione Italiae C. 11, 2, 61.

Succari manna Veg. 5, 22, 4 *et* 12. 5, 27, 4. semiuncia Veg. 5, 44, 5. 5, 54, 7.

Succedit diligentiae meae vicarius C. 11, 1, 5. — non succedunt ova, *non excluduntur* V. 3, 9, 16.

Succendere igne lapides Veg. 3, 28, 5.

Succensa fornace P. 1, 20, 2.

Succentiva tibia V. 1, 2, 15.

Succernere nucleos Ca. 10, 5. vinaceos Ca. 25. partim de nucleis Ca. 37, 2.

Succidia V. 2, 4, 3 *it.* 10 *et* 11.

Succido. arborem in aedificia C. 11, 2, 11.

Succidum vinum Veg. 5, 66, 4. *conf.* 5. 65, 3.

Succinit pastorali vitae agricultura V. 1, 2, 16. cui ego ut succinerem *h. e. orationi eius subservirem, eamque confirmarem* V. 2, 1, 27. *Est igitur proprie quod accompagniren vocant musici nostri*. Gesner.

Succollant regem fessum apes V. 3, 16, 8.

Succosum solum C. 2, 17, 3. succosioris libri stirpes C. 4, 29, 1.

Succreta cribro calx Ca. 18, 7.

Succumbunt quibus volunt virgines Illyricae V. 2, 10, 9.

Succurrere sibi velocitate fugae P.

Aug. 9, 1. succursurus deficienti C. 11, 1, 17.

Succus. succum uvae perferunt C. Arb. 8, 5. succo villarum subdita loca P. F. 23, 1. — Succus Ca. 157, 16. exsugitur V. 1, 13, 4. *et ita fere in Colum. Lips. Pallad. Leid. et Veg. Corbei. MSS. hinc*

Sucida lana unde dicta V. 2, 11, 6. i. e. *sucida* οἰσυπηρά.

Sncta frequentiore numero scrofa P. F. 26, 5.

Suculae Ca. 12. *not.* — Suculae, *sidus*, exoriuntur C. 11, 2, 39. celantur, se celant C. 11, 2, 34 et 36. occiduot totae C. 11, 2, 89.

Sucns *vid.* Succus.

Sudant sale conspersa C. 12, 7, 2.

Suessa Ca. 135, 1 *et* 3.

Suessanum Ca. 22, 3.

Sufferre labores C. 1 pr. 12. vecturis V. 2, 8, 5. ventes et imbres C. 3, 2, 15. — lac *pro* sufficere V. 2, 4, 19. *not.*

Sufficienter P. 1, 35, 10.

dum Suffecit C. 9, 8, 9.

Suffimenta Veg. 1, 19 *et* 20. 6, 12, 1.

Suffire dolia, suffumigara C. 12, 52, 16. serta, schoeno, et palma Ca. 113, 1. suffienda bonis odoribus C. 12, 18, 3.

Suffitio doliorum C. 12, 52, 16. suffitione nimia medicata vina C. 1, 6, 20. *ubi tamen Edd. pr. et Codd. omnes* suffumatione.

Suffitas apes refrigerare C. 9, 14, 7.

Sufflatae sunt venae ex cileo Ca. 157, 7.

Suffocata animalia pertuso a vermibus aqualiculo Veg. 5, 22, 3. *a* focibus *pro* faucibus, *quam formam dant Codd. vetustissimi in Aviano. Misc. Observ. Belg. Vol. IV. p.* 300.

Suffragatorum studia V. 3, 5, 18.

Suffraginosae mulae curatio C. 6, 38, 2.

Suffragia diribentur V. 3, 2, 1.

Suffrago *in pede iumenti, qui homini poples* C. 6, 15, 2. Veg. 4, 17. *vid. Plin.* 11, 45. — *in vite* C. 4, 24, 4.

Suffricare vasa nucibus plneis C. 12, 25, 5. 12, 30, 2. 12, 23, 2.

Suffrio. Suffriatur seria C. 12, 38, 4.

Suffumatio *vide* Suffitio.

Suffumigationibus frequentissimis stagnare animalia Veg. 3, 23, 5.

Suffumigata tabulata C. 12, 12, 3.

Suffumigo. vasa myrto C. 12, 25, 4. *idem* Suffire.

Suffundere vires cibo ad foeturam admissario V. 2, 8, 4.

Suffusio cucumeris agrestis et colocynthidos contra mures, *pro eo quod vocant vulgo* infusum P. 1, 35, 9. — oculorum morbus V. 3, 16. — pedum, de labore itineris Veg. 2, 10, 8. 1, 26, 1. *not. p.* 34.

Suffusos inter et syncopatos pedes distantia Veg. 2, 25, 1.

Suggero ignem fornace succensa P. 1, 20, 2.

Suggestum faleris V. 3, 5, 16.

Suggestus inter dolia Ca. 154. lapideus C. 9, 7, 1.

Suggrundae *vid.* Subgr.

ad Sui similitudinem C. 4, 20, 1. partem sui delibratam C. 5, 11, 1. inter se *pro* ea C. 12, 41, 6.

Suile converrere C. 7, 9, 14. 2, 15, 7. *nota.*

Suillum pecus V. 2, 4, 1. suillae carnis salsura C. 12, 53.

Sulcae fici C. 5, 10, 11. not.

Sulcare fossas V. 1, 29, 2. sulcare *in* plantandis arboribus V. 1, 37, 4. *terram in liram revocare* P. Nov. 1, 1.

Sulcus quis V. 1, 29, 3. *add.* P. Mar. 9, 11. sulci ut faciendi Ca. 43, 1. sulci longiores C. 2, 2, 27. sulcus

in aratione cxx pedum P. Ian. 3, 1. sulco altero seminari C. 2, 9, 15. 2, 11, 8. quarto serere C. 2, 13, 8. *add. not. ad* 2, 4, 2. — sulcus aquarius humorem noxium deducit P. S. 3, 1. sulcos aquarios facere C. 2, 8, 3. sulci perpetui Ca. 33, 2. sulcus vitibus ponendis pro pastinatione C. 3, 13, 4. nota.

Sulfuris *mentio* Ca. 39, 1. Sulfure et bitumine ac teda perlustrant paleas ovis excubandis substernendas C. 8, 5, 11. Quinctil. Instit. 12, 10. s. 76. Si vero iudicium his corruptis acrius adhibeas ut succinis sulfura, iam illud, quod fefellerat, exuat mentitum colorem et quadam vix enarrabili foeditata pallescat, *ubi vulgo legitur* buccinis purpuram, *quod interpretari conatus non potuit Gesnerus. Recte Codd. et Ienson Editio* Succina Auchusa *et conchylio tincta* habet Plinius 37. s. 12. quae sulfure admoto et incenso esplorabantur.

Sulphurem Veg. 2, 10, 9. *ubi Codd.* furfurem dant.

Sum. sit quidem, ut intereant *h. e. fac interire* C. 3, 3, 13. esse in cultura. *h. e. eo nomine comprehendi* V. 1, 2, 12.

Sumen Italiae campi Roseae V. 1, 7, 10.

Summam utramque componito: fiunt pedes *etc.* C. 5, 2, 5. summa sortis et usurarum fit C. 3, 3, 9. summa fit operarum octo C. 2, 13, 2. summa operarum XC. 2, 13, 1. — Summa spectanda, ne V. 1, 53 *h. e. id maxime considerandum est.* Gesner.

Summatim ablaqueare, *in summo, non profunde* C. Arb. 6, 2 *et* 10, 5. eradere C. 2, 16, 1. — attingere *i. e. breviter modo mentionem facere* C. 9, 2, 3. percurrere V. 2 pr. 7.

Summitas, *pars summa*, insurgit P. 1, 6, 10. summitates tenerae arborum P. Mai. 7, 3. in summitate purgandum mel P. Iun. 7, 3.

Summum vinum *an optimum?* V. 5, 46, 8 *et* 10. summam cutem decerpere C. 12, 51, 1. ius summum C. 1, 7, 2. *Graece* ἀκροδίκαιον *apud Hesychium et Clementem Alex. Strom. II. p.* 404. *Pott.*

Sumo *h. e. edo ad* V. 3, 5, 1. 3, 10, 7. — sumere puritatem debet vinum P. O. 14, 12. vetustatis saporem P. O. 14, 13.

Sumsiones, sumtiones Ca. 145, 2.

Sumta salis Garg. Mart. 1. *an pugillus? ut Galli*, une prisa. Gesner.

Sumtuosus ager Ca. 1, 6. homo, *qui sumtus praeter rationem facit* V. 2, 4, 3. cicercula C. 7, 3, 22.

Suniculum vini veteris P. N. 22, 3 *vi.* Semisicilicus.

Suovitaurilia circumagere Ca. 141, 1. suovitaurilibus lactentibus immolandis *ibid.* 3. circumagitur verres, aries, taurus V. 2, 1, 10. *De varietate scripturae* solivetaurilia *disputatum est in notis. Coarguunt illa scripta Graecorum, a quibus sacra illa translata sunt. In Areopago actores iuramentum praestabant* στάντες ἐπὶ τομίων κάπρου καὶ κριοῦ καὶ ταύρου, *teste Demosth. c. Aristocr. p.* 642. *Cf. Plutarchi Pyrrh. c.* 6. *et Hesychius in* Τρίκτυρα *et* Τρικτύα, *et Scholia* ad Aristoph. Plut. 820. Heroibus ἐναγίζεσθαι tauro ove apro testatur Diodorus 4, 39.

Supellex rustica V. 1, 22, 6. supellectilis distributio C. 12, 3, 1.

Super inferqua vicinus Ca. 149, 1. *vid.* Superior.

Super aquam eminent C. 8, 17, 10. — super lactis abundantiam, *ut ea contingat.* C. 7, 6, 7.

Superadiicies calcem P. 1, 17, 3.

Superaggeratur humo C. 12, 44, 1.

Superadsperges Veg. 5, 3, 5.

Superba pira C. 5, 10, 18.

Supercalcato alterum tabulatum C. 12, 39, 3.

Supercilia canescunt equis P. Mar. 13, 9.

Supercubat grex C. 7, 4, 5.

Supereminet ius C. 12, 47, 1.

Superficies, *eminens supra solum pars vitis, quae* soboli, e *radice enatae, opponitur* C. Arb. 10, 2. obtruncatur C. 4, 29, 13. *add.* 4, 11, 1 *et* 2. aquae superficies C. 8, 15, 3. in allio aut ulpico C. 11. 3, 21. *Varro apud Nonium in Gibberum*: Item tragici prodeunt capite gibbero, cum antiqua lege ad frontem superficies accèdebat: *quae verba recte Kuhnius comparavit cum loco Pollucis de larvis tragicis* 4, 133. ὁ ὄγκος δὲ ἐστι τὸ ὑπὲρ τὸ πρόσωπον ἀνέχον εἰς ὕψος λαμβδοειδῆ τῷ σχήματι.

Superfieri quae possunt C. 12, 1, 6.

Superfluens copia succi P. F. 17, 8.

Superfundes radicibus C. 4, 8, 3.

Superfundito compositum oleo C. 12, 57, 3. *vid.* Infundo.

Superfusione testacei pavimenti P. 17, 1.

Supergredi limen C. 7, 9. 13.

Supergressa altitudine arboris *passive* P. N. 4, 2.

Superiectu eblanditus est mas C. 6, 36, 4. not. superiecta pars vitis C. 4, 24, 5. *si locus est sanus.*

Superinstructi in altitudinem ordines C. 9, 7, 3.

Superiores aetate, *natu maiores* V. 2, 10, 1. superioribus diebus V. 3, 16, 29.

Superlacrimare C. 4, 24, 16.

Supermuniri porticibus C. 9, 7, 4.

Supernatat mostum C. 12, 42. humor fructibus conditis C. 12, 46, 1.

Supero, *supersumo* superantibus alimentis P. Aug. 8, 7.

Superponit, *h. e. insuper habet*, *MSS.* C. 3, 10, 7. *pr.* superpono, suppono *scribebatur* C. 3, 13, 12. P. Iao. 13, 3.

Superposita iugo C. 4, 24, 8. 5, 5, 45.

Supersedere litibus familiae Ca. 5, 1.

Supersiliens volucria C. 8, 3, 7 *et* 9.

Superstatuminabis rudus P. 1, 9, 4.

Svperstitiones *vel vanae certe et fundamento destitutae opiniones.* A superstitione remotum vult esse villicum C. 11, 1, 22. *coll.* Ca. 5, 4. *et* villicam 12, 1, 3. aruspices sagasque admitti vetat C. 1, 8, 6. *Add.* Veg. 2, 11, 2. 4, 3, 5. 5, 43, 2. — *Tamen laudant varias superstitiones circa sationem*: ne diversa genera eidem arbori inserantur V. 1, 40, 5. P. F. 25, 30. Hyaenae pellis inducenda modio quo seritur, ad fertilitatem P. S. 3, 1. Ruta cum maledictis, et furtiva serenda P. Mar. 9, 14. *ubi et alia circa hanc herbam superstitiosa.* De ocimo *similia vide in locis sub ocimo laudatis.* Cum rapa serunt, precantur, ut et sibi et vicinis nascantur C. 11, 3, 62. raphanus et brassica viti inimica P. Aug. 5, 3. *vid. no.* Graecorum nugae de inscriptis amygdalis P. Iao. 15, 13. de Persicis P. N. 7, 3. — *circa generationem animalium.* Equas vento concipere V. 2, 1, 19. *vi. no.* C. 6, 27, 4. ut mas vel foemina generetur C. 6, 28. 7, 3, 12. significat bos descensu dextro marem, sinistro foeminam conceptam V. 2, 5, 13. C. 6, 24, 3. quomodo mutili nascantur capri, vel cornuti C. 7, 6, 4. ova diversa marium et foeminarum C. 8, 5, 11. *add. s.* 12 *et* 13. anser negatur excludere aliena ova, nisi adiecta sua quoque habuerit C. 8, 14, 6. — *circa menstrua, pubertatem, res Venereas.* Menstruatae

mulieris noxa C. 11, 3, 38 *it.* 50 *et* 64. vis ad erucas C. 10, 358 sqq. *vid. no.* immundae mulieris attactum formidat ruta P. Mar. 9, 14. ne contrectentur pocula et cibi nisi ab impube aut abstinentissimo rebus venereis C. 12, 4, 3. investes pueri agitant hydromeli P. Iul. 7, *et* vina alia P. O. 14, 16. a mundis pueris atque virginibus operandum, cum olea plantatur et legitur P. 1, 6, 14. curator apium pridie castus sit ab rebus venereis C. 9, 14, 3. P. 1, 37, 4. Mar. 15, 4. — *In remediis plantarum.* poma Cydonia ad radices aegrae arboris ponenda P. F. 25, 23. ne arbor fructus velut aegra proiiciat. P. Mar. 10, 30. ne poma findantur, tres lapilli in radice pon. P. Mar. 10, 2 *et* 4. ut florem contineat arbor Punica P. Mar. 10, 3. *add.* Nov. 7. 4. Graminis exstirpandi ratio P. Iul. 5. Adversus locustas praesidium si homines tectis se contineant P. 1, 35, 12. adv. volucras C. Arb. 15. varia adversus tempestates et alias agrorum noxas C. 10, 340 sqq. *conf.* P. 1, 35, 1 sq. in *pr* *s.* 14 *et* 15. Daemonas et grandines (*horum igitur effectores illi*) fugans suffimentum Veg. 1, 20, 3. 6, 12, 1 et 4. *Huc referamus etiam illud Plin.* 18, 29. s. 70. Varro auctor est (*non puto in libris hisce*) si fidiculae occasu, quod est initium auctumni, uva picta consecretur inter vites, minus nocere tempestates. — *Medicinae.* ad pedum dolores Var. 1, 2, 27. intertrigini remedium Cat. 159. luxum si quod est Cat. 160. eryngion sinistra manu evellendum Col. 6, 5, 3. Veg. 4, 3, 12. animal quod morsu nocuit suspendendum a collo icti Colum. 6, 17, 6. visu nantium levantur dolores ventris C. 6, 7, 1. ad fascinum suffimenta Veg. 5, 71 *et* 73. *vid.* Physicum remedium, Praecantationes. — Numerus impar in ovis supponendis C. 8, 5, 8. P. 1, 27, 1. impari numero et imparibus diebus Veg. 5, 64, 11. *add.* 5, 66, 5. 5, 69, 7. *add. Rhod. ad Scribo. comp.* 71. p. 132. — *Religio feriarum et sacrificiorum.* Feriis quid liceat Ca. 1, 138. C. 2, 22. Qui religiosius rem rusticam colunt, negant his diebus (ab Id. Dec. ad Kal. Ian.) debere terram ferro commoveri C. 11, 2, 95. *conf.* 98. *ubi etiam de* auspicando. *An hinc superstitio* XII *noctium, quas nunc a natali Dominico derivant?* Dapem pro bubus Ca. 131, 132. luci collucandi ratio Ca. 139. si fodere velis Ca. 140. agri lustrandi ratio Ca. 141. — *Varia.* Aegyptii ut explorent proventum futuri anni P. Iun. 9. qui vellet se a cane sectari V. 2, 9, 6. de columbis servandis C. 8, 8, 7. P. 1, 24, 2. non esse prodigium, si scrofa mandat foetus suos C. 7, 11, 3. Gesner.

Supertegere frondium congestu C. 9, 14, 14.

Supervacuae frondes C. 5, 5, 19. supervacuus cultus C. 2, 12, 5.

Supervagatur vinea C. 4, 21, 1.

Supervagata duramenti pars C. 4, 22, 4.

Supervenit iuvencam bos C. 6, 24, 3. matrem stupro caper C. 7, 6, 3. humor plauitiem C. 2, 17, 5. superveniunt iugum vineae C. 4, 22, 1. ita ut superveniat *mustum caseum* C. 12, 42. ius C. 12, 7, 4. superveniat tempus lunam xxv, *transcendat, excedat* C. 8, 7, 5.

Supervoluto cylindro C. 11, 3, 34.

Suppendet vimine palma *erat* C. 4, 26, 4.

Supplantare vitem C. Arb. 7, 4. *est prosternere, et plantis pedum subiectam inculcare in fossam.* Gesner.

Supplementis iuventutis frequentatae apes C. 9, 13, 13. in supplementum gregis reservantur C. 7, 6, 7.

Supplet quod defuit C. 12, 50, 19. suppletur vas C. 12, 10, 2.

ad Supplicia Deorum servare boves V. 2, 5, 10.

Supplicare pro copia Ca. 143, 2.

Supponere ova V. 3, 9, 9. vitulum foetae V. 2, 5, 17. falcem maturis C. 10, 328. supponunt dentes alios cadentibus equi Veg. 6, 5, 2. supponitur prelo oliva C. 12, 47, 9. suppones aquam ori equi per fistulam Veg. 1, 11, 13.

Suppositicia mater, quae alienum alit V. 2, 8, 2.

Supprimit epiphoram oculi polenta C. 6, 17, 8.

si Suppurationis remedia C. 6, 11. 6, 34, 1. Veg. 4, 8, 1. in suppurationem converti C. 6, 17, 6.

Suppuratum generat morsus Veg. 4, 21, 4.

Suppurat sub carne cancer Ca. 157, 3. si suppuravit sanguis C. 6, 12, 2.

Supputare novellas plantas C. 4, 33, 5. oleas Ca. 27.

Supra stet amurca Ca. 101. oleum supra siet Ca. 119. supra perticas imponendi C. 8, 11, 17. supra terram stantia vasa C. 12, 18, 4. supra C. millia V. 3, 2, 17. supra decem annorum bacca V. 2, 1, 13. supra se acervata grana P. Ian. 20. quae supra scripta est Ca. 157, 2.

Supraiaciuntur C. 11, 3, 62.

Suprema nocte C. 10, 294.

Surcularis terra C. 3, 11, 5. Surculares libri *vocantur Columellae* III. IV. V. *in libris scriptis.* Surcularius ager V. 1, 2, 17.

Surculo. surculare stirpem C. 5, 9, 11. *no. Nihil dubito quin bonae notae verbum sit, licet hodie forte ἐκ τῶν ἅπαξ λεγομένων. Vt* pampinare *est* pampinos *superfluos auferre, ut* ruscum, ruscare; *sic* surculare, surculos *sive stolones.* Gesner.

Surculus, ex quo vel arbor procedit, vel frutex, vel vitis C. 3, 1, 2. surculo consitus ager C. 7, 12, 10. surculi duum generum C. Arb. 1, 1. *ad* C. 4, 28, 2. surculi adferunt florem C. 11, 2, 11. qui probentur P. 1, 6, 2. poni ut debeant C. 3, 17, 3. quando transferendi V. 1, 41, 1. qui, quando inseri debeant C. 11, 2, 11. quicunque cuicunque arbori possunt inseri C. Arb. 27.—surculo calcato remedium C. 6, 15, 1. *vid.* Stirps.

Surdus veritatis C. 3, 10, 18.

Surgit sementis C. 2, 8, 5. surrecturus in altum frutex C. 6, 23, 2.

Surrecta cornua C. 7, 3, 3.

Surrentinus ager C. 3, 8, 5. Surrentini colles C. 3, 2, 10.

Sursum colere *h. e. loca superna* V. 1, 6, 3. sursum vorsum ducere Ca 32, 1. 33, 1. sursum vorsum serpit V. 1, 31, 5.

Sus *etiam* aper V. 2, 1, 5. *vid. no. ad* C. 9 pr. 1. sus glabra, densaque C. 1 pr. 26. Aeneae Lavinii xxx porcos peperit V. 2, 4, 18. de suibus quae tenenda V. 2, 4, 1. C. 7, 9. quando et quomodo castrandi C. 7, 11. ut curandi C. 7, 10. ut mactandi, saliendi *rel.* C. 12, 53. sus famis impatiens C. 7, 11, 3. aegra quod egerit, pestilentiam facere creditur C. 6, 5, 1.

Suscipit Stolo, ὑπολαβὼν ἔφη V. 1, 2, 24. suscipere consilium C. 1, 8, 15. *not.*

Suspecta de morbis P. 1, 16.

Suspendere in summa terra vitem C. 3, 13, 8. *non satis profunde mergere, ut in summo haereat.* suspendat

lapidum robustius glebas C. 2, 16, 6. suspendere dolia subiectis parvis lapidibus C. 12, 18, 6. suspendere vinculo palmam C. 4, 26, 4. *not.* pavimenta cellae subiectis cuniculis P. 1, 20, 2. manum moderando Veg. 3, 40, 3. gressum Veg. 3, 55, 2. suspenduntur pavimenta glacie *h. e. vitiose elevantur, et a rudere subiecto separantur* P. Mai. 11, 1. suspendi arduo locorum situ ab humore P. N. 5. suspendit ilia bos orthopnoicus, *attrahit* Veg. 5, 45, 1. — suspendi possunt morbi quidam non persanari Veg. 5, 64, 5. *ubi est differri, ne statim interficiant.*

Suspensurae cellarum uti fiant P. 1, 40, 2.

Suspensus ab humore locus P. 1, 40, 1. P. N. 5. *not.* a terra porrus P. F. 24, 12. suspensa in summitate vitis P. O. 5, 1. leviter semina C. 4, 1, 6. ab omni humore stabula P. 1, 21, 2. terra C. 11, 13, 34. *h. e. rara, resoluta.* suspensissimum pastinatum C. 3, 13, 7. suspensae molae, ne nucleus frangatur olivarum C. 12, 49, 2. 12, 52, 2. 2, 11, 12. sal suspensa mola infractus C. 12, 53, 2. suspensum (*credo, ne terram quatuor pedibus contingere possit. Gesner*) animal ab alio cibo abstinebis Veg. 4, 4, 1.

Suspicio. aqua mulsa, quae suspicionem tantum habere possit dulcedinis P. Ian. 15, 8.

Suspiriosus morbus, *idem qui* aridus Veg. 1, 11. 2, 36, 2. suspiriosae mulae C. 6, 38, 1. ovea C. 7, 5, 19.

Suspirium crebrum facere C. 6, 14, 2. articulare Veg. 2, 10, 4. in suspirium transit morbus Veg. 1, 10, 9.

Suspiro. suspiret confectio aestuabunda per linteum P. O. 17, 2. suspirant aestuantia vina foramine P. O. 14, 16.

Sustinere transversis vectibus tabulas directas P. Aug. 9, 3. se ipsa non potest sus V. 2, 4, 11. — sustinere moram temporis, *de pomis, sich halten* P. F. 25, 3. turbines imbresque C. 3, 2, 20. iniuriam C. 2, 9, 4. penuriam temporum C. 9, 14, 17. coloni negligentiam C. 2, 10, 2. 4, 3, 4. — Sustinetur cibo V. 2, 1, 23. *no.* Nam — sustinere cibo C. 7, 9, 9. *est alere.* porculos hordeo C. 7, 9, 13. cibariis colonos C. 2, 9, 17. fessas apes passo C. 9, 13, 7. sustinetur a materno ubere tradux C. 4, 29, 11. — Sustinere aedificium difficilius quam condere P. 1, 8, 1. — sustinebam negare, audebam C. 11, 1, 2.

Susum animam subducere Ca. 157, 18. V. 1, 6, 3.

Suus. suo sibi pampino tegito C. Arb. 11, 2. suo sibi iure ablui C. 12, 7, 2. eluere C. 12, 54, 2. in suo sibi iure decoquuntur C. 12, 41, 3. suo quidque vase conditur C. 12, 7, 3. suapte sponte V. 3, 7, 1.

Sybaris, qui nunc Thurii dicuntur V. 1, 7, 6. in Sybaritano semen redit cum centesimo V. 1, 44, 2.

Sylva *cum derivatis vid.* Silva.

Symonianum trifolium *v.* Simo.

Symphoniaca herba P. O. 12, 8. Veg. 5, 67, 3. *al.* hyoscyamos (iusquiamus) *de cuius nominibus et virtutibus plura Apuleius de herbis* c. 4. *Le Moynium ad Barnabae epist. p.* 623. *laudat Almelov. ad h. l.* Gesner. Quae in Thes. L. L. ex Plinii 26. c. 7. *laudatur* Gomphraena eadem et Symphonia dicta, *in Harduini Editione fuit sublata.*

Symphytum Veg. 5, 5, 11. anagallicn *substituitur, it.* 5, 68, 3. *et* 6, 8, 4. 6, 9, 2. Symphytum *alias*

alus Gallicus (Gallica *al.*) *Vid. Rhod. Lex. Scribo. officinis est* consolida maior.

Synanche Veg. 2, 10, 3. 5, 67, 3.

Synchrisma, Veg. 3, 45, 7. *Est autem* σύγχρισμα *iunctio substantiae liquidioris, ut ex Paullo Gorraeus docet, restituit etiam* Vegetio 5, 17, 3. *Morgagnus.* Tractam *vel* stractam *dixit idem* Veg. 3, 45, 5. *Compositiones eius habes* Veg. 6, 18. 6, 22, 2. 6, 28. 11 *et* 12. Gesner.

Syncopati et suffusi equi distantia Veg. 2, 25, 1.

Syncope, defectio Veg. 2, 25, 2.

Syncopo. Si iumentum syncopaverit Veg. 2, 25, 1. *not.*

Συνηπειρῶται V. 2, 5, 1.

Synesis (*alio respectu Enallage*) *exempla.* ne capra natum pascat, quas astrologia in caelum recepit V. 1, 2, 17. De his generibus singulae (*partes*) dividuntur V. 1, 5, 4. *Add.* 1, 9, 5. 1, 19, 1. 2, 1, 11 *et* 12. 2, 1, 21 *it.* 2, 9, 16. 3, 2, 16. 3, 5, 1. 3, 9, 10 et 11. 3, 12, 5 *et* 6. 3, 16, 13 *it.* 15 *et* 22. *ex Buchneri sententia.* Pedali mensura, qui (*pes*) digitorum est XVI C. 5, 1, 4. *add.* 12, 16, 3. Gesner.

Syntexin, σύντηξιν Veg. 5, 54, 1.

in Syria brevibus caudis commendantur oves V. 2, 2, 3. seruntur sesama mense Iunio C. 2, 10, 18.

Syriaca mala C. 5, 10, 19. Syrica, a colore nomen habere ait *Plin.* 15, 14 *s.* 15. — radix C. 11, 3, 16 *et* 59. *vid.* Radix. *eadem* Assyria C. 10, 114. — Syriacus ros C. 9, 13, 5. P. Mar. 15, 1. *vid.* Ros.

Syrius. Syria pira C. 5, 10, 18. *Martialis:* Et nomen pira quae ferunt Syrorum. *Iuvenalis* 11, 73. Signinum Syriumque pirum.

Syringis tentare curationem Veg. 1, 28, 7. *h. e. iniectionibus per siphunculos. Ita Gesner. sed vocabulum omittit Samb. Codex.*

Syringotomium Veg. 3, 27, 2.

Syrmaticum animal Veg. 5, 21, 1.

Συζυγίαι ἐναντιοτήτων, comparationes discordantium C. 2, 2, 3.

T

Tabani boves concitant V. 2, 5, 14.

Tabefaciat *an* labefaciat contagione C. 6, 5, 1.

Tabella *dimin. ex* taberna *ad* V. 3, 2, 1. *not.*

Tabernae diversoriae V. 1, 2, 23.

Tabes. tabem afferre pecori C. 6, 5, 2. in tabem resolvuntur cantharides P. 1, 35, 4.

Tabescit sal Ca. 88, 1. tabescunt ficus in iure C. 12, 17, 2.

Tabula literaria V. 3, 5, 10. — tabula comitiorum V. 3, 5, 18. 3, 17, 1. not. — tabulae quibus ovilia consternuntur C. 7, 4, 5. tabulae, *asseres etiam* P. 1, 40, 4 *et* 5. — tabula agri modus P. Ian. 10, 2. iugeralis P. F. 9, 9. vinearum P. Ian. 11, hortos vinearum *dixit Columella. Hic, et* P. F. 10, 1. *significat aream non definitae magnitudinis.* Gesner.

Tabulare palati Veg. 3, 11, 4. *Sic dici putat Platnerus V. C. os palati, quod praesertim in posterioribus partibus laminae in modum se habet.* Gesner.

Tabulatim disponere genera vitium P. F. 9, 11. *per hortos dixit Columella.*

Tabulatum simile granario C. 12, 50, 3. in eo olea Ca. 3, 4. *it.* Ca. 55. Ca. 64, 1. suffumigatur C. 12, 12, 3. in tabulatum componere foenum C. 2, 22, 3. *hinc* semina de tabulato C. 2, 18, 2. tabulatis congerere res siccas C. 1, 6, 10. fumo recondenda

glans C. 7, 9, 8. tabulata gallinarii C. 8, 3, 3. — in ulmis quomodo instituantur C. 5, 6, 11. *it.* 23 *et* 24. *Tabulata in arboribus sunt ordines ramorum, de quibus ait poëta: Assuescant summaque sequi tabulata per ulmos: quem locum enarrans Servius, ait: Tabulata sunt rami effusiores, et in plana tendentes, non ad altiora crescentes. Sunt in arboribus ima, et summa tabulata ramorum. Plinius docet, tabulata ulmorum ab octavo pede altitudinis dilatari in collibus, siccisque agris, a duodecimo in campestribus, et humidis.* Bero. — *pro eo quod vulgo* stratum, *nostris etiam* stratura. tabulata tria, *in uvae passae insolatione* C. 12, 39, 3. *ita* 12, 43, 2 *it.* 3 *et* 11. in olivarum conditura C. 12, 48, 3.

Tacta tectorio V. 3, 5, 3. 3, 9, 3. *vid* Tang.

Taedians animal *h. e. nauseans, fastidiens* Veg. 1, 17, 12. 4, 2, 4. 5, 67, 2.

Taeniolis algae involuta C. 11, 3, 23.

Tages Tyrrhenus vates C. 10, 345. *Ex Tagetis a Vicelio conversis libris inepta oracula graece prodidit Ioannes Laurentius Lydus* περὶ μηνῶν *p.* 130 *seqq.* Verba sunt: αὐτὸς γὰρ Βικέλιος ὁ Ῥωμαῖος ἐκ τῶν Τάγητος στίχων (περὶ οὗ καὶ Ἀπουλήϊος ὕστερον πλατεῖ καὶ ἐλευθέρῳ ποδὸς ἀφηγήσατο λόγῳ) ταῦτα ῥήμασιν αὐτοῖς καθ' ἑρμηνείαν φησίν. Quae si compares eum prooemio simillimi argumenti: Βροντοσκοπικῆς ἐφημέρου τοπικῆς πρὸς τὴν σελήνην κατὰ τὸν Ῥωμαῖον Φίγουλον ἐκ τῶν Τάγητος καθ' ἑρμηνείαν πρὸς λέξιν, quam cum Nigidii Figuli Fragmentis edidit I. Rutgersius Var. Lect. III. c. 16. p. 247 seqq. facile credes nomen Βικέλιος mutandum esse in Φίγουλος. Certe utroque loco idem Tagetis versuum interpres intelligitur. De Nigidio tamen Figulo finis dubitare non patitur brontoscopii: ταύτην τὴν ἐφήμερον βροντοσκοπίαν ὁ Νιγίδιος οὐ καθολικὴν ἀλλὰ μόνης εἶναι τῆς Ῥώμης ἔκρινεν. Tagetis libros de disciplina etrusca versibus scriptos eosdemque ab Apuleio oratione pedestri redditos fuisse post Figulum aut Vicelium, nunc primum a Ioanne Laurentio discimus.

Tagro monte Hispan. V. 2, 1, 19.

Talea quid a clavo differat P. Mar. 10, 11. Varr. 1, 40, 4. *Gallis* bouture. taleae propius stirpem recisae C. 4, 33, 4. taleis conseritur salix C. 4, 31, 2. morus P.F. 25, 28. oleaginae ut adornandae et serendae C. 5, 9, 2 *et* 3. taleae tripedaneae Ca. 45, 1. oleares C. 11, 2, 42. Veget. R. Milit. 4, 8. intercisi ex validissimis arboribus cylindri, quas taleas vocant.

Taleolae vitis C. 3, 17, 1. taleolas scillae sectas C. 12, 33, 1. inulae C. 12, 46, 2.

Talioli in membris equi (al. calculi) Veg 4, 2, 1.

Talibus numeris, *his versibus* C. 7, 3, 1.

Talpae ne hortum infestent P. 1, 35, 10. P. Mar. 9, 1. ut capiantur P. Mar. 9, 4. *ubi relativum eorum in aliis libris bis refertur ad talpas, culpane librarii, an quod etiam masculinum est, ut damae?* Gesner.

Talus. talo laeso remedia C. 6, 15. venae de talis Veg. 6, 4.

Tamarisci ex floribus mella conficiunt apes P. N. 8, 1. tamaricis C. 7, 10, 8.

Tamarix. tamaricum fruteta C. 8, 15, 4.

Tamdiu — quamdiu C. 12, 21, 2

Tamen et tantum *saepius confusa* v. *c.* C. 12, 4, 4.
Tamquam, *exempli causa* C. 3, 11, 5. 5, 2, 1.
Tanagrici galli V. 3, 9, 6. gallinae C. 8. 2, 4 *et* 13.
Tandem *idem fere quod* certe *vel* minimum. colligendae tandem aquae pluviali C. 1, 5, 2.
Tangenda planta fimo bubulo P. Ian. 15, 16. *add.* F. 25, 15. Apr. 8, 2. *add.* Tacta.
Taniacae pernae V. 2, 4, 10.
Tanquam *vid.* Tamq.
in Tantum deprimere, donec C. 3, 13, 9. cumini tantum quod oleat Ca. 156, 3. cum in tantum refrixerit, quantum ne contactu corpus urat C. 12, 24, 1. tantum, quantum ut C. 2, 11, 4. — tantidem emitur Ca. 22, 4, — tantundem *an ablativo casu* C. 6, 5, 3. *conf. ad* 12, 25. 3.
Tarchon vates C. 10, 346. *not.*
Tardipedi sacris iam rite solutis C. 10, 419. *h. e. post Vulcanalia de quibus* C. 11, 3, 18. Κυλλοποδίων graece.
Tarda ad crescendum V. 1, 41, 4. in crescendo V. 1, 41, 5.
Tarentinus ager V. 1, 14, 4. Tarentina cupressus Ca. 151, 1. ovea *i. e. Graece* C. 7, 2, 3 *et* 5. 7, 4, 1. 11, 2, 35. P. N. 13, 5. lanae V. 2, 2, 18. pira C. 5, 10, 18. Ca. 7, 4. porrum Ca. 8, 11, 14. nux ut fiat P. Ian. 15, 18. C. 5, 10, 14. Arb 22, 3.
Tarquenna V. 1, 2, 27.
Tarquiniense Q. Fulvii Lupini V. 3, 12, 1.
Tarsense pelagus C. 8, 16, 10.
Tartara caelo praeposuit Proserpina C. 10, 272.
Tartesiacos thyrsos C. 10, 370.
Tartesida lactucam C. 10, 192.
Tartesi litore Gades C. 10, 185.
Taurae, vaccae steriles V. 2, 5, 6. ablegandae vel aratro domandae C. 6, 22, 1. *not.*
Tauri olim ἰταλοὶ C, 6 pr. 7. quando comparandi, et quibus signis probandi C. 6, 20. P. Mar. 11, 4. — Taurus Statiliorum cognomen V. 2, 1, 10. — mons ad Syriam V. 2, 1, 8. *Vide etiam* hippocentaurus.
Taxatio curae, *aestimatio* Veg. pr. 5.
Taxi nocentes C. 9, 4, 3. *not semine taxi gallinas multum impinguari tradit Albertus Veget. p.* 457. *ubi in Calabria praecipue venenosum esse ait.*
Tebae, colles V. 3, 1, 6.
Tectoria priva Ca. 11, 1.
Tectorius, *a, um.* Tectorium opus marmoratum V. 1, 57, 1. parietibus ut inducendum P. 1, 11, 2. tectoriis espolita cubilia C. 7, 15, 5. calx quae aptior P. 1, 10.
Tectura parietum fortis et nitida ut fiat P. 1, 25. *i. e. tectorii inductio.*
Tectus. tectae oves V. 2, 11, 7. C. 7, 2, 3 *et* 4.
Tedae clavus vel cuneus radicibus figitur *vid.* Clavus, Cuneus. per ardentem tedam candens sevum instillatur C. 7, 5, 13. pinea C. 5, 10, 17. Arb. 24. *not.*
Tegetes cannae C. 12, 50, 8. palmeae C. 5, 5, 15.
Tegeticulae cannabinae in Columbaris V. 3, 8, 2. C. 8, 9, 3. tegeticulis subiectis V. 2, 11, 8.
Tegmina pedum C. 1, 8, 18. tegmine grani C. 10, 243. tegminibus opacare vites C. 5, 5, 15. C. 3, 10, 12. 9, 7, 4. *not.*
Tegula. supra tegulas in igne ponis Veg 6, 19, 1.
Tegumen ovis C. 7, 4, 4.
Tegumentis defendi a frigore P. F. 24, 14. adumbrantur uvae C. 11, 2, 61.
Tela iogalis Ca. 10, 5. *et* telae ioga-

les 14, 2. *vid. Pop. de instr. fundi c.* 40. *Nimirum totum textrinae apparatum intelligo*, *iugum*, *cui involvitur stamen*, *et reliquum regularum et filorum instrumentum.* Telam *non opus modo quod texitur*, *sed ipsum etiam instrumentum notare*, *observavit Broukhus. ad Tib.* 2, 1, 66. Gesner. *Cum textrinae et textoriorum instrumentorum antiquissimorum historiam nondum satis explicatam reperissem*, *iterum ad examen loca veterum scriptorum revocare constitui. Quod si tamen rem omnem ad liquidum nondum potui perducere*, *eam tamen copiam huc me adduxisse spero*, *ut qui maiore otio et accuratiori textrinae artis scientia abundant*, *facile lectorum omnium votis satisfacere posse videantur*, *si disputationem denuo ingressi fuerint.* Vt ordine procedamus, vocabulorum ad textrinam pertinentium praecipua et maxime usu loquendi frequentata interpretari conabimur; quo facilius eorum propria significatione cognita telam ipsam ordinare et detexere possimus. Primum videamus verbum *ordiri*, unde *ordia*, *prima ordia*, *primordia* ducta sunt, quae de cuiuscunque rei initiis usurpantur, sed cui textrinae parti proprium sit verbum, qui explicaret, nondum reperi. Initium texendae telae antecedere id, quod verbo ordiri significatur, arguere licet ex loco Plauti Pseudol. 1, 4, 6. *neque exordiri primum*, *unde occipias*, *habes*, *neque ad detexundam telam certos terminos.* Confirmare coniecturam potest locus Catonis de R. R. cap. 135. sect. 4. ubi *funem exordiri oportere* ait, *longum pedes LXXII.* a quo loco texendi similitudo maxime aliena est Igitur comodissimum erit verbum *ordiri* et vocabulum *ordia* interpretari de eo textoris opere, quod Galli translato ad eos verbi usu antiquo *ourdir* dicunt, cui operi inservit machina *ourdissoir* appellata, quam nostri *Scheergiebe*, ut illud opus *scheeren*, *aufscheeren* dicunt; id est fila tramae ita deducere, partiri et alternare, ut iugo imponi et postea tela immisso inter alternantia tramae fila subtemine detexi possit. Maiores enim nostri *scheren* et *schieren* dixerunt, quod latini partiri, dispertiri et ordinare solent. A quo verbo derivantur *Scheergiebe*, *Scheerkübe*, quam machinam alii *Scheerrahme* vocant, *Scheerlatte*, *Scheergarn*, *Scheering* (i. e. trama deducta et ordinata) *Scheerkasten*. Originis graecae vestigia solus servavit Hesychius, qui vocabulum ὄρθημα, ἡ τολύπη τῶν ἐρίων interpretatur. Quae glossa postulat ut deinceps de vocabulo τολύπη dicamus, unde derivatum τολυπεύειν et ἐκτολυπεύειν frequenter Homerus usurpat. Hesychio quidem τολύπη est ἀγαθίδιον στήμονος ἢ ῥοδάνης id est glomus tramae aut subteminis; idem τολύπευμα et τολύπην interpretatur τὸ κατασκευαστὸν ἔριον id est lanam apparatam. Sed experiamur, num aliunde accuratius notionem vocabuli investigare licet, quam ex Grammaticorum vagis praeceptis. Exstat locus in Aristophanis comici Lysistrata 567 *seqq.* ubi mulieres gloriantur, se melius, quam viri solent, reipublicae negotia turbata et difficilia explicare posse. Quod qua ratione fieri posse censent, id vocabulis a re textoria et arte lanam purgandi, carminandi, in fila deducendi et ad tramam subtemenque apparandi sumtis usae explicare conantur. ὥσπερ κλωστὴρ ὅταν ἡμῖν ᾖ τεταραγμένος, ὧδε λαβοῦσαι, ἐπενεγκοῦσαι τοῖσιν ατράκτοις τὸ μὲν ἐνταυθὶ, τὸ δ' ἐκεῖσε, οὕτως καὶ τὸν πόλεμον τοῦτον διαλύσομεν, ἤντις ἐάσῃ.

διενεγκούσαι διὰ πρεσβειῶν, τὸ μὲν ἐνταυθὶ, τὸ δ' ἐκεῖσε. Est κλωστὴρ a verbo κλώθω (unde etiam Parcarum una Clotho vocatur) quod filum nendo ex colo deducere significat. Aliud enim filum perfectum in fuso est, ut ait Apuleius de Mundo, aliud torquetur in digitis; quod colo nondum tractum est subactumque cura digitorum, id futuri et sequentis seculi posteriora in fabula Lachesi assignat. In graeco exemplo, quod Apuleius interpretatus est, legitur: νῆμα ἀτράκτου τὸ μὲν ἐξειργασμένον, τὸ δὲ μέλλον, τὸ δὲ περιστρεφόμενον. Grammatici κλωστῆρα interpretantur ἄτρακτον et νῆμα, id est fusum et filum. Apud Aeschylum Choeph. 505. κλωστῆρα λίνου est pro κλωστὸν λίνου filum lineum. Ex Euripide λίνου κλωστῆρα περιφέρει laudat Pollux VII. sect. 31. ubi tamen optimus Codex περιφερῆ habet. Idem X. sect. 125. inter instrumenta gynaecei post ἄτρακτον et σπόνδυλον nominat κλωστῆρα. Ipse Aristophanes in Ranis versu 1390. λίνου μεστὸν ἄτρακτον εἱλίσσουσα χεροῖν κλωστῆρα ποιοῦσα, ὅπως κνεφαίως ἐς τὴν ἀγορὰν φέρουσ' ἀποδοίμαν· ubi glomum vertunt interpretes. Apud Plutarchum de sera numinis vindicta p. 58. ἀναλαβόντες αὖθις ὥσπερ ἀρχὴν κλωστῆρος ἐν σκοτεινῷ καὶ πολλοὺς ἑλιγμοὺς καὶ πλάνας ἔχοντι τῷ λόγῳ καθοδηγῶμεν αὐτούς· glomeris initium interpretantur. Esse autem κλώθειν non simpliciter filum deducere, sed fila plura iungere et iuncta deducere, arguas licet ex proverbio apud Synesium Epist. 57. ubi magistratum civilem sacerdotio iungere ait idem esse ac si quis velit κλώθειν τὰ ἀσύγκλωστα. Geminum etiam filum indicant verba Aristophanis in κλωστῆρι fuisse involutum; qui si fuerit turbatus, aliud (intelligo filum) alteri fuso, aliud alteri induci, atque ita omne opus retractari. Itaque κλώθειν dici videtur femina, quae fila pluribus fusis deducta involvit gyrgillo (Isidorus enim 20. c. 15. gyrgillum interpretatur instrumentum, quo fila revolvuntur), vel rhombo, *Scheergiebe*. Κλωστὴρ autem esse videtur summa filorum, gyrgillo involutorum, postea a telae iugo suspendenda et detexenda. Opinionem inprimis firmare videtur τρίκλωστος ἐπισπαστὴρ βόλου, id est ἐπίσπαστρον aucupis in Epigrammate Antipatri Sidonii Analect. II. p. 10. qui idem cum τριμίτῳ esse videtur. Antipater tamen Sidonius Epigrammate 22. fusum fili deductorem ubi nominat: ἠλακάταν ἐργάτιν νήματος addit fili epitheton εὐκλώστου, quod nihil aliud nisi bene deductum significare voluisse videtur. Idem Epigr. 26. fusum (ἄτρακτον) vocat καρηβαρέοντα πολυρροίβδητον propter additum capiti verticillum; postea κλωστῆρα εὔδρομον στρεπτᾶς ἁρπεδόνας id est celerem torti fili deductorem. Apollonius item Rhodius IV. 1062. κλωστῆρα ἑλίσσει de fuso ipso seu filo deducto dixit. Eodem vocabulum sensu accipere nos voluit, qui, narrante Plinio 7. c. 56. Closterem filium Arachnae fusos in lanificio invenisse tradidit. Denique apud Iosephum Antiquit. III. c. 8. verba ἐκ βύσσου κλωστῆς Hieronymus in Epistola ad Fabiolam *de bysso retorta* interpretatus est. Locus Luciani in Dial. Meretr. 6. νῦν μὲν ὑφαίνουσα, νῦν δὲ κρόκην κατάγουσα ἢ στήμονα κλώθουσα illud certe demonstrat, vocabulum κλώθειν quippe a κλάω, κλῶ deductum, proprie de filo staminis torquendo dictum fuisse. Idem in altero loco, infra, ubi de lana carenda sermo erit, afferendo, κρόκην στρέφειν et μίτον κλώθειν

dixit. Sequuntur in poëta, quae lanae apparationem tangunt: Πρῶτον μὲν ἐχμῦν, ὥσπερ πόκον ἐν βαλανείῳ, ἐκπλύναντας τὴν οἰσπώτην, ἐκ τῆς πόλεως ἐπικλινεῖς ἐκραβδίζειν τοὺς μοχθηροὺς καὶ τοὺς τριβόλους ἀπολέξαι. καὶ τούς γε συνισταμένους τούτους καὶ τοὺς πιλοῦντας ἑαυτοὺς ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖσι διαξῆναι καὶ τὰς κεφαλὰς ἀποτῖλαι. Primum lana succida purgari sordibus dicitur, dum balneo mergitur et eluitur; deinde per cratem virgis caeditur et simul duriores pili (τρίβολοι) eliguntur. Vellera qua eluuntur aquam calidam, hodieque gallici textores balneum *(Bain)* vocant. Cum virgis caeduntur, quod interdum bis fit, antea quam lana eluitur, atque iterum posteaquam purgata fuit, quo molliora intumescant simul, dum emundantur, aut lecto restibus intenso aut crati imponuntur, quemadmodum demonstrat Tabula I. operis Gallici de arte Textoris pannorum laneorum. In Aristophanis igitur loco veterem lectionem ἐπὶ κλίνης ἐκραβδίζειν praefero ei, quam viri docti receperunt, cum in caedendis velleribus inclinatio lecti, aut cratis aut mensae, ubi expansa iacent, plane nihil referat; contra locus ipse et machina, cui imponuntur, qualis sit refert. Vellera aqua calida eluere mulieres idem comicus poëta repetit in Ecclesiaz. 215. πρῶτα μὲν τἄρια βάπτουσι θερμῷ, eadem in lecto expansa purgari confirmat in Lysistratae versu 733. ubi de lana Milesia domi relicta mulier: ὅσον διαπετάσασα ἐπὶ τῆς κλίνης μόνον. Est alius eiusdem poëtae locus apud Pollucem 7. sect. 64. ἀνήσω κροκύδα μαστιγουμένην, ubi μαστιγουμένη corrigo de serva interpretatus, quae virgis caesa (ῥαβδιζομένη, μαστιγουμένη) dicitur ridicule floccos emittere, veluti lana caesa virgis mollitur et floccos explicat. Quae sequuntur in poeta, lanam carpendam *(zupfen, zausen)* tractimque vellendam spectant. Scholia graeca τοὺς συνισταμένους καὶ πιλοῦντας ἑαυτοὺς, cum de lana proprie dicuntur, ita explicant: συμπεπλεγμένους· ὥσπερ πολλάκις τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ κολλᾶται ἐρίῳ· καὶ διαχωρίζουσιν αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων. Verbum διαξαίνειν ita interpretantur: διαλῦσαι· τῶν γὰρ ἐρίων οἱ μαλλοὶ ἔχουσι τὰς κορυφὰς (τὰ ἄκρα) πεπιλημένας. καὶ ἐπὰν τιλθῶσι, διαλύεται ὁ μαλλός· ubi μαλλὸς nihil aliud nisi πόκος ipse, id est vellus apud Graecos vellendo ovi detractum, esse videtur. De opere carendae lanae *(krempeln)* sequitur: εἶτα ξαίνειν εἰς καλαθίσκον κοινὴν εὔνοιαν ἅπαντας, καταμιγνύντας τούς τε μετοίκους κεἴ τις ξένος ἢ φίλος ὑμῖν, κεἴ τις ὀφείλει τῷ δημοσίῳ, καὶ τούτους ἐγκαταμίξαι· quae postrema verba Scholia interpretantur: ἐπιτόμους ποιῆσαι. αἱ γυναῖκες γὰρ ἐργαζόμεναι ἀφ' ἑκάστου ἐρίου λαμβάνουσιν ἔντι .καὶ μιγνύουσιν ἄλλοις. Scilicet ubi vestis varii coloris detexenda est, lanae etiam variis coloribus tinctae vellera, antequam carminentur, invicem miscentur, postea lanae ita mistae in quasillos carminata ei deducta reponitur. Instrumenta quibus lana caritur vel carminatur ξάνιον et κτένιον vocantur graece, latine *carmen* a carendo. Varro de L. L. 6. p. 75. *Carere a carendo, quod eam tum purgant, ac deducunt, ut careat spurcitia: ex quo carminari tum dicitur lana, cum caret eo quod in ea est nequam.* Vtrumque instrumentum respicere videtur Claudianus contra Eutropium II. 382. *doctissimus artis quondam lanificae, moderator pectinis unci. Non alius lanam purgatis sordibus aeque praebuerit calathis; similis nec*

pinguia quisquam vellera per tenues ferri producere rimas. Pectinem uncum Gesnerus recte interpretatur illud instrumentum, quod mille parvos ex aciculis uncos tabulae aut corio affixos habet, inter quos tractae lanae explicantur, *Krempel*, *Kardetsche*. Idem huc refert locum Iuvenalis Satir. 7, 224. *qui docet obliquo lanam deducere ferro.* Deinde *rimas ferri* interpretatur genus pectinis illud, quod nostri *Kämme*, *Hecheln* vocant, cuiusque ope lanae discriminantur et in fila longa diducuntur. Philippus Epigrammate 48. pectinem lanificum vocat κτένα κοσμοκόμην i. e. quo comae lanarum ordinantur. Plinius 8. sect. 56. aliud nobis lanifici pectinis genus narrat: *Ipsum animal*, inquit (erinaceus), *non ut remur plerique, vitae hominum supervacuum est: si non sint illi aculei, frustra vellerum mollitie in pecude mortalibus data. Hac cute expoliuntur vestes. Magnum fraus et ibi lucrum monopolio invenit, et nulla re crebrioribus senatusconsultis nulloque non principe adito querimoniis provincialibus.* Ad quem usum refert Harduinus in Codice libr. 4. tit. 59. simile Zenonis edictum de monopoliis: *Iubemus ne quis cuiuscunque vestis vel piscis vel pectinum forte aut echini — monopolium exerceat.* Sed cum ad poliendas vestes adhiberi dicatur cutis aculeata, pertinet eius mentio potius ad artem fullonicam. Operam carendae lanae eiusque usum optime declarat locus Luciani in Fugitivis c. 12. ἔρια ξαίνειν ὡς εὐεργὰ εἴη ταῖς γυναιξὶ καὶ εὐμήρυτα καὶ κατάγοιτο εὐμαρῶς ὁπότε ἢ κρόκην ἐκεῖναι στρέφοιεν ἢ μίτον κλώθοιεν. Denique poeta de coloniis Atticis publicae rei una quasi textura complectendis: καὶ νὴ Δία τάς γε πόλεις ὁπόσαι τῆς γῆς τῆσδ' εἰσὶν ἄποικοι, διαγιγνώσκειν, ὅτι ταῦθ' ἡμῖν ὥσπερ τὰ κατάγματα κεῖται χωρὶς ἕκαστον· κᾆτ' ἀπὸ τούτων πάντων τὸ κάταγμα λαβόντας δεῦρο συνάγειν καὶ συναθροίζειν εἰς ἕν, κᾄπειτα ποιῆσαι τολύπην μεγάλην· κᾆτ' ἐκ ταύτης τῷ δήμῳ χλαῖναν ὑφῆναι. Est vero κάταγμα a verbo κατάγειν derivatum, id quod latine *tractum* dicitur. Grammatici vocabulum interpretantur κατασπάσματα et μηρύγματα. Locus Tibulli I. 6, 80. *tractaque de niveo vellere ducta putat* docet, etiam de lana nondum purgata aut carminata dici; quamquam lectio eius loci mire a libris scriptis variatur. Varro apud Nonium proprie tracta de lana carminata et putata dixit: *denique etiam suis manibus lanea tracta ministrasset infectori.* Quod graeco proverbio εἰς πῦρ ξαίνειν dicitur, Lucretius V. 377. *in ignem lana trahatur* interpretatus est. Sed de tractis postea ex Platone accuratius dicetur. Quod efficitur ex tractis laneis, graece vocatur τολύπη, interpres latinus Aristophanis *lanitium* vertit. Eustathius in Commentariis Homericis κατειργασμένον καὶ ξανθὲν ἔριον καὶ ἀσκηθὲν εἰς τὸ κλωσθῆναι. p. 1414. ubi si κλωσθῆναι nere interpreteris, τολύπη erit glomus (σφαῖρα ἐρίων ut idem ait p. 1336) lanarum carptarum, carminatarum et ad nendum praeparatarum. Ita Dioscorides 5. c. 85. comparat corpus pompholygis metallicae cum bulla aqua; ὕστερον δὲ πλείονος τῆς αὐξήσεως συμβαινούσης ἐρίων τολύπαις ἀφομιοῦται. Sophocles apud Pollucem 7. sect. 32. taenias dixisse fertur ὁλοστημόνους τολύπας, quas interpretor ita vocatas, quoniam plurimum tramae parum subteminis insumitur taeniis texendis. A similitudine glomeris lanarum transtulit ad porra in buccellam con-

globata Eubolus comicus apud Athenaeum XIII. p. 571. τῶν πράσων ποιούμεναι τολύπας ἔσαττον τὰς γνάθους. Agathias historiae libro V. p. 167. χαλωδίοις καὶ τολύπαις τοὺς καλάμους ξυνδήσαντες κώμυθας πολλὰς ἀπειργάσαντο cum dixit, τολύπην intelligere nos voluit vinculum laneum ita ut saepe μαλλὸς usurpatur. Ductum inde verbum τολυπεύειν metaphorice de dolis insidiisque dicitur, ut πλέκειν et latinum nectere, texere; cum proprie sit *lanam glomerare in orbes*. ut ait Ovidius Metamorph. 6, 19. ἐκτολυπεύειν autem metaphorice idem quod extricare rem difficilem et laboriosam dicitur. Haud scio igitur an recte auctor Etymologici magni, ubi τολυπεύειν interpretatur inter alia ἀθροίζειν, addat: ἀπό μεταφορᾶς τῶν τὰ ἔρια ἐργαζομένων καὶ δεσμευόντων αὐτά. nisi voluit forte orbes lanarum glomeratos ex variis tractis colligari, colligatosque lanificis tradi aut appendi.

Sed ipsa tracta antequam glomerarentur in orbes (τολύπας) a floccis purgabantur, quod κροκυδίζειν κάταγμα dixit comicus Philyllius apud Pollucem 7. sect. 29. Est locus in Epigrammate Philippi No. 48. ubi τολύπη de filorum glomere dente aequatorum dici videtur; qualus enim, in quo servari solebat lana et fila, dicitur iunco textus: ὃν ποτ' ὀδόντι ἐπλήρου τολύπη πᾶσα καθαιρομένη; Sed dens, quo τολύπη purgari dicitur, non est hominis, ut apud Catullum Argonaut. 315. legitur: *atque ita decerpens aequabat semper opus dens, laneaque aridulis haerebant morsa labellis*: et apud Albinovanum in Maecenatem Elegiae versu 74. *lenisti morsu lenia fila parum.* sed est dens pectinis rectus aut curvus, quo lana caritur. Itaque manet ea vocabuli notio, quam antea demonstravimus, at decet ex usu satis cognito atque exemplis approbato interpretari loca dubia, veluti in Epigrammate Antipatri 26. ubi calathus dicitur custos staminis (στήμονος ἀσκητοῦ) et τολύπας. ubi subtemen nominandum expectabas. Est apud Hesychium locus: οὐδ' ἐτρύπησε κρόκην, οὐδ' εἰργάσατο ex poëta aliquo excerptus, ubi quid poëta κρόκην τρυπᾶν dixerit, non est manifestum, quamvis Grammaticus explicare voluerit. Nec magis est explicatu facile, quod idem annotavit: διακονίς. ἐπὶ ὑφῆς ἱματίου ἀνωμάλου, ὁ φαμὲν κονίζειν· καὶ ἄνθρωπος ὁ μὴ πυκνός. Videtur κονίζειν esse contrarium τοῦ σπαθᾶν, quoniam textura διακονίς metaphorice etiam hominem non πυκνὸν significare dicitur; quemadmodum σπάθημα φρενῶν apud Suidam est πύκνωμα. Vide quae dixi in Lexico Graeco sub voc. διακονίς. Huc accedat Hesychii πευκάνα, πευκονία, ἱστοῦ παράπλεγμα. τροχιαί. Idem πέρκανα, τὰ ἱστοῦ παραπλέγματα. Artem quae fila tramae et subteminis deducit Plato στημονητικὴν et κροκονητικὴν vocavit, ubi simul, qua re discrepet trama a subtemine, egregie docuit. Locus est in Politico sect. 23. p. 152. ed. Fischeri: Δοκεῖς γάρ μοι τὸ περὶ τὴν τοῦ στήμονος ἐργασίαν λέγειν στρεπτικόν; οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ κρόκης· ἢ γένεσιν ἄστροφόν τινα αὐτῆς εὑρήσομεν οὐδαμῶς... τῶν περὶ ξαντικὴν ἔργων μηκυνθέν τε καὶ σχὸν πλάτος λέγομεν εἶναι κάταγμά τι· Τούτου δὴ τὸ μὲν ἀτράκτῳ τε στραφὲν καὶ στερεὸν νῆμα γενόμενον στήμονα μέν φασι τὸ νῆμα, τὴν δ' ἀπευθύνουσαν αὐτὸ τέχνην εἶναι στημονητικήν. Ὅσα δέ γ' αὐτὴν μὲν συστροφὴν χαύνην λαμβάνει τῇ δὲ τοῦ στήμονος ἐμπλέξει πρὸς τὴν τῆς γνάψεως ὁλκὴν ἐμμέτρως τὴν μαλακότητα

ἴσχει, ταῦτ' ἄρα κρόκην μὲν τὰ νηθέντα, τὴν δ' ἐπιτεταγμένην αὐτοῖς τέχνην κροκονητικὴν φῶμεν. — τὸ γὰρ συγκριτικῆς τῆς ἐν ταλασιουργίᾳ μόριον ὅταν εὐθυπλοκίᾳ κρόκης καὶ στήμονος ἀπεργάζηται πλέγμα, τὸ μὲν πλεχθὲν σύμπαν, ἐσθῆτα ἐρέαν, τὴν δ' ἐπὶ τούτῳ τέχνην οὖσαν προσαγορεύομεν ὑφαντικήν. Hic Plato non solum lucide artem laneae vestis texendae descripsit, sed staminis vel tramae et subteminis discrimen etiam aptissime enarravit usumque fulloniae artis adiunxit. Lanam nempe textam non ea longitudinis et latitudinis mensura, qua nos, veteres textores vendebant vel mulieres opera sua elaborabant, verum ubique vestium nomine veniunt texta quaecunque a scriptoribus vetustis appellantur, quoniam in tela una modo vestis ad antiquam illam simplicem et fere quadratam formam composita tota simul detexebatur ita, ut ex tela descendentem et a fullone apparatam induere vir aut femina statim posset. Staminis naturam firmiorem quippe nendo magis torti dixit; nostri *drell* usurpant filum eiusmodi; contra subtemen crassius et mollius id est minus tortum est. Fulloniae artis est subteminis mollioris pilos minus tortos extricatos crispare; quem effectum Plato ὁλκὴν vocat. Denique *tracta* seu κατάγματα omnium clarissime definit, ita ut appareat, esse, quae nostri *Floeten*, Galli a forma varia *Ploques*, *Loquettes*, *Volits* et *Boudins* vocant. Atque hinc demum apparet, quomodo Hesychius verbum πλατύνειν per μηρύειν explicare potuerit. Stamen tenue et laeve graece ἐξεσμένον dici ab Aristophane annotat Pollux 7. sect. 32. ubi intelligi stamen earum vestium puto, quae bilices texuntur, et stamen non villosum et crispum, ut panni (*Tücher*) habent, sed laeve et tenue ostendunt, quod genus Galli *Serge*, *Etamine* et aliis nominibus appellant. Hinc interpretari licebit Homericum locum Il. 14, 179. ubi Iuno induta inducitur veste (ἑανῷ) ὅν οἱ Ἀθήνη ἔξυσ' ἀσκήσασα, τίθει δ' ἐνὶ δαίδαλα πολλά, id est variegata, quam Minerva texuerat laevi et tenui stamine. Apollonius enim recte interpretatur: λεπτῶς κατειργάσατο ὑφάνασα. Haec sunt vulgatissima filorum nomina, quae Latini ad formam Graecorum finxerunt. Stamen enim et στήμων dicitur, quod in telae perpendicularis iugo suspensum stat erectum; qua de re paulo post copiosius dicetur. Subtemen pariter ad Graeci ὑφὴ imitationem dixerunt. Pollux ex Platone ἐφυφὴν laudavit 7. sect. 30. sed is de Legibus libro V. p. 220. Bipont. οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν οἷόντ' ἐστι τήν τε συνυφὴν καὶ τὸν στήμονα ἀπεργάζεσθαι. Pergit in natura utriusque fili ad mixturam virtutum politicarum transferenda: διαφέρειν δὲ ἀναγκαῖον τὸ τῶν στημόνων πρὸς ἀρετὴν γένος· ἰσχυρόν τε γὰρ καί τινα βεβαιότητα ἐν τοῖς τρόποις εἰληφός, τὸ δὲ μαλακώτερον καὶ ἐπιεικίᾳ τινὶ δικαίᾳ χρώμενον. Ex latino verbo *subtexere* factum *subteximen*, *subtemen* recte docuit Salmasius, qui simul idem graece ῥοδάνην vocari admonuit. Antiquiorem auctoritatem ignoro Batrachomyomachia, ubi versu 182. ἐκ ῥοδάνης λεπτῆς est. Κρόκα Hesiodus dixit pro κρόκην, ubi vestem frigori hiberno defendendo parare docet: στήμονι δ' ἐν παύρῳ πολλὴν κρόκα μηρύσασθαι. ubi verbum postremum significat tractum maius subtemini impendi, quo villosior vestis detexatur. Discrimen staminis et subteminis docet locus Hieronymi ad Demetriadem: *Habeto*

lanam semper in *manibus vel staminis pollice fila ducito vel ad torquenda subtegmina in alveolis fusa vertantur.* ubi Casaubonus ad Persium p. 198. malebat non sine causa legi: *subtegminis — stamina.* Haec enim posteriora magis torquentur. Ceterum memorabilis est locus propter alveolorum mentionem in quibus fusi vertuntur. Fusi genus singulare arguit argumentum legis paganae a Plinio 28. sect. 5. positum: *ne per itinera ambulantes torqueant fusos aut omnino detectos ferant.* Fuisse igitur simile genus suspicor ei, quod in Westphalia ambulantes et pascentes sequitur proiiciendum et in terra trochi instar circumvertendum. Supersunt de filis telae vocabula duo ἤτριον et πηνίον cum derivatis inde verbis, quorum notionem nunc eruere atque illustrare conabimur. Πήνη et forma diminutiva πηνίον esse subtemen voluit iam olim Salmasius; qua vero re a κρόκη discrepet, inquirendum superest. Adiuvabit nos Hesychius, qui πηνίον interpretatur πανσύκλιον ἢ ἄτρακτος εἰς ὃν εἰλεῖται ἡ κρόκη. Suidas in eadem glossa habet ἐν ᾧ εἰλεῖται. Antiqui Homeri interpretes ubi πηνίον ἐξέλκουσα Iliadis ψ interpretantur, εἴλημα κρόκης esse affirmant. Panuclium, quo vocabulo utitur Hesychius, est a pano, quod ipsum ex graeco translatum Nonius grammaticus interpretatur: *Panus est tramae involucrum, quod tumet rotundumque est, quem diminutive panuclam vocamus.* Isidorus 19. c. 29. panucla vel panulia tramae inquit, involucrum, ex qua panni texuntur. Hinc sua duxisse videtur Vgutio grammaticus apud Cangium in Glossario: *Panucula navicula textricum, quia eius discursu panni texuntur.* Esset igitur instrumentum, quod Galli *Navette*, nostri *Schütze*, *Schifgen* vocant, cui fusi genus versatile cum subtemine, Galli *sepoule*, nostri *Wefelspule* appellant, inseritur. Varro de L. L. 4. pag 29. *Panus Graecum, ubi ea facit panuelium, dictum a pano et volvendo filo.* ubi viri docti certant *panuelium* an *panuolium* sit scribendum. Hoc quidem dubitari non potest, Varronis etymologiam ductam esse ex graeco πῆνος, quod filum interpretati sunt, et εἰλεῖν, unde πηνίον aliqui εἴλημα κρόκης esse voluerunt. Parum igitur nos locus Varronis adiuvat. Esse panum aliqua in re diversum a subtemine, docet etiam locus Lucilii apud Nonium, ubi est: *Fortis subtemnius panus.* In epigrammate Leonidae Tarentini No. 8. in Analectis Brunckianis, mulierculae pauperes artis suae instrumenta deae dedicant, ubi post radium, qui dicitur discernere ἤτρια, (τὰν ἄτρια κρινᾳμέναν κερκίδα) nominantur τὰ τροχαῖα πανία, dorica dialecto. Sequuntur κερταστοὺς τούσδε ποτιρογέας, ut apud Suidam scriptum est, κερταστὰς habet Codex Vaticanus; cuius in locum Reiskius καὶ ῥίσκους περιῤῥογέας, Brunckius cum Salmasio κἐργαστὰς — περιῤῥαγέας substituit; quamquam hic instrumentum textorium ἐργασταὶ dictum ignorare se confessus sit. Tertium instrumentum textrinae Leonidas σπάθας εὐβριθεῖς nominat; de quibus infra dicetur. In altero Leonidae epigrammate eiusdem plane argumenti No. IX. fusus qui stamen torquet, ἄτρακτος ἀειδίνητος μιτόεργος vocatur, radius autem quo subtemen inter decussata tramae stamina inductum percutitur, κερκὶς πέπλων εὐάτριος ἐργάτις. Quae simul ex Leonidae carminibus quamquam loco alieno addere volui brevitatis studiosus, ne postea, ubi de vocabulis istis dicetur,

pluribus ea de re verbia opus sit. Iam ex locis elletis satis constare videtur, πηνίον esse filum subteminis fuso involutum, qui inter decussate tramae fila huc illuc commeat, et filum immittit; quae fuit iam olim Salmasii opinio, in argumento χρυσοπήνη et ex Euripidis Oreste 837. χρυσοπήνητα φάρεα, *vestes aureo subtemine*, efferens. Videamus tamen an huic interpretationi reliqua etiam loca conveniant. Interpretationem Grammaticorum, qui fusum cum involuto subtemine interpretantur πηνίον manifestus Theophrasti locus Hist. Plant. 6. c. 4. confirmat, ubi cnici agrestis caule feminae usae dicuntur pro fuso involvendi subtemini: διὸ καὶ πηνίοις ἔνιαι τῶν ἀρχαίων ἐχρῶντο γυναικῶν, ut aliae attractylide ad fusos staminum (ἄτρακτος) utebantur, auctore Dioscoride 3. c. 107. Plinius cnicum Theophrasti cum attractylide confudit et πηνία pessime *colum* est interpretatus 21. cap. 15. Fuso supremo additum uncum Plato Reipubl. X. p. 327. ἄγκιστρον vocat, ut hoc obiter moneam. Hesychius enim πῆνος etiam ὕφασμα, textum interpretatur, et derivatum inde verbum πηνόμενον per usitetius πηνιζόμενον, addens τριβόμενον. Item Photius in Lexico πήνομεν, πηνίζομεν, τρίβομεν habet. Suidas πηνίσματα, ὑφάσματα interpretatur ex Aristophenis Rania 1349. ubi aranearum telae ἱστότονα πηνίσματα vocantur. In eadem fabula versu 586. utitur verbo ἐκπηνιεῖται metaphorice pro evolvet, extricabit, expediet. Scholia tamen graeca annotant, alios libros scriptum habuisse ἐκποινιεῖται a verbo ἐκποινίζω; addunt: vulgarem lectionem repetendam esse a similitudine τῶν τὴν κρόκην μηρυομένων εἰς πηνία i. e. qui subtemen in panuclam trahunt, deducunt. Alius scholiorum auctor habet: ἐξελκύσει ἀπὸ τοῦ πηνίου. Homericum πηνίον ἐξέλκουσα addens postea: ἢ ἐξάξει ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς κατὰ μικρὸν ἐκ τοῦ σκώληκος ἐξαγομένης πήνης. Quae de verme inseruntur, spectant vocabulum πηνίον, quo Aristophanes olim in altera Nubium Editione de vermiculi genere usus fuerat, ut cum Photio annotavit Suidas; quocum si compares locum Aristotelis H. A. V. c. 19. πηνίον una et ὕπερον ad erucarum genera, fila ex corpore suo deducentium, bombycis et araneae instar pertinere videbis. Eundem Aristophanis locum Hesychius respiciens verbum, de quo dubitamus, ἐκμηρύσεται interpretatur. Epigramma 26. Antipatri Sidonii fusum dicit auctorem torti staminis et subteminis: κλωστῆρα στρεπτᾶς εὔδρομον ἀρπεδόνας καὶ πήνας. Est in Anthologia locus, ubi paupercula μίσθια πηνίσματα πενιχροῖς σπαθίοις κρούειν i. e. mercede πηνίσματα spatha percutere dicitur, ubi rectius subtemen quam stamen interpreteris. Verbo ἀναπηνίζεσθαι utitur Aristoteles H. A. 5. c. 19. ubi de bombyciis, id est glomeribus sericeis a verme aliquo contextis loquitur: τὰ βομβύκια ἀναλύουσι τῶν γυναικῶν τινες ἀναπηνιζόμεναι, κἄπειτα ὑφαίνουσι. Gaza *in filum deducunt*, vetus versio ex graeco facte *carminantes* interpretatur verbum graecum, quod ex Aristotele repetiit Basilius Homilia VIII. in Hexaemeron p. 109. rectius Plinius II. sect. 26. *prima eas redordiri rursusque texere invenit Pamphila.* Idem 6. sect. 20. de Serum lanicio seu serico: *unde geminus feminis nostris labor redordiendi fila rursumque texendi.* Est igitur ἀναπηνίζεσθαι resolvere fila, e verme larvee eusa cir-

cumvoluta, ut fila subteminis fuso circumvoluta servantue in calatho. Hinc Theocritus Idyll. 18. versu 32. ubi matrem familias peritam Helenam describit poëta: οὔτε τις ἐν ταλάρῳ πανίσδεται (i. e. πηνίζεται) ἔργα τοιαῦτα, οὔτ' ἐνὶ δαιδαλέῳ πυκινώτερον ἤτριον ἱστῷ κερκίδι συμπλέξασα μακρῶν ἔταμ' ἐκ κελέοντων. ubi vides, πηνίζεσθαι dici de opere lanam aut carentium, aut nentium et fila deducentium, quae deinde in calatho reponantue; ἤτριον contra dici de filo e telae iugo suspenso, quoniam radio seu pectine percutitur. Dicitue ipsum ἤτριον densum πυκινόν; unde λεῖον καὶ τὸ λεγόμενον εὐήτριον ὕφασμα apud Platonem Politic. sect. 48. p. 202. ubi dubitari potest, num vocabulum λεῖον interpretationem alterius εὐήτριον esse voluerit ipse Plato, ut credidisse videtur Herodianus grammaticus a Piersono editus p. 463. qui εὐήτριος χιτὼν ὁ λεπτὸς καὶ εὐϋφής, Suidas in Platone εὐήτριον, εὐϋφὲς ἔνδυμα, Scholia Augustana, a Fischero comparata, ὑμενῶδες ἔνδυμα, vestem membranae instae tenuem interpretantur. Themistius Oration. XX. p. 237. χιτῶνα λεπτὸν καὶ εὐήτριον iungit ut Plato; στρωμνὴν εὐήτριον habet Pollux X. sect. 42. Hesychius doricum ἄτριον explicat per ὕφος λεπτόν. De textae telae genere aliquo dici ἤτριον, allato Platonis loco in Phaedro p. 366. ed. Bipont. docere voluit H. Stephanus, ubi est de praeceptis rhetorum antiquorum: ἴδε καὶ συ, εἰ ἄρα καὶ σοφαίνεται διεστηκὸς αὐτῶν (τῶν λόγων) τὸ ἤτριον, ὥσπερ ἐμοί. Si εὐήτριον ὕφασμα est laeve vel tenue vestimentum, vix poterit ἤτριον in Platone esse textae telae genus, quod addito διεστηκὸς in vitio ponatur. Contra mihi Plato dicere videtur praecepta istorum rhetorum male contexta argumentis minimeque invicem apta cohaerere sibi videri veluti telam male pectine densatam, quae stamina singula inspectanti monstret. Nec me tamen latet, Hermiam in Scholiis Mstis ad Platonem ἤτριον interpretari τὸ εὐϋφὲς ἱμάτιον καὶ ἀραιόν, ὅπερ φαίνεται μὲν εὐϋφές, τῷ δὲ κατανοοῦντι διεστηκός ἐστι καὶ ἀραιὸν καὶ οὐκ εὐπαγὲς ἀλλὰ ταχέως διαῤῥηγνύμενον. Timaeus etiam in Lexico Platonico τὸ τοῦ ὑφάσματος πλέγμα interpretatur; quibus fidem equidem nullam adhibeo. Non magis me movet Erotiani auctoritas in Glossario, qui ex Hippocrate positum ἐξητριάζειν de vino saccato vel colato per lineum tenuem saccum, ἤτριον, interpretatus est. Locus enim Hippocratis hodie non exstat, et saepiuscule Erotiano accidisse scio, ut falsas lectiones aut probas minus recte interpretaretur. Maneo igitur in ea sententia, quae ex locis scriptorum allatis facile deducitur, fila tramae seu stamina tenuia laevia et bene torta graece ἤτριον, et vestem inde confectam εὐήτριον laevem, tenuem et densam dici, nisi potius, si quidem ab ἄττεσθαι, ἄζεσθαι, ut a διάζεσθαι δίασμα, derivare volueris, fila tramae per pectinem traiecta et a iugo suspensa omnia ἤτρια vocata fuisse videantur. Ceterum admonebo lectorem, Gallicos artifices vocabulum graecum πῆνας, πηνίον ad aliam textrinae partem traductum et in *penne* mutatum adhibuisse. Latinum *pinnus* multifariam etiam ipsum dicitur, quamquam in Lexicis nondum satis eius notiones omnes explicatae sunt. Est in Euripidis Hecuba locus versu 466 seq. ubi chorus de croceo Minervae peplo, seu crocota veste, quae Minervae quotannis offerebatur Athe-

nis et a virginibus sorte electis texebatur: ἡ Παλλάδος ἐν πόλει τᾶς καλλιδίφρου Ἀθαναίας ἐν κροκέῳ πέπλῳ ξεύξομαι ἅρματι πώλους ἐν δαιδαλέαισι ποικίλλους' ἀνθοκρόκοισι πήναις. ubi ἀνθόκροκοι πῆναι non differre videntur a κροκέῳ πέπλῳ, adeoque exinde de significatione vocabuli πήνη nihil confici potest. Ineptissime quidem illi Interpretes, qui Scholia graeca secuti ἀνθόκροκος a κρόκη derivantes vocabulum de variegato subtemine explicare maluerunt. In Euripidis Phoenissis pari absurditate veteres Interpretes graeci στολίδα κροκόεσσαν a κρόκη subtemine derivarunt; et in Aristophanis Ranis versu 46. κροκωτὸν χιτῶνα inepte vestem muliebrem ex subtemine (πήνη) contextam explicant. Isto igitur tempore vocabulum πήνη simpliciter pro subtemine usurpatum esse videtur. Denique ex Hesychio addo glossam. Κρέμβαλα· ἐφ' οἷς τὰς κρόκας ἐντυλίσσουσιν αἱ γυναῖκες. ubi fusus, aut radius, cui fusus cum involuto subtemine inseritur, intelligi videtur.

Trama a *stamine* ita differre videtur, ut in trama fila non solum suspensa vel intensa telae, sed etiam decussata intelligantur. Itaque apud Senecam subtemen insertum duritiem utrinque comprimentis tramae remolliat. Hinc per translationem Persius 6, 73. hominem macilentum pingui opponens: *mihi trama figurae sit reliqua: ast illi tremat omento popa venter*. Comparat corpus emaciatum usque ad ossa cum veste usu detrita, in qua primum flocci mollioris subteminis pereunt, ita ut tramae fila nuda appareant, quod Galli *montrer la corde* dicunt. Falso ex hoc Persii loco Servius ad Aeneid. 3, 483. affirmat: *tramam esse filum quod intra stamen currit*. Quem errorem forte ex inepta vocabuli a verbo *trameare* derivati interpretatione ortum, bene demonstravit Gesnerus in Thes. L. L. ubi simul Casaubonum et Harduinum a vero aberrantes in rectum tramitem perduxit. Vereor tamen ne et ipse vir doctus in eo falsus fuerit, quod tramam esse voluit idem quod stamen. Mihi enim utrumque vocabulum eo discrepare videtur, ut stamen dicatur, quatenus stanti vel erectae telae intenditur; trama, quatenus fila, staminum invicem decussant se omnia ita, ut inter ea subtemen immissum commeare possit. Graece tramam ἄτριον, ἤτριον dici puto, vocabulo a verbo ἄττεσθαι, ἄζεσθαι, διάζεσθαι derivato.

Prouti vestis plus minusve staminum aut subteminis intextum habet, ad varios usus hibernos aut aestivos densitate vel tenuitate variaque alia diversitate fit idonea, multisque et diversis plerumque ab utroque filorum genere ductis nominibus appellatur. Quae plus staminis habet, graece στημόνεος, κατάστημος et πολύστημος vocatur, auctore Hesychio in vocabulo στήμονιον. Ex Sophocle ὁλοστήμονας τολύπαι pro taeniis a Polluce afferuntur. Hinc genus interulae laneae Monachorum et Clericorum *staminea staminium*, *stamina staminum* dicta, de qua Cangii Glossarium inspicies; unde vulgatum hodieque vocabulum Gallicum *etamine* derivatum est. Μανοστήμους πέπλους ex Aeschylo et ἀραιοστήμους Grammatici veteres posuerunt.

Contra ubi texendo subtemen attritum erat, vestis graece συγκρουστὸν ἱμάτιον vocatur, quod Hesychius interpretatur οὗ ἡ κροκὶς ἀνατέτριπται. Vestem quae graece κροκέη, κροκόεσσα, κροκωτὸς appellatur, fuerunt qui a subtemine, κρόκη, dictam interpre-

tarentur. Floccos lanae ex subtemine fullonum ars extrahit; unde floccosa et villosa vestis dicitur; contra defloccata est vestis sine flocco et attrita quemadmodum interpretatur Nonius in verbo defloccare. Apud Festum *decotes* togae sunt attritae, quasi cotibus detritae atque consumtae sint. Pexa vestis dicitur, in qua subteminis mollioris floccos, villos seu lanuginem fullonis ars excitavit. Hinc Horatius Ep. 1, 1, 95. *si forte subucula pexae trita subest tunicae*, et Martialis Epigr. 2, 58. *pexatus pulchre rides mea, Zoile, trita.* Et Plinius 8. sect. 73. Istriae Liburniaeque lanam pilo propiorem quam lanae a pexis alienam vestibus tradit. Homerus vestem ἐΰννητον χιτῶνα Iliad. ω, 580. laudans eandem intelligere nos voluit, quam in Odyss. δ, 134. νήματος ἀσκητοῖο. βεβυσμένον dixit. Grammatici veteres νῆμα de subtemine sunt interpretati et νήθειν aiunt esse κρόκην νήθειν subtemen nere, atque omnino quicquid subtiliter effingitur adeoque id quod alias μήρυμα (tractum) dicitur, νῆμα graece vocari annotavit Photius in Lexico Msto laudato ab Albertio ad Hesychii νῆμα.

Radii, graece κερκίδος, usum simul et vocabuli graeci originem demonstrat locus Antipatri Sidonii in Epigrammate XII ubi κερκίδα εὐποίητον ita definit, ut addat εὐκρέκτους ἃ διέκρινε μίτους: id est, quo percussa bene fila tramae discriminantur. Philippus, ubi Antipatri carmen aemulatus est, Epigr. 18. radios vocat λειομίτους χάμακας perticas, quibus fila seu stamina laevigantur. Plato in Cratylo sect. 7. usum radii esse ait, ut subtemen et stamina confusa discriminentur: κερκίζοντες τὴν κρόκην καὶ τοὺς στήμονας συγκεχυμένους διακρίνομεν. quod repetit in Politico sect. 23. p. 151. Idem in Cratyli sect 9. cuicunque vestis generi aut crasso aut tenui, lineo aut laneo diversam paulo radii formam convenire ait. ἐπειδὰν δέῃ λεπτῷ ἱματίῳ ἢ παχεῖ ἢ λινῷ ἢ ἐρέῳ ἢ ὁποιῳοῦν τινι κερκίδα ποιεῖν etc. Vidimus in Theocrito supra ἤτριον συμπλέκειν κερκίδι de usu radii dictum; quod Plato in Politici sect. 48. p. 202. συγκερκίζειν dixit, artem ipsam κερκιστικήν. De ipso opere usurpari verba κερκίζειν, πλήττειν, πιέζειν, πυκνοῦν annotavit Pollux 7. sect. 35. Latini radium aut pectinem nominant, ubi Graeci κερκίδα; veluti quod Homerus Odysseae 5. versu 14. de Circe: ἱστὸν ἐποιχομένη χρυσείῃ κερκίδ' ὕφαινε; id Virgilius Aen. VII. 14. imitatus dixit *argudo tenues percurrens pectine telas:* quem versum iterum posuit in Georgicis I. 294. In utroque praeta varia olim verborum ἐποιχομένη interpretatio fuit. Graeci enim Scholiastae ἐποιχομένη alii ἀπιπορευομένη interpretantur; olim enim mulieres stantes nec sedentes texuisse telam; alii verbo ἐποιχομένη adiungunt vocabulum κερκίδι, itaque omnem locutionem explicant ἐργαζομένη, ἱστουργοῦσα. Vtram interpretationem secutus fuerit Virgilius, non dubium cuiquam esse potest; quamquam Servius ad eius locum: *aut ictu pectinis aut manu percurrens: aut quia apud maiores stantes texebant, ut hodie linteones videmus.* Homeri igitur et Virgilii exemplo patet, graecum κερκίδα latinum esse pectinem. Auctor Ciris versu 179 *non Libyco mollea plauduntur pectine telae.* ubi de materia Libyca dubitant interpretes. Ovidius Metam. 6, 132. *radium Cytoriaco de monte* id est buxeum nominat in textura, quali Galli hodieque uti malunt. Radium inter texentium instrumenta non obscure ponit Vir-

gilius Aeneid. IX. 476. *excussi manibus radii revolutaque pensa.* Pensa sunt fila radiis inclusa aut appensa. Locum hunc aemulatus Claudianus de R. P. III. 161. *attritos manu radios* dixit. Vsum radii clarissime demonstrat locus Ovidii Metam. 6, 56. *inseritur medium radiis subtemen acutis, quod digiti expediunt atque inter stamina ductum percusso feriunt insecti pectine dentes.* Eandem radii et pectinis differentiam Ovidius Fastor. 3, 879, memorat: *illa etiam stantes radio percurre telas erudit, et rarum pectine densat opus.* Adhibet igitur de radio idem verbum quod de pectine bis Virgilius graecam *κερκίδα* interpretatus posuit; radius commodius sane cum inserto subtemine percurrere telas dicitur, quam pecten, qui rectius discriminata stamina cum inserto subtemine cogere et densare dicetur. Itaque Ausonius in Mosella versu 397. bene *tenui subtemine telas percurrunt* aptissime dixisse videtur. Omnino tenendum erit graecae et latinae antiquitatis studiosis, scriptores latinos graecum vocabulum *κερκὶς* saepissime radium esse interpretatos; quod exempla ab H. Stephano et Gesnero in Thes. L. L. posita demonstrant; in instrumento vero textorio plane diversos ab eo loquendi usu abiisse. Cautius igitur H. Stephanus *κερκίδα* ait Latinos radium et pectinem vocasse, quam Gesnerus, qui cum radio textorio solum vocabulum *κερκὶς* comparavit, adeoque alios etiam in errorem induxit. Graecum enim *κερκὶς* pectinem significat, quo tela plauditur et percutitur. Graeci enim *κέρκειν* et *κρέκειν βάρβιτον* et *κιθάραν* dicunt, id est pulsare; hinc Sappho *κρέκειν τὸν ἱστὸν* dixit, id est telam pectine plaudere et detexere. Plausum pectinis Virgilius adiecto *arguto* vocabulo significavit; graecorum poëtarum inprimis anthologicorum lusuriosa ingenia variis atque ineptis ad furorem usque epithetis sonitum applausi pectinis ornare conata sunt quae repetere nolebam. Quos Philippus *λειομίτους κάμακας*, Lucretius V. 1353. post *radios* modestius *sonante scapos* appellavit. Est apud Hesychium locus, ubi *κτεὶς* dici idem videtur in usu textorio, quem latini scriptores pectinem vocarunt. Is enim ita: *σπαθητὸν τὸ ὄρθιον ὕφος σπάθῃ κεκρουμένον, οὐ κτενί.* Voluit igitur in tela recta stantes textrices olim spathis fuisse usas, contra in tela plana sedentes stamina pectine non spatha (*κτενὶ*) percussisse et densasse. Idem Hesychius *σπάθημα* interpretatur *πύκνωμα, ἀπὸ τῶν ταῖς σπάθαις κατακρουόντων τὰ ὕφη.* Idem cum Polluce 7. s. 36. *σπαθίδα* esse ait vestem cum spatha textam (*σπάθῃ ὑφασμένον ἱμάτιον*) Plutarchus Conviv. Quaest. 6. *λεπτοσπαθήτοις χλανιδίων ἐρειπίοις* ex Tragico posuit. Ex Sophocle *ἀσπάθητος χλαῖνα* cum Polluce l. c. posuit Hesychius et Pausanias apud Eustathium ad Iliad. κ, p. 787. *σπαθᾷν τὸν ἱστὸν σπάθῃ* dixit Philyllius comicus apud Pollucem X. sect. 126.

Licium graece dici *μίτον* constat testimonio Plinii 8. c. 48. sect. 74. *plurimis*, inquit, *liciis texere, quae polymita appellant, Alexandria instituit, scutulis dividere Gallia.* Haec polymita varias animalium hominumque figuras intextas habebant, Babylonicis vestibus acu pictis similia. Vnde Martialis XIV Epigr. 151. de Cubiculariis polymitis: *Haec tibi Memphitis tellus dat munera; victa est pectine Niliaco iam Babylonis acus.* Ammianus XIV. 6. *tunicae varietate liciorum effigiatae in species animalium multiformes.* Eustathius in Com-

mentariis ad Homericum πηνίον ἐξέλκουσα παρὲκ μίτου annotavit μίτον esse, δι' οὗ τοὺς στήμονας ἐναλλάσσουσιν εἰς πλοκὴν τῆς κρόκης id est quo stamina alternantur vel decussantur, ut implicetur subtemen. Similiter Servius ad Virgilii Eclog. 8, 73. *licia stamen implicant.* Recte igitur Gesnerus in Thes. L. L. licia a laciendo, laqueando dicta interpretatur fila, quibus in telis textrices implicant tramas staminis, quorumque ope distrabi eae possint et subtemen radio immitti. Vocabulum latinum apud Gallos in usu textorum retentum *Lisse* sonat; unde qui in tela stante tapetes texuntur, *de haute lisse*, qui vero in plana, *de basse lisse* dicuntur. In turcicorum tapetium textrina laminae, *lames du tisserand* dicuntur, quae compositae sunt liciis, *lisses*, inter duas regulas (*Liais*) extentis, quorum medium occupat macula (*maille*) quam tramae filum transit. Maiores nostri latinum vocabulum similiter in *Litse* mutatum retinuerunt; et quae telae *bilices* et *trilices*, vernaculo sermone etiamnum *Zwillich* et *Drillich* appellantur. *Telae licia addere* Virgilius Georg. I, 285. dixit pro vestem texendam exordiri; quod Germanicus interpres non inepte cum vernaculo nostro *anzetteln* comparavit. Ovidius *mollia barbarica suspendit licia tela*, quae in rectam telam conveniunt, minime in planam. Tibullus I, 6, 79. *firmaque conductis adnectit licia telis.* Dicuntur innecti licia, quia tramae fila alterna per maculam innexam licio traducuntur, quo commodius deinde decussari possint, cum subtemen immittendum est. Telae igitur in Tibullo tramae stamina sunt, (*die Fäden der Werfte, Kette*), licia vero, quae textores nostri *Kamme*, *Geschirr* vocant.

A numero liciorum, quibus in texendo utuntur, varia vestium genera nomina imposita habent, quibus singularum peculiaris aliqua natura et species significatur. Vestem bilicem et trilicem vernaculi sermonis usus retinuit; improprie Virgilius trilicem loricam, Valerius Flaccus cratem clypei dixerunt. Graeci τρίμιτον et τριμίτινον vestem dixerunt, quam Hesychius εὐσπάθητον bene percussum spatha interpretatur; quae glossa forte ex loco Aeschyli ducta est, quem Pollux 7. sect. 78. ita laudavit: σὺ δὲ σπαθητοῖς τριμιτίνοις ὑφάσμασι. De opere nexili etiam dici, ut lorica triplex latinorum scriptorum, testantur πῖλοι τρίμιτοι apud Pollucem X. sect. 50. ubi ex Lysippi comici Bacchis afferuntur ἀλλὰ τρίμιτός ἐστι πλεκτός πῖλος qui quidem idem est cum ποδίῳ seu pilei genere, quo pedes involvebantur. Hinc Cratetis πόδεια τριμίτινα apud Pollucem 7. sect. 92. Hexamitas vestes holosericas (ἑξαμίτους) Graecia antiqua ignoravit, recentior frequentavit, et Corinthiacos Thebanosque Siciliae colonos texturam hexamitorum praecipue exercuisse testatur Nicetas historicus in vita Manuel. 2. num. 8. quod vocabulum graeci latinique scriptores mediae, quae dicitur honestius quam barbarae, aetatis variis modis mutatum mutilatumque in ἐξάμυτος, ξάμητος, ξάμιτος, *examitum, exametum, Xamitum, Xametum, Samità, Sametum, Samitum, Sciamitum, Samis* apud Britonem Philippeidos libro 12. *Samit* donec vernaculum nostrum *Sammet* exiret, ut recte monuit Cangius. Originem vocabuli Frischius noster ignorasse vel Cangius oblitus esse videtur.

Καῖρος qui graece dicitur, a quibusdam idem putatur qui μίτος.

Hinc Hesychius ubi Homericum locum Odyss. 7. versu 107. interpretatur: *καιροσέων δ' ὀθονέων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον.* explicat primum vocabulum per *μεμιτωμένων. καῖρον δὲ τὸν μίτον φασίν. οἱ δὲ τὰς παρυφὰς τῶν ἀμπεχόνων. οἱ δὲ εὖ κεκαιρωμένων τοῦτ' ἐστὶν εὖ ὑφασμένων. καιρώματα γὰρ τὰ διαχωριστικὰ τῶν στημόνων πλέγματα.* Similiter fere Photius in Lexico, qui alibi *καῖρος* inquit, *σειρά τις ἐν ἱστῷ, δι' ἧς οἱ στήμονες διείργονται.* Iterum Hesychius in vocabulo *ἀμφίμαλλος. ἔνιοι τὸν ἐν τοῖς ἱστοῖς καῖρον ἀποδιδόασι· καῖρον δὲ τὸν μίτον ἔλεγον.* Tertius eiusdem locus in *ἀμφιμιγές*, mancus et mutilus in postrema sui parte, spectat ad omissum *ἀμφίμιτος* (de quo obiter Pollux 7. sect. 57) quod interpretatur: *καὶ σπαρτίον πρὸς ὃ τὸν μίτον αἱ γυναῖκες προσάγουσιν.* Vbi *σπαρτίον* funis ex sparto nexus forte idem est, quem Photius *σειρὰν* id est funem stamina discriminantem dixit. Pollux derivatum a *καῖρος* verbum *καιρῶσαι* in textrina explicat per *συνδῆσαι τὸν στήμονα* id est alligare stamina, et *καίρωσιν* per *σύνδεσιν.* 7. sect. 33. Hesychius pariter *καίρωσιν τοῦ στήμονος τοὺς συνδέσμους* id est, staminis alligationes interpretatur. In Callimacho *καιρωτρίδες* Grammatici veteres simpliciter textrices esse censuerunt. Superest locus in Etymologico Magno, ubi in loci Homerici supra allati interpretatione legitur: *οἱ μὲν τῶν κροσσωτῶν, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν καιρωμάτων. οὕτω δὲ καλεῖται καῖρος καὶ καίρωμα ἡ παραπλοκὴ τοῦ στήμονος ἡ διαπλεκομένη ὑπὲρ τοῦ μὴ συγχεῖσθαι αὐτόν.* Itaque si *καῖρος* fuit implexio staminum quae quo minus ea confunderentur, impediebat, plane a liciis diversa res statuenda est. In hodierna texendi ratione stamina decussata annectuntur reliquiis staminum abscissorum, quas nostri textores *Trümmer*, *Lodigen*, *Loedlein*, *Ledel*, Galli *pennes* vocant; sed in tela recta stamina ponderibus lapidum appensis extenduntur, nec illae staminum reliquiae ibi locum habuisse videntur, nisi forte pondera adiuncta habebant fila brevia, quibus innecterentur fines staminum ex iugo telae suspensorum.

Quas dedi vocabulorum textoriorum interpretationes, ad intelligendum faciliores reddet locus antiqui Glossatoris ex Codice Florentino Nicetae Chirurgicorum excerptus a Cocchio p. 157. ubi est de *καιρίᾳ* pro *κειρίᾳ* fascia scripto: *καῖρον γὰρ τὸν μίτον ἔνιοί φασι, καιρώματα τὰ διαχωριστικὰ τῶν στημόνων πλέγματα. καὶ ἁπλῶς καιρώματα τὴν ὑφὴν ἔλεγον· ἐντεῦθεν τὸ καιροσέων ὁ ποιητὴς τῶν ὑφασμένων φησίν· καιροσέων δ' ὀθονέων ἀπελάμπετο ὑγρὸν ἔλαιον.* In loco Homerico vulgo *ἀπολείβεται* editum legitur.

Vocabulum *ἔξαστις* in libro Hippocratis *κατ' ἰητρεῖον* ubi commendat *ὀθόνια καῦφα, λεπτὰ, μαλθακὰ, καθαρὰ, πλατέα μὴ ἔχοντα συῤῥαφὰς μηδ' ἐξαστίας.* Galenus in Exegesi ad h. l. interpretatur: *τὰ ἐπανεστάμενα ἐξ ἄκρων τῶν σχισθέντων ὀθονίων λίνα, καὶ ἀπὸ τῶν ῥακῶν τὰς κρόκας.* Addit sibi etiam videri sic dicta: *καὶ τὰ πρὶν σχισθῆναι προὔχοντα τὸν αὐτὸν τρόπον.* In Commentario habet: *ἐξαστίας, αἵτινες ἐν τοῖς ὑφαινομένοις ἐνιότε μὲν ἐξεπίτηδες, ἐνιότε δὲ ἀκουσίως γίνονται προμήκεις, ἐξάγαι ποτὲ μὲν αὐτῆς τῆς κρόκης. ἔστι δὲ ὅτε καὶ τῆς πορφύρας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς καλουμένας παρυφὰς ἔχουσαι τοῦτο πράττουσαι διὰ παντὸς αἱ γυναῖκες.* Sed in alio libro apud Nicetam Chirurg. vet. p. 62. ubi locum

Hippocratis interpretatur, habet: ὡς μὴ ὑπάρχειν τι ἐξέχον καὶ παχὺ, καθάπερ ἐπὶ τῶν παρυφασμάτων. ubi Cochius comparavit locum Pollucis 7. sect. 53. αἱ μέντοι ἐν τοῖς χιτῶσι πορφυραῖ ῥάβδοι παρυφαὶ καλοῦνται. Verum Galenus παρυφὰς a πορφύραις distinguere videtur. Sensum vocabuli aperit locus Heliodori chirurgi in Cochii Chirurg. veter. p. 63. ubi ait: ἔστωσαν δὲ τῶν μότων αἱ διπλόαι ἔνδον νενευκυῖαι, καὶ τὰ πέρατα ἔξωθεν ἐσχηματισμένα, ἵνα μὴ αἱ τῶν ἄκρων ἐξάντεις τῇ μήνιγγι ἐπισύρωνται i. e. linamentorum horum plicaturae introrsum vergant, extrema vero nutent extrorsum, ne super membranam extremae fimbriae vel flocci extantes filorum trahantur. ubi glossa Codici adscripta Hippocraticas ἐξαστίας comparat, ne dubitemus ἐξάντεις quae sint intelligendae. Sunt igitur fila vel tramae vel subteminis extra ordinem reliquorum filorum aut vi aut negligentia textoris in texta veste eminentia, qualia in panno, qui hexamitus nobis dicitur (Sammet) apparent floccorum instar, ex laqueis videlicet filorum subteminis discissis orta. Vocabulum ipsum ab eadem origine profectum videtur quam agnoscit δίασμα, factum ab ἄττω, ἄσσω, ἄζω, διάζω, δίασμα. Sic item ἔξασμα, ἔξαστις dicta videtur fuisse, cum filum vel tramae vel subteminis duplicatum extra textum eminet.

Sequitur vocabulum ἄσμα, δίασμα a verbo διάζεσθαι derivata. Pollux 7. sect. 33. στῆσαι τὸν στήμονα ἢ τὰ στημόνια καὶ προφορεῖσθαι. οὕτω γὰρ ἔλεγον οἱ Αττικοὶ τὸ νῦν διάζεσθαι· addit ex Attico poëta comico versum: ὁ μὲν ἐξυφαίνεθ' ἱστός, ὁ δὲ διάζετο. ubi dubitari potest, num phrasis στῆσαι τὸν στήμονα, pro qua Hesiodus ἔργων versu 779. ἱστὸν στῆσαι dixit, latine *telam suspendere*, *stamen intendere*, separanda a sequentibus sit, an coniungenda ita, ut eandem rem alii στῆσαι τὸν στήμονα, alii προφορεῖσθαι, alii denique διάζεσθαι dixerint. Posteriorem sententiam H. Stephanus amplexus est; priorem equidem sequi malim; quia generatim στῆσαι στήμονα dicitur de tela suspensa seu intensa, διάζεσθαι partem eius operae speciatim significare videtur. Hesychius verbum προφορεῖσθαι explicat ita· τὸ ταῖς διαζομέναις τὸν στήμονα παραδιδόναι: Scholia ad Aristophanis Aves versu 4. verbum προφορεῖσθαι interpretantur: τὸ παραφέρειν τὸν στήμονα ταῖς διαζομέναις. ubi Suidas post verbum παραφέρειν addita habet vocabula δεῦρο κἀκεῖσε. Ita ex auctoritate duorum horum Grammaticorum (nisi forte Hesychius etiam cum Suida ex eodem fonte sua derivaverat) verbum διάζεσθαι diversam actionem a verbo προφορεῖσθαι sed opere et tempore cum ea coniunctam designasse videtur. Etymologici magni auctor ubi vocabulum δίασμα interpretatur, ita docet: ἀπὸ τῆς διαίσεως, τοῦ μερισμοῦ· ἐπεὶ τοὺς στήμονας διαμερίζουσι. Etymologia manifesto falsa; de notione vocabuli videamus an loca veterum scriptorum adstipulentur. Quanquam nullius exstat hodie locus integer scriptoris, a quo usum vocabuli discere possimus; sed posuerunt Grammatici abrupta aliquot poëtarum verba, in quibus divinatio magis quam interpretatio locum habere videtur. Ex Callimacho laudatur δίασματα φάρεος ἀρχήν; sed initium telae seu vestis varie dicitur. Hesychius cum Suida verbum ἄττεσθαι pro ἄζεσθαι, διάζεσθαι ut derivatum inde ἄσμα pro δίασμα ex

Sophrone Siculo interpretantur. Hesychius etiam *ἐνδιάσϑαι* pro *εἰσπεπλάκη* alicunde attulit; ubi viri docti ex Palladii libello de Bragmanis p. 77. *σκώληκες σηρικοδιασταὶ* de vermibus serica fila ex se deducentibus annotaverunt. H. Stephanus cum in Glossis Graeco-latinis reperisset *διάζεσϑαι* redditum latino *ordiri telam*, non dubitavit in Thesauro suo ponere, testorem videri *διάζειν τὸν ἱστὸν*, cum filis divisis explicatisque telam orditur. Verum equidem verbum *ordiri* et vocabulum *ordium* de diversa re speciatim dici supra suspicatus sum; de qua, nisi Glossae veteres fallunt, *διάζεσϑαι* et *δίασμα* Graecorum usu frequentata sunt Quod autem verbum antiquum ad usum vulgaris sermonis suo tempore retractum annotavit Pollux, confirmare videntur loca versionis interpretum LXX. in libro Iudicum c. 16. ubi Sampson dicit Dalilae suae: *ἐὰν ὑφάνῃς τὰς ἑπτὰ σειρὰς μετὰ τοῦ διάσματος, καὶ ἐγκρούσῃς ἐν τῷ πασσάλῳ εἰς τὸν τοῖχον, ἔσομαι ἀσϑενής.* et mox ipse Samson *ἐξέσπασεν τοὺς πασσάλους ἐν τῷ ὑφάσματι ἐκ τοῦ τοίχου καὶ τὸ δίασμα.* postea Dalila *ἐδιάσατο τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ κατέκρουσεν ἐν τοῖς πασσάλοις εἰς τὸν τοῖχον.* ubi H. Stephanus *δίασμα licium* et *διάζεσϑαι* licio implicare interpretatus est. Ex duabus virorum doctorum sententiis haec posterior, quae *διάζεσϑαι licia telae adnectere* reddit, magis mihi probabilis esse videtur, quam altera, quae cum latino *ordiri* comparat, cuius notionem supra aperui. Sententiae huic auctoritatem et pondus addere videtur Hesychii locus, ubi est: *ἀρκάνη* (vel ex serie literarum *ἀρκάλη*) *τὸ ῥάμμα ᾧ τὸν στήμονα ἐγκαταπλέκουσιν αἱ διαζόμεναι.* ubi funiculus, qui liciorum ordinem annexum gerit, et perticae locum obtinet, quae in tapetium Turcicorum textura *perche de Lisses* vocatur, intelligi mihi videtur. Vocabulo *ῥάμμα* utitur Hesychius in *ἀγαϑὶς, δέσμη ῥάμματος ἢ στήμονος.* Eustathius ex Grammaticis vetustioribus posuit: *ἀγαϑὶς, δέσμη, ῥάμμα, στήμονες.* Sed etiam H. Stephanus in Lexico suo scriptum reperit: *ἀγαϑὶς, δέσμη τις καὶ εἴδη τινὰ ῥάμματος καὶ στήμονος*, ubi *ῥάμμα* filum interpretatur. Hesychii verba ex Glossis graeco barbaris repetita posuit Cangii Glossar. Graecum in vocabulo *ῥάμματος.* Etymol. M. auctori est item *δέσμαι*, aut species *ῥάμματος ἢ στήμονος.* difficile hinc est dicere *ἀγαϑὶς* num fili genus an glomus staminum sit intelligenda. Vocabulum omnium difficillimum, de cuius significatione maxime dubitatum fuit, exstat in Homerica comparatione Iliad. ψ *ὡς ὅτε τίς τε γυναικὸς ἐϋζώνοιο στήϑεός ἐστι κανὼν, ὅντ' εὖ μάλα χερσὶ τανύσσῃ πηνίον ἐξέλκουσα παρὲκ μίτον, ἀγχόϑι δ' ἴσχει στήϑεος.* quem locum imitatus Nonnus Dionysiacorum libro 37 p. 956. *οἷα κανὼν στέρνοιο πέλει μέσος ἓν* (*ὃν* corrigo) *τινι μέτρῳ παρϑένος ἱστοπόνος τεχνήμονι χειρὶ τανύσσῃ* non solum sensum non aperuit, sed ita etiam obscuravit, ut quae rem positam illustrare debebat imago, multo illa ad intelligendum difficilior sit. Subsidia a solis Grammaticis petenda sunt. Hesychius igitur interpretatur canonem: *τὸ ξύλον περὶ ὃ ὁ μίτος.* Scholia brevia ad Homerum: *ὁ κάλαμος περὶ ὃν εἰλεῖται ὁ μίτος ὁ ἱστουργικός.* Eustathius cum in commentariis antiquis reperisset annotatum, canonem esse *κάλαμον τῶν μίτων*, ingenue, se non certo iudicare inde posse, quod sit

illud instrumentum, confessus est. H. Stephauus esse quod Gallici textores *canette* vocent suapicatus est. In Pollucis VII aect. 36. verbia κανὼν εἰς τοῦτο καλούμενος, ἀντίον, πῆχυς, ἱστόπους etc. Codex Falkenburgicua praefert: κανὼν ἱστοῦ τὸ καλούμενον ἀντίον, quae viri docti ita intellexerunt, quaai canon etiam ἀντίον vocatus fuerit; ἀντία autem glossae Philoxeni interpretantur *insubula*. Ioach. tamen Kuhnius ἀντίον a canone diatinxit, ex Glossis graecolatinis comparans: *scapi*, κανόνες γερδιακοὶ i. e. canones textorii. Sed haec interpretatio non minua obscura est, quam vocabulum ipsum *scapi*; Lucretii enim *sonantes scapos* esse de κερκὶς Graecorum intelligendos aupra admonui. Diversas res esse canonem et antium aatis apparet ex Aristophanis in Theamophoriaz. versu 829. qui utrumque vocabulum iunctum habet cum χαλαθίσκοις, unde ad rem textoriam vocabula pertinere credibile est. Ἀντίον in alio scriptore nondum repertum praeterea est, nisi in versione Interpretum LXX. 2 Regum 21. et Paralip. 1, 11. ubi vetus versio latina *liciatorium texentium* reddit. Vgutioni grammatico apud Cangium *liciatorium* est *lignum in quo licium involvitur et laqueus qui de filo solet fieri*. Ita plane designatur pertica illa licia annexa gerens in tela tapetium turcicorum, quam Galli *perche de Lisses* vucant. Ergo interpretes illi, qui Homericnm κανόνα arundinem esse voluerunt, circa quam volvuntur licia, idem illud liciatorium intelligi voluerunt. Superest ut de insubulo videamus. Isidorus Origin. 19. c. 29. *insubulum*, inquit, *textoris instrumentum*, *sic dictum*, *quod infra et supra fit*, *vel quia insubulatur*. ex quo loco Lambinus in priorem Lucretii Editionem libro V. 1371. ubi de textrinae instrumentis post ferri usum inventis sermo eat: *textile post ferrum est: quia ferro tela paratur: nec ratione alia possunt tam laevia gigni insilia ac fusi. radii scapique sonantes*. mutata vetere lectione induxerat *insubula*, sed in altera antiquam restituit, interpretationem omisit. Isaac Vossius ad Melam Observ. p. 249. acripturam Codicum *ensilia* praefert, quem secutus Io. M. Gesnerus in Thesauro L. L. arundinem Ovidii interpretatur, quae atamen secernit. Hic enim in Metamorph. VI. 54. ubi certamen Arachnae cum Minerva narratur: *Et gracili geminas intendunt stamine telas, tela iugo vincta est: stamen secernit arundo*. Verum clariua erat definiendus aimul arundinis istius in tela pendula usus, si cognitum ipse habebat Gesner. Mihi sane commodissimum videtur arundinem istam pariter de liciatorio interpretari; ad quod nos ducit etiam vulgaris insubuli aut insilium interpretatio ab Isidoro illa, haec a Baptista Pio profecta. Hic enim Lucretii insilia ait esse, quae Bouoniae appendicula vocentur, telam examinantia demissam; alioa tamen interpretari de instrumento ligneo pedibus textoria suppositum, quod Bounniae *calcularum* nomine veniat. Sed in tela pendula calcularum vel scamillorum, quae nostrates *Schemel* vocant, usum nullum potuiase esae statim apparebit, si quis imaginem telae iugalis rectae pictam adspexerit aut animo suo bene informaverit. Isidori autem *insubulum*, *quod infra supraque est*, in tela plana, de qua sola dici videtur, nihil fere aliud esse nisi liciatorium poteat, quod scamillis calcatis sursum deorsumque trahitur, simulque filorum atrata gemina alternat, dum radius

insertus subtemen immittit. In tela vero pendula non solnm nullus, ut antea dixi, scamillorum usus est, sed ipsa tramae seu staminum strata gemina decussata alternis non sursum deorsumque, ut in tela plana, sed antrorsum retrorsumque ope liciatorii trahuntur. Quam parum ex Grammaticorum commentariis ad Homericum locum intelligendum profecerimus adhuc, ipse facile lector intelliget. Experiendum nunc num alia via et ratione ad sensum loci et significationem canonis textorii propius accedere liceat. Homerus comparationem canonis textorii adhibet, dum, Vlysses cum Aiace cursu certans quam prope ab Aiace abfuerit vestigiis eius quasi instans, similitudine posita demonstrare conatur. Canonem igitur seu regulam aeque propinquam ait pectori textricis esse, quam ea manibus extendat, dum panuclam iuxta licia extrahit, vel (si lectionem librorum quorundam *παρὲκ μίτου* sequaris) panuclam ex liciis extrahit. In hac interpretatione verborum graecorum propriam significationem expressi, prout eam enucleare hucusque conatus sum, exemplis et usu loquendi seriorum scriptorum confirmatam. At fieri potest, ut poëta paulo diversam notionem singulis vocabulis tribuerit; quemadmodum saepenumero *μίτοι* simpliciter fila tramae seu stamina dicuntur. Tum igitur panucla vel subtemen dicetur iuxta stamina vel ex staminibus extrahi. Sed haec ratio plane absurda est; nunquam enim subtemen iuxta stamina extrahitur, sed inter stamina immittitur. Tertia superest ratio, ut *πηνίον* stamina et tramam interpretemur. Tum trama iuxta licia vel potius ex liciis extrahi dicetur; quod fieri vidimus cum licia telae annectuntur, et trama per liciorum laqueos traiicitur. Verum etiam haec ratio hoc vitio laborat, quod nullius idonei scriptoris testimonio aut auctoritate significatio haec *πηνίου* confirmari potest. Quare solam illam interpretationem approbandam esse patet, quam primo loco posui. In recta autem vel pendula tela panucla vel subtemen nunquam ex liciis sed semper iuxta vel infra licia extrahitur, dum a fuso subtemen devolutum inter decussata tramae fila immittitur. Quaerenda nunc est ea para telae rectae quae ante pectus textricis posita alio tempore magis minusque propinqua est. Nullam aliam reperio nisi quae licia appensa gerit, per quae tramae stamina transeunt; qua de re postea accuratius trademus, ubi fabricam et formam telae rectae eaplicabimus. Paene oblitus eram interpretationis seu potius periphraseos, quam obiter posuit Gesnerus in Thesauro L. L. sub vocabulo Licium. *Ita*, inquit, *prope Aiacem est Vlysses cursu cum illo certans, ut prope pectus mulieris est canòn, quem manibus bene extendit (cum liciis ad eum alligatis, quae sic dirigit canon, ut aequabiliter trahi possint, quo ipso nominis sui mensuram, notionem regulae, implet) extraheus ita stamen partem tramarum (per licium seu licia) et (alternis) ad pectus admovet.* Haec igitur ipsa illa est ratio, quam tertio loco propositam propter alienam *πηνίον* significationem improbavi. In Gesneri autem paraphrasi accedit novum incommodum, quod, cum licia telae annectuntur, licia non alternis attrahuntur ad pectus, sed una serica filorum tramae singulis liciis unius liciatorii adduntur; deinde licia cum trama tantum in texendi opere ad pectus

alternis adducuntur, minime autem, dum telae annectuntur.

Huc pertinent etiam vocabula duo, alterum ex versione LXX libri I. Regum 17, 7. varie annotatum. ὁ κοντὸς τοῦ δόρατος ὡσεὶ μεσάντιον ὑφαινόντων. ubi Codices et Editiones varias lectiones habent has: μέσατμον, μέταχμον, μέσακλον, μέσαυλον, μέσακνον, μεσάκτων, μεσάκρων, μετάτων. Aquila et Theodotion ibi ἀντίον vocabulum Hebraicum interpretati sunt. Hesychius μέσακμον· κανὼν τοῦ ἱστοῦ, οἱ δὲ ἀντίον. Suidas: μεσάκμῳ· τῷ κανόνι τῷ μέσῳ καλάμῳ τοῦ ἱστοῦ. Ioannes Monachus Histor. Gaufr. Libro I. apud Cangium ex illo loco habet: *lanceam quasi liciatorium.* Cangius ex Lexico Stephani posuit: Ἀντίον τὸ κανόνιον τοῦ ἱστοῦ βαλλόμενον, ὅπερ καὶ μεσάγκονον λέγεται. Alterum vocabulum ἄντλρ Hesychius ex Euphorione positum δίασμα interpretatur. Dubium etiam an tertium vocabulum apud eundem, ἀντήριος, στήμων huc pertineat.

Ex antiquitate graeca et latina solus superest Seneca, qui antiquioris et recentioris artis textrini differentiam paulo accuratius ex Posidonio annotaverit. Obiter enim rem tetigit. Herodotus 2. c. 35. *alia quidem*, inquit, *gentes sursum impellunt subtemen texendo, Aegyptii contra deorsum.* Huc pertinet etiam locus Ephori in Europa excerptus in Etymologico Magno, ubi explicatur Homericum: ἱστὸν ἐποιχομένη: *antiquae, inquit, mulieres stantes texebant et telam obibant* (ἐπιπορευόμεναι τὸν ἱστόν); *prima Aegyptiaca mulier Hyos nomine sedens texere coepit; unde Aegyptii Minervae sedentis imaginem dedicarunt.* Ex quo loco Herodotum ita interpretatur Salmasius ad Vopiscum p. 401. ut textorem telae assedisse putet. Verum status vel sessio textoris omne textrini Aegyptiaci et Graeci discrimen non continebant, verum situs telae ad perpendiculum aut ad libellam directae unice spectandus est. Videmus enim hodieque telae, ubi tapetia turcica perficiuntur, stanti et erectae textorem infra assidere. Quoties vero vestis lanea detexenda erat, inprimis in antiquissima illa et simplicissima telae forma stantis, statu textoris telam obeuntis erecto opus fuisse videtur. In ea enim stamina ponderibus appensis extendebantur, et subtemen sursum impulsa non pectine, sed spatha densabatur. Contra tela inter ramalia duo extensa stabat, velut ea, ubi tapetes turcici texuntur, assidentem textorem admittebat, qui subtemen spatha deorsum impulsum densaret. Recte tamen ad telam pendulam (ut vocat Ovidius Heroid. I, 10.) refert et explicat Salmasius locum Isidori Pelusiotae de Galilaeis: καθ' οὓς καὶ μάλιστα τὸ τοιοῦτον φιλεῖ γίνεσθαι ἱμάτιον τέχνῃ τινι, ὡς αἱ στηθοδεσμίδες, ἀνακρουστὸν ὑφαινόμενον. Vestis nempe ita dicitur, quae in tela pendula sursum impulso et spatha percusso (ἀνακρουστὸν) subtemine detexitur. Tertio loco ponam Artemidori locum de Somniorum interpretatione 3, c. 36. ἱστὸς ὄρθιος κίνησιν καὶ ἀποδημίαν σημαίνει· χρὴ γὰρ περιπατεῖν τὴν ὑφαίνουσαν· ὁ δὲ ἕτερος ἱστὸς κατοχῆς ἐστι σημαντικός. ἐπειδὴ καθεζόμεναι ὑφαίνουσιν αἱ γυναῖκες τὸν τοιοῦτον ἱστόν, id est: tela recta motum et peregrinationem significat, quoniam in ea texentes ambulare oportet; contra altera tela retentionem denuntiat, quia mulieres assidentes in ea texere solent. Vtraque igitur tela Artemidori temporibus in usu foeminarum domestico fuisse videtur, quem viri

docti imperante Marco *Antonino* vixisse suspicantur. Dubitari tamen etiam in hoc Artemidori loco potest, qualis tela illa altera fuerit, cui assidentes texere mulieres solebant, inter ramalia duo intensa et erecta, an plana? Planae tamen mentionem disertam in ullo hucusque scriptore vel graeco vel romano repertam a quoquam, non memini; quamquam coniiciendo eam ex multis scriptorum locis elicere licet, ut postea docebo, quam antiquissimae telae pendulae formam ex loco Senecae explicavero. *Ecce*, inquit Epist. 90, *Posidonius, ut mea fert opinio, unus ex iis qui plurimum philosophiae contulerunt, dum vult describere primum, quemadmodum alia torqueantur fila alia ex molli solutoque ducantur; deinde quemadmodum tela suspensis ponderibus rectum stamen extendat; quemadmodum subtemen insertum, quod duritiem utrinque comprimentis tramae remolliat, spatha coire cogatur et iungi, textrini quoque artem a sapientibus dixit inventam, oblitus postea repertum hoc subtilius genus, in quo tela iugo iuncta est, stamen secernit arundo: inseritur medium radiis subtemen acutis, quod lato feriunt insecti pectine dentes. Quid? si contigisset illi videre has nostri temporis telas, quibus vestis nihil celatura conficitur, in qua non dico nullum corpori auxilium, sed nullum pudori est.* Versus allati sunt Ovidii ex Metamorphoseon VI, 54. ubi uno auctiores leguntur: *quod digiti expediunt atque inter stamina ductum percusso feriunt insecti pectine dentes.* Discrimen utriusque telae, quod manifesto quidem appareat, in usu pectinis pro spatha esse videtur. At pectinis usus in tela pendula atque omnino in recta locum non habet; itaque ratiocinando deducimur ad telam planam, quo pertinent omnia ea scriptorum loca, ubi pectinis fit mentio. In hac ratione omnium postrema et tertia tela *iugo iuncta* est, non *vincta*, ut libri quidam scripti habent; quamquam tela iugo utrinque alligatur; melius tamen verbum *iuncta est* naturam iugi, cui tela detexenda intenditur, et telae iugalis declarat. Telam iugalem in villa nominat Cato c. 10 et 14. quam eandem esse suspicor; certe ea a tela recta, ubi trama suspensa ponderibus pendebat, diversa est. Hanc antiquissimam rationem texendi adhuc in Palestina usitatam indicat locus Theophylacti ad Evangelium Iohannis a Casaubono, Salmasio aliisque viris doctis certatim laudatus: ἄλλοι δέ φασιν ὅτι ἐν Παλαιστίνῃ ὑφαίνουσι τοὺς ἱστοὺς οὐχ ὡς παρ' ἡμῖν, ὄντων ἄνω μὲν τῶν μίτων καὶ τοῦ στήμονος, κάτω δὲ ὑφαινομένου τοῦ πανίου καὶ οὕτως ἀναβαίνοντος, ἀλλὰ τοὐναντίον κάτω μέν εἰσιν οἱ μίτοι, ἄνω δὲ ὑφαίνεται τὸ ὕφασμα. id est: alii affirmant in Palaestina telas alia ratione quam apud nos texi, licia non supra positis cum stamine, dum textum infra perficitur, sed contra licia infra textum inceptum sita sunt. Unde simul viri docti Theophylacti istius patriam Aegyptum fuisse arguunt.

Rectae telae usum ad Plinii aetatem usque in gynaeceis romanis durasse, infra ubi de tunica recta sermo erit, pluribus docebo. Sed illam ipsam antiquissimam telae formam, in qua stantes texebant, seris romani imperii temporibus adhuc in usu linteonum fuisse credere oportet Servio grammatico ita ad Aen. VII, 14. tradenti: *quia apud maiores stantes texebant ut hodie linteones videmus.* Saltem esset de vestibus lineis; nam

quae vela seu lintea texebant universae Galliae tempore Plinii 19. sect. 2. telam rectam adhibuisse non planam, vix cuiquam probabile videbitur.

Nunc antiquissimam et primam textrini rationem, ubi tela pendula texebatur a stante, per partes explicare conabor. Tria sunt, quae maxime in ea discrepant a tela plana. Primum telae seu tramae stamina a ligno transverso suspensa infra appensis lapidum ponderibus extendebantur. Deinde licia inferius tramae fila alterna implicabant, supra vero ea textum perficiebatur. Denique subtemen inter tramae stamina immissum sursum versus spatha, quam textrix manu regebat, impulsum percutiebatur atque ita tela densabatur. De ponderibus infra appensis tramae testatur Aristoteles de Gener. Anim. I. 4. ubi testiculos ductibus seminalibus appensos comparat cum lapidibus tramae staminibus in tela appensis. οὐδὲν γάρ εἰσι μόριον τῶν πόρων οἱ ὄρχεις, ἀλλὰ πρόσκεινται καθάπερ τοὺς λᾶας προσάπτουσιν αἱ ὑφαίνουσαι τοῖς ἱστοῖς. ubi versio vetus latina ex Graeco facta λᾶας recte *lapides*, ἱστοὺς autem male *liciatoriis* interpretatur. Iterum philosophus libro. 5. c. 7. ὥσπερ ἂν εἴ τις χορδὴν κατατείνας σύντονον ποιήσειε τῷ ἐξάψαι τὶ βάρος, οἷον αἱ τοὺς ἱστοὺς ὑφαίνουσαι. καὶ γὰρ αὗται τὸν στήμονα κατατείνουσαι προσάπτουσι τὰς καλουμένας λαίας. οὕτω γὰρ καὶ ἡ τῶν ὄρχεων φύσις προσήρτηται πρὸς τοὺς σπερματικοὺς πόρους. quem locum respiciens Galenus de Semine libro I. καθάπερ αἱ λεῖαι τοῖς ἱστοῖς οὕτως οἱ ὄρχεις etc. Vetus versio latina Aristotelis ex graeco facta *lapides vocatas layas* habet, quasi legerit scriptum interpres: λᾶας τὰς καλουμένας λαίας. Atque huc ducit Hesychii locus: λέας τὰς ἀπὸ τῶν ἱστῶν κρεμαννυμένας ἄκρας. Idem ἄγνιθες, λεῖαι. Alio loco: Αγνυστας, λείας. αἱ δὲ τὰς ὤας τῶν ἱστῶν. Eosdem igitur lapides alii λᾶας, λαίας, λείας, alii ἄγνυθας vocarunt. Ita etiam tradit Pollux X sect. 125. et VII. sect. 36. Αγνυθες καὶ λεῖα αἱ λίθοι οἱ ἐξηρτημένοι τῶν στημόνων κατὰ τὴν ἀρχαίαν ὑφαντικὴν, id est, agnythes et leiae vocantur lapides quos antiqua texendi ratio staminibus appendebat. Hos eosdem lapides staminibus appensos telae rectae Islandicae pictae ostendit *Olavius* Danus in Tabula XII. addita Descriptioni Islandiae, quam sermone vernaculo versam et editam Lipsiae 1787. legi. Eadem pictura situm liciorum et formam spathae ostendit. Hae tamen duae posteriores telae rectae partes conspiciendae etiam apparent in pictura, quam ex Virgilii Codice Vaticano perantiquo posuit primus Ioan. Ciampini Romanus in operis de *Musivis sacrarum profanarumque aedium structuris* Parte 1. cap. 13. Tabul. XXXV. figur. 1. repetiit in Antiquitatis explicatae gallico sermone scriptae Tomo III. tabul. 195. Montfaucon, emendatam parumper posuit etiam Braunius in libri I. cap. 16. de vestitu sacerdotum Hebraeorum; ubi staminibus tramae in fasciculos colligatis alia ratione traiectae perticae appensa apparent pondera. Codici Virgiliano aetatem mille et quadringentorum circiter annorum largitur Ciampini; addit Montfaucon, esse eum, qui apud aedem Dionysii in Gallis olim asservatus fuerit; unde cognoscimus intelligi Codicem eum Vaticanum, quem altero loco descripsit egregius Heynius p. xxxix. quemque viri docti seculo quarto scriptum esse fere consentiunt. Prae-

terea in annotationa ad Aeneidis VII. versum 14. commemoravit immortalis ingenii vir picturam Codicis Vaticani, quae telae stantis formam alibi a se nondum observatam exhibeat. Facile precibus meis concessit praeceptor venerandus, ut picturam ex libro Bottarii Romae anno 1741. prodito exscriptam ad me transmitteret. In hac igitur paene omnia eadem reperi ut in pictura, quam *Ciampini* in libro supra dicto et Tabulae XXXV. fig. II. publicavit, quamque repetitam a se, dextro tamen latere, ut fit, ab artifice in sinistrum converso, Gallus Montfaucon ex regis Galliarum Bibliothecae Codice scripto seculo decimo Commentariorum ad librum Iobi depromtam esse ait. Vtrique picturae subscriptum Ciampini nomen legitur, cuius tamen Montfaucon mentionem nullam facit. Ille vero in hac posteriore pictura expressam monet foeminam, quae telam simplicem inter duo iuga extensam, nec ponderibus intensam ita texat, ut subtemen spatha deorsum impulsam et percussam eum trama coire cogat. Idem est telae situs in pictura a summo viro Heynio ad me transmissa, sed femina adstans manum utramque telae applicat, nec ullum spathae vestigium adest. Quare deinceps eius picturae, quia nullum plane usum ad telae antiquae formam explicandam habet, mentionem omittam.

Vetustissimam texendi rationem Romae disciplina domestica quasi consecraverat, ita ut Plinius 8. c. 48. sect. 74. recta tunica tirones cum toga pura novasque nuptas indui suo etiamnum tempore affirmet. *Tanaquil*, inquit, *prima texuit rectam tunicam, quales cum toga pura tirones induuntur novaeque nuptae.* Qualis vero tunica recta fuerit, docuit Festus: Rectae, inquit, *appellantur vestimenta virilia, quae patres liberis suis conficienda curant ominis causa; ita appellata, quod a stantibus et in altitudinem texuntur.* Idem alibi: *Regillis tunicis albis et reticulis luteis utrisque rectis, textis sursum versum a stantibus pridie nuptiarum diem virgines indutae cubitum ibant ominis causa, ut etiam in togis virilibus dandis observari solet.* Graecorum similem loquendi usum supra annotavimus. Verum nullum scriptoris latini testimonium exstat, quo tempore telae planae in Italiam usus introductus aut quando rectae abolitus fuerit. Linteones suo tempore in tela recta texuisse Servius Honoratus refert in Commentariis ad Aeneidem Virgilii. In Asia diutissime, certe in quibusdam textilium generibus, antiquissimum texendi modum servatum fuisse, docet historia texturae tapetium Turcicorum in Galliam a Saracenis imperante Carolo Martello introductae. Non negligendus ad historiam textrinae in Italiam translatae videtur locus Plauti in Pseud. I, 2, 14. ubi peristromata picta Campanica iuxta Alexandrina belluata conchyliata tapetia commemorantur.

Rationem vestis omnis cum manicis detexendae, ita ut nulla deinceps pars sutura cum altera coniungi deberet, quod hodieque in omni fere vestimentorum muliebrium et virilium genere fieri videmus, iam olim inter ecclesiae christianae Patres fuerunt, qui mirarentur; inde enim factum puto, ut qua arte tunica Christi, quae ἄῤῥαφος ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου a Iohanne dicitur c. 19. in tela recta detexta fuerit, docere conarentur. Chrysostomus in Ioannem Homilia 85. ἐν Παλαιστίνῃ,

inquit, δύο ῥάκη συμβάλλοντες οὕτως ὑφαίνουσι τὰ ἱμάτια, id est, *in Palaestina coniungunt duos pannos atque ita texunt vestes.* Pariter Theophylactus ad Iohannem c. 18 ἐν Παλαιστίνῃ δύο ῥάκη ἤτοι δύο πανία συμβάλλοντες ὑφαίνουσι τὰ ἱμάτια ἀντὶ ῥαφῆς χρώμενοι τῷ συνυφασμῷ i. e. in Palaestina duas vestes texunt, duo ῥάκη id est πανία seu pannos coniungunt, pro sutura utrumque contexentes. Theophanes Cerameus Homil. in Passionem Domini 27. ἄρραφος ἦν ἐκ τῶν ἄνωθεν, ἐπειδὴ τοῖς Γαλιλαίοις σύνηθες ἦν τοὺς χιτῶνας ποιεῖν δυσὶ φαρσίοις ἄνωθεν κατ' ὦμον συνεζευγμένοις ῥαφῇ, τὸν δὲ χιτῶνα τοῦτον ἐν ὕφασμα δεῖ λαμβάνειν ἄρραφον. Denique huc refert Braunius locum Iosephi Antiq. 3. c. 8. ubi tunicam sacerdotum vocat ἔνδυμα διπλῆς σινδόνος, quae esse videtur vestis ex gemina tela byssina coniuncta; postea Iosephus de pallio Pontificis maximi addit: ἔστι δὲ ὁ χιτὼν οὗτος οὐκ ἐκ δυοῖν περιτμημάτων, ὥστε ῥαπτὸς ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ τῶν παρὰ πλευρὰν, φᾶρος δ' ἓν ἐπίμηκες ὑφασμένον. Diu multumque viri docti disputarunt, qua ratione duo ῥάκη, πανία, φαρσία texendo in unam vestem sine sutura cum manicis adeo, coniungi potuerint. Augebat certamen et difficultatem auctoritas Hieronymi in Epistola ad Fabiolam: *Refert*, inquit, *Iosephus hanc feminalia de bysso retorta ob fortitudinem solere contexi, et postquam incisa fuerint, acu consui; non enim posse in tela huiusmodi fieri.* Quamquam ipse Iosephus nil tale affirmavit; is enim Antiq. 3. c. 8. simpliciter de michnase Hebraeorum: διάζωμα δ' ἐστὶ περὶ τὰ αἰδοῖα ῥαπτὸν, ἐκ βύσσου κλωστῆς εἰργνύμενον. Postquam igitur frustra viri docti, inter quos eruditione Casaubonus et Salmasius eminebant, de tunica illa ἀῤῥάφῳ sine sutura facta inter se contendissent, exortus est in Germania vir doctus, Ioannes Braunius Palatinus, qui non solum Indicarum vestium bombacinarum exemplo demonstravit fieri posse vestem manicatam atque omne genus vestimentorum rotundorum arte textoris sine ulla sutura, sed telam etiam fabricatus est, quam deinde ad exemplum telae Vaticanae conformasse videtur, in qua tunica ἄρραφος fuit detexta et publice monstrata: quo facto reperti sunt etiam in Germania et Romae artifices, qui vestimenti genus idem et simile se in tela vulgari plane conficere posse docerent. Tum igitur primum textrina antiqua luce eruditionis aliqua illustrari coepit, nec tamen omnis ars rite fuit a Braunio explicata. Vocabulis enim textrini latinis ipse non recte usus graeca multo minus interpretari potuit, sed omnia turbata permiscuit. Itaque maius auxilium illi artifices varii consulti ad formam antiquae telae inveniendam et effingendam contulisse videntur, quam manifestae et clarae singularum partium notiones, quas vir doctus comparanda telae apud nos usitatae planae forma cum antiqua recta animo suo informare antea debuerat. Hodie minus difficile foret iudicium de tela recta textrini antiqui, postquam editam ab eruditissimo Gallo *Du Hamel* telae simillimae (nisi quod ponderum locum inferius iugum implet), in qua tapetes turcicis similes, a Gallis propter liciorum situm altum *de haute lisse* appellati, texuntur, descriptionem et picturam comparare licet. Hoc veluti secundo gradu ascensum est ad tertiam illam formam, quam in tela Vaticana conspicimus. Huic infra textor assidet,

subtemen manu, non radio, immissum, deorsum impellit et percutit pectine, quem manu gestat. Hic angustior pecten spathae vicem gerit; et primum ascensum ad latum illum pectinem, quo tota simul tela seu trama percutitur, fecisse mihi videtur. Ceterum singulis liciis texuntur, et tramae stamina non scamillorum ope liciis alligatorum, sed manu textoris adducta decussantur.

Antiquissimam telam rectam ad instar picturae Olavianae seu telae Islandicae verbis nunc effingere et fabricari conabor. Asseres igitur duo recti seu arrectarii c. c. (Islandis *Hleinen*) duobus transversariis ingantur, quorum inferior simul tramae fila suspensa sustinet, quae texto absoluto iungenda promoventur; superior simpliciter coniungit arrectarios. Infra hos duos transversarios asseres insertum foraminibus arrectariorum iugum (*Rif*) rotundum et versatile est; quo in tela Islandica involvitur, quicquid texendo absolutum est; inferiori et dependenti tramae parti per fasciculos digestae primum innectitur funiculus (Islandis *Fite*, *Vartane*), qui simul arrectariis alligatus tramae fila distensa ordinat; deinde infimis tramae fasciculis pondera lapidum (*Kliasteine*) appensa conspiciuntur. Mediis fere arrectariis utrinque insertus scapus (*Skilfiel*) fila tramae decussata discriminat; supra quem minor, brevior et liber nec arrectariis insertus (*Skilskaft*) item tramae fila decussata distendit. Superius tres scapi cum annexis liciis, quibus addita sunt alternatim tramae fila, conspiciuntur litera k notati; quos sustinare dicuntur retinacula (*Meimer*) gemina litera l notata. Ascendenti magis oculo occurrit panucla seu subtemen involutum (*Vinduna*) litera h notatum, quod dum manu per aperta et distracta ope liciorum fila tramae traiicitur, ossiculum aut lignum utrinque acutum (*Hraell*) litera g notatum viam aperit et praeit insequenti subtemini. Hoc igitur una cum manu radii officium facere videtur. Immisso subtemine tela percutitur spatha (*Skeide*) litera m signata; telam demum novissime contextam distendit pertica utrinque acuta (*Spidk*) litera q signata, quam nostrates *Sperruthe* vocare solent.

In tela Vaticana supra iugum versatile unus transversarius asseres duos arrectarios iugat; medii fere arrectarii tres utrinque liciorum ordines sustinent. Nam gemina trama ex iugo suspensa extremitatem utramque in fasciculos digestam, perticae traiectae annexam et pondere uno appenso examinatam legerit. Subtemen radio immissum spatha percutitur; et tramae fila alternis ope liciurum scamillis annexorum decussantur. Gemina demum trama ex iugo suspensa, dum textor telam stantem circumit, contexta in vestem rotundam coit.

Consistamus nunc et telae Islandicae nomina et vocabula graeca et latina telae antiquae rectae accommodare conemur. Primum igitur asseres arrectarii seu tigna duo erecta sunt, quos Graeci ἱστοπόδας et κελέοντας vocarunt, auctore Polluce VII. s. 36. et X. s. 125. Dionysii Bassaricorum fragmentum de Arsaniae incolis apud Stephanum Byzantinum ita habet: ἐνθάδε πέπλα γυναῖκες Ἀθηναίης ἰότητι αὐτῆμαρ κροκόωσιν ἐφ' ἱστοπόδων τανύουσαι, αὐτῆμαρ δ' εταμέν τε καὶ ἐξ ἱστῶν ἐρύσαντο. quem locum ut pleraque omnia imitatus Nonnus in Dionysiacorum libro 26. pag. 686. ait: ἧχι γυναῖκες ἐς μίαν ἠριγένειαν

ἐθήμονι Παλλάδος ἱστῷ ὀξείαις παλάμησιν ὅλον τελέουσι χιτῶνα. Quod Dionysius ἐφ' ἱστοπόδων τανύουσαι dixit, id est tramam extendi super pedibus telae, indicat arrectarios cum transversariis et iugo igitur totam machinam vocabulo ἱστοπόδων significari. Theocritus autem Idyll. 18. versu 37. οὔτ' ἐν δαιδαλέῳ πυκινώτερον ἤτριον ἱστῷ κερκίδι συμπλέξασα μακρῶν τὰ μὲν ἐκ κελεόντων. Nominat igitur poëta κελέοντας longos; atque omnino ligna quaecunque recta et longa Siculos eosque imitatum ex Atticis scriptoribus Antiphontem oratorem eodem vocabulo significasse veteres Grammatici annotarunt. Perfectam vestem a longia illis telae pedibus (ἐκ κελεόντων) resecari ait poëta, ut alter vestem detexendam intendi pedibus telae (ἐφ' ἱστοπόδων). Recte igitur Scholia graeca: τέμνεται γὰρ τὸ ὕφασμα ἐπ τοῦ ἱστοῦ ὅταν τελεσθῇ. Eodem vocabulo usus erat Nicander poëta in transmutatione trium Minyae filiarum narranda, quam ex eodem plurimis servatis vocibus poëticis repetiit Antoninus Liberalis cap. 10. καὶ ἐκ τῶν κελεόντων ἐῤῥύη νέκταρ αὐτῷ καὶ γάλα: quorum in vicem Aelianus eandem fabulam narrans V. H. 3. c. 42. posuit: ἐκ τῶν ὀροφῶν ἔσταζον οἴνου καὶ γάλακτος σταγόνες. Nihil enim refert, num ex ipsa tela recta desuper per tramam an ex lacunari guttae vini lactisque delabi dicantur. Redeo ad locum Theocriti, ubi vestis perfecta a tela resecari dicitur. Quaero igitur ubi trama telae alligata fuerit? Num forte funiculus aliquis cum ponderibus appensis resecabatur, an tramae fila reliquiis veteris tramae iugo adfixis (*Trümmer*, *Ledel*) annectebantur denuo, quoties nova trama iugo intendebatur? Definire locum vinculi coniectura non licet. Est apud Hesychium locus: Ἰτλαι· οἷς τείνουσι τὰς ὤας τοῦ ὑφαινομένου μυγελεῖς, οἱ δὲ τοὺς μίτους. quem cum sequenti: Ἰταλα ἱστία εἰς ἃ τους ἱστοὺς διατείνουσιν ad lapidum pondera telae extremae appensa accommodavit Salmasius eumque secuti alii; mihi vero de sensu eorum vocabulorum magna dubitatio superest. Nec magis liquida est notio vocabulorum, πῆχυς apud Pollucem 7. sect. 36 et 10. sect. 125. quo pars aliqua telae significari videtur, et πρότονοι apud Hesychium, qui funes non solum in navibus malum utrinque continere sed in tela etiam (ὑφαντικῷ ἱστῷ) usum habere dicuntur.

Antiquissimam telae stantis formam ostentant nobis initia textrini apud agrestes Americae meridionalis incolas. Formae enim quadratae pro usu operis magis minusve magnae et ad parietem acclinatae fila tramae intendere, subtemen vero sine radio immissum lignea spatha percutere dicuntur. Cf. Hartsinkii Descript. Guianae T. I. p. 22. et Gilii Notitias de eadem provincia excerptas germanice p. 391. qui simul nendi rationem a nostro diversam describit. Eiusmodi formam cum intensis tramae filis adhibent etiam foeminae Indicae insulae Sumatra, subtemen radio immittens. Maiorem earum telam ita descripsit Marsden p. 192. versionis germanicae, ut de forma universa nihil ex verbis viri docti definire liceat; nisi quod tramae altera extremitas formae alligatur, altera iugo aliquo (quod pone assidentem textorem affirmari dicitur) ad perpendiculum extenditur. Tramae fila liciis alternatim inmexa sursum deorsumque tracta decussari traduntur non ope scamillorum sed duorum asserculorum tenuium et latorum,

qui tramam transeuntes alternis convertuntur. Radii vicem gerit arundo eum inserto fuso, qui subtemen immittit per apertam arundinis commissuram vel nodum.

Hucusque initia artis et vocabulorum textoriorum originem et significationem persequi et indagari potui, aliis telam exorsam relinquens detexendam. Iam enim me alio vocant labores suscepti. Breviter tamen addam vocabula artis fullonise proprie cum locis veterum scriptorum, quae ipsam fullonum artem interpretanti subsidio esse poterunt.

Vasa et instrumenta fullonum a Polluce et aliis scriptoribus nominantur πλυνοί, πλυντήρια (unde Lucianus fullonum opus significans περὶ πλυνοὺς ἔχειν dixit in Fugitiv. c. 12.), ἶπος seu πιεστήριον, cuius pars περιστροφὶς esse videtur ea, qua circumducitur cochlea et adstringitur prelo, cui subiecta est vestis; porro κνάφος, γῆ σμηκτρὶς, γῆ κιμωλία, λίτρον inprimis χαλαστραῖον, κονία. Fullo ipse γναφεὺς vel κναφεὺς appellatur, et verbo γνάπτω vel κνάπτω omne opus fullonium continetur, quod primigenia notione fere convenit cum verbo ξέω, ξύω et ξαίνω; uti docet locus apud Diogenem Laërtium; ubi Xenocrates discipulum geometriae et astronomiae ignarum remittit, praefatus παρ' ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται i. e. ξαίνεται· et alter Cratini apud Pollucem 7. sect. 37. τῇ μάστιγι κνάψειν εὖ μάλα ἢ συμπατῆσαι ubi expectabas verbum ξαίνειν. Generatim opus fullonium optime expressit locus Hippocratis de Victu Sanorum I. c. 8. οἱ γναφεῖς λακτίζουσι, παίουσι λυμαινομένοι κόπτουσιν, ἕλκουσιν, πλυνομένοι ἰσχυρότερα ποιέουσι, κείροντες τὰ ὑπερέχοντα καὶ παραπλέκοντες καλλίω ποιέουσι. Verborum κείροντες τὰ ὑπερέχοντα paraphrasin habes apud Lucianum in Fugitiv. c. 28. ἀπέχει με γὰρ ἐν τῷ γναφείῳ καθήμενος ἀπόσον περιττὸν τοῖς ἱματίοις τῶν κροκίδων ἐπανθεῖ. Opificis genus nostri vocant Tuchscherer.

Ordinem operis fullonii ita definit Pollux, ut prius conculcetur vestis, quam pectitur: τοῦ δὲ κνάπτειν ἡγεῖται τὸ συμπατῆσαι· Hanc operam licet arguere ex loco Titinuii in fullonibus ubi est: *Terra haec est, non aqua; ubi tu solitus argutari pedibus cretam dum compescis vestimentaque lavas. ubi argutari pedibus* est subsilire. Varro de L. L. 5. p. 53. *vestimentum apud fullonem cum cogitur, conciliari dicitur*. Ita graece συνιστάμενοι καὶ πιλούμενοι cives cum lania comparati apud Aristophanem dicuntur pari verborum ambiguitate. Cogere similiter dixerunt; unde *coactae lanae per se vestem faciunt* apud Plinium 8. c. 48. hinc *coactilia*, quae Galli a vocabulo barbarae latinitatis *Feltrum* vocant *Feutre*. Argutationem pedum fullonis respiciens Seneca Ep. 15. *vel ille saliaris*, inquit, *aut, ut contumeliosius dicam, fullonicus saltus.*

Conculcabant fullones vestes in urina, usibus eorum publico vectigali collectam vasis per vicos urbis Romae dispositis. Vrinam cameli fullonibus utilissimam esse aliena fide tradit Plinius 28. sect. 26. Idem 28. sect. 48. fullonicam veterem urinam in medicina laudat; et sect. 48. *virilis*, inquit, *urina podagris medetur, argumento fullonum quos ideo tentari eo morbo negant.*

De cretae usu Plinius 35, s. 57. *Est et alius Cimoliae usus in vestibus. Nam Sarda, quae affertur e Sardinia, candidis tantum assumitur; inutilis versicoloribus, et est vilissima omnium cimoliae generum, pretiosior*

Vmbrica et quam vocant saxum. Proprietas saxi, quod crescit in macerando, atque pondere emitur; illa mensura. Vmbrica non nisi poliendis vestibus assumitur. Neque enim pigebit hanc quoque partem attingere, cum lex Metella exstet fullonibus dicta, quam C. Flaminius, L. Aemulius Censores dedere ad populum ferendam. Ergo ordo hic est. Primum abluitur vestis Sarda, deinde sulphure suffitur, mox desquammatur cimolia, quae est coloris veri. Fucatus enim deprehenditur nigrescitque et funditur sulphure. Veros autem et pretiosos colores emollit Cimolia et quodam nitore exhilarat contristatos sulphure. Candidis vestibus saxum utilius a sulphure, inimicum coloribus Graecia pro cimolio Tymphaico utitur gypso. Idem 17. cap. 8. *est creta fullonia mixta pingui, terra pabuli quam frugum fertilior.* Idem 35. sect. 50. *alterum sulphuris genus appellant glebam, fullonum tantum officinis familiare. Tertio quoque generi unus tantum est usus ad suffiendas lanas, quoniam candorem tantum mollitiemque confert.* Sulphuris usum respexit etiam Lysippus Comicus apud Pollucem 7. sect. 41. ὁ δ' ἀναγνάψας καὶ θειώσας τὰς ἀλλοτρίας ἐπινοίας. ubi alii libri ἐπιγνάψας habebant, admonente ipso Polluce, qui vestem a fullone reconcinnatam seu interpolatam δευτερουργῆ, sua vero aetate ἐπίγναφον vocari refert.

De spina fullonia obiter Plinius 16. sect. 92. *quod nascitur in spino fullonia, hippophaeston vocatur.* Idem 27, sect. 66. *hippophaeston nascitur in spinis ex quibus fiunt oeneae fullonioe, sine cauliculo sine flore.* Tertius locus est 21. sect. 68. *vulgaris quoque haec spina, ex qua cortinae fulloniae implentur, radicis usus habet. Per Hispanias quidem multi et inter odores et ad unguenta utuntur illo, aspalathum vocantes.* Pollux 7. sect. 37. κνάφος ἡ πρόσφορος τοῖς γναφεῦσιν ἄκανθα. Hesychius κνάφου δίκην· ὅταν ἐν κύκλῳ οἱ κναφεῖς περιέλκωσι τὰ ἱμάτια περὶ τὸν λεγόμενον κνάφον· ἔστι δὲ τοῦτο φυτὸν ἀκανθῶδες. Idem ἐπὶ κνάφων ἕλκων· διαφθείρων. τὸ γὰρ πρότερον οἱ γναφεῖς ἀκανθῶν σωρὸν συστρέψαντες τὰ ἱμάτια ἐπὶ τοὺς σωροὺς ἔκναπτον· ὁ δὲ σωρὸς ἐλέγετο γνάφος. ὁ οὖν Κροῖσος τὸν ἐχθρὸν ἔξαινε ταῖς ἀκάνθαις καὶ οὕτως ἔφθειρεν. unde Hemsterhusius locum Herodoti 1, 92. ex quo Hesychii glossa ducta est, sanitati pristinae restituit. Idem supplicium memorat Plato Reipubl. X. εἷλκον παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπ' ἀσπαλάθων κνάμπτοντες. ubi κνάπτοντες legit Clemens Alexandrinus Strom. V. Iustinus Martyr. γνάμπτοντες. Timaei glossarium Platonicum: κνάφος, ὀργανόν τι ἐν κύκλῳ κέντρα ἔχον, δι' οὗ τοὺς βασανιζομένους κτείνουσιν. ὅμοιον δὲ ἐστι γναφικῷ κτενί.

Vestibus politis et extensis fullones etiam aquam insufflabant, quod politores etiam nostri pannis in forma extensis faciunt interdum. Seneca Quaest. Natur. I. c. 3. *si quando observare volueris fullonem: cum os aqua implevit et vestimenta radiculis diducta leviter aspergit, apparet varios edi colores in illo aëre asperso, quales in arcu fulgere solent.* Quod exemplum posuerant graeci philosophi, uti apparet ex Plutarcho Placit. Philos. IV. c. 19. qui τοὺς ἐμφυσῶντας τοῖς ἱματίοις κναφέας memorat.

Telanae ficus Cat. 8, 1. Tellana atra *Macrob.* 2, 16.

Tellus, Terra mater V. 1, 1, 5. communis omnium parens C. 1 pr. 2. Telluris aedes Romae V. 1, 2, 1.

Temo C. 6, 2 6, 19. P. Iun. 2. *de usu temonis ad* C. 6, 2.

Tempe Thessala C. 10, 265.

Temperamentum ut in corporibus, sic in terra desideratur C. 3, 12, 3. tenere inter nimietates P. Ian. 13, 5.

Temperate tepere Cat. 69, 2.

Temperatus annus Col. 3, 20, 1. temperata prela Cat. 12.

Temperius *maturius* P. F. 21, 2. *et* Mart. 4. *etiam* C. 2, 18, 2. *et* 8, 4, 3. *V.* Temporius.

Tempero. temperare armillis ferreis latitudinem Ca. 22, 2. altitudinem *ibid.* temperat se ad salutem brassica C. 157, 1. temperato escam Ca. 90. *h. e. prout opus videbitur cum modo ac ratione dato.* Gesn. temperatur surculus C. 4, 29, 8.

Tempestas varia C. 11, 2, 97. ventosa C. 11, 2, 49 *et* 94. tempestates minus idoneae V. 1, 34, 1. malae cum sunt, quid fieri possit Ca. 39. tempestatibus, *cum foeda tempestas est* V. 3, 10, 3. tempestatem facit, significat siderum occasus C. 11, 2, 5. tempestatem Thuscis avertere sacris C. 10, 341. *Tempestatum prognostica eorumque disciplina not. ad* Colum. p. 148, 149. *et Index sub Metone. Ex quarto quoque mensis ineuntis et exeuntis die tempestates indicandas et praedicendas censebat Aratus Diosem.* 416 *seqq.*

Tempeative si competat C. 2, 8, 4

Tempestivitas rei praetermissa revocari nequit C. 4, 3, 5. seminum respondet C. 3, 4, 2. transferendi malleoli defertur in proximum ver C. 4, 16, 1. pampinationis quae C. 4, 7, 1.

Tempestivum gregem iniri patitur C. 7, 3, 4. pabulum, *maturum* Ca. 54, 3. *sic* tempestivam esse vindemiam C. 11, 2, 67. semina C. 3, 5, 2. materies Ca. 31, 2. — tempestivus *ac* vetus fructus *opponuntur* C. 3, 21, 10.

Templi procuratio aedilis est V. 1, 2, 2.

Temporales venae Veg. 3, 11, 4. 3, 16, 8.

Temporius *vid.* Temperius.

Temptare *pro* tentare Veg. 1, 28, 7. *et saepius alibi Cod. Goth.*

Tempus biennii C. 3, 9, 6. hoc est uvis ficisque conficiendis C. 11, 2, 62. est arbores circumfodere C. 11, 2, 40. runcare et fodere C. 11, 2, 79. temporis iactura irreparabilis C. 11, 1, 29. tempora tacito diffugiunt gressu C. 10, 159. tempore suo potius mercatorem admittere, quam celerius alieno V. 3, 16, 11. — Tempori facies, *tempestive* Ca. 3, 4. *add.* 2, 1. — ad tempus, *interdum* Veg. 3, 59, 2. *ut nostri zu Zeiten.* — tempus clemens et siccum, *tempestas* P. F. 2. — meridianum, *plaga* V. 2, 2, 7. — Tempora Telluris cincta versicoloribus anni foetibus C. 10, 257.

Tenax iuris sui C. 1, 7, 2. — Tenaces incisos botryonum P. S. 17. malorum Punicorum P. Mar. 10, 4 *et* 9. *quos Col.* petiolos *appellat.* pira lecta cum tenacibus suis P. F. 25, 9. comprehensa porri planta velut tenacibus allevetur P. O. 11, 5. tenacibus vinculis quibuscumque contricta P. F. 18, 1.

Tenduntur nervi C. 6, 14, 4.

Tenebricosus locus V. 3, 9, 19. C. 8, 14, 11. *ubi Edd.* tenebroso.

Teneo. agri qui diu aquam tenent P. Apr. 2, 4. gladii similitudinem tenere P. Mai. 7, 4. — tenent plantae, *comprehendunt* C. 11, 3, 24. 3, 11, 10. 5, 6, 18. *ita* P. F. 9, 8 *et* 25, 20. P. Mar. 9, 13. P. N. 7, 6. tenet vitis. — tenebitur iugerum seminis modiis V. P. N. 1, 1. *h. e. occupabitur.*

Teoera terra Ca. 45, 1. teoerrima Ca. 151, 2. *not.*

ut Tenerescat iecur anseri P. 1, 30, 4.

Teneritatem servant P. F. 25, 3 *sed etiam hic Br. et Codd.* teneritudinem dant.

Teneritudo corticis P. Ian. 15, 16. teneritudini robur inducit fossura P. S. 14, 2. teneritudinem habet terra V. 1, 36. consequitur plauta P. Ian. 14, 3. servat caseus P. Mai. 9, 2. et Edd. pr.¹ Febr. 25, 3.

Tenetanum vinum Veg. 6, 10, 2.

Tenor fumi C. 1, 6, 20.

Tensedoni *scriptum pro* Peucedaoi Veg. 1, 16, 5.

Tensione laborare Veg. 2, 25, 4.

Tensura corporis laxatur Veg. 1, 24, 3. 2, 6, 3. cuius passionis tanta tensura est Veg. 3, 25, 1.

Tentato gutture C. 8, 7, 3.

Teoto. tentare obsequium *de mare foeminam eblandiente* C. 6, 27, 10. tentaverunt explorare C. 11, 2, 68. tentari aëris aut soli varietate P. Mar. 11, 3. C. 6, 3, 12. not. tentanda digitis loca foeminarum C. 8, 11, 8. tentandi, ne quid hesterni habeant in gutture C. 8, 5, 17. *In Vegetio temptare saepius Edd. et Codd.*

Tenuis surculus C. 4, 29, 9. tenuioris velleris arietes C. 7, 2, 5.

Tenus. corpore tenus delibrandus C. 4, 24, 6. rapite tenus alligetur vitis C. 11, 2, 95. Sicilia tenus C. 8, 16, 9. specie tenus C. 6, 36, 3.

Tepide habentur pulli C. 8, 5, 19.

Ter quinquageni, CL. V. 2, 1, 22.

Terebinthina i. e. resina Veg. 3, 54, 1. 5, 27, 1. *et saepe.*

Terebra pertundere Ca. 41, 3. antiqua et Gallica C. 4, 29, 16. Arb. 8, 4. P. F. 17, 7. Mar. 8, 1. Oct. 8, 3. *Gallica est nostrum Hohlbohrer.*

per Terebrationem facta insitio C. 4, 29, 13.

Tergeri fossas veteres Ca. 2, 4. C. 2, 22, 3. *est a graeco τείρω unde latinum tero, tergo i. e. terendo purgo.*

Tergiversans intra tectum C. 12, 3, 7:

Tergum. terga gerit ager resoluta C. 10, 7 *et* 71. terga soli C. 2, 2, 23. 4, 14, 1.

Tergus. tergoris adscensus, *tergi* C. 6, 37, 10. *Antiquius est tergus a graeco στέρφος, τέρφος corium*, dorsi proprie corium, hinc pro dorso.

Termanticum *vid.* Therm.

Terminatum suis finibus opus C. 10 pr. 4.

Termini praediorum sigoandi *vid.* Finis.

Termites C. 7, 9, 6. *not. ubi antea* tamarices.

Terusrii scrobes C. 11, 2, 28.

Ternaa partes V. 2, 1, 12. terna pariunt ova C. 8, 14, 5.

Terra mater V. 1, 1, 5. *eadem quae* Ceres V. 3, 1, 5. *vid.* Tellus. tribus modis dicitur V. 1, 9, 1. Italis V. 1, 9, 1. Saturnia C. 1 pr. 20. species plures habet V. 1. 9, 2. C. 2, 2. *int.* genera multa P. 1, 5, 6. alia alibi melior C. 1 pr. 24. qualis culturae apta P. 1, 5. exilis ut stercoranda C. 2, 5. densa et glutinosa C. 1 pr. 25. aenescatne et longo usu effoeta fiat C. 2, 1. terrae sapor ut exploretur C. Arb. 3, 6. P. 1, 5, 3. eam ferro commoveri quando religiosiores veteut C. 11, 2, 95. — quali terra solum sit fundi V. 1, 7, 5. *et contra* a terra usque ad cameram *i. e. a solo* V. 3, 7, 4. 3, 8, 2. — terra formicarum, talparum Veg 5, 78, 1.

Terrenus. terrenum pabulum consectari C. 7, 9, 7. — *subst.* Terrenum modicum C. 3, 11, 8. terreni iugerum C. 11, 2, 17. genera tria

C 2, 2, 1. species infinitae C. 3, 12, 1. ne quid terreni habeat radix, defricatur C. 12, 56, 1. terrenum sabulooi oppon. P. 1, 5, 1. terreno carens ac nuda glarea C. 4, 22, 9.

Terreus agger V. 1, 14, 2. *non* terrenus, *quod alii velint. Oudendorp. ad Front. strateg.* 4, 1, 31. p. 428. Gesner.

Territorio Neapolitano P. Mar. 10, 16.

Tertiae duae C. 5, 1, 11. ad tertias decoctum C. 12, 20, 2. Ad tertias decoquere *interdum est ita coquere, ut duabus tertiis consumtis una supersit, aliquando, ut tertia consumta duae restent. Rhod. Lex. Scrib. quem laudat etiam Burm. ad Samon.* 416. Gesner. cum ad tertias subsederit coctura C. 12, 20, 4. infra tertiam partem coosedit C. 12, 20, 2.

Tertiarium bituminis sumito Ca. 95, 1.

Tertistio, tertia pressura C. 12, 50, 11. *Gallis hebiner.*

Tertiati agri C. 2, 4, 4 *et* 8.

Tertio. tertiari, et tertia vice arari P. S. 1, 1.

Tertio obducere parietes P. 1, 11, 2.

Tertium florem agere C. 2, 16, 6. tertiodecimo mense C. 6, 36, 2.

Tessera quae secatur in cucurbita P. Mar. 10, 33. in pavimentis P. 1, 9, 5. Graece ψηφίς.

Tesserulae io suffragiis V. 3, 5, 18.

Testa soleam si pertudit Ca. 110. de testa arida pavimentum struere Ca. 18, 7. testa substerni oportet caprile V. 2, 3, 6 de tegula Ca. 110.

Testaceum pavimentum P. 1, 9, 2. 1, 17, 1. C. 1, 6, 13. — *subst.* testaceum superfundere P. Mai. 11, 3.

Testarum contritarum pulverem pro pulvere Puteolano adhibitum docet Dietrich not. ad Ferberi Epist. Ital. p. 179.

Testiculis exemtis tauro concipiunt vaccae V. 2, 5, 11. exigui et pares in equis laudantur P. Mar. 13, 8. dextri quis consensus cum iecore? Veg. 5, 57, 2. — velut testiculi ossei pistaciis masculis P. O. 12, 3.

Testificari C. 1, 4, 2.

Testudineatum tectum C. 12, 15, 1.

Testudo palustris superstitiose adhibita P. 1, 35, 14. in testudinis corio siccare semina P. 1, 35, 5. — testudo magna in ornithone V. 3, 5. 1. *add* 3, 6, 4.

sub Testu coquere Ca. 74. *vi. no.* et 84, 2. 76, 4.

Tetanici Veg. 5, 23, 2.

Tetartaeum genus C. 3, 20, 3. *ubi* tetradium edidi.

Tethys aequorea C. 10, 201.

Tetradium C. 3, 20, 3. *not.*

Tetrapharmacum Veg. 3, 15, 2. 3, 48, 8. 6, 28, 1. tetrapharmaci malagma Veg. 5, 20.

Tetrica, moos V. 2, 1, 5.

Tetricus, *rusticus.* C. 8, 11, 1.

Textorium opus *pro vitili* C. 9, 6, 1.

Thalli ceparum ne a ventis prosternantur C. 11, 3, 58. uot. P. F. 24, 4.

Thamni C. 12, 7, 1. *ubi alii* Thanni *vel* Tamni.

Thapsia herba apibus inimica P. 1, 37, 5. *ut pecudibus teste Theophr. H. P.* 9, 22. *Linnaeo Thapsia Asclepium dicta, Romanis ferulago.*

Thasiae vites C. 3, 2, 24. nuces, quae scriptoribus nostris graecae, aliis amygdalae, teste Macrobio Satur. II, 14. Thasios amygdalarum cultura escelluisse, arguit locus Theophr. C. P. I, 9. Θάσιοι τὰς ἀμυγδαλᾶς, ὅταν προσαυξηθῶσιν, ἐνοφθαλμίζουσιν· ἐκ γὰρ μαλακῶν σκληραὶ γίνονται μετὰ

τὴν φυτείαν. Amygdalae igitur Thaiae molli putamine insignes erant.

Thaumantias C. 10, 292.

Θεατρίδιον avium V. 3, 5, 13.

Thebae Boeotiae antiquissimum oppidum V. 3, 1, 2 *et* 6. C. 1, 4, 9. clivus in agro Sabino ita vocatur V. 3, 1, 6.

Theca grani V. 1, 48, 1.

Thetis *pro* Thetis V. 3, 9, 19.

Theriaca vitis ut fiat. Theriaca *antidotos* P. F. 28, 1.

Θηριοτροφεῖον Hortensii V. 3, 13, 2.

Thermanticum acopon Veg. 2, 15, 5. collyrium 2. 18, 2. unguentum Veg. 3, 33, 2. potiones Veg. 3, 36, 1. 5, 32.

Thessalici equi laudantur V. 2, 7, 6.

Thessala tempe C. 10, 265.

Tholus rotundus V. 3, 5, 12. in Thracia granaria speluncae V. 1, 57, 2. feri boves V. 2, 1, 5. albi ad μέλανα κόλπον V. 2, 5, 10.

Thurea planta C. 3, 8, 4. *Romae in hortis culta.*

Thurii, Sybaris V. 1, 7, 6.

Thuria graua Ca. 70, 1. drachma Ca. 172, 2. pollen *vid. h. u.*

Thusca sacra C. 10, 341.

Θύειν immolare V. 2, 4, 9.

Thyestes auream pecudem Atreo ubducit V. 2, 1, 6.

Thymbra thymo proxima C. 9, 4, 6. apibus grata C. 9, 4, 2. eius saporem referens Satureia C. 10, 233.

Thyminum mel C. 6, 33, 2.

Thymites vinum C. 12, 35.

Thymum viride C. 12, 57, 1. apibus gratum C. 9, 4, 2. eius satio et cultura C. 11, 3, 39. P. S. 13, 2 thymum silvestrem Veg. 5, 26, 3.

Thyrsigero Baccho P. ins. 87.

Thyrsi *de caulibus* C. 10, 369. *ita Sueto. Aug. a.* 88. Gesner.

Θῦς olim ὁ ὗς V. 2, 4, 9.

Tiberius Caesar C. 11, 3, 52.

Tibiae dextrae et sinistrae, incentiva ex succentiva V. 1, 2, 15. *Ad ea quae in notis ad h. l. dicta sunt, addo primum locum Varronis ita excerptum a Scholiaste Horatii ad Art. Poët.* 203. Varro ait in tertio Disciplinarum et ad Marcellum de Lingua latina quatuor foraminum fuisse tibias apud antiquos et se ipsum ait in templo Marsyae vidisse tibias quatuor foraminum. *Deinde quae de dextris et sinistris ex Plinio adduxi, accuratius merentur examen, simulque imparium et parium tibiarum tractationem inducunt. Scilicet auctorem Theophrastum H. P. IV,* 12. *secutus Plinius sententiam eius plane* pervertit. Quare primum audiendus *est philosophus*, ubi de tibiali calamo ita tradit, *ut eunuchiam dictam propter lanuginis* (ἀνθήλης) *defectum praeferat ad tibias* ζεύγη *dictas:* ἐξ ὧν ἄριστα μὲν φασί τινες γίνεσθαι τὰ ζεύγη· κατορθοῦν δ' ὀλίγα παρὰ τὴν ἐργασίαν· τὴν δὲ τομὴν ὡραίαν πρὸ Αντιγενίδου μὲν ἡνίκ' ηὔλουν ἀπλάστως ὑπ' Αρκτοῦρον βοηδρομιῶνος μηνός. τὸν γὰρ οὕτω τμηθέντα συχνοῖς μὲν ἔτεσιν ὕστερον γίνεσθαι χρήσιμον καὶ προκαταυλήσεως δεῖσθαι πολλῆς. συμμύειν δὲ τὸ στόμα τῶν γλωττῶν ὃ πρὸς τὴν διατορίαν εἶναι χρήσιμον· ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν πλάσιν μετέβησαν, ἡ τομὴ μετεκινήθη· τέμνουσι γὰρ δὴ νῦν τοῦ σκιῤῥοφοριῶνος καὶ ἑκατομβαιῶνος ὡσπερεὶ πρὸ τροπῶν μικρὸν ἢ ὑπὸ τροπάς. γίνεσθαι δὲ φασι τριένον τε χρήσιμον καὶ καταυλήσεως βραχείας δεῖσθαι, καὶ κατασπάσματα τὰς γλώττας ἔχειν· τοῦτο δὲ ἀναγκαῖον τοῖς μεταπλάσματος αὐλοῦσι. τοῦ μὲν οὖν ζευγίτου ταύτας εἶναι τὰς ὥρας τῆς τομῆς· ἡ δὲ ἐργασία γίνεται τοῦτον τὸν τρόπον. Οταν συλλέξωσι, τιθέασιν ὑπαίθριον τοῦ χειμῶνος ἐν

τῷ λέμματι τοῦ δ' ἦρος περικαθάραντες καὶ ἐκτρίψαντες εἰς τὸν ἥλιον ἔθεσαν. τοῦ θέρους δὲ μετὰ ταῦτα συντέμνοντες εἰς τὰ μεσαγόνια πάλιν ὑπαίθριον τιθέασι χρόνον τινά· προσλείπουσι δὲ τῷ μεσογονατίῳ τὸ πρὸς τοὺς βλαστοὺς γόνυ. τὰ δὲ μήκη τὰ τούτων οὐ γίνεται διπαλαιστῶν ἐλάττω. βέλτιστα μὲν οὖν εἶναι τῶν μεσογονίων πρὸς τὴν ζευγοποιΐαν ὅλου τοῦ καλάμου τὰ μέσα. μαλακώτατα δὲ ἔχει ζεύγη τὰ πρὸς τοὺς βλαστοὺς, σκληρότατα δὲ τὰ πρὸς τῇ ῥίζῃ· συμφωνεῖν δὲ τὰς γλώττας ἐκ τοῦ αὐτοῦ μεσογονατίου, τὰ δὲ ἄλλα οὐ συμφωνεῖν· καὶ τὴν μὲν πρὸς τῇ ῥίζῃ ἀριστερὰν εἶναι, τὴν δὲ πρὸς τοὺς βλαστοὺς δεξιάν. τμηθέντος δὲ διχὰ τοῦ μεσογονίου, τὸ στόμα τῆς γλώττας ἑκατέρας γίνεται κατὰ τὴν τοῦ καλάμου τομήν. ἐὰν δὲ ἄλλον τινὰ τρόπον ἐργασθῶσιν αἱ γλῶτται, ταύτας οὐ πάνυ συμφωνεῖν. *Quae sic Plinius Harduini convertit* 16. *sect.* 66. Hinc erant armamenta ad inclusos cantus, non silendo et reliquo curae miraculo. Caedi solebant tempestive usque ad Antigenidem tibicinem, cum adhuc simplici musica uterentur sub Arcturo: sic preparatae aliquot post annos utiles esse incipiebant, tunc quoque multa domandae exercitatione, et canere tibiae ipsae docendae, comprimentibus se ligulis, quod erat illis theatrorum moribus utilius. Postquam varietas accessit et cantus quoque luxuria, caedi ante solstitia coeptae et fieri utiles in trimatu, apertioribus earum ligulis ad flectendos sonos, quae inde sunt et hodie. Sed tum ex sua quamque tantum arundine congruere persuasum erat, et eam, quae radicem antecesserat, laevae tibiae convenire, quae cacumen, dextrae: *Idem paulo anten verba graeca:* καὶ γίνεσθαι τὸν μὲν ἀδρυνθέντα ζευγίτην. οὗ δ' ἂν μὴ συμπαραμείνῃ τὸ ὕδωρ, βομβυκίαν. *ita reddidit:* Cum igitur anno permansit inundatio, proficiunt in aucupatoriam quoque amplitudinem: vocabantur zeugitae; contra bombyciae maturius reciproco, graciles: *ubi viri docti certatim compararunt glossam Hesychii:* ζεῦγοι. βρόχαι ὀρνίθων. *Poterant addere eiusdem* ζεύγελα, ξύλα διάβροχα. *Verum quid arundo aucupatoria, ubi nodus nodo iunctus additur in aucupando, donec viscum aves attingat, ad laqueos aucupatorios? Quare Plinio suus error relinquendus est, quem paulo post demonstrabimus. Gaza in Theophrasto* ζεύγη *paria et armamenta* ζευγίτην κάλαμον *armamentarium interpretatus est. In Plinio armamenta Harduinus simpliciter tibias esse dixit, et appositum vocabulum* ζεύγη *voluit esse compacta simul in tibiis calamorum internodia. Qua quidem interpretatione nihil vel obscurius vel ineptius fingi potuit. Eandem tamen recoxit nuperus Editor Gallus, Brotier, omisso tamen vocabulo graeco, quod cuiuscunque generis res iugatas, in musica vero graeca tibias pares significat. Easdem, simul dum inflantur, ab usu dextras sinistrasque appellari, docent, quae de ligulis ex eodem internodio sectis addit Theophrastus verba, ad ipsas tibias translata a Plinio; in quo non adeo peccavit. Sed* πλάσιν *et* πλάσμα *obscure aut potius falso cantus varietatem et luxuriam reddidit, in qua corruptelae effectum vides expressum, modum autem plane omissum. Egregii interpretis vicem subiit Quinctilianus* 1, 11, 7. *ubi vocabulum* καταπεπλασμένον *declarat:* Sic appellantur, *inquit*, cantus tibiarum, quae praeclusis, quibus clarescunt, foraminibus, recto modo exitu

graviorem spiritum reddunt. *Idem* II, 3, 20. ut tibiae eodem spiritu accepto, alium clausis, alium apertis foraminibus, alium non satis purgatae, alium quassae sonum reddunt, ita fauces etc. *Ibidem sect.* 50. illa iam paene apertis, ut aiunt *tibiis* pronuntianda *i. e. pleno sono. Hac igitur ratione effecerunt tibicines, ut cantum fingere et flectere vario modo et molliorem ex simplice et recto reddere possent.* Vocabulum *graecum plasma romani scriptores retentum ad humanam etiam vocem, in cantu transtulerunt.* Κατασπάσματα τὰς γλώττας ἔχειν *in plasmate ait Theophrastus, quod Gaza interpretatus est:* linguas disiectu deflecti: *Nihil legi magis obscure redditum! Quid sit, docere conabor ex Aristotele, cuius loca prius ponam quaedam de ligulis et tibiis paribus ex libro de Audibilibus ducta, ubi sic est:* δεῖ δὲ καὶ τῶν αὐλῶν εἶναι τὰς γλώττας πυκνὰς καὶ λείας καὶ ὁμαλὰς ὅπως ἂν καὶ τὸ πνεῦμα διαπορεύηται δι' αὐτῶν λεῖον καὶ ὁμαλὸν καὶ μὴ διεσπασμένον. διὸ καὶ τὰ βεβρεγμένα τῶν ζευγῶν καὶ τὰ πεπωκότα τὸ σίαλον εὐφωνότερα γίγνεται. τὰ δὲ ξηρὰ, κακόφωνα. ὁ γὰρ ἀὴρ διὰ ὑγρῶν καὶ λείων φέρεται μαλακὸς καὶ ὁμαλός. δῆλον δέ. καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὅταν ἔχῃ νοτίδα, πολὺ ἧττον προσκόπτει πρὸς τὰ ζεύγη καὶ διασπᾶται. τὸ δὲ ξηρὸν μᾶλλον ἀντιλαμβάνεται, καὶ τὴν πληγὴν ποιεῖται σκληρὰν διὰ τὴν βίαν. Postea ubi de crassa voce agit, ita pergit: καὶ τῶν τελείων αὐλῶν (παχύτεραι αἱ φωναὶ) καὶ μᾶλλον ὅταν πληρώσῃ τὶς αὐτοὺς τοῦ πνεύματος. φανερὸν δ' ἐστί. καὶ γὰρ ἂν πιέσῃ τὰ ζεύγη, μᾶλλον ὀξυτέρα ἡ φωνὴ γίνεται καὶ λεπτοτέρα. κἂν κατασπάσῃ τις τὰς σύριγγας, κἂν δ' ἐπιλάβῃ παμπλείων ὁ ὄγκος γίνεται τῆς φωνῆς διὰ τὸ πλῆθος τῆς φωνῆς, καθάπερ καὶ ἀπὸ τῶν παχυτέρων χορδῶν. *ubi vides compressioni parium tibiarum atque inde effecto sono acuto opponi depressionem cum crasso sono. Fr. Patricius vertit locum ita:* et si quis trahat fistulas vel apprehendat: *Difficultatem facit illud, quod Aristoteles* τὰ ζεύγη *comprimere ait, et* κατασπᾶν τὰς σύριγγας, *cum Theophrastus* συμμύειν *et* κατασπᾶν *ligulis* ζευγῶν *tribuat ad sonum acutum* (διατορίαν) *efficiendum Pollux IV*, 81. *tibias Pythicas esse docet, quibus paeanas canebant, easdemque* τελείους *appellari. Idem sect.* 77. *inter vocabula diversarum tibiarum ponit etiam* σύριγγες, τέλειοι *Itaque dicendus est Aristoteles tres tibiarum species*, τελείους, ζεύγη *et* σύριγγας *simul commemorasse. Quartam Theophrastus obiter significavit vocabulo calami* βομβυκίου *id est ad bombyces apti. Bombycem Pollux IV*, 70. *inter tibiarum partes nominat, sed sect.* 82. τὸ τῶν βομβύκων ἔνθεον καὶ μανικὸν αὔλημα ὀργίοις πρέπον. *ponens, rectius speciem tibiarum diversam facit. Atque ita Hesychius cum Etymol. M. auctore docent. Aristoteles de Audib. longas gruum arterias asperas bombyces vocat, unde arguere licet, fuisse tibiarum bombycum insignem longitudinem. Obiter etiam licebit annotare, qui a Polluce IV*, 43. *dicitur* αὐλὸς ἀραιὸς *et* διάβροχος. *egregie explicari ex iis, quae Aristoteles de paribus tibiis* βεβρεγμένοις καὶ ξηροῖς *tradidit. Ceterum ligularum tibiis additarum formam discere licet ex Histor. Anim. VI*, 10. *ubi catulorum, ex genere squalorum Linnaei ova comparat cum ligulis tibiarum:* τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ὀστράκου ὅμοιον ταῖς τῶν αὐλῶν γλώτταις. *Fuerunt igitur subquadratae et mediae extumidae. Superest locus*

Aristotelis de Audib. ubi de voce splendida tractat: δῆλον δέ ἐστι κἀπὶ τῶν αὐλῶν. τὰ γὰρ ἔχοντα τῶν δευτέρων τὰς γλώττας πλαγίας, μαλακωτέραν μὲν ἀποδίδωσι τὴν φωνὴν, οὐχ ὁμοίως δὲ λαμπράν· τὸ γὰρ πνεῦμα φερόμενον εὐθέως εἰς εὐρυχωρίαν ἐμπίπτει καὶ οὐκέτι φέρεται σύντονον οὐδὲ συνεστικός ἀλλὰ διεσπασμένον. (*Hinc sonum surdum et obscurum reddunt*) ἐν δὲ ταῖς σκληροτέραις γλώτταις ἡ φωνὴ γίνεται σκληροτέρα καὶ λαμπροτέρα, ἂν πιέσῃ τις αὐτὰς μᾶλλον τοῖς χείλεσι διὰ τὸ φέρεσθαι τὸ πνεῦμα βιαιότερον. *ubi nescio quae tibiae* δεύτεροι *dicantur. Vitium scripturae arguit genus* τὰ ἔχοντα τῶν δευτέρων, *quod si ad* αὐλοὶ *praecedens referretur, esse debebat:* οἱ γὰρ ἔχοντες τῶν δευτέρων. *Quare suspicor,* τῶν ζευγίων *legi debere. Deinde mihi etiam vocabulum* πλαγίας *suspectum facit oppositum* σκληροτέραις γλώτταις, *quod arguit,* μαλακὰς *vel simile aliquod vocabulum scriptum olim fuisse. Vulgatum* δευτέρων *si quis defendere velit, ad dextras sinistrasque referre tibias poterit. De graecae et phrygiae tibiae differentia locum reperi Aeliani Platonici apud Porphyrium in Comment. ad Ptolemaei Harmonica p.* 217 *in Opp. Wallisii:* Θεωροῦμεν γέ τοι τοὺς φρυγιοὺς αὐλοὺς στενοὺς ταῖς κοιλίαις ὄντας καὶ πολλῷ βαρυτέρους ἤχους προβάλλοντας τῶν ἑλληνικῶν. *Nec tamen haec una tibiae Phrygiae differentia fuit; sed sinistra cornu additum gerebat instar κώδωνος tubam finientis, testante Athenaeo IV, p.* 185. *et Hesychio in* ἐγκεραύλης. *Hinc Ovidius Fastor.* 4, 481. *inflexo Berecynthia tibia cornu.*

Tibicen Graecus V. 3, 17, 4. *latinum nominat Cicero pro Mur.* 12. *ubi vide notam Ernestii et in Clavi.*

Tiburis arva C. 10, 133.

Tiburs terra mediocris V. 1, 9, 6.

Tiburtinus ager V. 1, 9, 6. saxum P. 1, 10, 3.

P. Ticinus Menas V. 2, 11, 10. *not.*

Tigris nomen canis C. 7, 12, 13.

Tilia in sculpturis necessaria P. N. 15, 2. apibus grata C. 9, 4, 3. *not.*

Tiliagineae arculae C. 12, 45, 5.

Timent argillam caules P. F. 24, 5.

Timor est ne peruratur C. 11, 3, 62.

Tineae ne vestimenta tangant Ca. 98. ne molestae sint seminibus ficulneis C. 5, 10. 9. — alvorum C. 9, 14, 2 et 8. quo vino pellantur Ca. 126.

Tineolae, quos alii pediculos vocant in equis Veg. 2, 16, 1.

Tineoti favi C. 9, 14, 20.

Tingo, tinguo. Pallad. Dec. 2. vinum myrtite tingemus: *ubi Edd.* retingemus; Lugd. *solenni varietate,* ut urgeo, urgueo. *Est ex graeco* τέγγω, *unde* retingo, *vulgo* restinguo *scriptum, cum tamen* extinguere *rectius scribatur. Pessime a tangere derivavit Gesneri* Thes. L. L. *Verbi* distinguere *proprietas est a varietate tincturae vel picturae colorum repetenda.*

Tinunculus accipiter C. 8, 8, 7. *not.*

Tinum *pro* pino *legit* C. 9, 4, 2. *Salmasius not* P. 1, 37, 2.

Tiro bos veterano iungendus V. 1, 20, 2.

Tirunculus contemnitur C. 11, 1, 3. tiruncula canis C. 7, 12, 11. *quae primum peperit.*

Tithymallus, Τιθύμαλλος C. 6, 12, 2. 9, 13, 2. *not.*

Titubans fabrica P. 1, 9, 2. titubante gradu C. 10, 309. titubantem stomachum solidare P. F. 31, 2.

Titulum scribere disputationi C. 9

pr. 2. eo more quo in singulorum titulis continetur P. O. 12, 9.

TMESIS *in illo* consue quoque faciunt V. 2, 9, 13. Ca. 157, 9. V. 2, 9, 16.

Tmolon C. 3, 8, 4.

Tofaceo lapide structa P. Aug. 9, 2. *not.*

Tofus durissimus C. 3, 11, 7. arenosus et ieiunus P. 1, 5, 1. *Est quem hodieque Itali tuffo vocant, generis arenosi et durissimi, quod accurate descripsit Ferber Epistol. Italic. p.* 236. *vel p.* 309. *vers. gallicae. Consentientem habeo doctissimum A. de Veltheim.*

Tolerabiles oves C. 7, 3, 14.

Tolerabiliter C. 11, 2, 85. 11, 3, 17.

Tolerare victum C. 10 pr. 1. — faba fresa et vinum tolerat foeta C. 6. 24, 5.

Toles, *tonsillae* Veget. 2, 10, 3. not. 5, 63, 1.

Tollere proverbium V. 2, 9, 9, tolli possunt ex pastione fructus V. 2 pr. 5.

Tolutim Veg. 2, 28, 37. *not.*

Tomacinae pernae V. 2, 4, 10.

Tomice palmea aut iuncea ligare C. 12, 32. tomicibus alligatae perticae P. 1, 13, 1. *est graecum* θώμιγξ, *funis lineus, et a Festo scribitur etiam* thomex.

Tonantibus Demostheni Platonique non cessit Cicero C. 1 pr. 30.

Tondere palmitem in pollicem C. 4, 21, 3.

Tonitribus vitiantur ova C. 8, 5, 12.

Tonsores V. 2, 11, 10.

Tonsura ovium V. 2, 11, 6. 1, 37, 2. tonsurae semestres in Hispania V. 2, 11, 8. C. 7, 4, 7. P. Mai. 8.

Tonsus *et* Tunsus *confunduntur, ubi vid.*

Tophus *vid.* Tofus.

Topiae fici C. 5, 10, 11.

Torcular, et Torcularia olei C. 1, 6, 18.

Torcularii *curatores* C. 12, 50, 3. lacus C. 12, 18, 3. torcularia cella C. 1, 6, 9. vasa V. 1, 22, 4. — Torcularium (*instrumentum*) *subst.* uti aedificandum Ca. 18. torculario quae opus sint Ca. 13, 1.

Torculos funes Ca. 68. Ca. 135, 3 *et* 4. Ca. 63. torcula vasa Ca. 1, 5. 11, 1. 14, 2. V. 3, 2, 8. olearia V. 1, 55, 7.

Toringi equi Veg. 6, 6, 3. *Etiam Apollinari Sidonio et Cassiodoro* Toringos *esse qui sint hodie* Thuringi, *observatum Ortelio.* Gesn.

Tormentum rotae vel machinae Veg. 3, 46.

Tormina ut sanentur Ca. 156, 5. 157, 9. *add.* 126. torminum signum et remedium in pecore C. 6. 7. 1 *et* 2.

Torosa cervix C. 6, 20. *vid.* Torus.

Torquere botryones in ipsa vite P. O. 22, 1.

Torrefactas nuces C. 12, 57, 3. sesama C. 12, 15, 3.

Torrens imbribus conceptus C. 1, 4, 10. torrentes fluvii V. 1, 12, 11. — Torrens *a* Torreo *vid. statim.*

Torrere vaporibus *intransit.* C. 1, 4, 10. torrens aestu terra C. 4, 19, 3. torrentis caeli vis P. Mar. 1, 3.

Torridus sal C. 7, 5, 8. 7, 8, 1. 12, 17, 2. far C. 12, 56, 2. *pro* tosto *saepe poni* torridum, *observat etiam Nic. Heinsius ad Ovid. Fast.* 1, 24. Gesn.

Tortione moriuntur Veg. 2, 18, 3.

Tortivum mustum Ca. 23, 4. C. 12, 36.

Tortura, *de palmite depresso* P. F. 9, 8. ventris Veg. 2, 12, 3. ex tortura oritur indignatio, *nostri vocant überlreiben.* Veg. 3, 55, 1. Gesner.

Torulus *in arboribus ad Pall.* 12, 15, 1. *not.* p. 203.

Torus. Toris tribus novella vitis ad arborem religatur C. 5, 6, 25. *conf.* C. arb. 16, 4. ligaturam *vocat* P. 1, 6, 11. tori funiculorum C. 11, 3, 6. musculorum C. 6, 29, 2. *Torus igitur rotundam flexuram notat, nulla materiae habita ratione. Patet hoc etiom ex architectorum usu; et frustra videtur esse Meursius, qui exercitat. crit.* 1, 2. tortum *legi vult apud Columellam.* Toros *funiculos ex pluribus filis tortos interpretatur Yuo Villiom. adv. Ro. Titium* 2, 26. *vid.* Torosus. toros tres habeat tunis Ca. 135, 4. Ex graeco τόνος factum cum Scaligero censet Gesner in Thes. L. L.

Totiens, quotiens *fere MS.* et Editiones primae *ut* pauciens *et similes formae.*

Totonarii equi Veg. 2, 28, 37. *vid. not. et ad* 6, 6, 6.

Totus, pen. brevi, pro quotus C. 5, 3, 5. quotcunque pedum spatia — totam partem longitudinis.

Totus. Toti partibus suis consummantur pulli C. 8, 5, 12. quoniam totum in eo sit, ne contrectentur pocula C. 12, 4, 3. *graece* τὸ πᾶν ἐν τῷ. in totum summa operarum X C. 2, 13, 1. in totum praecipere, *in universum, in genere, ut vulgo* C. 3, 2, 31. 11, 2, 80. in totum domi morari C 12, 1, 5. exterminare C. 9, 15, 3. ex toto indurescere C. 2, 21, 2. repudianda est C. 5, 8, 6.

Toxica strenua C. 10, 18.

Trabeculae *et* trabes Ca. 8, 5. *Ex graeco* τράφηξ, τράπηξ *ductum, quo pro stipite, trabe saepe utitur mechanicus Bito. Pro feretro, pertica et hasta utitur.* Lycophr. 641 et 1001. Hesychio τρόφης, χάραξ, σκόλοψ. Eidem τρόπηξ manubrium remi; item τράπηκι, δόρατι.

Tracantum *vel* Tragantum *pro* Tragacantha *passim Vegetius.*

Tracta facere Ca. 76, 1. *Mercurial. V. L.* 1, 12. *h. l. interpretatur quae tortis hodie subtus et supra coci ponunt foliaque sive spolia vocant. Laudatur etiam Scaliger ad Tibullum* 1, 6, 80. *ubi tracta sunt lanae, quae graece πηνίκ. Cf. not. od. Cat. p.* 139 *et* 143. Glossae λάγανα tracta *interpretantur; quae explicatio vera videtur, si compares locum Athenaei XIV, p.* 648. λαγάνια δύο ἕλκυσον *cum Apicio IV,* 2. *sect.* 14, 15.*

Tracta Veg. 3, 45. *f. not.*

Tracto, pecuniam in otio tractare C. 3, 4, 3.

Tractus, *plaga caeli* C. Arb. 17, 4.

Tradit memoria C. 1, 3, 7.

Traduces vitium, *rami non in terram demersi, sed in vicinam arborem traducti* V. 1. 8, 3. tradux inhaerens matri C. 4, 29, 13. traducibus dispergere vitem C. 5, 6, 36. traduces in proximam quamque arborem mittendae C. 5, 6, 30. novi traduces inter se ex arboribus proximis connectantur C. 5, 7, 3.

Τραγικῶς fieri V. 3, 13, 2.

Tragoedorum pallia trahuntur Veg. 5, 21, 1.

Traha tritoria C. 2, 21, 4.

Trahunt maturitatem vina C. 1, 6, 20. trahere noxam C. 6, 27, 13. succum C. 11, 3, 60. saporem C. 12, 50, 21. sanguinem *h. e. mittere* Veg. 5, 42, 1. trahere materiem Ca. 31, 2. *i. e.* tractare.

Traiectus. traiectae perticae in caveis V. 3, 9, 7.

Traiicere, *de terrestri itinere et plaustro* V. 2, 4, 11. — traiicies lemniscos Veg. 5, 17, 3.

Trames in horto *i. e. semita*, C. 10, 93.

Transcendere aetatem primae iuventae C. 1, 8, 3.
Transcurrit humor C. 3, 10, 1. luna solis radios C. 2, 10, 10.
Transeunt difficillime casei bubuli *ventriculum et intestina* V. 2, 11, 3. *oppos.* facillime deiici.
in Transferendis seminibus et plantis quae spectanda C. 3, 9, 7. Arb. 1, 5, 20. 2, 17, 4. transfertur brassica C. 11, 3, 23.
Transglutiat sanguinem Veg. 5, 77.
Transigendum est, *vendendum* P. N. 13, 8. ubi facultas est transigendi P. F. 26, 2.
Transitum sol facit in pisces C. 11, 2, 20. in taurum C. 11, 2, 36.
Translatio *plantae* in meliorem locum fieri debet, non contra C. 3, 5, 2. P. 1, 6, 4. P. F. 9, 5. translatione an mitescat fructus pineus P. N. 7, 11.
Transluceat cortex C. 4, 29, 9.
Transmarina cunila C. 11, 3, 39. *vid. not.*
Transmigrant morbi contagione Veg. 1 pr. 14.
Transmisso humore C. 12, 43, 12. ne Transmittant baccam cannae C. 12, 50, 4. humorem C, 1, 6, 22.
Transponere brassicam P. S. 13, 1.
Transserere per qualum Ca. 133, 3.
Transsuitur subula C. 6, 5, 4. *Ita Celsus* 7, 7, 8. Acu filum ducente transsuitur. *Vtrumque h. l. laudat N. Heinsius ad illum Ovid. Fast.* 2, 363. Verubus transsuta salignis Exta. *Sen. Theb.* 254. Transsuit ferro pedes. *Gesner.*
Transvaricat pedibus prioribus Veg. 5, 59.
Transversa spatia C. 5, 5, 3. capita ferunt obstipae sues C. 7, 10, 1.
Transvolvit se animal Veg. 1, 1, 1. *h. e. volutat. add.* 1, 56, 11.
Trapetus emtus est Ca. 22, 3. trapetos V. Ca. 12. trapetos latos Ca. 135, 6. trapetos veteres Ca. 22, 4. trapetibus Ca. 18, 2. trapeti facito (*oleam*) Ca. 145, 1. *vid. not.* Trapetum *gen. neutro* C. 12, 50, 6. ad trapeta, in quae V. 1, 55, 5. Trapeti Catoniani descriptionem et icones dedi in fine Commentarii; quae posteaquam prelum reliquerant, vidi Herculanenses icones et notitias repetitas esse a Carolo Vlysse de Salis in Itinerarii anno 1793. proditi Volumine priore.
Travehere flumen V. 2, 7, 6.
M. Trebellius C. 5, 1, 2.
Trebla seu Triblae Ca. 135, 1. *forte rustica vox ex* tribula *contracta. At urbem intelligit Schoettgenius.* Trebula Sabinorum *Liv.* 23, 29. Tribula *Adhelmo de laudibus virginit. c.* 52. *conferri iubet Gronovium obs. in Scriptt. Eccles. c.* 20. *p.* 222. *Haec Gesner. Quid si* treblae *fuerint* streblae, στρεβλαί, *simile suculis instrumentum unde Herodot. VII,* 36, στρεβλοῦντες ὄνοισι ξυλίνοισι.
Tremebundior ubere porcae C. 10, 396.
Trepidarii Veg. 2, 28, 37. *not.*
Trepido. Trepidans de equi incessu aliquo vide ad Veg. 1, 28, 37. p. 42. Veg. 5, 46, 11. *Sed cum* — Trepidare *etiam absque respectu ad illum* τριποδισμὸν *sit festinare, celeriter movere se, e. g.* V. 3, 16, 32. *possit aliquis putare, etiam inde esse* Trepidarios *equos nomen suum consecutos.* Gesner.
Tres. tris minas Ca. 127, 1.
Τριακάς, luna XXX. V. 1, 37, 1.
Triangulus ager C. 5, 2, 6.
Tribula excutiendis granis C. 2, 21, 4. tribularum pulsibus C. 1, 6, 23. tribulae erectae simile organum C. 12, 50, 7. — Tribulum *idem* V. 1, 52, 1. *conf.* 1, 22, 1. Alibi fustibus et

baculis tunduntur spicae et legumina. Vide haec vocabula. Hesychio Τυτάνη est ὄργανόν τι, ᾧ χρῶνται εἰς τὸν ἀλοητὸν τοῦ σίτου. Idem instrumentum Eustathio ad Homer. audit Τυκάνη.

Tribulatae falciculae P. 1, 43, 3.

Tribulato quotidie Ca. 23, 4.

Tribus unde dictae C. 5, 1, 7. — secundae tribus vinum C. 3, 2, 24.

Tributum victui humano conferre C. 12, 4, 2. tributa reddentes arbores P. Mar. 10. 24. tributo laboris et lactis ut sufficere possint vaccae P. Apr. 7.

Tricari Co. 2, 1, 16. *ubi antea* meretricari *erat, dicitur pro nugas agere ut apud Ciceronem.*

Tricenos pedes aut quadragenos C. 5, 10, 5. tricenia labra C. 12, 50, 12.

Tricenaria fistula P. Aug. 12. vitea V. 1, 2, 7.

Tricentorum pedum C. 5, 2, 5.

Trichiasis Veg. 3, 15, 1.

Trichilis dependens cucumis C 10, 378. sub trichila repens C. 10, 394.

Tricies triceni C. 5, 2, 10.

Triclinaria aestiva et hiberna V. 1, 13, 7. *alias triclinia, graece τρίκλινον*, erat locus excelsus ubi triclinio posito V: 3, 13, 2. *i. e. tribus lectis. Apud Nonium Varro* apothecas tricliniares *dicit in vocabulo* obba *libro 2 et 15. sed priore loco Editio Merceri prior* triclineares *habet; quae si vera lectio est, locus de re rustica noster inde erit corrigendus.*

Trictores utuntur sleta Veg. 3, 49, 2. *not.*

Triens medicaminis C. 12, 20, 7. iugeri C. 5, 1, 10. 5, 2, 2 *et* 5.

Trifolium montanum C. 6, 17, 2. *not.* Veg. 4, 21, 2. *not.*

Trifurci surculi C. 5, 11, 3. trifurca stirps C. 5, 10, 7. semina C. Arb. 20, 2.

Trigemino partu C. 3, 10, 16. trigemini C. 3, 8, 1.

Trigemmis malleolus C. 3, 19, 2.

Trigonitis myrrha Veg. 1, 11, 6. 1, 16, 5. *vid.* Troglodytis.

in Trigonum statuere C. Arb. 22, 2.

Trimatum excesserunt C. 8, 5, 24. trimatu expleto C. 8, 11, 5.

Trimestris fructus C. 2, 10, 9. *idem* trimestre (*triticum*) C. 2, 6, 2. trimestre semen quod dicitur halicastrum C. 2, 6, 3. nullum natura C. 2, 9, 8. trimestris satio C. 2, 4, 9. 2, 9, 7. P. 1, 6, 16. C. 12, 4, 1. trimestris usus C. 2, 6, 2. trimestrium satio C. 11, 2, 20. P. F. 3. Τριμήνους πυροὺς et κριθοὺς Graeci dicunt; quae frumenta hibernis (χειμοσπόροις) non solum minus radicum minoresque numero et crassitudine calamos agere, sed etiam in minore spica grana pauciora et minus gravia reddere monet Theophr. C. P. IV, 12.

Trimodiae satoriae C. 2, 9, 9. 12, 50, 8. trimodiis aptanda lora C. 12, 18, 2.

Trimus. post trimum, *postquam trimus fuit equulus* V. 2, 7, 14. ita ad trimum V. 2, 4, 8. trima aetas P. Mar. 11, 5. trimae plantae P. F. 25, 2.

Trina vasa V. 1, 22, 4. trinis radicibus V. 1, 1, 11. trini boves, tria iuga boum Ca. 10, 1. not.

Triobulum Ca. 127, 2.

Tripartito divisi V. 5, 1, 7. C. Arb. 1, 2. C. 3, 1, 2.

Tripedali fenestra V. 3, 9, 6.

Tripedaneae vites C. 3, 2, 2. fossulae C. 12, 44, 3. taleae Ca 45, 1. tripedaneus scrobs C. 5, 5, 2. tripedaneum spatium C. 4, 32, 2. 3, 5, 3. 11, 3, 4.

Tripedare. v. trepidare.

Triptolemi bos minister C. 6 pr. 7. prudentia in molitione soli C. 1 pr. 32.

Triquetra forma C. 5, 2, 1 *et* 5.

Trissago *vid.* Trixago.

Tristis cupressi C. 6, 4, 1.

Trisulcus ramus P. Mar. 10, 24. *ubi legd.* trifurcus. *Vide Addenda.*

Tritavi nostri V. 3, 3, 2.

Triticeae paleae Ca. 54, 2.

Tritici satio P. S. 2, O. 1, 1. ubi serendum Ca. 34, 2. solum, quod requirat C. 2, 9, 5. quando sarriendum C. 2, 12, 4. quot generum? C. 2, 6, 1. Appulum praestantissimum V. 1, 2, 6. ut condatur V. 1, 5, 7. in siliginem degenerat C. 2, 9, 13. tritici moliti farina C. 6, 5, 2.

Tritnrae praeparatur area C. 11, 2, 47. *add.* V. 1, 51 *et* 52. C. 2, 20, 1 sqq. *de re ipsa nempe. nomen enim non habet.* ad trituram satis habilis terrena C. 2, 19, 1. triturae tempore P. 1, 36, 1.

Tritum lateritium C. 6, 14, 7. figlare C. 7, 5, 9. not.

Triumphale epulum V. 3, 2, 16. 3, 5, 8.

Trixago Veg. 1, 17, 12. 2, 14, 4. 5. 23, 12. nigra 5, 49. cf. 6, 13, 3. *not.*

Trochiscus Veg. 3, 9, 7.

Trochleae Graecanicae Ca. 3, 5. *trochleae sunt machinae tractoriae, in quas induntur rotulae vel orbiculi aërei aut lignei, qui per axiculum versantur, traiectis ductariis funibus nomen habent a* τρόχοις, *id est, rotulis: fiuntque ad similitudinem Graecae litterae* Θ, *autore Isidoro: unde fortassis Cato vocavit* Trochleas Graecanicas: *sicut Plautus in Poenulo eiusdem generis machinationes* Graeca celones: *quae dicta sunt a similitudine* χελώνου, *id est, tegumenti testudinis animalis. A Popma. Locum Plauti in Poenulo nullum alium reperio, nisi V, 3, 49. ubi hodie vulgatur*: Graece sunt hae columnae: *Artificii exquisitioris opera lignaria vel punica vel graeca erant tum Romae. Orbiculos trochlearum* μάγγανα *vocat Hero Belopoiet. p. 128. Mathem. vet. qui* locus dignus est, qui comparetur; ait de polyspasto ad detrahendum nervum adhibito: καὶ οὕτως συνέβαινε τὴν καταγωγὴν, εὐχερεστέραν γίνεσθαι, βραδυτέραν δὲ, διὰ τὸ τὰ τοῦ πολυσπάστου κῶλα πλείονα ὄντα εἰς ἕνα τόπον τὴν ἐπείλησιν ποιεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐμβραδύνειν. *Sucula ibidem* ἄξων *et* ὀνίσκος *audit.*

Τροχοὶ θαλάττης *post Palladium annot.* p. 347.

Troglodytis murrhae uncia Veg. 3, 22, 5. troglitae *erat* 1, 10, 6. *et alibi.*

Trulla et Trullium Ca. 10, 2. 11, 2. 13, 2. ad apes recondendas in alveo adhibetur C. 9, 12, 2. trullis frequentetur inductio P. 1, 15. trulla aequabimus impensam P. 1, 13, 2. *Ab hac* trulla *est* trullisare *Vitruvii.* Coquinaria trulla perforata erat. Hero Spirital. I. p. 101. τρυπήματα ὅμοια τῶν ἐν τοῖς τρουλλίοις τοῖς μαγειρικοῖς γενομένοις ἠθμοειδῆ. Hinc Polybii igniferum κημὸς XXI, 5. Livius 37. c. 11. interpretatus est trullas ferreas. ubi trullae formam omisit explicare nuperus Interpres.

Truncae arbores V. 1, 14, 2. — *Subst.* truncis melius quam plantis olivetum constituitur C. Arb. 17, 1. C. 5, 9, 10. *nota in Add post Palladium.* trunci prominentes C. 5, 6, 11. *ubi legendum* trunco prominentes *ut docui in iisdem Addendis.*

Trusatiles molae Ca. 10, 4. 11, 4.

Τρυγητὴρ vindemiator C. 11, 2, 21.

Τρυφερὴ *pro* τρυφερὰ, cytisus C. Arb. 28, 1.

Tuberculum cui subest vermiculus C. 7, 5, 11.

Tuberes quando serantur et inse-

rantur C. 11, 2, 11 *et* 96. P. F. 25, 32. *not.* inseruntur cydonio P. Ian. 15, 20. *no. add.* P. S. 14, 1. *Nucipersica*, Pèches-noix *vocari a vulgo, observat Harduinus ad Plin.* 15, 14. *qui etiam ex Martiali* 13, 42 *et* 43. *ostendit, ex Africa in Italiam translatam eam arborem.* Gesner.

Tuberum, tubero *pro* tuber, tubere *erat* Veg. 3, 30, 1 *et* 2.

Tubulus fictilis P. Aug. 11, 2. V. 1, 8, 4. C. Arb. 9.

Tubus, tubi fictiles P. 1, 17, 4. 1, 18, 1.

Tudicula oleo conficiendo C. 12, 50, 70. rudicula *al.*

Tueor. tuemur tecta sumtu maiore V. 1, 11, 1. tueri armenta paleis C. 2, 17, 1, 6, 3, 3. — *Pass.* tuebantur cives a rusticis V. 3, 1, 4. *vi. no.*

Tuguria veterum V. 3, 1, 3. tuguriorum more C. 12, 15, 1.

Tum etiam, *praecedente* praeter C, 4, 18, 1. tum deinde C. 4, 24, 16.

Tumentes gemmae C. 11, 2, 16. tumentia iam ficulnea cacumina C. 11, 2, 26.

Tumor pastini subsidit P. Ian. 13, 8.

Tumultuosum canere C. 12, 2, 4.

Tunc *in apodosi praecedente* si C. 9, 15. 9.

Tunica in trapeto Ca. 20, 2.

Tonsa axungia Veg. 3, 41, 2. grana C. 9, 13, 5. radix laseris Veg. 1, 10, 4. tunsae Caricae P. 1, 26, 2. 1, 30, 4. baccae P. O. 14, 5. tunso allio C. 6, 8, 2. quibus in unum tunsis C. 6, 7, 2. tunsas pilulas Veg. 2, 62, 2. *Apud* Vegetium *in prima syllaba fere* o *legebatur, ut et in verbo* tundo, *quod inde cum* tondeo *miscetur v. g.* 1, 11, 11. 1, 13, 5. 3, 65, 12. — tusa Veg. 1, 16, 5. 2, 10, 6.

Turannius Niger, *amicus* Varronis, 2. Praef. 6. *ubi Edd. primae* Turanni *habent, et* c. 11. sect. 12. Turrannium Nigrum, *ubi vide notam. denique* 3, 1, 9. *ubi Edd. primae* Turannium. *Turannium exactae diligentiae senem, cui post annum nonagesimum vacationem procurationis C. Caesar ultro obtulit memorat Seneca de Brev. Vitae c.* 20. *ubi antea legebatur* Tyrannus. *D. Turranium et Turannium* χρηστομαθῆ *Ciceronis et Attici amicum nominant Epistolae ad Attic.* I, 6. VI, 9. *Turranium Gracilem, Hispanum (libri alii Craoculam nominant) laudat Plinius III.* sect. 1. IX. sect. 4. XVIII. sect. 15. *A Varroniano Turannio pira Turraniana vocata statuit temere Harduinus ad Plinii* 15. *s.* 26. *quae Macrobio sunt* Turriniana. *Hispanum Gracilem eundem facit cum tragico poëta apud Ovidium, IV,* 16, 29. *de Ponto, Harduinus; temere item; Caium Turranium annonae praefectum ad A. V.* 767 *et* 801. *nominat Tacitus Ann. I,* 7. *XI,* 31. *M' Turanium in Philippicis nominat Cicero. Equidem scripturam* Turannius *praefero, et ductum nomen ex graeco* τύραννος *puto.*

Turba saxorum P. Mai. 3, 3. *ut* populus spicarum P. Iun, 2, 2.

Turbatur mare V. 3, 17, 7.

Turduli *natio* V. 2, 10, 4.

de Turdis V. 3, 5. P. 1, 26. veneunt ternis denariis V. 3, 2, 15. ut alantur C. 8, 10. *Glossa vetus ad Persii Satir. VI,* 24. turdorum nosse salivam: *Solent enim quidam gulae dediti tantae subtilitatis habere palatum, ut dignoscant turdos, an cellarius, an terrarius sit, an masculus, an femina.* — turdi piscea C. 8, 17, 8. 8, 16, 8.

Tureus. Tus *vid. in* Th.

Turgent lienes Ca. 157, 7. — nec dum turgentes vineae P. F. 26, 5.

Turgescit valido caule C. 10, 325.

Turiones lauri C. 12, 48, 5.
Turraniana pira C. 5, 10, 15.
Turranius Niger *vide* Turannius.
de Turturibus V. 3, 8. C. 8, 9. P. 1, 25. turtures advenae V. 3, 5, 7.
Turris lacus C. 10, 138. *not. Brassicam ex Lacuturrina valle in animadversione ex Plinio p.* 524. *posui, unde patet, capitatam intelligi. Itaque corrigendum est quod posui ibidem pag.* 522. *capitatum genus a Scriptoribus nostris nullibi fuisse commemoratum. Idem putabat Bodaeus ad Teophr. p.* 777. *esse quod a Nicandro* γαστὴρ *vocetur. Verum hic apud Athenaeum IX. p.* 369. *Boeotis cramben ait dici* γαστέρα, *cum Lacedaemonii teste Apolld ibidem rapum* γαστέρα *vocent. Assentitur huic* Hesychius in γαστορὶς *et* γαστραία. *Equidem malim* γαστέρα *intelligere de brassica ea, quam Galli* choux navet *et* rave *nosque eos imitati* Kohlrüben *et* Kohlrabi *vocamus.*
Turundae e farina Ca. 89. bordeaceaa V. 3, 9, 20. — turunda ad fistulam Ca. 157, 14.
Tus *vid.* Thus. *Sed sine adspiratione etiam MS. Mediceus* Ca. 70, 1.
Tusca sacra, *magicae operationes* C. 10, 341.
Tusculanus ager V. 1, 14, 4. fundus V. 3, 3, 8. Tusculanum Luculli V. 3, 4, 3.
Tussicos faciunt Veg. 5, 64, 3. 6, 8, 1. *forte* phtisicos *nisi* tussicus *est a tussis, ut* ravicus, *et inde* raucus, *a* ravis. Tussiacos *ex* Firmico profert Elmenh. ad Apulei. p. 222, 38. Gesner.
Tussi pecus si laboret C. 6, 10 et 31. ad tussim veterem C. 12, 33, 1. tussis in bubus causae et genera V. 5, 60 sq.
Tute facere, *pro* tuto C. 5, 10, 22. *ita cite Scribo.* 198. *ubi vid, Rhod.* p. 284. Gesner.
Tutela pecudum C. 9 pr. 1. 6, 2, 15. tutelae exiguae animal asinus C. 7, 1, 2. — tutelam accepit Luculli Cato V. 3, 2, 17. — tutelarum, *septorum*, genera quatuor V. 1, 14, 1.
Tutus. tuta cubilia propter iniuriam P. N. 13, 5. tutissima valetudo C. 7, 2, 2.
Tybur pomosum C. 10, 138.
Tympanites fit equus Veg. 2, 15, 3.
Tympaniticus bos Veg. 5, 26.
Tympanum V. 3, 5, 15. *rotae genus, ut* Virg. Ge. 2, 444. *Habet* tympani musici, *ut nomen ita et formam, veteris praesertim, non ita profundi, ut coria ab utroque latere intenta, prope sibi admoverentur: quae etiam cribrorum vulgarium forma est, ut diameter ad altitudinem se habeat, ut* 6 *aut* 7 *ad* 1. *Nimirum pro radiis et abside, solidis tabulis* tympanum *est compactum. Multo iustius etiam* tympana *dicta, quae cava essent, qualia v. g. ad onera ope hominum intus calcantium molienda adhibentur. item ad aquas hauriendas e. i. g. a.* Tympanum *Varronianum* orbilis *hoc est* absidis radiis *aptatum facit, ut eadem machina et* rota radiata *sit et* tympanum. Gesner.
Typhlon enteron Veg. 2, 12, 2. *not.*
Τυροποιὴν V. 2, 1, 28.

V

Vacatio ab opere datur C. 6, 14, 3.
Vaccae quae probentur C. 6, 21, 1. P. Mart. 11, 5. *vid.* Bos. tauris submittendae C. 6, 24. P. Iul. 4, 1. steriles deputandae aratro P. Mar. 11, 6. C. 6, 22, 1. nam vaccis etiam arant V. 1, 20, 4. *hae sunt* vaccae operariae C. 6, 24, 1.
Vaccius interlocutor V. 2, 1, 27.

Vacerrae C. 6, 19, 2. quae sint 9, 1, 3. his circumdatum vivarium C. 9, 1, 9. *Festus:* Vacerram Verrius et alii complures vocari dicunt stipitem, ad quem equos solebant religare. *Quem usum explicat locus Polybii apud Suidum in* Ἴδιον *et* Κελτίβηρες. *ubi est de equitibus Celtiberorum:* παρακαταβάντες απολείπουσι τοὺς ἵππους ἑστῶτας ἐν τάξει. ἄκροις γὰρ τοῖς ἀγωγεῦσι τῶν ἵππων πασσαλίσκους μικροὺς ἔχοντες ἀπηρτημένους τούτους ἐπιμελῶς πήξαντες πειθαρχεῖν διδάσκουσι τοὺς ἵππους ἐν τάξει μέχρις ἀνακάμψαντες ἀνασπάσωσι τοὺς παττάλους.

Vaco. vacant a foetu matres C. 8, 15, 4. ab imbecillis valetudinaria C. 12, 3, 8. — vacare debet aqua lavacris P. 1, 17, 4. *h. e. adhiberi.* omnis cura vacabit Veg. Praef. *sed Codex* nutabit.

Vacuum arboribus arvum C. 3, 11, 3. vacuae fructu vites C. 3, 2, 21. vacua foetu loca in vite C. 3, 10, 5. vacua tempora C. 12, 4, 1.

Vagina herba qua sublatent spicae V. 1, 48, 3. esse in vaginis Veg. 1, 32, 1.

Vagor. vagari latius quam oportuit V. 1, 2, 13. vagantibus animis apum P. Iun. 7, 4.

Valenter sufferre ventos et imbres C. 3, 2, 15. crescere C. Arb. 3, 3.

Valentissima vineti pars C. 4, 23, 2.

Valeo. valebit nutriendis herbis P. F. 1. valendi occulta feracitas P. Apr. 2, 2. — Valet necare, *potest* C. 6, 25. praebere C. 3, 2, 16. perennari C. 12, 19, 2. edere conceptum C. 2, 1, 3. pestilentiam facere C. 6, 5, 1. nihil valent agere C. 3, 10, 9. frigore non valebit adstringi P. 1, 20, 1. quo manus non valebit attingere P. N. 8, 1. — ὠκέως valet cito V. 1, 31, 4.

Valetudinarium pecus V. 2, 1, 15.

Valetudinarium, *locus curandis aegris destinatus* C. 11, 1, 18. 12, 3, 7 *et* 8. valetudinaria ut curanda C. 12, 3, 8.

Valetudinis tutissimae sunt aves C. 7, 2, 2. — valetudines, *morbi* Veg. 2, 11, 1. 3, 5, 3.

Validi loci Ca. 35, 1.

Vallis si se interserat P. Ang. 11, 2. valle explicata *ibid.* valles fluminum alluvie et inundationibus concretae C. 3, 11, 8. valles infimae villis non congruunt P. 1, 16.

Valli (*dimin. a* vannus *ut* villum *a* vino) sirpeae, crates, ex viminibus V. 1, 23, 5. *not.* vallis subiactantur grana V. 1, 52, 2. *not. Vide etiam notam ad Ca.* 14, 4. *in Postumis Pontederae.*

Valvulae fabarum C. 2, 12, 7. *not.* V. 2, 1, 19. C. 6, 10, 1. *item illud* evolutum furfure panicum C. 2, 9, 19. ervi C. 6, 4, 3. ervum sine corio Veg. 4, 14, 1. *interpretatur.* a valvulis separata lens C. 1, 31, 1. valvulis exemtae lentes C. 6, 10, 1.

Vanescunt sole diutino P. 1, 10, 2. *ubi Vitruvius* resolvuntur *habet.* Vide evanesco. vanescendo sanantur glandulae Veg. 3, 24, 1.

Vangae *instrumentum rusticum* P. 1, 43, 3.

Vannis expurgantur grana C. 2, 21, 4. *not.*

Vanum ac leve granum C. 2, 9, 13.

Vapidum vinum acre ut fiat C. 12, 5, 1.

Vapor flammeus V. 1, 2, 5. vapore liquor solvitur C. 1, 6, 18. vaporibus, *per aestum* C. 7, 5, 14. vapor foetidus ad tumores et dolores Veg. 3, 28, 5. 5, 6, 2.

Vaporata terra, *calefacta* P. Aug. 8, 7. solibus aestivis glebas C. 2, 16, 6. nebulae C. 1, 5, 4.

Vaporare cellam sine nidore fumi P. 1, 20, 2. caput saccellationibus Veg. 3, 11, 3. loculum penicillo calido Veg. 3, 17, 3. *Multa de hoc usu Rhod. Lex. Scribo.* Gesner.

quae Vapulavit olea, macescit V. 1, 55, 1.

Varam feceris *h. e. furcam* C. 5, 9, 2. Cf. Gesneri Thes. L. L. h. v.

Vario. ne variet maculis universitas tergoris C. 7, 3, 2. variare coeperunt baccae C. 12, 50, 9. variari uvae C. Arb. 12, 1. variantibus adhuc et acerbis uvis C. 4, 20, 4. *Est Graecum περκάζειν, Gallorum* tourner, *nostrum* sich farben.

Varius sulcus Ca. 61, 1. *not.* C. 2, 4, 5. varia terra *not.* Variae s. helvolae vite. C. 3, 2, 23. Variae uvae coeperunt fieri Ca. 73. cum varia est oliva, legitur P. O. 10, 1. P. N. 4, 1. *Graece περκνός. Vide in* Vario.

Varis cruribus V. 2, 9, 4. Graece *βλαισός.*

Vasa fictilia et vitrea, eaque vel picata, vel pura C. 12, 4, 4. aerea aeruginem in coctura remittunt C. 12, 20, 1.

Vasarium *ad* Ca. 145, 3.

Vasculum *pro alveo apum* P. Iun. 7, 8.

Vastitas scientiae rusticae C. 5, 1, 1. vocis C. 1, 9, 2. instantia laboris animos debilitat C. 4, 18, 2.

Vastitudinem prohibessis Ca. 141, 2.

Vastus. vasta scientia C. 1 pr. 28. tempestas C. 2, 21, 5. vasti latratus canis C. 7, 12, 3. vastissimum flumen C. 1 pr. 30. vapores sideris aestivi C. 2, 21, 1. vastissimae spinae C. 11, 3, 4. unde ductum *vastare* derivare malim ex graeco vocabulo *βαστάζειν auferre.*

Vates sidereus C. 10, 434. venerandus C. 10 pr 3. optimus C. 11, 2, 1. *omnia de Virgilio.*

Vatiis cruribus V. 2, 9, 4.

Vbe *pro* ubi Cod. Polit. V. 1, 4, 4.

Vber pro tuberculo cellae regis apum P. Iun. 7, 9. uberis eductione pendent apes *βοτρυδὸν* P. Iun. 7, 6. — Vber soli feracis P. 1, 7, 1. herbarum P. 1, 33, 2. ubera campi, *campus pinguis* C. 10, 90. ubera musto distanta mortalibus demittit tellus C. 3, 21, 3. ubere suo gravata vitis, *fructu* C. 4, 27, 5. — *Adiect.* uberi solo disponantur C. 5, 6, 11.

Vberati gemmis plurimis surculi P. F. 17, 4.

Vbero. uberat olea C. 5, 9, 11. uberantur arbores steriles P. O. 8, 3.

Vbique *pro ubicunque MS.* P. Ian. 15, 2. *ut* quandoque.

Vea, via V. 1, 2, 14.

Vectarius equus duplex, ad ephippium et ad rhedam V. 2, 7, 15. *ubi Edd.* vectorii, *sed legd.* vecturarii. *not.*

Vectigalia C. 1 pr. 27.

Vectes *varii* Ca. 19, 2. 31, 1. vectibus ligneis densetur structura P. Aug. 9, 2.

Vectorius *vide in* Vectarius.

Vectura duum generum V. 1, 16, 6. foeni, pabulorum, stercorum C. 2, 13, 9.

Vecturarius *vide in* Vectarius.

Vegetior adspectus tauri C. 6, 20.

Vegrandes oves, *male grandes, parvas* V 2, 2, 13. *v. Bentl. ad Horat. Sat.* 1, 2, 129. et Gesneri Thes. L. L. Ovidii Fastor. III. vegrandia farra coloni quae male creverunt. Itali *nebbiata* vocant teste Pontedera.

Vehemens vitis, *valida* C. 3, 1, 5. 4, 22, 4. 3, 10, 2. *add. Horat. Epist.* 2, 2, 120. palus C. 4, 12, 1. vehementiora staturnina C. 4, 16, 2.

Vehes in roboribus et alia ad aedificandum materie, *quae mensura?*

C. 11, 2, 13. stercoris habet modios LXXX C. 11, 2, 86. denae vehes stercoris C. 2, 15, 8. *add.* 2, 16, 1. *vid.* Carpentum. vehes ligni *Cato apud Charisium* p. 55.

Vehiculum, quo ad metendum utuntur Galli P. Iun. 2, 2.

Vehit equus commodius Veg. 2, 28, 39. si vasa acetum ante vexerunt P. N. 20, 3.

Veianii fratres V. 3, 16, 10.

Velamina corpori C. 7, 2, 1. scillae *i. e. tunicae bulbi* P. Iul. 6, 2.

Velata manu runcare C. 11, 3, 38.

Velinus lacus V. 3, 2, 3. C. 8, 16, 2. ad angulum Velini V. 3, 2, 9.

Vella, villa V. 1, 2, 14.

Vellaturam facere V. 1, 2, 14. *not. Locum ex libris de L. L. laudatum vertit Plutarch. Rom.* c. 5. τὴν δὲ πορθμείαν βηλατούραν καλοῦσιν.

Vellimina *vid.* Velum.

Vello. vellere cuneum C. 5, 12, 5. Arb. 26, 4. vellere lanam V. 2, 9, 11. *quod hodieque fieri in Asia testantur loca collecta a Ioh. Beckmanno Vorbereit. zur Waarenkunde Vol. I. p.* 476. Adde Aristotelis locum Probl. X. 24. διά τί τῶν μὲν προβάτων μαλακώτεραι αἱ τρίχες ἀναφύονται τιλλόμεναι τῶν δὲ ἀνθρώπων σκληρότεραι ἢ ὅτι τῶν μὲν προβάτων ἐκ τοῦ ἐπιπολῆς πεφύκασι· διὸ καὶ ἀλύπως ἐκσπῶνται μενούσης τῆς ἀρχῆς τῆς τροφῆς ἀδιαφθόρου, ἥ ἐστιν ἐν σαρκί. Ibidem c. 25 sequitur: διά τί αἱ μὲν τῶν προβάτων τρίχες ὅσῳ ἂν μακρότεραι ὦσι, σκληρότεραι γίνονται, — τὰ γὰρ νέα πρόβατα τῶν παλαιῶν μαλακώτερα ἔχει τὰ ἔρια.

Vellus lanae P. Aug. 8, 6. vellera unde dicta V. 2, 11, 9. vellera et lanae *differunt* C. 12, 3, 9. *not.*

Velo. velare caput trunci luto et musco P. F. 18, 1.

Velocitas prona in facinus P. ins. pr. 2.

Velox animus C. 1, 9, 4.

Velumina, vellere V, 2, 11, 9. vellimina *Scaligeri probant Popma et Facciolatus.* Gesner. *Ovidius Fast.* 2, 340. fulvi leonis setis hirsuta vellera *dixit, quae postea versu* 343. velamina *sunt.*

Venae vitales in ovis aliquot dies incubatis V. 3, 9, 11. quae animadverti possint laudantur in equo V. 2, 7, 5. venae sufflatae non perspirant Ca. 157, 7 *not.* venarum enumeratio Veg. 6, 4. vena feritur sub cauda C. 7, 10, 2. verberatur ante, quam ad sanguinis emissionem solvatur C. 6, 14, 3. 7, 10, 2. venam pulsare *h. e. secare* Veg. 1, 22, 2 *et* 3. *qui est locus de hac re classicus.* percutere Veg. 1, 22, 5. percussa si claudi non possit Veg. 5, 13. pungere Veg. 5, 14, 3. tangere Veg. 5, 76. rescindere C. 6, 30, 5. *vid.* Sanguis. — venae tenues aquae P. Aug. 8, 2. in vite C. 4, 24, 9.

Venaculo et sale perfricabis Veg. 5, 62. N. L.

Venafrum Ca. 135, 1, 136.

Venalium greges, *servorum* V. 1, 2, 21.

Venaticus canis V. 2, 9, 2.

Venationis septum V. 3, 12, 2. C. 9 pr. 1.

Venatoris boni est feras quam plurimas capere C. 5, 1, 2.

Vendacem esse non emacem Ca. 2, 7.

Vendibilior ager V. 1, 4, 2.

Vendo. vendas quot assibus potes V. 1, 12, 2.

Veneno quaedam pecudes sunt culturae V. 1, 2, 18. venenum radicibus gelum V. 1, 45, 2. venenum triste de erucis C. 10, 335.

Venen. venibit, *vendetur* Ca. 146, 1.

Venerei amores animum ab officio avocant C. 11, 1, 14. rebus venereis operati perenni aqua se abluunt, antequam penora contingant C. 12, 4, 3. i. e. *coitu. Ovidius Remed.* 431. a Veneris rebus surgente puella. Graece τὰ ἀφροδίσια sunt. — Venerea s. Veneria pira C. 5, 10, 18. 12, 10, 4.

Veneti equi *Vict. ad* V. 2, 4, 12.

Venio. cum visere venissemus ad V. 2, 1, 1. venit frumentum ad corbem V. 1, 52, 2. spicilegium, messe facta V. 1, 53. — veniunt, efficiuntur in summa colligenda, *kommt heraus* C. 5, 1, 6. — cito veniunt ficus praecoquae P. Mar. 10, 27. veniunt tenues et vscuae fructu *vites* C. 3, 2, 21.

Vennuculus *vid.* Venuc.

Venter. ventris dolor ut sedetur in bubulo pecore C. 6, 7, 1. — si ventrem non facit *h. e. alvum deiicit* Veg. 5, 56, 2. — ventrem perferunt vaccae C. 6, 24, 2. equae C. 6, 27, 7. fert XII menses equa V. 2, 1, 19. in ventre est hinnus menses XII V. 2, 8, 6. Venter inferior et superior ad Ca. 156. Plato Timaeo p. 394. ed. Bip. τὴν ὀνομασμένην κάτω κοιλίαν. — Venter *pro ipso animali praegnante* V. 2, 6, 4. *ut in illo ICtorum*, Fructus ventrem sequitur.

Ventilabra et ventilatores granorum C. 2, 10, 14. Graece πτύον πλατὺ Iliad. 13, 588. Cf. *not. ad Colum p.* 77. 122. 123. *Liber de natura rerum ap. Vincent. Spec. nat.* 4. *c.* 2. unde et vulgus iguem solent accendere cum a tritico paless excutiunt.

Ventilare oleam iactandu V. 1, 55, 6. vinum C. 12, 30, 1.

Ventositas Veg. 2, 11, 2.

Ventosi pedes Veg. 3, 50.

Ventus ventorum orbis V. 3, 5, 17. libramentum C. 1, 5, 8. iisdem ventis constituere plantam *h. e. ad easdem plagas* C. Arb. 20, 2. ventos sedare furentes C. 10, 340. venti feraces elementer agitant oleas P. N. 5. vento separentur paleae a frumento C. 2, 21, 5. e vento concipientes equae V. 2, 1, 19. C. 6, 27, 4. — ventos emittit venter C. 6, 30, 8. donec ventum reddat equus Veg. 2, 24, 4. — ventum in armum mittito, *inflato* Veg. 3, 45, 4.

Venuculum far *s.* vennuculum. C. 2, 6, 3. *not.* 11, 2, 9. *no.* — vitea C. 3, 2, 2. 3, 2, 27. 12, 43, 9. *not. a ve augendi et nucleis derivat Schol. Horat Sat.* 2, 4, 71. *quo loco usus est primum Beroaldus ad* venuculam vitem *constabiliendam. Plinio est* Venicula vitis 14, 2. *s.* 4. *n.* 6. *eandem quae* scirpula *et quae* sticula, *putat Linda. Sel. Med.* 10, 99. Gesner.

Venus. eius procuratio hortorum V. 1, 1, 6. — Dum satiata Venus foecundos compleat artus C. 10, 212. nec Venus pastoralis longius quid quaerit V. 2, 10, 6. permittenda C. 7, 12, 11. Veneris lasciviam amant vaccae P. Iul. 4, 1. in Venerem excitantur admissarii C. 6, 27, 10.

Veuustas disposita pomorum V. 1, 59, 2.

Vepraticae spinaa C. 7, 1, 1. not.

Vepres consitis spinis ut efficiantur C. 11, 3, 3. veprem hunc interimi non posse C. 11, 3, 7.

Ver, genitale mundi tempus C. 10, 196. quod initium, quot dies habeat V. 1, 28, 1. veris principium rustico ut observandum C. 11, 2, 2. vere novo C. 11, 2, 1. vere quae facienda Ca. 40, 50, 1. V. 1, 27, 2 1, 28, 1.

Veratrum C. 6, 38, 3. *Gallo-Provincialibus* Varaire *teste Garidel p.* 450.

Verba divina de ea re fiant Ca. 14, 3. *not.*

Verbena herba Veg. 4, 1, 8. 5, 17, 2. aqua in qua verbenae coctae Cf. 5, 21, 3.

Verbenacea calida, *aqua in qua verbena cocta est*, Veg. 5, 18, 3. *et* 6 *coll. s.* 2. *Gallis* verveine, *Provinciae Gallicae* varveino *teste Garidel. Verbena communis C. Bauhini Pinax* 269. *officinalis Linnaei.* Sed latine verbena latissime patet, et ad varium herbarum et arbustorum genus sacris deputatum pertinet, ut egregie demonstravit Pontedera Postumor. T. I. p. 1—8. Verbenaca autem peculiarem stirpem significat. Celsus V. c. 28. calida aqua fovet, in qua aliquae verbenae *ex reprimentibus coctae sint.* Iterum 6. c. 18. desidere iubet in aqua ex verbenis, ubi Pontedera l. c. p. 7. fasciculum ramorum intelligit ex stirpibus sempervirentibus ut myrto, olea, buxo, rore marino, lentisco, lauro, cupresso decerptorum, quae stirpes omnes nomina verbenarum continentur. verbenae algae *sunt in Codd.* Col. 8, 17, 6.

Verberare paviculis Ca. 91. verberari tempestatibus C. Arb. 16, 3.

uno Verbo, omnia sana faciet Ca. 157, 7. *ut Gr.* ἑνὶ λόγῳ. Stel.

Verendae partes equi Veg. 1, 7, 1.

Verentes plagarum boves C. 6, 2, 11.

Veretrum iumenti Veg. 5, 44, 2 *et* 6. stat prae dolore Veg. 5, 80.

Vergiliarum exortus V. 1, 28, 2. C. 9, 14, 1 *et* 4. 11, 2, 36. occasus V. 1, 28, 2. C. 2, 8, 2. a Vergiliis vernis usque ad aestivas V. 2, 11, 4. Vergiliae celantur C. 11, 2, 34.

Vergo. vergere aequabiliter in unam partem V. 1, 6, 6.

Vericulatae falces C. 2, 21, 3. *not.*

es Vermiculo apes C. 9, 11, 5.

"Vermiculum far an Vennoculum? C. 2, 6, 3. *vi. no.*

Verminibus *pro* vermibus Ca. 6, 16, 2. *ex Sang. dedi.*

Vernaculus huius soli fructus C. 3, 8, 5. vernaculum s. nostras genus ulmorum C. 5, 6, 2. cicer C. 9, 1, 8. pecus peregrino utilius C. 7, 3, 13. vernaculae aves V. 3, 5, 7. gallinae C. 8, 2, 5. vernacula examina C. 9, 9, 1. 9, 12, 1. semina peregrinis meliora C. 3, 4, 1.

Vernant apes C. 9, 9, 1.

Vernantia lilia C. 10, 270.

per Vernum P. S. 13, 1. verni principio *MS. Lips.* C. 4, 33, 5. verno Cat. 50, 2. P. F. 26, 3. *et al.* P. Apr. 8, 6. Mai. 7, 1. *vid. ad* C. 6, 26, 2. C. 9, 9, 1. *ita* biberno; *ita contra* auctumnus *interdum adiective ponitur. ita* Vespertinis. Gesner.

Verres V. 2, 4, 4. P. F. 26, 1. verrium castratio V. 2, 4, 21. *vid.* Sus. Porcus.

Verriculatae falces C. 2, 21, 3. *not.*

Verruculae binae sub maxillis capri C. 7, 6, 2. *not.* P. N. 13, 7.

Versari *i. e. se versare*, C. 8, 7, 1.

Versicoloribus pomis C. 3, 21, 3. anni foetibus C. 10, 256.

Versificationis nostrae gustum praebere C. 11, 1, 2.

Versura foliorum V. 1, 46. *diversa species, immutata pro temporibus anni.* G. — *in arando* C. 2, 2, 27 *et* 28. 2, 18, 4.

Versus agri V. 1, 10, 1. versus, *sulcus* C. 2, 2, 25. alternis versibus sulcare. — ab septentrione versus V. 1, 26. ad exorientem versus V. 3, 9, 6.

Vertex, vertice mundi C. 10, 53. *h. e. vertigine et revolutione, qua efficiuntur vices annuae.* Gesner.

Vertibuli commissura Veg. 5, 21,

2. in ipso vertibulo *ibid.* sect. 4. vertibula in cervice iumenti Veg. 3, 41, 1. Verticulas *Lucilius articulos dixit auctore Festo in verriculas, ubi recte Turnebus Adv.* 28, 9. spondylos *interpretatur.*

Verto. vertere lupinum in flore, *inarare, cum floret, ad stercorandum* C. 11, 2, 81. solum bidentibus C. 4, 5. *vid.* Convertere. vertendus in quatuor pedes collis C. 3, 13, 8. *Plinius* pala vertere *dixit.*

· Vertumnus *vid.* Vort.

Vervactor,

Vervactum et

Vervagare *simul explicabimus.* Vervagere *igitur verbum rusticorum fuisse videtur, restituendum Columellae* 11, 2, 8. *cuius vis ex derivato* vervactum *optime intelligitur. Est autem* vervactum, *quod ex Varr.* 1, 44, 2. *discimus*, terra, quae interdum requiescit, *et* restibili *opponitur. idem ergo,* quod novale *vel* ager novalis, *s.* terra praecisa (*quod animadversum iam video a Salmasio ad Soli. p.* 510. *a A*). *Omnes autem hae appellationes interdum etiam intelliguntur de terra, quae plane ex incultis primum aratur.* Vervactum *eo, quo diximus, intellectu posuit Columella* 2, 4, 2 *bis et* 5. *it.* 2, 10, 5 *et* 11, 2, 52. *itemque* 2, 12, 2. *ubi* duas operas *postulat* in vervacto, in restibili agro unam. *Quod enim* veteretum *hic est in editione Commeliniana, de eo deinde videbimus. Porro Servius ad Georg.* 1, 50. *explicaturus Virgilii versum,* At prius ignotum ferro quam scindimus aequor. id est, *inquit,* antequam faciamus VERVACTVM. *Apud eundem Servium ad Ge.* 1, 21. *locus Fabii Pictoris laudatur, ubi primum locum inter numina rustica habet,* Vervactor, *quem suo deinceps ordine sequuntur,* Reparator (*quidsi* Redarator? *quin video a Vossio ita laudatum hunc locum in Etymologico, v.* Vervactor; *et* Redarator *iam placuisse Salmasio ad Soli. p.* 509. *b F.*). Imporcitor, Insitor, Obarator, Occator, Sarritor, Subruncinator, Messor, Convector, Conditor, Promitor. *Quodsi igitur* Vervactor *Deus locum tuetur, quidni verbum antiquum et bonae notae, quamquam rusticae, esse potuerit* vervagere, *a quo* vervactor *inclinetur, uti reliqua Deorum nomina, quae laudavimus, a* reparando (*s.* redarando) imporcando (*quod et ipsum fugitivum verbum, quasi lacinia nobis retraxere veteres glossae*) inserendo, occando, sarriendo, subruncando, metendo, convehendo, condendo, promendo, *descendunt haud dubie. Quid? quod totidem literis in Mediceo codice quamquam divisim legit Politianus,* veru agendi. *Adde quod* agere *per se vix significat, vertere vel arare; quod* ver *aestati non subiuncturus videtur fuisse Columella; quod pro* vereve *habent Iens. et Bon.* non: *ut nusquam consistere tutius liceat, quam in aperta Codicis Medicei lectione,* vervagendi. *Ceterum de etymologia huius verbi, non audiendus mihi videtur Plinius, qui* 18, 19. *sect.* 49. quod vere, *inquit*, semel aratum est a temporis argumento vervactum vocatur. *Columella hoc ipso capite sect.* 32. *ad hunc ipsum locum, de quo disputamus, respiciens* quae mense Ianuario (*qui certe ad ver non pertinet*) vervacta fecimus. *Si liceit Varroni de L. L.* 4. *p.* 32, 4. veru *a* versando *derivare, quidni et* vervagere *sit* vertendo *et* versando *terram, quae quieverat vel semper vel aliquamdiu,* agere *et proscindere.* Vertere *enim in hoc argumento dici, notum est.* Vertuntur *cespites ita ut radices caelum spectent etc. Vnum superest, ut uno loco di-*

camus, *quae ad hoc verbum pertinent omnia. Scaliger ad Varr. l. c. sect.* 1, 11, 2. *videtur ex toto Columella expunctam velle* vervacti *vocem*, *et* veteretum *ex MSS. substitui. Sed deseritur auctoritate editionum omnium et MSStorum*, *de quibus nobis aliquid innotuit*, *nisi quod* 2, 13, 2. *Mediceus unus*, *observante Politiano*, veteretum *habet*, *quam lectionem etiam solus Commelinus recepit*, *itemque* 1, 3, 10 *et* 2, 10, 5. *ubi vide varias lectiones. MS. Lipsiensis* vervactum *semper fere*; *semel* C. 2, 10, 4. veteratnm *et mox sect.* 5. veteretum. *Aliis in locis omnibus*, vervactum *omnes agnoscunt: praeterquam quod observavi Robertum Stephanum in fine editionis suae monere ex vetusto codice legendum* 2, 10, 5. veteretum. *Caeterum* vervacti, *praeter loca ium laudata*, *mentio etiam fit* Cat. 27. vervactum crudum C. 2, 4, 3. meuse Iulio vervacta subigantur 2, 4, 5. vervacta repetere P. Mart. 2. Gesner. in Catone variat scriptura; ed. Col. 1, 3, 10. p. 31. *ad* C. 2, 10, 5. p. 85. ad C. 11, 2, 8. et 11, 2, 54. p. 571.

Veruculatus *vid.* vericul.

Vervecis ventriculus P. 1, 35, 13. Varro L. L. 4. Aries quod eum dicebant *ares veteres* nostri Arviga; hinc arvignus.] Hae sunt quarum in sacrificiis eata in olla non in vern coquantnr; quas et Atticis scribit et in Pontificiis libris bidenteis. In hostiis eam dicunt arvigem, quae cornuà habeat; quoniam is, cui ovi mari testiculi dempti, ei nomen ut natura versa, vervex declinatnr. *Ita enim locum ex libro correxit Rutgersius V. L. p.* 228.

Vesicae indignatio et eius causae et genera Veg. 5, 14. — *pro marsupio* V. 3, 17, 2. *not.* — in genibus, et suffusiones Veg. 6, 14, 2.

Vespae ex equis V. 3, 16, 4. earum forma V. 3; 16, 19.

Vespere eaoritur C. 11, 2, 45 *et* 51. occidit C. 11, 2, 94. se celat C. 11, 2, 36. *de ortu et occasu acronycho.* vesperi V. 1, 31, 6.

Vespertinis, vesperis V. 3, 16, 29. ad V. 2, 2, 11.

Vestiariae arcae Cat. 11, 3. *Sed* in Vestiariis iniuriose tractare servos, C. 1, 8, 17. *not.*

Vestibulum evadit apis C. 9, 12, 1. vestibula in gallinariis C. 8, 3, 5. et columbariis C. 8, 8, 3. *sunt parvula spatia ante ipsos nidos*, *quae advolantem avem excipiant*, *ne cum impetu in nidum delata ova frangat. Paullo aliter* C. 8, 4, 6. Gesner.

Vestigio uno allevatur plaga C. 4, 25, 2. *h. e. uno ductu ferri. Quod in fossore est* Gradus, *hic est* vestigium. Gesner.

Vestimenta familiae Cat. 59. forensia C. 12, 45, 5. ne a tineis infestentur Cat. 98.

Vestio. vestire oves pellibus C. 2, 22, 4. vineis agrum C. 3, 4, 1. pedamenta C. 4, 1, 1. 4, 15, 1. statumina propaginibus C. 4, 22, 6. vestit ulmum vitis C. 5, 6, 19. vestierint se vites frondibus et uvis C. 4, 27, 1.

Vestitissimum pecus oves C. 7, 3, 8.

Vesuvia rura C. 10, 133. Procop. B. G. 2, 4. cinerem a Vesuvio eiectum fertilem agrum reddere memorat: ἐπειδὰν τῷ βεβίῳ ταύτην ἐρεύξασθαι τὴν κόνιν ξυμβαίῃ εὐθηνεῖν ἀνάγκη τοὺς καρποὺς κατὰ τὴν ἐκείνῃ χώραν ἅπασαν. ἀὴρ δὲ λεπτότατός ἐστιν καὶ πρὸς ὑγείαν ἱκανὸς πεφυκὼς ἐν τῷ ὄρει τούτῳ πάντων μάλιστα· ἐς τοῦτο ἀμέλει τοὺς φθόῃ ἁλόντας ἐκ τῶν ἄνωθεν χρόνων ἰατροὶ πέμπουσι.

Vesuvii loca quod leviora, salubriora V. 1, 6, 3. colles C. 3, 2,10.
Veterani boves V. 1, 20, 2. veteranae gallinae C. 8, 5, 6. vineae C. 3, 21, 1. 4, 22. 11, 2, 44. vites C. 3, 15, 3.
Veterensis Paridius C. 4, 3, 6.
Vetereta C. 1, 3, 10. 2, 13, 2. 2, 10, 4 *et* 5. *not. vid.* Vervacta.
Veterinarii *sc. medici* C. 6, 8, 1. 7, 5, 14. 11, 1, 12. veterinaria medicina ad oves quoque pertinet C. 7, 3, 16. Veg. 2, 11, 2.
Veterinae ceterae V. 1, 38, 3. *not.*
Veterno pressum pecus C. 7, 10, 4. consenescere C. 7, 5, 3.
Vetulae columbae V. 3, 7, 8. vetulo vino C. 10, 428.
Vetusaetas turturum minus idonea ad saginandum quam novella C. 8, 9, 4. ex vetere arbusto C. 12, 38, 2. materia C. 7, 3, 15. veteri rancore P. 1, 20, 2. *etiam MS.* Sylb. Veteres Romani C. 6 pr. 3.
Vetustatem vinum patitur C. 3, 2, 19. in vetustatem reponere C. 12, 11, 1. C. 12, 44, 7. servare Cat. 114, 2. C. 12, 28, 4. vetustate corruptis apibus C. 6, 22, 1. 9, 13, 9.
Vetustescere C. 1, 6, 20.
Vetustior pix melior C. 12, 20, 6. 12, 23, 1. ne vetustiora sint quam decem dierum ova C. 8, 5, 4. vetustiores favi deteriores C. 9, 15, 11. ex vetustissimis vineis C. 12, 38, 2.
Via militaris C. 1, 5, 6. sacra V. 1, 2, 10. 3, 16, 23. *not.* salaria via V. 1, 14, 3. 3, 1, 6. 3, 2, 14. viae malitia P. 1, 6, 8.
Viatores C. 1 pr. 19.
Viatorium medicamentum et semper paratum Veg. 2, 33, 1. *it.* 5, 64, 12.
Vicarius meae diligentiae succedit C. 11, 1, 5.
Vicenaria fistula P. Aug. 12.
Vicia unde dicta V. 1, 31, 5. ubi serenda Cat. 35, 1. C. 2, 11, 6. P. Ian. 6. satio prima P. S. 8, 1. pabularis viciae natura C. 2, 14, 1. P. 1, 6, 14. sativa C. 7, 3, 22.
Vicialia *ut* fabalis C. 6, 30, 5. *no.*
Viciarium cribrum C. 8, 5, 16.
Vicies et semel ducentos C. 5, 3, 3.
Vicinitatis cura quae nobis esse debeat Cat. 4, 2. C. 1, 3, 3 *et* 5. vicinitas domini suspecta, *metuitur dominus in proximo agens* P. 1, 36, 1. vicinitatis praedia V. 1, 18, 7.
Vicinus. Vicini anniversarii V. 1, 16, 4. ex vicino Africae Gaditanum municipium C. 7, 2, 4. 9, 8, 8. *not.*
Vicis. in vicem viviradicis conseritur malleolus C. 3, 14, 3. in vicem novellam sobolem substituat C. 5, 6, 1. eorum in vicem reponenda C. 14, 26, 2. ad eius vicem Pall. F. 28, 1. ad vicem solis Pall. Mart. 10, 35. vicem stramenti obtinet foenum Col. 2, 19, 1. vice defruti Colum. 12, 19, 1. temonis vice trahitur C. 6, 2, 7. — vice annua, *singulis annis* C. 3, 21, 3. vicibus annorum requietum, et alternis agitatum arvum C. 2, 9, 4. vice alterna annorum C. 3, 2, 19. cacuminum C. 4, 17, 2. mutua C. 4, 16, 3. vice pari C. 4, 22, 9. vicibus inter se mistae qualitates C. 2, 2, 2. — omnes vices ministeriorum C. 3, 10, 9. — prima vice agros proscindemus P. S. 7. tertia vice arabitur P. S. 1, 1. tribus vicibus per annum foetus edunt P. 1, 28, 3. tribus per diem vicibus P. 1, 30, 4.
Vicissitudinem cepis reddunt nuces P. Ian. 15, 19.
Victoriatus numus Cat. 15 *et* 145, 3. *not. Quinarium numum hoc vocabulo designari nuperrime docuit in Moneta Romanorum Ios. Eckhel, atque*

inde illustravit Plinium 33. *sect.* 13. *et Livium* Vol. V. p. 20, 21.

Victum tolerare C. 10, pr. 1.

Videt fructus dolium ac modium V. 1, 37, 4. vos videritis, qui Aristotelem legitis V. 2, 5, 13. videndum haec quatuor V. 1, 6, 1.

Viduata corpore materia C. 10 pr. 4. pristino alimento vitis C. Arb. 1, 4.

Viduertatem prohibessis Cat. 141, 2.

Viduo. viduantur duo statumina C. 4, 2, 1. *vid. not.*

Viduus pecudibus ager C. 2, 15, 6. mortalibus orbia C. 10, 65. viduum arboribus solum C. 2, 2, 5. ramum maritare C. 5, 6, 31. vidua fructibus membra C. 3, 10, 12. statumina C. 4, 22, 6. spinis novalia C. 7, 3, 9. viduae pecudibus pabulationes C. 9, 4, 1.

Vieo. vimina unde viendo quid facias V. 1, 23, 5. *not.*

Viesco *pro* aresco *ex Codd. dedi* C. 12, 16, 1 *et* 15. *unde*

Vieta poma V. 1, 59, 1. ficus C. 12, 15, 1. *Cic. de Senect.* 2. necesse fuit aliquid esse extremum, et tanquam in arborum baccis terraeque fructibus maturitate tempestiva quasi vietum et caducum.

Vigena et quina iugera C. 4, 30, 3.

Vigent pretia C. 8, 17, 8. vigentis sensus adolescentulus C. 11, 1, 6.

Vigilaces in custodia canes C. 7, 12, 5. galli C. 8, 2, 11, 3, 9, 10. *not.*

Vigintivir *s.* xx vir ad agros dividendos V. 1, 2, 10.

Viginti una pars C. 5, 3, 5.

Vigor experrectus C. 1 pr. 12. cum vigore et alacritate C. 11, 1, 17.

Vilicus *pro* villico *in veteribus libris v. g.* Cat. 2, 1. *ut* vila *pro* villa.

Vilis gustus C. 3, 2, 5. — vile et utile *confunduntur* P. F. 24, 8. vilitas et utilitas *ibid.* 16. *Vide in* utilis.

Vilissime constat C. 9, 1, 6.

Vilitatem proventus facit C. 6, 3, 5.

Villa quae dicatur V. 3, 2, 7. ut aedificata et instructa esse debeat Ca. 3, 2. C. 12, 2. C. 1, 5, 1 et 9. ubi ponenda V. 1, 12. C. 1, 4, 8. 1, 5, 4. quem modum habere debeant V. 1, 11, 1. aedificanda si locetur Cat. 14. ut aedificanda et disponenda C. 1, 4, 6. 1, 6, 1. V. 1, 13, 1. in villa et circum eam ali pascive quae possint V. 3, 3. circa villam esse quae debeant C. 1, 6, 21. villa a quibus rebus olim laudaretur V. 1, 13, 6. perpolita V. 3, 2, 3. rusticae villae olim maioris erant, quam urbanae V. 1, 13, 7. ut aedificanda urbana Cat. 4, 1. — publica Romae V. 3, 2, 1 *et* 4.

Villaticus canis C. 1, 12, 3. villatici greges V. 2, 9, 16. villaticum pecus V. 3, 2, 18. mel C. 9, 4, 7. pastio V. 2 pr. 5. 3, 1, 8. 3, 2, 13. da villaticis pastionibus V. 1, 1, 11. C. 8, 1. villaticae gallinae V. 3, 9, 3. C. 8, 2, 2.

Villicus qui et unde dictus V. 1, 2, 14. *unde exstiterit* C. 12 pr. 8. qualis esse debeat C. 8, 1, 1. 11, 1, 3. 12, 1, 2. eius officia Cat. 5 et 142. cella V. 1, 13, 2. C. 1, 6, 7. quid potissimum in eius magisterio C. 11, 1, 7. in officio ut contineatur C. 1, 2, 1. perfectus ut fiat C. 11, 1, 12. villicus Columellae liber XI ab ipso vocatur C. 12, 18, 1.

Villicae officia Ca. 143. C. 12, 1.

Villicationis officium C. 11, 1, 13 et 27.

Vimen, *salix* C. 4, 30, 3. vimine textum sirpiculum C. 10, 304. viminum satio V. 1, 23, 5. saligna P. 1, 38, 1. de vimine ulmi *vide Addenda* ad C. Arb. 8, 2.

Viminales salices C. 4, 30, 2 et 3. *not.*

Vimineos qualos C. 8, 3, 4. C. 12, 48, 2.

Vinaceus, *a, um. videtur sua natura adiectivum nomen fuisse. Ac* vinaceos *puto dixisse primum, deinde intellexisse* folliculos acinorum uvae *expressos quidem, et suo sibi succo privatos, comprehensis tamen etiam granis. Totum hoc Graeci vocant στέμφυλα, quo non in uvis tantum, sed in olea etiam utuntur. Eodem intellectu dicuntur* vinaceae *int.* baccae. *Denique* vinaceum (granum) *γίγαρτον, sed ita ut quemadmodum Graece haec ipsa γίγαρτα,* (e. g. Geop. 6. 13.) *ita latinorum* vinacea *pro στεμφύλοις nonnunquam sumantur. Ita Gesner h. l. et in Thes. L. L. Haec iam exemplis nostrorum firmabuntur. Habet igitur*

Vinaceos recentes Ca. 25. illutos Ca. 147. calcare C. 12, 39, 2. dolia quo vinaceos condat Ca. 10, 2. ollas in vinaceis conduntur Ca. 7, 2.

Vinaceae hemina C. Arb. 4, 5. vinaceam stercori mistam P. F. 9. 14. vinaceae condensantur C. 12, 43, 11. cibus agnorum V. 2, 2, 19. *sed* vinaceae cibo sterilescunt gallinae P. 1, 27, 1. *sed add.* C. 8, 4, 2. 8, 5, 25.

Vinacea quae acinis celantur C. 11, 2, 69. P. S. 11, 4. uvae passae detractis vinaceis C. 12, 75, 5. sine vinaceis uvae quomodo creentur C. Arb. 9. 2. — vinacea conspissata C. 12, 43, 12. eluta et siccata, quae de lora eximuntur, bobus dantur C. 6, 3, 4.

Vinalia rustica V. 1, 1, 6.

Vinarii lacus C. 12, 18, 3. cellae C. 1, 6, 9. vasa Ca. 19, 1.

Vincire foenum C. 2, 22, 4. manipulos C. 2, 19, 2. dolia plumbo Ca. 39, 1. *not.* vincire virgas Ca. 2, 4. vinctura papavera somnos profugos C. 10, 104. alii victura *aut* iutura.

Vinco. victi sumus opere C. 11, 2, 46.

Vinctus, quod cestum vocabant antiqui V. 1, 8, 6. *not.* — vinctus *et* iunctus *confundunt librarii* C. 6, 37, 1. Vinculis quibus et quomodo religandae vites C. 4, 13, 2. vinculi genus ad insitionem diversum C. 4, 29. 10. ex rubro C. 4, 31, 1. ut vinculum extet C. 12, 32. — vinclis in terram defigere vites Ca. 41, 4. *ubi furcillis interpretatur Gesner in Indice*

Vindemiae quae opus sunt, uti parentur Ca. 23. C. 12, 18. P. S. 11, matura esse unde cognoscatur C. 11, 2, 67. P. S. 11, 1. quando et quomodo facienda V. 1, 54. C. 11, 2, 61 et 67. vindemia facta quae facienda Ca. 26. — dolia ubi V vindemiae esse possunt Ca. 11, 1. vindemias condimus C. 1 pr. 20. V. 2 pr. 3. vindemiam videt cella V. 3, 2, 6. *ita* messis *et* foenisicia *ibid.* vindemiis Liberi exuberare C. 1, 1, 5. — vindemia mellis C. 9, 15, 1.

Vindemiatorum aleam subire C. 3, 21, 6. — vindemiator, *sidus τρυγητήρ* C. 11, 2, 24 et 58.

Vindemiatoria vasa V. 3, 2, 8.

Vindemio vinum C. 12, 33, 1.

Vindemitor *in* C. 4, 17, 8 *et* 4, 18, 2. *Codd. et Edd.*

Vindicant rustici cibariorum partem, *h. e. servant, compendii faciunt* C 12, 14. *ita vulgatam interpretabatur Gesner. Sed* rusticis *dedi ex Cod.* vindicandum a sole sterquilinium V. 1, 13, 4. iuste dolentes vindicamus C. 1, 8, 18.

Vindicta pinguitudinis lux V. 3, 9, 19.

Vineae et vineti discrimen *vid. not. ad* C. 3, 9, 8. vineae utiles an sint

V. 1, 8, 1. C. 3, 3. *int.* quo agro serendae Ca. 6, 4. V. 1, 25. quale solum postulent C. 3, 1, 8. 3, 12. C. Arb. 3, 1 et 6. P. 1, 5. quale solum et coelum P. Ian. 13, 1 et 2. quam caeli regionem spectare C. 3, 12, 5. quibus rebus instructae esse debeant Ca. 11. V. 1, 18, 1. *huc pertinet* vinearum dos C. 3, 3, 8. earum species multae V. 1, 8, 5. tria genera C. Arb. 4, 1. sunt vel laxius vel angustius consitae C. Arb. 4, 3. novellae ut frequentandae C. 4, 15. quos operarios requirant C. 1, 9, 4. ut constitui et institui debeant C. Arb. 1, 3. C. 3, 4. in hortulos ut dividendae C. 4, 18. tabulae sunt ;P. Ian. 11. in constitutis quae servanda, quae vitanda C. 4, 24—27. ut curari debeant Ca. 33. *add.* C. 4, 3. cito ut crescant Ca. 33, 2. putandae C. 4, 21. P. F. 12. putari, inseri, pangi ut possint P. Mar. 1. pedari C. 4, 12. adminiculari et iugari C. 4, 26. fodiendae in aestu quibus horis C. 11, 2, 55. occari quando soleant P. Aug. 1 et 2. ut pampinari et quot fossuria excoli C. 4, 28. 11, 2, 41. repastinatae C. 3, 18, 1. pulverari ut soleant P. Mar. 7, 1. vinea miserior ut recreetur P. Aug. 2. veterana ut restituatur C. 4, 22. P. Mar. 7, 3. uti transferatur Ca. 49, 1 et 2. ut resecanda et propaganda C. Arb. 6 et 7. C. 4, 2, 2. vineae conseminales C. 12, 45, 6. provinciales ut fiant, et ut colantur C. 5, 4. P. F. 11, 14. — vines *pro vite* C. 4, 10, 2. 4, 22, 5 et 6. 4, 26, 4 cet.

Vinealis terra C. 3, 12, 1.

Vinearii coles C. 5, 6, 36.

Vineaticos cultus C. 4, 33, 6. vineaticae falculae Ca. 11, 5. vineaticus fructus C. 7, 3, 11. semina C. 4, 1, 1.

Vinets varii generis C. 3, 20, 3. scrobibus ut ponantur C. 3, 13, 2. novellae C. 4, 5.

in Vineta factum accepi V. 2, 4, 12.

Vinitor qualis esse debeat C. 3, 3, 8.

Vinitoria falx C. 4, 25, 1.

Vinius fluv. V. 3, 5, 9.

Vinum quod quoque loco gaudeat Ca. 6, 4 et 5. *ubi pro vite poni videtur; et in universum hic observandum* vinum, vitem, uvas, vineam *cognata vocabula* συνωνύμως *interdum usurpari, ita* vinum Amineum, et *alia deinde* vid. Ca. 25. V. 1, 25. C. 6, 5. pendens qua lege veneat Ca 149. in doliis Ca. 148. *ubi etiam* de degustando: de admetiendo *autem* Ca. 154. vino inferio macte esto Ca. 132, 2. vini optima nota C. 12, 19, 2. natura colore discreta P. O. 14, 1. duraturum sit nec ne, quomodo experiaris Ca. 108. ut curari debeat C. 12, 30. quibus condituris adiuvetur ad firmitatem C. 12, 19 et 28. ut et quando promendum V. 1, 65. *not. p.* 381. *Cui adde locum Plutarchi Q. Symp. VIII*, 10. καὶ μὴν οἴνου τὸν νέον οἱ πρωϊαίτατα πίνοντες Ἀνθεστηριῶνι πίνουσι μηνὶ μετὰ χειμῶνα καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμεῖς μὲν (Boeoti) ἀγαθοῦ δαίμονος, Ἀθηναῖοι δὲ πιθοίνια προσαγορεύουσι. — *Ad curationum et medicinam quasi vini ista:* candidum, s. album e fusco et limpidum e faeculento ut fiat P. O. 14, 9 sq. velut vetus e novello P. O. 14, 7. it. 8 et 13. picaturam ne referat P. O. 14, 7. acescens ut curetur C. 12, 26. asperum ut lene ac suave fiat Ca. 109. austerum ut optimum fiat P. O. 14. 12. dulce ut fiat C. 12, 27. suave e duro P. O. 14, 5 et 6. forte e molli P. O. 14, 11. odoratum Ca. 113. P. O. 14, 2. odore malo ut liberetur Ca. 110. — *Genera vini a patriis,*

(*vid.* Vitis) *colore etc.* Amineum et Apicium Ca. 6, 5. V. 1, 25. atrum Ca. 156, 5. 157, 9. candidum Veg. 5, 42, 2. Eugeneum geminum Ca. 6, 5. V. 1, 25. Falernum V. 1, 2, 6. Helveolum minusculum, Lucanum et Murgentinum Ca. 6, 5. V. 1, 25. Tentanum Veg. 6, 10, 2. — *Aliae differentiae vini a rebus externis*: anniculum, vetus V. 1, 65, 2. cibarium, sed sincerum Veg. 5, 51, 3. familiae Ca. 57 et 104. praeliganeum operariis Ca. 23, 2. *tale enim videtur* faecatum. — *Conditurae diversae notae.* Abrotonites et absinthites C. 12, 35. Coum Ca. 105, 2, 112. Cydonites s. Cydonite P. O. 20. Faecatum Ca. 153. Glichonites C. 12, 35. Graecum Ca. 24 et 105. Graecu simile C. 12, 35. *idem est* τεθαλασσωμένον, marina s. salsa conditum P. O. 14, 2. Huc pertinet locus in Aristotelis Problem. 23. quaestio 26. Διὰ τί τῶν ὑδάτων τὸ ἁλμυρὸν ἐπὶ τῷ γλυκεῖ οἴνῳ ἐπιπολάζει μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῷ αὐστηρῷ. Hyssopites et Marathrites C. 12, 35. Marrubii C. 13, 32. Murteum Ca. 125. *idem* Myrtites *vel* myrtite C. 12, 38. P. Iun. 11. scillite s. scillites C. 12, 33. P. Iul. 6. stypticum *fere convenit* cum myrtite P. Ian. 17. et Oct. 14, 1. Thymites C. 12, 35. violaceum P. Apr. 6. — *Medicamentosa alia*: ut alvum bonam faciat Ca. 114. ad lotium Ca. 122. ischiacis utile Ca. 123. pestilentiae et stomacho conducens P. O. 14, 17. — *Succus aliorum pomorum etiam* vinum *vocatur*: e pomis P. O. 16. e malis P. F. 25, 19. e malis granatis P. Mar. 10, 10. de piris P. F. 26, 11. e sorbis et piris P. Ian. 15, 5.

Viola C. 10. 102. eius satiu et cultura C. Arb. 30. P. F. 21, 3. agrestes apibus gratae P. 1, 37, 2. luteolae et Sarranae C. 9, 4, 4.

Violaceum oleum, vinum P. Apr. 6.

Violaria in fundo facere non est utile V. 1, 35, 1. *Aliter Ovidius Artis Amandi* 3, *versu* 67. hos ego qui canent frutices, violaria vidi.

Violatum conditum P. F. 32.

Violenter invadit appropinquantem canis C. 7, 12, 7.

Violentia hiemis assidua C. 1, 1, 5.

Viperae morsui remed. C. 6, 17, 1, Veg. 5, 78.

Viri munia C. 12. pr. 4.

Virentia C. 1, 5, 8. C. 3, 8, 1. omne alimentum virentis C. 4, 10, 2. Cf. 9, 5, 6. dum virentia lactent. Palladius *de suibus.*

Vires oleae in radices abibunt Ca. 61, 1.

Virescere in uvis an signum maturitatis C. 11, 2, 67.

Virgae cum baccis ut serventur Ca. 101. in sua virga haerentia mala V. 1, 59, 4.

Virgea sepes C. 11, 3, 7. area *eod. fere intellectu* C. 7, 3, 18. crates C. 1, 6, 22. *ut in Senecae Epistol* 90.

Virgines promae C. 12, 4, 3. Illyricae succumbunt quibus volunt V. 2, 10, 7. — virgo equa P. 1, 35, 16.

Virgineum solum *dant Codd.* Col. 9, 4, 4. *vide notas Ponted. postumas.*

Virgulas dabis cautere Veg. 5, 40, 3. lineas vocat 1, 28, 4. in ciconia C. 3, 13, 11. Palladius 2, 10, 4.

Virgulta *de vitibus* C. 4, 23, 3,

Viride edere Ca. 54, 5. pabulum C. 7, 9, 9. virides rosae P. Mai. 17, *vid. not.* viridia aquae familiaria C. 8, 15, 4. — viridis aetas C. 1 pr. 12.

Virilitate omni ademta C. 6, 26, 3. virilitatis robore subducto P. Mai. 7, 2.

de Virore aliquid superest hordeo P. Iun. 12.

Virosi ne fiant loci mulieris Ca. 157, 1.

Virus noxium humoris P. Ian. 15, 11. et caries vetustatis C. 3, 11, 2. inest terrae post sementim hordei C. 2, 9, 15. ciceris et lini C. 2, 14, 3.

Vis maior caeli C. 1, 7, 1.

Viscatae virgae V. 3, 7, 7.

Viscum insitioni adhibitum P. F. 17, 6. in remediis Veg. 5, 1. visci Ital. unc. 3. Veg. 6, 14, 1. Campani Veg. 6, 14, 2. not. visci folia C. 6, 5, 5, Veg. 4, 3, 14. visco se oblinunt accipitres V. 3, 7, 7. Graece ἰξία, στελὶς (vel ἀστυλὶς ap. Hesychium) et ὕφεαρ dicitur pro varia arborum, in quibus nascitur, natura, vel dialecto. Theophr. C. P. II. 23, addens: τούτοις καὶ τοὺς βοῦς καὶ τὰ ὑποζύγια χιλεύουσι καὶ ἀνατρέφουσι μετὰ τοὺς θερισμούς· quae sic vertit Plinius 16. 16. sect. 93. *Hyphear ad saginanda pecora utilius. Vitia modo purgat primo, dein pinguefaciat, quae suffecere purgationi. Quibus sit aliqua tabes intus, negant durare. Ea medendi ratio aestatis quadraginta diebus.* Mala igitur Gaza θερισμοὺς *messem* convertit.

Visula vitis C. 3, 2, 21.

Vitae duae, rustica et urbana V. 3, 1, 1. rustica antiquior *ibid.* 4. vitam longioris aevi sortitus est cervus. C. 9, 1, 8.

Vitalibus vitiatis Veg. 5, 24, 1.

Viteus colliculus, capreolus V. 1, 31, 4.

Vitex. de Vitice muscus Veg. 3, 47, 4. *eadem arbuscula, quae* Agnus castus *Dodonaeo.* Gesn.

Vitiarium Ca. 40, 1 et 47. V. 1, 31, 2. C. 3, 4 et 5. vitiaria facienda C. 11, 2, 18. Arb. 1, 3. vitium seminarium *vocat* C. Arb. 1, 4.

Viticula debilis roboranda P. F. 12, 1. viticulae uni superiecta pellis P. 1, 35, 15. pullulanti quot relinquantur materiae P. Mai. 2, 1. — viticula cucumeris P. Mar. 9, 8.

Vitiferarum arborum rami ut formentur P. F. 13, 2.

Vitiginei surculi Ca. 41, 3. vitigineis foliis contegunt C. 12, 16, 3.

Vitilesalvi V. 3, 16, 11. vitilia cola Ca. 11, 2. Vitile *dicitur, quidquid viendo factum est.*

Vitio. vitiat ova gallus crebriore initu C. 8, 11, 5. vitiatur in opere instrumentum C. 12, 1, 20. ne vitientur boves aliqua offensa P. Mar. 12, 1.

Vitiosum pecus V. 2, 1, 21.

Vitis. *De cultu eius tribus libris nempe III, IV et V cum praecipiat Columella, nemo expectat, credo, ut omnia loca huc referamus. Multa enim quae ad rem ipsam pertinent praecepta sunt in* Vinea. *Persequamur tamen ordine, quantum licet, quae prae ceteris notanda videntur, tum ex Columella tum ex reliquis.* Sulcos et propagines quales desideret Ca. 43; 2. quomodo serantur Ca. 28, 1. quot modis ponantur in provinciis et in Italia C. 3, 14. ponuntur pastinato solo melius quam novali C. 3, 15. poni, putari, propagari, reparari quando deb. P. O. 4. ablaqueari, C. 4: 8. P. Ian. 1. et O. 5. fodi C. Arb. 12. pastinari C. 3, 13, 2. putari Ca. 32. C. 4, 9 et 10. it. 23 et 24. *int.* Arb. 10. P. 1, 6, 4. P. F. 15. pampinari C. Arb. 11. C. 4, 17, 3. *it.* c. 27 *int.* et 28. *it.* 29, 12. pedari C. 4, 12. s. palari P. F. 20. alligari C. 4, 13 et 20. P. Mar. 7, 2. iugari C. 4, 17. pulverari P. Iul. 1, 2. propagari Ca. 133, 4. P. F. 16. P. O. 16. ex arbusto transferri P. F. 10, 6. inseri Ca. 41. C. Arb. 8. C. 4, 29. P. *ins.* 45. semina quae optima C. Arb. 3, 1. C. 3, 10. qualis malleolus legendus C. 3, 6. caput *vid. h. v.* Vitis arbustiva C. 5, 6. Arb. 16. vitis

capitata et brachiata C. 5, 5, 9. iugo superposita, aut arundinum statuminibus per orbem connexa C. 5, 5, 15. sine adminiculis consistens C. 5, 5, 1. prostrata C. 5, 5, 17. — Vitis quae ferax C. 3, 6, 2. C. 3, 7. Arb. 2, 1. P. O. 3. prodigialiter feraces vites C. 3, 3, 3. biferae V. 1, 1, 6. tricenariae V. 1, 2, 7. vitis unius intra biennii tempus progenies duo iugera C. 3, 9, 6 et 7. oleri inimica V. 1, 16, 6. steriles ut curentur P. N. 10. C. Arb. 8. lacrimarum nimietate tabescentes P. F. 30. quarum fructus humore putrescit P. S. 18. macrae Ca 37, 3. aegrae P. Mar. 7, 4. laesae P. Mar. 7, 5. ne a bestiolis infestentur vites P. 1, 35, 4. ne sine fruge luxurient P. N. 9. radicea ne implicentur C. 3, 15, 2. ut fructum ad maturitatem perducant C. Arb. 8, 6. ut botryones et albos et nigros ferant P. F. 33. cinis vitis vini colorem mutat P. O. 14, 10. — Vitis vel ad escam deponitur vel ad effusionem C. 3, 2, 1. quae ad escam utiles C. 3. 2, 7. *De reliquis generibus, speciebus, nominibus, ante omnia admonitio tenenda ipsius Columellae, qua longum catalogum claudit* 3, 2, 30 et 31. *Hic nomina vitium, uvarum, vinorum elementari ordine proponemus: loca auctorum nostrorum sub suis cuiusque literis indicantur.* Alba *huc non pertinet*, *vid. mox* separatim. Albuelis. Allobrogica. Amethystos. Aminaea. Apiana. Apicia. Arcella. Arcellaca *vel* Arcelaca. Argitis. Avara. Basilica. Biturica. Bumamma *s.* Bumastus. Ceraunia. Cocolubis. Cydonitae. Dactyli. Duracinae. Elvenacae s. Helven. Emarci. Eugeniae. Faeciuiae. Fereolae. *an* Ferreolae? Fregellanae nigrae. Gemellae *s.* Geminae. Germanae. Graeculae. Helvenacae. Helveolae *s.* Helvolae. Hirtiola s. Irtiola. Hispanica. Inerticula. Lanata. Libyca Longa. Merica. Miscellae. Murgentinae. Nomentanae. Numisianae. Oleagineae. Pompeianae. Praecox. Pretiae. Psithiae. Purpureae. Rhaetica. Rhodiae. Rubellianae. Scantianae. Scirpula. Sircitula. Sophortiaa. Spioniae. Sticulae. Thasiae. Teriaca. Tripedaneae. Variae s. Helvolae. Vennuculae *an* Vermiculae? Vnciariae. — Vnius na, an diversorum generum ponendae? C. 3, 20, 2. P. F. 9, 11. quae quibus locis gaudeant? Ca. 6, 4 et 5. C. 3, 1. P. F. 9, 1 et 2. quae inprimis conserendae C. 3, 2, 31. per species digerendae in suos sibi hortos C. 3, 20, 4. 3, 21, 9. — Vitis vel flagellum est, vel palma V. 1, 31, 3. *pro* palmite *etiam* Ca. 41, 2. Quin — Vitis alba, *propter qualemcunque similitudinem est* Bryonia alba, *da qua* C. 10, 347. *it.* 12, 7, 2. *not.* et P. 1, 35, 1. — vitis *et* viticula *de ramis cucumeris* P. Mar. 9, 8 *et* 9. *not. it.* Mar. 10, 15.

Vitium tritici siligo C. 2, 9, 13.

Vitreus, *a*, *um.* vasa fictilia vel vitrea C. 12, 4, 4. fidelia vitrea C. 12, 56, 1. — in vitreo componere napa C. 12, 54, 3. *ubi substantive poni videtur.*

Vitulus et vitula V. 2, 5, 6. vituli quando nasci, quomodo ali soleant P. Apr. 7. castrari C. 6, 26. P. Mai, 7, 1. Iun. 6. — Vitulus cognomen Pomponiorum V. 2, 1, 10. 2, 11, 12. — Vituli marini adeps C. 6, 32, 2. pellis P. 1, 35, 14 et 15.

Vivacitas silicis absumitur C. 2, 2, 13. vivacitatem suam prorogare in X annos C. 11, 3, 41.

Vivaria silvestrium pecudum, λαγοτροφεῖα C. 8, 1, 4. ferarum C. 9, 1, 3. vivarium frequens piscibus C. 8, 16, 4. vivaria ab mari delata C. 8, 16, 5.

Vivax herba C. 10, 88. vivacior est cunila, quam ut C. 11, 3, 41. vivacissima arundo C. 4, 32, 1.

Vivido halitu caloris animatae apes C. 9, 13, 4. — Vivida terra C. 3, 11, 9. *pro* uvida C. 5, 9, 6. *not.*

Viviradix praestat malleolo C. 3, 14, 2. ut ematur C. 3, 3, 14. 3, 4, 1. deponatur C. 3, 15, 2. educetur C. 4, 6. de pastinato eximatur C. 3, 3, 11. transferatur C. 4, 16. in provincialibus vineis ut tractetur C. 5, 5, 6. *nobis* Fächser, *Gallis* Marcottes plantea enracinées. — in rosa serenda adhibetur V. 1, 35, 1. *not.*

Vivo. Vivere prisci quibus rebus soliti fuerint V. 2, 1, 3. si utraque vixerint, *h. e. comprehenderint, convaluerint*, davon kommen C. Arb. 16, 2.

Vivolae glandulae ad Veg. pag. 51. *not.*

Vlcus tetrum Ca. 157, 13. ut cera facta C. 6, 8, 1. ulceribus remedium Ca. 157, 3 et 13. C. 6, 13, 2.

Vliginosus ab aquoso quid differat V. 1, 6, 6. fit locus, cum delapsum aquae non habet *ibid. vide ad Col.* 5, 9, 6. *in Add. post Palladium.*

Vligo. uligine redundat regio C. 1, 6, 16. uliginem dulcem desiderat C. 11, 3, 37. salsa et amara C. 2, 9, 8. *not.* uliginem ab aquoso agro distinguit Ca. 34. not. — morbus pedum, *qui et* dulcedo Veg. 3, 52. 4, 24. *not.*

Vlmei folii callum P. Mar. 10, 28. *i. e. tuber, folliculus, ubi habitare solent aphides Linnaeanae. Pestem saepe ulmis ferre chrysomelam calmariensem Linnaei, Gallorum* galeruque, *et bostrychum scolytum Fabricii monet Gallicus scriptor in Bibliotheque Phisico-econom.* année 1790. T. II. pag. 129.

Vlmi ut serantur Ca. 28, 1. ulmus utraque Ca. 17, 2. *not.* ulmorum genera, satio, cultura C. 5, 6. generosissima Atinia C. Arb. 16, 1. ulmus apium ventrem solvit C. 9, 13, 2. ulmi utiles in finibus V. 1, 15. utilis arbor catenis P. N. 15, 2. semen ulmi samera C. 9, 13, 2. ulmi libro et vimine alligatur vitis. *vide Addenda ad Col. Arb.* 8, 2.

Vlpicum, Allium Punicum, ἀφροσκόροδον C. 11, 3, 20. Baeticum Veg. 1, 18. *sed vid. no.* ulpici caput Ca. 71. satio et cultura C. 11, 3, 20. P. N. 6, 1. Vlpica late olentia C. 10, 113.

Vltro citroque Ca. 33, 2.

Vlva palustri figuratae spartae P. N. 7, 22. C. 4, 13. *not.*

Vmbilicus persici P. N. 7, 8. *not.* ὀμφαλὸς ῥόδου *Aristoteli Probl.* 12, 7. *qui Theophr. H. P.* 6, 6. τὸ κάτω τῶν ῥόδων· *fici* ὀμφαλὸς *est in Geopon.* 10, 56.

Vmbra villae publicae utamur V. 3, 2, 1. umbras compescere C. 4, 27, 2. qui sub umbra civitatis intra moenia desides cunctarentur C. 1. Praef. 17. *intelligit* moram umbratilem et segnem *quam dicit* C. 1, 2, 1. *Expressit graecum* σκιητροφεῖσθαι, *quo simili in sententia utitur Herodot.* VI, 12. σκηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ ἐσκιητροφέοντο καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐς τὰς νέας. piscis C. 8, 16, 8. Gr. σκίαινα.

Vmbraculis obiectis defendatur arbor P. N. 7, 4.

Vmbratilis mora C. 1, 2, 1.

Vmbriae boves C. 6, 1, 2. metendi ratio V. 1, 50, 1.

Vmbriferae rupes V. 2, 2, 11.

Vmbro. umbrant virgae C. 5, 7, 2. umbrantes platanos P. ins. 145. umbrantibus arbustis tecta P. Aug. 8, 3.

Vmectus *pro* humectus *in MSS.* Ca. 9.

Vmmidius *vid.* Immidius.

Vncia iugeri C. 5, 1, 10. 5, 2, 6.

Vnciariae vites C. 3, 2, 2.

Vnciuis aereis tolluntur vermes e fico P. Mar. 10, 29. Theophr. C. P. III, 2. *ἐν τῇ διακαθάρσει τὰ μὲν σιδήροις, τὰ δὲ χερσὶ, τὰ δὲ ἀγκύραις τισὶ κελεύοντες ἀφαιρεῖν.* Ficos ipsas demi cum *ἀγκύρᾳ* annotavit Hesych.

Vnctioni quotidianae oleum secundarium C. 12, 52, 1.

Vnctum *pingue* Veg. 5, 70, 5.

Vncus, *a, um.* unca vitis C 4, 13, 1. *curva.* unco digito educere C 7, 11, 2.

Vncus (*int.* clavus) infixus solo C. 3, 18, 2. unci ferrei Ca. 10, 1. 13, 1.

Vnda supernatantis olei P. Ian. 19. uodis duabus aut tribus fervere patieris, *aufsieden* 2 *oder* 3 *mahl* P. N. 22, 4.

Vode, *a quo* V. 1, 40, 6. 1, 41, 3.

Vndevigesimo die C. 8, 5, 14.

Vndo. undare coepit aqua calefacta P. F. 25, 10.

Voedo arbuti fructus C. 8, 17, 13. *not. et ad Pallad.* p. 213.

Vngo *vel* unguo. unguito lectum fel bubulum *pro* felle bubulo, *Saserna apud* V. 1, 2, 25. unguere corpus V. 1, 2, 26. — ungueri *quasi* ex ungueo Veg. 5, 46, 9. perunguebis Veg. 5, 53, 2. *et alibi.*

Vnguen indere Ca. 79 et 80. unguine ceti linitur C. 6, 32, 1.

Vnguentarii quam habent palmam Ca. 114. 1. *μυρεψοὶ* graece.

Vnguentum (ad) oleum C. 12, 53. *not et in* Oleum ad unguentum.

Vnguis. ad unguem quadrare C. 11, 2, 13. dolare *ibid. Ad perfectam absolutionem, translatio a marmorariis, qui iuncturas marmorum tum demum perfectas ducunt, si unguis superductus non offendatur, unde iam quaecunque perfectissima esse volumus significare,* ad unguem *facta esse dicimus. Horat.* Ad unguem factus homo. Beroald. *Similiter ξύλα ἀποτετμημένα πρὸς ὄνυχα Apollodorus in Mathem. veter p.* 16. *τὰς γωνίας ἐπ' ὄνυχος συμβεβλημένας Philo ibidem* p. 66. *ῥινήσαντες εἰς ὄνυχα* p. 70. — ungues duo bovis in ungula una V. 2, 5, 8. C. 6, 12, 2. *add.* Veg. 2, 28, 30. — ungues ferrei C. 12, 18, 2. — custodum in vite C. 4, 24, 8. *not.* P. F. 12, 5. *vid. ungula.* — ungues marini Veg. 1, 20, 2. 6, 12, 3. *vid. Plin.* 9, 33 pr. *et ibi. Hard.*

Vngulae laesae remedia C. 6, 15. restituendae ratio Veg. 3, 56 et 57. de perna Ca. 158, 1. — ungulis similis refectio palmitis C. 4, 24, 15. *vid.* Vnguis.

Voicolores pecudes V. 2, 4, 3.

Voio cepa simplex C. 12, 10, 1. *not.*

Vnitas coloris apparet C. 7, 3, 2. dum unitas fiat C. 12, 22, 2. unitatem faciunt C. 11, 3, 43. 12, 24, 4.

Vniversitas operis inchoati C. 9, 2, 2. rusticationis C. 1 pr. 33. tergoris C. 7, 3, 2.

Vniversi genitor C. 3, 10, 10.

Vnus ex multis, *exceptiva et cum praerogativa* C. 11, 1, 6. unae fibulae locum facito Ca. 19, 1. uno *dati.* V. 1, 18, 6. unae quadrigae V. 2, 1, 14. unas molas Ca. 13, 1. — unum et vigesimum diem C 8, 5, 15. C. Arb. 26, 9. — unus et imus *confund. ubi vid.*

Vocabula sua mutare *h. e. nomina* C. 3 2, 30.

Vocale instrumentum V. 1, 17, 1.

Vociferaot galli V. 3, 9, 5. vociferatus est anser adventum Gallorum C. 8, 13, 2. *ubi vulgo* adventu *est.*

Vocificantes V. 3, 16, 8.

Volatile pecus C. 8, 4, 3.
Volatura coturnicum V. 3, 5, 7. a volatura capiuotur turtures C. 8, 9, 1. — pro ipsis turdis C. 8, 10, 5.
Volema pira Ca. 7, 3. C. 5, 10, 18. 12, 10, 4. *volam implentia interpretatur etiam Rhod. ad Scribo.* c. 104. p. 174. Gesner.
Volo. velit dignari *pro dignetur* C. 11, 1, 19. *ubi laudabat Schoettg. Reinesium et Burmannum ad Petro.* c. 70. volunt volucres purum locum V. 3, 6, 5. volens propitius Ca. 134, 2. Ca. 139. volentibus divis Ca. 141, 1.
Volsiniensis *vide* Vulsiniensis.
Volvae intimae, χορίον V. 2, 1, 19. *no.* p. 400.
Volucra ne vites laedat C. Arb. 15. *vid. ad* C. 10, 333. *ubi* volucres infestae Bacchu. *not.*
Volucres duum generum V. 3, 5, 7.
L. Volumnius Senator V. 2, 4, 11.
Voluntate eius i. e. *eo volente*, V. 3, 17, 7.
Voluptas delectationem quaerit V. 1, 4, 1.
L. Volusius C. 1, 7, 3.
Volutationis utilitas Veg. 2, 28, 11.
Voluto. volutare Caricas in massas P. 1, 30, 4. per terram volutari *debent vasa* C. 12, 48, 4. — volutantur in pulvere gallinae V. 3, 9, 7. volutant se pulli V. 3, 9, 14. Volutari lacu gaudet sus C. 7, 10, 6. volutare *intransit.* Veg. 2, 19, 1.
Vomer si laeserit ungulam C. 6, 15, 1. Veg. 4, 16. 4, 17. vomere levi summam terrae partem sauciare C. 2, 2, 23.
Vomeris *nomin. ad* Ca. 135, 2.
Vomicae intus natae Veg. 5, 52.
Vomicosus Veg. 2, 3, 10. *ubi S M. ramicosus habet.*
Vomis indutilis Ca. 135, 2.
Vomo. quaecunque vomit latrina C. 10, 85. vomere uliginem C. 2, 9, 8.
Vorsare rudibus Ca. 80.
Vortere locum bipalio, et vorsum Ca. 46, 1.
Vortumnus C. 10, 308.
Votum pro bubus Ca. 83.
Vrbanus fundus *an pro* suburbano? Ca. 8, 2.
Vrbis terminum taurus et vacca signant aratro V. 2, 1, 10. C. 6 pr. 7. circa urbem, *Romam* P. F. 25, 20.
Vrceolaris herba Veg. 2, 6, 2 et 4. *not.* 5, 11, 2. parietaria eadem graece ἑλξίνη dicitur.
Vrceum aheneum, quod Ca. 13, 1.
Vrceus. Vrcei aquarii Ca. 10, 1. fictiles Ca. 13, 3. urceis progeritur oleum C. 12, 50, 8. urceo fictili C. 12, 44, 6. Orcio *plurali numero orcie hodieque Italis vasa vel dolia olearia figlina dicuntur.*
Vredo est a frigore C. 3, 20, 1. *not. et Com. p* 395. Vredo et vulnuscula in elephantiasi Veg. 1, 16, 1. *not.*
Vrigines in equis Veg. 2, 52, 1. not.
Vrina si aegre fluat aut genitalia deurat C. 6, 30, 40. urina hominis apta surculis C. 2, 15, 2. adversus vermes P. F. 25, 15. P. Mar. 10, 29. urina pota reficiuntur apes coeliscae V. 3, 16, 22. vetus pomis et vitibus affunditur P. F. 8. Mar. 8, 1 et 10, 3. P. N. 10. bubula adv. campas P. 1, 35, 13. asini obviat vermibus P. Mar. 10, 4. bubula vel hominis C. 9, 13, 6. *vid.* Lotium.
Vrna quinquagenaria Ca. 10, 2. urnae sparteae Ca. 11, 2. *not. Vrna quatuor congios habet.* cf. C. 11, 2, 29. P. 4, 8, 1.
Vrnales II Ca. 13, 3. *forte ad* urceos *refertur.*
Vro. uratur vi secuti algoris P. O. 5, 1. *Graeci similiter verbo* τύφω

utuntur. Egregia est observatio in Etymol. M. θύμμενον — καὶ παρὰ γεωργοῖς αἱ ὑποκεκαυμέναι ὑπὸ πάχνης ἄμπελοι ἐντεθυμμέναι καλοῦνται καὶ τὸ κακῶσαι τῷ καπνῷ τοῦ πυρὸς τὰς μελίσσας θῦσαι (θύψαι) λέγουσιν οἱ μελιτουργοί.

Vrpicem unum Ca. 10, 2. *no.*

Vrruncum V. 1, 48, 3. *Loco Aeliani in notatione laudato similis est alter Dioscor. de epithymo:* θυμοῦ ἐστιν ἄνθος τοῦ σκληροτέρου καὶ θύμβρᾳ ἐοικότος· ἔχει δὲ κεφάλια λεπτὰ κοῦφα αὐραγοὺς ἔχοντα ὡς τρίχας. *ubi Scaliger corrigebat ad Propert. p. 275. ed. Commel.* αὐριαχαὺς ἔχοντα ὡς στοιχάς: *i. e. mucronata cuspide, spicatum quali stoechadis: et comparat* οὐριαχοὺς *hastarum apud Homerum, id est cuspides.*

Vrsioi adipis vires P. 1, 35, 1. ursinus sanguis C. Arb. 15.

Vrticae enecant anserculos C. 8, 14, 7. Vrticae genera duo breviter notat Dioscor. IV, 94. semine seu fructu lioi, globuloso igitur. Igitur globulifera Linn. esse videtur. Feminam silvestrem vocat Plinius 21. s. 55. Vtramque pioxit Dodartius tab. 38. De sexu et figura fructus indicium praebet locus in Scholiis ad Aristoph. Lysist. 549. ubi *μητριδίων* ἀκαληφῶν interpretantur, unde sua duxit Suidas io Τήθη. Ibi igitur est: *κνίδη—ἐπὰν δὲ σχῇ τὰς μητέρας τουτέστι τὰς τοῦ σπέρματος σφαίρας, ἀκαλήφη λέγεται—μητριδίας δ' ἐκάλεσε τὰς ἐχούσας τὸ σπέρμα.* Vnde apparet recte distinxisse olim vulgus etiam amenta foeminea fructu globoso induentia se, seiuncta a flosculis masculis.

Vrvum ad V. 2, 1, 10. *not.*

Vsiooi quae supererunt Ca. 38, 4. suae quod satis sit Ca. 145, 3, 149, 2.

Vsque adeo quo praecaveris Ca. 40, 3. donec erassus erit Ca. 86 et 88. dum fiat Crassum Ca. 95, 1. usque eo dum colliquescant C. 12, 22, 2. raduntor quoad eliciatur sanguis C. 6, 31, 2. osque quoad erunt lactentes, *quam diu* V. 2, 7, 12. usque quo incipit esse P. Mar. 1, 1. usque donec commadebit Ca. 156, 5. nsqoe dum habebis dato Ca. 30. usque in nostra tempora C. 12 pr. 7. in LX annum C. 11, 1, 3. io anooa VII. P. F. 26, 2. io Kal. Octob. C. 4, 5. usque tunc P. Nov. 7, 18.

Vstura oe constringat medicamentum Veg. 6, 8, 3.

Vsurarum semisses C. 3, 3, 9. usura semissium C. 3, 3, 9 et 10. Vsuram adiiciunt quaedam servata diutius V. 1, 69, 1.

Vsurpare res urbanas *agere* V. 2 pr. 1. usurpatur haec iositio aestivo tempore C 5, 11, 2. haec noo sunt usurpanda (*facienda*) contiouis annis C. 12, 44, 3. usurpant hoc nomioe ramos agricolae C. 5, 6, 11.

Vsus magister C. 10, 339. C. 4, 11, 2. et experieotia dominaotur in artibus C. 1, 1, 16. cum usus exigit C. 12, 7, 5. in hoc usu *pro* in hunc usum C. 12, 48, 5. usu eootinuo gratia pascui exolescit C. 7, 3, 20. in usu est post annum, *adhibetur* C. 12, 21, 1. siquid usus venerit Ca. 4, 2.

Vt ἐκβατικόν. eo conveniunt, ut ipsi se necent curculiones V. 1, 63, 1. — *conditionale est:* ut Saserna dicat verum V. 1, 19, 1. ut haec scripserit in agricultura V. 1, 2, 26. — *pro* verbi gratia V. 2, 1, 22. 2, 2, 10. ut puta C. 5, 2, 4. — ut enim ἅτε δὴ *Scal. ad* V. 2, 9, 1. *vid.* Quod enim. — ut maxime C. Arb. 7, 4. — *omissum, vel* ἀπὸ τοῦ κοινοῦ *repetendum ex* ne *praemisso* C. 8, 7, 4. — ut consideret vinitor *pro* con-

sideret *vel* opus est ut consideret C. 1, 24, 20. — ut accumbit, vix resurgit *pro* cum Veg. 5, 82. — ut quisque locus frigidus erit, is primus couseratur *rel.* C. 11, 2, 80.

Vtensilia, quibus aut alitur hominum genus aut excolitur C. 1, 3, 3. 2, 13, 19. 12, 1, 3. *ita* utensile far, vinum *rel.* V. 1, 2, 6. utensilibus collectis revolant apes C. 9, 5, 1.

Vterque. ea res utraque C. 1, 9, 1. quod utrumque usurpatur C. 3, 14, 2. utraeque summae C. 5, 1, 6. quae utraque genera C. 5, 11, 1. *sic* C. 1, 7, 5. 1, 8, 6. 4, 1, 1.

Vterum i. e. *conceptum*, corrumpit in ovibus aqua varia tempore admissurae V. 2, 2, 14. in utero dolii C. 12, 4, 5. uterus *pro ventre* C. 6, 1 et 2.

Vtilis sapor pomorum P. Mar. 10, 25. magis utilior nepotibus quam filiis C. 6, 37, 4. — utillimus *MS.* P. Iul. 1, 1. S. 4, 1. N. 15, 1. — utile et vile *confundunt librarii. Atque haud scio, an recte ubique viri docti vocabulum utile, ubi de pretio sermo est, mutarint in* vile. Graeci non solum ἄξιον de pretio *dicunt, sed etiam* λυσιτελὲς, *ut Latine* salubre *etiam dicitur pretium.* Aelianus H. A. X. 50 εἰ δὲ ἐθέλοις τοῦ δέοντος πρίασθαι λυσιτελέστερον· ubi frustra teutabat Gesnerus εὐτελέστερον corrigere.

ad Vtilitatem adducere *de bove domando* V. 1, 20, 3. i. e. usum. *vide V. D. ad Plauti Epidic.* 5, 1, 28.

Vtiliter redegit ad 6 libros V. 1, 2, 11. *nota.*

Vtique *in concedendi significatione* V. 2, 4, 4 et 21. 3, 7, 6. C. 1, 4, 8. 4, 7, 3. et utique *apud Columellam saepe est, ubi* et magis *in Palladio et Col.* 4, 24, 2.

Vtor. uti factoribus Ca. 13, 1. erit qui utatur Ca. 7, 1. utenda rogat Ca. 5, 3. utito *pro* utitor Ca. 96, 2. 107, 2. 123, 126. quam uti voles Ca. 118. vilicam uti Ca. 142. vicinas Ca. 143, 1. *vid.* Adusus. Quam rem utuntur Medici V. 3, 16, 23. ex altero loco, *cisterna*, ut homines, ex altero, *lacu*, ut pecus uti possit V. 1, 11, 2.

Vtrinque secus Ca. 21, 2.

Vtroque, *ad maiores pariter atque ad minores* V. 2, 10, 1.

Vtrum editis *sine interrogat.* V. 3, 2, 18.

Vtrumne consuevit C. 11, 1, 5.

Vvae bis mille in una vite C. 3, 3, 3. ut varii generis et coloris acinos ferant C. Arb. 9. sine granis ut nascantur P. F. 29. *quod idem est*, sine vinaceis C. Arb. 9, 3. si nimio imbre complutae sint, ut cognoscatur C. 11, 2, 67. ut serventur (ollares) C. 12, 43. P. S. 17. in vite ad veris initia P. N. 12. ut siccentur C. 12, 15, 4. coctae uti serventur Ca. 25. passae Ca. 7, 2. ut fiant C. 12, 16. et 39, 3. passae Graecae ut fiant P. O. 22. — silvestres P. Iun. 11. Labruscam *alias vocant.* — uvae marinae Veg. 1, 20, 2. *not.* 6, 12, 3. *not.*

Vulcanalia C. 11, 3, 18 et 47.

Vulgares equi C. 6, 27, 2.

Vulgo iacentes testae, *passim, temere abiectae* C. 9, 12, 2.

Vulneribus medentia C. 6, 32, 3.

Vulpibus communis vinea V. 1, 8, 5.

Vulsiniensis lacus C. 8, 16, 2. *ubi dedi* Volsiniensis. *Lacum cum insulae ibi sitae* castello memorat Procopius 6. Goth. 1, 4. λίμνη ἐν Τούσκοις Βουλσίνη καλουμένη.

Vulsant iumenta, cum aliquid ruperunt Veg. 5, 41, 1. *ut vulsi tussiunt.* Cf. Gesneri Quadrup. p. 513.

Vulsura pecorum tonsura antiquior V. 2, 11, 9.

Vulsus Veg. 2, 25, 4. *not.* 5, 64, 4. 5, 65. 5, 67, 1. Graece ῥηγματίης Hippocrati.

Vulturnus, *Eurus* C. 5, 5, 15. 11, 2, 65.

Vultus. vultu eodem venit aestas aut hiems C. 1 pr. 23.

Vulva, volva *ad* V. 2, 1, 19. p. 400.

X

X decussis C. 3, 13, 12. — X *pro* ss. P. Mar. 1. *extr. in V. L. ad* h. l. *et saepe codex Columellae Lips. Etiam saepe apud Vegetium v. g.* de laxis *h. e.* lassis 2, 10, 10 et 12. *ita* trissago, trixago *cet.*

Xylobalsamum C. 12, 5, 2.

Xystum, de eo obiter ad Var. III, 5. p. 509. *Quae ibi tradidi, accuratius explicavit, qui Plinii Laurentinum descripsit et delineavit F. A. Krubsacius, architectus, in libello edito Lipsiae* 1760. *p.* 54, 55. *ubi Gallico vocabulo* Terrasse, *vernaculo vero, primum a Sturmio adhibito,* Gartenaltan, *vocandum censet. Idem in descriptione Pliniani Tusculani edita* 1763. *p.* 33—36. *multis suam opinionem confirmavit. Ambulationem docet p.* 36. *esse, quam nobis* Heckengang, *gestationem quam* Baumgang *vocare liceat. Quamquam in loco Columellae* 1, 6. *ambulationes potius tectae ante aedes, quae porticus vicem gerunt, esse videntur.*

Y

Ὑποστύφω vide στύφω et στύμμα.

Yricus Veg. 2, 10, 1. *forte* colore Iridis. Gesner.

Yringion *in Vegutio saepe erat pro* Eryngio *v. g.* 1, 17, 14.

Yris *saepe erat antea in Vegetio pro iride.*

Z

Z pro S in MSS. Vict. Ca. 102.

Zeus piscis C. 8, 16, 9.

Zinziberis triti P. O. 20, 2.

Ziziphus arbor apibus grata P. 1, 37, 2. rutila et alba C. 9, 4, 3. *not.* satio et cultura P. Apr. 4, 1. *not.*

Zizipha ut serventur P. Apr. 4, 3. MS. Pal. et alii Codd, *zizyphum.* Officinae *iuiubas*, Itali *Giuggiole* vocant.

Zmurna *pro* Smyrna *Victor. ad* Ca. 102.

Zythi Pelusiaci pocula C. 10, 116. *Graece* ζῦθος, τὸ et ὁ. *Africani Cesti p* 299. πίνουσι γοῦν ζυγὸν Αἰγύπτιοι, κάλαμον Παίονες, Κελτοὶ βερβησίαν, σίκερα Βαβυλώνιοι· *ubi recte corrigunt* ζῦθον—κερβησίαν *i. e. cerevisiam. In margine practerea est* κάμον *pro* κάλαμον.

INDEX RERVM

QVAE IN HOC QVINTO VOLVMINE

CONTINENTVR.

Praefatio ad Vegetium . . . . pag. 5
Artis Veterinariae, sive Mulomedicinae Praefatio . . . . » 29
Elenchus Titulorum . . . . » 35
Artis Veterinariae Lib. I. . . . . » 43
— II. . . . . » 88
— III. . . . . » 135
— IV. . . . . » 210
— V. . . . . » 247
— VI. . . . . » 351
Index Auctorum . . . . » 393
Index Rerum et Vocabulorum . . . . » 402

FINIS.

Facultate obtenta.